

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN HET BEHANDELDE IN HET
COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN.

1935-36
III
Handelingen v. h.
College v. Gedelegeerden

ZITTINGSJAAR 1935—1936.

1935/36/3

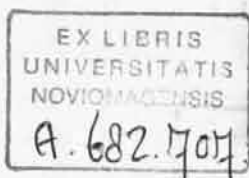
Blz. der
Handelingen.

- 3 Verkiezing van den plv. Voorzitter den heer De Hoog.
Vaststelling van dag en uur gewone vergaderingen, regeling van werkzaamheden en spreektijd.
Verkiezing van twee leden van de commissie voor geschillen inzake den inhoud der stenografische verslagen (hh. Soetardjo en Kan).
- 3— 4 Wijziging ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 12), rede in 1en termijn v. d. heer Soetardjo.
4 Idem rede in 1en termijn v. d. heeren Van Helsdingen, Soeroso en Ratu Langie.
- 4— 5 Nadere wijziging overgangsbepalingen buitenlandsche verloven (Ond. 8),
5 Idem rede in 1en termijn v. d. heer Van Helsdingen.
Idem De Hoog; mededeeling v. d. Voorzitter.
- 5— 6 Idem Idem De Hoog.
6 Idem Idem Thamrin;
antwoord in 1en termijn v. d. heer Westeroen van Meeteren Regeeringsgemachtigde.
- 6— 7 Idem rede in 2en termijn v. d. heer Van Helsdingen.
7 Idem rede in 2en termijn v. d. heeren De Hoog en Thamrin.
- 7— 8 Idem antwoord in 2en termijn v. d. heer Westeroen van Meeteren Regeeringsgemachtigde;
8 Idem aangenomen z. h. s.
- 8— 10 Wijziging ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 12),
10 Idem antw. in 1en termijn v. d. directeur van Financiën.
redevoeringen in 2en termijn v. d. heeren Soetardjo, Van Helsdingen, Soeroso en Ratu Langie.
- 10— 11 Idem antw. in 2en termijn v. d. directeur van Financiën;
z. h. s. aangenomen.
- 13 Vaststelling van de commissies als bedoeld in art. 97 R. v. O.
- 15 Wijziging voorschriften overgave en overname beheer v. landskassen e.d. (Ond. 10), aangenomen z. b. en z. h. s.
Vaststelling opcenten aanslagen in de vennoofschaftsbelasting (Ond. 11), aangenomen z. b. en z. h. s.
Wijziging venduvoorschriften (Ond. 13), aangenomen z. b. en z. h. s.
Nadere wijziging slachtordonnantie Oostkust v. Sumatra (Ond. 19) aangenomen z. b. en z. h. s.
- 15— 16 Herziening bakengeldordonnantie (Ond. 23), rede in 1en termijn v. d. heer Van Helsdingen.
16 Idem rede v. d. heer Weyer.
- 16— 17 Idem antw. in 1en termijn v. h. Hoofd v. d. dienst van Scheepvaart.
17 Idem rede in 2en termijn v. d. heer Van Helsdingen en antw. in 2en termijn v. h. hoofd v. d. dienst v. Scheepvaart; aanneming z. h. s.
- 18 Aanschaffingsord. loc. gemeenschappen (Ond. 24), redevoeringen in 1en termijn v. d. heeren Sosrohadi-koesoemo en Soetardjo.
- 19— 20 Idem rede in 1en termijn v. d. heer Blaauw.
20— 21 Idem Idem Van Helsdingen.
21 Idem Idem Roep.
- 21— 24 Idem antw. in 1en termijn v. d. directeur v. Economische Zaken.
24 Idem antw. in 1en v. d. adviseur voor de Decentralisatie; wijziging door de Regeering.
- 24— 25 Idem rede in 2en termijn v. d. heer Sosrohadi-koesoemo.
25— 26 Idem Idem Blaauw.
26 Idem Idem heeren Van Helsdingen en Roep.
- 26— 27 Idem antw. in 2en term. v. d. dir. v. Economische Zaken.
28 Idem stemmotiveeringen v. d. heeren Kerstens, Thamrin, Verboom en den Voorzitter; stemming.
- 29— 30 Ingekomen stukken.
- 30 Handhaving v. orde en veiligheid in het Ned.-Indische zeegebied (Ond. 18),
rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 30— 31 Idem antw. in 1en termijn v. d. Commandant der Zeemacht.
31 Idem rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon en antw. 2en termijn v. d. Commandant der Zeemacht; aanneming v. h. ontwerp z. h. s.
- Wijziging art. 117 W. v. S. (Ond. 17), rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 31— 32 Idem antw. in 1en termijn v. d. directeur van Justitie;
rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon;
antw. in 2en termijn v. d. directeur van Justitie;
aanneming z. h. s.

T2. b
9390
T

Blz. der
Handelingen.

- 32 Aanvulling rechtspleging bij de landmacht (Ond. 35),
rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 32— 33 Idem
antw. in 1en termijn v. d. directeur van Justitie.
- 33 Idem
rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon.
antw. in 2en termijn v. d. directeur van Justitie;
aanneming van het ontwerp z. h. s.
- Wijziging bepalingen Burgerlijk Wetboek omtrent erfopvolging (Ond. 2) aangenomen z. b. en z. h. s.
Herziening afschrijvingspercentages voor den P. T. T.-dienst (Ond. 4) aangenomen z. b. en z. h. s.
- 33— 34 Verhooging bieraaccijns (Ond. 6), stemmotiveering v. d. heer Thamrin; z. h. s. aangenomen.
- 34 Handhaving afschrijvingspercentages op de bezittingen van de Emmahaven en de havens van Makassar, Semarang en Belawan (Ond. 7), aangenomen z. b. en z. h. s.
- Verlenging werkingsduur crisis-cultuurordonnanties (Ond. 25) aangenomen z. b. en z. h. s.
- Wijziging ordonnantie regelende de aanwijzing v. d. Pandhuisdienst tot landsbedrijf (Ond. 30) aangenomen z. b. en z. h. s.
- Verzoek v. d. heer Van Helsdingen tot aanhouding van Ond. 33.
- Aanvulling Kina-aanplantordonnantie (Ond. 34) aangenomen z. b. en z. h. s.
- Nadere regeling nationaliteitsbewijzen van Ned.-Indische schepen (Ond. 58); dankbetuiging v. d. heer Weyer;
aanneming z. b. en z. h. s.
- Uitbreiding hooger toezicht op loc. bezoldigingsregeling e.a. (Ond. 69) aangenomen z. b. en z. h. s.
- 35— 36 Ingekomen stukken.
- 36 Verwelkoming v. d. heeren Götzen en Maris als Regeeringsgemachtigden.
- 36— 37 Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 73. Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen); aangenomen.
- 37 Bestendiging wijziging in de regeling betreffende de toekenning van vacatiegeld aan leden van in Nederland ingestelde commissiën (Ond. 15) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.
- Nadere wijziging bepalingen betreffende verleenning van licentiën voor hazarspelen (Ond. 33), rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon; mededeeling v. d. heer Soeroso.
- 37— 38 Idem
rede in 1en termijn v. d. heer Van Helsdingen.
- 38 Idem
antw. in 1en term. v. d. heer Götzen, Regeeringsgemachtigde.
- 38— 39 Idem
rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 39 Idem
rede in 2en termijn v. d. heer Van Helsdingen;
antw. in 2en term. v. d. heer Götzen, Regeeringsgemachtigde;
stemming.
- Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27),
rede in 1en termijn v. d. heer Prawoto.
- 39— 40 Idem
Idem Soangkoepon.
- 40 Idem
Idem heeren Soeroso, Roep en Soetardjo.
- 40— 41 Idem
Idem Kan.
- 41 Idem
Idem Van Helsdingen.
- 41— 42 Idem
Idem De Hoog.
- 42 Idem
vraag v. d. Voorzitter en antwoord v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde; wijziging van een amendement.
- Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73),
rede in 1en termijn v. d. heer Weyer.
- 43 Idem
Idem Soeroso.
- 43— 44 Idem
Idem Soangkoepon.
- 44 Idem
Idem Prawoto.
- 44— 45 Idem
Idem Kan.
- 45 Idem
Idem Van Helsdingen.
- Goedkeuring leeningsbesluiten prov. raad Oost-Java (Ond. 48) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 45— 46 Eerste rapport van de commissie voor de verzoekschriften.
- 46— 52 Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73),
antw. in 1en termijn v. d. dir. v. Ec. Zaken.
- 52 Idem
rede in 2en termijn v. d. heer Soeroso.
- 52— 53 Idem
Idem Soangkoepon.
- 53 Idem
Idem Prawoto en Kan.
- 53— 54 Idem
Idem Van Helsdingen.
- 54— 55 Idem
antw. in 2en termijn v. d. dir. v. Ec. Zaken; stemming.
- 56— 57 Ingekomen stukken.
- 57 Mededeeling van den Voorzitter betreffende aanwijzing van Ir. E. D. Wermuth als lid van het College van Gedelegeerden.
- 57— 59 Nadere aanvulling v. d. ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27),
antw. in 1en termijn v. d. heer Maris Regeeringsgemachtigde.
- 59— 60 Idem
rede in 2en termijn v. d. heer Prawoto.
- 60— 61 Idem
Idem Soangkoepon.
- 61— 62 Idem
Idem Roep.
- 62 Idem
Idem Kan.
- 62— 63 Idem
Idem Van Helsdingen.
- 63 Idem
Idem De Hoog.
- 63— 64 Idem
antw. in 2en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde;
intrekking van een amendement; aanneming v. h. ontwerp
z. h. s.

Blz. der
Handelingen.

64	Nadere aanvulling v. d. ord. op de personeele	belasting (Ond. 27), Motie-Soetardjo (st. 7), rede v. d. heer Van Helsdingen.
64— 65	Idem	rede v. d. heer Kerstens.
65	Idem	redevoeringen v. d. heeren Roep en Soetardjo.
65— 66	Herziening strafbepalingen in de slachtbelasting- ordonnanties (Ond. 49),	rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon.
66	Idem	Idem Van Helsdingen.
66— 67	Idem	antw. in 1en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde.
67	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon; antw. in 2en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde; stemming.
67— 68	Wijziging ordonnantie motorvoertuigenbelasting	1934 (Ond. 56), rede in 1en termijn v. d. heer Prawoto.
68	Idem	Idem Kan. antw. in 1en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde; rede in 2en termijn v. d. heer Prawoto; vraag v. d. heer Van Helsdingen; antwoord v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde; aanneming z. h. s.
68— 69	Uitkeering van vennootschapsbelasting aan het	deelgerechtigde gebiedsdeel (Ond. 57), rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon;
69	Idem	antw. in 1en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde; rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon; antw. in 2en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde; aanneming van het ontwerp z. h. s.
70	Ingekomen stukken.	
70— 72	Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68),	rede in 1en termijn v. d. heer Weyer.
72	Woord van welkom tot het nieuwbenoemd Wijziging art. 8 v. d. ordonnantie, regelende	lid Ir. E. D. Wermuth. de aanwijzing v. d. Bangkatinwinning tot landsbedrijf (Ond. 71) aangenomen z. b. en z. h. s., en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83); voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling aangenomen.
72— 73	Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82)	rede in 1en termijn v. d. heer Weyer.
73— 74	Idem	Idem Soangkoepon en Van Helsdingen.
74	Idem	Idem Kan.
74— 75	Idem	Idem Soeroso.
75— 76	Idem	Idem Ratu Langie.
76— 77	Idem	Idem Kerstens, Roep en Verboom.
77	Idem	Idem Thamrin.
78— 81	Idem	Idem De Hoog.
81	Idem	
81— 83	Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68),	antwoord in 1en termijn v. d. directeur van Verkeer en Waterstaat.
83— 84	Idem	rede in 2en termijn van den heer Weyer.
84	Idem	antwoord in 2en termijn v. d. directeur van Verkeer en Waterstaat aanneming z. h. s.
84— 93	Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82)	en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83), antwoord in 1en termijn van den directeur van Economische Zaken. discussie over den verderen behandelingstermijn.
93— 94	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Weyer.
95— 97	Idem	Idem Soengkoepon.
97— 99	Idem	Idem Van Helsdingen.
99	Idem	Idem Kan.
99— 100	Idem	Idem Soeroso
100— 101	Idem	Idem Ratu Langie.
101— 103	Idem	Idem Verboom.
103	Idem	Idem Thamrin.
103— 107	Idem	Idem De Hoog.
107	Idem	
107— 111	Idem	antw. in 2en termijn v. d. directeur van Economische Zaken. stemmotiveringen van de heeren Soetardjo en Sosrohadi- koesoemo; stemmingen.
111	Idem	
113	Mededeeling van den Voorzitter in verband met het overlijden van de echtgenoot van het lid R. Prawoto. — Ingekomen stukken.	
113— 114	Opcenten op de inkomstenbelasting 1936 (Ond. 61) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.	
114	Nadere wijziging subsidieregeling voor particuliere ziekeninrichtingen (Ond. 75); voorstel tot recht- streeksche openbare behandeling.	
114— 115	Idem	rede v. d. heer Van Helsdingen.
115	Idem	rede van den heer Weyer; antwoord van het wnd. hoofd D. V. G.; aanneming van het ontwerp z. h. s.

Blz. der
Handelingen.

117	Ingekomen stukken.		
	Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Manado (Ond. 70) aangenomen z. b. en z. h. s.		
	Wijziging rechtenordonnantie, reglement op de strafvordering, Inlandsch reglement en rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 76) aangenomen z. b. en z. h. s.		
	Aanstelling van personeel bij den Volksraad op 80% van de bezoldiging (Ond. 77) aangenomen z. b. en z. h. s.		
117— 118	Tweede behandeling wijziging en aanvulling	W. v. S. (Ond. 72), rede in 1en termijn v. d. heer Soetardjo.	
118	Idem	Idem	Van Helsdingen.
118— 119	Idem	antwoord in 1en termijn v. d. directeur van Justitie.	
119	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Soetardjo.	
		Idem	Van Helsdingen.
120	Idem	antwoord in 2en termijn v. d. directeur van Justitie; verzoek v. d. heer De Hoog; stemming over een amendement en aanneming v. h. ontwerp z. h. s.	
121	Ingekomen stukken.		
121— 122	Wijziging ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. 59),	rede in 1en termijn v. d. heer Weyer.	
122— 123	Idem	Idem	Soangkoepou.
123— 124	Idem	Idem	Soetardjo.
124— 125	Idem	antw. in 1en termijn v. d. heer Maris, Regeeringsgemachtigde.	
125	Idem	redevoeringen in 2en termijn v. d. heeren Soangkoepou en Soetardjo; stemmotiveering van den heer Roep en stemming.	
	Wijziging en aanvulling crisis-voorziening over	het loopende verpondingstijdvak (Ond. 81), rede van den heer Weyer.	
125— 126	Idem	antwoord van den heer Maris Regeeringsgemachtigde; aanneming z. h. s.	
126	Vaststelling kiezerslijst 1935 voor stadsgemeente	Blitar (Ond. 74) aangenomen z. b. en z. h. s.	
	Wijziging kiesordonnantie gemeenteraden (Ond. 80) aangenomen z. b. en z. h. s.		
126— 127	Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de	regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaat- regelen (Ond. 86); intrekking moties Ond. 1 Alg. Ged. stukken 7, 8, 9 en 13.	
127	Idem	rede v. d. heer Soetardjo; antwoord op een vraag van den heer Soetardjo door den hoofdamtenaar voor algemeene ambtenaarszaken.	
127— 131	Idem	voortzetting v. d. rede v. d. heer Soetardjo.	
131— 135	Idem	rede v. d. heer Soeroso.	
135— 140	Idem	Idem	Van Helsdingen.
140— 143	Idem	Idem	Kerstens.
143— 146	Idem	Idem	Sosrohadikoesoemo.
146— 148	Idem	Idem	Weyer.
148— 149	Idem	Idem	Ratu Langie.
149— 151	Idem	Idem	Soangkoepou.
153— 156	Idem	Idem	De Hoog.
156— 157	Idem	Idem	Kan.
157— 159	Idem	Idem	Prawoto.
159	Intrekking motie-Prawoto (Ond. 42, st. 7).		
159— 163	Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de	Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaat- regelen (Ond. 86), rede v. d. heer Roep.	
163— 167	Idem	Idem	Verboom.
168	Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden	aangedrongen op verlenging van termijn, gesteld voor de behandeling der onderwerpen 80 en 90.	
168— 169	Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de	regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaat- regelen (Ond. 86), rede v. d. heer Soetardjo.	
169— 174	Idem	antw. v. d. hoofdamtenaar voor Alg. Ambt. zaken.	
174— 178	Idem	Idem	lid-secr. der Bezoldigings- commissie.
179	Ingekomen stuk.		
179— 181	Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de	Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaat- regelen (Ond. 86), rede in 2en termijn v. d. heer Soetardjo.	
181— 182	Idem	Idem	Soeroso.
182— 184	Idem	Idem	Van Helsdingen.
184— 185	Idem	Idem	Kerstens.
185	Idem	Idem	Sosrohadikoesoemo.
186— 187	Idem	Idem	Ratu Langie.
187	Idem	Idem	Soangkoepou.
187— 190	Idem	Idem	De Hoog.
190— 192	Idem	Idem	Kan.
192— 193	Idem	Idem	Prawoto.
193— 195	Idem	Idem	Roep.
195— 197	Idem	Idem	Verboom.
195	Idem	Intrekking motie-Roep (Ond. 86, stuk 9).	

Blz. der
Handelingen.

197	Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salaris-maatregelen (Ond. 86),			
198— 201	Idem			verklaring v. d. heer Soetardjo; regeling der werkzaamheden. antwoord in 2en termijn v. d. hoofdamtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.
201— 202	Idem			antw. in 2en term. v. h. lid-secretaris Bezoldigingscommissie.
202— 203	Idem			vraag v. d. heer De Hoog en antwoorden van Regeerings-gemachtigden daarop.
203	Idem			vraag v. d. heer Soeroso en antwoord daarop v. d. Regeerings-gemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken.
203— 204	Idem			Vraag v. d. heer Soetardjo.
204	Idem			antwoorden van Regeeringsgemachtigden op de vraag van den heer Soetardjo.
204— 205	Idem,	motie-Kerstens (st. 11), rede v. d. heer Van Helsdingen en stemming.		
205	Idem,	motie-Soetardjo (st. 13), stemmotiveeringen v. d. heeren Verboom, Roep en De Hoog; stemmingen.		
206	Idem,	stemmingen over de moties.		
207	Ingekomen stukken.			
207— 208	Toepasselijkverklaring van de loonbelasting voor de Vorstenlanden (Ond. 90) aangenomen z. b. en z. h. s. Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89),			rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepou.
208— 209	Idem		Idem	Ratu Langie.
209	Idem		Idem	Van Helsdingen.
209— 210	Idem		Idem	Weyer.
210— 211	Idem		Idem	Kan.
211	Opheffing regentschappen Karanganyar, Batang en Poerwokerto (Ond. 78),			rede v. d. heer Soangkoepou.
211— 212	Idem			antwoord v. d. directeur van Binnenlandsch Bestuur.
212	Idem			antwoord v. d. adviseur voor de Decentralisatie; stemmotiveering v. d. heer Soetardjo en stemming.
212— 215	Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89),			antw. in 1en termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
215	Idem			rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepou.
215— 216	Idem		Idem	Ratu Langie.
216	Idem		Idem	heeren Van Helsdingen en Weyer.
216— 217	Idem		Idem	Kan.
217	Idem			antw. in 2en termijn v. d. directeur van Economische Zaken; aanneming z. h. s.
219— 220	Ingekomen stukken.			
220	Wijziging art. 533 W. v. S. (Ond. 79), opmerkingen v. d. heeren Kerstens en Van Helsdingen en aanneming z. h. s. Wijz. en aanv. regl. op het verleenen van pensioen van weduwen van niet Eur. burgerlijke ambtenaren (Ond. 84) aangenomen z. b. en z. h. s.			
220— 221	Nadere wijziging kina-uitvoerordonnantie (Ond. 85), rede v. d. heer Roep, antwoord v. d. directeur van Economische Zaken en aanneming z. h. s.			
221	Invoerordonnantie elektrische gloeiperen (Ond. 96), voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling.			rede in 1en termijn v. d. heer Thamrin.
221— 224	Idem		Idem	heeren Soangkoepou en Kan.
224	Idem		Idem	De Hoog.
224— 226	Idem		Idem	Van Helsdingen.
226— 227	Idem		Idem	
227— 228	Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.			
228— 233	Invoerordonnantie elektrische gloeiperen (Ond. 96),			antw. in 1en termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
233— 234	Idem			rede in 2en termijn v. d. heer Thamrin.
234	Idem		Idem	Soangkoepou.
234— 235	Idem		Idem	Kan.
235— 236	Idem		Idem	De Hoog.
236	Idem		Idem	Van Helsdingen.
236— 239	Idem			antw. in 2en termijn v. d. directeur v. Economische Zaken; stemming.
239	Motie-Thamrin betreffende de prijzen van gloeilampen (Ond. 96, st. 4),			rede v. d. heer Roep.
239— 240	Idem		Idem	Weyer.
240	Idem			redevoeringen v. d. heeren Van Helsdingen, Verboom en Thamrin.
240— 241	Idem			antwoord v. d. directeur van Economische Zaken; aanneming z. h. s.
243	Voorzieningen i. v. m. de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87),			rede in 1en termijn v. d. heer Kerstens.
243— 244	Idem		Idem	Soetardjo.
244	Idem		Idem	Van Helsdingen.
244— 246	Idem			antw. in 1en termijn v. d. directeur v. Justitie.

Blz. der
Handelingen.

246	Voorzieningen i.v.m. de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87), rede in 2en termijn v. d. heer Kerstens.	
246— 247	Idem	Idem Soetardjo.
247	Idem	Idem Van Helsdingen,
	Nadere verlenging werkingstermijn ordonnantie	antw. in 2en term. v. d. dir. v. Justitie en aanneming z. h. s. nopens terugzending van arbeiders (Ond. 97), aangenomen z. b. en z. h. s.
	Nadere wijziging en aanvulling van de ordon-	nantie regelende de heffing van de Vorstenlandsche voer- tuigenbelasting (Ond. 93), aangenomen z. b. en z. h. s.
	Wijziging en aanvulling crisis-thee-ordonnantie	(Ond. 105) aangenomen z. b. en z. h. s.
	Wijziging en aanvulling van de crisis-koffie-	en cacao-ordonnantie (Ond. 115), aangenomen z. b. en z. h. s.
249— 251	Ingekomen stukken.	
251	De Voorzitter richt een woord van welkom tot den heer Mohamad Noor.	
251— 252	Vraag of zal worden overgegaan tot rechtstreeksche openbare behandeling van de onderwerpen 130 en 131, rede v. d. heer Soetardjo, toelichting v. d. Voorzitter, rede v. d. heer Van Helsdingen, toelichting v. d. Voorzitter, redevoeringen v. d. heeren Weyer, Ratu Langie en De Hoog, besluit.	
252	Instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers technisch en ambachtsonderwijs (Ond. 91), rede in 1en termijn v. d. heer Kerstens.	
252— 254	Idem	Idem De Hoog.
254	Idem	antw. in 1en termijn v. d. dir. v. Onderw. en Eeredienst.
254— 255	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer De Hoog.
255	Idem	antw. in 2en termijn v. d. dir. v. O. en E. aanneming z. h. s.
	Aanneming zonder beraadslaging en z. h. s. van de ontwerp-ordonnaties:	
	Wijziging ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 101),	
	Voorzieningen om vaststelling van uitvoervoorschriften van het rechtswezen bij besluit mogelijk te maken (Ond. 102),	
	Wijziging en aanvulling thee-aanplant-ordonnantie en theeuitvoerordonnantie (Ond. 110).	
	Nadere regeling van de bezoldigingen van enkele groepen van het personeel van den Volksraad (Ond. 124).	
255— 258	Derde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.	
259	Ingekomen stukken.	
259— 263	Invoerordonnantie kantoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131), rede in 1en termijn v. d. heer Soetardjo.	
263— 264	Idem	Idem Sosrohadikoesoemo.
264— 266	Idem	Idem Soangkoepou.
266— 267	Idem	Idem Kan.
267— 269	Idem	Idem Weyer.
269— 270	Idem	Idem Verboom.
270— 273	Idem	Idem Van Helsdingen.
273	Idem	Idem Prawoto.
273— 275	Idem	Idem Ratu Langie.
275— 277	Idem	Idem Thamrin.
277— 278	Idem	Idem Kerstens.
278— 280	Idem	Idem Roep.
281— 286	Idem	antwoord in 1en termijn v. d. heer Van Mook R. G.
286— 287	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Soetardjo.
287— 288	Idem	Idem De Hoog.
288— 289	Idem	Idem Kan.
289	Idem	Idem Weyer.
289— 290	Idem	Idem Van Helsdingen.
290	Idem	Idem Prawoto.
290— 291	Idem	Idem Ratu Langie.
291— 292	Idem	Idem Thamrin.
292— 293	Idem	Idem Kerstens.
293— 295	Idem	antwoord in 2en termijn v. d. heer Van Mook R. G., stemming.
295— 296	Motie-Soetardjo c.s. betr. steun van Nederland aan Ned.-Indië en stopzetten contingenteeringsmaatregelen (Ond. 130, st. 6), rede v. d. heer Van Mook	Regeringsgemachtigde.
296	Idem	toelichting v. d. heer Soetardjo.
296— 297	Idem	rede v. d. heer De Hoog.
297	Idem	redev. v. d. heeren Van Helsdingen, Verboom, v. d. R. G., v. d. heeren Kerstens, Roep en Kan.
298	Idem	stemming.
	Aanhouding motie-Soetardjo (Ond. 130, st. 7) betr. ongewenschtheid verdere lastenverzwaring en verdere bezuiniging op landsdiensten. Persoonlijk feit.	
299	Ingekomen stukken. Mededeeling v. d. Voorzitter aangaande de schenking van het portret van den ex-Voorzitter mr. H. J. Spit.	
299— 300	Invoerordonnantie sanitair aardewerk 1936 (Ond. 136), rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepou.	
300	Idem	antwoord in 1en termijn v. d. heer Van Mook; R. G.; verdere discussie en stemming.

Blz. der Handelingen.			
301	Ingekomen stukken.		
301— 302	Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114),	rede in 1en termijn v. d. heer Soetardjo.	
302— 303	Idem	Idem	Soangkoepon.
303— 306	Idem	Idem	Van Helsdingen.
306— 307	Idem	Idem	Kerstens.
307— 308	Idem + amend.-Soetardjo (st. 7)	Idem	Ratu Langie.
308	Wijziging regeling inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113),	vraag v. d. heer Van Helsdingen, verklaring van den directeur van Justitie, antwoord van den Voorzitter.	
309	Idem	rede van den heer Soangkoepon.	
309— 312	Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114),	antwoord in 1en termijn v. d. directeur van Justitie.	
312— 313	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Soetardjo.	
313	Idem	Idem	Soangkoepon.
313— 314	Idem	Idem	Van Helsdingen.
314— 315	Idem	Idem	Kerstens.
315— 316	Idem + amend.-Van Helsdingen (st. 8),	rede in 2en termijn v. d. heer Ratu Langie.	
316— 317	Idem	antwoord in 2en termijn v. d. directeur van Justitie.	
317	Idem	stemmingen.	
317— 318	Wijziging regeling inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 133),	antwoord v. d. directeur van Justitie en stemming.	
319— 320	Ingekomen stukken.		
320	Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141) en Uitvoerordonnantie koffieplantmateriaal (Ond. 143); aangenomen.		
	Nadere wijziging en aanvulling ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 133); wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
320— 321	Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den raad van beroep voor belastingzaken (Ond. 134),	rede in 1en termijn v. d. heer Soangkoepon.	
321	Idem	rede in 1en termijn v. d. heeren Weyer en Kan.	
321— 323	Idem	antwoord in 1en termijn v. d. directeur van Financiën.	
323	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Soangkoepon; wijziging door de Regeering; dankbetuiging van de heeren Weyer en Kan.	
323— 324	Idem	antwoord in 2en termijn v. d. directeur van Financiën, aanneming z. h. s.	
324	Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135),	redevoeringen in 1en termijn v. d. heeren Ratu Langie en Van Helsdingen; antwoord van den directeur van Financiën; rede v. d. heer Ratu Langie; tijdelijke opschorting der behandeling.	
325	Intrekking Koninklijke Besluiten betr. verleenning van onderstand aan gewezen landsdienaren (Ond. 129); wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
	Wijziging en aanvulling Reglement op de Veeartsenijkundige Overheidsbemoedienis en de Veeartsenijkundige Politie in Ned.-Indië (Ond. 133); wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
	Goedkeuring leeningsbesluit provincialen raad Midden-Java (Ond. 108);	vraag v. d. heer Sosrohadikoesoemo, antwoord v. d. adviseur voor de Decentralisatie en aanneming zonder hoofdelijke stemming.	
325— 326	Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118),	rede in 1en termijn v. d. heer Weyer.	
326— 327	Idem	Idem	Thamrin.
327	Idem	redevoeringen in 1en termijn v. d. heeren Van Helsdingen en Verboom.	
327— 330	Idem	antw. in 1en termijn v. d. directeur van Justitie.	
330	Idem	redev. in 2en termijn v. d. heeren Weyer en Thamrin; antw. v. d. directeur van Justitie en aanneming z. h. s.	
330— 331	Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135),	antwoord in tweeden termijn v. d. directeur van Financiën; wijziging door de Regeering; dankbetuiging v. d. heer Ratu Langie en aanneming z. h. s.	
331	Uitvoerordonnantie koffie-plantmateriaal (Ond. 143), wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.		
	Wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141),	rede in 1en termijn v. d. heer Thamrin.	
331— 332	Idem	Idem	Soetardjo.
332	Idem	antw. in 1en termijn v. d. adviseur voor de Decentralisatie.	
332— 333	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Thamrin.	
333	Idem	verklaring v. d. heer Soetardjo; antw. in 2en termijn v. d. adviseur voor de Decentralisatie en aanneming z. h. s.	
333— 334	Vierde rapport van de Commissie voor de	Verzoekschriften; vraag v. d. heer Soangkoepon en antwoord v. d. Voorzitter.	

Blz. der Handelingen.			
335—	336	Ingekomen stukken.	
336		Wijziging regelen betreffende terugbetaling opleidings- en uitzendingskosten (Ond. 139), wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.	
336—	337	Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99),	rede in 1en termijn van den heer Soetardjo.
337—	338	Idem	Idem Kerstens.
338—	339	Idem	Idem Sosrohadikoesoemo.
339—	340	Idem	Idem Wermuth.
340—	341	Idem	Idem Soangkoepon.
341—	342	Idem	Idem Ratu Langie.
342—	343	Idem	Idem Verboom.
343		Idem	Idem Weyer.
343—	344	Idem	Idem Van Helsdingen.
344—	345	Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.	rede v. d. heer Soangkoepon over het verzoekschrift van Mohamad Lebih.
345		Idem	antw. v. d. Voorzitter der Commissie.
345—	346	Idem	rede van den heer Soangkoepon en conclusie.
346		Idem	rede v. d. heer Soangkoepon over het verzoek van Patoean Sorigoena; antwoord van den Voorzitter der commissie en conclusie.
346—	349	Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.	
349		Idem	rede v. d. heer Ratu Langie over het verzoek van A. M. Tabalujan, antwoord v. d. Voorzitter der commissie en conclusie.
349—	350	Idem	conclusies.
350—	352	Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99),	antwoord in 1en termijn v. d. Adviseur voor de Decentralisatie.
352		Idem + amendement-Sosrohadikoesoemo (st. 7); overgenomen door de Regeering.	
352—	355	Idem + amendement-Sosrohadikoesoemo (st. 6), rede v. d. Adviseur voor de Decentralisatie.	
355—	356	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Kerstens; verklaring van den heer Sosrohadikoesoemo.
356—	357	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Wermuth.
357		Idem	redevoeringen in 2en termijn v. d. heeren Soangkoepon en Ratu Langie.
357—	358	Idem	rede in 2en termijn v. d. heer Verboom.
358—	359	Idem	antwoord in 2en termijn v. d. Adviseur voor de Decentralisatie.
359		Idem	stemmotieeringen v. d. heeren Van Helsdingen en Roep en stemming.

VOLKSRAAD.

HANDELINGEN

VAN HET

COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1935—1936.

1ste VERGADERING — DONDERDAG 27 JUNI 1935.

Verkiezing van een plaatsvervangend Voorzitter. — Vaststelling dag en uur gewone vergaderingen, regeling van werkzaamheden en spreektijd. — Verkiezing van twee leden van de Commissie voor geschillen inzake den inhoud der stenografische verslagen. — Wijziging ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 12).

1e VERGADERING.

Vergadering van Donderdag, 27 Juni 1935.

(Bijeenroepingsuur: 12 uur middag.)

Verkiezing van een plaatsvervangend Voorzitter. — Vaststelling dag en uur gewone vergaderingen, regeling van werkzaamheden en spreektijd. — Verkiezing van twee leden van de Commissie voor geschillen inzake den inhoud der stenografische verslagen. — Wijziging ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 12). — Nadere wijziging overgangsbepalingen buitenlandsche verloven (Ond. 8).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten de heeren:

Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawoto-soemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops en Westerouen van Meeteren.

De Voorzitter: Geachte medeleden. Ik open deze eerste vergadering en heet het College in zijn nieuwe beperkte samenstelling welkom. Ik spreek daarbij de hoop uit, dat de werkzaamheden van het College mogen leiden tot de meest gunstige resultaten.

Aan de orde is de benoeming van een plaatsvervangenden Voorzitter (artikel 73 Indische Staatsregeling).

Ik benoem de heeren Van Helsdingen, Soeroso en Ratu Langie tot stemopnemers.

Indien de heeren kandidaten willen stellen, is daartoe thans gelegenheid.

De heer **Roep:** Mijnheer de Voorzitter! Ik stel kandidaat den afgetreden functionaris den heer De Hoog.

De heer **Kan:** Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij hierbij aan.

De heer **Ratu Langie:** Mijnheer de Voorzitter! Ik stel kandidaat den heer Thamrin.

De heer **Van Helsdingen,** Voorzitter van het stembureau: Mijnheer de Voorzitter! Namens het stembureau deel ik mede, dat 15 stembiljetten zijn ingeleverd.

(Voorzitter.)

Uitgebracht zijn:

op den heer De Hoog 8 stemmen,
op den heer Thamrin 5 stemmen,
in blanco 2 stemmen.

De Voorzitter: Aangezien 2 stemmen in blanco zijn uitgebracht, is het aantal geldige stemmen 13. De volstreekte meerderheid is derhalve 7. Deze is door den heer De Hoog behaald, zoodat deze is verkozen tot plaatsvervangend voorzitter van het College van Gedelegeerden. Mag ik den heer De Hoog vragen of hij zijn verkiezing aanvaardt?

De heer **De Hoog:** Gaarne Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan wensch ik den heer De Hoog van harte geluk met zijn verkiezing.

De benoeming van de vaste commissiën (art. 97 en 99 R. v. O.) heb ik moeten aanhouden met het oog op de verkiezing van den plaatsvervangenden voorzitter van het College van Gedelegeerden. Over de samenstelling van deze commissiën zullen een der volgende dagen nadere mededeelingen worden gedaan.

Aan de orde is de vaststelling van dag en uur der gewone vergaderingen, de regeling van werkzaamheden en spreektijd.

Ik stel voor te dien aanzien den gewonen regel, die in den laatsten tijd in het College van Gedelegeerden is gevolgd, te volgen; dat wil zeggen dat de gewone vergaderingen plaats hebben op Dinsdag, dat ze geopend worden om 8.30 uur, dat de regeling van werkzaamheden te voren tijdig bekend wordt gemaakt en de spreektijd alleen wordt geregeld in bijzondere gevallen, waarin dat vereischt wordt.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de aanwijzing van de commissie van geschillen inzake den inhoud der stenografische verslagen (art. 93 (2) R. v. O.).

Ik stel voor daarvoor ook de leden aan te wijzen, aan wie deze werkzaamheden ook voor de vergaderingen van den Volksraad zijn opgedragen, namelijk de heeren Soetardjo en Kan, die dan tezamen met mij de commissie vormen.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie op de personeele belasting (Staatsblad 1908 No. 13) (Zitt. 1934-'35, Ond. 171; Zitt. 1935-'36, Ond. 12), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (St. 2).

Wijziging ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 12). — Nadere wijziging overgangsbepalingen buitenlandsche verloven (Ond. 8).

(Soetardjo, Van Helsdingen.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord over de vrijstelling van personeele belasting op auto's in het bezit van onderdistrictshoofden.

Ik moet vooraf de mededeeling doen, dat tot mijn leedwezen door voortdurende afwezigheid de redactie van het Gedelegeerdenverslag aan mijn aandacht is ontsnapt.

Aan de redactie van het Gedelegeerdenverslag is naar mijn meening, te wijten, dat de Regeering op het zoeven door mij genoemde gebied een absoluut afwijzende houding heeft aangenomen. Het verzoek, zooals het is geformuleerd in het Gedelegeerdenverslag, is in zijn algemeenheid namelijk inderdaad niet juist. Ik kan mij dan ook best voorstellen, dat de Memorie van Antwoord niet anders dan afwijzend luidt. Als ik echter verder hierop mag ingaan, zou ik der Regeering erop willen wijzen, dat reeds vóór de invoering van de bestuurs hervorming in verschillende streken van Java de onderdistrictshoofden vrijstelling verkregen van deze belasting voor het bezitten van een auto. Ik heb dit persoonlijk medegemaakt, toen ik nog assistent-wedana was in het oude gewest Rembang en weet dus met zekerheid te zeggen, dat hetgeen ik zoeven heb medegedeeld, juist is.

Na de invoering van de bestuurs hervorming is de bevoegdheid om kwijtschelding te verlenen, als ik mij niet vergis, overgedragen op de residenten nieuwe stijl. Nu is de toestand zoo dat, om een voorbeeld te geven, in West-Java in verschillende bestuursafdeelingen de bedoelde vrijstelling van personeele belasting inderdaad wordt verleend. In de afdeeling Batavia bijv. hebben de assistent-wedana's het voorrecht vrijstelling van personeele belasting voor hun auto te genieten.

Het is natuurlijk onjuist, wanneer men zegt, dat de assistent-wedana's willen zij hun dienst richtig uitoefenen verplicht zijn van een auto gebruik te maken, omdat er inderdaad onderdistricten zijn, waar het gebruik van een auto niet alleen onnoodig, maar zelfs onmogelijk is.

Wat ik der Regeering wil verzoeken is dan ook, dat daar, waar het gebruik van een auto gemotiveerd en in het belang van den dienst te achten is, de assistent-wedana's vrijstelling van personeele belasting voor hun auto kunnen krijgen, zooals thans hier en daar reeds geschiedt. Ik zou der Regeering dus willen verzoeken ten aanzien hiervan de algemeene gedragslijn te volgen, dat aan de verschillende gewestelijke hoofden instructie wordt gegeven dat daar, waar de urgentie van het gebruik van een auto door den assistent-wedana bestaat, aan dezen ambtenaar vrijstelling van personeele belasting voor de auto wordt verleend.

Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer de Regeering op dit gewijzigd verzoek gunstig beschikte.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben der Regeering erkentelijk voor de nadere toelichting, die Zij gegeven heeft naar aanleiding van de opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag betreffende artikel I sub V.

De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord, dat met de terminologie „wie krachtens overeenkomst de beschikking heeft over” juist bedoeld wordt te voorkomen, dat belastingplichtig worden menschen, die met een autoverhuurderij een overeenkomst hebben aangegaan voor transport van huis naar kantoor.

Op zichzelf ben ik met dezen uitleg tevreden, maar ik wil de Regeering toch in overweging geven het nog duidelijker in de ordonnantie zelf vast te leggen namelijk door niet zonder meer te spreken van „de beschikking heeft over”, maar van „de beschikking heeft over een bepaald of bepaalde” paarden, auto's enz. Daardoor komt ontwijfelbaar in den tekst van de ordonnantie zelf vast te staan, dat het niet de bedoeling is overeenkomsten als ik zoeven noemde in de belasting te betrekken.

Van bevriende zijde heb ik voorts nog een heele reeks opmerkingen naar aanleiding van de ontwerp-ordonnantie ontvangen, doch die ik helaas niet kan voorbrengen zonder

(Soeroso, Ratu Langie e.a.)

mij geheel buiten het Gedelegeerdenverslag en de Memorie van Antwoord te begeven. Ik zie bovendien, dat de inhoud van de opmerkingen zoodanig is, dat zij misschien beter kunnen worden voorgebracht bij de algemeene beschouwingen en de behandeling van Afdeeling III der begroting. Ik stel mij dan ook voor de punten daar ter sprake te brengen. Het betreft in hoofdzaak de wijze, waarop thans de aangiftebiljetten aan de betrokkenen worden ter hand gesteld en verder ook — en dat is een zeer belangrijk punt — de vraag, of een heffing van f 3 per rijwiel niet veel te zwaar moet worden geacht. Nu de prijs der rijwielen zoo belangrijk is gedaald, dat men reeds voor f 10 of f 15 een fiets kan koopen, lijkt mij een belasting van f 3 ook inderdaad zeer hoog. Er is een verandering gekomen in den toestand, dat de fiets luxe was.

Ten slotte zie ik nog een opmerking over de kennelijke bevoordeeling, die op het oogenblik plaats vindt ten aanzien van de onderofficieren. Ik zal op al deze punten echter niet nader ingaan, omdat ze in het Gedelegeerdenverslag niet zijn vermeld.

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! In verband met het door den heer Soetardjo naar voren gebrachte kan ik kort zijn. Ik kan medegaan met zijn verzoek om vrijstelling van personeele belasting op het bezit van een auto aan assistent-wedana's indien zoodanig bezit gemotiveerd en noodzakelijk wordt geacht.

Ik geloof dat, indien deze functionarissen een auto onderhouden, zij dat niet in de eerste plaats voor eigen gebruik, naar ten behoeve van een richtige dienstuitoefening doen. Er zijn verschillende ressorten van assistent-wedana's van zoodanigen omvang, dat het niet mogelijk zou zijn den dienst aldaar uit te oefenen met een bendy of een dogcar met enkele paarden. In verband met het bovenstaande ondersteun ik dus gaarne het verzoek van ons geacht medelid.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij eveneens bij den heer Soetardjo willen aansluiten en wijs er nog speciaal op, dat door samenvoeging van verschillende onderdistricten de ressorten der onderdistrictshoofden in vele gevallen in beteekenende mate zijn uitgebreid, hetgeen niet alleen geldt voor de betrokken ambtenaren op Java, maar ook en misschien in nog sterker mate voor die op de buitengewesten. Ik acht het daarom alleszins gemotiveerd indien voor de onderdistrictshoofden deze belasting vrijstelling wordt toegestaan, omdat zij, zooals de heer Soeroso ook zeide, hun auto niet voor privé-doeleinden, maar in het belang hunner dienstuitoefening houden.

De **Voorzitter**: In verband met het verzoek van den geachten Regeeringsgemachtigde om een oogenblik zijn antwoord te kunnen voorbereiden, wordt de beraadslaging over dit onderwerp thans voor korten tijd opgeschort.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de overgangsbepalingen betreffende de buitenlandsche verloven, vervat in de ordonnantie van 21 November 1931 (Staatsblad No. 465), zooals die luidt ingevolge de ordonnantie van 16 October 1934 (Staatsblad No. 588). (Zitt. jaar 1934—1935 Ond. 175, zitt. jaar 1935—1936 Ond. 8).

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van dit ontwerp werden mij door enkele belanghebbenden bezwaren voorgebracht tegen de voorgestelde wijziging, die ik der Regeering niet wil onthouden. Zij zijn reeds kort geresumeerd in het gedelegeerdenverslag, doch ik zou er thans iets uitvoeriger op willen terugkomen.

(Van Helsdingen.)

De overgangsbepaling in artikel 2, lid 1a van Staatsblad 1934 No. 588 stelt de ambtenaren met een bezoldiging van minder dan f 400, voor zoover zij hun echtgenoot(e), bloed- of aanverwant in den eersten graad in Europa hebben, in de gelegenheid, na 6 jaren dienst aanspraak op buitenlandsch verlof te maken. Zij verbindt hieraan de voorwaarde, dat die ambtenaren reeds op 1 Januari 1932 „in dienst” moesten zijn. Toen in den loop van 1934 de wederopenstelling van opname in vasten dienst aan de orde kwam, had dit vanzelfsprekend tot gevolg, dat bij de tijdelijke ambtenaren, die aan deze voorwaarden voldeden, de verwachting werd gewekt, dat zij door opneming in vasten dienst hun aanspraak op buitenlandsch verlof op genoemd voorschrift konden gronden. Immers, het Staatsblad spreekt niet van ambtenaren in vasten dienst, terwijl die tijdelijke ambtenaren, die reeds volgens de formatie een organieke functie vervulden, waarin zij sedert jaren volgens hun conducerapporten „onvoorwaardelijk geschikt” werden geacht, evenzeer als hun in vasten dienst opgenomen collega's hun nog toe te kennen verloven zagen verschoven tot zij onder de H. B. B. L. een wedde van f 400 zouden hebben bereikt.

Blijkens de Memorie van Toelichting op de nieuwe ontwerp-ordonnantie (Ond. 175, stuk 3 van de zitting 1934—1935) zit thans in de eerste plaats de bedoeling voor om te voorkomen, dat de tijdelijke ambtenaren, die op grond van lid 4 van artikel 2 (Stbl. 1934 No. 588), dus zonder familie in den eersten graad in Holland te hebben, na hun opneming in vasten dienst aanspraak op buitenlandsch verlof krijgen. „Van deze gelegenheid is tevens gebruik gemaakt, om in de leden 1 en 2 van de onderhavige overgangsbepaling het woord „vasten” in te voegen, teneinde de voorschriften gemakkelijker leesbaar te maken”, wordt hieraan in een korte slotlinea toegevoegd.

Met deze zoo onschuldig lijkende „toevoeging” worden echter allen gedupeerd, die indertijd reeds door het stopzetten van de opname in vasten dienst getroffen werden, ofschoon zij sindsdien onder precies dezelfde omstandigheden werkten in dezelfde organieke functie bekleedden als de ambtenaren in vasten dienst. Rekenende op deze nog jonge en zeer billijke overgangsbepaling, maakten zij dan ook evenals hun collega's in vasten dienst verloopplannen, hun ouders in Holland zorgvuldig op de hoogte houdend met de steeds vaster vormen aannemende plannen van de Regeering om de opneming van ambtenaren in vasten dienst weer open te stellen.

„Het „beter leesbaar maken” van de leden 1 en 2 van artikel 2 (Staatsblad 1934 No. 588) zal niet alleen voor henzelf, maar ook voor het ouderlijk gezin, dat zij in Holland achterlieten, een groote teleurstelling worden.

Nu erken ik, dat de opvatting der Regeering niet geheel juist zal mogen worden genoemd, dat hier in hoofdzaak sprake is van ambtenaren in vasten dienst; ik wil hier echter wijzen op de mijns inziens groote onbillijkheid, die ten aanzien van een bepaalde groep van ambtenaren zou worden gepleegd.

De ambtenaar, op wien ik speciaal het oog heb — en er zijn er nog meer —, is benoemd op een traktement van f 500 als tijdelijke werkkraacht; hij heeft klaarblijkelijk voldaan, want niettegenstaande de afvloeiingsbepalingen in ruime mate zijn toegepast, ook in den dienst, waarin hij werkt, is hij gehandhaafd geworden en onvoorwaardelijk geschikt verklaard. Hij mag er dus op rekenen — en hij rekent er ook op — dat hij in vasten dienst zal komen. Door de H. B. B. L. is de waardeering van zijn functie zeer belangrijk verlaagd; zijn traktement is teruggebracht op f 305, met een overgangsbezoldiging van f 75. Doordat hij nu zal moeten inloopen op zijn overgangsbezoldiging, zal het — terwijl door hem de hoop werd gekoesterd in 1936 met verlof te gaan, als hij in vasten dienst kwam — nu kunnen gebeuren, dat hij eerst in 1942 de grens zal bereiken van f 400 volgens de nieuwe H. B. B. L. Het wil mij voorkomen, dat in dergelijke gevallen de onbillijkheid tegenover die ambtenaren sterk spreekt. Deze persoon is door

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(De Hoog, Voorzitter.)

bijzondere omstandigheden niet in vasten dienst opgenomen, nl. doordat de Regeering deze opneming tijdelijk heeft stopgezet; Zij heeft echter blijk gegeven, op zijn aanwezigheid prijs te stellen en Zij neemt hem in vasten dienst, wijl hij onvoorwaardelijk geschikt is verklaard. Het gevolg zal nu zijn, dat hij pas in 1942, dus na ruim 13 jaren dienst, met verlof zal kunnen gaan.

Het wil mij voorkomen, dat voor een dergelijk geval een overgangsbepaling alleszins redelijk is te noemen en ik zou der Regeering ernstig in overweging willen geven, om voor het betreffende gering aantal personen, die in gelijke omstandigheden verkeerden, een overgangsbepaling te maken, opdat zij, zoodanig niet na 6 jaren dienst, dan tenminste toch na 9 jaren dienst, den tijdelijken dienst inbegrepen, met verlof zullen kunnen gaan.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met U een vraag te stellen, die op het eerste gezicht vreemd lijkt, maar die straks zal blijken, in verband met hetgeen ik te zeggen heb, niet vreemd te zijn. Volgens den geleidebrief bij de ontwerp-ordonnantie zal hier het regeeringsantwoord worden gegeven door den directeur van Financiën. Is dit juist?

De **Voorzitter**: Ik had het voornemen zoo dadelijk, nadat verschillende sprekers over deze ontwerp-ordonnantie in eersten termijn het woord zouden hebben gevoerd, den leden mede te deelen, dat van den Isten Gouvernements Secretaris de mededeeling is binnengekomen, dat instede van den directeur van Financiën, de hoofdambtenaar voor algemeene ambtenaarsaangelegenheden door de Regeering is aangewezen om bij de behandeling van het aan de orde zijnde onderwerp aan het College van Gedelegeerden namens de Regeering voorlichting te verschaffen.

De heer **De Hoog**: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

Ik wil dan in de eerste plaats wijzen op hetgeen in het Afdelingsverslag is naar voren gebracht betreffende ambtenaren, die hun militieplicht moesten vervullen, toen het besluit afkwam, dat geen personen meer in vasten dienst zouden worden opgenomen. Door deze bepaling zijn de betrokkenen lang verstoken geweest van de mogelijkheid om in vasten dienst te worden opgenomen en nu de Regeering hen eindelijk in vasten dienst zal toelaten, komt Zij met een bepaling, waardoor het voor deze menschen uitgesloten zal zijn, met Europeesch verlof te gaan, iets waarop zij vanzelfsprekend aanspraak zouden hebben gehad, wanneer zij niet militieplichtig waren geweest, toen de eerste Regeeringsmaatregel afkwam. Het openen van de mogelijkheid voor deze personen om toch met buitenlandsch verlof te gaan, zou op het eerste gezicht een billijke maatregel lijken, maar de Regeering staat daar klaarblijkelijk anders tegenover en houdt daarover een betoog, dat ik wel wat vreemd vind.

Haar meening ter zake kan ik zeker niet deelen.

In de Memorie van Antwoord zegt Zij namelijk:

„Wat betreft de in het verslag in de tweede plaats gemaakte opmerking, moge er op worden gewezen, dat het wel zeer zeldzaam zal zijn iemand, die op 17 November 1931 voor eerste oefening in de militie was en dus nog slechts op een korten tijd van werkzaamheid in 's Lands dienst kon wijzen, overtuigend kan aantoonen, dat hij in het vóór 17 November 1931 vallende gedeelte van zijn militietijd, ware hij doorlopend in burgerlijken dienst gebleven, op een vaste aanstelling had kunnen rekenen.

Hier is nu juist de reden, waarom ik eigenlijk liever in plaats van den nu voor dit onderwerp aanwezigen Regeerings-gemachtigde den directeur van Financiën als Regeerings-gemachtigde hier zou hebben willen zien. De directeur van Financiën heeft namelijk in zijn vorige functie, dus als hoofd

(Thamrin, Westerouen van Meeteren, R. G.)

van den dienst van in- en uitvoerrechten en accijnzen verschillende rekestes ontvangen van personen, die gedupeerd waren, doordat zij in de militia waren toen de opname in vasten dienst werd stopgezet. Ik sta er van te kijken, dat thans in de Memorie van Antwoord de mogelijkheid van het voorkomen van dergelijke gevallen wordt betwijfeld, terwijl juist het vroegere hoofd van den dienst van in- en uitvoerrechten en accijnzen moest weten, dat dergelijke rekestes destijds bij hem zijn binnengekomen en dat bovendien door den bond van douanepersoneel eenzelfde verzoekschrift is ingediend.

Ik kan uiteraard nu alleen den toestand bij de douane, maar het lijkt mij toe, dat ook bij andere diensten dergelijke gevallen zich kunnen voordoen. Voorloopig wil ik mij bepalen tot het uitspreken van mijn bevreemding over de aangehaalde passage van de Memorie van Antwoord. Ik wil daaraan echter een pertinente vraag verbinden, die ik tot de Regeering wil richten. Wanneer de Regeering zegt, dat er geen aanleiding is om een algemeene bepaling te maken, zou ik de Regeering willen vragen, of Zij bereid is om verzoeken van personen die gevallen, als in de Memorie van Antwoord bedoeld, bij de Regeering voorbrengen, onder overlegging van een relaas betreffende hetgeen hun is overkomen, in welwillende overweging te nemen. Op deze pertinente vraag wil ik gaarne een antwoord ontvangen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil voorkomen dat de geachte Regeeringsgemachtigde een eenzijdigen indruk van het college in dit opzicht zal krijgen, hetgeen het geval zou zijn indien ook niet een andere stem wordt gehoord met betrekking tot de voorliggende ordonnantie.

Het maakt wel een vreemden indruk dat, terwijl de Regeering er op uit is er voor te zorgen dat geen verlies van rechten plaats heeft voor degenen, die op 17 November 1931 in dienst waren, nu getracht wordt om aan hetgeen in uitzicht is gesteld uitbreiding te geven, door te vragen om verschillende personen, die niet voor het verlof in aanmerking kunnen komen, daartoe wel in de gelegenheid te stellen, hetzij op utiliteits-, hetzij op billijkheidsgronden.

Van de gelegenheid, mij geboden, wil ik gebruik maken om mij daartegen te verzetten, waar een dergelijke uitbreiding buiten het kader der onderhavige ordonnantie ligt. Ik kan mij dus volkomen scharen aan de zijde der Regeering, voor wat de aan de orde zijnde ordonnantie betreft.

De heer **Westerouen van Meeteren**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Helsdingen heeft verschillende bezwaren tegen de aanhangige regeling gemaakt. Bij de regeling, vervat in Staatsblad 1931 No. 465, is bepaald, dat geen verlof meer zal worden verleend aan ambtenaren met een bezoldiging van minder dan f 400 per maand. Hierop zijn uitzonderingen toegelaten en wel indien de echtgenoot(e) dan wel een bloed- of aanverwant in den eersten graad op 1 Januari 1932 in Europa verbleef, en op den datum, waarop de betrokkenen hun betrekking in verband met het te verleenen verlof zouden neerleggen niet in Nederlandsch-Indië zouden zijn teruggekeerd. Een andere uitzondering gold voor hen, die na hun indiensttreding dan wel na hun laatstgenoten buitenlandsch e.q. het daarvoor in de plaats getreden binnenlandsch verlof ten minste 8 jaren dienst in Nederlandsch-Indië hadden, doch slechts voor éénmaal en niet ingaande vóór 1 Januari 1934.

Deze uitzondering heeft de Regeering aanvaard om voor degenen, die hun aanspraken op verlof door de nieuwe regeling verloren, eenigszins den toestand te verzachten. Zij heeft daarbij echter uitsluitend gedacht aan degenen, die op het tijdstip dat een nieuwe regeling in werking trad in vasten dienst waren. Dit is een standpunt dat de Regeering steeds heeft ingenomen bij de toepassing van de regeling en de invoering van het woordje „vasten” in de leden 1 en 2 van

(Westerouen van Meeteren, R. G., Van Helsdingen.)

artikel 2 der ordonnantie in Staatsblad 1931 No. 465 heeft dan ook geenszins de beteekenis om aan iemand enig recht te ontnemen. De beteekenis daarvan is geen andere dan om daarmede een verduidelijking te krijgen en de Regeering zou deze verduidelijking zeker achterwege hebben gelaten wanneer Zij niet in lid 4 van artikel 2 der genoemde ordonnantie een aanvulling had moeten aanbrengen.

Maar of hier nu wordt gesproken van „in vasten dienst” of alleen maar van „in dienst”, de Regeering kan daaraan onmogelijk een andere toepassing geven dan de tot dusver gevolgde. Het betreft hier uitsluitend personen, die onder het verlofsreglement vielen en daaronder vallen alleen de in vasten dienst zijnden.

De heer Van Helsdingen heeft gesproken van personen, die hierdoor zijn gedupeerd. Inderdaad, de Regeering kan zich voorstellen dat het voor vele ambtenaren, die zich voorstelden, nog met verlof te kunnen gaan, een teleurstelling is geweest, maar het komt de Regeering voor dat ambtenaren, die bij de invoering van de H. B. B. L. niet in vasten dienst waren en zich bovendien nog beneden de salarisgrens van f 400 zagen teruggebracht, toch wel wat optimistisch zijn geweest als ze dachten, dat zij ondanks die twee omstandigheden toch nog, behalve opneming in vasten dienst te verkrijgen, met buitenlandsch verlof zouden kunnen gaan.

(De heer **Thamrin**: Dus dan zijn ze ook niet gedupeerd?)

Zeer zeker niet. Zij hadden toch kunnen bedenken dat, als de Regeering de buitenlandsche verloven beperkte en alleen eenige overgangsbepalingen maakte ten behoeve van degenen, die het meest gedupeerd waren, om dezen het hun ontnomen voorrecht nog eenigen tijd te laten behouden, tot deze meest gedupeerden zeker niet personen zouden behooren, wien geen enkele aanspraak ontnomen is. Het vooruitzicht, dat ze hadden, in vasten dienst te worden opgenomen, was geheel onzeker. Dat was in de eerste plaats afhankelijk van de beslissing van de Regeering inzake het weder opnemen in vasten dienst en ook van andere omstandigheden, als de keuring, de formaties enz.

De heer **De Hoog** heeft een lans gebroken voor degenen, in het Gedelegeerdenverslag genoemd, die vóór 17 November 1931 hun militairen dienstplicht hadden vervuld en heeft de Regeering de pertinente vraag gesteld of, wanneer dergelijke personen zich tot de Regeering zouden wenden, de Regeering een desbetreffend verzoek in welwillende overweging zou nemen. Het antwoord hierop is feitelijk reeds te vinden in de Memorie van Antwoord. De Regeering heeft daarin n.l. in uitzicht gesteld, dat bij de Regeering bepaalde gevallen kunnen worden voorgebracht, doch — zoals het ook is uitgedrukt in de Memorie van Antwoord — het zal wel zeer zeldzaam voorkomen, dat iemand, die op 17 November 1931 voor eerste oefening bij de militia was en derhalve nog slechts op een korte werkzaamheid in 's Lands dienst kon wijzen, overtuigend kan aantoonen, dat hij voor het voor dien tijd vallende gedeelte op een aanstelling in vasten dienst kon rekenen. Volgens den heer **De Hoog** zou de Regeering zekeren twijfel hebben uitgesproken aan de mogelijkheid van zulke gevallen, maar hier wordt niet gesproken van twijfel, er wordt alleen op gewezen, dat de gevallen zeer zeldzaam zijn. Bovendien is hetgeen de heer **De Hoog** stelt toch wel zeer veel ruimer dan hetgeen de Regeering heeft aangenomen. Maar inderdaad kan worden gezegd dat, als iemand kan aantoonen, dat hij in vasten dienst zou zijn opgenomen en door bijzondere omstandigheden die verwachting niet in vervulling zag gaan, een desbetreffend verzoek in overweging zal worden genomen.

Ten slotte wil de Regeering den heer **Thamrin** dank zeggen voor den door hem aan het ontwerp verleenden steun.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in mijn rede in eersten termijn zelf erkend, dat inderdaad

Nadere wijziging overgangsbepalingen buitenlandsche verloven (Ond. 8).

(De Hoog.)

de verandering „dienst” in „vasten dienst” eigenlijk geen wezenlijke verandering brengt. Ik heb alleen een beroep gedaan op de billijkheid om ten aanzien van personen, die klaarblijkelijk zoo goed hebben voldaan, dat zij in vasten dienst worden opgenomen, de verlofsmogelijkheid mede te beoordeelen aan de hand van den in tijdelijken dienst doorgebrachten diensttijd. Het lijkt mij een onbillijkheid, dat dergelijke personen eerst na 13 jaren dienst in de gelegenheid komen om met buitenlandsch verlof te gaan. Het spijt mij dan ook, dat de Regeering geen aanleiding heeft kunnen vinden voor deze betrekkelijk kleine groep van menschen een uitzondering te maken.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met ten aanzien van hetgeen de geachte Regeering-gemachtigde gezegd heeft, het volgende naar voren te brengen.

De Regeering-gemachtigde heeft gevraagd, of de bedoelde personen werkelijk dachten, dat zij in vasten dienst zouden komen. Inderdaad, dat dachten zij, want collega's van hen, van niet-Europeeschen landaard, die dus niet in de militia waren, zijn in vasten dienst gekomen op een tijdstip, waarop zij ook in vasten dienst opgenomen zouden zijn, als zij niet hun militieplichten hadden vervuld, waartoe zij gedwongen waren, omdat de militieplicht rust op de Europeesche ingezetenen. Wat dit betreft kan ik den geachten Regeering-gemachtigde dus geruststellen.

In de tweede plaats heeft de eerste mededeeling van den geachten Regeering-gemachtigde mij niet al te zeer bevredigd. De Regeering verwijst naar de Memorie van Antwoord en zegt, daar staat eigenlijk reeds, dat bepaalde gevallen bij de Regeering kunnen worden voorgebracht. Ik zou hierop willen antwoorden, dat deze zinsnede eigenlijk in het geheel niets betekent. Elk geval kan bij de Regeering worden voorgebracht, dit is een mededeeling, die niet in het minst aan de betrokkenen eenige hoop geeft; ieder kan wat voorbrengen bij de Regeering. Waarom het gaat en waarom ik speciaal gevraagd heb, was, dat dergelijke verzoeken in welwillende overweging zullen worden genomen.

Nu geef ik toe, dat in het laatste gedeelte van zijn rede de geachte Regeering-gemachtigde woorden heeft gebezigd, die in de gewenschte richting wezen. Als de Regeering erkent, dat ten aanzien van zulke personen de billijkheid medebrengt — en dan geloof ik te dien aanzien sterker te staan dan wie ook — dat de menschen aanspraak moeten kunnen maken op Europeesch verlof, zou ik de Regeering voor deze toezegging willen danken.

Intusschen verneem ik nog gaarne, of mijn opvatting juist is. Verder wil ik nog iets anders zeggen, eigenlijk in antwoord op hetgeen de heer **Thamrin** gezegd heeft, maar wat ook voor de Regeering bestemd is.

De heer **Thamrin** heeft gezegd, dat de Regeering opgekomen is voor de belangen van degenen, die onder de overgangsbepalingen vallen. Nu heb ik gehoord, dat de geachte Regeering-gemachtigde hem daarvoor dank heeft betuigd. De heer **Thamrin** heeft de zaak echter niet goed begrepen, de Regeering komt in het geheel niet op voor de belangen van de menschen, die onder de overgangsbepalingen vallen, integendeel, de Regeering geeft nu juist een interpretatie aan het in dienst zijn, waardoor een geheele categorie van menschen wordt uitgesloten, de personen, die op 1 April 1932 in dienst, maar niet in vasten dienst waren. Het is dus een beperking, een verkleining van hetgeen men dacht, want nu kon men nog aannemen, aan de hand van de overgangsbepalingen, dat als men op 1 April 1932 in dienst was, zij het ook niet in vasten dienst, men op grond van de bewoordingen der ordonnantie wel degelijk aanspraak had op buitenlandsch verlof en dat is nu uitgesloten door de opvatting der Regeering.

Nu wil ik nog even wijzen op het verschil in opvatting, die men op het departement van Financiën over dergelijke

(Thamrin, Westerouen van Meeteren, R. G.)

zaken heeft. Ik wil daarvoor twee gevallen tegenover elkaar stellen namelijk hetgeen door mijn partijgenoot, den heer **Beets** op den vraagde in het begin van dit jaar voren werd gebracht over de ambtenaren, die uit den vasten dienst werden overgebracht naar het maandloonersreglement en de opvatting, die de Regeering thans huldigt.

In het eerste door den heer **Beets** genoemde geval werd een pertinente toezegging gedaan, die ook in de H. B. B. L. is opgenomen. De directeur van Financiën zeide echter later: Wij dachten het eigenlijk eerst zóó op te vatten, maar bij nader inzien hebben wij een andere opvatting en daarmee werd de vraag van den heer **Beets** teruggewezen. Thans zegt de Regeering: „Eigenlijk bedoelden wij alleen te zeggen dat de maatregel slaat op personen in vasten dienst, maar dat hebben wij toen niet gezegd en dat vertellen wij U nu even”.

Een dergelijke wisseling van inzicht maakt, dat men ten slotte ook niet meer weet waaraan men zich moet houden. Aan den letter van de wet? Neen, want de Regeering zegt in het ontwerp, dat Zij zich van dien letter niets aantrekt en andere bedoelingen heeft, die nu even worden vastgelegd. Toch behoort men zich vast te houden aan de opvatting der Regeering. Wanneer deze echter om de twee maanden verandert, welke vastigheid geeft dat dan aan de betrokken ambtenaren?

Naar aanleiding van hetgeen de heer **Thamrin** zeide, moet ik toch opmerken, dat als hij zegt dat er niets is gebeurd en dat de Regeering hier verdedigt de rechten van de personen op wie de overgangsbepalingen toepasselijk zijn, hij er zacht uitgedrukt, toch een beetje naast is.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik even mijn woorden verduidelijken. Ik geloof, dat de heer **De Hoog** abus is wanneer hij zegt dat ik zou hebben verklaard dat met deze bepalingen de Regeering heeft gewaakt voor de belangen der betrokken ambtenaren. Ik heb alleen bedoeld te zeggen, dat het vorig staatsblad alleen bedoelde de rechten vast te leggen van die ambtenaren, die nog onder de verlofsregeling vallen en dat daarmee werd voorkomen het verliezen van het recht op verlof door hen die niet onder die regeling vielen. Ik meen hiermede mijn woorden voldoende te hebben toegelicht.

De heer **Westerouen van Meeteren** Regeering-gemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer **Van Helsdingen** heeft speciaal de aandacht gevestigd op de onbillijkheid ten opzichte van personen die redelijken grond hadden om te verwachten dat zij eerlang met buitenlandsch verlof zouden gaan. De Regeering nu geeft toe, dat het ontnemen van aanspraak op buitenlandsch verlof een harde maatregel is, die evenwel door de tijdsomstandigheden werd geboden. Begint men eenmaal met uitzonderingen te maken, dan moet de Regeering zich toch wel beperken tot zeer bepaalde gevallen en kan zeer moeilijk verder worden gegaan, dan in de overgangsbepalingen al is gedaan.

(De heer **Van Helsdingen**: Als men het nagaat, zal men zien, dat het slechts zeer weinig ambtenaren betreft, die men met een uitzonderingsregeling zou kunnen helpen.)

In ieder geval bevat de regeling de bepaling, dat de gouverneur-generaal in bijzondere gevallen daarvan kan afwijken. Voor gevallen als ik zoeven heb genoemd zou daarvan gebruik kunnen worden gemaakt.

De heer **De Hoog** heeft verschillende opmerkingen gemaakt en onder anderen gewezen op woorden, door den directeur van Financiën in aangevend geuit, waarop ik thans uiteraard moelijk kan ingaan.

(De heer **De Hoog**: Ik heb het geval van de maandlooners alleen als vergelijkingsobject aangehaald.)

Wel wil ik ingaan op de mededeeling, dat het den heer **De Hoog** verkeerd lijkt, dat de Regeering zoo maar in eens van standpunt verandert. Het geachte **R. D.** meent, dat de Re-

1ste VERGADERING — DONDERDAG 27 JUNI 1935.

Nadere wijziging overgangsbepalingen buitenlandsche verloven (Ond. 8). —
Wijziging ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 12).

(Directeur van Financiën.)

geering eerst de meening was toegedaan dat ambtenaren die niet in vasten dienst waren, later toch wel gebruik van het verlofsrecht zouden kunnen maken en dat dit idee naderhand veranderd is.

Zoodanige interpretatie is, ik herhaal het, nimmer aan de regeling gegeven. De heer De Hoog zal wel weten, dat zeer veel gebruik wordt gemaakt van den term „in dienst” wanneer „vaste dienst” wordt bedoeld; waarin uitsluitend in vasten dienst zijnden aanspraak op verlof hebben is als van zelfsprekend aangenomen dat zij alleen bedoeld waren. Ik herhaal nog eens, dat de Regeering thans alleen tot deze aanvulling is overgegaan om de in de toelichting gevende redenen, terwijl anders eenvoudig met toepassing van de regeling zou zijn doorgestaan, zooals dat altijd is gebeurd.

Verder heeft de heer De Hoog nog een opmerking gemaakt over de mededeeling der Regeering, dat bepaalde gevallen bij de Regeering kunnen worden voorgebracht. De heer De Hoog beschouwt dat als een nietszeggende mededeeling. Dit is toch niet de bedoeling der Regeering geweest. Als de Regeering van plan was geweest om op dergelijke verzoeken niet in te gaan, zou Zij dit duidelijk gezegd hebben. Als gezegd wordt, dat bepaalde gevallen bij de Regeering kunnen worden voorgebracht, slaat dit op de bepaling in de regeling, die den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid geeft om in bijzondere gevallen van de bepalingen af te wijken. Zooals ik reeds heb gezegd, zal de Gouverneur-Generaal daarvan zeker in daarvoor in aanmerking komende gevallen gebruik maken.

De **Voorzitter**: De beraadslagingen zijn hiermede gesloten. Wij kunnen thans tot de stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 12.47 uur n.m. voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de hervatting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de personeele belasting (Staatsblad 1908 No. 13), Zitt. 1934—'35, Ond. 171. Zitt. 1935 — '36, Ond. 12), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 2).

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot onderwerp 171 hebben vier geachte leden het woord gevoerd, waarvan drie geachte leden door mij tezamen kunnen worden beantwoord, nl. de heeren Soetardjo, Soeroso en Ratu Langie. Deze leden kwamen met het verzoek of eventueel aan de assistent-wedana's vrijstelling van de personeele belasting voor het houden van een auto kan worden mogelijk gemaakt.

Ik moge in dit verband nog even teruggrijpen tot de bedoeling en de geschiedenis van dit ontwerp. Deze kwestie is het eerst aan de orde gekomen het vorige jaar bij de behandeling van de IIIe begrotingsafdeeling, toen van de zijde van den Volksraad werd verzoekt, een eind te maken aan de vrijstelling van personeele belasting voor de automobielen van verschillende categorieën ambtenaren, o.a. van het Binnenlandsch Bestuur. Deze materie is toen onderzocht, ook met betrekking tot de vraag, die toenmaals gelijktijdig is gesteld over het veranderen van vrijstellingen ten behoeve van kamponghoofden in de buitengewesten voor paarden in die voor rijwielen. Een en ander leidde tot de conclusie, dat het geheele systeem van vrijstellingen, zooals dat in de ordonnantie op de personeele belasting was geregeld, diende te worden herzien en dat men fundamenteel diende af te stappen van vrijstellingen ten behoeve van die ambtenaren, waar-

voor in wezen behoort te worden voorzien door de reisregelingen. Vandaar, dat in dit ontwerp, waarmede het college zich in het algemeen heeft kunnen vereenigen, uitgezonderd de algemeene vrijstelling, zooals die bestond voor consulaire ambtenaren en voor speciale rubrieken, zooals die zijn blijven bestaan en zijn ingevoegd voor desahoofden op Java en kamponghoofden in de buitengewesten en wijkmeesters, geheel is gebroken met het systeem van vrijstellingen. De lijsten van vrijstellingen, zooals die thans bestaan en zijn vastgesteld bij beschikking van daartoe bij ordonnantie bevoegd verklaarden met betrekking tot de verschillende grondslagen, zijn in dit verband geheel komen te vervallen en zodoende is het eigenlijk algeheel buiten het stelsel om, dat men nu zou willen gaan invoegen de vrijstelling van personeele belasting in verband met een tegemoetkoming voor het bezit van een transportmiddel voor een bepaalde categorie ambtenaren.

Voor ik verder ga, zou ik nog een en ander in het midden willen brengen met betrekking tot het voorbeeld, door den heer Soetardjo aangehaald, n.l. dat die vrijstelling vroeger wel bestond voor verschillende onderdistrictshoofden en dat hij er onder anderen zelf van had geprofiteerd in de residentie Rembang, terwijl het hem bekend was, dat er zelfs nu, na de invoering der bestuurshervorming, nog assistent-wedana's zijn, onder anderen in de residentie Batavia, die voor hun auto een vrijstelling hebben van de personeele belasting. Daaraan verbond de heer Soetardjo de vraag, of dit niet kan worden uitgebreid tot andere assistent-wedana's. Nu moet ik erkennen, dat ik eenigszins was verrast door de voorbeelden van den heer Soetardjo, niet het voorbeeld, dat hem zelf betreft en dat uit de jaren omstreeks 1920 dateert, maar wel door de meer recente voorbeelden. Vroeger was dat systeem vrij gebruikelijk en de regeling ervan was geheel overgelaten aan de hoofden van gewestelijk bestuur die konden bepalen, wie in aanmerking zouden kunnen worden gebracht voor de vrijstelling van belasting voor vervoermiddelen, waartoe bij besluit de bevoegdheid was verleend. Maar juist in de allerlaatste en zeker in de laatste drie à vier jaren is het algemeene gevoelen geweest, bij den geheelen B. B. dienst en ook bij de leiding daarvan, dat verschillende categorieën ambtenaren voor den dienst geen behoefte hebben aan een automobiel, met name ook niet de assistent-wedana's. Ik heb mij daarvan persoonlijk overtuigd, en wanneer ik daaraan nog toevoeg, dat ook bij reiswezen de reistoelagen, die aan de onderdistrictshoofden op Java en Madoera worden toegekend, uitsluitend zijn gebaseerd op het aanhouden van paard en wagen en andere bijkomende onkosten, dan blijkt daaruit dat in geen enkel geval bij reiswezen gerekend is op een toelage, gebaseerd op het aanhouden van een auto.

Wanneer er dus op Java nog gouverneursbesluiten blijken te bestaan, waarbij aan sommige assistent-wedana's — en ik kan niet anders dan gelooven dat het uitzonderingen zijn — vrijstelling is verleend van personeele belasting, waartoe de gouverneurs volgens de thans bestaande regeling de bevoegdheid hebben, dan komt dit in het geheel niet overeen met de algemeene tendenz, die in de laatste jaren is gevolgd. Dat moet dan worden beschouwd als een extraatje, dat enkele assistent-wedana's op het oogenblik genieten. Hieraan komt dus een eind bij de regeling, die thans wordt ingevoerd en waarbij zooals ik reeds heb uiteengezet in het algemeen gesproken de vrijstellingen vervallen, behalve die van de desahoofden, kamponghoofden en wijkmeesters. Dit is ook logisch, want de materie van de personeele belasting staat hier eigenlijk geheel buiten. Wanneer iemand voor de uitoefening van zijn dienst het niet kan stellen buiten een bepaald vervoermiddel, is het logisch het mogelijk te maken, dat zoo iemand de beschikking krijgt over dit vervoermiddel en dat hem daarvoor de noodige vergoeding wordt toegekend. Die vergoeding is echter gelegen in de reisregeling, een autotoelage, of in het declareeren, waartoe men de bevoegdheid heeft.

(Directeur van Financiën.)

Is het gebruik van een auto noodzakelijk, dan is dit in de zoeven genoemde regelingen verdisconteerd, en dan behoort daarin verdisconteerd te zijn de verschuldigde personeele belasting voor het aandeel van het dienstbelang. Het gaat dus niet om de vrijstelling van de personeele belasting, maar om het al dan niet voldoende zijn van de reis- of andere toelagen. Nu is de situatie dus, dat de assistent-wedana's op Java en Madoera in het algemeen niet geëenseerd worden een auto voor hun dienstuitoefening nodig hebben.

(De heer Soetardjo: En hoe is de toestand in de buitengewesten?)

Daar is de situatie eenigszins anders. Daar zijn de ressor-ten zeer veel grooter maar toch, ik zal daarop aanstonds nog terugkomen naar aanleiding van hetgeen het geachte lid de heer Ratu Langie heeft betoogd, kan ik reeds bij voorbaat zeggen, dat ook in de buitengewesten slechts bij uitzondering een auto-toelage is toegekend aan de districtshoofden. Dit gebeurt o.a. in Sumatra's Westkust en Menado.

(De heer Ratu Langie: De assistent-wedana's zijn onderdistrictshoofden.)

Ze hebben misschien een anderen titel, maar in ieder geval is de tendenz op Java en Madoera, dat het voor de dienst-uitoefening niet noodig is dat de assistent-wedana's een auto houden.

Nu is dus het verzoek van den heer Soetardjo, waarbij de heeren Soeroso en Ratu Langie zich aansloten, of men niet incidenteel een regeling kan treffen, waarbij rekening wordt gehouden met het aanhouden van een auto voor den dienst, ook op Java en Madoera.

Zooals ik reeds heb gepoogd uiteen te zetten zou men dan moeten beginnen met aan te toonen, dat het gebruik van een auto inderdaad noodzakelijk is voor de dienstuitoefening. Dit nu is een kwestie, die niet rechtstreeks het departement van Financiën regardeert. Wat het departement van Financiën en met name het kantoor van reiswezen rechtstreeks regardeert, is de hoogte van de reistoelagen, die aan de betrokken ambtenaren worden toegekend en die zich thans voor Java en Madoera, wat de onderdistrictshoofden betreft, ongeveer beestweden tusschen de f 15 en f 25. f 15 en f 20 zijn de meest voorkomende bedragen, waarbij dan niet is rekening gehouden met het houden van een auto.

Wanneer nu blijkt — en dat zal in hoofdzaak moeten worden uitgemaakt door het B. B. — dat hier en daar ook op Java toch wel behoefte bestaat aan een auto voor dienstuitoefening, ligt het toch in de rede, dat zulks wordt ter kennis gebracht van het departement van Financiën of het hoofd van reiswezen, waarbij de betrokken autoriteiten zich derhalve in onderling overleg zullen hebben te vergewissen. Mocht zich dan inderdaad zoo'n geval als *uitzondering voordoen*, dan zal naar mijn meening wel degelijk in de reistoelage voor zoodanige onderdistrictshoofden rekening moeten worden gehouden met het uit een oogpunt van dienstbelang houden van een automobiel.

Ik betwijfel dus geenszins a priori wat ook de heer Soeroso nader aanvoerde, dat inderdaad, wanneer sommige assistent-wedana's een auto hebben, die niet in de eerste plaats voor eigen gebruik dient. Ook wil ik niet bestrijden het betoog van den heer Ratu Langie, dat door de samenvoeging van ressor-ten in de buitengewesten de rayons van sommige districts- en onderdistrictshoofden veel grooter zijn geworden. Misschien komen dergelijke gevallen op de buitengewesten wel meer voor dan op Java en Madoera, maar men zal toch ook dan nog naar mijn meening moeten afzien van een tege-voetkoming in den vorm van vrijstelling in de personeele belasting en moeten ondersteunen het veel juistere stelsel dat bij deze gelegenheid in dit ontwerp is geconsolideerd, nl. dat men de noodige tegemoetkoming zal hebben te vinden in de reistoelage, waarin die belasting naar reden van dienstbelang is verdisconteerd, en dat eveneens voor de hier bedoelde districts- en onderdistrictshoofden.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

De heer Van Helsdingen heeft nog gesproken over de terminologie van art. 15(4) der ordonnantie, waar wordt gesproken van het ter beschikking der ordonnantie, van een of meer paarden, rijwielen enz. Hij vroeg of het niet beter was de materie geheel positief te stellen en het woord „bepaalde” in te lasseten tusschen de woorden „meer” en „paarden”, zoodat men niet meer behoefte te twijfelen of het wel den eigenaar betreft. Hoewel ik kan aanvoelen wat het geachte lid wensch te fixeeren, geloof ik toch dat aan zijn wensch niet wordt tegemoetgekomen door deze inlasseting, wijl men dan in strijd komt met hetgeen volgt. Het doet mij menogen het geachte lid instemmend te zien knikken, immers uit het daaropvolgende blijkt, dat het niet precies dezelfde voorwerpen behoort te betreffen.

(De heer Van Helsdingen: Inderdaad, maar als het woord „bepaalde” wordt ingevoegd, moeten de woorden „ook al worden niet steeds dezelfde verstrekt”, worden uitgelicht.)

Die consequentie zou noodzakelijk moeten worden aanvaard, doch dat zou niet in overeenstemming zijn met de strekking der bepaling. Men heeft hier treffen degenen die permanent de beschikking krijgen over een bepaald object.

(De heer Van Helsdingen: Een „bepaald” object?)

Een zeker object, dat den grondslag voor den aanslag bepaalt, doch dat behoort dan niet altijd hetzelfde rijtuig of dezelfde auto te zijn.

Het is bv. denkbaar, dat een medicus een maandabonnement afsluit met een garagehouder en de permanente beschikking heeft over een auto. In een zoodanig geval behoort hij volgens de wetgeving op de personeele belasting in de belasting te worden betrokken. Maar de garagehouder kan hem iederen dag een andere auto zenden; als hij daarmede genoegen neemt, wordt geen afbreuk gedaan aan het permanent de beschikking hebben over een bepaald soort voertuig. Dat is de bedoeling geweest. Ik geef toe, dat men er iets tusschen door kan laten glippen, waarbij de interpretatie van de wetgeving in de praktijk in uitzonderlijke gevallen op moeilijkheden stuit, maar ik geloof, dat men daarvoor niet al te beducht behoort te zijn.

Ik kan nog naar voren brengen, dat eigenlijk gezegd deze regeling ten naaste bij is overgenomen uit de Nederlandsche wet op de personeele belasting.

Art. 26 van deze wet luidt als volgt:

„Wie krachtens overeenkomst de beschikking heeft over één of meer paarden van een ander, wordt te dier zake geacht een gelijk aantal paarden te houden, ook al worden niet steeds dezelfde verstrekt; ... enz.”

Daar heeft men inderdaad een zoo schaarsche jurisprudentie over, dat het aan den eenen kant moeilijk is precies aan te geven, hoe deze bepaling in de praktijk werkt.

Maar een schaarsche jurisprudentie geeft aan den anderen kant aan, dat de belastingadministratie met de desbetreffende bepaling weinig moeite heeft gehad. In de toelichting, die gegeven is in de editie van de bekende firma Schuurman & Jordens, die men wel als officieel kan beschouwen vanwege de bron, waaruit de toelichtingen meestal worden geput, leest men:

„De bedoeling van het artikel blijkt duidelijk uit het woord *beschikking*. De wetgever wil, dat belasting worde betaald voor paarden, die men evenals eigen paarden kan gebruiken, van paarden, die men eene onjuiste uitlegging zijn, dat iemand, die met een ander overeenkomt, dat deze hem dagelijks bv. naar zijn kantoor zal laten rijden, deswege belastingplichtig wordt.

Van den anderen kant is de redactie er op ingericht om ontduiking te voorkomen, waar de wet de belasting wil hebben geheven..... enz.”

(Soetardjo, Van Helsdingen.)

Ik geloof, dat, waar de uitdrukkelijke bedoeling van het artikel zoo duidelijk is vastgelegd — in de Memorie van Antwoord naar aanleiding van een vraag in het Afdeelvingsverslag en na hetgeen door het geachte lid, den heer Van Helsdingen naar voren is gebracht en na hetgeen ik hierop heb mogen antwoorden, — deze situatie toch wel aanvaardbaar mag worden geacht.

De andere opmerkingen van den heer Van Helsdingen mag ik hier voorbijgaan, omdat dezelve nader aan de orde zullen worden gesteld.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Na de nadere toelichting van den geachten Regeeringsgemachtigde, moet ik inderdaad erkennen, dat het niet wel mogelijk is het verzoek te handhaven, om aan assistent-wedana's vrijstelling van personeele belasting te geven voor het bezit van een auto, gezien het principe — waarvan in het ontwerp is uitgegaan — dat aan alle vrijstellingen op dit gebied een einde moet worden gemaakt. Het is daarom met erkentelijkheid, dat ik de toezegging van den geachten Regeeringsgemachtigde heb gehoord, dat, indien kan worden aangetoond, dat het gebruik van een auto door onderdistrictshoofden als gewenscht moet worden beschouwd, een verhooging van de reistoelagen kan worden tegemoetgezien.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik moet wel bezwaar maken tegen de mededeeling van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat zulk een tegemoetkoming alleen bij wijze van uitzondering mag worden gegeven. Ik heb het voorrecht gehad onlangs Java van west naar oost te bereizen en daarbij aanraking te krijgen met Indonesische bestuursambtenaren van hoog tot laag. Ik kan U mededeelen, dat de klacht omtrent te geringe reistoelagen, die ik daarbij heb vernomen, algemeen was. Er werd over geklaagd dat, als gevolg van de verlaging der reistoelagen, de bestuursambtenaren eenvoudig niet meer in staat zijn behoorlijk hun werkzaamheden te verrichten zonder de uitgaven, die bij hun dienstreezen moeten worden gedaan, gedeeltelijk zelf te bekostigen.

(De heer Van Helsdingen: Is dat niet iets, dat bij Afd. IV thuis behoort?)

Het staat hiermede in verband en daarom breng ik het hier voor. Met het oog op deze klachten zou ik er bij de Regeering op willen aandringen, bij de beoordeeling der urgentie of een assistent-wedana voor dienstgebruik een auto noodig heeft, van een breed standpunt te willen uitgaan.

Het is mij al te zeer bekend, dat men zich bij de beoordeeling dezer gevallen door andere overwegingen dan dienstbelangen laat leiden, iets waarover ik niet in den breede behoefte uit te weiden. Het zij voldoende, wanneer ik de Regeering hierop wijs. Ik zou daarom de Regeering zeer erkentelijk zijn, wanneer Zij mij bij deze gelegenheid de toezegging zou willen doen, dat zij bij de beoordeeling der urgentie, om een assistent-wedana bij zijn dienstuitoefening van een auto gebruik te doen maken, zich op een breed standpunt zal willen stellen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Nog een enkel woord. Bij interruptie heb ik zelf den Regeeringsgemachtigde al laten zien, dat ik er mij van bewust was, dat invoeging van het woordje „bepaalde" in art. 15 (4) der ordonnantie moeilijkheden met zich zal brengen in verband met hetgeen verder volgt. Ik erken dus, dat uit zulk een wijziging moeilijkheden zouden kunnen voorkomen, omdat onwillekeurig het gevolg daarvan zou kunnen zijn, dat men zoodanige overeenkomsten sluit met autoverhuurders, dat men, hoewel men uit redelijke overwegingen personeele belasting zou moeten betalen, toch daar vrijgesteld van zou zijn.

Ik heb overwogen, of dit gevolg wellicht voorkomen kan worden door de redactie te doen luiden: „Wie krachtens overeenkomst voortdurend de beschikking heeft over", maar waar de Regeeringsgemachtigde mij zoo nadrukkelijk

(Soeroso, Ratu Langie, Directeur van Financiën.)

heeft gezegd, dat de gevolgde tekst ontleend is aan de Nederlandsche regeling en daar nooit ernstige moeilijkheden zijn voorgekomen, mag ik aannemen, dat ook hier moeilijkheden zullen uitblijven. Toch wil ik een verzoek aan de Regeering doen en wel om de autoriteiten die de aanslagen zullen moeten vaststellen uitdrukkelijk mede te deelen, de hier gehouden discussies, zoodat ook bij overeenkomsten als waarop ik het oog had, waarbij dus contracten worden aangegaan tusschen personen en autoverhuurders voor het geregeld naar kantoor brengen, of voor het rijden van visites, wat nog iets anders is dan een overeenkomst als wel door doctoren gesloten wordt, waardoor zij voortdurend de beschikking over een auto krijgen, duidelijk is, dat de bedoeling der ordonnantie geen andere is dan bij deze besprekingen naar voren is gekomen.

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen uit het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde met betrekking tot het verzoek van den heer Soetardjo, te mogen afleiden, dat de Regeering toezegt, dat als het noodzakelijk wordt geacht dat een assistent-wedana een auto onderhoudt in het belang van den dienst, deze bestuursambtenaar ook een verhoogde reistoelage zal ontvangen. Deze toezegging is voor mij echter niet bevredigend, omdat wanneer het noodig wordt geacht dat een assistent-wedana ter wille van het dienstbelang een auto houdt, het mijns inziens alleen mogelijk is dit te verkrijgen door op den assistent-wedana de automobielregeling toe te passen, maar wanneer dit niet geschiedt, is daarmee de zaak nog niet billijk. Immers, heeft men de noodzaak van het houden van een auto erkend, dan dient naar mijn meening de automobielregeling te worden toegepast op zulk een assistent-wedana. Maar naar mijn meening zal zulk een geval wel nooit voorkomen, want ik geloof niet, dat een gouverneur ooit gunstig advies zal uitbrengen omtrent de noodzakelijkheid van het houden van een automobiel door een assistent-wedana. Immers, op het oogenblik worden ook de wedana's niet geacht in de noodzakelijkheid te verkeerren, er een automobiel op na te houden in het belang van den dienst. Ik ben dan ook van meening, dat de toezegging van den Regeeringsgemachtigde niet bevredigend is.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! In verband met de toezegging, die ik van den geachten Regeeringsgemachtigde meen te hebben gehoord, dat nader overleg zal worden gepleegd, wil ik er den Regeeringsgemachtigde op wijzen, dat ik niet heb gesproken over districtshoofden, doch alleen over onderdistrictshoofden in de buitengewesten. Het is mij bekend, dat bij de regeling van de reisvergoedingen voor districtshoofden is gezegd, dat zij van auto's gebruik moeten maken voor de uitoefening hunner functie, maar van onderdistrictshoofden is niet gesproken.

Ik merk nog op, dat, naar de Regeeringsgemachtigde zeide, er thans naar wordt gestreefd, alle vrijstellingen, ook die voor de hogere ambtenaren, van het betalen van personeele belasting op auto's, af te schaffen. Maar welk bezwaar bestaat er dan tegen om, in afwachting van de algeheele opheffing van de vrijstelling voor de assistent-wedana's, hun dezelfde voordeelen toe te kennen, die op het oogenblik de hogere ambtenaren ook nog genieten?

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soetardjo heeft, onder erkenning dat het beter is, voor het oogenblik niet verder aan te dringen op vrijstelling in de personeele belasting voor auto's van assistent-wedana's, de Regeering verzocht, zich op een breed standpunt te stellen bij een nader in te stellen onderzoek naar de urgentie van het aanhouden van automobielen voor deze functionarissen. Hij beriep zich daarbij op de door hem opgedane ervaringen gedurende een groote reis, die hij over Java heeft gemaakt, waarbij hem de algemeene klacht ter oore kwam over een te bekrompen uitkeering vanwege het

(Directeur van Financiën.)

Kantoor van Reiswezen. Ik moge opmerken, dat dit verzoek wel eenigszins buiten het kader valt van hetgeen thans aan de orde is.

(De heer Soetardjo: Ik bedoelde de reistoelage voor de assistent-wedana's met het oog op de betaling van personeele belasting voor hun auto's.)

De bedoeling van den heer Soetardjo heb ik wel begrepen, Mijnheer de Voorzitter, het gaat er om dat straks, wanneer er eventueel gevallen worden voorgebracht, van welke zijde ook, over het aanvaren van de noodzakelijkheid voor de assistent-wedana's, om in dienst een automobiel te gebruiken, er een ruim standpunt zal worden ingenomen. Maar ik moet toch opmerken, dat dit een punt is, waarbij men twee dingen dient te onderscheiden, n.l. of in het algemeen de toegekende reistoelagen wellicht te gering zijn en of in dit opzicht een herziening zou kunnen worden overwogen, dan wel of in sommige onderdistricten een assistent-wedana een auto noodig heeft, want dan alleen en niet omdat men de reistoelage aan sich en afgescheiden van het element of een auto voor den dienst noodig is, te laag vindt zou er sprake kunnen zijn van hetgeen de heer Soetardjo in zijn interruptie bedoeld heeft. Men moet deze zaken wel goed uit elkaar houden. Op de algemeene hoogte van de reistoelagen kan ik op het oogenblik niet ingaan, die houdt o.m. verband met de algemeene bezuiniging. Aan den anderen kant moeten gerechtvaardigde uitgaven ook vergoed worden en het ligt in de rede, dat eventuele klachten daarover ook zeer gewoon krachtig op, dat eventuele gefundeerde klachten met de noodige voortvarendheid worden onderzocht.

Een ander punt is de beoordeeling van de behoefte van assistent-wedana's in sommige ressorten aan een auto. Dit is een materie, die in de eerste plaats beoordeeld kan en moet worden door het departement van Binnenlandsch Bestuur. Het departement van Binnenlandsch Bestuur zal zich daarbij natuurlijk ter dege van alle omstandigheden rekenschap geven en van de zienswijze van dit departement hangt in dit opzicht dus belangrijk veel meer af dan van het inzicht van het departement van Financiën.

Aan den heer Van Helsdingen zeg ik naar aanleiding van zijn in tweeden termijn gedaan verzoek gaarne toe, dat den betrokken autoriteiten er op zal worden gewezen, dat bij de aanslagen in de personeele belasting wel degelijk ten volle rekening moet worden gehouden met de bedoeling van het hier voorgebracht ontwerp, zooals deze nader is uitgedrukt en gebleken in de gedachtenwisselingen die in de schriftelijke stukken en verder heden in dit college hebben plaats gehad. Het staat dus reeds vast, dat duidelijk zal worden voorgescreven, dat overeenkomsten voor het brengen en halen van huis naar kantoor, of naar school en dergelijke, in geen geval zullen worden opgevat als een basis voor een aanslag in de personeele belasting.

Hetgeen het geachte lid de heer Soeroso in tweeden termijn heeft medegedeeld komt hierop neer, dat de heer Soeroso niet bevredigd is door hetgeen ik in dit verband heb kunnen toezeggen. Daarin kan ik weinig verbetering brengen. Van de zijde der Regeering wordt toegezegd, dat in gevallen,

waarin het aanhouden van een auto voor de dienstuitoefening urgent is, den betrokken onderdistrictshoofden in de kosten daarvoor op de gewone wijze van de reisregelingen zal worden tegemoetgekomen.

De heer Soeroso gelooft echter, dat daarvan in de praktijk niet veel terecht zal komen, want, zegt het geachte lid, zelfs de wedana wordt op het oogenblik in het algemeen niet gecenseerd een auto voor den dienst noodig te hebben. Dit sluit ook volkomen aan bij hetgeen ik zooveel ten aanzien van het betoog van den heer Soetardjo zeide, namelijk dat dit een materie is, waarin het departement van Financiën, behoudens het algemeene element van de bezuiniging noch het eerste, noch het laatste woord heeft te zeggen, maar het departement van Binnenlandsch Bestuur. Wanneer het laatstgenoemd departement zegt: de assistent-wedana heeft geen auto noodig voor zijn dienst, het is zelfs ongewenscht, en de wedana ook niet, dan is de directeur van Financiën zeker niet de aangewezen persoon om den directeur van Binnenlandsch Bestuur tot een andere zienswijze te brengen. Wanneer men dus in de door den heer Soeroso bedoelde richting klachten heeft en zich niet bevredigd gevoelt, komt het mij beter voor, de besprekingen over dit punt in dit college te houden, wanneer een andere Regeeringsgemachtigde op de plaats staat, die ik thans inneem.

Wat het betoog van den heer Ratu Langie in tweeden termijn betreft, moet ik erkennen, dat het mij op het oogenblik niet bekend is, of de bestaande incidentele voorzieningen in de buitengewesten, met name Sumatra's Gestreken en Menado, waarbij wel degelijk rekening wordt gehouden met het gebruik van een auto in het belang van den dienst, betrekking hebben op districtshoofden dan wel op onderdistrictshoofden.

Op het oogenblik is dat niet van doorslaggevende aard, want wat gezegd is met betrekking tot de assistent-wedana's, geldt in misschien nog sterker mate voor de onderdistrictshoofden in de buitengewesten, die nog grooter afstanden moeten bereizen. Ik moge daarom mijn verklaring in dezen zin aanvullen, dat, wanneer in de buitengewesten ten aanzien van onderdistrictshoofden kan worden aangetoond dat de dienstuitoefening het houden van een auto noodig maakt, zeer zeker van de zijde van het departement van Financiën en het hoofd van reiswezen geen enkel bezwaar zal bestaan om dat te doen uitkomen in de regeling voor de reistoelagen.

De Voorzitter: Thans kan worden overgegaan tot stemming, met inachtneming van de bij nota van wijzigingen voorgebrachte wijzigingen.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij nota van wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat de eerstvolgende vergadering eerst zal plaatshebben, nadat een rooster van werkzaamheden zal zijn versehen.

De vergadering wordt te 1.26 uur n.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
LABORATORY OF ORGANIC CHEMISTRY

REPORT OF RESEARCH
BY
[Name]
[Title]
[Date]

RESEARCH ASSISTANT
[Name]

ABSTRACT
[Text]

INTRODUCTION
[Text]

EXPERIMENTAL
[Text]

RESULTS AND DISCUSSION
[Text]

CONCLUSIONS
[Text]

REFERENCES
[List of references]

2de VERGADERING — DINSDAG 13 AUGUSTUS 1935.

Vaststelling der commissies, als bedoeld in art. 97 van het Reglement van Orde.

2de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 13 Augustus 1935.

(Bijeenroepingsuur: 11.40 voormiddag.)

Vaststelling der commissies, als bedoeld in art. 97 van het Reglement van Orde.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is het voorstel tot vaststelling van de twee vaste commissies, als bedoeld in artikel 97 van het reglement van orde, voor het jaar 1935/1936.

Zooals U uit den brief, op 12 dezer aan U toegezonden, zal zijn gebleken, is dit het eenige doel dezer vergadering. Op 28 Juni j.l. is een concept-ontwerp voor de samenstelling der commissies rondgedeeld. Zooveel mogelijk is bij die samenstelling zorg gedragen, dat de partijen ongeveer ge-

lijkmatic over beide commissies zijn verdeeld en voor zover er bezwaren tegen de indeeling bestonden, was er gelegenheid die voor te brengen. Ik heb niets daaromtrent vernomen.

De voorgestelde indeeling is als volgt:

Eerste Commissie

Mr. W. H. van Helsdingen (Voorzitter)

Mr. P. A. Blaauw

R. P. Soeroso

R. Prawotosoemodilogo

J. Verboom.

P. A. Kerstens

B. Roep

Abdul firman gelar Maharadja Soangkoepon.

Tweede Commissie

F. H. de Hoog (Voorzitter)

G. A. Ph. Weyer

M. H. Thamrin

H. H. Kan

R. Ng. Sosrohadikoesoemo

M. Soetardjo Kartoadikoesoemo

Mr. C. C. van Helsdingen.

Dr. G. S. S. J. Ratu Langie.

Deze indeeling wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.42 uur v.m. gesloten.

3de VERGADERING — DINSDAG 3 SEPTEMBER 1935.

Wijziging voorschriften overgave en overname beheer van landskassen e.d. (Ond. 10). — Vaststelling opcenten aanslagen in de vennootschapsbelasting (Ond. 11). — Wijziging venduvoorschriften (Ond. 13). — Nadere wijziging slachordonnantie Oostkust van Sumatra (Ond. 19). — Herziening bakengeldordonnantie (Ond. 23).

3de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 3 September 1935.

(Bijeenroepingsuur: 9.25 voormiddag.)

Wijziging voorschriften overgave en overname beheer van landskassen e.d. (Ond. 10). — Vaststelling opcenten aanslagen in de vennootschapsbelasting (Ond. 11). — Wijziging venduvoorschriften (Ond. 13). — Nadere wijziging slachordonnantie Oostkust van Sumatra (Ond. 19). — Herziening bakengeldordonnantie (Ond. 23). — Aanschaffingsordonnantie locale gemeenschappen (Ond. 24).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Braat, Hart en Heinsius.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

- 1e. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de voorschriften betreffende overgave en overname van het beheer van Landskassen en andere Administratiën (Zittingsjaar 1934—1935, Ond. 172; Zittingsjaar 1935—1936, Ond. 10);
- 2e. De ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het aantal opcenten op de aanslagen in de Vennootschapsbelasting, betrekking hebbende op tijdvakken, welke einde valt tusschen 30 Juni 1934 en 1 Juli 1935 (Ond. 11);
- 3e. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van eenige Vendu-voorschriften (Ond. 13);
- 4e. De ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de rund- en varkensslacht in het gewest Oostkust van Sumatra zittingsjaar 1934—1935, Ond. 143; zittingsjaar 1935—1936, Ond. 19).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot herziening der ordonnantie in Staatsblad 1924 No. 228, laatstelijk gewijzigd bij Staatsblad 1926 No. 73, regelende de heffing van bakengeld en tot vaststelling van den volledige nieuwe tekst dier ordonnantie (zittingsjaar 1934—1935, Ond. 173; zittingsjaar 1935—1936, Ond. 23), in den gewijzigden tekst van Ond. 23, stuk 2.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Van Helsdingen.)

De heer **Van Helsdingen:** Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet ontkennen, dat kennisneming van de Memorie van Antwoord en het gewijzigd ontwerp mij eenigszins heeft verwonderd. Er is hier klaarblijkelijk een misverstand. Immers, in het Gedelegeerdenverslag was aan de Regeering de vraag gesteld of het niet mogelijk was om aan het voorliggende ontwerp een anderen vorm te geven zooals was aangegeven. Het oorspronkelijke ontwerp bestond uit twee artikelen, waar in het 1e artikel, lid 1, wordt verklaard:

„Met nadere herziening en aanvulling van de ordonnantie van 15 Mei 1924 (Staatsblad No. 228), zooals die is gewijzigd bij de ordonnanties van 27 Januari en 24 Februari 1926 (Staatsblad Nos. 43 en 73), den volledige nieuwe tekst van bedoelde regeling algemeen bekend te maken door toevoeging van dien tekst aan deze ordonnantie.”

en in lid (2) aan de ordonnantie den naam wordt gegeven van „Bakengeldordonnantie-1935”, terwijl het tweede artikel zou bepalen de inwerkingtreding van de ordonnantie op een nader te bepalen tijdstip. Daarachter volgde dan als bijlage de tekst van de ordonnantie, zooals die zou luiden nadat wijzigingen zouden worden aangebracht. Nu lijkt mij deze wijze van redactie minder juist, omdat het mijns inziens veel rationeeler is, wanneer, zooals hier practisch wordt voorgesteld, een geheel nieuwe bakengeldordonnantie wordt gegeven, die nieuwe tekst in de ordonnantie zelf wordt opgenomen en niet als bijlage van een ordonnantie bekend wordt gemaakt.

De aangebrachte wijzigingen geven aan den geldenden tekst een heel ander aanzien; het argument der Regeering dat het hier slechts ondergeschikte wijzigingen betreft, hetgeen een intrekking van de oude ordonnantie niet rechtvaardigde, kan ik niet van veel gewicht achten. Wanneer de tekst van de ordonnantie, zooals deze in het oorspronkelijk ontwerp is opgenomen, in het ontwerp zelf was opgenomen, zou daarmede verkregen zijn, wat nu langs een omweg verkregen zal worden door de bepaling van artikel 2 in dit gewijzigd ontwerp — het ware beter om verwarring te voorkomen om hier te spreken van „art. II” —, hetwelk den Gouverneur-Generaal machtigt den tekst van de ordonnantie, zooals zij thans luidt, opnieuw en doorlopend genummerd, algemeen bekend te maken door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

Ik kan dus deze Nota van wijzigingen niet toejuichen. Het voordeel van overzichtelijkheid dat het oorspronkelijk ontwerp bood is vrijwel geheel te loor gegaan. Het kost moeite om zich nu precies den tekst van de ordonnantie, zooals deze zal worden na de aanneming van deze wijzigingen, voor oogen te stellen. Met behulp van de oorspronkelijke ontwerp-ordonnantie, zooals deze als aanhangsel van het ontwerp wordt opgenomen, is dit echter wel mogelijk, maar ik zou de Regeering wel in overweging willen geven in den vervolge liever de methode te volgen, die in het Gedelegeerdenverslag is aangegeven.

Er is maar één reden, waarom de Regeering wellicht gedacht heeft: laat ik het advies in het Gedelegeerdenverslag gegeven niet volgen, nl. dat, wanneer de Regeering den nieuwe tekst van de Bakengeld-ordonnantie, zooals belichaamd in de bijlage van het oorspronkelijk ontwerp, had opgenomen in het lichaam van dit ontwerp zelf, de nieuwe Bakengeld-ordonnantie in haar geheel natuurlijk zou zijn onderworpen geweest aan een amendeering van den Volksraad, terwijl wij ons op het oogenblik strikt moeten houden aan de voorstellen der Regeering, zooals deze ons in dit nieuwe gewijzigd ontwerp worden voorgelegd. Ik zie den geachten Regeeringsgemachtigde het hoofd ontkennend schudden; dus die gedachte heeft niet voorgezet. Ondertusschen is het op het oogenblik niet mogelijk dat ik met bepaalde voorstellen kom ten aanzien van die deelen van de ordonnantie, welke op het oogenblik niet aan de orde zijn gesteld.

(Van Helsdingen.)

Na dit formeele bezwaar zou ik toch wel even de aandacht van de Regeering willen vragen voor enkele opmerkingen. Ik ga geheel accoord met hetgeen de Regeering heeft medegedeeld, dat het gewenscht is een splitsing aan te brengen van de huidige bakengeld-ordonnantie, namelijk dat sommige bepalingen daarvan in een ordonnantie en andere in een regeeringsverordening worden vastgesteld. Ook ga ik met de Regeering accoord dat van een instelling van een commissie van advies mijns inziens geen sprake behoeft te zijn. Ik meen dat dit niet noodig is. Wel zou ik echter de vraag willen stellen, of de Regeering bij deze wijzigingen advies heeft ingewonnen van de verschillende havencommissies, zoodat de Regeering volkomen op de hoogte is van de wenschen en verlangens dezer officieele lichamen.

Wat den tekst zelf betreft, moge ik de Regeering eenige suggesties geven, waarmede Zij eventueel later kan rekening houden.

In het ontwerp, zooals het hier voor ons ligt, heeft de Regeering geen rekening gehouden met de toezegging, die bij de behandeling van Afdeeling IX van de begroting voor 1936 aan den Volksraad is gedaan, namelijk dat de grens voor vrijstelling van bakengelden kan worden verhoogd. De grens nu in artikel 3 is gesteld op 60 m³, terwijl de Regeering een verhooging in het vooruitzicht heeft gesteld, doch alleen heeft medegedeeld, dat Zij nog niet zeker wist, hoe hoog deze verhooging zou zijn, omdat daarvoor een nader onderzoek in deze noodig was. Nu kan ik begrijpen, dat de Regeering er prijs op stelt, dat in deze ordonnantie, die in verschillende opzichten al een zekere tegemoetkoming brengt aan de scheepvaart, die haar in deze tijden zeer goed kan gebruiken, die tegemoetkoming behouden blijft, dat de Regeering daarom dit ontwerp nu toch wel gaarne alvast aangenomen wil zien en zich zal blijven voorbehouden om zoo spoedig doenlijk, na afloop van het onderzoek opnieuw met wijzigingen bij den Volksraad te komen. Ik zal daarom, ook om de formeele redenen, die ik straks reeds aanhaalde, niet met amendementen komen, maar wil er wel bij de Regeering op aandringen, dat Zij na aanvaarding van deze ontwerp-ordonnantie door den Volksraad zoo spoedig mogelijk komt met een wijziging, wanneer het onderzoek, dat al gaande is, daartoe aanleiding zal geven.

In de eerste plaats zou ik ten aanzien van de voorliggende wijzigingen de vraag willen stellen, waarom het bakengeld-tarief in de ontwerp-ordonnantie zelf is opgenomen. Het wil mij voorkomen, dat de vaststelling van het tarief, evenals dat bij de posttarieven en andere het geval is, eigenlijk haast beter in een regeeringsverordening plaats kan vinden dan in de ordonnantie zelf.

In de tweede plaats zou ik aan de Regeering willen vragen, wat de beteekenis is van dezen zin, in art. 5 dat de commandant der Zeemacht bevoegd is om schepen en vaartuigen vrij te stellen van de betaling van bakengeld.

Mijnheer de Voorzitter! In art. 3 van het aanhangsel van het oude ontwerp (Vorig zittingsjaar Ond. 173 st. 3) werd in sub d van het tweede lid gezegd, dat het bakengeld niet verschuldigd is „voor schepen en vaartuigen, welke bruto inhoud minder dan zestig kubieken meter bedraagt”. Nu zou ik de Regeering willen vragen, of het Haar ook niet gewenscht voorkomt, ter bevordering van de kleine kustvaart nog een tusschenstadium aan te nemen tusschen de vrijstelling en de volledige betaling van bakengeld. Ik zou in overweging willen geven de vrijstelling op te voeren tot 100 kubieken meter bruto inhoud, dan verder een half tarief in te voeren voor schepen tot een maximum van 500 kubieken meter bruto inhoud, maar daarbij de beperking op te leggen, dat van deze faciliteit alleen kunnen genieten schepen, varende onder Ne-

(Weyer, Hoofd van den Dienst van Scheepvaart.)

derlandsche vlag. Waar wij kort geleden juist in den Volksraad ter behandeling hebben gekregen een nieuwe regeling betreffende de kustvaart, waarbij de Regeering het m.i. volkomen juiste standpunt heeft ingenomen, dat de kustvaart in het algemeen gereserveerd moet blijven voor de schepen onder Nederlandsche vlag, acht ik het volkomen gerechtvaardigd en toelaatbaar, dat aan deze schepen onder Nederlandsche vlag een bijzondere faciliteit wordt toegekend boven schepen, niet onder Nederlandsche vlag varende, aan welke de Regeering vergunning wil geven kustvaart uit te oefenen. Wij krijgen dus op deze manier vrijstelling van bakengeld voor schepen onder de 100 kubieken meter bruto inhoud, daarnaast een tarief voor schepen in kustvaart, onder Nederlandsche vlag varende, tot een maximum van 500 kubieken meter inhoud, terwijl het volle tarief voor alle schepen daarboven kan gelden.

Ik breng dit naar voren, omdat ik van meening ben, dat het zeer noodig en gewenscht is, dat de kleine Indische kustvaart wordt bevorderd door verlaging der lasten van de bakengelden, al erken ik gaarne, zooals ik dat in de hoofdzitting al heb medegedeeld, dat deze lasten, vergeleken met de havengelden en dergelijke zeer stellig lichter zijn te noemen. Daarom hoop ik, dat de Regeering de suggesties, die ik heden heb gedaan, in ernstige overweging zal willen nemen en waarin Zij toch met een nieuw wijzigingsvoorstel, waarin de grens van de vrijstelling van 60 kubieken meter bruto inhoud wordt opgevoerd tot een hooger aantal kubieken meter bruto inhoud, hoop ik, dat Zij dan te zijner tijd in de door mij gewenschte richting voorstellen tot wijziging van de nieuwe bakengeldordonnantie kan doen.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een korte opmerking willen maken. In de Memorie van Antwoord staat, dat de instelling van een commissie van advies onnoodig wordt geoordeeld. Ik ben het daarmee volkomen eens, maar zou toch naar aanleiding daarvan willen vragen of de Regeering bij het opstellen van de uitvoeringsvoorschriften te rade zou willen gaan met de mannen van de praktijk, dus met de scheepvaartmaatschappijen.

De heer **Van Helsdingen**: En met de havencommissies.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beschouwingen in eersten termijn van de zijde van het college beëindigd. Is de Regeering-gemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer **Braat**, Hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik eigenlijk physiek minder gedisponeerd ben, wil ik toch trachten de verschillende sprekers te woord te staan.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan den Regeering-gemachtigde voor Scheepvaart.

De heer **Braat**, Hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! Er schijnt een misverstand te bestaan. De Regeering had uit het Gedelegeerden-verslag begrepen, dat men een anderen opzet wenschte van het ontwerp en Zij heeft geheel te goeder trouw gemeend te zijn gekomen aan de door den Volksraad bekend gestelde wenschen. Nu blijkt, dat aan bedoelde wenschen niet tegemoet gekomen is, zal alsnog nagegaan worden hetgeen de heer Van Helsdingen nader heeft medegedeeld en wat in het vervolg in dien geest zal kunnen worden gedaan. Meer kan ik er op het oogenblik niet van zeggen.

De Regeering blijft zich op het standpunt stellen, dat er geen aanleiding was in dit geval, om een geheel nieuwe bakengeld-ordonnantie af te kondigen. Het betrof hier slechts diverse wijzigingen, alle van ondergeschikt belang, en

(Hoofd van den Dienst van Scheepvaart.)

de aangewezen weg was in deze om te volstaan met het aanbrengen van die wijzigingen en niet om de ordonnantie geheel in te trekken en een geheel nieuwe ordonnantie af te kondigen.

Ik neem er gaarne nota van, dat de beide leden, die het woord gevoerd hebben, geen commissie van advies noodig oordeelen. De Regeering is van hetzelfde oordeel en zal gaarne toezeggen, waarom de heer Weyer gevraagd heeft, n.l. dat Zij bij de vaststelling van de uitvoeringsvoorschriften met de betrokken bedrijven voorzoover noodig in overleg zal treden. Zij kan dit te gemakkelijker doen, omdat zulks bij dergelijke technische aangelegenheden bijna altijd gebeurt. Het is evenwel niet de bedoeling om — waarom de heer Van Helsdingen vroeg — te dien aanzien het oordeel in te winnen van de havencommissies. Die commissies toch zijn ingesteld in het belang van een richtig beheer van de bedrijfshavens, maar zij staan geheel buiten de onderwerpelijke materie.

Inderdaad is bij deze wijziging nog geen rekening gehouden met de toezegging tot het doen onderzoeken en nagaan van de mogelijkheid om verlichting aan te brengen met betrekking tot het heffen van bakengelden van kleine vaartuigen. Dat onderzoek is slechts kort geleden afgelopen en deze ordonnantie was toen reeds ingediend.

Thans stelt de heer Van Helsdingen een nadere wijziging voor. Als ik hem goed begrepen heb, wenscht hij:

1. een zekere categorie schepen beneden een zekere tonnage of grootte geheel vrij te stellen;
2. een deel der scheepvaart varende onder Nederlandsche vlag, slechts een klein bakengeld te laten betalen;
3. schepen, die grooter zijn, met het volle bakengeld te doen belasten.

De Regeering kan slechts toezeggen, dat deze suggestie zal worden onderzocht; voorzoover de zaak op het oogenblik valt te overzien zou het tot vrij ver gaande consequenties leiden, aangezien de onder Nederlandsche vlag varende schepen, die half bakengeld zouden betalen, slechts zouden mogen behooren tot een categorie van schepen, die uitsluitend in de kustvaart wordt gebezigd. Wanneer deze schepen ook op de groote vaart zouden varen en dus verbindingen met het buitenland zouden onderhouden, zouden ze vallen onder de internationale overeenkomsten, onder de voorschriften, die op de groote vaart van toepassing zijn. Er zou dan een voorschrift moeten komen dat schepen gebezigd in de kustvaart niet aan de groote vaart mogen deelnemen, wat voor de huidige Nederl.-Ind. scheepvaart onacceptabel zou zijn. Dan zou om een voorbeeld te noemen de sneldienst, die de Paketvaart tussehen Soerabaja en Singapore onderhoudt,

(De heer Van Helsdingen: Maar de tonnenmaat van dergelijke schepen gaat toch ver uit boven de 500 kubieke meter bruto inhoud?)

..... niet meer te handhaven zijn.

Misschien zou in de door den heer Van Helsdingen bedoelde richting een andere oplossing kunnen worden gevonden, maar een bepaalde scheiding tussehen de groote vaart en de kustvaart aan de hand van de grootte der schepen, waarbij dan de kleine schepen onder Nederlandsche vlag van de betaling van bakengeld zouden worden vrijgesteld of half bakengeld zouden betalen, zou niet juist zijn.

(De heer Van Helsdingen: Dat heb ik ook niet gevraagd; ik heb het slechts gebonden aan de bruto tonneninhoud.)

Men zal in elk geval een juiste basis moeten hebben.

De Regeering heeft nota genomen van de opmerking van den heer Van Helsdingen, dat het wellicht beter is, het tarief zelf van het bakengeld in de uitvoeringsvoorschriften vast te leggen en niet in de ordonnantie zelf. Ik merk echter op, dat het tarief reeds in de ordonnantie stond en bij de wijziging daarin is blijven staan.

(Van Helsdingen, Hoofd van den Dienst van Scheepvaart.)

Met het voorgaande heb ik tevens den heer Weyer beantwoord, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen heeft ook nog artikel 5 ter sprake gebracht, waarbij de Commandant der Zeemacht bevoegd wordt verklaard ten eerste, havens aan te wijzen, waar geen bakengeld zal worden geheven en ten tweede schepen en vaartuigen vrij te stellen van de betaling van bakengeld. Het eerste houdt verband met de omstandigheid, dat er op verschillende plaatsen geen toezicht is, soms niemand is die als ontvanger der bakengelden kan worden aangewezen, en het tweede werd noodig geoordeeld voor schepen als hospitaal- of kabelschepen, of andere dergelijke soorten schepen, die somtijds in Nederlandsch-Indië komen en daar door den Commandant der Zeemacht kunnen worden vrijgesteld. Dit is ongewijzigd overgenomen uit de bestaande voorschriften.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats moge ik een misverstand uit den weg ruimen. Bij mij staat natuurlijk de goede trouw der Regeering voorop hetgeen ik in eerste termijn dan ook uitdrukkelijk op den voorgrond stelde. Ik heb er alleen op gewezen, dat er een misverstand was ontstaan en dat de Regeering niet goed had begrepen wat er eigenlijk werd verlangd. Als de Regeeringsgemachtigde mijn rede in eerste termijn rustig naleest, zal hem dat duidelijk worden.

In de tweede plaats wil ik nog opmerken, dat het in het geheel niet in mijn bedoeling heeft gelegen, een scherpe scheiding te trekken tussehen de groote vaart en de kustvaart. Uit de bespreking van de andere onderwerpen betreffende de scheepvaart is mij wel duidelijk geworden, dat wat de groote vaart betreft, de Regeering aan allerlei internationale regelingen is gebonden, zoodat er geen bijzondere faciliteiten kunnen worden verleend. Mijn bedoeling was een geheel andere, n.l. dat ten aanzien van de kustvaart de Regeering voor schepen onder Nederlandsche vlag wat de bakengelden betreft een onderscheid zal maken tussehen schepen met een tonnenmaat beneden den 500 kubieke meter bruto inhoud en schepen daarboven. Het voorbeeld dat de Regeeringsgemachtigde aanhaalde van groote schepen, die naast de groote vaart ook de kustvaart bedrijven, gaat m.i niet op, omdat stellig kan worden aangenomen, dat deze schepen ver boven den 500 kubieke meter bruto inhoud zullen hebben, dus de faciliteiten, die ik heb gevraagd voor schepen beneden den 500 kubieke meter bruto inhoud, komen uitsluitend ten goede aan de kleine kustvaart en dan nog alleen aan de kustvaart onder Nederlandsche vlag.

De heer Braat, hoofd van den dienst van scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer aan de suggestie van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, die slechts schepen onder Nederlandsche vlag op het oog had, gevold zou worden gegeven, kan men niet ontkomen aan het uitvaardigen van een verbod aan de bedoelde schepen onder Nederlandsche vlag om aan de groote vaart deel te nemen. De Regeering is gaarne bereid de suggesties van het geachte lid in nadere beschouwing te nemen, omdat alle consequenties ervan op het oogenblik niet onmiddellijk kunnen worden overzien, maar men zal de oplossing in een andere richting moeten zoeken.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor Haar toezegging.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie in den tekst van het gewijzigde ontwerp (Ond. 23, st. 2) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(Sosrohadikoesoemo.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot oplegging van de verplichting aan de locale gemeenschappen om nader aan te wijzen, hier te lande vervaardigde, goederen aan te schaffen door bemiddeling van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst (Zitt. jaar 1934—1935 Ond. 105, zitt. jaar 1935—1936 Ond. 24) als gewijzigd bij nota's van wijzigingen (Ond. 105, stuk 7; Ond. 24, stuk 3).

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de voorliggende ontwerp-ordonnantie moge ik te Uwer kennis brengen, dat de door de Regeering gehouden enquête terzake mij juist heeft versterkt in mijn meening, dat het niet urgent is om in deze kwestie van hooger hand dwingend op te treden. Niet is toch gebleken, dat de besturen der autonome ressorten over het algemeen zich onttrekken aan de medewerking om door tusschenkomst van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst hier te lande vervaardigde goederen aan te schaffen. Ik had gedacht en ook verwacht, dat de Regeering van de Haar aangeboden gelegenheid i.e. het hooren van de dagelijkse besturen der autonome raden nopens dit ontwerp, ook gebruik zou maken om gegevens te verzamelen, waaruit zou kunnen blijken, dat de besturen der autonome ressorten niet voldoende medewerken aan het doel, dat de Regeering zich voor oogen stelt en dat op grond daarvan noodzakelijk wordt geacht om aan de locale gemeenschappen bij ordonnantie de verplichting op te leggen steeds de bemiddeling van den I. C. A. in te roepen.

Ik kan U de verzekering geven, Mijnheer de Voorzitter, dat door de Colleges van gedeputeerden iedere voorkomende gelegenheid wordt aangegrepen om de besturen van de regentschappen op het hart te drukken bij aanschaffing van goederen zooveel mogelijk de I. C. A. in te schakelen. Aan dit verzoek wordt steeds zonder tegenstand voldaan. Trouwens uit de regelmatig in het Economisch Weekblad opgenomen bekendmakingen van door de locale gemeenschappen door tusschenkomst van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst geplaatste bestellingen kan men de wetenschap verkrijgen, dat deze reeds een aanzienlijken omvang hebben bereikt.

Het is mij derhalve niet recht duidelijk waarom de Regeering het nog noodig vindt om aan de besturen der locale gemeenschappen een aanschaffingsdictator op te dringen. Ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering hier op den goeden weg is. Zij is bezig in de interne plaatselijke huishouding een autoriteit in te schakelen, wier bevoegdheden dermate groot zijn, dat kan worden gezegd, dat de Regeering doende is de autonomie-gedachte met voeten te treden. Het is mijns inziens wenschelijk dat de Regeering in deze eens vooral klaren wijn schenkt. Of Zij acht, gelet op den nood der tijden, de decentralisatie-gedachte uit den booze, waarom Zij het wenschelijk vindt om alles wederom te centraliseeren, of Zij houdt de decentralisatie-idee nog hoog, in welk geval Zij heeft na te laten om voorstellen aanhangig te maken, die het beginsel van het locale zelfbestuur te niet doen.

Ik wil met dit laatste nu niet zeggen, dat de locale besturen in alles steeds de vrije hand moeten hebben. Neen, Mijnheer de Voorzitter! Wanneer er bepaald aanleiding bestaat om in te grijpen, dan moet de Regeering ook de bevoegdheid tot ingrijpen hebben. En deze bevoegdheid bezit de Regeering in art. 136 bis en ter Provincie-ordonnantie, art. 151 bis en ter Stadsgemeente-ordonnantie en art. 132 bis en ter Regentschaps-ordonnantie. Met betrekking tot de onderwerpelijke aangelegenheid echter bestaat er mijns inziens hoegenaamd geen reden om dwingend op te treden. Naast het

(Soetardjo.)

streven naar plaatselijke welvaartsbevordering, hebben de ressorten ook ten opzichte van de onderhavige kwestie hun plicht gedaan. En het gaat mijns inziens niet aan om de bewegingsvrijheid der autonome ressorten te beknotten gelijk in het voorliggend ontwerp is voorgesteld. Het hoofd van den I. C. A. zal te groote bevoegdheden krijgen.

Ik kan mij indenken, Mijnheer de Voorzitter, dat met het oog op defensie-belangen de Regeering prijs stelt op het voortbestaan van speciaal hiervoor aan te wijzen fabrieken en Zij daarom met passeeren en zonder concurrentie van andere fabrieken, bepaalde artikelen wenschte te bestellen bij bedoelde fabrieken. Maar wanneer de Regeering aan de besturen der autonome ressorten bekend maakt welke fabrieken Zij met het oog op defensie-belangen wenschte te behouden en welk soort goederen deze fabrieken vervaardigen, dan geloof ik niet dat Haar de medewerking der locale besturen in deze zal worden onthouden. Dit is bepaald uitgesloten.

Voorts zien de locale besturen wel degelijk in, dat accumulatie van orders van dezelfde soort goederen, tot gevolg heeft, dat de prijzen der goederen door den grooteren aanmaak uiteraad lager worden. Reeds op grond daarvan zal er van de zijde der besturen geen overwegend bezwaar bestaan tegen het inroepen van de bemiddeling van de I. C. A. Wij mogen aannemen dat een verzoek van de I. C. A. aan de locale ressorten om een of twee maal per jaar op te geven de door hun noodig geachte hoeveelheden materiaal zonder eenig bezwaar wordt ingewilligd. Door de I. C. A. ware aan de locale besturen te verstrekken een opgave vermeldende de namen en plaats van vestiging der fabrieken, alsmede de soort goederen, die deze fabrieken vervaardigen. Op bedoelde opgave ware tevens bekend te stellen van welke fabrieken de Regeering met het oog op defensie-belangen prijs stel op haar voortbestaan. Bij deze fabrieken zullen dan steeds de aldaar vervaardigde artikelen moeten worden besteld, terwijl wat de overige fabrieken betreft, de locale besturen ten deze vrijheid worden gelaten.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, ben ik de Regeering zeer erkentelijk voor haar besluit om de meerdere kosten als gevolg van het geven van prijsvoorkeur aan hier te lande vervaardigde producten op zich te nemen. Maar hiervoor is het niet noodzakelijk om dit besluit in een ordonnantie vast te leggen. Een Regeeringsmededeeling terzake aan alle locale besturen is mijns inziens alleszins voldoende. Deze werkwijze wordt immers nu reeds gevolgd. Zoo hebben de provinciale besturen van Oost- en Midden-Java hier vervaardigde gewalzen gekocht, waarvan de Regeering de meerdere kosten heeft betaald.

Summa summarum kom ik tot de conclusie, dat de Regeering mij niet heeft kunnen overtuigen van de noodzaak om bij ordonnantie de locale besturen de verplichting op te leggen steeds de bemiddeling van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst in te roepen, waarom ik tot mijn spijt aan de ontwerp-ordonnantie mijn stem moet onthouden.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, in dezen te zullen kunnen volstaan met een korte verklaring.

De bezwaren tegen deze ontwerp-ordonnantie zijn uitsluitend voorgebracht. Uit de ons toegezonden nota st. 2 is mij gebleken, dat de Regeering aan de meeste daarvan is tegemoetgekomen. Een deel dier bezwaren zijn verwerkt in de ons gelijktijdig toegezonden nota van wijzigingen.

Op grond van deze overwegingen wil ik mijn stem aan dit ontwerp niet onthouden en zal dus vóór stemmen, maar ik stel er toch wel prijs op nog uitdrukkelijk te verklaren, dat de vorm, waarin de oplossing van het vraagstuk is gegoten, niet mijn bewondering heeft. Ik blijf bij mijn meening, dat met dit voorstel ernstig wordt ingegrepen in de positie der autonome gemeenschappen.

Ik meen, met het voorgaande te kunnen volstaan.

(Blaauw.)

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals mijn beide voorgangers zal ook ik mij beperken tot het maken van slechts enkele opmerkingen, waar de schriftelijke voorbereiding dezer aangelegenheid al tot in de puntjes is verzorgd geweest.

Het spreekt vanzelf, dat wanneer deze ordonnantie rechtskracht zal hebben verkregen, daardoor aan de beschikkingsvrijheid van alle locale autonome ressorten nagenoeg een einde zal zijn gekomen. Behalve, dat praetisch een groot gedeelte van alle begrotingen der 114 autonome raden niet zal kunnen worden uitgevoerd dan met inschakeling van den I. C. A., worden bovendien de locale ressorten verplicht ten opzichte van die onderdeelen, waarin hun alle vrijheid wordt ontnomen, een uitgebreide correspondentie met het I. C. A.-kantoor te ondernemen. Het zal duidelijk zijn, dat door al deze feiten een groot nadeel wordt toegebracht aan de — om het met een groot woord te noemen — autonomie dezer locale ressorten. Nu ben ik bereid iederen aanslag op de autonomie der locale ressorten te aanvaarden, wanneer dat gemotiveerd is met het dienen van een ander groot belang. Dat andere groote belang, dat hiervoor moet dienen, is de bescherming van de inheemsche industrie. Er is al meermalen de vraag gesteld: Is het belang van de inheemsche industrie niet op een andere manier te regelen dan met een dergelijk vergaand ingrijpen in de bevoegdheden der locale ressorten. Vooralsnog kan ik niet inzien, dat het ontwerp der Regeering, zooals het ons hier is voorgelegd, de eenige denkbare methode aangeeft. De Regeering heeft verklaard, dat het niet in strijd met de belangen van de locale gemeenschappen moet worden geacht, wanneer haar een dergelijke verplichting wordt opgelegd. De enquête heeft wel uitgewezen, dat een dergelijke strijd met de belangen der locale gemeenschappen wel degelijk wordt ingezien. Wanneer de Regeering dat met een nuchter oog bekijkt, moet Zij dat ook erkennen, al ware het alleen door den geweldigen rompslomp, die door deze ordonnantie wordt veroorzaakt, een rompslomp, waarvan ik beslist moet aannemen, dat het gevolg ervan zal zijn, dat te eeniger tijd uitbreiding van het I. C. A.-kantoor noodzakelijk zal zijn, teneinde alle bestellingen van de 114 autonome ressorten te bezorgen.

(De heer **Hart**, Directeur van Economische Zaken: Al deze bestellingen worden niet door den I. C. A. geleid; als U de zaak naleest, zult U zien, dat het zelfs maar een klein deel ervan is!)

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben bang, dat deze interruptie van den geachten Regeeringsgemachtigde in de praktijk geheel anders zal uitloopen. In de Memorie van Toelichting hebben wij bv. een geheele reeks van goederen gezien, die gebracht zullen worden onder de werking van deze ordonnantie. Ik zie, dat voor verplichte bestelling door middel van de I. C. A. in aanmerking komen b.v. ijzerconstructies, wegwalsen, ijzeren ramen, asfalt, vuurvaste steenen, aangemaakte verven, verbandwatten, cartonagewerk en verpakkingsmateriaal in blik en inkten. Nu zullen inderdaad ten opzichte van deze verschillende aanschaffingen coulante aanwijzingen van het I. C. A.-kantoor komen, maar wanneer die coulante aanwijzingen niet van toepassing zijn, zal iedere aanschaffing via den I. C. A. moeten loopen. Dat dus ongetwijfeld dit ontwerp sterk ingrijpt in de beschikkingsbevoegdheid van de autonome ressorten, blijkt wel o.a. uit het resultaat van de enquête. Wij zien daaruit, dat ongeveer 30% van de autonome ressorten geen bezwaren heeft tegen dit ontwerp; iets minder dan 30% heeft er wel bezwaren tegen, maar bezwaren die te ondervangen zijn, terwijl tenslotte meer dan 30% van de autonome ressorten inderdaad onoverkomelijke bezwaren tegen de ontwerp-ordonnantie heeft. Dat moet natuurlijk zijn verklaring hebben en deze ligt o.a. hierin, dat deze ordonnantie verder gaat dan met het oog op het doel daarvan noodig is. Ik moet er bovendien op wijzen, dat

onder die 30% van de autonome ressorten, die onoverkomelijke bezwaren hebben tegen het ontwerp, de grootste autonome ressorten vallen, nl. de drie provincies en drie grootste gemeenten, en dat, wanneer men rekening zou houden met de grootte der begrotingen der ressorten, die bezwaren hebben, zeker 50% van het totaal der begrotingen daartegen bezwaar heeft en dan vraag ik mij wederom af — ik heb het bij de eerste behandeling van de ontwerp-ordonnantie ook gevraagd: op grond van welke gegevens is de Regeering tot dit besluit gekomen?

Zij zegt in de Memorie van Antwoord, dat een beroep is gedaan op de samenwerking der autonome raden, maar dat dit beroep een onloochenbaar teleurstellend resultaat heeft opgeleverd, terwijl in de nota, die de Regeering ons heeft overgelegd, na de enquête, Zij wederom zegt, dat Zij niet ontkennt dat medewerking van de autonome ressorten verkregen is, maar dat aan deze medewerking in het algemeen nog te veel ontbreekt.

Ik zou thans voor de zooveelste maal wel willen vragen; waaruit blijkt het ontbreken dezer medewerking? De Regeering heeft verwachtingen ten aanzien van de aanschaffing op dit terrein door deze autonome ressorten, terwijl ik mij afvraag, of de Regeering die verwachtingen wel mag hebben.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Waarom niet?)

Ik bedoel de verwachtingen omtrent den omvang van de aanschaffingen, zooals de Regeering die heeft. De geachte Regeeringsgemachtigde vraagt, waarom de Regeering deze verwachtingen niet zou mogen koesteren. Ik zou gaarne bij het regeeringsantwoord uiteengezet zien, wat de Regeering precies van deze autonome ressorten verwacht en in welke gevallen er aanschaffingen zijn gepleegd

(De heer **Hart**, directeur van Economisch Zaken: „Gepleegd” is inderdaad het juiste woord!)

Ik wil bij voorbaat, omdat dit woord zoo juist is volgens den Regeeringsgemachtigde dit woord handhaven. Wanneer er een aanschaffing is „gepleegd” — dit duidt dus ietwat op een misdrijf — dan zou ik toch gaarne door den geachten Regeeringsgemachtigde het bewijs van dit misdrijf gegeven zien. De Regeering zegt, dat de locale autonome ressorten een onvoldoende oriëntatie van de voordeelen van een gecentraliseerde aanschaffingspolitiek en een ongenoegzame participatie in den belangrijken arbeid der instandhouding en ontwikkeling der Indische nijverheid hebben getoond. Maar wederom, wanneer dit zoo duidelijk is, zal het voor de Regeering buitengewoon gemakkelijk zijn om gevallen aan te wijzen, waarin dergelijke onvoldoende oriëntatie en gebrek aan medewerking tengevolge daarvan is gebleken. Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde, al is het in dit stadium van behandeling wel zeer laat, dergelijke bewijzen willen ontvangen.

Evenals de heer **Sosrohadikoesoemo** kan ik inderdaad een verbetering in het ontwerp onderkennen, doordat de Regeering thans als norm heeft vastgelegd in de ordonnantie, dat de meerdere kosten door aanschaffing hier te lande door het Land zullen worden gedragen. De Regeering heeft aan deze bepaling een tweede lid toegevoegd, waaruit blijkt, dat in die gevallen, waarin een bestelling is gedaan in overleg met een locaal ressort, de kosten door het betrokken ressort zullen worden voldaan.

Ten aanzien van de terminologie van deze bepaling zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde op het volgende willen wijzen. Wanneer het reeds voldoende is om deze kosten op het locale ressort te verhalen, wanneer overleg met het locale ressort is gepleegd, dan is het een klein kunstje, ook wanneer het locale ressort dit niet verzoekt heeft om in bepaalde gevallen overleg te doen plegen met dit ressort om dan, wanneer dit wellicht niet in voor het ressort gunstigen zin wordt gepleegd — ik gebruik hier alweer het woord „plegen”

(Blaauw.)

en ik geloof, dat dit hier juist is — het locale ressort toch voor de kosten te doen opdraaien.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Deze kunstjes pleegt de Regeering niet.)

Daarom zou ik er ook op willen aandringen de juiste terminologie te volgen op dit punt en de woorden „in overleg met” te vervangen door de woorden „met instemming van”.

Nu de Regeering zoo volmondig verklaard heeft dat Zij dergelijke kunstjes niet pleegt, zal er vermoedelijk ook niet het minste bezwaar zijn om deze redactieverbetering, zooals ik die gaarne zie, in het ontwerp aan te brengen.

Tenslotte zou ik ook als een geruststelling willen erkennen de verklaringen, die de Regeering ten aanzien van de soepelheid van de toepassing van deze ontwerp-ordonnantie heeft gedaan. Daaruit zou dan blijken, dat tal van goederen rechtstreeks zullen kunnen worden aangeschaft en dat ook een rechtstreeksche aanschaffing mogelijk zal zijn van goederen van geringe waarde en goederen, die slechts tot kleine hoeveelheden zullen worden aangeschaft en die goedkoper of praktischer plaatselijk kunnen worden ingekocht, terwijl tenslotte de aankoop van goederen tot een bepaald bedrag — in dit geval wordt dan gedacht aan f 50 — zal worden vrijgesteld van de bemiddeling van den I. C. A. Ik zou alleen wat betreft het bedrag van den I. C. A. opmerken, dat een dergelijke laag maximum voor de groote ressorten van niet de minste beteekenis is, want aanschaffingen van f 50 plegen in het algemeen b.v. door de drie provinciën en de grootere gemeenten niet te geschieden, zoodat deze van een dergelijke soepelheid in de toepassing weinig voordeel zullen hebben. Bovendien wordt medegedeeld dat ook in bepaaldelijk urgente gevallen de aanschaffing rechtstreeks zal kunnen geschieden en verder dat ook ten aanzien van gelegenheidskoopjes, waarop door de gemeente Palembang de aandacht is gevestigd, nog een zekere soepelheid zal worden betracht.

Intusschen zou ik al deze soepelheden in de aanwijzingen van het hoofd van den I. C. A. toch wel in verband willen brengen met artikel 8 van de ontwerp-ordonnantie, hetwelk luidt:

„Voorzoover door eene gemeenschap met een derde een overeenkomst is aangegaan zonder inachtneming van de in artikel 2 bedoelde aanwijzingen, is die overeenkomst nietig”.

De in art. 2 bedoelde aanwijzingen zijn dan de aanwijzingen van het hoofd van den I. C. A. Wanneer een dergelijke aanschaffing als hier in het algemeen wordt vrijgelaten, niet nietig zal zijn, terwijl iedere aanschaffing, die niet in deze soepele bepalingen valt, wel nietigheid tengevolge zal hebben, wanneer de bepalingen der ordonnantie niet zijn inachtgenomen, vraag ik mij toch af, of dan van den leverancier ten deze niet een beetje te veel wordt gevergd. Zoo lees ik b.v., dat goederen van geringe waarde zonder tusshenkomst van den I. C. A. kunnen worden aangeschaft. Wanneer nu een lokaal ressort goederen van geringe waarde wil aanschaffen bij een leverancier, wat moet die leverancier dan t. a. v. die leverantie overwegen? Wie maakt hier uit, dat het een goed van geringe waarde geldt? Moet de leverancier, die bevreemd is, dat de leverantie met nietigheid zal worden bedreigd, wanneer zij niet precies onder de werking van de ordonnantie valt, dan misschien gaan vragen om een attest, of een bepaalde zekerheid ten deze van het kantoor van den I. C. A.?

(De heer Heinsius, Adviseur voor de decentralisatie: Inderdaad.)

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer dit inderdaad zoo is, vervalt daarmee de geheele soepelheid, die de Regeering ons voorhoudt. Indien zelfs goederen van geringe waarde niet kunnen worden aangeschaft, dan nadat eerst te dezen aanzien het hoofd van den I. C. A. is ingeschakeld en verklaart dat in zoo'n geval de aanschaffing kan plaats hebben, is daar-

(Van Helsdingen.)

voor dus weder die heele inschakeling van den I. C. A. met de daaraan verbonden correspondentie vereischt.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Voorzoover dit noodig is, kan het éénmaal geschieden.)

Zeker, Mijnheer de Voorzitter, den eenen keer zal men misschien een pak verbandwatten een goed van geringe waarde achten.

(De heer Heinsius, adviseur voor de Decentralisatie: Is er ook wel eens bij de locale ressorten één pak verbandwatten noodig?)

Inderdaad. De provincie heeft b.v. drie ziekenhuizen te administreeren en daar heeft men wel eens verbandwatten noodig.

Mijnheer de Voorzitter! Dezelfde opmerking geldt ook ten opzichte van de soepelheid die de Regeering betracht wil zien ten aanzien van aanschaffingen, slechts tot kleine hoeveelheden. Wanneer is een dergelijke hoeveelheid n.l. als gering te beschouwen? Dat kan de leverancier, wanneer die de leverantie niet met nietigheid bedreigd wil zien, dan ook weder niet zelf uitmaken en ook het betrokken ressort kan dat niet zelf uitmaken.

Verder vraagt men zich af, hoe te beoordeelen is, wanneer goederen goedkoper en praktischer plaatselijk kunnen worden aangeschaft en wanneer, voorts in bepaalde urgente gevallen de aankoop zal kunnen geschieden mede werking van den I. C. A.; hoe zal hier de beoordeeling geschieden? In een geval van werkelijke urgentie zal natuurlijk de I. C. A. niet kunnen worden ingeschakeld, juist omdat het een urgent geval is.

Indien een lokaal ressort in een dergelijk geval een bestelling plaatst, dan komt men dadelijk in aanraking met artikel 8, omdat wanneer later zou blijken, dat de urgentie inderdaad niet bestaat de overeenkomst nietig is. Maar, zou ik willen vragen, wie bepaalt de urgentie? Het hoofd van den I. C. A.; het totaal ressort of de leverancier? Om al deze redenen zijn mijn bezwaren, die ik oorspronkelijk had tegen artikel 8, in groote mate versterkt.

Bovendien heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord betoogd, dat een dergelijke sanctie niet ongebruikelijk is. Men verwees daarbij naar artikel 1601 B. W. waardoor een strijdigheid met een bepaling van een algemeen verordening, nietigheid van de overeenkomst ten gevolge kan hebben. Inderdaad, men heeft deze strijdigheden met de algemeene verordening. Door de wijziging, die in artikel 8 is aangebracht, krijgt men nu geen strijdigheid met de algemeene verordening, maar wel met de aanwijzingen van het hoofd van het kantoor van den I. C. A. Dit zijn allen redenen, waarom voor mij artikel 8 volkomen onaanvaardbaar is.

Mij dunkt, dat in het onderwerp, dat men daar wil regelen voldoende te voorzien is, door de publiekrechtelijke sancties die allen in het Gedelegeerdenverslag zijn genoemd, en het zijn deze redenen, waarom ik dan ook, tenzij de Regeering mij alsnog duidelijk aantoonde, dat deze ordonnantie op deze wijze noodzakelijk is, mij bezwaard zal voelen om voor het ontwerp te stemmen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Na de redevoeringen van de heeren Sosrohadikeoesomo en Blaauw kan ik zeer kort zijn. Ik zal ook op de door hen aangevoerde gronden tegen het ontwerp stemmen. Met hen vrees ik, dat een groote administratieve rompslomp zal ontstaan en vrees ik ook voor een sterke uitbreiding van den I. C. A., terwijl ik in wezen dit ontwerp een aantasten acht van de autonome, die thans nog niet gerechtvaardigd is.

De Regeering erkent trouwens zelf, dat de Ica van vele autonome ressorten medewerking geniet en ik ben van meening, dat het op het oogmerk nog niet gewenscht is om dezen straffen maatregel toe te passen. Ik zou daarom aan de Regeering willen verzoeken dit voorstel terug te nemen en de betrekkelijke Handelingen van den Volksraad met de overige stukken aan de autonome ressorten toe te zenden.

(Roep.)

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Alweer?)

Ja, Mijnheer de Voorzitter, omdat aan die autonome ressorten dan duidelijk zal blijken, dat ook de Volksraad een meerdere samenwerking met den I. C. A. wenscht en hij alleen, omdat hij den tijd nog niet gekomen acht dezen straffen maatregel toe te passen, daarvan heeft afgezien. Ik meen, dat op deze wijze de meerdere propaganda, waarover gesproken wordt, voor deze meerdere samenwerking inderdaad zal worden verkregen en dat het een heilzame stimulans zal zijn voor recalcitrante autonome ressorten om hun houding te wijzigen. Mocht dan blijken, dat die gewenschte samenwerking langs dezen weg niet zal worden verkregen, dan kome de Regeering terug met dit voorstel.

(De heer Heinsius, adviseur voor Decentralisatie: Waarom wordt de tijd nog niet gekomen geacht?)

Mijnheer de Voorzitter! Omdat nog niet voldoende gebleken is, dat de verschillende autonome ressorten niet van plan zijn die meerdere samenwerking met den I. C. A. te verlenen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik kan kort zijn. Ik kan vele van de bezwaren erkennen, die door de heeren Sosrohadikoesoemo en Blaauw zijn voorgebracht. Anderzijds moet ik toch wel erkennen, dat de steunverleening aan de inheemsche industrie een zaak van zoo algemeene strekking is en zoo belangrijk voor de Indische volkshuishouding, dat dit argument van de Regeering, het motief dus, waarom ons deze ordonnantie wordt voorgelegd, op mij toch wel indruk heeft gemaakt.

Ik wil in dit verband nog wijzen op twee mededeelingen van de Regeering. In de Memorie van Toelichting zegt Zij:

„De bemiddeling van den I. C. A. wordt bij lange na niet door alle gemeenschappen ingeroepen in die mate als mogelijk zou zijn en noodig om het doel van stelselmatige medewerking aan de in deze tijdsomstandigheden geboden steunverleening aan de inheemsche industrie te verwezenlijken”.

Er staat dus: bij lange na niet.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Waaruit blijkt dat?)

Dat moet de heer Sosrohadikoesoemo aan de Regeering vragen.

(De heer Blaauw: Dat heb ik haar ook gevraagd.)

Dit constateerde ik dus uit de Memorie van Toelichting. In de nota der Regeering (Ond. 24 stuk 2) lees ik hiervan nog weer een bevestiging waar Zij zegt

„dat het streven naar bescherming der inheemsche nijverheid, niettegenstaande de beste bedoelingen, niet voldoende tot zijn recht komt”.

Ik zeide reeds, dat de inheemsche nijverheid mij om redenen van algemeen belang zeer na aan het hart ligt en met verschillende andere medeleden, die dienaangaande opmerkingen hebben gemaakt zou ik van de Regeering gaarne een nadere toelichting op deze uitlatingen willen vernemen. Indien de Regeering mij afdoende duidelijk kan maken, dat inderdaad de tusschenkomst van den I.C.A. volstrekt noodzakelijk is om er de lokale ressorten toe te brengen, de inheemsche nijverheid vooral en in de eerste plaats bij de aankopen en de leveringen te betrekken, dan zal ik stellig niet zoo ver gaan als de heeren Van Helsdingen en Sosrohadikoesoemo, die, reeds vóór zij het antwoord der Regeering hebben aangehoord, verklaarden, tegen deze ordonnantie te zullen stemmen. Ik erken de groote bezwaren die de ordonnantie aankleven, maar stel mij volkomen open voor overtuiging van de zijde der Regeering, die dan dus hierin zou moeten culmineeren dat het inderdaad juist is, dat op het oogenblik de lokale ressorten te weinig gebruik maken van de producten der inheemsche nijverheid.

(Directeur van Economische Zaken.)

Ik wil dus overwegen, mijn stem aan de ordonnantie te geven, doch moet met den heer Blaauw, om de redenen, door hem ontvouwd, toch wel ernstig bezwaar maken tegen artikel 8.

Tenslotte zou het ook mij wel aangenamer zijn, wanneer hetzelfde doel zou kunnen worden bereikt buiten deze ordonnantie om, door middel van een repressief toezicht, waarmede dan nochtans een zeer groote invloed zou kunnen worden uitgeoefend op de aankopen van de lokale ressorten. Met een dergelijk repressief toezicht zou men naar het mij voorkomt, een heel eind komen.

Indien dus de Regeering mij duidelijk maakt, dat deze ordonnantie bepaald noodzakelijk is, dat dus deze weg de eenige is, die strikt tot het doel kan leiden; indien de Regeering mij nog eens wil overtuigen, dat inderdaad de belangen der inheemsche nijverheid door de lokale ressorten te veel worden veronachtzaamd — dan ben ik bereid, mijn stem aan dit ontwerp te geven.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling dezer ordonnantie van de zijde van den Volksraad in eersten termijn beëindigd.

Zijn de Regeeringsgemachtigden bereid, dadelijk te antwoorden?

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Aangezien door het College een aantal gegevens zijn gevraagd, die ik wil trachten, nog zooveel mogelijk bijeen te krijgen, zou ik U willen verzoeken, de vergadering gedurende eenigen tijd te schorsen.

De vergadering wordt te 10.21 uur v.m. geschorst en te 11.09 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Ik deel mede bericht te hebben ontvangen, dat de heer De Hoog wegens ongesteldheid de vergadering heeft moeten verlaten.

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken voor zijn antwoord in eersten termijn.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats dankt de Regeering het geachte lid den heer Soetardjo voor den door hem aan het ontwerp thans gegeven steun, al heeft hij dan te kennen gegeven dat hij de regeling niet mooi vindt en daar bezwaren tegen heeft. Ik kan hieromtrent zeggen, dat ook de Regeering de regeling niet mooi vindt en daar bezwaren tegen heeft, maar dat de omstandigheden van den tegenwoordigen tijd een dergelijke regeling urgent hebben gemaakt.

Ook den geachten leden, den heeren Roep en Blaauw, kan de Regeering, althans voorwaardelijk, dank zeggen voor den voorwaardelijken steun, dien zij aan het ontwerp bereids hebben gegeven. Ik geloof, dat nog steeds dit ontwerp bij eenige leden tegenkanting ondervindt, omdat men de portée van het ontwerp veel grooter ziet dan zij bedoeld is. Er is geen sprake van een poging tot ringelooeren van de lokale ressorten door de Regeering, zooals ik een dezer dagen in een artikel heb gelezen. Ik geloof, dat de behandeling van de zaak duidelijk heeft aangetoond, dat een dergelijke bedoeling bij de Regeering allerminst heeft voorgezet; zowel aan de wenschen van den Volksraad in het Gedelegeerdenverslag als aan de wenschen van eenige lokale ressorten, voor zoover die het doel van het ontwerp zelf niet aantasten en zooals straks zal blijken, ook aan de wenschen, die hedenmorgen zijn geuit, is de Regeering in sterke mate tegemoetgekomen.

Men wil van den opzet der ordonnantie niet meer overhouden dan noodig is om het doel te bereiken, dat voor oogen heeft gestaan. Als men dan vraagt, welk doel dan een beetje

(Directeur van Economische Zaken.)

in de verdrukking is gekomen door de besprekingen, die over de autonomie der locale ressorten zijn gehouden — een onderwerp, dat niet alleen hier in Indië, maar ook in Nederland veel tegenstand heeft ondervonden — zal men zien, dat het doel, dat men voor oogen heeft, is om de bestellingen van de locale ressorten, voor zoover het betreft de nijverheid van Indië, zooveel mogelijk binnenslands te houden. Dat is het groote doel, dat ons voor oogen staat en dat wij wenschen na te streven.

In de tweede plaats is een belangrijk doel — dat, om het eerste doel tot zijn recht te doen komen, wel noodig is — de coördinatie van de bestellingen door de locale ressorten. De Regeering heeft nu eenmaal door haar verschillende instellingen een beter en gemakkelijker overzicht over de ontwikkeling van de nijverheid hier te lande, over den aard der bedrijven, die hier bestaan, over het bestaansrecht dier bedrijven, de beteekenis, die het geven van bepaalde bestellingen aan die bedrijven en weer andere bestellingen aan andere nijverheidsinstellingen voor de locale ressorten zouden hebben. Men kan niet aannemen, dat bv. een kleine gemeente in West-Java in het algemeen een kijk zou kunnen hebben over een belangrijke fabriek in Soerabaja of Malang of een andere plaats in Oost-Java.

In de derde plaats — en dat is een punt, dat hier naar voren komt — wil ik erop wijzen, dat het op den duur slechts op deze wijze mogelijk zal zijn — men heeft dat in den loop der jaren gezien — voor de locale ressorten om goedkoop te werken. Een der artikelen, waarbij deze zaak sterk naar voren is gekomen is de stoomwals. Men zal toegeven, dat als men daarin ervaring heeft, het voor de locale ressorten ook goedkoop moet zijn, wanneer 12 stoomwalsen per jaar door den I. C. A. worden besteld dan 12 × 1 wals door een ressort.

Ik heb reeds gezegd, dat de Regeering in deze zaak soepelheid heeft betracht. Ik ga hierop door en wil deze soepelheid nog meer releveeren.

Ik wijs op de nota's van wijzigingen, die zijn ingediend en ik wijs erop, dat de Regeering dadelijk na stemming en aanneming door het College van Gedelegeerden van de motie-Soetardjo de zaak niet in beraad heeft gehouden, maar zich onmiddellijk bereid heeft verklaard om — om het zoo maar eens te noemen — den lijdensweg in deze af te leggen, omdat de Regeering zelf ervan overtuigd was, dat een overleg met de 110 locale ressorten weinig nieuws meer zou opleveren en dat het te verwachten was, dat de locale ressorten zich niet zouden verzetten. Dit is tenslotte eenigszins anders uitgevallen. Ik heb op 22 Februari jl. reeds gezegd, dat de Regeering van dit overleg geen groote verwachtingen had, omdat vele ressorten baas in eigen huis zouden willen blijven en een dergelijk scherfje autonomie niet zouden willen prijsgeven. In de praktijk is het anders gebleken. Zooals de heer Blaauw reeds heeft gezegd: 30% der locale ressorten hebben met het ontwerp niet hun instemming betuigd; 30% was niet tegen het ontwerp, maar hadden wel bezwaren, die intusschen grootendeels zijn ondervangen door de nota's van wijzigingen en de toezeggingen die daarin zijn gedaan. Een klein gedeelte van de rest — men houde het mij ten goede — heeft de zaak niet geheel begrepen en de overigen waren tegen het ontwerp. Nu heeft de heer Blaauw wel gezegd, dat de belangrijkste ressorten tegen het ontwerp waren, nl. de drie provincies en de drie grootste stadsgemeenten, maar ik vraag mij af of, wanneer de heer Blaauw dat heeft gezegd, dit wel een bewijs is, dat de autonomie aangetast is en dat men baas in eigen huis wenscht te blijven en meent dat men dan vlotter werkt, of, ik weet niet of de heer Blaauw zulks heeft gezegd, maar het is in de stukken genoemd, dat de I. C. A. misschien een minder goede kwaliteit goederen zou leveren. Ik ben het met het geachte lid niet eens. Het bewijst voor mij niets. Het is alleen de volkomen Nederlandsche wensch en dan speciaal de Ned.-Indische wensch, dat men baas in eigen

huis wil blijven. Het gaat om de vrijheid, waarop men inbreuk moet maken, hoe onplezierig dit voor de betrokkenen en voor de Regeering ook is. De Regeering kan daaraan niet altijd ontkomen.

Een verdere belangrijke tegemoetkoming, die door enkele leden ook is geapprecieerd en die nog niet aanstonds aanleiding is geweest om met de Regeering mee te gaan, is, dat de Regeering heeft voorgesteld, dat de meerkosten voor rekening van het Gouvernement zullen komen en niet alleen dit. Ik kan hieraan nog toevoegen, dat de last, die de ressorten vroeger met een en ander hadden, dat zij eerst het volle bedrag moesten betalen en later een gedeelte daarvan konden terugkrijgen, thans ook is opgeheven. Men betaalt eenvoudig den prijs en het meerdere bedrag wordt door den I. C. A. betaald; dus ook deze moeilijkheid en rompslomp is weggenomen.

Ik wijs verder nog op de tegemoetkoming ten aanzien van de vervoerskosten en kan wel met betrekking tot de aanwijzingen van den I. C. A., waarvoor men bevreesd is, zeggen, dat die aanwijzingen in overleg met mij zullen worden samengesteld en dat deze zeer soepel zullen zijn. Dat zulks inderdaad het geval zal zijn, blijkt uit elke alinea van de regeeringsnota over deze aangelegenheid en ik kan ook mededeelen, dat het in de praktijk zoo zal gaan. Hoe meer blijkt, dat de aanwijzingen, vooral b.v. voor een aantal grotere ressorten nog moeilijkheden zullen opleveren — ik denk nu b.v. aan den prijs van f 50, waarop ik straks nog terugkom — kan daarover ook nog overleg worden gepleegd. Wanneer in de praktijk zich moeilijkheden blijken voor te doen, dan kan een en ander gewijzigd worden, wanneer zulke wijzigingen het doel der ordonnantie niet in den weg staan.

Om nu even op den prijs van f 50 terug te komen, deze prijs is genoemd als een soort algemeen maximum, maar onmiddellijk daaraan is toegevoegd, dat dit niet voor alle artikelen zal gelden, doch slechts voor eenige. Ik kan mij voorstellen, dat men voor een deel, maar niet voor alle artikelen overleg kan plegen b.v. voor artikelen, die misschien honderden of duizenden guldens kosten — en zeer zeker moet overleg worden gepleegd met de grotere ressorten, provincies of stadsgemeenten. Ik verklaar mij daartoe reeds bij voorbaat bereid.

Dan is nog gevraagd of de regeling nu inderdaad wel noodig is. Hierop zijn de heeren Sosrohadikoesoemo, Blaauw, Van Helsdingen en Roep teruggekomen. Het spijt mij, te moeten zeggen, dat deze regeling inderdaad wel noodig is. Ik zou liefst een flink aantal gevallen willen noemen, maar wij hebben het woord „gepleegd” zooeven reeds gebruikt en ik blijf bij mijn meening, dit is ook eenigszins in den geest van het strafrecht, maar het lijkt mij toch niet wenschelijk om al die zaken aan de kaak te stellen. Indien er leden mochten zijn, die deze gegevens zouden willen hebben, ben ik bereid, deze ondershands te geven en evenzoo is het hoofd van den I. C. A. daartoe bereid. Ik kan verklaren — en hier is wel geen tegenspraak op dit bericht van de Regeering mogelijk — dat er inderdaad een flink aantal ressorten zijn — ik heb mij hiervan op de hoogte gesteld — welke niet hebben willen meewerken of in speciale gevallen een goede samenwerking met den I. C. A. bepaald hebben genegeerd. Ik heb gegevens van een aantal kleinere gemeenten en speciaal kleinere regentschappen, die op haar verzoek van den I. C. A. een zeer redelijke aanbieding hadden ontvangen in wegwalsen en waarvan later gebleken is, dat zij deze zelf uit Duitschland hebben geïmporteerd, zonder dat dit aan den I. C. A. werd medegedeeld en ondanks alle daaraan bestede moeite.

Nu even enkele cijfers. In het jaar 1932 is voor de locale ressorten door bemiddeling van den I. C. A. besteld voor f 154 000, in 1933 voor f 587 000, voor het jaar 1934 f 1 487 000 en de eerste helft van dit jaar voor f 762 051; dit laatste cijfer, vermenigvuldigd met 2, komt ongeveer op

(Directeur van Economische Zaken.)

precies hetzelfde bedrag als het vorige jaar. Ik mag er wel bij zeggen, dat die cijfers niet geheel maszgebend kunnen worden genoemd, omdat de tijdstippen van den inkoop b. v. van benzine, wat altijd een belangrijk inkoopartikel is en waarvoor de bepaling niet zal worden voorgeschreven, erg verschillen. Maar de cijfers geven wel een duidelijk beeld van het feit, dat er ten deze nog geen vooruitgang valt te constateeren. Gisteren heb ik deze zaak nog eens met het hoofd van den I. C. A. besproken en hem gevraagd, of gedurende de laatste zes maanden, dat deze kwestie aanhangig is, een verbetering valt waar te nemen, doch die verbetering is inderdaad niet te bespeuren. Verder moet ik nog aangeven, dat de cijfers voor de eerste helft van dit jaar nog geflatteerd zijn, aangezien t. a. v. den steun aan de Boeton-asphalt een aantal lokale rersorten nog al flink hebben medegewerkt. Wanneer dat niet was geschied, was op het oogenblik ten deze de verhouding van het eerste half jaar van 1935 tot dat van 1934 nog bepaald ongunstiger geweest. Er is dus eerder een achteruitgang te constateeren dan een vooruitgang. Waarbij ik, ook weder om volledig te blijven, naar voren breng, dat natuurlijk de inkoop van lokale rersorten in verband met de tijdsomstandigheden nog altijd teruglopend zijn.

Het geachte lid, de heer Blaauw heeft gevraagd, wat de Regeering nu in dit opzicht verwacht van de autonome rersorten.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering verwacht van de autonome rersorten ten deze medewerking en die medewerking wordt zeer bepaald in onvoldoende mate verleend. En nu kan men mij misschien 25, 30, 40 lokale rersorten aanwijzen en groote ook, die wel medewerken, ik kan daartegenover onmiddellijk een zeer groot noemen, die niet eens in de boekken van den I. C. A. voorkomen en niet alleen niet in de boekken van de bestellingen, doch zelfs niet in de boekken van de informaties.

Nu vraagt men of er wel voldoende propaganda ten deze is gevoerd. Zeker is een zeer intensieve propaganda gevoerd, niet alleen met circulaires en brieven, doch speciaal heeft een ingenieur van den I. C. A., de heer Quant, dienaangaande een opdracht gehad en deze is naar ik meen al twee jaren bezig alle lokale rersorten te bezoeken en zijn uiterste best te doen ten deze iets te bereiken. Hij heeft ook wel wat bereikt. Maar wij hebben twee jaar met verdere maatregelen gewacht en tenslotte is het resultaat toch niet bevredigend geweest. Dit aan het adres van het geachte lid, den heer Sosrohadikoesoemo, die heeft gezegd, dat met overleg wel resultaat zal zijn te bereiken. Soms, Mijnheer de Voorzitter, gaat het inderdaad met overleg, doch veelal niet.

En vraagt de heer Sosrohadikoesoemo verder: is daarvoor nu een voorstel? Mijnheer de Voorzitter! Bijna alle voorstellen zijn noodig voor onwilligen. Wij hebben voor de 25, 30, of 40 medewerkenden deze ontwerp-ordonnantie niet noodig. Deze geheel soepel geworden ordonnantie hebben wij juist noodig voor de onwilligen en de onverschilligen.

Het geachte lid, de heer Sosrohadikoesoemo heeft nog gezegd, dat men natuurlijk van de zijde van de lokale raden alle belangstelling heeft voor de bevordering van de Inheemse nijverheid. Ik wil aannemen, dat die belangstelling er inderdaad is, maar die belangstelling is tot dus ver van een groot deel van de rersorten nog platonisch gebleven. Dit is juist de reden waarom de Regeering tenslotte in arren moede — voorzoover de Regeering iets in arren moede doet — heeft moeten ingrijpen.

Mijnheer de Voorzitter! Er is ook gesproken — ik meen door den heer Sosrohadikoesoemo — van een aanschaffingsdictator. Ik geloof, dat dit beeld voor degenen, die objectief de stukken doorlezen, bepaald onjuist zal zijn. Wij kunnen veel beter spreken van een aanschaffingsdienaar. Er is hier geen sprake van een dictator. Het is de bedoeling, dat de I. C. A. in alle opzichten tegemoetkomt aan de wenschen van de belanghebbenden.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(De heer Sosrohadikoesoemo: De I. C. A. geeft toch aanwijzingen!)

Ja, maar voor een groot deel zijn de aanwijzingen bestemd om misverstanden en verschillen van inzicht te voorkomen en die aanwijzingen — ik heb het reeds eenige malen gezegd — zullen soepel zijn; dat blijkt ook uit de stukken, en ze zijn bovendien uiteraard vatbaar voor wijziging. Want het doel dat hierbij voor oogen staat, is niet de heerschappij van den I. C. A., doch eenvoudig het behartigen van het economische belang van de hier gevestigde industrieën, waarvan werkelijk het geachte lid, de heer Sosrohadikoesoemo bij vroegere gelegenheden een groot voorstander is gebleken. Ik zou hem inderdaad dringend willen verzoeken niet uit vrees voor een scherfje aanspreekelijkheid — om het eens zoo aan te duiden — zijn steun aan dit ontwerp te onthouden.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid heeft nog gesproken over defensiebelangen en gezegd, dat hij zich kan voorstellen, dat de Regeering vanwege het defensiebelang aan zekere bedrijven bij leveringen de voorkeur geeft. Mijnheer de Voorzitter, het zijn hier werkelijk niet alleen defensiebelangen, die hier gelden; het geldt hier een steun, dien men wenscht te geven aan bedrijven die veelbelovend zijn, die verwachtingen wekken en die voor een dergelijken steun in aanmerking komen. Als wij ons beperken tot de defensiebelangen, dan zou het misschien gaan om enkele machinefabrieken en dergelijke bedrijven, maar daartoe is de zaak zeker niet beperkt.

Het geachte lid heeft verder gezegd, dat de lokale besturen zelf moeten inzien, dat samenwerking noodig en geboden is. Maar zij zien het niet in, Mijnheer de Voorzitter, en nu is de Regeering, de Volksraad en het College van Gedelegeerden er voor om die belangen wel in te zien, waarvoor men kan verwachten, dat de lokale rersorten, die niet zooveel gevoelen voor dit belang, omdat zij inderdaad meer voor de lokale belangen hebben te zorgen, ook met die andere belangen rekening zullen houden.

Er is gevraagd of niet volstaan zou kunnen worden met een Regeeringscirculaire, maar meerdere Regeeringscirculaires zijn in deze niet voldoende gebleken, evenmin als het speciaal beschikbaar stellen van een ingenieur van den I. C. A. zooals ik zeide, die rondreisde als een Klontong — met een groote K — voor de zaak. Ook dit heeft niet voldoende effect gehad.

Ik geloof, dat volkomen juist is hetgeen de heer Soetardjo heeft gezegd, dat nagenoeg alle practische bezwaren onderzocht zijn en hij daarom — dat heb ik zeer op prijs gesteld — zich verklaard heeft voor het ontwerp te stemmen.

De heer Blaauw heeft nog gesproken over de uitgebreide respondenten en den administratievoet rompslomp. Ik geloof, dat dit bepaald zeer overdreven moet worden geacht. Er zijn een aantal artikelen waarvoor dit zal kunnen gelden en op dit beperkte aantal artikelen na wordt een en ander overgelaten aan de lokale rersorten en zal de I. C. A. niets meer eischen dan dat kennis wordt gegeven van de plannen die men heeft en dat daarna ook medegedeeld wordt waar een bestelling geplaatst is.

Ik geloof, om met den heer Van Helsdingen te eindigen, die de zaak weer naar de lokale rersorten terug wil verwijzen, dat de Regeering een dergelijk spel niet kan beginnen. De Regeering heeft een in het algemeen ongebruikelijken weg gevolgd door opschorting van de behandeling van de zaak en Zij heeft op zeer uitvoerige wijze overleg gepleegd. Dat dat overleg opnieuw zou moeten plaats hebben, kan de Regeering niet aanvoelen.

(De heer Van Helsdingen: Ik heb geen overleg gevraagd.)

In ieder geval pleitte de heer Van Helsdingen voor terugwijzing naar de lokale rersorten met de uitspraak van den Volksraad erbij, een platonische uitspraak, dat de Volksraad het in deze met de Regeering eens is. Ik ben ervan overtuigd,

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

dat de lokale ressorten zeer groote deferentie hebben voor de uitspraken van het College van Gedelegeerden en den Volksraad, maar of die deferentie zoo ver zal gaan, dat daardoor de propaganda, die de Regeering niet heeft kunnen bereiken, wel bereikt zal worden middels het lezen van enkele redevoeringen in den Volksraad gehouden, geloof ik niet. In ieder geval wil de Regeering het risico niet loopen, dat het succes tenslotte toch onvoldoende zou blijken.

De heer **Heinsius**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Enkele sprekers hebben het bezwaar geopperd, dat deze ordonnantie de autonomie van de lokale ressorten zou aantasten en een inbreuk op de autonomie zou worden gepleegd en dat de autonomie wordt ingeperkt. Dit is o.a. betoogd door de heeren Sosrohadikoesoemo, Soetardjo, Blaauw en Van Helsdingen.

Ik geloof, dat deze sprekers zich wel aan eenige overdrijving hebben schuldig gemaakt. Zoo heb ik hooren zeggen, dat als de Regeering deze ordonnantie wil doorzetten, de kans bestaat, dat de decentralisatiegedachte openlijk wordt prijsgegeven. Ik heb hooren zeggen, dat wanneer deze ontwerpordonnantie het staatsblad bereikt, dan van de bestaande vrijheid van de lokale ressorten nagenoeg niets overblijft. Zoo diep grijpt deze maatregel werkelijk niet in.

(De heer **Thamrin**: Het gaat hier om het ontnemen van de bevoegdheid van het doen van bestellingen.)

De lokale ressorten hebben die bevoegdheid. Verder wil ik er op wijzen, dat inderdaad beperking van de autonomie plaats heeft, een bevoegdheid die tot dusver vrijelijk werd uitgeoefend, zal inderdaad aan beperking worden onderworpen. Maar het is wel bekend, ik heb het in dit college verscheidene malen betoogd, en het is ook overigens van groote bekendheid, dat de ordonnantiwetgever op autonomie kan beperken. Hij kan inbreuk maken op de bestaande bevoegdheden van de lokale besturen. Het eenige wat ik zeggen kan is, dat de ordonnantiwetgever daarbij niet te ver gaan moet, niet verder, dan noodig is, niet verder dan het algemeene belang eischt en het gaat hier om het belang van Nederlandsch-Indië en dat van de Indische industrie, waarvoor deze niet zoo heel ver gaande beperking van de beschikkingsvrijheid van de lokale besturen wordt vereischt. Dit nog weer eens aan te toonen ligt niet op mijn terrein; het is zooveel nog weer eens met klem van redenen door mijn collega voor economische zaken betoogd.

De heeren Sosrohadikoesoemo en Roep stelden de vraag, of niet met de bestaande middelen kan worden volstaan, of daarmee niet hetzelfde doel kan worden bereikt. De heer Sosrohadikoesoemo vestigde de aandacht op het recht van de Regeering om inlichtingen in te winnen omtrent en een onderzoek in te stellen naar de gang van zaken in de lokale ressorten, de heer Roep vroeg of het doel niet kan worden bereikt door het normale repressieve toezicht, dus door vernietiging. De Regeering meent, dat daarmee het doel niet te bereiken is, dat deze middelen onvoldoende zouden zijn. Door inlichtingen in te winnen en een onderzoek in te stellen kan men er natuurlijk achter komen, wat er bij de lokale ressorten plaats heeft, maar een doeltreffend ingrijpen is door het middel van vernietiging zeer zeker niet mogelijk. Wanneer de ordonnantie tot stand komt, kan er natuurlijk van strijd met een algemeene verordening nooit sprake zijn, het zou moeten zijn strijd met het algemeene belang en het is wel duidelijk, dat die strijd met het algemeene belang moeilijk valt aan te toonen. Het zou aanleiding geven tot gewrongen constructies, tot een gewilde bewijsvoering wanneer men zou willen aantoonen, dat door een wellicht zeer kleine bestelling het belang van de inheemsche industrie zou zijn geschaad; het zou misschien slechts gaan om een bedrag van enkele honderden guldens.

(De heer **Ratulangie**: Het is dus niet aan te toonen?)

(Voorzitter, Sosrohadikoesoemo.)

In bepaalde concrete gevallen niet. De Indische industrie kan alleen worden geholpen door maatregelen van veel verder strekking zooals deze ordonnantie bevat, die beoogt de lokale besturen te verplichten, hun goederen door tusschenkomst van de I. C. A. bij de inheemsche industrie te betrekken.

De heer Blaauw heeft verzoekt, in het tweede lid van artikel 5 de woorden „of in overleg met” te vervangen door „of met instemming van”. De woorden „in overleg met” beteekenen eigenlijk hetzelfde als „met instemming van”, men maakt n.l. onderscheid tusschen „na overleg met” en „in overleg met”. Het laatste beteekent, dat men moet trachten, tot overeenstemming te geraken en dat men alleen na verkregen overeenstemming zal handelen. De Regeering is echter bereid, ter nadere verduidelijking, de door den heer Blaauw voorgestelde redactie over te nemen, zoodat de eerste regel van art. 5 (2) komt te luiden:

„Wanneer de aanschaffing op verzoek van of met instemming van de betrokken lokale gemeenschap heeft plaats gehad” enz.

De heeren Blaauw en Roep hadden bezwaar tegen artikel 8. De Regeering gelooft niet, dat er hier in de praktijk inderdaad bezwaren van overwegende beteekenis zouden rijzen. Men moet bedenken dat de aanwijzingen van den I. C. A., waarover het hier gaat, circulaires zijn, die in de Javasche Courant worden bekend gemaakt. Blijft deze bepaling behouden dan zouden de leveranciers, die met lokale ressorten zaken doen, zich altijd een exemplaar van de Javasche Courant kunnen aanschaffen en elke bestelling kunnen toetsen aan de circulaires van den I. C. A. Mocht er dan nog twijfel blijven, dan kunnen ze nog altijd informeerden bij het Hoofd van den I. C. A. en als er groote haast bij de zaak is, desnoods telegrafeeren of telefoneeren. Veelal zullen zich dezelfde vragen bij herhaling voordoen en dan in het voldoende, als er eenmaal inlichtingen worden verzoekt. Wanneer het in concrete gevallen inderdaad tot onbillijkheden zou leiden indien een overeenkomst als nietig werd beschouwd, kan de leverancier natuurlijk nog altijd een beroep op den rechter doen en zich tegen het nietig verklaren eener overeenkomst verzetten. De rechter zal eventueel ook zeker rekening houden met mogelijke onduidelijkheden in de aanschrijving van het hoofd van de Ica en zal zeker niet de nietigheid van de overeenkomst uitspreken, wanneer twijfel mogelijk is over de beteekenis van de bepalingen in de aanschrijving van den I. C. A.

(De heer **Blaauw**: Zal in zulk een geval de overeenkomst nietig zijn of niet?)

De heer **Thamrin**: Zij begint met nietig te worden.)

Omdat vrijwel algemeen bezwaar blijkt te bestaan, is de Regeering echter bereid artikel 8 van het ontwerp terug te nemen. De Regeering is dus bereid aan te zien, of ook zonder civiele sanctie de ordonnantie voldoende wordt nageleefd. Mocht dit in de toekomst echter niet het geval zijn, dan behoudt Zij zich voor de bepalingen opnieuw in de ordonnantie te laten opnemen.

De **Voorzitter**: De ontwerp-ordonnantie is zoo juist door de Regeering nader gewijzigd in dezen zin, dat

Artikel 5 (2) thans luidt:

„Wanneer de aanschaffing op verzoek van of met instemming van de betrokken lokale gemeenschap heeft plaats gehad” enz.,
terwijl artikel 8 door de Regeering is teruggenomen.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Met zeer veel belangstelling heb ik de redevoeringen aangehoord van den directeur voor Economische Zaken en den adviseur voor de Decentralisatie. Nochtans moet ik tot mijn spijt verklaren, dat ik nog niet overtuigd ben van de noodzakelijkheid, om reeds nu de ordonnantie in het leven te roepen.

(Blaauw.)

Het doet verder vreemd aan, dat beperking van de bewegingsvrijheid der autonome ressorten juist wordt verdedigd door den adviseur voor de Decentralisatie, die, zou ik zeggen, integendeel de aangewezen persoon is om de Decentralisatie te verdedigen;

De directeur voor Economische Zaken heeft zooveel cijfers genoemd, waaruit zou moeten worden geconstateerd, dat een accres in de aanschaffingen via den I. C. A. niet valt te constateeren. Ik wil er den geachten Regeeringsgemachtigde echter op attent maken, dat de prijzen van de goederen in de jaren 1932—1935 zijn teruggelopen. Wanneer men dat in aanmerking neemt valt zeer zeker een accres te constateeren.

Wat de Boetonasfalt betreft, zal het den geachten Regeeringsgemachtigde bekend zijn, dat deze asfalt niet voor alle doeleinden geschikt is, zoodat men soms genoodzaakt is andere soorten asfalt aan te koopen.

Voor zoover ik dat als gedeputeerde kan beoordeelen, hebben de daarvoor in aanmerking komende besturen alle medewerking verleend, juist ook in het plaatsen van Boetonasfalt.

De geachte Regeeringsgemachtigde betwijfelt voorts, of de locale besturen wel inzien, dat accumulatie van orders inderdaad prijverlaging ten gevolge kan hebben, ik geloof echter, dat dit niet betwijfeld behoeft te worden.

Ik ondersteun dan ook de suggestie van den heer Van Helsdingen aan de Regeering, om terugneming van het ontwerp in overweging te nemen en de hier gevoerde debatten aan de besturen van de locale ressorten bekend te stellen, want tenslotte is ieder het erover eens, dat de inheemsche nijverheid bevorderd moet worden. Laat de Regeering dan verder per circulaire aan de locale besturen doen weten, dat de thans aanhangige ontwerp-ordonnantie als stok achter de deur staat.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb uit de uiteenzettingen van de beide geachte Regeeringsgemachtigden den indruk gekregen, dat de Regeering bereid is, om, als deze ordonnantie eventueel wordt vastgesteld, haar met de uiterste coulance toe te passen. Niettemin ben ik er nog steeds niet van overtuigd, dat het noodzakelijk is de ordonnantie op deze wijze vast te stellen.

In eersten termijn heb ik de Regeering om voorbeelden gevraagd, dat de autonome ressorten onvoldoende medewerking ten opzichte van bestellen via den I. C. A. hebben getoond.

Daarop heeft de geachte Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken nog eens weer verklaard, dat de medewerking inderdaad onvoldoende is, maar dat het niet gewenscht is, de voorbeelden openbaar te maken. Die voorbeelden liggen blijkbaar voor ons in portefeuille beschikbaar, maar het gaat erom, dat wij nu, hedenochtend, een beslissing over dit ontwerp hebben te nemen. Bij herhaling hebben wij gevraagd, en heeft de Regeering de gelegenheid gehad, om althans den sluier ten opzichte van die onvoldoende medewerking eenigszins te lichten.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Wilt U dan niet van de Regeering aannemen, dat het is, zooals Zij zooveel uiteenzette?)

Wanneer de Regeering komt met een betoog over onvoldoende medewerking, mag Zij toch wel vanuit het college de vraag verwachten waaruit die onvoldoende medewerking blijkt? Ik kan daarin waarlijk geen wantrouwen of een ongepaste vraag zien. Wanneer de Volksraad zou vragen: Geef ons toch eens eenige aanduiding, op grond waarvan die onvoldoende medewerking moet worden geconcludeerd, lijkt mij dat zeer geplaatst, want tot op dit oogenblik tasten wij wat de reden betreft, in het duister. De Volksraad zou dus *alleen* moeten afgaan op de stelselmatige herhaling van het feit, dat er geen of onvoldoende medewerking is, doch dat

acht ik geen basis voor vaststelling van een zoo ontzettend ver-gaande inwerking op de autonomie der locale ressorten.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: In welk opzicht is er toch sprake van zulk een ontzettend ver-gaande inwerking?)

Omdat van de begrotingen der verschillende locale ressorten een zeer groot gedeelte niet anders kan worden uitgegeven dan op fiat van het hoofd van den I. C. A.

Eén voorbeeld van onvoldoende medewerking is door den Regeeringsgemachtigde genoemd, nl. dat van een regentschap, dat een wals zou hebben besteld en die, ondanks de inlichtingen die van I. C. A.-zijde waren ontvangen, toch ergens anders had gedaan. Het is best mogelijk, Mijnheer de Voorzitter, dat dit een geval van onvoldoende medewerking is te achten, maar zoo klakkeloos zou ik daar toch niet toe willen concludeeren. Heeft de Regeering onderzocht op welke gronden het regentschap die wals niet door middel van den I. C. A. heeft besteld?

Een ander motief voor die onvoldoende medewerking is, dat in den loop van twee jaren de aanschaffingen door middel van den I. C. A. niet zijn gestegen. Wederom zou ik willen vragen: Waaraan ligt dat? Verwacht misschien de Regeering hier niet te veel? Is het wel mogelijk nog meer bestellingen door middel van den I. C. A. te doen? Op welke gronden verwacht de Regeering, dat inderdaad verhooging van de aanschaffingen door I. C. A.-bemiddeling mogelijk zal zijn?

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Het gaat niet alleen om die wals, er zijn nog tientallen voorbeelden te noemen, bv. op gebied van machinerieën, asphalt, cement, papier, inkten.)

Dat is wel mogelijk, maar het kan toch ook best dat al die verschillende artikelen door de locale raden geplaatst zijn hier te lande en bij de betrokken adressen, die zij eventueel door den I. C. A. aangewezen hadden kunnen krijgen.

Ik spreek thans een oogenblik als insider in het provinciaal bestuur. Wij hebben van den I. C. A. twee nogal uitgebreide circulaires gekregen en passen de gewenschte aanwijzingen toe. De meeste aanschaffingen worden rechtstreeks geplaatst bij de door den I. C. A. als gewenscht aangewezen leveranciers.

(De heer **Roep**: Dat zal toch in de toekomst ook blijven kunnen?)

Het gaat niet hoofdzakelijk om de toekomst, dat zal op het oogenblik ook wel zoo zijn.

De Regeering heeft opgemerkt, dat er verschillende locale ressorten zijn die heelemaal niet eens in de boeken van den I. C. A. voorkomen, doch dit bewijst mij op zichzelf niets. Het is best mogelijk, dat de betrokken ressorten nog veel meer in het belang van de inheemsche industrie verrichten dan zij, die wel via den I. C. A. orders plaatsen.

Voorts wees de Regeering erop, dat ondanks de circulaires omtrent den I. C. A. medewerking niet voldoende verleend wordt. Nu betwijfel ik, of die circulaires inderdaad voldoende zijn. Ondanks de daarin vervatte inlichtingen en die, welke resulteeren uit besprekingen met de I. C. A.-ingenieurs, geloof ik toch, dat een herhaalde aanwijzing door dit lichaam gewenscht is, omdat de omstandigheden zich dagelijks wijzigen, gelijk ook wel aan de Regeering zal bekend zijn. Vermoedelijk zullen er wel, periodieke veranderingen in de goederenlijst en in de lijst van leveranciers optreden, maar ondanks die noodzakelijke veranderingen heeft althans de provincie West-Java niets anders ontvangen dan deze circulaires, waarop ik zooveel heb gedaan.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: En de ingenieur van den I. C. A., die er herhaaldelijk is geweest?)

Voor zoover ik weet, is de ingenieur van den I. C. A. slechts éénmaal op het provinciaal kantoor geweest, dus van een herhaaldelijk verschijnen is hier geen sprake geweest, maar ik kan mij vergissen.

(Van Helsdingen.)

Dan heeft de Regeeringsgemachtigde voor de decentralisatie eenige verklaringen gegeven, zooals hij het vraagstuk van de aantasting der autonomie ziet. Ik kan verklaren, dat ik op hetzelfde standpunt sta als hij. In de wet-in Indië is dat een ordonnantie — kan binnen de perken, die in de Indische staatsregeling worden gesteld, de autonomie worden aangetast, zooals de wetgever dat wil. Ik zeg nogmaals: Er is een beperking van de autonomie mogelijk, maar de Regeeringsgemachtigde voor de decentralisatie heeft erkend, dat ondanks deze bevoegdheid de ordonnantiwetgever in deze niet verder moet gaan dan de uiterste noodzaak eischt. Nu zegt de Regeering wel: In dit geval heeft men die uiterste noodzaak, maar de bestrijders van de ordonnantie zeggen: die uiterste noodzaak is nog altijd niet aangetoond. Ik blijf nog altijd op het standpunt staan, dat, voordat men ertoe overgaat om dwangmaatregelen op de autonome ressorten toe te passen, men zich moet afvragen of er geen andere weg mogelijk is.

De heeren Sosrohadikoesoemo en Van Helsdingen hebben eenige oplossingen aangegeven, waardoor men hetzelfde resultaat uiteindelijk zal kunnen bereiken zonder deze diep ingrijpende regelingen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Hecht U aan het voorstel van den heer Van Helsdingen veel waarde, wat de gevolgen betreft?)

Op den duur zeer zeker. Ik wil hier den Regeeringsgemachtigde van Economische Zaken erop wijzen, dat hij de autonome ressorten al eenmaal verkeerd heeft getaxeerd. Toen hij bij de eerste behandeling van dit onderwerp toezegde de meening der lokale ressorten te vragen, had hij daaromtrent niet de minste verwachting. Hij is in die verwachting niet teleurgesteld, maar het resultaat is voor hem toch iets heel anders geweest, waar 30% van de autonome ressorten zonder meer accoord ging met de regeling.

(De heer Roep: 60% waren niet tegen het ontwerp.)

Inderdaad, maar de 40%, die er tenslotte wel tegen waren, waren er niet tegen, omdat het een aantasting van de autonomie zou zijn, maar omdat er een zeer groot ongerief zou ontstaan.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat is niet juist.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou toch den Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken meer voorzichtigheid willen aanbevelen in zijn opvattingen over de inzichten der autonome ressorten in deze, althans, wat het provinciaal bestuur van West-Java betreft, gaat het er niet om, dat men zich er tegen verzet omdat het om een aantasting van de autonomie zou gaan, maar om de rompslomp, die het ontwerp zal medebrengen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: En de 109 anderen?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet den Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken nogmaals verwijzen naar zijn verkeerde taxatie bij de eerste besprekingen over dit ontwerp. Tenslotte dank ik den Regeeringsgemachtigde voor zijn tegemoetkomende houding, waardoor in het nieuwe 2e lid van art. 5 door mijn aanbeveling een redactiewijziging werd aangebracht en voor de terugneming van art. 8. Ik kan natuurlijk instemmen met het betoog, dat, indien de praktijk t.g.t. mocht aantoonen — indien althans deze ordonnantie onverhoopt zou worden vastgesteld — dat een sanctie als bij art. 8 bepaald, noodzakelijk is, iets dergelijks alsnog in de ordonnantie zou moeten worden neergelegd.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats de opmerking, dat mij de inheemsche industrie zeer ter harte gaat, maar evenzeer gaat mij ter harte de handhaving van de autonomie der lokale ressorten, al heb ik mij in mijn besprekingen over dit ontwerp niet aan overdrijving schuldig gemaakt en niet heb uitgesproken,

(Roep, Directeur van Economische Zaken.)

dat dit een diepgaande aantasting van de autonomie zou zijn. Maar een aantasting van de autonomie is het zeer zeker! Ik erken, dat de Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken het ontwerp voor mij meer aannemelijk heeft gemaakt, nu hij heeft aangetoond, dat in de laatste zes maanden de samenwerking van de autonome ressorten niet buitengewoon bevredigend is geweest.

Ik betreur het echter, dat deze inlichtingen eerst nu worden gegeven en niet veel duidelijker en scherper geformuleerd in de Memorie van Antwoord zijn opgenomen. Toch acht ik dit voorbeeld niet voldoende. Ik zou willen handhaven en aandringen op de suggestie door mij in eersten termijn gedaan en die door den Regeeringsgemachtigde ten eenenmale is misverstaan.

De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat het niet gaat om wederom in overleg te treden met de autonome ressorten, maar dat was niet de bedoeling van mijn suggestie. Mijn bedoeling is deze, dat deze autonome ressorten, na lezing van de hier gehouden debatten, goed den indruk krijgen, dat wanneer de Volksraad op het oogenblik nog niet mee zou gaan met deze ordonnantie, dit alleen daaraan te wijten is, dat wij nog pogingen willen aanwenden om de gelegenheid te openen voor een goede samenwerking met den I. C. A. dat indien de praktijk wederom zou teleurstellen, de Volksraad onvoorwaardelijk met de Regeering mee zou gaan, als zij opnieuw een dergelijk voorstel indient. Dit is heel wat anders dan in overleg treden met de autonome ressorten. Het is eer een zwaard van Damocles, dat boven deze autonome ressorten zou hangen en dat zou vallen, indien de autonome ressorten onwillig blijven om met den I. C. A. samen te werken.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Het is een pennemesje!)

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel de ontwikkeling en den steun aan de Indische industrie primair. Dit stel ik hooger dan de autonomie. Ik voor mij ga uit van de gedachte eerst brood en rijst en dan autonomie. En nu de geachte Regeeringsgemachtigde zoo uitdrukkelijk verzekerd heeft, dat er een groote nalatigheid bestaat van de zijde der lokale ressorten jegens de Indische industrie, zie ik daarin zoo al niet een bedreiging, dat zou misschien te sterk zijn uitgedrukt, maar dan toch een groote belemmering voor de ontwikkeling der Indisch industrie. Om die redenen zal ik, overigens zonder enthousiasme, mijn stem aan dit ontwerp geven, te meer, nu de Regeering art. 8 van het ontwerp heeft teruggenomen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het doet de Regeering leed, dat Zij het geachte lid Sosrohadikoesoemo nog niet heeft kunnen overtuigen, alsook de leden Blaauw en Van Helsdingen, van de zeer groote wenschelijkheid van deze ontwerp-ordonnantie. De heer Sosrohadikoesoemo heeft gezegd, de heer Blaauw is hem daarin gevolgd en op eenigszins andere wijze ook de heer Van Helsdingen, dat deze ordonnantie nog niet noodig is. Ik vraag mij af, Mijnheer de Voorzitter, wanneer zij dan wel noodig is. Ik herhaal, dat wij thans met deze zaak reeds twee jaren bezig zijn en het op allerlei manieren hebben geprobeerd. De heer Blaauw spreekt van twee circulaires, die zijn uitgegaan. Ja, Mijnheer de Voorzitter, dat is inderdaad waar, er zijn twee algemeene circulaires uitgegaan, maar dat doet niets af aan het feit, dat incidenteel telkens de verschillende ressorten zijn bezocht en aangeschreven en dat dus de propaganda-arbeid van twee jaren bepaald niet het gewenschte resultaat heeft gehad. Nu heeft de heer Blaauw gesproken namens een ressort, dat inderdaad vrij algemeen zeer goed aan deze zaken meewerkt, de heer Sosrohadikoesoemo, die een groot deel van zijn ervaring uit de provincie Midden-Java heeft, heeft hierover ook het een en ander opgemerkt. Ook

(Directeur van Economische Zaken.)

de provincie Midden-Java is een ressort, dat in deze met allerlei maatregelen niet alleen met de onderhavige, maar ook niet andere zeer sterk meewerkt. Maar er is nog niemand hier in deze zaal geweest, die gesproken heeft over al die ressorten, de in wezen niet meewerken en ook is er niemand geweest, die gezegd heeft: daar is nu het ressort, waarvan ik speciaal op de hoogte ben en dat niet meewerkt. Juist deze groote groep heeft noch in haar antwoord dan wel in deze zaal de gelegenheid gehad haar bezwaren te kennen te geven. Alle bezwaren, die bij de behandeling van de préalabele vraag op 22 Februari hier aan de orde zijn gesteld, zijn nu niet aan de orde geweest, omdat die bezwaren blijken niet gevoeld te zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Er is een klein misverstand bij den heer Sosrohadikoesoemo, die meent, dat ik een gebrek aan medewerking ten aanzien van de Boeton-asphalt maatschappij heb geconstateerd. Ik heb dat juist niet gedaan. Ik heb in eersten termijn deze maatschappij aangehaald als een geval, waarin wel een vrij goede medewerking is verkregen en waardoor de uitkomsten van het eerste halfjaar van 1935 bepaald waren geflatteerd. Onjuist is — zooals het geachte lid zegt, dat de Boeton-asphalt ten deze minder geschikt zou zijn. Om even door te gaan op deze technische kwestie. De Boeton-asphalt is zeer geschikt. Wanneer men echter zegt, dat deze asphalt voor kleine ressorten wel eens wat lastiger te gebruiken is, aangezien men daar niet beschikt over voldoende geroutineerd personeel, dan is dat in de praktijk misschien wel eens een enkelen keer zoo geweest, maar in dit geval — en dat heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord bedoeld zal het betrokken locale ressort niet verplicht worden Boeton-asphalt te gebruiken, hoewel in het algemeen de resultaten, die de Regeering ten deze vernomen heeft ook via het departement van Verkeer en Waterstaat, zeer gunstig zijn. Maar dit is een kwestie, die ik verder in het midden laat.

Het geachte lid heeft ook nog gesproken over de accumulatie van orders. Ik kan zeggen, dat het juist die accumulatie van orders is, die in bepaalde gevallen een bedrijf in stand kunnen houden, zoodat wanneer men aan bepaalde bedrijven groepen van orders geeft en aan andere weder andere groepen, dit ook van belang kan zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Thans nog de volgende opmerking. Men kan toch werkelijk niet van de Regeering verwachten, dat Zij in dit stadium van de behandeling, het ontwerp zal terugnemen. Dit ontwerp is na een zeer lang overleg tusschen de verschillende Regeerings adviseurs tot stand gekomen. Er is ook reeds in deze zaal in een vorige instantie over gesproken. De voorbereiding ervan is zeer intensief geweest en ondanks dat de locale ressorten wisten, dat het zwaard van Damocles, zooals de heer Van Helsdingen het aanduidde, hun boven het hoofd hing, — dat heeft bijna een jaar geduurd — heeft dit toch geen verbetering ten deze in hun houding gebracht.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, wenscht dus — ik heb hem in eerste instantie wel begrepen, maar misschien heb ik mij toen niet zoo gelukkig uitgedrukt — dit ontwerp met de uitspraak van den Volksraad op dit punt te zenden aan de locale ressorten. Hetgeen de heer Van Helsdingen wenscht komt dus hierop neer: gehoorzaamheid aan het ontwerp-wet of er zal geweld worden gebruikt. Ik geloof niet, dat het een goede methode van wetgeving is, nadat men twee jaren is bezig geweest en het ontwerp nog eens apart opnieuw naar de locale ressorten is gezonden, dat men zegt: de Volksraad is het eigenlijk wel eens met de Regeering, maar wil de zaak nog even aanzien. Ik meen, dat dit onjuist zou zijn. Laat men toch ten deze eens om zich heen zien. Dan kan men constateeren, dat in alle landen wordt ingegrepen in heilige huisjes en bovendien kan ik ten deze ook verwijzen naar hetgeen in dit land is voorgevallen. Wanneer wij dan hier zien, hoe de Volksraad en ook het College van Gedelegeerden zeer ingrijpende maatregelen hebben aanvaard, veel

en veel verder gaande maatregelen, met vertrouwen in de toepassing door de Regeering, waarbij nog lang niet werd aangetoond, dat bij de uitvoering daarvan een coulance zou worden betracht, zooals bij deze aangelegenheid, laat men dan ook thans niet vallen over deze heel geringe aantasting van de autonomie. Ik blijf, in strijd met hetgeen de heer Blaauw zooeven heeft gezegd, dat geen enkele begroting zou kunnen worden uitgevoerd zonder dat van den I. C. A., volhouden, dat daarvan geen sprake is. De desbetreffende begrotingen worden eenvoudig uitgevoerd door de locale gemeenschappen zelt en ten aanzien van een beperkt aantal artikelen zal met betrekking tot de plaatsing van bestellingen overleg met den I. C. A. moeten worden gepleegd, waaraan ik in eerste instantie heb toegevoegd, dat dit overleg in vele gevallen zal leiden tot het doen van bestellingen door locale ressorten, zij het aan met medeweten van den I. C. A. Het betoog van den heer Blaauw gaat dus volgens mijn opinie zeer bepaald niet op.

Mijnheer de Voorzitter! Opnieuw heeft het geachte lid bewijzen gevraagd en voorbeelden. Toen heb ik bij de betrokken passage geïnterrumpeerd, dat men van de Regeering wel kon aannemen, dat daarvan legio voorbeelden zijn te geven, dat vele tientallen locale ressorten niet in de boeken van den I. C. A. voorkomen. Ik heb daarbij gevoegd: niet alleen in de kasboeken doch zelfs niet in de correspondentie. Dit is het geval ondanks het feit, dat alles hieraan is gedaan. Het feit, dat elk regentschap, dat bestellingen heeft te doen, het kleinste regentschap, de kleinste stadsgemeente, dat blijft doen zonder de tusschenkomst van den I. C. A., terwijl in de praktijk degenen, die al door middel van den I. C. A. bestelden, dit bijven doen en degenen, die het nog niet deden, het ook thans niet doen, is wel een bewijs, dat hier noodig is, ter wille van het groote belang — ik blijf het een groot belang achten — dat deze ordonnantie tot stand komt.

Ik ben het geheel eens met hetgeen de heer Roep heeft gezegd, dat een dergelijk belang hier moet primeeren. En nu is het toch ook een feit — ik wijs op het beroep op den Gouverneur-Generaal in deze en op de gelegenheid, die de Volksraad heeft bij de algemeene beschouwingen en elders — dat, wanneer deze soepelheid, die ik heb aangekondigd voor dit doel, niet voldoende wordt betracht, er toch altijd mogelijkheid is voor den Volksraad, dat naar voren te brengen. Het is heusch wel voor minder belangrijke aangelegenheden, dat een dergelijke repressieve contrôle bij den Volksraad bestaat.

De heer Van Helsdingen heeft gezegd, dat de Indische nijverheid hem ter harte gaat, maar ook de autonomie. Ik zou dit als volgt willen veranderen — als de heer Van Helsdingen hierin niet kan meegaan, zal hij het mij wel ten goede willen duiden — dat hier de Indische nijverheid zijn vriend is, maar dat de autonomie een nog grooter vriend van hem is en dan zou ik hem dringend willen vragen in dit geval zijn keus om te keeren, omdat inderdaad in geringe mate de eene vriend van hem zou worden geschaad, maar zijn andere vriend — in deze, de Indische nijverheid — wel degelijk zou kunnen worden geschaad, indien deze ordonnantie geen wet zou worden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede de sprekers in tweeden termijn voldoende heb beantwoord.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde voor decentralisatie nog het woord?

De heer Heinsius, adviseur voor Decentralisatie: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is hiermede de behandeling van het ontwerp geëindigd. Ik wil alvorens tot stemming over te gaan, gelegenheid geven tot stemmotiveering.

(Kerstens, Thamrin, e.a.)

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! De heer Sosrohadikoesoemo heeft gezegd, dat hij niet begreep, dat de adviseur voor Decentralisatie hier medewerkte tot het doen van een aanslag op de autonomie van de locale ressorten. Ik zou aan dit standpunt van den geachten Regeeringsgemachtigde omgekeerde kracht willen toekennen. Wanneer ik zie, dat de adviseur voor de decentralisatie, voor wie de autonomie der locale ressorten een dierbaar goed moet zijn, niettemin accoord gaat met dit voorstel, dan zeg ik, dan zal inderdaad het algemeen belang hier wel zoodanig bij betrokken zijn dat dat dierbaar goed prijs gegeven moet worden in dit speciale geval.

(De heer Ratu Langie: Er is hier geen sprake van den adviseur voor decentralisatie maar van de Regeering.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat dergelijke finesses achterwege gelaten kunnen worden.

(De heer Ratu Langie: Neen, daar gaat het juist om.)

De Voorzitter: Ik verzoek den spreker zich te bekorten. Voor stemmotivering wordt slechts een zeer korte tijd beschikbaar gesteld.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Dan zal ik zeer kort zijn. Ik zal voor dit ontwerp stemmen.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Behalve de ver gaande inperking van de autonomie, waartegen wij in principe bezwaar hebben, geloof ik niet, dat de voorliggende ontwerp-ordonnantie een groote bevordering zal geven aan de inheemsche industrie, omdat, voorzover mij bekend, ook de locale ressorten alleen, ook al bestellen zij op zichzelf, en appart, doordrongen zijn van de noodzaak om de inheemsche industrie te bevorderen. Dus waar er in dit opzicht niet van bevordering sprake kan zijn naar aanleiding van deze ordonnantie en zij bovendien een sterke beperking inhoudt van de autonomie der locale ressorten, daar zal onze fractie tegen de ordonnantie stemmen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter. Ik vrees, dat deze ordonnantie noodwendig moet leiden, ondanks alle soepelheid die de geachte Regeeringsgemachtigde op den voorgrond heeft gesteld, tot een groote beperking van de bewegingsvrijheid van de locale ressorten, juist waar die bewegingsvrijheid zeer gewenscht is. Daarom zal ik tegen deze ordonnantie stemmen, waarmede ik dan voornamelijk bedoel te kernen te geven aan de Regeering, dat ik het op prijs zou stellen, wanneer men deze zaak nog eenigen tijd zou willen aanzien en des noodig te zijner tijd op deze zaak zou terug komen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog gaarne even herhalen, naar aanleiding van hetgeen de heer Verboom gezegd heeft, dat de Regeering hier niet iets nieuws voorbrengt, maar dat Zij hiermede reeds twee jaren doende is. Ik wil hierop speciaal den nadruk leggen.

(Verboom, Voorzitter.)

De heer Verboom: Het zij mij vergund, Mijnheer de Voorzitter, hierop nog even te antwoorden. Uiteraard is juist, hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde zegt, maar ik geloof, dat met deze ordonnantie als stok achter de deur we toch zonder al te groot bezwaar nog eens een jaar lang de resultaten zouden kunnen afwachten om daarna desnoodig een beslissing te nemen.

De Voorzitter: Ter motiveering van mijn eigen stem wil ik zeggen, dat ik met de Regeering van oordeel ben dat het bezwaar, als zou door deze ordonnantie de autonomie worden aangetast, overdreven is. „Aantasting van de autonomie” is mijns inziens een van die slagwoorden, welke op hun huidige innerlijke waarde dienen te worden getoetst en waarvan de beteekenis aan verandering onderhevig is.

Hoezeer ik bevordering van de inheemsche industrie voorsta en de Regeering aanbeveel, te blijven doorgaan op den weg van beïnvloeding van de locale ressorten in dit opzicht, en hun tegemoet te komen door bijstorting van het prijsverschil, meen ik echter, op praktische gronden, tegen het ontwerp te moeten stemmen.

Hoewel er tijdens de beraadslagingen in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en verworpen met 6 stemmen vóór en 9 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren Roep, Soetardjo, Prawoto, Kerstens, Weyer en Kan.

Tegen stemmen de heeren Soangkoepon, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Blaauw, Ratu Langie, Van Helsdingen, Verboom, Soeroso en de Voorzitter.

De Voorzitter: Naar het zich laat aanzien, zal er Donderdag 5 dezer geen vergadering behoeven plaats te hebben, noch van den Volksraad in pleno noch van het College van Gedelegeerden.

De afhandeling van de onderwerpen, die hedenmorgen in de commissies zijn behandeld zal, voorzover het commissie-onderzoek geen aanleiding tot het maken van opmerkingen gaf, plaats hebben in een der volgende vergaderingen van het College van Gedelegeerden, zooveel mogelijk in aansluiting op een vergadering van den Volksraad in pleno.

De vergadering wordt te 12.10 uur n.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

4de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 8 October 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Handhaving van orde en veiligheid in het Ned.-Indisch zeegebied (Ond. 18). — Wijziging art. 117 Wetboek van Strafrecht (Ond. 17). — Aanvulling rechtspleging bij de landmacht (Ond. 35). — Wijziging bepalingen Burgerlijk Wetboek omtrent erfopvolging (Ond. 2). — Herziening afschrijvingspercentages voor den P. T. T.-dienst (Ond. 4). — Verhooging bieraccijns (Ond. 6). — Handhaving afschrijvingspercentages op de bezittingen van de Emmahaven en de havens van Makassar, Semarang en Belawan (Ond. 7). — Verlenging werkingsduur crisis-cultuurordonnanties (Ond. 25). — Wijziging ordonnantie regende de aanwijzing van den Pandhuisdienst tot landsbedrijf (Ond. 30). — Aanvulling Kina-aanplantordonnantie (Ond. 34). — Nadere regeling nationaliteitsbewijzen van Ned.-Indische schepen (Ond. 58). — Uitbreiding hooger toezicht op locale bezoldigingsregelingen e.a. (Ond. 60).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotoesoemodilogo, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Van Dulm en Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 5 September 1935 No. 23 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de mijnordonnantie 1935.

De stukken zijn gedrukt.

2. Brieven van den Isten Gouvernements Secretaris van 11 September 1935 No. 2187/B en 12 September 1935 Nos. 2205/B, 2206/B en 2207/B, waaruit blijkt, dat de Gouverneur-Generaal voor zoover zich vereenigend met het gevoelen van den Volksraad, heeft vastgesteld de afdeling V, III, IV en II der begrooting voor 1936.

3. Als voren van 14 September 1935 Nos. 2230/B, 2231/B, 2232/B en 2233/B, 16 September 1935 Nos. 2245/B en 2246/B en van 17 September 1935 No. 2247/B houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal in overeenstemming met den Volksraad aanvullende begrootingen heeft vastgesteld betreffende de afdelingen III (Ond. 60), IV (Ond. 51), VI (Ond. 63), VII, VII A en IX (Ond. 52) der begrooting voor 1935, afdeling VI der begrooting voor 1936 (Ond. 64) afdeling VII der begrooting voor 1935 (Ond. 65) en afdelingen III en IV der begrooting voor 1936 (Ond. 67).

4. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11, 11, 12, 13, 21 en 23 September 1935 Nos. 9, 10, 36, 18, 14 en I houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot nadere wijziging van de Vorstenlandse Waterschapsordonnantie (Ond. 22);
- b. de ordonnantie tot wijziging van de voorschriften betreffende overgave en overname van het beheer van Landskassen en andere administratiën (Ond. 10);

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

- c. de ordonnantie tot wijziging van eenige venduvoorschriften (Ond. 13);
- d. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de runder- en varkensslacht in het gewest Oostkust van Sumatra (Ond. 19);
- e. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de provincie-, regentschaps- en stadsgemeenteordonnanties (Ond. 9);
- f. de ordonnantie tot invoering van een uitvoerrecht op rubber (Ond. 66).

5. Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 16 September 1935 No. 2246h/A/B betreffende contingentteering van den invoer van pakpapier.

6. Als voren van 21 September 1935 No. 2288/B ter aanbieding van de opgemaakte rekening en verantwoording nopens de tegeldemaking van f 306.000.000 aan 4 pet. 'sjaars rente dragende schuldbewijzen ten laste van Nederlandsch-Indië.

7. Als voren van 23 September 1935 No. 2294/A ter aanbieding van een gedrukte copie van de in het jaar 1934 afgelegde verklaringen aangaande de verhouding tot het Land van eenige zelfbestuurders in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.

8. Als voren van 26 September 1935 No. 2350/B houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal voorshands geen aanleiding kan vinden gevolg te geven aan de motie-Prawoto e.s. tot verlaging van den zoutprijs.

9. Als voren van 28 September 1935 No. 2373/B betreffende hernieuwde eement-contingenteering.

10. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 September 1935 No. 25 bepalende, dat de wet van 2 Augustus 1935 houdende wijziging van de Javasehe Bankwet 1922 zal worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

11. Als voren van 11 September 1935 No. 12 houdende ontheffing van M. S. Bamberg en F. L. Heitz als lid resp. secretaris van de Grond- en Woningcommissie.

12. Als voren van 16 September 1935 No. 24 houdende ontslag van C. E. Barre en F. H. Westerling als leden van de Commissie van Bijstand voor de Zoutwinning en benoeming in hun plaats van L. H. W. van Sandiek en H. L. E. S. Binnendijk.

13. Als voren van 17 September 1935 No. 10 bepalende, dat de uitoefening van het recht van vergadering voor de „Persatoean Tenaga Oentock Ra'jat Indonesia" (Perti) in geheel Nederlandsch-Indië aan beperkingen is onderworpen.

14. Als voren van 18 September 1935 No. 17 houdende eervol ontslag uit 's Lands dienst aan P. J. Gerke, Algemeen Secretaris van het Gournement van Nederlandsch-Indië.

15. Als voren van 21 September 1935 No. 16 bepalende, dat de geldende tekst van de Bakengeldordonnantie 1935 algemeen zal worden bekend gemaakt door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

16. Als voren van 25 September 1935 No. 21 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting toegestane fondsen in verband met de inwerking-treding van de „Kapokbelangen-ordonnantie 1935".

17. Als voren van 26 September 1935 No. 22 houdende benoeming van W. van Baalen, B. Roep en A. E. Simon Thomas tot lid van de Commissie van Bijstand voor den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.

18. Als voren van 27 September 1935 No. 14 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de indienststelling bij het Hoofdkantoor van Scheepvaart van een tijdelijke kracht voor de behandeling van economische vraagstukken op scheepvaartgebied.

Ingekomen stukken. — Handhaving van orde en veiligheid in het Ned.-Indisch zeegebied (Ond. 18).

(Soangkoepon.)

19. Als voren van 27 September 1935 No. 21 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor subsidie aan de Koninklijke Nederlandsch-Indische Motor Club en de Deli Automobiël Club ten behoeve van de aan die vereenigingen opgedragen wegbekening.

20. Als voren van 28 September 1935 No. 19 tot internering van Firdos alias Haroenrasid.

De sub 2 t/m 20 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Juli 1935, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië, aangeboden door het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

3. Brief gedagteekend Gorontalo 7 September 1935 van K. Schumann betreffende eventuele sluiting van de haven van Gorontalo voor vreemde schepen.

4. Brief gedagteekend Rijswijk-Z.H. 7 September 1935 van J. S. van Braam ter aanbieding van een geschrift, getiteld „De particuliere Djatihouthandel en 's Lands Djatiboschcultuur op Java”.

5. Brief gedagteekend Soerabaja 25 September 1935 van den vertegenwoordiger van de Aniem ter aanbieding van het jaarverslag van genoemde vennootschap over 1934.

6. Een geschrift betreffende de aankoop van theeblad van kleine producenten, aangeboden door den Nederlandsch-Indischen Klein-erfpachters Bond.

7. Brief gedagteekend Soerabaja 14 September 1935 houdende mededeeling van de oprichting van den Bond van Apothekers in Nederlandsch-Indië (B. A. N. I.).

8. Brief gedagteekend Amersfoort 21 Augustus 1935 over het bij den Volksraad ingediend ontwerp van wet tot verhooging van de eriskorting op pensioenen, onderstanden en gagementen van gewezen Indische landsdienaren.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat bericht van verhindering wegens ziekte is ingekomen van den directeur van Financiën. De onderwerpen, waarvoor deze Regeering-gemachtigde is aangewezen, zullen dus alleen worden behandeld, wanneer zich daarvoor sprekers aanmelden; anders zullen ze worden aangehouden.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorschriften ter handhaving van de orde en veiligheid in het Nederlandsch-Indisch Zeegebied (Zittingsj. 1934—1935 Ond. 84; Zittingsj. 1935—1936, Ond. 18), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (Ond. 18 — stuk 1).

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Met de in deze ontwerp-ordonnantie getroffen maatregelen voor de handhaving van orde en veiligheid in het Nederlandsch-Indische zeegebied kan ik mij volkomen vereenigen.

Gelijk het in het Gedelegeerdenverslag tot uitdrukking is gebracht, rijst bij mij evenwel ook de vraag of, gezien het uitgestrekte zeegebied, het Gouvernement wel over voldoende schepen beschikt voor de uitoefening van controle en de uitvoering van de politionele maatregelen, zooals die in deze ontwerp-ordonnantie worden voorgesteld.

Weliswaar heeft de Regeering in dit verband opgemerkt, dat het kortgeleden uit Nederland aangekomen gouver-

(Commandant Zeemacht.)

nements-stoomschip „Arend” in het bijzonder voor de uitoefening van het politionele toezicht bestemd is, doch dit beteekent zeker nog niet, dat de in deze ontwerp-ordonnantie vastgelegde maatregelen door dit eene politieschip tot uitvoering zouden kunnen worden gebracht.

Wij moeten niet vergeten, dat de in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelde maatregelen moeten dienen voor het vaststellen of constateeren van overtredingen in de Nederlandsch-Indische territoriale zee, Nederlandsch-Indisch zeegebied, Nederlandsch-Indisch watergebied en smokkelhandelingen en daarnaast voor het bestrijden van smokkelhandel, zoowel in opium als in vuurwapens, het aanhouden, het onderzoeken en het opbrengen van verdachte vaartuigen en nog zoovele daaraan verbonden controle-middelen. Het komt mij voor, dat de bestaande zeegezagsapparaten in het Nederlandsch-Indische zeegebied niet in staat zullen zijn de in de ons voorliggende ontwerp-ordonnantie getroffen maatregelen naar behooren tot uitvoering te brengen.

In dit verband zou men ons kunnen tegenwerpen, dat men roeien moet met de riemen, die men heeft, doch ik ben van oordeel, dat het ten deze geen nut heeft om maatregelen in het leven te roepen, welke bij eventueel voorkomende gevallen niet tot daadwerkelijke en praktische uitvoering zouden kunnen worden gebracht.

Waar de Regeering dus met de haar thans ter beschikking staande middelen, vooral in dezen tijd, niet in staat is, om te dezen aanzien in de bestaande behoefte te voorzien, vraag ik mij af of het geen aanbeveling verdient, om voor dit doel een soort militieplicht op de aan de zeegebieden wonende inheemsche bevolking in te voeren. Ik weet wel, dat deze plicht straks zwaar zal drukken op de inheemsche bevolking, doch waar deze plicht in het belang is van de veiligheid van deze gewesten, komt mij de oplegging van deze verplichting redelijker voor dan het vorderen van heeren-diensten van de inheemsche bevolking. Het Gouvernement heeft dan slecht te zorgen voor de benodigde politieschepen in de verschillende zeegebieden van deze gewesten.

Ik moge in dit verband daarom der Regeering in overweging geven, aan mijn suggestie ten deze haar volle aandacht te willen schenken.

De heer Van Dulm, commandant der zeemacht, hoofd van het departement der Marine: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepon, kan zich vereenigen met deze ontwerp-ordonnantie. De Regeering verneemt dit natuurlijk met genoegen. Het komt den heer Soangkoepon echter voor dat, in verband met de uitgestrektheid van het zeegebied, de middelen tot het vaststellen, opsporen en tegengaan van overtredingen ontoereikend zouden zijn. Hij knoopt zijn beschouwingen vast aan de opmerking in het Gedelegeerdenverslag, luidende:

„De vraag rees echter, of, gezien het uitgestrekte zeegebied, het gouvernement wel over voldoende schepen beschikt voor de uitoefening van controle en de uitvoering van politionele maatregelen”.

In de Memorie van Antwoord is daarop erkend, dat inderdaad „de groote uitgestrektheid van het Nederlandsch-Indische zeegebied het uiteraard niet mogelijk maakt met de beschikbare middelen afdoende controle-maatregelen te garandeeren”. Die zinsnede is zoo gesteld, aangezien men natuurlijk nooit in een gebied van een dergelijke uitgestrektheid honderd procent controle kan garandeeren; zelfs al zou men het aantal schepen voor politietoezicht vertienvoudigen, dan nog kan te dezen aanzien nooit honderd procent worden verkregen.

De kwestie is echter niet zoo moeilijk als de heer Soangkoepon schijnt te meenen. De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord speciaal gewezen op de diensten, welke door het gouvernement-stoomschip „Arend” hierbij kunnen

Handhaving van orde en veiligheid in het Ned.-Indisch zeegebied (Ond. 18). —
Wijziging art. 117 Wetboek van Strafrecht (Ond. 17).

(Soangkoepon, Commandant Zeemacht.)

worden bewezen. Daarbij is niet vermeld, dat de „Arend” is voorzien van een vliegtuig en juist door de aanwezigheid van vliegtuigen worden de oppervlakte en de snelheid, waarmee die oppervlakte wordt onderzocht, de werkingssfeer dus van de politievaartuigen, dusdanig uitgebreid, dat daarmee in groote mate wordt voldaan aan de behoefte van toezicht.

Nu heeft het geachte lid de Regeering in overweging gegeven speciaal voor dit doel, n.l. het politie-toezicht ter zee, gebruik te maken van de diensten van een Inheemsche militie. Ik zou er in dit verband in de eerste plaats op willen wijzen, dat het politie-toezicht niet geschiedt door de weermacht, waarvoor de militie is ingesteld, doch dat het hier politiediensten betreft, waarvoor wij bij uitstek gebruiken de schepen van de gouvernementssmarine, waarvoor geen militieplicht bestaat. Oorlogsschepen werken ook mede aan dat politie-toezicht, doch slechts af en toe en wanneer dat in het dienstrooster te pas komt. Om daarbuiten nu nog andere oorlogsschepen te gaan aanbouwen of aankopen en voor dit doeleinde in dienst te stellen en die voor een gedeelte — het is natuurlijk altijd slechts voor een gedeelte — met Inheemsche militie te bemannen, zou veel geld kosten, terwijl de noodzaak daarvoor niet aanwezig is.

Ik zou het geachte lid tenslotte dus willen antwoorden, dat er geen behoefte bestaat aan een uitvoering van zijn denkbeeld en dat met de aanwezige schepen van de gouvernementssmarine en de hulp van watervliegtuigen, benevens de diensten, welke de oorlogsschepen van tijd tot tijd op dit gebied bewijzen, aan redelijke eischen ten opzichte van het uit te oefenen toezicht kan worden voldaan.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Niettegenstaande de uiteenzetting der Regeering, ben ik toch nog van oordeel, dat voor de politievanele maatregelen, die uit hetgeen in het ontwerp is vastgelegd voortvloeien, niet over voldoende middelen wordt beschikt. In het kort richt mijn betoog zich op een zoodanige vermeerdering van het aantal politie-vaartuigen en van het personeel daarbij betrokken, dat de bedoelde controle wél mogelijk wordt. Nu de Regeering echter in dezen tijd geen fondsen beschikbaar kan stellen voor vermeerdering van het personeel van de zeemacht, zou ik de Regeering willen voorstellen ten deze de hulp van de langs de kusten wonende bevolking in te roepen.

(De heer **Soeroso**: Wanneer de bevolking daartoe genegen is.)

Ik geef dit denkbeeld in overweging. Ik geloof wel, dat de betrokken bevolking, wanneer zij daarvoor van de heeren-diensten wordt vrijgesteld, een dergelijke hulp zal verlenen. Dat is bovendien ook haar plicht. Immers is eigenlijk ieder ingezetene van Nederlandsch-Indië verplicht bij dreigende wanorde of onveiligheid het zijne tot beteugeling daarvan bij te dragen. Ik meen, dat men zich aan dien plicht niet mag onttrekken, tenminste bezien uit een oogpunt van vaderlandsliefde.

De heer **Van Dulm**, commandant van de zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met belangstelling de rede van het geachte lid aangehoord, doch ik moge er nogmaals op wijzen dat het politie-toezicht niet wordt uitgeoefend door oorlogsschepen, maar door schepen van de gouvernementssmarine, die met vrijwilligers werkt en waarbij geen plaats is voor militie. Wij kennen n.l. geen militie voor het verrichten van civiele diensten. Dit is een instituut, dat uitsluitend voor de weermacht is ingesteld, terwijl de weermacht als zoodanig geen politie-apparaat is.

De weermacht doet dit als een nevenfunctie, zooals ieder militair geroepen is, om ook buiten het militaire de orde te helpen handhaven.

(Soangkoepon, Directeur van Justitie.)

(De heer **Soangkoepon**: Dan is vermeerdering van de politiebooten toch noodzakelijk?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben juist begonnen met dit aan het geachte lid niet toe te geven. Ik heb gezegd, dat wij in alles niet voor 100% kunnen voorzien, maar dat aan redelijke behoeften is voldaan juist door het combineren van de gouvernementssvaartuigen en de vliegtuigen, die beschikbaar worden gesteld.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (Ond. 18, Stuk 1), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 117 van het Wetboek van Strafrecht. (Ond. 17.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting van de ons voorliggende ontwerp-ordonnantie wordt o.a. het volgende gezegd:

„De wetenschap zal hem op eenvoudige wijze worden bijgebracht en het bewijs van het bestaan dier wetenschap zal het gemakkelijkst kunnen worden geleverd, indien op het terrein waarschuwingborden geplaatst zijn.”

In dit verband hebben enkele leden in het Gedelegeerdenverslag in overweging gegeven, om op de aan te wijzen verboden terreinen waarschuwingborden te plaatsen, voorzien van in verschillende talen gestelde opschriften.

Naar aanleiding hiervan heeft de Regeering verklaard, dat het in de bedoeling ligt, ook in den vervolge zulke borden te plaatsen, aangezien door de aanwezigheid van die borden in vele gevallen de bewijslevering zal worden vergemakkelijkt. Voor het leveren van het bewijs bij eventueel gepleegde feiten en opdat zodoende de hanteering van het recht op dit gebied vergemakkelijkt wordt, is inderdaad de plaatsing van deze borden aanbevelenswaardig, doch daartegenover schuilt hierin een groot gevaar voor de veiligheid van de bestaande verdedigingswerken zelf hier te lande, want deze borden kunnen evenals een baken in zee voor de verkenneren een goede aanwijzing zijn voor het vinden van hetgeen zij noodig hebben op het gebied van verkenningen in vredetijd. Deze borden kunnen immers ongezoekt als een welkome gids dienst doen voor het zoeken van gegevens, die van belang zijn voor de verkenneren op dit gebied. Deze borden kunnen dus de taak dezer verkenneren vergemakkelijken.

Wanneer het bovendien straks vaderlandsche belangen geldt, voor welke belangen men zelfs zijn leven veil heeft, dan zal men tegen de in artikel 117 van het Wetboek van Strafrecht ter zake bedreigde straffen zeker niet opzien.

Hoewel ik mij met het oog op de goede uitoefening van het recht in deze gewesten met de plaatsing van deze borden op zichzelf wel kan vereenigen, had ik toch in dit verband liever gewild — en dit in het overwegend belang van de defensie van deze gewesten —, dat die borden niet zullen worden geplaatst, omdat ik op grond van de door mij gegeven uiteenzettingen de defensiebelangen hooger acht dan het leveren van het bewijs door de plaatsing van deze borden.

Ik geef daarom de Regeering in overweging, om op terreinen die van belang zijn voor de noodige verdedigingswerken geen merkbare aanwijzingen te plaatsen. In de bewijslevering voor de gepleegde strafbare feiten dient mijns inziens op de een of andere wijze te worden voorzien.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepon, heeft in tegenstelling met de leden, die in het Gedelegeerdenverslag

Wijziging art. 117 Wetboek van Strafrecht (Ond. 17). — Aanvulling rechtspleging bij de landmacht (Ond. 35).

(Soangkoepon, Directeur van Justitie.)

verzochten, om de waarschuwborden, waarvan in den ouden tekst sprake was, van opschriften in vele talen te voorzien, nu een betoog geleverd tegen het aanbrengen van waarschuwborden.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord reeds te kennen gegeven, dat het aanbrengen van waarschuwborden geen *conditio sine qua non* zal zijn voor een vervolging, *casu quo* bestraffing van overtreders. Men heeft echter uit het antwoord der Regeering kunnen zien, dat Zij het aanbrengen van dergelijke borden in vele gevallen gewenscht acht. Dat zulks inderdaad gewenscht is, volgt hieruit, dat bij deze overtredingen opzet word vereischt. De aanhef van het artikel begint met „Het opzettelijk” enz., waarna de omschrijving der verschillende soorten overtredingen volgt. Voor vervolging, en in ieder geval voor veroordeeling, is het dus noodig, dat blijkt, dat de overtreder willens en wetens heeft gehandeld en wist, welke de verboden terreinen waren, waarop hij zich niet mocht begeven in het bezit van een fototoestel.

De eenvoudigste manier om te maken dat iemand weet, dat hij zich op verboden terrein bevindt, is om een waarschuwbord te plaatsen, evenals men daarvoor bij andere gelegenheden bordjes als „Verboden Toegang” e.d. bezigt. Een onvermijdelijke voorwaarde is het hier echter niet, want het is ook denkbaar, dat een overtreder op de hoogte is van het verboden karakter van zijn handeling op het terrein, wanneer hem dat is medegedeeld. Het is zeer goed denkbaar, dat een waarschuwing van dien aard desnoods mondeling wordt verstrekt of in den vorm van opschriften op papieren wordt gesteld, die den betrokkene in handen komen.

Dit alles neemt niet weg, dat het toch voor de menschen van de streek, waarin zich verboden terreinen bevinden, wel aangenaam is wanneer zij erop attent worden gemaakt, dat zij zich niet op een bepaald gedeelte van die terreinen mogen begeven in het bezit van een fototoestel. Dat dit nu altijd ongewenscht zou zijn uit een oogpunt van defensiebelang, lijkt mij toch wel sterk overdreven.

Het is zeer wel mogelijk, dat men het verboden karakter van een terrein aangeeft door een waarschuwbord, zonder dat daardoor juist die defensiebelangen zouden worden geschaad. In ieder geval zal men er op verschillende wijzen voor moeten zorgen, dat het publiek, speciaal die personen welke zich specialiseeren in het verkennen in vredetijd, weten wat niet, en wat wel mag. Doet men dat niet, dan kan de Regeering niet zien hoe dan vervolging en veroordeeling op grond van deze bepaling kan volgen.

De raad van het geachte lid om zich steeds te onthouden van het aanbrengen van waarschuwborden juist in het belang van de handhaving dezer strafbepaling kan dan ook door de Regeering niet worden opgevolgd.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge volstaan met te verklaren, dat ik in het algemeen van oordeel ben, dat de ingezetenen dezer gewesten, en zeker de Nederlanders, geen misbruik zullen maken van het vertoeven op verboden terreinen, maar men vergete hier niet de buitenlanders, bv. de touristen, die, wanneer ze een waarschuwbord zien, misschien juist daardoor op het idee komen, dat op zulke terreinen een en ander bestaat, wat voor de defensie van belang is. Die waarschuwborden vestigen daar juist de aandacht op en dat acht ik toch wel de gelijk gevaarlijk. Ben ik het dus op zichzelf met de Regeering eens, dat deze borden moeten dienen, om het opzettelijk karakter van een verboden betreden dier terreinen aan te wijzen, voor mij blijft de vraag wat het zwaarst moet wegen, de verdedigingswerken, die voor het publiek geheim moeten blijven, of de waarschuwing aan het publiek.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid onderschat hier naar ik meen de capaciteiten van de personen waarom het hier gaat. Ik

(Soangkoepon, Directeur van Justitie.)

geloof niet, dat het voldoende zal zijn, alle waarschuwingen achterwege te laten, om de betrokkenen van de gedachte af te houden, dat zij wel eens op bepaalde punten verkenningen in het belang van den buitenlandschen vijand zouden kunnen uitvoeren. Het is toch waarlijk noodzakelijk, juist ook voor personen, die niet behooren tot de bevolking van Nederlandsch-Indië, om, voor zoover dat noodig is — en het zal noodig zijn — te waarschuwen, dat bepaalde gedeelten van een terrein niet mogen worden betreden met fotografietoestellen en dat daar geen fotografische opnamen en teekeningen mogen worden gemaakt.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 17) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie houdende aanvulling van de rechtspleging bij de landmacht ter vereenvoudiging van de berechting van overtredingen naar het gemeene strafrecht, gepleegd door militairen. (Ond. 35.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag hadden enkele leden bezwaar tegen de door het ontwerp geopende mogelijkheid tot berechting door den krijgsraad zonder aanwezigheid van beklagde en getuigen.

Ik kan mij in dit verband geheel aansluiten bij deze leden, want de berechting van een aanhangige zaak zou dan geheel plaats hebben op de ter terechtzitting aanwezige stukken. De subjectieve positie van den beklagde, om zich te verdedigen wordt op die wijze te niet gedaan. De belangen van dezen beklagde zouden te afhankelijk worden gesteld van de inzichten van de vervolgings- dan wel verwijzende ambtenaren, zoodat dit mijns inziens niet strookt met de juiste eischen van een goede strafrechtspleging.

De Regeering heeft erkend, dat de meest bevredigende vorm van strafrecht die is, waarbij zoowel de beklagde als de getuigen ter terechtzitting worden gehoord, doch Zij acht de daaraan verbonden financiële kosten een ernstig bezwaar tegen de verwezenlijking van dit desideratum. Ik daarentegen acht de handhaving van den meest bevredigenden vorm van strafrechtspraak van belangrijker en ernstiger aard dan de uitgave van de daarvoor bestede penningen. In dit onderwerpelijke geval gaat naar mijn bescheiden meening recht boven geld.

Ik geef daarom de Regeering gaarne in overweging, in den bestaanden toestand geen wijziging te brengen en deze ontwerp-ordonnantie terug te nemen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepon, komt terug op een opmerking in het Gedelegeerdenverslag, dat het toch niet zeer bevredigend is, wanneer een zaak wordt berecht buiten tegenwoordigheid van den verdachte en geeft in overweging, hiervan af te zien.

Om aan het geachte lid en aan het College duidelijk te maken, waarom nu eigenlijk juist deze wijziging noodig is en wat men daarmede wil en zal bereiken, geloof ik het beste te doen door in concreto mede te deelen, wat hiertoe de aanleiding is geweest. Er zijn slechts drie krijgsraden in Nederlandsch-Indië, nl. die te Padang, Makasser en Tjimahi. Nu gaat het speciaal om den krijgsraad te Makasser. Deze krijgsraad heeft een zeer groot ressort, waartoe een groot aantal eilanden behooren, niet alleen moeilijk bereikbaar, maar waarmede de verbindingen ook zeer slecht zijn.

Aanvulling rechtspleging bij de landmacht (Ond. 35). — Wijziging bepalingen Burgerlijk Wetboek omtrent erfopvolging (Ond. 2). — Herziening afschrijvingspercentages voor den P. T. T.-dienst (Ond. 4). — Verhooging bieraccijns (Ond. 6).

(Directeur van Justitie.)

Nu komt het voor, dat een militair, die op een afgelegen post woont, een overtreding pleegt van het gewone strafrecht, het gemeene recht, om een geval te noemen: Een militair bezit een hondje, waarvoor hij geen belasting heeft betaald en dat hij zonder penning buiten laat rondlopen, of hij begaat daardoor een overtreding van de hondsdelheidordonnantie. Wanneer dat gebeurt, wordt er proces-verbaal opgemaakt en opgezonden door den betrokken officier, die de zaak moet verwijzen naar den auditeur-militair, d.i. de officier van Justitie van Makasser. De stukken van de zaak komen dan b.v. uit Timor naar Makasser. Nu blijkt den officier van Justitie van Makasser, die tevens auditeur-militair is, dat hij in deze zaak op een bepaald punt een bewijs noodig heeft, laat ons zeggen over het eigendom van het hondje, en dat daarvoor getuigen moeten worden gehoord.

Nu staat de officier van Justitie in zulk een geval voor een onaangenaam dilemma. De zaak kan behandeld worden buiten tegenwoordigheid van den verdachte. Dat is geen nieuwigheid, deze mogelijkheid bestaat thans reeds, want het betreft hier een overtreding, die krachtens de bestaande bepalingen, zonder informatie en dus zonder tegenwoordigheid van den verdachte kan worden afgedaan. Maar daartoe moet de officier van Justitie bewijzen en dus getuigen hebben. De officier zou dus opzending moeten gelasten van eenige getuigen uit Timor naar Makasser en de menschen moeten dan een lange en kostbare reis per K. P. M. maken. Niet alleen dat dit, zooals de Regeering reeds heeft medegedeeld, voor het Land groote kosten met zich brengt, maar men haalt de menschen bovendien soms maanden lang uit hun gewone werkzaamheden.

Wanneer het nu gaat om dergelijke overtredingen, een hond dus die men buitenshuis los heeft laten loopen — een overtreding die doorgaans gestraft wordt met een boete van f 2.50 à f 10 — en men zou deze zaak alleen kunnen berechten door eenige getuigen maandenlang uit hun werk te halen en een reis te laten maken, die honderden guldens kost, is dat zoo onefficiënt, dat men zelfs van den meest vasten jurist, die het recht boven alles stelt, niet verwachten kan dat hij daartoe zou overgaan. Het gevolg is dan dus, dat de zaak eenvoudig niet wordt vervolgd.

(De heer Thamrin: Geldt deze ordonnantie alleen voor overtredingen of ook voor misdrijven?)

Zij geldt uitsluitend voor overtredingen van het gemeene recht, politie-verordeningen e.d. Het zijn alle zaken van zeer eenvoudigen aard.

Tenslotte bestond de mogelijkheid dat de auditeur-militair voor het bewijs, dat noodig is, de verklaringen van getuigen kan krijgen, zonder daarvoor de menschen te laten overkomen, door de stukken terug te zenden aan den officier, met verzoek om informatie. In dat geval worden de getuigen onder eede gehoord en de verklaringen worden opgezonden, op dezelfde manier als het in andere militaire strafzaken gaat en daarop wordt dan recht gedaan. Maar door informatie te gelasten werden juist de bepalingen, die toelaten om de zaak buiten tegenwoordigheid van de verdachten te behandelen, buiten werking gesteld. Men zou dus voor de noodzakelijkheid komen te staan, die anders niet bestond, den verdachten militair te laten komen en deze zou dan maanden op reis moeten, hetgeen het Gouvernement schatten aan geld zou kosten, en dit alles voor een zaak van niets. Dit is de aanleiding geweest waarom men gezegd heeft: er moet geen onderscheid gemaakt worden tusschen zaken, waarin informatie wordt gelast en zaken, waarvoor dit niet noodig is. Voor de eerste heeft men berechting buiten tegenwoordigheid van den verdachte mogelijk gemaakt en toegestaan dat, ondanks het inwinnen van informatie ook buiten de tegenwoordigheid van den verdachte, een zaak wordt berecht en dan kan in zulk een hoogst eenvoudige zaak, waarin de op te leggen boete in geen enkel opzicht het maken van dergelijke zeer hooge kosten om de zaak te berechten, recht-

(Soangkoepon, Directeur van Justitie.)

vaardigt, recht worden gedaan op de beëdigde verklaringen van getuigen, gehoord ter plaatse waar zij wonen, zonder dat de verdachte behoeft te worden opgeroepen.

De Regeering meent dus nog steeds dat er alle aanleiding is, dit ontwerp aan te nemen. Doet men dit niet, dan beteekent het eenvoudig dat militairen, die zich op grooten afstand van de standplaats van den Krijgsraad bevinden, zooals het geval is in den Grooten Oost, overtredingen van de gewone bepalingen van politie-verordeningen e.d. kunnen plegen, zonder dat ze daarvoor practisch kunnen worden berecht.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Juist om bedoelde groote uitgaven te omzeilen zou ik de Regeering in overweging willen geven, zoodanige maatregelen te treffen, dat voor de behandeling van overtredingen, als door de Regeering bedoeld, de civiele rechter, althans de landrechter of diegene, die als zoodanig optreedt, wordt aangewezen, ook wanneer het militairen betreft. Het is dan het eenvoudigst, dat militairen die een overtreding van politioneelen aard gepleegd hebben, veroordeeld worden door den bevoegden burgerlijken rechter, die in de nabijheid hunner standplaats gevestigd is.

Bovendien is het een groot voordeel, dat op een plaats, waar een landrechter is gevestigd, dan alle overtredingen, die in verband staan met overtredingen van politioneelen aard, ook voor den landrechter kunnen worden gebracht.

Ik zou dus gaarne de meening der Regeering willen vernemen — waar ik de geopperde bezwaren wel kan aanvoelen — omtrent de vraag, of het niet mogelijk is de betrokken personen te doen berechten door een plaatselijken rechter.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen het geachte lid, de heer Soangkoepon, thans in overweging geeft, zou inderdaad een oplossing ten deze kunnen zijn. Indien men de militairen kon laten berechten door den plaatselijken burgerlijken rechter, zouden daarmee i.e. ook alle moeilijkheden vervallen. Het is nu echter eenmaal een van de belangrijke beginselen van onze militaire strafrechtspleging, dat militairen ook voor dergelijke overtredingen uitsluitend terecht staan voor den militairen rechter. Nu incidenteel voor dit geval plotseling overstag te gaan en te dien aanzien de berechting der militairen ook voor den burgerlijken rechter mogelijk te maken, daarvoor bestaat op het oogenblik geen aanleiding.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 35) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Soangkoepon geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie houdende wijziging en aanwording van de bepalingen van het burgerlijk wetboek omtrent de erfopvolging (Ond. 2);

2. de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de afschrijvingspercentages voor den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst (Ond. 4).

Deze beide ontwerp-ordonnantie worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verhooging van den accijns op bier. (Ond. 6.)

4de VERGADERING — DINSDAG 8 OCTOBER 1935.

Verhoging bieraccijns (Ond. 6). — Handhaving afschrijvingspercentages op de bezittingen van de Emmahaven en de havens van Makassar, Semarang en Belawan (Ond. 7). — Verlenging werkingsduur crisis-cultuurordonnanties (Ond. 25). — Wijziging ordonnantie regelende de aanwijzing van den Pandhuisdienst tot landsbedrijf (Ond. 30). — Aanvulling Kina-aanplantordonnantie (Ond. 34). — Nadere regeling nationaliteitsbewijzen van Ned.-Indische schepen (Ond. 58). — Uitbreiding hooger toezicht op locale bezoldigingsregelingen c.a. (Ond. 69).

(Thamrin, Voorzitter, Van Helsdingen.)

Verlangt wellicht nog een der leden over dit ontwerp het woord tot stemmotivering?

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben voor ons liggen een ontwerp-ordonnantie strekkende tot verhoging van den bieraccijns. De leden die van meening zijn, dat de voorgestelde verhoging van den accijns voor de bierbrouwerijen hier te lande niet hoog genoeg is, zouden bij deze gelegenheid dus een amendement kunnen indienen ter verhoging van den accijns. Echter is in de afgelopen zitting van den Volksraad bij de behandeling van de desbetreffende aanvullende begroting van onzen kant reeds voorgesteld den accijns te verhogen, met het resultaat dat de Volksraad het desbetreffende amendement heeft verworpen: Ik zou nu bij deze gelegenheid formeel nogmaals een amendement kunnen indienen tot verhoging van den bieraccijns, doch na de duidelijke uitspraak van den Volksraad te dezer zake zal ik dat niet doen.

Ik zou echter willen verzoeken in de notulen van de vergadering aan te teekenen, dat ik geacht wil worden tegen deze ontwerp-ordonnantie te hebben gestemd. Deze verklaring geldt mede voor de heeren Soangkoepou en Soeroso.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 6) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heeren Thamrin, Soangkoepou en Soeroso geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot handhaving van de afschrijvingspercentages op de bezittingen van de Emmahaven en de havens van Makassar, Semarang en Belawan (Ond. 7);

2. de vier ontwerp-ordonnanties tot verlenging van den werkingsduur der z.g. Crisis-cultuurordonnanties (Staatsblad 1933, Nos. 202 t/m 205) (Ond. 25).

Deze ordonnantie worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Daar het mij bekend is, dat door eenige leden een amendement zal worden ingediend betreffende de nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27) wordt dit onderwerp in verband met de afwezigheid wegens ziekte van den directeur van Financiën aangehouden tot de volgende vergadering.

Ik verzoek den betrokken leden het bedoelde amendement zoo spoedig mogelijk in te dienen, opdat het tijdig voor de volgende vergadering kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging der ordonnantie van 22 Juli 1930 (Staatsblad No. 266) regelende de aanwijzing van den Pandhuisdienst tot landsbedrijf in den zin der Indische bedrijvenwet. (Ond. 30.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het op prijs stellen, wanneer het volgende punt der agen-

(Weyer, Voorzitter.)

da: Nadere wijziging bepalingen betreffende de verleening van licentiën tot het houden van hazardspelen (Ond. 33) werd aangehouden en wel om de volgende reden. In de Memorie van Antwoord wordt verwezen naar Bijblad No. 13534. Dit Bijblad is door mij bij de Secretarie van den Volksraad opgevraagd, maar werd aldaar tot nu toe nog niet ontvangen. In verband hiermede verzoek ik aanhouding van dit agenda-punt.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de „Kina-aanplantordonnantie” (Staatsblad 1934, No. 70). (Ond. 34.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie houdende nadere regelen met betrekking tot de nationaliteitsbewijzen van Nederlandsch-Indische schepen (zittingsjaar 1934—1935, Ond. 176; zittingsjaar 1935—1936 Ond. 58), als gewijzigd bij nota van wijziging (Ond. 58, stuk 3).

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch een woord van dank te brengen aan de Regeering voor de wijze, waarop Zij is willen tegemoet komen aan de in het Gedeelgeerdenverslag geuite wenschen.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij nota van wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van een tweetal-ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

a. tot uitbreiding van het hooger toezicht op de locale bezoldigingsregelingen en daarmede samenhangende regelingen;

b. tot toekenning aan de Regeering van de bevoegdheid om de locale bezoldigingsregelingen en daarmede samenhangende regelingen in overeenstemming te doen brengen met de overeenkomstige voor de landsdienaren geldende regelingen. (Zittingjaar 1934—1935 Ond. 160, Zittingjaar 1935—1936 Ond. 69.)

De beide ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Van de agenda voor deze vergadering zijn aangehouden de onderwerpen 27 en 33, die overigens niet van urgenten aard zijn. Het is zeer wel mogelijk, dat er ook de volgende week geen onderwerpen van urgentie te behandelen zullen zijn en dus geen vergadering zal behoeven te worden gehouden. De leden zullen hieromtrent zoo spoedig mogelijk bericht ontvangen.

De vergadering wordt te 9.18 uur v.m. gesloten.

5de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 29 October 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Verwelkoming van de heeren Götzen en Maris als Regeeringsgemachtigden. — Bestemming wijziging in de regeling betreffende toekenning van vacatiegeld aan leden van in Nederland ingestelde commissiën (Ond. 15). — Nadere wijziging bepalingen betreffende verleenings van licentiën voor hazardspelen (Ond. 33). — Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27). — Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73). — Goedkeuring leeningsbesluiten provincialen raad Oost-Java (Ond. 48). — Eerste rapport der commissie voor de verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosomodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikeoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Götzen, Hart en Maris.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Brief van den heer Blaauw van 19 October 1935, houdende mededeeling, dat hij met ingang van 31 dezer ontslag neemt als Lid van het College van Gedelegeerden.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 18 October 1935 No. 13a, houdende uitnodiging de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht (Zitt. 1933—'34 Ond. 152; Zitt. 1934—'35, Ond. 174) opnieuw in behandeling te nemen (Ond. 72).

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 3, 8, 22, 22, 22 en 23 October 1935 Nos. 22, 17, 15, 20, 21 en 1 ter aanbieding van

- a. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Manado (Ond. 70);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van art. 8 van de ordonnantie regelende de aanwijzing van de Bangkatinwinning tot Landsbedrijf (Ond. 71);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van andere dan in de Kiesordonnantie-Gemeenteraden aangegeven data voor de vaststelling der Kiezerslijsten voor het jaar 1935 voor de stadsgemeente Blitar (Ond. 74);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de subsidieregelen voor particuliere ziekeninrichtingen voor on- en minvermogenen (Ond. 75);
- e. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de rechten-ordonnantie, het reglement op de strafvordering, het Inlandsch reglement en het rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 76);
- f. een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

De sub 1 en 2 genoemde stukken zijn of worden gedrukt. Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 10, 10, 10, 11, 11, 11, 12, 12, 14, 15, 15 en 17 October 1935 Nos. 29, 30, 32, 33, 21, 22, 23, 18, 19, 29, 26, 26 en 14 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie regelende de aanwijzing van den Pandhuisdienst tot Landsbedrijf (Ond. 30);
 - b. de ordonnantie houdende wijziging en aanvulling van de bepalingen van het Burgerlijk wetboek omtrent de erfopvolging (Ond. 2);
 - c. de ordonnanties tot verlenging van den werkingsduur der Crisiscultuurordonnanties (Ond. 25);
 - d. de ordonnantie houdende nadere regelen met betrekking tot de nationaliteitsbewijzen van Nederlandsch-Indische schepen (Ond. 58);
 - e. de ordonnanties strekkende tot uitbreiding van het hooger-toezicht op de locale bezoldigingsregelingen en daarmede samenhangende regelingen en tot toekenning aan de Regeering van de bevoegdheid om de locale bezoldigingsregelingen en daarmede samenhangende regelingen in overeenstemming te doen brengen met de overeenkomstige voor de landsdienaren geldende regelingen (Ond. 69);
 - f. de ordonnantie tot wijziging van art. 117 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 17);
 - g. de ordonnantie houdende voorschriften ter handhaving van de orde en veiligheid in het Nederlandsch-Indisch zeegebied (zitt. 1934—'35, Ond. 84; zitt. 1935—'36, Ond. 18);
 - h. de ordonnantie tot handhaving van de afschrijvingspercentages op de bezittingen van de Emmahaven en de havens van Makassar, Semarang en Belawan (Ond. 7);
 - i. de ordonnantie houdende vaststelling voor de jaren 1935 t/m 1939 van regelen voor de berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen van den P.T.T.-dienst (Ond. 4);
 - j. de ordonnantie tot verhooging van den accijns op bier (Ond. 6);
 - k. de ordonnantie tot aanvulling van de Kina-aanplant-ordonnantie (Ond. 34);
 - l. de ordonnantie houdende aanvulling van de rechtspleging bij de Landmacht ter vereenvoudiging van de berechting van overtredingen naar het gemeene strafrecht, gepleegd door militairen (Ond. 35);
 - m. de ordonnantie tot wijziging van de Volksraadpositieregeling (Ond. 46).
4. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 18 October 1935 No. 13 houdende mededeeling, dat Zijne Excellentie bezwaar heeft vast te stellen de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht (Zitt. 1933—1934, Ond. 152; Zitt. 1934—1935, Ond. 174).
5. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 11 October 1935 No. 2475/B houdende mededeeling, dat de aandacht van het Opperbestuur is gevestigd op de bij de behandeling van het algemeen gedeelte der ontwerp-begroting voor 1936 door den Volksraad aangenomen moties van de heeren Verboom e.s. (stuk 10) en van de heeren Ratu Langie e.s. (stuk 18), betreffende onderscheidenlijk vermindering van den rentelast der Indische leeningen en overbrenging van een belangrijk gedeelte der Indische schulden naar de Nederlandsche Staatsbegroting.
6. Als voren van 14 October 1935 No. 249/B ter aanbieding van een exemplaar van het Muntverslag over 1934.
7. Als voren van 15 October 1935 No. 2508/B ter aanbieding van een achttal exemplaren van het jaarverslag van de directie der N. V. Nederlandsch-Indische Waterkracht Exploitatie Maatschappij over het jaar 1934.
8. Als voren van 19 October 1935 No. 2529 houdende mededeeling, dat in stede van den Directeur van Financiën, de hoofdamtenaar voor algemeene ambtenaarszaken is aangewezen als Regeeringsgemachtigde bij de beraadslagingen

Ingekomen stukken. — Verwelkoming van de heeren Götzen en Maris als Regeeringsgemachtigden. — Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

over de ontwerp-ordonnantie tot besteding van de aangebrachte wijziging in de regeling betreffende de toekenning van vacatiegeld uit de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië aan leden van in Nederland ingestelde commissiën (Ond. 15).

9. Als voren van 22 October 1935 No. 2549 houdende mededeeling, dat in stede van den Directeur van Financiën, de fungeerende Hoofdinspecteur van Financiën is aangewezen als Regeeringsgemachtigde voor de ontwerp-ordonnanties Ond. 27, 49, 56, 59 en 61 en de Thesaurier-Generaal voor Ond. 33.

10. Brief van den Gouvernements Secretaris van 15 October 1935 No. 2512/A/B ter aanbieding van 2 ontwerpen van wet tot goedkeuring van de met Spanje en Portugal gesloten verdragen van handel en scheepvaart zooals deze bij de Tweede Kamer aanhangig zijn gemaakt, onder mededeeling dat de geboden spoed het onmogelijk heeft gemaakt den Volksraad in de gelegenheid te stellen over deze ontwerpen van raad te dienen.

11. Brief van den Gouvernements Secretaris van 19 October 1935 No. 2538a/B houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal ook bij nader inzien geen termen kan vinden om te voldoen aan het verzoek in de motie-Soetardjo e.s. om indiening door de Regeering van een voorstel tot vrijstelling van loonen die niet meer bedragen dan 30 cent per dag, van loonbelasting.

12. Als voren van 19 October 1935 No. 253b/B houdende mededeeling, dat de Landvoogd, ter tegemoetkoming aan den wensch vervat in de motie-Prawoto e.s., den Directeur van Financiën heeft uitgenoodigd om de noodige voorstellen te doen tot instelling van een commissie ter bestudeering van de wijze waarop kan worden voorkomen dat in verband met het z.g. bankgeheim algeheele dan wel gedeeltelijke onduidelijk plaats heeft van het betalen van belastingen voor in deposito en girorekening enz. belegde kapitalen.

13. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 3 October 1935 No. 23 bepalende o.a. dat de Marinescheepsongevallenwet zal worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

14. Als voren van 3 October 1935 No. 24 bepalende, dat het Koninklijk besluit van 28 Augustus 1935 ter bekendmaking van den tekst der Scheepsongevallenwet zal worden openbaar gemaakt door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

15. Als voren van 4 October 1935 No. 24 bepalende, dat het Koninklijk besluit tot bekendmaking van de toepasselijk verklaring op Nederlandsch-Indië van de te Genève gesloten verdragen betreffende wisselbrieven en orderbriefjes zal worden bekend gemaakt door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

16. Als voren van 5 October 1935 No. 3 houdende verbod tot het drukken, uitgeven en verspreiden van de „Oetoesan Indonesia” voor den duur van dertig dagen.

17. Als voren van 8 October 1935 No. 19 tot intrekking o.a. van het besluit van 28 October 1932 No. 37, houdende toekenning van subsidie's tot een bedrag van f 2700.— 's maands als tegemoetkoming in de kosten verbonden aan de werkzaamstelling van 5 werkloosheidscommissarissen.

18. Als voren van 16 October 1935 No. 2 waarbij wordt bepaald, dat door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië zal worden afgekondigd de wet van 9 October 1935 bepalende het voorbehoud der bevoegdheid tot het uitvoeren van uitvoerverboden ter bevordering van de Internationale samenwerking in het belang van den vrede of ter bescherming van de levensbelangen van het Rijk in tijden van buitengewone internationale spanning.

19. Als voren van 17 October 1935 No. 26 houdende wijziging van het interneeringsbesluit van Mitrosentono alias Amat Besari alias Saheran.

20. Als voren van 23 October 1935 No. 7 houdende aantekening van het Koninklijk besluit van 16 October 1935 No. 3

(Voorzitter.)

waarbij is verboden de uitvoer van wapenen, munitie en oorlogsmaterieel uit het Koninkrijk naar Italië en zijn bezittingen.

De sub 3 tot en met 20 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Augustus 1935.

2. Opgave van gerapporteerde pestgevallen op Java gedurende het 3de kwartaal van 1935.

3. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur betreffende maatregelen in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

4. Besluit van den Directeur van Verkeer en Waterstaat van 25 September 1935 tot aanwijzing van Dr. E. Vrieze als secretaris van de Grond- en Woningcommissie.

5. Brief van den Hoofdinspecteur, hoofd der Staatspoorwegen van 14 October 1935 No. 35135/35 ter aanbieding van een staat van tariefsverminderingen in het 3de kwartaal 1935.

6. Motie van een openbare vergadering te Karanganyar tegen eventuele opheffing van het regentschap Karanganyar.

7. Brief van den Indischen Douanebond van 23 October 1935 No. 169 ter aanbieding van een afschrift van het rekest van genoemden bond aan den Gouverneur-Generaal inzake de positie van douaneambtenaren.

8. Motie van een vergadering van assistenten inzake het van Regeeringswege ontvangen ontwerp voor een algemeene „Aanvullende Plantersregeling”.

9. Mededeeling van de oprichting van den bond van Limonadefabrikanten te Batavia.

10. Notulen van de 102de vergadering van den raad van het Waterschap Opak-Progo.

11. Dienstonota van het departement van Binnenlandsch Bestuur ter aanbieding van een afschrift van het schrijven van de Centrale Commissie van Toezicht en Bijstand der Algemeene Volkscredietbank van 10 Augustus 1935 No. 104/A. V. B.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad (stuk 11 alleen voor de leden).

De Voorzitter: Alvorens met de behandeling van de agenda aan te vangen, moge ik een woord van welkom richten tot de beide Regeeringsgemachtigden, wier aanwijzing als zoodanig zooeven is bekendgemaakt, den thesaurier-generaal en den hoofdinspecteur van Financiën, die heden voor de eerste maal als Regeeringsgemachtigde in deze vergadering tegenwoordig zijn.

Overeenkomstig het medegedeelde in het schrijven van den secretaris aan de leden ddo. 24 October, stel ik thans voor over te gaan tot rechtstreeksche behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

Aangezien de ordonnantie reeds vóór 1 November a.s. in werking moet treden, zou het voorleggen van de vraag aan het College (art. 17 R. v. O.) of bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de behandeling der ontwerp-ordonnantie gestelden termijn zal worden aangedrongen, geen zin hebben, zoodat overblijft de beslissing volgens art. 96 van het R. v. O. omtrent de vraag of tot rechtstreeksche behandeling zal worden overgegaan.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen. (Ond. 73.)

5de VERGADERING — DINSDAG 29 OCTOBER 1935.

Bestendiging wijziging in de regeling betreffende toekenning van vacatiegeld aan leden van in Nederland ingestelde commissiën (Ond. 15). — Nadere wijziging bepalingen betreffende verleenning van licentiën voor hazardspelen (Ond. 33).

(Soangkoepon.)

Dit voorstel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De behandeling van Ond. 73 zal dan hedenmorgen plaats hebben.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bestendiging van de bij de ordonnantie van 30 Maart 1933 (Staatsblad No. 128) aangebrachte wijziging in de regeling betreffende de toekenning van vacatiegeld uit de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië aan leden van in Nederland ingestelde commissiën (Staatsblad 1931 No. 110). (Ond. 15.)

Het ontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende het verleenen van licentiën tot het houden of doen houden van hazardspelen in voor het publiek opengestelde lokalen (Staatsblad 1912 No. 230). (Ond. 33.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de Memorie van Toelichting gelden de bepalingen betreffende het verleenen van speellicenties in het gewest Bali en Lombok alleen voor de onderafdeeling Boeleleng. De Regeering is, niettegenstaande de door haar op dit gebied opgedane ervaringen nog van oordeel, dat het dobbelkwaad het best kan worden bestreden door de uitbreiding van het licentiestelsel over het geheele gebied van deze residentie. De praktijk heeft mijns inziens evenwel het tegengestelde bewezen. Hoe meer men gelegenheid biedt tot het uitoefenen van het dobbelspel, hoe meer dit kwaad in de hand wordt gewerkt.

De Regeering heeft inderdaad gelijk, dat de opsporing van clandestiene dobbelgelegenheden daardoor aanzienlijk wordt vergemakkelijkt, omdat men van een clandestien dobbelspel niet meer kan spreken, wanneer overal gelegenheid tot dobbelspel wordt gegeven, ja, ik zou zeggen, dat men daarmee in wezen het dobbelspel aanmoedigt. De in deze ontwerp-ordonnantie voorgestane bestrijdingsmiddelen zeggen immers niet, dat men niet mag dobbelen, doch wel dat men gerust mag dobbelen, mits men den Lande maar iets betaalt. Maar evenals voor alle bezittende drankzuchtigen de geldswaarde van alcoholische dranken van weinig betekenis is, evenzoo is het voor dobbelzuchtigen geen overwegend bezwaar, om voor dit doel belastingen te betalen, zolang zij over geld kunnen beschikken om hieraan te voldoen. Hebben deze dobbelzuchtigen geen geld om de dobbelbelastingen te betalen, dan oefenen zij het dobbelspel op verborgen plaatsen uit, waar zelfs de meest ambitieuze politiemannen niet kunnen komen; zelfs in de stad Batavia met haar goed toegerust politieel apparaat wordt dit spel dikwijls clandestien uitgeoefend.

Ik ben dus van oordeel, dat het dobbelkwaad door de door de Regeering gevolgde methode veeleer wordt bevorderd dan bestreden. Wil men dit kwaad wezenlijk uit onze maatschappij verbannen, dan zou het zeker beter zijn, het dobbelspel in geheel Nederlandsch-Indië te verbieden.

Ik zou dus gaarne zien, dat in het geheele gewest Bali en Lombok het verleenen van speellicenties wordt afgeschaft, ik acht dit beter voor het morele heil van de ingezetenen van dat gewest.

(Soeroso, Van Helsdingen.)

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Aangezien ik dezelfde opmerkingen over dit onderwerp had willen maken als de heer Soangkoepon naar voren heeft gebracht, zie ik thans van het woord af.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mijn rede willen aanvangen met het stellen van een vraag en daaraan eenige opmerkingen willen vastknoopen.

Uit de Memorie van Antwoord blijkt, dat een onderzoek hangende is naar de wenschelijkheid van een algehele herziening der speellicentietarieven, waarbij dan overwogen zal worden of het wenschelijk is een hooger tarief in te voeren dan dat, hetwelk thans geldt voor de onderafdeeling Boeleleng. Ik neem aan, dat dit onderzoek betreft een algehele herziening over geheel Ned. Indië, die tenslotte resulteren zal in een ontwerp-ordonnantie, waarbij eventueel de principieele zijde van deze zaak wat dieper in beschouwing kan worden genomen. Waar het hier betreft een incidenteele regeling, een uitbreiding van de bestaande regeling alleen ten aanzien van het gewest Bali en Lombok, zou ik willen afzien van een principieele behandeling hiervan, maar ik kan toch niet nalaten enkele oriënteerende opmerkingen te maken, waarmede de Regeering dan eventueel rekening kan houden.

Ik begin met der Regeering dank te zeggen voor de toezending der circulaire aan de verschillende autoriteiten, waarbij Zij de toezegging heeft ingelost, welke ten aanzien van ons geacht medelid den heer Ko Kwat Tiong in de laatste Volksraadszitting is gedaan. Ik heb die circulaire en de Memorie van Toelichting met groote belangstelling gelezen en meen nu in den tekst een zekere tegenstrijdigheid te ontwaren of althans een insequentie.

In de Memorie van Toelichting wordt er n.l. van gesproken, dat de bedoeling dezer ordonnantie is, om, zooals er staat, ter bestrijding van het dobbelkwaad het licentiestelsel uit te breiden. In de circulaire wordt in eenigszins andere bewoordingen gesproken, maar toch in den zelfden geest, n.l. dat spelvergunningen slechts dan worden verleend, indien gegronde vrees bestaat, dat niet-verleenning clandestien gedobbel of vermeerdering daarvan tengevolge zou hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil op deze tweeërlei bewoording de aandacht vestigen: clandestien gedobbel of vermeerdering daarvan. Wanneer de Regeering spreekt van clandestien gedobbel, dan denk ik aan een continu-bedrijf, iets dus, wat niet zoo maar bij een bepaalde gelegenheid plaats vindt, maar vrijwel geregeld. Nu erken ik, dat het houden van feesten een stimulans is voor het dobbelkwaad en ik kan in dien zin dan ook volkomen begrijpen, dat de Regeering spreekt van de niet-wenschelijkheid om speellicenties te verschaffen van een doorlopend karakter en in haar circulaire de autoriteiten nog eens op het hart drukt, dat die licenties niet voor langer dan een week mogen worden verleend. Dit ziet dan op die speciale gevallen, waarin het dobbelkwaad sterker woedt dan anders normaal het geval pleegt te zijn. Maar wat doet de Regeering nu ten aanzien van het continu-bedrijf? Want — ik hoop, dat de geachte Regeerings-gemachtigde begrijpen zal, wat ik hier bedoel — ook daar tegen gaat de bestrijding door middel van deze licenties.

In de rede van den Regeerings-gemachtigde voor Financiën, gehouden in de laatste zitting van den Volksraad (Hdl. blz. 1043), lees ik het volgende:

„De motieven, welke tot het zoo juist bedoelde voorstel voor Bali en Lombok hebben geleid, zijn geweest, dat bestuur en politie zeer veel moeite hebben om het clandestien spelen, dat buiten het gebied waarvoor het speellicentiestelsel geldt veelvuldig voorkomt, tegen te gaan. Invoering van dat stelsel voor het andere gebied in dit gewest is dus een maatregel van bestuursbeleid, die uit politieel oogpunt gewenscht is en past in den gedachtengang, dat het ter beteugeling van de speelzucht beter is te reglementeeren dan te komen met ver-

Nadere wijziging bepalingen betreffende verleenning van licentiën voor hazardspelen (Ond. 33).

(Götzen, Regeeringsgemachtigde.)

bodsbepalingen te dier plaatse, waar de maatschappij er nog niet rijp voor is".

Hier wordt dus van een geheel andere gedachte uitgegaan; hier wordt gedacht, dat door reglementeering, door het regelmatig gelegenheid geven aan menschen om hun zucht tot dobbelen uit te vieren, clandestien dobbelen zooveel mogelijk wordt tegengegaan, maar men begrijpt, dat men clandestien dobbelen zeker niet zal kunnen tegengaan door op bepaalde tijdstippen van het jaar licenties voor een week af te geven, want daarvoor is de dobbelzucht een te ver doorgevreten kwaad. Vandaar dan ook, dat de Regeering spreekt van een bestuurs- of politieele maatregel om zooveel mogelijk het clandestien dobbelen tegen te gaan. Vandaar die reglementeering.

Maar daarom zie ik in deze geheele regeling een zekere tegenstrijdigheid. De Regeering voelt dat eigenlijk iets gedaan moet worden tegen het clandestien dobbelen en wil het aan den anderen kant niet sanctionneeren door regelen, zooals Zij destijds het prostitutiekwaad heeft gereguleerd, waarbij Zij ook geregeld vergunning gaf en daarom wil Zij die licenties beperken tot voor hoogstens een week. Doch dan zal deze maatregel in het geheel niet aan de bedoeling, die bij het nemen heeft voorgezeten, beantwoorden, want dan zal het clandestien dobbelkwaad toch blijven voortwoekeren buiten de bepaalde dagen, waarin deze licenties worden verstrekt. Zoo acht ik dus deze geheele regeling eigenlijk hinkende op twee gedachten; zij zal eigenlijk niet voldoen aan de oorspronkelijke gedachte, die daaromtrent bij de Regeering heeft voorgezeten.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, kom ik met mijn principieel bezwaar, dat ik tegen de regeling heb. Waar de kwestie zoo is, als ik heb aangegeven, meen ik n.l. dat de Regeering veel beter doet, niet door het verlenen van dergelijke licenties de gedachte te wekken, alsof Zij tenslotte toch dit dobbelkwaad sanctionneert. Ik onderschrijf ten deze volkomen het betoog, dat het geachte lid, de heer Soangkoepou, zoeven heeft gehouden. Ik vrees n.l. dat met deze regeling bij de bevolking de indruk zal worden gewekt, dat wanneer men nu maar een zeker bedrag aan het gouvernement betaalt, de Regeering tegen de uitoefening van dit dobbelkwaad — zij het dan ook, dat het beperkt wordt tot bepaalde feestelijkheden — geen bezwaar heeft.

Tegen deze praktische opvatting, die de bevolking van de kwestie zal hebben, heb ik toch wel ernstige bezwaren. Daarom kondig ik nu reeds bij de Regeering aan, dat wanneer de betrokken ontwerp-ordonnantie te goeder tijd bij den Volksraad komt, ik zeer zeker ernstig deze geheele licentieringskwestie zal bestrijden.

De heer **Götzen**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Zoals de Regeeringsgemachtigde voor Financiën bij de algemeene beschouwingen in de hoofdzitting van den Volksraad al heeft gezegd, is de bedoeling van de Regeering — gelijk trouwens uit de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord blijkt — geenszins om het min of meer ingrijpende vraagstuk van het dobbelkwaad op het oogenblik reeds principieel te stellen. Het is gebleken, dat in de deelen van het gewest Bali en Lombok, waar tot dusverre geen gelegenheid bestond om met gebruikmaking van het licentiestelsel bij bepaalde feestelijkheden te dobbelen, op groote schaal het dobbelen clandestien werd toegepast. Dat gold met name in de onderafdeeling Badoeng en West-Lombok en het hoofd van het gewestelijk bestuur van Bali en Lombok heeft in een schrijven aan de Regeering dan ook medegedeeld, dat het voor de politie uiterst moeilijk was die overtredingen te constateeren, terwijl alleen in enkele gevallen de mogelijkheid bestond, met succes een strafvervolgning tegen de betrokken Chinese ingezetenen in te stellen. Hij heeft daarbij nog eens naar voren gebracht, dat op feestdagen de Chinese gemeenschap in deze plaatsen gaarne dobbelt, en

(Soangkoepou.)

wanneer zij daarvoor geen licentie kan krijgen, clandestien dobbelt. Om die reden heeft het hoofd van het gewestelijk bestuur voorgesteld, in verband met de noodzaak van een goed bestuursbeleid over te gaan tot de invoering van het licentiestelsel ook in de overblijvende gedeelten van het gewest Bali en Lombok. Dat is dus een zuiver praktische verdere doorvoering van het bestaande stelsel. De principiele kant van de kwestie komt op het oogenblik eigenlijk niet ter sprake en aldus heeft de heer De Bruyn Kops in de afgelopen zitting van den Volksraad de zaak dan ook gesteld. Op hetzelfde standpunt staat de Regeering thans nog; het is geenszins haar bedoeling om met de invoering van het licentiestelsel in de betrokken streken een kwaad, dat door haar ook als zoodanig wordt erkend, te gaan bevorderen.

Wanneer ik den heer Soangkoepou nu beantwoord, zou ik willen opmerken, dat het op het oogenblik toch wel uiterst bezwaarlijk is, om, waar het licentiestelsel in principe reeds lang aanvaard is, waar het voor Boeleng al jaren bestaat, waar het op de begrooting voor het dienstjaar 1936 als middel is aangenomen, nu plotseling over te gaan tot de afschaffing daarvan voor het geheele gewest. Bovendien zou daarmee niet bereikt zijn, hetgeen de heer Van Helsdingen o.a. wenscht, te weten een principiele beschouwing van het geheele stelsel op zichzelf.

Ik geloof, dat men daarom veel beter doet, dit geval niet ruimer te stellen dan het is en rustig te overwegen of het, gezien de feitelijke verhoudingen, op het oogenblik gewenscht is de licentiering door te trekken voor het resterende gedeelte van het gewest Bali en Lombok. De Regeering is ervan overtuigd, dat op deze wijze wordt tegemoetgekomen aan de eischen van bestuursbeleid en zou het daarom op prijs stellen wanneer deze aanvulling ook zou worden aanvaard door dit College.

Dat neemt niet weg dat ook de Regeering verschillende bezwaren tegen het dobbelkwaad als zoodanig erkent. Ik kan mij dan ook voorstellen dat, wanneer t.g.t. een voorstel tot verhooging van de licentiegelden bij den Volksraad zal worden ingediend, tevens meer principiele beschouwingen over dit vraagstuk zouden kunnen worden gevoerd.

(De heer Van Helsdingen: Dus het is juist dat de algemeene herziening zal slaan op geheel Indië?)

De algemeene herziening zal inderdaad slaan op geheel Indië. Het is de bedoeling de tarieven te herzien in dier voege, dat ze belangrijk zullen worden verhoogd, waaruit naar het oordeel der Regeering tevens een beperking van het dobbelkwaad zou kunnen voortvloeien.

Ik wil nog wijzen op de circulaire, die ik gisteren onder de leden van dit College heb kunnen laten rondsturen. Daaruit blijkt, dat ten aanzien van de vraag of dobbelen al dan niet een kwaad is, geen verschil van opvatting bestaat, doch dat alleen ten aanzien van de wijze waarop de bestrijding van dat kwaad zal geschieden de Regeering een andere meening is toegedaan dan de geachte leden, die zoo juist het woord hebben gevoerd.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft verklaard, dat de politie in Bali en Lombok niet in staat is, het dobbelkwaad te bestrijden. Ik zou zeggen dat, wanneer de tegenwoordige politie-formatie in dat gewest daartoe niet in staat is, zij dient te worden uitgebreid, maar dat men de bevolking nooit de gelegenheid mag geven, zich ongestoord aan het dobbelkwaad over te geven.

Verder heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat in de begrooting op de licentiering van het dobbelkwaad voor het geheele gewest is gerekend en dat, als men daar nu van afzag, er moeilijkheden uit budgetair oogpunt zouden ontstaan. Maar naar mijn meening heeft dit ontwerp toch niet betrekking op een begrooting.

Nadere wijziging bepalingen betreffende verleenning van licentiën voor hazardspelen (Ond. 33). — Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Van Helsdingen, Götzen, Regeeringsgemachtigde.)

Mijnheer de Voorzitter! Gezien het kwaad, dat het dobbelspel veroorzaakt, vooral bij de inheemsche bevolking, is onze groep principieel tegen de invoering van het licentiestelsel.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het is niet mijn bedoeling, thans een principieel debat over deze kwestie te ontketenen. Ik zal mij ook niet verzetten tegen de aanvaarding van dit ontwerp, maar ik spreek de hoop uit, dat, wanneer te goeder tijd de algeheele herziening van het stelsel in den Volksraad zal worden gebracht, deze niet uitsluitend zal bestaan uit een herziening van de tarieven, maar dat dan een herziening van het geheele licentiestelsel aan de orde kan worden gesteld, zoodat de Volksraad zich over de werking van het stelsel zal kunnen uitspreken en eventueel het geheele stelsel zal kunnen verwerpen. Ik breng dit naar voren, omdat de Memorie van Antwoord op dit ontwerp zou doen vermoeden, dat men zich t.z.t. zal beperken tot een tariefswijziging.

De heer **Götzen**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de heer Soangkoepon in tweeden termijn heeft gezegd, zou ik willen opmerken, dat uitbreiding van de politie een zaak is die buiten het verband van deze ordonnantie staat. Zoodat de directeur van Financiën reeds bij de algemeene beschouwingen in den Volksraad heeft opgemerkt, is dit een aangelegenheid, die het Binnenlandsch Bestuur regardeert.

Wat de opmerkingen van den heer Van Helsdingen betreft, de Regeering is gaarne bereid te overwegen, of en in hoeverre het mogelijk zal zijn, om tegelijkertijd met de tariefs-herziening ook de meer principieele zijde van het vraagstuk aan de orde te stellen.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 33) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Prawoto, Ratu Langie, Van Helsdingen, Weyer, Kan, Sosrohadikoesoemo, Soetardjo, Roep, Kerstens, Verboom, De Hoog en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soeroso, Thamrin en Soangkoepon.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Staatsblad 1908 No. 13). (Ond. 27.)

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Met blijdschap heb ik het Regeeringsontwerp begroet, waarbij vrijstelling van personeele belasting naar den grondslag van de huurwaarde voor de door de gouverneurs, bestuurvoerende residenten en regenten bewoonde woningen wordt verleend. Gaarne zou ik echter in het ontwerp aan deze vrijstelling toegevoegd willen zien, dat de besturende wedana's in de vrijstelling van genoemde personeele belasting voor het bewonen van de kawedanan worden betrokken. De Memorie van Antwoord antwoordt op deze suggestie, dat er geen aanleiding gevonden kon worden, den voorgestelden maatregel uit te strekken tot andere ambtenaren dan de in het ontwerp genoemde. Voor mij is er echter aanleiding genoeg, om te bepleiten, aan de wedana's vrijstelling van personeele belasting voor de door genoemde ambtenaren bewoonde woningen toe te kennen. Immers, de noodzaak om een dienstwoning te betrekken en een groot deel daarvan af te zonderen voor den dienst, ondervinden in de allereerste plaats de wedana's. Het voorste gedeelte van het huis, pendoppo en

(Prawoto, Soangkoepon.)

voor erf van den wedana is vrijwel geheel voor den dienst bestemd.

Gedurende de districtconferenties moet het gezin van den wedana zich zelfs van het hoofdgebouw verwijderen, te meer wanneer er een klein kind, dat een beetje lastig is, in het huis aanwezig is; het zou anders zeer hinderlijk zijn voor de te houden besprekingen in de pendoppo.

Het gezin van de wedana's is dus zeer beperkt in de vrije uitoefening van zijn huisrechten op de kawedanan.

Vóór de invoering van de H. B. B. L. betaalden de wedana's, voor genoemde dienstwoningen eenzelfde percentage van hun salaris aan huur als de regenten, residenten en gouverneurs, hoewel deze laatste functionarissen zoo goed als geen hinder ondervinden van de uitoefening van hun huurrechten op de gehuurde woningen, omdat in de pendoppo van hun woning zeer zelden vergaderingen worden gehouden. Voor het ontvangen van de dagelijksche bezoeken beschikken deze hooggeplaatste functionarissen bovendien over speciaal daarvoor ingerichte kantoorappartementen, wat van de wedono's niet gezegd kan worden.

De pendoppo van de kawedanan is, de geëigende ontvangsalon voor de bezoekers, de plaats, waar alle mogelijke vergaderingen gehouden worden.

In verband met de door mij genoemde feiten zouden naar mijn bescheiden meening de besturende wedana's in de allereerste plaats in aanmerking dienen te komen voor vrijstelling van de personeele belasting voor de door hen bewoonde dienstwoningen.

Een frappant voorbeeld uit den laatsten tijd zou ik gaarne onder de aandacht van de Regeering willen brengen. Na de opheffing van het regentschap Koetoardjo werd een wedono van die plaats verplicht in de kaboepaten te gaan wonen. Door die verplichting moest de wedono-kota van Koetoardjo tegen zijn wil, vervallen in belangrijk meerdere uitgaven voor het inrichten van de kaboepaten als kawedanan. Het dagelijksch onderhoud van huis en erf, de uitgaven voor licht en water enz. enz., brachten voor genoemden functionaris belangrijk meerdere uitgaven mede dan wanneer hij slechts een kawedanan had moeten bewonen. Deze en andere wedono's moeten volgens het regeeringsontwerp personeele belasting betalen voor de door hen bewoonde dienstwoningen, terwijl de gouverneurs, besturende residenten en regenten dit niet behoeven te doen.

Mijnheer de Voorzitter! Dit vinden wij zeer onbillijk en daarom verzoeken wij de Regeering om de besturende wedono's ook vrij te stellen van het betalen van personeele belasting voor de door hen bewoonde dienstwoningen. Onze wenschen terzake hebben wij tot uitdrukking laten komen in het door ons ingediende amendement (Ond. 27, st. 6).

De **Voorzitter**: Dit amendement zal tegelijk met het ontwerp in behandeling worden genomen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Er is een tijd geweest, dat er behalve de in dit ontwerp genoemde functionarissen nog verscheidene landsdienaren waren, die recht hadden op het genot van een vrije woning.

Bij de totstandkoming van de zg. B. B. L. 1925 moesten deze landsdienaren een bepaald percentage van hun bezoldiging afstaan als huur van de voor hen bestemde ambts-woningen.

In beide gevallen waren deze landsdienaren verplicht om de personeele belasting, die aangemerkt kan worden als een welstandsbelasting, te betalen.

Na de invoering van de H. B. B. L. 1934 werden zelfs landsdienaren, die te voren niet verplicht waren een ambts-woning te betrekken, aangewezen om landswoningen te huren tegen een bepaald percentage van hun bezoldiging. Niet-tegenstaande deze landsdienaren particuliere woningen tegen zeer verlaagde huur kunnen verkrijgen, moeten zij toch tegen

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Van Helsdingen.)

maar het gaat hier toch om de uitvoering van een vastgelegd plan en dat is, dat er bij de H. B. B. L. rekening mede is gehouden dat genoemde functionarissen vrijstelling zouden genieten van hetgeen in dit ontwerp wordt vrijgesteld.

Wanneer men hierbij nu andere ambtenaren gaat betrekken, is het verband niet meer aanwezig. Alleen op grond van het feit dat er bij de vaststelling van de H. B. B. L. rekening werd gehouden met de vrijstelling als hier aangegeven, heeft de Regeering het, naar het mij voorkomt kunnen goedvinden dat deze voorstellen aan den Volksraad werden voorgelegd; anders ook niet.

Wanneer wij dus deze kwestie principieel beschouwen, lijkt het mij toe dat, wil men den wedana's en anderen ambtenaren dezelfde vrijstelling verlenen, men dit op een geheel andere manier zal moeten doen en zal moeten aandringen op een salarisverhoging; doet men dit niet dan loopt de H. B. B. L. in de war.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De opmerking van den heer Kan is volkomen juist. Er staat uitdrukkelijk, dat dit een uitvoeringsmaatregel is en ik geloof dus dat, waar wij het principe in de begroting en in de H. B. B. L. hebben aangenomen, wij dit ook zullen moeten aanvaarden.

Ik zou naar aanleiding van deze zaak nog twee vragen tot de Regeering willen richten. Ten eerste: Heeft men bij de vaststelling van deze ontwerp-ordonnantie rekening gehouden met de inzichten van het B. B.? En ten tweede: Wat zijn de financiële consequenties van de eventuele uitbreiding als door het amendement wordt voorgesteld? Overigens kan ik het stelsel volkomen accepteren. Ik acht het reëel, dat deze bestuursambtenaren, die een woning moeten betrekken die ver uitgaat boven hetgeen zij voor hun persoonlijk gebruik nodig hebben, ontheffing van huishuur verkrijgen en dus ook vrijstelling van de personeele belasting naar den grondslag van de huurwaarde. Maar ik vraag mij af, waarom de Regeering dit volkomen juiste standpunt alleen heeft ingenomen tegenover de hier genoemde autoriteiten, de gouverneurs, de bestuurvoerende residenten en de regenten en niet verder is gegaan door daarin ook te betrekken de wedana's en de districtshoofden in de buitengewesten, die een dienstwoning hebben, want ook zij zullen bij het gebruik van een dienstwoning een grotere woning moeten betrekken dan zij voor hun persoonlijk gebruik nodig hebben.

Ik heb mij bij bezoldigingsvoorstellen steeds op het standpunt gesteld, dat de eigenlijke regeeringsorganen een hogere waardeering in hun salaris behooren te genieten dan de andere ambtenaren. Hier komt de Regeering aan dat standpunt eenigszins tegemoet door aan hen, die een dienstwoning hebben, vrijstelling van huishuur en van de personeele belasting — en om dit laatste gaat het hier alleen — te verlenen. Maar waarom heeft de Regeering zich bepaald tot de regenten en heeft zij de vrijstelling van personeele belasting niet onder de oogen gezien voor de wedana's en assistent-wedana's, voorzover zij een dienstwoning hebben?

Wanneer mocht blijken dat, gezien de verhoudingen in de H. B. B. L., de wedana's een te hoog tractement genieten, is het redelijk, dat die tractementen worden herzien en dit stelsel ook tot hen wordt doorgevoerd, maar het is onredelijk, ten aanzien van de wedana's een ander standpunt in te nemen dan ten aanzien van de andere bestuurvoerende ambtenaren.

Ik kan meegaan met de wijziging van het amendement, zooals door den heer Soetardjo is voorgesteld, alleen meen ik, dat daaraan moet worden toegevoegd de zinsnede, vooral voor de Buitengewesten van beteekenis, dat het districtshoofd alleen dan voor vrijstelling in aanmerking kan komen, wanneer hij een dienstwoning bewoont.

(De heer Roep: Dat staat in den considerans.)

(De Hoog.)

In den considerans staat:

„voor de door hen bewoonde woningen, waarvoor zij van landswege vrijstelling van de betaling van huishuur genieten dan wel huishuurvergoeding ontvangen”.

Of deze zinsnede voldoende de gedachte dekt, die ik zooeven omschreef, n.l. dat betrokkenen een ambtswoning moeten bewonen, in stand e.d. ver uitgaande boven hun normale behoefte, is een vraag, die ik gaarne ter beoordeeling aan den geachten Regeeringsgemachtigde zou willen overlaten.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met een opmerking van den heer Van Helsdingen even te beantwoorden. De heer Van Helsdingen heeft n.l. gezegd, dat hij er altijd voor gevochten heeft, dat bestuursambtenaren in het algemeen beter bezoldigd zouden worden bij de H. B. B. L. en ik wil er even op wijzen, dat dit inderdaad is geschied. Inderdaad is bij de invoering van de H. B. B. L. deze groep iets hooger bezoldigd dan andere ambtenaren.

Daarnaast moet ik dan ook opkomen tegen het standpunt, ingenomen door ons geacht medelid, den heer Soangkoepon, geadstrueerd en min of meer ondersteund door den heer Soeroso. Ik wil er toch even op wijzen, dat hetgeen de Regeering hier voorstelt, eigenlijk is een tegemoetkoming aan de hogere B. B.-groep, zoowel bij het Europeesch B. B. als het Inlandsch B. B., en ik zou er tegelijkertijd op willen wijzen, dat deze functionarissen op andere manier weer in hun inkomsten zijn getroffen; de heeren Soangkoepon en Soeroso kunnen hiervoor de H. B. B. L. naslaan. Het is een logische consequentie van het feit, dat hun vrijstelling van huishuur is gegeven, dat men hen daarnaast vrijstelt van de betaling van personeele belasting.

Ik wijs er voorts de heeren Soangkoepon en Soeroso op, dat de Regeering zich speciaal heeft bepaald tot de hoogste functionarissen, in wie in de eerste plaats wordt gezien de vertegenwoordigers van het gezag. Er is bijv. geen sprake van geweest, om ambtenaren met een gelijk salaris — ik denk aan directeurs van departementen e.d. — in deze voorrechten te doen deelen. De Regeering heeft uitdrukkelijk op den voorgrond gesteld de wenschelijkheid om de hoogsten bij het B. B. tegemoet te komen en ik stel daarnaast, dat deze op andere wijze wederom inkomsten moeten derven.

Ik wil dus het regeeringsvoorstel zeer zeker steunen, maar ik wil ten aanzien van het amendement Prawoto nog een opmerking maken. Dit beoogt n.l. om onmiddellijk ook de wedana's hierbij in te schakelen. Op het eerste gezicht lijkt dit wellicht plausibel en rechtvaardig, maar zie, Mijnheer de Voorzitter, wij zijn hier nu begonnen over de wedana's en onmiddellijk daarop wijst de heer Roep op de wenschelijkheid om ook de buitengewesten in deze vrijstelling te betrekken. Het geachte lid, de heer Van Helsdingen spreekt er zelfs van om ook de assistent-wedana's en controleurs in het vrije wonen of de huishuurvergoeding te doen deelen en daaraan zit ook de kwestie van de vrijstelling van personeele belasting vast.

(De heer Van Helsdingen: Met aan de andere zijde: eventuele verlaging van tractement.)

De heer Van Helsdingen zal toch wel weten, dat verhoging van tractement, zooals door een der heeren is voorgesteld tot opvang van deze personeele belasting, of verlaging van tractement, zooals de heer Van Helsdingen aanhaalt, iets is, dat niet in een handomdraai gebeuren zal en dat er heel wat water door de Tjiliwoeng zal zijn gevloeid, alvorens deze zaak tot haar recht zou zijn gekomen. Maar, zooals ik dan betoogde, dit amendement heeft onmiddellijk aanleiding gegeven tot suggesties van uitbreiding en van een nog grotere uitbreiding en daardoor komt natuurlijk vanzelf de vraag aan de orde, die het geachte lid, de heer Van Helsdingen zooeven stelde:

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27). — Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Voorzitter, Prawoto, Maris, Regeeringsgemachtigde.)

Welke zijn de financiële consequenties van het amendement? Nu weet ik vooruit, dat de Regeering daarop op dit oogenblik toch geen antwoord kan geven. Maar in dat verband zou ik dan toch willen vragen, of het niet beter is, dat de Regeering thans toezeit, dat Zij een onderzoek zal instellen naar de mogelijkheid om verschillende groepen van bestuursambtenaren dergelijke voordeelen als vrije huishuur enz. toe te kennen, terwijl deze kwestie dan bij de behandeling van dit onderwerp niet in beschouwing wordt genomen, aangezien dit naar mijn meening alleen maar kan leiden tot een minder zuivere stemming over het ons thans voorgelegde ontwerp.

De Voorzitter: Wenscht de geachte Regeeringsgemachtigde thans te antwoorden of kan ik aannemen, dat hij de beantwoording van dit onderwerp wenscht aan te houden tot de volgende vergadering?

De heer Maris, Regeeringsgemachtigde: Gaarne dit laatste, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Mag ik dan nog vragen of de eerste onderteekenaar van het amendement misschien de suggestie, gedaan door den derden onderteekenaar, overneemt?

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! De beide andere onderteekenaars van dit amendement hebben geen bezwaar om hetgeen de heer Soetardjo zooeven naar voren heeft gebracht over te nemen en vervangen dus overal in het amendement het woord „wedana's" door „districtshoofden", zulks met de bedoeling, dat niet alleen de districtshoofden op Java en Madoera doch ook de districtshoofden in de buitengewesten ten aanzien van dienstwoningen vrijstelling van personeele belasting zullen genieten.

De Voorzitter: Derhalve is het amendement gewijzigd als door den heer Soetardjo aangegeven en door den heer Prawoto overgenomen.

De overhandiging van het amendement zal eveneens worden aangehouden tot de afhandeling van de ontwerp-ordonnantie in de volgende vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen. (Ond. 73.)

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij voorkomen, dat dit college vandaag bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie zich niet opnieuw zal behoeven te begeven in principieele beschouwingen omtrent het vóór en tegen van de contingentiepolitiek ten aanzien van katoenen goederen. Ik zie dit ontwerp, zooals het voor ons ligt, tenslotte — hoewel het een ontwerp-ordonnantie is — als een uitvoering van het principe, dat hier in den Volksraad en het College reeds is aangenomen en uit en te na door den directeur van Economische Zaken hier is verdedigd.

Ik heb mij dus, dit ontwerp doorlezende, alleen de volgende vragen gesteld. Heeft deze contingentieering nadeelige gevolgen gehad? Daarop ben ik voor mij zelf gekomen tot een volstrekt ontkennende beantwoording. In de eerste plaats heb ik mij daarbij weer afgevraagd, of door deze contingentieering de bedrijvigheid in de batikindustrie is afgenomen. Ik meen, dat daarvan volstrekt geen sprake is. Wanneer men bij elkaar optelt het verbruik van gebleekte cambries en ongebleekte greys, dan komt men in verhouding tot andere jaren tot zeer bevredigende cijfers en daaruit blijkt, dunkt mij, afdoende, dat van een vermindering van het verbruik als gevolg van deze contingentieering geen sprake is.

(Weyer.)

De tweede vraag, die ik mij te dezen aanzien heb gesteld is, of als gevolg van dezen contingentieeringsmaatregel het prijsverloop van deze goederen is verstoord. Ook deze vraag beantwoord ik ontkennend. Er heeft zich gevormd een ongetwijfeld iets hooger, maar stellig stabiel prijsniveau en ik wil in dit verband wijzen op het groote voordeel, dat is gelegen in een dergelijk stabiel prijsniveau. Deze goederen vormen de voornaamste grondstoffen van de batikindustrie, om het zoo eens aan te duiden, want industrie is in dit verband wel een groot voordeel. Ik wil hiermede zeggen, dat tenslotte deze batiknijverheid een eenvoudige kunstige bewerking toepast op genoemde goederen, maar dat dus de prijs van de grondstof op de totale kosten van het eindproduct van overheersende beteekenis is. En nu is het mijns inziens niet voor tegenspraak vatbaar, dat het voor deze typische verwerkingsindustrie van het allergrootste nut is, als er een stabiel prijsniveau van de grondstof bestaat. Wanneer de verwerker van het katoen, de batikker, eveneens onder oogen heeft te zien de mogelijkheid van groote verlagingen van den grondstoffenprijs, loopt hij daarmede risico's, die bij met de betrekkelijk geringe marges, die in dit bedrijf eenmaal regel zijn, onmogelijk kan opvangen. En dan constateer ik in dit verband, dat de Regeering er in geslaagd is met haar maatregelen toe bij te dragen, dat zich een stabiel prijsniveau op deze markt heeft gevormd.

(De heer Soangkoepon: Maar de consumenten betalen ten gevolge daarvan toch meer.)

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Wie zijn die consumenten? De batiknijverheid.

De heer Soangkoepon: Neen, de bevolking.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde thans nog enkele andere opmerkingen maken.

In de eerste plaats deze, dat ik van meening ben, dat aan den ongebreidelde vrijen invoer van ongebleekte greys wel cenige, maar dan ook zeer klemmende nadeelen verbonden zijn.

Allereerst lijkt het mij van het allergrootste belang, in de eerste plaats voor de batikindustrie zelf, dat deze industrie in staat blijft een product te leveren van een zeer redelijke en zeer goede kwaliteit. Wanneer men er met man en macht naar streeft, wanneer het regel wordt, om batiks te laten vervaardigen van minderwaardige grondstoffen, zal de renommée van de Java-batikindustrie achteruitgaan. Naar mijn meening zal er dan ook wel degelijk naar gestreefd moeten worden de kwaliteit van de Java-batikindustrie hoog te houden.

(De heer Ratu Langie: Deze kwaliteit wordt toch niet beïnvloed door de contingentieering?)

Ik begrijp deze interruptie niet goed; ik heb betoogd, dat aan den ongebreidelde invoer van greys nadeelen voor de batikindustrie verbonden zijn en handhaaf deze meening.

Een tweede opmerking is, dat — en de op dit punt meer deskundige leden van dit College zullen dit kunnen bevestigen — bij de verwerking van betere kwaliteiten greys een hooger loonbedrag wordt besteed dan bij de verwerking van ongebleekte greys.

Ik zie in de contingentieering dus groote voordeelen, althans heb ik kunnen constatareeren, dat de nadeelen, waar sommig mijner geachte medeleden bevreesd zijn, zich allerminst hebben voorgedaan. Ik constateer verder, dat niettegenstaande ik van meening ben, dat het verwerken van de betere kwaliteiten doek voor de batikindustrie van belang moet worden geacht, de Regeering er niettemin een open oog voor heeft, dat het in dezen tijd ook van belang kan zijn ook goedkope batiks te pousseeren. Ik meen, dat de Regeering er bij deze contingentieering in geslaagd is, den gulden middenweg te bewandelen en geef dus gaarne mijn stem aan het ontwerp.

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Soeroso, Soangkoepon.)

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Ons standpunt ten aanzien van het contingentieeringsvraagstuk in het algemeen is bekend. Juist daarom is ons standpunt tegenover dezen regeeringsmaatregel naar mijn meening wel zeer gemakkelijk. Desniettemin zou ik echter nog wel gaarne eenige inlichtingen omtrent het aan de orde zijnde voorstel willen vernemen.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Als deze inlichtingen bevredigend zijn, gaat U dan met het regeeringsvoorstel mede?)

Of ik al dan niet bevredigd ben, zal aanstonds bij de beantwoording van mijn vragen kunnen blijken.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Dat geeft mij weer hoop.)

Ik geloof, dat ik echter bij voorbaat wel kan zeggen, dat ik door het regeeringsantwoord niet bevredigd kan worden.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Desondanks krijgt U de inlichtingen toch.)

Allereerst wil ik opmerken, dat ik de late indiening van het ontwerp, waardoor ons slechts één week voor de bestudeering werd gelaten, betreurt. Voor de bestudeering van een zoo belangrijk onderwerp als het onderhavige is naar mijn meening een week niet voldoende.

Ik geloof eigenlijk, dat de Regeering het ontwerp ook wel eerder bij den Volksraad had kunnen indienen.

Ik zou dan de volgende vragen willen stellen, om aan de hand van het antwoord daarop ons standpunt ten aanzien van het ontwerp te bepalen.

(De heer **Hart**: Dat standpunt heeft U reeds bepaald.)

Ik zou dan willen vragen: Hoe is de verdeling van den invoer uit Nederland, Japan en uit andere landen? Hoe is het prijsverloop en welken invloed oefent dit prijsverloop op de batikindustrie uit? Welke voordeelen heeft de bevolking van de contingentieering?

Van het regeeringsantwoord zal ik het laten afhangen, of ik in tweeden termijn op deze aangelegenheden nog nader terugkom.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In de toelichting bij de invoerverordening van ongebleekte katoenen stoffen 1935, heeft de Regeering de wenschelijkheid betoogd, om een zoodanige vervanging van cambries door greys mogelijk te maken als voor een aanpassing van de batikindustrie aan de verminderde koopkracht der bevolking noodzakelijk is gebleken, zoodat het maximum van den toe te laten invoer met het tegenwoordig verbruik in overeenstemming is gebracht. Dit tegenwoordig verbruik heeft de Regeering vastgesteld overeenkomstig de hoeveelheden, welke overeenkomen met den werkelijken invoer in het jaar 1933. Dit wil dus zeggen, dat dit vastgestelde verbruik geen rekening heeft gehouden met den aanwas der bevolkingssterkte van af het jaar 1933 tot heden. Bij vermeerdering van de vraag naar de benodigde grondstoffen voor de behoefte van de ingezetenen, vooral van de verarmde inheemschen van deze gewesten, behoeft het geen betoog, dat het constant vaststellen van het in te voeren quantum voor de volgende perioden gelijk aan die van de vorige jaren b.v. 1933, vanzelf leidt tot verhooging van de prijzen van de benodigde grondstoffen ten behoeve van de batikindustrie en dientengevolge ook van de batikprijzen ten behoeve der inheemsche bevolking. Nu de totstandkoming van de invoer-ordonnantie van gebleekte katoenen stoffen zeker prijsverhooging van de grondstoffen teweegbrengt, spreekt het n.m.b.m. vanzelf, dat belanghebbenden een anderen weg zoeken, om dezen verhoogden prijs te ontwijken en dit heeft natuurlijkerwijze tot gevolg, dat de invoer van ongebleekte katoenen stoffen overmatig wordt, omdat daarmee in de bestaande behoefte goedkoper kon worden voorzien. De overmatige vooruitgang van de invoeren van ongebleekte katoenen stoffen is dus een natuurlijk gevolg van de omstandigheid, dat men

(Soangkoepon.)

in de bevolkingsbehoefte op dit gebied op die wijze tegen verminderde kosten kan voorzien.

Wanneer dit juist is, zou ik zeggen, dat men dan dezen toestand dankbaar moet aanvaarden; immers door de invoering van goedkoopere grondstoffen voor de batikindustrie, spreekt het vanzelf, dat de armere bevolking zich daarvoor gemakkelijker van haar noodzakelijke kleeding kan voorzien. Hierin heeft de Regeering echter blijkbaar geen heil gezien, omdat deze groote invoeren van ongebleekte katoenen stoffen een ontwrichtenden invloed dreigden uit te oefenen op de normale prijsverhoudingen tusschen cambries en greys en daarmee op het welslagen van de invoerregeling der gebleekte katoenen stoffen. Ten faveure van de h.t.l. in te voeren gebleekte katoenen stoffen, d.w.z. ter handhaving van de hoogere prijzen daarvan, wordt de invoer van de ongebleekte katoenen stoffen beperkt; dit kan niet anders leiden dan tot de verplichting van de armere inheemsche bevolking tot aanschaffing van haar kleeding tegen hoogere prijzen.

Ik vraag mij af, of het op deze wijze gebrachte offer voor het beoogde doel, niet te groot is?

Het tijdelijk treffen van maatregelen tegen een te grooten invoer van ongebleekte katoenen stoffen beteekent immers praktisch niet anders dan het ontnemen van de gelegenheid tot het verkrijgen van goedkoopere kleedingstukken aan de inheemsche bevolking van deze gewesten en dat in een periode, waar onder de inheemsche bevolking overal armoede wordt geleden.

Ten aanzien van het ons ter overweging voorgelegde ontwerp zelf, wil ik het volgende zeggen:

Volgens alinea 2 van artikel 2 van het ontwerp worden, behoudens het bepaalde in het derde lid van dit artikel 2, vergunningen tot invoer van aan te wijzen groepen van ongebleekte katoenen stoffen slechts afgegeven aan volgens bij Regeeringsverordening te stellen regelen aan te wijzen importeurs van ongebleekte katoenen stoffen, met dien verstande, dat de totale invoer een telkens bij de Regeeringsverordening te bepalen hoeveelheid, gedurende een daarbij te bepalen tijdsduur niet te boven gaat.

Dit artikel impliceert dus, dat een aantal importeurs van ongebleekte katoenen stoffen door de Regeering zullen worden aangewezen, aan wie dan slechts vergunningen kunnen worden verleend. Deze importeurs verkeerden daardoor in een zeer bevoorrechte positie ten opzichte van de door hen ingevoerde ongebleekte katoenen stoffen, een import immers, die door dezen maatregel een monopolistisch karakter heeft verkregen. Behalve dat deze importeurs op gemakkelijke wijze aan bepaalde winsten kunnen worden geholpen, heeft men daarmee den gezonden groei van een normaler handelsbeweging hier te lande belemmerd en dit tegen de verhooging van de prijzen van de kleedingstukken ten behoeve der armere inheemsche bevolking.

Ook over de in artikel 3 vast te stellen bepalingen omtrent de wijze, waarop en de voorwaarden, waaronder een vergunning wordt verstrekt, zoomede betreffende de te vorderen zekerheidsstelling, de bepaling van het percentage, dat moet worden aangevoerd in schepen, varende onder de Nederlandse vlag, de vaststelling van de bedragen, welke ter bestrijding van de kosten aan de uitvoering van deze ordonnantie verbonden die aan belanghebbenden in rekening worden gebracht en hetgeen verder noodig is voor de uitvoering van deze ordonnantie, zal de Volksraad moeilijk een juist oordeel kunnen vormen, omdat dit alles bij Regeeringsverordening zal worden vastgesteld; dit artikel beteekent daardoor niets anders dan een onbeperkte volmacht met gesloten oogen aan de Regeering te geven.

Ook het leveren van het bewijs van herkomst van ten invoer aangegeven ongebleekte katoenen stoffen, anders dan van de plaats van den verkoop, middels facturen, zal voor de kleine inheemsche handelaren, die hun goederen b.v. van Singapore

5de VERGADERING — DINSDAG 29 OCTOBER 1935.

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73). — Goedkeuring leeningsbesluiten provincialen raad Oost-Java (Ond. 48). — Eerste rapport der commissie voor de verzoekschriften.

(Van Helsdingen.)

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Van wien?)

Dat is juist de vraag! De toestand is dikwijls zoo, dat men de grey's niet kan krijgen, tenzij men die betreft van bepaalde tusschenhandelaars. Men mompelt zelfs van helpers van de groote importeurs, bij wie men slechts terecht kan voor f 4,50 en als het waar mag zijn, dat de grey's franco pakhuis Batavia f 3.10 kosten, dan is de winst, die de importeurs behalen, in vergelijking met hetgeen de batikindustrie voor het werk krijgt, al heel gering. De batikindustrie — dat is een inlichting, die ik gekregen heb en die misschien door den geachten Regeeringsgemachtigde geverifieerd zou kunnen worden, — verdient op de diverse soorten sarong, zooals kain pandjang, kain Tjamsian en kain Pete slechts resp. 10, 13 en 11 cent.

(De heer Hart: Directeur van Financiën: Dat hangt van de streek af).

Wanneer de batikindustrie zich met zoo weinig winst tevreden moet stellen, is het dan geen zaak van het betrokken departement om toe te zien, dat de greys voor een lageren prijs beschikbaar worden gesteld? Men contingentteert gebleekte katoenen goederen, men neemt andere maatregelen, welke toegeschreven moeten worden aan een hoogere economische politiek. Daarover spreken wij niet, maar wel wil ik de aandacht der Regeering vestigen op de uitvoering hiervan, die ten koste van de consumenten gaat. De heer Soangkoepou heeft er reeds op gewezen, dat het vooral in het belang der bevolking zou zijn, die hoe langer hoe armer wordt, dat in de betrekkelijke groote winst, door de importeurs gemaakt, verandering kan komen.

Wanneer de Regeering niet kan toezeggen, dat Zij paal en perk zal stellen aan de winsten, die door de groot-importeurs worden gemaakt ten nadeele van de verbruikers van sarongs, e.d., dan zal het mij werkelijk moeilijk vallen, mijn stem aan het voorstel der Regeering te geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een heel kort woord. Eerst een formeele opmerking ten aanzien van de besprekingen. Wij hebben besloten om dit ontwerp direct in behandeling te nemen; daardoor vervallen de instanties van het gedelegeerdenverslag en van de Memorie van Antwoord. Ondertusschen zijn in eersten termijn belangrijke vragen gesteld door den heer Soangkoepou, die wellicht op uitvoerige wijze door den Regeeringsgemachtigde zullen worden beantwoord en dan is er allicht aanleiding om vooral in verband met de toezegging van den heer Soeroso, dat hij na het antwoord van de Regeering in den breede deze zaak in beschouwing zal nemen, de mogelijkheid te openen om een tweeden en eventueel een derden termijn over deze aangelegenheid te houden.

In de tweede plaats zou ik mijn standpunt ten opzichte van dit ontwerp aldus willen omschrijven, dat ik accoord ga met hetgeen de heer Weyer heeft gezegd, dat voorloopig van deze contingentteering een gunstig resultaat wordt verwacht, al rijzen er bij crisismaatregelen altijd allerlei bezwaren, maar voor zoover mij bekend is, zijn hieraan geen onoverkomelijke nadeelen voor de batikindustrie noch voor de bevolking verbonden.

Ik ben dus bereid accoord te gaan met het Regeeringsvoorstel, maar ik zou toch de Regeering willen vragen, of Zij harerzijds bereid is te voldoen aan het verzoek, door den heer Kan gesteld, om na te gaan, in hoeverre het juist is, dat de winstverdeling tusschen de importeurs en de batikindustrie zeer ongunstig is en of die winstverdeling door maatregelen van de Regeering niet beter kan plaats vinden, zoodat de prijzen nog wat gunstiger worden voor de eigenlijke afnemers.

De heer Soangkoepou heeft verschillende andere artikelen van de ordonnantie aan een nadere beschouwing onderworpen. Voor zoover mij bekend, is de tekst dier artikelen vrijwel gelijk aan de overeenkomstige artikelen van andere ordonnanties.

De heer Soangkoepou heeft niet aangetoond, dat zich in de praktijk bij de toepassing van die artikelen ernstige bezwaren hebben voorgedaan en er is dan ook mijns inziens geen aanleiding om op dit oogenblik op hetgeen hij heeft aangevoerd nader in te gaan. De heer Soangkoepou heeft vragen gesteld en verwacht van den geachten regeeringsgemachtigde nadere beantwoording daarvan, die ik zal afwachten.

Ten slotte wil ik er alleen de Regeering nog op wijzen, — en dit is een zuiver formeele opmerking, die ik hier wil maken —, dat het overzichtelijker zou zijn, wanneer artikel 5 eenigszins anders gesteld zou zijn en de verschillende goederen, ten aanzien waarvan het verbod van invoer niet geldt, genummerd zouden worden.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid na een zekeren tijd van voorbereiding heden te antwoorden?

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Zeker, Mijnheer de Voorzitter; b.v. over een half uur.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie ter bekrachtiging van de besluiten van den provincialen raad van Oost-Java van 28 November 1934 en 27 Juni 1935, Nos. C. 41/7/7 en C. 41/3/24, voorzoover deze strekken tot het aangaan van geldleeningen. (Ond. 48.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het le rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Pasoeroean 21 December 1934 van J. L. G. Dietzel, om herplaatsing als schoolhoofd enz.

Aangezien adressant reeds in tijdelijken dienst is aangesteld, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Soegihwaras (Madioen) 3 Juli 1934 van Ronodikromo, inzake een grondkwestie.

Brief van den Adviseur voor Inlandsche Zaken van 12 Februari 1935 No. 249/C-8 met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde brief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Pajakoemboeh 13 Maart 1933 van Hadji Abdul Manan Boerhanoedin, om schadeloosstelling wegens inbeslagneming van boeken.

Regeeringsbrieven van 19 Juni 1933 No. 1801/A, 19 Februari 1934 No. 430/A en 26 Maart 1935 No. 772/A hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants verlangen zal worden voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van de twee bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 25 September 1934 van C. O. Th. Bolduan, betreffende zijn lichamelijke ongeschiktheid voor 's Lands dienst.

Regeeringsbrief van 26 Maart 1935 No. 777/C heeft op dit verzoek betrekking.

5de VERGADERING — DINSDAG 29 OCTOBER 1935.

Eerste rapport der commissie voor de verzoekschriften. — Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Soeka (Karolanden) 15 Februari 1934 van Si Natangsa, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 27 Maart 1935 No. 785/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Sindanglaoet 23 Januari 1933 van Mas Kartadisastra, om toekenning van pensioen dan wel herplaatsing in 's Lands-dienst.

Regeeringsbrief van 30 Maart 1935 No. 813/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verlangen van adressant is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Sosor Holboeng (Samosir, Bataklanden) 19 April 1934 van Djalaoem, betreffende de aanstelling van een waarnemend hoofd over eenige nederzetting.

Brief van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 27 Maart 1935 No. Bg. 5/2/21 met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden brief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Ohoi El (Elat, groot Kei) 12 September 1934 van Jacob Betau'oeboen, betreffende het hem verleend ontslag als regent.

Regeeringsbrief van 29 Maart 1935 No. 807/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Parigi 10 October 1933 van Liem Djok Seng, om vergoeding wegens stopzetting van zijn zoutwinningsbedrijf.

Regeeringsbrief van 29 Maart 1935 No. 805/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants verlangen grootendeels is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Tegal 28 Juni 1933 van Hadji Hoesen bin Ali e.a. om verlaging van landrente.

Regeeringsbrief van 29 Maart 1935 No. 806/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Sembiring (Soeka, Karolanden) 12 September 1934 van Kelwet, betreffende de executie van een vonnis van een inheemsche rechtbank.

(Directeur van Economische Zaken.)

Regeeringsbrief van 4 April 1935 No. 852/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants grief is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Bodjongsana 18 September 1933 van Hadji Angwar e.a., om Regeeringstusschenkomst in een grondhuurkwestie.

Regeeringsbrief van 4 April 1935 No. 853/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Pekalongan 14 Mei 1934 van P. H. van Hulstijn, betreffende de toepassing van het vendureglement.

Regeeringsbrief van 9 April 1935 No. 894/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

De **Voorzitter**: Ik deel mede, dat de behandeling van het eerste verzoekschrift op verzoek van een van de leden tot een nader te bepalen dag zal worden aangehouden.

De conclusies van de commissie voor de verzoekschriften ten aanzien van de verzoekschriften Nos. 2 tot en met 13 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.59 uur v.m. geschorst en te 11.06 uur, v.m. weder hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerpordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen. (Ond. 73.)

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering dankt in de eerste plaats de geachte leden, die het ontwerp hebben gesteund, voor de door hen aan de Regeering verleende medewerking.

Ik kom dan allereerst aan het geachte lid, den heer Weyer.

De Regeering onderschrijft het oordeel van den geachten spreker, dat de voortzetting van de onderhavige contingentteering een logische consequentie is van de op 29 December van het vorige jaar door het College aangenomen ordonnantie op den invoer van ongebleekte goederen.

Dit wil natuurlijk in het geheel niet zeggen, dat er nu niet de gelegenheid moet zijn om zich te bezinnen over de voortzetting van deze contingentteering. Dat wil in het geheel niet zeggen, dat wanneer de Regeering zou bemerken, dat de maatregel ernstige schade zou berokkenen aan de Indische samenleving, Zij niet zou overwegen, om de greyscontingenteering niet alleen niet te verlengen, maar ook, om de witgoed-, de cambriescontingenteering, te beëindigen.

Ik erken — ik heb dat ook in de hoofdzitting van den Volksraad eenige malen gedaan —, dat de toepassing van contingentteeringen in Nederlandsch-Indië een der voornaamste zorgen van de Regeering is. Het is van algemeene bekendheid, dat niemand in Indië het stelsel van contingentteeringen, zelfs

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Directeur van Economische Zaken.)

wanneer het wordt toegepast ten behoeve van de bescherming der eigen Indische industrie, kan bevorderen en de Regeering zal het dan ook niet langer voortzetten dan zoolang als de internationale omstandigheden en de samenwerking met het moederland het volstrekt noodzakelijk maken. De Regeering onderschrijft, dat het systeem van contingententeeringen, dat over de geheele wereld is gegaan, ongewenscht is, dat het een grove benadeeling vormt van practisch alle landen, dat het alleen landen, die zich in een uitzonderingspositie hebben geplaatst, misschien tijdelijk voordeel brengt. Dit tot inleiding, om eens en vooral nog eens vast te stellen, dat ook de Regeering het systeem van beperking van het vrije ruilverkeer niet mooi vindt, maar tot toepassing ervan gedwongen wordt.

Dit ook aan het adres van den heer Soangkoepou, die als nadeel van deze contingententeeringen heeft genoemd de belemmering van vraag en aanbod, van het vrije ruilverkeer. Wanneer het geachte lid daarvan de Regeering een verwijt maakt, kan hij de Regeering ook een verwijt maken van het conflict, dat op het oogenblik in Abessinië is uitgebroken.

(De heer Soangkoepou: Het is alleen het constateeren van het feit.)

Wanneer de heer Soangkoepou alleen feiten constateert, verricht hij daarmede een zeer nuttig werk, en behoeft de Regeering het zich niet als een verwijt aan te trekken.

Het geachte lid, de heer Weyer, heeft ontkend, dat de greyscontingenteering — en ik denk, dat hij daarin ook wel zal willen betrekken de cambricscontingenteering — een nadeeligen invloed op de Indische samenleving heeft. In den zin, waarin het geachte lid dit ziet, kan de Regeering

zijn zienswijze onderschrijven. Onder vigueur van de contingententeering van greys en cambrics is inderdaad de bedrijvigheid in de batikindustrie niet langer achteruitgegaan. Ik voeg daaraan onmiddellijk toe, dat die bedrijvigheid in de batikindustrie in vergelijking tot de cijfers van 1929—1930 zeer belangrijk is achteruitgegaan, dat de toestanden daar groote zorg voor de Regeering baren, maar gelijk ik reeds bij een vorige gelegenheid aangaf, is dat voor een zeer groot gedeelte het gevolg van crisistoestanden en slechts voor een betrekkelijk gering gedeelte van deze contingententeeringen.

(De heer Soeroso: Daardoor zijn juist de toestanden verergerd.)

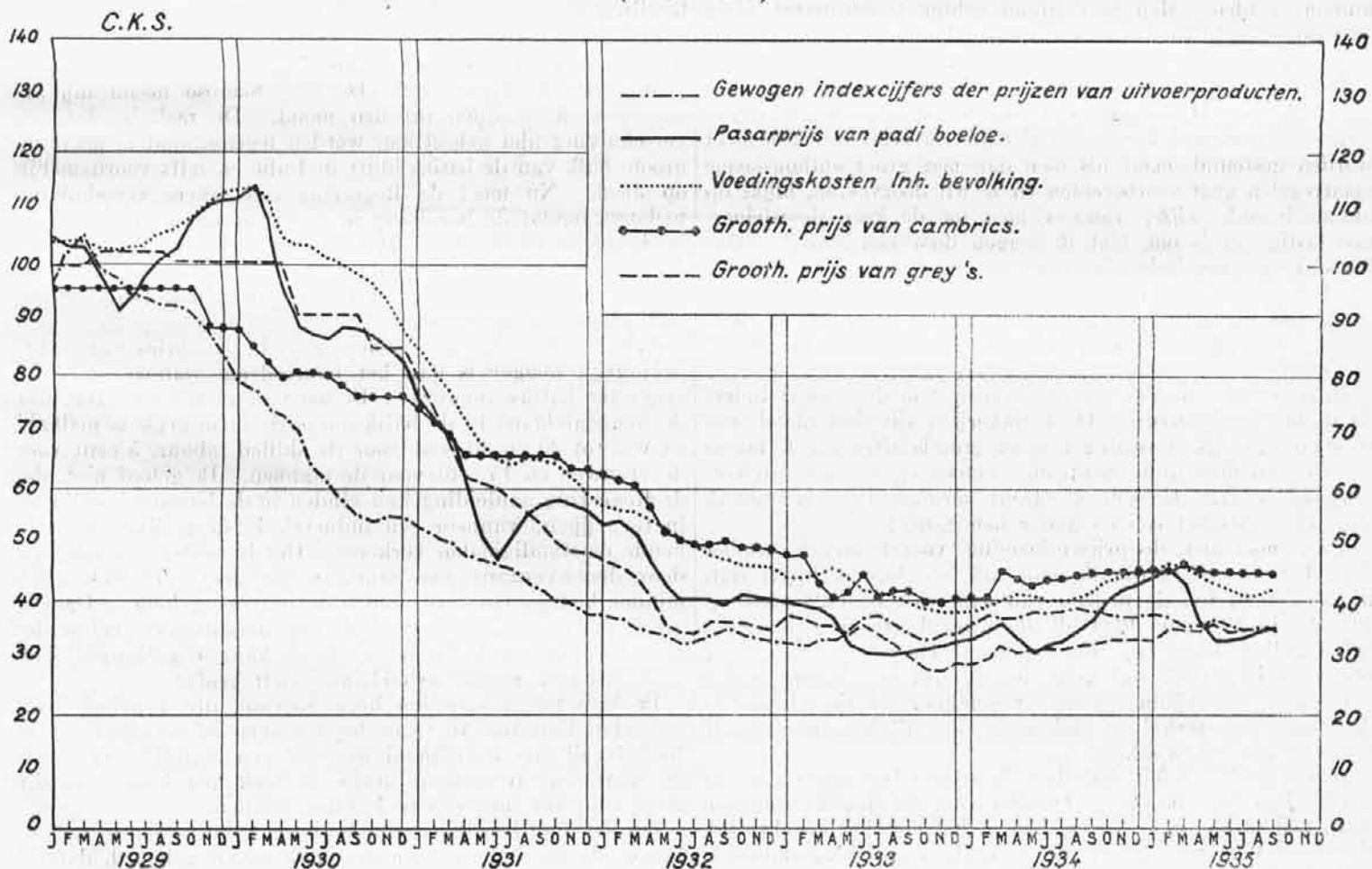
Ik kom zoo dadelijk op dit ook zeer belangrijke punt terug. Men mag wel zeggen, dat de Regeering er hier een eer in stelt dat, wanneer Zij, laten wij hopen over eenige jaren, dit stelsel van contingententeeringen kan verlaten, Zij zal kunnen zeggen, dat niet als in zoovele andere landen dit stelsel de prijzen voor de consumenten in belangrijke mate heeft verhoogd. Wanneer men naar andere landen kijkt en dan ziet naar den staat van de Regeering hier, en dat in het kader van de algemeene deflatiepolitiek, dan kan men niet zeggen dat de politiek der Indische Regeering een ernstige rem is geweest op den prijsval van interne levensbehoeften en dat althans geen ongunstige invloed van beteekenis heeft gewerkt.

Ik heb hier een aantal exemplaren van een grafiek vóór mij, die ik zou willen doen ronddeelen ter kennisneming, waarin zeer globale cijfers worden verschaft, die aantoonen, dat wat ik hier zeg inderdaad juist is. ¹⁾ Men zal zien, dat

¹⁾

PRIJSVERLOOP VAN CAMBRICS EN GREYS IN DEN GROOTHANDEL NAAST DAT VAN ANDERE PRODUCTEN.

(1928 = 100)

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Directeur van Economische Zaken.)

wel bij de batikindustrie een zekere kleine druk is uitgeoefend door de contingenteringen, doch dat die niet van betekenisvollen aard is geweest.

Ik zou den geachten leden willen vragen om de lijn van de sarongs en kains pandjang ongeveer gelijk te willen laten loopen aan die voor de voedingsmiddelen der Inheemsche bevolking, daar voor de laatste categorie een eigen lijn ontbreekt; die van de sarongs komt daarmee ongeveer overeen.

Uit deze grafieken zal opnieuw blijken, dat de consument van deze contingenteringen geen schade heeft ondervonden, eenvoudig omdat de batikindustrie niet in staat is geweest, die onmiskenbare prijsverhoging op den consument af te wentelen. Dit staat voor de Regeering absoluut vast. De batikindustrie heeft er wel een zeker nadeel van ondervonden, een nadeel waarvan de Regeering er voortdurend op uit is te trachten dit terug te brengen tot de geringste proporties. Dat is een punt hetwelk al eerder aan de orde is geweest. De heeren Thamrin, Prawoto en anderen hebben al meermalen gevraagd, hoe de Regeering, die voor zoovele bedrijven iets doet — ik denk aan de thee, suiker, strootjes en weverijen — nu iets voor de batikindustrie zal doen. Ik kan dan ook zeggen, dat men daarmee voortdurend bezig is. Ik begrijp volkomen de betekenis voor de batikindustrie, doch een oplossing in grooten stijl hebben wij helaas tot nog toe niet kunnen vinden. Ik stel er prijs op deze openhartige verklaring hier af te leggen. Wij hebben wel kans gezien de prijzen van bv. verfstoffen belangrijk te verlagen, al zijn ze ook thans nog te hoog; wij hebben maatregelen genomen om maximumprijzen vast te stellen, al ben ik daarvan, zooals het geachte college weet, een principieel tegenstander. Men moet echter van tijd tot tijd zijn principes weten over boord te gooien, zooals hier dan ook is geschied.

Wij hebben getracht steun te geven aan den export van sarongs, doch maatregelen ten behoeve van de batikindustrie, het spijt mij het te moeten erkennen, hebben wij nog niet kunnen vinden. Men is daaraan echter voortdurend bezig en zoodra een juiste maatregel is gevonden, zullen daaromtrent zeker voorstellen volgen.

Inderdaad lijkt dit alles zooveel gemakkelijker dan het werkelijk is. Men zegt, dat de weverijen, de strootjes-industrie, gesteund worden, en dat nu ook maar de batik moet worden gesteund, maar als men dan met groot enthousiasme maatregelen gaat voorbereiden en ze wil doorvoeren, blijkt op ontmoedigende wijze, wanneer men tot de kern doordringt, hoe lastig het is om, laat ik zeggen door een aantal listige kunstgrepen een industrie, een tak van bedrijf of landbouw op de been te helpen. Dikwijls wordt de steun, dien men eenerzijds verleent, aan den anderen kant weer direct ingelopen door achteruitgang ten gevolge van internationale factoren.

Ik zeide zoeven, dat het prijsverloop van de sarongs inderdaad niet is verstoord. De batikkerijen zijn inderdaad niet in staat de prijsverhoging hunner grondstoffen op de massa der consumenten af te wentelen, hetgeen op zichzelf een verschijnsel is, dat de volle aandacht verdient en waarover ik dan ook reeds het een en ander heb gezegd.

Toch moet men de prijsverhoging vooral niet te somber zien. Uit de cijfers die ik voor mij heb liggen, blijkt dat, wanneer men bv. de prijzen van cambries in 1928 stelt op 100, die in Februari 1934 bij de inwerkingtreding der cambrie-regeling ongeveer 40, en vanaf December vorig jaar ongeveer 45 waren, wat geldt tot nu toe. Dit laatste is dus inderdaad een stijging, maar vergeleken met de aanvankelijke zeer aanmerkelijke daling is die stijging op zichzelf nog niet zoo zorgwekkend.

Wat betreft het feit, dat de prijs sedert December van het vorige jaar tot nu, ver in October van het daarop volgende jaar, vrij stabiel is gebleven, ben ik het met het geachte lid, den heer Weyer, eens, dat dit voor de verwerkingsindustrie inderdaad van groote betekenis is. Ik wil niet zeggen, dat

de verwerkingsindustrie het niet prettig zou vinden als de prijs tot 20 zou terugzakken, maar men mag het verschijnsel toch niet onderschatten. Wat den prijs van de cambries betreft — ik heb hier de groothandelprijzen op het oog — als wij den prijs in het jaar 1928 weder op 100 stellen, komt men vóór de contingentering op een zeker moment op 28; het gemiddelde in dien tijd was 32. Het moment van 28 was het gevolg van een samenloop van omstandigheden; er was een groote stock. Daarna is er een stijging opgetreden tot 35, die vanaf Februari 1935 stand heeft gehouden. Inderdaad kan hier worden gesproken van een stabilisatie.

(De heer Kan: Is dat de officieele prijs?)

Dat is de prijs in den groothandel. Ik begrijp wel wat de heer Kan bedoelt. De groote moeilijkheid is, dat het in Indië wel heel gemakkelijk is de prijzen te controleeren bij, laten wij maar zeggen: de bron, maar dan gaan de goederen in allerlei geleidingen naar den consument. Inmiddels wordt getracht, de controle te perfectionneeren; op mijn departement zijn op het oogenblik acht menschen bezig om hier en daar naar deze dingen persoonlijke onderzoekingen in te stellen, maar het is toch uitermate moeilijk, en ik geloof, dat de heer Kan de eerste zal zijn om toe te geven, dat het noodzakelijk is, de prijsstabilisatie te vervolgen tot in de desa toe. Wij zullen doen wat mogelijk is; maar het is niet gemakkelijk.

De heer Weyer heeft gesproken van het in gevaar komen van de goede kwaliteit van het werk van onze batikindustrie door een overmatige verschuiving naar de blatjo, de ongebleekte goederen. Inderdaad is dat waar en op den duur zou dit een verschijnsel zijn dat de batikindustrie, die toch, naar wij hopen, in stijgende mate meer zal gaan exporteeren naar China, naar de Straits, enz. ernstig kwaad kan doen.

Ik ben het met den heer Weyer eens, dat, wanneer wij de batikindustrie blijven houden op het peil op verwerking van cambries, wij die industrie in the long view een dienst bewijzen.

(De heer Soeroso: Maar de bevolking zal dan het product niet meer kunnen betalen!)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Soeroso neemt mij als zoo vaak de woorden uit den mond. De zaak is, dat een verschuiving niet geheel kan worden tegengehouden, maar de groote bulk van de batiks blijft in Indië en zelfs voornamelijk op Java. Nu moet de Regeering een zekere verschuiving toelaten, omdat de bevolking in steeds mindere mate in staat is de greys te betalen. Het is hier zoo, dat, evenals men bij gebrek aan brood, korstjes van pasteien eet, men zou kunnen zeggen, dat de bevolking zich bij gebrek aan cambries met greys kleedt.

Juist is ook, dat het loonbedrag, in cambries verwerkt, belangrijk hooger is dan het loonbedrag, wanneer men de greys tot batiks verwerkt. Ik moet hieraan toevoegen, dat de loonstandaard in de batik-industrie belangrijk is gedaald en wel tot 35 en 40 cent voor de skilled labour, 5 cent voor de vrouwen en 15 cent voor de mannen. Ik geloof niet, dat de Regeering aanleiding kan vinden in de loonsverhoudingen in te grijpen, wanneer een industrie in dergelijke zorgwekkende omstandigheden verkeert. Het is echter een feit, dat door den overgang van cambries tot greys een belangrijk minder bedrag aan loon onder de bevolking komt. Daarbij komt, dat men bij het verwerken van cambries er veel eerder toe overgaat om de kains aan beide kanten te tjappen, hetgeen dus een grooter arbeidsintensiteit geeft.

Ik kom thans aan den heer Soeroso, die a priori heeft aangekondigd, dat hij tegen het ontwerp zal stemmen; maar toch is hij zoo welwillend geweest een aantal vragen aan de Regeering te stellen, zoodat ik toch nog hoop heb, zijn stem voor dit ontwerp te kunnen winnen.

Op één punt ben ik het met het geachte lid volkomen eens n.l. inzake de klacht, die hier zoo vaak wordt gehoord, dat dit ontwerp veel te laat is ingediend. Ik geef dit direct toe.

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Directeur van Economische Zaken.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met U daarover zoeven een bespreking gehad; wij zullen altijd bij dergelijke ontwerpen ons best doen, dat voldoende tijd, b.v. 2 dagen zal worden in acht genomen om de ontwerpen te bestudeeren. De Regeering kan echter in dit opzicht geen toezegging doen en kan nu reeds zeggen, dat Zij binnenkort weer met een ontwerp zal moeten komen, dat alweer door ongewilde vertraging te laat bij den Volksraad zal binnenkomen. Maar het departement zal in ieder geval altijd trachten, het College behoorlijk tijd te geven; de omstandigheden maken het echter moeilijk. Daarbij komt, dat contingentieerings-voorstellen als deze betrekkelijk laat moeten worden ingediend, want als men dit niet doet, dan beschikt men niet over de cijfers van de laatste maanden; er gaat altijd eenige tijd verloren met overleg, vooral wanneer Nederland bij een contingentieering is betrokken, waardoor de marge alweer kleiner wordt. Ik onderschrijf dus volkomen de meening dat de tijd, die hier in acht genomen is, veel korter is geweest dan wenschelijk zou zijn.

In antwoord op de eerste vraag van het geachte lid zou ik erop willen wijzen, dat sedert eenige jaren alle ongebleekte goederen uit Japan komen; dat van de cambries 61% uit Nederland moet komen en 39% uit vrije gebieden.

Ik moet hierbij voegen, dat voor de greys voor geen enkel land de invoer gecontingenteerd is, dus de greys kunnen van Nederland, Duitschland of van Zuid-Afrika morgen aan den dag concurrerend binnenkomen. Door de ten aanzien van de cambries bestaande verhouding 61 : 39, heeft het de eerste maanden uiteraard moeite gekost, deze hoeveelheid binnen te krijgen.

(De heer Thamarin: Wordt die 61% door Twente ook gehaald?)

Die wordt voor verschillende groote categorieën thans wel gehaald, maar men moet hier vooral niet invoer met verbruik verwarren. De hoeveelheid, die wordt ingevoerd, wordt niet altijd verbruikt. Ik kan hierop op het oogenblik niet verder ingaan, maar ik kan wel zeggen dat de vraag of invoer en verbruik met elkaar in overeenstemming zijn, voortdurend de aandacht heeft.

Wat het prijsverloop betreft, kan ik zeggen, dat in October 1934 de instant-prijs bij de importeurs f 3.85 bedroeg en dat de prijs gestegen is tot f 4.10; dat is dus October 1934 tegenover September-October 1935. Die prijsstijging was verwacht. Het is bekend, dat de Regeering op een gegeven moment heeft ingegrepen, door de voorwaarde te stellen dat de importeurs niet meer mochten vragen dan f 4.10; daar heeft men dan de prijszetting. De Regeering had er echter geen al te groote verwachtingen van. En wat is het effect daarvan geweest? Vanaf dat moment — ik kom straks op de vraag van den heer Kan terug — is de prijs van f 4.10 door de importeurs gehandhaafd. De tusschenhandel en de kleinere handel hebben daarin aanleiding gevonden, zich met alle intensiteit op den aankoop van greys te werpen, omdat men wist dat de importeurs de greys moesten afgeven tegen f 4.10. Men hoopte, bij verkoop aan de batikkers groote winst te behalen. De maatregel, die door de Regeering dus bedoeld was om de werking van de contingentieering te bevorderen, heeft haar in zeker opzicht nog bemoeilijkt, want de normale verschuiving naar de greys is nog gestimuleerd door de prijszetting. Dit is niet in West-Java gebeurd, maar vooral in Midden- en Oost-Java, waar veel meer tusschenhandel is. Na de prijszetting in Mei is de prijs in den groothandel niet meer gestegen.

Het geachte lid heeft gevraagd, welk voordeel de bevolking van de contingentieering gehad heeft. Men zou de stabilisatie van den prijs tot zekere hoogte een voordeel van de contingentieering kunnen noemen. Ik zeg echter alleen, dat de contingentieering voor de massa der consumenten geen nadeelen heeft opgeleverd.

(De heer Soeroso: Maar geen voordeelen ook!)

Neen, maar men kan niet van alle crisismaatregelen verwachten dat ze voordeel opleveren. Het betreft hier een deel van de politiek van wederzijdsche belangen-behartiging, waarover hier al zoo vaak is gesproken. Ik geloof ook niet, dat de heer Soeroso hierop een bevestigend antwoord heeft verwacht. De Regeering tracht den druk op de batikkerijen, die uit deze maatregelen voortvloeien, steeds tot een minimum te beperken en niet zonder succes; deze druk is werkelijk binnen zeer redelijke perken gehouden.

Ik kom thans aan de rede van den heer Soangkoepon. De heer Soangkoepon heeft iets voorgelezen uit de Memorie van Toelichting op de ordonnantie, die op 29 December 1934 in dit college is behandeld. Ik moge thans citeeren, wat de Regeering toen, als antwoord op een pertinente vraag, gezegd heeft:

„De Regeering zal de situatie aanvaarden, zooals die zich onder den invloed der crisis en onder den invloed van de aanpassing der batiknijverheid heeft ontwikkeld. Men zal niet trachten, de plaats gehad hebbende verschuiving van gebleekt naar ongebleekt ongedaan te maken”.

En verder:

„Een nog verdergaande verschuiving dient echter te worden voorkomen, wil men de cambrie-regeling niet geheel en al illusoir maken”.

Daaraan heeft de Regeering zich geheel en al gehouden. Wij hadden in 1933 een verbruik van 27,4 miljoen batikgreys tegenover een verbruik van 90 miljoen cambries, alles in yards uitgedrukt. Op het oogenblik is, bij de contingentieering, die nu gegolden heeft, het verbruik van batikgreys 30 miljoen yards tegenover een verbruik van 74 miljoen yards cambries. Als men deze cijfers hoort, zal men niet kunnen ontkennen, dat de Regeering de verschuiving heeft gevolgd en dat ook met den bevolkingsaanwas rekening is gehouden.

Volgens den heer Soangkoepon gaat het toch niet aan, in het licht van den bevolkingsaanwas beschouwd, elk jaar het kwantum op dezelfde hoeveelheid vast te stellen. Het is ook in het geheel niet de bedoeling van de Regeering, dit te doen. Elk jaar, ik zou haast zeggen, van maand tot maand, wordt de toestand opnieuw bezien. Het is de eerste keer, dat die 36-miljoen batikgreys worden gehandhaafd, maar daarin zat al een geweldige stijging boven 1933, waarin het verbruik was 27,4-miljoen batikgreys. Ik moet dus ontkennen, dat het de bedoeling zou zijn die 36 miljoen zonder meer te handhaven. Elk jaar opnieuw zal worden nagegaan — althans voor zoolang deze regeling moet gelden —, welke hoeveelheid de Indische markt behoeft. Hierin zit dus geen enkele factor voor prijsverhooging.

Het geachte lid de heer Soangkoepon houde het mij ten goede, maar hij heeft gesproken, alsof hij hier heden voor het eerst in het College aanwezig ware bij de behandeling van de contingentieering, of wel hij wil deze aangelegenheid in een vernieuwd College van Gedelegeerden eens oprisssen. Mijnheer de Voorzitter, laat ik het maar op dit laatste houden. De heer Soangkoepon heeft toch immers een geheel betoog opgezet ten aanzien van de erkenning van de importeurs en heeft gezegd, dat de Regeering aanwijst, wie als importeurs zullen worden erkend. Mijnheer de Voorzitter! Men zou evengoed kunnen zeggen, dat de Regeering aanwijst wie als kiezers zullen optreden en daarin naar willekeur te werk gaat. Er is geen sprake van iets dergelijks. De Regeering heeft niet anders gedaan dan de bestaande werkelijkheid vastleggen.

(De heer Soangkoepon: Dus dan is er ook een mogelijkheid van verhooging van het aantal importeurs?)

Zooals de Regeering reeds vroeger heeft betoogd — namelijk bij de behandeling van de hoofdbegroting en van contingentieeringsmaatregelen —, werkt in deze voortdurend een dynamische factor. De Regeering vond een zeker distributie-apparaat; dat zijn niet de Inheemsche importeurs, maar de Europeesche, Chineesche en Inheemsche importeurs, die in

(Directeur van Economische Zaken.)

de jaren van 1929—1933 gewerkt hebben, maar er hebben voortdurend verschuivingen plaats, waarmede verschillende leden bekend zullen zijn. Het is uiteraard juist, dat er een verstarrend element is, maar ik behoef niet te herhalen, dat de Regeering dit zelf ongewenscht vindt en dat dit thans wordt opgelegd door den nood der tijden.

(De heer Soangkoepou: Maar als een nieuwe importeur zich aanmeldt, wordt hij vermoedelijk niet erkend.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou zou alles onderstboven willen gooien. Ik wil hem niet van revolutionnaire neigingen betichten, maar hij zou toch wellicht alle Westersche importeurs willen vervangen door nieuwe. Dit kan de samenleving nu eenmaal niet dragen. Wanneer ik mededeel, dat alleen in den tusschenhandel in Midden-Java importeurs zijn gevestigd met credieten van f 2- tot f 2½-miljoen, dan begrijpt men toch, dat het een niet te vervullen eisch is, dat in deze tijden van ongelooflijk geringen weerstand de Regeering een ieder, die zich als importeur zou willen opgeven, zou toestaan om van de Japansche actie gebruik te maken en zich daarmee een plaats als importeur te verzekeren. Hopelijk zal spoedig zoo ver kunnen worden gegaan, dat zooals een van de leden onlangs zeide, iemand rustig failliet zal kunnen gaan, maar thans laat de toestand dit nog niet toe en moet de Regeering elk moment kunnen ingrijpen. Er komt echter binnenkort gelegenheid dit punt te behandelen, als door de Regeering de regeling der importeurslicentieering zal worden aangeboden.

Het geachte lid heeft het ook gehad over de voorwaarden, die een blanco volmacht aan de Regeering zouden beteekenen. Die voorwaarden hebben het voor de Regeering mogelijk gemaakt om allerlei ongewenschte toestanden te voorkomen. Het is met een zeer ruime hanteering daarvan geweest, dat de prijs van f 4.10 is gefixeerd; het is met een ruime hanteering daarvan geweest, dat allerlei andere eischen aan de importeurs konden worden gesteld en dat die eischen steeds verder konden gaan — het spijt mij voor de importeurs, dat dit moest geschieden — om de situatie in de hand te krijgen.

Het geachte lid heeft ook gesproken van de monopolistische positie van de importeurs, maar ik vraag mij af, wat van deze positie overblijft met een tweehonderdtal — misschien meer — importeurs, die voortdurend nog onderling van meening verschillen en nogal eens harrewarren. Als de heer Soangkoepou een importeur hiernaar vraagt zal hij waarschijnlijk hetzelfde antwoord bekomen, dat ik van een importeur kreeg, n.l. „L'importateur est né libre, mais partout enchainé". De importeur wordt vrij geboren, maar is aan alle kanten geketend.

Dan heeft het geachte lid nog over eenige artikelen gesproken. Ik wijs er onmiddellijk op, dat die artikelen al eens eerder hier zijn behandeld, maar wil er toch nog iets over zeggen. Eigenlijk is over alle artikelen gesproken, maar ik haal er eenige uit. Over artikel 4 zegt het geachte lid, dat het bewijs van herkomst, zooals geëischt is, den invoer weer belemmert. Dit bewijs van herkomst wordt echter alleen gevraagd, wanneer men in onzekerheid verkeert, of de toepassing van de landencontingenteering juist is en misschien ook nog in verband met de clearing, maar overigens wordt naar het bewijs van herkomst niet gevraagd. Er zijn te dezen aanzien nooit klachten ontvangen. Het zal mij daarom een genoegen doen, als het geachte lid zou willen mededeelen, van welken importeur hij zijn gegevens hierover heeft gekregen.

Verder heeft het geachte lid nog gesproken over den invoer in bepaalde havens en hij heeft gezegd, dat in de buitengewesten ernstig schade wordt geleden en het ruilverkeer belemmerd wordt. Mijnheer de Voorzitter. Ik heb reeds bij interruptie gevraagd, of het geachte lid hieromtrent nadere gegevens zou willen verstrekken en hij heeft dit ook toegezegd, maar in het vuur van zijn rede heeft hij verzuimd, daarop verder voort te gaan. Ik zou deze gegevens gaarne

alsnog in tweeden termijn van het geachte lid vernemen, omdat een bevestiging van wat hij stelde, voor de Regeering aanleiding zou kunnen zijn om drastisch in te grijpen. Ik hoop dus, dat het geachte lid erop zal terugkomen.

Dan moet ik er nog bijvoegen, dat de invoer van batikgreys in de buitengewesten de groote moeilijkheden, die dan zouden bestaan en die voor het geachte lid een onoverkomelijke belemmering zouden vormen om voor het ontwerp te stemmen, toch niet zoo verschrikkelijk ingrijpend kunnen zijn.

Het geachte lid is voorts met eenige conclusies gekomen. In de eerste plaats zou dit samenstel van contingententeeringen de handelsbeweging bemoeilijken; te dien aanzien verwacht ik dus nog zoo dadelijk gegevens; het behoeven geen cijfers te zijn, wanneer het geachte lid maar eenige aanwijzing wil geven, hoe ik achter deze waarheid, die hem bekend is, doch mij nog niet, kan komen.

De kwestie van de bevoorrechtiging van importeurs heeft twee kanten. De eerste kant is de vastlegging van een positie; daar heb ik al over gesproken. De andere kant wordt gevormd door het feit, dat zij op het moment overmatige winsten zouden maken. Daarop kom ik terug, wanneer ik den heer Kan beantwoord. Dat de contingententeering nadeelig zou zijn voor den consument, — ik heb zooeven al verklaard, dat dit niet juist is en dat de druk van deze contingententeering voorzover die bestaat — dit ontken ik niet — op de batikindustrie valt.

Wat betreft de opmerking, dat het eindelijk tijd is, dat de Regeering vraag en aanbod in den handel vrijlaat en terugkeert tot het internationale ruilverkeer, daarvan heeft, zooals ik gezegd heb, de Regeering aanteekening gehouden en bij de eerste de beste gelegenheid, bij internationale conferenties enz. zal Zij met deze opmerking uiteraard rekening houden. Op het oogenblik is de Regeering niet bij machte daaraan iets te doen.

Met betrekking tot de moeilijkheid der vervanging van wit goed door greys heb ik cijfers naar voren gebracht, n.l. die van 27,4 miljoen en 36 miljoen yards batikgreys.

Hetgeen het geachte lid heeft gezegd omtrent de moeilijkheden van de kleine havens tengevolge van art. 6 van de ontwerp-ordonnantie, is mij niet geheel duidelijk geworden; ik hoop dat hij dit punt in tweeden termijn nog iets zal verduidelijken. Het geachte lid heeft in punt g nog een herhaling gegeven van punt a; ik kan niet aannemen, dat hij dit heeft gedaan om het mij moeilijker te maken, doch wanneer het geachte lid nog eens de moeite neemt, het betrekkelijke punt door te lezen, zal hij zien, dat hij tweemaal hetzelfde heeft gevraagd.

Het geachte lid, den heer Prawoto, betuigt de Regeering dank voor den principieelen steun, die hij aan de contingententeering heeft willen geven. De Regeering heeft, zooals ik al heb doen uitkomen, tegen dit systeem een even grooten tegenzin als het geachte lid en aanvaardt het dan ook noode en alleen zolang en voorzover de internationale en locale verhoudingen de contingententeering onvermijdelijk maken.

Nu heeft het geachte lid gezegd, dat hij mede wil werken aan de contingententeeringen, mits die niet treffen de eerste levensbehoeften van de bevolking. Het geachte lid heeft dit al eerder te kennen gegeven en de Regeering kan zich dit standpunt zeer goed begrijpen. In het algemeen kan Zij ook zeggen, dat Zij dit standpunt in de praktijk heeft gevolgd, doch er kunnen omstandigheden en redenen zijn, die afwijking van dit standpunt noodzakelijk maken. Ik zal de eerste zijn om te erkennen, dat de blatjo-greys tot de eerste levensbehoeften der bevolking behooren. Wij hebben het hier dus thans over de consumenten en niet over de batikindustrie. Ik kan het geachte lid nog eens verzekeren, dat op den prijs van sarongs en kains pandjang de contingententeering geen invloed heeft gehad. Ik hoop, wanneer een van de leden

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Directeur van Economische Zaken.)

hieromtrent een andere opinie in feite is toegedaan, hij hier daarvan aanstonds kennis zal geven. Het is zeer moeilijk een vergelijking te treffen — dat weet het geachte lid ook wel — tusschen de prijzen van bepaalde soorten sarongs voor drie à vier jaren geleden en thans, doch de onderzoekingen, die zijn gedaan, leveren voor de Regeering de allersterkste aanwijzing op, dat een prijsstijging niet een gevolg is van de contingentteering, dus na 1933, begin 1934 wat de cambries betreft en begin 1935, wat de greys betreft, al weder om reden, dat de batikindustrie niet in staat is geweest, den druk op de koopers van haar producten, op de consumenten, af te wentelen.

(De heer P r a w o t o: De consument merkt wel de verhooging in prijs van de blatjo-greys voor de lijkwaden.)

Op de kwestie van de lijkwaden kom ik dadelijk! Overigens koopt de bevolking slechts voor enkele zaken, ik geloof voor plukdoeken voor thee en eenige andere zaken b.v. voor die lijkwaden, zelf blatjo's.

Ik herhaal, dat ik den toestand, dat de batikindustrie het opvangt, in dit gehele niet mooi vindt, en dat het een zaak is, die voortdurende aandacht vereischt.

Het geachte lid heeft er verder op gewezen, dat de verandering van cambries door greys een malaiseverschijnsel is. Dat is in het algemeen juist, maar het gaat echter niet overal op. Trouwens, de geachte spreker heeft zelf gezegd, dat in West-Java reeds sinds 7 of 8 jaar greys voor de batikindustrie worden gebruikt. Ik geef gaarne toe, dat het gebruik van greys in de batikindustrie in West-Java in verhouding is toegenomen; in Midden- en Oost-Java is deze verschuiving inderdaad het sterkst.

De verhouding tusschen het gebruik van greys in 1931 en in 1935 is 27 miljoen tegenover 36 miljoen; gaat men nog iets verder terug, tot 1931, dan wordt de verhouding 20 miljoen op 36 miljoen. De verschuiving is dus zeker beïnvloed door de crisis, maar ik herhaal, niet in de eerste plaats in beteekenende mate door de contingentteering. De Regeering houdt dus wel degelijk rekening — dit aan het adres van het geachte lid — met de crisis.

Ik kom thans tot de kwestie der lijkwaden.

Voor zoover daarvoor greys gebruikt worden — en daarom gaat het — zijn het niet de batikgreys van 42 inch, maar van 36—38 inch, waarvan de invoer wel is gefixeerd maar niet beperkt en waarvan de prijs niet is gestegen.

De Regeering heeft, juist in verband met de besprekingen in den Volksraad — aan deze kwestie speciaal aandacht gewijd en de verkregen gegevens wijzen uit, dat de greys van 36 — 38 inch, die voor lijkwaden worden gebruikt, niet in prijs zijn gestegen.

(De heer T h a m r i n: In vergelijking tot welk jaar?)

In vergelijking met vóór de contingentteering.

Het geachte lid, de heer Kan, heeft een zeer moeilijk punt aangevoerd, de winsten, die de contingentteering aan de importeurs brengt. Ik heb reeds meermalen in dit College te bepaald gezegd, dat wanneer de Regeering ingrijpt in een bepaald bedrijf, dat werkt, ik mag niet zeggen ten koste van de samenleving, maar welks werkzaamheden invloed uitoefenen op de prijzen der levensbehoeften van de samenleving, het de plicht der Regeering is, om te zorgen, dat door Haar maatregelen bepaalde groepen der samenleving niet extra groote winsten behalen. Men kan de vraag stellen, of in het geheel vrije bedrijfsleven zulke winsten toelaatbaar zijn, maar ik geloof, dat ieder het er wel over eens is, dat de Regeering maatregelen neemt, om een industrie te beschermen, die in een eerste levensbehoefte van de bevolking voorziet, de Regeering erop moet toezien, dat geen exorbitante winsten worden gemaakt. Ik ben het niet eens met die geachte leden, die wel eens te kennen hebben gegeven, dat elke winstmogelijkheid moet worden weggenomen, maar dat de winst matig moet zijn, is juist. Een der voornaamste punten, waarmee

de Regeering zich bezighoudt, is juist de controle op de winsten der importeurs.

Nu was de prijs van greys in de goedgang van den importeur ongeveer *f* 3.50 — *f* 3.75, dichterbij het laatste, dan bij het eerste cijfer. Dat is dus de c.i.f.-prijs vermeerderd met invoerrechten, licentiekosten, administratiekosten, kosten van inklaring, koope commissie en administratiekosten.

Deze prijs is nu geleidelijk opgelopen tot *f* 4.10, een behoorlijke winst, ik wil zelfs toegeven, dat zij niet exorbitant is, maar behoorlijk.

Men moet bij dergelijke zaken echter niet vergeten de geweldige creditrisico's, die, vooral thans, aan het importeursbedrijf inhaerent zijn. Als men dat in aanmerking neemt is een stijging van *f* 3.65 tot *f* 4.10, de prijs, waarop de Regeering de schroef heeft aangedraaid, zeker niet exorbitant te noemen.

De heer Kan heeft erop gewezen, dat de batikindustrie per collo, d.w.z. per corge, 10 tot 30% winst zou maken. Nu is de winst in een dergelijk Inheemsch bedrijf nog veel moeilijker te bepalen dan in een Europeesch bedrijf, zooals ook de belastingdienst zou kunnen getuigen.

(De heer K a n: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag hier zeker wel even interrumpeeren, om een verkeerden indruk bij den geachten Regeeringsgemachtigde weg te nemen. Ik heb gezegd, dat de greys in handen komen van de batikindustrie voor meer dan *f* 4,10, nl. tot *f* 4,50 en dat daartegenover staat de gerangeerde prijs, die de batikkerijen zelf maken.)

In zooverre heb ik dus gelijk en kan verder nog kleine toelichting geven. Ik dacht, dat ik antwoord gaf op een vraag van den heer Kan, dus ik ben in mijn openhartigheid zelfs verder gegaan dan noodig was.

Ik heb hier cijfers voor mij liggen van 10 gevallen. Deze zijn moeilijk controleerbaar, doch wij hebben al het mogelijke gedaan en zijn gekomen tot voor tien verschillende soorten sarongs en greys, zoowel als voor batiks, tot winsten per corge van resp. 74 et., 38 et., 25 et., 33 et., 20 et., 60 et., 65 et., 50 et., *f* 1,47 — dat zijn zeker bijzonder fijne sarongs — en 27 et. Aldus de cijfers, die ik kan aanvoeren.

(De heer K a n: Ik heb echter andere genoemd!)

Inderdaad, maar wij weten uit ervaring, dat het feit van het bestaan van loon- en inkomstenbelasting op het verkrijgen van cijfers door medewerking van particulieren altijd een belangrijken invloed oefent. Ik wil daar nu niet ver op ingaan, maar het blijft een feit, dat in alle lagen van de maatschappij doorwerkt, dat als men op eigen houtje cijfers zoekt, vaak blijkt, dat door die belastingen een ongunstige invloed wordt uitgeoefend.

Nu moet het geachte lid mij goed begrijpen: ik zeg volstrekt niet, dat zijn cijfers niet te goeder trouw zouden zijn gegeven, maar bij het verschaffen daarvan gaat men over verschillende schijven en zelf heeft de Regeering van prijs-onderzoek een groote ervaring, die aangeeft hoe ongelooflijk voorzichtig men moet zijn in het aanvaarden van wat wordt verstrekt. De cijfers, die ik zoeven gaf, zijn voor zoover doenlijk, volledig gecontroleerd, doch op de volstreekte juistheid kan ik tenslotte ook geen garantie geven.

(De heer T h a m r i n: Dus in gewone taal wilt U zeggen, dat de cijfers van den heer Kan onjuist zouden zijn.)

Laat ik zeggen, dat ik daar andere cijfers tegenover kan stellen. Ik wil volstrekt niet den indruk vestigen, dat de batiknijverheid ergens in Indië een florissant bedrijf met flinke winsten is. In zooverre ga ik dus met den heer Kan mee.

De maatregelen, die getroffen zijn om de groote importeurswinsten tegen te gaan, worden voortdurend uitgebreid. De importeurs voelen zich daaronder, zooals gezegd, niet erg behaaglijk, niet omdat zij onjuiste cijfers zouden verstrekken, maar omdat het vervelend is wanneer voortdurend andere menschen in de boeken snuffelen en alles willen weten. Toch wordt geregeld boekenonderzoek toegepast; wij volgen de

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Soeroso.)

prijzen van Japan, vergelijken allerlei gegevens en het overleg met importeurs is voortdurend aan den gang.

Ook is de Regeering op het oogenblik bezig met het gadeslaan van een andere kwestie, nl. het stelsel van „kawin”, m.a.w. dat enkele importeurs wel eens de neiging hebben om de batikkers min of meer te nopen om, wanneer zij het eene goed willen inkoop, ook het andere erbij te nemen. Wij zullen dat stelsel zeker niet accepteren en overleg te dezen opzichte is dan ook al gaande. Ik noem dit punt alleen maar als een voorbeeld van de regeeringsdiligentie.

Nu heeft de heer Kan gezegd: U heeft de winst wel op f 4,10 gesteld, maar er gaan van enkele importeurs stroomannen naar de batikkers, die de zaken voor f 4,50 en duurder verkopen. Als de heer Kan mij daarover gegevens kan verstrekken, die wij kunnen onderzoeken, dan zullen al degenen, die zich daaraan schuldig maken, op een onvriendelijke wijze worden aangepakt. Gaarne zal ik dus gegevens afwachten. Er zou daardoor nl. een ontduiking ontstaan, waartegen wij op de meest krachtige wijze zouden optreden.

Tenslotte dank ik den heer Van Helsdingen voor den aan het ontwerp verleenden steun. Ik heb het geachte lid in het voorgaande feitelijk reeds geheel beantwoord. De toestand in de batikindustrie besprak ik reeds, eveneens de importeurswinst. Wat betreft een overzichtelijker redactie, zal worden nagegaan wat in dit opzicht nog kan worden bereikt.

Ik geloof het niet, maar in het vervolg zullen wij daarmee gaarne rekening houden.

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de contingententeeringsmaatregelen ten doel zouden hebben, de eigen industrie te beschermen, bestaat daartegen van onze zijde natuurlijk geen enkel bezwaar

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: U hebt indertijd wel vóór de biercontingenteering gestemd!)

..... maar, naar uit de rede van den geachten Regeering-gemachtigde wel is gebleken, is de contingententeeringsmaatregel, die hier wordt voorgesteld, niet in het belang van Indië. De Regeering-gemachtigde heeft zoeven gezegd, dat een contingententeeringsmaatregel alle daarbij betrokken landen kan benadeelen, maar zoals ik het zie benadeelt deze contingententeeringsmaatregel wél ons land, maar niet Nederland, want door dezen contingententeeringsmaatregel beschermt men eigenlijk de Nederlandsche industrie.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft zoeven geen rechtstreeksch antwoord gegeven op mijn vraag, welk voordeel de bevolking van dezen contingententeeringsmaatregel trekt.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik heb mij zoo uitgedrukt, dat er geen nadeel voor de bevolking aan verbonden is.)

Maar ook geen voordeel, en het is dus duidelijk, dat deze contingententeeringsmaatregel geen beteekenis voor de bevolking heeft, vooral ook omdat de Regeering-gemachtigde heeft gezegd, dat deze maatregel een prijsstijging van de betrokken goederen teweeg brengt.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Welke goederen bedoelt U: greys of sarongs?)

De Regeering had het over de greys.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering-gemachtigde heeft zoeven erkend, dat deze contingententeeringsmaatregel een geringen druk heeft veroorzaakt op de batikindustrie en hij vindt dat niet zoo erg.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik heb herhaaldelijk gezegd, dat ik het wél erg vond.)

Mijnheer de Voorzitter! Dan is voor mij de zaak nóg ernstiger. Vooral, omdat de batikindustrie door de malaise in een kwijnenden toestand verkeert, is het niet gewenscht, haar nog verder naar den kelder te helpen.

De beschouwingen van den Regeering-gemachtigde schijnen te zijn gebaseerd op de groothandelsprijzen, niet op de

(Soangkoepon.)

détailprijzen en daardoor lijken de resultaten van dezen contingententeeringsmaatregel voor de bevolking eenigszins gunstig te noemen. Ik vrees echter, dat de Regeering-gemachtigde niet in staat zal zijn met cijfers aan te toonen, dat de détailprijzen de beweging van de groothandelsprijzen niet zouden hebben gevolgd. Intusschen wil ik constateeren, dat deze contingententeeringsmaatregel enerzijds tot een prijsstijging, anderzijds tot een verdere verarming van de bevolking heeft geleid. Het logisch gevolg hiervan is de moeilijkheid voor de bevolking om bepaalde goederen te koop.

Nu heeft de Regeering-gemachtigde ook gezegd, dat deze contingententeeringsmaatregel geen invloed zal hebben op de prijzen van de kain pandjang, de sarongs e.d., maar als gevolg van de algemeene prijsstijging, moet men toch verwachten, dat ook de prijzen van deze goederen zullen stijgen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat is niet juist.

De heer Ratu Langie: De bevolking kan althans die goederen niet meer betalen.)

Dat heb ik reeds gezegd: aan den eenen kant is het gevolg van den maatregel een prijsstijging van de goederen en aan den anderen kant een verdere verarming van de bevolking. Een maatregel als hier wordt voorgesteld is dus niet in het belang van de bevolking.

Aangezien de Regeering er dus niet in is geslaagd mij te overtuigen van het nut van dezen contingententeeringsmaatregel voor de bevolking, zal ik tot mijn leedwezen mijn stem niet aan het ontwerp kunnen geven.

Mijnheer de Voorzitter! Het is niet meer dan redelijk dat nu, omdat de bevolking zoo arm is en niet in staat is, het verschil tusschen den vroegeren prijs en dien na de contingententeering te betalen, dit verschil in prijs door Nederland betaald wordt in den vorm van een export-premie. Ik acht dit redelijk, omdat het hier immers gaat om de bescherming van de Nederlandsche industrie.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Ondanks de Regeering-suitceenzettingen ben ik toch — daarin gesterkt door de redevoeringen van onze geachte medeleden, de heeren Kan en Prawoto — nog van oordeel, dat de inheemsche bevolkingsbelangen ten deze zoowel individueel als algemeen nog meer zullen worden geschaad. De Regeering heeft trouwens ook verklaard, dat de prijzen van de grondstoffen voor de batik-industrie verhoogd zijn; dit zou zeker niet kwaad zijn, indien deze verhooging gelijken tred hield met de inkomsten van een groot deel van de consumenten; doch dit is m.i. niet het geval, want de inkomsten van de inheemsche bevolking zijn zeer belangrijk verlaagd, zoodat de koopkracht der bevolking niet in staat is om deze verhooging behoorlijk te absorbeeren.

Naar aanleiding van de desbetreffende opmerking van de Regeering zou ik erop willen wijzen, dat in verscheidene kleine havens ter Oostkust van Sumatra ongebleekte katoenen stoffen worden ingevoerd.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: In welke haven bijvoorbeeld?)

Bijvoorbeeld in Bandar Chalipah, Pagoerawan, Tandjong en Tandjong Tiram en andere kleine havens; er komen vanuit Singapore kleine bootjes naar die havens en deze brengen de katoenen stoffen bij kleine hoeveelheden aan de kleinhandelaars voor verkoop aan de bevolking.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dus voor de batikkende bevolking van Sumatra?)

Ik heb het over den invoer van ongebleekte katoenen stoffen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Waar worden die dan voor gebruikt?)

Voor kleeren b.v.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Waarover heeft U het nu eigenlijk?)

(Prawoto.)

Ik bedoel de ongebleekte katoenen stoffen, die niet meer zonder vergunning mogen worden ingevoerd. Wanneer een bepaalde hoeveelheid ongebleekte katoenen stoffen ingevoerd wordt in Pagoerawan, een kleine haven aan de Oostkust, wordt deze afgeleverd in kleine hoeveelheden. Wanneer nu straks de Regeering komt en zegt dat die ongebleekte katoenen stoffen alleen mogen worden ingevoerd via Belawan, dan moeten de kleinhandelaren het weer vanaf Belawan vervoeren hetgeen hun kosten groot. Dit leidt tevens tot een vermindering van inkomsten van de kleine havens. En als de bootjes niet in die kleine havens komen, zal het vervoer in omgekeerde richting van de kleine plaatsen af naar Penang óók over Belawan gaan. Dat is hetgeen ik bedoelde met de aanwijzing van de havens.

De Regeering heeft gelijk, wanneer Zij zegt dat ik terugkom op oude kwesties, en het is inderdaad juist, dat deze regeling het logische gevolg is van reeds door den Volksraad genomen maatregelen, zooals ook de heer Van Helsdingen reeds zei. Maar juist daarom is er reden te meer om deze maatregelen niet te bestendigen, nu in de praktijk is gebleken, dat daaruit zooveel nadeelige gevolgen voor de inheemsche bevolking voortvloeien. Deze contingentteering werkt nu al eenigen tijd; er zijn thans zekere gevolgen merkbaar en daaruit valt de conclusie te trekken, dat het stelsel nadeelige gevolgen voor de bevolking met zich brengt.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: U verzuimt, den aard van die nadeelige gevolgen nader aan te duiden!)

Als een van de bezwaren noemde ik reeds de prijsstijging van de greys; deze zal zeker bezwaren voor de bevolking medebrengen, omdat aan den eenen kant de goederen in prijs werden verhoogd en aan den anderen kant de bevolking die verhoogde prijzen niet meer kan opbrengen.

Dat is het groote bezwaar tegen de contingentteering.

Mijn bezwaar geldt ook het vervoer; dit heb ik zoeven reeds gezegd. Door dezen maatregel zullen de goederen alleen op bepaalde plaatsen kunnen worden ingevoerd, en wanneer zij vandaar dan weer naar andere plaatsen moeten worden vervoerd, worden de kosten verhoogd ten nadeele van de consumenten.

Ik sluit mij daarom ook aan bij mijn fractiegenoot, den heer Soeroso, en zal tegen dit ontwerp stemmen.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeering gemachtigde heeft gezegd, dat de prijsverhoging van de blatjo niet door de batikindustrie op de consumenten kan worden afgewenteld, doch dit is een uitstel van executie. De batikkerijen zullen bij eenige economische opleving in de desa de kain blatjo wel in prijs verhoogden. Ik zou dan ook gaarne der Regeering uitdrukkelijk willen verzoeken, haar adviseurs nogmaals te gelasten er een onderzoek naar te laten instellen of de lijkwaden niet van dezelfde kwaliteit zijn als de blatjo-batik.

(De heer Hart: Zij hebben dezelfde waarde, dat kan ik niet ontkennen, maar ik heb gezegd, dat voorzoover voor lijkwaden greys gebruikt worden de breedte daarvan niet 42 inch is maar 36—38 inch. Ik zal dit echter nog laten nagaan).

Het ritueel verlangt minstens drie kains lengte voor de lijkwade. Waar dus de geachte Regeering gemachtigde heeft toegegeven, dat de kwaliteit van de kain blatjo, voor lijkwaden gebruikt, precies hetzelfde is als die, welke voor batiks wordt gebezigd, is dus met andere woorden de blatjostof, door de bevolking gekocht om als lijkwade te gebruiken, in prijs gestegen.

Als wij nu nagaan, dat volgens de statistieken de sterfte onder de inheemsche bevolking $\frac{1}{2}^{0/00}$ is en dat de Inheemsche bevolking op Java en Madoera 40 m.m. zielen telt, dan zijn er dus onder haar ongeveer 20.000 sterfgevallen per dag.

Wanneer wij daarbij aannemen, dat de helft hiervan tot het armste deel der bevolking behoort, geeft dit dus 10.000 sterf-

(Kan, Van Helsdingen.)

gevallen per dag onder dit deel der bevolking. Neemt men hierbij in aanmerking, dat het ritueel eischt, dat de lijkwaden drie kains lang moeten zijn, dan is het begrijpelijk, dat het ons zeer leed doet, dat men nu juist deze blatjokain gaat contingentteeren.

(De heer Weyer: U vergist zich in Uw becijfering).

Hoe zoo?

(De heer Weyer: Rekent U het zelf nog maar eens uit.)

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb opnieuw met genoegen uit den mond van den geachten Regeering gemachtigde vernomen, dat de Regeering dezen crisismaatregel omtrent de contingentteering, zoodra het mogelijk blijkt, buiten werking zal stellen.

De Regeering heeft erkend, dat de batikkerijen den hoogen prijs van de grondstoffen niet kunnen afwentelen op de consumenten om de eenvoudige reden dat de verbruikers geen hogere prijzen kunnen betalen. In dit licht bezien, geloof ik, dat de cijfers, die ik gekregen heb, juist zijn dan de door den geachten Regeering gemachtigde genoemde winsten van de batikindustrie, die door hem zijn gesteld op 60 cent, 65 cent, f 1,47 en dergelijke

(De heer Hart: Zegt U maar gemiddeld 40 tot 45 cent.) terwijl ze volgens mijn gegevens — ik erken dadelijk, dat die cijfers niet door mij gecontroleerd zijn — slechts bedragen 10, 11 en 13 cent. Gezien den noodlijdenden toestand in de batikindustrie, zou ik dus willen concluderen, dat er veel meer te zeggen valt voor mijn cijfers, dan voor die van den geachten Regeering gemachtigde, alhoewel ik toegeef, dat natuurlijk de cijfers van de industrieën zelf cum grano salis moeten worden genomen.

Ik zou ook mijn erkentelijkheid willen betuigen voor het feit, dat de Regeering heeft verklaard zooveel mogelijk te willen blijven toezien, dat er geen minder goede praktijken worden gevolgd om de importeurs groote winsten in den zak te doen vloeien. Ik wil hier verklaren, dat natuurlijk de tusschenhandel — wanneer er sprake is van een bona fide tusschenhandel — ook een zekere winst mag hebben voor het risico, dat hij loopt bij het crediet geven aan de verschillende batikproducenten, doch ook daaraan moeten grenzen worden gesteld, wil men ten langen leste den consument daarvan niet de dupe doen zijn door een prijsverhoging, dan wel doordat men de batikindustrie zou moeten verkleinen, waardoor de verbruikers niet meer in de gelegenheid zouden worden gesteld de goedkoopere sarongs in hun bezit te krijgen.

Ik zou tenslotte aan de Regeering willen vragen, of Zij het niet mogelijk acht — en zoo ja, welke maatregelen zij dan denkt te dien aanzien te nemen — dat, wanneer de voorstellen eenmaal in de ordonnantie zullen zijn belichaamd, en in het staatsblad opgenomen, een verdere stijging in den prijs der greys zal plaats hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Na de belofte van de Regeering, dat Zij constant op haar qui vive zal zijn om toe te zien, dat — hetgeen in deze tijden steeds moet worden herhaald — de contingentteering niet ten profijte zal komen van de importeurs en ten detrimente van de batikindustrie, waarbij zoovele Inheemschen werkzaam zijn, en eveneens ten nadeele van de consumenten, zal ik geen bezwaar hebben aan deze voorstellen mijn stem te geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou willen beginnen met de Regeering dank te zeggen voor de ontvangen nadere toelichtingen en voor de toezegging om de door den heer Kan verstrekte cijfers nog nader op hun juiste waarde te willen toetsen, teneinde zoo noodig tegen de importeurs maatregelen te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord naar aanleiding van het standpunt zooals de heer Soeroso dat heeft geformuleerd. Tusschen den heer Soeroso en mij bestaat met betrekking tot dit onderwerp dit verschil, dat de heer Soeroso de con-

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Van Helsdingen.)

tingenteering alleen wil aanvaarden ter bescherming van de eigen Inheemsche industrie terwijl ik daarentegen uitga van de gedachte, die meermalen door de Regeering in dit college en ook in den Volksraad is verdedigd, dat er behoort te zijn een politiek van wederkeerige belangenbehartiging tusschen de verschillende gedeelten van het Koninkrijk der Nederlanden. Dit voorstel is voor mij zooveel te meer te aanvaarden, aangezien uit de toelichting der Regeering duidelijk blijkt, dat de Indische consument van deze contingentteering geen direct ernstig nadeel heeft gehad, terwijl de Regeering voorts ook heeft toegezegd, dat Zij de nadeelen voor de batikindustrie zooveel mogelijk zal trachten op te vangen en zal zoeken naar maatregelen om de batikindustrie te bevoordeelen.

Maar ik zou toch met enkele woorden hieraan willen vastknoopen een waarschuwing ten aanzien van de Nederlandsche Regeering, dat, wanneer wij hier bepleiten een politiek van wederkeerige belangenbehartiging, het dan ook ligt op den weg van de Nederlandsche Regeering om ervoor te zorgen, dat het ook inderdaad is een wederkeerige belangenbehartiging en dat dus de balansen over en weer in evenwicht worden gebracht. Dan heeft de Regeering voortdurend na te gaan of en in hoeverre het offer, dat Nederlandsch-Indië brengt, ten voordeele van Nederland en de Nederlandsche industrie, gecompenseerd wordt door offers van de zijde van Nederland. Ook met het oog op de verdere verarming van de bevolking alhier, waarover de heer Soeroso het heeft gehad, moet de Nederlandsche Regeering zich zooveel meer te ernstiger afvragen of en in hoeverre de verleende steun aan de Twentsche industrie niet ten deele kan worden opgevangen door Nederland zelf, door b.v. een subsidieering van de industrie aldaar, of wel, zooals het geachte lid nogmaals heeft gesuggereerd, door het geven van een uitvoerpremie.

Ik erken, dat deze suggestie eigenlijk een contradictie in zichzelf bevat, want een uitvoerpremie is bestemd om den uitvoer zooveel mogelijk te bevorderen en het eigenaardige is, dat bij dit stelsel een uitvoerpremie wordt uitgekeerd, terwijl tegelijkertijd de invoer hier — dus de uitvoer uit Nederland — wordt gecontingenteerd. Maar, hoe het zij, de bedoeling is, dat zooveel mogelijk door de Nederlandsche en de Indische Regeering de wederkeerige belangen ernstig tegen elkaar worden afgewogen.

Nu kan ik mij niet onttrekken aan den indruk, dat in dit opzicht een niet of althans een niet volkomen begripen bestaat en dat het inzicht in de nooden en behoeften van Nederland en Indië wederzijds niet aanwezig is in die mate als voor een behoorlijke behartiging dezer belangen wel noodzakelijk is.

Ik vraag mij ook af, of een beter inzicht in de wederkeerige behoeften en nooden wel kan worden verkregen door briefwisseling en of het niet gewenscht is, dat dergelijke punten door een mondelinge bespreking worden verhelderd.

Het valt daarom te betreuren, dat de destijds voorgenomen reis van den heer Colijn naar Indië, waarbij dergelijke besprekingen ongetwijfeld ook zouden zijn gehouden, niet is doorgegaan. Ik ben ervan overtuigd, dat van dit bezoek een beter begripen van de wederkeerige nooden en behoeften het resultaat zou zijn geweest.

Ik vraag mij echter af, of dit gemis niet kan worden verholpen door een bespreking van Nederlandsch-Indische autoriteiten — en ik denk hierbij allereerst aan den directeur van Economische Zaken — in Nederland. Wanneer men ziet, dat men het gewenscht heeft geoordeeld, dat voor de bestuurshervorming de regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming een bezoek brengt aan Nederland, om de gelegenheid ten volle met den Minister te bespreken, geloof ik, dat het onderhavige punt van nog grooter gewicht is en dat er alle aanleiding bestaat om ook hierover besprekingen in Nederland te voeren.

(Directeur van Economische Zaken.)

Ik geef de Regeering daarom mijn suggestie in ernstige overweging.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soeroso, heeft ten slotte zijn requisitoir gesteld; hij had dit nog even uitgesteld, maar heeft ten slotte als zijn meening te kennen gegeven, dat de aan de orde zijnde contingentteering niet is in het belang van de bevolking van Nederlandsch-Indië en dat hij haar dus niet kan steunen. Ik betreur dit wel, omdat, in breder verband gezien, — het moge eenigszins zonderling klinken — deze contingentteering toch wel weer in het belang van de Indische samenleving is. Ik wil hierop echter niet diep ingaan.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft gewezen op de noodzakelijkheid van wederzijdsche belangenbehartiging. Ik kom daarop aanstonds terug, maar het spijt mij wel, dat het geachte lid, de heer Soeroso, te dezen een, ik zou bijna zeggen, star standpunt heeft ingenomen.

Ik heb getracht uiteen te zetten, dat de consument — waarom het op dit moment ging — van deze contingentteering geen schade heeft ondervonden. Wel levert de contingentteering — ik kom ook daarop aanstonds nog terug — bezwaar op voor de batikindustrie, maar ik zou het toch zeer betreuren, wanneer dit op zich zelf voor het geachte lid aanleiding zou vormen om deze zaak niet in breder verband te zien.

Ik behoef niet meer naar aanleiding van de opmerkingen van het geachte lid te verzekeren, dat de zorgwekkende toestanden in de batikindustrie de belangstelling van de Regeering hebben. Niet éénmaal, maar ettelijke malen, niet alleen nu, maar ook bij vorige gelegenheden, is dit verklaard en er zijn fractiegenooten van het geachte lid, wien het zeer wel bekend is, hoezeer deze zaak mij persoonlijk ter harte gaat. Ik ga er thans dan ook niet verder op in.

Het geachte lid heeft verder geïnformeerd naar de kleinhandelsprijzen. Daarin schuilt een van de groote moeilijkheden. Zelfs heb ik al eenige keeren daarnaar gevraagd, teneinde een behoorlijke vergelijkingsbasis te krijgen tusschen de kleinhandelsprijzen van bepaalde soorten batiks en die van enkele jaren terug. Er bestaat thans aanleiding om te veronderstellen dat de kleinhandelsprijzen van cambries en greys, d.w.z. de grondstoffen, ongeveer in dezelfde mate zijn oestegen als die van de cambries en greys in den groothandel, en dat de sarongs vrijwel geheel de dalende lijn hebben gevolgd van de voedingsmiddelen der inheemsche gezinnen en zijn gekomen op een peil van ongeveer 35%.

Het geachte lid heeft nog op een belangrijk punt gewezen, n.l. de redelijkheid om den steun, die aan de Nederlandsche industrie wordt gegeven, door de Nederlandsche Regeering te laten betalen. Het zal het geachte college zeker bekend zijn, dat deze zaak reeds geruimen tijd de aandacht der Indische Regeering heeft, maar zooals het vaak gaat als men een moeilijke kwestie in behandeling neemt, zoo gaat het ook hier: in de eerste stadia vordert men vrij snel, maar later blijken allerlei weerstanden en moeilijkheden, zoodat zelfs bij volkomen bereidheid tot medewerking van de andere zijde de zaak niet tot stand komt met de snelheid en intensiviteit die men wel zou wenschen.

Ik kan echter zeggen, dat de Indische Regeering geen moment deze belangrijke kwestie loslaat en nog altijd hoopt, dat practisch tot een behoorlijke regeling kan worden gekomen. Ik heb de kwestie zelf in eerste instantie niet aangevoerd, omdat ik mij er vroeger al over heb uitgelaten, en het spijt mij werkelijk, dat ik er niets positievers over kan zeggen. Wij zijn in Indië, laat ik het volkomen vrijuit zeggen, niet altijd tevreden met hetgeen Nederland voor ons doet, maar aan den anderen kant van den oceaan is men lang niet altijd tevreden over wat Indië voor Nederland doet.

Tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73).

(Directeur van Economische Zaken.)

(De heer Soeroso: Dat leidt tot verder uiteengaan!)

Ik ga nu niet diep op deze zaak in, ik constateer slechts, dat hier sprake is van groeiverschijnselen, en van een nadere aansluiting binnen het rijksverband, gelukkig niet, zooals het geachte lid meent, van een verder uiteengaan. Wij nemen den groei waar, alleen vordert zij langzamer dan enthousiaste aanhangers van de idee, waaronder ook ik mij schaar, in den beginne hadden gehoopt. Groei is er echter zeer zeker.

Mede aan het adres van den heer Van Helsdingen nog deze mededeeling, dat de Indische Regeering zal blijven aandacht schenken aan deze zaak en zal trachten een goede regeling te krijgen voor dit zeer belangrijke punt. Dat wil niet zeggen, dat Nederland den geheelen druk op zich moet nemen, doch dat getracht zal worden te bereiken, dat het moederland den steun aan eigen industrie ook gedeeltelijk zelf zal verzorgen.

Ik kom thans tot den heer Soangkoepou. Nogmaals herhaal ik, dat van de batiks en greys maar ongeveer 1% naar de buitengewesten gaat. Ik bepaal mij hier nog tot de grootere havens, Makassar, Belawan, Padang, Sibolga en Tandjong Karang en ik geloof, dat het gedeelte van die 1% dat uit Singapore komt, een vrijwel verwaarloosbare hoeveelheid vormt. Intusschen heb ik er niet het minste bezwaar tegen om de zaak te laten onderzoeken. Ik ga zelf binnenkort naar de Oostkust en Tapanoeli en zal dan nagaan, of inderdaad de moeilijkheden worden gevoeld zooals de heer Soangkoepou die aanvoelt. Kunnen ze worden verholpen, dan zal ik de eerste zijn om te trachten eraan tegemoet te komen.

Overigens heeft het geachte lid zich ertoe bepaald desiderata uit zijn eersten termijn te herhalen en men zal mij verschoonen van een herhaling van mijn antwoord.

De heer Prawoto heeft gezegd, en die opmerking is zeker niet onjuist, dat het niet kunnen afwentelen van den druk der contingententeeringen van producenten op consumenten een kwestie van tijd is, en dat ze bij een economische opleving wel zal geschieden. Als er eenmaal een economische opleving komt, dan hoop ik, dat het mogelijk zal zijn, de contingententeeringen geleidelijk af te schaffen. Wellicht zal de situatie dan zóó zijn, dat tot die afschaffing niet aanstonds kan worden overgegaan, maar het is mogelijk, dat dan de consumenten door een belangrijk vermeerderd inkomen dezen betrekkelijk geringen druk zullen kunnen dragen. Wat dit betreft houd ik mij vast aan de Hollandsche uitdrukking: Geen zorgen vóór den tijd, of wel: Elke dag heeft genoeg aan deszelfs kwaad.

Ik zal mijn adviseur voor de lijkwaden — het is geen begrafenisondernemer, Mijnheer de Voorzitter, ik bedoel maar dengene, die mij op dit gebied heeft geadviseerd — vragen, nader te informeren. Er is hier een misverstand tusschen het geachte lid en mij. Ik heb niet gezegd, dat de kwaliteit van de lijkwaden anders is dan die van de gewone blatjo-batik; ik heb alleen gezegd, dat ze van een andere breedte zijn n.l. van 36 tot 38 inch voor de lijkwaden en van 42 inch voor de gewone batikgreys; ik heb gezegd, dat de soorten van 38 inch, die daarvoor worden gebruikt, niet geschikt zijn. Dat zijn mijn gegevens; ik zal ze echter nog laten verifiëren.

De heer Prawoto heeft er verder op gewezen, dat er in Indië 20 000 personen per dag sterven. Ik zou ook dat even moeten laten verifiëren. Ik geloof, dat er hier van een

(Voorzitter.)

vergissing in becijfering sprake is, want ik kom tot een gebruik van lijkwaden van 3 á 4 miljoen yards; die lijkwaden zijn niet in prijs gestegen, maar bovendien spelen zij in een hoeveelheid van 110 à 115 miljoen yards niet een belangrijke rol.

Ik zeg den heer Kan dank voor zijn steun. Hij heeft in zijn rede in tweeden termijn enkele punten, die ik naar voren had gebracht, nader geadstrueerd. Ik geloof dus niet, dat het noodig is daarop thans nader in te gaan.

Den heer Van Helsdingen, die een betoog — dat ik voor een belangrijk gedeelte kan onderschrijven — heeft gehouden tegenover dat van den heer Soeroso, kan ik nog eens herhalen, dat het offer van de batikindustrie niet onbetekenend is. Het zou onjuist zijn, te ontkennen, dat de steun, aan Nederland verleend door de Indische batikindustrie, wel degelijk beteekenis heeft, Ik zal niet zeggen, dat dit een zware druk beteekent, maar het is wel degelijk een voelbare druk. Als de heer Van Helsdingen zegt, dat dit ter kennis moet komen van Nederland, kan ik hem mededeelen, dat dit reeds is geschied, en dat de Indische Regeering niet zal nalaten erop te wijzen, dat aan Nederland met deze contingententeering als geheel een belangrijke dienst is bewezen. Wij presentereen geen rekening, wij vestigen alleen beleefd de aandacht op hetgeen er wordt gedaan. Het is zeer moeilijk zulk een zaak schriftelijk, telegrafisch of telefonisch te behandelen; aan de suggestie van het geachte lid zal de Regeering stellig haar aandacht schenken. Het is echter moeilijk degenen, die in Indië in deze zaken zijn ingewerkt, gedurende een eenigszins langeren tijd te missen, hoe belangrijk de zaak waar het om gaat, inderdaad ook is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hiermede de sprekers in tweeden termijn beantwoord en ik hoop degenen, die niet vóór het voorstel mochten zijn, te hebben overtuigd van de wenschelijkheid, den maatregel te aanvaarden.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van dit ontwerp beëindigd. Het lijkt mij, dat hiermede kan worden volstaan. Mocht echter een van de leden in derden termijn het woord wenschen te voeren, dan heb ik hiertegen geen bezwaar, gezien het feit, dat er geen schriftelijke voorbereiding heeft plaats gehad.

Indien niemand meer het woord verlangt, kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Verboom, De Hoog, Van Helsdingen, Weyer, Kan, Sosrohadikoesoemo, Roep, Kerstens en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soangkoepou, Soeroso, Prawoto, Ratu Langie, Soetardjo en Thamrin.

De Voorzitter: Ik deel de vergadering mede, dat voorzover thans te overzien valt, de volgende week geen vergadering zal worden gehouden. Een definitief bericht daaromtrent zal nader uitgaan.

De vergadering wordt te 12.25 uur n.m. gesloten.

6de VERGADERING,

Vergadering van Dinsdag 12 November 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter betr. aanwijzing van Ir. E. D. Wermuth als lid van het College van Gedelegeerden. — Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27). — Motie-Soetardjo e.s. betr. financieele positie districtshoofden. (Ond. 27 — st. 7). — Herziening strafbepalingen in de slachtofferbelasting-ordonnanties (Ond. 49). — Wijziging ordonnantie motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 56). — Uitkeering van vennootschapsbelasting aan het deelgerechtigde gebiedsdeel (Ond. 57).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 13 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Pratosomodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeoesoemo, Thamrin en Verboom.

Regeringsgemachtigde: de heer Maris.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 28, 29, 31 en 31 October en van 4 November 1935, Nos. 12, 6, 11, 16 en 7 ter aanbieding van
 - a. een ontwerp-ordonnantie betreffende de aanstelling van personeel bij den Volksraad op 80% van de H. B. B. L. bezoldiging (Ond. 77);
 - b. drie ontwerp-ordonnanties tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de opheffing van de regentschappen Karanganyar, Batang en Poerwokerto en de voeging van het gebied daarvan onderscheidenlijk bij de regentschappen Keboemen, Pekalongan en Banjoemas (Ond. 78);
 - c. een ontwerp-ordonnantie houdende wijziging van artikel 53 van het wetboek van strafrecht (Ond. 79);
 - d. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de kiesordonnantie gemeenteraden (Ond. 80);
 - e. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisisvoorziening over het loopende verpondingstijdvak (Ond. 81).

De stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 30 en 31 October 1935 Nos. 1 en 15 en van 1 November 1935 Nos. 9 en 11 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:
 - a. de ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen (Ond. 73);
 - b. de ordonnantie van nadere wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende het verlenen van licentiën tot het houden of doen houden van hazardspelen in voor het publiek opengestelde lokalen (Ond. 33);
 - c. de ordonnantie ter bekrachtiging van eenige leeningsbesluiten van den provincialen raad van Oost-Java (Ond. 48);
 - d. de ordonnantie tot bestendiging van de in Staatsblad 1933 No. 128 aangebrachte wijziging in de regeling betreffende

de toekenning van vacatiegeld uit de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië aan leden van in Nederland ingestelde commissiën (Ond. 15).

3. Brief van den eersten Gouvernements Secretaris van 30 October 1935 No. 2585/A/B ter aanbieding van een ontwerp van Wet tot voorbehoud der bevoegdheid tot het nemen van nadere maatregelen ter bevordering van de internationale samenwerking tot het voorkomen of beëindiging van de vijandelijkheden, zooals dit bij de Tweede Kamer is ahangig gemaakt, onder mededeeling dat door den bij de totstandkoming van deze wet geboden spoed het onmogelijk is geweest den Volksraad in de gelegenheid te stellen over het ontwerp van raad te dienen.

4. Dienstnota van de Algemeene secretarie van 5 November 1935 No. 2444/D ter aanbieding van een exemplaar van „Het onderwijs in het jaar negentien honderd vier en dertig”.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 October 1935 No. 23 waarbij is bepaald, dat het gedeelte van de vergoeding, geheven voor de uitvoervergunningen voor kapok, hetwelk ter beschikking van de Kapok Centrale zal worden gesteld voor het jaar 1935 bedraagt f 0.335 per uitgeoefde 100 kg kapok, netto gewicht.

6. Als voren van 28 October 1935 No. 21 houdende onthefing van Mr. H. J. Spit van zijn functie van lid tevens voorzitter van de kiesrecht-commissie, en benoeming in zijn plaats van Mr. W. H. van Helsdingen.

7. Als voren van 29 October 1935 No. 20, tot interneering van Oerip.

8. Als voren van 31 October 1935 No. 6 waarbij is bepaald, dat in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië zal worden afgekondigd de wet van 26 October 1935, bepalende voorbehoud der bevoegdheid tot het nemen van nadere maatregelen ter bevordering van de internationale samenwerking tot het voorkomen of beëindiging van vijandelijkheden.

9. Als voren van 5 November 1935 No. 16 bepalende, dat de ordonnantie van 14 September 1934 houdende nieuwe regeling van de wisselbrieven en orderbriefjes, en daarmee samenhangende voorschriften in werking treedt met ingang van 1 Januari 1936.

10. Als voren van 6 November 1935 No. 24 waarbij is bepaald, dat met ingang van een dag in de maand November 1935 voor den duur van de afwezigheid met buitenlandsch verlof van L. G. C. A. van der Hoek, Gouverneur van West-Java, wordt belast met de functiën van dit ambt F. A. E. Drossaers.

11. Als voren van 7 November 1935 No. 2 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij de 5de aanvullende begrooting betreffende Afd. VII der begrooting voor 1935 uitgetrokken fondsen voor uitbreiding en verbetering van vliegvelden te Soerabaja, Pakan Baroe en Medan.

De sub 2 tot en met 11 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur ter uitvoering van maatregelen betrekking hebbende op de bevolkingsrubber-restrictie.
2. Brief van de Particuliere Landerijen Vereeniging van 29 October 1935 ter aanbieding van een nota houdende bezwaren tegen de gedachte wijze van aankoop van particuliere landerijen door de vanwege de Regeering op te richten N. V.
3. Besluit van den Regentschapsraad van Koetoardjo van 16 October 1935 No. 130/D waarbij is bepaald, geen adhaesie te betuigen aan de motie van het Comité ter tegengang van de opheffing van het regentschap Karanganyar.
4. Adhaesiebetuigingen van regentschapsraden.
5. Brief van den Raad van Beheer van de Koninklijke

Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter betr. aanwijzing van Ir. E. D. Wermuth als lid van het College van Gedelegeerden. — Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Voorzitter, Maris, Regeeringsgemachtigde.)

vereniging Koloniaal Instituut van 2 October 1935 ter aanbieding van een exemplaar van de brochure „Wording, Werking en Toekomst”.

6. Afschrift-rekest van L. Parren en A. H. van den Broek aan den Gouverneur-Generaal betreffende de positie van Controleurs Iste klas bij den P. T. T. dienst.

7. Brief van Laode Abdoerahman, gedagteekend Baoe-Baoe 9 September 1935, betreffende de inbeslagname van zijn prauw.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Ik deel conform art. 21 der Gedelegeerden-Kiesverordening mede, dat door mij krachtens art. 20 der Gedelegeerden-kiesverordening ter voorziening in de tusschentijdsche vacature, ontstaan door het ontslag nemen als lid van het College van Gedelegeerden van den Volksraad van den heer Mr. P. A. Blaauw, aan de hand van de candidatenlijst volgnummer 3 met ingang van 31 October is aangewezen als lid van het College van Gedelegeerden, het lid van den Volksraad, de heer Ir. E. D. Wermuth.

Aan de orde is de hervatting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Staatsblad 1908 No. 13). (Ond. 27.)

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Maris**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ter beantwoording van de redevoeringen, door onderscheidene leden van het geachte college in haar vijfde vergadering van dit zittingsjaar gehouden naar aanleiding van onderwerp No. 27, zou de Regeering gaarne allereerst een enkel woord over de geschiedenis van het ontstaan van het ontwerp willen zeggen; het is begrijpelijk, dat deze geschiedenis in de beknoptheid van de schriftelijke behandeling niet overduidelijk tot uitdrukking is kunnen komen. Vervolgens zal iets meer uitvoerig moeten worden stilgestaan bij het amendement, op het ontwerp ingediend en de feiten en argumenten, welke zich daaromheen weven. En tenslotte zal ook getracht moeten worden recht te doen aan de opvattingen van de heeren Soangkoepon en Soeroso, die bij dit ontwerp een bijzonder standpunt innemen.

Het simpele, eenvoudige ontwerp, dat thans voorligt heeft de strekking om wettelijken vorm te geven aan een gedeelte, een onbeduidend gedeelte van de bezoldigingsregelingen, die met 1 April 1934 werden ingevoerd. Het werd destijds noodzakelijk geoordeeld om aan een zeer beperkte categorie van hoofdamttenaren eene vergoeding te geven voor te maken ambtskosten, niet als een extra-bevoorrechtiging, maar als onderdeel van hun positierегeling, die overigens met belangrijk verlies van inkomsten gepaard ging. Het bleek toen de voor het Land meest voordeelige weg om een deel dezer kosten te vergoeden in den vorm van vrijstelling van de betaling van huishuur of huishuurvergoeding en vrijdom van personeele belasting naar den grondslag huurwaarde van hun woning. De vrijstelling van huishuur is geregeld in de Burgerlijke Woningregeling 1934. Voor de regeling van het meest onbeduidende punt, hetwelk in belang slechts het 1/20 deel van den vrijdom van huishuur uitmaakt, moest de medewerking van den Volksraad worden ingeroepen, aangezien het hier een aanvulling van eene algemeene verordening betrof. In de regeling van dit punt ontstond vertraging. Maar thans wordt zij bij dit ontwerp voorgesteld.

Het ontstaan van het voornemen daartoe valt dus samen met de voorgeschiedenis van de bezoldigingsregeling. Los daarvan is het ondenkbaar. Hiermede wordt de onverbrekelijke samenhang met die bezoldigingsregeling aangeduid en wordt het relatief onbeduidend karakter van het ontwerp in het licht

(Maris, Regeeringsgemachtigde.)

gesteld, als een kleine aanvulling tot de regeling van de geheele materie.

Tot zoover de geschiedenis van het ontstaan van dit voorstel.

De heeren Prawoto en de medeonderteekenaars van het amendement maken van deze gelegenheid gebruik om voor te stellen een gelijke vrijstelling van belasting toe te kennen aan de districtshoofden. Uit het gedelegeerdenverslag viel op te maken, dat zij hun verlangens vooral baseerden op de financieele positie dezer ambtenaren, welke zij door de H.B. B.L. 1934 in ernstige mate geschokt achten.

Bij de mondelinge toelichting van het amendement evenwel heeft deze grondslag moeten plaats maken voor de argumenteering, dat de wedana's een gedeelte van hun woning en erf n.l. de pendoppo en het voorerf bijna doorlopend moeten missen tengevolge van de aanspraken, welke de dienst op deze gedeelten legt

„Het gezin van de wedana's is dus zeer beperkt in de vrije uitoefening van zijn huisrechten op de kawedanan”; aldus het geachte lid Prawoto.

Bij dit betoog hebben andere geachte leden zich aangesloten, t.w. allereerst de heer Roep, die voorgesteld heeft in het amendement niet te spreken van „wedana's”, doch van „districtshoofden”, teneinde ook de in rang en stand met de wedana's op gelijke hoogte staande functionarissen op de Buitengewesten in den vrijdom van belasting te betrekken; de voorstellers van het amendement hebben deze redactiewijziging overgenomen. Voorts voegde zich bij de voorstanders van deze aanvulling op het ontwerp de heer Van Helsdingen, die zelfs de vrijstelling zoo noodig zou willen uitgebreid zien tot de assistent-wedana's, voorzoo veel de bedoelde ambtenaren een dienstwoning hebben.

Uit een en ander blijkt, dat het amendement een geheel ander karakter heeft dan het voorstel. Bij het ontwerp zit het doel voor om een onderdeel van de positierегeling van de betrokken hoofdamttenaren vast te leggen zooals zij van den beginne af werd gedacht, het amendement bedoelt de positie van een bepaalde groep te wijzigen, te verbeteren.

Thans zou de Regeering gaarne eenige opmerkingen maken omtrent de omljsting van feiten en argumenten, waarin het amendement verkeert.

Bij den opzet der H. B. B. L. 1934 heeft uitdrukkelijk de bedoeling voorgezet, om het instituut van toekenning van ambts-toelagen of andere voordeelen tot het uiterste te beperken. In het eindverslag van de Commissie voor de Salarisherziening is opgemerkt, dat het, in het bijzonder nu de tijdsomstandigheden dwingen tot een zoo sober mogelijk opgezette salarisregeling, onjuist moet worden geacht om door ambtskostenvergoeding bepaalde salarissen te verhoogen, zooals b.v. bij de invoering der B. B. L. geschiedde. Naar het oordeel van de Salarisherzieningscommissie zou de vergoeding van ambtskosten in hoofdzaak beperkt moeten blijven tot een tegemoetkoming in den vorm van vrije woning aan de hoogere autoriteiten.

Verder zouden dan de toelagen in den bestaanden vorm beperkt kunnen worden tot enkele hoofdamttenaren, voor wie de noodzakelijkheid voor toekenning van een tegemoetkoming in verband met hun representatieve verplichtingen sterk in het oog springt. In artikel 14 der H. B. B. L. zijn dan ook slechts ambts-toelagen vastgesteld voor enkele Gouverneurs¹⁾, terwijl alle overige ambtsbekleeders, die onder vigueur der B. B. L. 1925/1931 zoodanige vergoedingen genoten (vgl. bijlage C der B. B. L.) daarvan thans zijn verstoken.

In artikel 15 lid (1) van de Burgerlijke Woningregeling (Staatsblad 1934 No. 147) is voorts bepaald, dat vrijstelling van de betaling van huishuur²⁾ genieten de gouverneurs,

¹⁾ Niet de provinciale gouverneurs.

²⁾ In het tweede lid van artikel 15 is bepaald, dat aan de bestuurverende assistent-residenten, die een bij uitstek groote woning moeten betrekken, welke voor hen bijzondere lasten medebrengt, een bepaalde reductie op de door hen verschuldigde huur verleend kan worden.

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Maris, Regeeringsgemachtigde.)

bestuurvoerende residenten en de regenten. Daarbij is er van den aanvang af mede rekening gehouden, dat evengenoemde autoriteiten ook vrijstelling van personeele belasting zouden genieten naar den grondslag van de huurwaarde.

Onder vigneur der B. B. L. genoten van de Inlandsche Bestuursambtenaren slechts die op Java en Madoera een kleine ambtstoelage, terwijl de districtshoofden in de Buitengewesten geenerlei toelage genoten.

De Regeering was van meening, dat bij de relatieve positieverbetering van de Inlandsche bestuursambtenaren in de H. B. B. L. geen aanleiding bestond voor handhaving van de kleine ambtstoelagen van patih's en districtshoofden op Java en Madoera, terwijl uiteraard geen termen werden gevonden om de foelagen te geven, waar zij tevoren niet worden genoten.

In dit verband moge worden opgemerkt, dat de patih van f 525 — f 675 (B. B. L.) is teruggebracht op f 500 — f 600 (H. B. B. L.), een achteruitgang dus van ongeveer 11 procent, wat het eindsalaris aangaat, terwijl het beginsalaris in nog mindere mate is verlaagd (nog geen 5%).

Het districtshoofd op Java en Madoera is van f 325 — f 525 (B. B. L.) teruggevallen op f 280 — f 420 (H. B. B. L.), een achteruitgang van precies 20% in eindsalaris, in beginsalaris ongeveer 14%.

Ook in de salariering der overige Inlandsche bestuursambtenaren komt hun relatief hooge waardeering in de H. B. B. L. duidelijk tot uiting.

Indedaad is het zoo, dat wanneer een zekere mate van financieelen achteruitgang de norm zou moeten zijn voor de toekenning van vrijdom van personeele belasting, reeksen van ambtenarengroepen den wedana's naar die gelukkige toekomst zouden voorgaan.

Bij de mondelinge verdediging werd gesproken over de beperking van de huisrechten van de wedana's op de pendoppo en het voorerf en het kan wel niet anders, of het College moet den indruk hebben gekregen, dat voor den dienst bijna doorlopend wordt beschikt over ruimten, welke een onderdeel uitmaken van de woningen der districtshoofden, en dat alles terwijl deze ambtenaren over bedoelde gedeelten nog huur moeten betalen ook. Doch in werkelijkheid is de situatie een geheel andere. Bij de bepaling van de aan deze ambtenaren op grond van de Burgerlijke Woningregeling 1934 in rekening te brengen maximum huur worden de pendoppo en het voorerf steeds beschouwd als te vallen buiten de voor woning bestemde gedeelten van gebouw en erf. Dit geldt ook voor het op de meeste erven voorkomende paviljoen, dat als kantoor wordt benut. Bij de berekening van de huur, door de wedana's te betalen, worden derhalve deze ruimten buiten beschouwing gelaten en, waar in het algemeen de personeele belasting voor deze ambtenaren wordt berekend over de door hen te betalen huishuurvergoeding, worden de pendoppo en het voorerf ook niet in de heffing betrokken.

Ik heb hier een paar plattegronden van wedana-woningen bij mij, Mijnheer de Voorzitter — waarop duidelijk is aangegeven, welk deel van deze gebouwen voor den dienst in beslag is genomen. Ik moge het nogmaals zeggen, Mijnheer de Voorzitter, deze gedeelten komen voor de berekening van huishuur of personeele belasting niet in aanmerking. Het komt voor, dat de wedana een kamer van zijn woonhuis moet gebruiken als kantoor, in de diensturen dus, omdat er voor hem en zijn personeel in het kantoorpaviljoen niet voldoende ruimte is; ook daarmede wordt bij de bepaling van de huishuurvergoeding rekening gehouden, door aftrek van een zeker percentage van de te betalen huur. Ook in dit geval wordt de personeele belasting slechts geheven van het voor de werkelijke woonruimte betaalde bedrag aan huur.

De woningen der districtshoofden op de buitengewesten hebben geen pendoppo, doch ook daar is voor dien ambtenaar in het algemeen een afzonderlijk kantoor beschikbaar. Verder gelden de voorschriften omtrent huurvermindering,

welke ik zoo juist aanhaalde, uiteraard ook voor deze functionarissen.

Ik geloof, dat ook deze kwestie hiermede wel een eenigszins ander aspect krijgt dan bij aanvankelijke beschouwing leek.

Het geval van Koetoardjo, waarvan de heer Prawoto nog melding maakte, waarin de wedana werd genoopt de vroegere regentswoning te betrekken is een, uitzonderlijk en zich zelf staand geval. Een geval derhalve, waarop alleen reeds om die reden geen algemeen geldende maatregelen kunnen gebouwd worden. Zij zijn slechts geschikt voor een bijzondere op zich zelf staande beslissing, indien deze noodzakelijk is.

De beteekenis van het amendement als tegemoetkoming voor de districtshoofden moet overigens niet overdreven worden. De personeele belasting naar den grondslag huurwaarde van de districtshoofden zal gemiddeld ongeveer f 16 à f 18 bedragen en dat wel te verstaan per jaar en voor ambtenaren wier minimumbezoldiging meer dan f 3000 per jaar bedraagt. De kosten zullen ongeveer f 8000 à f 9000 bedragen.

De Regeering meent met het vorenstaande te hebben aangevoerd, dat geen der aangevoerde argumenten het ingediende amendement kan schragen, en voorts ook de relatieve onbeduidendheid als individueele verbetering voor de wedana te hebben bewezen.

Maar ook los daarvan heeft de Regeering de meest ernstige bezwaren om aldus incidenteel op breede schaal de vergoedingen voor ambtskosten weer binnen te halen, die kort geleden nagenoeg geheel werden uitgebannen. Zooals reeds uitvoerig werd uiteengezet is het punt der ambtstoelagen door de bezoldigingscommissie diepgaand onderzocht. Zij werden voor de districtshoofden onnoodig geacht. De bestaande kleine toelagen werden zelfs afgeschaft. Er is geenerlei aanleiding om de acten van dit onderzoek, dat zoo kort geleden werd gesloten, te heropenen en stellig niet naar aanleiding van dit ontwerp, dat slechts uitvoering bedoelt te zijn. Tot zoover over het amendement.

De heeren Soangkoepon en Soeroso nemen ten aanzien van dit ontwerp een afzonderlijke plaats in. Zij zijn principieel tegenstanders. Zelfs heeft de heer Soeroso, nog voor het regeeringsantwoord te hebben aangehoord, verklaard tegen te zullen stemmen.

De Regeering heeft groote waardeering voor het streven dezer geachte leden om ook bij dit ontwerp de uiterste soberheid te betrachten, doch verder gaat de overeenstemming met deze sprekers niet.

De heer Soangkoepon overdrijft de beteekenis van het ontwerp wel ernstig door te stellen, dat dit ontwerp aan de betrokken hoofdamttenaren het genot van vrije woning bedoelt te geven. Neen, het ontwerp geeft slechts vrijdom van personeele belasting naar één grondslag, hetgeen in waarde slechts 1/20 deel van het genot van vrije woning bedraagt.

(De heer Soangkoepon: Maar zij hadden, behalve vrijstelling van personeele belasting, toch al eerder het genot van een vrije woning.)

De heer Soangkoepon heeft volgens het stenografische verslag gezegd, dat het ontwerp aan deze hoofdamttenaren verzekerde: a, het genot van een vrije woning en b, vrijstelling van personeele belasting. Nu kan het zijn — en ik wil dat gaarne aannemen — dat de heer Soangkoepon het anders bedoeld heeft, maar gezegd heeft hij het niet en hij heeft evenmin zijn stenogram op dit punt gecorrigeerd.

Vrije woning genoten zij inderdaad reeds lang op grond van de Burgerlijke Woningregeling. Bovendien geeft de Regeering hun niet terug, ook niet langs anderen weg, wat hun ontnomen werd. Ook deze ambtenaren zijn wel verre van in inkomen te zijn vooruitgegaan, gelijk de heer Soang-

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Maris, Regeeringsgemachtigde, Prawoto.)

koepon blijkbaar veronderstelt, in inkomsten belangrijk achteruitgegaan. En deze dingen zijn alle in het openbaar en niet in een hoek geschied.

De heer Soeroso is ook van meening, dat door de vrijdom van personeele belasting het salaris der hier bedoelde ambtenaren als het ware weer op het peil wordt gebracht, waarop het onder de B. B. L. stond.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat de personeele belasting naar den grondslag huurwaarde van een resident in den regel wel niet meer dan f 90 per jaar, niet per maand, zal bedragen, dan blijkt hieruit wel het ongegronde van deze meening.

Waar aan de redeneering van beide heeren aldus de basis ontzinkt, mag worden verwacht, dat zij nu hun bezwaar ook zullen laten varen.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft erop gewezen, dat de toekenning van vrijdom van personeele belasting aan de drie groepen van hoofdamttenaren, n.l. de gouverneurs, de bestuurvoerende residenten en de regenten, te danken is aan de regeling van de H. B. B. L. omdat daarbij de ambtstoelage van deze hoofdamttenaren tot het minimale werd beperkt. Ik zou er echter den geachten Regeeringsgemachtigde op willen wijzen, dat uit de H. B. B. L. of welke andere stukken ook, niet met stelligheid kan worden afgeleid, dat vrijstelling van personeele belasting voor het bewonen van dienstwoningen door de gouverneurs, besturende residenten en regenten kan worden verleend. Ik weet niet in hoeverre de argumenten, door den Regeeringsgemachtigde aangevoerd juist zijn, omdat de Regeeringsgemachtigde niet dieper op de zaak is ingegaan. Wat betreft het argument van de billijkheid van de afschaffing van de ambtstoelage aan de patih's en de wedana's zeide de Regeeringsgemachtigde, dat het beginsalaris van den wedana bij de H. B. B. L. is teruggebracht van f 325 tot f 280, d.i. dus een vermindering van 14%; het eindsalaris voor die groep is teruggelopen van f 525 tot f 420, dus een teruggang van 20%.

Wanneer wij nu de salarissen van de gouverneurs, besturende residenten en regenten nagaan, dan zien wij, dat de gouverneurs volgens de B. B. L. een salaris ontvingen van f 2000 en volgens de H. B. B. L. f 1800, zoodat zij slechts 10% in salaris zijn achteruitgegaan; die van de residenten zijn terugbracht van f 1350 tot f 1200, d.i. dus een achteruitgang van 8% en die van de regenten van f 1350 tot f 1150 d.i. een achteruitgang dus van 9%.

Behalve dit, Mijnheer de Voorzitter, moet men bij de salarissen van deze hoofdamttenaren nog de vrijstelling van huishuur in aanmerking nemen zoodat deze hoofdamttenaren relatief in hun inkomen vooruit zijn gegaan door de regeling van de H. B. B. L. en feitelijk veel meer ontvangen dan toen ze nog gesalarieerd werden onder vigueur van de B. B. L., omdat ze voorheen ook huishuur moesten betalen voor de door hen bewoonde dienstwoningen.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde noemde de verlichting der lasten als gevolg van de eventueele vrijstelling der districtshoofden van de personeele belasting onbeduidend, maar juist omdat de districtshoofden 20% van hun inkomen moesten missen, zou ik een verlichting van hun lasten, hoe gering ook, toch zeer apprecieeren.

Verder heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd dat de pendoppo niet uitsluitend en doorlopend voor de uitoefening van den dienst gebruikt wordt. Maar Mijnheer de Voorzitter, de pendoppo is te allen tijde voor den dienst beschikbaar. Slechts zelden wordt particulier bezoek van den wedana daar door hem ontvangen.

(De heer Van Helsdingen: Maar dat is toch al bij de berekening van de huur in aanmerking genomen.)

Inderdaad is de pendoppo bij de berekening van den huur van de kawedanan vrijgesteld maar ik heb in eersten termijn

(Prawoto.)

reeds betoogd, dat het gebruiken van de pendoppo die dicht aan de particuliere woning grenst de vrije uitoefening van de huurrechten belemmert, omdat, wanneer in de pendoppo een vergadering wordt gehouden, het geheele gebouw zoo goed als ontruimd moet worden. En van de rest der woning wordt in de practijk nog een gedeelte in beslag genomen voor een tafel met drink- en eetwaren, ingericht om den ambtenaren, die voor hun dienst in de pendoppo bijeen zijn, het verblijf te veraangenamen. Dikwijls worden in de pendoppo nog andere vergaderingen gehouden. Ik blijf dan ook van meening dat de huurrechten van de districtshoofden geschaad worden en zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde alsnog willen verzoeken, ook aan de districtshoofden vrijdom van personeele belasting voor de bewoning van hun dienstwoning toe te kennen.

Voordat ik de verschillende sprekers over het amendement beantwoord, zou ik den heeren Roep, Van Helsdingen en Soetardjo dank willen zeggen voor den steun, dien ze aan mijn amendement hebben gegeven, en kom vervolgens tot de beantwoording van de door ons geacht medelid, den heer Soangkoepon geopperde bezwaren. In zijn betoog heeft mijn geacht medelid een onlogische gevolgtrekking gemaakt op de door hem vooropgestelde stelling. Als ik even uit zijn rede een citaat mag aanhalen, dan zegt hij op pagina 70 van het stenografische verslag:

„Na de invoering van de H. B. B. L. 1934 werden zelfs landsdienaren, die te voren niet verplicht waren een ambtswoning te betrekken, aangewezen om landswoningen te huren tegen een bepaald percentage van hun bezoldiging. Niettegenstaande deze landsdienaren particuliere woningen tegen zeer verlaagden huur kunnen verkrijgen, moeten zij toch tegen wil en dank de landswoningen huren”.

Mijnheer de Voorzitter! Men zou zeggen, dat, wanneer men deze bewering uit, het logisch is, erop aan te dringen, dat ook deze ambtenaren wel een compensatie verdienen voor het feit dat zij, anders dan andere landsdienaren, verplicht worden „tegen wil en dank” — dit zijn de eigen woorden van den heer Soangkoepon, — een duurdere landswoning te betrekken.

Doch Mijnheer de Voorzitter, aan die overweging koppelt de heer Soangkoepon een onlogische slotconclusie vast, n.l.

„Dit verplicht huren van landswoningen acht ik wel logisch, omdat ik ook van oordeel ben, dat elke landsdienaar in de allereerste plaats moet medewerken om de lasten van het Gouvernement te verlichten.”

Wanneer de heer Soangkoepon consequent wil zijn (De heer Soangkoepon: Ik ben altijd consequent.)

..... dan moet hij een voorstel bij de Regeering indienen om de overige landsdienaren, bijv. de schatkistambtenaren, e.a., eveneens, te verplichten in de vele ongebruikte leeg landswoningen te trekken. Hier op Batavia staan nog vele appartementen in het oude gebouw van het Koningspleinhotel leeg. Ik kan voorts een geheele reeks leeg landsgebouwen opnoemen in Midden-Java en misschien wil de heer Soangkoepon een initiatief-voorstel aan de Regeering doen om de overige landsdienaren te verplichten die gebouwen te huren; immers, de heer Soangkoepon zegt woordelijk:

„Dit verplicht huren van landsgebouwen acht ik wel logisch, omdat ik ook van oordeel ben, dat elke landsdienaar in de allereerste plaats moet medewerken om de lasten van het Gouvernement te verlichten.”

De heer Soeroso heeft niet ons amendement in bespreking genomen, doch is tegen het geheele ontwerp, met andere woorden dus ook tegen den nasleep, belichaamd in ons amendement. Ik hoop, dat de argumenten van den geachten Regeeringsgemachtigde ter weerlegging van zijn betoog voor hem zoo steekhoudend zijn, dat hij thans vóór het ontwerp en dus ook vóór ons amendement zal stemmen.

De heer Kan is ingegaan op de mededeeling van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat het ontwerp beoogt

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Soangkoepon.)

vrijdom van personeele belasting, omdat er reeds bij de voorbereiding van de H. B. B. L. 1934 rekening mede werd gehouden, dat alle gouverneurs, residenten en regenten vrijstelling van huishuur zouden genieten, alsmede vrijstelling van personeele belasting naar den grondslag van de huurwaarde.

(De heer Kan: Volgens de Memorie van Toelichting van deze ontwerp-ordonnantie).

Inderdaad, maar zoeven is door den geachten Regeerings-gemachtigde die toelichting met zooveel woorden herhaald en in den gedachtengang van de voorstellers wordt hier dus gememoreerd, dat dit een uitvloeisel is van de H. B. B. L. en dat de invoering op een bepaalden datum kan plaats vinden. In verband met hetgeen ik zoeven gezegd heb, neem ik echter niet zoo grif aan, dat het ontwerp een uitvloeisel is van het eenmaal vastgestelde schema van de H. B. B. L.

Verder zegt de heer Kan:

„Wanneer wij dus deze kwestie principieel beschouwen, lijkt het mij toe dat, wil men den wedana's en anderen ambtenaren dezelfde vrijstelling verleenen, men dit op een geheel andere manier zal moeten doen en zal moeten aandringen op een salarisverhoging; doet men dit niet dan loopt de H. B. B. L. in de war.”

De heer Kan zoude eerste zijn, om, mochten wij met een incidenteel voorstel tot salarisverhoging komen, tegen dit voorstel te stemmen, gezien den berooiden toestand van 's Lands financiën. Daarom doet zijn suggestie hier dan ook wel een beetje vreemd aan.

De heer De Hoog zeide in zijn rede het volgende:

Ik wil er toch even op wijzen, dat hetgeen de Regeering hier voorstelt, eigenlijk is een tegemoetkoming aan de hogere B. B.-groep, zoowel bij het Europeesche B. B. als het Inlandsch B. B., en ik zou er tegelijkertijd op willen wijzen, dat deze functionarissen op andere manier weer in hun inkomsten zijn getroffen; de heeren Soangkoepon en Soeroso kunnen hiervoor de H. B. B. L. naslaan. Het is een logische consequentie van het feit, dat hun vrijstelling van huishuur is gegeven, dat men hen daarnaast vrijstelt van de betaling van personeele belasting.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zoeven reeds betoogd, dat men, wanneer men de inkomstenderving van alle ambtenaren beschouwt, n.l. hun bezoldiging onder de B. B. L. in vergelijking met die volgens de H. B. B. L., tot de erkenning zal moeten komen, dat juist de inkomsten van de drie hoogste groepen van B. B.-ambtenaren het minst achteruit gegaan zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne, hoewel ons amendement niet gaat in de richting, als door den geachten Regeerings-gemachtigde aangegeven, toch het geachte College willen verzoeken om bilijkheidsredenen aan ons amendement wel de noodige aandacht te willen schenken.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil aanvagen de Regeering hartelijk dank te zeggen, voor het feit, dat Zij heeft gewezen op het aanwezig zijn van een fout in mijn betoog; deze fout wil ik dan thans even herstellen. Met de twee voordeelen, die ik heb genoemd, bedoelde ik n.l. dat na aanneming van dit ontwerp twee voordeelen aan de in deze ontwerp-ordonnantie bedoelde bestuursambtenaren zullen zijn geschonken, te weten het genot van vrije woning en het genot van de vrijstelling van het betalen van personeele belasting. De Regeering heeft dit ook erkend.

Mijnheer de Voorzitter! Zooals ik in mijn rede in eersten termijn heb verklaard, zie ik de noodzaak van het plaatsen van de in de ontwerp-ordonnantie en ook van dit ingediend amendement bedoelde bestuursambtenaren in een meer bevoorrechte positie ten opzichte van deze personeele belasting dan de andere landsdienaren, die te voren ook in het genot van vrije woning werden gesteld, niet in.

Waarom — zoo vraag ik mij af — moet b.v. een detachementscommandant van de veldpolitie in den buitenpost, die

vroeger ook in het genot van vrije woning werd gesteld, niet in het genot van de in deze ontwerp-ordonnantie bedoelde voordeelen worden gesteld? Verder heb ik hierbij in aansluiting met het betoog van ons geacht medelid, den heer Ansluit, het oog op de kleine Inlandsche ambtenaren van de opium-regie, de ambtenaren van de In- en uitvoerrechten en accijnzen in de buitengewesten en nog zoovele andere categorieën van ambtenaren, die te voren in precies dezelfde omstandigheden verkeerden als deze bestuursambtenaren.

Ik zie geen enkele reden, om ten opzichte van de personeele belasting onderscheid te maken tusschen de door mij genoemde landsdienaren en de in de ontwerp-ordonnantie bedoelde bestuursambtenaren.

Wil men dus te dezen opzichte op den aangenomen grondslag van de H. B. B. L. redelijkheid betrachten, dan dienen alle landsdienaren, die te voren het genot van vrije woning hadden ook in deze vrijstelling te worden betrokken.

Wanneer thans deze vrijstelling ook tot deze landsdienaren wordt uitgebreid, zou ik mij op grond van rechtvaardigheids-overwegingen bij de blijdschap van ons geacht medelid, den heer Prawoto ten deze kunnen aansluiten, hoewel dergelijke bevoorrechtiging m.i. in flagranten strijd is met de grondslagen van de personeele belasting; immers volgens de interpretatie van de wet is de personeele belasting een directe verteringsbelasting, die zich regelt naar uiterlijke verschijnselen, waaruit een vermoeden is te putten omtrent de meerdere of mindere onbekrompenheid der levenswijze, met andere woorden omtrent het bedrag der verteringen. Er wordt naar de bestaande grondslagen slechts belasting geheven van hetgeen een middel is om te verteren, niet van hetgeen een middel is om te verdienen. Dit is dus het hoofdbeginsel, waarop de personeele belasting berust. In dit licht bezien zouden zeker de in het amendement-Prawoto e.s. genoemde landsdienaren meer in aanmerking komen van deze vrijstelling dan de in deze ontwerp-ordonnantie genoemde, in werkelijkheid nog goed betaalde bestuursambtenaren. Ik begrijp in dit verband daarom niet, waarom ons geacht medelid, de heer De Hoog geporteerd is voor een tegemoetkoming aan de hogere Binnenlandsch Bestuursgroep, zoowel bij het Europeesch Binnenlandsch Bestuur als het Inlandsch Binnenlandsch Bestuur. Mij dunkt, dat — als deze bestuursambtenaren het genot van vrije woning na de invoering van de H. B. B. L. blijven behouden, terwijl de andere landsdienaren in plaats van het genot van vrije woning thans huishuur moeten betalen, dit een belangrijke tegemoetkoming voor deze bestuursambtenaren beteekent.

Ons geacht medelid, de heer De Hoog heeft verder betoogd, dat deze functionarissen op andere manier weer in hun inkomsten zijn getroffen, maar, Mijnheer de Voorzitter, geldt dit niet in meerdere mate nog voor de andere landsdienaren? De zachte hand van deze bestuursambtenaren steeds met een zachte hand behandeld, zoodat deze ambtenaren mijns inziens geen reden tot klagen hebben; daarom heb ik het betoog van ons geacht medelid, den heer De Hoog met verbazing aangehoord, waar hij verklaarde, dat ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, er altijd voor gestreden heeft, dat bestuursambtenaren in de H. B. B. L. in het algemeen beter bezoldigd zouden worden, want sedert het bestaan van het Nederlandsch gezag in deze gewesten, is dit steeds door de Regeering zelf als beginsel aangenomen, zoodat het woord „vechten” voor dit doel mijns inziens misplaatst is. Waar, zooals ik reeds gezegd heb — het hoofdbeginsel van de personeele belasting berust op de heffing van hetgeen men verteert, dat wil zeggen, dat hij die op grooter voet leeft, ook direct meer betaalt, begrijp ik niet, dat het genot van vrijstelling van huishuur de logische consequentie in zich draagt van het vrijstellen van de betaling van de personeele belasting, zooals ons geacht medelid, de heer De Hoog, in eersten termijn heeft betoogd.

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Soangkoepon.)

Ook is het mij niet recht duidelijk, waarom dit geacht medelid, den heer Soeroso en mij in dit verband er op gewezen heeft, dat de Regeering zich speciaal heeft bepaald tot de hoogste functionarissen, in wie in de eerste plaats wordt gezien de vertegenwoordiger van het gezag. Dit gezag is mijns inziens in de H. B. B. L. volkomen ruim gehonoreerd; dit heeft ons geacht medelid de heer de Hoog ook erkend, maar waarom de aard van het gezag ook beheerscht moet worden door het al of niet vrijstellen van personeele belasting, is mij een groot raadsel.

Toen ik eenige jaren geleden de vrijstelling van belastingen van eenige personen, in de zelfbesturende gebieden ter Oostkust van Sumatra, die deze vrijstelling van oudsher als een prerogatief volgens den Adat bezaten, met de bevoegde autoriteiten besprak, werd mij medegedeeld, dat vrijstelling van belastingen een ouderwetsche instelling is en dat deze zoo spoedig mogelijk behoort te verdwijnen. Nu heeft men echter dit ouderwetsche prerogatief ten behoeve der hoogste Europeesche en Inlandsche gezagdragers in het leven geroepen. Men verwerpt dergelijke prerogatieven voor de zelfbesturende landschappen; voor de hoogste bestuursambtenaren heeft men thans wonderwel die verworpen instelling ingevoerd.

Wat het betoog van ons geacht medelid, den heer Prawoto, betreffende het afzonderen van een groot deel van een dienstwoning voor den dienst aangaat, volgens artikel 4 van de bestaande personeele belasting bestaat de mogelijkheid tot vrijstelling van personeele belasting voor dat voor den dienst gebruikte deel. Dit heeft de Regeering trouwens zoeven reeds duidelijk gemaakt.

Ons geacht medelid, de heer Kan, heeft ons gewezen op het feit, dat in de Memorie van Toelichting bij de voorbereiding van de H. B. B. L. 1934 er o.m. rekening mede werd gehouden, dat alle Gouverneurs, bestuurvoerende residenten en regenten vrijstelling van huishuur zouden genieten, alsmede vrijstelling van personeele belasting naar den grondslag van de huurwaarde.

Ik denk, dat hierbij alleen sprake is van vrijstelling van de betaling van huishuur en niet van de personeele belasting. Deze laatste vrijstelling zou geheel in strijd zijn met de door mij zoeven genoemde hoofdbeginselen van de personeele belasting. Consequent genomen moet men feitelijk bij de totstandkoming van deze vrijstellingen eerst de definitie van de personeele belasting herzien, anders handelt men in wezen in strijd met de beginselen van deze personeele belasting.

Summa summarum kom ik tot de volgende conclusie, dat:

- de in deze ontwerp-ordonnantie te verleenen vrijstelling lijnrecht staat tegenover het hoofdbeginsel, waarop de personeele belasting berust;
- er geen voldoende aanleiding bestaat om naast de vrijstelling van huishuur aan genoemde bestuursambtenaren ook nog vrijstelling van personeele belasting te verleenen; vooral, wanneer men in aanmerking neemt, dat het genot van vrije woning van andere landsdienaren thans is vervangen door het betalen van huishuur;
- deze vrijstelling onbillijkheden schept tegenover de andere landsdienaren, die vóór de totstandkoming van de B. B. L. en H. B. B. L. mede het genot van vrije woning hadden;
- de arbeid en de standing van de hoogste bestuursambtenaren in de bepaling van de salarissen steeds volkomen en veel beter dan andere landsdienaren worden gehonoreerd, immers de provinciale gouverneurs worden gelijk bezoldigd als de directeur van Binnenlandsch Bestuur en de voorzitter van den Volksraad, terwijl hun andere ambtgenooten op f 1500 's maands worden bezoldigd met voor de gouverneurs nog minstens f 100 ambtstoelage p.m.;
- het verleenen van vrijstelling van personeele belasting aan de in deze ontwerp-ordonnantie genoemde bestuursambtenaren beteekent het onnoodig weder doen herleven van ouder-

(Roep.)

wetsche privilegiën, die deze functionarissen nimmer hebben bezeten.

Ik stem dus tegen deze ontwerp-ordonnantie.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons duidelijk gemaakt, dat verschillende gedeelten van de woning van een wedana, zooals de pendoppo, het voorerf en soms nog een kamer in het huis, die als kantoor wordt gebruikt, worden afgetrokken bij vaststelling van de huurwaarde voor de personeele belasting.

Dat was mij wel bekend, maar ik meen hieraan de opmerking te moeten verbinden, dat het betoog van den heer Prawoto toch wel zeer nauw aansluit aan de practijk van de uitvoering van het wedana-ambt. Iedereen, die in de binnenlanden bekend is, weet dat wanneer bij een wedana een koempoelan wordt gehouden, hetzij met zijn assistenten, met desahoofden, met Europeesche bestuursambtenaren of wie dan ook, op die dagen in de wedana-woning een groote riboet heerscht. Het heele huis en erf wordt al dien tijd gebruikt door wel vijftien of meer menschen, gasten en verzorgers die daar moeten slapen en voor wie moet worden gezorgd. Men kan dit niet rangschikken onder de particuliere gastverplichtingen van den betrokkene, dit zijn wel degelijk verplichtingen die zijn verbonden aan de adatgebruikelijke uitoefeningen van het ambt.

(De heer **Thamrin**: Zouden die euvelen dan worden bestreden door vrijstelling van personeele belasting?)

De heer **Thamrin**, bij wien de heer Van Helsdingen zich blijkens een instemmend hoofdknikken schijnt aan te sluiten, ziet het blijkbaar anders, maar ik sluit mij geheel aan bij de visie van den heer Prawoto, dat het vrije gebruik — en dat zal de heer Van Helsdingen niet kunnen ontkennen — van de ruimte van de kewadanaän, het huisrecht dus in zijn onbeperkte beteekenis, — afgescheiden van de pendoppo en het woonerf — wordt aangetast door het adatrechterlijk gebruik daarvan ten aanzien van de door mij genoemde vergaderingen.

Ook de heer **Thamrin** zal niet ontkennen dat de kewadanaän geen particuliere woning van den betrokkene is, doch een huis wat ten allen tijde voor dienstuitoefening in verschillende opzichten gebruikt wordt. De wadana rekent dan ook altijd op die mogelijkheid, door te zorgen dat er in zijn woning voldoende ruimte aanwezig is; ja, dikwijls moeten de kinderen het huis tijdelijk verlaten om plaats te maken voor dienstgasten.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft er nadrukkelijk op gewezen, dat de ambtskosten voor de wedana's indertijd zijn afgeschafte en nu door deze vrijstelling weer zou worden binnengeloodst een nieuwe vergoeding voor ambtskosten op breede schaal. Als die vergoeding dan moet bestaan in de belangrijke vermindering van f 18 per jaar, of f 1,50 per maand, dan zal men toch wel met mij eens zijn dat die afschaffing van personeele belasting voor deze categorie bestuursambtenaren niet kan worden geassimileerd met de gedachte van invoering van een vergoeding voor ambtskosten op breede schaal. Ik geloof, dat deze gedachtencombinatie dan ook onjuist is.

Wat wij zouden bereiken, — dat zullen de heer **Thamrin** blijkens zijn interruptie en de heer Van Helsdingen blijkens zijn instemming met den heer **Thamrin**, moeten toegeven — is eenvoudig dit, dat deze groep van bestuursambtenaren een kleine tegemoetkoming zou bekomen voor het voorrecht — ik zeg niet: voor de last, maar voor het voorrecht — om huis en hof ten allen tijde voor een belangrijk deel ter beschikking van den dienst te moeten stellen. Dat zou een totaal bedrag van hoogstens f 9000 per jaar beloopt en ik geloof, dat ik den Regeeringsgemachtigde aan mijn zijde zal vinden, wanneer ik meen, dat het bedrag van f 9000 in deze geen belangrijke factor uitmaakt. Ik erken, dat de wijze, waarop deze vrijstelling van personeele belasting voor de wedana's tot stand zou komen, niet geheel correct en niet geheel juist is; ik erken met den Regeeringsgemachtigde

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(Kan.)

dat dit voorstel een integreerend deel uitmaakt van de H.B.B.L., zoals die indertijd tot stand is gekomen; ik erken óók met, zoenals Regeeringsgemachtigde, dat wij dus bij de uitvoering van de H.B.B.L., omdat hier de Volksraad toevallig moet worden ingeschakeld omdat het een ordonnantiewijziging betreft, hiervan gebruik zouden maken om een ander en nieuw element in de H. B. B. L. te brengen. De juistheid van dat gedeelte van het betoog der Regeering erken ik dus gaarne. Ik erken ook, dat het wellicht niet een geheel elegante en correcte wijze van wetgeving zou zijn.

Maar ondanks dat alles zal het duidelijk zijn, dat ik er voorloopig voor blijf gevoelen, om aan deze groep van bestuursambtenaren vrijstelling van personeele belasting toe te kennen. Ik wil de argumenten, die daarvoor pleiten niet alle op hun formeele waarde uitzoeken en toetsen, ik wil ook niet precies afwegen of op dit moment en in deze ontwerp-ordonnantie de wijze, waarop wij de vrijstelling van personeele belasting zouden toekennen, wel bijzonder elegant is. Ik wilde slechts den nadruk leggen op de wezenlijke beteekenis van het amendement, nl. dat aan deze ambtenaren vrijstelling van personeele belasting zal worden verleend op gronden, die voor mij zeer sterk spreken. Ik heb het reeds een paar malen naar voren gebracht en wil het nu als conclusie nogmaals vastleggen, dat de ambtswoning van den wedono, niet alleen de pendoppo, maar het geheele huis en hof, te allen tijde en onder alle omstandigheden, voor den dienst moet worden beschikbaar gesteld en in de praktijk daarvoor ook dikwijls wordt gebruikt.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in tweede instantie willen beginnen met voorop te stellen, dat ik het stelsel, waarop deze voorstellen berusten, niet gelukkig gevonden acht, want wil men vrijstelling van personeele belasting aan de genoemde ambtenaren, dan lijkt het mij gemakkelijker en juistere toe om zulks over de geheele linie te doen. Nu wekt het onwillekeurig den indruk — en daarin moet ik mijn geachte medeleden, die dit naar voren hebben gebracht, gelijk geven — alsof er sprake zou zijn van een zekere bevoorrechtiging van de hoogste categoriën B. B.-ambtenaren.

De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting gezegd, dat dit een uitvloeisel is van hetgeen bij de vaststelling van de H. B. B. L. in gedachte of op papier was gefixeerd.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zoeven in zijn antwoord den inhoud van de toelichting herhaald en ik geloof dat wij met vol vertrouwen kunnen aannemen dat zulks inderdaad het geval is, al hebben wij niet zwart op wit onder de oogen gehad hetgeen toen door de Regeering terzake was besloten. Ik kan geen vrijheid vinden, om, evenals ons geacht medelid, de heer Prawoto heeft gedaan, twijfel uit te spreken omtrent hetgeen de Regeering tot tweemaal toe heeft verklaard.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Prawoto heeft zoeven gezegd dat, wanneer salarisverhoging voor de wedana's zou worden voorgesteld, ik dan zeker tegen zou stemmen, omdat de stand van 's Lands financiën zulks niet zou toelaten en het geachte lid vond het vreemd dat ik een dergelijk voorstel heb gedaan. Oeh, Mijnheer de Voorzitter, er zullen in de oogen van den heer Prawoto wel meer vreemde dingen zijn, maar voor mij geldt het volgende: wat aan salarisverhoging aan de wedana's wordt toegekend moet ten aanzien van 's Lands financiën op dezelfde wijze worden beschouwd als de vrijstelling van de personeele belasting.

Wil men de zaken inderdaad goed beschouwen dan moet men geen struisvogelpolitiek voeren; dan moet men lusten, die onder een zekeren naam kunnen worden verworven en niet dadelijk in contanten kunnen worden uitgedrukt, niet beschouwen alsof zij niet leiden tot een vermindering van 's Lands inkomsten. Dergelijke beschouwingen laat ik liever aan anderen over.

(Van Helsdingen.)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zoeven het bedrag van f 8 000 à f 9 000 genoemd als de lasten, welke op de Regeering zouden drukken genoemd de wedana's eveneens in het genot zouden worden gesteld van vrijdom van personeele belasting. Inderdaad, dat bedrag — en daarin ga ik volkomen mede met den heer Roep — is te gering om van overwegend belang te zijn; maar daarmee is tevens gezegd dat, wanneer de wedana's met dat bedrag gelukkig zouden worden gemaakt, die verlichting weinig zin zou hebben ten aanzien van de ontlasting van hun verdrinking, volgens de verklaring van de sommige leden, in de verdrinking komt door hun laag salaris.

Ik herhaal dus hetgeen ik in eerste instantie gezegd heb: ik voel er veel voor, de salarissen van de districtshoofden, zoowel hier als in de buitengewesten, onder de loupe te doen nemen en ben ervoor — en daarbij mag niet alleen gedacht worden aan den stand van 's Lands financiën maar ook aan de belangrijkheid van het bestuursapparaat — dat, wanneer een motie in dien zin van den Volksraad uitgaat, zij door de Regeering in gunstige overweging wordt genomen en wel vooral om het bestuursapparaat intact te houden, teneinde deze ambtenaren goed hun plicht te laten doen en dus te zorgen dat dit bestuursapparaat, vooral in deze tijden op de beste wijze zal kunnen functioneeren.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn reeds heb ik erkend, dat dit ontwerp een uitvloeisel is van een bij de begroting en de H. B. B. L. aangenomen beginsel en daarom spreekt het vanzelf dat ik vóór dit ontwerp zal stemmen.

Ten aanzien van het amendement kan ik niet anders dan erkennen dat de Regeeringsgemachtigde, naar mijn oordeel, in zijn bestrijding wel sterk staat in de eerste plaats doordat hij zoo met klem gewezen heeft op het feit, dat bij de berekening van de huishuur ten volle rekening wordt gehouden met de woningruimte, die bestemd wordt voor het openbaar gebruik, en in de tweede plaats ook waar hij betoogde, dat bij de salariering van de Inlandsche ambtenaren van lagere rang wel degelijk een zekere overwaardeering heeft plaats gevonden en dat men bij de vaststelling van die salarissen eigenlijk de vergoeding voor huishuur e.d. daarin al min of meer heeft begrepen. Voor mij is echter beslissend de inconsequentie van het geheele stelsel, dat de Regeering wel vrijstelling van huishuur en — waarom het in deze ordonnantie eigenlijk alleen gaat — vrijstelling van personeele belasting verleent aan de hoogere B.B.-ambtenaren, doch dat Zij dit niet doet ten aanzien van de lagere B.B.-ambtenaren, voor wie het stelsel toch even redelijk zou zijn. Ik heb er in eersten termijn ook op gewezen, dat ik dit systeem niet kan bewonderen en dat het m.i. veel eerder op den weg der Regeering zou liggen om dit stelsel verder door te voeren en eventueel, wanneer dan van een overwaardeering der salarissen van de lagere B.B.-ambtenaren mocht blijken, zelfs over te gaan tot verlaging van die salarissen.

Nu staat echter vast, dat bij de vaststelling der salarissen van de meer bedoelde drie groepen van hoogere B.B.-ambtenaren in de H. B. B. L. met deze vrijstelling van het betalen van huishuur en vrijdom van personeele belasting reeds is rekening gehouden. Vast staat ook, dat in de salariering van de lagere ambtenaren deze vrijstelling al min of meer is verdisconteerd en het wil mij zoodoende voorkomen, dat alleen nog over blijft een tweeslachtigheid in het stelsel, dat de Regeering ten aanzien van deze B.B.-ambtenaren heeft toegepast, een tweeslachtigheid, die mijn bewondering niet kan wegdragen.

Maar ik voel zeer veel voor het argument, dat de Regeering heeft voorgebracht en dat ook door ons geacht medelid, den heer Roep, zoo sterk is onderstreept, dat het toch wel informeel is om in deze ontwerp-ordonnantie, die een geheel andere strekking heeft, nu plotseling weer het nieuwe element te gaan

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27).

(De Hoog.)

inlasschen van de vergoeding, toe te kennen aan lagere Inlandsche B. B.-ambtenaren. Maar ik neem stelling tegenover den heer Roep en ga in dit opzicht met de Regeering mee, dat het ongewenscht is om incidenteel een dergelijke belangrijke wijziging aan te brengen, al is zij financieel niet zoo erg belangrijk — maar dit maakt het ook zooveel te gemakkelijker om tegen dit amendement te stemmen —, namelijk dat het ongewenscht moet worden geacht, om incidenteel door het amendement te aanvaarden, dat in dit stelsel weer nieuwe elementen in de door de H. B. B. L. vastgestelde salariering der B. B.-ambtenaren zouden worden ingelascht.

Op grond daarvan, Mijnheer de Voorzitter, moet ik tegen dit amendement stemmen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij bepalen tot enkele opmerkingen naar aanleiding van hetgeen de heer Prawoto heeft gezegd. De heer Prawoto heeft namelijk een vergelijking gemaakt tusschen de salariering van de hogere bestuursambtenaren en de wedana's en dergelijke. Uit den aard der zaak mag een dergelijke vergelijking nooit gemaakt worden. Het zou hetzelfde zijn alsof men probeerde de hoogst gesalarieerde maar ook de meeste verantwoordelijkheid dragende ambtenaren over één kam te scheren met ambtenaren, die veel minder of in het geheel geen verantwoordelijkheid dragen. Daarom kan men deze vergelijking dan ook niet doorvoeren.

Aan den anderen kant heeft de heer Prawoto iets gezegd, dat mijns inziens aanleiding geeft om er even op in te gaan. Hij heeft namelijk gezegd: Waar blijkt eigenlijk uit, dat het bij den opzet van de H. B. B. L. 1934 in de bedoeling der Regeering heeft gelegen om aan de betrokken B. B.-ambtenaren vrijstelling van personeele belasting te geven? De heer Prawoto heeft gezegd, dat hij dit nooit geweten heeft, maar ik vind, dat hij hierbij wel een weinig te ver is gegaan. Hij heeft namelijk de juistheid van de mededeeling der Regeering in twijfel getrokken. Ik geloof toch niet, dat dit juist is, maar ik krijg den indruk, dat wanneer die bedoeling van den opzet van de H. B. B. L. den heer Prawoto inderdaad vooruit bekend zou zijn geweest, hij misschien anders zou hebben gestaan ten opzichte van het indienen van zijn amendement.

Alles maakt echter op mij den indruk, dat de heer Prawoto te hulp wil komen aan deze groep van lagere bestuursambtenaren en meent, dat op het oogenblik te kunnen vinden in een vrijstelling van het betalen van personeele belasting. Mijnheer de Voorzitter! Ik moet eerlijk zeggen, dat ik eigenlijk van de Regeering niet begrijp, dat Zij niet is ingegaan op het door mij den vorigen keer gedane verzoek om een toezegging, dat Zij deze kwestie eens zal nagaan. Want juist wat betreft de vrijstelling van het betalen van personeele belasting voor deze categorie van bestuursambtenaren, welke vrijstelling zulke betrekkelijk geringe financieele gevolgen heeft, had zulk een toezegging zeker de voorstellers van het amendement bevredigd en de Regeering zou er dan beter afgekomen zijn dan Zij er waarschijnlijk nu af zal komen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter! in ieder geval zou ik den heer Prawoto en den medeondertekenaren van het amendement in overweging willen geven, het amendement in te trekken, aangezien thans de stemming daarover eenigszins verward en onzeker zal zijn. Aan den anderen kant echter zou ik de voorstellers van het amendement in overweging willen geven om hetgeen zij wenschen te verkrijgen te trachten te behalen in den vorm van een motie; wanneer zij een dergelijke motie indienen, zal ik daaraan met alle genoegen mijn stem geven.

De heer **Maris**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil aanvangen met een beknopt antwoord aan den heer Soangkoepon, aangezien hij op dit oogenblik zijn bijzonder standpunt ten deze handhaaft. Ik kan in dit opzicht kort zijn, want hetgeen dit geachte lid betoogt is eigen-

(Maris, Regeeringsgemachtigde.)

lijk een doorlopende reactie tegen het werk van de bezoldigingscommissie. Hij heeft allerlei bezwaren omtrent de verhouding van salarieringen enz., doch de heer Soangkoepon zal van mij wel kunnen begrijpen, dat ik het thans niet een bijzonder gelukkig gekozen oogenblik kan vinden om een bezoldigingsdebat te gaan entameeren.

Met het hoofdbeginsel van de personeele belasting als verteringsbelasting heeft deze kwestie niets te maken. Bij herhaling heb ik doen uitkomen, dat de vrijstelling van betaling van personeele belasting hier slechts een vorm is, waarin de Regeering meende op de meeste voordeelige wijze aan haar verplichting tot vergoeding van zekere ambtskosten te kunnen voldoen.

(De heer **Soangkoepon**: Maar het betreft hier toch een bevoorrechtiging van bestuursambtenaren.)

Mijnheer de Voorzitter: Het is ook een oordeel, dat de Regeering deelt met de bezoldigingscommissie, dat de bestuursambtenaren iets hooger gehonoreerd dienen te worden dan de overige ambtenaren. Dus ook dit bezwaar is een reactie tegen het bezoldigingsstelsel.

(De heer **De Hoog**: De heer Soangkoepon noemt het een bevoorrechtiging, maar is het dat wel?)

De heer Prawoto heeft zijn amendement nader toegelicht en hij is begonnen met erop te wijzen — en ook de heer De Hoog heeft dat gedaan — dat nimmer in de stukken betreffende de H. B. B. L. is medegedeeld, dat het verlenen van een vrijstelling voor het betalen van personeele belasting als thans voorgesteld, in de bedoeling lag. Ik ben geneigd om de juistheid aan te nemen van hetgeen de heer Prawoto stelt, want ook ik heb daarvan geen spoor kunnen vinden. Maar dat de Regeering dit besloten heeft blijkt uit — en dat mag ik wel zeggen, aangezien men er thans naar informeert, waardoor ik mij gehouden acht deze kwestie eenigszins gedetailleerd te behandelen — een telegram der Regeering van 12 December 1933 aan de bezoldigingscommissie, welke commissie daarop heeft gereageerd in een brief van dezelfde maand. Men heeft het blijkbaar niet noodig gevonden, dit te publiceeren, aangezien het een zoo uiterst onbeduidende kwestie betrof in vergelijking met de huurvergoeding, die in waarde twintig maal het bedrag van de personeele belasting uitmaakt. Men heeft wel de vrijstelling der huurvergoeding in de stukken neergelegd, doch op de kleinigheid van den vrijdom van personeele belasting is men niet verder ingegaan.

Mij dunkt, de heer Prawoto heeft allerminst de bedoeling gehad, de juistheid van de verklaringen der Regeering te ontkennen; natuurlijk niet; het geachte lid heeft alleen enkele nadere inlichtingen gevraagd en zoo heeft de Regeering het ook begrepen.

De heer Prawoto brengt dan nog de relatieve achteruitgang in bezoldiging van de hoofdambtenaren vergeleken met de subalterne ambtenaren in het geding, maar dat is ook weder een bezoldigingsaangelegenheid die kort geleden haar beslag heeft gekregen. Ik geloof niet, dat het nu, een jaar later, de tijd is, om daartegen weder sterk te ageeren.

(De heer **Soangkoepon**: Het gaat om de bevoorrechtiging.)

De heer **Prawoto**: De kwestie wordt nu ter sprake gebracht, omdat nu argumenten naar voren komen, die destijds niet werden aangevoerd, zooals vrijstelling van personeele belasting voor de hogere ambtenaren, enz.)

Dan heeft de heer Prawoto betoogd, dat de pendoppo van den wedana niet uitsluitend voor den dienst wordt gebezigd. Dat is, wat de Regeering doorlopend heeft betoogd. De Regeering heeft aangevoerd, dat de pendoppo niet in aanmerking wordt gebracht bij de bepaling van de huurwaarde van de woning, terwijl het gezin van de pendoppo daarom nog wel eenig voordeel heeft en alle genot, dat het ervan heeft, is dus meegenomen.

Nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27). — Motie-Soetardjo e.s. betr. financieele positie districtshoofden (Ond. 27 — st. 7).

(Maris, Regeeringsgemachtigde.)

Daarnaast heeft de heer Prawoto erop gewezen, dat het gezin van den wedana ook nog eenig ongerief heeft van de vergaderingen en wat daarmee samenhangt, die in de kewedana worden gehouden. Deze kwestie wordt ook behandeld in stukken van het departement van Verkeer en Waterstaat, die ik over deze aangelegenheid heb nageslagen en daaruit bleek mij, dat nog niet zoo heel lang geleden de wedana's een zekere vergoeding ontvingen voor het ongerief, dat zij ten gevolge van de vergaderingen e.a. hadden. In 1932 is deze vergoeding beëindigd en het motief daarvoor was, dat het een kostbare geschiedenis was en verder, dat tegenover het ongerief toch ook nog wel enkele lusten aan het bezit van een dienstwoning verbonden waren.

(De heer Soangkoepo: Daarom moeten de tractementen verlaagd worden.)

Trouwens, als men zoover gaat wordt het een wel zeer subjectieve kwestie, die nauwelijks in geld te waardeeren zou zijn.

Den heer Roep meen ik met het voorgaande evenzeer beantwoord te hebben.

Bij de geachte leden, de heeren Kan, Van Helsdingen en De Hoog vindt de Regeering levendigen steun. Zij kan dit buitengewoon waardeeren.

De heer Van Helsdingen heeft nog betoogd, dat de consequentie zou medebrengen, dat ook aan de lagere ambtenaren vrijstelling van huishuur en personeele belasting zou moeten worden verleend. De Regeering meent toch, dat dit niet juist is. Dit zou alleen juist zijn, wanneer het redelijk zou zijn aan alle ambtenaren een vergoeding te geven voor ambtskosten, maar dat is door de salaris-herzieningscommissie juist verworpen. Bedoelde ambtenaren hadden een kleine vergoeding, die hun is ontnomen. Wanneer men dus zou betoogen: alle ambtenaren of zelfs maar alle bestuursambtenaren dienen een vergoeding voor ambtskosten te ontvangen, komt weder de salariskwestie aan de orde.

(De heer Van Helsdingen: Het is wel een consequentie van het feit, dat men de vergoeding wel verleent aan residenten, enz. en niet aan de lagere ambtenaren.)

Dat gaat dus weder tegen het bestaande bezoldigingsstelsel. Ik kan dergelijke bezwaren waardeeren, maar het College zal het toch wel met mij eens zijn, dat het een ongeschikt moment is om nu, een jaar, nadat de salaris-herzieningscommissie haar rapport heeft uitgebracht, weder aan de salarissen te gaan tornen.

(De heer Van Helsdingen: Daarom stem ik ook tegen het amendement.)

De heer Kerstens: Het is een gevolg van het feit, dat het voorstel voor enkele groepen nu wordt ingediend.)

Wanneer destijds, onmiddellijk na 1 April 1934, een voorstel ware ingediend betreffende vrijdom van personeele belasting, dan zou daarover niet gerept zijn, want naast den door den Volksraad aanvaardend vrijdom van huishuur vormt dat een absoluut onbeduidend nevenpunt.

Ik meen hiermede, Mijnheer de Voorzitter, dit voorstel aan het oordeel van het geachte college te mogen overgeven.

De Voorzitter: Is de eerste onderteekenaar van het amendement voornemens het te handhaven?

De heer Prawoto: Neen, Mijnheer de Voorzitter, wij trekken het amendement hierbij in.

De Voorzitter: Het gewijzigd amendement-Prawoto e.s. (Ond. 27, stuk 6) is door den eersten onderteekenaar ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

In de plaats van dit amendement is ingediend een motie, ondertekend door de heeren Soetardjo, Kan, Sosrohadikoesoemo en Prawoto (Ond. 27, st. 7) luidende:

(Van Helsdingen, Kerstens.)

„Het College van Gedelegeerden, gehoord de debatten,

overwegende, dat het salaris van de districtshoofden in vergelijking met dat der overige inheemsche bestuursambtenaren te laag moet worden geacht, terwijl verschillende toelagen, die de districtshoofden voorheen genoten of afgeschaffd of sterk verlaagd zijn,

dringt er bij de Regeering op aan de financieele positie der districtshoofden op eenigerlei wijze te verbeteren”.

Waar de inhoud dezer motie zooveel overeenkomt met dien van het zoo juist ingetrokken amendement, stel ik mij voor om aanstonds tot behandeling dier motie over te gaan. Eerst kan echter tot stemming over de ontwerp-ordonnantie worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie Ond. 27 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening dat de heeren Thamrin en Soangkoepo geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de motie, voorgesteld door de heeren Soetardjo, Kan, Sosrohadikoesoemo en Prawoto. (Ond. 27, st. 7.)

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! U nam zooveel als vanzelfsprekend aan, dat de motie van gelijken inhoud zou zijn als het ingetrokken amendement. Ik ben het daarmee gansch niet eens.

De Voorzitter: Ik heb gezegd, dat de inhoud van beide zooveel overeenkomt, dat op grond daarvan dadelijk tot behandeling der motie kon worden overgegaan.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen in dit opzicht toch wel grondig van meening te moeten verschillen. In de motie wordt een oordeel uitgesproken, over de salariering van de wedana's, een oordeel waartoe ik op dit oogenblik allermint in staat ben. Gezegd wordt o.a., dat die salariering te laag is, terwijl wij van de Regeering hebben gehoord, dat de wedana's over-gewaardeerd worden. Ik vind daarom, dat de behandeling van deze motie zoo moet zijn, dat zij eerst naar de afdelingen wordt verwezen en er alleszins aanleiding bestaat voor de voorstellers om een toelichting te geven, waarna, na schriftelijke behandeling, een toelichting van de zijde der Regeering zal moeten komen. Ik acht het daarom thans zeker niet het oogenblik om nu zonder meer deze motie te gaan behandelen.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat wij met deze motie, gevolg van de intrekking van het amendement, van den regen in den drup zijn gekomen. Zooveel werd aangevoerd, dat het amendement een ingrijpen beteekende in de bezoldigingskwesties een jaar nadat die waren afgedaan. Ik geloof dat dit even sterk, neen sterker, omdat het een grooter terrein bestrijkt, voor deze motie geldt. Brengt men haar dus nu in stemming, dan zal ik tegen stemmen, omdat ik van de motie juist verwacht een opnieuw op stapel zetten van de heele bezoldigingskwestie. Als de wedana's en districtshoofden in het algemeen geacht worden te zijn onderbetaald en daarvan in dit college per motie wordt kennisgegeven, dan stel ik mij zoo voor dat vele andere groepen van ambtenaren een gelegenheid zullen trachten te baat te nemen om eveneens het college zich bij motie over hun bezoldiging te doen uitspreken en de wenschelijkheid van herziening daarvan door de Regeering ook te doen betoogen. Als dat zoo zou gaan, dan zitten wij hier op korten termijn midden in de salarisdebatten en dat lijkt mij geheel onjuist.

(De heer Van Helsdingen: De beteekenis der motie gaat toch ook die van het amendement verre te boven.)

Motie-Soetardjo e.s. betr. financieele positie districtshoofden (Ond. 27 — st. 7). — Herziening strafbepalingen in de slachtbelasting-ordonnanties (Ond. 49).

(Roep, Voorzitter, Soetardjo.)

Juist daarom zal ik tegen de motie stemmen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij geheel aan bij de woorden van den heer Van Helsdingen. De motie is op dit oogenblik volkomen onrijp voor behandeling. Bovendien zou daarbij de Regeering-gemachtigde voor ambtenaars-aangelegenheden tegenwoordig dienen te zijn.

Wat de heer Kerstens heeft opgemerkt, lijkt mij volkomen juist. Men weet, dat ik sympathiek sta tegenover het denkbeeld, den wedana's een hoogere bezoldiging toe te kennen; ik meen, dat in verband met hun maatschappelijke functie, die bezoldiging te laag is. Maar aan den anderen kant ben ik het met den heer Kerstens eens — om een voorbeeld te noemen — dat ook de bezoldiging van andere ambtenaren, b.v. de onderwijzers, en anderen te laag is.

(De heer Van Helsdingen: En die van de politieambtenaren.)

Ik heb ook gezegd „en anderen.” Ik verklaar mij daarom volkomen incompetent hierover te oordeelen en zal derhalve over deze motie mijn stem thans niet kunnen uitbrengen.

De **Voorzitter**: Het lijkt mij wenschelijk om, waar verschillende leden verklaard hebben, incompetent te zijn over dit punt thans een oordeel uit te spreken, de behandeling van deze motie aan te houden tot een nader te bepalen tijdstip.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Het motief tot indiening van deze motie was hierin gelegen, dat zowel door den Regeering-gemachtigde als door verschillende leden, met welke meening ik mij overigens volkomen kan vereenigen, de vorm, waarin de verbetering van de financieele positie van de districtshoofden werd voorgesteld, n.l. bij amendement op dit ontwerp, niet bepaald elegant werd geacht. Het was om zoo te zeggen, niet op de juiste plaats, dat wij de suggestie in dit college hebben voorgebracht. Op grond daarvan hebben wij om tegemoet te komen aan de suggesties van verschillende medeleden, het voorstel gegoten in den vorm van een motie. De bedoeling van de motie is geen andere dan die, welke is neergelegd in de mondelinge toelichting van den heer Prawoto n.l. dat het, met het oog op de minder gunstige financieele positie van de districtshoofden, vergeleken bij die van andere Indonesische bestuursambtenaren, zooals b.v. de regenten, de patih's, de onderdistrictshoofden, wel degelijk urgent is, dat de Regeering bijzondere aandacht schenkt aan de positie van deze groep Indonesische landsdienaren. Het is ook op grond daarvan, dat de P.P.B.B. niet lang geleden een rekest tot de Regeering heeft gericht met het verzoek, de financieele positie van deze ambtenaren te verbeteren.

Nu is het juist, wat de heeren Van Helsdingen en Kerstens hebben gezegd, dat, indien dit zoo ware, wij de geheele kwestie van de bezoldiging van de landsdienaren opnieuw aan de orde zouden stellen. Zoo is het echter niet. Het betreft hier een poging om de positie van de districtshoofden, zooals ook uitdrukkelijk in de motie wordt gezegd, op eenigerlei wijze te verbeteren. Het behoeft niet bepaald te geschieden in den vorm van een salarisverhoging. In de motie is voorts ook de aandacht gevestigd op de toelagen, die de districtshoofden vroeger hadden en die deels tot een minimum zijn verlaagd, en deels afgeschaft.

Ik zou er derhalve bij de Regeering zowel als bij mijn geachte medeleden op willen aandringen, deze motie te beschouwen als een poging om de financieele positie van de districtshoofden op eenigerlei wijze te verbeteren, hetgeen dus niet een verhoging van hun salarissen behoeft te beteken.

In dien vorm lijkt ons de motie zeker wel aanvaardbaar en kan ze ons inziens ook aanstonds in behandeling worden genomen.

(Voorzitter, Soangkoepon.)

De **Voorzitter**: Op het oogenblik is de vraag, of de motie al dan niet aanvaardbaar is, niet aan de orde. Aangezien verschillende leden hebben te kennen gegeven dat zij op het oogenblik de materie niet voldoende kunnen overzien, lijkt het mij voor de zuiverheid van de stemming gewenscht, dat de verdere behandeling van deze motie wordt aangehouden tot een nader tijdstip. Ik stel de verdere behandeling van deze motie dus uit tot nader bericht.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende herziening van de strafbepalingen en eenige daarmede verband houdende voorschriften in de slachtbelasting-ordonnanties (Ond. 49), als aangevuld bij nota van wijziging (stuk 6).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Sedert de totstandkoming van de slachtbelastingordonnantie worden de overtredingen daartegen bedreigd met een straf, bestaande in een boete van maximaal f 25. Er is een bepaalde tijdsperiode geweest, waarin men er in het algemeen niet aan dacht, de bepalingen van deze ordonnantie te overtreden. Maar toen werd de slachtbelasting, als gevolg van een crisismaatregel, verdubbeld, dus met 100% verhoogd. Bij deze verhoging van belasting bleven de prijzen der geslachte dieren, zooals karbouwen, runderen enz., nog steeds op hetzelfde niveau.

Het percentage van de verschuldigde slachtbelastingen bedraagt dan even boven de 10%. Na de intrede van de malaise in onze maatschappelijke samenleving dalen de prijzen tot meer dan 30%, zoodat een karbouw, die vroeger f 60 kostte, thans gemakkelijk voor den prijs van f 16 tot f 20 te verkrijgen is. Beschouwen we den prijs van een koe, dan constateeren we, dat die tot f 6, soms minder, is gedaald. Intuschen blijft de slachtbelasting op het zelfde peil tusschen deze vernietigde prijzen zegeviereren. Er is reden tot de vraag, of een belasting van 100% op een geslachte koe niet de grens van het redelijke overschrijdt.

Terecht hebben mijns inziens dan ook eenige leden in het Gedelegeerdenverslag opgemerkt, dat de bedenkelijke toename van den clandestinen slacht een rechtstreeksch gevolg is van de te hooge slachtbelasting. Hoewel ik van cordeel ben, dat ieder burger verplicht is, de wetten des Lands te eerbiedigen en te gehoorzamen, moeten we toch niet vergeten, dat de menschelijke neiging om elken overheidsmatregel, die door de burgers niet als billijk en redelijk wordt erkend, te overtreden, grooter wordt dan bij die, waarvan zij zelf de redelijkheid kunnen inzien.

Doch de oorzaak van deze overtredingen ligt bovendien niet alleen in de al te hoog gebleven slachtbelasting, maar ook in de wijze van het houden van toezicht op dit gebied. Ik zeg: het houden van toezicht, feitelijk moet dit beteekenen het niet houden van toezicht op dit gebied. Er is nooit voldoende controle uitgeoefend op de overtredingen van deze slachtkeur. Wanneer overtredingen van de slachtkeur zelfs in een groote stad als Batavia met haar uitgebreid politiepersoneel kunnen gebeuren, dan kan men met een gerust hart verklaren, dat op dit toezicht van toepassing is het spreekwoord: „Gods water over Godsakker laten loopen”. Doch behalve dit onvoldoende toezicht, is verder het niet gemakkelijk beschikbaarstellen van de slachtbriefjes aan belanghebbenden ook een van de oorzaken van deze overtredingen. De afstanden tusschen de standplaatsen van de slachtdebitanten zijn dikwijls te ver van de belanghebbenden, die een dier willen slachten. Ik heb wel een gebied gekend, waar men de bepalingen van de slachtbelasting onder goedkeuring van de plaatselijke bestuursambtenaren mag overtreden.

Het is zeker heel goed, dat de overheid bepalingen op dit gebied maakt, maar zij moet m.i. zorgen, dat de burgers binnen redelijke grenzen, die bepalingen kunnen verwerklijken en dit

(Van Helsdingen.)

is bij de uitvoering van deze slachtkeur niet altijd het geval. Worden er bepalingen in het leven geroepen, die niet gemakkelijk door de belanghebbenden zijn uit te voeren, dan staat dit min of meer gelijk aan het uitlokken van strafbare feiten en zulke maatregelen acht ik ongezond en bovendien in strijd met de grondgedachte van artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht.

Afgescheiden van de omstandigheid, dat de voorgestelde strafmaat in verhouding tot huidige vee prijzen exorbitant hoog is, vraag ik mij af of de volledige afwenteling van de slachtbelasting op den consument niet ten gevolge kan hebben, het moeilijk verkoopen van het vleesch tegen redelijke prijzen aan de consumenten, want de meeste consumenten hebben niets meer om behoorlijk te kunnen betalen. Zou dit niet uitloopen op het besluit van: „Ik kan het vleesch niet betalen, ik zal maar voor mijn gezondheid als vegetariër leven”. Het behoeft geen betoog, dat dit besluit van deze slachtbelasting straks op de slachtbedrijven zal terugkaatsen.

Maar deze ontwerp-ordonnantie betreft niet de economische zijde van het vraagstuk, doch slechts het bestrijden van de clandestiene slacht.

De oorzaak van deze clandestiene slacht ligt m.i. niet in het geringe bedrag der geldboete dan wel in den duur van den lijfswang, doch geheel in het onvoldoende toezicht en de niet-voldoende naleving der bepalingen, zelfs door de uitvoerders dier bepalingen.

Het is voor mij daarom nog een open vraag, of de verscherping der strafbepalingen de clandestiene slacht kan bestrijden. Bovendien ben ik van oordeel, dat de in de bestaande regeling vastgestelde lijfswang financieel voor het Land voordeliger is dan deze nieuwe regeling; immers bij een lijfswang blijft de boete bestaan, terwijl de gevangenskosten steeds nog op den veroordeelde kunnen worden verhaald; de voorgestelde ontwerp-ordonnantie kan 's Lands uitgaven belangrijk verhoogen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben dus van oordeel, dat de bestrijding van de clandestiene slacht niet moet worden gezocht in de strafverzwaring, doch in de verbetering van het te houden toezicht en de correcte naleving der bestaande voor uitvoering vatbare bepalingen, doch vooral in de verlaging van de slachtbelasting binnen redelijke grenzen, aangepast aan onze tegenwoordige maatschappelijke samenleving.

Ik zou daarom gaarne der Regeering in overweging geven, om maatregelen in de door mij aangegeven richting te willen nemen en de strafmaat tegen de overtredingen van de slachtkeur niet te verhoogen of te veranderen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met twee formeele opmerkingen. Met genoegen heb ik uit de Memorie van Antwoord kennis genomen van de mededeeling der Regeering:

„In overweging werd reeds genomen om bij eventuele verlaging der tarieven mede te streven naar unificatie der wetgeving, zoo mogelijk zelfs de vele belastingordonnanties tot eene ordonnantie samen te smelten.”

Wie een dergelijke ontwerp-ordonnantie, als hier voor ons ligt, beziet, verwondert zich toch, dat die overweging niet eerder tot de conclusie heeft geleid, dat unificatie inderdaad noodzakelijk is. Ik zou willen wijzen op een veel moeilijker en veel omvangrijker stof, die ook geleid heeft tot unificatie, waar vroeger een groote verscheidenheid van ordonnanties deze stof regelde. Ik denk namelijk aan de regeling van het rechtswezen in de buitengewesten, waar vroeger voor ieder gewest afzonderlijk een reglement was gemaakt, terwijl wij ons nu mogen verheugen in een, zij het eenigszins gewrongen, algemeen reglement voor het rechtswezen op de buitengewesten, dat veel overzichtelijker is. Ik twijfel er dan ook niet aan of de bedoelde overweging, zal de Regeering kunnen en moeten leiden tot unificatie van deze stof.

(Maris, Regeeringsgemachtigde.)

Een tweede opmerking is deze, dat ik ook met genoegen heb kennisgenomen van de mededeeling, dat de Regeering nader in overweging zal nemen, wat haar in de materie der slachtbelastingen nog te doen staat. In verband met wat de Regeering in de laatste zinsnede der Memorie van Antwoord zegt van een eventuele verlaging, spreek ik de verwachting uit — en dat is sterker dan: de hoop —, dat die overweging der Regeering ook inderdaad zal leiden tot verlaging van de slachtbelasting.

In de derde plaats een opmerking naar aanleiding van hetgeen de heer Soangkoepou heeft gezegd, namelijk dat mijns inziens niet de prijzen van het vee beslissend moeten zijn ten aanzien van de strafmaat, die op de overtreding der wet moet worden gesteld. Hier geldt het dan ook een overtreding der wet en ik ben het met het geachte lid eens, dat wanneer inderdaad die strafmaat niet voldoende zou zijn, deze dan moet worden verhoogd. Ik wijs er namelijk op, dat een eenvoudige diefstal van bijvoorbeeld een kip kan leiden tot een veroordeeling van 2 weken of 1 maand hechtenis en in dit opzicht is de prijs van de kip toch zeer zeker niet beslissend.

Er is wel een andere vraag, die ik wensch te stellen, die van belang is, omdat over het algemeen genomen het ontwerp mij niet sympathiek is, al zal ik er mij niet tegen verzetten.

De Regeering verklaart, dat de huidige maxima niet doeltreffend zijn, dat de geheele regeling niet geschikt is om de clandestiene slacht tegen te gaan. En nu heeft Zij voorgesteld een verhooging van de straffen en eenige andere wijzigingen hierin aan te brengen. Ik zou nu willen vragen of de Regeering beschikt over gegevens, waaruit blijkt, dat de rechters bij de toepassing van deze strafbepalingen ook inderdaad voortdurend de maximum-straffen hebben opgelegd. Of moet dit ontwerp worden beschouwd als een soort stimulans in die richting — beïnvloeding wil ik niet zeggen — door hun de gelegenheid te geven en daardoor de rechters er op te wijzen, dat zij met hogere straffen wellicht betere resultaten kunnen verkrijgen bij de bestrijding van het uitoefenen van de clandestiene slacht? De Regeering zelf verklaart, dat de rechter bij de straftoemeting tusschen het wettelijke minimum en maximum zich kan bewegen en met alle omstandigheden van het delict rekening kan houden. Nu is mijn vraag, of de rechter bij de toepassing van de tot nog toe geldende regeling ook daarmede rekening heeft gehouden en dus niet altijd de hoogste straf heeft toegepast, of beschikt de Regeering over gegevens aantoonende, dat inderdaad de rechters, die over deze overtredingen oordeelden, bijna altijd de hoogste strafmaat hebben toegepast, terwijl tenslotte gebleken is, dat zelfs met toepassing van de hoogste straf ook de clandestiene slacht niet te bestrijden was?

De heer **Maris**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou heeft vooral gewezen op het feit, dat het gebrekkige toezicht op de naleving van de slachtbelastingverordeningen de oorzaak zou zijn van het groote aantal overtredingen, dat voorkomt. Deze geachte spreker is zelfs zoover gegaan om ervan te spreken, dat de Regeering die strafbare feiten zou uitlokken. Dat is een voorstelling van zaken, waartegen ik altijd groot bezwaar heb, n.l. dat niet in de eerste plaats de schuld wordt gezocht bij den dader van het feit, doch die aan de overheid in de schoenen wordt geschoven.

Overigens moet ik den heer Soangkoepou het groote belang van een doeltreffend toezicht toegeven. En nu verwacht men juist van deze ontwerp-ordonnantie, dat zij door de efficiency van haar strafbepalingen het toezicht ten deze ook zal verbeteren. Wanneer men thans eindelijk een overtreding heeft geconstateerd, en men ziet, dat de boete, waartoe de betrokkene wordt veroordeeld, niet kan worden ingevorderd, dat voorts lijfswang, vanwege de vele formaliteiten, die daaraan verbonden zijn, niets kan opleveren of alleen maar kosten

6de VERGADERING — DINSDAG 12 NOVEMBER 1935.

Herziening strafbepalingen in de slachtbelasting-ordonnanties (Ond. 49). —
Wijziging ordonnantie motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 56).

(Soangkoepon, Maris, Regeeringsgemachtigde.)

medebrenkt voor het land, dan kan ik begrijpen, dat men in een positie van halfheid tegenover een dergelijke belastingverordening staat. Daarom heeft de Regeering er prijs op gesteld, de betrokken strafbepalingen te moderniseeren en strenger te maken. Men verwacht daarvan, in samenhang met een eventuele verlaging van de slachtbelasting, belangrijke resultaten.

De heer Van Helsdingen heeft zijn waardeering betuigd voor de voorgenomen unificatie van de slachtbelastingwetgeving en ook voor het plan om zoo mogelijk tot verlaging van de slachtbelasting te komen.

Dit geachte lid heeft dan nog gevraagd of de Regeering aanwijzingen heeft, dat de rechters wel ongeveer altijd het maximum van de bedreigde straf van f 25 boete hebben toegepast. Die aanwijzing heeft de Regeering niet. Integendeel, de Regeering heeft, zou ik zeggen, aanwijzingen van het tegendeel. Dat is ook geen wonder. De strafbepaling in de betreffende algemeene verordening geeft een aanwijzing voor den ernst, waarmede de wetgever het feit in kwestie beschouwt en de rechter moet zich bij zijn oordeel daarnaar richten. Dan zal de betrokken rechter echter bij een maximum van f 25 boete er allicht toe komen, om alleen in de meest ernstige omstandigheden deze straf van een boete van f 25 op te leggen, doch in den regel lagere boeten, b.v. van f 5 of f 10 opleggen. Wanneer thans uit de verzwaarde strafbepaling blijkt, dat de wetgever dat feit ernstiger gaat zien, zal dat ook voor den rechter een aanwijzing zijn, om een zwaardere straf op te leggen.

(De heer Van Helsdingen: Dus mijn veronderstelling is juist, het is een stimans.)

De wetgever geeft zijn verklaring, dat hij het feit als ernstiger beschouwt, dan hij het vroeger beschouwde en het is in dezen tijd ook ernstiger, want vroeger kwamen dergelijke overtredingen ook minder voor.

Ik meen, dat aan de wenschen van de geachte leden geheel wordt voldaan.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de door de Regeering voorgestelde maatregelen doeltreffend waren, zou ik zeker met de Regeering meegaan.

Er bestaat echter een zekere regeling, waarvan bij de uitvoering is geconstateerd, dat er fouten aan kleven. Die fouten neemt men nu niet weg, maar men gaat de zaak op een andere wijze regelen, terwijl de fouten zelf eigenlijk niet worden weggenomen.

Verder ben ik niet van oordeel, dat elke strafverzwaring het aantal frauduleuse handelingen zal doen verminderen. Men ziet dit bijv. bij de ordonnantie op het gedistilleerd. De strafbepalingen worden steeds verzwaard en toch kan men constateeren, dat steeds meer clandestien alcohol wordt gestookt, ongeacht de zwaardere straffen.

Verder is mijn bezwaar, dat de practijk geleerd heeft, dat de overtredingen van de slachtbelasting ordonnantie en den clandestienen slacht meer voortspruiten uit de onsystematische toepassing van de uitvoeringsvoorschriften. Wil men daarin verbetering brengen, dan moet men deze uitvoeringsvoorschriften verbeteren, ik verwacht echter in de practijk van de verzwaring der straffen geen verbetering.

Wij staan echter op het doode punt; de Regeering zegt: er komt verbetering, ik ontken dat en dus zal men het aan de practijk moeten overlaten. Ik geloof echter wel, dat de practijk zal uitwijzen, dat de clandestiene slacht niet wordt bestreden door deze ordonnantie.

Omdat de practijk echter zal uitwijzen, dat ik in deze gelijk heb, zal ik tegen de ontwerp-ordonnantie stemmen.

De heer Maris, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het zal den heer Soangkoepon bevrediging schenken, dat de Regeering overtuigd is van de groote doeltreffendheid van de ontwerp-ordonnantie voor de naleving van de bepalingen der slachtbelasting.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Prawoto.)

De Regeering is het verder volkomen met den heer Soangkoepon eens, dat niet volstaan kan worden met papieren maatregelen, maar dat een instructie behoort uit te gaan aan de bestuursambtenaren, om in den toestand, als men inderdaad te kort is geschoten, verbetering te brengen.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als aangevuld bij nota van wijziging, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Verboom, Prawoto, Sosrohadi-koesoema, Kerstens, De Hoog, Roep, Kan, Van Helsdingen en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Thamrin, Soangkoepon, Ratu Langie en Soetardjo.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de motorvoertuigenbelastingen (Staatsblad 1934 No. 718), als gewijzigd bij nota's van wijzigingen (stukken 4 en 5). (Ond. 56.)

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp tot wijziging van de Motorvoertuigenbelasting en wel speciaal betreffende de voorgestelde wijziging van artikel 1 lid 1 sub a. door toevoeging van de woorden: „ongeacht of deze al dan niet bijzonderlijk voor het gebruik van petroleum of een mengsel van petroleum en benzine is ingericht”, moet men beschouwen in verband met de overwegingen, welke hebben geleid tot de afschaffing van de oude motorvoertuigenbelasting voor uitsluitend benzine als brandstof gebruikende motorvoertuigen.

Genoemde vrijstelling van uitsluitend benzine als brandstof gebruikende motorvoertuigen beneden een totaal toelaatbaar gewicht van 5 400 kg moet haar compensatie vinden in de verhooging van den benzineaccijns met 2,7 cent, dus naar boven afgerond met 3 cent.

Geraamd werd, dat men uit de verhoogde 3 cent benzineaccijns minstens evenveel zou krijgen als de afgeschafte oude motorvoertuigenbelasting bedroeg, namelijk f 4 757 989 of rond f 4,8 millioen.

Wat krijgt men thans te zien? Volgens het Economisch Weekblad van 27 September 1935 bedroeg de benzineaccijns gedurende de 7 maanden over 1934 f 9,3 millioen en over 1935 f 10,9 millioen. De fiscus heeft dus in 1935 aan benzineaccijns gedurende de 7 maanden van 1934 f 10,9 millioen — f 9,3 millioen of f 1,6 millioen meer gekregen dan in 1934.

Volgens den geraamden opzet moet in die 7 maanden tijd 7/12 maal f 4,8 millioen of f 2,8 millioen meer aan benzineaccijns opgebracht worden. In die 7 maanden tijd heeft men dus aan benzineaccijns minder ontvangen dan de geraamde opzet f 2,8 millioen — f 1,6 millioen = f 1,2 millioen. Waaraan is dit toe te schrijven?

Bekijken wij den invloed van de motorvoertuigen met op benzine loopenden motor gedurende de laatste 8 maanden, dan zien wij dat over het jaar 1934, van Januari t/m Augustus, 1221 personenmotorvoertuigen in Indië werden ingevoerd en over het jaar 1935 in hetzelfde tijdvak 2267 personenmotorvoertuigen. Een vermeerdering dus van 1046 personenauto's of van bijna 100% over 8 maanden tijd.

Men zou dus zeggen, dat, gezien de vermeerdering van de op benzine loopende motorvoertuigen, men daardoor moet komen tot een meerder benzinegebruik, met als logisch gevolg een vermeerdering van landsinkomsten uit deze bron, maar dit is volgens de door mij genoemde cijfers niet het geval.

Wijziging ordonnantie motorvoertuigenbelasting 1934 (Ond. 56). — Uitkeering van vennootschapsbelasting aan het deelgerechtigde gebiedsdeel (Ond. 57).

(Kan.)

Men heeft juist een tekort van f 1,2 m gedurende de eerste 7 maanden, en ik vrees dat de terugloop van het benzineverbruik zich verder zal voltrekken dan tot hiertoe het geval is geweest.

Nu heeft de Regeering gedacht, dat dit euvel te wijten is aan de motorvoertuigen, welke overgegaan zijn tot het mengen van benzine met petroleum in de benzinetank waardoor men dus een lager benzineverbruik krijgt. Ik geef toe, dat dit euvel bestaat en daarom heb ik geen bezwaar tegen de wijzigingen van art. 1 lid 1 sub a.

De voornaamste redenen echter van het minder binnenkomen van den benzine accijns liggen mijns inziens in het meerdere gebruik van kleine motorvoertuigen, zoowel voor bedrijfs, als voor particulier gebruik. Als men nagaat hoeveel Austins, Austinette, Opels, Opelettes, Baby Ford's en andere kleine wagens met een benzine verbruik van 21,5 K.M. op 1 liter benzine, of in elk geval van meer dan 10 K.M. op 1 liter benzine, over den weg loopen, dan zou ik zeggen dat ik geen overdreven voorstelling van zaken maak, wanneer ik zeg, dat het minder verbruik van de benzine te wijten is voornamelijk en in de allereerste plaats aan het meer en meer in zwang komen van het gebruik van zeer kleine auto's en minder door het gebruiken van motorvoertuigen met een mengsel van petroleum en benzine loopende motor wordt veroorzaakt. Deze gang van zaken teekent zich meer en meer af. Dat wil zeggen dat de landsinkomsten uit den benzine accijns steeds minder en minder worden. Daarom zou ik gaarne willen voorstellen om de gedachte landsinkomsten uit den benzine accijns in de plaats van motorvoertuigenbelasting aan de gekoesterde wenschen te laten beantwoorden door van de kleine auto's b.v. van minder dan 10 of 12 P. K. sterkte, een redelijke belasting te heffen, b.v. f 9, per 100 K.G. eigen gewicht, dus niet van het totaal toelaatbaar gewicht of toegestaan toelaatbaar gewicht. Deze auto's komen in de klasse van de personenauto's, vermeld in art. 4 sub a van de thans geldende motorvoertuigenbelasting.

Mijnheer de Voorzitter! De overwegingen, die mij er toe hebben geleid met dit voorstel voor den dag te komen, zijn:

- 1e. den terugloop van 's Lands inkomsten uit den benzine accijns zooveel mogelijk tegen te gaan, opdat de half berooide fiscus er niet slechter aan toe zal zijn dan thans het geval is;
- 2e. de S.S., die flinke concurrentie ondervindt van de kleine bedrijfsauto's met zeer lage exploitatiekosten, — men denke aan de meer dan 500 autoletten, die het traject Soerabaja—Malang berijden, — een ruggesteun te geven in den strijd tegen de kleine bedrijfsauto's;
- 3e. de taxi's, gewoonlijk groote auto's met een benzinegebruik van 1 liter op hoogstens 7 km, en de autobussen de gelegenheid te geven, de concurrentie met de kleine bedrijfswagens mogelijk te maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal hierover thans geen amendement of motie indienen, teneinde de Regeering de volle gelegenheid te geven, zich hierover te beraden en advies in te winnen van de meest deskundige personen op dit gebied.

Overigens zal ik mijn stem aan het ontwerp geven.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een ander geluid willen laten hooren dan zooeven door den heer Prawoto hier is geuit. Ik kan mij best voorstellen, dat de kleine personen-auto's de zgn. Austinettes of Opelettes en wat dies meer zij, door den heer Prawoto genoemd, de autobussen een geduchte concurrentie aandoen, maar dat is geen reden om een speciale belasting te heffen op die kleine auto's, vooral in dezen abnormalen tijd, waarin men er op uit is zich kleine auto's aan te schaffen gezien de benzinebesparing. De heer Prawoto heeft naar voren gebracht, dat er 50% meer auto's zijn ingevoerd dan in een vorige periode. Uit hoofde daarvan heeft het Gouvernement méér invoerrecht

(Maris, Regeeringsgemachtigde, Prawoto, Van Helsdingen.) kunnen heffen, hetgeen eenigermate het mindere bedrag zal kunnen compenseeren, dat de Regeering nu krijgt aan benzine accijns. Daarop moet de Regeering, naar het mij voorkomt, wel degelijk letten. Ik heb het woord dus alleen gevraagd om even een andere zienswijze tot uiting te brengen.

Het doet mij echter genoegen, dat de heer Prawoto zijn stem niet aan de voorstellen der Regeering zal onthouden.

De heer Maris, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van het geachte lid, den heer Prawoto, heeft de strekking, aan te toonen, dat het relatief mindere gebruik van benzine zijn oorzaak zou vinden in het gebruik van lichtere, meer economische motorvoertuigen. Zijn betoog culmineert in het voorstel, om van die meer economische voertuigen een motorvoertuigenbelasting te heffen. De heer Kan ontwikkelt reeds zijn bezwaren tegen dit voorstel en dat is begrijpelijk. De Regeering meent te mogen verwachten, dat de heer Prawoto er genoegen mede zal nemen, dat de Regeering dit vraagstuk, dat niet in de schriftelijke stukken is behandeld en waaromtrent zij zich op het oogenblik niet een gedegen oordeel kan vormen, thans niet in behandeling neemt. De Regeering zal niet in gebreke blijven het vraagstuk aan de betrokken autoriteiten voor te leggen.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil den heer Kan toegeven, dat de autoletten den autobussen concurrentie aandoen. Ik heb er in mijn betoog echter voornamelijk den nadruk op gelegd, dat in 7 maanden door den invoer van lichtere motorvoertuigen de fiscus werd benadeeld voor een bedrag van f 1 250 000 aan benzine accijns.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou even een vraag willen stellen. Ik hoor, dat de Regeeringsgemachtigde naar aanleiding van het hier besprokene enkele zaken ter nadere overweging aan de betrokken autoriteiten wenscht voor te leggen. Ik zou in dit verband nog iets anders naar voren willen brengen.

Indien het juist is, wat mij ter oore is gekomen, dat het gebruik van benzine vermengd met petroleum een zoodanige verslechtering van den toestand op de straat en de lucht tengevolge heeft, dan is er, naar het mij voorkomt, alle aanleiding, dat de Regeering zich afvraagt of uit die overweging het gebruik van petroleum door taxi's wel kan worden toegelaten.

Wie het ongeluk heeft, achter een taxi te moeten rijden die met zulk een gemengde brandstof wordt aangedreven, en er niet voorbij te kunnen komen, kan haast geen adem meer halen, omdat de lucht geheel door den stank en de rook wordt verpest.

Ik meen dat dit een kant van de zaak is die ook alle overweging bij de Overheid verdient.

De heer Maris, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is gaarne bereid, ook dit hygiënische punt onder de aandacht der betrokken instanties te brengen.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij nota's van wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter! Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot uitkeering van vennootschapsbelasting, welke wordt geheven van de winst van gemengde bedrijven, waartoe Nederland, Suriname of Curaçao gerechtigd is, aan het deelgerechtigde gebiedsdeel. (Ond. 57.)

Uitkeering van vennootschapsbelasting aan het deelgerechtigde gebiedsdeel (Ond. 57).

(Soangkoepon.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De in deze ontwerp-ordonnantie bedoelde motie van ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen, heeft betrekking op de in meerdere of mindere mate nadeelige beïnvloeding van de winstuitkeeringen aan de Indische schatkist. Verder heeft deze motie mijns inziens ten doel om den financiële nood van de Indische maatschappij te steunen.

De voorliggende ontwerp-ordonnantie beoogt in wezen het onttrekken van een gedeelte der vennootschapsbelastingen aan deze gewesten ten behoeve van Nederland, Suriname of Curaçao. Wat Nederland ingevolge Staatsblad 1935 No. 309 aan deze gewesten heeft geschonken, tracht de Regeering te doen vergoeden door het in het leven roepen van deze conoordante regeling.

Weliswaar heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord verklaard, dat in het volgende begrotingsjaar geen vennootschapsbelasting aan Nederland, Suriname of Curaçao zal behoeven te worden uitgekeerd, aangezien geen dezer gebiedsdeelen gerechtigd is tot de winst van eenig aan de vennootschapsbelasting onderworpen lichaam, doch nu de Indische wetgeving daarop zal zijn ingesteld, ligt het voor de hand, dat vroeg of laat de andere gebiedsdeelen van het Nederlandsche Rijk tot de participatie in zulk een lichaam zullen overgaan. De totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie beteekent dus het overhevelen van een gedeelte van 's Lands inkomsten op het gebied van de vennootschapsbelasting naar andere gebiedsdeelen des Rijks.

Op het oogenblik valt natuurlijk niet te overzien, welke afmetingen deze uitkeeringen zullen aannemen, doch dat deze straks nadeelige gevolgen aan deze gewesten met zich kunnen medebrengen is zeker niet uitgesloten. Zoodra de andere gebiedsdeelen des Rijks zich financieel interesseeren in de hier te lande werkzame vennootschappen spreekt het vanzelf, dat een groot deel van de vennootschapsbelasting van deze gewesten automatisch toevloeit in de schatkist van Nederland, Suriname of Curaçao en dit alles zal beteekenen een financieel verlies van den Lande.

Wat de Nederlandsche schatkist dus gemist heeft, wordt vandaag of morgen vergoed — misschien dubbel vergoed — door de inkomsten, verkregen door de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie.

Wanneer ik deze ontwerp-ordonnantie in beschouwing neem, denk ik onwillekeurig aan den eersten Menangkabauschen katjangverkooper, die tijdens mijn jeugd in mijn geboorteland is gekomen om zijn katjang-goreng bij duitjes aan de bevolking te verkoopen. Deze katjangverkooper dan bezong zijn ten verkoop aangeboden katjangs tusschen de bedrijven door met Menangkabausche liedjes, die de Bataksche bevolking toen niet verstond. Wanneer de Bataksche koopers of koopsters in de eigen taal den verkooper het volgende bij den koop toeriepen: „Tambai ma saotik”, hetgeen beteekent „voeg er nog een beetje bij”, dan zei de verkooper: „Tok talinjo, ilang tjiëk, doeo gantinja”, hetgeen beteekent: „Eén verloren, krijgt

(Maris, Regeeringsgemachtigde, Soangkoepon.)

twee in de plaats daarvan”, want hij deed wel een katjang in het pakje van den kooper, doch nam er twee uit terug.

Het is dus niet uitgesloten, dat deze regeling verschillende voordeelen ten behoeve van Nederland, Suriname en Curaçao ten gevolge kan hebben ten nadeele van 's Lands financiële inkomsten van deze gewesten.

Het zij mij daarom vergund, de Regeering de vraag te stellen of Zij niet vreest, dat de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie financieel nadeelige gevolgen voor dit Land kan teweegbrengen.

De heer **Maris**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! In de Nederlandsche wetgeving is deze materie reeds geregeld. Het is een feit, dat een deel van de dividend- en tantiëmebelasting, betaald door in Nederland gevestigde Indische gemengde bedrijven niet in de Nederlandsche kas komt, maar aan Ned-Indië wordt uitgekeerd. Daarbij is toen het verlangen uitgesproken, dat Ned-Indië wederkeerig een regeling zou treffen, om de vennootschapsbelasting, verschuldigd over dividend dat aan Nederland of een ander gebiedsdeel van het Rijk toekwam, ook aan Nederland of dat andere gebiedsdeel te restitueeren. Mij dunkt, Mijnheer de Voorzitter, dit is volkomen regelmatig.

Wat in de vraag van den heer Soangkoepon betreft, ik kan niet in de toekomst zien, maar ik verwacht, dat er in de eerste jaren geen sprake van zal zijn, dat Ned-Indië iets aan Nederland zal moeten betalen, maar ik zou zeggen, wanneer zulks ten slotte gebeurt, dan bereikt deze regeling juist haar doel.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De bedoeling is juist om het geld, dat voor Ned-Indië bestemd is uit Nederland of een ander gebiedsdeel naar hier over te brengen, maar door deze regeling gaat men eigenlijk uit Indië naar Nederland of andere gebiedsdeelen geld overhevelen. Op grond van rechtvaardigheidsoverwegingen is dit misschien te motiveeren, maar als het nadeelig is voor Indië kan ik mij er toch eigenlijk niet mee vereenigen.

De heer **Maris**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is het voordeliger, als wij nooit iets uit te keeren hebben, maar als men twee partijen heeft, moet men trachten het eens te worden en de Regeering is het nu eenmaal op deze basis met Nederland eens geworden.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.37 u.v.m. gesloten.

7de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 19 November 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68). — Woord van welkom tot het nieuw benoemde lid Ir. E. D. Wermuth. — Wijziging artikel 8 van de ordonnantie, regelende de aanwijzing van de Bankatwinning tot Landsbedrijf (Ond. 71). — Invoercertificeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Van Buuren en Hart.

De **Voorzitter:** Geachte medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Prawoto.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrief van den Gouverneur-Generaal van 13 November 1935 No. 1 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 3 der Crisisinvoerordonnantie 1933 (Ond. 83);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van verschillende goederen (Ond. 82).

De stukken zijn gedrukt.

2. Brief van den fd. Gouvernements-Secretaris van 14 November 1935 No. 2692/B ter aanbieding van de opgemaakte rekening en verantwoording met bijlagen nopens de tegeldekking van 4 pct. 's jaars rente dragende schuldbewijzen tot een bedrag van f 485 000 000 nominaal ten laste van Nederlandsch-Indië tezamen vormende de Nederlandsch-Indische Conversieleening 1934 A, onder mededeeling dat dit stuk bij de 2de Kamer is ingediend.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 November 1935 No. 20 houdende onder anderen bepalingen betreffende de toepassing van de vastgestelde korting op onderstanden.

4. Als voren van 7 November 1935 No. 23 houdende beschikking op een desbetreffend verzoekschrift van het bestuur van het V. V. O. dat de aanspraken e.q. rechten op vacatieverlof en de daarmee samenhangende doorbetaling van inkomsten van de vaste landsdienaren, wier betrekking onder vigueur van het „Maandloonersreglement 1934" en van het „Werkliedenreglement 1934" is of wordt gebracht, gedurende 3 jaren, te rekenen van den dag, waarop bedoeld personeel onder genoemde loonregelingen kwam of komt te vallen, blijven gelden, zooals zij tevoren krachtens gebruik of regeling bestonden.

5. Als voren van 11 November 1935 No. 15 houdende ontheffing van J. A. Monod de Froideville, R. A. A. Wiranata Koesoema en Dr. H. D. J. Apituley van het lidmaatschap van de Kiesrechtcommissie en benoeming van M. Soetardjo en P. A. Kerstens tot lid van genoemde commissie.

(Weyer.)

6. Als voren van 11 November 1935 No. 18 tot ontbinding van de Commissie van Advies inzake de opleiding van Inlandsche bestuursambtenaren.

7. Als voren van 11 November 1935 No. 19 tot inter-neering van Amir Hamzah Siregar.

8. Als voren van 12 November 1935 No. 14 houdende herbenoeming van J. C. de Vos tot Gouverneur van de Provincie Midden-Java.

9. Als voren van 12 November 1935 No. 15 houdende ontslag van The Djing Liong als lid van het bestuur der Kapokeentrale en benoeming in zijn plaats van The Sing Bie.

De sub 2 t/m 9 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Directeur van Economische Zaken van 11 November 1935 No. 11212/B houdende ontheffing van Mr. P. A. Blaauw als lid van de commissie van advies inzake de herziening van de Jacht- en dierenbeschermingswetgeving en benoeming in zijn plaats van D. C. Ament.

2. Brief van L. R. Ziesel en G. F. Ziesel, gedagteekend Poenten 6 November 1935, inzake hun bouwgrond in verband met plannen van de gemeente Malang voor den bouw van een capteertunnel.

Worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging der „Mijnordonnantie 1930" (Ond. 68.)

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het noodig is nog eens even te releveeren, waarom het hier gaat. Dit lijkt mij daarom noodig, omdat het mij niet onmogelijk voorkomt, dat bij sommige mijner geachte medeleden eenig misverstand bestaat. Immers, verschillende mijner geachte medeleden zullen naast de Memorie van Toelichting, behoorende bij ontwerp 68, nog eens hebben opgeslagen de Memorie van Antwoord der Regeering, indertijd bij den Volksraad ingediend bij de behandeling van de „Mijnordonnantie 1930". In die Memorie van Toelichting frappeerde mij in het bijzonder de volgende zinsnede:

„De bepaling van dien rentevoet heeft dus uit te gaan van den hierboven aangegeven grondslag, dat hier rente moet berekend worden voor een geheel los van de ontginning te beschouwen, zelfstandig bedrijf, dat slechts de fabriekmatige bereiding van een hem toegevoerde grondstof onderneemt, doch overigens geen bijzondere risico's loopt. Immers kan de verwerker erop rekenen, dat hij zijn exploitatiekosten, hoe hoog of hoe laag die ook zijn, steeds ten volle vergoed krijgt, terwijl hem verder een vaste rente op zijn kapitaal wordt gegarandeerd die, welke de bedrijfsresultaten ook zijn, steeds in rekening wordt gebracht."

Mijnheer de Voorzitter! Aldus het citaat. Op die laatste zin komt het aan, Mijnheer de Voorzitter. Want als men dit leest of hoort, en men verdiept zich niet tegelijkertijd in het wezen van de zaak, dan is het begrijpelijk dat men zich afvraagt: „waar klaagt men nu eigenlijk over, dat vervoers- en verwerkingsbedrijf verdient een gegarandeerde rente over het geïnvesteerde kapitaal. Welnu, 7% gegarandeerde winst is in de tegenwoordige tijden te hoog; is het dus onbillijk, dat percentage tot 5% te verlagen? Dat is de vraag, die men zich zou kunnen stellen. En te eerder komt men tot deze meening als men daarnevens even op-

Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68).

(Weyer.)

siaat wat door den toenmaligen Regeeringsgemachtigde, den heer De Jongh, met betrekking tot dit punt is medegedeeld bij gelegenheid van de mondelinge behandeling. Ik verzoek U mij toe te staan ook dit even te citeren:

„Aan het eigen bedrijf is echter een rente-garantie verbonden van 7%, terwijl, wat de afschrijvingen betreft, aan dat eigen bedrijf onbeperkte vrijheid is gegeven, enz.”

Ook hier wordt ongewild de indruk wekt, alsof het vervoers- en verwerkingsbedrijf op rozen slaapt: immers het zou een rente-garantie hebben van 7%.

Ik zeg, ongewild, want overigens blijkt uit het geheele, toenmaals door de Regeering gehouden betoog overduidelijk, dat het ook de Regeering volstrekt duidelijk was, dat van een echte rente-garantie geen sprake is. Wat toch is het geval? De cijns moet worden berekend naar de handelswaarde van het ruwe product op het concessie-terrein. Verkocht men het ruwe product op het concessie-terrein, zooals dat bv. in vele olie-produceerende landen het geval is, en zooals dat ook veel geschiedt met allerlei metaal-ertsen, dan zou men ook hier te lande kunnen aantoonen een bepaalde marktwaarde van het ruwe product. En naar die marktwaarde zou men dan den cijns kunnen bepalen. Maar zoo is het hier in het algemeen juist niet. De omstandigheden hebben hier de concessionarissen genoodzaakt, het ruwe product eerst te verwerken, alvorens daarmee te markt te verschijnen. De handelswaarde van het ruwe product moest dus langs indirecten weg worden afgeleid uit de handelswaarde van het eindproduct. Voor het uitvoeren van die berekening is het noodig, zich rekenschap te geven van de kosten, directe en indirecte, welke op het vervoers- en verwerkingsbedrijf drukken. Deze berekening geschiedt op grond van art. 36 der Indische Mijnwet; de bedrijfskosten, die voor aftrek, ter berekening van de waarde van het ruwe product aan de bron, in aanmerking komen, zijn opgesomd in art. 166 der Mijnordonnantie en daaronder schuilt dan de post van 7% rente over de gemiddelde boekwaarde van de inrichtingen voor vervoer, bereiding enz.

Deze korte resumptie van de techniek, volgens welke de prijs van het ruwe product wordt afgeleid uit den prijs der eindproducten en de kosten van vervoer en verwerking, doet reeds duidelijk zien, dat er van eenige rente-garantie geen sprake is. Immers, in het feit dat men bij deze herleidingsberekening deze rente in aanmerking mag nemen, volgt toch geenszins, dat het verwerkingsbedrijf onder alle omstandigheden die verwerking in den verkoopprijs kan verdisconteeren, dat dus dat verwerkingsbedrijf te allen tijde een winst zal maken van genoemde 7%. Behalve deze rente mogen ook de volledige verwerkingskosten worden opgebracht. Dat ligt in het wezen der herleidingsberekening. Maar wil dat beteekenen, dat hierdoor aan het verwerkingsbedrijf gegarandeerd wordt, dat de verkoopprijs der eind-producten deze verwerkingskosten volkomen zal dekken? Immers neen, Mijnheer de Voorzitter! Het geval is analoog aan dat van de fiscale afschrijvingen, dat ter sprake komt bij alle belastingberekeningen. De wet staat, ter berekening van de winst, aftrek toe van bepaalde afschrijvingen. Wil dat nu zeggen, dat hiermede gegarandeerd wordt, dat de betreffende belastingplichtige zijn kapitaal kan amortiseeren? Neen, dat wil alleen maar zeggen, dat de fiscus dit te amortiseeren bedrag niet als winst zal aanslaan. Of belastingplichtige inderdaad zal kunnen amortiseeren, hangt van de winst af, die hij met zijn bedrijf zal maken.

Ik meen hiermede te hebben aangetoond, dat van rente-garantie geen sprake is. Er kan dus ook geen sprake van zijn, dat men zich in de tegenwoordige tijden zou moeten afvragen of deze rente-garantie met het oog op den gedaalden rentevoet verlaagd zou moeten worden. Ik meen dan ook

dat de Regeering een gedachten sprong maakt, als Zij in de Memorie van Toelichting bij onderwerp 68 zegt:

„Nu inmiddels de bestandaard belangrijk is gedaald, is het voornoemde rentepercentage te hoog”.

Als het bedoelde percentage dus niet is een rente-garantie, wat is het dan wel? Naar mijn meening wordt deze aftrek ter bepaling van de waarde van het ruwe product toegestaan, omdat de opsomming van de vervoers- en verwerkingskosten niet compleet is, als niet tevens in rekening is gebracht, behalve de directe kosten van het vervoers- en verwerkingsbedrijf, rente inclusief risico-premie tot dekking van het risico, dat met dit bedrijf wordt geloopt. Let wel, Mijnheer de Voorzitter, deze rente plus risico-premie wordt dus niet door het Land aan de mijnbedrijven uitgekeerd, gelijk verschillende passages in de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord bij de behandeling in 1930 van de Mijnordonnantie zouden doen vermoeden. Daar is geen sprake van. Het opnemen van deze rente plus risico-premie in de herleidingsberekening geschiedt slechts om te voorkomen, dat ook cijns geheven zou worden over geld, dat niet is opbrengst van het ruwe product. Anders niet. Maar dan is het ook duidelijk, dat dit percentage met den huidige rentevoet van solide obligatie-leeningen niets te maken heeft, want men pleegt nu eenmaal de oprichting van dergelijke bedrijven niet te financieren met obligatie-kapitaal, dat men tegen zoo matige rente zou kunnen krijgen. Dat zou misschien het geval kunnen zijn bij geheel los van het winningsbedrijf staande risicooloze verwerkingsbedrijven, maar die toestand doet zich hier te lande nu eenmaal niet voor. Het verwerkingsbedrijf kan men zich hier te lande nu eenmaal, in het algemeen gesproken, niet los denken van het winningsbedrijf, dat de benodigde grondstoffen levert. De splitsing is in de meeste gevallen een fictieve, althans theoretische, omdat het een zonder het ander niet denkbaar is. Het lijdt dan ook geen twijfel, dat het verwerkingsbedrijf het risico deelt van het winningsbedrijf. Nu handhaaft de Regeering in de Memorie van Antwoord wel de stelling, dat aan de vervoers- en verwerkingsbedrijven van goed geleide mijnbouwondernemingen geen bijzondere risico's verbonden zijn, omdat die bedrijven toch eerst plegen te worden opgericht of uitgebreid, indien een voldoende hoeveelheid te verwerken delfstoffen is aangetoond. Inderdaad richt men geen verwerkingsinstallaties op, of legt men pijpleidingen aan, wanneer daarachter niet een zekere productie staat, welke men meent te kunnen handhaven om bedoelde inrichtingen commercieel te kunnen exploiteeren. Of dit laatste doel ook werkelijk zal worden bereikt hangt echter — dit moet toch duidelijk zijn — geheel af van de vraag, of de verwachtingen, welke ten aanzien van de te verkrijgen productie worden gekoesterd, kunnen worden verwezenlijkt. Geeft men dus door de aanvaarding van dat risico te kennen, dat het risico afwezig is? Immers neen, als ik een levensverzekering wil sluiten, moet ik mij geneeskundig laten keuren. Ben ik goedgekeurd, dan aanvaardt de verzekeringsmaatschappij mijn verzekering. Neemt zij daarmee aan, dat daaraan geen risico verbonden is? Neen, maar zij aanvaardt dat risico. Ik geloof, dat deze vergelijking geheel opgaat. Het zou er hier overigens treurig uitzien, als wij ons hadden beperkt tot het zoeken van geld voor risico-looze bedrijven. Dat heeft het bedrijfsleven gelukkig niet gedaan, maar nu mag men niet, gelijk door de Regeering geschied is, a contrari redeneeren, dat hier geen risico geloopt wordt. En speciaal bij de mijnbedrijven is steeds een aanvankelijk risico aanwezig. Nimmer bestaat algeheele zekerheid omtrent de aanwezige ondergrondse reserves. Ik zou verschillende mijnbouwmaatschappijen kunnen opnoemen, waarvan de aandeelhouders dat aan den lijve hebben ondervonden. Die aandeelhouders hebben niets gemerkt van de z.g. rente-garantie en van het risico-looze van het verwerkingsbedrijf. In het Gedelegeerdenverslag zijn eenige voorbeelden genoemd, die door de Regeering worden gewraakt. Maar ten onrechte. Het is

7de VERGADERING — DINSDAG 19 NOVEMBER 1935.

Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68). — Woord van welkom tot het nieuw benoemde lid Ir. E. D. Wermuth. — Wijziging artikel 8 van de ordonnantie, regelende de aanwijzing van de Bankatinwinning tot Landsbedrijf (Ond. 71). — Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Weyer.)

waar, dat de productie van de concessie-Sumpal tezamen met die van andere terreinen te Pladjoe wordt verwerkt, maar dat alles neemt niet weg, dat de overblijfselen van de vroegere raffinaderij van Sumpal nog aanwezig zijn. Het loonde niet meer, bij de teruggelopen productie dat bedrijf als zelfstandig bedrijf te handhaven.

De Regeering noemt het minder juist, om de in verscheidende landen thans aan den dag tredende autarkische tendenzen in het geding te brengen en wel op grond van het feit, dat de praktijk der laatste twee jaren geenszins op een verminderde bedrijvigheid der hier te lande bestaande raffinaderijen wijst.

Inderdaad zijn de bestaande raffinaderijen hier te lande in de laatste jaren uitgebreid en is van inkrimping der verwerking geen sprake geweest. Blijkt hieruit nu, dat het streven naar autarkie geen essentieel gevaar oplevert voor het bedrijf der verwerking van ruwe olie in Nederlandsch-Indië? Het zou een miskennis van de duidelijke feiten zijn, wanneer deze vraag bevestigend werd beantwoord.

Verscheidende landen hebben hun invoertarieven met betrekking tot petroleumproducten tot een zoo groote hoogte opgetrokken, dat het praktisch niet meer mogelijk is deze als zoodanig in te voeren en overgegaan moest worden tot het bouwen van verwerkingsinstallaties in het betreffende land, ter verwerking van daarheen vervoerde ruwe olie. Niemand is in staat te waarborgen, dat andere landen, naar welke Nederlandsch-Indische aardolieproducten worden uitgevoerd, niet eveneens tot het voeren van een dergelijke politiek zullen overgaan, waardoor de verwerking in Nederlandsch-Indië zou moeten worden stopgezet en de ruwe olie als zoodanig naar bedoeld land moet worden uitgevoerd. Deze dreiging is reëel en men moet er dus steeds rekening mede houden. Dat de oliemaatschappijen niettemin voortgaan haar verwerkingsinstallaties te moderniseren en uit te breiden, is alleen hierdoor te verklaren, dat deze ondernemingen verplicht zijn de bestaande risico's te aanvaarden, en er slechts toe kunnen overgaan nieuwe verwerkingscentra te vestigen, wanneer zij daartoe onder den drang der omstandigheden genoodzaakt zijn.

Uit dit alles blijkt m.i. overduidelijk, dat het vervoers- en verwerkingsbedrijf van mijnbouwmaatschappijen, in tegenstelling met de in de schriftelijke stukken neergelegde opinie der Regeering, grootere risico's loopt dan een industriele onderneming van anderen aard.

Daarom is het ook principieel onjuist, bij de bepaling van het percentage der bedrijfsrente, welke bij de vaststelling van de handelswaarde der mijnbouwproducten in rekening mag worden gebracht, den rentestand, geldende voor obligatiekapitaal, als maatstaf aan te leggen.

Het is in strijd met de praktijk, wanneer men uitgaat van de gedachte, dat het aandeelkapitaal het risico van het ontginningsbedrijf dient te dragen en het vervoers- en verwerkingsbedrijf door obligatieleeningen zou kunnen worden gefinancierd. Dit is slechts mogelijk, wanneer het aandeelkapitaal enkele malen grooter is dan het obligatiekapitaal, hetwelk dus beteekent, dat ook het vervoers- en verwerkingsbedrijf — waarin grootere kapitalen dan in het ontginningsbedrijf moeten worden vastgelegd — grootendeels door aandeelhouders wordt gefinancierd.

Het uitgangspunt der Regeering, dat de rente van obligatiekapitaal, betaalbaar bij uitgifte à pari, als maatstaf kan worden aangenomen, berust daarom beslist op niet in de praktijk gefundeerde gronden.

Ik blijf dus van meening, dat het voorstel tot verlaging van het rentepercentage het wezen van de zaak, waarom het hier gaat, miskent. Ik hoop door deze uiteenzetting de Regeering en mijn geachte medeleden ervan te hebben overtuigd, dat deze verlaging bepaald onbillijk zou zijn.

Wat betreft de rente, te vergoeden bij te veel betaalden cijns, gaat de Memorie van Antwoord niet in op het in het

(De Voorzitter.)

Gedelegeerdenverslag voorkomende argument, dat het rentepercentage ten deele moet worden beschouwd als een rem op het vaststellen van een te hoogen voorloopigen cijnsaanslag. Toch is dit een essentieele factor. Cijnsplichtigen zijn, anders dan de bepalingen der vennootschaps- en inkomstenbelasting voorschrijven, geheel overgeleverd aan den cijnsheffer, die volkomen vrij is in de bepaling van het bedrag van den voorloopigen cijns. Dat de cijnsplichtige daarom een zekere bescherming dient te genieten, is werkelijk geen overdreven verlangen. Het kan zijn — en het heeft zich in de praktijk inderdaad voorgedaan —, dat de cijnsplichtige belangrijke sommen teveel moet betalen, waardoor hij dus gedurende zekeren tijd feitelijk een gedwongen leening aan het gouvernement moet verstrekken. De uitspraak van de Regeering: „Het ontwerpelijke percentage behoort den fungeerenden rente-standaard te volgen”, doet geen recht weidervaren aan het zoeven genoemde feit en daarom handhaaf ik mijn bezwaar tegen het voorgestelde rentepercentage. Ook een vergelijking met de wettelijke interesten wordt door de Regeering afgewezen, omdat deze een vergoeding van schade aan interesten voortvloeiende uit wanprestatie zou voorstellen. Dit lijkt echter minder juist, aangezien de wettelijke interesten ook verschuldigd zijn in alle gevallen, waarin de grootte van een geldelijke verplichting niet aanstonds is vast te stellen en door den rechter of door arbiters wordt bepaald. Daar gaat m.i. de vergelijking met deze interesten wel degelijk op.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van het College van Gedelegeerden beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid direct te antwoorden?

De heer Van Buuren, directeur van Verkeer en Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter. Ik zou gaarne eenigen tijd van voorbereiding willen hebben.

De Voorzitter: Dan wordt de beraadslaging over dit onderwerp thans opgeschort.

Het nieuwe lid, de heer Wermuth, zoo juist ter vergadering gekomen, die aangewezen is in de plaats van den heer Blaauw, is heden voor het eerst ter vergadering aanwezig en heeft daarmede als lid van het College van Gedelegeerden zitting genomen. Ik heet hem van harte welkom.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van artikel 8 van de ordonnantie, regelende de aanwijzing van de Bankatinwinning tot Landsbedrijf in den zin der „Indische bedrijvenwet”. (Ond. 71.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Zooals in den brief van den Secretaris van 13 November j.l., die is rondgezonden, staat aangegeven, wordt door mij ten aanzien van de onderwerpen 82 en 83 rechtstreeksche openbare behandeling voorgesteld.

Overeenkomstig artikel 17 van het Reglement van orde zou feitelijk eerst aan het College de vraag moeten worden voorgelegd, of op verlenging van den gestelden termijn zal worden aangedrongen, maar dit heeft in het onderhavige geval geen zin, wijl men hier gebonden is aan den datum van 22 November a.s.

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel mijnerzijds tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk tot wijziging van arti-

Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Weyer.)

kel 3 der crisis-invoerordonnantie 1935 (Staatsblad No. 349). (Ond. 83) en tot tijdelijke regeling van den invoer van verschillende goederen (Ond. 82.)

Zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten; hiertoe wordt onmiddellijk overgegaan.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof te kunnen zeggen, dat de Economische Groep ten aanzien van de stof, behandeld in de aan de orde zijnde onderwerpen 82 en 83 in hoofdzaak nog staat op het standpunt, indertijd door onzen toenmaligen woordvoerder in den Volksraad ingenomen bij de behandeling van de crisis-invoerordonnantie 1935. Betoogd is toen, dat het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische bedrijfsleven zijn gegroeid en hebben gebloeid onder vigueur van de leerstellingen der liberale school en dat van die liberale school de vrijhandelsgedachte een essentieel element vormde, dat dus een terzijde-stelling van die vrijhandelsgedachte voor ons weinig aantrekkelijks heeft. Naast dit principieele bezwaar kwam tegelijkertijd een tweede bezwaar naar voren, nl. de beduchtheid voor handelspolitieke voorzieningen, omdat deze zeer spoedig tot bemoeilijking en verstarring van het bedrijf plegen te leiden. Een derde bezwaar was het feit, dat dergelijke maatregelen voor de eene groep baat brengen, daarentegen een andere groep kunnen schaden en ten slotte werd het nuttig effect van een dergelijke handelspolitiek voor dit land eenigszins in twijfel getrokken. Maar deze bezwaren waren voor de Economische Groep geen beletsel om te geraken tot een bevestigende beantwoording van twee vragen, nl. deze:

- 1e. of vandaag of morgen de behoefte aan contingentieeringsmaatregelen hier te lande kan ontstaan, en
- 2e. of men overtuigd is dat de Regeering de macht moet krijgen in te grijpen zonder incidenteele machtiging van den Volksraad.

Deze bevestigende beantwoording en de overtuiging dat de vrijhandel onder de tegenwoordige omstandigheden geheel onvoldoende verweermiddelen biedt tegen den grooten economischen nood, deed de Economische Groep besluiten haar steun aan de Regeering te geven, zij het met een teleurstelling over dit einde van de vrijhandelpolitiek, een teleurstelling, slechts getemperd door het besef van de noodwendigheid van den voorgestelden maatregel.

(De heer **Soeroso**: Maar die maatregel was dan toch in het voordeel van de Economische groep!)

Mijnheer de Voorzitter! Ook thans zal ik mijn steun aan de Regeeringsvoorstellen niet onthouden. Ik ben er van overtuigd, dat de daarin belichaamde maatregelen noodzakelijk zijn; wij kunnen deze verweermiddelen ter bescherming van onze hier gevestigde bedrijven, van onze bestaande apparaten en van onzen export voorshands niet missen, want het ligt niet in onze macht om aan de algemeene verdwazing van de wereld op economisch gebied een einde te maken. Wij kunnen slechts hopen dat, naarmate men elders — tot onze groote schade — bescherming, autarkie en wat dies meer zij, ad absurdum drijft, te spoediger het licht zal doorbreken. Want zonder dat ik nu wil vervallen in éloges op den vrijen handel, geloof ik te mogen stellen, dat als er één land is dat er het grootste belang bij heeft dat de goederenruil over de geheele wereld zoo spoedig mogelijk weer geheel vrij zal zijn, het dit land is, dit land met zijn behoefte aan onbelemmerden afzet van zijn voortbrengselen, en aan een zoo goedkoop mogelijken import. Maar intusschen moeten wij zoo goed mogelijk door de depressie heen en daarvoor zijn maatregelen als deze, niettegenstaande alle daaraan klevende bezwaren, nu eenmaal onontbeerlijk. Het gaat dan niet aan al deze bezwaren breed uit te meten, want dan verliest men de

hoofdzaak uit het oog, en die hoofdzaak is: trachten te houden wat wij hebben.

Naar aanleiding van de Memorie van Toelichting van de Invoerlicentieeringsordonnantie (stuk 3), zou ik het volgende willen opmerken. In dat stuk wordt als een bijkomstig nut van het vergunningsstelsel genoemd, dat alleen op deze wijze een voldoende inzicht in de structuur en de werking van het import- en het distributie-apparaat hier te lande kan worden verkregen, waardoor het mogelijk is, maatregelen tot regeling van den invoer in het belang van de binnenlandsche of Nederlandsche industrie, dan wel als tegenprestatie tegenover in het buitenland aan den Nederlandsch-Indischen export verleenden steun op de juiste wijze door te voeren en aan de belangen van den bestaanden import- en distributiehandel aan te passen. Nu wil ik geenszins betwisten, dat een dergelijk inzicht in de structuur en werking van het import- en distributie-apparaat noodzakelijk is. Dat staat natuurlijk ook voor mij vast. Het gevaar dreigt steeds dat verschillende maatregelen op onvoldoende inzicht gebaseerd zijn, al wil ik aan den anderen kant gaarne toegeven, dat dit gevaar — dat wij ook al weer op den koop toe moeten nemen — bij den dag kleiner wordt. Maar wat ik wél bestrijd is, dat voor de verkrijging van dat inzicht een licentie-stelsel een absolute vereischte zou zijn. Het spreekt naar mijn meening vanzelf, dat dit noodzakelijke inzicht eveneens verkregen kan worden langs andere wegen, o.m. door een goede voorlichting van de zijde van dat import- en distributie-apparaat zelve. Voor dat doel heeft men het paardenmiddel van de licentieering natuurlijk niet nodig.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Krijgt men dan een objectieve voorlichting? Dat is toch een eenzijdige voorlichting.)

Daar is de Regeering toch zelf bij.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Ja, maar het gaat juist om de contrôle!)

Bedoelde zinsnede uit de Memorie van Toelichting wekt eenigszins den indruk als zou ten aanzien van het wezen van den handel iedereen in volslagen onwetendheid verkeeren. Op het gebied der economische statistiek worden over de geheele wereld talloze onderzoekingen van groote waarde en van groot belang gedaan, zonder dat men zijn toevlucht neemt tot een dergelijk vergunningsstelsel. Ik zal dit dus nooit als een deugdelijk motief kunnen aanmerken voor de invoering der licentieering. De Regeering heeft dit motief bovendien niet nodig, er zijn verschillende betere motieven aanwezig.

Iets verderop in de Memorie van Toelichting heet het, dat de hier gevestigde importhandel en de daarmee verbonden tussehen- en kleinhandel den invoer en de distributie tot nu toe op bevredigende wijze hebben verzorgd. Ik zou mij wat positiever willen uitdrukken en willen stellen, dat het import-, distributie-, crediet- en vervoersapparaat hier altijd voortreffelijk heeft gewerkt. Er is waarschijnlijk geen land ter wereld, waar de daling in de groothandelsprijzen zoo op den voet en in zoo evenredige mate werd gevolgd door de daling in de prijzen, die de consument heeft te betalen, als juist hier te lande. Vandaar de vele déconfitures in den tussehenhandel en de enorme afschrijvingen op schuldvorderingen in den groothandel. Eenige correctie terzake behoeft de import- en distributiehandel waarlijk niet. Ik maak deze opmerking slechts voor de goede orde; want de Regeering heeft blijken gegeven dit bestaande apparaat eenigermate te willen beschermen tegen vreemde invasie, en dit juich ik zeer toe, niet alleen omdat dit bestaande apparaat zijn werk steeds op voortreffelijke wijze heeft verricht, maar vooral ook omdat het door de werkgelegenheid, die het biedt aan alle lagen der bevolking van uitnemende sociale beteekenis is.

(De heer **Thamrin**: Zou het nieuwe distributieapparaat geen werkgelegenheid geven?)

Dat staat te bezien.

Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Weyer, Soangkoepon.)

In artikel 3 van het ontwerp is bepaald, dat bij of krachtens Regeeringsverordening bepalingen zullen worden vastgesteld betreffende de wijze, waarop en de voorwaarden waaronder een vergunning wordt verstrekt. Ik zou der Regeering willen vragen de woorden „of krachtens” te schrappen. Ik meen dat de zaak steeds van zoodanig belang is, dat de bedoelde bepalingen dienen te steunen op een Regeeringsverordening en dat het niet juist zou zijn, indien deze Regeeringsverordening de bevoegdheid tot het maken van deze bepalingen zou delegeren.

Verder zal ik gaarne vernemen, wat bedoeld is met „de voorwaarden waaronder”. Taalkundig kan dit geen andere beteekenis hebben dan dat bepalingen, welke vermelden aan welke voorwaarden moet worden voldaan alvorens de vergunning wordt verleend bij of krachtens Regeeringsverordening zullen worden vastgesteld. Maar ik heb mij afgevraagd, of hier misschien bedoeld zijn voorwaarden, die aan de vergunning zullen worden verbonden. Is dit laatste inderdaad bedoeld, dan zou deze zinsnede anders geredigeerd dienen te worden, zóó, dat misverstand uitgesloten is. Maar dan klemt mijn bezwaar tegen een eventuele delegatie van bevoegdheden natuurlijk nog te meer, want dan worden die voorwaarden het meest essentiële deel van het vergunningsstelsel.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegen deze ontwerp-ordonnantie zijn dezelfde als die bij de Invoerordonnantie ongebleekte katoenen stoffen 1935 (Stbl. 1935 No. 522).

De belangen van de consumenten in deze gewesten worden reeds aanhoudend in het geheel verwaarloosd; ook deze ontwerp-ordonnantie heeft dezelfde gebreken als alle contingentieerings- en licentiemaatregelen.

Ik zie niet in, waarom een overmatige import van goederen in deze gewesten, zooals in de Memorie van Toelichting wordt verklaard — mits die tegen goedkoopere prijzen kunnen worden gekocht — de economische belangen in deze gewesten zouden kunnen schaden. Juist in dezen zorgelijken tijd, tijd van geldschaarschte, kan zulk een import een zegen zijn voor deze gewesten met hun arme inheemsche bevolking.

Weliswaar kan b.v. de invoerlicentieering voor zeep de zeepindustrie in deze gewesten stimuleeren, doch dit kan ook ten gevolge hebben de verhooging der prijzen voor de consumenten.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Maar U hebt het over een contingentieering, doch deze ordonnantie beoogt een licentieering.)

Inderdaad, maar wanneer deze ordonnantie is vastgesteld, is de verarmde bevolking niet meer in staat iets te koopen.

Waar het nu in het belang van het stabiliseeren en normaliseeren der prijzen hier te lande noodzakelijk is den handel de vrijheid te geven, komt mij het voortzetten van het licentie- en contingentieeringsstelsel thans niet meer wenschelijk voor.

Is het voor bepaalde tijden noodzakelijk om de prijzen kunstmatig te verhoogen, in dezen tijd dient voor den handel een natuurlijk geneesmiddel te worden toegepast. Hij moet zichzelf genezen.

Een van de gulden regels van een grooten leermeester luidt: „Veronachtzaam hen niet, die van U afhankelijk zijn”, en ten opzichte van de consumenten van deze gewesten behoort men naar mijn bescheiden meening dezen gulden regel in toepassing te brengen en daarom kan ik mij met de voorgestelde ontwerp-ordonnantie niet vereenigen.

Wat aangaat de ontwerp-ordonnantie, Ond. 83 zou ik het volgende willen zeggen.

Waar ik geen vereerder ben van de toepassing van kunstmiddelen op handelsgebied, vooral in verband met den thans naar den normalen tijd bewegenden handel in deze gewesten, kan ik mij ook met deze ontwerp-ordonnantie niet vereenigen.

(Van Helsdingen, Kan.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan met de strekking dezer ontwerp-ordonnanties accoord gaan, maar ik zou enkele formeele opmerkingen willen maken omtrent onderwerp 83. De gedachte der Regeering is deze geweest, dat de geldende crisis-invoerordonnantie 1933 (Staatsblad No. 349 in artikel 2 en 3) den indruk wekt, dat de toepassing van de bepalingen bij regeeringsverordening geschiedt en wel ten opzichte van elke waar op zichzelf, zoodat dus voor elke toepassing een afzonderlijke regeeringsverordening noodig is. De Regeering heeft hiertegen bezwaren en ziet het liever aldus dat er een algemeene regeling betreffende deze aangelegenheid bij regeeringsverordening bestaat, van onbepaalden duur, maar dat iedere toepassing ten aanzien van bepaalde goederen onderworpen zal zijn aan de beperkende bepaling, die in artikel 3 van Staatsblad No. 349 is vastgesteld. Ik heb tegen deze wijziging wel geen bezwaar, maar vraag mij af, of de Regeering met den voorgestelden tekst wel zal bereiken, wat Zij zich voorstelt hiermede te zullen bereiken. Voorgesteld wordt art. 3 van de Crisisinvoerordonnantie 1933 te lezen:

„Een regeling bij Regeeringsverordening als bedoeld in het vorig artikel, is van kracht gedurende ten hoogste tien maanden”.

Nu wordt in artikel 2, naar welk artikel verwezen wordt, in het eerste lid het woord „regelen” niet gebruikt, terwijl dit woord uitdrukkelijk alleen voorkomt in het tweede lid van dit artikel. Hier staat n.l.:

„Bij of krachtens eene Regeeringsverordening als bedoeld in het vorig lid, kunnen regelen worden vastgesteld betreffende de wijze, waarop daaraan uitvoering zal worden gegeven, betreffende de bevoegdheid om in bijzondere gevallen op een krachtens die verordening geldend verbod van invoer uitzonderingen toe te staan”.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is toch meen ik nog iets anders, dan het verbod, dat in het eerste lid is genoemd. Door in de nieuwe redactie te spreken van „regeling” bestaat de kans, dat men dit interpreteert als slaande op het 2de lid. Zou de Regeering dan niet beter den tekst, dien Zij voorstelt kunnen wijzigen in dezen zin dat elke ten aanzien van bepaalde goederen gegeven afzonderlijke regeling, gegrond op een regeeringsverordening als bedoeld in het vorig artikel, van kracht is gedurende ten hoogste tien maanden? Dan komt zeer nadrukkelijk uit, dat de regeeringsverordening, bedoeld in het tweede lid inderdaad is een algemeene regeeringsverordening, die voor alle toepassingen geldt, doch dat de regeling, betreffende de toepassing van de regeeringsverordening op bepaalde goederen, slechts beperkt wordt tot den duur van tien maanden.

Ik vrees dat de tekst, zooals de Regeering die op het oogenblik heeft geformuleerd, aanleiding kan geven tot misverstand.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan ten volle onderschrijven hetgeen de heer Weyer zooeven heeft gezegd, dat alhoewel men geporteerd is voor het principe van vrijhandel, evenals de heer Colijn dat in Genève is geweest, men door den drang van de omstandigheden dit standpunt niet kan volhouden. Dat is zelfs door Dr. Colijn ingezien; want terwijl hij te Genève voor vrijhandel pleitte, heeft hij in Holland een omzwaai moeten maken

(De heer **Van Helsdingen**: Dat is niet juist. De heer Colijn pleit nog voor de toepassing van vrijhandel).

Mijnheer de Voorzitter! Dr. Colijn heeft zich er bij moeten neerleggen om dat principe voor bepaalde omstandigheden prijs te geven. Zooals het geachte lid, de heer Weyer, heeft gezegd is een éloge voor vrijhandel zeker thans uit den boeze.

Maar, Mijnheer de Voorzitter kan men begrijpen, dat de Regeering thans maatregelen treft, z.g. crisismaatregelen, om het land te beschermen, om ongewenschte toestanden niet

(Kan.)

voort te laten blijven woekeren, men vraagt zich echter af, of het juist is en of het ten volle verdedigbaar is, wanneer de Regeering zich op het standpunt plaatst, dat crisismaatregelen in het leven moeten worden geroepen om de belangen van reeds gevestigde importeurs te beschermen, gelijk in de toelichting, naar ik meen, staat geschreven.

Mijnheer de Voorzitter! In elken staat, bij elk bedrijf, bij elken handel is een zekere evolutie waar te nemen, evenals ook bij elke verkeersmaatschappij. Noodgedwongen heeft b.v. de S. S. de snelheden moeten verhoogen, de tarieven moeten verlagen. En iets dergelijks is ook het geval met de importeurs. De importeurs hebben zich te voegen naar de omstandigheden, hebben zich op wat lager niveau te stellen ten aanzien van hun bedrijfswinsten in verband met de concurrentie, die naar voren treedt, gelijken tred houdende met de evolutie. Ik bedoel hiermede het volgende. Wanneer wij vroeger zagen, dat de importproducten slechts in handen waren van de groot-importeurs en voornamelijk van de Europeesche importeurs, gaandeweg is daarin door het snelverkeer, door veranderde voorwaarden ten deze een wijziging gekomen. En ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven, hieraan ten deze wel aandacht te schenken. Toen de kleinhandel, de tusschenhandel, gedwongen door de toestanden, uitzag naar nieuwe middelen om zijn brood te kunnen verdienen, zijn er door hem relaties aangeknoopt met het buitenland, om op die manier op een andere wijze zijn brood te verdienen. Wanneer de Regeering maatregelen treft voor belangen, welke niet gemakkelijk onder woorden zijn te brengen, doch die door ieder als noodzakelijk moeten worden erkend — b.v. in den vorm van een bepaalde retorsie gedachte naar aanleiding van het verlangen, uitgedrukt in het spreekwoord voor wat hoort wat van koopers of verkoopers, dan legt men zich daar bij neer. Maar wanneer de kleinhandel, zooals ik zooeven zeide, zich relaties heeft weten te verwerven en dit niet in strijd komt met het principe, dat tegen een bepaald exportland maatregelen noodig zijn, dan komt de maatregel, welke door de Regeering genomen wordt, slechts hierop neer, dat — zooals in de toelichting is gezegd en zooeven door mij werd aangehaald — de groote importhandel wordt beschermd. En is dat nu wel ten volle juist?

Ik ga mede met de Regeering, wanneer er sprake zou kunnen zijn dat men, zooals de heer Weyer zeide, zich moet beschermen tegen een invasie van vreemde krachten, welke inheemsche krachten verdringen. Maar, wanneer de tusschenhandel, de kleine importhandel, in handen is van eigen onderdanen van onze gemeenschap en dus van een invasie geen sprake is, vraag ik mij af: is het wel juist — ik herhaal het — om de belangen van onderdanen van de eene categorie in het gedrang te doen komen voor die van een andere, kleinere categorie?

Temeer springt dit in het oog — en daarom zou ik gaarne van de Regeering vernemen, op welke gronden een dergelijke houding verdedigd kan worden — omdat onder den importhandel slechts sporadisch een importeur wordt aangetroffen van andere dan Nederlandsche origine. Het is de plicht van een regeering om zonder aanzien des persoons recht te doen en de belangen van haar onderdanen te behartigen.

Nu zal de Regeering mij misschien toevoegen, dat de bestaande importhandel moet worden beschermd, dat voorkomen moet worden, dat deze ten onder gaat. Dat is volkomen juist, maar ik zou gaarne de verzekering van de Regeering ontvangen, dat de bescherming van den grooten importhandel niet op zulk een wijze zal plaats hebben, dat handelingen worden getolereerd, die kunnen doen spreken van een willekeurig optreden van den grooten importhandel, nu hij achter zich weet de krachtige beschermende hand der Regeering.

(De heer Soangkoepon: Volkomen juist!)

Als ik goed ben ingelicht zijn van dit willekeurig optreden staaltjes te constateeren en ik kan mij niet voorstellen, dat de Regeering datgene, wat ik uit de praktijk aanhaalde, zonder meer goedkeurt. Bescherming is goed, maar daarbij

(Soeroso.)

dient in aanmerking te worden genomen, dat ook de onderdanen van de andere categorie recht hebben op bescherming. Ik herhaal, wij hebben ons erbij neer te leggen, wanneer door de Regeering bepaalde doeleinden worden nagestreefd.

(De heer Soeroso: Stemt U maar tegen.)

Als de heer Soeroso voor zijn eigen fractie raad wenscht te geven, zal ieder dat goedvinden, maar hij veroorlove, dat ik mij de vrijheid permitteer mijn eigen denkwijze te volgen.

(De heer Thammrin: De heer Soeroso adviseert slechts.)

Wanneer het moederland bijv. op een of andere wijze geholpen moet worden, heeft men zich daarbij neer te leggen, gezien de bepleite, gaarne geziene eenheid van het Koninkrijk der Nederlanden. Wanneer een invasie moet worden voorkomen geldt hetzelfde, maar het maken van een discriminatie tusschen de belangen van de eene en de belangen van de andere groep onderdanen, acht ik — en met mij zeker ook de Regeering — niet op zijn plaats, wanneer daarvoor geen bijzondere redenen zijn aan te voeren. Ik ben overtuigd, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij volledig zal kunnen inlichten, waardoor het rechtvaardigheidsgevoel der bij deze zaak betrokken onderdanen tenvolle bevredigd zal kunnen worden.

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! Toen de ontwerp-ordonnantie betreffende de voortzetting der contingentieering van ongebleekte katoenen goederen hier werd aangenomen, was ik zeer teleurgesteld, niet omdat de Europeesche leden daar voor stemden, — zij letten nu eenmaal eerder op de Nederlandsche dan op de Indische belangen — maar omdat de heer Sosrohadikoesoemo als Indonesiër zijn stem daaraan kon geven. Immers, de geachte Regeeringsgemachtigde heeft duidelijk gezegd, dat de contingentieering van ongebleekte katoenen goederen in de eerste plaats de Nederlandsche industrie beschermt.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Misschien heeft de heer Sosrohadikoesoemo het inheemsche belang nog wat ruimer gezien dan U.)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zelf gezegd, dat de kwijnende inheemsche batiknijverheid een zeer nadeeligen invloed ondervindt van de contingentieeringsmaatregelen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik sommeer het geachte lid, aan de hand van de Handelingen aan te toonen, dat ik zulks zou hebben gezegd.)

Het kan zijn, Mijnheer de Voorzitter, dat de geachte Regeeringsgemachtigde het met andere woorden heeft gezegd, dat de kwijnende inheemsche batikindustrie een nadeeligen invloed op de contingentieeringen heeft gehad,

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dan moet U het niet zoo voorstellen als U zooeven deed.)

Hoe het zij, ik meen te hebben gehoord, dat de geachte Regeeringsgemachtigde woorden van die strekking heeft geuit.

(De heer Sosrohadikoesoemo: U heeft die Handelingen toch wel nagelezen?)

Natuurlijk, en juist daarom zeide ik zooeven, wat ik gezegd heb. Het ligt allerm minst in mijn bedoeling de meening van den heer Sosrohadikoesoemo te contingentieeren, maar het spijt mij, dat hij als Indonesisch lid, die in de eerste plaats de belangen der inheemsche bevolking, verarmd als die op het oogenblik is niet alleen door de crisis, maar ook door de verschillende regeeringsmaatregelen, heeft te behartigen, toch zijn stem aan dat ontwerp heeft kunnen geven.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Wij zitten hier ter behartiging van het algemeen belang, niet van een bepaald belang.)

Het gaat hier thans weer om een contingentieeringsmaatregel

(Ratu Langie.)

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Maakt U zich weer bezorgd over de stem van den heer Soerohadikoesoemo?)

Natuurlijk, juist daarom spreek ik op deze wijze. In de Memorie van Toelichting is gezegd, dat deze maatregel niet alleen beoogt de belangen van de Nederlandsch-Indische, maar ook die der Nederlandsche industrie te beschermen. Ik weet niet, of deze mededeeling juist geacht moet worden. Ik heb eens de lijst nagegaan betreffende de verschillende artikelen die aan licentieering zijn onderworpen en daaruit blijkt duidelijk, dat hier grootendeels wordt beoogd een beperking van die artikelen, die als concurrenten voor de Nederlandsche industrie kunnen worden beschouwd. Juist daarom betwijfel ik, of de ons thans voorgelegde maatregel wel in het voordeel der inheemsche bevolking zal uitvallen.

Ik wil daarmede niet zeggen, dat die in haar nadeel zou zijn, maar ik zou toch gaarne van den geachten Regeerings-gemachtigde willen vernemen, welke gunstige resultaten ervan zijn te verwachten voor de inheemsche bevolking.

De heer Weyer heeft zoeven gezegd, dat ten aanzien van deze maatregel voor ons de hoofdzaak is, te trachten te houden wat wij hebben. Dit standpunt is natuurlijk juist, maar, zoeven heb ik het al eerder gezegd, de maatregelen zooals wij die hebben gehad en zooals ze ons thans weer worden voorgelegd, beoogen geen bescherming van de inheemsche, doch in de eerste plaats van de Nederlandsche industrie. Het is den heer Weyer toch wel bekend, dat de beperking van den invoer van ongebleekte katoenen stoffen een nadeeligen invloed heeft gehad op de inheemsche batik-industrie, die door dezen contingentieeringsmaatregel nog verder is achteruitgegaan. Ik ben het met den heer Weyer derhalve niet eens wanneer hij zegt, dat het voor ons hoofdzaak is dat wij ten aanzien van deze materie trachten te houden wat er thans is.

Wat betreft het standpunt van den heer Weyer ten aanzien van de vrijhandelspolitiek, die door de Economische Groep met zooveel genoegen is verlaten

(De heer Weyer: Juist niet met alle genoegen!)

Laat ik dan zeggen, dat zij noodgedwongen door de Economische Groep is verlaten.

Het is echter wel opvallend, dat de Economische Groep zich ten aanzien van de economische politiek steeds afvraagt:

Welke maatregel werkt voor ons voordeliger, deze maatregel, of gene? Wanneer de eene maatregel voordeliger is dan de andere, dan zal de Economische Groep met den voor haar het meeste voordeel brengenden maatregel medegaan. Zoo is het ook gegaan met den thans voorgestelden maatregel: waar deze maatregel in de eerste plaats voor de bij de Economische Groep betrokken belangen voordelig werkt, spreekt het vanzelf, dat de heer Weyer en zijn groep zullen medegaan met de Regeering.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Weyer heeft zoeven in zijn rede een uiteenzetting gegeven, welke hierop neerkomt, dat de ons voorgelegde ordonnantie de uitwerking is van de algemeene gedachte van het oogeblik, dat de Regeering ook in dit deel van het economisch gebied regelen zal moeten optreden. Deze regeling heeft naar mijn meening als zwaartepunt hetgeen in de Memorie van Toelichting niet bijzonder duidelijk naar voren is getreden. Het betreft hier de volgende passage:

„..... tengevolge van de omstandigheid, dat zich sedert korten tijd een nieuwe inporthandel van voor een aanmerkelijk deel buitenlandsche importeurs is gaan ontwikkelen, welke voor een juiste distributie over het uitgestrekte grondgebied minder deugdelijke waarborgen biedt dan het bestaande apparaat.”

Tengevolge daarvan is de contingentieering van dezen maatregel noodig. Het komt dus hierop neer, dat de ordonnantie een bescherming van de bestaande import-apparaten beoogt.

Toen deze maatregel den eersten keer in den Volksraad in behandeling werd genomen, zeide de toenmalige vertegenwoordiger van de Economische Groep, de heer Hart, bij de stemmotivering het volgende:

„Ik wilde er even den nadruk op leggen dat, als er één groep is in deze Indische samenleving, die door slechte toepassing dezer ordonnantie geschaad zou kunnen worden, het wel de economische groep, het bedrijfsleven is.”

Nu wordt ons ter continueering van dien maatregel als argument voorgelegd, dat hij noodig is ter bescherming van de bestaande import-apparaten. Ik zou echter gaarne van den Regeerings-gemachtigde willen vernemen — gezien de kennis en het gezag in deze zaken, die ik den toenmaligen vertegenwoordiger van de Economische Groep gaarne toeken en die ik natuurlijk ook den huidigen vertegenwoordiger van de Economische Groep eveneens gaarne toeken — of de toepassing van dien maatregel van dien aard is geworden, dat bedoelde Economische Groep, en de import-apparaten geen nadeel hebben ondervonden.

Maar er is meer, wat ik tegen dezen gedachtengang zou willen ontwikkelen. Er is gezegd, dat de bestaande import-apparaten bedreigd worden door een invasie van grootendeels vreemde lichamen. Ik zou den nadruk willen leggen op de woorden „vreemde lichamen”. Ik ga in deze mede met den heer Kan. Wanneer het werkelijk betreft het tegengaan van een invasie van nieuwe importlichamen die van vreemden oorsprong zijn, zou ik den Regeeringsmaatregel willen toejuichen. Maar klaarblijkelijk is er ook nieuw initiatief ontstaan, dat in het land zelf wortelt, want de Regeering heeft met een zekere restrictie het argument van bescherming der bestaande import-apparaten naar voren gebracht. De Regeering spreekt van „grootendeels buitenlandsche importeurs”, dus ik moet aannemen — en ik weet het ook — dat ook binnenlandsche importlichamen bezig zijn, zich te ontwikkelen.

Nu zou ik gaarne van de Regeering willen vernemen, of die binnenlandsche importeurs, die bezig waren zich een zeker aandeel te verwerven in den import van goederen in dit land, door toepassing van dezen maatregel geen schade hebben ondervonden. Ik stel die vraag uit de overweging, dat het niet de bedoeling van de Regeering kan zijn, ten eenenmale het ontstaan van nieuw initiatief tegen te gaan.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Inderdaad niet!)

De geachte Regeeringsmachtigde interrumpeert mij en zegt: Inderdaad niet. Dat doet mij genoegen en ik hoop, dat dit beginsel ook doorgevoerd wordt in de praktijk van de toepassing van deze ordonnantie. Het zou ten eerste toe te juichen zijn indien er inderdaad nieuwe importinstanties in dit land ontstonden. De geheele economische structuur heeft zich gewijzigd. Vroeger geschiedde de import van goederen slechts van één kant, thans worden van verschillende kanten importartikelen in dit land gebracht. Het spreekt vanzelf, dat bij de wijziging van deze structuur ook nieuwe instanties kunnen optreden en die hebben evengoed recht van bestaan als de reeds gevestigde.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou aan dezen maatregel mijn stem willen geven, wanneer ik de zekerheid had, dat bescherming van den inporthandel niet zal leiden tot het dooddrukken van nieuw initiatief.

Er is nog een ander punt en dat is door den heer Gandasoebrata bij de stemmotivering ter gelegenheid van de behandeling dezer materie in een vorige instantie reeds naar voren gebracht. De heer Gandasoebrata maakte toen bezwaar tegen dat ontwerp.

„omdat de voorgestelde maatregelen prijsopdriving kunnen bevorderen, die voor de aan den rand van haar inkomen levende consumeerende bevolking moeilijk te dragen zou zijn. De eenige hoop, die wij koesterden,

(Kerstens, Roep.)

was, dat de maatregelen althans voor de weinige inheemsche industrieën voordeel zouden opleveren".

Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, of deze regeling, die nu eenigen tijd heeft gewerkt, inderdaad heeft geleid tot resultaten, die eenig voordeel hebben gebracht aan verschillende inheemsche industrieën. Wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde een uiteenzetting van zaken kan geven die de twee door mij gestelde desiderata kan bevredigen, zou ik tegen deze ordonnantie geen bezwaar hebben.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat de licenties toegewezen worden aan de hand van de omzetten die de importeurs hadden in een viertal basisjaren, n.l. van 1929 tot 1933. Nu schijnt het voor te komen, dat deze regeling haar doel voorbijschiet. Het doel is immers te voorkomen, dat allerlei nieuwe importfirma's met name buitenlandsche, zich haastig meester maken van een deel van den import hier te lande. Nu zijn er echter firma's die zich vóór 1929 toelegden op het importeeren van artikelen, die inmiddels niet meer lakoe zijn en waarvan de omzet zeer sterk is teruggelopen. Deze firma's zijn zich na 1929 gaan toeleggen op het importeeren van artikelen, waarin zij vroeger geen of minder zaken deden, zoodat men den toestand heeft gekregen, dat deze firma's in de jaren 1934 en 1935 heel veel meer wilden importeeren in die artikelen dan zij in de vier voorafgaande jaren hadden gedaan. Aan de hand van den maatregel, dat de basisjaren maatgevend zijn, krijgen deze firma's echter slechts een klein quotum toegewezen en toch zijn dit firma's, die zich 25, 30 jaren of langer hebben toegelegd op den importhandel voor geheel Ned.-Indië. Waar dit nu geen nieuwe en nog minder buitenlandsche firma's zijn, die zich haastig op den importhandel hebben geworpen, zou ik de Regeering willen verzoeken maatregelen te willen nemen, dat in dergelijke gevallen niet zoo strikt de hand wordt gehouden aan de vier basisjaren 1929—1933.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij bepalen tot een paar opmerkingen en vragen.

Deze ordonnantie beoogt, zooals uit de toelichting duidelijk blijkt, de bescherming van het bestaande importeursapparaat. Ik zou aan den geachten Regeeringsgemachtigde het verzoek willen doen om er voor te waken dat hier toch in elk geval niet een verstarring zal optreden, dat er bij dit departement een zekere elasticiteit in acht zal worden genomen ten aanzien van mogelijk nieuw groeiende importeurszaken op het terrein van die artikelen, die hier in de lijst worden genoemd.

Ik kan mij voorstellen, dat er, zooals ook reeds de heeren Ratu Langie en Kan hebben opgemerkt, onder de importeurs een zeker groeiproces plaats heeft, dat nieuwe krachten, die zich in deze richting interesseeren, in de maatschappij opkomen. Nu geef ik onmiddellijk toe, dat dit niet ertoe zal mogen leiden dat de bestaande importeurs worden weggevoerd. Een zoodanige vrijheid zou ik ook afkeuren, maar ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, dat een zoodanige elasticiteit wordt betracht, dat indien er nieuwe importfirma's worden opgericht en deze volwaardig uitgroeien, zij ook die bescherming van de Regeering zullen krijgen, die zij verdienen, en die belangstelling die zij voor het economisch apparaat van Nederlandsch-Indië waard zijn.

Verder zou ik nog gaarne willen mededeelen, dat ik mij aansluit bij hetgeen de heeren Kan en Ratu Langie hebben gezegd en het verzoek tot de Regeering willen doen, dat ook en vooral wordt gelet op het initiatief, dat voortkomt en groeit uit de Inlandsche en Chineesche maatschappij. Indien daar reële kansen bestaan voor bepaalde nieuw opkomende firma's, om zich als importeur te vestigen, dan hoop ik dat de Regeering daartegenover welwillend zal staan en deze zal doen deelen in de licentieering, waarover deze ordonnantie spreekt.

(Verboom.)

Ik vraag dus belangstelling van de zijde der Regeering voor de nieuwe krachten die uit de Indische maatschappij groeien en naar boven komen en ik vraag dit voor de drie bevolkingsgroepen in dezelfde mate.

Mijn tweede vraag is de volgende. Ik zou aan den geachten Regeeringsgemachtigde uitdrukkelijk het verzoek willen doen, dat hij mij vroeger al eens heeft toegezegd, om vooral een goedwerkende reële prijzenbewaking te handhaven.

Het spreekt vanzelf dat, wanneer het gaat, zooals in de ontwerp-ordonnantie is omschreven, en door bepaalde met name aan te wijzen importeurs belangrijke behoeften van Nederlandsch-Indië worden verzorgd het gevaar bestaat, dat men tot onderlinge afspraken ten aanzien van de verkoop-prijzen komt; dat de importeurs om het zoo eens te zeggen, de koppen bij elkaar steken

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: U moet ze onder elkaar kennen!)

..... en tot zekere prijsafspraken gaan besluiten. En die prijsafspraken kan men voor Java op een bepaalde wijze vaststellen en voor een ander eiland weder op een andere manier, hooger of lager, maar er bestaat in elk geval de mogelijkheid, dat men tot dergelijke afspraken komt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dit onderwerp niet aanroeren, indien ik niet in de verschillende dagbladen hierover reeds mededeelingen had gelezen. Ik meen, dat er omtrent deze prijsvaststelling van importartikelen, die toegewezen zijn aan bepaalde gelicentieerde importeurs, in een artikel in het laatst verschenen nummer van het orgaan van het Nederlandsch Indische onderwijzersgenootschap, mededeelingen zijn te vinden.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Dat is aan mijn aandacht ontsnapt.)

De heer **De Hoog**: Wij hebben een schrijven terzake van onze afdeling te Makassar aan den Regeeringsgemachtigde toegezonden.)

Dan mag ik daar dus nog eens de aandacht van de Regeering op vestigen.

Verder zou ik nog gaarne omtrent het volgende worden ingelicht. Ik zou willen vragen: hoe is dit prijsbewakingsapparaat nu ingesteld, en hoe werkt het en ik zou in dat geval gaarne willen vernemen dat het inderdaad goed en afdoend werkt. Het zou mij teleurstellen, indien ik de mededeeling van de Regeering ontving, dat het bevredigend werkt, want het woord „bevredigend" zegt mij in dit verband niet voldoende.

Indien de Regeering op dit terrein verschillende toezeggingen wil doen, ben ik bereid aan de ontwerp-ordonnantie mijn stem te geven.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan zeer kort zijn, aangezien ik mij grootendeels kan aansluiten, aan den eenen kant bij het betoog van den heer Weyer, aan den anderen kant bij het betoog van den heer Roep.

Ik aanvaard den voorgestelden maatregel als een noodmaatregel, die ons is afgedwongen door de omstandigheden. Ik heb bij vroegere gelegenheden al laten uitkomen, dat het standpunt van de groep, die ik vertegenwoordig, in wezen hetzelfde is als dat, hetwelk door den heer Weyer hier nog weder eens is ingenomen.

Daarnaast zou ik met den heer Roep en andere sprekers, die zich in den zelfden geest hebben uitgelaten — ik denk hier o.m. ook aan den heer Kerstens — willen bepleiten een soepele toepassing van deze regeling. Ook mij zijn allerlei bezwaren ter oore gekomen, die zich onder de huidige omstandigheden voordoen en ik geloof inderdaad, dat in vele opzichten het economisch leven erbij gebaat zou zijn, en vooral ook bepaalde groepen in dat economisch leven er zeer bij gebaat zouden zijn, wanneer men zou kunnen besluiten tot een zoo soepel mogelijk toepassing van deze regeling.

(Thamrin.)

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter. Ik ben er voor mij zelf van overtuigd, dat mijn opmerkingen eigenlijk geen effect zullen sorteerden. Desniettemin zal ik ze maken, al maak ik mij dan ook geen illusie, dat mijn opmerkingen behartiging zullen vinden.

Deze Regeering heeft een bepaald doel voor oogen met de huidige licentieverings- en contingentieveringspolitiek. De huidige licentieverings- en contingentieveringspolitiek is er een, die bepaalde en uitgesproken belangen wil behartigen. De bevolkingsbelangen komen daarbij blijkbaar niet in tel en het wekt den indruk, alsof men doof is voor alle pleidooien ten behoeve van die bevolkingsbelangen. Dit is een opinie, die ik niet genoeg kan poneeren en herhalen, ook al wordt daarmee momenteel niets bereikt.

(De heer **Roep**: Die opinie is natuurlijk onjuist.)

Dan moet de heer **Roep** in tweeden termijn de onjuistheid van deze opinie maar aantoonen.

(De heer **Roep**: Te gelegener tijd.)

De wijze van behandeling van ook weder deze licentieveringsordonnantie wijst er eigenlijk op, dat de Regeering niet voldoende rekening houdt met den Volksraad. Immers, de aankondiging van de behandeling had eerst plaats — en dan nog zeer voorloopig — op 13 dezer en reeds op den 19en moet de Volksraad een beslissing nemen in deze belangrijke materie.

De bij vorige gelegenheden gemaakte opmerkingen betreffende de wijze van behandeling in den Volksraad van contingentieverings- en licentieveringsmaatregelen wijzen op een overvalspolitiek van de zijde der Regeering, waartegen reeds herhaalde beterschapsbeloften van de Regeering staan. Desniettemin zien wij telkenmale weder dezelfde overvalspolitiek toegepast.

Ik zeide zoeven, dat ik met mijn opmerkingen momenteel eigenlijk zeer weinig zal bereiken, maar langzaam aan, wanneer de toestand voor de bevolking onhoudbaar geworden is, komt er eenig medegevoel voor de bevolking, getuige het artikel in *De Javabode* van gisteravond „Twente-Java”, waarin — naar ik geloof — **Zentgraaff**, als gold het een novum, den desolaten toestand in de batikindustrie beschrijft als gevolg van de contingentievering van cambries en greys met als noodzakelijke conclusie van zijn beschouwingen, een veroordeeling van de gevoerde contingentieverings- en licentieveringspolitiek.

(De heer **Soeroso**: Zelfs **Zentgraaff**.)

Door de wijze, waarop **Zentgraaff** den momenteleen toestand in de batikindustrie beschrijft, wordt de indruk gewekt, alsof eerst thans de funeste gevolgen der gevoerde contingentieveringspolitiek aan den dag treden, terwijl in den Volksraad van onze zijde reeds één jaar eerder op dezelfde omstandigheden werd gewezen, als waarop **Zentgraaff** nu wijst.

Toen de nationalisten op den verkeerden gang van zaken wezen, waren ongeloof en verguizing niet van de lucht; nu dergelijke stemmen uit de eigen groep voortkomen, wordt daaraan de noodige aandacht besteed en doet men het voorkomen, alsof eerst thans de misstanden ontdekt worden. Zoo zal het ook successievelijk gaan met de veroordeeling der contingentieveringspolitiek ten aanzien van vele der in dit ontwerp genoemde invoerartikelen.

In de eerste plaats wensch ik bij deze gelegenheid te protesteerden tegen de gevoerde contingentieverings- en licentieveringspolitiek van al de goederen, die in dit ontwerp genoemd zijn, aangezien ze genomen zijn zonder raadpleging noch met instemming van den Volksraad.

Hier wordt op duidelijke wijze gedemonstreerd dat de z.g. medezeggenschap van den Volksraad inzake de licentieveringsmaatregelen eigenlijk een wassen neus is en dat de gevolgde wijze van werken feitelijk buitenwettelijk en ongrondwettig is.

De Indische Staatsregeling stelt als eisch, dat inzake maatregelen te regelen bij ordonnantie de medegegoedkeuring van den Volksraad vereischt wordt. Daaronder behooren

contingentieverings- en licentieveringsmaatregelen. Wat doet nu de Indische Regeering?

Insteede van contingentievering of licentievering bij ordonnantie zooals ten deele geschied is bij cambries, greys, cement en andere artikelen, maar dan weer in den vorm, waarin van medezeggenschap van den Volksraad geen sprake is, werd in 1933 bij ordonnantie een blanco machtiging gevraagd om die goederen te licentieveren als door den directeur van Economische Zaken noodig wordt geacht. In die ordonnantie, en ook in deze, wordt elke verdere regeling mede gedelegeerd aan dienzelfden directeur, zonder dat ook maar in eenig opzicht principes, richtlijnen of inzichten worden gegeven in de te regelen materie. Voor zoover de directeur daarin te kort mocht schieten, worden regeeringsverordeningen gereëerd, m.a.w. regels, waar de Volksraad buiten wordt gelaten.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: En deze ordonnantie?)

Ook niet.

Elk onbevooroordeeld toeschouwer zal moeten toegeven, dat met een dergelijke werkwijze de bedoeling van de Indische Staatsregeling van regeling bij ordonnantie verkracht wordt. Formeel is de Volksraad „er in gekend”, de algemeene crisisinvoerordonnantie werd immers vastgesteld „in overeenstemming met den Volksraad”, materieel wordt echter afbreuk gedaan aan de strekking van artt. 82 e.v. (3de hoofdstuk, van de wetgeving) waarin is voorgeschreven:

„De Gouverneur-Generaal stelt, behoudens het bepaalde bij het eerste lid van art. 90, in overeenstemming met den Volksraad, ordonnanties vast tot regeling van:

a. onderwerpen, de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië betreffende, ten aanzien waarvan in de Grondwet, in deze wet of in andere wetten niet anders is bepaald”.

Men ziet het, Mijnheer de Voorzitter, „in overeenstemming met den Volksraad, ten aanzien van alle onderwerpen, de inwendige regeling van Nederlandsch-Indië betreffende”.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Gebeurt dat hier dan niet?)

Formeel gebeurt het hier in zoverre, dat er een algemeene ordonnantie wordt gevraagd, met uitgebreide bevoegdheden aan den directeur van Economische Zaken, en met delegatie per regeeringsverordening, maar elk inzicht, elke richtlijn over de licentievering eener materie wordt den Volksraad onthouden.

De geachte Regeeringsgemachtigde moet maar eens hoofd voor hoofd aan de leden van dit college en van den Volksraad vragen, of zij er eenige Ahnung van hebben wat er wordt gecontingenteerd op de wijze als in de ons verstrekte lijst is uiteengezet, dan denk ik, dat er geen enkel lid zal zijn, uitgezonderd de betrokken belanghebbenden, die op de hoogte zal zijn van het feit, dat op zoo uitgebreide wijze wordt gecontingenteerd.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Het betreft hier geen contingentievering, doch een licentievering). Dat geef ik toe, doch beide komen op hetzelfde neer, contingentievering en licentievering zijn in haar oorsprong toch hetzelfde.

Ik ben dus van opinie, dat de wijze waarop de contingentieverings- en licentieveringspolitiek eigenlijk gevoerd wordt, in strijd is met het bepaalde bij art. 82 I. S.

Evenals in Amerika het Hooggerechtshof zich ongeroepen heeft bemoeid met de New Deal acts van president Roosevelt en deze ongrondwettig heeft verklaard, evenzo wordt het thans tijd, dat het Hooggerechtshof h.t.l. zich deze materie aantrekt om na te gaan, in hoeverre de Regeering bij de gevolgde werkwijze inzake het licentieveren en contingentieveren al dan niet ongrondwettig is te werk gegaan. Aangezien in dit land met zijn eigenaardige verhoudingen het Hoogge-

(Thamrin.)

rechtshof zich klaarblijkelijk niet geroepen voelt om ongeroepen zijn oordeel te geven omtrent de regeeringsbemoediging, zal ik straks een motie overhandigen aan U, Mijnheer de Voorzitter, medeondertekend door de heeren Soeroso en Soangkoepon, luidende als volgt:

„De Volksraad

van oordeel dat de gevoerde licentierings- en contingentieringswetgeving afbreuk doet aan de bevoegdheid van den Volksraad in artikel 82 sub a I. S.,

verzoekt het Hooggerechtshof zich uit te spreken of de wijze, waarop tot dusver de licentierings- en contingentieringswetgeving is vastgesteld, in overeenstemming is zoowel met letter als geest van die artikelen der I. S., waarbij de medezeggenschap van den Volksraad is geregeld inzake de wetgeving regelende de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië”.

(De heer Kan: Zoiets moet toch altijd gebeuren via de Regeering?)

Ik geloof, dat het Hooggerechtshof een apart lichaam is, los van de Regeering staand en dat wij dus gerust ons rechtstreeks tot dat college kunnen wenden.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: In elk geval heeft de motie het aantrekkelijke van het nieuwe.)

Als gevolg van het buiten de deur houden van den Volksraad inzake de verdere regeling van de contingentieering van verschillende huishoudelijke artikelen — en de Volksraad laat zich gewillig buiten die deur plaatsen — heeft de Regeering dan ook niet de behoefte gevoeld ons eenig inzicht te geven inzake het verloop der bij deze licentiering betrokken goederen. Geen inzicht wordt ons verleend inzake het verloop van verschillende vooral voor de bevolking noodzakelijke verbruiksartikelen zooals glaswerk, petroleumlampen, rijwielonderdeelen, messen en scharen, de meest verschillende soorten manufacturen, aardewerk, emaille-waren en andere groepen van verbruiksartikelen. Het wordt niet de moeite waard geacht om op te geven wat het normaal verbruik is, hoeveel de gelicentieerde hoeveelheden zijn, hoe het tekort of teveel zich heeft bewogen, hoe het prijsverloop was voor, gedurende en na de contingentieering, hoe de binnenlandsche productie heeft gereageerd op de licentieringsmaatregelen, kortom al die gegevens, welke een inzicht in de materie mogelijk maken en welke de overtuiging kan doen postvatten, dat en in welke mate met de bevolkings- en algemeene belangen rekening is en wordt gehouden.

Uit het onthouden van deze gegevens en het vanzelfsprekend achten, dat de Volksraad deze gegevens niet zal vragen, komt naar voren, dat de Regeering weinig rekening houdt met dit College. Er wordt op gerekend, dat de Volksraad dit ontwerp zal aanvaarden, er bovendien zijn zegen op zal geven en dat hij volgzzaam genoeg zal zijn om zich tevreden te stellen met nadrukkelijke verzekeringen van den Regeeringsgemachtigde, dat de Regeering paraat is en het bevolkingsbelang steeds in het oog houdt.

Cijfers en argumenten worden niet verstrekt om de geponeerde stellingen waar te maken. De Regeeringsgemachtigde verklaart zus en zoo en dus is de zaak gezond. Inderdaad verdient de Volksraad niet beter behandeld te worden dan hij er zelf om vraagt.

Voor den vorm wordt aan de onderhavige ontwerp-ordonnantie een Memorie van Toelichting bijgevoegd, die de argumentatie moet bevatten voor de ontwerp-ordonnantie. En welke argumentatie wordt aangevoerd voor de onderhavige ordonnantie? Zij staat in den eersten zin en wel in dezen vorm:

„In het belang van een juiste uitvoering van de crisisinvoerordonnantie 1933 is het noodig gebleken om op basis van deze ordonnantie ten aanzien van een aantal Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

artikelen den invoer alleen toe te staan op van Overheidswege af te geven vergunningen”.

Dat beteekent in gewone huis- of keukentaal: In 1933 hebt gij, Volksraad, een crisisinvoerordonnantie aangenomen; deze ontwerp-ordonnantie is dezelfde; dus aannemen en klaar is Kees. Dat is de kernargumentatie, en dan mag de Volksraad nog blij zijn, dat de Regeering alsnog heeft willen herinneren, dat de Volksraad inderdaad zijdelings heeft medegewerkt aan de contingentieering of licentiering van de overgelegde lijst van goederen, want menig Volksraadslid zal bij het lezen van de overgelegde lijst zich zeker hebben afgevraagd, wanneer hij heeft medegewerkt aan de licentiering van bv. scharen, van druiven-, toilet- of bloemscharen, van zinkleggingen, van borstels, theepotjes, kozijnankers, stopflesschen en andere in de lijst genoemde goederen.

Na de kernargumentatie volgt dan nog welwillend een zestal toelichtingen, waarom die contingentieering zoo'n prachtinstituut is en daarom met groote virtuositeit moet worden gehanteerd.

Ik zal die argumentatie op den voet volgen. In de eerste plaats wordt dan het volgende gezegd:

„Hierdoor is de mogelijkheid geschapen om tijdig te kunnen constateeren of, en zoo ja met betrekking tot welke goederen, e.q. in welke streek een overmatige import dreigt, waardoor economische belangen in deze gewesten zouden kunnen worden geschaad”.

Mijnheer de Voorzitter! Er staat dus: een overmatige import, waardoor economische belangen in deze gewesten zouden kunnen worden geschaad. Grote woorden voor een kleine zaak. Ik vraag mij af, in welke mate een groote import van goederen de economische belangen in deze gewesten zou kunnen schaden. De voor de hand liggende verwachting bij een overmatigen import van goederen zou zijn een daling van den prijs van die goederen en dus zouden eigenlijk de belangen van dit land niet worden geschaad, maar integendeel bevoordeeld. De eenigen, die bij een overmatige import schade zouden kunnen hebben zijn het buitenland, dat de goederen importeert en de importeur, die de goederen distribueert.

De tweede toelichting op de kernargumentatie luidt:

„Tevens kan alleen op deze wijze een voldoende inzicht in de structuur en de werking van het import- en distributieapparaat hier te lande worden verkregen”.

Ik onderschrijf deze toelichting. Inderdaad zal bij een zoo straf gereglementeerde licentierings- en contingentieeringspolitiek een beter inzicht kunnen worden verkregen in het verloop van de goederen dan wanneer een dergelijke reglementeering niet zou bestaan.

(De heer Ratu Langie: Maar dat inzicht kan ook op andere wijze verkregen worden!)

Ik geloof toch dat een reglementeering op de huidige basis, die tot in de details gaat, een veel beter en gemakkelijker inzicht geeft dan wanneer men moet afgaan op de douane-cijfers van den import.

Mijnheer de Voorzitter. Het derde argument is:

„waardoor het mogelijk is maatregelen tot regeling van den invoer in het belang van de binnenlandsche of Nederlandsche industrie” te nemen.

Hier wordt dus geponeerd, dat de licentiering en contingentieering in het belang van de binnenlandsche industrie zou kunnen zijn; er staat nog bij: „of de Nederlandsche industrie”. Ik vraag mij ten aanzien van vele goederen af, of hier werkelijk het belang van de Indische industrie gediend zou kunnen worden. Er wordt hier een heele rits goederen genoemd welke Indië bij lange na niet in staat is, zelf te produceeren.

Natuurlijk zijn er wel enkele artikelen, waarvan de contingentieering stimulerend werkt op de binnenlandsche productie maar om als een hoofdstelling te poneeren als zou deze licentieringspolitiek een stimulans zijn voor de binnenlandsche

(Thamrin.)

industrie — ik geloof, dat ook in dit geval een groot woord is gebruikt voor een kleine zaak.

De vierde toelichting op het kernargument ligt in de woorden:

„..... als tegenprestatie tegenover in het buitenland aan den Nederlandsch-Indischen export verleenden steun”.

Hier wordt dus de contingentieerings- en licentieeringspolitiek gebruik als middel om een grooteren afzet van de Indische producten af te dwingen. Maar dan zou het toch voor de hand liggen dat men, deze stelling poneerend, ook met cijfers komt, die aantoonen, in hoeverre de tot dusver gevoerde politiek inderdaad tot vergroting van den afzet van onze producten heeft geleid. Vooral omdat, onuitsproken, deze licentieerings en contingentieeringspolitiek tegen een bepaald land zijn gericht, zou ik gaarne cijfers en geen beweringen willen ontvangen waaruit kan blijken, in hoeverre de gevoerde licentieerings- en contingentieeringspolitiek een grooteren afzet teweeg heeft gebracht voor de inheemsche producten.

Zoolang deze bewering slechts als stelling geponeerd wordt en niet tot betere argumentatie wordt overgegaan om deze stelling te adstrueeren, beschouw ik ook deze uitlating als een groot woord, dat nog niet door de cijfers is geadstrueerd.

Dan wordt nog in de Memorie van Toelichting gezegd, dat deze contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen

„ten behoeve van de evengenoemde belangen op de minst bezwarende en meest soepele wijze zullen kunnen worden ingepast”.

Mijnheer de Voorzitter. Het gaat er maar om, welke categorie men op het oog heeft wanneer men bij de contingentieerings- en licentieeringspolitiek spreekt van de „minst bezwarende en meest soepele wijze” van aanpassing aan de gevoerde licentieerings- en contingentieeringspolitiek.

Mijnheer de Voorzitter. Ik ontken ten eenenmale, dat de gevoerde politiek „op de minst bezwarende en meest soepele wijze” de bevolkingsbelangen heeft gediend, want uit den treure is reeds gezegd: contingentieering en licentieering leiden noodzakelijkerwijze tot een prijsverhoging van de gecontingenteerde goederen en prijsverhoging in deze tijden, met een verarmde bevolking, kan toch zeker geen bevolkingsbelang worden genoemd.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Geldt dat ook voor licentieering? Geeft U dan eens een paar gegevens en niet alleen „grootte woorden”.)

Die gegevens moet de Regeering verstrekken. De Regeering heeft gegevens en cijfers. Ik heb geen regeeringsapparaat, geen departement en ambtenaren tot mijn beschikking, die deze gegevens kunnen uitwerken.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik zal gegevens straks verstrekken.)

Het gaat hierom, dat wij maar niet zoo stante pede de vergadering die gegevens krijgen, maar van tevoren bij de aanbieding van de ontwerp-ordonnantie, opdat men voldoende gelegenheid heeft zich te oriënteren en de gegevens te verifiëren. In een vorige vergadering heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat er een bewakingsdienst is voor de prijzen van gecontingenteerde goederen, maar waarom de gegevens terzake dan niet regelmatig verstrekt aan Volksraad en pers en aan het publiek, opdat het publiek overtuigd zij, dat inderdaad de gevoerde contingentieerings- en licentieeringspolitiek niet tot prijsverhoging en ook niet tot een tekort aan goederen ter distributie heeft geleid, zoodat men er op zijn minst van zou kunnen spreken, dat de gevoerde politiek geen afbreuk doet aan de bevolkingsbelangen?

De heer Ratu Langie heeft op een zinsnede de aandacht gevestigd, n.l. dat er hier sprake van zou zijn, dat bij loslating van de gevestigde importeursbelangen, die belangen in verdrukking zouden komen door de invasie van buitenlandse importeurs. Ik zou willen vragen, heeft de geachte Regeer-

ringsgemachtigde inderdaad de overtuiging, dat de thans beschermde importeurs om zoo te zeggen uitsluitend uit Nederlandsche onderdanen en Nederlanders — om die categorieën naar voren te brengen — bestaan? Ik heb de overtuiging niet en ik kan namen noemen van importeurs om aan te toonen, dat met de gevoerde contingentieerings- en licentieeringspolitiek inderdaad niet de binnenlandse importeurs alleen worden beschermd.

Maar er is nog een andere vraag: Is het de taak der Regeering om de importeurs te beschermen op een dusdanige wijze, dat men ervan zou kunnen spreken, dat de bevolkingsbelangen in het gedrang komen? Het belang van een paar importeurs, laten het er honderd of duizend zijn, is toch niet van een dusdanige interesse, dat het moet prevaleeren boven het belang van de verarmde bevolking hier te lande?

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Hebt U gegevens van de benadeeling der verarmde bevolking? Het gaat hier niet om contingentieering, maar om licentieering.)

Licentieering is een broertje van contingentieering. Er kan geen licentieering plaats hebben, die in zekere mate ook niet de contingentieering betreft.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat is bepaald onjuist.)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Hart zegt, dat dit niet waar is, maar contingentieering en licentieering zijn veelal onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Zou de geachte Regeeringsgemachtigde willen ontkennen, dat aan menigen licentieeringsmaatregel gepaard is gegaan een contingentieering, vooraf of tegelijkertijd, gepaard in allen geval aan de vaststelling van een fixum ten aanzien van den import van bepaalde artikelen? Ik zie den geachten Regeeringsgemachtigde knikken, dat een bevestiging is van mijn zoeven naar voren gebracht betoog.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Alleen ten aanzien van de laatste zinsnede.)

Dan wordt gezegd, dat de invasie van buitenlandse importeurs minder deugdelijke waarborgen biedt dan het bestaande apparaat. Mijnheer de Voorzitter! Wat beteekent dit eigenlijk? Welke waarborgen worden er bedoeld, die in verdrukking zouden komen, wanneer buitenlandse importeurs of distributeurs zouden komen inplaats van de bestaande?

Ik wensch verder nog op een aangelegenheid te wijzen, welke overweging verdient. Het is bekend, dat oude zaken meestal een duur opgezet apparaat hebben en meestal ook door haar jarenlange vestiging een zekere verstarring met zich brengen van de belangen, welke zij te behartigen hebben en dat is meestal de grond, waarom nieuwe lichamen zich vestigen; daardoor zien nieuwe importeurs kans om op goedkoopere wijze in het distributie apparaat te voorzien, zijn ze althans „konkurrenzfähig” en wordt hun de mogelijkheid van een bestaan geboden.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer nu door de praktijk bevestigd wordt, dat de reeds gevestigde importeurs, ondanks hun relaties en lange ervaring niet in staat zijn eventueel te concurreren tegenover nieuwe distributie-apparaten, ligt het dan op den weg van de Regeering, coûte que coûte de belangen van die importeurs te behartigen door te beletten het opkomen van nieuwe importeurs en wel door het aannemen van dergelijke basisjaren, dat vanzelf nieuwe importeurs worden uitgesloten van het in aanmerking komen voor licentie.

Ik geloof, dat ik met mijn commentaar op verschillende toelichtingen en de argumentatie, zooals die in de Memorie van Toelichting is gegeven, heb aangetoond, welke groote woorden hier in de Memorie van Toelichting worden gebruikt, n.l. van het beschermen van de bevolkingsbelangen tegen een invasie van buitenlandse importeurs, dat de contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen op de minst

Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83). —
Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68).

(De Hoog.)

bezwarende en meest soepele wijze voor de bevolking zijn ingevoerd e.d. Als een analyse van die verschillende stellingen in de Memorie van Toelichting geloof ik te kunnen zeggen, dat hier stellingen worden geponeerd, die halve waarheden bevatten, of onjuiste mededeelingen, zaken derhalve, die niet in een staatsstuk thuisbehooren.

(De heer Kan: Bewust onjuist?)

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Natuurlijk niet.)

Natuurlijk niet.)

De heer Kan geve hier zelf maar een antwoord op. Mijnheer de Voorzitter! Resumeerende kom ik tot de conclusie, dat de ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie onvolledig is, onoverzichtelijk, terwijl bovendien mijn grootste bezwaar is, dat zij naar mijn meening afbreuk doet aan de medezeggenschap van den Volksraad en daarom eigenlijk niet den steun moet hebben, die door meerdere van mijn geachte medeleden reeds bij hun betoogen naar voren is gebracht en aan de Regeering is toegezegd.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij in de eerste plaats willen aansluiten bij het betoog van den heer Thamrin, waar hij het had over de overhaasting van de behandeling dezer ontwerp-ordonnantie en het overvallen van het college met dit ontwerp. De Regeering wist immers toch geruimen tijd van te voren, dat de termijn van tien maanden zou afloopen en had ons derhalve op een eenigszins andere manier in staat kunnen stellen ons omtrent deze kwestie uit te spreken dan thans het geval is. Om eens een voorbeeld ten deze te formuleeren, — de heer Thamrin heeft zooveel gesproken over cijfers. Nu heeft de geachte Regeering-gemachtigde bij interruptie gezegd, dat die zoo dadelijk zouden worden verstrekt en daarop heeft de heer Thamrin terecht geantwoord: hoe kunnen wij daarover dan onmiddellijk een oordeel uitspreken en hoe moeten wij die nu inpassen in onzen heelen gedachtengang!

Inderdaad, het ontwerp is een termijn-ordonnantie; wij staan voor de noodzakelijkheid, om haar in een zeer snel tempo af te handelen. De noodzakelijkheid echter van een dergelijke wijze van voorbereiding ontgaat mij en ik betreur het, dat de Regeering niettegenstaande reeds verschillende malen over een dergelijke behandelingswijze in afkeurenden zin is gesproken, het toch ditmaal weder gedaan heeft.

De volgende kwestie is de contingentteering. Wij staan voor het feit, dat de Regeering komt met een algemeen contingentteeringsmaatregel en in zooverre vind ik dat eenigszins belangwekkend in verband met het streven, dat zich meer en meer demonstreert in verschillende landen in Europa, waar men de contingentteeringen min of meer begint te vervangen en terugkomt op het oude stelsel van invoerrechten.

Nu geef ik onmiddellijk toe, dat hier andere argumenten in het spel zijn — en ik wil aanhalen, hetgeen in de Memorie van Toelichting is aangegeven, mede eenigszins als bestrijding van hetgeen door den heer Thamrin is gezegd.

Een van de argumenten is bijv. de bescherming van de eigen industrie. Nu doet de heer Thamrin het voorkomen, alsof eigenlijk alle maatregelen zouden moeten zijn gericht op bescherming der eigen industrie, terwijl deze bescherming door de Regeering toch duidelijk wordt genoemd als één der factoren, waarom tot contingentteering wordt overgegaan. Zeer zeker zijn er onder de contingentteeringsmaatregelen, die dienen tot bescherming van de inheemsche industrie, maar niet alle vallen daaronder.

Hiermede kom ik dan op een verder uitgaand terrein, de contingentteering in het belang van Nederland. Ik zal daarop thans niet verder ingaan. Wij wachten nog steeds met blijde verwachting op de tegemoetkoming van Nederland te dezen opzichte — ik verwijs naar het textielvraagstuk — maar daarnaast komt de Regeering met verschillende andere argumenten, zooals de bescherming van de importeurs e.a.

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

Maar hoe het zij, ik wil er ernstig de aandacht op vestigen dat wij totnutoe — tenminste wat mijn fractie betreft — de Regeering in deze onzen steun hebben verleend, maar dat wij de Regeering toch willen vragen om bij deze maatregelen een zeer groote discriminatie in acht te nemen.

Het is een alleszins gewenschte en redelijke vraag, die zooveel door den heer Thamrin is gesteld en die ik in eenigszins anderen vorm wil herhalen.

Ik zou gaarne van de Regeering een algemeen overzicht ontvangen van den invloed, die de contingentteeringen hebben gehad op de prijszetting en den afzet onder de inheemsche bevolking. Wanneer de Regeering hieraan tegemoetkomt, zag ik in dit verslag gaarne mede de volgende factoren verwerkt.

Door den achteruitgang van inkomsten, door de algemeene verarming, zijn alle markten ingekrompen, omdat er minder koopers zijn, of althans koopers tot een veel geringer bedrag, waardoor de contingentteering min of meer wordt teniet gedaan. Immers, wanneer men de contingentteering instelt op een zekere periode en de markt gaat achteruit, komt door de contingentteering de eigen productie in de eerste plaats in het gedrang. Maar hoe het zij, ik zou de Regeering willen verzoeken, of Zij niet bijv. voor de aanstaande zitting ons een overzicht kan geven van de uitwerking, die alle contingentteeringsmaatregelen hebben gehad op den toestand van de bevolking en dien van de inheemsche bevolking in het bijzonder.

Ik kom dan tot het laatste punt.

In artikel 3 van de ontwerp-ordonnantie wordt bepaald, dat bij of krachtens regeeringsverordening bepalingen worden vastgesteld betreffende de bepaling van het percentage dat moet worden aangevoerd in schepen gevaren onder Nederlandse vlag.

Het springt in het oog, dat hier toch een, laat ik zeggen, politieke maatregel in het geding is. De Regeering heeft dit standpunt moeten innemen, maar ik zou de Regeering toch willen vragen, of Zij niet kan mededeelen — zoo dit ten minste niet in strijd is met hogere belangen — welke inzichten Haar geleid hebben tot de bepalingen van het percentage van aanvoer door middel van Nederlandse schepen, zooals ik zeide, wanneer hogere belangen zich daartegen niet verzetten.

De Voorzitter: Ik neem aan, dat de Regeering-gemachtigde wel eenigen tijd zal behoeven om zijn antwoord voor te bereiden?

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Zeer gaarne, Mijnheer de Voorzitter, temeer waar bijna alle leden van het college in eersten termijn hebben gesproken.

De Voorzitter: Dan wordt de behandeling dezer onderwerpen thans opgeschort.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging der „Mijnordonnantie” (Ond. 68).

De heer Van Buuren, directeur van Verkeer en Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Het thans aanhangig ontwerp bevat een tweetal zeer eenvoudige voorstellen, die in de toelichting aldus zijn gekarakteriseerd, dat in de mijnordonnantie 1930 in de artt. 166 en 170 een tweetal rente-percentages worden genoemd en de Regeering in verband met de gewijzigde omstandigheden, met name den gedaalden rentestandaard, aanleiding vindt, die rentepercentages aan dien gedaalden standaard aan te passen.

De heer Weyer heeft een betoog geleverd naar aanleiding van deze voorstellen en daarbij zijnerzijds sterk gewezen op wat naar zijn oordeel het wezen der zaak zou zijn. Het

Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68).

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

geachte lid heeft daarbij teruggegrepen naar het ontstaan van deze artikelen in de mijnordonnantie 1930 en daarbij in de eerste plaats aangehaald een zinsnede uit de Memorie van Toelichting waarin het rentepercentage, genoemd in art. 166, zou zijn beschreven als een rentegarantie. Het was mij niet bekend, dat dit in de Memorie van Toelichting stond en ik heb dan mijn tijd benut om dit na te zien, waarbij mij is gebleken, dat de heer Weyer hier een klein abuis heeft begaan: wat hij citeerde, kwam n.l. voor in de Memorie van Antwoord.

Dat is niet zoo bijzonder belangrijk, maar ik zou er toch op willen wijzen, dat de uitlating in de Memorie van Antwoord is te beschouwen als reactie op verschillende zeer uitvoerige opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag — ze beslaan ettelijke kolommen — waarin de kwestie van den aftrek van rente volgens art. 166 in verband werd gebracht met de berekening en toerekening van een zeker winst-aandeel voor de verwerkingsbedrijven. In dat kader moet men naar het mij voorkomt, deze reactie in de Memorie van Antwoord, en ook het later mondeling door den toenmaligen directeur, den heer De Iongh gezegde, bezien.

Beschouwt men deze zaak op den keper, dan is er in wezen in art. 166 van een rentegarantie geen sprake. In dat artikel van de mijnordonnantie — de heer Weyer heeft de materie goed gekenschetst — wordt gesproken van den aftrek van kosten, die zijn toegelaten bij berekening van den cijns. Art. 166 is een uitvoering van art. 36 (2) van de Mijnwet en daarin worden de navolgende kosten als mogelijken aftrek genoemd.

„Is de handelswaarde dier producten, in den toestand waarin zij voor de in art. 35 genoemde heffing in aanmerking worden gebracht, verhoogd ten gevolge van bereiding en verwerking door den concessionaris op het concessie-terrein of op een nabijgelegen of daarmede verbonden terrein, dan wordt, ter bepaling van de aanvankelijke handelswaarde, de verhoogde waarde verminderd met de kosten dier bereiding en verwerking en, in geval van afvoer naar zulk een ander terrein, mede met de kosten van dien afvoer”.

De wetgever spreekt hier dus uitdrukkelijk van kosten en wanneer nu in de uitwerking daarvan in de mijnordonnantie wordt gesproken van een aftrek van rente, moet men deze dus beschouwen als een kostenbestanddeel. Dit nu juist geeft de Regeering aanleiding — dit standpunt is destijds ook bij de mijnordonnantie 1930 ingenomen — dit element te beschouwen als een dergelijke rente, als ook in de bedrijfs-wereld bij het kostenelement wordt getrokken. Dividend kan men nooit beschouwen als vallende onder de kosten, wel echter de obligatoire rente. Vandaar dat een analogie getrokken is met de obligatoire rente en gezegd is, dat wanneer dus hier een rente wordt afgetrokken, deze rente dan te vergelijken moet zijn met de obligatoire rente, zooals dit vaak voorkomt bij tal van ondernemingen, ook bij mijnbouwondernemingen, en met name voor dat deel van het kapitaal, dat geleend is en waarvoor aan de obligatiehouders een vaste rente moet worden uitgekeerd.

Het betoog van den heer Weyer gaat in een geheel andere richting. Het geachte lid zegt n.l.: De kosten moeten dus inhouden een zekere rente plus een risico-premie. Uiteraard is in elke rente een zekere risico-premie begrepen en de Regeering acht, zooals Zij uitdrukkelijk in de stukken heeft gesteld, in een rente van 5%, die Zij met het oog op den tegenwoordigen rentestandaard het juiste percentage vindt, een zeker algemeen risico verdisconteerd. De Regeering heeft verder in de stukken gesteld, dat Zij het volkomen onnoodig vindt bij dit rentepercentage nog met bijzondere risico's rekening te houden.

Nu kom ik aan het gedeelte van het betoog van den heer Weyer, waarin hij erop wijst, dat de mijnbedrijven in het alge-

meen bijzondere risico's hebben en dat de verwerkingsinstallaties daarin moeten deelen. De stelling van den heer Weyer gaat hiervan uit dat het risico van de groote mijnbedrijven, waar het in den regel om gaat, een ondeelbare grootheid zou zijn. Waar het hier echter betreft een gedeelte van het bedrijf, n.l. dat, betrekking hebbend op de bereiding, de verwerking en den afvoer, acht de Regeering het noodzakelijk, dat hier gedifferentieerd wordt en niet wordt volstaan met een algemeene risico beoordeeling van het bedrijf, maar dat een partieel risico in oogenschouw wordt genomen. Het gaat dus nu om het risico, dat in het bijzonder verbonden is aan bepaalde bedrijfsonderdelen, n.l. de verwerking en het vervoer. Ik moet dan onverkort handhaven wat in de stukken wordt gezegd, n.l. dat de ervaring leert, dat aan deze installaties een belangrijk geringer risico is verbonden, praktisch zelfs haast geen risico, in vergelijking met de risico's, die, zooals een ieder weet, een mijnbouwbedrijf in het algemeen heeft.

Het enkele voorbeeld, dat de heer Weyer heeft genoemd, n.l. het mijnbedrijf Sumpal, is hier niet van eenige waarde en wanneer de heer Weyer voorts de kwestie van de autarkische strevingen in de verschillende landen aanhaalt, waardoor de afvoer ook van mijnbouwproducten aan beperking zou kunnen worden onderworpen, moet ik er nogmaals op wijzen, dat van autarkische tendenzen in de practijk hier te lande niets wordt gemerkt. Integendeel, wij zien een stijging, wat de olie betreft, juist in deze jaren, waarin ongetwijfeld de autarkische tendenzen in de verschillende landen in het buitenland sterk zijn toegenomen. Ook na het betoog van den heer Weyer blijft de Regeering van oordeel, dat met een renteberekening van 5% naar alle redelijkheid wordt gehandeld tegenover de mijnbouwmaatschappijen.

Een punt, dat hier ook van zeer groot belang is, is dat het punt D, dat in art. 166, lid 1 den aftrek van kosten regelt wordt voorafgegaan door punt C, waarin wordt bepaald, dat bij de berekening van den aftrek,

„afschrijvingen op de inrichtingen van afvoer, bereiding en verwerking (in aanmerking komen) tot de bedragen, blijkens over te leggen bescheiden in het bedrijf toegepast”.

Hieruit vloeit voort, dat de bedrijven volkomen vrij zijn om elke afschrijving, die zij wenschen, toe te passen en dadelijk in aftrek te brengen van den cijns. Het is dan ook tot zekere hoogte gebruikelijk, dat dit gedeelte op zeer snelle wijze wordt afgeschreven en wanneer het op zeer snelle wijze wordt afgeschreven, — ik bedoel dus de kosten, die besteed worden aan de ondernemingen voor den afvoer, de bereiding en de verwerking — beteekent dit, dat de inkomsten van het Land in die jaren van den cijns zeer belangrijk worden gedrukt, en dat voor de maatschappijen het risico, dat aan deze installaties nog mocht zitten, in belangrijke mate wordt verkleind.

Ik kom nu op het tweede voorstel, dat een onderdeel uitmaakt van Ond. 68, n.l. de wijziging van het rente-percentage in art. 170 (6). Omtrent dit percentage zijn een tweetal opmerkingen gemaakt door den heer Weyer. Wanneer ik de tweede opmerking, die van ondergeschikte beteekenis is, eerst even beantwoord, zou ik erop willen wijzen, dat de heer Weyer er de aandacht op vestigt, dat niet alleen in geval van wanprestatie de wettelijke interessen plegen verschuldigd te zijn, maar dat dit ook het geval is, wanneer een geldsom nader door den rechter of een arbiter moet worden vastgesteld. Ik wijs dan echter op het feit, dat de toepassing alsdan van de wettelijke interessen berust op de aanname, dat degene, die bij het vonnis veroordeeld wordt, in het ongelijk was en dus geacht moet worden van het moment, dat de vordering werd ingesteld, in verzuim te zijn ten aanzien van de betaling der geldbedragen. Het is naar mijne meening wel duidelijk, dat in casu een geheel ander geval voorligt.

De heer Weyer heeft voorts gezegd, dat er een rem moet zijn tegen een te hoogen aanslag door cijns-ambtenaren en dat daarop ten onrechte in de Memorie van Antwoord niet zou zijn gereageerd. Dit laatste is inderdaad juist, maar ik wil

(Directeur van Verkeer en Waterstaat, Weyer.)

erop wijzen, dat de conclusie, die het geachte lid hieraan vastknoopt, n.l. dat de eijnsheffer volkomen vrij zou zijn in het vaststellen van den voorloopigen aanslag en dat daar tegen dus een rem moet bestaan, te eenen male onjuist is. Wanneer het geachte lid art. 170 (1) van de mijnordonnantie opslaat, zal hij vinden, dat er wel degelijk regelen zijn gesteld voor den voorloopigen aanslag. De voorloopige aanslag dient n.l. te geschieden

„..... op den grondslag van de handelswaarde volgens den laatst vastgestelden eijnsaanslag voor dat terrein, dan wel indien in het voorafgaande jaar geen eijns is geheven, op den grondslag van dezelfde waarde op het meest nabij gelegen terrein”.

Hierbij is één restrictie gemaakt, n.l.:

„..... waarbij met veranderingen in de marktwaarde der gewonnen delfstoffen in het sedert den aanvang van het belastingjaar verlopen tijdvak rekening gehouden kan worden”.

Dit laatste punt is er ingevoegd bij de wijziging van de Mijnordonnantie 1930, juist omdat vroeger door het ontbreken van deze bepaling inderdaad soms voorloopige aanslagen werden opgelegd, die belangrijk afweken van de realiteit. Doordat dit punt er nu in gekomen is, is in de eerste plaats het uitgangspunt vastgelegd en bovendien is vastgelegd, dat met veranderingen in de marktwaarde rekening moet worden gehouden. Er is dus geen sprake van vrijen aanslag door den eijnsheffer, waartegen op eenigerlei wijze een rem in werking zou moeten worden gesteld.

Ik kan besluiten met nogmaals te verklaren, dat een rente van 4% over de bedragen, die te veel mochten zijn aangeslagen, naar het oordeel van de Regeering in deze tijdsomstandigheden volkomen passend en billijk is te achten.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geachten Regeeringsgemachtigde dankbaar voor zijn correctie; ik geloof inderdaad, dat de door mij aangehaalde zinsnede niet voorkomt in de Memorie van Toelichting, maar in de Memorie van Antwoord. Overigens geloof ik niet, dat dit erg veel verschil uitmaakt.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft nog eens herhaald, dat de herleiding inderdaad geschiedt op de wijze, zooals ik die hier geschilderd heb, dat de kosten daarbij een rol zouden spelen en dat daartoe volgens hem ook behoort een obligatoire rente over de verwerkingsinstallatie e.d. Mijnheer de Voorzitter, ik vermag niet in te zien, waarom daaronder niet tevens zou kunnen worden gerangschikt een billijke risico premie. De Regeeringsgemachtigde geeft dit eenigszins toe, want waar hij zich baseert op de obligatoire rente van 4½% — waarover trouwens in dezen tijd nog zou zijn te praten; — het is nog geen 4 weken geleden, dat wij een belangrijke stijging van den rentevoet hebben waargenomen, dus zoo vast is dit ook niet — meende hij in ieder geval, dat in het ½%, dat op de hypothetische obligatoire rente is gelegd, een voldoende marge zou schuilen voor het risico.

(De heer Van Helsdingen: Dit ligt toch ook reeds in de vrije afschrijving?)

Dan moet ik herhalen, dat deze regeling om vrij af te schrijven nog geenszins tengevolge heeft, dat men zou kunnen amortiseeren en dat is ook het bezwaar dat ik heb tegen een van de opmerkingen van den geachten Regeeringsgemachtigde. Inderdaad mag de concessionaris vrij afschrijven, maar daaruit volgt geenszins — en dat was de strekking van mijn betoog in eersten termijn —, dat hij ook in staat wordt gesteld te amortiseeren. Het feit, dat de afschrijving in mindering komt van de waarde van het ruwe product ter bepaling van den eijns, heeft niet tot gevolg, dat men nu de afschrijving ook kan realiseeren, evenmin als het feit, dat men de obligatoire rente plus risico-premie in mindering kan

(Weyer.)

bringen van de opbrengst van het verwerkte product ter bepaling van den grondslag van den eijns, de beteekenis heeft, dat men ook in staat is de rente plus de risico-premie te verdienen.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat mijn redeneering, dat dit risico en die rente onafscheidelijk aan elkaar verbonden zijn, niet opgaat en dat er wel degelijk sprake is van een partieel risico. Ik meen, dat daartegen wel wat op te merken valt.

De Regeeringsgemachtigde heeft mij verweten, dat ik maar een enkel voorbeeld heb genoemd, n.l. het terrein Sumpal. Ik ben niet verwacht, dat dit punt verder uitgesponnen behoefde te worden, want de Regeeringsgemachtigde zal overigens evengoed als ik weten, dat er b.v. ook talloze verwerkingsinstallaties van goudmijnen voor oud roest liggen. Het is wel gebleken, dat aan die bedrijven hetzelfde lot beschoren was als aan de concessie, in elk geval, toen de concessie uitgeput was, waren de installaties waardeloos. Er zijn tientallen voorbeelden van dien aard, die op de Amsterdamsche beurs met zwart krijt staan aangeteekend. Ik behoef al die gevallen niet met name te noemen; de geachte Regeeringsgemachtigde kent ze zoo goed als ik. Dat er b.v. bepaalde olieterreinen in Ned.-Indië zijn, waarvoor het te bezien staat, of de kolossale bedragen, die men aan de verwerkingsinstallaties ten koste heeft gelegd, op den duur tot hun recht zullen komen, als men ze niet op andere wijze kan alimenteeren dan met het concessie-terrein mogelijk is, mag wel als bekend worden verondersteld.

Ik meen dan ook, dat er alle aanleiding bestaat om te concludeeren tot het aanwezig zijn van een zeer bijzonder risico.

(De heer Van Helsdingen: Maar als men dat risico had willen dekken zou het percentage van 7% nog niet voldoende zijn geweest.)

Misschien is men indertijd te bescheiden geweest. Ik herinner mij ook in de Handelingen te hebben gelezen, dat van bepaalde zijde een poging is ondernomen om dat percentage eenigszins verhoogd te krijgen.

(De heer Van Helsdingen: Van andere zijde is geprobeerd, het verlaagd te krijgen.)

Inderdaad, maar dan begrijp ik niet, waartoe de opmerking van den heer Van Helsdingen eigenlijk dient. Hij zegt, dat men om het meer bedoelde risico te dekken zelfs een hooger percentage dan 7% zou hebben moeten vaststellen en nu antwoord ik hierop, dat men dat ook inderdaad heeft geprobeerd.

(De heer Van Helsdingen: Tenslotte houdt de vaststelling van het percentage geen verband met de mate van het te loopen risico.)

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijke vaststelling altijd op subjectieve wijze geschiedt, maar ik kom ertegen op, dat men het percentage eenvoudig op een zeer kleine speling vaststelt, waarvan ik nog meen, dat deze niet aanwezig is, n.l. van ½% en dat men dan de rente tezamen met de risico-premie gelijkstelt met de obligatoire rente voor soliede obligaties.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gewezen op het groote voordeel, dat er voor concessionarissen in gelegen zou zijn, dat zij de installaties snel kunnen afschrijven. Ik geloof, dat hij daarin gelijk heeft, maar ik wil erop wijzen, dat men, wanneer men inderdaad op een dergelijke forse wijze afschrijft, vanzelf uit hoofde van de techniek die is voorgeschreven, ook weder komt tot een veel lagere berekening van rente plus risico. Immers deze rente-plus-risico-berekening wordt beëijferd over de restant-boekwaarde, dus hetgeen men aan den eenen kant te veel afschrijft, verliest men weder, doordat men aan den anderen kant de rente-plus-risico-berekening over een kleiner bedrag neemt.

Wijziging mijnordonnantie 1930 (Ond. 68). — Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Directeur van Verkeer en Waterstaat.)

Dit is hetgeen ik had willen zeggen omtrent het voornaamste deel van mijn betoog in eersten termijn en het antwoord der Regeering daarop.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft nog even gesproken over de kwestie van de rentevergoeding, die verschuldigd is ingeval de voorloopige aanslag van cijns te hoog blijkt te zijn. Ik geloof inderdaad, dat ik over het hoofd heb gezien de wijziging in artikel 170 van de Mijnordonnantie, die dit eenigszins tempert. Ik herinner mij in elk geval, dat het eenige jaren geleden — en dat heeft de geachte Regeering-gemachtigde, meen ik, toegegeven — niet alleen mogelijk was, doch ook voorkwam, dat de cijns aanzienlijk te hoog werd bepaald tot schade van de concessionarissen. Maar hoe het zij, ik put uit de woorden van den geachten Regeering-gemachtigde voldoende geruststelling om op dit punt niet verder in te gaan. Ik ben ervan overtuigd, dat men al het mogelijke zal doen dezen cijnsaanslag, wanneer hij voorloopig is, de waarheid zoo dicht mogelijk te doen benaderen.

De heer **Van Buuren**, directeur van Verkeer en Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog maar een kort woord te zeggen naar aanleiding van het betoog van den heer Weyer. Ik zou dan in de eerste plaats willen opmerken, dat de heer Weyer mij eenigszins ten onrechte heeft laten zeggen, dat de Regeering van meening is, dat hier een obligatoire rente zou moeten worden in rekening gebracht. De Regeering heeft dat niet gezegd, maar staat op het standpunt, dat voor de rente, bedoeld in artikel 166 lid 1 sub D, wanneer men dit in het kader van de wetgeving toegepast, de beste analogie is de obligatoire rente, zooals die gebruikelijk is bij obligati-leeningen van mijnbouwmaatschappijen.

(De heer **Van Helsdingen**: Omdat de renten hier als kosten beschouwd worden).

Het betreft hier kosten en daarom kan hier bezwaarlijk anders sprake zijn dan van een met obligati-leeningen te vergelijken rente.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Weyer heeft in de tweede plaats opgemerkt dat het halve procent speling op de 4½% obligatierente in het bijzonder zou zijn gelegd om dat risico te dekken. Doch wanneer het geachte lid de Memorie van Toelichting nog even naslaat, zal hij zien, dat dit ½% meer, het verschil dus tussehen de 5% en de thans gebruikelijke rente van 4½%, zuiver is gegeven als speling, aangezien uit den aard der zaak in den loop der tijden in de obligatoire rente eenige schommeling kan zijn. Ik acht dit punt niet van zoo groot belang, maar ik zou er toch nog eens den nadruk op willen leggen, dat de Regeering van meening is, dat in de normale obligatiereis een voldoende en billijke vergoeding voor de concessionaris is verkregen en dat het normale risico dat aan dit onderdeel van het bedrijf is verbonden door die obligati-rente is gedekt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in dit verband ook in mijn rede in eersten termijn aangehaald de aftrek sub C, nl. van de afschrijvingen en daarbij toen aangetoond, dat de concessionaris geheel vrij is in het bedrag dier afschrijvingen en dat hij dus in staat is, of althans de gelegenheid heeft, om de volledige kosten, besteed aan de inrichting voor afvoer, bereiding en verwerking ten snelste af te schrijven. Nu merkt het geachte lid terecht op, dat dit natuurlijk geen garantie inhoudt, dat de concessionaris deze bewerking werkelijk kan verrichten. Zeker, dat moet ik het geachte lid toegeven, maar dat was dan ook niet de strekking van mijn betoog. De strekking van mijn betoog was, dat het risico, verbonden aan de oprichting van verwerkingsinstallaties door de betrokken ondernemingen zooveel mogelijk kan worden verkleind, doordat zij volkomen vrij zijn bij de berekening van den cijns in de mate van afschrijving. Men ziet in de practijk dan ook, dat men deze installaties in korten termijn pleegt af te schrijven, zoodat het risico, dat in het vervolg aan het bezit van

(Directeur van Economische Zaken.)

deze installaties is verbonden, wordt verkleind of weggenomen.

Het geachte lid heeft er verder nog even de aandacht op gevestigd, dat hier in Indië toch wel verschillende verwerkingsinstallaties voorkomen, die in den loop der tijd buiten gebruik zijn gekomen.

In de eerste plaats gaat het echter hierom, of zij voortijdig buiten gebruik zijn gekomen, namelijk toen zij haar rente nog niet hadden opgebracht en niet om de kwestie, of zij nog meer nut hadden kunnen afwerpen, wanneer het bedrijf nog niet stopgezet. Maar bovendien zijn er met name in de goudindustrie in Nederlandsch-Indië verschillende perioden te onderscheiden, waarin men hals over kop overging tot investatie van kapitaal, ten einde te trachten groote, gedachte winsten te verwerven. In de Memorie van Toelichting is dan ook reeds het voorbehoud gemaakt, dat bedoeld worden voorzichtige, goed geleide ondernemingen, waarbij men tot de oprichting van kostbare verwerkingsinstallaties en kostbare afvoerinrichtingen eerst overgaat, nadat uit de exploratie en ontginning duidelijk gebleken is, dat de kosten van de verwerkingsinstallatie en de kosten van de afvoerinrichtingen door de producties kunnen worden gemaakt.

Wat betreft de olieindustrie heeft het geachte lid nog in het geding gebracht, dat er verschillende olieterreinen zouden zijn, die zich minder gunstig laten aanzien en ten aanzien waarvan het dus de vraag is, of van de verwerkingsinstallaties wel volledig nut kan worden getrokken. Het lijkt mij, dat deze vraag prematuur is. Wij weten allen, hoe het is bij de olieterreinen. Er zijn daar soms resultaten, die alle verwachtingen overtreffen, maar er zijn daar ook resultaten, die beneden alle verwachting blijven, de toestand is gelukkig niet zoo, dat men op het oogenblik de ernstige vrees behoeft te koesteren, dat de verwerkingsinstallaties, zooals zij nu zijn niet tot naar nut zullen komen.

(De heer **Thamrin**: Bovendien kunnen zij elders gebruikt worden.)

Dat is inderdaad ook mogelijk, maar ik neem aan, dat de opmerkingen van het geachte lid, den heer Weyer, erop sloegen, dat er over het algemeen een ongunstig inzicht zou heerschen over de olieterreinen, zoodat er in het algemeen dus thans reeds gevaar zou bestaan, dat de groote kapitalen, die in de installaties gestoken zijn, niet rendabel zouden zijn. Ik herhaal, dat mij dit prematuur voorkomt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof hiermede de nadere opmerkingen van het geachte lid, den heer Weyer, te hebben beantwoord en dank U voor het mij verleende woord.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 68) wordt zonder hoofdlijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.48 uur v.m. geschorst en te 12.14 uur n.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voorzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk tot wijziging van artikel 3 der crisisinvoerordonnantie 1933 (Staatsblad No. 349) (Ond. 83) en tot tijdelijke regeling van den invoer van verschillende goederen (Ond. 82).

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is het geachte college zeer dankbaar voor de groote belangstelling die het dezen ontwerpen heeft betoond. Ik meen, dat een elftal sprekers het woord heeft gevoerd en men zal het mij wel niet euvel duiden wanneer ik enkele punten die door verschillende leden zijn

Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Directeur van Economische Zaken.)

voorgebracht vooraf tracht gezamenlijk te behandelen, aan den eenen kant opdat mijn antwoord zoo volledig mogelijk, aan den anderen kant opdat het zoo kort mogelijk zij.

Het allereerste punt dat ik te bespreken heb, is er een dat ten aanzien van beide ontwerpen door den Volksraad reeds eenige malen is aangeroerd, en ik geef alweer toe, niet ten onrechte, n.l. dat van de overhaaste behandeling, die voor deze ontwerpen is gevraagd. Ik mag wel vooropstellen dat ik, en dit is geen excuus maar een mededeeling, toen enkele leden zich in dien zin bij de behandeling der contingentieering van de ongebleekte katoenen goederen uitlieten, daarbij reeds de opmerking heb gemaakt, dat binnenkort nog een ontwerp te verwachten was, waarbij evenzeer een zeer korte termijn zou worden gegeven. Ik bedoelde toen deze ontwerpen. Het is inderdaad geen voldoende verontschuldiging, doch een mededeeling. Wel kan ik als verontschuldiging, althans voorzover de Regeering meent zich te moeten verontschuldigen, aanvoeren dat de voorbereiding dezer ontwerpen heel wat ingewikkelder en moeilijker is dan de vrij simpele gegevens, die moeten worden overgelegd, wel zouden doen vermoeden.

Het gaat hier om een afdeling bij mijn departement, die zooals allen bekend zal zijn, uiterst zwaar belast is, een geweldig groot aantal onderwerpen te behandelen heeft en in verband met de noodwendige bezuiniging, die nog steeds voortduurt, zoo klein mogelijk gehouden moet worden. Ik wijs erop, dat een dergelijk onderwerp als thans voor ons ligt, van zeer ingewikkelden handelspolitieken aard is en zeer omvangrijke statistische voorbereiding behoeft. De technische uitwerking en doorvoering dezer maatregelen is bijzonder omvangrijk, terwijl ik er voorts op wijs, dat op het crisisinvoerbureau dagelijks een drie- tot vijfhonderd aanvragen of opmerkingen over licenties binnenvloeden, die grootendeels allerlei kwesties inhouden waarvan het al moeite kost met het beschikbare personeel deze zaken bij te houden.

Uiteraard kost dan het prijsbewakingstoezicht zeer veel en zeer moeilijk werk en, ik herhaal het voor de zooveelste maal, — die moeilijkheid doet zich niet alleen in Indië, maar zeker over de heele wereld voor — men kan aan zulk werk maar niet iedereen zetten. Dit alles is de reden, waarom zich het eene ontwerp op het andere stapelt en niet altijd den Volksraad dien tijd kan worden gegeven die noodig is.

Daarbij komt nog dat, zooals vroeger al is gezegd, men betrekkelijk korten tijd vooraf pas met deze voorbereiding kan beginnen, omdat het alleen maar mogelijk is deze zaak te hanteeren aan de hand van de gegevens van den laatsten tijd. Men kan doen wat men kan, men kan het aanvaarden of niet aanvaarden, maar wij zullen trachten om wanneer het maar mogelijk is, den Volksraad een langeren tijd van voorbereiding te geven dan thans is kunnen geschieden.

Ik heb bepaald bezwaar tegen het woord overvalspolitiek, want daarin ligt stellig een element van opzettelijkheid en men zal van mij toch wel willen aannemen, dat het niet de bedoeling kan zijn om den Volksraad met deze ontwerpen te overvallen, teneinde de aanneming daarvan gemakkelijker te maken. Ik geloof, dat de discussie van hedenochtend wel zal doen bemerken dat het niet juist is om te denken, dat een ontwerp door den Volksraad gemakkelijker zou worden aangenomen wanneer hij daarmede werd overvallen. Ik hoop dan ook, dat met deze uiteenzetting dit punt kan worden geacht uit de wereld te zijn gebracht.

Verder zegt de heer Thamrin en tot zekere hoogte heeft de heer De Hoog zich daarbij aangesloten, hoewel deze spreker zeker niet dezelfde kwalificaties als de heer Thamrin heeft gebruikt, dat de Regeering te weinig rekening houdt met den Volksraad bij het voorbrengen van zaken als deze. Ik geloof, dat dit toch bepaald niet juist is, en men zal dit inzien, wanneer men zich de zeer lange en uitvoerige discussies herinnert, die over de algemeene contingentieeringspolitiek in den Volksraad, in deze en in de andere zaal zijn

gehouden, terwijl met name bij gelegenheid van de laatste algemeene beschouwingen door de Regeering zeer veel tijd is besteed om het geheele samenstel niteen te zetten, haar politiek te verdedigen en aannemelijk te maken voor den Volksraad; het is dus niet redelijk, te zeggen, dat de Regeering in deze te weinig rekening houdt met de wenschen van den Volksraad en haar eigen gang gaat.

Wat thans geschiedt is — en ik kom nu terug op het betoog van den heer Thamrin — volkomen in overeenstemming met de Indische Staatsregeling, formeel en materieel. Elke nieuwe contingentieering en ook elke nieuwe licentieering wordt, nadat zij een tijdlang geloopt heeft, teneinde eerst haar nut in de praktijk te bewijzen en ook, om den Volksraad de gelegenheid te geven te oordeelen, hoe de maatregel werkt, na tien maanden weer in den Volksraad gebracht. Naar ik meen, is dit de tiende of elfde ordonnantie, die op deze manier bij den Volksraad wordt voorgebracht. Hoe men nu kan beweren, dat de Regeering zou hebben gehandeld in strijd met de letter of den geest van de Indische Staatsregeling, ontgaat mij ten eenenmalé.

Een ander belangrijk punt, door den heer De Hoog naar voren gebracht — en andere leden zijn hem hierin bijgevallen — is, dat hij zegt: ja, wij worden in al die zaken wel gekend en wij worden wel ingelicht, maar een inzicht in den algemeenen gang van zaken, in de cijfers, in wat er eigenlijk is gebeurd, hebben wij niet. Ik wil het geachte lid gaarne toezeggen, dat met bekwamen spoed een overzicht van de contingentieeringspolitiek in de afgelopen twee jaren, dat zij heeft bestaan, zal worden samengesteld en den Volksraad zal worden aangeboden. Ik geloof, dat het ook voor de Regeering nuttig kan zijn, eens een stelselmatig overzicht te hebben van hetgeen is gebeurd, van de prijsvorming, de prijsbewaking, de landen van herkomst der goederen en dergelijke dingen meer. Ik kan het geachte lid echter niet toezeggen, dat dit gereed zal zijn vóór den aanvang van de a.s. Januarizitting, omdat dit een werk is, waaraan men niet de eerste, de beste kan zetten en dat men lang niet aan iedereen kan overlaten. Ik kan alleen toezeggen dat er met de grootst mogelijke snelheid zal worden gewerkt aan een overzicht zooals dat bv. bij de thee- en kinarestrietie aan den Volksraad is aangeboden.

Een derde punt, dat ik vooraf zou willen behandelen en waarmede ik verschillende sprekers beantwoord, is de kwestie van het onderscheid tusschen contingentieering en licentieering. Ik geloof, dat het de heer Soeroso is geweest, die gezegd heeft dat het broertjes van elkaar zijn. Het zijn in zooverre broertjes, dat ze misschien uit dezelfde moeder stammen — n.l. de crisisinvoerordonnantie — maar het zijn geen broers in karakter en aard. Ik zal probeeren aan te toonen, waarom niet.

De contingentieering beperkt den invoer ten bate van de inheemsche industrie, zooals de bier-, de sarong- en de cementecontingenteeringen; voorts ten bate van den export naar het buitenland; een punt hierbij, dat ik reeds meermalen uitvoerig heb uiteengezet, is, dat onze klanten op het oogenblik eenvoudig eischen, dat we van ze koopen en dat we daardoor meermalen verplicht zijn, een duurderen import te bewerkstelligen om onze export te handhaven.

Ik zal het debat met de heeren Thamrin en Ratu Langie over de beteekenis van den export niet heropenen. Ik wil er voorts op wijzen, dat wij groote moederlandsche belangen hebben te behartigen, waar tegenover wij van het moederland mogen verwachten, dat ook het moederland voor Indië belangrijke zaken bewerkstelligt. Dit is de bekende politiek van wederzijdsche belangenbehartiging.

Daartegenover staat de licentieering, die niets van dit alles omvat, maar eenvoudig beoogt, zooals in de Memorie van Toelichting staat, een beter inzicht in de zaken te krijgen, het bestaande import- en distributieapparaat te beschermen, en verder te zorgen, dat de import in geregelde

7de VERGADERING — DINSDAG 19 NOVEMBER 1935.

Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Directeur van Economische Zaken.)

banen blijft, die de Regeering bij het nemen van de verschillende maatregelen kan overzien. Het gevolg is een groot onderscheid in de werking van contingentieering en licentieering.

Contingentieering, Mijnheer de Voorzitter — ik trap hier een open deur in, ik heb het al meermalen gezegd en de Regeering heeft het nooit verdoezeld — kan een prijsverhogende werking hebben en heeft die in verschillende gevallen ook gehad. In sommige gevallen moet contingentieering een prijsverhogende werking hebben n.l. wanneer het een Indische industrie betreft die dreigt te gronde te gaan omdat ze niet tegen de prijzen der buitenlandsche concurrentie op kan, of wanneer het een tegenprestatie tegenover andere landen met een duurderen import betreft. Dit is een prijsverhogende invloed, dien we hebben te accepteren. Ik kan alleen zeggen, dat de Regeering alles doet om den prijsverhogenden invloed te verminderen. En wanneer men eens nagaat, wat analoge maatregelen in andere landen hebben bewerkstelligd, zal men moeten erkennen, dat we er in Indië ondanks den zeer ernstigen en slechten toestand nog zeer gunstig aan toe zijn. De prijsverhoging ten gevolge van de contingentieering bepaalt zich in Indië tot een beperkt aan-

tal artikelen en in het algemeen tot een vrij beperkte prijsstijging, hoezeer de Regeering die prijsstijging ook betreurt en hoezeer Zij ook tracht, haar ten bate van alle bevolkingsgroepen zoo laag mogelijk te houden. De licentieering heeft dus uit haren aard geen prijsverhogenden invloed.

Men heeft om cijfers gevraagd. Ik kan die alleen geven omtrent die goederen waarvan de licentieering thans gedurende tien maanden heeft gewerkt. Het is begrijpelijk dat cijfers voor artikelen die eerst gedurende twee of drie maanden gelicentieerd zijn geweest, geen nut hebben. De eerstbedoelde cijfers zal ik in den vorm, waarin ze voor mij gediend hebben, in de zaal laten circuleeren, Mijnheer de Voorzitter.

Ik zou gaarne in de Handelingen eenige gegevens zien opgenomen, Mijnheer de Voorzitter, waaruit blijkt, dat de prijsstijging inderdaad niet heeft bestaan en er in sommige gevallen zelfs een prijsdaling is geweest, niet ten gevolge van de licentieering natuurlijk, maar de licentieering heeft die daling niet kunnen tegenhouden.

De Voorzitter: Tegen opname dier gegevens bestaat geen bezwaar. ¹⁾

Groothandelverkooprijzen op basis loco goedang van in de „Invoerlicentieeringverordening 1935” (Staatsblad No. 24) begrepen goederen.

	October 1934	Januari 1935	October 1935
<i>Vensterglas, Statistieknummer 1416.</i>			
Borsumij, per kist van 100 cft.	f 4.15	f 3.81	f 4.22
Geo Wehry & Co id.	3.70	3.60	3.70
Hvg. Oost-Indië id.	4.30/4.40	—	4.15/4.25
Reiss & Co (Belgisch glas) id.	9.50	9.50	8.50
Geo Wehry & Co id. id. (noteering)	4.10	4.—	4.10
<i>Ongekleurde waterglazen, Statistieknummer 474/475.</i>			
Borsumij No. 9 per dozijn	f 0.60	f 0.62½	f 0.62½
id. „ 16 id.	0.45	0.45	0.45
id. „ 4525 id.	0.55	0.55	0.57½
id. „ 17 id.	0.70	0.70	0.70
id. „ 94 id.	0.70	0.72½	0.70
Geo Wehry & Co (10 ounces) id.	0.40	0.40	0.37½
Hvg. Oost-Indië (8 „) id.	0.35	0.35	0.35
Djin A Sap (8 „) id.	0.39	0.39	0.37½
Lie Goan Hien (8 „) id.	0.43	0.41	0.42½
<i>Gewone stopflesschen, Statistieknummer 478/479.</i>			
Borsumij, 2 ponda per dozijn	f 1.20/1.25	f 1.10/1.15	f 1.20
Djin A Sap, 2 „ id.	1.30	1.25	1.20
Lie Goan Hien, 2 „ id.	1.25	1.17½	1.07½
Borsumij, 3 „ id.	1.70/1.75	1.60/1.62½	1.70/1.75
Lie Goan Hien, 3 „ id.	1.70	1.67½	1.55
Borsumij, 6 „ id.	3.85/3.90	3.60/3.65	3.75
<i>Lampegglazen, Statistieknummers 482/483.</i>			
Borsumij, 6" per dozijn	f 0.15/0.15½	f 0.15	f 0.19 *)
Hvg. Oost-Indië 6" id.	gestopt	gestopt	0.17½
Djin A Sap 6" id.	0.14/0.15	0.14/0.15	0.18
Borsumij 10" id.	0.19	0.20	0.19
Djin A Sap 10" id.	0.20	0.20	0.21
Lie Goan Hien 10" id.	0.20	0.21	0.21
Borsumij 15" id.	0.32	0.32½	0.32½
Hvg. Oost-Indië 15" id.	gestopt	gestopt	0.35
Djin A Sap 15" id.	0.35	0.35	0.35
Lie Goan Hien & Co 15" id.	0.35	0.35	0.35
Geo Wehry & Co 4" id.	—	—	0.15½
Lie Goan Hien & Co 4" id.	0.17	0.15½	0.17
<i>Geëmailleerde IJzerwaren, Stat. No. 742/745.</i>			
<i>a. Casserollen.</i>			
Geo Wehry & Co per 5 stuks	f 1.60	—	f 1.25
Hvg. Oost-Indië id.	1.60/1.50	—	1.40
Reiss & Co id.	—	1.55	1.50
Lie Goan Hien id.	1.75	1.55	1.35
Reiss & Co. (Europeesch) id.	5.40	5.40	5.40

*) Augustus verkoop, sedert uitverkocht.

7de VERGADERING — DINSDAG 19 NOVEMBER 1935.

Invoerlicentieeringordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisisinvoerordonnantie (Ond. 83).

(Directeur van Economische Zaken.)

(De heer Th a m r i n: Wil de Regering dus zeggen dat bij de licentieering geen rekening wordt gehouden met de in te voeren hoeveelheden?)

De licentieering beperkt den invoer niet, doch fixeert den invoer op de verwachting der behoefte voor den volgenden termijn. Ik wil hieraan toevoegen dat het geregeld voorkomt — ik mag niet zeggen dagelijks maan dan toch wekelijks — dat wanneer bemerkt wordt dat ten aanzien van

bepaalde goederen prijsstijging plaats heeft, die maar eenigszins abnormaal is, die prijsstijging door het toedienen van injecties met extra licentie te niet wordt gedaan.

(De heer Th a m r i n: Toch kan licentieering een beperkenden invloed hebben.)

Wanneer men den import fixeert op de juiste behoefte, behoeft er van een prijsstijgenden invloed geen sprake te zijn. Er is slechts één geval waarin licentieering wel prijs-

				October 1934	Januari 1935	October 1935
<i>Geëmailleerde IJzerwaren (vervolg).</i>						
<i>b. Etendragers.</i>						
Geo Wehry & Co	— 14 cm	per dozijn		6.50	—	5.80
Hvg. Oost-Indië	— 14 "	id.		6.80/6.75	gestopt	gestopt
Lie Goan Hien	— 14 "	id.		6.50	6.50	6.—
Geo Wehry & Co	— 12 "	id.		5.50	5.—	4.75
Hvg. Oost-Indië	— 12 "	id.		5.60	gestopt	gestopt
Lie Goan Hien	— 12 "	id.		5.50	5.25	4.90
Djin A Sap	— 12 "	id.		5.40	5.40	5.20
Reiss & Co (Europeesch)	— 14/16 cm	id.		—	24.50	21.—
<i>c. Waschbekkens</i>						
Borsumij	(22/30 cm)	per 5 stuks	<i>f</i>	0.31/0.32	<i>f</i> 0.27½/0.30	<i>*) f</i> 0.32½/0.35
Hvg. Oost-Indië	id.	id.		0.32½/0.33	gestopt	gestopt
Djin A Sap	id.	id.		0.32½	0.31	0.30
Lie Goan Hien	id.	id.		0.32	0.30	0.32
Geo Wehry & Co	— 38 cm	id.		—	1.76	1.65
id.	— 40 "	id.		—	1.91	1.80
Hvg. Oost-Indië	— 40 "	id.		2.15/2.20	gestopt	2.10
Reiss & Co (Europeesch)	— 50/65 cm	4 stuk		—	12.50	12.50
<i>d. Waterketels.</i>						
Borsumij	14/20 cm	per dozijn		3.35/3.40	3.35/3.12½	3.10
Geo Wehry & Co	id.	id.		3.40	—	2.85
Hvg. Oost-Indië	id.	id.		gestopt	3.40/3.35	3.10/3.—
Lie Goan Hien	id.	id.		3.50	3.40	2.80
Reiss & Co (Europeesch)	id.	id.		10.50	10.50	10.50
<i>Geëmailleerde ijzerwaren, Stat. No. 746.</i>						
<i>a. Lepeltjes.</i>						
Geo Wehry & Co		per kist v. 50 gros		—	17.78	13.80
Borsumij		id.		—	17.—	16.25
Hvg. Oost-Indië		id.		19.50/19.—	gestopt	17.—
Djin A Sap		id.		—	16.75	16.50
Lie Goan Hien		id.		18.—	18.—	14.50
<i>b. Borden.</i>						
Reiss & Co	22 cm	per dozijn		—	—	0.48
Hvg. Oost-Indië		id.		gestopt	gestopt	gestopt
Djin A Sap	18 cm	id.		0.39	0.39	0.38
Lie Goan Hien	id.	id.		0.45	0.37	0.37
<i>c. Fingerkommen.</i>						
Geo Wehry & Co		per dozijn	<i>f</i>	0.40	<i>f</i> 0.36	<i>f</i> 0.36
Hvg. Oost-Indië		id.		0.45	0.40	gestopt
Djit A Sam		id.		0.42½	0.42½	0.40
Lie Goan Hien		id.		0.46	0.41	0.39
<i>d. Bekers.</i>						
Hvg. Oost-Indië	7 cm	per dozijn	<i>f</i>	0.42½	gestopt	gestopt
id.	8 "	id.		0.52½	id.	id.
id.	9 "	id.		—	0.60	id.
Reiss & Co (Europeesch)	10/11 "	id.		2.10	2.10	2.10
<i>Rijwielen, Stat. No. 833.</i>						
<i>a. Europeesch fabriikaat.</i>						
Borsumij (Raleigh)		per stuk	<i>f</i>	70/75.—	<i>f</i> 70/75.—	<i>f</i> 70/75.—
Ban Sin Hin		id.		30.—	28.—	28.—
<i>b. Japansch fabriikaat.</i>						
Borsumij		per stuk	<i>f</i>	24/25.—	<i>f</i> 24.—	<i>f</i> 23.50
Ban Sin Hin		id.		9.25	9.—	9.—
<i>Rijwieleronderdeelen, Stat. 834.</i>						
Ban Sin Hin						
Frame Hercules		per stel	<i>f</i>	13.50		<i>f</i> 12.75
Bel (model Lucas)		per dozijn		0.73		0.66
(model Crone)		id.		1.15		1.15
Spaken		per gros		1.05		0.90
Gear van nikkel		per stel		0.36		0.39
" " chroomnikkel		id.		0.45		0.45
Spatbord model Hima		per dozijn		3.40		3.25
Voor- en achtervelgen		per paar		0.85		0.82

**) Augustus, sedert geen verkoop meer.*

(Directeur van Economische Zaken.)

stijging ten gevolge kan hebben. Wanneer men tot een bepaald oogenblik met een belangrijk verliesaldo heeft gewerkt kan licentieering tot gevolg hebben dat het verliesaldo in een quitte spelen of even matige winst wordt omgezet. Dat is het enige geval waarin een prijsstijging het gevolg is van licentieering, maar ik zou den heer Thamrin willen verzoeken, wat dit betreft het door mij verstrekte lijstje eens door te zien.

De geachte leden, de heeren Thamrin, De Hoog, Roep en ik meen ook enkele andere leden hebben gevraagd, hoe het staat met de prijsbewaking. Dat is een belangrijk punt dat reeds meermalen in deze zaal en ook in de zaal van den plenair Volksraad is besproken.

Het geachte lid, de heer Roep, heeft vooraf gezegd dat hij niet tevreden is met het woord „bevredigend” maar slechts met „voortreffelijk” of iets van dien aard. Het spijt de Regeering dat Zij ten aanzien van haar eigen prijsbewaking niet kan zeggen dat deze voortreffelijk is; wel kan worden gezegd, dat deze bevredigend is en wanneer de heer Roep daarmee niet tevreden is zal ik over de prijsbewaking nog een en ander zeggen waardoor ik hoop dat ik den heer Roep tenslotte toch kan bevredigen.

Het zou te ver voeren, op de details van de prijsbewaking in te gaan. Het is voor de Regeering een primaire zaak, waaraan nog voortdurend wordt gewerkt. Niet lang geleden is hiervoor bij de afdeling Handel een aparte afdeling ingericht en daarnaast zijn er ook aparte kleine afdelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, terwijl ook het Crisisinvoerbureau voortdurend op de prijzen toezicht houdt en kan houden door alle binnenkomende gegevens, die de aanvragen om licenties moeten vergezellen. Daarnaast zijn op grond van de statistiek-ordonnantie, die het vorig jaar hier is behandeld, verschillende verplichte enquêtes gehouden bij de importeurs, om een beter inzicht te krijgen omtrent de importeursbelangen; het opnemen van de voorraden is daarbij een belangrijk element, welke opname wordt gehouden op den grondslag van de statistiek-ordonnantie. Verder gaande maatregelen ten aanzien van overlegging van gegevens zijn thans in bewerking en zullen naar ik verwacht binnenkort worden doorgevoerd.

Men onderschat weleens de groote moeilijkheden van de prijsbewaking. Het aantal prijzen, dat deze maand moest worden gecontroleerd, bedraagt 3 600. Wanneer men zich bepaalt tot de meest voorkomende manufacturen, alleen die, welke gecontingenteerd of gelicentieerd worden, dan heeft men reeds met 120 soorten met allerlei groote variaties te doen, die op den prijs van buitengewonen invloed zijn. Men begrijpt, dat er, om dit behoorlijk te kunnen doen, een technische kennis en een apparaat noodig is. De waarneming te Batavia alleen is uiteraard onvoldoende en men heeft deze ook gedaan door den geheelen archipel en niet alleen de groote steden, maar ook de kleine plaatsen. De prijsbewaking is dan ook bevredigend. De Regeering is zeer goed op de hoogte, maar op verschillende punten toch nog niet voldoende; de Regeering gaat echter steeds voort het systeem te verbeteren en te vervolmaken. Ik hoop, dat na deze uiteenzetting de heer Roep zal voelen, dat de term „voortreffelijk” voor een dergelijke zaak niet op zijn plaats zou zijn en dat de bescheidenheid gebiedt, dit woord hier niet te gebruiken. Ik zal het echter zeer op prijs stellen, als de heer Roep of een van de andere leden eens van de technische wijze, waarop de zaak werkt, op het departement persoonlijk zou willen komen kennis nemen; iedereen zou naar mijn meening daardoor overtuigd worden, dat de Regeering ten volle doet wat gedaan moet worden.

Het derde punt, dat speciaal de algemeene aandacht heeft gehad en in de eerste plaats door de heeren Kan, Ratu Langie, Roep, De Hoog, Thamrin en Verboom naar voren is gebracht, is de kwestie van de tegenstelling tusschen de invasie van vreemde importeurs en de uitsluiting van eigen onderdanen,

die zich in den import willen gaan vestigen. Wat dit betreft, moet ik in de eerste plaats herhalen, hetgeen ik reeds meermalen heb betoogd, dat ten aanzien van het begrip „gevestigde importeurs” tusschen de verschillende groepen van onderdanen geen enkele discriminatie wordt toegepast. Hierop is echter één uitzondering. Bij de toepassing van den algemeenen leidraad, dien wij gebruikt hebben, dat zijn de importjaren 1929—1933, is een belangrijke uitzondering getroffen en wel juist in de richting van de kleine importeurs, die door het criterium te veel geknepen zouden worden en dat zijn in het algemeen de Chinese importeurs — hoewel onder de Chinezen ook grootere importeurs zijn — en verschillende Inheemsche importeurs, die een belangrijk grooter aandeel krijgen dan waarop zij aanspraak zouden hebben, indien ze eenvoudig werden gerangschikt volgens de cijfers der jaren 1929—1933. Ook hieromtrent zijn voor de leden, die zich hiervoor interesseeren, concrete gegevens op het departement beschikbaar. Het spreekt vanzelf, dat ik in het openbaar geen namen kan noemen van diverse importeurs, terwijl er geen enkel bezwaar tegen bestaat om in bepaalde gevallen, waar die zich zouden voordoen, ten departement namen op te geven. Het is logisch, dat er dus alleen individueel aan de leden inlichtingen zouden kunnen worden verstrekt en ik die inlichtingen niet in het openbaar kan geven.

Van een enkele zijde is tot mijn spijt een voorstelling van zaken gegeven, alsof de Regeering slechts met groote woorden en beweringen werkt en niet met gegevens. Het is ook daarom, dat ik op het departement die gegevens gaarne beschikbaar stel voor die leden, om hen te overtuigen, dat de Regeering niet alleen met groote woorden, losse beweringen en halve waarheden werkt.

(De heer Roep: Wie wordt er bedoeld?)

De heer Thamrin: Ik.)

Het heeft weinig zin, namen aan te halen; het spijt mij alleen, dat dit is gezegd en ik zeg nogmaals, ik ben gaarne bereid, om, wanneer er leden zijn, die zich daarvoor interesseeren, op het departement nog nadere gegevens te verstrekken, hoewel het naar mijn meening niet in overeenstemming is met de waardigheid der Regeering, dat dit van Haar zou worden geëischt.

(De heer Thamrin: Die gegevens moeten gepubliceerd worden.)

Van ieder bedrijf afzonderlijk? Zou de heer Thamrin dat in het algemeen aanvaarden? Ik wil daar nog wel eens afzonderlijk met den heer Thamrin over spreken, omdat ik mij niet in een discussie wensch te begeven, die eenigszins onaangenaam zou kunnen worden.

(De heer Thamrin: Gaarne in deze zaal.)

Men zal nu zeggen — en dat is misschien waar — hoe is het nu met de nieuwe personen, die zich op den import willen werpen, of zich daarop juist in den laatsten tijd onder den invloed van de gewijzigde omstandigheden geworpen hebben? Hier is het element van verstarring aan de orde geweest en niemand ziet meer dan ik het groote bezwaar van zulk een verstarring in het economisch leven. Het is heusch niet de eerste maal, dat ik dat in den Volksraad heb verkondigd.

Verstarring kan aanleiding geven — zal vaak aanleiding geven tot een zekere bevredigdheid, indolentie, verzuim om exploitatiekosten te verlagen, in één woord om zich vadsig bij den bestaanden toestand neer te leggen. De heeren Kan, Thamrin, Roep, Ratu Langie, De Hoog, Verboom vroegen allen of bij de hanteling van deze regeling, juist om nieuw initiatief te stimuleeren en de gevestigde elementen wakker te houden, elasticiteit niet noodig is en of die ook wordt toegepast.

Ik kan uitdrukkelijk verklaren, dat aan dit element van elasticiteit, hetgeen ik vaak heb genoemd het dynamische element, in den regel alle aandacht wordt besteed.

(Directeur van Economische Zaken.)

In de eerste plaats is — en nu kom ik aan het negatieve deel — een uitvoerig onderzoek gehouden, dat in onderdeelen geregeld wordt herhaald, ten aanzien van elken gevestigden importeur of zijn huidige status hem nog aanspraak geeft op licenties, m.a.w. of zijn zaken niet dusdanig zijn achteruitgegaan, dat de periode 1929/1933 voor hem niet langer massgebend mag zijn.

Ik kan verklaren, dat op grond hiervan verschillende importeurs zijn uitgevallen of in positie belangrijk zijn teruggebracht.

Daarbij komt, dat de importeur, die niet blijkt mede te kunnen, die niet in staat is om zijn licenties vol in te voeren, voor de volgende periode een evenredig verminderde toewijzing ontvangt.

Dit alles is dus de negatieve kant van de zaak: uitschakeling van hetgeen deze bescherming niet meer verdient.

Ik kom thans aan den positieven kant van de zaak: inschakeling van nieuwe elementen. Ook daaraan wordt alle aandacht besteed, in de eerste plaats zijn juist van kleine actieve veelal Chineesche en Inheemsche importeurs, zooals gezegd de aandeelen veelal aanmerkelijk vergroot. Zoo zal het den heer Kan interesseeren, dat het aandeel van de Chineesche importeurs in de cambries dwars tegen de cijfers in, bijkans is verdubbeld, terwijl zij in den invoer van ongebleekte goederen zich een zeer belangrijke positie hebben weten te veroveren, welke geheel kon worden gehonoreerd. Ook hiervan kan ik natuurlijk de cijfers overleggen.

Dit betreft dus twee van de belangrijkste groepen van den importhandel, de textielgroepen.

Wat de inheemsche importeurs betreft, — dit is naar bekend een zeer kleine groep; de Inheemsche middenstand vindt men nu eenmaal in de nijverheid en in den landbouw en niet bij voorkeur in den handel, — kan ik toch mededeelen, dat voorzoover men hier met onafhankelijke kooplieden heeft te maken, ook zij bijkans immer meer, soms vele malen zooveel, ontvangen als waarop zij op grond van de strenge cijfers aanspraak zouden hebben. Ook hier kan ik geen individueele cijfers noemen, doch dit is natuurlijk aan te toonen.

Men moge dit alles bij deze critiek wel voor oogen houden, dat er 2000 geregistreerde importeurs zijn, die allen grieven hebben.

De groote importeurs verwijten mij, dat ik hun positie op allerlei gebied aantast ten behoeve van Chineezen en Inheemschen. De Chineezen meenen, dat zij nog niet genoeg krijgen. De Inheemschen zouden zich bij de groote vermindering van gelegenheid om zaken te doen gaarne in groote getale op den import werpen zonder te realiseeren, wat daaraan op het gebied van crediet, consignatie, distributie-apparaat, marktobservatie, waarneming van fabrieksprijzen enz. enz. vastzit.

Terloops merk ik op, dat zoowel het geweldig aantal importeurs als de groote differentiatie van goederen als de onderlinge oneenigheid waarborgen bieden tegen prijsafspraken en dergelijke, als waarover de heer Roep heeft gesproken.

Ik geloof, dat de importeurs zelfs zouden glimlachen, wanneer men meende, dat in die groep van ondernemers prijsafspraken mogelijk zouden zijn.

Tenslotte — als slot van mijn inleiding — moet ik er wel op wijzen, dat niet één van de leden, die bezwaar maakt tegen deze voorstellen — wij hebben het thans over licentierings- en niet over contingentieeringsvoorstellen — zelfs heeft getracht aan te toonen, dat deze licentieringsmaatregelen ongunstig werken voor de bevolking, dan wel schade hebben teweeggebracht.

(De heer Kan: Aan wie?)

Aan wie dan ook. Dat is wel van eenige kanten beweerd, doch van geen enkelen kant is aangetoond, dat deze licentieringsmaatregelen, die veel te veel met contingentieeringsmaatregelen zijn vereenzelvigd, hier aan de maatschappij in welke harer geledingen dan ook eenige schade hebben toegebracht.

Ik verwijs hiervoor nogmaals naar het staatje, dat ik heb laten rondgaan.

Na deze algemeene uiteenzetting kom ik tot de individueele sprekers. Ik kan daarbij, zooals ik reeds zeide, zeer kort zijn, omdat ik meen de meeste hoofdpunten reeds afdoende te hebben behandeld.

Ik kom allereerst tot het geachte lid, den heer Weyer, die de Regeering nog eens heeft gewezen op het groote belang van den vrijhandel.

Over de onwenschelijkheid van de voorgestelde maatregelen bestaat tusschen de Regeering en den heer Weyer geen verschil van meening, over de onvermijdelijkheid meen ik ook niet; ik geloof dan ook niet, dat ik hierop verder behoef in te gaan.

Ik wil hieraan vast verbinden de opmerking van den heer Kan, die in een later deel van de discussie zeide, dat het Opperbestuur, het geachte lid noemde den heer Colijn, van zijn vrijhandelsstandpunt was teruggekomen.

Ik moet dat bepaald ontkennen. Er is geen land en zeker geen klein land, dat zooals Nederland internationaal heeft aangedrongen op en nog werkt voor het herstel van het vrije internationale ruilverkeer, want er is geen sprake van, dat dit land ooit weder tot werkelijken bloei kan komen als het internationale vrije ruilverkeer niet wordt hersteld. Het is zeker het Opperbestuur met den heer Colijn aan het hoofd, dat daarnaar steeds streeft.

(De heer Van Helsdingen: Het was een vergissing, de heer Colijn heeft het weder ingetrokken.)

De heer Kan: Het was een wensch, die niet tot uitvoering is gekomen).

Maar men kan iets wenschen en tot het uiterste beproeven en toch door de omstandigheden gedwongen zijn het niet te doen. Men kan een tegenstander zijn van doodslag en toch kunnen de omstandigheden medebrengen, dat men uit noodweer gedwongen wordt wapenen te voeren, hoezeer men ook een tegenstander is van het voeren van wapenen op eenig gebied. Ik meen, dat ik met dit eenvoudige beeld den heer Kan volkomen heb bestreden.

De heer Weyer heeft gevraagd: zijn de maatregelen, die hij overigens wel aanvaardt wil, wel noodig om een beter inzicht te krijgen in de structuur en de moeilijkheden van den importhandel, kan men niet afgaan op de gegevens, die van belanghebbende zijde worden verstrekt.

Daarop kan inderdaad niet worden afgegaan. De Regeering neemt deze maatregelen in het algemeen belang en moet ze ook hanteeren in het algemeen belang en dan kan Zij daarbij niet volstaan met gegevens en mededeelingen, die door de belanghebbende groep worden verstrekt.

De heer Weyer zegt, dat de Regeering er ook bij betrokken is; dat onderschrijf ik, maar het bijzijn der Regeering bestaat o.m. in de prijsbebakening, de licentiering en al, wat daaraan vastzit en dus zijn de Regeering en de heer Weyer het ook in dit opzicht niet oneens.

(De heer Van Helsdingen: Het vaststellen van verschuivingen wordt met een licentiering ook veel gemakkelijker).

Alleen hiervoor zou, meen ik, het licentiestelsel reeds bepaald noodig zijn geworden.

De Weyer heeft verder — ik wil niet zeggen aanstoot genomen aan, maar toch het in de Memorie van Toelichting gegeven rapportcijfer aan den importhandel „bevredigend” — d.i. geloof ik een 6 — niet voldoende geacht. Hij had den import, de distributie, liever een 8 of 9 en als het kon zelfs een 10 toegekend. Het spijt mij, dat de Regeering niet zoover

(Directeur van Economische Zaken.)

kan gaan met het geven van cijfers, een 7 zou misschien nog kunnen, maar verder kan de Regeering niet gaan. Importeurs zijn ook maar mensen en aan het importapparaat kleven evenals aan elk menselijk apparaat fouten. De Regeering tracht door Haar maatregelen juist de fouten zooveel mogelijk te elimineeren. Dit geeft dikwijls moeilijkheden en wrijving, ieder ziet zijn eigen zaak als correct en volkomen verantwoord; de Regeering moet daarover echter wel eens een andere meening hebben, maar ik kan zeggen, dat de samenwerking met de importeurs, die in het begin nog wel eens moeilijk was, in den laatsten tijd, in het laatste jaar groote verbeteringen heeft ondergaan. De importeurs zien in, dat het ook hun belang is, met de Regeering samen te werken. Natuurlijk zijn er nog meermalen gevallen, dat er iets gebeurt, dat niet door den beugel kan, maar in het algemeen wordt door de importeurs zeer bevredigend medegewerkt.

Ik kom nu aan een technische zaak. De heer Weyer wil de woorden „of krachtens” in artikel 3 der ontwerp-ordonnantie (Ond. 82) schrappen.

De Regeering heeft daartegen wel zeer overwegende bezwaren. In de eerste plaats beteekent dat eigenlijk een terugkomen op hetgeen wij in al wel acht of negen ordonnanties hebben vastgesteld. De heer Weyer kan direct zeggen, dat er geen enkele reden is om niet op de dwalingen zijn wegs terug te komen, maar deze verordeningen betreffen vaak detailzaken, die telkens en wisselend geregeld moeten worden, die betrekking hebben op een groep individuele importeurs of zelfs op een enkelen importeur. En dat zijn toch zaken die niet bij regeeringsverordening kunnen worden geregeld. Een enkele keer vereischt de zaak grooten spoed en hoewel een regeeringsverordening betrekkelijk snel tot stand kan komen, kan men daarop toch niet altijd wachten bij dergelijke ingewikkelde zaken als bv. de prijszetting van vleesch. Had men daarbij moeten wachten op een regeeringsverordening, dan zou het effect misschien minder zijn geweest. Ik kan het geachte lid echter in zooverre geruststellen, dat alle groote zaken wel degelijk in de eerstvolgende regeeringsverordening zullen worden opgenomen. Ik denk hier bv. aan de scheepvaartbepaling, die is niet, hoewel dat zou hebben gekund, vastgesteld door den directeur, maar bij regeeringsverordening vastgelegd. Ook in de toekomst zullen belangrijke punten van uitvoering natuurlijk in een regeeringsverordening komen, terwijl belangrijke zaken van wetgevend aard uiteraard aan den Volksraad zullen worden voorgelegd, gelijk dat tot dusverre ook altijd is geschied.

Ik stap thans van den heer Weyer af en kom tot den heer Soangkoepon, een van die leden die te veel verband heeft gelegd, ik zal niet zeggen verward heeft, tusschen contingentteering en licentieering. Ik heb dit reeds bij interruptie opgemerkt. Juist in dit verband komt, wanneer de heer Soangkoepon teveel de licentieering invlecht in de contingentteering, de vraag weer aan de orde of die contingentteering, waarover wij niet spreken, schadelijk is voor de bevolking in algemeen zin. Aangezien wij daar thans niet over spreken, behoeft ik daarop ook thans niet in te gaan, maar wel moet ik ingaan op een opmerking van den heer Soangkoepon waar hij zegt, dat de ongebreidelde import — en verschillende leden, zoals onder anderen de heer Thamrin, hebben hem op dit spoor gevolgd — voor het land niet anders dan gunstig kan zijn. Dat zou onder normale omstandigheden wel het geval zijn, wanneer wij het vrije ruilverkeer hadden maar dat bezitten we eenmaal niet en we zullen het vermoedelijk niet krijgen, vandaar dat ongebreidelde import wel degelijk een nadeel beteekent. Als ik enkele dingen mag noemen wijs ik erop, dat die ongebreidelde import onze inheemsche industrie doodt — ik heb het nu even over contingentteering — onzen export zeer schaadt, het geheele import- en distributieapparaat en den tusschenhandel ontwricht, een apparaat dat juist in Indië onmogelijk kan worden gemist. Ik merk slechts op, dat het credietstelsel,

hetwelk geheel op den import berust, en geregelde aanvoer, voor de desa minstens even belangrijk zijn als de prijs. De heer Soangkoepon moet eens overwegen, wat het zou beteekenen als door een zeer ongeregeld en niet behoorlijk geoutilleerd importapparaat de invoer afhangt, ik zou haast zeggen van enkele ongeregelde kooplieden, die nu en dan eens, als het in hun kraam te pas zou komen, zouden importeeren. De geregelde aanvoer van goederen is voor een land, dat zoo ver is gedifferentieerd en een dusdanig cultuurland vormt als Indië, een zeer uitnemend belang en dat belang kan niet worden verzorgd door ongeregelde importeurs zonder een behoorlijk geoutilleerd apparaat.

(De heer Soangkoepon: Hoe kan men dan de eerlijke concurrentie bevorderen wanneer men alleen aan bepaalde importeurs vergunningen geeft?)

Ik kom daarop straks, dat heeft hiermede niets te maken. De Regeering heeft den gulden stelregel „Veronachtzaamt hen niet, die van U afhankelijk zijn”, zeker niet als een doode letter beschouwd en het is bepaald onredelijk, haar dit aan te verwijzen.

De heer Van Helsdingen heeft een wijziging voorgesteld in het ontwerp Ond. 83. In de pauze heb ik gelegenheid gehad met het geachte lid ondershands even overleg te plegen en hij heeft daarop zijn amendement zoo geformuleerd, dat in artikel 1 de woorden „een regeling bij regeeringsverordening als bedoeld in het vorig artikel” worden vervangen door deze woorden: „een regeling bij regeeringsverordening houdende toepassing van het vorig artikel op bepaalde groepen van goederen, is van kracht enz.” De Regeering heeft tegen deze formulering geen bezwaar en neemt deze redactie gaarne over. Inderdaad wordt hierdoor de redactie van dit artikel duidelijker en safer.

Ik kom thans tot den heer Kan, die zich in de eerste plaats heeft aangesloten bij het pleidooi van den heer Weyer voor vrijhandel. Ik behoeft hieraan niets meer toe te voegen en ik geloof, dat het driemanschap, de heeren Weyer en Kan en ik — en zeker zullen verschillende andere leden van den Raad zich bij ons aansluiten — wenschen, dat er weer een vrij ruilverkeer zal ontstaan, al zijn wij dan ook overtuigd, dat het voorloopig tot de vrome wenschen zal blijven behooren.

Ik heb al gezegd, dat ook het Opperbestuur ervan overtuigd is dat het geheele keurslijf der contingentteeringen bepaald geen dag langer moet worden gehandhaafd dan noodig is en dat men voor Indië desnoods tijdelijk schade moet lijden, indien het stelsel mede daardoor over de geheele wereld zoude kunnen worden afgeschaft. Dit beteekent niet, dat de Regeering alle maatregelen van bemoeienis met het economisch leven zal opheffen, maar dat speciaal de maatregelen, die het vrije verkeer belemmeren, haar een doorn in het oog zijn.

Ik hoop den heer Kan te hebben overtuigd, dat bij deze maatregelen in voldoende mate de elasticiteit wordt in acht genomen en dat zeker de belangen van de Chineesche importeurs door de licentieeringen niet worden geschaad. Ik ben ervan overtuigd, dat verschillende personen zich bij den heer Kan zijn komen beklagen; de heer Kan zal misschien 1/100 gedeelte van de klagers ontvangen, die dagelijks op mijn Departement komen; maar dat zegt nog niet, dat de onderhavige maatregel schadelijk is. Een ieder wil nu eenmaal gaarne wat meer toegewezen hebben en het mogelijke doen om er nog wat bij te krijgen. Ik wil hieraan toevoegen, dat speciaal de Chineesche importeurs met de licentieering in verschillende opzichten in positie zijn vooruitgegaan.

Over de invasie van vreemde importeurs is het beter hier niet uitvoerig te discussieeren. Alle leden weten, wat hiermede wordt bedoeld en wat de betekenis van zulk een invasie is wanneer er niet paal en perk aan wordt gesteld.

Maar de bescherming tegen de invasie van vreemde importelementen is niet het eenige, waartoe de Regeering zich kan bepalen. Juist in dezen tijd van volkomen ontwrichting van het economisch leven, van structuurveranderingen, van zeer

(Directeur van Economische Zaken.)

grootte wisselingen in prijzen, zijn er allerlei personen, voor een gedeelte beunhazen, die zich op den handel werpen, die met crediet zaken beginnen, leven van crediet en helaas ook zeer spoedig sterven van crediet, doch intusschen den geheelen import- en distributiehandel kunnen ontwrichten. Het zijn meestal betrekkelijk kleine elementen in den distributiehandel, maar zij kunnen dikwijls groote schade aanrichten. Het is deze groep personen, die ook een schrik zijn voor de arbeidsmarkt. Duizenden arbeidskrachten, die in den gevestigden Europeeschen en Chineeschen importhandel geregeld werk zouden kunnen vinden, worden gedupeerd, doordat zij te hooi en te gras door deze gelegenheids-importeurs in dienst worden genomen en ook weer spoedig ontslagen. Dit soort Emporkömmlinge wil de Regeering niet beschermen en ik ben overtuigd, dat ook de heer Kan dat niet zou wenschen. Men houde hierbij in het oog, dat het aantal dezer Emporkömmlinge veel grooter is dan men zou meenen.

De heer Kan heeft zijn betoog geresumeerd in een tweetal vragen. In de eerste plaats heeft de heer Kan gevraagd: Brengt deze bescherming geen misstanden mede? Ik wil categorisch antwoorden, dat tot dusver uit de licentieering geen misstanden zijn voortgevloeid en ik wil wel mededeelen, dat, wanneer in de toekomst misstanden zouden ontstaan, de Regeering niet zal schromen aan die misstanden onverwijld een einde te maken.

In de tweede plaats heeft de heer Kan gevraagd: Heeft er discriminatie tusschen onderdanen plaats? Ja. Mijnheer de Voorzitter. Deze heeft plaats en bestaat hierin, dat door toevallige omstandigheden de Chineesche en Inheemsche importeurs worden gevonden onder de kleineren en dat die kleinere importeurs meer bescherming hebben genoten dan de grootere.

De beginselkwesties heb ik hiermede beantwoord en ik kom thans aan het geachte lid, den heer Soeroso. Ik moet erkennen dat de Regeering door een passage in de Memorie van Toelichting een zekere verwarring heeft gesticht, die ik gaarne zal rechtzetten. Ook de heer Thamrin is daarover gevallen.

In de Memorie van Toelichting komt een zinsnede voor die als volgt luidt:

„Tevens kan alleen op deze wijze een voldoende inzicht in de structuur en de werking van het import- en distributieapparaat hier te lande worden verkregen, waardoor het mogelijk is maatregelen tot regeling van den invoer in het belang van de binnenlandsche of Nederlandsche industrie dan wel als tegenprestatie tegenover in het buitenland aan den Nederlandsch-Indischen export verleenden steun, op de juiste wijze door te voeren” enz.

Hieruit hebben verschillende leden gemeend te moeten opmaken, dat de licentieering ook deze doelstelling heeft. Dit is niet juist. Bedoeld is alleen te zeggen, — en dat staat er feitelijk ook — dat deze licentieeringsmaatregelen meermalen kunnen dienen om een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van verdergaande contingentieeringen ten behoeve van de binnenlandsche of de Nederlandsche industrie of uit een oogpunt van tegenprestatie, m.a.w. een licentieering kan op een bepaald moment worden omgezet in een contingentieering. Ik voeg erbij, dat dit een nieuwe maatregel is en de Regeering verklaart gaarne dat Zij, wanneer omzetting van een licentieering in een contingentieering wordt beoogd, de zaak telkens opnieuw bij den Volksraad zal voorbrengen hoewel het formeel zou kunnen geschieden op grond van de algemeene ordonnantie.

(De heer Van Helsdingen: Ook zonder die algemeene machtiging toe te passen?)

Ja, omdat het een geheel ander aspect heeft. Formeel zou het op eigen kracht kunnen doorgaan, maar het is zeker niet de bedoeling van de Regeering, dit te doen.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soeroso heeft, evenals de vorige maal, gevraagd of licentieering een voordeel dan wel een nadeel voor de bevolking oplevert. Een nadeel — ik hoop dit te hebben aangetoond — heeft de licentieering (waaraan ik nu even vasthoud) voor de bevolking niet opgeleverd en een voordeel alleen in dezen zin dat het stelsel een groote mate van werkgelegenheid heeft geschapen, een factor, die niet uit het oog mag worden verloren. Ik beschik wat dit betreft thans niet over cijfers; maar men zou eens kunnen nagaan, hoeveel Europeesche, Chineesche en Inheemsche werknemers een geregelde werkkring vinden bij het bestaande distributie-apparaat. Dat loopt zeer zeker in vele duizenden. In zooverre is dus de licentieering voor de bevolking wel van groot belang geweest, omdat het afsterven van onderdeelen van ons economische apparaat door onvoldoende bescherming zeer zeker schade van sociaal karakter met zich sleept.

Ik kom dan aan den heer Ratu Langie, die wel bereid is steun te verleenen aan dit ontwerp, doch onder twee voorwaarden. Hij wil het ontwerp wel steunen wanneer het niet tengevolge heeft, dat nieuw initiatief wordt gedood. Ik heb aangetoond, dat wij bij den maatregel een belangrijk element van elasticiteit hebben behouden, doch ik moet daaraan ter wille van de openhartigheid toevoegen, dat daarvoor het beoogde doel, de bescherming van het bestaande, niet te zeer in verdrukking mag worden gebracht. Het geachte lid moet de geweldige kwetsbaarheid van de Indische samenleving, zooals zij op het oogenblik is, niet uit het oog verliezen. Ik behoef hem dit eigenlijk niet te zeggen; die dit in den Volksraad meermalen heeft betoogd, is juist de heer Ratu Langie zelf geweest.

Wanneer wij toelaten, dat de bestaande onderdeelen van het economische apparaat worden afgeslacht, elkander vermoorden, dan krijgen we in een dergelijke kwetsbare samenleving ineensstorting. Wij hebben ten deele al een ineensstorting, maar dán krijgen we een cumulatie van ineensstortingen, die de samenleving hier niet kan dragen. Op dezelfde reden is de rijstpolitiek der Regeering ingesteld, zijn de thee- en rubberrestricties en andere maatregelen ingesteld, nl. omdat wij tot op zekere hoogte moeten zorgen dat het bestaande niet door de golf van het onzekere en het nog niet gewaarborgde nieuwe wordt overstromd.

De heer Ratu Langie kan ervan verzekerd zijn, dat de Regeering het dynamisch element, de elasticiteit in deze regeling, de soepele toepassing, zooveel mogelijk in praktijk brengt, voorzover de opzet der regeling dit toelaat en die laat dit inderdaad in vrij belangrijke mate toe. Ik heb dit reeds uiteengezet.

Het geachte lid heeft nog aangehaald den heer Gondosobroto die destijds hierbij de hoop heeft uitgesproken, dat al deze maatregelen niet nadeelig zullen zijn voor de Inheemsche industrie en, Mijnheer de Voorzitter, wat de contingentieering betreft, die dienen ter bescherming van de Indische industrieën; ik zal hierop thans niet meer ingaan. De licentieering geeft uit den aard der zaak geen schade voor de Inheemsche industrieën en zal hiervoor ook geen schade kunnen hebben.

Het geachte lid, de heer Kerstens vraagt, als ik het goed begrepen heb, of het mogelijk is, aan de importeurs, die na 1933 zich hebben toegelegd op het importeren van nieuwe artikelen, welke onder de licentieering vallen, invoervergunningen te geven, hoewel zij daarop volgens de basis van de toewijzing — de jaren 1929—1933 — geen aanspraak zouden hebben. Ik kan hierop mededeelen, dat juist elasticiteit tengevolge heeft gehad, voorzover dit redelijk was en andere belangen daardoor niet werden geschaad, dat in dergelijke gevallen wel degelijk licenties konden worden afgegeven en ook zijn afgegeven. Ook hieromtrent zou ik een aantal gevallen kunnen noemen — o.a. op het gebied van zeep heeft

(Directeur van Economische Zaken.)

het in sterke mate plaats gehad — waaruit blijkt, dat de Regeering alles doet wat mogelijk is — en dat is vrij veel — om dit soepele element te waarborgen.

Ik kom thans tot het geachte lid den heer Roep, dien ik al grootendeels beantwoord heb bij de beantwoording van de principieele vragen. Ik hoop, dat het hem duidelijk is geworden, dat juist de door hem genoemde elementen de speciale zorg van de Regeering hebben. Hierbij beantwoord ik tegelijkertijd het geachte lid Verboom, die in ongeveer gelijken geest heeft gesproken en ook het geachte lid De Hoog, voorzover ik hem nog niet beantwoord heb of straks nog beantwoorden zal.

Het geachte lid de heer Roep heeft speciaal gesproken over het element van elasticiteit in deze regeling, over de toelating van nieuwe elementen in den import en over de prijsbewaking. Ik hoop aan deze drie punten reeds in voldoende mate aandacht te hebben geschonken.

De heer De Hoog heeft bij de rede van den heer Roep geïnterrumpeerd, of het aan de Regeering niet bekend is, dat de afdeling Makassar van het I. E. V. over de prijsstijging een brief heeft geschreven. Die brief was der Regeering niet bekend, maar wel de zaak, waarom het hier gaat, en die min of meer los staat van de contingentieering. Er is nl. een algemeene tendenz van prijsstijging merkbaar in den laatsten tijd, ongeacht de contingentieering of de licentieering. Een voorbeeld hiervan is o.a. de prijsstijging van de boter. Deze zaak wordt door de Regeering nauwkeurig nagegaan en er is reeds medegedeeld, dat wanneer hierdoor een toestand zou ontstaan, waarvan men den indruk zou krijgen, dat de importgoederen worden vastgehouden en de prijzen worden opgedreven, de Regeering niet zal aarzelen om de Handelsecontrôle-ordonnantie toe te passen, die o.a. voor dergelijke gevallen is ingesteld. De Regeering heeft den indruk, dat die waarschuwing eigenlijk al voldoende effect heeft gesorteerd, want in de laatste weken hoort men al veel minder van de prijsstijging, Zij is tevens van meening, dat op die prijsstijging vermoedelijk van invloed zijn geweest de oorlogsgeruchten en dat er ook een element van hamsteren in zit. Ik geloof echter niet, dat wij er ons op dit moment ongerust over behoeven te maken. Het geachte lid Verboom behoef ik, geloof ik, niet meer afzonderlijk te beantwoorden, daar bij de beantwoording der andere leden reeds al zijn opmerkingen en vragen beantwoord zijn.

Ik kom thans tot het uitvoerig betoog van den heer Thamrin. Het spijt mij, dat de heer Thamrin in deze zaak zoo bitter is geweest. Ik heb deze zaken met den heer Thamrin al meermalen besproken. Het spijt mij, dat de heer Thamrin niet meer vertouwen toont in het beleid der Regeering en niet wil begrijpen, voor hoe groote moeilijkheden de Regeering is gesteld, niet wil aanvaarden, dat het belang der bevolking bij al deze zaken wel degelijk geldt. Ik kan mij voorstellen, dat men in het vuur van zijn betoog wel eens scherpe woorden gebruikt, maar ik geloof toch niet, dat het billijk is van den heer Thamrin om in deze zoo buitengewoon scherp te zijn, en wanneer het maatregelen betreft, waarmee hij zich principieel en praktisch niet kan vereenigen, de Regeering eigenlijk een zekere afwezigheid van gevoelens in de schoenen te schuiven, welke de Regeering toch werkelijk vele malen en geregeld heeft getoond te bezitten.

(De heer Van Helsdingen: Lothario moet immers hangen).

Lothario is echter in dit geval niet bereid om te worden gehangen en zal zich steeds daartegen verweren en verzetten.

Het geachte lid heeft gesproken over een zekere overvalspolitiek. Dat punt heb ik al behandeld. In dat woord ligt besloten het idee, dat de Regeering met den Volksraad eigenlijk niet openhartig zou handelen en dat Zij den Volks-

raad eigenlijk zou bespringen met maatregelen, opdat dit college die maatregelen maar snel zal aannemen.

Het geachte lid heeft voorts gezegd, dat de bevolkingsbelangen niet in tel zouden zijn bij de Regeering. Ik ga op die bewering werkelijk niet in, want ik geloof, dat het geachte lid zelf wel beter weet. Dat hij meent, dat die bevolkingsbelangen misschien een onvoldoende behartiging hebben, is zijn recht, doch te zeggen, dat de bevolkingsbelangen bij de Regeering niet in tel zijn, is niet in overeenstemming met het peil, waarin het geachte lid zich juist zoo onderscheidt in zijn redevoeringen. Ik hoop, dat ik met deze qualificatie niet buiten de orde ben. Ik bedoel haar als een courtoisie en zeker niet als een scherpe critiek.

Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid doet het ook voorkomen, alsof de Regeering nu plotseling zou ontdekken, dat het met de batikindustrie niet goed staat. Doch het is niet één keer, doch vele malen, dat wij in deze zaal en de andere vergaderzaal over de batikindustrie hebben gesproken en dat ik heb toegegeven hoe ongelooflijk moeilijk de verhoudingen in die industrie zijn, en heb gezegd hoe de Regeering er naar streeft alles te doen, wat Zij kan, om de batikindustrie te helpen.

(De heer Thamrin: Er is echter niets geschied).

Dat is niet juist. Ik zal daarop echter niet ingaan; het is thans niet aan de orde. Ik moet echter toegeven, dat de Regeering niet in staat is er voldoende voor te doen, maar te zeggen, dat er niets wordt gedaan is onjuist.

Dan beweert het geachte lid, dat de Indische Staatsregeling de facto geschonden wordt. Ook dit is onjuist. Het is een groot woord en niet eens een halve waarheid. Elke contingentieering geschiedt op de basis van een volkomen wettige ordonnantie, die volgens onze staatsregeling tot stand is gekomen en niet alleen dit, maar deze regeling wordt gevolgd door een wettige ordonnantie voor elk bijzonder onderwerp, wanneer de tijd daarvoor is gekomen.

Het is volkomen onjuist alweer, wanneer wordt gezegd, dat de Volksraad geen inzicht in het verloop van zaken wordt gegeven. Ik heb toegezegd een stelselmatig overzicht te geven van hetgeen tot dusverre is geschied. De herhaalde en zeer veelvuldige discussiën over alle kanten van de contingentieeringspolitiek met allerlei cijfers, op allerlei gebied, zijn daar om aan te toonen, dat de Regeering niet opzettelijk den Volksraad cijfers onthoudt, of niet bereid zou zijn bij elke gelegenheid een openlegging van de zaken te geven. Ik geloof dat er geen onderwerp in den Volksraad in de laatste jaren zoo uitvoerig is besproken, behalve de financieele politiek misschien, als juist deze contingentieeringspolitiek, deze handelspolitiek van de Regeering.

Mijnheer de Voorzitter. Ik wil er nog op wijzen, dat deze contingentieeringen uitermate technische kwesties zijn en dat het bijzonder moeilijk is de details daarvan hier in deze zaal uiteen te zetten. Het is juist om die reden, dat ik herhaaldelijk heb gezegd, dat ik altijd gaarne bereid ben, de leden aan de hand van „de boeken” om het maar zoo te zeggen, aan te toonen, wat er gebeurt hoe het gebeurt en waarom het gebeurt.

Het geachte lid, de heer Thamrin heeft er ook op gewezen, dat een overmaat van import geen economische belangen schaadt. Ik heb in dit opzicht den heer Soeroso al beantwoord en ik meen niet, dat het noodig is, die woorden nog eens te herhalen. Maar wat betreft de aanhalingen van den heer Thamrin uit de Memorie van Toelichting, heb ik reeds toegegeven, dat de Memorie van Toelichting op dit punt niet overduidelijk is.

Ik kan echter het betoog, waarbij de heer Thamrin vraagt in hoeverre de licentieering in het belang is geweest van de binnenlandse of Nederlandsche industrie en van onzen export, uitschakelen, want wanneer de heer Thamrin scherp leest, zal hij zien, dat de licentieering niet de strekking heeft

(Directeur van Economische Zaken.)

om de industrie te beschermen of den export te bevorderen maar alleen mede kan dienen, om eventueel later een contingentieering, die noodig mocht blijken, mogelijk te maken.

Eigenlijk een heel ander punt, dat de heer Thamrin heeft genoemd, is de soepele hanteering van de licentieeringen, waarvan de heer Thamrin zeide, dat zij niet geschiedt en waarvan ik heb trachten te betoogen, dat zij wel geschiedt.

De bewakingsdienst, waarover de heer Thamrin cijfers heeft gevraagd, die zullen worden verstrekt; de dooreenhaling van licentieering en contingentieering, de bescherming van den Europeeschen importeur, dat alles heb ik reeds behandeld en ik meen daarmee te kunnen volstaan.

Speciaal vroeg de heer Thamrin nog, of het de taak van de Regeering is, om de importeurs te beschermen ten nadeele van de bevolking. Dat is zeer bepaald niet de taak van de Regeering, maar dan moet men ook waar maken, dat de Regeering de belangen van de importeurs beschermt ten nadeele van de bevolking. Ik moet echter zeggen, het geachte lid en anderen zijn volkomen in gebreke gebleven aan te toonen, dat de licentieering is geschiedt in het nadeel der bevolking. Misschien, dat men dit in tweeden termijn nog doet, maar thans is nog in geen enkel opzicht aangetoond, dat de aan de orde zijnde ontwerpen schade opleveren voor de bevolking van Nederlandsch-Indië.

Het geachte lid, de heer Thamrin heeft nog gevraagd, waarom een vreemde importeur minder waarborgen biedt voor een goeden gang van zaken dan de gevestigde importeurs. Ook dit heb ik eigenlijk reeds uitvoerig besproken; ik moet erop wijzen, dat het ook den heer Thamrin wel bekend kan zijn, dat vreemde importeurs, die hier niet in die mate onder den invloed van de Indische Regeering staan als eigen onderdanen, lang niet die zekerheid voor een goede distributie geven, zooals de practijk uitwijst, als gevestigde importeurs. Hier gevestigde nieuwe importeurs geven die zekerheid natuurlijk ten deele wel en voor zoover deze waarborg gegeven wordt, is de Regeering ook altijd bereid geweest aan dergelijke nieuwe importeurs, voor zoover de overige het mogelijk maken, een plaats te geven in den import.

De heer Thamrin komt verder tot de conclusie, dat de Memorie van Toelichting onvolledig is. Natuurlijk wil ik aanvaarden, dat zij dat is, de Memorie van Toelichting van dit soort ontwerpen is nooit volledig, maar ik vertrouwde, dat de Memorie van Toelichting voldoende was. Is zij bij de behandeling onvoldoende gebleken, dan hoop ik met mijn betoog die onvoldoendheid te hebben aangevuld.

De heer Thamrin heeft ook gezegd, dat de Memorie van Toelichting onoverzichtelijk is. Dat ben ik met het geachte lid niet eens. Ik meen, dat doel, werking en strekking van het ontwerp voldoende overzichtelijk naar voren zijn gekomen.

Wat betreft de opmerking, dat deze zaak afbreuk doet aan de medezeggenschap van den Volksraad, komt het mij toch wel merkwaardig voor, dat men daarmee nu eerst aankomt. Deze zaak wordt voor den elfden of twaalfden keer in den Volksraad behandeld en is in geen enkel opzicht van een anderen vorm of een ander doel dan te voren en ik meen dan ook, dat ik op alle discussie, die hieruit is voortgevloeid, wel mag antwoorden, dat juist ten aanzien van de contingentieeringen en licentieeringen het contact met den Volksraad zeer groot is geweest.

Ik kom thans tot den heer De Hoog.

De kwestie van het overvallen van den Volksraad heb ik reeds besproken. Ik beloof beterschap, voor zoover dat mij mogelijk zal blijken.

De verstrekking van de gevraagde gegevens heb ik reeds toegezegd.

De heer De Hoog heeft verder gezegd, dat er een internationale tendenz valt te constateeren, om de contingentieeringen te vervangen door een stelsel van invoerrechten.

Inderdaad bestaat deze tendenz hier en daar, maar ter vervanging van contingentieeringen zijn invoerrechten voor

(Voorzitter, Ratu Langie, De Hoog.)

Indië onvoldoende. Als het geachte lid de prijsverschillen nagaat, zal de heer De Hoog dat wel met mij eens zijn.

Voor bescherming van het importapparaat kunnen invoerrechten natuurlijk niet dienen, het is echter een zaak, waarop de Regeering voortdurend het oog gericht houdt; in verband met handelsbesprekingen met andere landen is zij zeker meermalen overwogen en in verschillende gevallen is het stelsel van invoerrechten in plaats van contingentieering gehanteerd.

Het geachte lid wijst erop, dat het I. E. V. tot dusverre altijd achter de Regeering heeft gestaan. De Regeering heeft daarvan ook steeds met veel waardeering kennisgenomen en hoopt, dat het Verbond haar ook zal steunen, wanneer het niet direct een belang van Indië, maar van het geheele rijk betreft. Dat het I. E. V. ook dit zal willen doen, waardeert de Regeering dan ook bijzonder.

Tenslotte heeft de heer De Hoog gevraagd naar de scheepvaartbepaling. Ik meen, dat deze zaak al eens eerder aan de orde is geweest. Het geachte lid zegt zelf, dat daarover nog niet alles is gezegd wat gezegd kon worden, en ik ben dit met hem eens. Ik kan verklaren, dat de Nederlandsch-Indische Regeering nooit zal tolereeren, dat een zoo vitaal deel van 's Lands economie als de scheepvaartverbindingen met het buitenland in gevaar zou kunnen worden gebracht door maatregelen in het buitenland genomen of door acties, in dat buitenland ondernomen. Daarvoor juist is als veiligheidsklep deze scheepvaartbepaling gemaakt, zij is nog nooit toegepast, en de Regeering hoopt ook van harte dat dat niet noodig zal zijn. Mocht het wèl noodig zijn, dan zal de Regeering niet aarzelen van deze bepaling gebruik te maken.

De Voorzitter: Wij zouden thans kunnen overgaan tot den tweeden termijn, doch aangezien er elf sprekers in eersten termijn zijn geweest, zou verdere behandeling hedenmorgen niet mogelijk zijn, wanneer men in tweede instantie niet zeer kort en puntig kan zijn. Meenen de verschillende leden, die zoeven hebben gesproken, dat zij langer tijd noodig hebben, dan geloof ik dat het, gezien de belangrijkheid van het onderwerp, beter is de behandeling morgenochtend voort te zetten, indien althans de Regeering bereid zou worden gevonden den heden aflopenden termijn met één dag te verlengen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft geen bezwaar tegen die termijnsverlenging, mits deze inderdaad tot één dag beperkt blijft.

De Voorzitter: De beslissing hangt dus af van de verschillende sprekers in eersten termijn en van de vraag, of zij inderdaad verder zeer kort kunnen zijn. Mocht dit niet kunnen, dan zal de verdere behandeling op morgenochtend moeten worden gesteld.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Mede namens enkele andere leden, die ik hierover heb geraadpleegd, zou ik U willen verzoeken den tweeden termijn tot morgen uit te stellen.

De Voorzitter: Ik neem aan, dat de heer Ratu Langie spreekt namens die sprekers, die in eersten termijn het woord hebben gevoerd en in tweede instantie niet kort zullen kunnen zijn.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik ondersteun gaarne het verzoek van den heer Ratu Langie.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van deze vraag zou ik willen opmerken, dat ik eigenlijk den indruk krijg dat er maar één spreker is, die lang zou

(De Hoog, Voorzitter.)

willen spreken, namelijk de heer Thamrin. Wanneer de Regeeringsgemachtigde daarop dan onmiddellijk zou kunnen antwoorden, zal het vandaag niet zoo erg laat worden.

De heer **Van Helsdingen**: De heer Thamrin heeft anders al verklaard, in tweeden termijn een uur te willen spreken.

De heer **De Hoog**: Zelfs in eersten termijn heeft de heer Thamrin geen uur gesproken, maar het kan zijn, dat hij dat nu wel noodig vindt. Liever zou ik de verschillende leden op de rij af willen zien vragen of ze veel spreektijd noodig denken te hebben. Voor wat mijzelf aangaat kan ik verklaren, dat ik slechts twee minuten noodig heb.

De heer **Kau**: Ik zal met vijf minuten kunnen volstaan.

De **Voorzitter**: Ik krijg thans van verschillende leden den indruk, dat zij voornemens zijn zeer kort te spreken, en dat alleen de heer Thamrin een langer tijd noodig denkt te hebben.

(Ratu Langie, Voorzitter.)

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Bij mijn verzoek van zoeven werd ik niet alleen geleid door de overweging, dat de verschillende leden langentijd zouden behoeven, doch ook door het feit, dat de toelichting van den geachten Regeeringsgemachtigde, waarvoor ik ten zeerste erkentelijk ben, zoo uitvoerig is geweest en zoozeer buiten het raam van de Memorie van Toelichting is gegaan, dat ik het regeeringsantwoord gaarne nog eens rustig zou willen overlezen voordat ik in tweeden termijn zou willen spreken.

De **Voorzitter**: Gehoord de verschillende opmerkingen, en ook gezien de groote belangrijkheid van het onderwerp, acht ik het, waar blijkt dat men het regeeringsantwoord eerst rustig wenscht te herlezen, beter de beraadslaging verder uit te stellen tot morgenochtend: de vergadering zal dan te half negen aanvangen.

De vergadering wordt te 1.18 uur n.m. gesloten.

Invoerlicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

8ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 20 Nov. 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Invoerlicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Hart.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de twee ontwerpen van ordonnantie onderscheidenlijk tot wijziging van artikel 3 der crisisinvoerordonnantie 1933 (Staatsblad No. 349) (Ond. 83) en tot tijdelijke regeling van den invoer van verschillende goederen. (Ond. 82.)

Ik deel mede, dat de behandeling van de bij dit ontwerp ingediende motie wordt uitgesteld tot een nader te bepalen tijdstip.

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! Gaarne eerst eenige opmerkingen naar aanleiding van het Regeeringsantwoord in eersten termijn. Ik heb met de Regeering betoogd, dat wij een vergunningsstelsel nodig hebben, maar naar mijn meening — en dat heb ik ook in eersten termijn betoogd — hebben wij dat vergunningsstelsel niet nodig voor het bijkomstige doel, door de Regeering in de Memorie van Toelichting genoemd nl. het doel om met behulp van dat vergunningsstelsel „een voldoende inzicht (te verkrijgen) in de structuur en de werking van het import- en distributieapparaat hier te lande”. Dat lijkt een kwestie van ondergeschikt belang, maar is het m.i. toch niet. Wij moeten ons, dunkt mij, bij alle crisismaatregelen ter dege en doorlopend rekenschap geven van de motieven, die de basis van de invoering van deze crisismaatregelen vormen en wij moeten daarbij vooral geen andere motieven bedenken, welke niet nodig zijn voor de doorvoering dezer crisismaatregelen. Het spreekt vanzelf, dat, wanneer men op bepaalde motieven een bepaalden maatregel invoert, deze maatregel ook dienstbaar kan worden gemaakt aan andere belangen. In het onderhavige geval zou dit zoo gesteld kunnen worden; maar niet mag worden gezegd, gelijk in de Memorie van Toelichting geschiedt, dat alleen op deze wijze een inzicht kan worden verkregen in den handel, alsof dit een belangrijk motief op zichzelf zou zijn. In het antwoord in eersten termijn gaat de Regeering al veel verder; zij zegt nl. op pag. 23 van het Stenografisch Verslag (roneo):

„Daartegenover staat de licentieering, die niets van dit alles omvat, maar eenvoudig beoogt, zooals in de Memorie van Toelichting staat, een beter inzicht in de zaken te krijgen”.

Mijnheer de Voorzitter! Hier is dus derhalve een bijkomstig doel blijkbaar één van de hoofddoeleinden van dezen maatregel geworden. Inderdaad staat hier, dat de maatregel beoogt, een beter inzicht te krijgen; dat gaat al veel verder dan de Memorie van Toelichting. Ik houd vol, dat een behoorlijk inzicht in de structuur van handel en bedrijf even-

(Weyer.)

goed op andere wijze kan worden verkregen en dat daarvoor een licentieeringsstelsel volstrekt niet noodig is.

Ik heb in eersten termijn gesproken van een goede voorlichting van de zijde van het import- en distributieapparaat. De Regeering heeft mij in eersten termijn niet volledig, althans niet heel goed geciteerd. Het is zooals ik heb gesteld: de mogelijkheid van een goede voorlichting van de zijde van import en distributie is natuurlijk iets anders dan het eenzijdig verstrekken van de gegevens door import en distributie, gelijk de Regeering heeft gezegd.

Voorlichting veronderstelt uit den aard der zaak een meerzijdig overleg en niet een eenzijdige informatie. Ik heb daarom voor het verkrijgen van een inzicht in de structuur van handel en bedrijf het vergunningsstelsel een paardenmiddel genoemd; ik wil mij wat dit betreft een parallel veroorloven.

Ik kan mij voorstellen dat het op een gegeven moment wenschelijk wordt geacht — en inderdaad gebeurt het in sommige steden periodiek — in het belang van het verkeer eens op te nemen, hoeveel menschen er op een bepaalde plaats in de stad passeeren. Men zou het bijv. voor de regeling van het verkeer interessant kunnen vinden, te weten, hoeveel menschen er op een gegeven oogenblik per auto, per tram of te voet het departement van Economische Zaken op Molenvliet passeeren b.v. tusschen 8 en 9 uur. Nu kan men ter bereiking van dat doel verschillende wegen bewandelen. Men kan zeggen — en dan kom ik in de lijn van deze bepaling der ordonnantie — ik verbied ieder op Molenvliet het departement van Economische Zaken te passeeren tenzij hij zich op het hoofdbureau van politie daartoe te voren een vergunning verschaft, en dan kan men het aantal menschen, dat op Molenvliet het departement van Economische Zaken passeert, vaststellen aan de hand van het aantal aangevraagde vergunningen, althans die afgehaald zijn door hen, die zich de soesah getroosten.

Maar er is ook nog een andere methode, welke wel in Nederland in de groote steden wordt toegepast: men kan eenige honderden schooljongens te hulp roepen om eenvoudig de neuzen te tellen. De eerste methode wil nu de Regeering volgen; om te komen tot een inzicht in de structuur van handel en bedrijf wil zij het middel der licentieering aangrijpen en dat lijkt mij te ver gezocht.

Overigens is de Regeering op dit punt in haar antwoord aan den heer Soeroso royaler geweest dan jegens mij. Hem is geantwoord (pag. 32 roneo van het Stenografische Verslag):

„Hieruit hebben verschillende leden gemeend te moeten opmaken, dat de licentieering ook deze doelstelling heeft. Dit is niet juist. Bedoeld is alleen te zeggen, — en dat staat er feitelijk ook — dat deze licentieeringsmaatregelen meermalen kunnen dienen om een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van verdergaande contingentieeringen ten behoeve van de binnenlandsche of de Nederlandsche industrie of uit een oogpunt van tegenprestatie, m.a.w. een licentieering kan op een bepaald moment worden omgezet in een contingentieering. Ik voeg erbij, dat dit een nieuwe maatregel is en de Regeering verklaart gaarne dat Zij, wanneer omzetting van een licentieering in een contingentieering wordt beoogd, de zaak telkens opnieuw bij den Volksraad zal voorbrengen hoewel het formeel zou kunnen geschieden op grond van de algemeene ordonnantie”.

Dat is heel iets anders dan de Regeering mij heeft geantwoord. De Regeering zegt wel dat er feitelijk staat dat licentieeringsmaatregelen meermalen kunnen dienen om een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van verdergaande contingentieeringen, maar ik moet zeggen dat ik dit er niet uit kan lezen en ik kan dan ook niet inzien, dat het er feitelijk zou staan. Ik geloof echter de bedoeling van het antwoord aan den heer Soeroso zoo te moeten begrijpen dat de voorwaarden, die aan de vergunningen kunnen worden verbonden — dat is niet hetzelfde als voorwaarden waar-

(Weyer.)

onder de vergunningen worden verleend — (en ik wijs op dit taalkundig verschil in beteekenis waarop ik ook in eersten termijn reeds de aandacht heb gevestigd, doch waarover de Regeering heeft gezwegen) o.a. de strekking kunnen hebben, de licentieering in een contingentieering om te zetten. Hieruit volgt tevens dat dit niet zal geschieden alleen krachtens de bevoegdheid, aan den directeur in de verordening gegeven, maar dat dit, zooals het hier staat, telkens opnieuw zal worden voorgebracht bij den Volksraad. Ik neem daarvan gaarne nota. Het spijt mij natuurlijk, dat de Regeering mijn bezwaar tegen het delegeren van de bevoegdheid niet heeft aangevoeld, maar ik laat dit bezwaar varen na de geruststellende verklaring die naar ik meen besloten ligt in het aan den heer Soeroso gegeven antwoord.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet gevraagd om toekenning van een rapportcijfer, maar als de Regeering dit met alle geweld wil doen, dan ben ik met een 7 zeer tevreden. Een 10 krijgt alleen de meester; wanneer wij een 7 krijgen, hebben wij dus onzen plicht gedaan. De geachte Regeerings-gemachtigde heeft erop gewezen, dat aan ieder menscheijk stelsel, dat door menschen handen en -hoofden wordt toegepast, ook menscheijke fouten kleven. Dat is natuurlijk volkomen waar, maar ik geloof eveneens, dat het onmogelijk is om met een ander menscheijk apparaat deze menscheijke fouten zoo te corrigeren, dat de 7 in een 10 verandert. Wij mogen nooit vergeten, dat tenslotte een bedrijf, evenals een individu, is een levend organisme, dat er inderdaad groote verschuivingen optreden, die langzamerhand reguleeren en dat wanneer op een gegeven moment een moment-fotografie wordt gemaakt, de kleine onvolkomenheden aan den dag treden. Maar het lijkt mij een ijdel streven — en het lijkt mij daarom zoo ijdel, omdat ieder streven naar perfectionisme, naar volmaaktheid ijdel is —, te trachten nu al die fouten zóó te elimineeren, dat wij tot een 10 kunnen komen. Wanneer men dit inderdaad zou probeeren, zou men tenslotte geraken in een warwinkel van bepalingen op papier.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Men zou een 8+ kunnen geven.)

Zulk een warwinkel is niet de bedoeling maar het noodzakelijk gevolg van een dergelijk streven naar perfectionisme. Maar ik herhaal, wanneer de Regeering zegt: „Gij hebt een 7”, dan ben ik zeer tevreden met dit hooge rapportcijfer.

Het heeft mij uiteraard persoonlijk een groot genoegen gedaan, uit den mond van den geachten Regeerings-gemachtigde te vernemen, dat de samenwerking, speciaal in het laatste jaar, zoo bijzonder is vooruitgegaan.

Dit wat betreft het antwoord der Regeering in eersten termijn. Wat nu aangaat enkele andere sprekers, zou ik in de eerste plaats het volgende willen opmerken.

De Regeering heeft enkelen van de tegenstanders dezer ontwerpen verweten, dat zij niet goed onderscheiden tusschen licentieerings- en contingentieeringsmaatregelen. Inderdaad is dit waar, Mijnheer de Voorzitter, en misschien treft dit verwijt mij ook wel eenigszins, maar ik moet daartegenover stellen, dat het naar mijn gevoelen eenigermate te wijten is aan de bewoordingen in de Memorie van Toelichting, waarin deze beide begrippen stellig ook niet voldoende uit elkaar zijn gehouden en waarin wel degelijk eenig debat over contingentieeringsmaatregelen als zoodanig werd uitgelokt. Ook juist daarom geloof ik, dat het verwijt aan diegenen mijner geachte medeleden, die zich tegen deze ontwerpen verzetten, dat zij de zaak te eenzijdig hebben bezien, des te sterker is, want juist om dat in zijde Memorie van Toelichting contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen in één hoofdstuk zijn behandeld, hadden zij te eerder moeten aanvoelen, dat het hier niet gaat om één specialen maatregel. Het gaat hier om een groot complex van maatregelen en dit is uit den treure door de Regeering in den Volksraad betoogd en het is op alle mogelijke manieren vastgelegd. Zij, die dus een dezer maatregelen, n.l. de licentieering

eruit halen, en aan een scherpe critiek onderwerpen en alle bezwaren tegen dezen maatregel met groote klem naar voren brengen, verliezen uit het oog, dat deze maatregel er slechts een is uit een geheel complex, noodig ter bereiking van een geheele serie desiderata.

Nu hebben de tegenstanders — en ik doel hier speciaal op het geachte lid den heer Soeroso, Mijnheer de Voorzitter — natuurlijk volkomen gelijk, dat een goedkope import van het allergrootste belang is voor deze landen, maar wanneer men dit zoo stelt, mag men daarbij zeker niet uit het oog verliezen, dat de handhaving van onze export bijv. ook van het grootste belang is. Wanneer ik hier even op door mag gaan, wil ik er bijv. op wijzen, dat ik ook bij de algemeene beschouwingen over de begroting voor 1936 in de hoofdzitting erop heb gewezen, dat de handhaving van den export dezer landen van het grootste belang is en dit komt in den tegenwoordigen tijd hierop neer, dat de Regeering tracht door het treffen van speciale maatregelen, als het aangaan van verdragen e.d., dezen export zooveel mogelijk veilig te stellen. Dat is ook de eenige manier om de groote hoeveelheid in dit land beschikbaren arbeid om te zetten in betalingsmiddelen, die dan weer kunnen dienen ter betaling van onze import, hoe duur of goedkoop die ook moge zijn.

Een illustratief voorbeeld van den laatsten tijd is bijv. het volgende. Het is den geachten Regeerings-gemachtigde bekend, dat ik mij in den laatsten tijd nog al bemoei met de moeilijke positie van de Nederlandsch-Indische koffie. Nu heb ik eens nagegaan — en ik wil dat cijfer hier bepaald eens noemen —, hoeveel arbeid er verscholen ligt in den jaarlijkschen koffie-oogst van Nederlandsch-Indië. Wanneer ik spreek van koffie-oogst, bedoel ik hierbij alleen den oogst van de ondernemingskoffie. Niet omdat die de belangrijkste oogst is — want dat is hij zeker niet; die oogst is kleiner dan de koffie-oogst van de bevolking —, maar omdat ik alleen daarvan de cijfers heb. Men kan het cijfer, dat ik zal noemen, dus met 2, misschien met 3 vermenigvuldigen en dan is het misschien juist. Een globale berekening, die uiteraard wel eenige onnauwkeurigheden in zich zal sluiten, heeft mij dan aange-toond, dat in een normalen Nederlandsch-Indischen ondernemingskoffieoogst worden verwerkt 36-miljoen dagloonen. Dat wil zeggen, dat wanneer betrokkenen werken van 1 Januari tot het eind van het jaar, dus tot 31 December, noodig zijn 100 000 Inheemschen. Ik spreek niet van hetgeen in dezen oogst is verwerkt aan salarissen en bijkomende loonen voor vervoer en dergelijke, doch 100 000 Inheemschen vinden alleen in den Nederlandsch-Indischen koffie-oogst van 1 Januari tot 31 December een loonend bestaan.

(De heer Soeroso: Is dat speciaal te danken aan den contingentieeringsmaatregel?)

Ik begrijp deze interruptie waarlijk niet. Ik merk op, dat de heer Soeroso de zaak eenzijdig beziet en tracht motieven voor deze meening aan te voeren.

(De heer Soangkoepón: Hoeveel krijgen de Inheemschen van dat geld?)

Mijnheer de Voorzitter! Er bestaat hier blijkbaar een misverstand. De heer Soangkoepón denkt, dat ik hier be-dragen aan het noemen ben, doch ik wijs er slechts ter illustratie van mijn betoog op, dat vanaf 1 Januari tot 31 December 100 000 menschen in de Ned. Indische ondernemingskoffie werk vinden. En waar de koffiecultuur nu eenmaal is een seizoencultuur en het den Inheemschen in het algemeen, aangezien zij van 1 Januari tot 31 December in het algemeen, aangezien zij werk hebben te verrichten op hun eigen sawahs, acht ik mij gerechtigd, het cijfer, dat ik noemde, met 2 of 2½ te vermenigvuldigen. Ik noem dit cijfer thans slechts en zal daarop niet verder ingaan en geloof ook, dat daar-over niet verder gedebatteerd behoeft te worden. Ik geloof derhalve, dat deze eene cultuur werk verschafft aan 250 000 Inheemschen.

Invoerlicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

(Weyer.)

(De heer Thamrin: Dat blijft zoo, ook al is er geen contingententeering.)

Daar gaat het juist om. Ik toon aan, dat men hier te doen heeft met een complex van maatregelen, die de een zonder den ander niet mogelijk zijn en de Regeering die maatregelen noodig heeft om te geraken tot een veiligstelling van het export-apparaat.

(De heer Soeroso: Kunt U dat bewijzen?)

Mijn illustratief voorbeeld kan dunkt mij duidelijk maken, van hoeveel belang het voor de Regeering is, dien export veilig te stellen. Ook is die veiligstelling van de Inheemsche industrie van groot nut en eveneens de handhaving van de aanwezige apparaten, die wij hier hebben. Gisteren heeft de geachte Regeeringsgemachtigde er n.l. op gewezen, hoeveel Inheemschen, hoeveel Europeanen en Chinezen in deze apparaten werk vinden en hij heeft er verder op gewezen, hoe desastreus het zou zijn, wanneer die apparaten op een gegeven moment in elkaar stortten.

(De heer Thamrin: Dus contingententeering is een sociale maatregel?)

Het verband van deze opmerking ontgaat mij. Ik tracht hier slechts aan te toonen, dat hetgeen de tegenstanders van contingententeering hebben gedaan, eenvoudig is hun bezwaren — klemmende bezwaren huns inziens — opsommen tegen één van de maatregelen, die de Regeering neemt, doch dat ze daarbij uit het oog verliezen, dat het hier geldt een heel complex van maatregelen, zonder hetwelk wij op het oogenblik ons niet zouden kunnen handhaven. Ik ben de laatste, die zou willen ontkennen, dat aan die maatregelen bezwaren zijn verbonden en heb ook de vrijheid genomen in het onderhavige geval verschillende bezwaren ten deze naar voren te brengen, doch ik meen, dat wij bij het treffen van dien maatregel verschillende bezwaren daartegen op den koop toe moeten nemen. Wanneer die bezwaren zeer klemmend zijn, kunnen wij trachten, in overleg met de Regeering deze bezwaren weg te nemen, althans te verminderen, maar wij zullen moeten aanvaarden, dat aan dezen maatregel bezwaren zijn verbonden. Wij moeten die op den koop toe nemen voor het groote doel, n.l. de handhaving van onze exportpositie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb ook nog wel iets te zeggen aan het adres van het geachte lid, den heer Soeroso, die het volgende heeft opgemerkt:

„Het is echter wel opvallend, dat de Economische Groep zich ten aanzien van de economische politiek steeds afvraagt: Welke maatregel werkt voor ons voordeliger, deze maatregel, of gene? Wanneer de eene maatregel voordeliger is dan de andere, dan zal de Economische Groep met den voor haar het” — let wel — „meeste voordeel brengenden maatregel medegaan. Zoo is het ook gegaan met den thans voorgestelden maatregel: waar deze maatregel in de eerste plaats voor de bij de Economische Groep betrokken belangen voordelig werkt, spreekt het vanzelf, dat de heer Weyer en zijn groep zullen medegaan met de Regeering”.

Ik wil aannemen, dat mijn geacht medelid dit niet zoo bedoeld heeft, maar het is noch prettig om aan te hooren, noch prettig om te herlezen. Ik wil hierover met mijn geacht medelid echter liever niet in debat treden, omdat ik op den voorgrond stel, dat het niet zoo bedoeld is, maar ik geef hem toch in alle vriendschap en collegialiteit in overweging de Handelingen van de afgelopen hoofdzitting van den Volksraad eens op te slaan en nog eens te lezen, wat ik ter gelegenheid van de algemeene beschouwingen over het standpunt van de Economische Groep in den Volksraad heb gezegd. Laat mijn geacht medelid, de heer Soeroso, dan later de handelingen van de Economische Groep, hetzij in den Volksraad, hetzij in het College van Gedelegeerden, toetsen aan wat ik genoemd heb de „geloofsbelijdenis” van die groep en constateert hij dan inconsequenties, dan zal de heer Soeroso dat

(Soangkoepon.)

met klem van redenen moeten aantoonen; dan zal ik hem erop antwoorden en zal ik er mij eerlijk rekenschap van geven, of ik inconsequent ben geweest, maar voorloopig geloof ik, dat ik mij niet behoef te schamen.

Een enkele opmerking nog naar aanleiding van een interruptie van mijn geacht medelid, den heer Roep.

Deze heeft, nadat hij gehoord had, dat zowel de Regeering, mijn geacht medelid, de heer Kan, als ik, het eens waren over het principe van den vrijhandel, geïnterrumpeerd, dat vrijhandel een antiek begrip was.

De heer Roep heeft misschien gelijk, maar nochtans sluit ik mij geheel aan bij de meening der Regeering, die zegt, dat wanneer wij ten slotte zullen bereiken, wat wij willen bereiken, een behoorlijk niveau, dit alleen kan geschieden bij een herstel van het vrije wereld-ruilverkeer. En als de heer Roep zegt, dat de vrijhandel — of laat ik liever zeggen de vrije handel, omdat het begrip „vrijhandel” een doctrine in zich sluit — een antiek begrip is, zal mijn geacht medelid eraan moeten wennen, dat heel veel antiquiteiten zullen moeten worden opgeruimd, die hier bestaan en die hier alleen kunnen bestaan als gevolg van den vrijen goederenruil, die langen tijd bestaan heeft, en welke antiquiteiten thans alleen nog kunnen bestaan, omdat er nog een nagalm is van het vrije goederenruilverkeer, maar die niet zullen kunnen bestaan en zullen moeten worden opgeborgen bij de antiquiteiten van den heer Roep, tot ons aller schade, als aan den vrijen handel niet nieuw leven wordt ingeblazen, zij het met eenige modificaties, — dat geef ik den heer Roep gaarne toe — die de tijd ons oplegt.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer:

- a. de invoer van licentiegoederen in het tolgebied van Nederlandsch-Indië, de uit te reiken vergunningen daarvoor en de hoeveelheid van den totalen invoer volgens artikel 2 der ontwerp-ordonnantie (Ond. 82) aanstonds bij of krachtens regeeringsverordening zullen worden aangewezen en vastgesteld;
- b. bij artikel 3 der genoemde ontwerp-ordonnantie het weder de Regeering is, die bij of krachtens Haar verordening de bepalingen vaststelt:
 1. betreffende de wijze, waarop en de voorwaarden, waaronder een vergunning wordt verstrekt;
 2. betreffende het zoo noodig vorderen van zekerheidsstellingen tot verzekering van de naleving van die voorwaarden;
 3. betreffende de bepaling van het percentage, dat moet worden aangevoerd in schepen, gevaren onder Nederlandsche vlag;
 4. betreffende de vaststelling van de bedragen, welke ter bestrijding van de kosten aan de uitvoering van deze ordonnantie verbonden, aan belanghebbenden in rekening worden gebracht;
 5. betreffende hetgeen verder noodig is voor de uitvoering van deze ordonnantie;

behoeft het mijns inziens geen nader betoog, dat hierbij slechts de Regeering stem in het kapittel heeft.

Verder is het volgens artikel 4 de directeur van Economische Zaken, die bepalingen vaststelt, betreffende het leveren van bewijs van herkomst van de ter invoer aangegeven licentiegoederen.

Voorts kan bij artikel 6 de directeur van Economische Zaken bepalen, dat de invoer van licentiegoederen slechts zal zijn toegestaan in de door hem in overleg met den directeur van Financiën aan te wijzen havens.

Indien men verder nagaat, dat deze ontwerp-ordonnantie slechts uit 10 artikelen bestaat, waarvan er 2 betrekking hebben op het verbod en de daaraan verbonden straffen, één artikel op zekerheidsstelling voor de In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, één artikel op de bevoegdheid tot opsporen van de strafbare feiten, en één artikel op de korte betiteling van

(Soangkoepon.)

deze ontwerp-ordonnantie, dan zien wij, dat de geheele afwikkeling van deze materie in handen van de Regeering is gelegd.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat is ook natuurlijk en juist!)

Kortom, slechts de Regeering en haar uitvoerende organen hebben in deze de bemoeienis en de Volksraad is daarvan geheel buitengesloten.

Ik laat bij deze bespreking in het midden, of dit al dan niet wenschelijk is, doch het is een feit, dat de Volksraad hierbij als adviseerend lichaam buiten werking is gesteld. Ik heb den indruk gekregen, dat de Regeering den raad niet als advieslichaam heeft beschouwd.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik zal mij niet meer vermeien en vermoelen met de bespreking van de motieven tot uitschakeling van den Volksraad ten deze, doch slechts de nadeelen van deze maatregelen voor de inheemsche bevolking nog ter sprake brengen.

Ik heb deze kwestie van de contingentteering en licentieering bij elkander genomen — omdat, hoewel beide maatregelen verschillende uitgangspunten of doeleinden hebben, de gevolgen van beide maatregelen voor de inheemsche bevolking dezelfde zijn. Ik zeg dezelfde gevolgen, omdat deze beide maatregelen de armoede en het leed van de bevolking niet verzachten, doch vermeerderen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat gaat U nu toch zeker eindelijk bewijzen, nietwaar?)

Afgescheiden nog van de straks door de Regeering te stellen en voor mij onbekende voorwaarden, zal de bepaling van het percentage, dat moet worden aangevoerd in schepen, gevaren onder Nederlandsche vlag, de noodige zekerheidsstellingen, de aan belanghebbenden in rekening te brengen bedragen ter bestrijding der kosten van uitvoering, het verplichten tot invoer in aan te wijzen havens, meerdere kosten met zich medebrengen, die onafwijsbaar de verhooging der verkoopprijzen der licentiegoederen automatisch zullen ten gevolge hebben. Waar de verkoopprijzen door deze maatregelen dus verhoogd zijn, is het mijns inziens toch vanzelfsprekend, dat die verhooging op de consumenten moet worden verhaald, vooral op de inheemsche consumenten, die thans uit den aard der zaak niet meer kunnen betalen.

De Regeering heeft verklaard, dat contingentteering en licentieering verschillende beteekenissen hebben; ik geloof dat gaarne, doch dat neemt niet weg, dat deze beide begrippen inhaerent aan elkander zijn, terwijl ze beide mijns inziens wel beperkingen, ik zou zeggen groote beperkingen beteekenen. Dit heeft de Regeering ook in andere bewoordingen bevestigd, wanneer zij zegt, dat deze licentieeringsmaatregelen meermalen kunnen dienen, om een onderzoek in te stellen voor de wenschelijkheid van verdergaande contingentteeringen ten behoeve van de binnenlandsche of de Nederlandsche Industrie of uit een oogpunt van tegenpraestaties. Niet alleen hebben deze beide maatregelen van contingentteering en licentieering dezelfde intensiteit in beperkingen, doch ook de gedachte van contingentteering ligt in beide maatregelen. In het stelsel van contingentteering, beperkt men de in te voeren goederen, doch in het stelsel van licentieering beperkt men de importeurs, men maakt dezen importeurs tot monopoliehouders van verkoop van aan te wijzen goederen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Er zijn er toch nog altijd 2000, dus zoo'n erg eng monopolie is het toch niet.)

Dit monopoliseeren is vooral geaccentueerd door art. 2 der ontwerpordonnantie, waarin gezegd wordt:

„1. De invoer van bij Regeeringsverordening aan te wijzen groepen van licentiegoederen in het tolgebied van Nederlandsch-Indië is slechts toegestaan, indien hij is gedekt door eene daartoe door den Directeur van Economische Zaken afgegeven vergunning.

2. Behoudens het bepaalde in het derde lid worden vergunningen als in lid 1 bedoeld slechts afgegeven aan

volgens bij Regeeringsverordening te stellen regelen aan te wijzen importeurs van licentiegoederen, met dien verstande, dat de totale invoer een telkens bij Regeeringsverordening te bepalen hoeveelheid gedurende een daarbij te bepalen tijdsduur niet te boven gaat.

3. Boven de ingevolge het vorig lid vastgestelde hoeveelheid kunnen door den Directeur van Economische Zaken bijzondere vergunningen tot invoer worden toegelaten, indien zulks bij de uitvoering van deze ordonnantie noodig blijkt”.

Wanneer er dus sprake van is, dat de vergunning slechts verleend is aan importeurs van licentiegoederen en de hoeveelheid ervan gedurende een te bepalen tijdsduur de vergunning niet te boven gaat en dat een bijzondere vergunning boven die hoeveelheid alleen toegestaan is, indien zulks bij de uitvoering van deze ordonnantie noodig blijkt — dan, Mijnheer de Voorzitter, ligt hierin zeker niet alleen een groote beperking, doch ook een contingentteering van de importeurs en de te verkoopen goederen. De mogelijkheid tot stimulans, die ons geacht medelid, de heer Ratu Langie, wenscht, n.l. bevordering van de vestiging van andere, nieuwe importeurs, is op die wijze totaal uitgesloten.

(De heer Hart, Directeur van Economische Zaken: Maar het gebeurt toch; hoe kunt U dat zeggen, dat het totaal uitgesloten is?)

Het kan niet meer, de praktijk heeft dat geleerd.

(De heer Hart, Directeur van Economische Zaken: Dan heb ik er zeker niets van begrepen.)

De kwestie is deze: Het vorig jaar is een zeker quotum voor den invoer vastgesteld, aan de hand van den invoer in vorige jaren. Wanneer er nu handelaren zijn, die in de vorige jaren bepaalde goederen niet hebben ingevoerd, dan zijn deze van den invoer uitgesloten. Inmiddels hebben ze ook andere goederen geïmporteerd, doch deze goederen zijn door de malaise niet meer verkoopbaar, zoo dat de importeurs naar den invoer van andere goederen moeten uitzien; deze andere goederen zijn evenwel gelicentieerd: en waar deze goederen inde vorige jaren niet door deze importeurs werden ingevoerd, zijn betrokkenen volgens de bepaling voor de verkrijging van licenties uitgesloten. Door dezen maatregel nu worden in verband hiermede vooral de inheemsche handelaren gedupeerd.

Ik ken althans verschillende handelaren ter Oostkust van Sumatra die hun bedrijf hebben moeten staken, omdat zij niet meer kunnen koopen. Had men de suggestie van den heer Ratu Langie niet bij de vrome wenschen ingedeeld, dan zou voor de inheemsche importeurs hier te lande nog de mogelijkheid van ontwikkeling worden geschapen, doch thans is deze geheel uitgesloten; trouwens, uit de ons gisteren verstrekte opgaven is dit ook volkomen gebleken. Handelde men naar den wensch van den heer Ratu Langie, dan zou dit zeker een krachtig middel zijn tegen het ontstaan van een vreemd distributie-apparaat in deze gewesten. Indien men inderdaad de belangen der inheemsche bevolking hier te lande wil behartigen, dan is in elk geval het streven om dit distributie-apparaat in inheemsche handen te leggen, noodzakelijk en dit heeft de Regeering praktisch niet gedaan, zoodat de heer Soeroso, min of meer gelijk heeft, wanneer hij ons geacht medelid, den heer Weyer interrupteert met de woorden: „Maar die maatregel was dan toch in het voordeel van de Economische groep”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef hierbij niet meer te herhalen, dat bij alle Regeeringsmaatregelen de belangen der inheemsche bevolking steeds in het gedrang komen, zoowel bij de thee, de rubber en andere restricties; ook deze beide ons ter overweging aangeboden ontwerp-ordonnanties hebben dezelfde aard en karakter. Ik heb mij afgevraagd, tot hoelang we dit kunnen volhouden.

Ik heb mijns inziens voldoende aangetoond, dat deze beide maatregelen de belangen van de consumenten — vooral van

Invoerclicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

(Van Helsdingen.)

de inheemsche consumenten — te zeer aantasten en daarom handhaaf ik mijn standpunt te dezen opzichte.

(De heer Hart, Directeur van Economische Zaken: Wat gaat U nu eigenlijk doen?)

Ik heb het reeds gezegd.

(De heer Hart, Directeur van Economische Zaken: Ik heb er niets van gemerkt.)

(De heer Soeroso: Dan heeft de Regeeringsgemachtigde niet goed geluisterd.)

Het Oosten en het Westen zullen elkaar blijkbaar nooit goed verstaan, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Met een enkel woord zou ik de Regeering willen dank zeggen voor het overnemen van de suggestie tot verbetering van de redactie van art. 1 van Ond. 83, waardoor naar mijn meening de tekst inderdaad alle misverstand uitsluit.

Naar aanleiding van hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde in eersten termijn heeft opgemerkt, geloof ik te kunnen volstaan met mijn hulde te brengen voor het antwoord van den Regeeringsgemachtigde op de van vele zijden naar voren gebrachte bezwaren. Ik zal mijnerzijds aan het debat niet veel meer toevoegen.

Naar aanleiding van de rede van ons geacht medelid, den heer Thamrin, zou ik alleen willen zeggen, dat zijn opmerkingen ten aanzien van de overhaaste indiening en afdoening van dit ontwerp mijns inziens inderdaad juist moeten worden geacht en dat ik met hem de Regeering zeer ernstig wil raden, dezen weg niet verder te bewandelen, omdat daardoor de arbeid van den Volksraad ernstig in het gedrang komt. De Regeering heeft dit reeds erkend en deed alleen een beroep op de zeer bijzondere omstandigheden waaronder deze ontwerpen aan den Volksraad zijn ingediend. Dat is ook de reden geweest waarom ik mij, zonder hierover nader te spreken, bij deze wijze van indiening en overhaaste behandeling heb neergelegd. Niettemin blijft dit zeer ongewenscht; ik hoop dat de Regeering haar toezegging getrouw zal nakomen, en in het vervolg zooveel mogelijk een herhaling zal weten te voorkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij, naar aanleiding van hetgeen door den eigenlijk laatsten spreker in dezen raad is opgemerkt over het algemeene economische beleid van de Regeering, voorkomen, dat de heer De Hoog door dien laatsten spreker verlost is, naar voren te treden, maar hetgeen de voorlaatste spreker gezegd heeft over de algemeene economische politiek is de ontketening van een debat over een onderwerp bij een ander onderwerp, waar het in het geheel niet ter plaatse is. Ik meen dat besprekingen over contingentieeringen e.d. bij deze onderwerpen, die alleen licentieering beoogen, niet op haar plaats zijn. De Regeeringsgemachtigde is er mijns inziens zeer goed in geslaagd, duidelijk te maken dat die twee zaken goed uit elkaar moeten worden gehouden en wij hier alleen met licentieering te maken hebben. Dit debat lijkt mij ontijdig en ik zal mij daarin dan ook niet mengen.

Het eenige dat ik dan wilde doen is, een enkel woord te wijden aan de voorgestelde en klaarblijkelijk reeds ingediende motie. Nu U, Mijnheer de Voorzitter, echter hebt aangekondigd, dat deze motie hedenmorgen niet zal worden behandeld maar te goeder tijd door den raad in behandeling zal worden genomen, zal ik mijn betoog dienaangaande niet uitspreken en ik kan derhalve volstaan met eenvoudig, zonder nadere bewijsvoering, de conclusie te stellen, dat ik deze motie staatsrechtelijk onjuist acht en dat, naar ik hoop, de voorstellers na nadere bezinning, haar alsnog zullen intrekken.

Het verwijt dat in de motie aan de Regeering wordt gericht, n.l. van een onwettige handeling

De Voorzitter: Ik heb verzoekt, nu niet op de motie in te gaan, want ze is nog niet door mij ter kennis van het college gebracht.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Kan.)

De heer Van Helsdingen: Daarom trok ik alleen mijn conclusie en spreek niet over de motie zelf. M.i. is het verwijt aan de Regeering ten onrechte gedaan en ook de Volksraad kan het in de motie vervatte verwijt naast zich neerleggen, omdat ook hij volkomen den wettigen weg heeft bewandeld.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen, te onderstrepen wat de geachte vorige spreker gezegd heeft; ook ik druk opnieuw mijn waardeering uit voor de wijze waarop de geachte Regeeringsgemachtigde ons in eersten termijn van antwoord heeft gediend. Hoe men ook staat tegenover het voorstel van de Regeering, om de licentieering, in het voorstel bedoeld, te continueeren, men moet erkennen dat de geachte Regeeringsgemachtigde op serieuze en overtuigende wijze getracht heeft, het Regeeringsstandpunt uiteen te zetten en te verdedigen.

Alvorens ik verder inga op hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, zou ik even hetgeen ons geacht medelid, de heer Weyer, zoeven gezegd heeft, onder de loupe willen nemen. De heer Weyer zeide, dat de licentieerings- en contingentieeringsmaatregelen alleen crisismaatregelen zijn, noodig tot handhaving van onzen export. Ik geloof dat daarbij andere overwegingen in het spel zijn; maar aannemende dat het juist ware, dan zou het toch op den weg van de Regeering liggen, door cijfers aan te toonen, dat inderdaad de licentieering ten doel heeft — en dat doel ook heeft bereikt — onzen export te handhaven.

(De heer Hart: Dat is niet juist gesteld.)

Ik hoor hier een ontkenning uit den mond van den geachten Regeeringsgemachtigde, maar ik zou willen vragen, of de heer Weyer in staat is met cijfers aan te toonen, dat inderdaad hetgeen hij beweert, juist is. Wanneer op de suiker een restrictie wordt toegepast, begrijpen wij allen het doel daarvan en de beweegredenen, die er toe hebben geleid; ook bij de rubberrestrictie is dit voor een ieder begrijpelijk, en de theerrestrictie, het knappe werk van den heer Hart, verdient ook alle appreciatie. Maar wanneer men zou zeggen, dat de licentieering of welke crisismaatregel ook, tevens moet worden genomen om den export te handhaven, dan zou de omschrijving van de redenen, welke hiertoe hebben geleid, op meer overtuigende wijze moeten plaats vinden; dan zou men er zich ook niet tegen verzetten en er zou niet meer zooveel worden gesputterd. Maar dan zou ook aan de hand van de cijfers — zij het globaal — moeten worden aangetoond, dat wat hier is gezegd, ook inderdaad juist is.

(De heer Weyer: Onder andere voor dit doel, heb ik gezegd.)

Ik geloof niet, dat de heer Weyer dit bij nader inzien zal kunnen handhaven.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gisteren de vraag gesteld, welk nadeel deze maatregel dan toch wel heeft gebracht voor de bevolking.

Dit is gemakkelijk te vragen, maar moeilijk te beantwoorden.

(De heer Thamrin: Het is omkeeren van den bewijslast).

De wedervraag zou hier eigenlijk op zijn plaats zijn, hoe veel minder de bevolking voor haar noodzakelijke levensbehoeften zou hebben te betalen, wanneer geen licentieering had plaatst gehad, want in den loop van de laatste maanden hebben ook vrachtenreducties plaats gevonden en zijn er ook andere omstandigheden geweest, waardoor zonder regeeringsingrijpen de goederen voor minder geld voor de bevolking verkrijgbaar zouden zijn.

De geachte Regeeringsgemachtigde zegt verder, dat goed beschouwd de Chineesche import het dubbele heeft gekregen, van waarop hij recht heeft. Ook te dezer zake dient te worden gevraagd, welk vergelijkingscijfer, welken norm heeft de geachte Regeeringsgemachtigde voor oogen gehad om tot zulk een conclusie te kunnen komen? Wanneer men niets

(Kan.)

heeft, is het dubbele van niets ook niets. Wanneer men begonnen is met negatie van hetgeen gisteren door meerderen in dit college is gezegd, dat men n.l. genoodzaakt was andere bronnen aan te boren, andere maatregelen te nemen, teneinde zijn employé's niet te behoeven te ontslaan, dat men zich dus heeft moeten instellen op nieuwe middelen van bestaan, wanneer dus dit alles genegeerd wordt, en als norm wordt aangenomen een zekere periode van voorafgaande jaren, dan is het gemakkelijk om Sinterklaas te spelen en te zeggen: Men heeft eigenlijk maar recht op 1 kist sinaasappels of op 1 kist fietsen en men krijgt nu het dubbele. Het is natuurlijk moeilijk om iedereen tevreden te stellen. Het „il est bien difficile de contenter tout le monde," zal den geachten Regeeringsgemachtigde na zijn ambtsaanvaarding wel juist gebleken zijn, maar dat vraagt men ook niet. In de Memorie van Toelichting — dat wil ik nog eens herhalen — wordt gezegd dat de maatregel is genomen om den bestaanden importhandel te beschermen. Wanneer dat niet in de Memorie van Toelichting had gestaan, was het — zou ik zeggen — gemakkelijker voor de Regeering geweest om haar standpunt te verdedigen. Maar hier wordt vooropgesteld, dat dat de reden is en onze geachte medeleden hebben daarop aangevoerd, dat waar die groote import-firma's genoodzaakt zijn in een bepaald keurslijf als het ware hun bestaan te vinden, zij niet altijd even vlug en gaarne er toe overgaan om mede te gaan met de tijdsomstandigheden en minder winst te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! De bescherming van dezen groot-handel — wanneer juist mocht zijn hetgeen ik hier naar voren breng — is naar het mij voorkomende niet ten volle gerechtvaardigd. Ik heb gisteren met voorbeelden aangetoond, dat de groothandel genoodzaakt is zich juist te gaan wringen in een ander keurslijf om op die manier nog een bestaan te kunnen handhaven en met een mindere winstneming is ook de bevolking alhier gebaat. Op den duur zal immers de Regeering en ook de handel bemerken vanwege een tot uiting komende mindere koopkracht, dat een kunstmatig ophouden van de prijzen wel haar eigenaardige bezwaren met zich zal medebrengen, zoodat men veel minder zal kunnen importeer en verkoopen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat de Regeering attent blijft voor de situatie door een bewakingsdienst, opdat uitwassen niet plaats zullen vinden. Daarin ligt opgesloten, dat men er voor waken zal, dat er geen al te groot misbruik zal worden gemaakt van de hulp, welke de Regeering verleent aan den groot-importhandel.

Mijnheer de Voorzitter! Er is mij een geval bekend, een geval, dat missech nog door andere is te accentueeren, waaruit blijkt hoeveel nadeel kan worden berokkend aan een kleine importzaak, juist doordat de Regeering zich op het standpunt heeft gesteld, dat de groot-importhandel moet worden beschermd.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Er is nooit iets gezegd van den groot-importhandel.)

De heer Thamrin: Maar praktisch betreft het toch den groot-importhandel.)

Mijnheer de Voorzitter! Mij is verteld — en ik heb, meen ik, den geachten Regeeringsgemachtigde dat eens overgebracht —, dat er een zaak is van een Bombayer, die voor tienduizenden guldens goederen heeft laten komen, wel wetende, dat een licentieering zou plaats vinden, doch die goederen niet kan importeer en, doordat hij in de periode, die door de Regeering als maatstaf wordt genomen ten deze, in vorige jaren niet zooveel als gemiddelde had geïmporteerd. Hem werd gezegd, dat de oplossing in deze toch gemakkelijk voor hem was. Hij kon die goederen verkoopen aan de gevestigde importfirma's. Ik kreeg van hem echter medegedeeld, dat de prijzen intusschen gedaald waren en dat, wanneer hij zijn goederen zou moeten verkoopen aan een gevestigde importfirma, hij dat zou moeten doen met groote verliezen,

(Soeroso.)

waaruit wel een faillissement zou kunnen volgen, terwijl wanneer hem toegestaan werd die goederen zelf te importeer en en zelf aan den man te brengen, het verlies minder groot zou zijn. Dan zou hij zich nog kunnen staande houden. Daaruit blijkt — en ik heb dit voorbeeld daarvoor genomen —, hoe veel er nog ligt tusschen den koopprijs en verkoopprijs. Er zijn b.v. firma's, die fietsen importeer en hun licenties eigenlijk niet meer kunnen verkoopen, niet meer kunnen gebruiken, aangezien ze gewoonweg die fietsen niet meer aan den man konden brengen, terwijl anderen om een licentie vragen, aangezien zij misschien met geringere winstneming wel in staat zijn aan nieuwe afnemers de goederen te verkoopen. Ik moet zeggen, dat het departement terzake af en toe wel medewerkend is. Men herinnert zich missech, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij heeft verwezen naar zijn departement en voor een enkelen man heb ik ook wel wat los weten te krijgen, een breed gebaar, dat als een gunst moet worden beschouwd, terwijl in wezen dien man het recht toekwam, wanneer de Regeering niet een norm had gesteld, die niet voor ieder bereikbaar is, vooral, wanneer men nagaat, dat er firma's zijn, die wel licenties hebben, doch deze niet kunnen gebruiken, omdat zij de fietsen niet weten te plaatsen.

In het kort zou ik het volgende willen resumeeren:

Het is, geloof ik, goed — en dat zal door de Regeering wel beaamd worden, — dat de kwestie hier nogmaals ter sprake is gebracht. Het is goed, dat de Regeering in dit College van verschillende kanten verneemt, dat men bezwaren heeft gehoord tegen de licentieering en de uitwerking daarvan op het groote publiek. Ik houd mij ervan overtuigd, dat de Regeering, wanneer dit voorstel wordt aangenomen, dubbel waakzaam zal zijn, om te voorkomen, dat de gevestigde importhandel — ik zal niet van den groothandel spreken — niet al te veel voordeel van de voorgestelde maatregelen zal trekken.

Als de geachte Regeeringsgemachtigde echter zegt, dat zoodra de tijd daar is, dat ieder wil medewerken, om weder tot vrijheid van handel te geraken, moet ik den geachten Regeeringsgemachtigde daarin toch teleurstellen, want, naar het mij voorkomt, zal de importhandel, die eenmaal beschermd is, noode afstand doen van die bescherming die hij van de Regeering heeft genoten.

L'appetit vient en mangeant.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Men heeft het met de bescherming ook niet zoo genoegelijk.)

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! Allereerst een opmerking over hetgeen de Regeering gisteren heeft gezegd:

„Ik zal het debat met de heeren Thamrin en Ratu Langie over de beteekenis van den export niet heropenen. Ik wil er voorts op wijzen, dat wij groote moederlandsche belangen hebben te behartigen, waar tegenover wij van het moederland mogen verwachten, dat ook het moederland voor Indië belangrijke zaken bewerkstelligt. Dit is de bekende politiek van wederzijdsche belangenbehartiging.".

Nu erken ik gaarne, dat wij, in Indië, veel hebben gedaan voor de behartiging van de belangen van het moederland, maar ik zou toch gaarne van de Regeering vernemen, wat het moederland voor Indië heeft gedaan. Voor zoover mij bekend heeft Nederland, vooral in deze crisistijden, niets gedaan voor de behartiging van de belangen van Indië. Wel heeft Nederland een voorschot verleend ter financiering van de vlottende schuld, maar daarvoor heeft Nederland een hooge rente geëischt en dat is dan toch niet een hulp, die men een wederzijdsche belangenbehartiging kan noemen.

Nu alle crisismaatregelen, die de Regeering hier te lande in het leven roept, in de eerste plaats de moederlandsche belangen behartigen, zou ik gaarne positief van de Regeering vernemen, welke maatregelen Nederland genomen heeft, om de Indische belangen te behartigen.

(Soeroso.)

Thans iets over de licentieering zelf. De Regeerings-gemachtigde heeft gisteren verklaard, dat het karakter van de licentieering niet in overeenstemming is met dat van de contingentieering en heeft toen het volgende gezegd:

„De licentieering beperkt den invoer niet, doch fixeert den invoer op de verwachting der behoefte voor den volgende termijn”.

Nu kan ik mij niet voorstellen, dat zoo'n maatregel geen beperkenden invloed zou hebben op den invoer van bepaalde goederen. Men mag toch aannemen, dat, indien de invoer de fixatie overtreft, de licentie dan in ieder geval zou worden ingetrokken of de invoer dier bepaalde goederen zou moeten worden beperkt, en het gevolg dezer licentieering kan dus niet anders zijn dan contingentieering der bewuste goederen.

De geachte Regeerings-gemachtigde heeft ons een staat overgelegd over het prijsverloop van verschillende artikelen als gevolg van het licentieeringsstelsel. Uit dien staat is mij wel gebleken, dat ten aanzien van sommige goederen de prijs niet is opgelopen, zelfs in bepaalde gevallen eenigszins is gedaald. Dit neemt niet weg, dat bij mij de indruk is gewekt, dat door de licentieering eventuele verdere prijsdaling wordt voorkomen, omdat er steeds voor wordt gezorgd dat de import in een bepaalde streek niet overmatig zal zijn, zoodat dus de hoeveelheid van die bepaalde goederen in zeer beperkte mate verkrijgbaar is, waardoor verdere prijsdaling wordt vermeden. Nu spreekt het toch wel vanzelf, dat daaruit voor de bevolking nadeel voortvloeit.

De geachte Regeerings-gemachtigde verklaart, dat dit nadeel voor de inheemsche bevolking niet aan te nemen valt, doch ik heb al gezegd, dat zij wel degelijk van de licentieeringen een nadeeligen invloed ondervindt. Daarom juist heb ik de vraag gesteld, welke nuttige resultaten de licentieering voor de bevolking oplevert en toen is gisteren door den geachten Regeerings-gemachtigde gezegd, dat dit stelsel voor de bevolking geen nadeel beteekende, doch integendeel bepaalde voordeelen leverde voor de werknemersgroep, werkzaam in het distributie-apparaat. Zooals ik zooveel al zeide, heeft het licentieeringsstelsel wel degelijk nadeelen, al wil ik gaarne erkennen, dat er in zooverre een voordeel aan verbonden is, dat een kleine werknemersgroep in het distributiebedrijf ervan profiteert, maar ik acht het niet juist, dat de groote bevolkingsbelangen zouden worden opgeofferd aan die van een kleine groep werknemers, die wellicht nog emuloos zouden kunnen vinden in het nieuwe distributie-apparaat. Ik blijf daarom van oordeel, dat het stelsel zooals het ons thans is voorgelegd, niet geheel juist is.

Ik kom thans tot den heer Sosrohadikoesoemo, die gisteren heeft verklaard, dat hij hier zit om het algemeen belang te behartigen. Waar ik kan aantonen, dat dit stelsel waarover wij het thans hebben, niet het algemeen belang behartigt, doch slechts dat van een kleine groep werknemers, daar hoop ik, dat ons geacht medelid ook tegen deze beide ontwerp-ordonnanties zal stemmen.

(De heer Sosrohadikoesoemo: U hebt mij nog heelemaal niet overtuigd van de juistheid van uw standpunt.)

Dan zou het het beste zijn, als mijn geacht medelid eens een keer bij mij zou willen komen, opdat ik hem kan overtuigen, dat dit stelsel voor de bevolking nadeelig is. Wij hebben een departement van Economische Zaken en het is toch redelijk, dat wij van dit departement in dezen crisistijd mogen verwachten, dat het bijzondere maatregelen neemt in het belang der bevolking. Maar het tegendeel is waar. Dit departement heeft tot nu toe verschillende maatregelen genomen die echter hoofdzakelijk bestemd zijn om de Nederlandsche belangen te behartigen. Zou het dan niet beter zijn, dit departement met zijn geheele personeel over te brengen naar het moederland? Ik zou gaarne van den Regeerings-gemachtigde willen vernemen welke bijzondere maatregelen in dezen crisistijd door dit departement zijn genomen in het belang van de bevolking.

(Ratu Langie.)

Ik zou thans gaarne een enkel woord willen wijden aan hetgeen de heer Weyer zooveel heeft gezegd. Hij acht de contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen noodig om den export te handhaven dan wel te bevorderen, en ook om de inheemsche nijverheid te handhaven. Evenals de heer Kan zou ik gaarne van den heer Weyer vernemen of hij in staat is bewijzen aan te voeren, dat zulks het geval is, want zelfs van de Regeering heb ik niet vernomen, dat dergelijke maatregelen in het belang van den export en de inheemsche nijverheid zouden zijn.

Ik hoop, dat de heer Weyer mij daaromtrent in de volgende hoofdzitting nadere inlichtingen zal willen geven.

Ik heb gisteren mijn meening kenbaar gemaakt over de politiek van de Economische Groep. Naar aanleiding daarvan heeft de heer Weyer mij verzocht zijn redevoering, die hij in de vorige hoofdzitting heeft gehouden en die beschouwd kan worden als de geloofsbelijdenis van de Economische Groep, na te lezen. Men zou daaruit dan kunnen opmaken, dat de heer Weyer en zijn groep niet inconsequent zijn. Ik heb echter gisteren niet gezegd, dat de heer Weyer inconsequent is ten aanzien van de politiek der Regeering zooals die nu wordt gevoerd. Ik herhaal, wat ik gisteren heb gezegd en als de heer Weyer zegt, dat hij in ieder geval niet inconsequent is, geloof ik, dat ik gelijk heb, want ik heb niet gezegd, dat de heer Weyer niet inconsequent zou zijn.

(De heer Weyer: Dat is inderdaad een sterke bewijsvoering; ik begrijp haar alleen niet.)

Mijnheer de Voorzitter! Uw mededeeling, dat de motie van den heer Thamrin e.s., die gisteren formeel is aangekondigd en ingediend, door U wordt beschouwd als nog niet te zijn ingediend, heeft mij bevreesd.

De Voorzitter: Ik heb gezegd, dat de motie wel was ingediend, maar nog niet door mij ter kennis van het College is gebracht; het is nl. mijn bedoeling, te trachten, de ondertekenaars alsnog van een mijns inziens onvoldoende overwogen stap te weerhouden. Zoodra ik de gelegenheid heb met de ondertekenaars hierover van gedachten te wisselen, zal over wijze en tijdstip van behandeling der motie nader een beslissing worden genomen.

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet oordeelen of de Voorzitter de bevoegdheid heeft, aldus te handelen.

De Voorzitter: Laat U dat maar aan den voorzitter over.

De heer Soeroso: Als een der ondertekenaars van de motie zie ik met belangstelling Uw zienswijze tegemoet, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik gisteravond à tête reposée de redevoering van den geachten Regeerings-gemachtigde doorlas, zegende ik het moment, dat U de mogelijkheid schiep de behandeling van de voorliggende ontwerpen op hedenmorgen voort te zetten. Deze blijdschap over het uitstel heeft niet betrekking op de mogelijkheid, om een redevoering van een uur te kunnen voorbereiden. Neen, Mijnheer de Voorzitter, die blijdschap heeft een anderen grond. De rede van den geachten Regeerings-gemachtigde in eersten termijn toch gaat ver uit buiten de omgrenzing van de Memorie van Toelichting en ik juich dit ten zeerste toe. Ware de mondelinge toelichting, zooals de Regeering die gisteren gaf, in eenigszins gecomprimeerden vorm maar toch essentieel van denzelfden inhoud in de Memorie van Toelichting gegeven, dan geloof ik dat de besprekingen in deze zaal een andere wending hadden genomen en dat degenen, die misschien onzeker van hun standpunt zijn, hun standpunt door de gegeven toelichting veel beter zouden hebben kunnen vaststellen dan gisteren mogelijk was.

Invoerlicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

(Ratu Langie.)

Nog om een andere reden juich ik het uitstel toe en dat vindt zijn grond in de rede die ons geacht medelid, de heer Weyer, zoeven gehouden heeft. De heer Weyer heeft kans gezien een peroratie te houden over de liberale vrijhandels-gedachte.

(De heer Weyer: Ik ben er mij niet van bewust!)

De heer Weyer is er zich niet van bewust, maar men zal zich zijn woorden aan het adres van den heer Roep herinneren. De heer Roep had gezegd, dat vrijhandel een antieke leer is, en als men dan hoort, wat de heer Weyer opmerkte, geloof ik toch wel te mogen beweren, dat de heer Weyer een voorstander van den vrijhandel is. De heer Weyer heeft zich angstvallig onthouden van verbinding van het beginsel van den vrijhandel aan den vrijen handel zelf. Ik geloof echter niet, dat hij wat dit betreft zoo angstvallig behoef te zijn, want tenslotte moet iedere doctrine van sociale en economische beteekenis wortelen in de verhoudingen van de samenleving zelf; anders heeft de geheele leer geen beteekenis.

Wat nu de opmerking van den heer Weyer betreft, dat de vrijhandelsgedachte wederom zal herleven — want daarop komen zijn woorden neer — breng ik hem — immers, de heer Weyer leest veel en hij zal het dus ook wel gelezen hebben — de uiteenzettingen in herinnering van een econoom van liberalen huize, Sommarly geheeten, in zijn werk: „Wanderung der Weltwirtschaft seit dem Kriege“. Langs volkomen economisch-historische lijnen heeft deze econoom uiteengezet, dat de ontwikkeling van de wereldeconomie er op wijst, dat met de vrijhandelsgedachte voorloopig is afgerekend en dat in de geheele wereld alle beschaafde staten — waaronder ik toch ook Nederland en Indië reken — overgaan tot een ingrijpen in het economische leven.

Ik kan den heer Weyer verder een werk in herinnering brengen, getiteld „Sturz des Kapitalismus“ van een socioloog, ook van liberalen huize, nl. Ferdinand Fried, waarin hij op zuiver sociologische wijze betoogt dat het vrije initiatief in den eerstkomenden tijd zal hebben afgedaan.

Ik breng dit naar voren, omdat ook wij geen tegenstanders zijn van het principe van ingrijpen door de Regeering in het algemeen; maar het komt aan op de wijze waarop dat ingrijpen geschiedt. In elke samenleving bestaan nu eenmaal groepen, wier belangen tegen elkaar ingaan, in het bijzonder in een samenleving als in Indië, waar verschillende rassen bij elkaar wonen. In sommige gevallen is voor de Overheid bijzondere voorzichtigheid geboden bij het ingrijpen in het economische leven der samenleving, teneinde te voorkomen, dat bepaalde rasgroepen benadeeld worden tegenover andere. Dit in het algemeen.

Tenslotte zou ik het een en ander willen opmerken over de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde, in het bijzonder over dat gedeelte, dat aan mijn adres gericht is.

Ik heb twee vragen gesteld. In de eerste plaats of deze maatregelen geen belemmering vormen voor bonafide nieuwe instanties van importinitiatief; in de tweede plaats of deze maatregelen voordeel hebben opgeleverd aan de Inheemsche industrieën. Annex hieraan heb ik nog een andere vraag te stellen, die niet zoozeer op den voorgrond is getreden, n.l. welken invloed deze maatregel heeft uitgeoefend op het prijsverloop.

Op mijn eerste vraag heeft de geachte Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat het dynamisch element in de regeling in acht genomen is, dat de elasticiteit is behouden, maar dat men bij dit alles op den voorgrond moet schuiven, dat de bestaande importinstanties niet afgeslacht mogen worden. Hoewel ik het in het algemeen met den geachten Regeeringsgemachtigde eens ben, dat men moet waken voor het afschaffen van de bestaande importinstanties, dit laatste realiseert dan toch min of meer datgene, wat de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd omtrent het dynamisch en elasticiteits-element, dat in de regeling in acht moet worden genomen.

Ik zal mijn vraag nu duidelijker stellen: Voldoen eventueel nieuwe importfirma's, bijv. de niet-Europeesche firma's, aan de vastgestelde of vast te stellen regelen in de regeerings-verordening? Ik stel deze vraag speciaal in verband met artikel 2, alinea 2, waarin wordt gezegd,

„Behoudens het bepaalde in het derde lid worden vergunningen als in lid 1 bedoeld slechts afgegeven aan volgens bij Regeeringsverordening te stellen regelen aan te wijzen importeurs van licentiegoederen,“

Mijnheer de Voorzitter! Zijn die regelen van dien aard, dat mogelijke nieuw op te richten importeursfirma's ook onder deze regelen vallen?

Ik wijs voorts op het slot van dezen zin:

„met dien verstande, dat de totale invoer een telkens bij Regeeringsverordening te bepalen hoeveelheid gedurende een daarbij te bepalen tijdsduur niet te boven gaat“.

Ik stel mij voor, dat die hoeveelheid in het begin van het jaar ongeveer wordt vastgesteld en de licenties worden afgegeven. Houdt de Regeering nu bij afgifte van die licenties rekening met mogelijke aanvragen in den loop van het jaar voor nieuwe invoeren van pas opgerichte lichamen?

Ik kom tot de tweede vraag, of deze maatregel voordeel heeft opgeleverd voor de Inheemsche industrieën. Nadat ik de lijst van goederen heb ingezien, moet ik inderdaad erkennen, dat deze maatregelen geen nadeel zullen hebben kunnen opleveren voor de inheemsche industrieën, omdat zij geen betrekking hebben op artikelen door Inheemsche industrieën geproduceerd.

Maar tenslotte hebben wij de zaak meer bekeken van het standpunt van den consument. Ik geloof althans, dat de gedachtenfout, door verschillende leden gemaakt, deze is, dat zij bij de besprekingen, die zij hier over licentieering en contingentieering met elkaar hebben gehouden, het vraagstuk hebben bekeken vanuit het standpunt van den consument. Naar mijn meening is er, aldus gezien, weinig verschil tusschen licentieering en contingentieering; zij hebben beide tot resultaat importbelemmering, beperking althans van de hoeveelheid te importeerden goederen, hetgeen ongetwijfeld zal werken in de richting van prijsstijging of tenminste van voorkoming van een prijsdaling, die misschien geheel normaal zou zijn voortgesproten uit de verhoudingen en in overeenstemming zou zijn met prijzen van bepaalde andere producten.

In dit verband wil ik wijzen op de lijst, die gisteren ter inzage is rondgezonden en die als noot bij zijn rede in de Handelingen zal worden opgenomen. Ik moet toegeven, dat er, afgaande op die lijst, inderdaad van stijging van prijzen geen sprake is geweest, maar het gaat niet om de cijfers. Het gaat niet om de vraag, of in October 1934 een zeker artikel f 4.15 heeft gekost en in October 1935 nog f 4.15 kost. Het gaat om de vraag wat de beteekenis is van deze cijfers. Deze lijst is juist, maar niet voldoende volledig om ons een oordeel te vormen over de kwestie, waarom het gaat. In de eerste plaats zou in deze lijst in rekening gebracht moeten worden — naar mijn meening althans — het verloop van de verhouding van de munteenheden met de landen van herkomst. Het is mogelijk, dat de gulden ten aanzien van de landen van herkomst van bepaalde artikelen dermate in waarde is gestegen, dat een gelijke waarde, uitgedrukt in guldens, van een bepaald goed, feitelijk beteekent stijging van den prijs. Verder is het nog de vraag, of het feit, dat de prijzen hetzelfde zijn gebleven, niet toe te schrijven is aan de algemeene daling van de prijzen in de landen van herkomst. En voorts stel ik de vraag, of de importprijzen een gelijke lijn hebben vertoond als de prijzen van onze exportproducten. Ik herinner mij een artikel van Dr. Bezier in het Jaarnummer van het Economisch Weekblad. Daarin heeft Dr. Bezier een prijsanalyse gegeven en de exportgoederen vergeleken met de importgoederen. De conclusie van Dr. Bezier in dat jaarnummer was, dat Indië op een ongunstige ruil is komen te staan ten aanzien van het buitenland.

(Verboom.)

Maar dan zal toch ook deze factor in den ons voorgelegden staat verwerkt moeten worden.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Men kan de importprijzen toch niet naar beneden drukken door den export?)

Inderdaad, dat geef ik toe, doch de tendenz van mijn betoog is juist mijn conclusie, dat het heel goed mogelijk is, dat, wanneer die licentieering niet bestond, de prijzen van de verschillende goederen, die hier zijn opgegeven, in verdere mate zouden zijn gedaald, welke daling meer in overeenstemming zou zijn geweest met het algemeen verloop van den prijzen-index, dan de toestand, zooals die thans is aangegeven.

Ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen, of met de verschillende door mij genoemde factoren door Haar rekening is gehouden, toen Zij verklaarde, dat deze licentieering niet geleid heeft tot een verhooging van de prijzen van de genoemde gelicentieerde artikelen.

Nogmaals, het komt hier niet aan op de getallen, het komt aan op de waarde, de essentiele waarde van de betrokken goederen in vergelijking met de prijzen van andere artikelen en producten.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren die tegen de voorgestelde regeling bij verschillende leden in dit college bestaan, zijn misschien het scherpst en volledigst naar voren gebracht door den heer Thamrin. Ik heb dan ook met zeer veel belangstelling het betoog van dat geachte lid aangehoord. Ik betreur het echter, dat dit betoog is ontsierd door een aantal schampere opmerkingen aan het adres van de Regeering, die naar mijne meening niet zijn verdiend: de Regeering doet naar mijn overtuiging wat Zij onder de huidige omstandigheden nuttig en noodzakelijk acht. Ik kan mij voorstellen, dat men daarover van meening kan verschillen met de Regeering, maar ik geloof dat het niet juist is en zelfs niet te pas komt, dat men de Regeering te lijf gaat op een wijze, zooals de heer Thamrin gisteren heeft gedaan. Ook ik acht het een bezwaar, dat de Regeering deze ontwerp-ordonnanties weder op zeer korten termijn aan den Volksraad heeft voorgelegd zulks vooral ook daarom, aangezien daardoor het schriftelijk overleg met de Regeering is uitgeschakeld; juist dat schriftelijk overleg met de Regeering acht ik persoonlijk van buitengewoon groot belang. Deze debatten zijn er mijns inziens een bewijs van, hoe zeer het te betreuren valt, dat het schriftelijk overleg is uitgeschakeld, want ik ben ervan overtuigd, dat deze debatten veel korter zouden zijn geweest, wanneer dit overleg wel vooraf had plaats gehad.

Reeds bij een vorige gelegenheid echter is door den geachten Regeeringsgemachtigde gezegd, dat het vervallen van het schriftelijk overleg in enkele gevallen onvermijdelijk zou zijn; de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gisteren nog eens herhaald, dat het bij deze enkele uitzonderingen zal blijven. Ik heb daarvan dankbaar nota genomen, omdat ik het, zooals ik reeds deed uitkomen, gezien de groote belang, waarom het hier gaat, van overwegend belang acht, dat juist ten aanzien van aangelegenheden als de onderhavige tevoren schriftelijk overleg plaats heeft.

Ik ben verder van meening, dat het hier eigenlijk niet de juiste plaats en het juiste oogenblik is om deze bezwaren naar voren te brengen. Naar mijn meening was daarvoor de meest aangewezen gelegenheid geweest het tijdstip der algemeene beschouwingen over de begroting; een andere gelegenheid, die minder gunstig was, maar zich er toch ook nog goed voor leende, was 14 dagen geleden, toen de contingenteering van bepaalde goederen ter sprake kwam en toen er dus aanleiding was de contingenteeringspolitiek der Regeering nog eens nader te bezien. Want, zooals ook door de geachte Regeeringsgemachtigde uitvoerig is betoogd, het gaat hier niet om contingenteeringen, maar om licentieeringen en in tegen-

(Thamrin.)

stelling met de contingenteeringen geloof ik, dat hier de belangen der bevolking niet in het gedrang komen, hetgeen ook naar mijn meening, bij contingenteeringen wel het geval is. Thans gaat het in de eerste plaats om het bedrijfsleven, dat in zeker opzicht in de knel komt; vandaar ook, dat ik het begrijpelijk vind, dat de heer Weyer nog een heeft stilgestaan bij de bezwaren, die een dergelijke regeling aankleven.

Op de bezwaren, die het bedrijfsleven heeft, heb ook ik in eersten termijn in het kort geduid. Ik heb in mijn betoog er voorts op aangedrongen een zoo soepel mogelijke uitvoering van de regelingen te bevorderen, omdat ook mij verschillende gevallen ter oore zijn gekomen, waarbij bepaalde groepen van het bedrijfsleven in het gedrang zijn gekomen. De heer Kan heeft zooveel het voorbeeld aangehaald van de Bombayhandelaren; ook mij is ter oore gekomen, dat verschillende van deze menschen hun zaken zullen moeten sluiten, omdat zij bij den invoer groote bezwaren ondervinden. Zoo heb ik verder vernomen, dat verschillende groote hotels, die tot nu toe allerlei zaken, zooals aardewerk, zelf importeerden, thans bij dezen import moeilijkheden ondervinden. Voorts denk ik aan het voorbeeld van iemand, die jarenlang hier als importeur gevestigd is geweest, maar als vertegenwoordiger van een bepaalde firma. Hij heeft met die firma moeilijkheden gekregen en de relatie is verbroken; de firma bestaat op het oogenblik feitelijk alleen nog maar in naam, maar nu schijnt de betrokkene moeilijkheden te ondervinden, om zelf te importeerden, omdat men in het algemeen uitgaat van vroegere toestanden. Al dergelijke dingen heb ik voor oogen gehad, toen ik er bij de Regeering op aandrang de regelingen zoo soepel mogelijk toe te passen.

Ondanks de bezwaren, die ik heb aangevoerd tegen het betoog van den heer Thamrin, ben ik van oordeel, dat dit betoog nauwe aandacht verdient; het is dan ook niet juist wanneer de heer Thamrin in zijn rede verklaart, dat hij eigenlijk vecht tegen de bierkaai en later, dat de leden van dit College hun standpunt toch reeds hebben bepaald. Den heer Thamrin zou ik willen vragen waarom hij dan niet aan het begin van het debat van gisteren het woord gevraagd heeft. Dan ware het mogelijk geweest zijn betoog in dat debat te betrekken, terwijl dit nu pas in tweeden termijn en dus zeer onvolledig kan geschieden. Ik betreur dezen gang van zaken vooral daarom omdat, zooals ik al zeide, naar mijn meening aan deze bezwaren de volle aandacht moet worden geschonken. Het valt niet te ontkennen dat, zooals ook reeds eenige weken geleden is gebleken, bij bepaalde groepen in deze samenleving een zeker gevoel van onbehagen is ontstaan door de verschillende maatregelen die genomen worden, maatregelen die, ik zeide het reeds, ook naar mijn overtuiging onder de huidige omstandigheden noodzakelijk en verantwoord zijn. Niettemin zou men toch ook goed doen zich van die bezwaren rekenschap te geven en daaraan voorzover mogelijk tegemoet te komen.

Ik voor mij ben overtuigd, dat dit alles de volle aandacht der Regeering zal hebben en dat daarom alleen al deze besprekingen, zij het ook dat ze lang duurden, toch zeer nuttig zullen zijn. Het is dan ook met vol vertrouwen in het beleid van de Regeering in dit opzicht, dat ik mijn stem aan deze beide ontwerpen zal geven.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Als ik den geachten Regeeringsgemachtigde puntsgewijs zou willen beantwoorden en zou willen ingaan op alle zaken die hij in zijn betoog van gisteren heeft betrokken, zou ik tot een uitvoerig antwoord komen, dat in tijd en omvang waarschijnlijk teveel van het geduld van het college zou vergen. Om die reden zal ik mij trachten te beperken in het debat, ook al omdat door te groote detaillering der behandeling men zou kunnen komen tot vertroebeling van de hoofdzaken.

(Thamrin.)**(ditmaal)**

Het spijt mij daarom, dat ik niet kan ingaan op het betoog van verschillende geachte medeleden, zooals bv. de heer Verboom, die, hoewel waardeering uitende voor de strekking mijner rede van gisteren, nochtans op enkele punten aanmerkingen heeft gemaakt. Ik zal dus verwaarloozen die onderwerpen van debat, welke tot geen conclusies kunnen leiden, wijl daarbij meening tegenover meening staat, zonder uitzicht, dat de geachte Regeeringsgemachtigde en ik tot elkaar zouden kunnen komen. Achtereenvolgens zal ik de volgende hoofdmomenten van het debat aanroeren:

1. de wijze van behandeling van deze ontwerp-ordonnanties en andere dergelijke ordonnantie in den Volksraad;
2. de praktische toepassing van licentieering en de voornaamste gevolgen daarvan;
3. de onoverzichtelijkheid van de licentieerings- en contingentieeringsmaatregelen;
4. de afbreuk aan de medezeggenschap van den Volksraad door de gevolgde licentieerings- en contingentieeringswetgeving en
5. als slot een korte slotbeschouwing.

Ik kom thans tot het eerste punt, de wijze van behandeling van deze ontwerp-ordonnanties en andere dergelijke ordonnantie in den Volksraad.

Dit is niet de eerste maal, dat de Regeering op het allerlaatste nippertje komt met ontwerpen inzake contingentieering en licentieering. Het is blijkbaar een toeval, dat juist bij de ontwerpen betreffende licentieering en contingentieering de Regeering steeds komt een paar dagen vóór de termijn van behandeling verstrijkt. Eigenlijk is ditmaal de termijn in vergelijking met dien van vorige contingentieeringsontwerpen nog vrij behoorlijk geweest, waar wij zes dagen tijd hebben gekregen om ons in het onderwerp in te werken, terwijl bij vorige gelegenheden de termijn niet langer den slechts twee of drie dagen was.

Telkenmale zijn, zoowel in den Volksraad als in dit college, bezwaren aangevoerd tegen deze wijze van behandeling, zooals bv. bij de textiel-, de cement-, de ongebleekte-katoenen-goederen-contingentieeringen enz. Telkens krijgen wij een belofte van beterschap van den geachten Regeeringsgemachtigde en ook ditmaal is zulk een plechtige belofte afgelegd, maar telkens zien wij weer, hetzij door omstandigheden, hetzij door andere oorzaken, dat hetzelfde euvel zich voordoet, waardoor men zich zou gaan afvragen, voor hoe lang de belofte van beterschap van den Regeeringsgemachtigde ditmaal geldt.

Ter verklaring heeft de Regeeringsgemachtigde medegedeeld, dat zijn departement overkropt is met werk. Dat wil ik gaarne aannemen; ik ben trouwens een van de weinigen geweest, die openlijk hulde heeft gebracht aan het harde werken op het departement van dezen directeur. Maar dit mag toch geen verontschuldiging zijn.

(De heer Hart, Directeur van Economische Zaken: Het was niet bedoeld als een verontschuldiging.)

Als het geen verontschuldiging was, waarom heeft de Regeeringsgemachtigde dan uiteengezet, waarom de ontwerp-ordonnanties zoo laat zijn ingediend?

(De heer Hart, Directeur van Economische Zaken: Het was een verklaring.)

Maar dan toch een verklaring bedoeld als verontschuldiging.

Een ander motief voor de late indiening was, dat tot het laatste moment zou moeten worden gewacht met het verzamelen van cijfermateriaal. Ik vraag mij af: Maar waarvoor dan toch? De ontwerp-ordonnantie brengt ons geenerlei cijfermateriaal en voor zoover er wel cijfers zijn verstrekt, zijn deze niet actueel, daar zij alleen loopen tot October jl. Met het overleggen van cijfers is de Regeeringsgemachtigde nooit royaal geweest. Bij een vorige ontwerp-ordonnantie van dezen aard — die betreffende de ongebleekte katoenen stoffen — kreeg de Volksraad de cijfers óók eerst na den eersten termijn, dus staande de vergadering. Ook thans weer. Wat hebben wij daaraan? Ik kan gedurende de 12 uren, die ver-

loopen zijn sedert de vergadering van gisteren, de cijfers niet verifiëren of toetsen aan andere cijfers, omdat alle gouvernementsbureaux, ook het statistisch kantoor, gesloten zijn, zoodat aan een verzoek om inlichtingen toch geen gevolg zou kunnen worden gegeven. Het moet regel worden, dat de Volksraad behoorlijk wordt ingelicht aan de hand van cijfermateriaal en niet met omhaal van woorden.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet toch bezwaar maken tegen deze laatste uitdrukking.)

De Voorzitter: De heer Thamrin zal bedoelen: niet met woorden alleen.

De heer Thamrin: Het is geenszins mijn bedoeling hatelijk te zijn, Mijnheer de Voorzitter.

Stellingen, geponoerd met woorden alleen, hebben meestal het onaangename gevolg, dat men zijn kracht zoekt in oratorische handigheden; ik wil cijfermateriaal hebben, waardoor ik overtuigd kan worden van een juisten gang van zaken. Het is dan ook minder juist als de Regeeringsgemachtigde de verzuchting slaakt, dat ik maar zoo weinig vertrouwen wil stellen in het beleid der Regeering ten aanzien van de gevoerde economische politiek. Ik zal dit punt thans niet verder uitspinnen en nalaten, te wijzen op de vele daden, die mijns inziens zouden kunnen wijzen op het niet aanvoelen van de bevolkingsbelangen door dezen Regeeringsgemachtigde.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer mijn medewerking wordt gevraagd voor een zakelijken Regeeringsmaatregel, is er geen plaats voor een beroep op vertrouwen. Het gaat hier om zakelijke dingen en ik wensch zakelijk ingelicht te worden met cijfermateriaal en niet met verzekeringen of beweringen, hoe nadrukkelijk ook geuit. Dat mijn verzoek niet onredelijk is, getuigt de bijval van den heer De Hoog en de mededeeling van den Regeeringsgemachtigde zelf op pag. 22 van het Stenografisch Verslag (roneo):

„Ik geloof, dat het ook voor de Regeering nuttig kan zijn, eens een stelselmatig overzicht te hebben van hetgeen is gebeurd, van de prijsvorming, de prijsbewaking, de landen van herkomst der goederen die vervallen zijn en dergelijke dingen meer”.

Maar waarom is eerst nu een overzicht toegezegd, terwijl het toch zoo van belang is, dat overzicht te geven vóór de behandeling van licentieeringsmaatregelen? Het gevolg is, dat wij thans deze ontwerp-ordonnanties moeten behandelen zonder eenig inzicht in den feitelijken gang van zaken. Wij discussiëren en oordeelen er over, terwijl de feiten en cijfers ons ontbreken. Dit is toch geen goede gang van zaken! Intusschen werkt de ordonnantie weer verder, nu niet voor tien maanden, maar permanent, omdat deze ontwerp-ordonnantie geen crisis-licentie- of invoerordonnantie is en derhalve niet gebonden is aan een tijdlimiet.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: De andere ordonnantie is dat ook niet.)

Inderdaad, maar een contingentieeringsordonnantie, zooals vervat in Ond. 83, heeft het voordeel, dat de Regeering na tien maanden er automatisch mee moet terugkomen bij den Volksraad om den maatregel aan het oordeel van dit college te onderwerpen, terwijl bij deze ordonnantie geen sprake is van een herbehandeling van de materie.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Bij de andere ook niet!)

Dat moge zoo zijn, maar maatregelen, die het gevolg zijn van deze ordonnantie, hebben een beperkten tijdsduur van tien maanden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, hiermede voldoende aangetoond te hebben — trouwens, de Regeeringsgemachtigde heeft zelf toegegeven, dat hij hierin en défaut is geweest en dat het daarom geen nut heeft, daarover uit

(Thamrin.)

te weiden —, dat de tot nu toe gevolgde wijze van behandeling in den Volksraad niet de juiste methode is geweest. Ik geloof ook, hierover kort te kunnen zijn, gezien de instemming van vele leden met mijn betoog in dezen termijn dien-aangaande.

Ik kom thans tot het tweede punt: de praktische toepassing van de licentieering en de voornaamste gevolgen daarvan. Ik zou eerst de begrippen „contingenteering” en „licentieering” willen bepalen. Volgens den geachten Regeerings-gemachtigde beteekent contingenteering beperking van den invoer, zoowel ten behoeve van de inheemsche industrie als ten behoeve van den export naar het buitenland.

De Regeerings-gemachtigde zei in zijn rede van gisteren ten aanzien van de licentieering:

„Daartegenover staat de licentieering, die niets van dit alles omvat, maar eenvoudig beoogt, zooals in de Memorie van Toelichting staat, een beter inzicht in de zaken te krijgen, het bestaande import- en distributie apparaat te beschermen, en verder te zorgen, dat de import in geregelde banen blijft, die de Regeering bij het nemen van de verschillende maatregelen kan overzien. Het gevolg is een groot onderscheid in de werking van contingenteering en licentieering”.

Mijnheer de Voorzitter! Laten wij nu eens verder nagaan of deze omschrijvingen van den geachten Regeerings-gemachtigde, behalve taalkundig, ook reëel juist zijn. Volgens den Regeerings-gemachtigde zou licentieering dus ten eerste geen verband houden met de in te voeren beperkingen op de hoeveelheden en ten tweede geen invloed hebben op den prijs. Maar hoe is de praktische toepassing van de licentieeringsmaatregelen? Men begint — dit staat in art. 2, lid 2 van de ordonnantie Ond. 82 — met een fixum vast te stellen van de in te voeren hoeveelheden. Hoe deze hoeveelheden vastgesteld worden is aan elke contrôle onttrokken, want het wordt vastgesteld bij Regeeringsverordening. Theoretisch behoeft deze manipulatie nog geen vermindering van de hoeveelheid met zich te brengen, maar men realiseere eens de factoren welke bij een dergelijk fixum van invloed zijn. Voornamelijk speelt hierbij het land van herkomst een groote rol. Is het bewuste goed afkomstig van een land waarvan men concessies verwacht, dan ligt het voor de hand dat men begint deze hoeveelheden te knijpen. Men krijgt dus een beperking van de hoeveelheid. Nu kan men aanvullend fixeeren met hoeveelheden uit andere landen die, hoewel duurder in prijs, toch de gewenschte hoeveelheden kunnen aanvullen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Deze kwestie van de landen van herkomst komt hierbij heelemaal niet aan de orde).

Dat is het juist, in deze ordonnantie ontbreekt elke aanwijzing in die richting. Ik heb het echter over de praktische toepassing der licentieering. Den importeur wordt medegedeeld dat hij hetzelfde quantum goederen kan krijgen dat hij gewoon is in te voeren met eventueel een accres erbij in verband met de stijgende behoefte.

Stel dat de importeur gewoon is 100 eenheden in te voeren, dan kan hij hetzelfde aantal krijgen mits hij slechts 60 eenheden betreft uit het land waaruit hij gewoon is te importeeren en 40 eenheden bijv. uit Nederland.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Daarvan is hier geen sprake; het is een licentieering.)

Maar aan een licentieering zijn dergelijke voorwaarden verbonden. Nogmaals, ik heb het nu over de praktische uitvoering der licentieeringsmaatregelen. Iedere importeur zal kunnen aantonen, dat aan licentieering voorwaarden worden gesteld op het stuk van import uit bepaalde landen. Nu hangt het maar van de kracht van het publiek af, in hoeverre deze goederen verbruikt kunnen worden. Wat doet nu de importeur? Hij begint met de zestig eenheden te bestellen uit het gewone land van herkomst en deze hoeveelheden verkoopt hij. Is er dan nog vraag, dan gaat hij pas over tot

bestelling bijv. uit Nederland van de 40 eenheden, omdat hij geen extra risico's wil loopen in verband met de duurder markt van deze laatste eenheden.

Blijkt er nu na de zestig ingevoerde hoeveelheden bij hem geen verdere vraag te bestaan naar het artikel, dan laat hij de bestelling van de 40 eenheden na en aldus komt de licentieering praktisch tot beperking, vermindering of wel contingenteering.

(De heer Hart, Regeerings-gemachtigde voor Economische Zaken: Het is natuurlijk allemaal onjuist, want wij hebben geen landen-contingenteering.)

De geachte Regeerings-gemachtigde heeft herhaaldelijk geïnterrumped, dat er geen sprake is van landen contingenteering en theoretisch is deze licentieering dan ook geen contingenteering en zou zij dus geen verband houden met beperking van den invoer tot bepaalde hoeveelheden, maar praktisch wordt elke licentieering verbonden aan den invoer van bepaalde goederen. De Regeerings-gemachtigde heeft theoretisch gelijk, als hij zegt, dat licentieering geen vermindering van de hoeveelheden tengevolge behoeft te hebben, maar als hij het geheele verloop van de licentieering erbij verteld heeft, leidt licentieering de facto tot contingenteering.

Ook de bewering van den Regeerings-gemachtigde, dat licentieering niet tot prijsverhoging leidt, is naar mijn meening onjuist. Ik heb hier een geheele berekening te mijner beschikking, maar uit de door mij gegeven uiteenzetting zal nu wel duidelijk zijn, dat, waar licentieering in vele gevallen gepaard gaat aan of op den voet gevolgd wordt door contingenteering, dit in de praktijk prijsverhoging tengevolge heeft. Aldus leidt de praktische toepassing van licentieering tot contingenteering en prijsverhoging en het is niet juist het tegendeel te betoogen.

Nog minder juist is het aan de Volksraadleden bewijzen te vragen van prijsverhogingen, waar het feitenmateriaal ons onthouden wordt, teneinde hierop een oordeel te kunnen baseeren. Dit feitenmateriaal berust op het departement, dat inzage krijgt van de oorspronkelijke factuur en de daarop vallende kosten uit verschillende landen van herkomst. Het vragen van feitenmateriaal aan de Volksraadleden is de bewijslast omkeeren, daar de Regeering weet, dat de Volksraad niet over gegevens beschikt.

Wij hebben als noot voor de Handelingen een lijst gekregen van groothandelsprijzen over bepaalde tijdvakken op de basis van de invoerlicentieering 1935, over welke lijst de heer Ratu Langie het reeds heeft gehad. Ik ben het met hem eens, dat deze lijst ons heel weinig zegt. In de eerste plaats mis ik hierin een opgave van prijzen in de verschillende landen van herkomst, voorts een vergelijkende opgave van hetgeen deze eenheden van goederen kosten in de diverse landen, waaruit wij gewoonlijk die goederen betrekken. Voorts mis ik een opgave van de redenen van prijsverlaging of -verhoging van de verschillende goederen. Ik zou willen vragen, waardoor zijn deze veroorzaakt? Door verlaging der prijzen in de landen van herkomst en zoo ja, is de prijsdaling hier te lande evenredig geweest aan de prijschommelingen? Is de prijschommeling een gevolg geweest van manipulaties, of een uitvloeisel van monetaire maatregelen, het inzakken van wisselkoersen of dergelijke? Aan een dergelijken staat, waarop eenvoudig de prijsopgaven vermeld zijn voor een bepaald tijdvak, zonder dat ons een inzicht wordt gegeven in het verloop der prijzen in de oorspronkelijke landen, heeft men betrekkelijk weinig. Men kan alleen constateeren, dat de goederenprijzen op een bepaald niveau zijn blijven staan, terwijl wellicht in de landen van herkomst wel verlagingen tot hooge percentages hebben plaats gehad.

Ik kom thans aan het derde punt van behandeling, n.l. de onoverzichtelijkheid van de licentieerings- en contingenteeringsmaatregelen.

(Thamrin.)

Door het werken met algemeene machtigingen en delegaties der regeeringsverordeningen aan den directeur van Economische Zaken, krijgt de Volksraad geen behoorlijk inzicht in de licentieerings- en contingentieeringsmaterie. Van tijd tot tijd, bij een gelegenheid als deze, ontdekt men dan, hoe en in welke mate gebruik is gemaakt van de algemeene machtiging. Mijn groote bezwaar is het ontbreken van alle richtlijnen in deze ordonnantie en ook het ontbreken van elk controlemiddel, hoe en in welke mate billijk en rechtvaardig wordt gehandeld. Vroeger las men nog wel in de regeeringsverordening, aan welke voorwaarden een importeur moet voldoen om in aanmerking te komen voor licenties, b.v. een aansluiting bij tien handelsverenigingen, hetgeen er natuurlijk op neerkomt, dat slechts enkele importeurs in aanmerking komen voor het verkrijgen van licenties. Sedert daaromtrent critiek werd uitgebracht in dezen Raad, zijn ook dergelijke eischen aan de publieke controle onttrokken en verdwenen uit de regeeringsverordening. De eischen worden gedelegeerd aan den directeur van Economische Zaken en welke criteria deze stelt, behalve de basisjaren 1929—1933, weet niemand. Misschien hij zelf ook niet meer zoo goed, want die eischen zijn nogal variabel.

Ik wensch met een dergelijke werkwijze geen genoegen te nemen. De publieke zaak moet publiek behandeld en gecontroleerd worden. Geen geheimzinnigheden en geen onderhandsche eischen, waardoor willekeur niet uitgesloten is. De Volksraad en niet de directeur van Economische Zaken moet die algemeene eischen vaststellen, waardoor bereikt wordt, dat aan het publiek belang die aandacht wordt geschonken, welke het verdient.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Wat U daar stelt, is niet mogelijk.)

Het is wel mogelijk. Het is voor de formuleering van de eischen, die men in de praktijk stelt, noodig. Omdat er geen bepaald geformuleerde eischen worden gesteld, weet men in de praktijk niet, waaraan men zich te houden heeft, waar men hier slechts te maken heeft met het inzicht — en misschien het wisselend inzicht — van den directeur van Economische Zaken.

Ik kom thans aan het punt in mijn rede in eersten termijn, behelzende dat de gevolgde licentieerings- en contingentieeringswetgeving afbreuk doet aan de medezeggenschap van den Volksraad. De geachte Regeeringsgemachtigde is erover verwonderd, dat ik de licentieerings- en contingentieeringswetgeving eerst thans buitenwettelijk beschouw. Er zijn immers volgens hem reeds ettelijke ordonnanties op dezelfde wijze als deze behandeld. Deze verwondering is ten onrechte, want ook bij vorige gelegenheden protesteerde ik reeds tegen het werken met algemeene machtigingsverordeningen als de onderhavige en met delegaties per regeeringsverordening aan den directeur van Economische Zaken, dus op dezelfde wijze als thans geschiedt. Ik koesterde nog de hoop, dat de Regeering van inzicht zou veranderen, maar het blijkt van niet en vandaar de motie, die door den Voorzitter van dit College thans nog niet ter behandeling is gesteld. Niettemin zou ik even willen ingaan op het commentaar van den geachten Regeeringsgemachtigde, als zou de gevolgde wetgeving ten aanzien van licentieering en contingentieering formeel en materieel juist zijn.

Waarom, Mijnheer de Voorzitter, beschouw ik de gevolgde wetgeving als buitenwettelijk? Zooals gezegd, artikel 82 van de Indische Staatsregeling bepaalt, dat de Volksraad mede moet goedkeuren alle aangelegenheden, rakende de inwendige belangen van Nederlandsch-Indië. Wil men nu beweren, dat de Volksraad mede regelt en goedkeurt de verschillende licentieerings- en contingentieeringsregelingen, waarvan hij niets, maar dan ook niets afweet, die of per regeeringsverordening, of per decreet van den directeur van Economische Zaken in het leven zijn geroepen. Wat blijft er van de medezeggenschap van den Volksraad over, als de Volksraad

niet eens de materie kent, die hij heeft mede te regelen? Alles betreffende licentieering of contingentieering wordt geregeld of per regeeringsverordening, of door den directeur van Economische Zaken. Hoe kan men dan spreken van een mederegelen en in overeenstemming met den Volksraad regelen, wanneer de Volksraad nog niet eens bekend is met de concrete feiten van de materie.

Teneinde een gemakkelijke vergelijking te hebben, wil ik het volgende voorbeeld aanhalen. De Volksraad heeft slechts twee bevoegdheden, n.l.: a. het mede vaststellen van de begrooting en, b. het mede goedkeuren van de ordonnanties.

Wat zou de Volksraad ervan zeggen, wanneer de Regeering morgen komt met een crisisbegrotingsordonnantie, waarbij het vaststellen van de verschillende begrotingsbedragen en de aanwending van die gelden wordt gedelegeerd aan de Regeering per regeeringsverordening en voor de rest aan den directeur van Financiën? Ten aanzien van de licentieering en contingentieering wordt in feite hetzelfde gedaan. Bij een algemeene ordonnantie wordt den Volksraad de bevoegdheid ontnomen tot vaststelling van per ordonnantie te regelen materies, die tot de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië moeten worden gerekend en die dus tot de bevoegdheid van den Volksraad behooren. Waarom is hier wel een algemeene machtiging mogelijk en niet ten aanzien van de begrooting, zoowel voor een of meer departementen? Wanneer dat naar analogie van deze ordonnantie mogelijk is, wel dan bereiken wij in dezen bezuinigingstijd al vast een vermindering van arbeid en elke bezuiniging op arbeid is toe te juichen. Misschien is te overwegen om bij delegatie een dergelijke bevoegdheid over te dragen aan den directeur van Financiën, waardoor men misschien in een halven zittingdag de geheele begrooting van Nederlandsch-Indië zou kunnen vaststellen.

Evenmin als er bij de lagere autonome gebieden delegaties van bevoegdheden door den raad mogelijk zijn op het dagelijksch bestuur, evenmin behoort van den Volksraad aan de Regeering overdraagbaar te zijn de regeling van materies, die bij ordonnantie moet geschieden.

Ik kom thans zoo langzamerhand aan mijn slotbeschouwingen. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij verweten, dat ik een bitteren toon heb aangeslagen, terwijl de heer Verboom zooveen zeide, dat ik schampere opmerkingen heb gemaakt aan het adres der Regeering.

Ik wil niet ontkennen, dat ik verschillende scherpe kwalificaties heb gebruikt, maar als ik mijn rede van gisteren nog eens nalees, vraag ik mij toch af: hoe kan het anders, als men dagelijks ziet, dat zelfs in de directe nabijheid van Batavia er honderden gezinnen zijn, die niet meer dan eenmaal per dag kunnen eten en men ziet, dat de voorgestelde en andere regeeringsmaatregelen verhooging der prijzen ten gevolge hebben. Men wordt dan bitter en eischt een andere oplossing. Verklaringen van leedwezen van de Regeering helpen niet, men moet daden toonen en daadwerkelijk optreden, zich aanpassend aan den economischen toestand der bevolking en niet in averechtsche richting werken.

Nog een korte opmerking over het betoog van de heeren Van Helsdingen en Verboom, als zou dit debat ontijdig zijn.

Bij de indiening van deze ontwerp-ordonnanties krijgt de Volksraad voor het eerst inzicht, hoe eigenlijk gebruik is gemaakt van de bevoegdheden, die aan de Regeering ten aanzien van de licentieering van verschillende aangelegenheden zijn gegeven. Ik geloof, dat geen enkel lid zich bij het geven van de algemeene machtiging zich er rekenschap van heeft kunnen geven, in welke mate gebruik zou kunnen worden gemaakt van de algemeene machtiging ten aanzien der licentieeringen.

Eerst thans, nu bij het verzoek der Regeering tot vaststelling van deze ordonnanties een lijst wordt overgelegd van de verschillende soorten van artikelen, waarop licentieering is toegepast, heeft men kunnen ontdekken, dat op ruime wijze

(De Hoog.)

van de bevoegdheid tot licentieering is gebruik gemaakt en mijns inziens niet altijd ten rechte.

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Die licentieeringen komen thans ter bekrachtiging in den Volksraad.)

Het gaat erom, dat de Regeering, vóór tot licentieering van verschillende goederen werd overgegaan, het voornemen daartoe had moeten bekend stellen en den Volksraad had moeten vragen, hoever deze Raad medegaat met de voorgestelde licentieering van verschillende artikelen. Wat kan de Volksraad nu anders doen dan de voorgestelde ordonnantie goed of afkeuren? Ons wordt geen enkel cijfer of richtlijn verstrekt, waardoor wij een beter inzicht in de zaak kunnen krijgen; er wordt met korte argumentaties en stellingen gewerkt en juist bij deze gelegenheid, nu weder een ontwerp-ordonnantie wordt ingediend, houdende in feite een algemeene machtiging aan den directeur van Economische Zaken en de Regeering tot verdere uitvoering van de licentieeringsmaatregelen, is het de tijd om debatten en beschouwingen te houden over zoowel de principes als de uitvoering van verschillende licentieeringsmaatregelen.

Ik kom naar aanleiding van dit betoog tot de conclusie, dat het volkomen onjuist is te spreken van een ontijdig debat bij de behandeling van deze licentieeringsordonnanties.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn geacht medelid, de heer Van Helsdingen, heeft zoeven betoogd, dat ik eigenlijk heb gesproken, omdat ik mij uit mijn tent heb laten lokken door mijn geacht medelid, den heer **Thamrin**. Dit is tot op zekere, maar niet zeer groote, hoogte juist. Ik zal mij echter niet uit mijn tent laten lokken door den heer Van Helsdingen, want dan zou het debat zeker veel langer duren.

De geachte Regeeringsgemachtigde zeide gisteren, dat hij den brief van de Afdeling Makassar van het I. E. V. nog niet heeft ontvangen, maar dat hij reeds wist, waarover het ging, speciaal over de prijsopdriving.

De brief is inderdaad eerst op 13 November j.l. — dus een week geleden — doorgezonden, het is dus zeer goed mogelijk, dat de geachte Regeeringsgemachtigde hem nog niet onder oogen heeft gehad.

Ik wil echter het volgende uit den brief aanhalen:

„Zoo komt ons de prijsverhoging van manufacturen niet geheel gemotiveerd voor; hier wordt o.i. de contingentering, waardoor de contróle op de hoeveelheid ingevoerde manufacturen in handen van een bepaald aantal importeurs is, gebruikt, om aan de hand van de ter plaatse aanwezige voorraden en op grond van de licenties te verwachten invoeren de prijzen vast te stellen, i.e. te verhoogen”.

Maar nu de volgende zinsnede:

„Dit verschijnsel deed zich echter met betrekking tot manufacturen reeds maanden tevoren voor. Volgens de Chineesche langanans bestaat hier ter plaatse zelfs een soort beurs, waarop de minimumverkoopprijzen door de importeurs worden vastgesteld voor een bepaalden tijd”.

Ik wilde dit toch even onder de aandacht van den geachten Regeeringsgemachtigde brengen; misschien is het niet juist of wat overdreven, maar in ieder geval vind ik het toch belangrijk genoeg om dit thans te zijner kennis te brengen en daarom sloot ik mij gisteren ook bij interruptie aan bij den heer **Roep**.

Ik kom thans tot mijn eigenlijk betoog in tweeden termijn en het eerste punt dat ik gisteren besprak, betrof de overhaaste behandeling dezer ontwerpen. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat hij inderdaad erkende dat deze wijze van behandeling niet de juiste was en aan dit bezwaar in den vervolge zou trachten tegemoet te komen. Daarmede is voor ons de zaak uit.

(Voorzitter, Directeur van Economische Zaken.)

Het tweede punt betreft een veel belangrijker kwestie, de toezegging n.l. van den geachten Regeeringsgemachtigde om een overzicht te geven van den invloed der contingenteringmaatregelen op den economischen toestand van hoofdzakelijk de inheemsche bevolking. Het zal een zeer belangrijk rapport zijn wat we straks zullen krijgen en het schijnt me toe, dat wij dan ook aan de hand daarvan zullen kunnen komen tot zeer belangrijke, wellicht zelfs principieele, debatten over de uitwerking van deze en voortaan nog te nemen maatregelen op dit terrein. Het zou zelfs heelemaal niet onmogelijk zijn, dat aan de hand van de besprekingen over dat rapport dan de Regeering terugkomt op verschillende maatregelen, of dat de Volksraad het initiatief neemt tot wijziging van reeds vastgestelde contingentering- en andere maatregelen.

Het laatste punt dat ik wil behandelen betreft mijn vraag van gisteren hoe het stond met het percentage goederen dat moet worden aangevoerd met schepen varende onder Nederlandsche vlag. Tot mijn groot genoegen heb ik gehoord, dat tot nog toe niet is behoeven te worden ingegrepen, doch dat de Regeering paraat staat om dit, waar noodig, te doen. Ik zou het ten zeerste op prijs stellen wanneer de Regeeringsgemachtigde alsnog toezegde, dat hij ons onmiddellijk na toepassing van dezen maatregel in kennis zal stellen van wat er gebeurd is, opdat wij over een zaak van zoo groot politiek belang ons oordeel zullen kunnen vestigen en dat eventueel kunnen uitspreken.

Misschien lijkt het wat vreemd dat ik met een voorstel tot critiek achteraf kom doch ik kan mij voorstellen, dat er gevallen kunnen zijn waarin de Regeering onmiddellijk moet ingrijpen en juist daarom heb ik hierover mijn ideeën ontwikkeld, omdat ik vind, dat de Regeering een behoorlijke kans moet worden gelaten om in te grijpen en zoo mogelijk ook repressief op te treden.

De **Voorzitter**: De behandeling in tweeden termijn van de zijde van het college is hiermede teneinde. Wenscht de Regeeringsgemachtigde een schorsing der vergadering tot voorbereiding van zijn antwoord?

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Zeer gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan zal thans worden gepauzeerd gedurende den tijd, dien de Regeeringsgemachtigde denkt noodig te hebben.

De vergadering wordt te 10,39 uur v.m. geschorst en te 11,48 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Ik deel de vergadering mede, dat de door den heer **Thamrin** e.s. ingediende motie, waarvan de reductie thans anders luidt dan die van de door hem aangekondigde motie, óf in den loop van dezen ochtend óf anders morgen aan de leden zal worden rondgedeeld, en in een van de volgende vergaderingen in behandeling zal worden genomen.

Het woord is thans aan den Regeeringsgemachtigde voor het Regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **Hart**, Directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in tweeden termijn aanstonds tot de beantwoording der verschillende sprekers overgaan en niet zooals in eersten termijn nog een algemeen gedeelte laten voorafgaan. Dat is nu ook niet meer noodig.

Ik kom in de eerste plaats aan het geachte lid, den heer **Weyer**. Ook hier kan ik mij nu wel tot een aantal concrete punten bepalen en behoeft ik niet meer een algemeene gedachtenwisseling over den vrijhandel te entameeren.

Invoerlicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

(Dir. van Economische Zaken.)

(De heer Weyer: Op dat punt waren wij het trouwens eens.)

Inderdaad, maar ik zal er straks bij de beantwoording van een der andere sprekers nog op terug moeten komen.

(De heer Thamrin: Die herhaalde overeenstemming is toch wel wat beangstigend.)

Ik geloof niet, dat het beangstigend behoeft te zijn.

In de eerste plaats dan de kwestie van de noodzaak van licentievering bij de voorbereiding van contingentievering. Juist ten aanzien van verschillende soorten manufacturen is dat proces in de praktijk bepaald noodzakelijk gebleken. Het geachte lid acht dit niet noodig en meent, dat men zich de gegevens op een andere wijze kan verschaffen. Een contingentieveringsordonnantie voor bepaalde soorten manufacturen komt binnen eenige maanden in den Volksraad, en die contingentievering is voorbereid juist door een licentievering, waardoor wij een inzicht hebben verkregen in de verhoudingen, zooals de verdeling van de importeurs over de verschillende plaatsen in Indië, enz. Wij zouden die plaatselijk gedifferentieerde contingentievering niet hebben kunnen voorbereiden als er geen licentievering was voorafgegaan.

Het bleek daarbij zelfs dat de insiders, de importeurs zelf, over de situatie der goederen geen voldoende inzicht hadden; dit aan het adres van het geachte lid, den heer Weyer.

Omzetting van een licentievering in een contingentievering, waaronder ik ook begrijp de vaststelling der landen van herkomst, geschiedt alleen door een nieuwe Regeeringsverordening en formeele intrekking van de licentievering, succesievelijk gevolgd door hernieuwde voorlegging aan den Volksraad. Zooals ik ook reeds den heer Soeroso heb medegedeeld gebeurt dit zeer bepaald niet door het stellen van voorwaarden. Ik geloof dat de geachte leden hiermede tevreden kunnen zijn. Er is hierbij ook geen sprake van een vèr gaand streven naar perfectionisme. Het is voor de prijsbewaking volstrekt noodzakelijk, daar wij steeds beter geïnfomeerd zijn over de verschillende elementen van prijsvorming hier te lande en daartoe is het noodig, dat wij zoo diep mogelijk op de zaken ingaan. De licentievering is daartoe een essentieel middel.

Het betoog van het geachte lid over de beteekenis van den export is door de Regeering met groote belangstelling en instemming aangehoord. De sommatie van enkele leden aan den heer Weyer, die ook aan de Regeering is gedaan, n.l. met cijfers aan te toonen, dat contingentieveringen en licentieveringen voordeelen voor den export hebben gehad is niet redelijk, omdat het volstrekt, maar dan ook volstrekt, onmogelijk is met cijfers aan te toonen, wat er met onzen export zou zijn gebeurd, indien wij onzen import op zijn beloop zouden hebben gelaten. Het eenige wat hierover kan worden gezegd, is dat de Regeering de overtuigende zekerheid heeft, dat de export zeer zou zijn geschaad indien we den import hadden laten gaan zooals hij een jaar of twee geleden dreigde te zullen verlopen. De Regeering contingentievering heusch niet omdat Zij het zulk een aangenaam gezelschapsspel vindt. Zij heeft meermalen erkend, dat aan de contingentieveringen bezwaren kleven, b.v. op het stuk van de prijsverhooging, en het is toch wel duidelijk, dat de Regeering er niet op uit is, de moeilijkheden voor Land en volk nog grooter te maken dan ze thans in economisch opzicht reeds zijn.

Ik kom thans tot den heer Soangkoepou. Dat de Volksraad niet buiten werking is gesteld heb ik reeds betoogd en ik zal dit straks nogmaals doen bij de beantwoording van den heer Thamrin.

De heer Soangkoepou heeft beloofd, aan te toonen, dat de belangen van de bevolking door de licentievering ernstig zouden zijn benadeeld en juist op het moment in zijn rede, dat mijn aandacht op de hoogste spanning was gebracht om nu eindelijk eens te vernemen, waarin deze nadeelen zijn gelegen, was het betoog van het geachte lid opeens uit.

(De heer Soangkoepou: Ik heb wel degelijk de prijsverhoogingen aangevoerd; U heeft niet goed gehoord. Oost is Oost en West is West en zij verstaan elkaar nooit!)

In ieder geval is het mij als Westering werkelijk te weinig concreet geweest, Mijnheer de Voorzitter.

Het is juist, dat de licentiekosten — daarin heeft de heer Soangkoepou gelijk — drukken op de goederen. Die licentiekosten zijn 1/2%. Als we nu eens een lampegas nemen, dat 1 1/2 cent kost, dan stel ik het geachte lid toch de vraag of die 1/75 cent, waarvan dan de druk op de bevolking komt te rusten, een zaak is, waarover in het College van Gedelegeerden nu uitvoerig moet worden gediscussieerd.

Het monopoliekarakter, dat de Regeering door de licentievering in den import zou hebben gebracht, is volkomen afwezig. Ik behoef er slechts op te wijzen, dat er 2000 geregistreerde bedrijven zijn, over geheel Indië verdeeld, met bijkantoren en filialen, waardoor het toch werkelijk uitgesloten kan worden geacht dat hier sprake is van een monopoliepositie.

De heer De Hoog wees op een geval van samenwerking van importeurs of langganans te Makassar. Ik mag hem hier al dadelijk antwoorden, ten eerste, dat deze zaak reeds de aandacht van de Regeering heeft en verder, dat een dergelijk opzetje ook zonder licentievering of contingentievering kan plaatsvinden, vooral in een kleinere stad. Het hoofd van het Kantoor voor den Handel heeft hierover eenige weken geleden persoonlijk reeds te Makassar eenige besprekingen gevoerd en ik mag er wel aan toevoegen, dat, indien inderdaad blijkt dat misbruik van de situatie plaats heeft, juist de licentievering de Regeering het middel aan de hand doet om een dergelijk misbruik volkomen te elimineeren. Zonder licentievering juist ware een ingrijpen van de Regeering uitermate moeilijk te construeeren. Thans kan Zij het euvel bestrijden door intrekking of niet-vernieuwing van de licenties. Naar ik meen kunnen de geachte leden wat dit betreft dus tevreden zijn.

Op de rede van den heer Van Helsdingen behoef ik thans niet verder in te gaan omdat tusschen hem en de Regeering geen punten van verschil bestaan.

Den heer Kan en verschillende andere leden, in het bijzonder den heer Ratu Langie, zou ik willen antwoorden, dat het stellig niet is uitgesloten, dat de prijsdaling van eenige goederen zich zou hebben voortgezet indien zij niet gelicentieerd waren geweest. Men bedenke echter wèl, dat er zonder de licentievering ernstige en omvangrijke déconfitures in den importhandel, en zeer zeker in de afgelopen jaren, zouden hebben plaats gehad. Mij is door vele importeurs, zoowel Europeesche als Chineesche, medegedeeld, dat de importeurs-licentievering juist op het goede oogenblik is gekomen, om hun bestaan verder mogelijk te maken, om van de invasie van het vreemde element, waarover hier begrijpelijkerwijze maar weinig is gesproken, maar niet te spreken. De heer Kan vrage maar eens aan een aantal Chineesche importeurs, hoe zij over deze invasie denken en hoe het met hun zaken begon te gaan, voordat de Regeering met de licentievering ingreep. Hij zal dan vernemen, dat heel wat importeurs, niet alleen Europeesche, maar misschien op de eerste plaats de Chineesche tusschenhandel, door de invasie volkomen dreigden ten gronde te gaan. Aan die invasie is door de licentievering volkomen een rem aangelegd.

(De heer Kan: Dat heb ik ook toegejuicht.)

Nu het geval van de Bombayers. Ook het departement waren van de zijde van de Bombayers klachten ter oore gekomen. De betreffende Bombayers wisten zeer goed, welk risico zij liepen. Zij hebben juist op de berichten omtrent komende licentievering ver boven normale quantiteiten besteld. Om toch aan hun belangen tegemoet te komen is door het departement in overleg met de overige importeurs een regeling getroffen, waardoor zij de bestelde goederen tegen redelijke marge konden overdoen aan handelaren, die wel over de

(Dir. van Economische Zaken.)

noodige licenties beschikten. Het departement heeft dus juist bemiddeling verleend om te voorkomen, dat de heeren door den een of ander zouden worden afgeslacht. Toen zij daarna klaagden, dat zij de bestelde goederen niet of tegen onredelijk hoogen prijs konden kopen, is op initiatief vanwege het departement een vergadering met hen belegd. Het departement heeft hun verzocht de klachten geconcretiseerd in een bespreking met vertegenwoordigers van de andere importeursgroepen naar voren te brengen. Zij hebben dit eerst wel toegezegd, maar bleken daartoe later niet bereid. Het verzoek van het departement om dan de klachten geval voor geval schriftelijk voor te brengen heeft evenmin tot resultaat geleid; een toezegging werd wel gedaan, maar de klachten werden nimmer ontvangen. Al dit laatste — en daarom gaat het bij de behandeling in den Volksraad — vertelt men den heer Kan en anderen Volksraadsleden natuurlijk niet, als men zich bij hen beklagt. Men volstaat met te zeggen, dat men met goederen is blijven zitten, maar wat gedaan is om de menschen te helpen, vertelt men er niet bij, omdat het voor de klagers niet altijd even prettig is.

(De heer Kan: Zij zijn bij mij geweest, vóórdat dit alles gedaan was.)

Toen is deze gang van zaken gevolgd en dan ziet de heer Kan welken zin het soms heeft, wanneer men probeert menschen te helpen.

Wat de fietsen betreft kan ik verklaren, dat in gevallen, als door den heer Kan bedoeld, door het departement juist zooveel mogelijk regulariseerend wordt opgetreden en in zeer groote mate extra-licenties zijn verleend. Inderdaad zit een aantal rijwielhandelaren met onderdeelen, die zij niet kunnen verkopen en waarvan de anderen te weinig hebben. Het eerste is een gevolg van elken normalen handel en wat het tweede betreft, zijn er vrij veel extra-licenties gegeven.

Ik kom thans aan den heer Soeroso. Het geachte lid vraagt, wat het moederland heeft gedaan tegenover de contingentteeringen ten behoeve van het moederland. Mijnheer de Voorzitter, contingentteeringen zijn niet aan de orde en de Regeering vindt geen aanleiding hierop thans in te gaan, doch verwijst o.m. naar haar uitvoerige uiteenzetting in dit College op 29 December 1934 en daarna nog zoowel bij de schriftelijke als bij de mondelinge behandeling van de hoofdbegroting 1936.

(De heer Soeroso: Zegt U maar kort of Nederland wat gedaan heeft of niet.)

Ja.

(De heer Soeroso: Wat dan?)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Soeroso verzocht, het maar kort te zeggen; dat deed ik. De heer Soeroso kan dat alles gemakkelijk naslaan.

Nogmaals herhaal ik, dat de licentieering den invoer niet beperkt; blijkt de behoefte grooter te zijn dan verwacht werd, dan worden extra-invoeren toegelaten. Ik kan alleen volstaan met dit te verklaren, maar verklaringen achtte men niet voldoende; de heer Thamrin wilde cijfers hebben en ook dat is geschied.

Het geachte lid, de heer Soeroso, heeft erop gewezen, dat door deze licentieering misschien de prijzen wel op bepaalde hoogte zijn gehouden, doch dat misschien een verdere daling daardoor is voorkomen. Ik kan hieromtrent wel een enkel cijfer overleggen; ik heb voor het verzamelen van cijfers niet zooveel tijd gehad. Ik heb even laten nagaan, hoeveel het indexcijfer van alle importgoederen — daar zijn dus ook talloze niet gecontingenteerde en niet gelicentieerde goederen tusschen — na de licentieering is gedaald en heb ten deze vernomen, dat het indexcijfer is gezakt van 74 tot 72. Wanneer men daarbij nagaat, dat ook goederen, die gelicentieerd zijn, prijsdalingen van eenige procenten opleveren, kan men hiermede bewezen achten, dat de invloed van de licentieering

zelfs op een daling van de prijzen zeker niet van eenige beteekenis is geweest.

Tenslotte kan ik aan den heer Soeroso mededeelen, dat het departement van Economische Zaken niet naar Holland gaat, doch hier zal blijven om naar zijn beste vermogen de belangen van de geheele Indische samenleving te behartigen.

Ik kom thans aan het betoog van het geachte lid, den heer Ratu Langie. Dit geachte lid heb ik eigenlijk al op een hoofdpunt beantwoord, n.l. omtrent de kwestie, of nu die licentieering niet de daling van de prijzen heeft tegengehouden. Ik kan al de andere gegevens, die hij gevraagd heeft op het oogenblik niet overleggen, doch het eene gegeven, dat ik op het oogenblik wel heb kunnen verschaffen, is mijns inziens sprekend genoeg. Ik wil het geachte lid ter geruststelling — en dat is ook ter geruststelling van den heer Roep — nog even mededeelen, dat wanneer de Regeering het internationale vrije ruilverkeer als een zeer gewenscht ideaal tegemoet ziet, dit in het geheel niet wil zeggen, dat de Regeering daardoor in de toekomst wars zal zijn van een ingrijpen in het economische en sociale leven. Die zaken staan geheel los van elkaar en hebben niets met elkaar te maken. Ook de Regeering heeft uit de afgelopen crisisjaren leering in dit opzicht opgedaan.

(De heer Roep: Ik heb niets gezegd.)

De heer Roep heeft in eersten termijn hieromtrent iets gezegd en daarom betrek ik hem thans ook bij een kwestie, die hem zeer ter harte gaat, in mijn betoog. Hij zal daartegen wel geen bezwaar hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Den heer Ratu Langie heb ik dus, wat de cijfers betreft, beantwoord. Hij heeft gezegd, dat die cijfers voor hem weinig waarde hebben.

(De heer Ratu Langie: Dat heb ik niet gezegd.)

Ik moet er echter op wijzen, dat het de Volksraad is geweest, die juist om cijfers heeft gevraagd, doch in tweede instantie zegt: Die cijfers toonen wel aan wat de Regeering wenscht, maar daarom hebben wij er niets aan. Dat maakt de zaak niet gemakkelijker. Men had blijkbaar gaarne van de Regeering cijfers gezien, die het omgekeerde aantoonde en zulke cijfers heeft de Regeering niet.

(De heer Van Helsdingen: Dat zou inderdaad meer in de lijn van die leden hebben gelegen.)

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Verboom, heeft gewezen op een punt in de rede van den heer Thamrin, waarop ik heb verzuimd in te gaan en ik geloof, dat dit buitengewoon goed van den heer Verboom is geweest. De heer Thamrin is n.l. begonnen hier te verklaren, dat hij wel wat kon zeggen over al deze kwesties, maar het zou toch geen gehoor vinden, noch bij den Volksraad noch bij de Regeering. Ik moet dus bepaald bezwaar maken tegen zijn bewering, dat zijn redevoeringen bij de Regeering eigenlijk onvoldoende aandacht hebben.

De heer Verboom heeft nog gewezen op het feit, dat Bombayers hun zaken gaan sluiten. Misschien vindt dat zijn oorsprong in de liquidatie-uitverkoop, die deze groep nijveren reeds sedert jaren vóór de contingentteeringen plegen aan te kondigen. Het doet mij wel eens denken aan het verhaalje van den jongen, die telkens riep: „De wolf! De wolf!” tot het roofdier inderdaad verscheen, maar niemand aan het hulpgeschrei van den jongen aandacht wijdde. Maar, badinage à part, het verhaal dat een aantal Bombay-winkels op het oogenblik zouden sluiten, is ook een sprookje. Er zullen wel Bombay-zaken zijn verdwenen, maar iedereen, die in buurten als Pasar Baroe rondkijkt, ziet ze in even groote getale als tevoren en even lustig liquidatie-uitverkoop houden, zonder dat die zaken tenslotte liquideeren. Ik moet er ook op wijzen dat de Bombayers in het geheel niet zoozeer door de contingentteeringsmaatregelen zijn geschaad. Zij waren in oorsprong importeurs van zeer enkele goederen, doch hebben zich, evenals met zoovele andere kooplieden het geval is ge-

Invoerlicentieeringsordonnantie 1935 (Ond. 82) en Wijziging crisis-invoerordonnantie 1933 (Ond. 83).

(Dir. van Economische Zaken.)

weest, een tijdje geworpen op den verderen import, maar hebben, totdat zij de financiële stroppen hadden, niet geheel overzien, wat aan een dergelijk bedrijf vastzit; daardoor hebben zij dus in verschillende gevallen schade geleden. Doch dat is in het geheel niet een gevolg van het baseeren der contingentieering op een bepaalde serie jaren.

Een belangrijke zaak is in dit verband de kwestie van de groote hotels, waarop het geachte lid heeft gewezen.

Reeds in het begin van de importeurslicentieering heeft het Departement van verschillende bedrijven, die niet als importeurs fungeeren in deze samenleving, de vraag gekregen: moeten wij nu als de importeurslicentieering wordt doorgevoerd, ook overschakelen op den normalen importeur, moeten wij nu plotseling van den import gaan betrekken, wat wij vroeger zelf importeerden?

Onmiddellijk heeft het departement toen als richtlijn getrokken, dat zij, die kunnen aantoonen, dat zij niet importeur zijnde, niettemin voor hun eigen bedrijf geregeld goederen plachten in te voeren, dit ook kunnen blijven doen en dus niet behoeven te vervallen in hoogere prijzen ten gevolge van het inschakelen van een tusschenpersoon. Ik heb de kwestie niet volledig kunnen nagaan, maar het is mij bekend, dat een aantal kleinere en grootere hotels licenties hebben gekregen juist voor den invoer van aardewerk. Wanneer het in een bepaald geval niet is gebeurd, is dit misschien gebeurd uit onbekendheid met de bepalingen, maar het betrokken hotel kan zich dan alsnog in verbinding stellen met het crisis invoerbureau.

De kwestie van den door den heer Verboom genoemden importeur heb ik in den korten, mij ter beschikking staanden tijd niet kunnen nagaan, maar ik adviseer den heer Verboom om den betrokkene en eventueele andere gevallen in de allereerste plaats te verwijzen naar het Departement, omdat het dan niet noodig is dergelijke aangelegenheden in deze zaal te bespreken.

Natuurlijk gebeuren er ongewenschte dingen, maar die kunnen in zeer veel gevallen op bevredigende wijze worden opgelost.

Tenslotte dank ik den heer Verboom voor zijn uiting van vertrouwen in de politiek der Regeering.

Ik kom thans tot het geachte lid, den heer Thamrin. Het geachte lid is teruggekomen op de kwestie van de late indiening.

Na hetgeen hierover reeds gesproken is, geloof ik niet, dat ik er verder op behoef in te gaan. Ik geloof niet, dat de heer Thamrin verwacht, dat ik zal herhalen, wat ik hierover in eersten termijn heb gezegd.

Ik wil wel iets zeggen over het cijfermateriaal, dat niet altijd dadelijk wordt overgelegd. Dit komt gedeeltelijk daardoor, dat de Regeering niet altijd weet welk cijfermateriaal de Volksraad in een bepaald geval wenscht te ontvangen. Ook in dat opzicht ben ik het geheel eens met den heer Verboom, dat de schriftelijke behandeling daarvoor uitermate geschikt is, omdat de Regeering dan weet, welke nadere gegevens worden verwacht, die dan reeds bij de Memorie van Antwoord in het bezit van de leden kunnen zijn.

Er wordt de Regeering nu wel verweten, dat Zij geen cijfers overlegt, maar bij alle ordonnantieën en maatregelen, waaraan een schriftelijke behandeling is voorafgegaan, is in de meeste gevallen in belangrijke mate cijfermateriaal verstrekt. Ik denk bijv. aan de hoofdbegroting. Als de heer Thamrin dat eens nagaat, zal hij zien, dat toen zeer veel cijfermateriaal is verstrekt.

(De heer Thamrin: Maar de Regeering heeft zelf omschreven, welk cijfermateriaal bij de bestudeering van de licentieering van nut kan zijn.)

Ik wil er dan ook aan toevoegen, dat de Regeering in de toekomst met het verzoek van den Volksraad zooveel mogelijk rekening zal houden en zal trachten reeds bij de

Memorie van Toelichting zooveel mogelijk cijfermateriaal over te leggen, dat oriënteerend kan werken. Ik vrees echter, dat men dan toch — zooals bijv. ook hedenmorgen is geschied — niet tevreden zal zijn en zal zeggen: dit zijn nu juist de cijfers, die wij niet wilden zien.

Ik kan er ook nog aan toevoegen, dat vele gegevens te vinden zijn in de publicaties van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, maar ik kan mij voorstellen, dat men, ter vergemakkelijking van het werk van den Volksraad er prijs op stelt, dat ook van de zijde der Regeering gegevens worden verstrekt.

Nu kom ik aan de kern van het betoog van den heer Thamrin. Het spijt mij, dat de heer Thamrin zoo positief is geweest, dat ik een oogenblik ben gaan wankelen, of hij niet gelijk had. Ik heb hem twee keer geïnterrumpeerd en de derde keer bijna. Ik heb echter nadere informaties ingewonnen en toen is mij gebleken, dat de heer Thamrin het toch aan het verkeerde eind heeft. Het is onjuist, dat bij het verlenen van licenties voorwaarden worden gesteld ten aanzien van het land van herkomst der goederen, daardoor vervalt de tendenz van importbescherming van een bepaald land en prijsopdriving der licentieering.

Er is slechts één geval, waarvoor ik een uitzondering moet maken. Soms bereikt het Departement het verzoek, om bepaalde goederen uit een bepaald land te mogen importeerden bijv. uit China en soms ook uit enkele andere landen. Men vraagt dan een extra-licentie om het handelsverkeer met een bepaald land, bijv. China te stimuleeren. Wordt zulk een extra-licentie verleend, dan wordt daaraan inderdaad de voorwaarde verbonden, dat de goederen ook inderdaad uit China of het andere bepaalde land moeten komen, dat zal men ook redelijk moeten noemen. Volledigheidshalve voeg ik dit aan mijn vorige mededeeling toe.

Het is dus niet juist, dat de licentieering een prijsopdrivenden invloed heeft.

(De heer Thamrin: Maar bij de contingentieeringen is er in de ordonnantie ook geen sprake van, dat een bepaald land van herkomst wordt geëischt en daarbij geschiedt het in de praktijk toch.)

Bij de contingentieering — daarover heb ik het niet gehad — zijn in verschillende gevallen, dat heb ik nooit ontkend, daarover is in den Volksraad verschillende malen gesproken, bepalingen gemaakt ten aanzien van het land van herkomst. Dat is de kern van de heele zaak, waarover wij al eenige keeren hebben gesproken.

De heer Thamrin heeft verder nog geklaagd over de onoverzichtelijkheid van deze maatregelen, speciaal van de delegatie, de machtiging aan den directeur van economische zaken en het gevolg daarvan, nl. dat er geen behoorlijk inzicht bij den Volksraad zou zijn. Het eerste onderschrijft de Regeering volkomen, er is bij deze zaken een vergaande machtiging aan de Regeering en van de Regeering is er weer een vrij vergaande machtiging aan het hoofd van het departement van Economisch Zaken, doch ik moet verklaren, dat het volstrekt onmogelijk zou zijn deze maatregelen uit te voeren als dat niet het geval zou zijn. Hoe vreemd het ook klinkt, ik herhaal wat ik vroeger al eens heb gezegd ten aanzien van een analoog geval: de grootste vrijheid van handelen, ik zou haast zeggen de grootste mogelijkheid van arbitrair ingrijpen waarborgt de grootste billijkheid.

Wij leven op het oogenblik in een situatie, dat elk geval kan worden beoordeeld op eigen mérites. Zouden wij in samenwerking met den Volksraad hier richtlijnen willen voorstellen, b.v. van de jaren 1929 tot 1933 of een andere richtlijn, — dit naar aanleiding van de vraag van den heer Van Helsdingen bij een vorige gelegenheid — dan zouden wij absoluut vastloopen en zouden de klachten over de contingentieeringen niet in de honderden, doch in de tienduizenden loopen. Het zijn juist de kleine Chineesche en Inheemsche importeurs, die hebben kunnen profiteren van het

(Dir. van Economische Zaken.)

feit, dat er geen vaste regels zijn gesteld en dat geen drastische richtlijnen zijn neergelegd, die moeten worden gevolgd.

Ook hierover — het is helaas niet geschikt voor bespreking in deze zaal — zou ik voorbeeld na voorbeeld kunnen geven, die door het crisisinvoerbureau nog zouden kunnen worden aangevuld met andere. Het is heelemaal geen phrase wanneer ik aan die leden, die zich daar werkelijk voor interesseeren, zou vragen: kom eens op dat crisisinvoerbureau naar die dingen vragen, dan zal U met feiten worden aangetoond hoezeer deze zaken soepel, zoo soepel als maar eenigszins mogelijk is, worden gehanteerd. Alle voorgebrachte kwesties, die niet tot oplossing kunnen worden gebracht, vertoonen meestal wel een reden waarom dat niet kan.

Voorts heeft de heer Thamrin nog gesproken over de afbreuk aan de medezeggenschap van den Volksraad, maar ik begrijp dit bezwaar van het geachte lid werkelijk niet. De crisisinvoerordonnantie regelt de mogelijkheid van het scheppen van het invoeren van contingentteeringen, maar geeft de bevoegdheid daartoe aan de Regeering heelemaal niet definitief, zooals bv. in Amerika, waarbij de heer Thamrin gisteren ook stilstond, want bv. ten aanzien van de tarieven heeft men daar eenvoudig het precedent geschapen die zaak te regelen zonder eenige medezeggenschap van het vertegenwoordigend lichaam. Het is hier juist de groote restrictie, dat na tien maanden elke contingentteering, elke licentieering hier weer zal worden bekeken. Men kan zeggen, dat er niet voldoende inzicht bestaat, maar dat heb ik zelf ook niet volledig, de materie waarvoor wij zijn gesteld, is zoo uitgebreid, het gaat om zooveel goederen, dat het werkelijk onmogelijk zou zijn voor de leden van den Volksraad om die te overzien. De heer Thamrin kan zelf nagaan, dat in alle andere landen aan het uitvoerend gezag een, ik herhaal het *nogmaals*, zeer groote mate van vrijheid wordt gelaten, anders zijn de maatregelen eenvoudig niet te hanteeren en het vertegenwoordigend lichaam is waarlijk niet in staat om de zaken tot in alle finesses te overzien.

(De heer Van Helsdingen: Wat andere vertegenwoordigende lichamen niet kunnen, kan daarom de Volksraad wel!)

Ik zal deze sarcastische opmerking niet tot de mijne maken.

(De heer Thamrin: En toch moeten wij beslissingen nemen over concrete maatregelen!)

Inderdaad, daarom verklaart de Regeering die dan ook zooveel mogelijk, zooals ook hier vandaag en gisteren weer is bewezen.

(De heer Thamrin: Op die manier zouden we wel elk artikel kunnen gaan licentieeren.)

Ook dan zou de Regeering nog geen voldoende inzicht hebben om er een uiteenzetting over te leveren.

Thans kom ik tot de peroratie van den heer Thamrin. Het geachte lid heeft gezegd, dat het hem bitter werd, wanneer hij moest zien hoe gezinnen hier in de omgeving van Batavia zelf in grooten getale maar éénmaal per dag eten, en hij acht het onvoldoende als de Regeering daarover haar leedwezen betuigt. De Regeering doet wat Zij kan, maar men kan de crisis en al haar ellendige gevolgen, den geweldigen terugloop in waarde der exportproducten, de moeilijkheden, die onze exportproducten ondervinden, de monetaire moeilijkheden en al het andere, toch werkelijk niet op de rekening van de contingentteeringen stellen. Die contingentteering geeft in enkele gevallen een zekere schade; dat is nooit door de Regeering ontkend en men moet die schade op den koop toe nemen — de heer Verboom heeft dit hedenmorgen nog opgemerkt — om veel grooter en ernstiger schade te voorkomen.

De heer Thamrin heeft aan het slot zijner opmerkingen gezegd, dat de Volksraad eerst thans inzicht heeft gekregen in hetgeen hij eigenlijk gedaan heeft met het geven van de volmacht. Ook hierin is de heer Thamrin bepaaldelijk niet juist. Immers, van elke licentieering evenals van elke con-

(Soetardjo, Sosrohadikoesoemo.)

tingenteering wordt, zoodra zij zijn uitgevaardigd, aan den Volksraad, met toelichting, kennis gegeven. Dat die toelichting bij het begin betrekkelijk summier is gegeven, kan men der Regeering niet euvel duiden.

(De heer Thamrin: Die incidenteele mededeelingen waren onoverzichtelijk.)

Zij zijn thans echter overzichtelijk geworden. Ik hoop, dat de heer Thamrin thans eenigszins met de maatregelen zal zijn verzoend, Mijnheer de Voorzitter.

Ik heb den heer De Hoog reeds beantwoord bij de beantwoording van den heer Soangkoepou. Den brief van de afdeling Makassar van zijn Verbond is eveneens reeds behandeld. Wat de scheepvaartbepalingen betreft, wanneer die onverhoopt te eeniger tijd zullen moeten worden toegepast, zal de Regeering daarvan onverwijld aan den Volksraad mededeeling doen. Ik wil dat gaarne toezeggen en indien mogelijk zal de Regeering in een besloten vergadering van den Raad tevens mededeeling doen van de motieven. Het geval heeft zich nog niet voorgedaan, ik ken de concrete omstandigheden nog niet, maar in algemeenen zin wil ik bedoelde toezegging thans gaarne doen.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede heb ik de sprekers in tweeden termijn beantwoord.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan. Aan de orde is de stemming over de ontwerp-ordonnantie Ond. 82, waarover ik thans de gelegenheid tot stemmotivering openstel.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Hoezeer de heer Ratu Langie en ik gaarne onze stem aan de ontwerp-ordonnantie, Ond. 82 hadden gegeven, kunnen wij het helaas niet doen. Evenals mijn fractiegenoot, de heer Gondosoebroto, bij de eerste behandeling van deze aangelegenheid heeft gedaan, moet ook ik thans verklaren, dat wij nog niet overtuigd zijn, dat deze licentieeringsordonnantie geen nadeelige gevolgen met zich brengt voor de groote massa der consumenten. Na de indrukwekkende redevoering in eersten termijn van den Regeeringsgemachtigde waren wij geneigd onze stem er aan te geven, maar bij nadere bestudeering van de materie moeten wij tot de conclusie komen, dat wij, hoezeer tot onze groote spijt, onze stem aan deze ontwerp-ordonnantie moeten onthouden.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Met zeer veel belangstelling heb ik de debatten gevolgd. Ik begrijp zeer wel, dat de invoering van deze maatregelen zeer groote bezwaren met zich brengt, maar aan den anderen kant voel ik, dat de Regeering verplicht is deze maatregelen te treffen om grootere schade te voorkomen. Op grond daarvan zal ik vóór beide ontwerpen stemmen.

De ontwerp-ordonnantie, Ond. 82, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen voor en 5 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Van Helsdingen, Sosrohadikoesoemo, Weyer, Kerstens, De Hoog, Kan, Verboom, Roep en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soangkoepou, Thamrin, Soeroso, Soetardjo en Ratu Langie.

De ontwerp-ordonnantie Ond. 83 zooals te vorigen dage bij monde van den Regeeringsgemachtigde in art. 1 gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heeren Thamrin, Soeroso en Soangkoepou geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De vergadering wordt te 12.20 uur n.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PH.D. THESIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PH.D. THESIS
[Faint, mostly illegible text in the left column]

[Faint, mostly illegible text in the right column]

[Faint, mostly illegible text in the left column]

[Faint, mostly illegible text in the right column]

[Faint, mostly illegible text in the left column]

[Faint, mostly illegible text in the right column]

[Faint, mostly illegible text in the left column]

[Faint, mostly illegible text in the right column]

9de VERGADERING — DINSDAG 26 NOVEMBER 1935.

Mededeeling van den Voorzitter in verband met het overlijden van de echtgenoot van het lid R. Prawoto. — Ingekomen stukken. — Opeenten op de inkomstenbelasting 1936 (Ond. 61).

9de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 26 November 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Mededeeling van den Voorzitter in verband met het overlijden van de echtgenoot van het lid R. Prawoto. — Ingekomen stukken. — Opeenten op de inkomstenbelasting 1936 (Ond. 61). — Nadere wijziging subsidieregelen voor particuliere ziekeninrichtingen (Ond. 75).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Theunissen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Voorzitter:** Ik heb de vergadering de droeve mededeeling te doen, dat eenige dagen geleden den Volksraad de kennisgeving heeft bereikt van het overlijden van de echtgenoot van een onzer medeleden, den heer Prawoto. Ik weet, dat het met de instemming van U allen is, dat ik dadelijk onze hartelijke deelneming aan den heer Prawoto heb betuigd met dit zoo smartelijke verlies.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Prawoto.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 15, 15, 16, 18 en 20 November 1935 No's. 21, 22, 16, 33 en 14 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie houdende herziening van de strafbepalingen en eenige daarmede verband houdende voorschriften in de slachtbelastingordonnanties (Ond. 49);
- b. de ordonnantie tot uitkeering van vennootschapsbelasting, welke wordt geheven van de winst van gemengde bedrijven, waartoe Nederland, Suriname of Curaçao gerechtigd is, aan het deelgerechtigde gebiedsdeel (Ond. 57);
- c. de ordonnantie tot nadere aanvulling van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 27);
- d. de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de motorvoertuigenbelasting (Ond. 56);
- e. de ordonnanties onderscheidenlijk tot wijziging van art. 3 der crisisinvoer-ordonnantie 1933 (Ond. 83) en tot tijdelijke regeling van den invoer van verschillende goederen (Ond. 82).

2. Brief van den fd. Gouvernements Secretaris van 15 November 1935 No. 2715a/A/B betreffende de invoerverordening manufacturen 1935.

3. Als voren van 17 November 1935 No. 2723b/A/B ter aanbieding van een afschrift van het Koninklijk besluit van 14 dezer houdende een verbod van invoer van goederen uit Italië ingevolge de sanctiewet 1935.

4. Als voren van 19 November 1935 No. 2731/B betreffende de economische samenwerking tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië.

5. Als voren van 19 November 1935 No. 2736a/A/B betreffende maatregelen ter uitvoering van de sanctiewet 1935.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Voorzitter.)

6. Als voren van 23 November 1935 No. 2753/A houdende mededeeling dat de Gouverneur-Generaal het op prijs zal stellen, indien de Volksraad zou kunnen besluiten tot spoedige behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de subsidieregelen voor particuliere ziekeninrichtingen voor on- en minvermogens (Ond. 75).

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 November 1935 No. 19 tot ontbinding van de Commissie van Voorbereiding voor de Suikerregelingen 1936.

8. Als voren van 16 November 1935 No. 12 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over een bedrag van ten hoogste f 29 000 voor uitgaven wegens deelneming in het maatschappelijk kapitaal van de op te richten N. V. tot aankoop en exploitatie van particuliere landerijen.

9. Als voren van 17 November 1935 No. 1 houdende aantekening van het Koninklijk besluit van 14 November 1935 No. 3 tot verbod van uitvoer van bepaalde transportdieren en grondstoffen naar Italië ingevolge de uitvoerverbodwet 1935.

10. Als voren van 17 November 1935 No. 2 bepalende, dat in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië zal worden afgekondigd het Koninklijk besluit van 14 November 1935, houdende een verbod van invoer van goederen uit Italië ingevolge de sanctiewet 1935.

11. Als voren van 19 November 1935 No. 6 bepalende, dat in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië zal worden afgekondigd het Koninklijk besluit van 14 November 1935 houdende een verbod van credieten aan Italië ingevolge de sanctiewet 1935.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de landsmiddelen over 1935, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Besluit van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst van 15 November 1935 No. 30669/B tot instelling van een commissie, welke tot taak zal hebben genoemde directeur van advies te dienen omtrent de reorganisatie van het onderwijs in den kleinhandel aan leerlingen dan wel abiturienten van Inlandsche scholen der 2de klasse en de opleiding van leerkrachten ten behoeven van bedoeld handelonderwijs.

4. Brief van het Hoofdbestuur van de V. A. I. B. van 13 November 1915 No. 831/H.B./1935 ter aanbieding van een aantal overdrukken van het artikel „Regionale salarisregeling” uit Onze bode.

5. Brief van de Koninklijke Nederlandsch-Indische Motor Club van 14 November 1935 No. 7821/A ter aanbieding van 1 exemplaar van het Statistisch Overzicht betreffende de beweging van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende de eerste drie kwartalen 1935.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Zooals U bij brief van gisteren is medegedeeld, heeft de Regeering verzoekt om het eerste onderwerp, dat op de agenda staat, onderwerp No. 59, nog even aan te houden, zulks met het oog op het eerstdaags verschijnen van een tweede nota van wijziging.

Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot het heffen van landsopeenten op de aanslagen in de inkomstenbelasting over het jaar 1935. (Ond. 61).

Opcenten op de inkomstenbelasting 1936 (Ond. 61). — Nadere wijziging subsidieregelen voor particuliere ziekeninrichtingen (Ond. 75).

(Voorzitter, Van Helsdingen.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel mijnerzijds tot onmiddellijke behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de subsidieregelen voor particuliere ziekeninrichtingen voor on- en minvermogens. (Ond. 75.)

Omtrent dit onderwerp is onder de ingekomen stukken de mededeeling vermeld, dat de Regeering het op prijs zal stellen, indien de Volksraad dit onderwerp zoo spoedig mogelijk zou willen behandelen.

Aangezien de termijn van voorbehoud aan den Volksraad in pleno morgen zal zijn verlopen en ik de zekerheid heb, dat te dien aanzien geen verzoek tot voorbehoud zal worden ingediend, komt het mij voor, dat er geen bezwaar bestaat om aan het verzoek van de Regeering zelfs in die mate te voldoen, dat reeds vandaag de behandeling van dit onderwerp plaats vindt. Het is nog tijdig, n.l. dd. 23 November jl., aan de leden van het College medegedeeld. Ik geloof derhalve niet, dat er van de zijde van de leden bezwaar behoeft te worden gezien in de behandeling van het ontwerp in deze vergadering.

Zonder hoofdelijke stemming wordt tot behandeling van onderwerp 75 besloten; hiertoe wordt terstond overgegaan.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van het voorliggend ontwerp zou ik slechts enkele opmerkingen willen maken.

In de eerste plaats wil ik verklaren, dat ik met zeer veel genoegen de Memorie van Antwoord heb gelezen, vooral ook, omdat na de betreffende opmerking in het Gedelegeerdenverslag de Regeering volmondig erkent, dat inderdaad deze vermindering van subsidie ontegenzeggelijk aan de particuliere organisaties groote moeilijkheden zal opleveren om haar arbeid voor de bevolking van de streek, waarin zij gevestigd zijn — haar zoo zegenrijken arbeid —, met succes te kunnen volbrengen.

De Regeering erkent, dat iedere subsidievermindering noodwendig tengevolge zal hebben een vermindering van bemoeienis der desbetreffende ziekenhuizen met de gezondheidszorg en geeft nu den raad aan de ziekenhuizen om strengere selectie toe te passen bij de opneming van de patienten en ook tot een snelleren afvoer van genezen of bijna genezen patienten over te gaan, om daardoor meerdere ruimte in de ziekenhuizen voor het opnemen van nieuwe patienten te verkrijgen. Ik meen, dat dit middel door de verschillende particuliere organisaties reeds voordien werd toegepast, zoodat deze raad van de Regeering al heel weinig verbetering in den toestand zal kunnen brengen.

De Regeering verklaart verder, Mijnheer de Voorzitter, dat ten deze niet vergeten mag worden, dat de individuele ziekenzorg van de particuliere organisaties toch nooit van primair belang kan zijn en dat van veel grootere betekenis is de preventieve gezondheidszorg, die dan in hoofdzaak Regeeringszorg is. Ik geloof niet, dat er iemand zal zijn, die zou willen ontkennen, dat de preventieve gezondheidszorg inderdaad van overwegend belang is, maar voor de streek, waarin de betrokken particuliere organisatie werkt, moet toch wel degelijk het daargelegen ziekenhuis als een zaak van de eerste orde worden beschouwd. En daarom is ook het voortbestaan en geregeld voortwerken en zoo mogelijk zelfs de uitbouw van dergelijke ziekenhuizen noodzakelijk om nog vermeerdering in dezen arbeid te brengen en verdere verzorging er van mogelijk te maken. Dat is te meer noodzakelijk, nu de Overheid zelf ernaar streeft zich zooveel mogelijk te onttrekken aan alle

(Van Helsdingen.)

individuele ziekenzorg en die over te laten aan het particulier initiatief. Wanneer men echter staat voor de keuze, dat een zeker bedrag moet worden bezuinigd en dit of op den algemeenen dienst van de preventieve gezondheidszorg zou moeten geschieden of op de individuele gezondheidszorg, dan wil ik gaarne de Regeering toegeven, dat men dat bedrag van bezuiniging beter kan vinden op laatstgemeld terrein. En daarom, wanneer deze keuze er eenmaal is, aanvaard ik ook de voorgestelde bezuiniging. Overigens maak ik ook met erkentelijkheid gewag van de erkenning van de Regeering, dat er bij de besprekingen, die te dezen opzichte zijn gevoerd met de particuliere organisaties, over het bedrag zelf niet is gesproken, tenminste de vrijheid om daarop te tawarren niet is opengelaten, doch dit bedrag van bezuiniging eenvoudig door de Regeering is opgelegd.

Ik reken daarnaast, dat het een gelukkige omstandigheid is, dat bij de onderlinge besprekingen tusschen de vertegenwoordigers van de particuliere ziekenzorg en den Dienst der Volksgezondheid volledige overeenstemming is bereikt ten aanzien van de methoden, waarop het te bezuinigen bedrag gevonden moet worden.

Ik wil hierbij nog uitdrukkelijk de hoop uitspreken, dat op dezen dienst geen verdere bezuinigingen gevonden zullen behoeven te worden. Ik wil hierbij in herinnering brengen de nadrukkelijke uitspraak van onze geëerbiedigde Koningin, die een zoo groote belangstelling in dezen dienst heeft en die juist naar aanleiding van de op dezen dienst reeds toegepaste bezuinigingen zich heeft afgevraagd en ook de Regeering om inlichtingen heeft gevraagd, of verdergaande bezuinigingen nog langer verantwoord zijn in verband met den verslechterden gezondheidstoestand der inheemsche bevolking. Ik hoop dan ook, dat men niet verder zal gaan en dat men dezen dienst bij verdergaande bezuinigingen zal verschoonen.

Ten aanzien van de vergoedingen aan verpleegsters is in het Gedelegeerdenverslag protest aangeteekend tegen de al te simplistische voorstelling, die de Regeering ten deze gegeven heeft, alsof deze vergoeding alleen zou bestaan in voeding.

In het Gedelegeerdenverslag is erop gewezen, dat ook voor de kosten, verbonden aan kleeding, bewassing en verlichting uit dezen post wordt geput, terwijl ook nog andere objecten van financiering worden aangegeven.

De Regeering is in de Memorie van Antwoord vrij uitvoerig op al deze objecten ingegaan en heeft de noodzakelijkheid van ieder min of meer erkend of ontkend. Ik geloof, dat ik op deze gedetailleerde bespreking niet verder behoef in te gaan, maar wil toch even naar voren brengen, dat geen der bepalingen dezer subsidie-ordonnantie een bepaalde bestemming aan de subsidie geeft. Bij de besteding der subsidie is de particuliere organisatie geheel vrijgelaten. De opzet is geweest: dat het geheele particuliere ziekenhuiswezen uit de subsidie wordt gefinancierd, terwijl voor de afzonderlijke onderdeelen van dezen zorg geen bijzondere subsidie wordt gegeven; daarom zou afrekening per post dan ook niet op haar plaats zijn.

Tegen de afrekening op zichzelf bestaat niet het minste bezwaar, te minder, omdat nooit of te nimmer sprake is van het maken van winst door een ziekenhuis, integendeel, de exploitatie moet steeds sluitend worden gemaakt doordat van anderen kant, niet in het minst uit de kas van de zending zelve, de financiën moeten komen om de exploitatie sluitend te maken.

Ik wil in dit verband nog even een passage uit het Gedelegeerdenverslag corrigeeren.

In het Gedelegeerdenverslag wordt als een feit vermeld, dat elk exploitatieoverschot onmiddellijk pleegt te worden omgezet in uitbreiding van het hulpbetoon. Ik meen echter, dat dit niet zoo in de commissie is gezegd, althans is door mij in de commissievergadering de opmerking gemaakt, dat er

(Weyer, wnd. hoofd D.V.G.)

geen sprake van is, dat het eenvoudig een legende is, dat er particuliere ziekenhuizen zijn — althans wat de zendings-ziekenhuizen betreft — die winst maken en dat, bij aldien — gesteld dit welhaast ondenkbare geval — winst mocht worden gemaakt, een exploitatieoverschot nooit komt ten bate van het personeel of wie ook, maar van de bevolking zelf, doordat men dan streven zou naar uitbreiding van de zieken-zorg.

Tegen de afrekening heb ik overigens geen bezwaar. Wel vrees ik, dat de afrekening het gevaar met zich zal brengen van toenemende administratieve bemoeienis van gouvernementswege met het particuliere ziekenhuiswezen; daartegen wil ik dan ook een ernstig waarschuwend woord richten, opdat de Regeering bij de afrekening zoo sober mogelijk is in het vragen van allerlei toelichtingen.

Tenslotte wil ik eindigen met de opmerking, die ook in het Gedelegeerdenverslag is opgenomen, dat ik met groote erkentelijkheid ervan heb kennisgenomen, dat de geneesmiddelen verder weer gratis aan de ziekenhuizen zullen worden verstrekt.

Ik meen, dat dit een zeer gunstig resultaat is van de besprekingen die door den D. V. G. en de betrokken vertegenwoordigers der particuliere organisaties zijn gevoerd.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid de heer Van Helsdingen heeft de hoop uitgesproken, dat met verdere bezuiniging op dezen tak van regeeringsbemoeienis niet verder zal worden gegaan en ik ondersteun die hoop gaarne, doch zou daaraan nog willen toevoegen, dat ik hoop, indien zou blijken, dat enkele bepaald nuttige instellingen — waarvan de wenschelijkheid van instandhouding door Regeering en D. V. G. wordt erkend — niet in stand kunnen worden gehouden als gevolg van deze nieuwe subsidieregeling, dat de Regeering dan niet zal schromen om incidenteel in te grijpen, eventueel uit andere fondsen buiten de stringente subsidiebepalingen om, teneinde een dergelijk euvel te voorkomen.

De heer **Theunissen**, wd. hoofd van den D. V. G.: Mijnheer de Voorzitter! Na de woorden van den heer Van Helsdingen meent de Regeering eigenlijk in haar antwoord vrij kort te kunnen zijn.

Ik zou willen beginnen met een der laatste punten, door het geachte lid aangevoerd en ook door den heer Weyer gememoreerd, nl. daar waar de hoop werd uitgesproken, dat geen verdere bezuiniging op deze afdeling van den D. V. G. zou worden toegepast. Men zal begrijpen, dat het natuurlijk uiterst moeilijk is om in dit opzicht een absolute toezegging te doen, omdat men nooit kan weten hoe 's lands financiën zich zelfs in de naaste toekomst kunnen ontwikkelen, doch wel kan ik zeggen, dat inderdaad de Regeering er ook van overtuigd is dat, zooals reeds in de Memorie van Antwoord werd medegedeeld, door de hier toegepaste bezuinigingen vele problemen door de particuliere ziekeninrichtingen zullen moeten worden opgelost. Ik kan ook verzekeren, dat, wanneer in dit opzicht niet onafwendbare urgentie zou bestaan, — waarmede tenslotte ook de heer Van Helsdingen accoord zou kunnen gaan — zeker niet de bedoeling voorzit om op dit object nog verdere bezuinigingen te doen plaatshebben.

(De heer Van Helsdingen: Dank U zeer.)

Hiermede meen ik tevens antwoord te hebben gegeven op het eerste gedeelte van de vraag van den heer Weyer, die verder nog vroeg of, wanneer mocht blijken dat in een bepaald geval dusdanige moeilijkheden zouden ontstaan dat werkelijk van een noodtoestand zou kunnen worden gesproken, het dan mogelijk zou zijn om buiten de min of meer straffe bepalingen van het subsidiereglement om, daaraan

(Wnd. hoofd D.V.G.)

een tegemoetkoming te verlenen. Ook dat wil ik hierbij gaarne toezeggen.

Het zal altijd zoo gaan, dat men zal moeten rekening houden met den algemeenen toestand, doch waar dat mogelijk is, zal de Regeering niet afwijzend staan tegenover- en zeker bereid worden gevonden tot het verlenen van tegemoetkoming.

Het lijkt mij niet noodzakelijk om uitvoerig in te gaan op wat de heer Van Helsdingen verder heeft gezegd. Het doet de Regeering buitengewoon veel genoegen van het geachte lid te hebben mogen vernemen dat, hoe hoog ook hij de individueele ziekenverzorging aanslaat, hij toch op het standpunt staat dat, indien er inderdaad moet worden bezuinigd, de hygiënische verzorging, — de preventieve gezondheidszorg, — primair is te achten. Wanneer er geen geld is en er bezuinigd moet worden, dan moet noodgedwongen de individueele ziekenverzorging als slachtoffer vallen, daar dit in ieder geval minder ernstige gevolgen heeft dan wanneer bepaalde objecten van preventieve gezondheidszorg schade zouden ondervinden.

De heer Van Helsdingen heeft verder nog even gesproken over de suggestie van de zijde der Regeering, dat mogelijk nog wel een en ander zou kunnen worden ondervangen en daardoor ook sommige moeilijkheden zouden kunnen worden verkleind, indien een strengere selectie werd toegepast bij de opname en indien zou worden overwogen of het ontslag uit een inrichting niet zou kunnen worden bespoedigd. Het geachte lid zeide, dat zulks in de particuliere inrichtingen al geschiedt en dat het advies dankbaar zou worden aanvaard, ook al was het onnoodig. Toch is dit een punt, waarover discussie altijd buitengewoon lastig zal zijn. De appreciatie van de indicatie tot opname van patienten in ziekenhuizen kan reeds bij verschillende medici onderling verschillend zijn, evengoed als het uitschrijven van de patienten uit de ziekenhuizen. Volgens de ervaring, die de Regeering zelf in haar eigen medische centra, de Gouvernements burgerlijke ziekeninrichtingen heeft opgedaan, is toch wel gebleken, dat men met deze contingentering, wanneer aan dit punt maar de noodige aandacht wordt gewijd, verder kan gaan dan aanvankelijk werd gemeend. Ik heb over deze kwestie met verschillende doktoren gesproken en van hen kreeg ik de verzekering, dat er op dit punt nog wel iets valt te bereiken en dat het wellicht mogelijk zal zijn, dit principe verder door te voeren, zonder dat aan de ziekeninrichtingen direct nadeel wordt toegebracht. De kwestie is hierom zoo moeilijk, omdat elke dokter het weer bij iederen patient opnieuw moet afwegen. Het blijft in ieder geval een punt, dat door de betrokken medici niet nadrukkelijk genoeg in beschouwing kan worden genomen.

De heer Van Helsdingen sprak voorts zijn leedwezen uit over de verplichting tot het overleggen van de exploitatierekeningen en uitte daarbij de hoop, dat de toenemende bemoeienis van het Gouvernement met het particuliere ziekenhuiswezen geen al te intensieve vormen zal aannemen, waarmede de heer Van Helsdingen vermoedelijk zal bedoelen, dat niet al te zeer zal worden vastgehouden aan de op zichzelf nu eenmaal noodwendig straffe voorschriften e.d. De Regeering kan hem de verzekering geven, dat de contrôle op de exploitatierekeningen met de noodige soepelheid zal plaats vinden.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft hiermede hetgeen beide sprekers naar voren hebben gebracht, in hoofdzaak beantwoord.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.02 uur v.m. gesloten.

(D.V.D. Book 1, 1771)

The first part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1771. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The second part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1772. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The third part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1773. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The fourth part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1774. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The fifth part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1775. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The sixth part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1776. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The seventh part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1777. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The eighth part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1778. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

The ninth part of the book contains a list of the names of the persons who were members of the Society of Friends in the year 1779. The names are arranged in alphabetical order, and each name is followed by a short description of the person's life and work.

10de VERGADERING — DINSDAG 3 DECEMBER 1935.

Ingekomen stukken. — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Manado (Ond. 70). — Wijziging rechten-ordonnantie, Reglement op de Strafvordering, Inlandsch Reglement en Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 76). — Aanstelling van personeel bij den Volksraad op 80% van de bezoldiging (Ond. 77). — Tweede behandeling wijziging en aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 72).

10de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 3 December 1935.

(Bijeenroepingsuur 9.30 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Manado (Ond. 70). — Wijziging rechten-ordonnantie, Reglement op de Strafvordering, Inlandsch Reglement en Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 76). — Aanstelling van personeel bij den Volksraad op 80% van de bezoldiging (Ond. 77). — Tweede behandeling wijziging en aanvulling Wetboek van Strafrecht (Ond. 72).

Voorzitter: de heer mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeosoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van het lid R. P. Soeroso, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Brief van den 1sten Gouvernements secretaris van 3 December 1935, no. 2812, houdende mededeeling betreffende verhooging van het basisquotum voor Nederlandsch-Indië met betrekking tot de rubberrestrictie voor 1936 en volgende jaren.

Dit stuk zal worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 26 November 1935 No. 8 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Kinaitvoer-ordonnantie (Ond. 85).

De stukken zijn gedrukt.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 21 en 22 November 1935 Nos. 23 en 18 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld:

a. de ordonnantie tot wijziging van de Mijnordonnantie 1930 (Ond. 68);

b. de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie regelen- de de aanwijzing van de Bankatinwinning tot Landsbedrijf in den zin der Indische bedrijvenwet (Ond. 71).

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 22 November 1935 No. 28 houdende wijziging van het besluit tot vaststelling van een korting op de loonen van op of na 1 Juni 1935 in 's Lands dienst aan te nemen personeel.

5. Als voren van 22 November 1935 No. 29 houdende herbenoeming van dr. J. Offringa tot hoofd van den dienst der Volksgezondheid.

6. Als voren van 26 November 1935 No. 18 houdende o.a. ontslag van Jhr. Mr. W. J. de Jonge en A. Bos als lid van de Commissie van Bijstand voor den P. T. T.-dienst.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soetardjo.)

De sub 3 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. Mededeeling van dr. J. Offringa van 30 November 1935, dat hij de leiding van den dienst der Volksgezondheid wederom heeft aanvaard.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. De Ontwerp-ordonnantie ter bekrchtiging van het besluit van den Gemeenteraad van Manado van 16 October 1934 No. 153 G. B. 1/2/14, zooals dit werd gewijzigd bij raadsbesluiten van 1 Februari en 28 Augustus 1935 Nos. 8 G. B. 1/1/8 en 33 G. B. 1/2/8, voorzover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 70);

2. De Ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Rechtenordonnantie, het Reglement op de Strafvordering, het Inlandsch Reglement en het Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 76);

3. De Ontwerp-ordonnantie betreffende de aanstelling van personeel bij den Volksraad op 80% van de bezoldiging, bedoeld in Staatsblad 1934 No. 161 (Ond. 77), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (Stuk 6).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de tweede behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het wetboek van Strafrecht (Ond. 72; Zittj. 1933—'34, Ond. 152; Zittj. 1934—1935, Ond. 174.)

Op dit onderwerp is hedenmorgen een amendement ingediend. Ik moge even herinneren aan de goede traditie in ons college, dat een Regeeringsgemachtigde alleen wordt gewaarschuwd, als zich tevoren sprekers hebben aangemeld.

Het amendement, ingediend door de heeren Soetardjo, De Hoog en Soangkoepon (Ond. 72, st. 6), luidt als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in artikel 528 lid (1) sub 3e, voorkomende onder A van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 72), de woorden „vervat in bescheiden” te wijzigen in „ontleend aan bescheiden”.

De late indiening van het amendement heeft ten gevolge, dat het nog niet kan worden geroneografeerd. Aangezien het echter betrekking heeft op een punt, dat bij de schriftelijke voorbereiding de aandacht heeft gehad en de redactiewijziging van eenvoudigen aard is, geloof ik wel, dat niettemin tot directe behandeling kan worden overgegaan.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij vooraf een verontschuldiging woord te moeten vuten, over de late indiening van het amendement, dat U zoo juist hebt voorgelezen. Omstandigheden hebben mij in dit geval genoopt dit amendement tot het laatste moment aan te houden, doch ik geef U de verzekering, dat voor het vervolg een dergelijke onregelmatigheid niet meer zal voorkomen.

(Soetardjo.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet tot mijn leedwezen constateeren, dat de Regeering blijkens de Memorie van Antwoord niet bereid wordt gevonden, gevolg te geven aan de in het gedelegeerdenverslag gegeven suggestie tot nadere wijziging der redactie van het nieuwe artikel 528, zoodat de woorden „vervat in bescheiden”, voorkomende in alinea 1, sub 3e, gewijzigd worden in „ontleend aan bescheiden”. Ik zie mij dus genoodzaakt een amendement van die strekking in te dienen.

De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord, dat ook bij de nieuwe redactie van lid (1) sub 3e der nieuwe strafbepaling bona-fide publicaties niet gestraft kunnen worden. Deze opvatting is naar bescheiden meening niet geheel juist. Wat toch is het geval? Volgens de redactie van het ontwerp, hetgeen ten overvloede in de Memorie van Antwoord is betoogd, heeft de vervolgingsambtenaar enkel te bewijzen, dat de beklagde „den geheimen aard” der gegevens „redelijkerwijze” heeft kunnen „vermoeden”. Niet bewezen behoeft dus volgens de Memorie van Antwoord te worden, dat de gegevens aan geheime bescheiden zijn ontleend, hetgeen volgens de Memorie van Toelichting juist de uitdrukkelijke bedoeling der strafbepaling moet zijn, en zeer terecht. De Memorie van Toelichting zegt immers nadrukkelijk het volgende:

„Een bij herhaling voorkomend euvel is evenwel, dat een journalist een bericht publiceert, waarin gegevens verwerkt zijn, die ontleend zijn aan geheime ambtelijke verwerpen. Dit euvel nu beoogde het door den Volksraad verworpen punt te bestrijden en daarom den leidsa de voorgestelde bepaling juist aan dit punt haar beteekenis.”

En eenige regels verder:

„Het schijnt niet goed mogelijk op andere wijze de openbaarmaking van geheime stukken te bestrijden”.

Overduidelijk blijkt daaruit, dat doel der strafbepaling is der openbaarmaking van geheime stukken te bestrijden. Verder wenscht de wet niet te gaan. Het is mijns inziens redelijk en noodzakelijk, dat de redactie der wetsbepaling zich hiernaar richt. Dit nu is niet het geval. De redactie maakt het namelijk mogelijk, dat een redacteur, die zijn gegevens niet heeft ontleend aan geheime stukken, doch uit andere bron heeft geput, gestraft wordt, indien slechts aangetoond kan worden, dat hij redelijkerwijze kon vermoeden, dat de openbaar gemaakte gegevens van geheimen aard zijn en mits die gegevens in geheime stukken vervat zijn, onverschillig of de bron, waaruit hij de gegevens heeft geput, met de geheime stukken niets van doen heeft.

Nu is het betrekkelijk gemakkelijk — dit kan ik als gewezen politieambtenaar verzekeren —, van een min of meer ontwikkeld persoon aan te toonen, dat hij redelijkerwijze heeft kunnen vermoeden, dat bepaalde gegevens van geheimen aard zijn, zoodat in negen van de tien gevallen de man er in zal loopen.

Het is wel duidelijk, dat het voor ambtenaar en particulier moeilijk wordt onder vigneer van de voorgestelde strafbepaling, althans in de redactie zooals die thans luidt, in dergelijke gevallen door middel van een publicatie voor hun belangen op te komen. En dit moet in een geordende maatschappij toch ontoegankelijk in het belang van de gemeenschap worden geacht.

Waar moet het heen, wanneer zelfs dit recht den burger wordt ontnomen? Maar het is blijkens de Memorie van Toelichting gelukkig ook niet de bedoeling der Regeering. Het is — dit zij nogmaals gezegd — de openbaarmaking van geheime stukken, die de Regeering wenscht te bestrijden. En hierin heeft Zij mij geheel aan haar kant; want geen ander als juist de Indonesische bestuursambtenaar is vooral in de laatste jaren zoozeer slachtoffer van dat euvel geweest. En wanneer de Regeering dit kwaad wenscht te bestrijden, zoo ben ik de eerste, die zulks zal toejuichen. Maar verder mag Zij ook niet gaan. En met name niet, dat aan den burger, in gevallen als in de ontwerp-ordonnantie bedoeld, namelijk wanneer een zaak per geheime officieele correspondentie wordt

(Van Helsdingen, Directeur van Justitie.)

behandeld, het recht wordt ontnomen om met gebruikmaking van gegevens, niet aan de desbetreffende geheime bescheiden ontleend, in een publicatie voor zijn rechten op te komen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde mij na deze korte toelichting heeft begrepen en genegen zal zijn, de in het ingediende amendement voorgestelde redactie-wijziging over te nemen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter. Slechts een korte opmerking. Ik wil toegeven, dat de voorgestelde redactie van het amendement overeenkomt met de Memorie van Toelichting. Doch ik zie daarin een niet ongevaarlijke verzwakking van het ontwerp. Voornamelijk wil ik echter opkomen tegen de bewering van den eersten geachten spreker, als zou het heel gemakkelijk zijn te bewijzen, dat het aannemelijk is, dat de betrokkene den geheimen aard der gegevens redelijkerwijze heeft kunnen vermoeden. Ik sta te dezen opzichte vierkant tegenover zijn opvatting. Ik meen n.l., dat het een van de zwaarste bewijzen is in het strafrecht om zoo aan te toonen, dat de rechter het aanvaardt, dat hier het verband kan worden gelegd, hetwelk de wet in de ordonnantie heeft neergelegd. En waar het voorliggende voorstel toch op zichzelf beschouwd reeds een zeer belangrijke verzwaring is van den bewijslast van den ambtenaar van het Openbaar Ministerie, zou ik niet gaarne medewerken tot een verdere verzwakking van de strafbepaling.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De gelukkige omstandigheid, dat het ingediende amendement overeenstemt met een denkbeeld, dat vroeger bij de behandeling van dit ontwerp al vaker naar voren is gekomen, maakt het mij mogelijk, dadelijk te antwoorden. Het is bij de behandeling in een vorige instantie van het ontwerp al voorgesteld, om in plaats van „gegevens, vervat in bescheiden” te lezen „gegevens ontleend aan bescheiden”. Deze kwestie is dus ook al door de Regeering zorgvuldig overwogen. De Regeering heeft overwogen, of het mogelijk zou zijn de bepaling zoo te lezen als thans wordt voorgesteld en Zij is tijdens de behandeling van dit ontwerp tot de conclusie gekomen, dat dit zeer bepaald onraadzaam is.

Mijnheer de Voorzitter! Om nu nog duidelijk te maken, waarom de Regeering deze wijziging onraadzaam acht, kan ik niet beter doen dan mij aan te sluiten bij hetgeen is gezegd door den tweeden geachten spreker over de ontwerp-ordonnantie, den heer Van Helsdingen. Inderdaad zou een dergelijke wijziging beteekenen een verzwakking van de strafbepaling en daartegen bestaat groot bezwaar, ook al weder om dezelfde redenen, die de heer Van Helsdingen opnoemde, n.l. dat de betrokken bepaling werkelijk al niet zoo heel sterk is.

De Regeering heeft nu tot tweemaal toe een stap gedaan, die de strekking had om de strafbepaling te verzwakken, om daarmee tegemoet te komen aan geopperde bezwaren. Zij heeft de redactie tenslotte zoo gemaakt, dat het, zooals de heer Van Helsdingen heeft gezegd, werkelijk niet zoo gemakkelijk zal zijn voor den vervolgenden ambtenaar om met een vervolging te komen.

Het zal werkelijk niet gemakkelijk zijn om aannemelijk te maken, dat de verdachte, de publicist, redelijkerwijs kon vermoeden, dat het inderdaad ging om geheime gegevens. Dat is niet gemakkelijk en dat is naar de meening der Regeering een volkomen voldoende waarborg tegen de vervolging — waartegen de heer Soetardjo waarschuwt — van een bona fide publicist, die een gegeven toevallig heeft vernomen en, zonder ook maar te vermoeden, dat het is een schending van geheim, het heeft gepubliceerd. Dit is een volkomen voldoende waarborg; verzwakt men den waarborg door van den vervolgenden ambtenaar méér te eischen, dan dat hij aannemelijk maakt, dat de verdachte heeft kunnen vermoeden, dat het een geheim betrof, gaat men in de bepalingen opnemen als

(Soetardjo.)

element van het strafbare feit, dat het gegevens betreft, ontleend aan geheime ambtelijke bescheiden, dan maakt men inderdaad het bewijs voor den vervolgenden ambtenaar zeer moeilijk, naar de Regeering meent te moeilijk.

(De heer Th a m r i n: Zoo staat het toch ook in de Memorie van Toelichting?)

Neen, de Regeering heeft steeds op het standpunt gestaan, dat van den vervolgenden ambtenaar niet moet en mag worden geëischt, dat hij aantoon, bewijst, dat de overtreders zijn kennis heeft geput uit geheime ambtelijke bescheiden. Er komt nog iets bij. Men brengt naar mijn persoonlijke meening een element van onzekerheid in de strafbepaling. Wat beteekent het: gegevens, ontleend aan ambtelijke bescheiden? Bedoelt men daarmee ontleend door den persoon, die vervolgd wordt; men zou het taalkundig zoo kunnen opvatten, maar dat kan niet de bedoeling zijn, want het is toch niet de bedoeling, dat de journalist, die van een ambtenaar, die inzage heeft gehad van een geheim ambtelijk stuk, den inhoud van het stuk te hooren krijgt, niet onder de strafbepalingen valt, omdat hij de gegevens niet zelfs aan het ambtelijke stuk heeft ontleend, maar deze indirect daaraan ontleende.

Dus beteekent de thans voorgestelde wijziging, dat de vervolging zal moeten aangeven precies langs welken weg de gepubliceerde gegevens ten slotte uit de ambtelijke stukken in de publicatie zijn gekomen en dat is een buitengewoon moeilijke bewijs. Het is trouwens niet noodig ook, want wanneer de vervolgende ambtenaar inderdaad aannemelijk kan maken, dat de publicist zeer goed kan hebben begrepen, dat het ging om een geheim gegeven, dat niet mag worden gepubliceerd, is er geen enkele reden, waarom dan ook nog moet worden gevegd, dat stap voor stap de weg, waarlangs de publicist is gekomen aan de wetenschap, waarvan hij misbruik heeft gemaakt, wordt aangetoond.

Dat is niet noodig, omdat de vervolging het aannemelijk moet maken voor den rechter en men mag toch wel vertrouwen, dat de rechter zich niet laat afschepen met algemeene formules als: deze journalist is wel zoo bekwaam en zoo scherpzinnig, dat hij heeft kunnen begrijpen, dat de door hem gepubliceerde gegevens geheim waren. Dat is natuurlijk in het geheel niet de bedoeling, het is natuurlijk de bedoeling, dat aannemelijk wordt gemaakt, dat de publicist willens en wetens handelde in strijd met de bepalingen. Wanneer dat het geval is, is het volkomen voldoende om een vervolging in te stellen en als daarmede verder volkomen wordt gemaakt staat het aan den vervolgende verder volkomen vrij, om aan te toonen, dat en hoe hij op legale wijze aan de wetenschap is gekomen van de gepubliceerde gegevens. Wanneer het gaat om een bona fide publicist moet hij ook kunnen aantoonen, dat hij bona fide is geweest.

Hij moet dan toch ook kunnen vertellen, waar hij dat dan vandaan heeft en dan kan onmiddellijk blijken, dat hij ten onrechte is verdacht van opzettelijke schending van het geheim.

De Regeering heeft reeds overwogen, lang tevoren, of op deze wijze worden tegemoetgekomen aan de bezwaren die men tegen deze bepaling had en heeft toen aangenomen, dat men op deze wijze het gestelde doel zou voorbijgeschieten en de bepaling practisch veel te moeilijk toepasbaar zou worden gemaakt. Zij heeft toen een andere methode gezocht, welke heeft geleid tot de opneming van die restrictie in de bepaling die zegt, dat de vervolgingsambtenaar aannemelijk moet maken dat hier geen bonafides aanwezig was. Om nu daaraan weer te gaan toevoegen het reeds verworpen verzwaren van den bewijslast van het openbaar ministerie, acht de Regeering bepaald onraadzaam en Zij moet daarom de aanneming van dit amendement ten sterkte ontraden.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde

(Van Helsdingen.)

moet ik er mijn verwondering over uiten, dat hij bekendstelde, dat het punt waarover dit amendement gaat, reeds lang een onderwerp van gedachtenwisseling heeft uitgemaakt in de kringen van hen, die het ontwerp hebben samengesteld, terwijl in dat ontwerp toch nog dit groote verschil valt te constateeren, dat de redactie van het ontwerp zelf en de toelichting daarop in lijnrechte tegenstelling met elkander zijn. Zooeven heb ik al gezegd, dat de Memorie van Toelichting telkens spreekt van openbaar maken van geheime stukken, terwijl de bepaling zelf hiervan niet reept, doch spreekt over het publiceeren van gegevens, waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed, dat ze van geheimen aard zijn, en vervat zijn in geheime ambtelijke stukken. Is er hier misschien sprake van een misverstand tusschen den geachten Regeeringsgemachtigde en mij? De geachte Regeeringsgemachtigde heeft nl. zooeven gezegd, dat in gevallen waaraan ik beklagee heeft aankomen, dat hij de gegevens langs zoodanigen weg heeft verkregen dat sprake kan zijn van een bonafides, de beklagee niet strafbaar zou zijn.

Ik meen nu, dat zulks in strijd is met de redactie der bepaling. Gelijk gezegd, is voor de strafbaarheid van den beklagee eenerzijds voldoende dat wordt aangetoond, dat hij redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat de gegevens van geheimen aard zijn, en anderzijds, dat die gegevens zijn vervat in geheime stukken.

Thans een enkel woord over het meningsverschil omtrent het al dan niet gemakkelijker leveringen van bewijs ten aanzien van het kunnen vermoeden, dat stukken van geheimen aard zijn.

Ik geloof, dat zowel de Regeeringsgemachtigde als de heer Van Helsdingen hier twee zaken met elkander verwarren, in de eerste plaats: het bewijs, dat de gegevens ontleend zijn aan geheime stukken, in de tweede plaats de vraag, of de gegevens van geheimen aard zijn. Ik moet toegeven dat wanneer bewezen moest worden, dat de gegevens inderdaad zijn ontleend aan geheime stukken, het bewijs moeilijker te leveren zou zijn. Maar ik ben zoo vrij met de Regeering van meening te verschillen en houd vol, dat het bewijs wanneer men heeft te doen met een min of meer ontwikkeld persoon, van wien kan worden vermoed, dat hem bekend was dat bepaalde gegevens van geheimen aard waren, gemakkelijk zal zijn te leveren.

De Regeering en de heer Van Helsdingen beiden hebben gesproken van een verzwakking van het ontwerp door dit amendement. Niets is minder juist, want wat in het amendement wordt voorgesteld, is niets anders dan wat de Regeering wenscht, zooals dat is neergelegd in de Memorie van Toelichting.

(De heer Th a m r i n: Zeer juist.)

De voorstellers zouden derhalve de bezwaren van de Regeering zowel als van den heer Van Helsdingen willen afwijzen en het amendement handhaven, zooals het thans luidt.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij voorstellen, dat ons geacht medelid, de heer Soetardjo, niet bevredigd is door den gang van zaken. In de Memorie van Toelichting wordt inderdaad telkens gesproken van „ontleend aan”, terwijl de tekst van het ontwerp spreekt over „vervat in”. Inderdaad is dit een verschil en het ware wenschelijk geweest, dat de Regeering dit verschil in de Memorie van Toelichting nadrukker had toegelicht. Te eerder kan ik mij de onbevredigdheid van den heer Soetardjo begrijpen omdat, nadat in het Gedelegeerdenverslag hierop nadrukkelijk werd gewezen en het voorstel werd gedaan om tot wijziging over te gaan, de Regeering dit punt in de Memorie van Antwoord geheel is voorbijgegaan. Ik betreur dit, want indien de Regeering dit punt in de Memorie van Antwoord uitvoerig had toegelicht, zooals de Regeerings-

(Directeur van Justitie.)

gemachtigde dat zoojuist heeft gedaan, zou dat het debat belangrijk hebben kunnen bekorten.

Dit neemt echter niet weg, dat ik mijn bezwaar tegen het amendement blijf handhaven.

Ik wil alleen nog de opmerking maken, dat de eerste onder-teekenaar van het amendement mijns inziens over het hoofd ziet, dat juist het bewijs van het bona fide zijn van een journalist en het bewijs van den geheimen aard van stukken, nauw met elkaar samenhangen. Wanneer een journalist van verschillende kanten en van menschen, die niet in de eerste plaats aangewezen zijn dergelijke zaken te behandelen, speciaal van ambtenaren, bepaalde mededeelingen krijgt, is het bonafide zijn van dezen persoon buiten twijfel en dan is het bewijs niet te leveren, dat die persoon redelijkerwijze kon vermoeden, dat de gegevens van geheimen aard waren. Daarom juist is het betoog van den Regeeringsgemachtigde zoo krachtig, dat doordat het bonafide zijn van een ambte-naar of den betrokkene zelf, ook door den betrokkene kan worden voorgebracht, de moeilijkheid voor het Openbaar Ministerie zeer wordt vergroot. Ik wil voorts wijzen op de controverse die in de rechtspraak steeds bestaat tusschen het Openbaar Ministerie en den rechter. Het Openbaar Ministerie houdt naar zijn aard het oog meer gericht op het crimineele element en heeft de tendenz een beklagde, wanneer wordt vermeend, dat daartoe aanleiding bestaat, voor den rechter te brengen, terwijl de rechter, die de zaak meer objectief bekijkt en het voorgebrachte materiaal objectief zal toetsen, veel minder gemakkelijk zal overgaan tot het aanvaarden van den samenhang en de erkenning, dat de betrokkene redelijkerwijs had kunnen vermoeden, dat de gegevens van geheimen aard waren.

Ik meen dan ook, dat verwerping van het amendement is aan te bevelen.

De heer **Enthoven**, Directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een enkele opmerking over de vraag, of de Regeering zich wat te gemakkelijk zou hebben afgemaakt van de kwestie omtrent gegevens, „ontleend aan” in plaats van „gegevens, vervat in ambtelijke bescheiden — enz.”.

In het Gedelegeerdenverslag op het aan de orde zijnde ontwerp werd slechts terloops gezegd: Nu komt de Regeering weer met de woorden: „vervat in bescheiden”, en de gang, dien het betoog nam maakte het, naar het de Regeering voorkwam, niet noodig, daarop speciaal in te gaan. Maar er is meer.

(De Hoog.)

In het verslag, dat over het eerste ontwerp in deze is uitgebracht, is positief gevraagd om deze wijziging en daarop heeft de Regeering toen positief geantwoord, dat dit onraadzaam was. Dit punt is dus bij den aanvang van de behandeling reeds uitdrukkelijk met het college afgedaan.

Overigens nog slechts deze opmerking. De heer Soetardjo geeft thans toe, dat het zeer moeilijk zou zijn, te bewijzen, dat gepubliceerde gegevens rechtstreeks of indirect ontleend zijn aan een bepaald geheim stuk. Dat is nu juist, wat de Regeering en de heer Van Helsdingen ook betoogden, n.l. dat dit zoo moeilijk zal zijn en het is de Regeering niet duidelijk, hoe de heer Soetardjo daartegenover kan stellen dat het zoo ontzettend gemakkelijk zal zijn, iets anders te bewijzen, met name het tweede gedeelte van de bepaling, dus dat de verdachte redelijkerwijze kan hebben vermoed dat het om geheime ambtelijke bescheiden ging. Ook al zou dit laatste zoo gemakkelijk te bewijzen zijn, hetgeen de Regeering echter ontkent, dan nog blijft het volgens den heer Soetardjo zelf, uiterst moeilijk, aan te toonen, wat thans door aanneming van dit amendement in de bepalingen zou worden gebracht, n.l. dat het hier zou gaan om gegevens, direct of indirect ontleend aan een bepaald ambtelijk stuk.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen verzoeken, de vergadering eenige oogenblikken te schorsen.

De vergadering wordt gedurende eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Soetardjo e.s. (Ond. 72, stuk 6) wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen vóór en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Soetardjo, De Hoog, Prawoto, Wermuth, Thamrin, Ratu Langie en Soangkoepon.

Tegen stemmen de heeren: Roep, Sosrohadikeoesomo, Van Helsdingen, Kan, Kerstens, Weyer, Verboom en de Voorzitter.

De ontwerp ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.24 u.v.m. gesloten.

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Ingekomen stukken. — Wijziging ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. 59).

11de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 12 Dec. 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. 59). — Wijziging en aanvulling crisis-voorziening voor het loopende verpondingstijdvak (Ond. 81). — Vaststelling kiezerslijst 1935 voor stadsgemeente Blitar (Ond. 74). — Wijziging kiesordonnantie gemeenteraden (Ond. 80). — Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86). — Intrekking moties Ond. 1, Alg. Ged., stukken 7, 8, 9 en 13.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kau, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Beets, Maris en Westrouen van Meeteren.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikking:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 5 December 1935 No. 12 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie houdende eenige voorzieningen in verband met de oprichting van Landswerkenrichtingen (Onderwerp 87).

2. Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 5 December 1935 No. 2831/C ter aanbieding van een uiteenzetting van de Regeering nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

De stukken zijn of worden gedrukt.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 29 November en 2 December 1935 Nos. 16 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld

a. de ordonnantie tot nadere wijziging van subsidieregelen voor *particuliere ziekeninrichtingen* voor on- en minvermogenen (Ond. 75);

b. de ordonnantie tot het heffen van Landsopcenten op de aanslagen in de inkomstenbelasting over het jaar 1936 (Ond. 61).

4. Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 30 November 1935 No. 2805a/B betreffende contingentieering van autobanden.

5. Als voren van 7 December 1935 No. 2854/B ter aanbieding van de opgemaakte rekening en verantwoording nopens de Nederlandsch-Indische leening 1934 (derde uitgifte).

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 December 1935 No. 21 houdende benoeming van J. Berendsen in de „Pensioenscommissie voor Particuliere Werknemers”.

De sub 3 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. *Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur* houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Weyer.)

2. Adhaesiebetuiging aan de motie van den stadsgemeenteraad van Kediri betreffende het bandjir-vrijmaken van de Brantas-vlakte.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende op de in te voeren regionale bezoldigingsregeling betrekking hebbende bescheiden:

1. Afschrift van een verzoekschrift van de commiezen-redacteur bij de Algemeene Rekenkamer en het departement van Financien aan den Gouverneur-Generaal, waarbij wordt verzoekt om de commiezen-redacteur buiten de regionale bezoldigingsregeling te doen vallen.

2. Verzoekschrift van den Bond van Administratief personeel bij de verschillende Landsdiensten, waarbij het College van Gedelegeerden wordt verzoekt om der Regeering te adviseeren niet tot invoering van de regionale bezoldigingsregeling over te gaan.

3. Brief van de Katholieke Vakcentrale in Nederlandsch-Indië, waarbij o.m. wordt verzoekt om in geen geval de klerken en commiezen onder het regionale bezoldigingsstelsel te doen vallen.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 59), als gewijzigd bij nota's van wijzigingen (Stukken 5 en 7).

Ik maak de leden erop opmerkzaam, dat er twee nota's van wijzigingen zijn binnengekomen. De eerste is in de afdelingen onderzocht; de tweede nota van wijzigingen lijkt niet van dien aard, dat het noodig zou zijn een afdelingsonderzoek daaromtrent te laten voorafgaan aan de openbare behandeling.

Besloten wordt, tot openbare behandeling van het ontwerp over te gaan.

De heer **Weyer:** Mijnheer de Voorzitter! De ontwerp-ordonnantie voegt aan artikel 15 van de ordonnantie op de inkomstenbelasting een vijfde lid toe, waarbij het geldswaardig bedrag van het recht op of genot van vrije geneeskundige behandeling en het vrije gebruik van medicijnen op bepaalde fixa wordt vastgesteld.

Met die wijziging ben ik het geheel eens. Daarmede wordt teruggekomen tot het oude stelsel, zooals het gegolden heeft tot 1920 en dat lijkt mij juist. Ik wil echter toch wel wijzen op een consequentie, die niet geheel billijk is. Ik doel op het volgende.

Het komt voor, dat een werknemer vergoeding krijgt voor betaalde geneeskundige behandeling, dus voor dokterskosten en medicijnen na overlegging van de desbetreffende rekeningen. Er bestaat in dat geval dus geen bepaalde afspraak, er is geen bepaald reglement, dat daarvoor is opgesteld, maar niettemin worden de kosten vergoed. Nu is de opvatting van den fiscus, dat indien een dergelijke restitutie aan den werknemer plaats vindt over het gerestitueerde bedrag loonbelasting moet worden betaald. Nu wil ik in het midden laten, of dit juist is, want wij spreken op het oogenblik niet over de loonbelasting, maar ik wil spreken over de consequentie hiervan, wanneer het gerestitueerde bedrag grooter is dan het fixum, vastgesteld in het nieuwe artikel 15, doet zich het merkwaardige geval voor, dat een grooter bedrag aan loonbelasting moet worden betaald dan gecompenseerd kan worden met de inkomstenbelasting en dat lijkt mij toch

(Soangkoepon.)

niet geheel juist, want dan is het gevolg, dat de loonbelasting een zwaardere belastingdruk op den betrokkene ten gevolge heeft en dat heeft nooit in de bedoeling gelegen.

Datzelfde is ook bij de schriftelijke behandeling opgemerkt en daarop heeft de Regeering geantwoord, dat Zij de onbillijkheid ervan niet inziet, omdat weliswaar de loonbelasting over het hoogere bedrag wordt geheven, maar dat anders in den regel hierover een aanzienlijk hooger percentage aan inkomstenbelasting zou moeten worden voldaan.

Dit beroep van de Regeering op de inkomstenbelasting lijkt mij niet juist, want in het nieuwe artikel 15 zijn de bedragen voor de inkomstenbelasting juist gefixeerd. Het gevolg is echter, dat volgens dit, overigens door mij toegejuichte artikel, maar in verband met de opvatting van den fiscus over de loonbelasting, over bedoelde bedragen meer belasting wordt betaald dan uit loonbelasting en inkomstenbelasting diende te volgen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie zou ik het volgende naar voren willen brengen:

Ik wil beginnen met de door de Regeering voorgestelde wijzigingen van artikel 15.

Aan dit artikel is een nieuw lid toegevoegd, waarbij bepaald wordt, dat het geldswaardig bedrag van het recht op of genot van vrije geneeskundige behandeling geacht wordt te zijn 1½% en dat van het recht op of genot van vrij gebruik van medicijnen ½% van de overige gezamenlijke opbrengst van het ambt, de waardigheid, de bediening, de betrekking of het recht op periodieke uitkeeringen, waaraan dat recht of genot is verbonden, met dien verstande, dat *geen hooger bedrag in rekening wordt gebracht dan f 150 per jaar uit eerstgenoemden en f 50 per jaar uit laatstgenoemden hoofde.*

Gaan we echter het karakter van het recht op geneeskundige behandeling en van vrij gebruik van medicijnen na, dan zien wij in feite, dat dit genot eerst intreedt, nadat de belastingplichtige ziek is. Blijft de rechthebbende gezond, dan heeft hij in werkelijkheid dit recht niet genoten, zoodat er geen vermeerdering van inkomsten heeft plaats gehad. In dit verband wordt feitelijk inkomstenbelasting geheven van inkomsten, die in het geheel niet bestaan, zoodat dit in wezen in strijd is met de grondgedachte van lid 1 van dit artikel, d.i. dat de opbrengst van iedere bron van inkomen gesteld wordt op het bedrag, dat deze voor den belastingplichtige over het laatst verlopen kalenderjaar zuiver heeft opgeleverd.

Verder is het doel van het genot van deze vrije geneeskundige behandeling en vrij gebruik van medicijnen het tegemoetkomen van den belastingplichtigen werknemer in voorkomende ziektemoeilijkheden, welke moeilijkheden zeker en voor de belastingplichtige werknemers, en voor zijn werkgever uit den aard der zaak nadeelen kunnen teweegbrengen. Voor den belastingplichtige is deze tegemoetkoming feitelijk een bijdrage in onvoorziene moeilijke omstandigheden, een bijdrage voor het buitengewoon onderhoud van zijn huiselijk bedrijf; een noodzakelijke voorwaarde dus voor den werknemer om zijn werk op peil te houden, dit is zijn gepresteerde arbeid in overeenstemming te brengen met het door hem te ontvangen loon. Voor den werkgever is het ook van belang, dat de werknemer gezond blijft en in dit verband heeft die werkgever deze tegemoetkoming gegeven; het behoort ten opzichte van den werkgever feitelijk tot de bedrijfskosten.

Voegt men echter hierbij, dat deze tegemoetkoming een sociaal karakter draagt, dan komt het mij voor, dat het redelijker is om dit genot van vrije geneeskundige behandeling en vrij gebruik van medicijnen buiten het bereik der inkomstenbelasting te stellen, zoodat om alle uitgaven voor een belastingplichtige, welke in verband staan met zijn ge-

neeskundige verzorging, onder de bedrijfskosten te rekenen en als zoodanig voor aftrek van het inkomen toe te laten.

Het recht van vrije geneeskundige behandeling en van vrij gebruik van medicijnen kan toch moeilijk als een inkomen van den belastingplichtigen werknemer worden beschouwd; het geldswaardig bedrag van dit recht is immers in het geheel overgedragen aan den betrokken arts en de apotheek, zoodat dit bedrag feitelijk een deposito is van den geneesheer en de apotheek, bewaard in handen van den belastingplichtige; als zoodanig is dit bedrag dus dubbel belast, eerst als deposito bij den belastingplichtige en daarna als zuiver inkomen van den betrokken geneesheer en de betrokken apotheek en daarom lijkt mij de toevoeging van het vijfde lid aan artikel 15 van de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie niet juist en ongewenscht.

Ten aanzien van de vrijstellingen in artikel 32 sub g moeten we allereerst onderzoeken, waaraan dit recht is ontleend.

Deze vrijstellingen houden oorspronkelijk verband met de eerbiediging van de beloften in de z.g. „Plakkaat Pandjang” waarbij o.a. wordt bepaald, dat het Gouvernement van Nederlandsch-Indië aan reeds verkregen rechten bij zijn vestiging hier te lande niet zal tornen. Bij die vestiging hadden de volkshoofden van Sumatra reeds *het recht van vrijstelling van belasting* en dit als gevolg van de staatkundige positie die zij in den adatrechtelijken tijd bekleedden. Nu de staatkundige verplichtingen dezer volkshoofden, al is dit tegen hun wil, successievelijk overgaan in handen van het Nederlandsch gezag, blijft het lokaal slechts in hun handen, dat over het algemeen nog beheerscht wordt door de adatenormen en in dit verband behouden de volkshoofden deze vrijstellingen behouden. Het behoud van deze vrijstellingen is in latere jaren nog versterkt, omdat deze volkshoofden *geen inkomsten meer uit 's lands kas genieten.* Deze vrijstellingen behoren dus tot het prerogatief der volkshoofden. Ik zal hier niet verder uitweiden, op welke gronden dit prerogatief aan de volkshoofden volgens den adat werd toegékend; een feit is dat dit recht van vrijstelling der volkshoofden m.i. een voorrecht is, dat door een door de Regeering gedane belofte behoort te worden geëerbiedigd. Het is dus in wezen onjuist, dat de vrijstelling als een vergoeding voor aan het land bewezen diensten kan worden beschouwd, eveneens is het onjuist, dat de diensten der volkshoofden in de buitengewesten in hoofdzaak bestaan in de inning der belastingen, waarvoor zij een vergoeding in den vorm van collecteloon ontvangen, zooals in het Gedelegeerdenverslag wordt verklaard, want de volkshoofden, die vroeger den werkelijken titel van vorsten in deze gewesten voerden, zijn juist thans een Manusje van alles; niet alleen als belastinginnehmer hebben zij hun diensten den lande te bewijzen, doch o.a. ook als opsporingsambtenaren verrichten zij onschatbare diensten voor het Land (vgl. z.g. Buitengewesten-reglement). Er is geen enkel werk, dat met het gezagsapparaat hier te lande in nauw verband staat, waarmede de volkshoofden geen bemoeienis hebben. Dit prerogatief ontleenden zij verder in den ouden tijd ook aan de geboorte, doch dit recht is successievelijk in de rechtstreeks bestuurde gebieden verdwenen, zoodat thans in deze gebieden de vrijstelling slechts wordt gehandhaafd voor de van landswege benoemde of erkende, doch niet van landswege bezoldigde hoofden der inheemsche bevolking in de gewesten buiten Java en Madoera.

Vóór de invoering van het districtsbestuur in de buitengewesten werden de volkshoofden, evenals op Java en Madoera, door het land bezoldigd en als zoodanig waren zij landsdienaren, daarna werden zij slechts aangemerkt als behartigers der specifieke inheemsche locale belangen, als gevolg waarvan hun inkomsten als landsdienaren worden ingetrokken.

Wij hebben dus in de inheemsche samenleving in Sumatra twee categorieën volkshoofden, dat zijn de volkshoofden, die nog inkomsten uit 's Lands kas genieten en de volkshoofden, die deze inkomsten niet meer genieten. De volkshoofden, die

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Wijziging ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. 59).

(Soetardjo.)

nog in het bezit zijn van een benoemingsbesluit en thans nog inkomsten uit 's Lands kas genieten, blijven m.i. nog landsdienaren en als zoodanig zijn zij onderworpen aan het betalen van inkomstenbelasting.

De vrijstelling van belastingen heeft haar oorsprong ontleend aan het adatrechtelijk prerogatief van volkshoofden, die hiertegenover ook staatkundige verplichtingen volgens den adat hebben te verrichten.

Bij elke verleenning van een vrijstelling van inkomstenbelasting voor een volkshoofd, moet m.i. dit recht worden getoetst aan de vraag, of zulk een hoofd een staatkundige positie in den zin van de adatrechtelijke opvattingen heeft bekleed; en daarna volgt het antwoord op de vraag of dat volkshoofd geen inkomsten uit 's Lands kas geniet. Worden beide vragen in bevestigenden zin beantwoord, dan heeft dit volkshoofd recht op vrijstelling van inkomstenbelasting.

Waar het aantal volkshoofden, zoowel benoemde als erkende, bij de betrokken gezaghebbenden geregistreerd is, ben ik in tegenstelling met de Regeering van oordeel, dat hierbij wel gesproken kan worden van „actief dienende” en „eervol ontslagen” hoofden.

Ik moge de aandacht der Regeering er op vestigen, dat de volkshoofden altijd adathoofden zijn, doch omgekeerd zijn de adathoofden niet altijd volkshoofden. In dit verband ligt juist ook op adatrechtelijke gronden het motief van de verleende vrijstellingen en vereenig ik mij wel met de door de Regeering te dezen aanzien voorgestelde wijziging, doch niet met de door haar gegeven desbetreffende toelichtingen.

In dit verband komt het mij rationeeler voor, om deze vrijstelling alleen toe te kennen aan actief dienende en eervol ontslagen volkshoofden en dit in deze ontwerp-ordonnantie vast te leggen, zoodat deze materie straks niet afhankelijk wordt gesteld van de wisselende inzichten van de hoofden van gewestelijk bestuur.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Krachtens art. 32 onder letter *g* der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Stbl. 1932 No. 111) zijn o.a. van de belasting vrijgesteld:

„de van Landswege benoemde of erkende doch niet van Landswege bezoldigde hoofden der inheemsche bevolking in de gewesten buiten Java en Madoera”.

Wie tot die groep in ieder gewest behooren kunnen wij buiten beschouwing laten, aangezien zulks met inachtneming der adatinstelling door de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur bepaald wordt.

Met betrekking tot de Minangkabau (Sumatra's Westkust) zegt Westenek in zijn „Minangkabause Nagari” op blz. 30 ten aanzien van het oorspronkelijke volksbestuur het volgende:

„elke familie stond onder de leiding en het gezag van een oudste: oerang toewo of pangkatowoo; onder hen namen de hoofden van de eersteaangekomen familie's, later genoemd de toewo oelajat, de voornaamste plaats in; gezamenlijk vormden al deze hoofden het volksbestuur”.

Deze hoofden nu zijn de z.g. „panghoeloe's, de volkshoofden, die de hoofden zijn van de kernfamilie's, die van omstreeks de stichting af het dorp bewonen. Dit zijn de zuivere volkshoofden, die door de Regeering erkend zijn, ook na de invoering der belastingen in 1908 ter Westkust van Sumatra. Onder den Gouverneur De Munnik in 1888 waren panghoeloe-registers aangelegd, die bedoeld waren om door een officieele erkenning de waardigheid der volkshoofden te schragen.

Evenals vroeger vormen zij tot op den huidigen dag gezamenlijk het bestuur van de nagari,

„hebben zij rekening te houden met de wenschen der familiehoofden, zijn zij ten aanzien van de nagari de beheerders, ten aanzien van de buitenwereld de vertegenwoordigers der nagari”.

Van de inkomstenbelasting, welke invoering ter Westkust in 1908 met de bekende Kamang-onlusten gepaard ging, zijn de erkende volkshoofden vrijgesteld. Deze vrijstelling is verder gehandhaafd met de inwerkingtreding van de z.g. Nagari-Ordonnantie (Stbl. 1914 No. 774), die behelst een wettelijke regeling van het nagari-bestuur, gevormd door een raad, waarin juist de erkende volkshoofden geroepen zijn om zitting te nemen. Daarvoor ontvangen zij van het bestuur een „erkenningbesluit”. Dit besluit bevat dus geen erkenning, dat de bezitters daarvan volkshoofden zijn, doch is een wettig bewijs, dat zij erkende volkshoofden zijn, die krachtens de Nagari-Ordonnantie gerechtigd zijn in dien raad zitting te nemen. Men kan derhalve het raadsbesluit beschouwen als een bekrachtiging van de erkenning van hun volkshoofdenschap. Hieruit valt te concluderen, dat voor die groep van personen de vrijstelling der inkomstenbelasting niet gebaseerd is op hun lidmaatschap van den nagari-raad, doch geheel te danken is aan hun adatpositie als erkend volkshoofd. De ordonnantie op de inkomstenbelasting spreekt ook niet van gemeenteraadsleden, doch van erkende volkshoofden, die de vrijstelling genieten.

In het thans aanhangig gemaakte ontwerp tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 wordt voorgesteld om die vrijstelling te verleenen alleen aan de erkende volkshoofden, die, naar omstandigheden beoordeeld, binnen hun ambtsgebied wonen, dan wel ter beoordeeling van het hoofd van gewestelijk bestuur, binnen wiens ressort dat ambtsgebied gelegen is, hun ambt in vollen omvang uitoefenen.

De toelichting op dit voorstel luidt:

„De redactie van artikel 32, letter *g*, heeft ertoe geleid dat vrijstelling van belasting moet worden verleend aan van Landswege benoemde of erkende doch niet van Landswege bezoldigde hoofden der Inheemsche bevolking in de gewesten buiten Java en Madoera in gevallen, waarin daarop redelijkerwijs geen aanspraak behoort te bestaan. Zoo geniet bv. een dergelijk hoofd, dat als zoodanig niet alleen nimmer eenige werkzaamheid verricht, doch daartoe ook moeilijk in staat zou zijn, aangezien betrokkene op Java woont, ver van zijn in de Buitengewesten gelegen ambtskring, thans toch algeheele vrijstelling van inkomstenbelasting. Het behoeft geen betoog dat aldus het doel der vrijstelling, te weten het verleenen van een vergoeding voor aan den Lande als volkshoofd bewezen diensten en het versterken van het aanzien dier hoofden in hun eigen kring, verre wordt voorbij gestreefd.

Door de vrijstelling te beperken tot hen, die naar de omstandigheden beoordeeld, wonen binnen hun ambtsgebied dan wel ter beoordeeling van het hoofd van gewestelijk bestuur, binnen wiens ressort dat ambtsgebied gelegen is, hun ambt in vollen omvang uitoefenen, worden ongemotiveerde privileges opgeheven zonder dat de met de vrijstelling beoogde doeleinden in het gedrang komen”.

Aldus de Memorie van Toelichting, Mijnheer de Voorzitter.

Om aanspraak te kunnen maken op de belastingvrijstelling wenscht de Regeering dus thans, dat de volkshoofden, die erkend zijn, hun ambt in vollen omvang uitoefenen, m.a.w. dat zij in hun ambtsgebied wonen, want alleen in dit geval zouden zij dan in staat zijn om hun ambt in vollen omvang uit te oefenen.

De Regeering doet het hier voorkomen alsof de vrijstelling een vergoeding is voor de aan den Lande door die volkshoofden bewezen diensten. Dit nu is niet juist, want voor deze diensten, welke in hoofdzaak bestaan in de inning en storting der belastingen, ontvangen zij een vergoeding in de vorm van een collecteloon. Die vrijstelling is daarom op te vatten als het versterken van het aanzien dier volkshoofden. Ook de Regeering wil daarmee hetzelfde beoogen.

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Wijziging ordonmantie op de inkomstenbelasting (Ond. 59).

(Soetardjo.)

Dat de Regeering hen als volkshoofden erkent en hun aanzien zooveel mogelijk versterkt, ligt in het feit, dat zij krachtens de adat van oudsher het bestuur van de territoriale en staatkundige autonome eenheid, de nagari, voeren. Daaraan hebben zij hun privileges te danken.

Het privilege in den vorm van vrijstelling van belasting aan erkende volkshoofden, die niet in hun ambtsgebied wonen, acht de Regeering ongemotiveerd. De Regeering gaat hier van een verkeerd standpunt uit, door te veronderstellen, dat een volkshoofd, dat niet in zijn eigen nagari woonachtig is, zijn werkzaamheden als zoodanig niet uitoefent of kan uitoefenen. Dat is niet juist, want volgens de Minangkabausche opvattingen blijft een volkshoofd, ook overal waar hij zich bevindt, in de adat de voornaamste plaats innemen, blijft hij steeds rekening houden met de wenschen der familiehoofden, is hij ten aanzien van de nagari de beheerder en ten aanzien van de buitenwereld de vertegenwoordiger.

Is hij in de nagari, dan kan hij dat alles en de verdere aan zijn ambt verbonden werkzaamheden zelf behartigen of doen verrichten door zijn adatrechtelijk gevolmachtigde plaatsvervanger, zijn „penoengké”.

Verlaat hij de nagari, dan verricht deze penoengké, plaatsvervanger, namens hem al de werkzaamheden verbonden aan zijn functie als volkshoofd, doch de verantwoordelijkheid blijft hij dragen. De plaatsvervanger houdt hem verder steeds op de hoogte van den gang van zaken en blijft altijd voeling met hem houden.

Zelf in de nagari zijnde, laat het volkshoofd, wanneer hij bv. op hoogte leeftijd gekomen is doch zijn waardigheid nog wenscht te behouden, zijn werkzaamheden door zijn vervanger uitvoeren. In de oogen der bevolking is en blijft hij een volkshoofd en vermindert zijn aanzien daardoor hoegenaamd niet.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den geachten Regeering-gemachtigde willen wijzen op hetgeen voorkomt op bladzijde 26 van deel IV van het verslag nopens den belastingdruk op de inheemsche bevolking in de buitengewesten (rapport-Van Ginkel).

Het rapport zegt:

„Overall is men tegen algeheele intrekking der vrijstelling gekant. Hierbij moet op den voorgrond worden gesteld, dat deze belastingvrijdom destijds is gegeven om politieke redenen, met de bedoeling aan te sluiten aan de vanouds in de Oostersche maatschappij aan de hoofden der bevolking toegekende voorrechten”.

Hieruit blijkt dus duidelijk, dat hetgeen in de Memorie van Antwoord staat, dat de vrijstelling is verleend als een vergoeding voor aan den lande zonder contra-prestatie bewezen diensten, niet juist is.

Maar al neemt men aan, dat de vrijstelling is verleend als vergoeding voor aan den lande bewezen diensten, dan nog is intrekking der vrijstelling alleen voor buiten hun ambtsgebied zich bevindende volkshoofden even onjuist als onrechtvaardig, want wat toch is het geval?

Gelijk ik zoeven heb gezegd, kunnen volkshoofden zich hetzij wegens hun ouderdom dan wel op grond van lichaamsgebreken, hetzij wegens het verblijf buiten het ambtsgebied, zich doen vertegenwoordigen en de aan het hoofdschap verbonden werkzaamheden doen verrichten door een adatrechtelijken gevolmachtigde. Welnu, wanneer de Regeering de intrekking der vrijstelling voor buiten het ambtsgebied woonachtige volkshoofden motiveert met de overweging, dat deze hoofden de aan de functie verbonden werkzaamheden niet persoonlijk kunnen verrichten, dan zou aldus geredeneerd ten aanzien van de andere volkshoofden, die hoewel in het ambtsgebied aanwezig zijnde, die werkzaamheden wegens ouderdom dan wel lichaamsgebreken ook niet persoonlijk kunnen verrichten, de vrijstelling eveneens worden afgeschaft.

(Maris Regeering-gemachtigde.)

Dit nu is in het ontwerp niet geschied en zeer terecht. Doch dan had men de buiten het ambtsgebied wonende hoofden ook met rust moeten laten. Er behoeft om die reden niet aan te worden getwijfeld, dat betrokkenen zich onrechtvaardig behandeld gevoelen en zeer terecht. En waar het hier toch gaat om slechts kleine bedragen, zoo zou ik den geachten Regeering-gemachtigde ernstig in overweging willen geven na te gaan, of dit gedeelte van het ontwerp zou kunnen worden teruggenomen.

De heer **Maris**, Regeering-gemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer Weyer heeft de opmerking gemaakt, dat de loonbelasting, die in sommige gevallen betaald moet worden van de kosten van geneeskundige verzorging, niet altijd overeen zal stemmen met het bedrag, dat terzake van de inkomstenbelasting kan worden afgetrokken. De heer Weyer weet, dat er over deze kwestie al veel is gesproken en nagedacht en ik moet eerlijk zeggen, dat ik niet in staat ben hierin nieuw licht te ontsteken. Ik vraag mij alleen af, of de heer Weyer voldoende in aanmerking neemt het verschil tusschen inkomstenbelasting en loonbelasting. De loonbelasting reëel geheven van het zuivere loon en de inkomstenbelasting veelal een heffing naar een geconstrueerd fictief inkomen.

De heer Soangkoepou heeft allereerst ook gesproken over den aftrek voor kosten van geneeskundige verzorging.

Wanneer ik zijn betoog goed begrepen heb — het was volgens mij wel duidelijk —, dan is het zijn bedoeling om wegens het genot van vrije geneeskundige behandeling en medicijnen volstrekt geen bijvoeging bij het inkomen te berekenen. Ik zou voor de sociale strekking van dit idee iets kunnen voelen, doch meen toch wel de aandacht te moeten vestigen op het feit, dat er een groot verschil is tusschen een werknemer, die vrije geneeskundige behandeling heeft en een werknemer, die dat niet heeft. Dat verschil nu komt tot uitdrukking in de heffing der inkomstenbelasting en dat komt mij voorsnog nog juist voor.

De heeren Soangkoepou en Soetardjo hebben beiden gesproken over de beperking van de vrijstelling ten aanzien van het betalen van inkomstenbelasting door de volkshoofden. Ik kan niet anders zeggen, dan dat ik dankbaar ben voor de historische en adatrechtelijke uiteenzettingen ten deze en ik neem mij voor, die later nog eens ernstig en aandachtig na te lezen, als de beste hulde die ik daaraan kan betoonen.

Overigens gaat de heer Soangkoepou met de beperking accoord. De heer Soetardjo maakt daaromtrent bezwaren. Die bezwaren tegen het voorstel om de vrijstelling ten aanzien van het betalen van inkomstenbelasting voor de volkshoofden enigszins te beperken, zijn ons bekend uit de argumenten die de heer Soetardjo heeft uitsproken. Maar wanneer gevoerd bij de behandeling van de ordonmantie op de inkomstenbelasting in het voorjaar van 1932. Maar wanneer één ding destijds bij de behandeling van het voorstel en de amendementen Mochtar en Mandagie duidelijk is komen vast te staan, is het wel dit, dat de vrijstelling een compensatie, een beloning was voor de diensten, die het hoofd aan den lande bewijst. En nu op dit oogenblik blijft de Regeering zich stellen op de basis van de beslissingen van 1932. Wie het ambt op normale wijze uitoefent blijft de vrijstelling tenvolle genieten. Het voorstel richt zich slechts tegen de uitwassen, die ook deze zaak eigen zijn. Het komt voor, dat een volkshoofd zich ver buiten zijn ambtsgebied, buiten zijn gewest begeeft, daar een volwaardige betrekking bekleedt of wellicht een bedrijf uitoefent. Er kan dan naar redelijk inzicht niet meer van een normale uitoefening van het ambt van volkshoofd worden gesproken. En dan ontstaat een spanning tusschen wat wettelijk recht is en wat werkelijk recht is, tusschen wettelijk recht en hetgeen dit behoort te zijn.

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Wijziging ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. 59). — Wijziging en aanvulling crisis-voorziening over het loopende verpondingstijdvak (Ond. 81).

(Soangkoepon, Soetardjo e.a.)

Deze hoofden zijn dan uit hun gemeenschap getrokken en in hun tegenwoordige omgeving wordt de verleende vrijstelling niet meer verstaan. Dan is de tijd dáár om verandering in den wettelijken regel te brengen. Zeker zou dit op meer dan één wijze kunnen gebeuren. Maar naar ik meen is de oplossing der Regeering zeer aannemelijk, omdat zij nauw aanknoopt aan de beslissing van 1932, dat de vrijstelling is een belooning, een compensatie voor verleende diensten; daarom; wanneer die diensten niet op normale wijze verleend worden, dan ook geen vrijstelling.

Voorts zal de toepassing van het voorstel gemeenlijk steunen op den sterken bodem van de geschiedenis. In den regel zal de toepassing van het voorstel wel plaatshebben, wanneer het volkshoofd buiten zijn gewest verkeert. Onder de oude gewestelijke ordonnaties op de inkomstenbelasting is er van een vrijstelling buiten het gewest nimmer sprake geweest.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren tegen deze ontwerp-ordonnantie heb ik naar voren gebracht teneinde die in nader beraad te nemen. Het zal voor de Regeering niet gemakkelijk zijn, om dadelijk de consequenties van mijn bezwaren te overzien. Ook in de door de Regeering aangegeven gedachte blijft toch het sociaal karakter van de vrije geneeskundige behandeling behouden.

Ik hoop daarom, dat de Regeering daaraan nog haar aandacht zal schenken.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zich vastgeklampt aan de toelichting op het amendement van het toenmalig lid van den Volksraad, den heer Mochtar, welke toelichting achteraf gebleken is onvolledig te zijn. Maar het heeft mijns inziens geen nut om op deze kwestie nog uitvoerig in te gaan. De kwestie van een vrijstelling van de volkshoofden van betaling van inkomstenbelasting, is een kwestie van aanvoelen en erkennen.

Nu van de zijde der Regeering de door mij naar voren gebrachte suggestie zoo pertinent is afgewezen, heeft het mijns inziens geen nut de zaak nader in den breedte te beschouwen. Ik zal derhalve volstaan met het aanvragen van stemming over dit gedeelte van het ontwerp.

De **Voorzitter**: Aangezien de Regeeringsgemachtigde geen aanleiding vindt om op den tweeden termijn van het College te antwoorden, kan thans tot stemming worden overgegaan.

Vooraf geef ik echter gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal tegen onderdeel X van artikel 1 stemmen op de overwegingen, die de heer Soetardjo naar voren heeft gebracht en die in algemeene strekking mijn instemming hebben.

De onderdeelen I tot en met IX van artikel 1 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Onderdeel X van artikel 1 wordt in stemming gebracht en aangenomen met 11 stemmen vóór en 5 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Soeroso, Wermuth, Soangkoepon, Kerstens, Verboom, Van Helsdingen, Kan, Thamrin, Weyer, De Hoog en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Sosrohadikoesoemo, Prawoto, Ratu Langie, Roep en Soetardjo.

De onderdeelen XI tot en met XXXVI van artikel 1, artikel 1 in zijn geheel, artikel 2 en de ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als gewijzigd bij eerste en tweede Nota van Wijzigingen, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisisvoorziening

(Weyer, Maris Regeeringsgemachtigde.)

over het loopende verpondingstijdvak (Staatsblad 1935, No. 96). (Ond. 81).

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Dank zij de welwillende medewerking van den geachten Regeeringsgemachtigde en met Uw goedvinden, wil ik een klein punt ter sprake brengen, dat bij de schriftelijke behandeling van dit onderwerp niet aan de orde is geweest.

De ontwerp-ordonnantie bepaalt zich uitsluitend tot de verponding voor verhuurde of voor verhuring bestemde gebouwen.

De crisismaatregel, welke thans in behandeling is, beoogt dus een verlichting van de vaste lasten van een bepaalde categorie van onroerende goederen, nl. de huurhuizen, een verlichting welke door de benarde omstandigheden, waaronder de eigenaren zeer vaak gebukt gaan, geboden is.

Deze benarde omstandigheden zijn niet gemakkelijker te dragen, wanneer het gaat om huizen, welke niet voor verhuring bestemd zijn, welke dus deel uitmaken van een bedrijf.

Voor dergelijke objecten blijft de mogelijkheid om vermindering van verponding te krijgen, beperkt tot het geval dat het gebouw gedurende minstens 12 achtereenvolgende maanden ongebruikt is gebleven (art. 34 der verpondings-ordonnantie).

Hier doet zich dus het geval voor, dat de toepassing van een crisismaatregel afhankelijk wordt gesteld van de bestemming van het belastingobject, waardoor dus slechts een deel van belastingplichtigen, op wie de druk van de verponding oorspronkelijk op volkomen gelijke wijze is gelegd, nl. op basis van de opbrengst van het onroerend goed, van dezen maatregel kan profiteren.

Zulks kan toch niet een juiste werking van een overigens als juist aan te merken crisisvoorziening zijn.

Ik zoude er daarom bij de Regeering op willen aandringen nog een stap verder te gaan en den crisismaatregel door aanvulling van de thans in behandeling zijnde ordonnantie ook van toepassing te doen zijn op niet voor verhuring bestemde gebouwen.

De heer **Maris**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! De heer Weyer heeft aangedrongen op een aanvulling van de thans aan de orde zijnde ordonnantie in dien zin, dat de crisisvoorziening voortaan ook van toepassing zou zijn op niet voor verhuring bestemde gebouwen.

Het geachte lid tracht hierdoor te bereiken een verlaging van de vaste lasten voor bedrijven uitgeoefend in eigen gebouwen, waarop de crisisvoorziening niet kan worden toegepast, aangezien deze regeling zich beperkt tot de als huurobjecten geëxploiteerde gebouwen.

Ik geloof, dat de behoefte aan de gevraagde uitbreiding van de crisisregeling niet gebleken is en dat een dergelijke uitbreiding overigens niet op de basis van de crisisregeling zou kunnen worden verleend. De crisisregeling beoogt inderdaad niet anders dan hen tegemoet te komen, die uit de exploitatie van gebouwen hun inkomen of winsten moeten behalen en die door de bestaande bepalingen op het stuk der vermindering van verponding niet voldoende zouden geholpen.

De combinatie van huurdeling en leegstaan der panden, factoren die elk op zichzelf vaak niet voldoende zijn tot het verkrijgen van een vermindering op den voet der artikelen 33 of 34 van de verpondingsordonnantie, gaf den stoot tot het in het leven roepen dezer crisisvoorziening. Een maatstaf kon gevonden worden in de vergelijking van de werkelijke opbrengsten der exploitatie der gebouwen met de te betalen verponding.

Met de door den heer Weyer bedoelde gebouwen is het anders gesteld. Deze vervullen in de door hem bedoelde bedrijven de rol van een onderdeel, ze zijn schakels in den bedrijfsketen, op dezelfde wijze als de kantoorinventaris, de vrachtauto's, het personeel enz. Een eigen opbrengst, welke

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Wijziging en aanvulling crisis-voorziening voor het loopende verpondingstijdvak (Ond. 81). — Vaststelling kiezerslijst 1935 voor stadsgemeente Blitar (Ond. 74). — Wijziging kiesordonnantie gemeenteraden (Ond. 80). — Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86). — Intrekking moties Ond. 1, Alg. Ged., stukken 7, 8, 9 en 13.

(Maris, Regeeringsgemachtigde, Voorzitter.)

stijgt als het bedrijf goed gaat en daalt wanneer de bedrijfsresultaten zakken, hebben deze gebouwen niet. Dit is dan ook de reden, dat voor een groot deel van deze gebouwen, te weten de gebouwen op landelijke ondernemingen, de verponding niet naar de waarde van den opstal wordt geheven doch naar den maatstaf van de door de gebouwen ingenomen grondoppervlakte en wel naar de minimum verpondingswaarde van f 14 per ha. Voor deze gebouwen bestaat dus zeker geen behoefte aan een regeling, als het geachte lid in overweging gaf.

Dan is er een categorie gebouwen, welke als zoodanig zijn aangeslagen, alhoewel zij eigenlijk in een landbouwbedrijf worden gebezigd. Ik denk hier aan de gebouwen van suiker-ondernemingen, welke meestal staan op verpondingsplichtigen grond, terwijl de rietvelden zelf niet verpondingsplichtig zijn. Een zeer soepele uitleg van de belastingvoorschriften heeft het mogelijk gemaakt de aanslagen van deze gebouwen, die slechts waarde hebben voor het bedrijf, waarvoor zij gebezigd worden, aan te passen aan den omvang der bedrijven.

Blijft tenslotte de categorie bedrijfsgebouwen, welke aanslag zijn rechtvaardiging vindt in de waarde, die deze gebouwen ook buiten het bedrijf, waarin zij gebezigd worden, hebben. Ik denk aan goedangs, kantoorgebouwen enz.

De aanslag dezer gebouwen geschiedt of naar de gebruikswaarde of naar de huurwaarde. In beide gevallen staat het belanghebbenden vrij en misschien is de heer Weyer daaraan niet indachtig geweest, om aan te toonen, dat deze waarde met meer dan $\frac{1}{4}$ is gedaald, sinds de aanslag plaats vond. Slagen zij in deze aantooning dan vindt overeenkomstige vermindering van den aanslag plaats.

Naar mijn meening zijn dan ook de bestaande bepalingen voor de verlichting van den druk der verponding op bedrijfsgebouwen vooralsnog voldoende. Een verdere verlichting van druk op de basis van de crisisregeling zou overigens onmogelijk zijn, omdat een vergelijking met een werkelijke opbrengst niet kan gemaakt worden want zulk een opbrengst bestaat niet.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van andere dan in de kiesordonnantie-gemeenteraden aangegeven data, voor de vaststelling der kiezerslijst voor het jaar 1935 voor de stadsgemeente Blitar (Ond. 74);
2. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de kiesordonnantie-gemeenteraden (Ond. 80).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ingediende moties betreffende de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

De moties luiden als volgt:

a. motie (met toelichting) ingediend door de heeren Soeroso, Thamrin en Kerstens (stuk 3):

„Het College van Gedelegeerden,
gehoord de debatten,

spreekt zich uit tegen het voorliggende plan der Regeering tot overbrenging van verschillende betrekkingen van Bijlage A der H.B.B.L. naar Bijlage dier regeling, teneinde zoodoende bezuiniging te verkrijgen op de salarissuitgaven”.

(Voorzitter.)

b. motie ingediend door de heeren Soeroso, Soangkoepon en Thamrin (stuk 4):

„Het College van Gedelegeerden,
gehoord de debatten,

noodigt de Regeering uit niet over te gaan tot overbrenging van betrekkingen, die in de A- en B-schalen der H.B.B.L. zijn opgenomen, naar het Maandlooners-reglement”.

c. motie ingediend door de heeren Kerstens, Verboom en Van Helsdingen (stuk 5):

„Het College van Gedelegeerden,
gehoord de debatten,

dringt er bij de Regeering op aan, dat Zij een commissie in het leven zal roepen, die in zoo kort mogelijken tijd, maar in elk geval met rustig beraad, een geheel nieuw, bij de eischen des tijds en des Lands passend salarisstelsel zal ontwerpen, en hangende dit ontwerp, zal afzien van nieuwe salarismaatregelen inclusief een verdere algemeene salariskorting”.

d. motie ingediend door de heeren Kerstens, Verboom en Ratu Langie (stuk 6):

„Het College van Gedelegeerden,
gehoord de debatten,

spreekt als zijn oordeel uit, dat voor het verkrijgen van verdere bezuinigingen op de Nederlandsch-Indische begroeting, eerder dan tot de nieuwe salarismaatregelen als vervat in de Regeeringsuiteenzetting van 5 December 1935, overgegaan moet worden tot maatregelen als gevraagd in de moties inzake den schuldenlast (zitt. 1935—1936).

e. motie ingediend door de heeren Van Helsdingen, Kerstens en Kan (stuk 7):

„Het College van Gedelegeerden,
gelezen de stukken betreffende de in overweging zijnde

bezoldigingsmaatregelen,
gehoord de debatten,

overwegende dat ten onrechte onder de regionale ambtenaren zijn gerangschikt de ambtenaren bij den Inlandschen Bestuursdienst, assistent-wedana's en wedana's, de adjunct-djaksa's, adjunct-hoofddjaksa's, djaksa's en hoofddjaksa's,

verzoekt de Regeering deze functies uit de regionale schalen te lichten”.

f. motie ingediend door de heeren Van Helsdingen, Kerstens en Kan (stuk 8):

„Het College van Gedelegeerden,
gehoord de debatten,

overwegende dat de onverkorte handhaving van de overgangskorting over 1936 van een betrekkelijke kleine groep ambtenaren een onevenredig hoog offer vraagt en door deze terecht wordt gevoeld als onrecht en als een nietnakoming van stellige toezeggingen der Regeering;

verzoekt der Regeering de salariskortingen met 1 Januari 1936 te doen vervallen”.

In de eerste plaats heet ik hartelijk welkom het lid-Secretaris der Bezoldigingscommissie, den heer Beets, die voor het eerst als Regeeringsgemachtigde in ons midden aanwezig is.

Ik deel verder mede, dat zijn ingetrokken alle moties, betreffende de salarisregeling, die ingediend zijn in de vorige hoofdzitting nl. die betreffende Onderwerp 1, Algemeen Gedeelte, stukken 7, 8, 9 en 13.

Deze moties zijn gedeeltelijk vervangen door die, welke thans aan de orde zijn. Bij de behandeling van deze moties kunnen tegelijkertijd eventuele opmerkingen worden naar

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Oud. 86).

(Soetardjo, Voorzitter.)

voren gebracht, die men wenscht te maken over de voornemens der Regeering, voorzover zij niet in de moties ter sprake komen.

Mochten er leden zijn, die alsnog moties wenschen in te dienen, zoo verzoek ik hun dit alsnog ten spoedigste te doen, opdat die moties eveneens thans in behandeling kunnen worden genomen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Alvorens mijn rede aan te vangen zou ik de volgende prealabele vraag door een der Regeeringsgemachtigden beantwoord willen zien, want de beantwoording van deze vraag zal het verloop der besprekingen over de aanhangige voorstellen ten eerste beïnvloeden.

Volgens berichten in verschillende Europeesche bladen zou het in de bedoeling der Regeering liggen, de voorgestelde maatregelen, hoe de uitspraak van dit College ook moge luiden, toch in te voeren. Het orgaan van de Ava heeft zulks op bedektelijke wijze eveneens laten doorscheren. De drie gouverneurs op Java hebben een rondschrijven gericht tot de traktementaren, die belasting met de opmaking van de traktementstaten, „traktementopmakers” worden die ambtenaren in den geleidebrief van een der gouverneurs genoemd. Deze circulaire is niet geheim, ik mag er dus het volgende uit citeren:

„Vooruitlopende op de goedkeuring der Regeering en in afwachting van de herinpassing van de bekleeders van deze regionaal wordende ambten, moeten ingevolge ontvangen opdracht van den Directeur van Financiën, de desbetreffende inkomsten over Januari 1936 (en eventueel ook volgende maanden, zolang de nieuwe inpassingsbesluiten nog niet zijn ontvangen worden teruggebracht tot 90% (zonder eenige afronding) van die over December 1935 (H.B.B.L.-wedde over die maand vermeerderd met eventueel overgangsbezoldiging c.q. overgangstoelage en verminderd met eventuele overgangskorting).

Onder deze nieuwe regeling vallen ook zij, die een regionaal geworden ambt bekleeden en, aangesteld na 30 Juni j.l. een bezoldiging van 80% der H.B.B.L.-wedde, zoodat deze personen in afwachting van hun herinpassing met ingang van 1 Januari a.s. een bezoldiging zullen genieten van 90% der tot 80% teruggebrachte H.B.B.L.-wedde”.

Ten slotte zou een Aneta-bericht van eergisteren Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal op een audiëntie tot ons medelid Kartowisastro gezegd hebben, dat Zijne Excellentie de zware taak van het Indonesische bestuur heeft erkend, en in het algemeen over de uitvoering daarvan vol lof is, doch Zijne Excellentie wees op de moeilijke omstandigheden, waarin het land verkeert. „De regionale regelingen” zou er gezegd zijn, „zoo in te beschouwen als een onderdeel van de maatregelen ter uitvoering van de bestuurshervorming”.

(De heer **Sosrohadi koesomo**: Dat kan toch niet juist zijn.)

Zoo staat het in het Aneta-bericht.

Op grond van een en ander ben ik van meening, dat de vrees niet ongegrond is, dat de eerstbedoelde persberichten eenigen grond van waarheid bevatten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou thans, alvorens verder te gaan, van de Regeering gaarne een positief antwoord willen ontvangen op de vraag: Is het juist, dat het in het voornemen der Regeering ligt om de voorgestelde maatregelen, hoe ook de uitspraak van dit college moge uitvallen, in te voeren?

De **Voorzitter**: Ofschoon ik deze vraag volkomen overbodig vind, omdat het ondenkbaar is, dat de Regeering het college gelegenheid zou geven zich uit te spreken, als haar

(Hoofdamt. voor alg. ambtenaarszaken, Soetardjo.)

meening reeds tevoren vaststaat, wil ik de Regeeringsgemachtigde toch gaarne in de gelegenheid stellen, die vraag dadelijk te beantwoorden.

De heer **Westerouen van Meeteren**, hoofdamtenaar voor algemeene ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! De vraag van het geachte lid, den heer Soetardjo, of de Regeering reeds besloten heeft de voorgestelde maatregelen in ieder geval, ongeacht de uitspraak van het college, in te voeren, moet ontkennend worden beantwoord.

Inderdaad zijn, zooals gebruikelijk is, eenige voorbereidende maatregelen getroffen, maar uitdrukkelijk staat in de betreffende circulaire dat, indien niet tot de maatregelen die in overweging zijn, wordt overgegaan, daarvan dadelijk bericht zal worden gezonden aan de betrokken instanties.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Dit ontkennd antwoord van de Regeering stel ik ten eerste prijs. Ik moge thans overgaan tot het houden van mijn redevoering over de aanhangige voorstellen.

Mijnheer de Voorzitter! Toen een groep in Februari 1934 het Regeeringsvoorstel tot herziening der salarisregeling ondersteunde deed zij dat uit het, na de zoo hier als in Nederland vernomen Regeeringsverklaringen, gegroeid vertrouwen, dat de Regeering het wel meende met de belangen van het Indonesisch element in de staatsdiensten — Indonesisch hier in de ruimere beteekenis van het woord.

Bij de opsomming van de goede zijden van de ontwerp-H. B. B. L. heb ik als voornaamste lichtpunt genoemd, dat in de H. B. B. L. gebroken wordt met de indeeling der betrekkelijke in drie schalen, die gebaseerd zijn op het rascriterium. Met de H. B. B. L., zoo zeide ik, is eindelijk de eerste goede stap gezet op den weg, die leidt naar een daadwerkelijke indianisatie der staatsdiensten, waaronder is te verstaan, een verdergaande bezetting der staatsdiensten door in dit land gerecruteerde krachten. Zoo heeft Minister Colijn en zoo heeft de Indische Regeering verklaard; verklaringen, die naar mijn meening niet voor tweeërlei uitleg vatbaar zijn.

Nadat van verschillende zijden, ook door onze groep, erop was gewezen, dat de in het ontwerp geprojecteerde salarissen redenen gaven tot twijfel, of het inderdaad de bedoeling van het ontwerp was, het rascriterium los te laten, wyl o.m. de intellectuele Indonesische ambtenaarsgroepen, in vergelijking met de ex-B- en C-groepen, veel te laag waren gewaardeerd, kwam een toezegging van de zijde der Regeering, dat zij bereid was om alle sedert de publicatie der voorstellen naar voren gebrachte suggesties, in het bijzonder die welke in de bijlage van het Afdeelvingsverslag waren opgenomen, nader in overweging te nemen en voorzover terzake dadelijk een beslissing kon worden genomen, daarmede nog bij de invoering der nieuwe regeling rekening te houden. Voorts werd door de Regeering verklaard, dat zij de in te stellen Bezoldigingscommissie zou opdragen om op korten termijn de ingevoerde regeling op leemten of onnauwkeurigheden te toetsen, waarbij dan voor de verschillende ambtenarenorganisaties de gelegenheid zal bestaan om haar wenschen en bezwaren voor te brengen.

Op grond van een en ander hebben wij het vertrouwen uitgesproken, dat de Regeering aan de wenschen der Indonesische ambtenaarsgroepen gevolg zou geven.

Het spijt mij thans te moeten verklaren — en ik aarzel waarlijk niet, een misrekening ruitelrijk te erkennen — dat wij ons hebben vergist. Hebben de eindcijfers der H. B. B. L. het der Regeering geschonken vertrouwen bij ons ernstig geschokt, de thans aanhangige eenzijdige salarisherziening — want anders dan een salarisherziening zijn deze voorstellen niet — een herziening, die speciaal groote groepen van Indonesische en Indo-Europeesche ambtenaren in een staat van totale armoede zal brengen, heeft onze hoop tot vervulling van

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soetardjo, Voorzitter.)

lang gekoesterde wenschen tot een bescheiden minimum teruggebracht.

Het heeft mij vooral niet weinig verwonderd, dat terwijl jaar in jaar uit door een overgrootte meerderheid in den Volksraad bezwaar is gemaakt tegen verder gaande positieverslechtering van het Indonesisch bestuur als gevolg van allerhande bezuinigingsmaatregelen, de Regeering deze uitspraken van den Volksraad niet alleen afwijst, doch thans zelfs maatregelen worden overwogen, die het heele corps uitgezonderd den regent en den patih een salarisvermindering zullen brengen van 13—64%. Ik vraag mij af, waaraan ons corps het te danken heeft, dat het deze bejegening moet ondervinden. Dit kan toch niet de realisatie zijn van de bekende verklaringen van den Minister-President en van de Regeering, dat het Indonesisch bestuur de ruggegraat van het Nederlandsche gezag hier te lande is?

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef U zeker niet te zeggen, welke groote onrust deze voorstellen bij de Indonesische bestuursambtenaren teweeg gebracht hebben, hetgeen o.m. moge blijken uit den stroom van telegrammen en brieven, die mij in de laatste dagen heeft bereikt. Een tot wanhoop gebracht wedana sprak er in zijn brief van, hoe het lager Indonesisch bestuur in den laatsten tijd wordt „vertrapt”. Een ander gaf als zijn meening te kennen, dat het Indonesisch bestuur door de onderhavige voorstellen „in een moeras van moeilijkheden zal worden gedompeld”. U ziet, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering met de voorgestelde maatregelen geen trouwe harten bij deze gezagsambtenaren zal kweeken.

De Voorzitter: Als U de eerste uit de brieven geciteerde woorden zelf had gebruikt, had ik deze niet kunnen toelaten. Ik verzoek U daarom dergelijke uitdrukkingen ook niet uit brieven of geschriften aan te halen.

De heer Soetardjo: Ik zal hier voortaan aan denken, Mijnheer de Voorzitter.

Deze voorgestelde maatregelen bevatten zulke groote onbillijkheden, onbillijkheden n.b., die als permanent bedoeld zijn, dat ze niet anders dan tot ontevredenheid onder de betrokken landsdienaren zullen leiden. Laat ik thans de bezwaren tegen de voorgestelde uitbreiding der toepassing van het regionale bezoldigingsstelsel opsommen.

Noch de P. P. B. B. in gecombineerde vergadering met 13 andere vakverenigingen, nu 3 jaar geleden, noch de onlangs gehouden gecombineerde vergadering der drie vakcentrales van Indonesische overheidsdienaren, de C.I.V.O., de P.V.P.N. en de F.I.O.O., ontkende de theoretische aanvaardbaarheid van regionale bezoldigingen, doch bij het projecteren van zoodanige bezoldigingen behoort men rekening te houden met zoovele omstandigheden, dat daaraan een langdurig en minutieus onderzoek beslist moet voorafgaan. Alle omstandigheden dienen haarfijn te worden onderzocht, wil de regeling geen onbillijkheden scheppen. Het is een grove fout bij het meten van den levensstandaard van een ambtenaar zich blind te staren op de behoeften aan levensmiddelen. Immers de ambtenaar, zelfs de allerlaagste landsdienaar heeft ook andere behoeften dan levensmiddelen alleen. Dit moet vooraf terdege worden onderzocht. Noch op het een, noch op het andere kan de voorgestelde regeling aanspraak maken. Integendeel, ze maakt zeer sterk den indruk zeer vluchtig en daardoor zeer slordig te zijn voorbereid. Ik zal dit aanstonds aantonen.

In de eerste plaats is het een schromelijke fout om de salarissen der zelfbestuursambtenaren in de Vorstenlanden en nog wel die der volksonderwijzers als basis van vergelijking te gebruiken. De toestanden, de verhoudingen, de opvattingen, de behoeften ginds en hier in de Gouvernementslanden zijn zoo totaal verschillend, dat de ambtenaarssalarissen daar en hier ook niet met elkaar zijn te vergelijken. Om te

(Soetardjo.)

beginnen wil ik er nogmaals op wijzen, dat de ambtenaar behalve materieele — ook geestelijke behoeften heeft. Nu is het een feit, dat men in de Vorstenlanden het als een groote eer beschouwt als ambtenaar van den Vorst te mogen dienen. Dit nu is geen geringe compensatie voor het gemis aan hoogere stoffelijke voordeelen, i.e. een hooger salaris. Niettemin beginnen sinds een twintig à vijf en twintigtal jaren ook daar andere opvattingen baan te breken, hetgeen heeft geleid tot andere toestanden en verhoudingen, wat niet het minst is beïnvloed door den stroom van middelbaar en academisch gevormde krachten, die de verschillende diensttakken bij de zelfbesturen zijn komen bezetten. De drang tot opvoering der salarissen tot het peil van die der Gouvernementsambtenaren is daarom volkomen te begrijpen. Een wedono-distriet zag zijn salaris van f 150 per maand, in den tijd toen een Gouvernements wedono reeds lang een salaris had van f 350, binnen een tijd van 15 jaren opgevoerd tot f 350. Een Vorstenlandsche assistent-wedono kreeg vroeger f 100, thans f 200, hetgeen onmiskenbaar wijst op een aanmerkelijke verbetering in de salarissen der vorstenlandsche ambtenaren, een verbetering, die relatief veel sterker is geweest dan die in de gouvernementslanden. In de Mangkoenegaran koesterde men het voornemen om aan den wedono boven zijn salaris zoodanige toelagen toe te kennen, dat zijn inkomen op f 420 's maands zou worden gebracht, derhalve gelijk aan het salaris van den gouvernements-wedono. De bond van Vorstenlandsche bestuursambtenaren in Djokja heeft, naar verluidt, een beslissing genomen om bij de bevoegde instanties een verzoek in te dienen tot verhooging van hun salarissen en deze te brengen op bedragen, die 25% hooger zijn dan de salarissen der Indonesische bestuursambtenaren in de gouvernementslanden. De Regeering moge de betekenis van deze verschijnselen niet onderschatten.

Naast den buitendienst heeft men in de Vorstenlanden den kratondienst. Het zijn wellicht de ambtenaren van dezen dienst, die in de Regeeringsmededeeling worden aangeduid als regionale krachten bij uitnemendheid. Deze ambtenaren hebben meestal inderdaad lage vaste salarissen. Een kratonsoldaat krijgt bijv. f 2.50 per maand, een mantri f 30 — f 40, een penewoe f 60 — f 100, etc. Doch ik moet aanstonds de opmerking maken, dat deze ambtenaren ten eerste ruimschoots over hun tijd kunnen beschikken, zoodat zij zelve dan wel hun ehtgenooten zich kunnen wijden aan handel in kains, sieraden of iets van dien aard, waardoor zij tenslotte toch geen onbelangrijke totale inkomsten genieten. Bovendien vergeete men niet, dat zeer velen dezer ambtenaren niet zoo zelden belangrijke emolumenten van den Vorst genieten, hetzij in den vorm van geld, hetzij in den vorm van goederen, zooals kleedingstukken en dergelijke.

Om een ander voorbeeld te noemen, de kratonregent verdient f 1000 in de maand. Ook deze heeft geen uitgebreide werkzaamheden. Wordt hij tewerkgesteld bij den een of anderen tak van dienst, dan krijgt hij een ruime toelage van f 300 — f 400. Op grond van al deze overwegingen kan een gouvernements ambtenaar met een salaris van f 100 in inkomen dan ook gelijk gesteld worden met een kraton-mantri, die f 30 verdient.

U ziet, Mijnheer de Voorzitter, op welke losse schroeven de basis voor de voorgestelde regionale bezoldiging komt te rusten.

Ik herhaal, dat ik de theorie der regionale bezoldiging niet a priori afwijst; doch bij het calculeeren der salarissen dient terdege rekening te worden gehouden met de reële statistische cijfers. U veroorlove mij daarom, Mijnheer de Voorzitter, het dringend verzoek tot de Regeering te richten om zoo mogelijk nog heden of althans vóórdat de moties in stemming worden gebracht, aan ons college over te leggen cijfers, die geproduceerd kunnen worden aan de hand van het in 1932 gehouden budget-onderzoek, waarvan niet alleen zeer vele ambtenaren van hoog tot laag en behoorende tot bijna alle

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soetardjo.)

takken van dienst, doch ook particulieren hebben deelgenomen. Deze cijfers moeten dan aantonen den teruggang van de kosten voor levensonderhoud sinds dat onderzoek tot ultimo October jl., en wel voor verschillende categorieën van ambtenaren. Voorts zou ik daarbij gevoegd willen zien een cijferlijst aantonend het verloop der prijzen tot op dit moment van levens- en andere behoeften van den ambtenaar, huishuur inbegrepen

(De heer Ratu Langie: Schoolgeld!)

..... schoolgeld, etc. en een becijfering, hoe het in de toekomst vermoedelijk zal zijn. Aan de hand van deze cijfers zouden wij wellicht in staat zijn te beoordeelen, of, en in hoeverre, een zoo ernstige aanslag op de salarissen van groote groepen van middelbare en lagere ambtenaren gemotiveerd zou zijn.

Dit, wat ik te zeggen heb over de basis van de voorgestelde regionale bezoldigingen. Thans een enkel woord over eenige details van het voorstel.

De gewestelijke regionen acht ik onvoorwaardelijk verwerpelijk. Reeds bij vluchtige nalezing van de Regeeringsmededeeling is het een ieder duidelijk, dat het voorstel product is van overhaasten en daardoor uiterst slordigen arbeid. Het is mij waarlijk een raadsel, hoe de bezoldigingscommissie er toe kwam om zulk werk voor haar verantwoording te nemen en der Regeering ter vaststelling aan te bieden. Nu zou de commissie zich kunnen verontschuldigen door te zeggen, dat voor accurater werk haar de tijd te kort schoot, doch het wil mij voorkomen, dat wanneer de commissie zich van de groote verantwoordelijkheid, die de zware taak haar op de schouders heeft gelegd, bewust was, zij der Regeering had moeten antwoorden, dat zij binnen den gestelden, uiterst korten tijd eenvoudig niet in staat was, een zoo belangrijk voorstel, een voorstel, waaraan een uitgebreid en uitermate nauwkeurig onderzoek moet vooraf gaan, aan te bieden. Dit zou van een groote verantwoordelijkheidsgevoel getuigd hebben en niemand, die haar deze zienswijze euvel zou duiden, ook niet de Regeering. Het tegendeel zal naar mijn meening waar zijn. Nu heeft zij werk geleverd, waarvoor nagenoeg niemand bewondering heeft, zelfs niet de voorstanders van het regionaal beginsel.

Indien men dit punt in de Regeeringsmededeeling naslaat, leest men op blz. 4 het volgende:

„Opmerking verdient hierbij, dat hoe kleiner de gebieden worden genomen, die voor een regionale bezoldigingsregeling worden afgepaald, hoe meer het mogelijk is in de regeling rekening te houden met bijzondere plaatselijke omstandigheden”.

De commissie wist dus, waarop het aankomt en zegt dan verder:

„Aanvankelijk is daarom overwogen voor Java de regentschappen als regioon te nemen. Een dergelijk uitgangspunt echter zou het instellen van veel uitgebreider plaatselijke onderzoeken en het ontwerpen van zeer veel meer bezoldigingsregelingen vereischt hebben dan de beschikbare tijd toeliet.

Ook is overwogen op Java de residenties als uitgangspunt te nemen, doch ook dan liet zich aanzien, dat de werkzaamheden niet tijdig konden zijn afgelopen.

Tenslotte is daarom besloten om te beginnen met de gewesten als regionen af te palen, hetgeen de onderzoeken zeer vergemakkelijkt, doordat dan al dadelijk een groep van ambtenaren valt aan te wijzen, waarin de Gewestelijke Bestuurders de benoemingsbevoegdheid bezitten, zoodat de Gewestelijke Bestuurders volkomen op de hoogte zijn van de wijze van aanvulling en de aan het ambt te stellen eischen, terwijl dan al dadelijk op deze manier een basis zou worden verkregen voor een vergelijking met andere gewestelijke ambten.

Deze werkwijze is in de praktijk uiterst doelmatig gebleken en het is dan ook hieraan te danken, dat binnen

betrekkelijk korten tijd voor alle gewesten de vereischte voorstellen konden worden ontworpen”.

De „vereischte voorstellen” zeg ik de Regeering na, ja, maar wát voor voorstellen. Zelfs de verstokte voorstanders van het regionaal beginsel hebben er geen goed woord voor over.

Het voorstel snijdt Java en Madoera in twee mooten; West-Java aan den eenen en Midden-Java met de Vorstenlanden en Oost-Java aan den anderen kant. Men heeft uitgevonden, dat de in de bijlagen genoemde betrekkingen in West-Java 15% te hoog is betaald en in het overig deel van Java 20%. Ten aanzien van de bedoelde betrekkingen heeft men — wat is eenvoudiger, niet waar? — een korting gefixeerd van 15% voor West- en 20% voor het overige deel van Java. En dit stelselloos stelsel moet dan doorgaan voor een rechtvaardig stelsel. Laat ik even aantonen, dat deze rechtvaardigheid eenvoudig een fictie is. Volgens het stelsel zou een onderwijzer te Tjiawi hooger gesalarieerd worden dan zijn collega te Malang, de assistent-wedana van Tjilamaja, Noord Krawang, moet 5% meer krijgen dan zijn ambtgenoot te Soerabaja. Ook in een gewest zijn zeer vele schakeeringen aanwezig; doch ook hieraan heeft de ontwerper van het voorstel hoegenaamd geen aandacht geschonken. Behoef ik nog verder aan te toonen, dat het aannemen van het gewest als regionale eenheid op groote onbillijkheden stuit.

Het intergewestelijke overplaatsingscriterium voor de vrijstelling van de regionale bezoldiging kan evenmin worden aanvaard afgescheiden nog van het feit, dat men in de voorstellen hiermede niet steeds consequent is gebleven. Het aannemen van dit criterium leidt er toe, dat een ambtenaar, die aan intergewestelijke overplaatsing onderhevig is, doch gedurende zijn geheele loopbaan op goedkope plaatsen is geplaatst, volgens een hooger salarispeil wordt betaald dan een ander ambtenaar, die, ofschoon in een en hetzelfde gewest blijvende, zich steeds dure standplaatsen ziet toegewezen.

Bij het aannemen van dit criterium heeft men eveneens andere factoren verwaarloosd en meer speciaal wat de Indonesische landsdienaren aangaat. Ik bedoelde de verzorgingsplicht, die bij de Indonesiers in het algemeen en bij personen van eenige standing in het bijzonder nog steeds in haast onverzwakte mate blijft bestaan. En de overheid heeft er veel profijt van betrokken; hoe groote bedragen zou zij anders niet hebben moeten besteden aan werkloozenzorg? De thans voor dat doel bestede bedragen zouden eenvoudig in het niet verzinken. Doch het absorptievermogen der inheemsche maatschappij heeft een grens die niet kan worden overschreden, en thans toch reeds overschreden schijnt te zijn. Hiermede dient men bij de opstelling van de cijfers der bezoldigingen van de Indonesische landsdienaren terdege rekening te houden, anders begaat men groote onbillijkheden.

Wat speciaal betreft de Indonesische bestuursambtenaren, zou ik aandacht willen vragen voor de ongeschreven ambtsplicht tot het geven van logies aan mede-ambtenaren van verschillende takken van dienst, terwijl voorts aandacht verdienen de waarlijk niet geringe representatiekosten, waarvoor deze ambtenaren tegenwoordig geen vergoeding, hoe gering ook, meer krijgen; de vele dienstuitgaven, die in het geheel niet of slechts voor een zeer klein deel door het Gouvernement worden vergoed. Het was voor mij dan ook een raadsel, dat, terwijl telkenmale aandacht is gevraagd voor, als gevolg van een en ander, bij de inheemsche bestuursambtenaren heerschende armoede, men het noodig heeft gevonden thans weder aan te komen met voorstellen tot een zoo belangrijke salarisvermindering als in de aanhangige voorstellen wordt beoogd. Ik ben den heeren Van Helsdingen e.s. dan ook ten zeerste erkentelijk, dat zij aanleiding hebben gevonden om de motie stuk 7 in het belang der Indonesische bestuursambtenaren in te dienen. Met opzet heb ik nagelaten een motie van die strekking in te dienen, omdat ook de

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soetardjo.)

andere groepen van landsdienaren, zij het in mindere mate, bescherming tegen deze funeste voorstellen verdienen.

Ook ter ondersteuning van laatstbedoelde motie zou ik verder nog het volgende onder de aandacht van de Regeering willen brengen. Vooraf de opmerking, dat de voorgestelde salarissen der als regionaal aan te merken betrekkingen veel grootere verlagingen vertoouen dan de in de Regeeringsmededeeling aangekondigde verlaging van 15 en 20%. Zoo ondergaan de salarissen der Indonesische bestuursambtenaren een verlaging met zelfs 64%.

(De heer Kan: Welke categorieën zijn dat?)

Dat zijn de Aibs.

(De heer Thamin: De onderwijzers krijgen nog groter kortingen.)

Dat zal straks wel worden aangetoond door den heer Soeroso.

Dit is dan toch iets anders dan een korting van 15 en 20%. Verder krijgen we als gevolg daarvan dit te zien, dat een assistent-wedana met een middelbare opleiding, velen zelfs met een aanvullende studie aan de bestuurschool van 2 jaren, lager wordt gesalarieerd dan een hoofdagent van politie, die ten eerste in rang vijf trappen lager staat dan eerstgenoemden ambtenaar en waarvoor ten tweede slechts een lagere schoolopleiding plus een geringe aanvullende

1)

studie vereischt is; een wedana krijgt minder dan een inspecteur van politie 2e kl. welke betrekking wat opleiding, rang en verantwoordelijkheid betreft bij de eerstgenoemde ver ten achter staat.

(De heer Soeroso: Een wedana is toch maar een Inlander!)

De Aib. (ambtenaar b/d Inl. bestuursdienst), abituriënt van een middelbare vakschool krijgt volgens het voorstel f 50 en f 45, terwijl abituriënten van andere middelbare vakscholen als beginsalaris f 130 krijgen. Ik begrijp het niet, maar men schijnt het bijzonder op den Indonesischen bestuursambtenaar gemunt te hebben. Als de Regeering deze hoogst onrechtvaardige voorstellen aanvaardt, wat niemand hoopt, behalve misschien de Ava, dan zullen wij ons als gehoorzame onderdanen natuurlijk daarbij neerleggen; maar ook niet dan onder een ernstig protest tegen deze uitzonderlijk onbillijke behandeling van ons corps, dat in de laatste jaren reeds heel wat te lijden heeft gehad.

Mijnheer de Voorzitter! Ter bekorting zou ik Uw toestemming willen vragen deze cijfers als noot in de handelingen te mogen doen opnemen.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar. 1)

Departement B. B.					Regionale bezoldiging.	
No.	Schaal HBBL.	Pangkat HBBL.	Gadjih BBL.	Gadjih HBBL.	West-Java	Midden Oost-Java dan Vorstenlanden
		H. Schrijver	15 — 30	—	—	—
1	1	Schrijver	22,50 — 40	15 — 30	12 — 24	12 — 22
2	35	" kl. 1	37,50 — 70	35 — 60	24 — 45	22 — 42
3	53	Mantri politie	90 — 100	50 — 75	45 — 60	40 — 55
4	98	" kl. 1	100 — 175	70 — 100	60 — 90	55 — 85
5	87	" kaboep.	100 — 175	100 — 140	60 — 100	55 — 85
6	143	Adj. reg. secretaris	175 — 350	150 — 300	100 — 225	90 — 215
7	166	" " kl. 2	175 — 425	150 — 350	135 — 245	125 — 235
8	187	" " kl. 1	350 — 525	280 — 420	245 — 365	235 — 355
9	87	A. I. B. (maandgelder)	100 — 175	100 — 140	50	45
11	87	A. I. B. (fd. mantri politie kl. 1).	id.	100 — 140	60 — 90	55 — 85
12	143	Ass. wedana	175 — 350	150 — 300	135 — 245	125 — 235
13	187	Wedana	350 — 525	280 — 420	245 — 365	235 — 355
Departement Justitie.						
1	87	Adj. djaksa 1	100 — 350	100 — 140	60 — 90	55 — 85
2	143	Djaksa 1	100 — 350	150 — 300	135 — 245	125 — 235
3	143	Adj. hoofddjaksa	100 — 350	150 — 300	135 — 245	125 — 235
4	143	" " 1	225 — 350	150 — 300	135 — 245	125 — 235
5	187	Hoofddjaksa	350 — 525	280 — 420	245 — 365	235 — 355

Persamaan gadjih pegawai Politie dan Hoofdcommies Centrale Kantoren dengan gadjih B. B. Ambtenaren-Indonesiër.

Hoofdagent 2de kl.	} f 150 — f 250	Gedipl. Mantri-Pol.	f 60 — f 90
Hoofdrech. 2de kl.		" Ass. Wed.	" 135 — " 245
Adsp./Inspecteur	" 165 — " 425	" Wedana	" 245 — " 365
Inspecteur v. Politie	} " 400 — " 525		
Hoofdinspect. v. Pol.			
Com. van Politie	" 250 — " 625		
Hoofdcommies	" 260 — " 420		

Persamaan peladjaran sekolah, soesoenan dibawah ini menoeroet rangregeling (Bijblad 11737).

Hoofdagent dan hoofdrechercheur 2de kl.	Lag. school dan curs. pol.
" " 1ste kl.	" " " " "
Mantri Politie (fg.)	Middelbare opleiding. "
Adsp. Inspecteur van Politie	Lag. school curs. pol.
Inspecteur van Politie 2de kl.	" " " " "
" " 1ste kl.	" " " " "
Ass. Wedn. (a) dan Adsp. Comm. v. Pol. (b)	(a) Middelb. opl. (event. bs.).
	(b) " " d. curs. pl.
Hoofdinspecteur	Lagere school dan curs. pol.
Comm. van Politie 3de kl.	Middelbare opl. curs. pol.
" " 2de kl.	" " " " "
Wedana	" " Bestuursch.
Comm. van Politie 1ste kl.	" " cursus pol.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soetardjo.)

De heer **Soetardjo**: Deze cijfers geven een duidelijk beeld van de intensiteit en de onbillijkheid der voorgestelde verslechtering van de financiële positie der Indonesische bestuursambtenaren. Het corps dat alle jaren heen loyaal en plichtgetrouw de stevigheid van het gezag in niet geringe mate heeft helpen schragen. Het is noodig dit hier te zeggen, omdat men in politiek rustige tijden als deze, wanneer de betekenis van ons corps niet op meer sprekende wijze naar voren komt, geneigd is zulks te vergeten.

Mijnheer de Voorzitter! Bij het calculeeren van de salarissen der ambtenaren op de zg. goedkope plaatsen in het binnenland dient men verder rekening te houden met de hogere uitgaven, die men heeft te doen ten behoeve van het onderwijs der kinderen, omdat de onderwijsvoorziening in het binnenland nog lang niet aan de behoeften kan voldoen; voor medische behandeling, waarvan ik sprekende voorbeelden zou kunnen noemen, voor de verkrijging van verschillende importartikelen. De vervulling van sociale verplichtingen, waaraan in het binnenland de Indonesische ambtenaar in het algemeen en de bestuursambtenaar in het bijzonder eenvoudig niet kunnen ontsnappen, eischen eveneens zware uitgaven. Summa summarum ben ik van meening, dat wanneer men de kosten van het levensonderhoud wil afmeten, teneinde een bepaalden levensstandaard te kunnen voeren, men niet uitsluitend heeft te letten op de prijzen der levensmiddelen, doch in minstens even sterke mate ook op de zoeven door mij opgesomde factoren. Dit nu heeft de ontwerper der voorstellen blijkbaar nagelaten; natuurlijk ook van wege gebrek aan tijd voor het noodige onderzoek. Maar als men dit alles erkent, dan moet men ook tevens tot de erkenning komen, dat de in de voorstellen gecalculeerde salarissen ten eenenmale foutief zijn en wel sterk in het nadeel der betrokken ambtenaren.

Vraagt men, wat de gevolgen van deze voorstellen zullen zijn, dan zou ik als mijn meening het volgende willen zeggen. Deze gevolgen zijn van velerlei aard, o.m. van moreelen, socialen en economischen aard.

De ambtenaren bij het Indonesisch bestuur bijvoorbeeld, die het nu reeds niet breed hebben, — van het salaris van den bestuursschrijver o.a. kan geen cent meer af, dit is bittere ernst —, zullen straks in hopelooze financiële moeilijkheden worden gedompeld. Zij zullen hun gedachten niet op het werk kunnen concentreren, waardoor in toenemende mate fouten worden gemaakt. Ik heb reeds herhaaldelijk er op gewezen, dat tengevolge van allerhande bezuinigingsmaatregelen, die op het hogere deel van het corps zijn toegepast, zoomede door de taakverzwaring in den laatsten tijd als gevolg van verschillende factoren, het toezicht op het middelbare en lagere deel van het corps aanmerkelijk is verzwakt. Ik heb de Regeering reeds in 1932 gemaarschuwd, dat daardoor allerlei wantoestanden in het binnenland voor langen tijd ongemerkt kunnen blijven voortwoekeren, en alles tot groot ongerief van de plattelandsbevolking en tot groot nadeel van den goeden naam van het gezag. De in en om de onderneming Soemberbopong in het Loemadjangsche heerschende ten hemel schreiende toestanden zijn daar, na hetgeen in Madioen gebeurd is, om de juistheid van mijn visie te bewijzen. Ik behoeft de Regeering er wel niet op te wijzen, hoezeer de weerlooze plattelandsbevolking in al die gevallen te lijden heeft gehad. En God weet, wat er op dit gebied in het binnenland voor ongerechtigs nog ongemerkt voortwoekert. De Regeering zij hiermede nogmaals gemaarschuwd.

Den funesten invloed, dien deze maatregelen straks zullen hebben op de opvoeding van de jeugd, moge men niet gering schatten. Nu reeds baart de achteruitgang van het schoolbezoek groote zorg, hoe straks, wanneer het voor duizenden families niet meer mogelijk zal zijn, de studie van hun kinderen verder te bekostigen? Laat men het gewicht van deze zaak toch eens ernstig onder de oogen zien.

Bij de bestaande geldschaarste in het binnenland zullen de maatregelen, indien daaraan uitvoering werd gegeven, een

(Soeroso.)

dusdanige verdere inkrimping der geldecirculatie met zich brengen, dat de funeste invloed op den reeds slechten economischen toestand in het binnenland zeker niet onderschat mag worden.

Mijnheer de Voorzitter! Als slot zou ik nog op het volgende willen wijzen. De H. B. B. L. bevat vele leemten en onbillijkheden. Ik had nog gehoopt, dat de Regeering deze in de bijna twee jaren, die sedert zijn verlopen, zou hebben getracht weg te nemen. Zij heeft haar toezegging niet gestand gedaan, hetgeen ik ten zeerste betreurt, omdat onze groep haar stem onder deze voorwaarde aan het ontwerp heeft gegeven. En nu gaat het niet aan om op de basis van een dergelijke salarisregeling herzieningen te willen treffen, die zelf overladen zijn met fouten en onbillijkheden. De leemten en fouten in de H. B. B. L. worden daardoor eenvoudig dubbel geaccentueerd.

Ik zou er derhalve ten sterkste bij de Regeering op willen aandringen om een commissie in het leven te roepen, die op korten termijn de salarisregeling zal hebben te herzien. Ik heb deze suggestie overgedragen aan mijn geachte medelid, den heer Kerstens, die haar bereids in zijn motie heeft verwerkt, waarvoor gaarne mijn erkentelijken dank wordt aangeboden.

Hoe de Regeering in het tekort van 10 mm. zal hebben te voorzien, straks zullen, naar ik hoop, eenige medeleden met suggesties voor den dag komen. Mochten onverhoopt die suggesties op onoverkomenlijke bezwaren stuiten, wat, naar ik overtuigd ben, niet het geval zal zijn, dan zou in het uiterste geval onze groep bezwaar maken tegen een algemeene salariskorting, waardoor de last naar verhouding gelijkelijk door het geheele ambtenarendom zou worden gedragen, hetgeen billijker is dan een eenzijdige belasting van het zwakere deel van het ambtenarencorps.

Eén ding staat voor mij vast, Mijnheer de Voorzitter, nl. dat het nu tijd wordt, dat Nederland ons bijspringt. Het kan zoo niet langer, het prestige van het Moederland loopt gevaar!

Mijnheer de Voorzitter! Resumeerende kom ik dan tot de volgende conclusie:

- 1e. dat het voorstel tot uitbreiding van de toepassing van het beginsel der regionale bezoldiging, op de wijze zooals de bezoldigingse commissie zich die denkt ten eenenmale moet worden verworpen;
- 2e. dat de vigeerende H. B. B. L. vele leemten en fouten bevat, die een spoedige herziening noodzakelijk maken;
- 3e. dat, in afwachting hiervan, de hulp van het Moederland dient te worden ingeroepen om het begrotingstekort te dekken.

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Bij de algemeene beschouwingen over de ontwerp-begroting van 1936 in Juli jl. heb ik verschillende bezwaren gemaakt tegen de door de Regeering in de Financiële Nota voorgenomen bezuinigingsmaatregelen op het gebied van de salarissen der landsdienaren ter dekking van een gedeelte van het in 1936 te verwachten begrotingstekort. Ik heb dan de na te noemen drie moties ingediend:

- 1e. een om de Regeering uit te noodigen, niet over te gaan tot het overbrengen van betrekkingen die in de H. B. B. L. zijn opgenomen, naar het maandloonersreglement;
- 2e. een om de Regeering uit te noodigen niet over te gaan tot overbrenging van verschillende betrekkingen in Bijlage A der H. B. B. L. naar de Bijlage B;
- 3e. een om, indien verdere bezuiniging op personeele uitgaven onvermijdelijk is, deze bezuiniging te doen verkrijgen door middel van een algemeene korting op de salarissen van alle ambtenaren.

Mijn voornaamste bezwaar was toen, dat door de voorgenomen maatregelen alleen de kleintjes zwaar zouden worden getroffen. Thans, bij het nagaan van de voorliggende Regeeringsvoorstellen is inderdaad gebleken, dat alleen de

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso.)

lagere landsdienaren worden gedwongen om het grootste offer voor het land te brengen. Of dergelijke maatregelen moreel te verdedigen zijn, zal ik straks nader is-beschouwing nemen.

Alvorens de voorliggende Regeeringsvoorstellen in beschouwing te nemen, zou ik gaarne even de salarispolitiek der Regeering vanaf vóór 1913 de revue willen laten passeeren.

Vóór 1913 had men een dualistisch bezoldigingsstelsel, waarbij was bepaald, dat voor de vervulling van gelijke betrekkingen Europeanen ongeveer tweemaal zooveel salaris ontvingen als Indonesiers. In 1913 werd het unificatiebeginsel voor de gemengde betrekkingen aanvaard met het gevolg, dat de Indonesiers voor de vervulling van gelijke betrekkingen evenveel salaris als de Europeanen ontvingen. Dit unificatiebeginsel had echter geen beteren invloed op de salarissen voor de betrekkingen, die uitsluitend door de Indonesiers werden vervuld. De salarissen voor deze betrekkingen bleven laag, niettegenstaande het feit, dat voor de inheemsche betrekkingen hogere eischen waren gesteld. Men was toen ondanks het unificatie-beginsel nog van meening, dat de Indonesiers minder levensbehoeften hadden dan de Europeanen, welke meening echter absoluut onjuist was. In 1919 kwamen de zg. nivelleeringsvoorstellen der Regeering, welke om allerlei redenen echter niet konden worden ingevoerd. Daarna werd de commissie-Muurling ingesteld, met de bedoeling om een in de Indische maatschappij passend bezoldigingsstelsel te ontwerpen. Deze commissie is daarin niet geslaagd. Toen kwam de Commissie-Damme, die de bekende B. B. L. heeft geschapen. De eerste en de voornaamste grondslagen van de B. B. L. luiden als volgt:

Voor de bekleeders van een ambt in Gouvernementsdienst, die onder dezelfde verhoudingen in dat ambt dienen en aan gelijke voorwaarden van benoembaarheid, examens e.d., hebben voldaan, wordt ten aanzien van belooningen geen onderscheid gemaakt tusschen Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen, noch tusschen personen, die hun opleiding geheel of gedeeltelijk in Nederlandsch-Indië hebben genoten en hen, die geheel of gedeeltelijk buiten Nederlandsch Indië zijn opgeleid, noch tusschen personen, die in Nederlandsch-Indië in Gouvernementsdienst zijn getreden en hen, die elders bv. in Nederland voor den Indischen dienst zijn aangeworven en naar Nederlandsch-Indië zijn uitgezonden.

Inderdaad is dit beginsel uitstekend, doch het geldt alleen voor de zg. gemengde betrekkingen. Voor de Inheemsche betrekkingen is dit beginsel van geen waarde. Dat zulks ook wel de bedoeling was van de Commissie-Damme, moge blijken uit de schalenindeeling in A, B en C, waarbij is bepaald, dat de B-schalen bij een salaris beneden f 100 's maands 40%, van f 100 tot f 200, 30%, van f 200 tot 300, 25%, van f 300 tot f 600, 20% en van f 600 tot f 1200, f 120 boven de A-schalen moeten staan. Voor de C-schalen nam de Commissie-Damme de volgende maatstaf aan: schaal A f 100, schaal B f 130, schaal C f 130 + f 50 = f 180. Bij een salaris van f 100 werd dus voor de C-schaal een toeslag toegekend van 80%.

Door dit A.B.C.-stelsel ontvingen de Indonesische landsdienaren, die niet bij de gemengde betrekkingen werkzaam waren, dus minder aan salaris, ondanks het feit, dat voor hen een langere of hogere opleiding werd geëischt. De B. B. L. was daarom voor ons Indonesiers niet aanvaardbaar.

Nu komt de H. B. B. L., die is geboren om een aanmerkelijke bezuiniging op de salarisposten te verkrijgen. Daar de A. B. C.-indeelingen verdwenen, was ik aanvankelijk van meening, dat de H. B. B. L. op een voor de Indonesiers billijke grondslag zou zijn geschapen. Doch bij nadere kennis-making was zulks niet het geval, juist integendeel. Deze H. B. B. L. bewaart de verhoudingen, die zijn geschapen door de A. B. C.-indeelingen van de B. B. L., aangezien de achteruitgang der salarissen gemiddeld van de A., B. en C. groepen

in de B. B. L. gelijk was nl. $\pm 30\%$. Praktisch blijft dus het A. B. C. stelsel gehandhaafd. Dit daargelaten heeft de H. B. B. L. nog die mogelijkheid geschapen dat de Indonesische landsdienaren regionaal worden bezoldigd en als maandlooners kunnen worden aangesteld. De H. B. B. L. is dus voor ons Indonesische landsdienaren absoluut onaanvaardbaar. Vooral onaanvaardbaar, omdat de Indonesische landsdienaren daarbij onbillijk zijn behandeld.

Men ziet dus dat de salarispolitiek der Regeering van af vóór 1913 tot heden de Indonesische landsdienaren bij de Inheemsche betrekkingen, dus niet bij de gemengde betrekkingen, geen billijke financieele waardeering toekent. Slechts een kleine groep Indonesische landsdienaren, die de gemengde betrekkingen vervullen, ondervinden de juiste waardeering. Het is daarom geen wonder, dat de gevolgen van een dergelijke salarispolitiek geen andere zijn dan beter gesitueerde Europeesche en arme Indonesische landsdienaren en verder beter onderwijs en opvoeding van de kinderen der Europeanen en minder onderwijs en opvoeding voor de kinderen der Indonesische landsdienaren. Vandaar, dat de hogere en middelbare gemengde betrekkingen nu grootendeels nog bezet zijn door Europeanen. Natuurlijk heeft de onderwijsgelegenheid hier te lande ook invloed op deze omstandigheden. Maar hadden de Indonesische landsdienaren vanaf vóór 1913 de juiste financieele waardeering van de Regeering ondervonden, dan zouden de verhoudingen der bezetting der gemengde betrekkingen voor de Indonesiers veel gunstiger zijn dan tot dusver het geval is kunnen zijn.

Thans kom ik tot de voorstellen der Regeering, in het bijzonder de invoering der regionale bezoldigingen.

Volgens de schriftelijke mededeeling der Regeering moeten ter voorkoming van verdere schuldtoename, bezuinigingen worden opgelegd op de salarisposten. Deze mededeeling heeft mij ten zeerste verwonderd, aangezien deze stelling niet juist en niet te verwachten is van de Regeering, die steeds geld kan vinden voor de defensiedoelinden. Indien men geen schuldtoename wil hebben, doch geen bezwaar heeft tegen het voteeren van hogere bedragen op de begroting van de defensiedoelinden dan is het natuurlijk te verwachten dat op andere posten bezuinigd moet worden. Maar waar is nu de grens, tot waar men niet verder moet gaan met de bezuiniging! Met een dergelijke stelling komt men nooit aan de grens. Indien voor 1937 nog meerdere bedragen moeten worden uitgegeven voor de defensie en desondanks geen schuldtoename geoorloofd zal zijn, dan moeten de landsdienaren alweer het offer brengen. Dit is toch geen toestand die houdbaar is. De landsdienaren hebben gedurende dezen bezuinigingstijd al veel geofferd, zoodat zij een dergelijke behandeling absoluut niet verdienen. En wat nog erger is, dat nu alleen de lagere ambtenaren, in het bijzonder de Indonesische, zwaar zullen worden getroffen.

De Regeering heeft gezegd, dat de salarissen en de loonen aangepast moeten worden aan de geëigende verhoudingen en de eischen des tijds en dat waar nog van een betrekkelijke overbetaling sprake is deze uit het salarisstelsel moet worden weggenomen.

Naar mijn bescheiden meening is het zeker dat met de woorden „aanpassing aan de geëigende verhoudingen” door de Regeering is bedoeld een regeling zooveel mogelijk overeenstemmend met de omstandigheden, welke hebben geleid tot overweging van strenge doorvoering van de regionale bezoldigingsregelingen. Wat betreft de aanpassing aan de eischen des tijds, kan ik niet precies weten wat de Regeering met deze woorden heeft bedoeld. Is het aanpassen aan den bezuinigingstijd dan wel aanpassen aan den tegenwoordigen tijd, waarin ieder Indonesisch landsdienaar meerdere levensbehoeften heeft dan 25 jaren geleden? Is dit laatste het geval, dan zou het peil der voorgestelde regionale bezoldigingen niet beneden dat van 25 jaar geleden moeten komen te staan.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso.)

Aangenomen mag dus worden, dat met „de eischen des tijds” bedoeld wordt de eischen van dezen bezuinigingstijd.

Dat zulks niet juist is, is wel gebleken uit de voorgestelde regionale regelingen, die ontstellend laag zijn. Men verlaagt de bezoldigingen zoover tot de begroting sluitend is. Dit is toch absoluut onjuist.

De Regeering zal misschien ontkennen, dat de mate van verlaging der salarissen der landsdienaren, die als regionale krachten worden beschouwd, verband houdt met het al dan niet sluitend zijn der begroting, maar de lage bezoldigingen wijzen erop, dat de mate van verlaging wel verband houdt met het streven naar het sluitend maken der begroting.

De Regeering spreekt van overbetaling. Met welke bewijzen kan de Regeering nu aantoonen, dat zulks het geval is? Een budgetonderzoek bij de betrokken ambtenaren heeft niet plaats gehad, alleen zegt de Regeering, dat de onderzoekingen zijn aangevangen in de Vorstenlanden, waar men als basis van vergelijking beschikt over de bezoldigingsregeling voor de desanderwijzers en andere werkrachten, wier bezoldigingen door gewestelijke en plaatselijke instanties zijn vastgesteld.

Verder wordt gezegd, dat ook als basis van vergelijking werden genomen de bezoldigingen van de ambtenaren der zelfbesturen, die door de Regeering als regionale krachten bij uitnemendheid zijn te beschouwen.

Ik geloof, dat het te ver gezocht is, indien als basis de bezoldigingen der ambtenaren van de zelfbesturen worden genomen, aangezien het der Regeering zeer wel bekend is, dat de ambtenaren van de zelfbesturen in het algemeen niet voor de bezoldiging, maar voor de eer dienen; abdi-dalam te worden is een ideaal van ieder ingezetene der Vorstenlanden. Een rijke handelaar is b.v. bereid als mantri te dienen op een bezoldiging van slechts f 5.— 's maands.

Bovendien moet men niet uit het oog verliezen, dat de aanstellingseischen in de zelfbesturen niet zoo hoog zijn en dat ook de arbeidsprestaties van de Gouvernementsambtenaren en die der zelfbestuursambtenaren verschillend zijn.

Verder heb ik vernomen, dat den ambtenaren der zelfbesturen is toegestaan handel te drijven; zij rekenen dus in de eerste plaats op hun bijverdiensten, hun tractement als ambtenaar is bijzaak.

Dat de H.B.B.L.-bezoldigingen voor de zelfbesturen te duur uitkomen, is natuurlijk begrijpelijk, aangezien de opbrengst van het gewest ook moet worden aangewend voor de civiele lijst der zelfbesturen. Er heerscht daar dus op dit gebied een abnormale toestand.

Dat de salarissen van de ambtenaren der zelfbesturen niet als basis genomen mogen worden, kan wel blijken uit de ontwerp-salarisregeling der ambtenaren van de waterschappen Opak-Progo en Dengkeng over 1934.

In het bestuur dezer waterschappen hebben zitting de resident als voorzitter, Indonesische bestuursambtenaren en particulieren van de Europeesche ondernemingen als leden. Volgens deze salarisregeling kan een mantri bij het waterbeheer tot f 75.— 's maands klimmen, wat dus nog f 5.— 's maands meer is dan het H.B.B.L.-salaris. Een commies kan hetzelfde salaris genieten als een commies onder de H.B.B.L.

Nu heeft het mij verwonderd, dat het gewestelijk overleg te Soerakarta en Djokjakarta heeft geleid tot een ontwerp-salarisregeling, waarvan het peil gemiddeld omstreeks 25% beneden dat van de H.B.B.L. lag. Indien de besturen van de waterschappen Opak Progo en Dengkeng bij het overleg worden ingeschakeld, is dit resultaat alleen te danken aan de groote overredingskracht van den heer Beets en is het ook hieraan toe te schrijven, dat deze besturen zijn meegegaan met het voorstel, om het maximum salaris van een mantri bij het waterbeheer op slechts f 45.— per maand, dus bijna 30% lager te stellen. Menschen met zulk een groote overredingskracht zijn geschikt om als vredesengel naar Italië te

worden gezonden, maar niet naar deze zaal, waar de menschen, ondanks alles nuchter blijven.

Hoe onlogisch en onredelijk de voorgestelde salarisregelingen zijn, kan ik met de volgende voorbeelden aantoonen.

In 1912 verdiende een mantri bij het waterbeheer 3e klasse van f 45.—f 55.— 's maands; een mantri 2e klasse van f 60.—f 70.— en een mantri 1e klasse van f 75.—f 80.— per maand. Volgens het voorliggende voorstel zal een mantri bij het waterbeheer — er is geen splitsing in klassen meer — f 25.—f 45.— per maand verdienen.

Het minimumsalaris van 1912 wordt het maximumsalaris van 1936. Dat is dus een omgekeerde wereld. Waar nu de kosten van onderwijs veel hooger zijn, men hooge belastingen moet betalen en men meerdere levensbehoeften heeft dan 25 jaren geleden, daar moet men zich nu tevredenstellen met het minimumsalaris van 25 jaren geleden. Dat is meer dan bar.

Als de Regeering nu zegt, dat bij het overleg zooveel mogelijk alle factoren in beschouwing zullen worden genomen, die op de voorgestelde regionale regelingen van invloed kunnen zijn, dan moet ik daartegenover de opmerking maken, dat indien zulks het geval is geweest, men nooit zou hebben kunnen komen tot een salarisregeling met een peil van ver beneden dat van 1912, zooals ik zooeven aantoonde.

Ik kom nu tot de afpaling der gebieden, waarbinnen de regionale regelingen worden vastgesteld. Hierover lees ik een citaat in de regeeringsnota, dat zooeven al is voorgelezen door den heer Soetardjo, doch dat ik, ter eigener bevrediging, nog eens moge aanhalen. Men vindt op blz. 5 deze woorden:

„Opmerking verdient hierbij, dat hoe kleiner de gebieden worden genomen, die voor een regionale bezoldigingsregeling worden afgepaald, hoe meer het mogelijk is in de regeling rekening te houden met bijzondere plaatselijke omstandigheden.

Aanvankelijk is daarom overwogen voor Java de regentschappen als regioon te nemen. Een dergelijk uitgangspunt echter zou het instellen van veel uitgebreider plaatselijke onderzoekingen en het ontwerpen van zeer veel meer bezoldigingsregelingen vereischt hebben dan de beschikbare tijd toeliet”.

Ook is overwogen op Java de residenties als uitgangspunt te nemen, doch ook dan liet zich aanzien, dat de werkzaamheden niet tijdig konden zijn afgeloopen.

Tenslotte is daarom besloten om te beginnen met de gewesten als regionen af te palen, hetgeen de onderzoekingen zeer vergemakkelijkt, doordat dan al dadelijk een beroep van ambten valt aan te wijzen, waarin de Gewestelijke Bestuurders de benoemingsbevoegdheid bezitten, zoodat de Gewestelijke Bestuurders volkomen op de hoogte zijn van de wijze van aanvulling en de aan het ambt te stellen eischen, terwijl dan al dadelijk op deze manier een basis zou worden verkregen voor een vergelijking met andere gewestelijke ambten.”

Uit deze woorden blijkt dat, indien de regentschappen als regionale ressorten werden genomen, het beginsel der regionale bezoldigingsregeling meer tot haar recht zou komen, d.w.z. de regionale bezoldigingsregeling billijker tot stand kan worden gebracht. De tijd daarvoor is de Regeering thans echter te kort. Ook per residentie heeft Zij niet over den noodigen tijd beschikt. Vandaar, dat maar per provincie is gehandeld. Wie kan nu zeggen, dat de Regeering op de belangen van haar ambtenaren let? Immers, voor 1 Januari 1936 moet alles gereed zijn, terwille van een sluitende begroting.

De Regeering zegt dan verder:

„Deze werkwijze is in de praktijk uiterst doelmatig gebleken en het is dan ook hieraan te danken, dat binnen betrekkelijk korten tijd voor alle gewesten de vereischte voorstellen konden worden ontworpen.”

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso.)

Naar mijn bescheiden meening is de werkwijze hier in zoverre uiterst doelmatig, dat de door de Regeering gewenschte voorstellen in zeer korten tijd konden worden onworpen, zonder dat rekening werd gehouden met eischen van billijkheid. Trouwens, de Regeering zelf erkent, dat de toestanden in verschillende residenties en regentschappen nog zeer uiteenloopen en dat Zij van plan is, zoo spoedig mogelijk tot een verfijning van het stelsel over te gaan, zoodat van overbetaling geen sprake meer kan zijn. De voorgestelde regionale regelingen zijn dus niet de gewenschte, want de Regeering is van plan de voorgenomen regelingen, die reeds zeer karig zijn, nog verder te verlagen. En dat noemt de Regeering verfijning! Maar dan lijden zij nog grootere armoede. Jammer alleen, dat ik die verfijningsidee der Regeering uit menselijkheidsoverwegingen niet kan goedkeuren. Waarlijk, ondanks deze tijden van begrotingstekorten heb ik nog altijd menselijk gevoel!

Nu de betrekkingen wier bezoldiging regionaal zal worden geregeld. Volgens de Regeering zijn dat die betrekkingen, waarvan de vervulling kan geschieden uit de plaatselijk in de regionale sfeer levende bevolking, terwijl ook de vraag wordt beantwoord, of te verwachten is, dat de betrokken ambtsbekleeders uit den aard hunner betrekking doorlopend in die streek werkzaam zouden blijven.

Het is dus duidelijk, dat hoe grooter het regionale gebied is, hoe grooter het aantal regionale bezoldigde betrekkingen wordt. Maar de door de Regeering aangenomen criteria sluiten reeds de Europeesche ambtenaren in het algemeen uit en de inportkrachten in het bijzonder. Inmiddels rijst bij mij de vraag of het noodig is dergelijke criteria aan te nemen, want overal, zelfs in het diepste binnenland is ruim aanbod van werkkrachten bij vacatures van allerlei soort van betrekkingen.

Ook in de toekomst zal zulks het geval zijn. Wil men een billijke indeeling van regionale betrekkingen, dan moet dit geschieden voor alle betrekkingen van hoog tot laag. Maar dan is een regionale bezoldigingsregeling noodig, waarbij rekening dient te worden gehouden met de werkelijke sociale behoeften van de betrokkenen, en niet een regionale bezoldigingsregeling, die als sluitpost op de begroting kan worden beschouwd.

Hoe onbillijk het is, indien niet alle betrekkingen regionaal worden bezoldigd, kan uit het volgende blijken. Zooals zich laat aanzien, zullen de landsdienaren, niet-regionale krachten, hun salarissen volgens de H.B.B.L. blijven ontvangen. Maar waar zij komen, daar vindt men de regionale indeelingen. Zelf in de dure provincie West-Java, is het peil der regionale salarisregeling nog 15 à 25% beneden het H.B.B.L.-peil. De bedoelde ambtenaren zijn hier dus ten onrechte bevoorrecht. Waarom wil de Regeering het hoogste peil van West-Java niet nemen voor de bepaling van de salarissen van de niet-regionale-betrekkingen? Een dergelijke gedragslijn zal toch door de Regeering gevolgd worden voor de gewestelijke regelingen.

Op blz. 4 der Regeeringsuiteenzetting lees ik immers het volgende:

„Hierbij is overwogen, dat een zoodanige gedragslijn er niet toe behoeft te leiden dat in bepaalde streken van een provincie den betrokken landsdienaren te kort zal worden gedaan, indien slechts zorg wordt gedragen, dat de gewestelijke bezoldigingsregelingen gebaseerd worden op het hoogste peil in het gewest, zoodat er alleen maar sprake van kan zijn, dat in sommige residenties en rementschappen nog een zekere overbetaling van bepaalde groepen van landsdienaren plaats heeft, welke dan later bij verdere verfijning van het stelsel zal kunnen worden weggenomen”.

Het is dus duidelijk, dat de voorliggende voorstellen grove onbillijkheid met zich zullen brengen.

Verder lees ik op blz. 6 der Regeeringsuiteenzetting:

„Ten slotte moge nog worden medegedeeld, dat bij het overleg betreffende de onderhavige regelingen er door verschillende gewestelijke bestuurders en diensthoofden de aandacht op gevestigd is, dat nog eenige groepen van landsdienaren zijn aan te wijzen, wier ambt niet voor gewestelijk regionale regeling in aanmerking komt, omdat de rouleering van het personeel niet tot binnen de grenzen der gewesten beperkt kan worden, doch dat niettemin aanleiding bestaat de bezoldiging, verbonden aan deze groepen van ambten te herzien. De Regeering is voornemens de herziening der aan deze ambten verbonden bezoldigingen aan de orde te doen stellen, zoodra de onderhavige gewestelijke regionale bezoldigingsregelingen zullen zijn vastgesteld”.

Ik hoop, dat deze regionale bezoldigingsregelingen niet zullen worden vastgesteld.

Als ik het wèl heb, ligt het in de bedoeling der Regeering de salarissen van groepen van landsdienaren, wier ambt niet voor een gewestelijke regionale regeling in aanmerking komt, te herzien, natuurlijk naar beneden.

Welke landsdienaren het zullen zijn, weet niemand. Maar ik vrees, dat straks zal blijken, dat de herziening alleen groepen van Indonesische landsdienaren zal treffen.

Mijnheer de Voorzitter! De voorliggende voorstellen hebben bij mij den indruk gewekt, dat het in de bedoeling der Regeering ligt om de Indonesische landsdienaren zwaar te treffen. De gevolgen van deze salarispolitiek der Regeering zullen natuurlijk nog fnuikender zijn dan die der vorige salarispolitiek. De betrokken ambtenaren zullen in armoede leven, ze kunnen aan hun kinderen geen behoorlijk onderwijs geven, aangezien de kosten daarvoor ontbreken. Het gevolg daarvan is een achteruitgang der maatschappelijke ontwikkeling der bevolking en voorts minder concurrentie op het gebied van strijd om het bestaan voor de Europeesche kinderen. De belangrijke en leidende betrekkingen zullen dus in handen blijven bij de Europeesche bevolkingsgroep.

Uit ons nationaal standpunt beschouwd is zulk een salarisregeling dus fnuikend voor de toekomst van ons volk.

Door de voorgestelde regionale regelingen zal men deze situatie krijgen: een beambte met een salaris van f 12 's maands zal 10 à 20% van zijn salaris moeten afstaan voor de bijdrage in het begrotingstekort, terwijl een ambtenaar met een salaris van f 1000 's maands of meer geen cent zal afstaan. Dat is toch zeer afkeurenswaardig, Mijnheer de Voorzitter!

Nu zou ik deze vraag willen stellen: Heeft de Regeering de politieke gevolgen van een dergelijke terugdringing van salarissen van bijna 100% van het aantal der Indonesische landsdienaren reeds goed overwogen? Het is mogelijk dat de Regeering de politieke gevolgen van den genoemden maatregel niet zoo erg vindt. Wat zullen de Indonesische landsdienaren dan doen? Ze zullen niets doen, Mijnheer de Voorzitter! Maar zeer verbitterd zullen zij zeker zijn. Verbitterd, omdat alleen zij het grootste offer voor de sluitende begroting moeten brengen! Verbitterd, doordat zij weten dat van de Europeesche ambtenaren zoo geen enkele cent, dan toch zeer weinig wordt geveerd. Het is misschien Gods wil, dat de groote massa der loyale Indonesische landsdienaren zich nu verwijderd van deze Regeering zullen gevoelen! Welke gevolgen deze situatie in de toekomst met zich zal brengen, weet natuurlijk niemand.

Mijnheer de Voorzitter! Bij de algemeene beschouwingen over de ontwerp-begroting voor 1936 in Juli j.l. heb ik er eveneens reeds op gewezen, dat de vakcentrale P. V. P. N. namens een dertigduizendtal Indonesische landsdienaren een rekest bij de Regeering heeft ingediend met de mededeeling, dat, indien een bezuiniging op den salarispost onvermijdelijk is, zij geen bezwaar hebben tegen een korting op de salarissen

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso, Voorzitter.)

van alle ambtenaren. Ik heb toen de aandacht der Regeering gevraagd voor dezen offervaardigheidszin der landsdienaren. Maar het schijnt dat van deze offervaardigheidszin misbruik wordt gemaakt, en daartegen moet ik protesteeren.

Enkele woorden nog over de Commissie voor Georganiseerd Overleg. Blijkens de schriftelijke mededeeling der Regeering op blz. 3 is genoemde Commissie zonder meer meegegaan met het voorstel der Regeering tot invoering der regionale regelingen. Maar de voorzitter van het V. V. O. heeft gisteravond op een openbare vergadering medegedeeld, dat de meerderheid der Commissie een belangrijke restrictie aan haar advies deed verbinden, in het bijzonder ten aanzien van de ressorten en de criteria der betrekkingen, die regionaal worden opgenomen. Waarom heeft de Regeering niets daaromtrent aan dit College medegedeeld? Met welke bedoeling heeft Zij dat gedaan?

Thans een enkel woord over de in den laatsten tijd geconstateerde prijsstijgingen. Men zegt dat de stijging der prijzen van levensmiddelen het gevolg is van een economische opleving en dat daardoor de landsinkomsten hooger kunnen stijgen. Gaarne zou ik van de Regeering willen vernemen, of deze verwachting juist is. In het bevestigende geval zou ik gaarne vernemen, of de Regeering dan nog voornemens is, de voorgestelde maatregelen door te voeren.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, zou ik nog gaarne enkele woorden willen wijden aan de ontwerp-motie van den heer Van Helsdingen.

De Voorzitter: De ontwerp-motie van den heer Van Helsdingen is thans nog niet in behandeling. Als deze motie niet wordt ingediend, wordt ze niet besproken; als ze wél wordt ingediend komt ze eerst vanaf dat oogenblik in bespreking.

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! De bedoelde ontwerp-motie van den heer Van Helsdingen wijst er op, dat de heer Van Helsdingen in principe geen bezwaar heeft tegen een schuldtoename. Nu is het voor mij onbegrijpelijk, waarom de heer Van Helsdingen een leening wil sluiten met de gelden, verkregen van het bijzonder uitvoerrecht.

De Voorzitter: Ik verzoek U daarover thans nog niet het woord te voeren; U kunt dit in tweeden termijn doen. De motie is thans nog niet ingediend. De heer Van Helsdingen heeft wel ondershands een mededeeling gedaan, maar op ondershandse mededeelingen kan niet worden ingegaan.

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! Intusschen is er ook een motie van de heeren Kerstens, Verboom en Ratu Langie, om de aandacht der Regeering te vestigen op reeds vroeger aangenomen moties betreffende de schuldenlast van dit land. Ik acht deze motie wel billijk, vooral als men bedenkt, dat dit land, zooals ik reeds meermalen betoogde, te veel aan de kosten voor de staatsmarine bijdraagt.

Eerst in den laatsten tijd is het Moederland bereid gevonden om slechts f 10 m.m. te verstrekken voor de bestrijding der kosten van de Staatsmarine. Ik vind dit niet voldoende, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat Indië jarenlang de modernisering van het leger heeft bekostigd, die toch moet dienen ter bestrijding van den buitenlandschen vijand. Dit is een imperiaal belang, waarvan de kosten door het Moederland gedragen dienen te worden. Wij hebben dus te veel moeten betalen en het Moederland moet die bedragen teruggeven.

Wat betreft de motie-Kerstens e.s. (st. 5) om een commissie in het leven te roepen, die in zoo kort mogelijken tijd, maar in elk geval met rustig beraad een geheel nieuw bij de eischen des tijds en des Lands passend salarisstelsel te ontwerpen, terwijl dan hangende dit ontwerp, de Regeering zal afzien van nieuwe salarismaatregelen inclusief een verdere algemeene salariskorting, kan ik mededeelen, dat ik het in principe wel

(Van Helsdingen.)

met de strekking dezer motie eens kan zijn. De Indonesische landsdienaren zullen eventueel geen bezwaren hebben tegen een eventuele algemeene salariskorting, maar indien toch niet door den Regeeringsgemachtigde kan worden aangetoond, dat een dergelijke salariskorting onvermijdelijk is, dan moet ik tot mijn spijt verklaren, dat ik nooit met de Regeering zal kunnen meegaan tot invoering van deze salariskorting. Hiervoor is vooral aanleiding, wanneer men bedenkt, dat nog andere inkomsten kunnen worden verwacht. Ik heb er reeds op gewezen, hoe het Moederland te kort is geschoten ten aanzien van dit land en verder heb ik nog altijd hoop op meerdere bedragen van de zijde van de oliemaatschappijen. Uit de mededeelingen der Regeering blijkt, dat deze maatschappijen zeer gemakkelijk te overreden zijn geweest om f 5 m.m. in 1936 aan den Lande af te staan. Dit geeft mij te denken. Ik kan niet nalaten in dit verband te herinneren aan mijn amendement, ingediend bij de hoofdbegroting van volgend jaar, dat ten doel had om een zeer gematigde heffing op den uitvoer van olieproducten in het leven te roepen. Deze heffing zou voor de schatkist minstens f 15 m.m. hebben opgebracht. Ik zou daarom de Regeering willen vragen, of Zij in het feit, dat de oliemaatschappijen zoo spontaan bereid zijn om f 5 m.m. voor de schatkist af te staan, geen aanleiding vindt, om alsnog een zeer gematigd uitvoerrecht op de olieproducten te heffen, om zodoende meer gelden in schatkist te krijgen.

Betreffende het voornemen der Regeering om verschillende betrekkingen naar het Maandloonersreglement over te brengen, heb ik een motie ingediend en ik geloof, dat ik deze motie niet behoef te verdedigen, omdat ik eenige jaren geleden reeds een motie heb ingediend met de strekking om de betrekking van schrijver, die bij de invoering der H. B. B. L. naar het Maandloonersreglement werd overgebracht, daaruit weer terug te nemen, een motie, die door den Volksraad is aanvaard. Ik geloof en verwacht, dat dit College hetzelfde standpunt tegenover de thans ingediende motie zal innemen.

Thans nog iets over de motie, voorgesteld door de heeren Van Helsdingen e.s. (st. 7) omtrent het uitlichten van de betrekkingen van wedana's, assistent-wedana's en andere uit de regionale regeling. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de uitvoering van deze motie allerlei moeilijkheden met zich zal brengen. Want men vraagt zich dan tevens af, waarom bv. de betrekkingen van commies en klerk ook niet uit deze regionale regeling moeten worden gelicht, alsmede die van hoofdopzieners en nog andere functionarissen. Waarom wil men de schaal overige betrekkingen wel regionaal geregeld zien, vraag ik mij af?

Vooral de houding van den heer Kerstens is mij in deze niet duidelijk, want de heer Kerstens heeft medeondertekend een motie, door mij als eerste ondertekenaar ingediend, waarbij wordt verklaard, dat wij in beginsel de regionale bezoldigingsregeling aanvaarden, doch dan voor alle betrekkingen, en blijkens de mede door hem ondertekende motie Van Helsdingen neemt de heer Kerstens ten deze weer een ander standpunt in. Daarom zou ik van dat geachte lid gaarne straks vernemen, wat eigenlijk zijn standpunt met betrekking tot de regionale regeling precies is.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het is niet gemakkelijk om over deze mijns inziens onvoldragen voorstellen een beslissing te nemen. Al wil ik hulde brengen voor den velen arbeid, die verriicht is moeten worden, alvorens men tot deze geformuleerde voorstellen is kunnen komen, neemt dit niet weg, dat er veel voor ernstige critiek vatbare punten zijn, die noodig maken met groote reserve tegenover deze maatregelen te staan.

De Regeering erkent de onvolmaaktheid zelf ook. Op verschillende punten spreekt Zij van een „verfijnen" van het stelsel, het wegnemen van onjuistheden enz.

Dat kan ook moeilijk anders, waar deze diep-ingrijpende voorstellen, welke voor sommige groepen een vermindering in

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

nominaal inkomen te zien geven, welke inderdaad onrustbarend is te noemen, in zoo korten tijd moesten worden geformuleerd.

Maar dit maakt het ons vrijwel onmogelijk zoo zonder meer onze stem aan deze voorstellen te geven. Ik vrees, dat een invoering daarvan aan verschillende groepen en individuele ambtenaren gróót nadeel zal berokkenen, ja bepaald onrecht zal doen.

Ik wil de Regeering dank zeggen voor de royale wijze, waarop Zij aan mijn sterken aandrang, om alsnog — zij het informeel — de commissie van overleg in te schakelen, heeft voldaan. Van een dergelijk overleg was uiteraard — het was niet moeilijk zulks te profeteeren, zooals ik destijds deed — geen eenstemmig advies te verwachten. Dat men ten slotte op zoo verschillende punten nog tot overeenstemming heeft kunnen komen, is zelfs min of meer verwonderlijk. De verschillende groepsbelangen toch botsen over dit vraagstuk te veel tegen elkaar op; het voornaamste doel van zulk overleg moet dan ook geweest zijn, dat alle in de commissie van georganiseerd overleg vertegenwoordigde ambtenaarsgroepen ten volle gelegenheid zouden hebben via deze informeele instanties, haar bezwaren tegen de voorgestelde regelingen voor te brengen.

Het geheele vraagstuk, dat ons thans te beoordeelen wordt gegeven in al zijn omvang hier te behandelen, Mijnheer de Voorzitter zou te veel tijd vorderen; ik wil mij ten deze slechts bepalen tot een tweetal punten:

- 1e. de handhaving der overgangskortingen ook voor het jaar 1936;
- 2e. de algemeene beginselen van de regionale bezoldiging.

Ik stel het eerste punt voorop, omdat mijn standpunt dienaangaande door enkele argumenten kan blijken.

Deze handhaving der overgangskortingen vind ik onrecht in tweeërlei zin, nl.:

- 1e. een werkelijke tekortdoening aan betrokkenen, die mochten verwachten, dat met 1 Januari 1936 aan een door de Regeering erkende fout ten aanzien van hun salariering een einde zou worden gemaakt;
- 2e. ook in dezen zin, dat de Regeering op m.i. onvoldoende gronden, te slecht geargumenteed een stellige toezegging niet gestand doet.

Niet alleen in de schriftelijke stukken, maar ook bij de mondelinge besprekingen heeft de Regeering nadrukkelijk verklaard, dat deze korting — noodzakelijk door den ernst der tijden — slechts zou worden gehandhaafd tot 31 December 1935. En deze toezegging vond uiteindelijk haar formulering in artikel 21 van de H. B. B. L., waarbij uitdrukkelijk werd bepaald, dat deze korting „van kracht blijft tot 31 December 1935”.

Deze korting op zichzelf beschouwd was in wezen het vergen van een groot offer aan de betrokken groepen.

Vergis ik mij niet, dan was hun functie zelfs bij de B. B. L. — in vergelijking met andere gelijkwaardige — reeds te laag gewaardeerd. Aan hun rekestten heeft de Regeering uiteindelijk gevolg gegeven door hun functie, vergeleken met andere, beter te waardeeren, en daarmee dus in feite erkennende, dat deze functies altijd — in vergelijking met andere — onderbetaald, te laag gewaardeerd zijn geworden.

Op het oogenblik, dat deze erkenning van te lage waardering plaats vond — een reden tot verheugenis voor de betrokkenen — verklaarde de Regeering, dat met het oog op den ernst der tijden, waar het hier een verbetering van positie betrof, dat het gerechtvaardigd was voor den duur van 1935 op de nieuw vastgestelde salarissen een korting toe te passen, waardoor van 1 April 1934 tot 31 December 1935 alle voordelen aan de begunadigden zouden worden onthouden.

Dit was — zuiver gezien — reeds bedenkelijk, maar werd aanvaard, omdat aan deze inhouding een vaste grens was gegeven: 31 December 1935.

Zelfs in de eerste gewone zitting van dit jaar bleef de Regeering het standpunt handhaven, dat op dien datum de korting moest vervallen.

Toen werd in de zitting door enkele leden bepleit — en een motie dienaangaande ingediend, hoewel nog niet behandeld en aangenomen — om de korting te handhaven.

Een voorstel van gelijke strekking deed de commissie voor het georganiseerd overleg en hoewel de Regeering zeer wel voelde, dat de argumentatie niet zuiver was, en de overgangsbezoldiging en overgangskorting onvergelijkbaar waren en dus argumenten voor het behoud van den eenen niet konden gelden voor het behoud van den anderen maatregel, daar het vervallen der korting geheel in de lijn ligt van de H. B. B. L., heeft Zij ten slotte toch het voorstel overgenomen, zij het niet van goeder harte, alleen om het dadelijke voordeel en omdat de ambtenaren wien deze maatregel treft, niet in inkomsten achteruitgaan en tijdelijke bestending ertoe leidde, dat van een algemeene salariskorting zou kunnen worden afgezien.

Dit laatste argument verliest zijn waarde, waar blijkt, dat met het vervallen van deze korting slechts f 0.9 miljoen gemoeid is en dus op zich zelf nooit de algemeene korting kan vervangen.

En, wat het eerste betreft, alsof de betrokkenen niet reeds lang hebben uitgezien naar het verstrijken van dezen fatalen datum en reikhalzend de rechtens hun toekomende verhoogingen tegemoetzien, om aan te vullen, wat zoo pijnlijk werd gemist. Men leze daarvoor de rekestten van de hierbij betrokkenen er maar eens op na.

Niet van goeder harte, zeide ik, Mijnheer de Voorzitter, en ik bewijs dit door de uitspraak der Regeering, dat

„deze maatregel” — bestending met nog een jaar — „een zeer abnormaal karakter draagt”, — het zijn de eigen woorden der Regeering — „aangezien daarmee aan een deel der ambtenaren onthouden wordt, waarop zij aanspraak hebben”.

Niet van goeder harte ook, omdat de Regeering op grond daarvan

„nadrukkelijk verklaart, dat Zij in geen geval deze korting langer dan nog één jaar wil bestendigen”.

Dat is natuurlijk bedoeld als een pleister op de wonden, die geslagen zullen worden maar wat voor waarde zal men aan een dergelijke nadrukkelijke verklaring toekennen, als even sterke nadrukkelijke verklaringen, die haar grondslagen en formulering zelfs in het Staatsblad vonden, niet worden ingelost en op zulke zwakke gronden werden te niet gedaan? Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering losse Haar toezegging in!

Om de Regeering voor, wat ik als een misstap voel, te behoeden, diende ik met de heeren Kerstens en Kan een motie in, om voor 1936 de kortingen geheel te laten vervallen.

Min of meer hetzelfde betoog zou men kunnen houden ten aanzien van de overgangsbezoldigingen, waar in artikel 21 der H. B. B. L. in zekeren zin aan de ambtenaren, die de overgangsbezoldiging genieten, in uitzicht wordt gesteld, dat deze zal worden gelijkwideerd door een geleidelijk inloopen door middel van weddeverhoogingen.

Toch voel ik hier een groot onderscheid in zooverre, dat handhaving der overgangsbezoldiging met de langzame liquidatie in feite is een niet-doorvoering der H.B.B.L., terwijl de handhaving der overgangskorting een zeer opzettelijke afwijking is van bedoelde bezoldigingsregeling.

Al zou ik dus nóg liever hebben gezien, dat de Regeering voor deze snellere liquidatie een langeren termijn had genomen, om de afbraak, de aanpassing der salarissen aan de toekomstige nog geleidelijker te doen geschieden, ik kan — zij het aarzelend — met deze vierjarige periode meegaan, te meer, omdat daarna nog een deel der overgangsbezoldiging wordt gehandhaafd. Een dergelijke soepelheid van houding mis ik geheel ten aanzien van de overgangskorting.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

De commissie voor georganiseerd overleg, voelende dat handhaving toch eigenlijk niet goed te rechtvaardigen was, had als bemiddelingsvoorstel geopperd, dat die overgangskorting moest vervallen ten aanzien van de na 1 April 1934 verkregen wettige verhoogingen. De Regeering wijst dit af als onaanvaardbaar, omdat met een dergelijke uitsplitsing veel administratieve arbeid gemoeid is — een argument dat zeker niet doorslaggevend mocht zijn — en dat er geen wezenlijk verschil is of men een verbeterde positie verkregen heeft door een herwaardeering of door een verhoging krachtens de H.B.B.L. Had de Regeering dan niet althans in zooverre een soepeler houding kunnen innemen, dat de handhaving der korting voor 1936 slechts voor 50% zou geschieden met dien verstande, dat over 1936 aan de betrokken ambtenaren 50% zou worden uitgekeerd van hetgeen hun zou zijn uitgekeerd, ware de overgangskorting met 31 December 1935 werkelijk ingetrokken?

Dan zou natuurlijk het onrecht nog wel zijn gebleven, maar het zou in verband met den ernst der tijden wel meer aanvaardbaar zijn geweest. Ik geef dit denkbeeld alsnog der Regeering in overweging.

Ik kom thans tot het tweede punt, de regionale bezoldiging.

Voor ik verder ga, eerst deze, wellicht overbodige, verklaring: Geenszins ben ik blind voor de ontzaglijke financiële moeilijkheden waarvoor de Regeering zich gesteld ziet. De wijze waarop ik steeds de Regeering in al haar pogingen om de begrooting te saneeren, heb gesteund, is daarvoor een sprekend bewijs.

Daarom spijt het mij te meer, dat ik deze voorstellen van de hand zal moeten wijzen, maar ik hoop zelf een middel aan de hand te doen om het bedrag, door de Regeering voor 1936 door bezuiniging op de salarissen noodig geacht, de beruchte f 10 miljoen, te verkrijgen, waartegenover slechts een geringe onmiddellijke contraprestatie der Regeering te staan komt.

Ik grijp daarbij niet naar het middel, waarmee men op protestvergaderingen, — en ook hedenmorgen in deze zaal door den heer Soeroso geopperd — zoo gemakkelijk algemeene instemming en applaus inoogst: de olie, alsof de man in the street, zelfs de man op het podium, bevoegd is te oordeelen over deze, óók moeilijke, aangelegenheid, alsof óók tegenover dergelijke wereldconcerns door toepassing van zoodanig middel, niet onrecht zou kunnen worden gepleegd.

Ik zeg met opzet: kunnen, omdat zulks bij de onvolledige gegevens waarover wij beschikken, totaal ondoenlijk is te beoordeelen, of een hogere of nog hogere heffing niet de grenzen van redelijkheid en rechtvaardigheid overschrijdt: het is zeer wel mogelijk, dat blijken zal, dat Indië een van de landen is, die de olie-industrieën het zachtzinnigst behandelt, en dat na diepgaand onderzoek en vergelijking van de betreffende gegevens, — welke de Regeering ons in de hoofdzitting van dit jaar heeft toegezegd — blijken zal dat de olieconcerns nog best wat kunnen betalen, zonder hun onrecht te doen, maar ik weiger het zonder meer aan te wijzen als het object bij uitnemendheid, dat als-maar-door met meer lasten kan worden bezwaard.

Al evenzeer zou ik willen afwijzen een suggestie in een der dagbladen gegeven en zoeven ook door den heer Soetardjo naar voren gebracht, dat, met opschorting van deze salarismaatregelen Nederland nu maar voor het bedrag van f 10 miljoen moet bijspringen.

Er is in een kort tijdsbestek al heel wat van Nederland gevraagd: een betaling van de eereschuld, een overnemen van een paar honderd miljoen der Indische schuld, een op zich nemen van de kosten der geheele defensie, en nu weer die f 10 miljoen extra.

Het wil mij voorkomen, dat men bij al deze en dergelijke voorstellen toch wel al te gemakkelijk over het hoofd ziet hoe Nederland zelf worstelt voor een sluitende begrooting en, zoo

is althans mijn inzicht, nog veel slechter eraan toe is en de grootst mogelijke inspanning heeft aan te wenden om zelf het hoofd boven water te houden.

De heer Soeroso heeft zonder meer als een door ons allen aanvaarde stelling geponeerd, alsof het redelijk is, dat Nederland alle kosten van de defensie zou moeten dragen. Ik zal op dit punt niet verder ingaan, maar weiger het zonder meer ook als mijn inzicht hier bekend te stellen.

(De heer Thamin: Men denke aan het voorbeeld van andere koloniale mogendheden.)

Wij hebben hier in Indië een heel andere staatkundige verhouding dan welke andere koloniale mogendheid ook. In ieder geval moet een dergelijke suggestie niet zoo zonder meer hier in de besprekingen worden geworpen als een vaststaand feit en een door allen erkende stelling.

Zeer velen zullen erkennen — anderen zullen trachten het te ontkennen — dat óók ná de vaststelling der H. B. B. L. nog vele ambtenaren, ja zelfs groepen van ambtenaren nog crisiswinst genieten, omdat het zelfs zóer sterk gereduceerde nominale bedrag door de geweldige daling van het levenspeil een reële koopkracht heeft, die de verkrijgers in staat stelt zich zelfs in deze tijden ruimer te bewegen dan vóór de intreding van de malaise het geval was. Evenwel: vergeten mag niet worden, dat de ook door de Regeering aangenomen overbetaling verschillende groepen van ambtenaren in staat heeft gesteld om op zóó onbekrompen wijze familieleden te ondersteunen als bij deze aanpassing het geval is geweest.

Het is dan ook volkomen begrijpelijk en aanvaardbaar, dat de Regeering deze crisiswinst alsnog wil wegnemen. En waar die sterk vergrootte koopkracht van het geld goeddeels samenhangt met plaatselijke omstandigheden, is het wederom volkomen begrijpelijk, dat de Regeering de oplossing van dit moeilijke vraagstuk gezocht heeft in de instelling van regionale bezoldigingsregelingen, een stelsel dat reeds in principe bij de behandeling van de H. B. B. L. in den Volksraad werd aanvaard.

Voor zoover deze regelingen dus uitgaan van het beginsel, dat de salarissen der ambtenaren over geheel Nederland-Indië nooit uniform kunnen worden geregeld, maar mede goeddeels worden beheerscht door plaatselijke omstandigheden, ontmoeten ze bij mij slechts sympathie.

Ik heb bij de behandeling van de H. B. B. L. niet onduidelijk laten uitkomen, dat ik juist daarin één van de grootste gebreken dier regeling zag, dat zij te weinig soepel was, dat zij uitging van den levensstandaard van het gemiddelde van dure standplaatsen.

Daardoor heeft zij een misstand in het leven geroepen, namelijk dat terwijl ambtenaren in de groote plaatsen zich met hun tractement ternauwernood roeren kunnen, gelijksoortige ambtenaren in de binnenplaatsen een vergelijkenderwijs weelderig — wat huisvesting, voeding, en zooveel meer betreft — leven leiden kunnen, omdat het geheele levenspeil zeer belangrijk lager is.

(De heer Soangkoepou: U vergeet de kinderen van die ambtenaren.)

Vele ambtenaren kunnen hun kinderen tot zekeren leeftijd op de scholen houden. Ik kom er zoo dadelijk op terug.

Ik heb bovendien bepleit voor zoover de algemeene bezoldigingsregeling betreft, een stelsel van een gemiddeld salarispeil op grond van den levensstandaard van een gemiddeld groote plaats in de binnenlanden en dan aangevuld met een uitgebreid stelsel van duurtetoelagen, en eventueel toeslagen voor allerlei bijzondere omstandigheden, als bijvoorbeeld geneeskundige verzorging, uitgaande boven een zeker maximum voor grootte van het gezin, ambtskosten enz.

De Regeering heeft dat stelsel „tout court” verworpen op grond van „onoverkomelijke omstandigheden”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan die opvatting niet deelen, ik blijf zulk een stelsel bepleiten, omdat het mijns inziens het meest redelijk is, al zal uiteraard óók dat stelsel — maar welk

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

stelsel kan dat wèl? — niet alle onbillijkheden en onevenredigheden uit den weg kunnen ruimen.

Was zulk een stelsel in 1925 nog niet mogelijk, in 1936 zijn de kansen op verwerkelijking wel zeer bijzonder versterkt, omdat we beschikken:

- 1o. over een beter geoutilleerd bureau van statistiek, dat zelfs in zijn verminderde formatie voortreffelijk werk verzet;
- 2o. over een idem bezoldigingskantoor;
- 3o. over een massa gegevens ten aanzien van waardeering van ambten annex aan de H.B.B.L. en haar voorbereiding en van den plaatselijken levensstandaard in verschillende gewesten, gevolg van de voorbereiding van de invoering dezer regionale schalen.

Voor de laatste gegevens — willen wij althans eenige waarde toekennen aan den verrichten arbeid — zullen bij het ontwerpen van een salarisregeling gegrond op de door mij bepleite beginselen — voor de bredere toelichting daarop verwijs ik gaarne naar de besprekingen van de H.B.B.L. in dezen Raad — voortreffelijk materiaal verschaffen.

In principe staan de Regeering en ik dus op hetzelfde standpunt, hetgeen duidelijk uitkomt in deze zinsnede van de mededeeling der Regeering (pag. 3):

„Op zichzelf moet het daarom voor tal van ambten onjuist worden geacht om voor heel Nederlandsch-Indië een zelfde bezoldiging aan te leggen, aangezien zoodoende de bezoldiging in sommige gebieden voor de ambtsbekleeders een ruim bestaan kan beteekenen, doch elders wellicht nauwelijks toereikend kan zijn”.

Maar de conclusie die Zij uit dit door haar zelf geconstateerde feit trekt is een andere dan de mijne. Zij zegt niet: ik moet een algemeene bezoldiging hebben op gemiddeld levenspeil van een gemiddeld grootte binnenplaats en moet door duurtetoeslag het verschil in levensstandaard tot uitdrukking brengen, maar Zij stelt voor een algemeene bezoldiging een geheel ander criterium, nl. de vraag of de ambtenaren al dan niet aan overplaatsing onderhevig zijn en dan voor de algemeene bezoldiging het standaardpeil in de dure plaatsen.

In de Mededeeling der Regeering lees ik dienaangaande:

„Wanneer de betrokken landsdienaren nu eens in een goedkoop en dan weer in een duur gebied werkzaam zijn, is een algemeene bezoldiging wel op haar plaats. Voor ambten echter, waarvan de bekleeders afkomstig zijn uit het ambtsgebied zelve, en deze bovendien een lange reeks van jaren in dat gebied werkzaam blijven, wordt dit een andere zaak, aangezien de functionarissen in een goedkope streek dan verre in het voordeel zijn boven de functionarissen in een dure streek”.

Zij handhaaft dus voor die ambtenaren, die aan overplaatsing — na een korter dan wel langer verblijf — onderhevig zijn, een m.i. te hooge algemeene bezoldiging, want gebaseerd op den levensstandaard van een dure plaats (zooals nu nog de grondslag der H.B.B.L. is) en stelt veel lagere salarissen vast voor ambtenaren van ongeveer dezelfde standing, zelfs van lagere standing, maar die niet aan overplaatsing onderhevig zijn. Wat doet de Regeering dan anders. Mijnheer de Voorzitter, dan een dubbele maatstaf aanleggen voor ambtenaren, die van gelijke standing, van gelijke opleiding, van gelijke ambtswaardeering zijn? Gedurende den tijd dat een over te plaatsen ambtenaar in een goedkoopere plaats is gevestigd zal hij dus het hoogere salaris genieten, terwijl zijn gelijke in rang en ambtswaardeering, omdat hij voor overplaatsing niet of veel minder in aanmerking komt, met een veel lager salaris genoegen moet nemen.

Wat is de rechtsgrond, dat al die jaren van verblijf die niet voor overplaatsing vatbare ambtenaar een teveel geniet, een méér dan zijn gelijkwaardige collega? Waarom ontvangt hij tijdens die vestiging niet een gelijkwaardig salaris, maar wordt hem middels een duurtetoeslag — zoodra hij naar een

duurdere plaats wordt gedirigeerd — een redelijke compensatie gegeven voor zijn noodzakelijk duurdere levenswijze?

Toepassing van dit overplaatsingsbeginsel acht ik zóó onjuist, dat ik reeds op dien grond de voorliggende voorstellen niet kan goedkeuren, al zou ik daarnaast een regionaal bezoldigingsstelsel willen aanvaarden voor wat wel eens genoemd is den typisch plaatselijken ambtenaar, in den geest als in het advies der Commissie van Georganiseerd Overleg is omschreven — ik haal uit de rede van den heer Hegt van gisteravond aan:

„..... de typische locale krachten, de menschen dus die in het ressort geboren en opgevoed, voor den dienst aldaar worden gerecruteerd, in het ressort blijven wonen, hunne kinderen daar doen school gaan, voor zichzelf geene behoeften hebben op cultureel gebied of aan normale medische verzorging, welke niet plaatselijk bevredigd kunnen worden en die over het algemeen hun verder leven ter plaatse doorbrengen. Dit zijn uit den aard der zaak voornamelijk de lagere beambten en dan met name zij die niet plegen te worden overgeplaatst”.

De Regeering erkent in haar nota:

„dat hoe kleiner de gebieden worden genomen, die voor een regionale bezoldigingsregeling worden afgepaald, hoe meer het mogelijk is in de regeling rekening te houden met bijzondere plaatselijke omstandigheden”.

Een m.i. volkomen juist beginsel voor dergelijke typisch locale krachten.

Daarom overwoog de Regeering terecht als regionaal gebied eerst de regentschappen en daarna de residenties. Waarom werden deze door de Regeering zelf als juister genoemde gebiedsdeelen niet als grondslag genomen? Omdat de tijd zulks niet toeliet!

Hieruit blijkt het nadeel van een overhaaste uitvoering van een onvoldoend uitgewerkt stelsel. Om het maar tijdig in te voeren wordt als grondslag genomen een gebied dat eigenlijk daarvoor niet deugt, dat véél te groot is, waardoor de verleiding bestond om ambten, welke m.i. niet in het regionale stelsel behooren, daaronder te brengen, omdat daardoor grotere bezuiniging kon worden verkregen.

Hoezeer dat gebrek aan tijd der Regeering parten heeft gespeeld en nóg speelt, moge blijken uit het feit dat zelfs na indiening van de staten der regionaal bezoldigden bij den Volksraad nog allerlei wijzigingen in de betrokken cijfers moesten worden aangebracht, zoodat men wel een bijzonderen indruk krijgt over het bezonken- en wel-overwogen-zijn van de voorgestelde maatregelen.

Aan een dergelijke invoering met zulke diep-ingrijpende gevolgen als ik straks met een enkel voorbeeld zal toelichten, kan ik niet medewerken.

Om des tijds wille dus nam de Regeering de gewesten als regionale gebieden, zag echter niet voorbij dat hiermede weer groote onbillijkheden zouden worden begaan. Die betreffende passage in de Mededeeling der Regeering, die reeds door den heer Soeroso is voorgelezen en die ik dus niet zal herhalen. Maar wat wil dit anders zeggen dan dat de onrust onder de ambtenaren weer voor geruimen tijd zal worden bestendigd?

Want bij doorvoering van deze gewestelijke bezoldigingsregelen „op het hoogste peil” van het gewest, blijft de mogelijkheid dat zij bij verdere „verfijning” de dupe van deze kunstbewerking wordt, en de toehal sterk verlaagde salarissen nog meer zien achteruitgaan.

Al deze „verfijning” niet gaan — zoo verwacht ik althans — buiten de bemoeienis van de bezoldigingse commissie, in het bijzonder van den Regeeringsgemachtigde voor ambtenaarsaangelegenheden, hier wordt aan het Hoofd van Gew. Bestuur een mijns inziens te groote bevoegdheid toegekend. Ik heb graag een woord van hulde over voor den velen arbeid door de onderscheiden instanties verricht, hetgeen blijkt uit de opsomming op bladzijden 5 en 6 van de daar

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

genoemde verzamelde gegevens en ik wijs er nogmaals op, dat al deze arbeid volstrekt niet te vergeefs is geweest, maar waardevolle bijdragen levert voor het opstellen van een salarisregeling, gegrond op de door mij gehuldigde beginselen.

Maar, de al te snelle verzameling van gegevens en verwerking daarvan, waarborgen niet dat er geen fouten bij de waardeering zijn gemaakt.

De gewesten — vooral die op Java — als regionen te beschouwen, acht ik dus onjuist. Ze zijn te groot, vertoonen dermate groote verschillen, dat toepassing daarvan en zelfs met latere correcties allerlei onbillijkheden in het leven moet roepen. En wat vooral erg is, door den zoo grooten omvang der regionen heeft men betrekkingen regionaal gemaakt, die volgens den maatstaf der typisch locale ambtenaren daarin strikt genomen niet thuis hooren, in zekeren zin middelbare ambtenaren, die wél op een lager gesteld algemeen salarispeil kunnen worden gewaardeerd zoo als ik aangaf, aangevuld met duurtetoelagen en andere toelagen, voor zoover dergelijke ambtenaren — ik denk in het bijzonder aan commiesen en commiesredacteuren — in duurdere plaatsen worden te werk gesteld.

In ieder geval acht ik het een fout, dat onder deze regionale ambtenaren ook zijn opgenomen de bestuurs- en rechtelijke functiën: ambtenaren van den Inheemschen bestuursdienst, de assistent wedana's, wedana's, de adjunct-djaksa's, adjunct-hoofddjaksa's, djaksa's en hoofddjaksa's.

Zij behooren buiten de regionale schalen te blijven. Zij worden ter beschikking gesteld van de hoofden van gewestelijk bestuur en geregeld in hun gewest overgeplaatst. Het onderhevig zijn aan telkens wisselende salarisschalen zal niet bevorderlijk zijn voor het prestige van bedoelde ambtenaren en zal bij hen een voortdurenden onwil in het leven roepen en de rust en vrede in dit corps van gezagsambtenaren niet bevorderen.

(De heer Th a m r i n. Maar die overplaatsing blijft toch binnen de desbetreffende provincie.)

Dat doet er niets toe. Die provincies hebben binnen de eigen grenzen zoo verschillende duurtepeil en levensstandaarden dat een dergelijke overplaatsing wel degelijk zeer scherp door deze ambtenaren zal worden gevoeld. Ter nadere adstruetie verwijs ik naar de op dit punt uitstekende redevoering van ons geacht medelid, den heer Soetardjo. Ik acht deze plaatsing principieel onjuist, heb dienaangaande dan ook een motie ingediend en spreek de hoop uit, dat de Regeering alsnog deze ambtenaren uit de regionale schalen zal willen lichten.

Het ontgaat uiteraard aan onze beoordeeling of en in hoeverre het uitgangspunt voor de salariering n.l. de bezoldiging der Javaansche zelfbesturen, het meest gewenscht is geweest en of de percentages daarop gelegd voor Midden- en Oost-Java eenerzijds en West-Java anderzijds juist gekozen zijn. Hetgeen door sommige sprekers naar voren is gebracht doet zeker aan de juistheid van den grondslag twijfelen. Ook is het niet aan ons te beoordeelen of en in hoeverre speciaal de tractementen der desaonderwijzers de juiste basis van vergelijking kan worden geacht. Bovendien is de vraag gerechtigd, of wel rekening is gehouden met de andere emolumenten, welke meestal aan de betrekkingen in de zelfbesturen verbonden zijn. Het feit, dat een zekere verlaging van de H. B. B. L. tractementen voor de regionale krachten in de gouvernementen Soerakarta, Djokjakarta, zeer wenschelijk zou zijn, omdat anders die zelfbesturen te duur uitkomen, heeft uiteraard slechts weinig overtuigende kracht voor de noodzaak van verlagingen als hier zijn toegepast. Wel is de vrees gerechtvaardigd, dat bij dit alles te veel invloed is toegekend aan het particulier loonpeil, dat consequent toegepast bij veranderende omstandigheden tot voor het Gouvernement zeer ernstige financieele schade kan leiden.

Met genoegen heb ik gelezen, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering ten deele gevolg heeft gegeven aan de suggestie der commissie van georganiseerd overleg, dat de vaststelling der regionale schalen gepaard zou gaan met een voorziening welke het mogelijk zou maken bij veranderde tijdsomstandigheden ook de hierbedoelde regelingen, welke immers op de huidige omstandigheden zijn ingesteld, tijdig te wijzigen.

Ik zeg ten deele, namelijk in dien zin,

„dat in het vaststellingsbesluit een uitnodiging zal worden opgenomen voor de Hoofden van gewestelijk bestuur, om jaarlijks nopens de werking der te treffen voorzieningen te rapporteeren en waar noodig wijzigingen voor te stellen”.

Geheel voldaan ben ik daarmee niet, want een dergelijk stelsel moet niet alleen werken ten aanzien van deze regionale en maandbezoldigingen — waaronder toch zeker ook moeten worden begrepen, die ambtenaren welke reeds bij de H. B. B. L. in de B- en maandloonersstaten zijn opgenomen — maar voor die H. B. B. L.-bezoldigingen zelf, welke immers ook reeds tot een uiterst laag peil zijn teruggebracht, behoort een dergelijke correctie mogelijk te worden gemaakt.

Daarom kan de Regeering hiermee niet volstaan maar moet het geheele bezoldigingsstelsel als een soort sliding-scale worden opgevat.

De elementen die tot de vaststelling van het salarispeil in de huidige omstandigheden hebben geleid, moeten — aangenomen nu dat men werkelijk op redelijke wijze het salaris heeft weten aan te passen aan den huidige levensstandaard — als index worden beëijferd en gebruikt, en wanneer door omstandigheden het gemiddelde, de indexcijfers daarvan, boven deze basis uitgaan, moet — zoodra blijkt, dat die overschrijding een min of meer duurzaam karakter draagt, — automatisch het salarispeil worden verhoogd. Indien die verhooging wachten moet tot nieuwe voorstellen worden ingediend, dan kan dit ten gevolge hebben, dat de ambtenaren veel te lang de dupe worden van een tot het uiterste — in verband met den zeer lagen levensstandaard — teruggebrachte salarispeil. Het verleden heeft dienaangaande droeve voorbeelden getoond.

En nu is het wel de beste tijd om daartoe over te gaan. De Regeering beschikt door de voorbereiding van deze voorstellen over zoo groote massa gegevens, dat Zij thans tot een dergelijk stelsel kan overgaan, waaraan vroeger niet kon worden gedacht. En nu de Regeering die cijfers heeft, valt het gemakkelijker het prijsverloop van de samenstellende elementen van het indexcijfer te bewaken, dan dat ze thans worden verwaarloosd en later weer een speciaal onderzoek ernaar moet worden ingesteld.

Een en ander doet mij de vraag stellen, of reeds thans het oogenblik is aangebroken om deze diep-ingrijpende voorstellen in te voeren. Ik ben er van overtuigd, dat er nog heel wat moet worden bijgevoeld. Ik zou daarom veel voelen voor een tijdelijke opschorting dezer maatregelen — een commissie te benoemen om het geheel nog eens onder de oogen te zien. Ik heb daarom een motie-Kerstens van die strekking mede ondertekend voor de toelichting waarvan ik naar zijn rede verwijs.

Is het niet vinden van die f 10 miljoen nu zóó verschrikkelijk? Zou men die vermeerdering van schuld niet voor één jaar kunnen laten, waar er voor het geheele ambtenarencorps zoo ontzaglijk veel afhangt van een bevredigender salarisregeling dan hier voor ons ligt?

Voor het geval de Regeering toch meent, dat deze f 10 miljoen moeten worden gevonden, meen ik dat in dit uitzonderlijk geval een beroep mag worden gedaan op een deel der opbrengsten van het bijzondere uitvoerrecht op rubber. Het geldt hier een belang evenzeer van de ambtenaren uit de betrokken gebieden. Indien die f 10 miljoen uit dezen post

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

wordt geleend tegen een rente van 2%, aflosbaar in 10 termijnen, dan wordt ook de bevolking der betrokken streken waaruit dit bedrag wordt geput daardoor gebaat, want dan wordt dat bedrag te hunnen behoeve bewaard voor een lange tijdsduur en komt gedurende een 10 jaren het bedrag van aflossing en rente die streken ten goede. Een voordeel, omdat ik wel eens den indruk krijg en de vrees koester dat men maar al te gemakkelijk thans over deze gelden beschikt voor doeleinden, die niet altijd direct of in afzienbaren tijd wezenlijk ten bate komen der bevolking.

Ik heb hierbij vooral het oog op het betalen van belastingen uit deze fondsen, iets, waarmee ik mij moeilijk kan vereenigen. Ik weet, dat uit de regeeringsverklaring, welke ons in het begin van deze maand heeft bereikt, blijkt, dat een zeer groot deel van de ontvangen gelden reeds beschikbaar is gesteld, maar ten eerste betreft dit de gelden over 1935, terwijl het steeds moeilijker wordt, na de uitvoering van de voorgenomen werken andere objecten te vinden, waarvoor redelijkerwijze uit deze fondsen mag worden geput; er zullen dus — zoolang de individueele restrictie nog niet is ingevoerd — ook in den loop van 1936 nog belangrijke bedragen binnenkomen aan uitvoerrechten — en ten tweede betwijfel ik niet, of — mits er slechts duchtig op wordt gelet — veel van het thans beschikbare gestelde, zal voor de voorgenomen werken niet noodig zijn. De schuld van het Land wordt dan wel vermeerderd, maar daarin wordt voorzien door een leening op gemakkelijke wijze, tegen lage rente, hetgeen een voordeel is.

Mocht eventueel deze bron niet kunnen worden aangeboord, dan twijfel ik er niet aan, of een zoo betrekkelijk gering bedrag zal gemakkelijk elders te leenen zijn en dat met name verschillende groote concerns bereid zullen worden gevonden, om thans beschikbare gelden, welke renteloos liggen, tot een betrekkelijk zoo laag bedrag — ik denk aan leening op schatkistpapier, thans reeds mogelijk op een vijfjarigen termijn — tegen dezen rentevoet aan het Land te leenen op de hiergenoemde aflossingsvoorwaarden. Rente en jaarlijksche aflossing van f 1 miljoen moeten dan komen ten laste van de gewone uitgaven.

Voldoet de Regeering aan deze wenschen, dan komt er meer rust in de ambtenaarsgelederen, komt er tijd beschikbaar, om al dit haastwerk nog eens aan een duchtige revisie te onderwerpen en om een sliding scale te ontwerpen als ik beschreef, terwijl dan tevens kan blijken, of juist is, wat sommigen meenen, dat er reeds zóódanige teekenen van herstel der conjunctuur met daarmede gepaard gaande stijging van prijzen zich voordoen, dat dit offer van de ambtenaren niet behoeft te worden gevraagd.

Ik persoonlijk zie die teekenen van herstel nog niet in het licht van een duurzame verbetering, een weinig pessimisme is verschillende ambtenaren wel aan te bevelen; men geloof zo gaarne, dat men hoopt, maar, indien zij gelijk hebben, zal dat in dit jaar van uitstel toch moeten blijken.

Maar, ook al doet dit verschijnsel zich voor en nemen de middelen van het Land beduidend toe, dan nog zullen onderscheiden verschillen tusschen functies moeten worden weggevoerd en zullen wij moeten hebben een naderen uitbouw van het reeds aangenomen en in toepassing gebrachte regionale bezoldigingsstelsel, naar welks schalen nog verschillende functies zullen moeten worden overgebracht, maar — en dat is van belang — men zal dan niet onder den drang van verdergaande bezuiniging functies overbrengen, welke in een regionaal stelsel met een kleiner gebied als het gewest, niet thuis behooren.

Tenslotte nog een vraag in verband met de opmerking, die de Regeering in haar nota gemaakt heeft over de buitenwerkingstelling van de parallelschalen, namelijk deze vraag, of de parallelschalen voor de in bijlage A genoemde betrekkingen niet eveneens buiten werking moeten worden gesteld.

(Kerstens.)

De vergadering wordt te 11.07 uur v.m. geschorst en te 11.38 uur v.m. hervat.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Wat ik te zeggen heb naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen zal ik splitsen in twee onderdeelen.

In het eerste deel zal ik die voorgenomen salarismaatregelen op zichzelf in beschouwing nemen; in het tweede bespreek ik de vraag of de gedachte, welke aan die voorgenomen maatregelen ten grondslag ligt, als onafwijsbaar moet worden aanvaard. Tot slot zal ik dan trachten mijn conclusie samen te vatten.

Het eerste onderdeel dan: de nieuw beraamde salarismaatregelen op zichzelf.

Toen de H. B. B. L. behandeld werd, achtereenvolgens in de Commissie voor het Georganiseerd Overleg en den Volksraad, was de klacht algemeen, dat dit nieuwe stelsel onvoldoende was voorbereid en onvoldoende was uitgewerkt; dat het voor zoover het uitgewerkt was, ernstige leemten en onbillijkheden vertoonde; dat wie naar duidelijke hoofdbeginselen zocht, meestal in het duister tastte. Het beginsel der herwaardeering was op zeer subjectieve wijze gehanteerd, hetgeen dan ook tot onaanvaardbare resultaten leidde. Tot deze ontdekking kwamen de beide Colleges ondanks het feit, dat hun de tijd van bestudeering zeer krap was toegemeten, en zij voorspelden dan ook, dat in den loop van den tijd het aantal leemten en onbillijkheden nog veel grooter zou blijken. Deze voorspelling heeft zich volkomen bewaarheid. Dat de H. B. B. L. een onvoldragen vrucht was, wordt in de ons thans voorgelegde regeeringsuiteenzetting op verschillende plaatsen impliciet toegegeven. Zoo op blz. 3 onderaan en op blz. 13 in het hoofdstuk over de „vermindering van maand en dagloon en de geleidelijke afschaffing van overgangslonen”. Op andere plaatsen gebeuren het zelfs expliciet.

Thans komt de Regeering dan met een aantal maatregelen, die deels het gevolg zijn van het feit dat in 1934 de H. B. B. L. overhaast moest worden ingevoerd, waardoor niet alles voorzien kon worden, deels van het feit dat de toestand van 's Lands financiën verdergaande voorzieningen noodzakelijk zou maken, en weer bekruipt ons, als wij de uiteenzetting aandachtig lezen, een gevoel van wrevel, omdat nu wéér overhaast te werk wordt gegaan. Op blz. 5 lees ik:

„Aanvankelijk is daarom overwogen (het gaat over de vaststelling der regionen) voor Java de regentschappen als regioon te nemen. Een dergelijk uitgangspunt echter zou het instellen van veel uitgebreider plaatselijke onderzoekingen en het ontwerpen van zeer veel meer bezoldigingsregelingen vereisen dan de beschikbare tijd toeliet.”

In de daaropvolgende alinea lees ik:

„Ook is overwogen op Java de residenties als uitgangspunt te nemen, doch ook dan liet zich aanzien dat de werkzaamheden niet tijdig konden zijn afgelopen.”

Midden op dezelfde bladzijde staat:

„Het is dan ook gewenscht te achten, dat, wanneer eenmaal de gewestelijke bezoldigingsregelingen zullen zijn vastgesteld, zoo spoedig mogelijk tot verfijning van dat stelsel wordt overgegaan.”

Op blz. 14 wordt tenslotte een verdergaande verfijning van het regionaal maandloonstelsel „t.z.t.” in uitzicht gesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet op het oogenblik niet welke staatsman het geweest is die gezegd heeft, dat de overheid er zorgvuldig voor waken moet, dat de positie harer dienaren zoo stabiel en rustig mogelijk zij. Dat het gezegd is, weet ik zeker. De Indische Regeering schijnt de wijsheid van dit overheidsadagium niet te erkennen. Sinds 1931 leven in Indië de overheidsdienaren in voortdurende onrust ten aanzien van hun positie. Pas is in 1934 een ingrijpende wijziging in het salarisstelsel ingevoerd, of eind 1935 worden nieuwe ingrijpende wijzigingen voorgesteld. Er weer vertelt de

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Oud. 86).

(Kerstens.)

Regeering er rustig bij, dat de ambtenaren nu niet moeten denken, dat de zaak nu voorloopig uit is. Neen, zegt de Regeering herhaaldelijk, wij zijn nog lang niet klaar; straks gaan wij weer verfijnen; op het oogenblik hebben wij niet voldoende tijd, maar als wij tijd hebben, dan zult gij ambtenaren nog weer eens wat anders zien gebeuren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat wij toch mogen vragen of dit nu de manier is, waarop een overheid met de rust in haar ambtenaren-corps mag omspringen. Men werpe mij niet tegen, dat ik rekening moet houden met den bestaanden noodtoestand. Ik doe dat wel degelijk, Mijnheer de Voorzitter, en de ambtenaren hebben dat ook gedaan. Zij hebben in 1933 reeds, toen zij kennis kregen van de wijze waarop de H. B. B. L. tot stand ging komen, in allerlei variaties tot de Regeering gezegd: als Gij een deel van ons salaris korten moet, neem het dan. Als deze korting overeenkomstig de budgetaire positie 25% moet bedragen (en de regeeringsuiteenzetting geeft toe, dat bij een begrenzing der korting tot 25% de toenmaals met de salarisherziening beoogde besparing geheel werd bereikt), neem dan die 25%, aldus de Indische ambtenaar. Maar als Gij, Regeering, onze positie geheel wilt gaan wijzigen, volgens geheel nieuwe principen wilt gaan reconstrueeren, spaar ons dan voor haastwerk, want als Gij er haastwerk van maakt, dan zijn de gevolgen voor ons niet te overzien. Wij hebben recht op wat anders dan haastwerk.

Mijnheer de Voorzitter! Dezen goeden raad heeft de Regeering niet ter harte genomen. De H. B. B. L. moest en zou haastig worden ingevoerd. Van het eerste moment van haar invoering af moest er dan hier, dan daar, opgelapt en bijgepleisterd worden. Ik herhaal, dat het tot wrevel stemt, dat de Regeering ondanks deze ervaring niet wijzer geworden is. Met de voorgenomen salarismaatregelen gaat Zij op denzelfden voet voort. Weer levert Zij haastwerk. Zelf erkent Zij, dat voor het rustig bekijken van al de situaties die daarvoor in aanmerking komen, geen tijd is, zoodat wij nu alweer met zekerheid kunnen zeggen: ook van een betrekkelijke rust in het stelsel der ambtenaren-salarieering is voor de komende jaren geen sprake. De heeleboel staat overhoop en zal in de toekomst nog meer overhoop worden gehaald.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is met de overhaaste invoering van de H. B. B. L. en nu weer van de nieuwe salarismaatregelen van kwaad tot erger vervallen. Dit is wat ik in het algemeen wilde zeggen van de nieuw beraamde salarismaatregelen op zichzelf.

Thans wil ik dan nog op enkele concrete punten wijzen. Ik meen, dat de overbrenging van verschillende ambtenaren naar een zóó rigoureuus verlaagd regionaal salarispeil onder geen enkele voorwaarde te rechtvaardigen is. Als ik zie, dat een klerk van een maximum — bezoldiging volgens de B. B. L. van f 200 —, via die der H. B. B. L. van f 110, terugvalt op een maximum van f 80 of zelfs f 75 volgens de regionale bezoldiging; dat meerdere groepen van Inlandsche onderwijzers met Kweekschoolopleiding in totaal 56.6% naar beneden tuimelen, en dat alles in een tijdsverloop van nog geen 5 jaar, dan aarzel ik niet dit een niet te rechtvaardigen afbraak te noemen. Men kan zeggen dat dat vroeger maximum van f 200 veel te hoog was. Zelfs echter indien men het hiermede geheel eens is, moet men naar mijn oordeel zeggen, dat een tuimeling tot f 75 binnen 5 jaar niettemin ongehoord is. Wanneer een ambtenaar zich bij het inrichten van zijn levensstaat op een maximumsalaris van f 200 had ingesteld, dan deed hij dit met sanctie van de Overheid, die dat salaris voor hem had bepaald. Hem nu terug doen tuimelen tot op een niveau van f 75, beteekent, dat de Overheid hem en hem alleen laat opdraaien voor een fout, die door de Overheid was gemaakt. Ik kan dit niet anders qualificeeren dan als een groote onrechtvaardigheid, waarvoor ik de Regeering dan ook ernstig waarschuw.

Overigens geloof ik, dat een regionale bezoldiging naast de H. B. B. L.-bezoldiging in talloze plaatsen sociaal ontwrichtend werken zal. Als in dezelfde plaats, neen! in dezelfde straat,

naast elkaar wonen 2 ambtenaren afkomstig uit hetzelfde sociaal milieu, van denzelfden leeftijd en ongeveer dezelfde opleiding, en de een die volgens de H. B. B. L. bezoldigd is, verdient enkele 10-tallen guldens méér dan de ander, op een salaris, dat uit niet veel tientallen guldens bestaat, dan heeft dit sociale ontwrichting tengevolge, om van verbittering aan den kant van het regionale slachtoffer nog maar te zwijgen. Ik kan mij dan ook niet voorstellen, dat regionale differentiaties in de salarissen niet onrechtvaardig werken, indien zij niet voor alle landsdienaren gelden. Als ik op blz. 6 lees, dat voor de regionale bezoldiging West-Java met 5 à 10% boven overig Java uitgaat, dan is het mij begrijpelijk, dat de Regeering zichzelf niet onmiddellijk de vraag heeft voorgelegd: maar de niet-regionaal-bezoldigden dan? Indien een volgens de H. B. B. L. bezoldigde ambtenaar in West-Java 5 à 10% duurtoeslag claimt boven het salaris van zijn collega in Oost-Java, dan kan hij voor zijn argumentatie nergens beter terecht dan bij de Regeering, die gehouden wordt aan haar woorden op blz. 6 van de Regeeringsuiteenzetting.

Op blz. 4 zegt de Regeering:

„Wanneer de betrokken landsdienaren nu eens in een goedkoop en dan weer in een duur gebied werkzaam zijn, is een algemeene bezoldiging wel op haar plaats”.

Deze uitspraak lijkt mij onhoudbaar. Zij zou nog verdedigd kunnen worden indien die perioden van respectievelijk dure en goedkope plaatsen elkaar snel en regelmatig afwisselden, ofschoon er ook dan nog wel bedenkingen overbleven. Maar hoe, indien die overplaatsingen zeer veel geringer in aantal worden, gelijk toch de algemeene tendenz is? Indien een ambtenaar nu eens 6 jaar achtereen in een goedkope plaats zit (6 jaar op één plaats is tegenwoordig voor veel groepen van ambtenaren eerder regel dan uitzondering) en vervolgens 6 jaar op een dure plaats? Dan verdient hij 6 jaar lang te veel en leeft hij dienovereenkomstig op een te hoog peil, de weinige verstandige menschen uitgezonderd, om vervolgens neer te komen op een niveau dat eigenlijk te laag ligt. En indien een ambtenaar nu toevallig eens nooit of slechts heel kort een goedkope plaats krijgt, maar steeds een dure? Of moet in de toekomst de hoogte van den levensstandaard op een bepaalde plaats ook al een reden worden om overplaatsing te vragen? Mijnheer de Voorzitter! Als ik al deze praktische dingen overweeg, vraag ik mij af, of de gewraakte uitspraak in de Regeeringsuiteenzetting niet van oppervlakkigheid bij het opstellen van bezoldigingsmaatregelen blijk geeft.

Thans de maatregelen tot het wegwerken der overgangsbezoldigingen. Zeker is het waar, dat de ambtenaren bij de inwerkingtreding van de H. B. B. L. wisten, dat die overgangsbezoldigingen ingelooopen moesten worden. Maar het is een heel verschil of dit inloopen geschiedt door het niet uitkeeren van inmiddels aangebroken verhoogingen dan wel door positieve vermindering van inkomsten. En dit laatste zal ook na overneming door de Regeering van het door de Commissie voor het Georganiseerd Overleg overgenomen tusschenvoorstel het geval zijn, althans bij groote groepen ambtenaren. Om ook een goed denkbeeld te vormen van wat dit beteekent, moeten wij ons allereerst realiseeren, dat verschillende overgangsbezoldigingen een aanzienlijk deel der totale bezoldigingen uitmaken, niet zelden meer dan de helft, en vervolgens dat het aan alle kanten geknepen ambtenaars-salaris in veel gevallen geen enkele verlaging meer gedooft. „Men moet de tering naar de nering zetten” is een kostelijk spreekwoord vol economische wijsheid, maar het is ook economische wijsheid te bedenken, dat men de grenzen der tering niet onbepert kan inkrimpen. Met andere woorden: Veel, zeer veel ambtenaarsgezinnen kunnen inderdaad van hun schamel inkomentje geen f 10 en geen f 5 meer missen, nu zij hun behoeften reeds tot de uiterste soberheid hebben beperkt. Het is onder de nu reeds geldende omstandigheden van de bittere practijk zóó, dat ziekte van eenigen duur in

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Kerstens.)

het gezin, onmiddellijk noodzaak van schulden maken beteekent.

Met de plannen aangaande de overgangskortingen ziet het er nog bedenkelijker uit. Hier immers hebben wij te doen met het in rook opgaan van verwachtingen — met — regeeringsgarantie, die een goed jaar geleden gegeven werd. Tallooze gezinnen, waaronder veel kleine luiden, hebben naar den datum van 1 Januari 1936 toegeleefd als naar een lichtpunt. Immers zouden de overgangskortingen opgeruimd worden, dan zouden veel gezinnen van kleine lieden eindelijk weer wat lucht krijgen. Maar eerst dit nog: Het is mij gebleken dat in breeden kring de opvatting bestaat, dat slechts de allerhoogste salarissen overgangskorting droegen, of althans meerendeels.

Mijnheer de Voorzitter, dit is onjuist. Van de groep der onderofficieren bijv. leeft het overgrote deel onder overgangskorting, soms tot procentueel zeer hooge bedragen. Welnu, met haar maatregel tot het bestendigen van overgangskorting blaast de Regeering, juist voor groote groepen van kleine salaristrekken — ik denk ook nog aan de lagere rangen van het Inlandsch B. B. —, het glorende lichtpunt aan den somberen economischen hemel uit.

Daarmede verdwijnt tevens een deel van het vertrouwen in regeeringsgarantie. De slachtoffers, die door het handhaven der overgangskorting getroffen zouden worden zijn wel dubbel te beklagen. Immers, nadat zij, na jarenlangen strijd voor hoogere waardeering van hun rang, er eindelijk in geslaagd waren, deze hoogere waardeering uitbetaald te krijgen volgens de H.B.B.L., welke hoogere waardeering overigens toen reeds tot een bedrag van 17% en voor den tijd van 1½ jaar weer moest worden prijsgegeven, moet deze nu nog eens met een jaar verlengd worden, hetgeen bovendien nog de bestendiging van de malste onbillijkheden beteekent, wat ik thans niet verder gedetailleerd uiteen zal zetten. Wel wil ik ten aanzien van dezen maatregel er nog op wijzen, dat de Regeering het in haar uiteenzetting doet voorkomen, alsof de Commissie voor het Georganiseerd Overleg hiertoe geadviseerd zou hebben. Niets is echter minder waar. De Commissie voor het Georganiseerd Overleg heeft gezegd, dat de maatregel van het afschaffen der genoten overgangsbetalingen dermate ongewenscht is, dat zij al de overige door de Regeering genomen maatregelen inclusief het bestendigen van de overgangskortingen en zelfs een aanvullende procentuele korting zou willen doen vóórgaan, teneinde ten koste van alles deze afschaffing te voorkomen. Van het óf-óf der Commissie voor het Georganiseerd Overleg heeft de Regeering feitelijk en-en gemaakt, en nu wekt Zij bovendien nog den indruk, dat Zij hiermede aan den wensch van bedoelde commissie tegemoet komt. Hiertegen, Mijnheer de Voorzitter, wenschte ik afzonderlijk en nadrukkelijk op te komen.

Mijnheer de Voorzitter! Als ik de H.B.B.L. mag vergelijken met een tafel, dan moet, geloof ik, gezegd worden, dat het een slecht werkstuk was, dat wankel en hobbelend op de pooten stond. En dan moet ik eraan toevoegen, dat de timmerlieden, die er thans aan getischelt hebben, de zaak nog erger hebben gemaakt. Zij hebben er een hoogst enkelen keer een blokje bij getimmerd — ik denk aan het terugbrengen van een paar betrekkingen uit de maandloonregelingen naar H.B.B.L. —, maar op de meeste plaatsen hebben zij er nog aan gehakt en gezaagd, zoodat het eindresultaat is, dat de tafel in alle windrichtingen wankelt en hobbelt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef nauwelijks meer te zeggen, dat ik ook geen geringe instemming kan betuigen met de thans voor ons liggende maatregelen. Als het doel moet zijn, dat de Indische landsdienaren onder een goed doordacht en geconstrueerd salaris- en loonstelsel werken en leven, dan geloof ik te mogen zeggen, dat de nieuwe maatregelen ons hoe langer hoe verder van dat doel afvoeren. De eenige uitkomst lijkt mij te vinden in een van den grond

af opnieuw opgezette salarisregeling, logisch en stelselmatig aangepast aan de eischen des tijds en des lands, met behoud van het beginsel van regionale bezoldigingen. Hangende deze reconstructie moeten de huidige regelingen dan maar blijven gelden, minus de overgangskorting.

Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij verbaasd, dat in zooveel ambtenaarsvergaderingen, waar eveneens ieder woord van instemming met de concrete nieuwe maatregelen achterwege bleef, in zekeren zin reeds bij voorbaat werd berust in een plaatsvervangende algemeene korting. Deze berusting moet wel haar oorsprong vinden in de overtuiging, dat inderdaad het beeld van den begrootingsopzet het vinden van 7—8 miljoen uit den salarispost onverbiddelijk noodzakelijk maakt.

Ik ben hiermee gekomen tot het tweede deel van mijn rede: tot het stellen en beantwoorden van de vraag, of de gedachte, welke aan de beraamde maatregelen ten grondslag ligt, inderdaad als onafwijsbaar moet worden aanvaard. Deze vraag is van beslissenden aard. Luidt het antwoord bevestigend, dan zal, wie de nieuwe maatregelen niet wil, toch een algemeene korting moeten willen, omdat het dan immers óf uit de lengte óf uit de breedte zal moeten komen.

Mijnheer de Voorzitter! Hoe is het met onze begrootingsopzet gesteld? Al weet ik zeer goed, dat er interingsfactoren zijn, die in de Financieele Nota niet tot uitdrukking komen, toch is die opzet niettemin zoodanig, dat wij, wanneer wij hem vergelijken met dien van andere landen in de wereld — die met hun ambtenaren niet de helft gedaan hebben van wat hier gebeurd is —, op onze borst mogen slaan en zeggen: Wir haben es am Ende doch herrlich eingerichtet. Meer doen dan we gedaan hebben, is niet meer mogelijk. Wij moeten nu verder van de hand in den tand leven. In de huidige financieel-economische phase, bezien in het totale economische wereldbeeld, mogen wij in een geringe schuldvermeerdering berusten, zonder dat deze berusting onze eervolle positie tusschen andere begrootingsopzetten schaadt. Ik spreek van een „geringe” schuldvermeerdering, maar wil hiermee natuurlijk allerminst zeggen, dat ik, bij een evenwichtstoestand als we thans moeizaam bereikt hebben, een bedrag van 7—8 miljoen een peulschilletje vind. Maar tegenover andere factoren is het woord „gering” toch niet geheel ongerechtvaardigd.

Welke zijn dan die factoren? Zij worden vanzelf duidelijk, als ik tot de Regeering de volgende vragen richt: Kan Zij bij benadering zeggen wat de einduitkomst van de begrooting 1936 zal zijn? Kon Zij het in 1929 zeggen? Kan Zij het nu zeggen? Erkent Zij niet, dat er in de uitvoering der begrooting tengevolge van ramingsfactoren, conjunctuurschommelingen en dergelijke, zooveel speling zit, dat Zij niet van te voren tegen schuldoename waken kan? En erkent Zij daarnaast niet, dat er ook kans is op meevallers, vooral nu in Amerika de opleving werkelijk krachtig doorzet, hetgeen in het verloop van een jaar ook voor onze begrootingspositie van groote beteekenis kan zijn? Is de Regeering niet met mij van oordeel, dat ook de ontwikkeling van de schuldpositie — ik denk aan de vlottende schuld — zoodanige fluctuaties te zien geeft, dat deze, vermeerderd met die van de uitvoering der begrooting, een omvang bereiken, welke de f 7—8 miljoen, die men thans op de ambtenaarsalarissen tracht te vinden, ver te boven gaan?

Mijnheer de Voorzitter! Als de Regeering hierop bevestigend antwoordt — en ik meen dat Zij dit zal moeten doen —, is Zij dan niet van oordeel, dat het aan fluctuaties onderhevige deel der begrooting en der schuldpositie, hetwelk zonder bezwaar op een paar tientallen miljoenen gesteld kan worden, ook nog wel met f 7 tot f 8 miljoen voor ambtenaarsalarissen mag worden verhoogd?

Mijnheer de Voorzitter! Ik voor mij meen deze vraag zonder aarzelen bevestigend te mogen beantwoorden, wanneer ik in aanmerking neem de kolossale offers die de ambtenaren reeds

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Kerstens.)

gebracht hebben op het altaar van de financiële redding des lands. Gezien het feit voorts, dat de ambtenarenwereld aan de grens van haar opofferingsvermogen gekomen is, voor zoover deze niet reeds werd overschreden. De beroering die door de voorgenomen maatregelen opnieuw door de ambtenarengelederen is gegaan, nadat zij jaren lang als onder militaire tucht zoo goed als gezwegen hadden bij de aanslagen op hun positie, is bijzonder welsprekend, en voor deze welsprekendheid roep ik met nadruk de aandacht der Regeering in. Ik doe dit ook hierom, wijl aan die ambtenarenwereld ook van regeeringswege voor haar aanpassingsvermogen pluimen werden uitgedeeld, die wel haast benauwend werden. In ieder geval bewijzen die pluimen, dat de Regeering zelf getroffen was door de buitengewone volgzzaamheid van Haar dienaren. Moge Zij nu uit het afschudden door de ambtenaren van de verkregen pluimen, ook het bewijs putten, dat de grenzen dier volgzzaamheid reeds waren bereikt en niet zelden overschreden. Moge de Regeering bedenken, dat een nietgedekte salarispost van f 7 tot f 8 miljoen een zoo geringen factor vormt in het totaal der schommelingen, voortvloeiend, zoowel uit de uitvoering van de begrooting als uit de ontwikkeling van de schuldpositie, dat voor dien post niet opnieuw de zoo zeer geprezen ambtenarenwereld op stellen mag worden gezet en protesteerend te hoop gedreven. De Regeering heeft in de jongste hoofdzitting en bij andere gelegenheden verklaard, dat Zij de toekomst van Nederlandsch-Indië vol vertrouwen tegemoet ziet. Aan dit hoopvol perspectief heeft het ambtenarenkorps waarlijk met koninklijke gebaren medegewerkt. Er zijn honderden ambtenaren, die erin berust hebben, dat zij na 6 en meer jaar toegewijden en hooggeprezen arbeid niet alleen 40 of meer procent in salaris achteruit gingen, maar zelfs enkele rangen in hun dienst werden teruggeplaatst, wat soms bijzonder pijnlijk was. Welnu, laat het dan thans genoeg zijn. Laat men de schroef zonder eind van ons begrotingsbeleid niet nog verder doordraaien. Anders wordt niet alleen de schroef dol. Dat het vertrouwen in de toekomst van Indië nu ook eens ten goede kome aan de ambtenaren, in zooverre dat hun salaris niet tot het laatste tientje toe dienen moet als sluitpost van een toch niet geheel sluitenden begrotingsopzet.

Mijnheer de Voorzitter! Ik erken, dat er voor de Regeering een zekere sport in gelegen kan zijn, aan de opdracht van het Opperbestuur te voldoen en althans op papier te kunnen aantoonen, dat er geen schuldvermeerdering meer plaats vindt. Maar men kan er ook een point d'honneur van maken, het ambtenarenleger, hetwelk den strijd zóó dapper gestreden heeft, dat er eervolle vermeldingen per dagorder afkwamen, niet over te belasten als den ezel uit Vondel's „Roskam". Mate es t'allen spelen goet. Dit geldt ook voor het voeren van een salarispolitiek in crisistijd.

Mijnheer de Voorzitter! Als de Regeering ondanks dit beroep op Haar toch mocht meenen, dat Zij de onderhavige f 7 tot f 8 miljoen niet op kan nemen in den ongewissen sector van den begrotingsopzet, dan zou ik Haar eerbiedig willen verzoeken, aan het Opperbestuur dringend te vragen, of het toch maar niet beter is het schulden- en renteprobleem eens eindelijk energiek aan te pakken. Of dit door repudieering van een deel der schuld, of door gedwongen conversie of door andere middelen zou moeten worden bereikt, zou in de tweede plaats moeten worden beantwoord. Uit de thans in dienst zijnde ambtenaren ook nog de laatste f 7 tot f 8 miljoen te willen knijpen met de mogelijkheid, om niet te zeggen de waarschijnlijkheid, dat hun geknepen salarissen, tengevolge van de mislukte deflatiepolitiek straks ook nog het slachtoffer zullen worden van een onvermijdelijke devaluatie, lijkt mij volstrekt ontoelaatbaar. Ik keer mij dan ook met kracht zoowel tegen de voorgenomen salarismaatregelen als tegen een eventuele verdere algemeene korting. Als er dan beslist nieuwe offers gebracht moeten worden, zijn thans toch zeker de rentetrekken, wier rente tot dusver gegarandeerd

(Sosrohadikoesoemo.)

werd door de offerende ambtenaren, allereerst aan de beurt.

Dat ik ook andere moties, en dit als antwoord aan den heer Soeroso, dan die, welke de voorgestelde maatregelen volstrekt afwijzen, heb mede-ondertekend, vindt zijn oorzaak in den wensch, mede te helpen om te redden wat misschien nog te redden valt, indien de Regeering onverhoopt te kennen mocht geven, dat Zij onder geen beding de voorgenomen maatregelen geheel los wil laten.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! De door de Regeering voorgenomen invoering van de z.g. regionale bezoldigingsregeling, zooals deze bij schrijven van den Isten Gouvernements Secretaris van 5 December jl. is uiteengezet, heeft ook mij aanleiding gegeven tot het maken van opmerkingen.

Allereerst zij dan van deze plaats opgemerkt, dat, waar de Regeering door den nood der tijden genoodzaakt is om, ter voorkoming van schuldtoename maatregelen te nemen, waardoor zooveel mogelijk het begrootingsevenwicht wordt benaderd, de idee om de invoering van een regionale bezoldigingsregeling te realiseren, niet dadelijk te verwerpen is. Echter dient dan te worden nagegaan of de door de Regeering gedachte oplossing, gelijk die ons is voorgelegd, wel kan voldoen aan eischen van billijkheid en redelijkheid. Uit den zeer grooten tegenstand welke de in te voeren regelingen bij de ambtenaarsvereenigingen ontmoeten, moet wel worden opgemaakt, dat, alhoewel de betrokkenen zelf inzien dat de salarispost nog te zwaar drukt op het landsbudget, de door de Regeering gedachte oplossing niet als de juiste wordt gevoeld en erkend. Ook mij komt het voor, dat de poging van de Regeering om het begroostingstekort op de wijze als hier is voorgesteld — beter ware te zeggen: bekendgesteld — zooveel mogelijk te doen verdwijnen, niet als een gelukkige kan worden beschouwd. Immers zullen door de in te voeren regelingen het meest worden getroffen de bekleeders van de ambten, die behooren tot de Inheemsche en de Indo-Europeesche groep. Van hen dus, die door de invoering van de H.B.B.L. reeds belangrijk in inkomsten zijn achteruitgegaan, wordt thans wederom een niet onbelangrijk geldelijk offer geëischt. En als nu maar uiteindelijk een definitieve regeling tot stand komt, dan zou men, wijl de Indische ambtenaren zelf zeer wel inzien, dat zij in feite machteloos staan tegenover hun werkgeefster, zich, zij het ook met bloedend hart, in den noodtoestand berusten. Maar nu reeds wordt in de Regeeringsuiteenzetting bekend gesteld, dat naar meerdere verfijning van het systeem zal worden gestreefd. Door deze mededeeling zal er bezwaarlijk rust onder de betrokken landsdienaren kunnen komen.

Integendeel, deze Regeeringsmededeeling wakkert juist onrust aan. Niemand toch onder de getroffen en weet thans wie van hen straks nog meerdere veeren zullen moeten laten vallen.

Ook de totstandkoming van de aan de orde gestelde regelingen kan mijne bewondering niet hebben. Wanneer toch regionale bezoldigingsregelingen moeten worden in het leven geroepen, dan ga men eerst na hoeveel iemand met een normaal gezin en bekleedende een zeker ambt, waaraan zekere ontwikkelings- en bekwaamheidseischen worden gesteld, moet verdienen om fatsoenlijk, d.w.z. overeenkomstig zijn stand, maatschappelijke positie en ontwikkeling te kunnen leven. Bijaldien de Regeering aldus te werk was gegaan, had men een salarisregeling kunnen samenstellen, die vrijwel kan voldoen aan de eischen van redelijkheid en billijkheid. Niet aldus is de Regeering helaas te werk gegaan. Men ging verkeerdelijk uit van de volgende overweging.

Er moet 10 miljoen gulden op den salarispost worden bezuinigd. Op welke wijze nu kan men deze bezuiniging verkrijgen? Wij zullen trachten dit doel te bereiken door afschaffing van de overgangsbezoldiging, door afschaffing ook van de overgangslonen, door vermindering van de maand- en daglonen, door tijdelijke handhaving van de overgangs-

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Sosrohadikoesoemo.)

korting en last not least door invoering van een regionale bezoldigingsregeling. Dat de op deze wijze tot standgebrachte maonale bezoldigingsregeling, alsmede de opnieuw gefixeerde maand- en dagloon onmogelijk voldoen aan eischen van billijkheid en redelijkheid behoeft mijns inziens geen nader betoog. De door de Regeering toegepaste methode, moet, het kan wel niet anders, ontevredenheid, ja zelfs verbittering wekken onder de betrokken landsdienaren. En te meer moet ik deze werkwijze bejammeren, nu de invoering van de voorliggende maatregelen practisch tot gevolg zal hebben, dat in het bijzonder een zeer groot deel van de Inheemsche ambtenaren en een vrij belangrijk deel van de Indo-Europeesche groep de dupe ervan wordt.

De Regeering verliest hier — naar ik hoop onbewust — uit het oog, dat de inheemsche landsdienaren, die door de voorgestelde maatregelen zullen worden getroffen, kunnen worden aangemerkt als te behooren tot den inheemschen middenstand. En waar het ook der Regeering bekend is, dat er van een eigenlijken inheemschen middenstand nog niet kan worden gesproken, wijl deze groep, die in een normale maatschappij als haar ruggegraat moet worden beschouwd, zich pas aan het ontwikkelen is, mag Zij het mij niet euvel duiden, wanneer ik de invoering der voorgestelde maatregelen ten sterkste afraad. Immers zal de invoering der maatregelen de opkomende inheemsche middenstand een dusdanigen duw in benedenwaartsche richting krijgen, dat hij met geen mogelijkheid er weder van boven zal kunnen komen. Of dus de invoering van de voorliggende maatregelen wel kan getuigen van een wijs koloniaal politiek beleid, moet door mij ten zeerste worden betwijfeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben er mij ten volle van bewust, dat Indië's financiële toestand bijzonder slecht is en dat wij nog vele jaren te kampen zullen hebben met groote pécuniaire moeilijkheden. En daarom is hier de vraag gewettigd of het niet beter zou zijn om het geheele salarivraagstuk opnieuw in ernstige studie te nemen. Reeds bij de algemeene Beschouwingen door mij op 11 Juli van dit jaar gehouden, heb ik, gelet op den meer dan slechten financiële toestand van het Land en rekening houdende met de zeer sombere toekomst van 's Lands financiën er ernstig bij de Regeering op aangedrongen, om, mocht onverhoopt moeten worden overgegaan tot meerdere bezuiniging op de personeelsuitgaven, deze bezuiniging niet enkel en alleen te zoeken bij de inheemsche landsdienaren. Een nauwgezet onderzoek dient ten spoedigste te worden ingesteld niet alleen naar een redelijk bezoldigingspeil van de Inheemsche ambtenaren, maar ook naar het peil, waarop het Westersche ambtenaren in deze landen zal moeten terugvallen om de kosten van Westersche overkapping zóó laag te doen wezen, dat zij niet storend noch remmend zullen werken op de sociaal economische ontwikkelingsmogelijkheid van dit Land. Wel frappant, Mijnheer de Voorzitter, dat ik de woorden, die ik in bedoelde rede heb gebezigd — men zie pag. 115 der Handelingen — in de vertaling van het rapport van een commissie van Engelse industrieelen aan de Board of Trade, opgenomen in het 4de blad van het Bataviasch Nieuwsblad van gisteravond heb aangetroffen. De lezing van dit artikel getiteld: „De Concurrentie der Oostersche Industrie” kan ik een ieder en in het bijzonder de importkrachten zeer warm aanbevelen. Helaas heeft de Regeering aan deze mijn suggestie geen groote aandacht geschonken, met als eenig resultaat nu, dat Zij thans met voorstellen ter tafel komt, waarvan de doorvoering een zeer groote ontevredenheid wekt onder de inheemsche en Indo-Europeesche groep. Wij leven nu ten eenemale niet meer in een hausse-periode. Het voormalige land van belofte is door de werelddepressie voor nog lange jaren geworden een zeer verarmd en noodlijdend land. Niet dus alleen het bezoldigingspeil van de inheemsche groep, maar ook dat van den hier levenden Westering dient te worden herzien en op zulk een hoogte te worden terug-

gebracht, dat Indië het financieel nog kan dragen. Het „nood breekt wet” moet zoowel voor de Regeering als voor de particulieren thans bewaas het eenige wachtwoord zijn, wil men straks den bewijzen, dat ook voor Indië het oude Zeeuwsche devies: „Luctor et Emergo” inderdaad waarheid bevat.

Ik begrijp zeer wel, dat dit mijn standpunt niet aangenaam klinkt in de ooren van de Gouvernementeelen en particuliere werknemers. Maar gelet op den gang van zaken is mijns inziens het innemen van een ander standpunt niet wel mogelijk.

Mijnheer de Voorzitter! Al zou Nederland inderdaad genegen zijn om een gedeelte van de Indische schuld op zich te nemen — ik betwijfel het echter zeer, of de door den Volksraad ter zake getrokken wissel wel door het moederland zal worden gehonoreerd — dan nog is het, waar 's Lands inkomsten ondanks het verder aandraaien van den belasting-schroef steeds een dalenden lijn vertoonen, naar het mij wil voorkomen niet mogelijk om den huidigen salarispot te handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij afgevraagd of het nog wel zin heeft om ten aanzien van de voorgestelde regelen zelf der Regeering nog van raad te dienen. A priori kunnen wij wel aannemen, dat, waar de Regeering reeds in principe besloten heeft om over 19 dagen de onderwerpelijke regelingen in te voeren en wij nu pas in de gelegenheid worden gesteld te oordeel daarvoor te zeggen, er geen veel kans bestaat, dat het advies van ons college — zij het ook uitsluitend om redenen van practischen aard — eenvoudig ter zijde wordt gelegd. Nochtans wil ik mij niet onttrekken aan den plicht om met betrekking tot de ons voorgelegde kwestie nog enkele opmerkingen te maken. Zooveel mogelijk wil ik trachten niet in herhaling te treden en dus niet ter sprake brengen de bezwaren, die reeds door de andere geachte medeleden naar voren zijn gebracht.

Allereerst dan de verklaring dezerzijds, dat ik zeer wel besef de zeer groote moeilijkheden, waarmede de Regeering heeft te kampen gehad om de regelingen zooveel mogelijk nog in dit jaar gereed te maken, opdat zij met ingang van 1 Januari e.k. kunnen worden ingevoerd. De Regeering heeft, gelijk uit de onderwerpelijke nota kan blijken, zelf bekend gesteld, dat door gebrek aan tijd moet worden afgezien om niet alleen de regentschappen, maar zelfs ook de residenties als uitgangspunt voor de regionale bezoldigingsregeling te nemen. Voor deze openhartige mededeeling zeg ik de Regeering eerbiedig dank. Deze bekendstelling impliceert de erkenning, dat de aan het oordeel van ons college onderworpen voorstellen uiteraard niet kunnen bogen op een werk, dat bepaald „af” is, zoodat nu reeds moet worden aangekondigd, dat verdere verfijning van het systeem bepaald noodzakelijk is. Deze aankondiging zal — ik heb het daareven reeds naar voren gebracht — tot gevolg hebben, dat de betrokken landsdienaren gedurende nog tal van jaren hun werk niet naar behooren zullen kunnen verrichten, wijl zij al maar steeds in angst en vreeze zitten, weer voor de zoo-veelste maal in komsten achteruit te zullen gaan.

Van belang is het te weten, hoe lang de hoofden van gewestelijk bestuur en de gewestelijke dienstleiders erover hebben gedaan om al de ambten, die voor een regionale bezoldigingsregeling in aanmerking zijn gebracht, één voor één op het stelsel te bekijken en de belangrijkheid dier ambten onderling met elkaar af te wegen. Mede zou ik graag willen weten of ook aan de regenten advies is gevraagd geworden. Zoo neen, waarom niet. En ten slotte ware bekend te stellen, of aan de hoofden der departementen wel voldoende tijd werd gelaten om de ontwerperegeling naar behooren in beschouwing te nemen. Van terzijde mocht ik vernemen, dat de dezen departementschefters toegemeten tijd te kort is geweest, zoodat maar met den bekenden Franschen slag moest worden gewerkt, daar anders de voorstellen niet tijdig bij de

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Sosrohadikoesoemo.)

Regering zouden kunnen worden ingediend. Bijaldien dit bericht juist mocht zijn, moet ik, waar het hier een voor de betrokken ambtenaren zeer belangrijke kwestie betreft, dezen gang van zaken ten zeerste betreuren. Dat ik op grond hiervan dan geen groote waarde kan hechten aan de cijfers der voorgestelde bezoldigingschalen, behoeft zeker geen naderen uitleg.

Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij bijzonder gefrappereerd, dat voor de vaststelling van het salarispeil van de voor een regionale bezoldiging in aanmerking gebrachte ambten o.m. de bezoldiging van den desa-onderwijzer in de Vorstenlanden als uitgangspunt is genomen. Is dan, vraag ik, de bezoldiging van de „goeroe desa” in de Gouvernementslanden dermate hoog, dat deze niet geschikt werd geacht voor vergelijkingsmateriaal? Of zijn de toestanden in de Vorstenlanden dan zóó puik, zóó schitterend, dat deze tot voorbeeld kunnen en moeten strekken voor het Gouvernement van Nederlandsch-Indië? In Solo en Jogja zijn er Kratonbeambten, die een maandwedde hebben van 100 duit of, in centen uitgedrukt, rond f 0,85, welke beambten, als ik mij niet al te zeer vergis, eens in de week nog een „boengkoes” rijst met de noodige gerechten krijgen. Als wij deze menschen op straat tegenkomen, zouden wij niet bevroeden, dat zij maar zoo weinig verdienen, zoo goed gekleed en wel doorvoed zijn zij. Licht het, nu de Regeering dit weet, soms ook in Haar bedoeling om ook in de Gouvernementslanden de maandlooners te doen behandelen als de hier door mij bedoelde Kratonbeambten? Of heeft men bij de fixeering van de nieuwe maand- en dagloonen wellicht ook de inkomsten van deze Kratonbeambten reeds als vergelijkingsmateriaal gebezigd? Is de Regeering bereid deze vragen te beantwoorden?

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is in gebreke gebleven, in de nota bekend te stellen, hoeveel procent het salarispeil van de ambtenaren der Zelfbestuurders in Solo en Jogja wel lager is dan het H.B.B.L.-peil. Men weet mij te vertellen, dat de salarissen van de ambtenaren van het Rijk Mangkoenegaran gemiddeld 15% lager zijn dan de H.B.B.L.-salarissen. Indien dit zoo is, dan begrijp ik niet, hoe men ten slotte er toe is kunnen komen om der Regeering in overweging te geven, de bezoldigingen, verbonden aan de z.g. regionale betrekkingen in Midden- en Oost-Java, op gemiddeld 20% beneden het H.B.B.L.-peil te fixeeren. Bij de vergelijking van de salarissen van de Landsdienaren met die van de Vorstenlandsche ambtenaren heeft men, naar ik vrees, uit het oog verloren de omstandigheid, dat de Vorstenlandsche ambtenaren steeds in een betrekkelijk klein gebied worden tewerk gesteld. Met dit feit voor oogen zou men, logisch geredeneerd, aan de landsdienaren, die in een veel grooter gebied als een provincie worden geplaatst, een hooger salaris dan de Mangkoe Negoro-ambtenaren moeten geven. Men zou dan het salarispeil van deze landsdienaren niet mogen verlagen met 20% gelijk thans in het voornemen der Regeering ligt, maar met slechts 10%, dus 5% hooger dan de Mangkoe Negoro-ambtenaren. Immers erkent de Regeering in Haar nota, dat in de provincies met haar groote uitgestrektheid de omstandigheden in de verschillende residenties en regentschappen nog zeer uiteenloopen. Waar dus nu een ambtenaar van de ene residentie of van het eene regentschap kan worden overgeplaatst naar een andere residentie of naar een ander regentschap, alle in dezelfde provincie gelegen, waar gansch andere omstandigheden heerschen, spreekt het wel van zelf, dat zijn salaris niet op 20% en zelfs niet op 15% zooals dat van zijn ranggenoot in dienst van de Mangkoenegaran beneden het H.B.B.L.-peil mag worden teruggebracht, maar op hoogstens 10% beneden het H.B.B.L.-peil. Men is thans met de voorstellen zelfs zoover gegaan, Mijnheer de Voorzitter, dat de klerken wederom 32%, de commiezen ruim 41% in inkomsten zullen achteruitgaan, terwijl bij de Inl. onderwijzers met kweekschooldiploma

het salarispeil zal worden teruggebracht tot 30% beneden het H.B.B.L. salaris.

Nu heeft het mij getroffen, dat de Regeering in haar nota heeft bekend gesteld, dat de voorgestelde 20% beneden het H.B.B.L.-peil moet worden beschouwd als het hoogste peil in het gewest, i.e. dus in de provincie Midden- en Oost-Java. Deze mededeeling nu, Mijnheer de Voorzitter, begrijp ik niet. Moet zij als juist worden beschouwd, dan volgt daaruit, dat het Rijk Mangkoenegaran zijn ambtenaren betaalt op een peil, dat minstens 25% beneden H. B. B. L.-peil moet liggen. En dit is naar mijn weten juist niet het geval. Als straks de Regeering Haar voornemen inderdaad ten uitvoer brengt en door verfijning van het stelsel de betrokken landsdienaren nog minder aan salaris zullen ontvangen, dan zullen zij minder krijgen dan hun ranggenooten in het Mangkoenegaransche Rijk. En wil de Regeering het Vorstenlandsche voorbeeld eoute que eoute volgen, dan zal Zij ook de consequenties van het systeem moeten dragen en zal Zij moeten terugvallen op de oude regeling, hierin bestaande, dat dan de ambtenaren steeds in een en dezelfde residentie worden tewerk gesteld, en dat de ambtenaren dus niet meer maar worden overgeplaatst van den eenen uithoek eener provincie naar een anderen uithoek, met gansch andere omstandigheden, ja zelfs met een taal, die zij niet dadelijk goed kunnen verstaan, en spreken.

Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid, de heer Soetardjo heeft reeds een uitvoerig betoog gehouden over de positie van de Inlandsche bestuursambtenaren. Ik kan daarom volstaan met de verklaring, dat ik dit gedeelte van zijn rede geheel kan onderschrijven. Ook mij komt het voor, dat het ongewenscht moet worden geacht, dat juist in deze zoo ineens moeilijke tijden, de positie van de Inheemsche gezagsdragers naar beneden wordt gehaald. De Regeering is van oordeele, dat alleen de betrekkingen van Regent en Patih belangrijk genoeg zijn om de bekleeders daarvan niet te laten vallen onder de voorgestelde regionale regelingen. Ik ben het ten deze met de Regeering niet eens. Ook mij komt het voor dat een districts- en onderdistrictshoofd als gezagsdragers en handhavers van orde en rust in geen geval dusdanig in inkomsten mogen achteruitgaan, dat zij niet weer in staat zullen wezen volgens hun „standing” te leven. Ik zal dan ook gaarne mijn stem geven aan de zaakbetreffelijke motie-Van Helsdingen e.s. (stuk 7). Ook ten aanzien van de betrekkingen van klerk, commies en commies-redacteur wil ik mij aansluiten bij het betoog van hen, die van meening zijn, dat deze betrekkingen uit de regionale regeling dienen te worden gelicht.

Mede moet ik het ten zeerste betreuren, dat het corps onderwijzers en dan meer speciaal zij, die afkomstig zijn van de kweekschool, straks ook onder de regionale regelingen zullen vallen. Men vergete toch niet, dat deze functionarissen de medebouwers zijn van de Inheemsche maatschappij en dat zij tot steun zijn ook van het bestuur bij de uitvoering van verschillende Regeeringsmaatregelen. Niet zonder motief heeft men indertijd den titel van „Wedono goeroe” in het leven geroepen. Een onderwijzer kan men beschouwen als de rechterhand van het Binnenlandsch Bestuur. Zij, die bekend zijn met de toestanden in het binnenland zullen deze mijn bewering niet vreemd vinden. Men verlieze ook niet uit het oog het feit, dat waar de opleiding vrij veelzijdig is, de opleiding zoowel Oostersch als Westersch is georiënteerd, een abiturient van de kweekschool ook geschikt is voor het bekleeden van verschillende betrekkingen. Zoowel bij den kantoor dienst, als commies en hoofdcommies, als bij de andere diensten, zooals Telefoon, S.S., Post en Politie, kunnen wij oud-kweekschoolieren in belangrijke functies aanwijzen. Functies, Mijnheer de Voorzitter, die alle beter worden bezoldigd dan die van Inlandsch onderwijzer. En blijven wij bij het onderwijs zelf, dan zien wij het zeer frappante geval, dat overal, talrijke kweekschoolabituuriënten als onderwijzers of

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Sosrohadikoesoemo.)

als schoolopziensers worden tewerkgesteld, die niet van de plaats of streek zelf afkomstig zijn. B.v. Sumatranen op Borneo, op Celebes, in de Molukken; Javanen in de Buitengewesten en de kleine Soenda-eilanden; Soendaneezen in Midden-Java, op Sumatra en op de andere eilanden van den Archipel.

Voor al de oprichting van de Hollandsch-Inlandsche scholen is duidelijk naar voren gekomen, dat de Kweek-scholieren overal, dus ook buiten een bepaald regioon, tewerk kunnen worden gesteld, vermits zij ook kunnen worden belast met het geven van lessen in de Nederlandsche taal en aldus als aanvulling van het tekort aan Europeesche leerkrachten kunnen worden gebezigd. Nog een frappant voorbeeld, dat mijn standpunt versterkt, waarom het niet juist moet worden geacht, dat deze onderwijzers ook door de regionale regelingen zullen worden getroffen is het volgende.

Voor de scholen in Zuid-Brebes en West-Banjoemas moeten in verband met de voertaal onderwijzers uit de Soendalanden worden betrokken. De bezetting van het onderwijzend personeel en die voor de inspecteerende ambtenaren in het Cheribonsche en Bantamsche, vereischt ook Midden-Javanen. En in streken waar geen Kweek-scholen bescheiden zijn, moeten de onderwijzers ook van elders komen, zooals Borneo, Bali, Lombok, enz.

Met al deze feiten voor oogen, Mijnheer de Voorzitter, is de vraag zeker gewettigd, wat wel de reden is geweest, dat is voorgesteld om ook deze ambtenaren door de regionale regelingen te doen treffen. Gaarne zou ik willen weten of ook de Directeur van Onderwijs inderdaad accoord is gegaan met het onderwerpelijk voorstel. Zoo ja, dan ware hier bekend te stellen, wat wel de motieven zijn geweest.

Mijnheer de Voorzitter! Rekening houdende met de hier door mij naar voren gebrachte feiten en mede gelet op de belangrijke functie, welke deze ambtenaren in het maatschappelijk leven dezer landen hebben te vervullen en vooral in aanmerking nemende het feit, dat de financiële positie dezer landsdienaren door de invoering van de H.B.B.L. reeds belangrijk is verslechterd, moet ik de Regeering dringend in overweging geven af te zien van Haar voornemen om de betrekking van onderwijzer, schoolopziener en Hoofdschoolopziener, waarvan de bekleeders abiturienten zijn van een Kweek-school, te doen rangschikken onder de regionale betrekkingen. Ik hoop, dat de heer Van Helsdingen straks ook genegen zal zijn, ook deze betrekkingen alsnog in zijn motie op te nemen.

En wat ten slotte betreft het overbrengen van sommige betrekkingen uit de H.B.B.L. naar het Maandloonersreglement, moge ik opmerken, dat ik ten aanzien van enkele betrekkingen t.w. schrijver bij de Kantoren der Ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur en beambten bij den Pandhuisdienst er niet mede accoord kan gaan.

Over de hierbedoelde schrijvers heeft de heer Soetardjo reeds herhaaldelijk in den Volksraad uitvoerig het woord gevoerd, zoodat ik kan volstaan met mij bij zijn rede ter zake aan te sluiten. Wat aangaat de beambten bij den dienst der Pandhuisregie het volgende.

Ik heb het steeds onjuist geacht om het ambt van pandhuisbeambte op een lijn met dat van beambte bij de zout- en opiumregie te stellen. Vergelijken wij toch het werk van deze functionarissen met elkaar, dan zal blijken, dat door het personeel van den pandhuisdienst veel en veel harder moet worden gewerkt dan bij de twee andere diensten. De werkzaamheden in een Gouvernements pandhuis zijn dusdanig geregeld, dat alle onderdeelen van het bedrijf als het ware in elkaar grijpen gelijk de roderen van een machine. Raakt een rad van een machine defect dan zal stagnatie in het werk komen. Raakt een beambte met zijn werk ten achter, of heeft hij niet nauwkeurig gewerkt, dan zal het pandhuis ook niet op tijd kunnen worden gesloten. Een pandhuis-

(Weyer.)

beambte heeft geen tijd om te slabakken. Doet hij dit, dan loopt het dadelijk in de gaten.

De Regeering heeft blijkens Haar nota op pagina 9 verklaard, dat Zij bij de overbrenging van sommige betrekkingen naar het Maandloonersreglement ernstig heeft rekening gehouden met het zaakbetrekkelijk advies van de Commissie voor Georganiseerd Overleg. Het heeft mij daarom zoo verwonderd, dat Zij ten aanzien van de betrekking van pandhuisbeambte bedoeld advies niet heeft gevolgd. Tot de betrekkingen waaraan een zekere mate van geldelijke of andere verantwoordelijkheid is verbonden, dan wel die als vertrouwensposten zijn aan te merken, mag toch zeker die van pandhuisbeambte worden gerekend. Als men toch weet, dat men een pandhuisbeambte belast met kassierswerkzaamheden — de betrekkingen van kassier en hoofdkassier bestaan bij den Pandhuisdienst niet meer — en dat de magazijnbewaarder, de z.g. „lichter”, welke functionaris goederen ter gezamenlijke waarde van duizenden guldens onder zijn berusting en verantwoordelijkheid heeft, ook nog tot de categorie „beambte” behoort, dan doet het bepaald vreemd aan, dat hier wordt voorgesteld om de betrekking van beambte bij den Pandhuisdienst over te brengen naar het Maandloonersreglement. Ten overvloede wordt hier medegedeeld, dat een pandhuisbeambte vóór zijn aanstelling als zoodanig moet voldoen aan een examen en hij moet bovendien geneeskundig zijn goedgekeurd.

Mijnheer de Voorzitter! Waar een beambte bij den P.T.T.-dienst geen maandlooner zal zijn, moet ik de Regeering ernstig in overweging geven om de betrekking van beambte bij den Pandhuisdienst ook niet te doen overbrengen naar het Maandloonersreglement. Dit wel te doen is niet logisch en ook niet juist. Ik zou toch gaarne van de Regeering willen vernemen of dit Regeeringsvoorstel ook door het Hoofd van den Pandhuisdienst wordt ondersteund. Bij intuïtie voel ik dat zulks niet het geval is.

Mijnheer de Voorzitter! Summa summarum is mijn advies met betrekking tot de voorliggende Regeeringsvoorstellen aldus:

Ten eerste. De Regeering zie af van de invoering der voorgestelde salarismaatregelen, wijl zij onvoldoende zijn voorbereid en bovendien slechts bepaalde groepen van ambtenaren zullen treffen en niet eens met dezelfde zwaarte.

Ten tweede. De Regeering roepe ten spoedigste een commissie in het leven, die in zoo kort mogelijke tijd een geheel nieuw bij de eischen des tijds en des Lands passend salarisstelsel zal hebben te ontwerpen. Ik wil dan ook in dit verband gaarne mijn stem geven aan de motie-Kerstens e.s. (stuk 5).

Ten derde. Hoewel het principieel onjuist moet worden geacht, dat de salarispost op de begroting als een sluitpost wordt gebezigd heb ik bij wijze van een noodmaatregel er geen bezwaar tegen, dat ter voorkoming van schuldtoename een algemeene salariskorting wordt ingevoerd.

Hiermede is niet gezegd, dat ik tegen de motie-Kerstens e.s. (stuk 6), welke motie gaat in de richting van de indertijd door den Volksraad in pleno aanvaarde moties-Verboom en Ratu Langie, zal zijn.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeeringsverklaring komt m.i. in hoofdzaak neer op het terugbrengen van vele bezoldigingen naar regionaal peil. Eigenlijk zou ik gaarne voor „regionaal peil” willen stellen „plaatselijk loonpeil”; ik prefereer die uitdrukking, omdat die van verdere strekking is. Van zoodanig plaatselijk loonpeil ben ik een zeer beslist voorstander. Ook naar mijn meening is een uniform bezoldigingsstelsel voor een groot land als Nederlandsch-Indië bepaald een onding, zoodat ik veel sympathie heb voor het streven der Regeering om met het stelsel van dergelijke uniforme bezoldigingen te breken. Dan moet men echter ook inderdaad komen tot een plaatselijk loonpeil, dat rekening houdt met de plaatselijke omstandigheden van de betrokkenen en ik heb nu eens nagegaan, hoe het daarmee staat.

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Weyer.)

Met dit uitgangspunt is de Regeering het volkomen eens, want ik lees op blz. 3 onderaan en blz. 4 bovenaan van de nota:

„Op zichzelf moet het daarom voor tal van ambten onjuist worden geacht om voor geheel Nederlandsch-Indië eenzelfde bezoldiging aan te leggen, aangezien zodoende de bezoldiging in sommige gebiedsdeelen voor de ambtsbekleeders een ruim bestaan kan beteekenen, doch elders wellicht nauwelijks toereikend kan zijn”.

Als men dit leest, denkt men, dat er heel wat komt, maar dan komt spoedig de teleurstelling, want in het vervolg van de regeeringsverklaring blijkt van een werkelijke plaatselijke bezoldiging in geen enkel opzicht sprake te zijn, men is gekomen tot gewestelijke regionen.

Terloops wil ik de Regeering even ernstig verzoeken een dergelijk woord als „regionen” niet in onze taal te doen insluipen. Verderop in de nota wordt zonder blikken of blozen zelfs het enkelvoud gebruikt. Ook in de discussies van hedenmorgen heb ik herhaaldelijk hooren spreken van een regioon en van de of het regioon, ik weet niet, hoe het eigenlijk moet zijn. De literatuur van ons bezoldigingsstelsel is reeds zoodanig doorspekt met een begrijpelijke jargon, dat voor mij als leek volstrekt onbegrijpelijk is, dat ik toch werkelijk bezwaar moet maken tegen het insluiten van dergelijke leelijke woorden in onze taal.

Het lijkt een kleinigheid, maar het is het toch niet.

Op blz. 4 van de nota is zeer duidelijk omschreven, hoe het eigenlijk had moeten gebeuren. Met deze beschrijving ben ik het volkomen eens, maar dan komt de conclusie van de Regeering, dat als men het inderdaad zoo had gedaan, als het naar mijn gevoelen volkomen terecht is beschreven, veel meer moeite en tijd aan het vraagstuk had moeten worden besteed en dan komt men plotseling tot de gewestelijke indeeling.

Nu zie ik zeer wel in, dat als men het zoo had gedaan als het had moeten geschieden en zooals het door de Regeering is beschreven, men inderdaad zeer veel meer moeite aan het vraagstuk had moeten besteden, maar door die moeite niet te nemen, doet de Regeering volkomen afstand van het hoofd-principe.

Het resultaat van een dergelijken sprong kan naar mijn gevoelen niet bevredigend zijn. Ik althans kan uit den gang van zaken niet de overtuiging putten, dat het werk is geschied met inachtneming van het hoofdprincipe, waar het mij en ook de Regeering zeer duidelijk om gaat.

Op blz. 4 lees ik, dat de gevolgde werkwijze in de practijk uiterst doelmatig is gebleken. Het gaat er slechts om, wat men zich als doel stelt. Het doel moet zijn een rechtvaardig bezoldigingsstelsel, gebaseerd op plaatselijke levensomstandigheden en plaatselijke toestanden. Hoe kan men dit nu bereiken met een gewestelijke indeeling?

Trouwens, als men de cijfers, die ons zijn overgelegd naleest, komt men tot de conclusie, dat Oost-Java, Midden-Java en de Vorstenlanden, excusez du peu, op één peil staan en dat alleen West-Java daarvan afwijkt. Is dat nu een plaatselijk bezoldigingsstelsel zooals de Regeering zich dat voor oogen heeft gesteld?

(De heer Roep: De verfijning moet nog komen.)

Ik kom op deze interruptie nog terug.

Inderdaad moet die vraag ontkennend worden beantwoord. Hoogstens heeft men in de regeeringsverklaring geconstateerd, dat, in het algemeen genomen, de H. B. B. L. voor bepaalde groepen te hooge bezoldigingen geeft en dat West-Java iets hooger moet worden gesteld dan Oost- en Midden-Java en de Vorstenlanden.

Ik kan mij dat ook zeer goed voorstellen, de invloed van de conjunctuurdaling is niet overal en niet voor alle groepen gelijk en het is voor mij volstrekt begrijpelijk dat geconstateerd wordt, dat bepaalde groepen nog crisiswinst maken. Ik

kan mij voorstellen en ik vind het ook redelijk, dat de Regeering daaraan een einde tracht te maken, daartegen richt zich mijn critiek dus niet, mits men het resultaat van het bedoelde onderzoek maar niet noemt een regionaal bezoldigingsstelsel.

Ik kom nu tot de interruptie van den heer Roep, die zegt, dat men later verfijningen zal aanbrenge. Inderdaad heb ik ook in de regeeringsverklaring de uitspraak aangetroffen, dat men de regeling later zal detailleeren.

Maar nu wil het mij voorkomen, dat het juist op die verfijning aankomt en dat zonder die verfijning in geen enkel opzicht wordt bereikt wat tenslotte uitloopt op een principiele herziening van het bezoldigingsstelsel in den geest der doelstelling. Die verfijning kan bv. aan het licht brengen, dat men hier en daar, bv. in Oost-Java, hooger moet gaan dan in West-Java; juist nu omdat de regeling zooals zij nu in de regeeringsverklaring is opgenomen, gebaseerd wordt op het hoogste peil, is die verfijning naar mijn meening volstrekt noodzakelijk en zonder die verfijning zal van het heele stelsel niets terecht komen. Die verfijning is naar mijn meening niet een laatste correctie aan het stelsel, de finishing touch, neen, het is het meest essentieele van het geheele systeem en wanneer dat ontbreekt, is van een plaatselijk bezoldigingsstelsel niet de minste sprake.

Nu blijft tenslotte alleen over een verlaging over de geheele linie voor bepaalde groepen die de Regeering in de bijlage harer verklaring heeft opgesomd. Ik wil natuurlijk gaarne aannemen, en heb dat ook reeds gezegd, dat die verlagingen op zichzelf redelijk en rechtvaardig zijn, maar regionale bezoldigingen zijn het zeker niet en dan moet men deze verlagingen ook niet als zoodanig aandienen. Dat de buitengewesten er nog niet bij betrokken zijn, maakt het voor mij eigenlijk nog bedenkelijker, ik lees daaromtrent op blz. 7 van de verklaring:

„..... dat de ontvangen voorstellen onderlinge afwijkingen vertoonden waarvan niet aanstonds kon worden uitgemaakt, of deze afwijkingen uitsluitend hun grond vonden in het verschil in de regionale omstandigheden dan wel het gevolg waren van verschil van inzicht bij de betrokken bestuurders”.

Natuurlijk constateert men verschillen. Dat is inhaerent verbonden aan een plaatselijk bezoldigingsstelsel. Het maakt in de regeeringsverklaring op mij eigenlijk eenigszins den indruk, alsof de Regeering voor de door de bestuurshoofden geconstateerde verschillen eenigszins is teruggedeinsd, en dat lijkt mij toch bepaald verkeerd. Wil men dit stelsel van plaatselijke bezoldigingen, dan zal men dus de verschillen op den koop toe moeten nemen.

Ik heb dus niet den indruk gekregen, dat de Regeering erin geslaagd is een volkomen gezond principe zoo goed uit te werken, dat de breede schare van rechtstreeksch belanghebbenden de rechtvaardigheid ervan voetstoots zal moeten zien, wanneer men het stelsel toetst aan de eigenlijke grondslagen der plaatselijke bezoldigingen en niet aan die van een zuivere conjunctuursbezoldigingspolitiek. Dit lijkt mij toch in de eerste plaats een vereischte.

Thans de moties. Verschillende der ons voorgelegde moties zijn voor mij bepaald onaanvaardbaar, andere zijn weinig aantrekkelijk. Het aantrekkelijkst is mij nog de motie, vervat in stuk 5, die verzoekt om het ontwerp weer in studie te doen nemen; dat heeft mijn volle sympathie. Nochtans gaat de laatste zinsnede mij veel te ver. Mij dunkt, dat men daarmede de Regeering veel te veel zou binden. Ik zeg dit, omdat ik volkomen vertrouw, dat de Regeering de voorgenomen verlagingen zoo al niet aan de principes van een plaatselijk bezoldigingsstelsel, dan toch aan de rechtvaardigheid in verband met de conjunctuur heeft getoetst.

Tot slot een enkel woord naar aanleiding van de laatste woorden uit de rede van den heer Kerstens van zooeven. Ik begrijp volkomen den geest, waarin deze slotwoorden hem zijn

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Ratu Langie.)

ingegeven, en ik heb daarvoor tot zekere hoogte groote waardeerings. Desniettemin betreur ik het, dat, op het oogenblik dat wij het gevoel beginnen te krijgen dat wij er zijn en dat de geheele wereld tot de erkenning komt, dat het crediet van Nederlandsch-Indië ongeschokt is, in 's lands vergaderzaal is gesproken over repudieering van onze schulden.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou gaarne enkele woorden wijden aan de thans aanhangige voorstellen der Regeering, en in het bijzonder aan het regionale bezoldigingsstelsel. Wanneer wij nagaan uit welke gedachte de idee van regionale bezoldiging is voortgekomen, dat laat zich deze gedachte comprimeeren tot twee grondslagen. De eerste is deze: Men constateert een verschil in levenspeil in verschillende gebieden in Indië en besluit tot het maken van een zoodanig salarisstelsel, dat de salarieringen in overeenstemming zijn met het levenspeil in de verschillende gebieden.

De tweede grondslag is deze: Men tracht te bereiken, dat door het regionale stelsel, de aanneming van ambtenaren voor bepaalde groepen uitsluitend geschiedt uit die streek zelf voortgekomen personen. Daardoor zou het stelsel beter zijn aangepast aan het beginsel, want die ambtenaren zijn dan ten eenenmale ingeleefd in de streek, waarin zij moeten werken. Men denkt, dat daarmee het euvel van overplaattingen voor het grootste gedeelte gecoupeerd zal zijn.

Wanneer wij deze twee grondslagen-complexen bekijken, dan moet ik zeggen, dat tegen het principe zelf weinig is aan te voeren. Ook in tijden, dat het Land zwemt in geld, ook wanneer het niet noodig zou zijn te bezuinigen, ook dan zou ik misschien voorstander zijn van een regionaal bezoldigingsstelsel. Wat is echter op het oogenblik het geval? In de verschillende publicaties, die van de verschillende Regeeringsinstanties emaneren, kan men lezen, dat de totale salarispost van ongeveer f 114 à f 115 miljoen op het zuivere inkomen van het Land voor een veel te groot deel beslag legt en daarom moeten wij bezuinigen op den salarispost. Oorspronkelijk trachtte men f 10 miljoen te bezuinigen. Uit de voorliggende voorstellen blijkt, dat pas ongeveer f 7 miljoen gevonden is. Dit in het oog houdende zien wij dus, dat het regionale bezoldigingsstelsel, dat feitelijk een zuivere beginselkwestie is, die zuiver principieel dient te worden opgelost, ter hand wordt genomen onder den druk van een oogenblikkelijke bezuinigingsnoodzaak. Daar zijn vele en bedenkelijke bezwaren tegen aan te voeren vooral op het stuk van de wijze en het oogenblik, waarop de zaak is aangepakt geworden. In de waardeering van de ambten zal altijd veel subjectiefs moeten liggen: de een waardeert een ambt hooger dan een ander en wanneer men gaat regionaliseeren onder den druk van de noodzaak tot bezuiniging, is het heel goed denkbaar en zelfs zeer waarschijnlijk, dat men niet meer op het principe zelf den nadruk zal leggen, maar dat men zal regionaliseeren, tot men er het vereischte bedrag uit geregionaliseerd heeft.

De Regeering is tenslotte gekomen met haar voorstellen; hoe is Zij echter gekomen tot die voorstellen? Oorspronkelijk was Zij van plan, de regentschappen als eenheid op salarisgebied te nemen, om dus de regentschappen als regio te aanvaarden. Om dit te doen heeft het de Regeering echter aan tijd ontbroken. Omdat de tijd ontbrak om de regentschappen ieder afzonderlijk te bekijken, ging men probeeren, de residenties afzonderlijk te bekijken. Ook daarvoor ontbrak de tijd en daarom is men tenslotte ertoe overgegaan, de provincies, dus de gewesten te nemen als eenheid van salarisgebied. Het kan niet anders of de Regeering zelf moet gevoeld hebben, dat de oplossing, zooals die nu aan het regionaal bezoldigingsprincipe is gegeven, een zeer ruwe oplossing is. Immers, de Regeering weet zelf ook wel, dat binnen de grenzen van een provincie of een gewest zulke uiteenloopende verschillen bestaan, dat men aan het principe ernstig afbreuk

heeft gedaan door de provincies of gewesten als eenheden te aanvaarden voor de salariering van de ambtenaren. Zooals het op het oogenblik voor ons ligt maakt het den indruk of een cavalierhoefsmid getracht heeft het mechanisme van een Zenith-horloge te repareren.

Er zijn twee fatale factoren, die hier hun invloed uitgeoefend hebben; in de eerste plaats, zooals ik zooeven al gezegd heb, de stimulans om f 10 miljoen er uit te regionaliseeren en in de tweede plaats de stimulans om per 1 Januari 1936 met het werk klaar te zijn. Onder den drang van deze twee factoren is de smid aan het werk gegaan; hij heeft stevig smidswerk geleverd, op tijd en ongeveer met de vereischte bezuiniging. De Regeering bekeek het werk en zag dat het niet goed was, en dan zegt de Regeering dat het vanzelf spreekt, dat naderhand dit werk nog verfijnd moet worden. De Regeering zegt het met veel mooier woorden dan ik het uitgedrukt heb; daarom zal ik het even voorlezen.

„Het is dan ook gewenscht te achten, dat, wanneer eenmaal de gewestelijke bezoldigingsregelingen zullen zijn vastgesteld, zoo spoedig mogelijk tot verfijning van dat stelsel wordt overgegaan”

(De heer De Hoog: In de verfijning toont zich de meester!)

..... in dien zin namelijk, dat nader zal worden nagegaan, of aanleiding bestaat om voor bepaalde residenties en regentschappen nog van de hoofdregeling afwijkende regelingen vast te stellen”.

Hiermede, Mijnheer de Voorzitter, heeft de Regeering feitelijk erkend, dat met de ons voorgelegde herziening smidswerk is geleverd bij de reparatie van een Zenith-horloge.

Het is goed dat de Regeering inziet, dat het werk nog niet volmaakt is, maar ik vraag mij af, of men dan ook niet inziet dat intusschen onherstelbaar leed is gedaan aan zoovele groepen van ambtenaren, leed, omdat ze hun kinderen van school moeten halen, doordat ze het schoolgeld niet kunnen missen of omdat zij, die hun kinderen elders moeten sturen, misschien niet langer het kostgeld kunnen betalen. Dit betekent geestelijke aftakeling van de komende generaties in het bijzonder wat betreft de Indonesische groep.

Verder stel ik mij de vraag, of deze drastische bezuiniging op de salarissen absoluut noodzakelijk is. In den Volksraad zijn herhaaldelijk meeningen tot uiting gekomen, die deze noodzaak in twijfel trekken. Er zijn in den Volksraad verschillende moties aangenomen welke uiting geven aan het vermoeden van de mogelijkheid van bezuiniging op ander gebied en vergroting van de inkomsten. Ik breng in herinnering een motie, die indertijd door den heer Soeroso was ingediend en door den Volksraad is aangenomen over het heffen van uitvoerrecht op aardolieproducten. De oliemaatschappijen zijn genegen, f 5 miljoen cadeau te geven, maar volgens de calculatie van den heer Soeroso en die niet aangevochten is, zou daaruit bij een matige belasting reeds f 15 miljoen verkregen kunnen worden. Verder is bij den Volksraad herhaaldelijk ter sprake gebracht en met instemming begroet het denkbeeld, dat Nederland een gedeelte van de Indische Schuld zal overnemen. Ten derde is er nog de mogelijkheid van conversie van de leeningen, waarvan sommige nog altijd tegen een hooger rentevoet uitstaan dan op het oogenblik als redelijk mag worden aangenomen. Ten vierde is herhaaldelijk in den Volksraad de wenschelijkheid naar voren gebracht van een herziening van de kostenverdeling der defensie tusschen Nederland en Indië. De redevooringen van den heer Kerstens en zelfs van den heer Van Helsdingen van zooeven hebben in elk geval bij mij twijfel doen rijzen, of het nu werkelijk absoluut noodzakelijk is, op deze wijze te komen tot een bezuiniging en die bezuiniging te zoeken door een aanslag te doen op de ambtenaars-salarissen.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuitenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Ratu Langie.)

De noodzaak is in elk geval niet aangetoond en daarbij bestaat hier een zeer groote inconsequentie. Terwijl de Regeering n.l. beweert, dat Zij niet dan noode tot dezen drastischen maatregel zal overgaan, zien wij haar het kostbare plan der bestuurshervorming in de buitengewesten projecteeren.

Ik kom thans terug op het beginsel van het regionaal bezoldigingsstelsel. Ik heb reeds gezegd, dat ik geen principieele bezwaren heb tegen het stelsel van de regionale bezoldiging zelf, maar dan moet men dit ook in al zijn consequenties doordenken. Het stelsel, zooals het nu ontworpen is, brengt mede, dat dit voor de betrokken groepen ook een verandering beteekent van haar pensioensgrondslag, dus van de pensioenen, die later zullen worden uitbetaald. Men gaat dus ook regionaal pensionneeren. Wanneer men dit stelsel eenmaal *aanvaard heeft*, zou men zich dus de vraag moeten stellen of het niet wenschelijk is om de bijdragen voor de pensioenen ook te regionaliseeren. Men kan toch aannemen, dat ambtenaren, die in een slecht klimaat geplaatst zijn, grootere sterftekans hebben en dus redelijkerwijs hebben bij te dragen. Het hoofdprincipe van de regionale bezoldiging is echter, dat verband is gelegd tussehen dit peil van salariering en het regionaal levenspeil. Ik zou daarom gaarne van de Regeering willen vernemen, of dit grondig is getoetst aan de verschillende gegevens, waarover de Regeering zekerlijk nog zal beschikken. Is dit salarispeil getoetst aan de resultaten van de budgetenquête, die ongeveer drie jaren geleden is gehouden? Deze resultaten dateeren wel van drie jaren geleden, maar het is toch altijd mogelijk deze cijfers door middel van de indexcijfers te corrigeeren en daaruit de juiste conclusies te trekken, die voor dit oogenblik gelden.

Wanneer ik mijn denkbeeld over het regionaal bezoldigingsstelsel moet samenvatten, komt dit hierop neer, dat ik principieel geen bezwaar tegen het stelsel van regionale bezoldiging heb, maar dat ik groote bezwaren heb tegen de wijze en het moment, waarop dit is ter hand genomen.

Een nog grooter bezwaar heb ik tegen overbrenging van verschillende betrekkingen naar het Maandloonersreglement, natuurlijk nadat deze reeds regionaal naar beneden zijn gegaan, want men gaat nu eenmaal niet regionaal naar boven.

(De heer Roep: Waarom niet?)

Omdat het doel van bezuinigen, zooals wij uit de verschillende stukken hebben kunnen opmaken, overal vooropgezet is. Deze ambtenaren verliezen, nadat ze naar beneden ge-regionaliseerd zijn nog bovendien hun pensioensaan spraken voor zichzelf en hun eventuele weduwen en weezen. Ook hier zien wij, dat veel leed door deze maatregelen zal worden veroorzaakt.

Ook tegen de afschaffing van de overgangsbezoldiging kunnen naar mijn meening vele bezwaren worden aangevoerd. Wanneer deze overgangsbezoldiging zal worden afgeschaft, zal dit beteekenen, dat deze categorie van ambtenaren misschien 50% van hun inkomen zullen verliezen. Deze personen hebben zich in elk geval ingesteld op een bepaald levenspeil en wanneer zij 50% van hun inkomen verliezen, en hun levenspeil daarmee in overeenstemming moeten brengen, dan geloof ik, dat velen in moeilijkheden zullen vervallen om aan de eerste plichten van het leven te kunnen voldoen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een opmerking willen maken omtrent een bepaalde groep landsdienaren en zou hierbij dan willen wijzen op den achteruitgang van het inkomen van de groep onderwijzers. Nemen wij b.v. de abituriënten van de kweekschool. Volgens de H.B.B.L. zou hun salaris gaan van f 40 tot f 120 en volgens de regionale bezoldiging, wanneer wij West-Java tot maatstaf nemen, zou zij gaan van f 35 tot f 90. Zij gaan dus ongeveer 30% in inkomsten achteruit. De schoolopzieneren gaan van hun bezoldiging, loopende van f 175 tot f 225, terug tot een bezoldiging, gaande van f 125 tot f 180, de hoofdschoolopzieneren van een traktement van f 200 tot f 280 naar een traktement van f 160 tot f 240.

Ik wil ten deze voornamelijk de aandacht op de laatste Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soangkoepon.)

groep landsdienaren vestigen. Tenslotte geldt hetgeen ik over haar te zeggen heb ook voor de anderen. Heel West-Java met 468 Inlandsche gouvernementsscholen en meer dan 1200 dessascholen heeft maar 2 hoofdschoolopzieneren, die alles moeten inspecteeren. Deze twee hoofdschoolopzieneren hebben, geholpen door de opzieneren de verantwoordelijkheid voor het geheele stelsel van I. L. O. in West-Java. De vraag rijst of hun salaris overeenkomt met de groote verantwoordelijkheid, die het aan hen opgedragen werk op hun schouders legt. Ik zou gaarne van de Regeering vernemen, of de voorgestelde regionale salariering van deze groep is ontworpen in overeenstemming met de inzichten van den directeur van Onderwijs.

Oorspronkelijk was ik voornemens, ten aanzien van evenbedoelde groep een motie in te dienen, maar omdat er reeds verschillende moties zijn ingediend, waarbij een van den heer Soeroso, welke het vraagstuk in zijn geheel bestrijkt, wil ik van het indienen van een motie terzake afzien. Desniettemin dring ik er bij de Regeering op aan, nogmaals haar standpunt ten aanzien van de door mij genoemde groepen nader te overwegen en na te gaan, of niet mogelijk is, deze groepen te lichten uit een staat van ambtenaren, die eventueel door de Regeeringsmaatregelen naar het regionaal bezoldigingspeil zullen worden overgebracht.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! De totstandkoming van de B. B. L. 1925 heeft in wezen nog vele leemten en onvolkomenheden ten aanzien van de positie en de bezoldiging der landsdienaren hier te lande te weeg gebracht; het bestaan van overgangsbezoldigingen en overgangskortingen wijst hierop. Doch in deze B. B. L. 1925 zat een bepaald systeem, waarbij uitgangspunt en doel onderkend zijn. Ook deze bezoldigingsregeling had ten doel om de kosten der salarissen van de landsdienaren successievelijk te doen verminderen. Mede in het jaar 1925 zijn de grondslag en het doel van de B. B. L. het streven naar bezuiniging, die verlichting in den nog te zwaren salarislast en gezonde verbetering aan de budgetaire positie van deze gewesten konden brengen.

In een van de artikelen van den voormaligen Landvoogd van deze landen, wijlen den heer Idenburg heeft Zijne Excellentie verklaard, dat de vermindering van 's Lands budget slechts kon worden bereikt, indien de landsbetrekkingen successievelijk door de landskinderen kunnen worden bezet. Deze landvoogdelijke zienswijze is naar mijn bescheiden meening dan ook heel juist. Immers door de bezetting van de overheidsbetrekkingen door landskinderen, zal een zeer belangrijke gedeelte van de dure overtoetskosten en de daarmee gepaard gaande verlofssalarissen der Europeesche landsdienaren uit de begroting van deze gewesten wegvallen. Daarbij kunnen dan bepaalde betrekkingen minder worden betaald. Wij hebben dit reeds gezien door de bezetting van de Inlandsche rechtbanken, zooals de landraden en de landgerechten door Inlandsche rechtskundigen en de vervanging van de Europeesche door Indische artsen, zoomede in de Indianisatie van het Westersch Lager Onderwijs voor inheemsche kinderen. Dit is een van de gezondste oplossingen om tot de vereischte bezuiniging zoo spoedig mogelijk te kunnen geraken.

Als gevolg van dezen gezonden geest werd dan ook de B. B. L. 1925 in het leven geroepen. Op grond van den bestaanden toestand werden toen de aanwezige landsdienaren in drie groepen verdeeld t.w. de A-, B- en C-schalen.

De A-schalen waren dan te beschouwen als de regionale schalen, de B-schalen, als de gemengde schalen, z.g. overgangsschalen, waar de Westersche en Inlandsche elementen samenvloeden, terwijl de C-schalen bestemd waren voor specifiek uitgezonden krachten uit Nederland. Het eindelijk doel van deze schalen was, dat later in deze gewesten slechts

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soangkoepon.)

de A-schalen d.i. in wezen niet anders dan de regionale schalen van deze gewesten, zullen bestaan. In de uitwerking van deze schalen zouden dan de betrekkelijke B-schalen — wanneer de geëigende tijd daartoe aangebroken is — overgebracht worden naar de A-schalen en C-schalen eerst naar de B-schalen bij wijze van een tijdelijken overgang dan wel rechtstreeks naar de A-schalen. Een voorbeeld hiervan is onder andere de overgang van de klerken van de Schaal B9 naar die van A18a.

Bij elken te treffen maatregel tot vermindering van de salariskosten zou het mijns inziens voor de Regeering gemakkelijker zijn, indien Zij uitging van de toen systematisch gerangschikte betrekkingen in de z.g. A-B- en C-schalen om aan de hand van deze schalen te doen nagaan, welke van de daarin genoemde betrekkingen vatbaar waren voor overbrenging naar lagere schalen dan wel welke betrekkingen in aanmerking zouden kunnen komen voor vermindering van de salarissen. Daardoor zou de arbeid voor het streven naar bezuiniging op het salaris zeker worden vereenvoudigd; in elk geval eenvoudiger zijn dan thans het geval is.

Maar de Regeering heeft het anders gedaan; Zij heeft de verschillende betrekkingen aanvankelijk door één gemengd in den vorm van roedjak betawi om daaruit dan straks successievelijk de verscheidene betrekkingen weder te sorteeren in den vorm van de thans bestaande z.g. H. B. B. L. 1934. In deze regeling zou dan de eenvormigheid geheel betracht worden en de behaalde diploma's in de allermeeste gevallen geen invloed hebben bij de benoeming of bevordering van gegadigden; slechts de gepresteerde arbeid voerde bij deze regeling den boventoon.

De verdeling van enkele betrekkingen in klassen heeft geen reden van bestaan meer en zoo heeft men de betrekking van eersten commies, die toen een eindsalaris van f 425 had, uit de centrale landskantoren doen verdwijnen, doch voor het Kantoor van den P. T. T.-dienst en de schrijvers in de bestuurskantoren en andere landskantoren is het predicaat te klasse met de daaraan verbonden wettige voordeelen, behouden gebleven.

Ook de politie-ambtenaren en de assistent-residenten mogen zich in een deugdlijke klasse-indeeling verheugen, in het bijzonder in de betere salariering dier betrekkingen. De landskasambtenaren konden zich verheugen in een hoogere klasse te komen, doch met vermindering van hun salaris met ten minste 25%.

In de z.g. H. B. B. L. mist men dan ook een bepaald systeem, men tast in alles in het duister, behalve ten opzichte van de kennis van de groote daling der salarissen, doch een mogelijke verbetering behoorde voorshands nog tot de vrome wenschen. De Regeering zou straks nog de volle aandacht schenken aan de bestaande leemten en gebreken van de ingevoerde z.g. H. B. B. L. 1934.

Terwijl deze bestaande leemten en gebreken van de H. B. B. L. nog in het geheel niet zijn aangevuld en verbeterd, kwamen nieuwe problemen op het gebied van de H. B. B. L. en te midden van den wirwar van bepalingen en pogingen tot verbetering van de bestaande leemten en nieuw geboren gebreken, worden thans de landsdienaren verrast met de invoering van de z.g. regionale betrekkingen, die in wezen niet anders zijn dan de betrekkingen genoemd in schaal A van de B. B. L. 1925, met dit verschil evenwel, dat de bezoldigingen verbonden aan de regionale betrekkingen ver beneden die van de A-schalen van de z.g. B. B. L. 1925 liggen. Zoo stond de bezoldiging van den hulponderwijzer z.g. goeroe bantoe in 1925 volgens de B. B. L. tusschen f 30 — f 90 per maand tegen die van de H. B. B. L. 1934 tusschen f 16.50 — f 35, omdat de betrekking van dezen hulponderwijzer volgens de H. B. B. L. een metamorfose heeft ondergaan tot die van Inlandsch volksonderwijzer bij het Inlandsch Lager Onderwijs. Met de invoering van deze regionale normen, zal de betrekkelijke bezoldiging gebracht worden tusschen f 16.50 — f 35 per

maand voor West-Java en tusschen f 15 — f 32.50 voor Oost- en Midden-Java, zoömede de Vorstenlandsche gewesten Soerakarta en Djoejakarta.

De bezoldiging van een commies op de centrale en andere landskantoren, die zich bewogen heeft tusschen f 150 — f 325 's maands wordt bij de invoering van de H. B. B. L. teruggebracht tot tusschen f 100 — f 300 per maand. Bij de intrede van deze regionale regeling zou die bezoldiging worden neergedrukt tot tusschen f 80 — f 180, terwijl die betrekking thans met het regionale peil wordt bestempeld. Op welke gronden die betrekking en die van klerk tot de laagste regionen worden teruggedreven, is niet heel duidelijk. Op de door de Regeering aangevoerde normen, zouden zeker de betrekkingen van commies en klerk nimmer tot regionale ambten kunnen worden gerangschikt.

Het komt voor, dat de kennis en de prestaties van commiezen, die gedurende den diensttijd zijn verkregen meer waard zijn en meer waardeering verdienen dan thans het geval is. De praktijk heeft mij dikwijls bewezen, dat deze betrekking bepaalde eischen en normen met zich medebrengt, die van groot nut zijn voor de efficiency van den te presteeren arbeid. Er zijn bv. aan de betrekking van commies bepaalde eischen verbonden, waaraan men slechts door langdurige oefening kan voldoen, en die men hun dus door wetenschappelijke kennis alleen niet kan bijbrengen. Bovendien is de betrekking van commies in deze gewesten feitelijk een ambt, dat zoowel aan primitieve als aan moderne eischen moet voldoen. Het is mij daarom niet recht duidelijk waarom de Regeering deze betrekking tot een regionale heeft omgevormd.

Ook het weder creëren van de betrekking van eersten commies op de centrale en andere landskantoren met minder salaris dan voorheen, na de verdwijning daarvan uit de H. B. B. L. 1934, bewijst, dat de Regeering de slingermethode hierbij heeft gevolgd; dit impliceert naar mijn bescheiden meening, dat Zij zich inzake de salarisregeling geen vaste normen heeft aangelegd; Zij is in wezen daarmee onzeker; trouwens Zij heeft dit zelf verklaard, waar Zij de gewestelijke regionen bij Haar uiteenzettingen besprak.

Het is moeilijk hiervoor een advies te geven, omdat men voor de bepaling der regionale betrekkingen geen goed uitgangspunt en geen bepaald doel voor oogen heeft, behalve natuurlijk de noodzaak der bezuiniging. Staart men zich slechts blind op deze bezuiniging zonder meer, zonder rekening te houden met billijkheids- en redelijkheidsoverwegingen, dan is de zaak zeker heel eenvoudig; dan kan men doen, wat men wil en dan volgt daaruit, dat het redeneeren ter zake slechts beteekent „Uilen naar Athene dragen”.

De Regeering heeft zelf verklaard, dat Zij den omvang van het werk en den aard van deze geheele regeling nog niet precies weet en terzake nog steeds onderzoekende — ik zou liever zeggen — nog dolende en dwalende is.

Waar de Regeering nog in alles onzeker is, vraag ik mij af, waarom Zij Haar taak thans alvast begint bij het onzekere?

Ook komt het mij vreemd voor, dat de Regeering geen bezwaren heeft tegen de invoering van het maandloonersreglement in deze gewesten, omdat dit immers beteekent het aan hun lot overlaten van de allerkleinste trouwe landsdienaren op hun ouden dag, terwijl deze landsdienaren juist degenen zijn, die gedurende hun dienstperiode in de onmogelijkheid verkeerden om iets op zijde te leggen als gevolg van hun gering inkomen. Waar op de Regeering als Regeering, behalve de Overheidstaak, ook een sociale plicht rust tot leniging van den nood der behoeftigen, lijkt het mij niet juist, dat Zij door Haar genomen, eigen regelingen meer behoeftigen in deze gewesten fokt, als gevolg van het salarieren van de landsdienaren op het zg. maandloon.

Ik heb den indruk gekregen, dat de Regeering door het verlaten van de beginselen van de B. B. L. 1925, het aanvaarden van de H. B. B. L. 1934 in de plaats daarvan en

11de VERGADERING VAN DONDERDAG 12 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soangkoepon.)

de invoering van de regionale betrekkingen van thans, niet anders doet, dan het verlaten van het zekere, het aanvaarden van het twijfelachtige en het invoeren van het onzekere in de verhoudingen van de verscheidene Landsbetrekkingen hier te lande, zoodat men thans te dezen opzichte feitelijk op een uitgestrekt gebied belandt, dat gevoeglijk kan worden omschreven als: Men weet niet meer, wat men doet. Dit gebied wordt hierbij nog geaccentueerd, wanneer de Regeering in haar uiteenzetting nog telkens van „overbetaling van salarissen” spreekt. Het komt mij in dit verband voor, dat de Regeering niet bekend is met de omstandigheid, dat vele Harer ambtenaren in groote armoede zijn gedompeld; dat een deel ervan in de gevangenis is terechtgekomen, als gevolg van de plotselinge dalingen hunner inkomsten. De verduisteringen door ambtenaren zullen wel voor een groot deel een noodzakelijk of natuurlijk gevolg zijn van deze aanhoudende en plotselinge salariskortingen.

Gemakkelijker zou het zeker zijn geweest, wanneer de bezuiniging wordt gezocht in vermindering van de bezoldigingen in de systematisch geordende landsbetrekkingen in die schalen A, B en C van de zg. B. B. L. 1925, doch een terugkeer naar deze oude en betere methode zou dan tevens beteekenen het aantoonen van de nutteloosheid van al het werk der bezoldigingscommissie tot dusver en dit zal de Regeering zeker niet willen aanvaarden.

Ik zou daarom der Regeering in overweging willen geven, om tot de invoering van deze regionale betrekkingen over te gaan, na ontvangst van alle vereischte gegevens voor dit doel van de verschillende gebiedsdeelen van deze gewesten en eerst na ampele afweging van de voor- en nadeelen daarvan, de regionale betrekkingen in te voeren.

Mocht onverhoopt geen andere weg kunnen worden gevonden voor de verkrijging van de dekking van het tekort ad f 10 miljoen voor 's Lands budget, dan ware desnoods een algemeene korting op de salarissen der landsdienaren toe te passen, alhoewel ik gaarne verklaar, dat ik in principe tegen deze salariskorting ben, omdat deze salarissen in de meeste gevallen reeds tot een zeer laag peil werden teruggebracht.

Ik zie in dit verband zeker met groot leedwezen een eventueel in te voeren algemeene salariskorting van de landsdienaren tegemoet, doch wanneer ik voor de noodzaak der bezuiniging een keuze moet doen tusschen de invoering dezer regionale bezoldigingen en de algemeene salariskorting, zou ik als keuze tusschen twee kwaden, liever het laatste kiezen omdat dit rechtvaardiger en billijker is dan de door de Regeering thans overwogen maatregelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de door den heer Van Helsdingen e.s. ingediende motie (stuk 7) zou ik het volgende willen zeggen.

Wanneer er volgens de Regeeringsbeginselen sprake zou zijn van regionale ambtenaren, dan zijn het juist degenen, die specifiek inheemsche betrekkingen bekleeden en tot deze categorieën behooren m.i. zeer zeker de ambtenaren,

(Voorzitter.)

die genoemd zijn in deze motie. Deze ambtenaren werden toen ook volgens de B.B.L. 1925 gerangschikt onder regionale betrekkingen n.l., in de A-schaal. Aan de bekleeders dezer betrekkingen is bovendien het recht op Europeesch verlof onthouden, omdat deze — zoowel, algemeen als plaatselijk — in werkelijkheid tot de inheemsche (regionale) ambten behooren. De aanneming van deze motie zou in flagranten strijd zijn met de beginselen van de toegedachte regionale bezoldigingen.

Ik heb geen bezwaar om de in deze motie genoemde betrekkingen in de regionale ambten te doen ressorteeren, omdat die volkomen het regionale karakter dragen, doch de daaraan verbonden bezoldigingen moeten natuurlijk aan de eischen van redelijkheid en billijkheid voldoen.

De door de Regeering voor deze regionale of inheemsche ambten voorgestelde bezoldigingsregeling komt mij echter, onbillijk en onredelijk voor. Ook zie ik hierbij, dat er geen onderscheid wordt gemaakt tusschen de gediplomeerde en de ongediplomeerde inlandsche bestuursambtenaren en Inlandsche officieren van Justitie. Hoewel in wezen de geschiktheid voor den inlandschen bestuursdienst en voor de betrekking van Djaksa's, Hoofddjaksa en Adjunct-Djaksa niet altijd door de verworven schoolse kennis wordt beheerscht, toch acht ik de waardeering van die kennis in de toe te kennen bezoldiging noodzakelijk al was het alleen maar, om meer technisch goed onderlegde inlandsche bestuursambtenaren te verkrijgen.

Ik zou daarom de voorstellers dezer motie in overweging willen geven de motie in den door mij aangegeven geest te willen wijzigen.

Het voorstel van ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen, om een leening te sluiten uit het bijzondere rubberuitvoerrecht, begrijp ik niet. Waarom moet ook nu weer tot leniging van den nood van dit land, de bevolking door middel van het bevolkingsrubberuitvoerrecht bijspringen en Nederland, het moederland, niets doen?

Ook begrijp ik niet, hoe ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen gekomen is tot de fixering van een rente van 2% 's jaars. Waarom heeft hij deze rente niet gebracht op het normale peil van den thans bestaanden rentestandaard, d.i. tusschen 4 of 5% 's jaars.

De Voorzitter: Er zijn nog vijf sprekers ingeschreven; daarom worden de beraadslagingen over dit onderwerp opgeschort tot morgenochtend half negen.

Aangezien de Regeeringsgemachtigden mij verklaard hebben, dat zij gaarne eenigen tijd zouden hebben om eventueel met de Regeering overleg te plegen over de vraag in hoeverre kan worden tegemoetgekomen aan de in den Volksraad genite wenschen, zal het Regeeringsantwoord Maandagochtend negen uur aanvangen.

De vergadering wordt te 1.15 uur n.m. gesloten.

(Voorzitter)

De Voorzitter heeft de vergadering geopend en heeft de agenda voorgelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

De Voorzitter heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen. Hij heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen en heeft de afrekening van de afgelopen vergadering gelezen.

12de VERGADERING — VRIJDAG 13 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

12de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 13 December 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86). — Intrekking motie-Prawoto, (Ond. 42, st. 7).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosomodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Beets en Westerouen van Meeteren.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ingediende moties betreffende de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen. (Ond. 86.)

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Na de vele beschouwingen, die reeds over dit onderwerp zijn gehouden, zal ik mij er toe kunnen bepalen nog slechts een paar hoofdpunten nader te belichten en zal ik verder zoo kort mogelijk kunnen zijn.

Ik wil de Regeering in de eerste plaats ernstig waarschuwen voor hetgeen zich hier afspeelt.

Het is wellicht de Regeering niet bekend, dat steeds grotere ontevredenheid onder de ambtenaren tot uiting komt. Het is in dit verband voor de leiders van dergelijke groepen van ambtenaren van zeer groot belang, dat zij kunnen wijzen op een tegemoetkomende houding van de Regeering, wanneer gesproken wordt over de groote bezwaren en groote moeilijkheden, die zijn verbonden aan het invoeren van dergelijke voorstellen als de onderhavige. Daarom wil ik mij bepalen tot deze ééne ernstige waarschuwing tot de Regeering, die ik in het kort hierop zou willen laten neerkomen, dat zich meer en meer hier opzamelt een massa ontevredenheid, een hoop brandstof. Ik hoop, dat die door betere tijden zullen worden weggevaagd en dat men in deze zal komen tot een oplossing.

Na deze algemeene waarschuwing wil ik even terugkomen op hetgeen vele andere leden van dit College hebben gedaan n.l. een soort weder ophalen van de geschiedenis van de salariskwestie, al zal ik daarin niet zoover gaan als sommige leden — b.v. het geachte lid, de heer Soeroso — hebben gedaan. Ik wil ten deze alleen maar teruggaan tot de H. B. B. L. en wil er dan in deze op wijzen — ik heb het reeds enkele keeren gedaan en zou daarop ook niet terugkomen, ware dat hier niet zoo dringend noodig — hoe ik bij de behandeling van de H. B. B. L. gewaarschuwd heb voor hetgeen als gevolg van de invoering daarvan zou komen, hoe ik toen gezegd heb, dat het veel beter was, dat de Regeering die H. B. B. L. terugnam, alsnog door een nieuwe uitgebreide commissie — waarvan de samenstelling toen werd aangegeven — het geheele salarissstelsel te doen herzien. Door de verdeeldheid in den Volksraad is van de betrekkelijke motie niets terecht gekomen. Men heeft tenslotte de motie wel

(De Hoog.)

aanvaard, doch de Regeering heeft juist vanwege de tegenstrijdige uitingen, die destijds in den Volksraad zijn vernomen, gemeend de H. B. B. L. te kunnen doorvoeren. Nu moet het mij toch van het hart, dat o.m. een van de groote steunpilaren van de Regeering in deze was de fractie van het Inlandsch B. B., die voor een goed deel de invoering van de H. B. B. L. steunde, welke fractie echter thans een klaagster is, nu de regionale schalen zouden worden doorgevoerd. Wanneer ik het straks zal hebben over overgangskortingen, zal ik nog eens op deze kwestie terugkomen, maar ik wil haar thans voorloopig verder buiten beschouwing laten.

Ik zou er verder op willen wijzen, hoe ik destijds aan de Regeering vroeg: „En wanneer de tijden slechter worden, wat zult Gij dan doen? Gaat ge dan weder korten op deze H. B. B. L.? Maar is het dan niet beter, de B. B. L. aan te houden, te probeeren, de fouten daaruit weg te nemen en intusschen een korting in te voeren over de geheele linie? Toen werd door de Regeering gezegd, dat de H. B. B. L. eigenlijk zou beteekenen het laatste woord ten aanzien van de bezuiniging. En natuurlijk zal de Regeering thans zeggen, dat hetgeen ons thans wordt voorgelegd, in het geheel geen kwestie is van bezuiniging, doch van een afwerking van de H. B. B. L. De Regeering zal waarschijnlijk verklaren, dat dit een van de consequenties is van de principes, destijds aangenomen. Maar dan wil ik de Regeering er aan herinneren, dat Zij nog in dit jaar begon met de z.g. parallel-schalen, waardoor een verlaging van 20% op de H. B. B. L.-salarissen werd toegepast, reeds zoo kort na de invoering ervan, hetgeen bewijst, hoezeer ik met mijn beschouwing ten deze destijds gelijk had.

Nu komt de Regeering met voorstellen, die juist daardoor een zeer onaangenaam karakter hebben, aangezien hier juist in dit geval de belangen van een zeer groote groep van ambtenaren worden afgewogen tegen de belangen van andere groepen. Had men tevoren een korting opgelegd over de geheele linie van ambtenaren, dan kon men zeggen, dat de heele ambtenaarswereld er onder zou lijden. Doch hier hebben wij het geval, dat een speciale groep van ambtenaren — en wel helaas de lagere groepen van ambtenaren — door deze voorstellen getroffen zou worden.

Nu zal de Regeering mij voorwerpen, dat — ik zeide het zoeven reeds — de regionale bezoldigingen eigenlijk een uitvooisel zijn van hetgeen tevoren reeds in den Volksraad is aangekondigd en door den Volksraad tot op zekere hoogte is aanvaard. En zelfs thans hebben wij kunnen vernemen, dat verscheidene onzer geachte medeleden de regionale bezoldigingen op zichzelf juist vinden, al vinden zij de ons voorgelegde uitwerking tot op zekere hoogte niet juist.

Ook mijn verbond heeft het idee van de regionale bezoldigingen aanvaard, maar daarbij heeft ons zeer zeker niet voor oogen gestaan, dat de Regeering ooit zou komen met regionale schalen van een dergelijken omvang als ons thans worden voorgelegd.

Wanneer de Regeering zegt, dat het betreft ambtenaren, die uit eigen boezem moeten komen, ambtenaren, die in dezelfde streek vooruit moeten komen, zou ik zeggen, dat dan zelfs de gouverneurs in de regionale schalen dienen te worden ondergebracht, omdat het zeer zeker mogelijk is de gouverneurs uit de residenten in het gewest te kiezen.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Volkomen juist!)

Nooit hebben wij gedacht, dat de Regeering met regionale bezoldigingen zou treffen groepen van ambtenaren tot een omvang als ons thans wordt voorgelegd.

De Regeering weet beter dan ik, dat wanneer een orgaan van de Regeering het niet had tegengehouden de regionale bezoldigingen zelfs zouden gelden voor de hoofdcommiezen en de kantoorhoofden.

(De heer Soetardjo: Dat was aanvankelijk de bedoeling.)

Inderdaad.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(De Hoog.)

Hieruit blijkt duidelijk, hoe gevaarlijk het is, zich op een dergelijk pad te begeven. Wij hebben bij de regionale bezoldigingen steeds gedacht aan de laag-, bijna aan de laagst-bezoldigden, waarbij wij van de Regeering vroegen een intensieve bestudeering van de toestanden. Eerst dan kan men komen tot een lager regionaal peil.

Als de Regeering echter op blz. 4 van de nota zegt, dat regionaal bezoldigd zullen worden de ambten, waarin

„de aanvulling kan geschieden uit de in de regionale sfeer levende bewoners van het betrokken ambtsgebied zelve, terwijl bovendien kan worden aangenomen, dat de ambtsbekleeders langen tijd in dat gebied werkzaam zullen blijven.”

is dat een definitie, die wij kunnen aanvaarden. Wanneer de Regeering dan echter van „in dat gebied” maakt „in die provincie” en misschien straks „op het geheele eiland Java” kunnen wij ons er niet mede vereenigen. Want het gaat juist om de bepaling van het gebied. Wanneer men niet meer neemt een kleine streek, maar een geheel gewest, een oppervlakte van enkele honderden vierkante kilometers, kan ik alleen zeggen, dat ik dit niet slechts betreur, maar dat ik mij er zelfs over verbaas, dat de Regeering een dergelijk voorstel naar voren brengt.

Nu weet ik wel, dat de Regeering zegt, ik ben aan het begin, het zijn pas de groote trekken, straks komt de verfining en ik zal niet meegaan met hen, die over deze daad van de Regeering de staf breken; ik vind het zoo begrijpelijk, dat als straks de Regeering komt tot een nadere uitwerking, de streken werkelijk van een veel kleinere oppervlakte zullen zijn.

Ik wil daarom niet vijandig staan tegenover de opvatting der Regeering, omdat ik het zoo begrijpelijk vind, waar men zoo overhaast deze regelingen wil invoeren.

Het gaat eigenlijk hierom.

De Regeering heeft het College voorstellen voorgelegd, die voor het overgrootste deel van ons onaanvaardbaar zijn, maar welke houding neemt de Regeering nu in het algemeen tegenover de ambtenaren aan? Aan één stuk door zijn over een reeks van jaren de salarissen aanhoudend verminderd. Reeds sinds jaren ziet men bij elke begroting, dat als er geen sluitende begroting kan komen — en dat is de laatste jaren steeds het geval geweest — de ambtenaar zijn bijdrage moet geven.

Het kan zijn dat de Regeering meent — en de feiten schijnen haar op dit oogenblik in het gelijk te stellen — dat de ambtenaar is de lijn van den minsten weerstand, doch ik zou haar ernstig willen waarschuwen voor een dergelijke opvatting.

In algemeen zinnig wil ik even het volgende opmerken. De Regeering weet toch ook wel, dat, zoo vreemd als het lijkt, de ambtenaarssalarissen in een zeker verband staan, zelfs een vrij innig verband, tot de algemeene welvaart? Zegt het de Regeering dan niets, dat in West-Java, eigenlijk het land met een overwegend ambtelijke bevolking, het levenspeil hooger is dan in Midden- en Oost-Java? Nu gaat men weer de salarissen omlaaghalen, men gaat regionale bezoldigingen instellen, en of nu de middenstand en andere corporaties zich al verzetten, of zij nu al wijzen op de verminderde koopkracht die daarvan het gevolg zal zijn en die zich zal weerspiegelen in de geheele constellatie van Indië, wel Mijnheer de Voorzitter, ik veronderstel, dat de Regeering zich daarvan zooal niets, dan wel toch al heel weinig aantrekt.

Maar wij kunnen toch niet steeds maar doorgaan met de ambtenaren op hun salarissen te korten? Vindt de Regeering dan zelf ook niet, dat, wanneer Zij gaat korten, Zij daar iets anders tegenover mag stellen? Ik zou het volgende willen zeggen. Wanneer regionale bezoldigingen worden ingevoerd, vindt men dan niet, dat er ook iets aan de pensioenen moet worden gedaan? Het is nu anderhalf jaar geleden, dat ik in den Volksraad betoogde dat men zoo langzamerhand

moest komen tot een ouderdomspensioen. De directeur van Financiën zegde toen toe dat men dit billijk vond, doch de Regeering heeft het niet noodig geacht om, terwijl tusschen twee haakjes de maatregel pas over ettelijke jaren zal gaan werken, voorstellen te doen, omdat het haar te kostbaar was.

Ik vraag mij af: Wanneer men de ambtenaren enerzijds wat afneemt, is het dan niet billijk hun aan den anderen kant iets te geven? Ik sprak over de pensioenen. Ik zou verder kunnen wijzen op de hooge schoolgelden, op zoovele lasten die op de ambtenaren gelegd worden, lasten die de Regeering oplegt zonder eraan te denken ze ook maar eenigszins te verminderen. Ik weet, dat er op het oogenblik — in zooverre ben ik blij, dat ik daartoe ook mijn steentje heb bijgedragen — op het departement van O. en E. gedacht wordt over een schoolgeldvermindering, maar als die er komt, komt ze heusch niet in verband met deze nieuwe salarisverminderingen, want dit is een punt dat naar voren is gekomen zonder eenige overeenstemming en zonder rekening te houden met den algemeenen toestand.

Dit ontwerp is uitgegaan van het bezoldigingskantoor, of beter gezegd, van de Regeering via dat kantoor, want dit is slechts een werktuig, zonder rekening te houden met de omstandigheden der ambtenaren.

Ik zeide zoeven, dat wij de regionale bezoldigingen tot zekere hoogte aannemelijk achtten. Ik beriep mij daarbij op het feit, dat in verschillende streken heel, heel andere opvattingen ten aanzien van het levenspeil gelden dan waarmede de Regeering bij dit regionale stelsel heeft rekening gehouden en nu zou het heel gemakkelijk voor ons zijn om zonder meer alles te verwerpen, doch dat is niet de bedoeling. Ik zal even aangeven wat wij hieromtrent denken. Wij hebben in ons orgaan aangegeven, dat wij onder de regionale bezoldigingen willen laten vallen die bezoldigingen, die een eindsalaris bereiken van f 100. Laten wij van dit bedrag even uitgaan. Alle bezoldigingen, die daar boven uit komen, staan op een ander plan. Wat toch is het geval? Wanneer men aanneemt dat ambtenaren met een salaris boven de f 100 — om de gedachte te bepalen noem ik nu speciaal de commiezen — ook regionaal bezoldigd moeten worden, dan wijs ik erop dat het hier menschen betreft, die niet hun heele leven zullen blijven in een bepaalde streek, en dat zij ook wel degelijk, zij het ook in de zelfde provincie, zullen worden overgeplaatst hetgeen ook juist is. Maar er is nog iets anders. Juist dergelijke ambtenaren hebben den plicht, den ouderplicht, om te zorgen voor een behoorlijke schoolopleiding hunner kinderen.

Wanneer de Regeering het oor eens te luisteren legt aan de toestanden, die er op het oogenblik zijn en dan ziet dat er ambtenaren zijn, die door een langdurig verblijf op eenzelfde plaats, niet kunnen zorgen voor een behoorlijke opvoeding hunner kinderen, dan begrijpt men toch dat het niet mogelijk is voor dergelijke ambtenaren, die dus reeds een zekere mate van ambtelijke welstand hebben, nog steeds hetzelfde criterium, een bezoldiging dus volgens plaatselijk peil, aan te leggen.

(De heer Thamrin: En de andere ambtenaren beneden f 100?)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Thamrin neemt het woord „ambtenaren” in den mond, wanneer er sprake is van menschen, die f 100.— verdienen. Hij heeft geen flauw begrip om welke groep het hier gaat.

Ik wil daarmede tegelijkertijd ingaan op een verwijt, dat mij gisteren ondershands is gedaan door den heer Soeroso. Toen ik de grens van f 100 aannam, zeide de heer Soeroso: Het zullen speciaal de Inlanders zijn, die daardoor worden getroffen. Inderdaad, dat is zoo op enkele uitzonderingen na dan, want ook onze menschen zitten in betrekkingen, waarvan het salaris niet boven de f 100 uitgaat. Maar wanneer de heer Soeroso nu ook eens denkt aan de groep, die ik zou willen uitlichten, dus die boven de f 100, dan zou ik het volgende willen zeggen. In de commie-

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(De Hoog.)

zensfeer vindt men op het oogenblik zeker 40% Inlandsche commiezen. Als ik voor hen dan vraag uitlichting uit de regionale schalen en overbrenging naar de H. B. B. L., dan behooren daartoe zeker de Inlandsche B. B. ambtenaren; zij worden door mijn voorstel uit deze sfeer gehaald.

(De heer Soetardjo: Gedeeltelijk.)

Goed, maar dan zou ik den heer Soetardjo willen zeggen, dat het dan toch wel een groot gedeelte is.

(De heer Thamrin: Behalve commiezen zijn er ook nog andere ambtenaren.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het hier over de grens van f 100. Als de heer Thamrin zich even de moeite zou willen geven om na te gaan over welke ambtenaren het hier gaat en niet maar luk-raak tegen zou spreken, zou dat vele interrupties voorkomen.

(De heer Thamrin: Inderdaad, indien U de interrupties goed en duidelijk beantwoordt.)

Ik wil constateeren, dat mijn stelsel niet uitsluitend in het belang is van den Indo-Europeaan — maar al ware het zoo, dan is het begrijpelijk, dat ik voor zijn belangen opkom — maar dat ik ook goeddeels opkom voor een groep Inlandsche ambtenaren.

Dit voor oogen houdende, is het duidelijk, dat wij deze regionale voorstellen niet kunnen aanvaarden en daarom zullen wij, al vinden wij den vorm ervan ook vrij eigenaardig en niet geheel juist, stemmen voor de eerste motie-Soeroso (stuk 3).

In de tweede plaats wil ik het hebben over het maandloonersreglement, en dan wilde ik zeggen, dat ook ten aanzien van de maandlooners een misverstand heerscht. Onder de aanvulling van het maandloonersreglement, zooals in de Regeeringsuiteenzetting wordt medegedeeld, vallen, *misschien met uitzondering van de schrijvers bij het B. B. en beambten van den pandhuisdienst* (ik kan hierover niet oordeelen) allemaal menschen, die hun geheele leven in een bepaalde streek zullen blijven, zoodat het overbrengen naar het Maandloonersreglement begrijpelijk is. Ik zou echter willen vragen of men wel heeft gedacht aan de realiteit op dit gebied, dat n.l. de regionale schalen, zooals de Regeering, die voorstelt en het Maandloonersreglement elkaar tenslotte zoo goed als niet ontlopen? De Regeering zegt in haar uiteenzetting, dat het loonpeil hier de voornaamste factor zal zijn, maar dan wil ik toch wijzen op het vrijwel eenige, zij het ook groote verschilpunt daartusschen. Degenen, die vallen onder de regionale schalen, ontvangen later hun pensioen; de maandlooners ontvangen een onderstand. Daartegenover staat, dat de eersten zullen moeten bijdragen voor het pensioen, terwijl de maandlooners voor het toe te kennen onderstand niet zullen bijdragen.

(De heer Soeroso: De maandlooners kunnen niet in vasten dienst worden opgenomen.)

Mijnheer de Voorzitter! De heer Soeroso is alweer niet op de hoogte van de zaak waarom het gaat.

Op blz. 8 zegt de Regeering dat Zij eindelijk dan de verschillende betrekkingen, die Zij aangehouden heeft met het oog op den overgang naar het Maandloonersreglement, zal vrijgeven voor vasten dienst, tenminste, zoo vat ik de passage op. Ik zal de betreffende passage nog even voorlezen opdat de Regeering kan beoordeelen of mijn opvatting al dan niet de juiste is:

„Aangeteekend wordt hierbij, dat de functionarissen die in afwachting van de te nemen beslissing van opneming in vasten dienst waren uitgesloten, thans daarvoor in aanmerking kunnen komen, uiteraard voor zover hun betrekking niet naar het Maandloonersreglement wordt overgebracht.”

Maar nu zou een groot deel van die menschen, volgens de voorstellen van de Regeering, onder de regionale bezoldiging vallen en nu zou ik de Regeering op het volgende willen wijzen.

Heeft de Regeering goed begrepen, wat het beteekent, in vasten dienst te komen? Weet de Regeering, dat de pensioenkorting een vrij groot gedeelte van het salaris zal innemen en weet de Regeering dat daarnaast nog een extra korting staat voor het inloopen van den achterstand voor het in vasten dienst komen en dat daarvoor als stok achter de deur staat dat, wanneer men van die gelegenheid niet gebruik wil maken, omdat men dan te veel achteruit gaat in salaris, na het verstrijken van zekeren tijd, het feit is, dat van opname in vasten dienst dan niets komt?

Hier zou gelegenheid voor de Regeering bestaan, een tegemoetkomende houding aan te nemen, zooals Zij gedaan heeft tegenover uitgezonden krachten ten aanzien van verschillende stortingen, die anders in de pensioenfondsden hadden moeten geschieden. Hier spreekt de Regeering er echter niet van; hier heeft de Regeering slechts één doel: achteruitstelling van de ambtenaren en anders niet.

Wat dus betreft de overgang naar het Maandloonersreglement zal ik de tweede motie van den heer Soeroso niet steunen, omdat deze overgang past in het betoog dat ik gehouden heb.

Een andere kwestie is de overgangskorting en hierover wil ik een betoog houden dat lijnrecht ingaat tegen het betoog van de heeren Van Helsdingen en Kerstens. Wij staan op het oogenblik in deze positie, dat de ambtenaren, de groote massa daarvan, bij deze voorstellen in inkomsten zullen moeten achteruitgaan en het aanhouden van de overgangskorting beteekent ten opzichte daarvan niet achteruitgang in inkomsten van de betrokken menschen, maar een op hetzelfde peil blijven. Ziedaar het groote verschil: de ambtenaren die overgangskorting behouden gaan niet in salaris achteruit, maar de menschen die de Regeering hier voor regionale bezoldiging voorstelt gaan wel degelijk in salaris achteruit en het eerste is de reden, die mij ertoe gedreven heeft, indertijd de motie-Hildebrand mede te ondertekenen, vooral omdat de hierdoor verkregen bezuiniging een steentje kan bijdragen tot het voorkomen van andere maatregelen, die vele andere ambtenaren zouden treffen.

(De heer Soetardjo: Dat blijkt tevergeefs te zijn.)

Ik weet niet in hoeverre dit juist is, dat zal de Regeering ons wel duidelijk maken, maar daarnaast wil ik nog iets anders zeggen en wil dan wijzen op eenige kennis van de H. B. B. L., die noodig is om deze zaken te kunnen bekijken.

Waar gaat het tenslotte om bij de overgangskorting? Om de groepen die bij de H. B. B. L. vooruit zijn gegaan. Nu kan de Regeering wel zeggen dat deze groepen altijd te laag gewaardeerd zijn geweest, maar bij de behandeling van de H. B. B. L. is daartegen opgekomen en ik wil erop wijzen dat bij de behandeling van de H. B. B. L. de tijd zoo kort toegemeten was, dat het vrij wel onmogelijk was, dat behoorlijk geprotesteerd kon worden om den toestand te verbeteren. Die verbetering van den toestand voor die groepen ging gepaard met achteruitgang van bijna alle ambtenaarsgroepen. Zoo hebben we b.v. het geval gehad dat twee kolommen van de oude B. B. L. tot één werden gemaakt. Dat beteekende vooruitgang voor de lagere ambtenarengroepen en achteruitgang voor de hogere groepen, dus de overgangskorting bevoordeelde de lagere groepen. Ziedaar een ander argument.

Wij vinden het natuurlijk allen zeer onaangenaam, dat de overgangskorting nog een jaar is aangehouden, maar men moet in aanmerking nemen, dat betrokkenen in de eerste plaats zijn vooruitgegaan bij de H. B. B. L., terwijl de H. B. B. L. voor groote groepen een achteruitgang beteekende.

In de tweede plaats wil ik erop wijzen, dat zij tenslotte niet in salaris erop achteruitgaan, terwijl dit wel het geval is bij de andere groepen van ambtenaren, die thans worden getroffen.

Het is nu duidelijk, waarom ik tegen de motie-Kerstens zal stemmen ten aanzien van de handhaving van de overgangs-

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Kan.)

Rest mij alleen nog even te spreken over de overgangsbezoldiging. De Regeering heeft hier voor een deel het standpunt van de Commissie voor Georganiseerd Overleg overgenomen. Ik vind dit een gelukkige gedachte van de Regeering, omdat ook hier rekening moet worden gehouden met niet al te groote achteruitgang in inkomsten, vooral in verband met hetgeen ik zoeven heb gezegd, dat nl. de Regeering kan zeggen, dat met de H. B. B. L. onjuistheden zijn hersteld; dit juist ontkennen wij. Wij hebben niet behoorlijk den tijd gehad om ambt na ambt aan een beschouwing te onderwerpen, behalve dan de tijd, die ons na de afhandeling gegeven werd. In elk geval acht ik een geleidelijken terugloop van de overgangsbezoldiging, uitgezonderd dan wat verkregen wordt door promotie, die in de overgangsbezoldiging wordt verwerkt, alleen aanvaardbaar, wanneer de Regeering elk jaar aankomt met een voorstel ten aanzien van den verderen afbouw van deze overgangsbezoldiging. Ik wensch mij thans nog niet te binden aan een termijn van 4 jaren, waar noch de Regeering, noch ik weet, wat de volgende jaren met zich zullen brengen. Wanneer de toestanden nog slechter worden, dan zou ik mij kunnen voorstellen, dat ik een grooteren afbouw van de overgangsbezoldiging zou kunnen steunen. Wanneer de toestanden beter worden en vooral wanneer de Regeering komt met een betere waardeering van de verschillende ambten, dan zou een vermindering van de overgangsbezoldiging slechts overbodig en zelfs onbillijk zijn en ik acht het dan ook onjuist om mij thans daarover uit te spreken.

In het algemeen wil ik over de regionale bezoldigingsregeling nog het volgende zeggen. Wat de Regeering hier heeft standplaatstoelage. De Regeering heeft gezegd, er zijn dure en minder dure plaatsen en op deze minder dure plaatsen kan men een goedkoopere levenswijze voeren; dit houdt dus verband met de streek, waarin men geplaatst is. De Regeering had echter evengoed kunnen vasthouden aan de H. B. B. L. voor het overgrote deel van de ambtenaren, die thans teruggebracht zijn naar de regionale schalen en Zij had dan niet een standplaatstoelage behoeven te geven voor de duurere plaatsen, maar alleen voor de goedkoopere plaatsen een goedkoopere vermindering van salaris. Dit zou voor deze ambtenaren veel beter zijn geweest, omdat daarmee altijd het verband met de H. B. B. L. en de groote ambtenaarswereld zal blijven bestaan.

Hiermede heb ik dus speciaal onze opvattingen kenbaar gemaakt ten aanzien van de regionale schalen en ik wil eindigen met de Regeering te vragen, deze met inachtneming van de grens van f 100, waarover ik zoeven heb gesproken, à tête reposée te overwegen. Maar overigens zullen wij tegen deze regionale bezoldigingsregeling stemmen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik het waag mij in de salarisdebatte te mengen, dan is dit slechts om enkele algemeene opmerkingen te plaatsen, opmerkingen van een buitenstaander, omdat ik niet het genoegen heb ambtenaar te zijn en daarom terzake niet als op de hoogte te zijn kan worden geacht.

Voorop zou ik willen stellen, dat de Regeering inderdaad gelijk heeft, wanneer Zij meent een correctie te moeten aanbrengen in de salarissen van ambtenaren, omdat de bedragen die salarissen geen gelijke waarde hebben in verhouding tot den levensstandaard in de verschillende plaatsen.

Deze meening is neergelegd in de motie-Roep, welke zoeven, Mijnheer de Voorzitter, bij U is ingediend. Dit vooropstellend wil ik niet zeggen, dat ik kan medegaan met de voorstellen, welke door de Regeering thans zijn ingediend en welke, zooals de heer De Hoog zeide, een omvang nemen, welke zeker door geen enkel ambtenaar is verwacht. Het komt mij voor, dat men zich heeft laten verleiden om volgens bepaalde praemissen te werk te gaan niet alleen, doch dat men ook verder is gegaan en ook terzake het spreekwoord zich heeft laten gelden: „l'appétit vient en mangeant”.

Wanneer ik het niet mis heb, heeft men zich voor oogen gesteld, dat van de salarissen b.v. f 10 miljoen — zooals de Regeering in Haar schriftelijke uiteenzetting heeft verklaard, — zou moeten en kunnen worden gehaald. Heb ik het niet mis, dan stelde men zich aanvankelijk voor, door een regionale correctie toe te passen, f 5 miljoen binnen te halen, terwijl men thans is gekomen tot f 7 miljoen. Ik herhaal, dat men zich laat leiden door het motief om bepaalde resultaten ten deze te bereiken en men is dienovereenkomstig het mes gaan hanteeren.

En het is als vanzelfsprekend, wanneer men zich laat leiden door bepaalde resultaten, die à tort et à travers moeten worden behaald, men dan gemakkelijk vervalt tot onbillijkheden. Dat is hier gebleken. En te sterker gebleken, waar de Regeering — zooals vele leden dat hebben aangehaald — erkent, dat ten deze geen goed werk is gepraesteerd kunnen worden vanwege het gebrek aan tijd. Dit laatste is echter geen klemmend argument en ook geen excuus. Wanneer de moederlandsche Regeering de Indische Regeering presseert de begroting kloppend te maken en van de salarissen tien miljoen gulden binnen te halen, en door welke omstandigheid ook de Indische Regeering niet in staat is de betrokken commissie voldoende tijd te laten haar werk naar behooren te verrichten, dan dienen de consequenties daarvan door de Indische Regeering te worden aanvaard, casu quo ook door de moederlandsche Regeering, die misschien in de moeilijkheid verkeert, dat Zij ook rekening heeft te houden met het tekort van het Indische budget. Ik herhaal echter, het is geen aanvaardbaar excuus, dat gebrek aan tijd zou veroorzaken een voorstel te doen hetwelk op schrijnende wijze de ambtenaren in hun inkomsten treft. Een regionale bezoldiging op zichzelf beschouwd is goed, doch niet in deze mate, terwijl er nog bijkomt, — hetgeen velen onzer geachte medeleden ook naar voren hebben gebracht — dat de Regeering zelf bewust, ter bereiking van hogere doeleinden, een hogere politiek — een staatspolitiek of economische politiek, hoe men het noemen wil — de levensstandaard heeft verhoogd. De heer De Hoog sprak in dit verband zoeven van de hogere schoolgelden, die de ambtenaren nog steeds voor hun kinderen moeten betalen. Wel is waar is het departement van Onderwijs bezig de schoolgelden een verlaging te doen ondergaan, doch men vergeet, dat men dan zal hebben te maken met een algemeene verlaging in deze, zoodat de regionaal bezoldigde ambtenaren t.o.v. de overige ambtenaren nog altijd even zwaar door de korting zullen worden getroffen, niettegenstaande deze algemeene verlaging. Men doet, geloof ik, de Regeering onrecht, wanneer men smalend spreekt van verfijning van dit stelsel. De verfijning kan zowat boven als naar beneden werken.

(De heer **Verboom**: Dat is niet juist, dat staat in de nota.)

De heer **Kerstens**: Als men iets verfijnt neemt men er iets af.)

Verfijning kan ook ten goede komen van sommige salarissen.

(De heer **De Hoog**: Het is fijn scheren, maar scheren blijft het.)

Het blijkt, dat ik alleen sta, misschien zal de Regeering mij straks willen verklaren, wat precies onder verfijning verstaan moet worden.

Dat men met de voorstellen zoo ver is kunnen gaan, dat kortingen van meer dan 50% zullen plaats vinden, is hemel-schreiend. Is men, zoo vraag ik mij af, dan niet voldoende op de hoogte met de eischen, die het leven stelt, om zoo zonder meer een dergelijke korting toe te passen?

Ook ik zou de salarissen regionaal willen regelen, maar dan volgens een ander systeem. Er is meer te zeggen voor een algemeene bezoldiging, gebaseerd op het gemiddelde der laagste levensstandaarden, waarop dan evenals voorheen een duurre- of een standplaatstoelage komt. Psychologisch is dat veel beter, men heeft dan niet te maken met een verlaging van

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Kan.)

het salaris voor verschillende categorieën van ambtenaren, maar men heeft één standaard waarin correctie wordt gebracht, door naar gelang van de duurte der standplaats een toelage toe te kennen. Wat nieuw is, is niet altijd beter dan het oude en niet altijd goed. Mij is dat ook ten aanzien van de onderhavige voorstellen gebleken.

Men zou dit stelsel van toelagen gemakkelijk kunnen doorvoeren, door de toekenning der toelagen te delegeren bijv. aan de gouverneurs, die het elk in hun ressort zouden kunnen doen en het beter zouden kunnen doen dan enkele ambtenaren, die een commissie moeten vormen ter invoering van deze regeling.

Nu zal de Regeering zeggen: maar het geld moeten wij hebben; wij doen het — zooals de heer Colijn gezegd heeft met devaluatie — toch niet; het College van Gedelegeerden en de ambtenarenorganisaties kunnen er over spreken zooveel en zoo hard zij wenschen, maar van een geheel afzien van deze plannen kan geen sprake zijn, omdat het geld er moet zijn.

Dat is natuurlijk, gezien in het kader van de financiële aspiraties van het moederland begrijpelijk, maar billijk is het niet en daarom ben ik medegegaan met den heer Roep, die de zoeven genoemde motie bij U, Mijnheer de Voorzitter, heeft ingediend, om een andere oplossing te zoeken.

Een andere oplossing zou hierin kunnen bestaan, dat de korting tot een bepaald maximum wordt teruggebracht. Dat zal het Land misschien een paar miljoen kosten, maar dan zal men niet hebben, dat naar het gevoel de korting ad libitum wordt toegepast.

De heer Soetardjo heeft gepleit voor zijn categorie van mede-ambtenaren. Wanneer men weet, hoe de toestand in de desa is — en ik heb daarvan zoo het een en ander vernomen — dan is het werkelijk ongelooflijk dat de commissie zover is kunnen gaan, dat Zij de Regeering deze voorstellen aan het C. v. G. heeft doen presentereeren.

In het kort komt mijn betoog erop neer, dat ik de Regeering zou willen verzoeken verder te gaan dan haar verklaring, dat Zij heelemaal niet op zijde zal zetten hetgeen terzake in dit college is te berde gebracht. Het is misschien hard, dat men de f 7 miljoen die men in het voordeel van het budget reeds dacht te hebben, zou moeten verliezen, maar het gaat hier om de ambtenaren die toch zijn de medewerkers der Regeering. Zou de Regeering later met voorstellen komen om in algemeenen zin de salarissen te verlagen, in verband met de bezoldiging in nabijliggende landen en op grond van het feit, dat het geldende salarispeil niet meer op den duur te dragen is, dan zal, geloof ik, een ieder het daarmede wel eens zijn, doch op den voorgrond dient dan te worden gesteld, dat de levensstandaard ook op lager peil worde gebracht! Ik kan niet voldoende herhalen, dat de Regeering zich er goed van rekenschap moet geven, dat Zij bewust den levensstandaard in stede van op lager, op hooger peil heeft bevoordeelt hetgeen in het moederland. Misschien kan daar iets tegenover worden gesteld, maar de ambtenaren alleen moeten hiervan niet de dupe zijn.

De heer Weyer heeft aanstoot genomen aan een uitspraak van den heer Kerstens, waar dit geachte medelid sprak van de repudieering onzer schulden. Repudieering is een woord, dat niet prettig klinkt, maar minder prettig nog klinkt het in de ooren wanneer gezegd kan worden, dat de machthebbers in Holland, de mannen die aan de touwtjes trekken en tegelijk ook onze crediteuren zijn, een unieke positie gaan innemen tegenover de debiteuren: dat zij, ter wille van de handhaving van den gaven gulden, welke groote voordeelen voor de crediteuren medebrengt is casu dus voor het moederland, nog steeds eriswinsten maken, nog steeds Indië de dubbele hoeveelheid goederen laten geven om rente en aflossing van schuld te betalen.

(De heer Van Helsdingen: Die gave gulden is voor de ambtenaren op het oogenblik toch maar een uitnemend

(Voorzitter, Prawoto.)

belang; als wij ook nog devaluatie krijgen, komen ze heelemaal in den put!)

Zeker is de gave gulden voor hen een eminent belang, doch de heer Van Helsdingen zal ervaren dat, wanneer er eventueel devaluatie zal komen, de ambtenaarssalarissen volens volens omhoog zullen gaan, daarvan ben ik vast overtuigd.

(De heer Van Helsdingen: Daarop zullen ze weer moeten wachten.)

Dat zal ook gedeeltelijk van den heer Van Helsdingen afhangen. Wanneer hij ertoe wil medewerken om, zoodra de devaluatie intreedt, door ook zijn stem te verheffen, om te komen tot hogere salarissen, dan zal de Regeering met hem zeker medegaan. De heer Van Helsdingen heeft een groote partij achter zich, wier meening van beteekenis is.

Ik zou de Regeering willen vragen of Zij niet bereid is deze voorstellen terug te nemen! Ik zeide zoeven reeds, dat de Regeering natuurlijk heel ongaarne daartoe zal overgaan, omdat Zij rekent op een bate van f 7 miljoen, doch waar hiermede zulke groote belangen gemoeid zijn en zulke groote ontevredenheid daaruit kan ontstaan, daar geloof ik, dat de Regeering daartegen geen bezwaar zal hebben en het oor wil leenen aan hetgeen naar voren is gebracht.

De Regeering doet goed, naar het mij voorkomt, om niet met negatie van de belangen der ambtenaren haar wil ten deze door te zetten.

De Voorzitter: Ingekomen is een motie voorgesteld door de heeren Roep, Prawoto en Kan, (stuk 9), luidende:

„Het College van Gedelegeerden, gehoord de debatten, overwegende:

- 1e. dat de H. B. B. L. 1934 herzien moet worden zoolwel in verband met den financiëleen toestand van het Land als ten gevolge van bestaande leemten en onbillijkheden;
- 2e. dat het beginsel van regionale bezoldiging theoretisch aanvaardbaar is, doch dat de uitvoering in de praktijk in elk geval met groote zorgvuldigheid moet worden voorbereid, hetgeen met de thans ontworpen regionale bezoldigingen niet is geschied;
- 3e. dat het ongewenscht is de wijzigingen der salarissen op zeer korten termijn en onder den drang van de noodzaak een bepaald bedrag te bezuinigen, tot stand te brengen;
 - noodigt de Regeering uit:
 - a. een op Indische normen gebaseerd salarisstelsel te ontwerpen, met een aanvullende regeling betreffende de uit Europa uitgezonden ambtenaren en een toeslagregeling voor de duurste standplaatsen, een en ander voorbereid door een daartoe in te stellen kleine commissie;
 - b. de thans voorgenomen regionale bezoldigingen niet in te voeren;
 - c. de bezuiniging uit dezen hoofde eventueel te verkrijgen door middel van een algemeene salariskorting met dien verstande, dat deze algemeene korting vooralsnog niet zal worden ingevoerd, doch de mogelijkheid en redelijkheid van de invoering van deze algemeene korting zal worden bezien op 1 Juli 1936 in verband met de algemeene prijsstijging, welke intusschen is ingezet.”

De motie zal worden vermenigvuldigd en rondgedeeld en is thans mede aan de orde.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Met de vorige sprekers ben ik een tegenstander van het stelsel om de salarissen te maken tot een sluitpost van de begroting. Mijn tegenstand daartegen heb ik reeds tot uitdrukking laten

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Prawoto.)

komen in onze motie, onderwerp 42, stuk 7, in dit zittingsjaar door ons aan den Volksraad voorgelegd bij de behandeling van de pensioenkorting. Het zij mij geoorloofd, deze motie hier even voor te lezen. Zij luidde:

„De Volksraad,
gehoord de debatten,

van oordeel, dat kortingen op salarissen en pensioenen van landsdienaren ter dekking van begrotingstekorten een klein deel van de staatsburgers eenzijdig treffen en daarom onbillijk en verwerpelijk zijn,

dat begrotingstekorten gedekt dienen te worden door fiscale maatregelen, welke zooveel mogelijk alle staatsburgers, direct en indirect, zullen treffen,

noodigt de Regeering uit een zoodanigen toeslag op bepaalde belastingen te heffen, dat daardoor de voorgenomen kortingen op salarissen en pensioenen achterwege kunnen blijven”.

Het komt hierop neer. Als loyale burgers van de Indische maatschappij zijn de ambtenaren en gepensioneerden de eersten om offers te brengen aan den Staat, wanneer de Staat in moeilijkheden, hetzij op financieel gebied of anderszins, verkeert. Doch de plicht om te helpen moet niet alleen opgelegd worden aan de kleine groep burgers-landsdienaren, maar aan iederen burger van de Indische maatschappij. Om de mate van hulp in de moeilijke financiële situatie van het land, dus de mate van lastenoplegging, zoo billijk mogelijk te kunnen verdeelen onder de onderdanen van het land, moet men zich goed rekenschap kunnen geven van de positie van den ambtenaar als staatsburger tegenover den staatsburger-particulier. De moeilijke jaren brengen voor het land een groote inkomstanderving met het noodwendig gevolg van een niet kloppende begroting. Het streven naar een begrotings-evenwicht brengt met zich mee niet alleen een sterke opvoering van landsheffingen, doch ook een sterke besnoeiing van de landsuitgaven.

De manier nu waarop naar bezuinigingen wordt omgezien, heeft niet mijn onverdeelde bewondering kunnen verwerven. De Centrale Regeering gaf aan de diensthooften last, van de geraamde begroting voor de betrokken afdelingen zoo en zooveel miljoen te bezuinigen. Zooals men in de financiële nota telken jare kan lezen, moet van de salarissen zooveel miljoen gulden af om te dienen als sluitpost op de begroting. Dan pas werd er naar billijkheidsredenen gezocht, om de salarisvermindering te motiveeren en haar pasklaar te maken, voor het opdienen aan het publiek.

Grijpen we even terug naar den tijd van het begin van de salaris-misères. Er werd toen o.a. gezegd, dat men met 17% korting op de salarissen de begrotingstekorten wel kon aanvullen. Dat wil zeggen, dat een kleine groep burgers, de ambtenaren, aan den fiscus elke maand 17% van hun inkomsten moesten afstaan, om de gaten in landsfinanciën mee te helpen dichtstoppen. De andere groote groep burgers niet-ambtenaren moest ook, volgens de financiële experts van de Regeering, meedoen aan de reparatie van het begrotings-defect van het Land, in den vorm van het opbrengen van crisisbelastingen, hogere opcenten op de land- en locale belastingen enz. Dit is op het oog heel billijk, omdat, zoo redeneert men, elke staatsburger het zijne bijdraagt om de begrotingstekorten bij te spijkeren. Men vergeet alleen dit eene onloochenbare feit, dat die eerste kleine groep burgers-ambtenaren, door invoering van de verhoogde belastingen en nieuwe belastingheffingen, evengoed getroffen worden als de burgers-niet-ambtenaren.

Men krijgt dus dezen toestand: als er een tekort is in de Landsfinanciën, dan moet de ambtenaar-onderdaan dubbel zooveel fourneeren als de onderdaan-particulier sadja.

Nog konden de begrotingstekorten door genoemde maatregelen niet weggewerkt worden. Toen werd van de ambtenaren weer een offer gevraagd in den vorm van de herordening van de salarissen, met name de invoering van de H. B. B. L. In

het kader van de begrotingsreparatie behoorde, naast de vermindering van de uitgaven, ook weer een inkomstenvermeerdering in den vorm van de ineensmelting van de inkomstenbelasting en de crisisheffing, met als noodwendig gevolg een verzwaring van lasten in de opcentenheffing enz. enz. Hier alweder een tweemaal treffen van den burger-ambtenaar tegen eenmaal van den burger-particulier sadja.

Men is bij de herordening van de salarissen uitgegaan van het principe, dat de inkomsten niet meer dan 25% achteruit mochten gaan. Dit wordt nog eens met zooveel woorden gezegd op pag. 8 van de Regeeringsmededeeling. Dat is ook gebeurd, behalve voor een groep ambtenaren, met name de schrijvers, die tot hun schrik zagen dat ze, na den slag dien ze door de H. B. B. L. toegebracht kregen, verrast werden met terugstelling van 1e klas schrijver tot 2e klas schrijver, wat neerkwam op een salarisvermindering tot 60%.

Mijnheer de Voorzitter! Als we de salarisbesnoeiingen goed onder de loupe nemen, zien we — om het met een beeldspraak uit te drukken — dat de hooge boomen het minst last hebben van den storm en de orkaanwinden, veroorzaakt door de salaris-verslechtering, doch wel de lage, teere struikjes, de kleine ambtenaren.

(De heer Verboom: Hooge boomen vangen anders veel wind!

De heer Ratu Langie: Maar deze wind waait laag.

De heer Sosrohadi koesoemo: Daarom is dit een onnatuurlijk voorstel.)

Is het misschien omdat men het gekraak van de takken van de gevaarlijke hooge boomen niet kan aanhooren en daarom de vernielende stormwinden huis laat houden in de laag bij de grondse heesters, die den minsten weerstand kunnen bieden en die dus geruischloos zullen bukken voor den druk van den wind? In dit raam werd de f 10 miljoen salaris-bezuiniging alweer geborduurd.

De overweging der betrekkelijke adviezen heeft de Regeering tot de conclusie geleid dat tot de dadelijke invoering van de onder de letters a, b, d en f genoemde maatregelen moet worden overgegaan. Gaan we deze na, dan is onder a te verstaan:

„overbrenging van betrekkingen van bijlage A der H. B. B. L. naar bijlage B en terugbrenging naar wezenlijk regionaal peil van de bezoldiging volgens de bij die bijlage betrokken schalen;”

onder b:

„overbrenging van betrekkingen uit de A en B schalen naar het Maandloonersreglement;”

onder d:

„geleidelijke afschaffing der overgangsbezoldigingen in een vierjarig tijdvak”;

onder f:

„vermindering van maand- en dagloon en geleidelijke afschaffing van overgangslonen.”

Ziehier, Mijnheer de Voorzitter, alle onder a, b, d en f bedoelde ambten behooren tot de lagere ambten. Men kan het ten overvloede zien in de Bijlage van de Regeeringsmededeeling.

Gisteren heeft de heer Soeroso uitvoerig gesproken en daarom zal ik mij beperken tot een paar andere onderwerpen, in de Regeeringsmededeeling vervat. Vooraf zou ik gaarne, met den heer Soetardjo, den heeren Van Helsdingen, Kerstens en Kan den dank willen overbrengen van de inheemsche B. B.-ambtenaren voor hun motie, vervat in Ond. 86 stuk 7, beoogende het voornemen van de Regeering om de inheemsche Justitie- en B. B.-ambtenaren terug te stellen tot regionale ambtenaren, ongedaan te maken. In de Java-Bode van 10 en 11 dezer wordt ook een lans gebroken voor genoemde ambtenaren. Ik zal op de argumenten, door de Java-Bode voorgebracht, niet verder ingaan, omdat ik geen oordeel kan vellen, in hoeverre de daarin voorkomende beweringen juist zijn.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).
— Intrekking motie-Prawoto, (Ond. 42, st. 7).

(Prawoto.)

Mijnheer de Voorzitter! Om terug te komen op mijn betoog dat het bezuinigingsmes slechts de lagere beambten treft, die, welke den minsten weerstand kunnen bieden, wil ik erop wijzen dat dit zeer duidelijk tot uiting komt in de Reerings-mededeeling.

De reeds ingevoerde maatregelen, die ook de hogere ambten kunnen raken, d.z. de invoering van barrières in de salarissen, werden ongedaan gemaakt onder het volgende motief (blz. 3 van de Mededeeling der Regeering):

„De sub c aangegeven invoering van barrières in verschillende bezoldigingsschalen is bij nadere overweging uit het complex der thans te treffen maatregelen teruggenomen, in de eerste plaats wijl bleek dat, tenzij deze maatregel zeer rigoureuus zou worden doorgevoerd, de daarvan te verwachten bezuiniging slechts in geringe mate tot verbetering van het begrotingsaspect zou kunnen bijdragen, in de tweede plaats omdat bij de behandeling op moeilijkheden werd gestuit, welke de overtuiging gaven dat de beperkte tijd en arbeidskrachten, welke voor de bewerking van deze materie beschikbaar waren, beter aan de andere in overweging genomen maatregelen konden worden besteed”.

Het zou mij te ver voeren, wanneer ik de Regeeringsmaatregelen een voor een onder de loupe zou nemen, en daarom zal ik mij beperken tot de bespreking van de positie van de maandloners. Mijn fractiegenoot de heer Soetardjo heeft de regionale ambten reeds uitvoerig behandeld, ik zal de maandloners in ampele beschouwing nemen.

Onder de 27 ambten, die uit de H. B. B. L. gelicht zullen worden en teruggebracht naar het maandlonersreglement, behoort ook de zoo misdeelde schrijver bij de kantoren van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur. Ik neem hier slechts de groep van schrijvers in beschouwing, omdat ik van de ambtelijke verhoudingen in andere ambtenarengroepen niet zoo bijster veel af weet. Ik kan daarentegen heel goed meespreken wat betreft het ambt van schrijver tot en met patih, omdat ik een 21 jaar geleden begonnen ben als hulpschrijver van het Binnenlandsch Bestuur en vervolgens bevorderd werd tot schrijver in meerdere functies om ten slotte, na 19 jaren dienst, te belanden in de groep van de patih's.

Mijnheer de Voorzitter! Wat is toch de maatstaf dien de Regeering aanlegt om de ambtenaren te behoeden voor het terugvallen naar de groep der maandloners?

Op pagina 7 zegt de Regeeringsmededeeling het volgende:

„Bij de verdere overweging van het vraagstuk is met dit advies” — van de Commissie van het Georganiseerd Overleg — „ernstig rekening gehouden, terwijl mede ampele aandacht is geschonken aan de positie van de lagere functionarissen, die in de Inheemsche maatschappij als kleine priaji's worden aangemerkt. Een en ander heeft er toe geleid dat de Regeering gemeend heeft geen betrekkingen over te brengen” — naar de groep van maandloners — „welke een typisch ambtelijk karakter dragen, waaronder wordt verstaan dat de betrokken functionarissen in de Inheemsche maatschappij als (kleine) priaji's worden aangemerkt, dan wel een vertrouwenspositie innemen of door hun opleiding min of meer gebonden zijn aan een ambtelijken loopbaan.”

Mijnheer de Voorzitter! In de inheemsche maatschappij valt juist het ambt van schrijver en hulpschrijver in de termen van de specifiek met den naam van kleine priaji's aangeduide ambten. Genoemde ambtsbekleeders genieten in de binnenlanden meer eer dan de mantri's, niet behoorende tot het B. B.-corps. Men spreekt in de binnenlanden van Midden-Java van een „doro djoeroetoelis doro helep”, doch van „Mas oppas” of „mantri-soentik (mantri inlichters)” enz. Deze aanduiding met het woord „doro” beteekent „heer”, wijst op den meerderen eerbied van den kleinen man tegenover de schrijvers en hulpschrijvers van de B. B.-kantoren in tegenstelling met andere groepen van kleine priaji's.

(Voorzitter, Roep.)

(De heer Soeroso: Nu niet meer.)

Niet te vergeten is het feit, dat men schrijvers heeft, soms reeds met tientallen van dienstjaren achter den rug, die afkomstig zijn van de H. I. S., van de M. U. L. O. of van de 1e afdeling Osvia-opleiding. Een politie-agent, die toch niet voorkomt in het ontwerp van de gedaachte maandloners, spreekt met de noodige beleefdheidsvormen tegen de schrijvers en hulpschrijvers van het onderdistricts- of districtskantoor. Het zou daarom in de ooren van de inheemsche bevolking erg raar klinken, wanneer men hun zegt, dat de schrijvers en hulpschrijvers slechts maandloners sadja zijn, terwijl mas oppas behoort tot de hogere groep der regionale ambtenaren.

In verband daarmee zal ik voor de motie-Soeroso e.s., vervat in stuk 4, stemmen.

Tot slot, Mijnheer de Voorzitter, zal ik mijn stem ten volle geven aan de motie-Kerstens e.s., vervat in stuk 5, met het verzoek aan de Regeering om, mocht genoemde commissie ingesteld worden, daarin ook op te nemen een paar leden, die beschouwd kunnen worden als vertrouwensmannen van de lagere ambtsbekleeders.

Ik geloof, dat men dan zal komen tot een meer billijke regeling, waarbij de slagen niet alleen opgevangen zullen worden door de meest zwakke groepen, doch ook worden gedragen door de hoogereren in rang.

Mijnheer de Voorzitter! Door de indiening van de motie-Kerstens e.s., stuk 5, waarbij het verzoek aan de Regeering wordt gedaan, om een nieuwe salarisregeling te ontwerpen, los van de begrotingstekorten en passende aan de eischen des tijds, verklaren we hierbij dat wij onze motie, Ond. 42, stuk 7, gaarne wenschen in te trekken.

Tot slot nog deze vraag, Mijnheer de Voorzitter, speciaal aan den Regeeringsgemachtigde, den heer Beets. In de Pemandangan van gisteren stond een bericht te lezen, als zoude de heer Beets, secretaris van de Bezoldigingscommissie, aan den heer Hegt, na de protestvergadering van de V. V. O. beloofd hebben, dat de ambten van klerk en comies gelicht zullen worden uit de regionale bezoldigingssfeer. Is dit inderdaad juist, dan is de beslissing omtrent de huidige salarisregeling toch in handen gesteld van den heer Beets en dan is, zooals U, Mijnheer de Voorzitter, dat gisteren zeide, een instructie vragen aan de Regeering voor het antwoord aan den Volksraad niet zoozeer noodig.

De Voorzitter: Het lijkt mij buitengewoon lichtvaardig, geloof te hechten aan dergelijke berichten. Ik ben zelf bij het gesprek tegenwoordig geweest en kan dit bericht dan ook positief tegenspreken.

Intusschen wil ik even herhalen, dat in verband met hetgeen de heer Prawoto zooveen heeft medegedeeld — mede namens de mede-ondertekenaren van de motie — de motie onderwerp 42, stuk 7, is ingetrokken en derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uitmaakt.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De heeren De Hoog en Kerstens hebben op de lijdensgeschiedenis gewezen, die de ambtelijke salarissen de laatste jaren hebben doorgemaakt. De voorstellen, die ons thans worden voorgelegd — er is daarop van verschillende zijden reeds gewezen — zijn weder weinig compleet; die vereischen weder allerlei verdere uitwerking, waarvoor men dan in de stukken euphemistisch het woord verfijning heeft gebruikt. Er zal dus in de naaste toekomst, in de eerstkomende jaren onzekerheid blijven bestaan bij een belangrijk gedeelte van de ambtelijke wereld, een onzekerheid en onrust, dus. Dit constateerende, Mijnheer de Voorzitter, zal ik thans, in verband met alles, wat reeds gezegd is omtrent deze aangelegenheid, trachten mijn inzichten over verschillende onderdeelen van het voorstel, zoo kort mogelijk te formuleeren.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Roep.)

Ik wil dan beginnen met de kwestie van overbrenging van verschillende functies van de A en B schalen naar het maandloonsreglement. Ik heb hiertegen opzichzelf geen bezwaren. Ik heb slechts bezwaar tegen de overbrenging van één functie, die reeds is aangeduid door mijn geachte medeleden Sosrohadikoesome en Prawoto, n.l. de functie van schrijver bij de kantoren van de ambtenaren bij het Binnenlandsch bestuur. De Regeering doet ons in de stukken de mededeeling, dat Zij heeft uitgesloten van die overbrenging naar het maandloonsreglement al die functies, die in zekere mate een geldelijke of andere verantwoordelijkheid met zich brengen, dan wel vertrouwensposten zijn. Doch wanneer men dat criterium stelt — en het stellen van dat criterium komt mij ook juist voor — dan moet ik constateeren, dat daarbij toch inderdaad, naar ik wel mag aannemen, verzuimd is het ook toe te passen ten aanzien van de functie van schrijver bij de kantoren van het B. B. Want wanneer men op al die kantoren van honderden assistent-wedana's en wedana's hier op Java gaat kijken en men ziet daar wat de betrokken schrijvers verrichten, dan komt men tot de conclusie dat het hier niet eenvoudig een schrijversfunctie opzichzelf beschouwd wordt; maar dat dit is hier al meer gezegd —, komt men tot de erkenning, dat dit inderdaad ambtenaren betreft, die in alle opzichten de assistent-wedana's en wedana's, die dikwijls van hun kantoren afwezig zijn voor tournee's en andere bezigheden, vervangen. Dan ziet men, dat de betrokken schrijvers gelden in ontvangst nemen en daarmee is dus het criterium van de geldelijke verantwoordelijkheid aanwezig.

(De heer Soetardjo: Zij beheeren die ook.)

Zij beheeren die gelden in elk geval, zoolang zij ze in hun handen hebben en zoolang zij ze niet hebben afgegeven aan hun chefs.

(De heer Soetardjo: En minstens voor een maand.)

Voorts, Mijnheer de Voorzitter nemen die zelfde schrijvers, bij afwezigheid van de districtshoofden en van de assistent-districtshoofden verschillende beslissingen op allerlei terrein van de Inlandsche maatschappij en van het Inlandsche leven.

Daaruit blijkt ook, dat de functie volkomen voldoet aan het criterium van vertrouwenspost en dus behooren, volgens de door de Regeering zelve aangegeven criteria, de schrijvers van de bestuurskantoren niet thuis in het maandloonsreglement. Wat mijn geacht medelid, de heer Soetardjo, ten deze opmerkte, is volkomen juist; de psychologische zijde van dit vraagstuk moet men natuurlijk niet overschatten doch evenmin onderschatten, en die is, dat het aanzien van deze zeer belangrijke functionarissen in de Inheemsche maatschappij wordt geschaad door overbrenging van deze functie naar het maandloonsreglement. Ik verzoek de Regeering dus beleefd, om een wellicht begane omissie, getoetst aan de criteria, die de Regeering zelf heeft gesteld, nog te herzien.

Ik wil dan een enkele opmerking maken over de afschaffing der overgangsbezoldigingen in een vierjarig tijdvak, zooals de Regeering ons dat in de stukken heeft uitgestippeld.

Ik zal hierover zoo kort mogelijk zijn.

Ik sluit mij aan bij het standpunt der Regeering. Ik ontveins mij niet, dat deze afschaffing een aderlating zal zijn voor verschillende ambtenaren, verdeeld over 4 jaar, die in verschillende gevallen zeer belangrijk zal zijn, maar het betreft ten slotte een overgangsbezoldiging, een bedrag, dat men ontvangt boven de salarissen, die de H.B.B.L. aangeeft.

Ik betuig mijn erkentelijkheid aan de Regeering, dat Zij, indien er na de 4 jaar nog overgangsbezoldiging overblijft, omdat jaarlijks niet meer zal worden gekort dan 10% van het salaris, bereid is dat restant in te smelten in de salarissen of in elk geval aan den ambtenaar te laten.

Kan ik dus mijn instemming betuigen met den gang van zaken, ik zou de Regeering toch wel willen verzoeken ook het idee van mijn geacht medelid, den heer De Hoog, in ernstige overweging te nemen. Wat de heer De Hoog zeide, is volkomen juist, wij weten niet, wat de toekomst ons brengen zal,

wij kunnen ons nu wel voornemen, om de overgangsbezoldiging in 4 jaar te doen vervallen, maar laten wij beginnen met in 1936 een vierde gedeelte ervan te schrappen en dan eens zien, of wij dat in 1937, 1938 en 1939 op denzelfden voet moeten en kunnen voortzetten.

Dat is inderdaad een redelijk opmerking. Mij dus aansluitende bij de plannen der Regeering om in principe de overgangsbezoldiging in 4 jaren te doen verdwijnen, zou ik de suggestie van mijn geacht medelid den heer De Hoog om ieder jaar opnieuw de mate van inhouwing der overgangsbezoldiging onder oogen te zien, bij de Regeering willen aanbevelen.

Ik kom dan tot een ander punt van de ons door de Regeering voorgelegde voorstellen, de vermindering van de dag- en maandloonen en de geleidelijke afschaffing van de overgangslonen, die bij de dag- en maandloons nog bestaan.

Het zal de Regeering genoeg doen, dat ik in zoo verre met Haar kan medegaan. Ook aan dit onderdeel van de voorstellen der Regeering kan ik namelijk mijn stem en steun geven. Ik acht het juist, dat de beambten, die dag- of maandloonaal betaald, de werklidde, naar plaatselijk peil worden betaald. Als er onder de gouvernementsambtenaren ergens krachten zijn, die regionale krachten zijn, zijn het wel deze beambten.

(De heer Soeroso: Wat is de basis voor een „plaatselijk peil“?)

Ik raad mijn geacht medelid aan, daaromtrent zelf een enquête in te stellen in alle verschillende plaatsen van heel Indië, want ik kan zijn vraag uit den aard der zaak op dit oogenblik niet beantwoorden.

Met de herziening der maand- en dagloonen en betaling der beambten naar plaatselijk peil kan ik mij vereenigen. Ik spreek de hoop uit, dat de Regeering zich — dit ter geruststelling van den heer Soeroso — een goed werkgeefster zal betoonen en niet zal gaan uitzien, waar nu, en door welken werkgever, de laagste loonen worden betaald, doch in algemeenen zin zich zal houden aan de eischen, die aan een goed werkgever moeten worden gesteld.

(De heer Soangkoepon: En hoe staat U tegenover de pensioenen van die lagere ambtenaren?)

Omtrent de bestendiging van de overgangskorting wil ik nog het een en ander opmerken. Ik wil daarbij uitgaan van de idee — dit lijkt mij op het oogenblik ook niet anders mogelijk, al erken ik, dat er fouten zijn — dat de H. B. B. L. en de MBR 1934 juiste waardeeringen aangeven voor de verschillende functies, althans voor zoolang die waardeeringen niet zijn gewijzigd. Dit vooropstellende, schijnt het mij toe, dat bestendiging der overgangskorting inderdaad een onbillijkheid en onredelijkheid zou zijn. Bij de invoering der beide salarisregelingen heeft men eenmaal gezegd: Ziehier, zoo zal voortaan uw salaris zijn, maar in verband met allerlei omstandigheden voeren wij een overgangskorting voor een jaar in.

Die heeft nu een jaar geduurd, de menschen hebben erop gerekend, die met 1 Januari 1936 kwijt te raken en dus inderdaad de bezoldiging te ontvangen die de regelingen voor hen vaststellen, en om nu te zeggen: We zullen die korting nog een jaar handhaven, is iets wat mij niet lijkt overeenkomstig de waardigheid eener regeeringstoezegging. Ik weet het, zoo vele dingen zijn in den loop der laatste jaren gewijzigd, maar hier betreft het een niet zoo heel groot aantal menschen en de overgangskorting is in sommige gevallen inderdaad zeer groot. In een mij toegezonden stuk las ik, dat bv. voor sommige sergeanten een overgangskorting geldt van f 63 per maand, wat toch geacht moet worden de grenzen der redelijkheid te buiten te gaan. Dat zou beteekenen, dat menig onderofficier, op de waardeering die hij volgens de MBR zou moeten genieten, een enorm bedrag zou worden gekort en daarmee kan ik mij niet vereenigen. Ik kan daar onder geen omstandigheid de redelijkheid en billijkheid van inzien. Daarbij komt, dat de bezoldiging van den onderofficier, verge-

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Onderaanspraak).

(Roep.)

leken bij gelijkwaardige betrekkingen, bv. die van onder-officier bij de marine en betrekkingen van de politie volgens de MBR aan den lagen kant is.

Ik wil er dus gaarne op aandringen, de overgangskorting met ingang van 1 Januari a.s. af te schaffen.

Mocht het niet mogelijk zijn, haar geheel af te schaffen, dan zou ik toch in elk geval willen verzoeken, zooals men dat ook bij andere overgangsbepalingen heeft gedaan, een zeker maximum te bepalen van de overgangskorting.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Hoeveel denkt U zich het percentage?)

Om mijn gedachte te bepalen, zou ik dat maximum bv. willen zien gesteld op 10%. Voor een onder-officier, die een salaris heeft van f 200 of f 250, zou dat maximum aan overgangskorting toch nog neerkomen op f 20 of f 25 in de maand; dat is een offer, dat voor deze militairen landsdienaar toch nog altijd zeer belangrijk is.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Men moet het percentage niet nemen van het salaris, maar van de korting.)

Mijnheer de Voorzitter! Dat is een rekensommetje, dat ik mijn geacht medelid gaarne toevertrouw.

Ik kom thans tot een onderdeel der Regeeringsvoorstellen, dat de meeste beweging heeft veroorzaakt.

(De heer De Hoog: Het is ook het diepst ingrijpende.)

Inderdaad. De invoering van de regionale bezoldigingen zooals de Regeering ons die voorlegt, heeft niet mijn instemming. Ik acht het een volkomen onjuisten maatstaf, de regionale bezoldigingen af te meten naar de gewesten. Nu kon de Regeering zeggen: Ik heb dat wel gedaan, maar ik heb in elk geval voor de regionale bezoldigingen het hoogste peil in het betrokken gewest genomen, — dat is op zichzelf volkomen juist — maar de grondgedachte van de regionale bezoldigingen wordt zelfs met inachtneming van dit uitgangspunt van de Regeering volkomen ondermijnd, en verdwijnt geheel. Want er zijn in de gewesten zelf, tusschen de verschillende plaatsen en streken van een gewest onderling soms veel grooter verschillen dan tusschen de gewesten. Plaatsen als Poerwakarta en Tegal zullen weinig van elkaar verschillen, Batavia en Soerabaja zullen ook weinig van elkaar verschillen, dat bewijst reeds de overeenstemming ongeacht de gewestelijke grenzen, maar de verschillen in de plaatselijke behoeften tusschen b.v. Batavia en Poerwakarta, of Soerabaja en Kediri of Semarang en Tjilatjap zijn duidelijk aanwijsbaar en zeer groot. De maatstaf van de onderverdeeling van Java in gewesten acht ik dus onjuist.

(De heer Soangkoepon: Hoe wil men dan de buitengewesten, die geen regentschappen hebben, indeelen?)

Ik zou de Regeering nog de volgende vraag willen stellen: Waarom heeft Zij het administratief personeel en het personeel van het Inlandsch bestuur regionaal gemaakt en waarom niet het technische personeel?

(De heer De Hoog: Dat komt nog.)

(De heer Sosrohadikoesoemo: Dat is de verfijning.)

De Regeering zou mij kunnen antwoorden, dat Zij wel aan mijn bezwaar wil tegemoetkomen door het technische personeel ook regionaal te maken, omdat dan die grief in elk geval is vervallen. Maar dan zou ik deze vraag willen stellen: waarom maakt men alleen het lagere en het middelbare personeel regionaal en waarom het hogere personeel niet?

(De heer Sosrohadikoesoemo: Omdat zij in hogere regionen verkeerden!)

Ik heb de uiteenzetting daaromtrent in de stukken van de Regeering uiteraard gelezen, maar die is volkomen onbevredigend. Van de voorstellen der Regeering zal het gevolg zijn, dat de hogere Inlandsche ambtenaren en het grootste deel van de Indo-Europeesche ambtenaren niet meer zullen kunnen leven volgens den geldenden Indischen maatstaf; ik wil er dadelijk bijvoegen, dat ik hier bedoel een Indischen maatstaf in bescheidenheid. De maatschappelijke verhoudingen van deze groepen ten aanzien van andere groepen in de samen-

leving, ten aanzien van de hogere ambtenaren, ten aanzien van de particuliere werknemers en de kleinere particuliere werkgevers zullen m.i. volkomen worden verbroken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou erop willen wijzen dat een plaatselijk loonpeil — de heer Weyer heeft er ook al op gewezen — in principe wel aanvaardbaar is, maar indien men dat plaatselijk loonpeil wil invoeren, zijn er, zooals ik het zie, twee begrenzings. Men moet het plaatselijke loonpeil invoeren — en nu refereer ik mij aan het betoog van den heer De Hoog — voor de kleinere landsdienaren en dan lijkt mij een begrenzing van \pm f 100 wellicht wel aannemelijk. Men moet dan inderdaad die menschen regionaal bezoldigen, welke ter plaatse geboren en getogen zijn, die daar hun interieur en familie hebben, die daar leven en arbeiden, dus alleen die groep, en alle andere groepen daarbuiten laten, dus van f 100 en hooger.

(De heer Soetardjo: De grens moet dan lager zijn dan f 100.)

Wellicht moet die grens lager zijn, dat kan ik op het oogenblik niet beoordeelen. Of men moet — dat is het alternatief — voor iedereen de regionale bezoldiging gaan invoeren, ook voor de hogere en allerhoogste ambtenaren. Ik zou er in dit verband op willen wijzen, dat men in Nederland de laatste methode gevolgd heeft.

(De heer Van Helsdingen: De toestanden daar en hier zijn toch niet met elkaar te vergelijken!)

Heel Nederland is verdeeld in salariskringen.

(De heer Kerstens: In 8 salariskringen.)

Alle functionarissen van klein tot groot zijn daarin gerangschikt. Nu zegt de heer Van Helsdingen, dat men de toestanden daar en hier niet met elkaar moet vergelijken. Dat weet ik natuurlijk ook wel, men kan dat stelsel niet klakkeloos overnemen, maar men zal bij de opstelling van de salarisregeling kunnen uitgaan van de vraag, of het goed is ook hier in Indië het geheele land in te deelen in salariskringen.

Ik geloof niet, dat dit tot op dit oogenblik ernstig is onderzocht en geprobeerd.

Ik wil niet verzuimen te wijzen op den psychologischen factor, die hierbij ook in het geding komt. Indien men bepaalde groepen van ambtenaren regionaal gaat bezoldigen en andere groepen niet, zal dit ongetwijfeld tot gevolg hebben, dat die ambtenaren, die volgens de H. B. B. L. bezoldigd worden, hooger in aanzien zullen staan dan de regionaal bezoldigden. Nu kan de Regeering zeggen, dat dit volkomen onjuist is, dat alle ambtenaren onze Regeering even dierbaar zijn en dat het geen kwestie is van aanzien of geen aanzien, maar ik ben ervan overtuigd, en met mij velen, dat men toch die psychologische reacties niet moet onderschatten. Het lijkt mij dan ook hoogst onplezierig voor al die ambtenaren, die de Regeering meent te moeten onderbrengen in de regionale bezoldigingsregeling, dat zij voor nu en voor de toekomst zullen worden beschouwd als een soort tweederangs- of surrogaat-ambtenaar. Men mag zeggen, dit loopt niet zoo'n vaart, maar ik geloof, dat het meer beteekent dan velen meenen.

(De heer Soetardjo: Kijk maar naar de Vorstenlanden.)

Om dus mijn opmerkingen omtrent dit belangrijk onderdeel van het salarisvraagstuk, de regionale bezoldigingen, nog even te resumeren, ben ik van meening, dat men dit òf moet doen alleen voor de kleintjes, òf voor allen, één van beide. Mij persoonlijk schijnt het toe, dat wij voor de ambtenaren in Ned. Indië één bezoldigingsregeling moeten hebben, gebaseerd op het Indische levenspeil en op Indische normen. Ik heb deze gedachte in een motie belichaamd en ik behoef er op het oogenblik wellicht niet zooveel meer over te zeggen.

Op dezen wensch echter om een Indisch bezoldigingsstelsel te krijgen gebaseerd op de Indische normen, zou ik een tweetal modificaties willen aanbrengen, ik zou n.l. voor de uit

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Roep.)

Europa uitgezonden ambtenaren een compensatie willen voorstellen in den een of anderen vorm, bijv. door een kapitaalsuitkeering bij hun uitdiensttreding, een uitzendingspremie of tropentoelage.

(De heer **Thamrin**: Vooral door een kapitaalsuitkeering!)

Als de heer **Thamrin** zoo voor deze kapitaalsuitkeering is, dan kan hij — hij heeft nog niet gesproken — straks zijn meening kenbaar maken over deze wijze van defroyering.

(De heer **Ratu Langie**: Never mind who!)

In de tweede plaats zou de algemeene bezoldigingsregeling, gebaseerd op de Indische normen, moeten worden aangevuld met een toeslagregeling voor de duurste plaatsen en streken. Het schijnt mij toe, dat men dan een totaal van regelingen zou krijgen, dat aan redelijke eischen zou voldoen. Nu moet men niet aankomen met opmerkingen, dat de eene plaats toch wel verschil in duurte vertoont met de andere, men moet niet allerlei verfijningen willen aanbrengen, want als wij met deze bezoldigingsregeling naar volmaking zouden willen streven, komt men er eenvoudig nooit. Men zal dan ook kleine plaatse-lijke verschillen in het loonpeil moeten accepteren.

Mijn geacht medelid, de heer **Sosrohadikoesoemo**, heeft in zijn belangwekkend betoog te kennen gegeven, dat hij betwijfelt of de regionale bezoldigingsvoorstellen van wijs koloniaal beleid getuigen.

Wanneer de heer **Sosrohadikoesoemo** zegt, dat hij dat betwijfelt, dan geloof ik, dat hij eigenlijk van meening is, dat de regionale bezoldigingen niet getuigen van wijs koloniaal beleid.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Deze voorstellen althans.)

Inderdaad, deze regionale bezoldigingsregeling.

(De heer **Thamrin**: Hij zal toch wel gezegd hebben wat hij heeft bedoeld.)

Mijnheer de Voorzitter. Wanneer ik het zoo mag opvatten, dat de meening dus van het geachte lid, den heer **Sosrohadikoesoemo** is, dat de invoering van deze regionale bezoldigingsregeling niet getuigt van wijs koloniaal beleid, dan vindt hij mij daarbij geheel aan zijn zijde. Ja, ik zou eigenlijk nog wel een klein beetje verder willen gaan en willen zeggen, dat ik de invoering van deze voorstellen een staatkundige fout acht. En waarom? Omdat voornamelijk de Inheemschen en Indo-Europeesche ambtenaren daarvan het gelag zullen moeten betalen. De gevolgen daarvan zullen niet morgen of overmorgen en ook niet het volgend jaar blijken, doch voor ieder, die hier de Inheemsche samenleving kent en weet hoe de verhoudingen hier zijn, zijn de gevolgen van de invoering van deze regionale bezoldigingsregelingen zeer duidelijk aan te voelen, zóó duidelijk, dat zij mij minder geschikt voorkomen om mij daareover gedetailleerd uit te spreken.

Indien wij verder terug moeten in de bezoldigingen, dan komt het mij voor, dat wij allen verder terug moeten gaan.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Inderdaad.)

Dan komt het mij niet juist voor, dat alleen een paar van de belangrijkste groepen, de hogere Inheemsche ambtelijke samenleving en de Indo-Europeesche samenleving, sociaal, economisch en cultureel zullen worden getroffen.

(De heer **Soeroso**: Waarom spreekt U alleen van de hogere Inheemsche samenleving?)

Mijnheer de Voorzitter! Waarom komt mij dit niet juist voor? Aangezien de betreffende maatregelen de hogere lagen van de Inheemsche samenleving en de lagen van de Indo Europeesche samenleving zullen verwijderen van de Nederlanders, in plaats dat men een stap naar elkaar toe zal gaan. Ik heb dit gequalificeerd als een staatkundige fout, waarvan de gevolgen zich niet nu of morgen aan den dag, doch ongetwijfeld in de toekomst in de Indische samenleving zullen verwezenlijken.

Mijnheer de Voorzitter! Nu begrijp ik het zeer goed; de Regeering kan natuurlijk de voorgestelde regionale bezoldigingsregelingen invoeren, doch ik van mijn kant kan niet

anders doen dan de Nederlandsch-Indische Regeering en zelfs het Opperbestuur — zoo belangrijk schijnt mij deze aan-gelegenheid — tegen een dergelijke invoering ernstig te waarschuwen. Ik zou willen zeggen, dat de bate, die de Regeering hierdoor denkt te verkrijgen, in het niet zal ver-zinken bij het verlies aan positieve waarden en krachten, die thans nog tot stut en steun van de Nederlandsche Regeering in deze samenleving aanwezig zijn. Ik geloof, dat ik hiermede duidelijk genoeg ben; meer wil ik hiervan niet zeggen, al zou hiervan nog veel meer te zeggen zijn.

Ik kom thans aan het eind van mijn betoog en wil even gaan resumeeren.

Ik wil de Regeering dus steunen bij de overbrenging van betrekkingen uit de H. B. B. L. naar het maandloonersregle-ment met uitzondering van — dat heb ik zeer duidelijk doen uitkomen — de schrijvers op de kantoren van het Binnen-landsch Bestuur.

Verder wil ik steunen de afschaffing van de overgangs-bezoldigingen en ook ga ik noodgedwongen accoord met de invoering van de parallelschalen, waarbij de bezoldiging is gesteld op 80% van de H. B. B. L.-bezoldigingen, krachtens Staatsblad 1935 No. 169.

(De heer **Kerstens**: Dat is geen voorstel.)

Dan wil ik mij nog verklaren vóór de vermindering van de dag- en maandloonen.

Het zal dus duidelijk zijn, dat ik al mijn best heb gedaan, om zoover mogelijk te gaan met het verleenen van mijn steun aan de Regeeringsvoorstellen, maar waarmede ik mij in geen geval kan vereenigen, is de bestending van de overgangskortingen.

Onder ongewijzigde omstandigheden, indien zich niet een prijsstijging zou hebben voorgedaan, zou ik zelfs zoover zijn gegaan, dat ik mijn steun had gegeven aan de Regeering, indien Zij gezegd had: als men niet medegaat met de invoering der regionale bezoldigingen en indien men de overgangskorting niet langer wil bestendigen moet er, omdat de f 5 miljoen beslist noodig zijn, een algemeene korting worden ingevoerd.

Bij ongewijzigde omstandigheden zou ik dus zelfs mijn steun aan een algemeene korting hebben gegeven, maar de Regeering en wij allen weten, dat de omstandigheden wel gewijzigd zijn. De stijging van den levensstandaard is duidelijk waarneembaar; in alle mogelijk schrifturen, teksten, dagbladen, enz. is het vermeld en de vergelijkende cijfers zijn daarbij overgelegd; ik geloof dan ook wel, dat de stijging van den levensstandaard vaststaat. Wat niet vaststaat is, of de stijging van den levensstandaard al dan niet blijvend is of dat de prijzen mischien zelfs nog meer zullen stijgen. Daarom kan ik op het oogenblik mijn steun niet geven aan een algemeene korting ter vervanging van de maatregelen, die ik heb afgekeurd, maar ik wil de situatie gaarne nog een half jaartje aanzien; ik zou de mogelijkheid van de invoering van een algemeene korting willen beoordeelen naar de omstandigheden, den levensstandaard, de prijzen, bijv. in Juni 1936, om dan desnoods op 1 Juli 1936 tot maatregelen in dien zin over te gaan. Handhaaft de prijsstijging zich, dan acht ik een verdere algemeene korting volslagen onmogelijk, zinken de prijzen echter weer in, dan zal ik zelfs zoover gaan, om mijn steun aan een algemeene korting te geven, als dan maar niet worden ingevoerd deze regionale bezoldigin-gen en de overgangskorting niet gehandhaafd blijft.

Mijn inzichten heb ik geformuleerd in een motie, die bij U, Mijnheer de Voorzitter, is ingediend en reeds is vermenigvul-digd en rondgedeeled. Zij is een résumé van de gedachten, die ik heb ontwikkeld; ik heb haar alleen ingediend, omdat het mij voorkomt, dat uit een zeer belangrijk debat positieve resultaten moeten emaneeren. Ik heb de motie uitvoerig en gedetailleerd gemaakt en ik heb dat met opzet gedaan, omdat ik meen, dat, indien het bezoldigingsstelsel straks nog weer eens zou worden bezien door een commissie, ik meen, dat wij de normen moeten aangeven, waarlangs deze commissie heeft te werken.

In de motie zijn alleen de allerbelangrijkste hoofdbeginselen aangegeven, al zijn er uiteraard nog allerlei bijzonderheden,

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

waarin ik mij niet heb verdiept. Ik meen, dat een eventueele nieuwe commissie niet opnieuw ins Freie moet gaan arbeiden, want dan krijgen we weer precies dezelfde procedure met uitvoerige nota's en lange rapporten, mitsgaders van minderheidsopinions. Zoiets lijkt mij volkomen onbegonnen en vruchteloos werk. Ik maak deze „bestudeering“ van bezoldigingsregelingen nu langzamerhand 22 jaar mede, vanaf de invoering der zg. gelijke bezoldiging van 1913 tot heden toe, en sindsdien is het altijd geweest een op den voorgrond schuiven van nu eens dit, dan weer van dat stelsel. Zouden we nu, waar we al zooveel achter den rug hebben, weer een commissie op die basis gaan instellen, dan zou het nog wel 22 jaar kunnen duren voor we gereed waren.

Dit alles zeg ik, om te motiveeren waarom de motie zoo gedetailleerd is. Willen wij vruchtbaeren arbeid kunnen verwachten, dan moet een commissie worden ingesteld die in beginsel zal zijn gebonden aan enkele hoofdbeginselen en richtlijnen. Wie die richtlijnen niet onderschrijft, die is vrij om tegen de motie te stemmen, want liever zie ik haar verworpen dan dat ik weer een commissie heelemaal opnieuw moet zien beginnen. Niet, dat ik geen waarde zou toekennen aan haar inzichten, maar ik ben overtuigd dat wij daarmede de zaak weer op de lange baan zouden schuiven. Ik zal daarom ook stemmen tegen de motie-Kerstens, die zonder meer de instelling eener commissie bepleit.

Tot slot een kleine aanvulling van den tekst mijner motie in dien zin, dat het onder c genoemde moet worden gelezen: „c. de geheele dan wel gedeeltelijke bezuiniging“ enz.

De Voorzitter. De motie Roep c.s. (Ond. 86 st. 9) is door den eersten onderteekenaar gewijzigd in dien zin, dat in plaats van de onder c vermelde woorden: „De bezuiniging uit dezen hoofde“ moet worden gelezen: „De geheele dan wel gedeeltelijke bezuiniging uit dezen hoofde“ enz.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling der begroting heb ik reeds in het kort aangegeven, op welk standpunt de V. C. zich in deze stelt. Ik heb toen medegedeeld, dat wij in geen geval accoord konden gaan met een verdere algemeene korting, dat ik mij daarentegen in beginsel kon vereenigen met het voornemen van de Regeering om de plooiën in de H. B. B. L. glad te strijken, om dus de daarin aanwezige fouten weg te nemen.

Ik heb verder gewezen op het feit, dat er bepaalde groepen zijn, die naar mijn meening op het oogenblik in zekeren zin crisiswinst maken; ik heb gezegd, dat ik het redelijk en billijk zou achten, wanneer deze crisiswinst zou worden weggenomen. Als ik de zaak goed begrijp — het is voor mij als niet-ambtelijk sterveling heel moeilijk deze zaken ten volle te begrijpen — is de bedoeling, die aan de thans aanhangige voorstellen ten grondslag ligt inderdaad, aan de door mij naar voren gebrachte bezwaren tegemoet te komen. De Regeering zelf zegt in haar uiteenzetting, dat men bedoelt uit het salarisstelsel weg te nemen de gevallen, „waarin nog van betrekkelijke overbetaling sprake is“. Intusschen geloof ik, dat alleen als zoodanig kunnen worden beschouwd de maatregelen, die in de Regeeringsuiteenzetting zijn genoemd onder a, b en f, d.i. het invoeren van de zgn. regionale bezoldigingen, het overbrengen van bepaalde betrekkingen naar het maandloonersreglement en de verdere vermindering van de maand- en dagloonen en wat ermede samenhangt.

In beginsel kan ik — zooals ik trouwens reeds heb laten uitkomen — met het denkbeeld om tot een wijziging in dit opzicht te komen, accoord gaan; tegen de wijze van uitwerking echter van dit denkbeeld bestaan bij mij zeer groote bezwaren. Ik vind, dat men in dit opzicht wel zeer weinig is geslaagd. Mijns inziens is dat een gevolg hiervan, dat men te veel zaken heeft willen samenvatten, dat men in zekeren zin op

twee gedachten hinkt. Aan den eenen kant toch wijst men op het verschil in de duurte van levenswijze, dat op verschillende plaatsen in dit land bestaat, en aan den anderen kant wijst men op het verschil in levensstandaard, als ik het zoo noemen mag; dat blijkt duidelijk uit bepaalde passages in de Regeeringsuiteenzetting. Men heeft nu getracht, deze verschillen te elimineeren en heeft gemeend dat te kunnen bereiken door het invoeren van een nieuw begrip, het begrip „regionale sfeer“. Alleen deze naam al illustreert naar mijn meening duidelijk het gekunstelde van deze geheele constructie, want ik herhaal, dat ik niet goed begrijp, hoewel ik er veel moeite voor heb gedaan, wat eigenlijk een regionale sfeer is. Dat doet mij in zeker opzicht aan als een pleonasme. Sommigen hebben het woord „regionale sfeer“ niet mooi genoeg gevonden en spreken zelfs van een „regionale kernsfeer“. Dat is naar mijn gevoel zoo langzamerhand driedubbel op.

(De heer Roep: Kan men niet spreken van een plaatselijk-regionale kernsfeer?)

Dat zou dan vierdubbel op zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Men komt dan ook bij de bespreking van dit stelsel onmiddellijk in tegenspraak met zichzelf. Op pag. 3 van de Regeeringsuiteenzetting lezen wij:

„dat in een uitgestrekt gebied als Nederlandsch-Indië de omstandigheden in de verschillende streken onderling zeer kunnen verschillen en dat dit ook op loon- en levenspeil van grooten invloed moet zijn“.

Als men dan deze gedachte gaat uitwerken, komt men tot het afpalen van de verschillende gebieden. Die verschillende gebieden worden daarbij zoodanig afgepaald, dat in eenzelfde gebied naar mijn meening minstens even groote verschillen optreden als in dit geheele land als zoodanig. Tot een verbetering, tot een werkelijke oplossing van het vraagstuk komt men op deze wijze in geen enkel opzicht.

Nog moeilijker wordt de zaak en nog onduidelijker wordt zij voor mij, wanneer men bedenkt, dat men wil komen tot een „verfijning“ van de schalen.

Die verfijning komt in feite neer op een afpaling van kleinere gebieden en wanneer men dus consequent in dezen gedachtengang doorredeneert zal men op een gegeven oogenblik moeten komen tot een aanzienlijke vermindering van de regionale betrekkingen, misschien wel tot een algeheele elimineering van die regionale betrekkingen. Het begrip „regionale betrekking“ immers is gebonden aan een bepaalde streek en men zou toch wel tot een zeer ingewikkelde en in zeker opzicht ook dwaze regeling komen, wanneer men met verschillende streken ging werken in dien zin, dat men voor het begrip „regionale betrekking“ een andere streek als uitgangspunt zou nemen dan voor het begrip „regionale bezoldiging“.

Het systeem leidt bovendien, naar mijn overtuiging, tot vele en grove onbillijkheden. Er zijn bepaalde groepen die volgens de normen die de Regeering stelt, tot de regionale groepen zouden moeten behooren, doch die buiten de regeling vallen; aan den anderen kant zijn er groepen, die binnen de regeling zijn gebracht doch naar mijn meening in geen enkel opzicht als regionaal zijn aan te merken. Ik noem als een groep die onder de regionale betrekking is gebracht en er niet in hoort de groep van het Inlandsch Bestuur; daartegenover staat een groep als de schatkistbeambten, die erbuiten vallen.

Bovendien worden door dit stelsel bepaalde groepen — zooals door verschillende sprekers in deze zaal is betoogd — onevenredig zwaar getroffen.

Een derde fout die ik in het stelsel zie is deze, dat men, door de ressorten zoo groot te nemen en door als uitgangspunt de duurste plaats in dat ressort te nemen, tot onbillijkheden is gekomen tusschen de verschillende ressorten onderling. Men heeft nu toch den dwazen toestand — als ik dat woord mag gebruiken — dat iemand in Tjiandjoer of in Soekaboemi b.v. een hoogere bezoldiging zal genieten dan

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

iemand die in het toch nog altijd vrij dure Soerabaja woont. Er is dus een groep die overbetaald — en misschien een andere groep, die onderbetaald zal zijn.

Deze onbillijkheden spreken naar mijn meening nog duidelijker indien men verder in aanmerking neemt, dat op deze salarissen op een bepaald oogenblik de pensioenen zullen zijn gebaseerd; dit is meen ik reeds door de heeren Ratu Langie en De Hoog betoogd. Men krijgt dus ook een differentiatie, gebaseerd op de regionale schalen, ten aanzien van de pensioenen, een differentiatie waarvoor ik geen enkele reden kan zien en waarvoor ik dan ook geen enkele appreciatie kan hebben.

Een bezwaar te meer tegen deze regeling is, dat ook zij geen rust zal brengen, een rust waarop zoowel in deze zaal als in de andere zaal van den Volksraad al zoo lang ten aanzien van het bezoldigingsvraagstuk is aangedrongen.

Wij krijgen reeds daarom geen rust omdat een verdere verfijning van de schalen zal plaats hebben.

Nu heeft de heer Kan gemeend, dat die verfijning zou kunnen leiden ook tot een verhoging van bepaalde salarissen; ik heb het er nog eens op nagelezen, want ik meende al dadelijk dat de heer Kan hier een fout maakte. Ik lees inderdaad op pag. 4 van de Mededeelingen der Regeering, dat daarvan geen sprake kan zijn, want er staat duidelijk, dat er bij een herziening „alleen maar sprake van kan zijn, dat in sommige residenties en regentschappen nog een zekere overbetaling van bepaalde groepen van landsdienaren plaats heeft, welke dan later bij verdere verfijning van het stelsel zal kunnen worden weggenomen”.

Ik kan mij overigens begrijpen, hoe de heer Kan tot deze veronderstelling is gekomen. Een verfijning houdt, naar het *Nederlandsche taalbegrip algemeen* in het op een hooger niveau komen, een naar boven komen en de conclusie van den heer Kan ligt dan ook alleszins voor de hand; uit de uiteenzetting der Regeering moet men echter helaas concluderen, dat het woord „verfijning” hier in omgekeerden zin wordt gebruikt en dat „verfijning” dus hier beteekent: een verdere verlaging van de salarissen.

Terwijl deze regeling reeds zooveel ontstemming en onrust teweeg brengt, gaat men op dezen weg dus nog door en zal men aldus telkens weer nieuwe onrust en ontevredenheid veroorzaken.

Men zal dit op nog een andere manier bereiken, want men heeft ook gezegd: wij zijn er daarmee nog niet, ook in ander opzicht is dit stelsel nog niet verijnd genoeg; er zijn nog bepaalde groepen, die misschien in de regionale bezoldigingsregeling zouden moeten vallen en die er nu buiten vallen. Ook die groepen zullen dus in de R.B.R. worden gebracht en, ik zou haast zeggen: met een ontstellenden spoed, want men heeft bij deze nota er op gerekend, dat deze overbrenging een bedrag van f 1 m.m. zal opleveren.

Deze maatregelen worden ons aangediend — al zijn deze woorden in de nota dan ook niet genoemd — als het gladstrijken van de plooiën in de H. B. B. L., zooals het in een vroeger stadium is genoemd. Maar ik wil er hierbij op wijzen, dat men intusschen tot een anderen maatregel is gekomen, n.l. de maatregel van de parallelschalen. Die maatregel van de regionale schalen beteekent, als ik het goed begrepen heb — wanneer ik het bevoorrechte West-Java even buiten beschouwing laat — dat een korting over de geheele linie van gemiddeld 20% zal plaats hebben. Met de parallelschalen, die op het oogenblik reeds bestaan en toepassing vinden, zoo dikwijls men nieuw personeel noodig heeft, wordt practisch voor de overige groepen hetzelfde bereikt, namelijk dat de salarissen met 20% worden verminderd. Als men dus geheel is „uitgestreken”, zal men het resultaat boeken, dat de plooiën, die men heeft willen wegwerken, zich practisch op gelijke wijze zullen vertoonen, en dat dus alleen over de geheele linie de salarissen nog eens met 20% zullen zijn gekort. Ik stel voorop, dat dit natuurlijk niet onmiddellijk het geval zal zijn, maar uiteindelijk zal bij het hanteeren van deze twee

maatregelen dit resultaat worden bereikt. Wij hebben dus precies dezelfde verhouding van vroeger, misschien op iets kleinere schaal, maar daarmee is het stelsel in werkelijkheid niet verbeterd.

Ik heb hierbij buiten beschouwing gelaten de buitengewesten, omdat wij bij hanteeren van deze regionale schalen voor de buitengewesten thans nog in het duister tasten. Wanneer ik echter goed ben ingelicht, zal de salarisvermindering als gevolg van de inpassing in de regionale schalen in de buitengewesten zeer gering zijn en dan krijgt men dus op de buitengewesten, door toepassing van den maatregel der parallelschalen, op den duur een wijziging van de H. B. B. L. in ongunstige richting en worden dus de fouten niet kleiner, maar grooter.

Wat de parallelschalen betreft, waarover helaas in dit stadium van de zaak niet meer gesproken wordt, omdat ze ook in de nota worden voorgesteld als iets, wat al bestaat, zoodat het weinig zin heeft er veel over te zeggen,

(De heer Van Helsdingen: En die voor deze regelingen buiten werking worden gesteld.)

Dat is ook mijn betoog geweest. Wat die parallelschalen betreft zou ik willen opmerken, dat ik dit een zeer belangrijk punt vind en het betreurt, dat de Volksraad niet over deze regeling is gehoord. Het beteekent toch, zooals ik zoeven reeds heb gezegd, over de heele linie een terugdrukken van de salarissen met 20%; dit is zeer aanzienlijk en tevens verontrustend, waar zelfs een salaris van 2 à 3% door groote groepen van ambtenaren al als zeer ernstig zou worden aangevoeld. Ik betreurt het dus, dat men ervan uitgaat, dat die parallelschalen bestaan en dat een discussie hierover eigenlijk geen zin heeft. Ik kom in een ander verband hierop dadelijk nog terug.

Ik kom, nu ik het punt van de parallelschalen heb aangeroerd, vanzelf tot de andere maatregelen, die in de regeeringsnota worden voorgesteld en dat is in de eerste plaats de maatregel inzake de overgangskorting. Ik geef toe, dat op het eerste gezicht voortzetting van de overgangskorting voor een jaar billijk lijkt. Dat is ook de reden geweest, waarom ik indertijd heb medeonderteekend de desbetreffende motie-Hildebrand c.s. die in deze richting ging. Maar intusschen heb ik meer omtrent deze kwestie gehoord en heb ik mij meer in het vraagstuk verdiept. En dan moet ik toch zeggen, dat ik geheel deel het standpunt van de heeren Kerstens, Van Helsdingen en Roep, dat het bestendigen van deze overgangskorting inderdaad onbillijk is, aangezien men bij de totstandkoming van de H. B. B. L. — dat is dus bijna 2 jaren geleden — de stopzetting van deze overgangskorting pertinent in het vooruitzicht heeft gesteld. Het behoort op het oogenblik eigenlijk het niet vervullen van een belofte, wanneer men deze overgangskorting toch zou handhaven.

(De heer De Hoog: Houdt U hierbij rekening met de z.g. bevoorrechte groepen bij de invoering van de H. B. B. L.?)

Ik spreek op het oogenblik in zoo algemeen mogelijken zin, omdat er, wanneer wij gaan spreken over bevoorrechte groepen, voor de Regeering bevoorrechte groepen zijn en hier bij alle groepen in dezen raad misschien weder andere bevoorrechte groepen en dan wordt een algemeene bespreking van dit vraagstuk wel erg moeilijk, terwijl ik mij juist zooveel mogelijk tot de hoofdzaken wil beperken.

Men zal omtrent deze overgangskorting kunnen aanvoeren, dat wel meer in deze crisisjaren door bepaalde maatregelen voordeelen, die in het vooruitzicht waren gesteld, per slot van rekening aan de menschen zijn ontnomen.

Maar het komt mij toch voor, dat zich hier een groot verschil voordoet. Want ten aanzien van de overgangskortingen is immers deze toezegging door de Regeering gedaan bij de invoering van de H. B. B. L. in vollen crisistijd, toen men dus wist, welk een groote crisis in deze landen woedde en toen de Regeering met zekerheid kon weten, dat op 1 Januari 1936 deze crisis nog niet zou zijn verdwenen.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

Soortgelijke bezwaren bestaan er bij mij tegen het wegmaaien van de overgangsbezoldigingen. Ik acht dit om analoge redenen onbillijk. Wanneer ik de kwestie goed begrepen heb, is ook al weder bij de totstandkoming van de H.B.B.L. door de Regeering verklaard, dat die overgangsbezoldigingen langzamerhand zouden worden ingeloopt door de periodieke verhoogingen. Dat inloopen gaat blijkbaar op het oogenblik niet snel genoeg en nu wil de Regeering in een tempo van vier jaren daaraan een einde maken, zij het dan ook, dat men in bepaalde gevallen dat tempo nog iets langzamer maakt. Ik voel dat als een groote onbillijkheid aan en ik geloof bovendien, dat het zeer weinig geld in het laatje brengt — geld in het laatje brengen doen deze maatregelen natuurlijk geen van allen. Wat betreft dezen maatregel wordt een bedrag genoemd als voordeel van f 0,8 miljoen. Ik zou wel gaarne van de Regeering willen vernemen, of hierin verdisconteerd zijn al die periodieke verhoogingen, waarmede men langzamerhand deze overgangsbezoldigingen zou inloopen. Wanneer dat niet het geval is, is het voordeel in werkelijkheid aanzienlijk kleiner.

Een belangrijke factor bij deze heele kwestie is bovendien, dat men op het allerlaatste oogenblik eigenlijk tot de bekendstelling van deze maatregelen is overgegaan en op een nog later tijdstip tot de invoering daarvan zal worden overgegaan. Dit heeft het onmogelijk gemaakt — Uzelf Mijnheer de Voorzitter hebt daar indertijd al Uw leedwezen over betuigd —, om deze voor bepaalde personen toch zeer belangrijke voorstellen — voorstellen, die tot op zekere hoogte hun leven beheerschen — te behandelen in den Volksraad in pleno. Ik acht dit — met alle waardeering overigens voor dit College —, een groot bezwaar, aangezien de Volksraad in pleno toch veel meer gedifferentieerd is en omdat dan veel meer groepen van haar meening hadden kunnen getuigen dan in dit College mogelijk is.

Voor de ambtenaren zelf, voor wie het reeds zeer onaangenaam is deze maatregelen te moeten slikken, wordt de zaak door dit alles nog onaangenamer. Reeds geruimen tijd, reeds twee jaar lang, is gesproken over de regionale bezoldigingen; bij de begroting is weder gezegd, dat er regionale schalen zouden worden ingevoerd, maar niemand kon zich eenig idee vormen van de beteekenis en den omvang dier schalen. En nu op het allerlaatste oogenblik, nu men vlak voor het nieuwe jaar staat, worden groote groepen van ambtenaren verrast met het bericht, dat te hunnen aanzien bij de Regeering het voornemen bestaat tot invoering van regionale schalen en op nog veel korteren termijn zal dit officieel ter kennis van deze ambtenaren worden gebracht. Dat is de psychologische kant van de zaak, waarop de heer Roep in ander verband reeds wees, een zijde, die men in dit verband toch niet mag verwaarloozen.

(De heer Van Helsdingen: Het gevaar dreigde reeds van Juni af).

Maar toen wist men, zooals ik gezegd heb, nog niet, welke groepen eronder zouden vallen en welken omvang dit stelsel zou aannemen.

Een tweede psychologische factor, die de zaak naar mijn meening nog weer erger maakt, is het feit, dat ook reeds door verschillende sprekers in deze zaal is gememoreerd, dat een zekere prijsstijging heeft plaats gevonden. Hoewel ik niet het standpunt wil innemen, dat bij elke prijsstijging de salarissen moeten worden herzien, omdat dit zou beteekenen, dat dan ook bij elke prijsdaling de salarissen zouden moeten worden verminderd, is deze prijsstijging niettemin een factor, die als psychologische factor een zeer belangrijke rol speelt en ook daarom kan ik mij de ontstemming, die in groote kringen van de ambtenaarswereld heerscht, zoo goed begrijpen.

Ik betreur het, dat men in dit verband misschien veel te krasse woorden heeft gebruikt, ik betreur het, dat op verschillende vergaderingen demagogie is betracht en zelfs demagogie van de allerslechtste soort, maar aan den anderen

kant kan ik mij toch begrijpen, dat men in groote kringen ontstemd is en dat men daaraan uitdrukking heeft willen geven.

Mijn overtuiging, wat de bezoldigingsregeling betreft — dat heb ik ook reeds eerder geuit — is, dat wij in de toekomst, ook bij het beter worden der tijden zoo zuinig mogelijk moeten zijn, omdat wij leven in een maatschappij, die voor een zeer groot gedeelte is samengesteld uit menschen, die van enkele dubbeltjes, soms zelfs van enkele centen per dag moeten leven. Men zal altijd en dus zeer zeker bij een belangrijk vraagstuk als de personeelsregelingen rekening moeten houden met de geringe draagkracht der maatschappij. Dat is door tal van schrijvers, ook in den laatsten tijd betoogd; ik noem slechts Schrieke, Rotgans, prof. Van Vollenhoven en, om tot een verdergelegen tijdstip terug te gaan, Van Heutsz en Idenburg, die altijd en naar mijn gevoelen zeer zuiver hebben aan gevoeld, dat men bij de maatregelen, die men neemt hier te lande altijd rekening heeft te houden met de zoeven door mij geschetste omstandigheden.

Ik vind het daarom op zichzelf billijk, dat, als er crisiswinst wordt gemaakt, die crisiswinst wordt verdisconteerd. Ik vind het eveneens billijk, dat, wanneer er duurtverschillen zijn in de verschillende plaatsen, die duurtverschillen in de salarisregeling worden verdisconteerd, maar dan moet dit gebeuren over de geheele linie en dan is de beste regeling m.i. nog altijd, al heeft men haar verlaten, het vroegere stelsel van de standplaatstoelagen. Men zal dan misschien tal van fouten, die aan dat stelsel hebben gekleefd, moeten wegnemen, maar met fouten is nog nooit een systeem veroordeeld, ook dit stelsel niet. Ook bij het wegnemen van crisiswinst is het, als ik dat zoo zeggen mag, toch wel een groote fout wanneer men zich bepaalt tot de grondgedachte van deze nota, de vraag nl. of een betrekking al dan niet een regionaal karakter draagt.

De eenige juiste methode m.b.t. deze beide factoren is mijns inziens, dat men betrekking voor betrekking nagaat en aldus tot een billijke regeling komt. Dat is natuurlijk veel meer dan het gladstrijken van de H. B. B. L.-plooiën, het beteekent in wezen een principieele herziening van ons salarisstelsel, maar ik acht deze herziening zoowel noodig als rechtvaardig. Men zal trachten eraan te ontkomen, men zal haar trachten te ontlopen door allerlei incidenteele maatregelen, maar zoo wordt naar mijn overtuiging de chaos alleen maar grooter. De heer Kerstens heeft gisteren op welsprekende wijze betoogd, dat het salarisstelsel lijkt op een stoel, die van het begin af aan al zeer slecht in elkaar zat en die men door allerlei verbeteringen alleen maar nog wankeler heeft gemaakt. Mij is wel eens in de gedachten gekomen het beeld van den lappedeken; het is alsof men er telkens weer een stukje oplapt, omdat het ding er van een bepaalden kant bezien, nu niet zoo heel fraai uitziet. Maar intusschen, elke lap meer maakt de deken nog leelijker.

De B.B.L. behelsde ongetwijfeld fouten, zelfs groote fouten, maar toch geloof ik dat de H.B.B.L. — het is gisteren door den heer Kerstens in andere woorden gezegd en ook hedenochtend in ander verband door den heer De Hoog — in verschillende opzichten een stap achteruit is geweest. Ik betreur het dan ook, dat men, eigenlijk op een zeer ongelukkig oogenblik en zeker niet met de noodige rust, is overgegaan tot een stelsel dat tal van goede principes uit het oude stelsel overboord gooid en in weinig opzichten voldoet.

Ik wijs hier ten overvloede op wat de heer De Hoog al aanhaalde, het samensmelten van schalen, waardoor men voor bepaalde ambtenaren misschien de zaak wat verbeterde, doch haar voor andere groepen veel onaantrekkelijker maakte. Nu men de schalen gaat herzien door ze regionaal te maken. wreekt deze fout zich op sterke, ik zou haast zeggen verontrustende wijze.

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

Een tweede punt betreft het uittrekken der schalen. Wanneer men het heeft over de salarissen, wordt in het algemeen te veel gezien naar het eindtractement, maar van zeer veel belang is toch ook het feit, in welk tempo men dat eind-salaris bereikt en op welk tijdstip. Wanneer men dit alles nagaat, moet men naar mijn meening tot de conclusie komen, dat deze H. B. B. L. in verschillende opzichten een verslechtering is, dat men zeer gezonde principes overboord geegooit heeft, met het gevolg dat men nu, populair uitgedrukt, met alle ellende zit.

Daarom heb ik van harte gesteund het denkbeeld van den heer Kerstens om tot een commissie te komen, die deze zaak in haar geheel opnieuw in beschouwing zal nemen. Men moet — de heer De Hoog betoogde het herhaaldelijk en ook gisteren zeide de heer Kerstens het — nu eens eindelijk rust krijgen; wij moeten zien te geraken tot een zekere stabiliteit. Ik geloof, dat wij dit punt vooral niet mogen onderschatten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik gebruik niet gaarne groote woorden, maar ik heb den laatsten tijd met vele ambtenaren gesproken en de indruk dien ik steeds kreeg en die niet geldt voor een bepaalde groep, maar voor het geheele ambtenarencorps is deze, dat men het vertrouwen in het salarisbeleid der Regeering verloren heeft. Als men met een ambtenaar praat over een herziening van het geheele salarissstelsel, die een ieder eigenlijk noodzakelijk acht, zegt hij: Moeten wij daarvoor nu eigenlijk wel pleiten? Per slot van rekening zal dat natuurlijk weer beteekenen, dat van het beetje dat wij hebben, nog wat afgenomen wordt. Als men een bevredigende regeling van de standplaatstoelagen suggereert, wordt hetzelfde argument gebruikt en zegt men: Wij beginnen met een standplaatstoelage, maar het eind van de zaak is, dat die toelage in een langer of korter tempo in mootjes wordt gehakt en dat er niets van overblijft.

Ik geloof, dat wij dit alles niet moeten onderschatten. Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, ik ben er niet vóór om groote woorden te gebruiken en te trachten, te alarmeeren. Maar als men overal opmerkt, — want het is niet alleen in dezen Raad, dat dit tot uiting wordt gebracht, maar ook bij herhaling daarbuiten — dat men het vertrouwen in de salarispolitiek der Regeering kwijt is, dan is dat een zeer ernstige factor; zeker in den zeer ernstigen tijd, dien wij op het oogenblik beleven en die naar mijn overtuiging nog vele jaren zal voortduren.

Ik zou daarom der Regeering met klem willen verzoeken haar medewerking te willen verlenen tot de instelling van een commissie zooals wij die vragen, een commissie, die naar mijn meening een geheel nieuwe commissie zal moeten zijn, een commissie, die frisch en onbevangen tegenover de zaak staat en die het aandurft desnoodig met een geheel ander stelsel te komen dan dat hetwelk wij op het oogenblik hebben. Wellicht zal blijken, dat het stelsel van de B. B. L. of de H. B. B. L. voor deze landen het juiste is; wellicht ook, dat men tot een heel ander stelsel komt.

(De heer Roep: Wij hebben al vijf frissche commissies gehad.)

En de heer Roep wil desondanks nog een zesde commissie hebben.

(De heer Roep: Maar een, die gebonden is.)

Daarom ben ik tegen het denkbeeld van den heer Roep, dat hij overigens met groote welsprekendheid heeft bepleit, om een commissie in te stellen, die een bindende opdracht zal hebben. Ik zou haar opdracht zoo algemeen mogelijk willen houden; ik zou zelfs verder willen gaan en wenschen, dat deze commissie het vraagstuk van de personeelsregelingen in zijn vollen omvang bestudeert en in haar studie ook betreft de kwestie van de pensioenen, de verloven en dergelijke meer. Immers, het is ook nog weer door den heer De Hoog betoogd, dat die kwesties van niet minder belang

zijn dan die van de bezoldigingen en als men slechts over een onderdeel gaat praten, heeft men geen overzicht van de positie der ambtenaren in haar geheel. Dat kan op het eerste gezicht zeer ingewikkeld lijken en er zullen menschen zijn, zooals de heer Roep, die twifelen aan het nut van commissies en die zullen zeggen: Wij komen er op die wijze nooit uit. Aan den anderen kant wil ik er dan op wijzen, dat er een recent voorbeeld is van een commissie, die in korten tijd niet alleen zeer moeilijke problemen onder de oogen heeft gezien, maar die ook tot een oplossing heeft gebracht, die vermoedelijk vrij bevredigend zal blijken. Dat is de commissie voor de suikerregelingen. Indien er één probleem was — en ik kan dit eenigszins beoordeelen, omdat ik jarenlang bij „de suiker” werkzaam ben geweest — dat moeilijk was en waarbij geen oplossing mogelijk leek, dan was het wel het suikervraagstuk. Wij hebben gezien, dat die commissie, aan de constructie waarvan groote aandacht is besteed, in een betrekkelijk zeer korten tijd is gekomen met regelingen, die dit vraagstuk tenvolle beheerschen en die ten aanzien van alle punten een oplossing trachten te geven. Er kunnen nog fouten aan kleven, maar het is een regeling — ik heb pas over Java gereisd en ik heb veel menschen hierover gesproken — die vrijwel voor ieder acceptabel is, al zou deze er wat van af en gene er wat bij willen hebben.

Ik zou de Regeering juist deze commissie als voorbeeld voor oogen willen houden. Zij bestond uit een zeer kleine werkgemissie met daaromheen een grootere commissie van buitengewone leden, gevormd uit belanghebbenden in deze zaak, die gehoord konden worden door de kleine werkgemissie. Die commissie is in een tijd van nauwelijks drie à vier maanden gekomen tot regelingen, die, — als men het vraagstuk eenigszins kent, zal men het beamen — een zóó breede basis hebben en het terrein zóó van alle kanten bestrijken, dat dit wel het beste bewijs is dat, mits de zaak goed is opgezet en mits men voor oogen houdt, dat er een oplossing moet komen, deze ook bereikt kan worden en wel binnen betrekkelijk korten tijd. Laten wij niet vergeten dat, al is over het werk in de afgelopen jaren dikwijls smalend gesproken, dat werk er toch in elk geval toe heeft geleid dat er ontzettend veel materiaal is verzameld, waarop de nieuwe commissie terug kan vallen, hetgeen het naar mijn meening mogelijk maakt, vrij snel tot een oplossing te komen.

(De heer Roep: Alleen om de vroegere stukken te lezen heeft men al twee jaar noodig!)

Een dergelijke beslissing behoeft niet grievend te zijn, noch voor de huidige bezoldigingscommissie, noch voor de Regeering, want — de heer Roep heeft zoojuist bij interuptie er nog eens op geattendeerd — het geldt hier een ontzettend moeilijk en ingewikkeld vraagstuk. Dat wij er met een bepaalde proeve nog niet onmiddellijk zijn is dus zeer wel aanvaardbaar.

Reeds vijf jaar lang gaat de menschheid telkens opnieuw met angst en beven een nieuw jaar tegemoet. De glans van het Kerstfeest en het Nieuwe Jaar wordt verduisterd door de gebeurtenissen, die men vreest dat komen zullen en die aldus haar schadenissen vooruit werpen.

Nu is er op het oogenblik een glimp van hoop die in de toekomst gloort. Ik weet niet of degenen, die hopen, dat er nu werkelijk spoedig een verbetering zal komen, gelijk hebben, maar in ieder geval is er eenige hoop, er is eenige ontspanning en dat was zeer noodig omdat de spanningen hier in Indië langzamerhand groot en onduelbaar werden. Is dit, zoo zou ik willen vragen het juiste moment om dien glimp van hoop weer van de zijde der Regeering te verduisteren door deze maatregelen?

De Regeering zal zeggen, dat Zij per slot van rekening het geld niet kan missen, dat door deze maatregelen bespaard zal worden, maar als men ziet, hoe men met kunst- en vliegwerk, door maatregelen hier en maatregelen daar, een besparing heeft gekregen die alles bij elkaar een bedrag van f 7

Behandeling van moties, ingediend n. a. v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

millioen zal opleveren en daartegenover stelt, dat onze schuldenlast thans f 1500 miljoen bedraagt; dat wij ieder jaar f 60 miljoen betalen aan rente, verschuldigd over die schuldenlast, dan, Mijnheer de Voorzitter vraag ik mij af, of het dan zoo erg is te zeggen: laten wij het verlies nemen en op het oogenblik niet verder gaan met maatregelen, die in verschillende opzichten bedenkelijk zijn en onrust teweegbrengen en laten wij trachten zoo spoedig mogelijk tot een principieele oplossing van het vraagstuk te komen.

De heer Weyer heeft gezegd, dat hij met de motie-Kerstens tot verwerping dezer voorstellen niet mee kan gaan, omdat hij niet kan beoordeelen in hoeverre de Regeering het geld dat Zij aldus hoopt te besparen, werkelijk kan missen. Maar dan wil ik er op wijzen, dat wij in dit college toch ook andere maatregelen hebben afgestemd omdat wij die onbillijk vonden, zonder ons te verdiepen in de financiële consequenties daarvan. Mijn fractie heeft gestemd tegen de pensioenkorting en tegen het rubberuitvoerrecht, omdat wij beide maatregelen onbillijk vonden; welnu, wij achten deze maatregelen ook in hooge mate onbillijk. Dan zeggen wij dat het geld in vredesnaam maar op andere wijze gevonden moet worden en als het niet gaat, moeten wij het verlies nemen in de hoop, dat wij er ten slotte toch nog wei zullen komen. Ik vind dit verlies trouwens niet zoo groot, als men in aanmerking neemt de enorme bedragen, die er in ieder opzicht tegenover staan.

Het is daarom ook, dat ik mijn steun heb gegeven aan de tweede motie-Kerstens, die in dezelfde richting gaat als waarin ik bij de begrootingsbehandeling heb gesproken, waar ik met zooveel woorden te kennen gaf, dat wij moeten trachten de begroting met alle geweld kloppend te maken en dat wij zeker niet moeten trachten, dit te bereiken door voortgezette kortingen op de salarissen. Ik heb mijn zienswijze bij de begroting reeds uitvoerig uiteengezet en ik kan

(Voorzitter.)

dus op het oogenblik volstaan met naar mijn woorden van toen te verwijzen.

Ik zou er tenslotte nog op willen wijzen, dat naar mijn overtuiging, al zit ik nog maar kort in dit college, van een uitspraak van dit college alleen iets te verwachten is, wanneer die uitspraak zoo unaniem mogelijk uitvalt. Wanneer die uitspraak uiteen zou vallen in tal van beslissingen, die elkaar wellicht onderling zouden tegenspreken, kan er onmogelijk eenige kracht van uitgaan. Zoo ooit, dan geloof ik, dat het hier noodig is, dat er eensgezindheid heerscht en dat wij iedere dreiging van versplintering tijdig moeten afweren.

Ik doe daarom een krachtig beroep op het college, om op welke wijze dan ook, hetzij dat de fractieleiders zich tevoren beraden, hetzij dat een bepaalde volgorde van stemming voor de in behandeling zijnde moties wordt vastgesteld, in ieder geval te trachten tot eensgezindheid te geraken, voortdurend voor oogen te houden de groote lijn, die door al deze zaken loopt en zich niet te laten verleiden tot het inslaan van allerlei zijwegen en aldus tenslotte de kracht, welke van een eenstemmige uitspraak kan uitgaan, te breken.

De **Voorzitter**: In aansluiting op den voorlaatsten zin, door den heer Verboom gesproken, deel ik mede, dat uiteraard de volgorde der stemmingen over de verschillende moties nader zal worden vastgesteld; ik wacht daarmede, totdat bekend zal zijn, welke moties eventueel zullen worden ingetrokken.

De eerste termijn van de zijde van den Volksraad aangaande het aan de orde zijnde onderwerp is hiermede geëindigd. Het regeeringsantwoord zal aanvangen op Maandag a.s. 9 uur v.m.

De vergadering wordt te 11.05 uur v.m. gesloten.

13e VERGADERING — MAANDAG 16 DECEMBER 1935.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling der onderwerpen **89** en **90**. — Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. **86**).

13e VERGADERING.

Vergadering van Maandag 16 Dec. 1935.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling der onderwerpen **89** en **90**. — Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. **86**).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosomodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Beets en Westerouen van Meeteren.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11 December 1935 Nos. 8 en 9 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de ordonnantie op de loonbelasting voor de Vorstenlanden (Ond. **90**);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. **89**).

De stukken zijn vermenigvuldigd en rondgedeeld.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 6 en 7 December 1935 Nos. 44 en 5 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht (Ond. **72**);
- b. de ordonnantie betreffende aanstelling van het personeel bij den Volksraad op 80% van de bezoldiging, bedoeld in Staatsblad 1934 No. 161.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 December 1935 No. 15 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting betreffende Afdeling IX der begrooting voor 1936 opgebrachte fondsen voor herstelling en uitbreiding van een gebouw van het Hoofdkantoor van Scheepvaart.

4. Als voren van 6 December 1935 No. 45 houdende vaststelling van een Regeeringsverordening ter verdere uitvoering van art. 3 der ordonnantie tot instelling van een registratiekantoor te Medan.

5. Als voren van 7 December 1935 No. 8 houdende ontzeggung aan Amin gelar Malim Soeleman van het verblijf in eenige residenties op Sumatra.

6. Rondschrjven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 7 December 1935 No. 2857b/A houdende toelichting op de nieuwe bepalingen betreffende het recht van vereeniging en vergadering.

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(**Voorzitter, Soetardjo.**)

De **Voorzitter:** Bij brief van 14 December is ter kennis van de leden gebracht, dat omtrent de door de Regeering ter behandeling aangeboden ontwerp-ordonnanties tot tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. **89**) en tot toepasselijkverklaring van de ordonnantie op de loonbelasting voor de Vorstenlanden (Ond. **90**), een zeer korte termijn van behandeling is gesteld. Zooals in den desbetreffenden brief is medegedeeld, is het eventueel alleen mogelijk, omtrent onderwerp **90** alsnog uitstel van behandeling aan de Regeering te verzoeken.

Aan de orde is de vraag of omtrent Ond. **90**, de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de ordonnantie op de loonbelasting voor de Vorstenlanden, aan de Regeering verlenging van den voor de behandeling gestelden termijn zal worden verzocht.

Ik meen, dat het, gezien den bescheiden omvang van het onderwerp, niet noodig is daaromtrent op verlenging van den behandelingstermijn aan te dringen.

Besloten wordt niet om verlenging van den voor de behandeling gestelden termijn bij de Regeering aan te dringen.

De **Voorzitter:** Het is de bedoeling, dat beide onderwerpen in de commissies worden onderzocht na afloop van de openbare behandeling der salarismoties.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ingediende moties betreffende de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen. (Ond. **86**.)

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Alvorens U het woord verleent aan den Regeeringsgemachtigde ter uitspreking van het Regeeringsantwoord, zou ik even willen terugkomen op de prealabele vraag, die ik de vorige week heb gesteld, zulks naar aanleiding van nieuwe gegevens, die in mijn handen zijn gekomen en welke ik van zooveel belang acht, dat ik daaromtrent gaarne eenigen uitleg van de Regeering zou willen ontvangen.

De **Voorzitter:** Ik wil U daartoe in de gelegenheid stellen, mits U het zeer kort maakt. Het ware beter geweest, indien U die vraag even tevoren aan mij had medegedeeld, zoodat ik haar aan den Regeeringsgemachtigde had kunnen overleggen, waardoor U van de Regeering een antwoord had kunnen krijgen, dat al tevoren was overwogen.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Ik had het zoeven in de zaal zoo druk met besprekingen, dat ik daarvoor helaas geen gelegenheid had dat te doen.

Mijnheer de Voorzitter: Ten einde een duidelijk beeld te geven van hetgeen ik hier straks in het kort ga voorbrengen, zou ik vooraf nog even het volgende in Uw herinnering willen roepen. Toen in het Bataviaasch Nieuwsblad van enkele dagen geleedende onrust tot uiting is gekomen, dat aan de gedachte maatregelen een begin van uitvoering was gegeven, heb ik mij onmiddellijk tot U gewend met de mededeeling, dat, mochten die geruchten waarheid bevatten, het in mijn voornemen lag daaromtrent een verzoek tot interpellatie in te dienen.

Nadat U zich met de bevoegde autoriteiten in verbinding had gesteld kwam dienzelfden dag nog een tegenspraak in de pers. Ik heb mij daarbij neergelegd; ik heb te dien opzichte niets meer ondernomen en heb de behandeling van de salarisvoorstellen in dit College afgewacht.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soetardjo, Voorz., Hoofdambt. v. Alg. Ambtenaarszaken.)

Sinsdien is echter, naar mij is medegedeeld, aan de betrokken ambtenaren van 's Lands kas een nieuwe instructie verstrekt vanwege het Departement van Financiën. Deze instructie — No. 23a — luidt als volgt:

„Mochten deze maatregelen eventueel, ook die bedoeld onder a, „— de regionale bezoldigingen —” en volgende geen voortgang vinden, waarvan U telegrafisch mededeeling zal worden gedaan, dan zullen eventueel alle terzake reeds genomen uitvoeringsmaatregelen ongedaan moeten worden gemaakt en zullen U telegrafisch eventueel verdere instructies worden verstrekt”.

Hieruit blijkt ten duidelijkste, dat oorspronkelijk inderdaad gedacht is aan de plannen reeds een begin van uitvoering te geven; ik stel er prijs op, dit hier te zeggen.

Er is echter meer en wel iets van ernstiger aard, dat wijst in de richting van de gegrondheid van de onrust bij het publiek en de ambtenaren.

Sinds de instructie aan de comptabele ambtenaren is verstrekt, is, naar ik vernomen heb, aan 3 Europeesche ambtenaren buitenlandsch verlof verleend. Deze Europeesche ambtenaren zullen in Januari a.s. de reis aanvaarden, maar hebben deze maand reeds een aanvraag om voorschot op hun verlofssalaris ingediend. Dat voorschot is verstrekt, doch tot een bedrag, dat 10% lager is dan het bedrag, waarop zij eigenlijk recht kunnen doen gelden.

Een dezer ambtenaren heeft, nadat hij heeft gereclameerd, de 10% van de bevoegde autoriteiten terugontvangen; de beide andere hebben de 10% echter nog niet ontvangen.

Hieruit blijkt dus weder overduidelijk, dat aan de maatregelen reeds een begin van uitvoering is gegeven en ik stel het daarom ten zeerste op prijs, daaromtrent nadere inlichtingen van de Regeering te ontvangen.

De Voorzitter: Omdat ik den inhoud van de vraag niet kende, heb ik U het woord verleend. Als het Uw bedoeling is, de rust te bevorderen, geloof ik niet, dat U dit heeft bereikt.

Het lijkt mij verder volstrekt niet onmogelijk, dat wanneer U eerst het regeeringsantwoord afgewacht had, Uw vraag achterwege was gebleven.

De heer Westerouen van Meeteren, hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! De belangwekkende beschouwingen, die het College van Gedelegeerden aan de voorgenomen maatregelen op het gebied der salarissen en loonen heeft gewijd, hebben een ruimer terrein bestreken dan dat waarop de Regeering gedacht had, Zich naar aanleiding van de door Haar gegeven uiteenzetting te zullen bewegen.

Bij het indienen van de ontwerp-begrooting voor 1936 is het voornemen kenbaar gemaakt om een besparing op salarissen en loonen te vinden ten bedrage van f 10 miljoen, waartoe verschillende maatregelen in overweging waren genomen, welke den Volksraad zijn medegedeeld.

De vraag of de beoogde besparing wel noodig was en zoo ja, of het onvermijdelijk moest worden geacht, daarvoor de salarissen aan te tasten en of niet andere wegen waren te vinden om het budgetair aspect te verbeteren, heeft bij die gelegenheid een onderwerp van ampele bespreking uitgemaakt.

Daarnaast werd uiteraard aandacht besteed aan de vraag of, aangenomen dat de salarispost niet onaangetaast kon blijven, de genoemde maatregelen daarvoor het meest aangewezen waren.

Het is deze laatste vraag, ten aanzien waarvan de Regeering noodig heeft geoordeeld een uiteenzetting in het College van Gedelegeerden te geven, zulks om de redenen, destijds in den Volksraad en thans in bedoelde uiteenzetting medegedeeld.

De Regeering heeft het noodig geacht, dit nog even in het licht te stellen omdat, nu de besprekingen in het College zich

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

niet beperkt hebben tot de bedoelde vraag, de Regeering Zich genoodzaakt ziet op sommige punten, welke zijn aangeroerd, niet met die uitvoerigheid in te gaan, die wellicht verwacht wordt. Het is geenszins uit gebrek aan deferentie tegenover het College dat de Regeering de bespreking van het treffen van eenige maatregelen op salarisgebied niet de geëigende gelegenheid vindt voor een behandeling van de keur van onderwerpen — waarvan ieder op zichzelf een zeer belangrijk vraagstuk is — die thans ter sprake zijn gebracht als: een betere verdeling der defensiekosten, verdergaande conversie, repudiatio van schulden, hulp van het Moederland, geldleening, uitvoerrecht op aardolieproducten, gebruik van de fondsen uit het rubberuitvoerrecht. De Regeering kan Zich dan ook moeilijk voorstellen dat dit van Haar verwacht wordt.

Het standpunt van de Regeering is duidelijk kenbaar gemaakt bij de begrootingsbehandeling en wordt door Haar onverkort gehandhaafd. Naar Haar oordeel is er ten deze geen alternatief en kan er geen sprake van zijn de door Haar noodzakelijk en redelijk geachte bezuiniging op den salarispost door een andere besparing te vervangen. Volkomen sluit Zij Zich ten deze aan bij de opmerking van den heer Sosrohadiakoesoemo dat, al zou Nederland een deel der Indische schuld op zich nemen, het dan nog, gezien de steeds dalende lijn van 's Lands inkomsten, niet mogelijk zou zijn den huidigen salarispost te handhaven.

Met nadruk is bij die gelegenheid naar voren gebracht dat een gezonde financieele situatie nog lang niet bereikt is en dat derhalve het streven krachtig voortgang moet vinden zoowel naar versterking der middelen als naar een beperking der uitgaven.

Uit het vorenstaande volgt dat tegenover de motie van de heeren Kerstens, Verboom en Ratu Langie strekkende dat eerder dan tot de nieuwe salarisregelingen overgegaan worde tot maatregelen als gevraagd in de bij de begrootingsbehandeling ingediende motie betreffende den schuldenlast een afwijzend standpunt moet worden ingenomen.

In dit verband mag niet onvermeld blijven dat het in de eerste helft van dit jaar in verschillende kringen tot uiting gekomen gevoelen, alsof de eerste verschijnselen van een economisch herstel der Indische volkshuishouding reeds zouden zijn aan te wijzen en een gunstige invloed daarvan zou worden afgespiegeld op de Landsfinanciën, v.z.v. dit laatste betreft in de feiten nog geen steun heeft kunnen vinden.

Kans op meevallers, waarover de heer Kerstens heeft gesproken, is uiteraard nooit uitgesloten, maar evenmin kans op tegenvallers, zoodat voor een optimisme dat er toe zou kunnen leiden de ambtenaarssalarissen thans ongemoeid te laten geen aanleiding bestaat. Verder op de in dit verband door het geachte lid gestelde vragen ingaan kan de Regeering Zich tot Haar leedwezen thans niet veroorloven.

De noodzaak van bij de indiening der ontwerp-begrooting voorgenomen maatregelen ter verbetering van het budget is thans zeker niet minder klemmend dan een half jaar geleden.

Het moet derhalve duidelijk zijn dat van een onaangetaast laten van den salarispost onder deze omstandigheden naar het oordeel der Regeering alleen dan sprake zou kunnen zijn wanneer Zij de overtuiging had dat inderdaad, gelijk Zij van verschillende kanten heeft moeten hooren, thans ten opzichte van de aantasting der salarissen de uiterste grens zou zijn bereikt.

Ware dit inderdaad zoo, de Regeering zou zeker niet aarzelen, ondanks den financieelen nood, Zich van alle verdere maatregelen op dit gebied te onthouden. Verwijten dat Zij te gemakkelijk de bezuiniging zoekt in vermindering van de inkomsten der ambtenaren, moet Zij volstrekt afwijzen. Dat de Regeering Zich voortdurend nauwgezet rekenschap geeft van wat ten deze mogelijk en redelijk is, kan toch wel zeer duidelijk blijken uit het uitgebreid plaatselijk onderzoek dat is ingesteld, voordat de regionale bezoldigingsregeling werd ontworpen,

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

zoomede uit het feit, dat de Regeering een aanzienlijk bedrag heeft laten vallen op de f 10 miljoen die als besparing op de salarissen noodig werden geacht.

Het behoefte nauwelijks gezegd dat de Regeering Zich zeer wel kan voorstellen dat de vele maatregelen die de laatste jaren getroffen moesten worden ter vermindering van de inkomsten der Landsdienaren niet aangenaam zijn voor de betrokkenen. Ook is het begrijpelijk dat velen die hun levenswijze op een bepaald inkomen hebben ingesteld zich niet terstond kunnen realiseeren hoe zij met minder kunnen rondkomen. Doch de Regeering moet toch ook rekening houden met het feit, dat nog geen salarisverlaging heeft plaats gehad, waar niet een ten minste even groote daling van de kosten van levensonderhoud tegenover stond. Op dit punt kom ik straks nog terug.

Voor de Regeering is dus volstrekt onaannemelijk dat de tegenwoordige salarissen thans reeds tot een dusdanig laag peil zouden zijn gedaald dat iedere verdere aantasting uitgesloten zou zijn.

Gelijk reeds gezegd, is de Regeering ten volle doordrongen van de beteekenis van een inkomstenverlaging voor een gezin dat zijn uitgaven op het bedrag van die inkomsten heeft ingesteld. Men hoede er zich echter voor, in overdrijving te vervallen.

Men hoefde de laatste weken het oor waarlijk niet te luisteren te leggen om in alle toonaarden te vernemen hoe het Gouvernement als werkgever te kort schiet en in welke hopelooze omstandigheden de landsdienaren door de salarismaatregelen der Regeering worden gebracht. Ook in dit College zijn deze stemmen gehoord. Er mag evenwel van Regeeringswege toch wel met eenigen nadruk op gewezen worden dat in de zeer ernstige omstandigheden van de laatste jaren de Indische Gouvernementsambtenaar — al is hij uiteraard niet gespaard gebleven — toch nog een positie heeft die velen hem benijden. Als de heer Prawoto een tegenstelling maakt tusschen den ambtenaar en den niet-ambtenaar, waarvan de eerstgenoemde het zooveel zwaarder te verduren heeft omdat hij dubbel getroffen wordt, n.l. èn door salarisverlaging èn door belastingverhooging, dan kan de Regeering Zich moeilijk voorstellen dat Zij de eenige is die met klem tegen een dergelijke voorstelling van zaken opkomt.

Hoewel dus voor de Regeering geen aanleiding was, te twijfelen of verdere salarisverlaging redelijkerwijs wel te dragen zou zijn, heeft Zij heel zeker willen zijn hieromtrent en aan de ontworpen regionale bezoldigingsregeling, welke inderdaad voor de daaronder vallende ambtenaren een belangrijke verlaging van inkomsten zou medebrengen, is dan ook het boven reeds genoemd plaatselijk onderzoek voorafgegaan, waarbij over de aan de regionale ambten te verbinden bezoldigingen uitgebreide besprekingen zijn gehouden. Het resultaat hiervan, waaromtrent mijn mede-Regeeringsgemachtigde een nadere uiteenzetting zal geven, is geweest dat de beoogde salaris vermindering in den voorgestelden vorm ten volle verantwoord kan worden geacht.

Een punt dat door verscheidene leden is aangeroerd en ook aan enkele moties ten grondslag heeft gestrekt, is of de sinds eenige maanden waargenomen prijsstijging wellicht reden kan opleveren om thans niet tot eenige inkomstenvermindering over te gaan.

Het hier gesignaleerd verschijnsel is der Regeering zeker niet ontgaan. Inderdaad is de laatste maanden eenige stijging in de prijzen van sommige artikelen waargenomen. In hoeverre deze zich zal bestendigen is niet te voorspellen; hiervoor bestaat nog te weinig zekerheid omtrent de oorzaken, welke aan deze stijging ten grondslag liggen. Naast plaatselijke omstandigheden die hierop wellicht invloed hebben, geven de laatste wereldstatistieken ook reden om aan te nemen dat van een verbetering van de wereldconjunctuur sprake is en dat rekening zou kunnen worden gehouden met de mogelijkheid van een verdere prijsstijging in langzaam tempo.

Hieruit mag echter geenszins de conclusie worden getrokken dat het eenigszins hoopvoller aspect van de wereldmarkt ook dadelijk invloed zal hebben op de prijzen der verbruiksartikelen hier te lande.

In de eerste plaats toch volgen de prijzen der verbruiksartikelen in den detailhandel slechts vertraagd die in den groothandel, in de tweede plaats moet rekening worden gehouden met de omstandigheid, dat de door de Regeering reeds vroeger getroffen maatregelen een stijging der prijzen hebben geventiceerd en min of meer gefixeerd.

Een prognose van het verloop der detailprijzen van de voor het levensonderhoud benodigde goederen voor de naaste toekomst is op grond van genoemde redenen dan ook niet te geven. In ieder geval is er geen reden om te verwachten dat in de eerstvolgende zes maanden zich een duidelijke tendenz zal demonstreeren tot stijging der kosten van het levensonderhoud der diverse ambtenarengroepen, welke voor de te volgen salarispolitiek beslissend zou zijn.

Verder spreekt het wel vanzelf dat de salarissen der Landsdienaren zoodanig moeten zijn dat daarin de mogelijkheid moet zijn verdisconteerd om zelfs een eenigszins belangrijke stijging in de prijzen van hun dagelijksche behoeften te kunnen dragen zonder dadelijk in te groote moeilijkheden te geraken.

Dat deze mogelijkheid aanwezig is kan blijken uit de door het Centraal Kantoor voor de Statistiek gemaakte berekeningen van de daling der kosten van levensonderhoud, waarvan van Regeeringswege reeds melding werd gemaakt bij de behandeling in den Volksraad van het wetsontwerp inzake verdergaande pensioenskorting.

Genoemd kantoor heeft de daling van de kosten van levensonderhoud berekend voor vier groepen van overheidsdienaren te Batavia van Januari 1929 — het tijdstip gelegen aan het einde van de hausseperiode — en October van dit jaar. Deze vier groepen betreffen onderscheidenlijk landsdienaren met een B. B. L.-salaris van f 55, f 160, f 400 en f 1 000 's maands en de cijfers hebben betrekking op de kosten van levensonderhoud van een gezin met twee kinderen, waarvan één schoolgaand. Ik moge U verzoeken, Mijnheer de Voorzitter, het betrekkelijk staatje als noot in de Handelingen wel te willen doen opnemen.

De **Voorzitter**: Hiertegen bestaat geen bezwaar *).

De heer **Westerouen van Meeteren**, hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken: Waarop de uitkomst van deze berekening neerkomt kan ik dadelijk mededeelen. Het blijkt dat de daling der kosten van levensonderhoud voor bedoelde vier groepen onderscheidenlijk 47, 39, 38 en 35½% heeft bedragen, zoodat het wel duidelijk is, in de eerste plaats dat deze daling verder is gegaan dan de salarisverminderingen en in de tweede plaats dat, zelfs al zou de prijsstijging tot 10% oploopen, de verhouding tusschen de daling van bedoelde kosten en die der salarissen nog aan den gunstigen kant zou zijn.

*) DALING KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD
1929: 100

	Jan. '29	Oct. 1932	Eind 1933	Jan. 1935	Oct. 1935
I	100	66	62	58	53
II	100	78	72	64	61
III	100	77	70	63½	62
IV	100	81	74	66½	64½

I } De cijfers hebben betrekking op de kosten van levensonderhoud
II } van een gezin met twee kinderen waarvan één schoolgaand
III } waarvan het hoofd in 1929 een salaris genoot van respectievelijk
IV } f 55, f 160, f 400 en f 1 000.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

Den heer Soetardjo kan in verband met zijn verzoek om overlegging van verschillende gegevens worden medegedeeld, dat bij deze berekening bepaaldelijk ook met de cijfers van het door hem bedoeld in 1932 gehouden budget-onderzoek rekening is gehouden. Uit het overgelegd staatje zal het geachte lid dan ook blijken dat daarin o.m. is aangegeven de daling der kosten van levensonderhoud in October 1932, toen het budget-onderzoek gehouden werd.

Tegenover het standpunt om thans tot geenerlei maatregel op salarisgebied over te gaan moet de Regeering op grond van het voorgaande dan ook een volstrekt afwijzend standpunt innemen.

Dit denkbeeld is naar voren gebracht in een motie, welke in verband hiermede bespreking behoeft, nl. die van de heeren Kerstens, Verboom en Van Helsdingen (stuk 5), waarin tevens er op wordt aangedrongen om een commissie in het leven te roepen, die in zoo kort mogelijke tijd, maar in elk geval met rustig beraad, een geheel nieuw, bij de eischen des tijds en des Lands passend salarissstelsel zal ontwerpen.

De Regeering kan de verzekering geven, dat Zij tegen het denkbeeld van een salarisherziening op zichzelf geenerlei bezwaar zou hebben en evenmin om dit belangrijk vraagstuk commissoriaal te maken, indien Zij de overtuiging had dat zulk een herziening urgent was.

Het is evenwel nog geen twee jaren geleden dat een salarisherziening heeft plaats gehad. De H. B. B. L. is zeker niet vlekkeloos, evenmin als de B. B. L. dat ooit geweest is, maar de Regeering acht het niet wel denkbaar dat een salarissstelsel zou kunnen worden gevonden, dat inderdaad aan alle eischen zal voldoen. Tot een opdracht aan een Commissie als bedoeld, behoort Haars inziens dan te worden overgegaan, wanneer de Regeering het bestaand salarissstelsel zóó weinig meer in overeenstemming acht met de tijdsomstandigheden, dat daarmede niet langer kan worden gewerkt. Zulks is met de huidige regeling niet het geval. Doorslaande motieven waarom de H. B. B. L. niet te handhaven is en waarom een nieuw stelsel verkieslijk zou zijn, heeft de Regeering niet aangetroffen. Wel zijn eenige desiderata geuit, die ook vroeger reeds onder de oogen zijn gezien en waaraan toen geen gevolg is gegeven, zodat deze op zichzelf zeker geen reden kunnen opleveren om een algeheele salarisherziening in overweging te nemen.

Ook de Regeering betreurt het dat telkens wijzigingen moeten plaats hebben, maar Zij acht dit onvermijdelijk in deze tijdsomstandigheden. Zij kan Zich niet voorstellen dat een andere salarisregeling, hoe geperfectioneerd ook, niet aan herhaalde wijzigingen onderhevig zou zijn geweest.

De moeilijkheden, een nieuw salarissstelsel te ontwerpen, worden naar het voorkomt door de voorstellers van de onderwerpelijke motie onderschat. Zeker is dat daarmede zóóveel tijd is gemoeid, dat de Regeering Zich onmogelijk zou kunnen binden in dat tijdsverloop van iederen nieuwen salarismaatregel af te zien.

De Regeering moet dan ook deze motie onaannemelijk achten en Zij zou den voorstellers in overweging willen geven haar in te trekken.

In aansluiting hierop moet de motie van de heeren Roep, Prawoto en Kan bespreking vinden, waarin ook op een nieuw salarissstelsel en de instelling van een Commissie wordt aangedrongen, maar op een wijze die in ieder geval meer waarborgen geeft dat zulk een regeling inderdaad binnen een niet te langen tijd tot stand komt, aangezien deze Commissie dadelijk zou moeten worden aangegeven hoe het door haar te ontwerpen salarissstelsel behoort te zijn. Ook ten opzichte van de in den tusschentijd te treffen maatregelen wordt in deze motie een soepeler standpunt ingenomen, daar de voorstellers de mogelijkheid van een algemeene korting op 1 Juli 1936 in verband met de algemeene prijsstijging nader in beschouwing willen zien genomen.

Het behoeft geen betoog, in verband met hetgeen zoeven is opgemerkt, dat dit laatste ook in dezen vorm niet kan worden aanvaard. En wat de instelling betreft van een Commissie met

een bepaald scherp omschreven opdracht, als in de rede van den heer Roep bepleit, ook dit denkbeeld kan de Regeering niet overnemen. Een salarissstelsel, als in de motie is aangegeven, is geenszins a priori verwerpelijk en het zal den voorstellers niet onbekend zijn dat een soepel stelsel als dat van de H. B. B. L. de mogelijkheden bevat om geleidelijk in de door hem gewenschte richting te gaan. Maar aangenomen, dat met bekwaam spoed een nieuw stelsel geheel als de onder-teekenaars van deze motie dit wenschen in elkaar kan worden gezet, dan komt men daar voor het oogenblik toch niet veel verder mee, daar de huidige samenstelling van de ambtenaren-corpsen toch eerst met zulk een nieuw stelsel in overeenstemming zou moeten worden gebracht.

De Regeering staat dus afwijzend tegenover ieder denkbeeld dat strekt om de onderwerpelijke maatregelen uit te stellen in afwachting van een algeheele salarisherziening. Ter nadere toelichting hiervan strekke nog het volgende.

Uiteraard heeft de Regeering Zich afgevraagd bij het vernemen van den van verschillende zijden geuiten wensch om tot zulk een salarisherziening te besluiten, wat in de thans ter tafel liggende voornemens hiertoe heeft geleid.

En dan geloof ik niet ver mis te tasten met de veronderstelling, dat het denkbeeld om een nieuw salarissstelsel te ontwerpen zeer nauw verband houdt met de door de Regeering kenbaar gemaakte voornemens met betrekking tot de regionale bezoldigingsregeling.

Duidelijk toch is gebleken dat verschillende leden het standpunt innemen: aan de salarissen moet wat worden gedaan, maar niet op deze wijze!

Het is daarom noodzakelijk thans hierover een en ander mede te deelen.

Zooals in de Regeeringsuiteenzetting betreffende de regionale regelingen reeds tot uiting is gebracht, heeft de vaststelling dezer regelingen in de eerste plaats ten doel, om te voorzien in de aanvulling van een leemte, welke bij de invoering van de H. B. B. L. is ontstaan. Feitelijk hadden deze regelingen reeds toen moeten zijn vastgesteld. Bij de behandeling van het ontwerp der H. B. B. L. is van de zijde van den Volksraad zelfs opgemerkt dat het betreurd werd dat voor de verdere uitwerking van het regionale stelsel destijds geen tijd beschikbaar is geweest.

(De heer Soetardjo: Van wie was die opmerking?)

De Regeering heeft destijds toegezegd dat in deze leemte zou worden voorzien en heeft er toen reeds dadelijk melding van gemaakt, dat het ging om de vaststelling van bijzondere regelingen voor bepaalde gebieden — geen plaatsen dus — ten aanzien van ambten die niet, of slechts binnen die gebieden verplaatsbaar zouden zijn. Bovendien werd toen reeds aangegeven dat de adviezen van de hoofden van gewestelijk bestuur bij de verdere uitwerking en vaststelling dier regelingen van veel gewicht zouden zijn.

Verder moge dan in aansluiting hieraan er voor zoover noodig nog op gewezen, dat bij de behandeling van het ontwerp der H. B. B. L. in den Volksraad door den heer Soeroso een motie werd ingediend tegen het denkbeeld tot vaststelling van bedoelde regionale regelingen, een motie die met groote meerderheid door den Volksraad in pleno werd verworpen.

Wanneer de Regeering dat alles bedenkt, Mijnheer de Voorzitter, dan kan het moeilijk verwondering wekken dat het een groote teleurstelling voor Haar is geweest dat de leden van het College van Gedelegeerden, voor zoover zij zich over dit onderwerp hebben uitgesproken, dit zonder uitzondering in afkeurenden zin hebben gedaan.

(De heer Soetardjo: Het College is er ook niet in principe tegen, maar wel tegen de uitvoering.)

Een groote teleurstelling, waar de Regeering juist dezen maatregel beschouwt als een die, in het juiste licht gezien, in zulk een belangrijke mate kan bijdragen tot verbetering van de salarisverhoudingen.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

Er is hier evenwel een heel belangrijk lichtpunt.

En dat is dit, Mijnheer de Voorzitter, dat de bezwaren niet gaan tegen het beginsel, dat aan de regionale regelingen ten grondslag ligt. De instemming daarmee is zeer algemeen tot uiting gekomen. Het is tegen de wijze waarop aan dit juist beginsel uitvoering is gegeven, dat bezwaren bestaan en dan ook zeer ernstige.

Waar in zoo vele gevallen de Regeering met voorstellen in het College moet komen, die principieele bezwaren ontmoeten, daar acht de Regeering het feit dat het beginsel van een regionaal bezoldigingsstelsel weinig aantasting heeft gevonden zóó belangrijk, dat het Haar niet wel denkbaar voorkomt dat hier een kloof bestaat welke niet overbrugd zou kunnen worden.

In ieder geval zou het wel zeer te betreuren zijn als de invoering van een maatregel, die een beginsel invoert waarmee zooveel instemming is betuigd, thans voor onbepaalde tijd zou worden verschoven in afwachting van de totstandkoming van een geheel nieuw salarissstelsel met annex daaraan andere herzieningen als nieuwe verlofsregeling, pensioenregeling, enz., gelijk de heer Verboom dat heeft aangegeven.

Nu zal men zeggen: wat baat een juist beginsel als de uitvoering zooveel te wenschen overlaat? Daartegenover mag gesteld in de eerste plaats dat wat hier aan het College is voorgelegd, gelijk dan ook duidelijk tot uiting is gebracht, niet een stelsel beoogt te geven dat reeds geheel is voltooid, maar dat nog verder uitgebouwd en verbeterd zal moeten worden. Deze verdere uitbouw, met daaraan gepaard gaande correctie, zal evenwel geleidelijk plaats moeten hebben en behoeft geen reden te zijn om de invoering voorshands van de hand te wijzen. En in de tweede plaats dat de Regeering Zich sterk maakt dat bij nadere toelichting veel van de ingebrachte bezwaren zullen vervallen, althans zullen blijken niet zoo klemmend te zijn als zij thans schijnen.

Juist wijl het niet gemakkelijk was deze regeling in een kort bestek schriftelijk uiteen te zetten, heeft de Regeering gemeend in dit speciale geval ter voorlichting van het College een bijzondere voorziening te treffen door naast den gewonen Regeerings-gemachtigde daarvoor mede aan te wijzen het Lid-Secretaris der Bezoldigingscommissie die, na hetgeen reeds tevoren aan dit onderwerp was verricht, sinds Mei van dit jaar speciaal belast is geweest met het samenstellen van de onderwerpelijke regeling en persoonlijk daarvoor uitgebreide plaatselijke onderzoeken heeft gehouden.

Mochten na de door mijn mede-Regeerings-gemachtigde te geven nadere uiteenzetting nog bezwaren blijven, dan zullen deze uiteraard een onderwerp van voortdurende aandacht vormen en zal daarmee bij de verdere uitwerking van het stelsel rekening worden gehouden.

In ieder geval wenscht de Regeering zeer uitdrukkelijk op te komen tegen de gedachte, welke hier en daar tot uiting is gekomen, dat de noodzaak om een dadelijke belangrijke besparing te verkrijgen ertoe geleid heeft een regeling te willen invoeren, voor de juistheid waarvan Zij niet instaat en waarin met de belangen van de daarbij betrokkenen onvoldoende rekening is gehouden.

De Regeering heeft bij nadere overweging besloten hiervan te doen blijken door een zeer aanzienlijk deel van deze dadelijke bezuiniging op te offeren.

In de uiteenzetting is medegedeeld, dat de achteruitgang in salaris op zoodanige wijze zal plaats hebben dat met 1 Januari a.s. een vermindering met 10% plaats heeft en dat deze met 1 Juli d.a.v. tot 15% zal worden opgevoerd.

De Regeering heeft dit voornemen in dezer voege gewijzigd dat de vermindering met 1 Januari slechts 5% zal bedragen, zonder verhooging van dit percentage in den loop van het jaar.

Dat een dadelijke salarisvermindering met 5% de grenzen der redelijkheid te boven zou gaan, zal wel niet worden volgehouden. Waar de Regeering niet voornemens is vóór 1937 verdergaande terugbrenging naar het regionaal peil te doen plaats hebben, geeft dit tevens gelegenheid om, indien nog blijkt dat

in eenig opzicht met de nieuwe salarisregelingen te ver is gegaan of anderszins correcties moeten plaats hebben, deze in den geheelen loop van het volgend jaar te doen geschieden zonder dat betrokkenen reeds aan een te ver gaande inkomstenvermindering zijn onderworpen. Het College zal hieruit kunnen blijken, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering met groote zorgvuldigheid tegen de mogelijkheid van te ver gaande inkomstenvermindering wil waken. Hierbij moge er op gewezen worden dat, gezien verschillende uitingen welke in het College zijn vernomen, een dadelijke algemeene salariskorting met intrekking van de ontworpen regionale bezoldigingsregelingen over het algemeen minder bezwaar zou hebben ontmoet dan het geval is geweest met deze regelingen. Hoewel de Regeering met een betrekkelijk lage korting een grootere besparing op de personeelsuitgaven zou hebben verkregen, zoo meent Zij niettemin aan de invoering der regionale regelingen de voorkeur te moeten geven. Hiertoe heeft niet alleen geleid de overtuiging dat, bezien uit een oogpunt van bezoldigingspolitiek, het regionale op een zeer gezonde gedachte berust, maar ook in ruimer verband beschouwd dit stelsel geheel in de lijn ligt van een goede bestuursontwikkeling van Nederlandsch-Indië. Ook op het gebied der bezoldigingen toch kunnen vele bemoeiingen meer dan tot dusver het geval is geweest, gaandeweg van de centrale naar de gewestelijke overheid worden overgebracht.

Het voor het overige aan mijn mede-Regeerings-gemachtigde overlatende het vraagstuk der regionale bezoldigingen nader te belichten, kom ik thans tot den tweeden maatregel, de overbrenging van betrekkingen naar het Maandloondersreglement.

Dat de heeren Soeroso, Soangkoepon en Thamrin aanleiding hebben gevonden een motie in te dienen met de strekking om geen betrekkingen naar het Maandloondersreglement over te brengen, heeft de Regeering bevreemd, waar Zij toch Haar aanvankelijk voornemen om ruim 200 betrekkingen naar genoemd reglement te doen overgaan, beperkt heeft tot een 27-tal, waarvan nog verscheidene éénmansbetrekkingen.

Aangenomen moet worden dat de voorstellers in beginsel bezwaar hebben tegen het instituut der maandloonders. De Regeering moet evenwel Haar bij verschillende gelegenheden en laatstelijk bij de behandeling der begroting voor 1936 (Handelingen blz. 503) uitvoerig uiteengezette opvatting handhaven dat er meerdere betrekkingen zijn waarover de staat van vast landsdienaar, met alle daaraan verbonden voordeelen, niet geëigend is. Ook toen reeds is medegedeeld dat niet juist is wat thans opnieuw door den heer Soangkoepon naar voren is gebracht, dat de maandloonders op hun ouden dag door de Regeering „aan hun lot worden overgelaten”. Zij hebben na voltooiing van hun diensttijd aanspraak op een onderstand, welke geheel het karakter draagt van een pensioen.

(De heer Soangkoepon: Krijgen zij dien onderstand ook altijd?)

Ja zeker.

Er bestaat ten opzichte van de positie der maandloonders blijkbaar nog veel misverstand. De heer Ratu Langie heeft gesproken over het leed dat de hierbij betrokkenen wordt toegebracht doordat zij hun pensioensaanspraken verliezen. Ook dit is niet juist; zij die van een H.B.B.L.-betrekking naar een maandloondersfunctie overgaan, behouden hun pensioensaanspraken.

Kan dus de Regeering het tegemoetkomend standpunt, door haar ten opzichte van dezen maatregel ingenomen, onmogelijk zoover doorvoeren dat Zij met deze motie zou kunnen medegaan, daarnaast zijn door eenige leden nog bezwaren aangevoerd tegen de overbrenging van bepaalde betrekkingen.

Eenige leden hebben een lans gebroken voor de bestuurschrijvers. De heer Prawoto heeft een vergelijking gemaakt met de politieagenten, waarbij ik het geachte lid erop moge wijzen dat de niet onder verband dienende agenten reeds bij de invoering van het Maandloondersreglement daaronder zijn gebracht.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

(De heer Prawoto: Wel de onder verband in dienst zijnde agenten).

Inderdaad. Dat de bestuurschrijver in de binnenlanden nog tot de kleine prijaji's wordt gerekend kan juist zijn. maar ik moge de aandacht van het geachte lid vestigen op een niet door hem geciteerden zin uit de Regeeringsmededeeling waar gesproken wordt over aanvangsbetrekkingen die onder het Maandloonersreglement vallen, terwijl bij bevordering wordt overgegaan in een H. B. B. L.-betrekking.

(De heer Prawoto: Dat kunnen volontairs zijn).

Alleen dus de bestuurschrijver die geheel ongeschikt is voor iedere promotie blijft maandlooner; zoodra hij schrijver 1ste klasse wordt, gaat hij over naar de H. B. B. L.

(De heer Soetardjo: Dat spreekt vanzelf).

De Regeering vertrouwt dat ook de bezwaren van den heer Roep tegen de overbrenging van den hier besproken functionaris naar het Maandloonersreglement hiermede zullen zijn opgeheven.

De heer Sosrohadikoesoemo heeft gepleit voor de ambten bij den Pandhuisdienst. Het geachte lid kan worden verzekerd dat deze overbrenging met instemming van den betrokken Dienstchef is geschied. Ook hier geldt, dat de betrokkenen bij bevordering tot schatter in een H.B.B.L.-ambt komen.

Van den heer De Hoog had de Regeering eigenlijk eenige voldoening verwacht over het feit dat de dreigende overgang naar het Maandloonersreglement van zulk een groot aantal personen is afgewend en in hun huidige functie thans de opneming in vasten dienst voor hen openstaat.

Voor het geval dat het niet uiting geven daarvan hieraan toe te schrijven is, dat het geachte lid nog eenigszins in twijfel verkeert of de opneming in vasten dienst voor betrokkenen openstaat kan hem worden medegedeeld dat het inderdaad in het voornemen ligt, spoedig een daartoe strekkend rondschrijven te doen uitgaan. Voor een tegemoetkoming aan betrokkenen in de stortingen aan de fondsen ziet de Regeering in dit geval werkelijk geen aanleiding.

De aantasting der overgangsbezoldiging heeft over het algemeen weinig bezwaar ontmoet. De heeren Kerstens en Ratu Langie hebben eenige bedenkingen geopperd, waarbij het laatste geachte lid gesproken heeft van ambtenaren die misschien 50% van hun inkomsten zullen verliezen. Waar evenwel gedurende 4 jaar telkens slechts 10% van een steeds kleiner wordend bedrag wordt ingehouden, zou iedereen, die meer dan 35% van zijn traktement aan overgangsbezoldiging geniet, behoudens wat daarboven gaat, zoodat het door den heer Ratu Langie bedoeld geval zich niet kan voordoen.

De Regeering heeft evenwel gemeend ten deze nog wat verder te kunnen gaan. In verband met Haar beslissing dat de regionale krachten met ingang van 1 Januari a.s. slechts 5% in inkomsten zullen achteruitgaan, heeft Zij er geen bezwaar tegen dat eenzelfde gunstige bepaling ook ten aanzien van de overgangsbezoldigingen zal gelden. Derhalve zal slechts 4 maal 5% worden ingehouden en blijft het restant behouden. Hieraan kan worden toegevoegd dat, gezien het zeer gering aantal hooge overgangsbezoldigingen, deze tegemoetkoming in de financiële resultaten van den maatregel weinig verandering brengt.

In verband met het vorenstaande kan de Regeering geen voldoende aanleiding vinden voor de door den heer De Hoog, daarin bijgevalen door den heer Rep, nog bepleite tegemoetkoming, hierin bestaande dat ieder jaar opnieuw zal worden overwogen of een verdergaande afschaffing geboden blijft. Reeds in 1937 zullen de overgangsbezoldigingen door het inloopen bij periodieke weddeverhoogingen en promotie aanzienlijk zijn gereduceerd; de onderwerpelijke bezuinigingsmaatregel heeft in hoofdzaak zijn betekenis voor 1936.

Thans gekomen tot de bespreking van de overgangskorting, waarvan de afschaffing thans — behalve door den heer De Hoog — met evenveel kracht is bepleit als zij werd bestreden bij de begrootingsbehandeling, is het standpunt van de Regeering in de uiteenzetting duidelijk aangegeven.

De heer Van Helsdingen heeft bij de mondelinge toelichting van de door hem met de heeren Kerstens en Kan ingediende motie, gesproken over de mogelijkheid dat twijfel zou worden geuit aan de waarde van de door de Regeering gedane verklaring dat de overgangskorting niet langer dan een jaar zal worden gehandhaafd. Deze opmerking heeft Haar van het geachte lid eenigszins verwonderd.

In de H. B. B. L. is inderdaad destijds de bepaling opgenomen dat de overgangskortingen slechts tot 1 Januari 1936 gehandhaafd zouden blijven en deze bepaling ziet de Regeering Zich thans genoodzaakt te wijzigen, zooals ook andere wijzigingen in vastgestelde salarisregelingen ten nadeele van de betrokkenen herhaaldelijk moeten plaats hebben. Dat de Regeering tot zulke wijzigingen moet overgaan wordt door Haar ook betreurd, doch het is niet juist, hier een vergelijking te maken met een uitdrukkelijke toezegging dat een bepaling niet ten nadeele van betrokkenen gewijzigd zal worden, gelijk thans in de Regeeringsmededeeling is vervat.

Het geachte lid kan nog worden medegedeeld, dat inderdaad een overweging is geweest om de overgangskorting te handhaven, dat door en overgangsbezoldiging te verminderen en overgangskorting een jaar te bestendigen — welke beide maatregelen werden geoordeeld aan een algemeene salariskorting te moeten vóórgaan — en genoeg te nemen met het niet ten volle bereiken van f 10 miljoen, bedoelde algemeene korting achterwege zou kunnen blijven.

De Regeering ziet geen reden de overgangskorting geheel te doen vervallen. Zij heeft evenwel gemeend ook hier tot een belangrijke tegemoetkoming te kunnen overgaan, door overeenkomstig het door den heer Van Helsdingen subsidiair aangegeven denkbeeld, de overgangskorting in 1936 slechts voor de helft op te leggen, terwijl zij met 1 Januari 1937 geheel zal vervallen. Hiermede is ook tegemoetgekomen aan de suggestie van ongeveer gelijke strekking van den heer Roep.

Ten slotte moet bij de bespreking van dit onderwerp nog bezwaar gemaakt worden tegen de opmerking van den heer Kerstens, dat de Regeeringsmededeeling ten opzichte van het advies der Commissie voor georganiseerd overleg ten deze een minder juiste voorstelling van zaken geeft. Het advies dier commissie is volkomen juist weergegeven.

Wat ten slotte de vermindering van maand- en dagloonen en geleidelijke afschaffing van overgangsloonen betreft, ook hier is de Regeering nog tot eenige mitigatie overgegaan. De maandloonen zullen op 1 Januari a.s. met 5% in plaats van 10% achteruitgaan en de inkomsten der werklieden met 10% in plaats van 15%.

Thans vallen alleen nog eenige op zichzelf staande opmerkingen te beantwoorden. De heer De Hoog heeft een betoog geleverd ten gunste van de invoering van een ouderdomspensioen. De Regeering ziet hiertoe evenwel voorshands op grond van financiële bezwaren geen voldoende aanleiding.

Verder is, door de heeren Verboom en Van Helsdingen, gesproken over de handhaving van de parallelschalen voor nieuw in dienst tredende krachten. De Regeering heeft gemeend dat bij het brengen van salarissen op regionaal peil, daarmede de handhaving der parallelschalen niet wel overeen was te brengen, juist ter voorkoming dat, om in de terminologie van den heer Verboom te blijven, de plooiën die men heeft willen gladstrijken zich weer zullen vertoonen. Voor andere betrekkingen bestaat voorshands geen aanleiding de parallelschalen buiten werking te stellen; mocht die noodzakelijkheid blijken, dan zal daartoe stellig worden overgegaan.

Hiermede meen ik aan het eind te zijn gekomen van mijn beantwoording. De Regeering meent het vertrouwen te mogen uitspreken dat het College zal zijn gebleken, dat Zij in ruime mate tegemoet heeft willen komen aan de bezwaren die in de ambtenaarswereld worden gevoeld. Ten opzichte

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Lid-secretaris der Bezoldigingscommissie.)

van het hooren van de Commissie van georganiseerd overleg en het rekening houden met haar adviezen is een ruim standpunt ingenomen. Geheel overeenkomstig de tot uiting gekomen wenschen en de naar aanleiding daarvan door de Regeering gedane toezegging, is daarna het College van Gedelegeerden in deze aangelegenheid betrokken en de in dit College gemaakte opmerkingen hebben wederom aanleiding gegeven tot belangrijke verzachtingen over de geheele linie der voorstellen, zoodat thans de aangekondigde besparing tot ± f 4 miljoen is teruggebracht.

Er is in den loop der discussies veel critiek aan het adres der Regeering gericht, betreffende het beschouwen van de salarissen als sluitpost van de begrooting en opmerkingen van gelijke strekking, waarop Zij niet is ingegaan; Zij meent aan het oordeel der leden zelf te moeten overlaten in hoever deze critiek inderdaad grond had. Doch waar de Regeering na Zich zorgvuldig rekenschap te hebben gegeven van alle tegen de voorgenomen maatregelen ingebrachte bezwaren, overtuigd blijft, dat deze in 's Lands belang geboden zijn, daar mag Zij Zich van de doorvoering daarvan niet laten weerhouden.

De Voorzitter: Het woord is thans aan den Regeerings-gemachtigde, den heer Beets.

De heer **Beets**, lid-secretaris der Bezoldigingscommissie: Mijnheer de Voorzitter.

Alvorens mijn rede te beginnen, zij het mij vergund mijn hartelijken dank uit te spreken voor de woorden van welkom, door U mij toegesproken.

Zooals reeds uitvoerig is uiteengezet door mijn mede-Regeerings-gemachtigde, den Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken, zijn de in dit geacht College naar voren gebrachte bezwaren niet zoozeer gericht tegen het stelsel van regionale bezoldigingen zelve, dan wel tegen de wijze waarop dit stelsel in de ontworpen regelingen ontwikkeld is.

De Regeering heeft het zich daarom in de eerste plaats tot taak gesteld, te doen nagaan waarin deze bezwaren tegen de voorgebrachte regelingen bestaan, of die bezwaren gegrond zijn te achten, en of, en in hoeverre, daaraan wellicht tegemoet zou zijn te komen.

Mijnheer de Voorzitter. Bij de beschouwing van die bezwaren blijkt dan, dat die zijn drieërlei. Eerstens betreffen zij de gebieden, waarvoor de ontworpen regelingen zijn gedacht. Tweedens de ambten waarvoor naar de meening der Regeering die regelingen zullen moeten gelden en derdens de bezoldigingen, of het niveau der bezoldigingen, welke voor die ambten voor de verschillende gebieden zijn aangegeven.

Mijnheer de Voorzitter. Het komt der Regeering voor, op grond van de wijze waarop die bezwaren door de geachte leden zijn gemotiveerd en toegelicht, dat deze bezwaren goeddeels verklaard kunnen worden door het feit dat de gegeven schriftelijke Regeeringsuiteenzetting wel wat sober is gebleken en daardoor aanleiding heeft gegeven tot twijfel, wellicht tot misvatting. Bezwaren derhalve welke de Regeering in de eerste plaats zal pogen weg te nemen door de gegeven Regeeringsuiteenzetting te verduidelijken.

Daar is dan het verwijt, — want anders kan men het niet noemen, — dat naar de erkenning der Regeering zelve de voorgebrachte regelingen niet de juiste zijn, dat feitelijk gekomen had moeten worden met regelingen voor kleinere gebieden, regentschappen of residenties doch dat de tijd ontbroken heeft om een zoo groot aantal verschillende ontwerp-regelingen voor kleinere kringen samen te stellen, en dat de Regeering daarom maar is gekomen met regelingen voor provincies.

Mijnheer de Voorzitter. De Regeering erkent dat de Regeeringsuiteenzetting voor deze opvatting ruimte laat, doch moet al dadelijk opmerken dat deze opvatting onjuist is.

Toen deze materie in studie werd genomen, is namelijk wel degelijk nauwgezet overwogen, de oplossing te zoeken in den door verscheidene der geachte leden bedoelden zin,

de vaststelling namelijk van regionale regelingen voor kleinere gebieden, voor regentschappen, of wellicht voor residenties. Zelfs is aan de hand van beschikbare loon- en duurtcijfers wel degelijk nagegaan op welk niveau de bezoldigingen dan voor die kleinere gebieden gesteld zouden moeten worden, en welke ambten dan daaronder zouden moeten vallen. In de eerste, aan de departementen geschreven brieven over deze zaak, zijn dan ook kleinere gebieden als voorloopig punt van uitgang bepaaldelijk genoemd.

Naarmate de behandeling voortschreed, is de Regeering echter tot de slotsom gekomen, dat de vaststelling van bijzondere regelingen voor kleinere gebieden niet het punt van uitgang, maar hoogstens de sluitsteen zou mogen zijn. Dat dus thans eerst begonnen moest worden met regelingen voor gewesten, met een gewestelijk bezoldigingspeil. Om dan vervolgens na te gaan in hoeverre dat gewestelijk bezoldigingspeil niet geëigend zou zijn voor bepaalde kleinere kringen binnen die gewesten en voor die kleinere kringen, — op Java dus residenties en regentschappen, op de buitengewesten de bestuursafdeelingen — nog van de hoofdregelingen afwijkende bijzondere regelingen vast te stellen; het stelsel te verfijnen dus.

Mijnheer de Voorzitter. Het is hier de plaats om een misvatting weg te nemen omtrent den term „verfijnen”. De Regeering erkent gaarne dat de gegeven schriftelijke uiteenzetting aanleiding geeft tot de opvatting, dat met verdere verfijning slechts bedoeld kan zijn verdere verlaging der salarissen voor bepaalde kleinere kringen, en bij de gevolgde werkwijze, welke het hoogste gewestelijk peil maatgevend deed zijn voor het heele gewest, is die opvatting voor het oogenblik natuurlijk juist. Maar de Regeering wil hier bekend stellen dat deze verfijning naar Haar meening wel degelijk ook zal kunnen leiden tot verhooging der inkomsten van de ambtenaren, voor bepaalde kringen binnen de gewesten, wanneer bijvoorbeeld uit de van de bestuurshoofden te vragen jaarlijksche rapporten mocht blijken, dat het thans vast te stellen gewestelijk bezoldigingsniveau voor sommige plaatsen of kringen niet meer voldoende kan heeten. De Regeering acht het dus zeer wel denkbaar dat, zooals door het geacht lid, den heer Kan is betoogd, in dat geval de verfijning zal leiden bijv. tot vaststelling van standplaats-toelagen voor de duurdere streken, en vaststelling van standplaats-af trek voor de goedkoopere streken binnen de grenzen der betrokken gewesten. De Regeering stelt zich daarom voor, om ten behoeve van de verdere uitwerking van het stelsel gewestelijke commissies in te stellen, onder de leiding van de gewestelijke bestuurders.

Mijnheer de Voorzitter. Na deze uiteenzetting zal het naar de Regeering vertrouwt, duidelijk zijn, dat geenszins, zooals door meerdere leden werd vermeend, door gebrek aan tijd aan het College een regeling werd voorgelegd die de Regeering zelf niet de juiste acht; dat integendeel aanwijzing van kleinere gebieden als punt van uitgang, wel degelijk opzettelijk is overwogen, doch als onaanvaardbaar is verworpen, en dat het gebrek aan tijd alleen ten gevolge heeft gehad dat vooralsnog achterwege zijn gebleven die bijzondere regelingen voor de kleinere kringen die zouden moeten dienen om de voorgelegde regeling te completeren.

(De heer **Soetardjo**: Zoo staat het toch niet in de Regeeringsmededeelingen!)

Dat de Regeering er voor gewaakt heeft dat deze werkwijze niet tot nadeel van de betrokken ambtenaren zal leiden, is in de Regeeringsverklaring reeds duidelijk uiteengezet.

En thans, Mijnheer de Voorzitter, een enkel woord over een ander punt dat aanleiding gegeven heeft tot veel critiek, namelijk het onderzoek in de Vorstenlanden. Door meerdere der geachte leden is betoogd, dat het niet juist is geweest het onderzoek te doen aanvangen in de goedkoopste streken van Java en den uitslag daarvan mede te doen strekken voor de uitwerking van regelingen die voor zooveel duurdere streken

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Lid-secretaris der Bezoldigingscommissie.

moeten gelden. Verder is ook gezegd dat het nog veel minder juist is, om van de traktementsregelingen der Vorstenlandsche ambtenaren uit te gaan als basis voor den opbouw van regelingen voor Gouvernementsdienaren.

Mijnheer de Voorzitter! Gaarne verklaart de Regeering dat de gegeven Regeeringsuiteenzetting ook op dit punt niet gelukkig is geweest en zodoende aanleiding kon geven tot misverstand. Indien de geachte leden de Regeeringsuiteenzetting op dit punt nog eens nauwkeurig zouden willen raadplegen dan zal het echter ook zonder verdere uiteenzetting duidelijk worden, dat het niveau der Vorstenlandsche traktements weliswaar eerder werd ontworpen dan dat van overig Java, doch tevens dat de Regeering aan het Vorstenlandsch niveau juist niet is blijven vasthouden. Integendeel is juist het Midden- en Oost-Java niveau als maatgevend genomen en heeft dit ten slotte mede toepassing gevonden voor de Vorstenlanden. In de Regeeringsuiteenzetting staat immers duidelijk, dat Midden-Java, Oost-Java en de Vorstenlanden ten slotte op eenzelfde peil zijn gebracht. De Regeering stelt er prijs op te verklaren dat dit het peil is dat na uitvoerige gewestelijke onderzoekingen voor de provincies Midden- en Oost-Java werd ontworpen en aanvaard, en niet het lagere Vorstenlandsche peil.

Dat overigens van de regelingen der Vorstenlandsche ambtenaren, de regionale krachten bij uitnemendheid, is kennis genomen bij het ontwerpen der regelingen voor de Vorstenlanden is der Regeering toch waarlijk niet als een fout aan te rekenen. De Regeering verklaart derhalve nog eens nadrukkelijk dat de voor de gouvernementsambtenaren in de Vorstenlanden ontworpen regelingen ten slotte zijn gebracht op het peil van Midden- en Oost-Java, en niet omgekeerd. Waar echter de aangeboden regelingen aanleiding hebben gegeven tot zooveel bezwaren en blijkbaar ook tot zooveel ongerustheid, daar meent de Regeering met deze verklaring niet te mogen volstaan, doch acht Zij het zich bovendien tot een plicht, thans ook voor het overige te komen met een uiteenzetting, uitvoeriger dan waartoe Zij aanvankelijk meende zich te kunnen beperken.

De Regeering stelt er dan ook bepaaldelijk prijs op hier uiteen te zetten, dat niet pas in den laatsten tijd, en dus in een kort tijdsbestek, doch reeds spoedig na de invoering van de H. B. B. L., en wel omstreeks medio 1934 een aanvang is gemaakt met de behandeling van het vraagstuk der regionale bezoldigingen, en dat, nadat de voorloopige richtlijnen voor de afwikkeling van deze zaak waren ontworpen en deze door verschillende advies-instanties waren bekeken en onderzocht, de departementshoofden werden uitgenoodigd deze kwestie aan de hand van de ontworpen voorloopige richtlijnen in studie te nemen. Nadat echter gebleken was dat de departementen in deze bezwaarlijk een op de feitelijke toestanden in de gewesten gegrond advies konden uitbrengen zonder voorafgaand overleg met de gewestelijke bestuurders, werden ook de gewestelijke bestuurders, over heel Nederlandsch-Indië, volledig in kennis gesteld met het aanhangig vraagstuk met verzoek met het oog op het groote belang van deze aangelegenheid, deze kwestie met de grootst mogelijke zorg te willen behandelen. Nadat ook weer langs dezen weg gebleken was dat een uitsluitend schriftelijke behandeling tot groote vertraging en onvolledige beantwoording zou leiden, werden oriënterende besprekingen met de Gouverneurs op Java gevoerd om vóór alles tot een uiterst zorgvuldige en nauwgezette uitvoering te geraken. En pas nadat zodoende alle hoofden van gewestelijk bestuur persoonlijk waren doordrongen van het belang eener spoedige doch zorgvuldige afwikkeling werden de plaatselijke onderzoekingen geopend, welk inderdaad, zooals in de Regeeringsuiteenzetting is vermeld, op Java zijn aangevangen in de Vorstenlanden.

Dat de Regeering, nadat de behandeling dus eerst schriftelijk was ingezet en voorbereid, toch nog voor alle gewesten op Java persoonlijk contact tusschen de Bezoldigingscommissie en gewestelijke bestuurders noodzakelijk achtte, Mijnheer de

Voorzitter, vindt juist zijn grond hierin dat de Regeering geen moeite heeft willen sparen, ja al het mogelijke heeft meenen te moeten doen om tot regelingen te geraken die berusten op de eischen van de practijk, op werkelijk feitenmateriaal, opdat in direct contact met de betrokkenen de voorstellen zouden kunnen worden ontworpen, opdat de Regeering volkomen verantwoord zou zijn bij de vaststelling van regelingen die voor tal van ambtenaren van groot belang zouden blijken. Mijnheer de Voorzitter, indien hier nader word uitgezet, hoe deze gewestelijke onderzoekingen hebben plaats gehad, hoe in elk gewest ambt voor ambt werd nagegaan of het een ambt betrof hetwelk voor gewestelijk regionale regeling in aanmerking kwam, hoe dan vervolgens al deze in aanmerking komende ambten één voor één onderling tegen elkander werden afgewogen, niet alleen door de bestuursambtenaren, maar ook door, en ten overstaan van de gewestelijke dienstleiders, dan kan de Regeering met gerustheid van zich afwijzen het van meer dan een zijde in dit college gehoorde verwijt, dat overhaast te werk werd gegaan en dat het doel uitsluitend is geweest zoo spoedig mogelijk regelingen te verkrijgen die de gewenschte bezuiniging zouden brengen.

Immers, nadat de schriftelijke voorbereidingen hadden plaats gehad, zijn door de Gouverneurs der betrokken gebieden bestuursambtenaren belast geworden om over het heele gewest na te gaan of bij de huidige omstandigheden de H. B. B. L. traktements al dan niet te ruim waren, en of, met name de door de landsdienaren genoten inkomsten wel in de juiste verhouding stonden tot die, welke genoten worden buiten den Gouvernementsdienst. Want het moet immers ongewenscht wezen, Mijnheer de Voorzitter, indien in een maatschappij de landsdienaren een levenswijze kunnen voeren die van een welstand en misschien overdaad getuigt, welke wellicht schril af zou steken bij de levenswijze waarmede de buiten den Gouvernementsdienst staande personen genoeg zouden moeten nemen.

Het zijn de resultaten van deze nauwgezet uitgevoerde gewestelijke onderzoekingen, Mijnheer de Voorzitter, die belichaamd zijn in de voorliggende voorstellen der Regeering.

Kan nu, na deze uiteenzetting nog betwijfeld worden dat de voorstellen zijn ontworpen met de zorg die door de geachte leden van dit college voor een belangrijke zaak als de onderwerpelijke terecht als eisch is gesteld? Is dan niet, zooals het geachte lid, de heer Verboom, bepleit heeft, inderdaad ambt voor ambt in beschouwing genomen en zorgvuldig onderzocht? Kan de Regeering dan anders doen, dan aannemen, dat deze onderzoekingen, die zijn verricht, niet door een enkelen adviseur, maar door groepen van adviseurs en wel de verantwoordelijke, de aangewezen, deskundige adviseurs in elk gewest, voor Haar van zoodanige betekenis moeten, en ook kunnen zijn dat de resultaten daarvan met vertrouwen kunnen worden aanvaard? Mag men, na een onderzoek dat op deze wijze heeft plaats gehad, verwachten dat het werk van een nieuwe commissie zooals door meerdere geachte leden is voorgesteld, meer vertrouwen zou verdienen? De Regeering moet dit ten zeerste betwijfelen.

(De heer Soangkoepon: De Regeering heeft alle gegevens nog niet ontvangen, volgens haar eigen verklaring.)

Dat ook dit College tot deze zienswijze zal moeten komen, zal naar de Regeering vermeent, te minder twijfel lijden, wanneer het volgende is bekend gesteld. Zooals de Regeeringsgemachtigde, de Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken ook reeds heeft aangeduid, is de Regeering vóór alles van oordeel, dat het volkomen juist moet worden geacht, en dat er niet van zal kunnen worden afgeweken, dat als gebieden waarvoor de hoofdregelingen zullen moeten gelden, zullen zijn aan te nemen de gewesten. Indien al een oogenblik gedacht zou kunnen worden aan een herbehandeling van deze zaak, dan zou de Regeering als uitgangspunt opnieuw uitdrukkelijk moeten aangeven dat als gebieden zullen zijn vast te stellen de gewesten, en dat hoogstens kan worden overwogen om binnen die gewesten

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Lid-secretaris der Bezoldigingscommissie.)

verfijning toe te passen, bij voorbeeld door middel van standplaatstoelage en standplaatsaftrek, doch dat de regelingen zelve zullen moeten gelden voor de gewesten in hun geheel. Want, het zij hier nogmaals herhaald, hetgeen mijn mede Regeerings-gemachtigde reeds heeft vermeld, de Regeering acht de vaststelling van deze regelingen in den vorm zooals die thans zijn voorgebracht, een stap vooruit in de bestuursontwikkeling over Nederlandsch-Indië.

Wanneer dus voor alles duidelijk is dat de Regeering juist acht, en niet prijs kan geven, het standpunt dat de regionale bezoldigingsregelingen zullen moeten omvatten de gewesten, dan is daar dadelijk onverbrekkelijk aan verbonden, dat onder die gewestelijke regelingen zullen zijn te brengen die door gewestelijke krachten te bezetten ambten, waarvoor de geschikte gegadigden binnen de grenzen der gewesten kunnen worden gevonden en die als regel ook niet buiten de gewesten worden overgeplaatst.

Maar dan, Mijnheer de Voorzitter, is het ook niet mogelijk betrekkingen af te voeren van den overgelegden staat van ambten, die voor gewestelijke regelingen in aanmerking zijn gebracht, want, Mijnheer de Voorzitter, de op dien staat voorkomende ambten zijn stuk voor stuk aan dit criterium getoetst en eerst na zorgvuldige overweging, eerst door de gewestelijke adviseurs, en vervolgens door de centrale dienst- en departementshoofden, op de overgelegde opgaven samengevat.

Men meene vooral niet, dat, zooals het geachte lid, de heer Roep vreest, de ambten die, zoodaende het kenmerk regionale of gewestelijke zullen dragen, gerekend zullen worden tot een soort van tweede klasse ambten.

Immers, ook thans reeds bestaan er reeds 80 regionale schalen, met niet minder dan twee honderd daarin opgenomen ambten. Ook thans reeds komen op die staten hoogst eervolle en gewichtige ambten voor. Ook thans reeds zijn verschillende bestuursfuncties, bestuursassistenten, districts- en onderdistrictshoofden, op Bali de Poenggawa's, regionaal verklaard. Mijnheer de Voorzitter, is er ook maar een oogenblik aan gedacht die ambten als een groep ambten van lagere orde te beschouwen?

De Regeering ontkent dit ten stelligste en is er van oordeel dat het voorkomen dier ambten, thans reeds, op de lijst der regionale betrekkingen, juist van het tegendeel getuigt, en dat een ieder nog meer van het tegendeel overtuigd zal worden wanneer door deze regelingen nog tal van andere hoogst eervolle en gewichtige ambten bij bestuur en rechterlijke macht aan den staat van regionale ambten zullen worden toegevoegd.

Ik kom thans, Mijnheer de Voorzitter, tot een onder essentieel gedeelte der voorliggende regelingen, namelijk de voorgestelde traktementsbedragen.

Dat een regeling, die voor verschillende groepen van landsdienaren een belangrijke verlaging der salarissen met zich brengt, veel instemming zou ontmoeten, dit was, Mijnheer de Voorzitter, natuurlijk niet te verwachten.

Maar een algemeene tegenstand, als hier in dit College tot uiting is gekomen ten aanzien van deze ontwerpen, kan bezwaarlijk zijn grond vinden in de bedragen der becijferde salarissen alleen, bedragen waarvan bovendien bekend is, dat zij berusten op de adviezen van hen, die dan toch geacht moeten worden te zijn de adviseurs, die wel het best kunnen beoordeelen hetgeen de Indische maatschappij behoeft, de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur en hun gewestelijke adviseurs.

(De heer De Hoog: Denk aan de kantoorhoofden en de hoofdcommiezen.)

Mijnheer de Voorzitter, het buitengewoon sterk verzet tegen deze traktementsregelingen vindt naar de meening der Regeering dan ook, meer dan in iets anders, zijn oorzaak hierin, dat vermeend wordt, dat bij het ontwerpen daarvan is uitgegaan van de voor-opgezette bedoeling, dat een bepaald bezuinigingsbedrag moest worden bereikt, en dat daardoor de billijkheid en redelijkheid in het gedrang gekomen is.

Dit nu, Mijnheer de Voorzitter, kan al dadelijk ten stelligste worden tegengesproken. Zeker, het bedrag, waarmee de Regeering hoopte, den personeelspost te kunnen verminderen was bekend, namelijk een bedrag van f 10 millioen.

(De heer Thamarin: Dat bedrag is zelfs vooropgesteld.)

Was het er de Regeering nu om te doen geweest, zonder meer dat bedrag te vinden op de ambtenaarssalarissen, en wel vernameeljk op die van de regionaal te bezoldigen ambten, dan had men een hoogst eenvoudige werkwijze kunnen volgen.

Immers het totaalbedrag, dat een ambtenaar als hierbedoeld wordt uitbetaald bedraagt omstreeks f 35 millioen. De Regeering zou derhalve hebben kunnen volstaan met o.m. op deze salarissen een zeker percentage te korten, en het benodigde bedrag ware gevonden.

Natuurlijk had men daarbij dan nog wel iets minder eenvoudig te werk kunnen gaan, door onderscheid te maken tusschen groote, kleine en nog kleinere, dan wel meer of minder afgelegen plaatsen. Men zou dan voor deze laatste plaatsen, die volgens een vrij algemeen verbreide meening tevens de goedkoopste plaatsen, bv. 40 procent kunnen korten, welk percentage in overeenstemming zou zijn met ingewonnen plaatselijke looncijfers. Voorts zou dan op de iets grootere plaatsen, de regentschapshoofdplaatsen bijv., 30 procent, op de residentie hoofdplaatsen 20 procent en op de gouvernementsplaatsen bijv. 10 procent zijn in te houden. Dat ware dan een eenvoudig rekensommetje geweest. Men zou dan tevens de indeeling in krings — in Nederlander, heb ik ingevoerd — in Indië dan voorschrijven niet meer dan vier, hebben ingevoerd, voor welk systeem door enkele der geachte leden hier nog een lans gebroken is.

Mijnheer de Voorzitter. Dit systeem hetwelk bij eerste beschouwing door zijn eenvoud zich zelf aanbeveelt, en als het ware voor de hand ligt, is, ik behoeft het nauwelijks te zeggen, bij de behandeling van deze zaak van zelfsprekend in de eerste plaats in overweging genomen.

Die overweging echter heeft niet lang behoeven te duren. Men ga in de eerste plaats eens na wat het beteekend zou hebben om die landsdienaren die — als regel tegen hun zin — op afgelegen plaatsen gevestigd zijn, een zeker percentage te korten, op groote plaatsen daarentegen iets minder en op de grootste en voor velen meest aantrekkelijke plaatsen, nog weer minder.

(De heer Ratu Langie: Waarop komt de verfijning dan later neer?)

Maar, zal men hier tegen aanvoeren, als op die afgelegen plaatsen het leven dan toch zoo goedkoop is, dan is het toch de aangewezen weg om op die plaatsen de grootste kortingen toe te passen, want dan kan men dan doen zonder de landsdienaren aan het minst in hun bestaan te beperken of zelfs maar te bemoeilijken.

Mijnheer de Voorzitter, gelukkig heeft deze zienswijze ook in dit College reeds afdoende bestrijding gevonden. Een afgelegen standplaats, met een eenvoudige levenswijze, is daarom nog lang niet voor alle landsdienaren een goedkope plaats. Zeker, de kosten voor het directe levensonderhoud kunnen op die plaatsen belangrijk lager zijn dan elders, andere kosten daarentegen zijn daar zoo beduidend hoger — transportkosten tusschen de nabij liggende plaatsen, schoolbezoek, medische hulp als anderszins — dat de goedkoopste in het directe levensonderhoud daarvoor geheel wordt te niet gedaan.

Het is dan ook tekenend, dat groote groepen van landsdienaren — ik denk hier aan de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur — om hogere inkomsten hebben gevraagd omdat zij een groot gedeelte van hun ambtelijk bestaan juist moeten doorbrengen op die zogenaamde goedkope — maar in werkelijkheid voor velen dure standplaatsen.

Mijnheer de Voorzitter, dit alles moge strekken ter toelichting waarom de Regeering de hoogst eenvoudige en voor de hand liggende oplossing van een integrale korting van een zeker percentage op de zg. goedkope plaatsen en iets lager percentage op de duurere plaatsen, na ampele overweging

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Lid-secretaris der Bezoldigingscommissie.)

heeft verworpen, en heet gemeend de oplossing van het regionale vraagstuk te moeten zoeken in deze richting, dat in de gewesten zelve ambt voor ambt zou worden nagegaan of daarvoor gegadigden in de gewesten waren te vinden en welke inkomsten aan die gegadigden, alle gewestelijke omstandigheden in aanmerking genomen, zouden zijn toe te leggen.

Dit onderzoek heeft plaats gehad ambt voor ambt. Ook in dit opzicht dus is, dit is reeds eerder gezegd, aan den wensch van het geachte lid, den heer Verboom, voldaan. Op den overgelegden staat van regionaal te bezoldigen ambten, komt géén enkele betrekking voor, maar dan ook inderdaad géén enkele, — die niet het onderwerp heeft uitgemaakt van speciale zorgvuldige overweging door die gewestelijke adviseurs die daartoe het meest bevoegd waren, een overweging die daarna gevolgd is door gemeenschappelijke besprekingen en gemeenschappelijk overleg tusschen alle gewestelijke adviseurs gezamenlijk en dus ten overstaan van elkander. Bij dit overleg zijn dus, het werd in een vroeger verband ook reeds terloops opgemerkt, gewicht en verantwoordelijkheid dier ambten een voor een tegen elkander afgewogen en het is langs dezen weg, dat men tenslotte is gekomen tot de vaststelling der gewestelijke voorstellen. Ook regenten, Mijnheer de Voorzitter, zijn bij deze gewestelijke onderzoeken geraadpleegd, zoodat het geachte lid, de heer Soetardjo, daaromtrent gerust kan zijn.

(De heer Th a m r i n: En de regenten vallen juist buiten de regionale bezoldigingen!)

Wat nu het salarisniveau betreft, Mijnheer de Voorzitter, moge in de eerste plaats, in beschouwing worden genomen de opmerking van het geachte lid, den heer Soetardjo, dat van de traktementen der betrokken landsdienaren niets meer af kan, en dat zij door de voorgestelde verlagingen tot de grootste armoede dreigen te vervallen.

Mijnheer de Voorzitter, de Regeering ontkent de juistheid van deze opmerking ten stelligste, en een uiteenzetting over de werkwijze welke bij de gewestelijke onderzoeken is gevolgd, moge haar standpunt billijken. Er is bij al deze onderzoeken nagegaan, van welke inkomsten de gegadigden moesten leven voor dat zij tot de laagste gewestelijke ambten worden opgeroepen. Er is nagegaan, wat zij aan huisvesting, voeding, kleeding en bediening ten koste moesten leggen en er is voor gezorgd dat bij den overgang van het particuliere, of van een werkzaamstelling op een daggeld, in een organieke landsbetrekking een behoorlijke vermeerdering van inkomsten plaats had, ten einde den betrokkene in staat te stellen in zijn nieuw bestaan te kunnen leven naar de standing van zijn ambt. Er is daarbij verder gegaan, veel verder zelfs dan noodig was. Vermeld kan worden, dat als regel de aangeboden traktementen nog beduidend hooger waren dan noodig zouden zijn geweest om geschikte gegadigden te verkrijgen. Nu zal men wellicht tegenwerpen dat dit niet veel zeggen wil in tijden van groote werkloosheid, Mijnheer de Voorzitter. Maar die tegenwerping kan dan toch worden te niet gedaan door er op te wijzen dat door de toekenning van die traktementen de betrokkenen, het dan toch oneindig veel beter kregen dan zij het voordien hadden, hetgeen wel het beste wordt geïllustreerd door te wijzen op den grooten toevloed van gegadigden die zich aanmeldt, zoodra een vacature bekend wordt in zelfs de geringste landsbetrekking.

Met deze feiten voor oogen is het onaannemelijk, eenvoudig onaannemelijk, in de bewering te gelooven, dat de ontworpen traktementen de ambtenaren tot armoede zouden brengen. De wijze waarop de nieuwe traktementen zijn berekend, met tevens de wetenschap dat in gevallen van twijfel steeds verhoging naar boven plaats had, maken het der Regeering niet mogelijk, het niveau der ontworpen salarissen te laag te achten.

Er moet, Mijnheer de Voorzitter, nu nog een woord gewijd worden aan enkele der voorgestelde bedragen in het bij zonder. Reeds is in deze rede opgemerkt dat de Regeering

heeft afgezien van een systeem van korting van 40 of 30 of 20 procent zonder meer, met een indeeling naar salaris-kringen. De Regeering heeft er, na gezette overweging toe besloten, ambt voor ambt gewestelijk te doen onderzoeken en voor elk ambt opnieuw het passende traktement te berekenen. Dit heeft er dan toe geleid, Mijnheer de Voorzitter, dat salarisverlagingen voorkomen in variaties van 13 tot 55 procent, zooals het geachte lid, de heer Soetardjo, terecht heeft opgemerkt. Dit heeft echter tevens ten gevolge gehad dat verlagingen hebben plaats gehad van minder dan 13, zelfs van minder dan 10 procent, ja dat sommige salarissen in het geheel niet zijn verlaagd, en enkele salarissen zelfs zijn verhoogd.

Mijnheer de Voorzitter, een beter bewijs, dat bij het ontwerpen dezer regelingen niet te werk is gegaan met de vooropgezette bedoeling een bepaald bedrag aan bezuiniging te vinden — dat integendeel geen ander oogmerk heeft voorgezeten dan om aan deze ambten de traktementen te verbinden die in de gewestelijke omstandigheden en verhoudingen de juiste worden geacht, is naar de meening der Regeering wel niet te vinden.

Dat over het algemeen niettemin een vrij belangrijke verlaging der salarissen voor deze groepen is voorgesteld, kan dan ook alleen maar het gevolg zijn van het feit, dat de huidige salarissen nog te hoog waren bij de tegenwoordige omstandigheden.

(De heer Soeroso: Geldt dit ook voor de Europeesche ambtenaren?)

Mijnheer de Voorzitter, de Regeering zou zich hierbij kunnen beroepen op de cijfers van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, of op het gedocumenteerde betoog van den directeur van Economische Zaken, pas voor eenige dagen ontvangen, dat zelfs bij een verdere prijsstijging van nog 10 procent de ambtenaren nog in staat zouden zijn te leven op dezelfde wijze als in 1928 en 1929.

Maar, mijnheer de Voorzitter, de Regeering meent een dergelijk beroep op statistische gegevens achterwege te mogen laten, nu Zij zich kan beroepen op het feit, dat de voorgestelde bedragen zijn gebaseerd op gewestelijke onderzoeken van grooten omvang en van diepgaanden aard, door de personen die van de gewestelijke toestanden en verhoudingen het best op de hoogte waren, die daarbij op directe wijze hebben kunnen rekening houden met de zich dagelijks voordoende feiten, en de omstandigheden waarin de landsdienaren in werkelijkheid verkeerden.

(De heer Soetardjo: Waaruit worden die gegevens dan geproduceerd?)

Mijnheer de Voorzitter, dit zijn de overwegingen, waarom de Regeering, ondanks alle tegenwerpingen, ondanks alle critiek, ondanks de geopperde bezwaren, de ontworpen regelingen juist en redelijk en billijk blijft achten.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, nog een woord over enkele der opgebrachte bedragen. Zooals reeds is uiteengezet heeft de Regeering met het oog op de wijze, waarop de traktementsregelingen zijn ontworpen het volste vertrouwen, dat de voorgestelde bedragen zullen geven hetgeen voor de verschillende ambten in de betrokken gewesten noodig is. Waar echter het geachte lid, de heer Soetardjo, in het bijzonder nog ter sprake heeft gebracht de traktementen van den a.i.b. en er op gewezen heeft dat een achteruitgang van een salaris van f 100 tot een maandgeld van f 45 wel heel erg moet worden genoemd, daar moge er dan toch op worden gewezen dat volgens het eenstemmig oordeel van alle gewestelijke bestuurders een inkomen van f 100 voor een aankomend ambtenaar, die zoo van de opleidingsschool komt, onder de huidige omstandigheden als veel te hoog moet worden aangemerkt.

(De heer Soetardjo: Waarom past men dat idee niet ook toe op afkomelingen van middelbare vakscholen?)

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Lid-Secretaris der Bezoldigingscommissie.)

Volontairs met einddiploma H. B. S. V worden thans werkzaam gesteld op *f* 35 à *f* 40 terwijl het geruimen tijd duurt eer zij in het organieke verband worden opgenomen op een salaris, dat dan wellicht *f* 75 zal bedragen. De a.i.b. zal gedurende zijn leertijd als zoodanig, — want iets anders dan een tijd van praktische opleiding is het niet, — in West-Java *f* 50, in Oost-Java *f* 45 ontvangen en het dan als regel al binnen betrekkelijk korten tijd belast te worden met de functie van mantri politie eerste klasse op een bezoldiging van in West-Java *f* 60—*f* 90, terwijl na een zestal jaren benoeming tot assistent-wedana pleegt te volgen op een salaris van *f* 135. Het aanvangssalaris van den a.i.b. ad *f* 50 in West-Java, wordt dus slechts korten tijd als maandgeld genoten, en alleen het nieuw in dienst komend personeel zal op dien voet worden aangesteld. Zij die reeds in dienst zijn, ontvangen tengevolge van de voorgenomen overgangsmaatregelen, bij de invoering der regeling niet minder dan 95% van hun huidige H. B. B. L.-inkomen hetwelk zich beweegt tusschen *f* 100—*f* 140. Van een rigoureuze vermindering van het reeds genoten inkomen is dus in geen geval sprake.

Wat verder de traktementen van de assistent-wedana's en wedana's betreft, Mijnheer de Voorzitter, moge worden vermeld, dat deze relatief weinig omlaag zijn gebracht, omdat daarin thans is verwerkt een bepaald bedrag voor kleine maatschappelijke verplichtingen waarin zij uit hoofde van hun ambt vervallen. Dat zij relatief weinig zijn teruggebracht blijkt al dadelijk bij vergelijking met de nieuwe commiezentraktementen. In de H.B.B.L. zijn de eind-traktementen van den assistent-wedana en den commies gelijk, te weten *f* 300. In de regionale schalen wordt dit *f* 245 voor den assistent-wedana, *f* 180 voor den commies. Echter zullen beide ambten in de regionale schalen gehandhaafd moeten blijven, waarmede dan tevens de ter zake gedane vraag van het geachte lid, den heer Prawoto, is beantwoord.

Wel echter zal, waar de Regeering heeft besloten het vraagstuk der barrières nog niet dadelijk verder uit te werken, ook in de klerken traktementen de aanvankelijk gedachte barrière voorshands daaruit moeten vervallen. De klerk in West-Java zal dus zonder barrière kunnen doorloopen tot *f* 90, in overig Java tot *f* 85. Voorts ligt het in de bedoeling der Regeering, om nu bevordering tot hoofdcommies slechts plaats heeft in zeer beperkte mate en bij zeer strenge selectie, voor de commiezen den rang van 1sten commies weer in te stellen, waarvoor dan echter aan bepaalde nader vast te stellen eischen zal

moeten worden voldaan terwijl het aantal zal worden beperkt tot bij de begroting te regelen formatie. De eindbezoldiging zal dan in West-Java *f* 280, in overig Java *f* 275 bedragen. De betrekking van commies in de Buitengewesten voorts zal voorshands nog niet regionaal kunnen worden geregeld evenmin als sommige bijzondere commiezen-betrekkingen, waarvan de bekleeders door hun speciale vakopleiding, en hun speciaal werkkring zich beschikbaar moeten houden voor plaatsingen over heel Indië en ook inderdaad in dergelijke plaatsingen vervallen.

Wat nu de regionaal te bezoldigen onderwijzersgroepen betreft, moge, naar aanleiding van de vragen van het geachte lid, Dr. Ratu Langie, worden medegedeeld dat de salarissen van het onderwijzend personeel niet alleen bij de gewestelijke onderzoeken, maar in het bijzonder ook nog door de departementsleiding zorgvuldig zijn bezien en dat de voorgestelde bedragen zoowel als de opgebrachte ambten de volledige instemming hebben van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst.

Een speciaal punt van overweging heeft nog uitgemaakt het denkbeeld van het geachte lid, den heer De Hoog, om de grens voor de regionale bezoldigingen te stellen bij een eindbezoldiging van *f* 100. Mijnheer de Voorzitter! Waar thans reeds in de H. B. B. L.-schalen, opgenomen in Bijlage B, tal van regionale ambten zijn opgenomen met een eindbezoldiging belangrijk hooger dan *f* 100, tot zelfs *f* 350 toe, blijkt reeds hier uit dat het geenszins in overeenstemming is met het regionale stelsel om dit te begrenzen in overeenstemming is met het regionale stelsel om dit te begrenzen moet worden aangegeven door de gebieden, en dit zullen, zooals reeds is uiteengezet, de gewesten moeten zijn en deze begrenzing zal dus beslissend moeten zijn voor de aanwijzing der regionale ambten. Doch dan vallen op Java de klerken en commiezen toch ongetwijfeld ook daaronder, de genoemde uitzonderingen daargelaten.

Mijnheer de Voorzitter, de door de geachte leden gemaakte opmerkingen en geopperde bezwaren hebben thans naar ik meen alle bespreking gevonden. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Ik neem aan, overeenkomstig den wensch van de sprekers in eersten termijn te handelen, door thans de vergadering te schorsen en morgen met den tweeden termijn te doen aanvangen.

De vergadering wordt te 10.26 uur v.m. gesloten.

14de VERGADERING — DINSDAG 17 DECEMBER 1935.

Ingekomen stuk. — Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

14de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 17 December 1935.

(Bijeenroepingsuur 8.30 voormiddag).

Ingekomen stuk. — Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Wermuth.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Beets en Westerouen van Meeteren.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van verhindering tot bijwoning der vergadering wegens ongesteldheid van den heer Weyer.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ingediende moties betreffende de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

Ik deel de vergadering mede dat er bericht is binngekomen van de resp. onderteekenaars dat zij de volgende moties wenschen in te trekken:

- motie Ond. 86 stuk 5, voorgesteld door de heeren Kerstens, Verboom en Van Helsdingen;
 „ „ 86 stuk 6, voorgesteld door de heeren Kerstens, Verboom en Ratu Langie;
 „ „ 86 stuk 7, voorgesteld door de heeren Van Helsdingen, Kerstens en Kan;
 „ „ 86 stuk 8, voorgesteld door de heeren Van Helsdingen, Kerstens en Kan;

Daarentegen is gisteren ingediend en rondgedeeld een motie, voorgesteld door de heeren Prawoto, Sosrohadikoesoemo, Ratu Langie en Roep, (Ond. 86, stuk 10) luidende:

„Het College van Gedelegeerden,
 gehoord de debatten,

gelet op de door de Regeering zelve gestelde criteria van financieele en andere verantwoordelijkheid, alsmede van ambtelijk aanzien,

van oordeel, dat het ambt van schrijver op de kantoren der ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, getoetst aan deze criteria, niet behoort te worden aangemerkt als maandloonersbetrekking;

verzoekt der Regeering genoemd ambt niet naar het Maandloonersreglement over te brengen”.

en zooeven is ingekomen een motie, ingediend door de heeren Kerstens, Sosrohadikoesoemo en Verboom (Ond. 86, stuk 11) luidende:

„Het College van Gedelegeerden,
 gehoord de debatten,

erkentelijk voor de tegemoetkomende houding der Regeering,

spreekt als zijn oordeel uit dat de voorgenomen salarismaatregelen beter in hun geheel kunnen worden terug-

(Soetardjo.)

genomen, in afwachting eener algeheele reconstructie van het bezoldigingsstelsel”.

Mochten er nog onderteekenaars zijn van andere moties, die deze wenschen in te trekken, dan verzoek ik hun, dit zoo spoedig mogelijk te willen doen. Mochten er nog nieuwe moties in beraad zijn, zoo hoop ik, ook deze zoo spoedig mogelijk te ontvangen.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! De heeren Prawoto, Ratu Langie, Sosrohadikoesoemo en ik zouden gaarne de motie stuk 7, nopens de ambtenaren bij den Inlandschen Bestuursdienst, zooeven door de oorspronkelijke voorstellers ingetrokken, in denzelfden vorm wederom indienen.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar.

Ingekomen is dus een motie, voorgesteld door de heeren Soetardjo, Prawoto, Ratu Langie en Sosrohadikoesoemo, luidende als de ingetrokken motie Van Helsdingen, stuk 7.

Voorts een motie (met toelichting) voorgesteld door de heeren Ratu Langie, Sosrohadikoesoemo en Prawoto (Ond. 86, stuk 12), luidende:

„Het College van Gedelegeerden,
 gehoord de debatten,

verzoekt der Regeering de volgende betrekkingen uit de groep der regionaal bezoldigden te lichten:

- 1e. hoofdschoolopzieners,
- 2e. schoolopzieners,
- 3e. kweekschoolabituriënten, geplaatst bij voortgezet- of mulo-onderwijs,
- 4e. abituriënten van kweekscholen”.

Deze nieuw ingekomen moties zijn thans mede aan de orde.

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Erkentelijk voor de aandacht welke de geachte regeeringsgemachtigden hebben besteed aan mijn in eersten termijn gehouden beschouwingen, moet ik toch mededeelen, dat de regeeringsantwoorden mij tot mijn leedwezen niet hebben kunnen bevredigen. Meer in het bijzonder betreurt ik de afwijzende houding der Regeering voor het denkbeeld om een nieuwe salariscommissie in het leven te roepen en de onderwerpelijke salarismaatregelen uit te stellen, in afwachting van een algeheele salarishervorming.

Inderdaad is het gebleken, dat ben ik met den geachten Regeeringsgemachtigde voor de algemeene ambtenaarsbelangen eens, dat vele geachte medeleden van dit college het standpunt innemen, dat aan de salarissen wat gedaan moet worden, maar niet op deze wijze. Mijnerzijds is hiervoor zelfs naar voren gebracht het denkbeeld van een lineaire salariskorting, om alsnog aan de nooden van het land tegemoet te komen, indien zulks noodzakelijk wordt geacht. Dat beteekent dus, dat de wijze waarop nu de Regeering meent het beginsel der regionale bezoldiging verder te moeten doorvoeren ten eenenmale mijn goedkeuring niet heeft en ook na de regeeringsuiteenzettingen van gisterenmorgen en de tegemoetkoming der Regeering op enkele punten ter verzachting dier doorvoering, nog niet heeft. En ik herhaal, het gaat niet tegen het beginsel, maar tegen de wijze waarop het stelsel staat te worden ingevoerd. Die wijze toch maakt nog te veel den indruk, dat alleen van de lagere ambtenaren offers worden gevraagd, blijvende offers, terwijl de hogere ambtenaren ten deze geheel niet zullen worden getroffen.

Maar bovendien kan ik ook mijn goedkeuring niet hechten aan de waarlijk veel te lage salarisbedragen, welke het deel zullen worden der regionaal bezoldigden. En ik moet deze zienswijze handhaven, ook na de rede van den geachten regeeringsgemachtigde voor de regionale bezoldigingen, den heer Beets, wiens uiteenzettingen mij niet hebben kunnen bevredigen, ondanks de mededeeling, dat door de verfijning van de voorliggende regeling, wel degelijk ook verhooging van de

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soetardjo.)

inkomsten van die ambtenaren voor bepaalde kringen binnen de gewesten mogelijk is. Maar de daaraan geknoopte toelichting over het hoe van die verhooging doet mij toch weer sceptisch staan tegenover de uiteindelijke resultaten.

Immers zal er eerst moeten worden gevraagd naar jaarlijksche rapporten. Op één rapport kan de Regeering haar conclusie natuurlijk niet dadelijk nemen. Het duurt dus wel eenige jaarrapporten, voordat de Regeering tot de overtuiging zal zijn gekomen, dat hier en daar enkele regionale salarissen te laag zijn. En het duurt weer een aanmerkelijken tijd, vóórdat de dan in te stellen commissie haar onderzoek zal hebben beëindigd en haar voorstellen zal hebben ingediend, en nog zijn wij dan niet aan de vaststelling van het verlossende besluit.

Wij ambtenaren hebben dan toch wel van crisistijden geleerd hoe snel men over kan gaan tot salarisverlagingen en hoe ontzaglijk traag verbeteringen van inkomsten plaats hebben.

Ik ben den Regeeringsgemachtigde voor algemeene ambtenaarszaken ten zeerste dankbaar voor de verstrekte cijfers. Aan de hand van cijfermateriaal alleen toch is het mogelijk om zonder in het doolhof van subjectieve waardeeringen te moeten verdwalen, tot een oplossing van vraagstukken te geraken op grondslag van feiten. De verstrekte cijfers betreffen alleen de stad Batavia en het kan niet ontkennd worden dat deze een betrouwbaren indruk maken. Ik heb alleen een groot bezwaar hiertegen, dat daarbij een maatstaf wordt aangenomen die wel wat ver achter den rug ligt. In verband met het feit, dat de H. B. B. L. op 1 April 1934 werd ingevoerd en het hier thans gaat om correcties op de H. B. B. L. en niet op de B. B. L. die al lang begraven is, is het m.i. het beste bij vergelijking van teruggang der kosten van levensonderhoud en van salarissen om tot een beantwoording te komen van de vraag, of een verdere korting mogelijk zou zijn, zonder dat de ambtenaren tot verdere verlaging van hun levenspeil gedwongen zouden zijn (welke verlaging in verband met het lage levenspeil dat er thans reeds is: armoede zou beteekenen) eind 1933 als uitgangspunt te nemen.

Stelt men van de vier reeksen van indexcijfers, die van eind 1933 (d.i. dus van het tijdstip dat het dichtst bij de invoering van de H. B. B. L. ligt) op 100, dan krijgt men voor de vier groepen voor October 1935 respectievelijk als indexcijfer: 86, 85, 89 en 87 hetgeen dus zeggen wil, dat sinds eind 1933 de kosten van levensonderhoud zijn teruggelopen met resp. 14%, 15%, 11% en 13%. Stelt men hiernaast het verloop der salarissen. Eind 1933 werd het B. B. L. salaris genoten minus 17%. Uitgaande van personen met f 55, f 200, f 400 en f 1000 als B. B. L. salaris kan men dus aannemen, dat eind 1933 verdiend werd resp. f 45,65 f 166, f 342 en f 830.

Wat de eerste groep betreft kan men aannemen, dat deze betrekking heeft op een stapelplaatsbeheerder van het Boschwezen en een inlandschen onderwijzer (goeroe bantoe) met respectievelijk 20 en 12 dienstjaren; de tweede groep: een onderwijzer van een H. K. S. (H. C. S.) en een landbouwopzichter met 8/9 en 15/16 dienstjaren; als vertegenwoordigers van de derde groep kan men bijv. nemen een landbouweconulent en een ambtenaar buitendienst Volkseredietwezen met 16 dienstjaren; voor de vierde groep een hoofdcommissaris van politie en een administrateur van Financiën met 19 en 15 dienstjaren.

Rekent men uit, wat het salaris der H. B. B. L. voor genoemde ambtenaren was, dan komt men, wat de eerste groep betreft, tot een bezoldiging van resp. f 35 en f 25; voor de tweede groep resp. f 115 en f 115, voor de derde groep f 235 en f 235 en voor de vierde groep f 775 en f 750. Vergelijkt men de bedragen volgens de B. B. L. minus 17% met die volgens de H. B. B. L., dan komt men tot kortingen voor de eerste groep van resp. 23,2% en 45,2%, voor de tweede groep van 30,7% en 30,7%, voor de derde groep van 30,7% en 30,7% en voor de vierde groep slechts van 6,6% en 9,6%.

Stelt men den teruggang in inkomsten naast de daling van de kosten voor levensonderhoud, dan blijkt ten duidelijkste, dat bijna over de geheele linie, uitgezonderd nl. de hoogste groep, en in het bijzonder bij de lage ambtenaren de teruggang in salaris reeds meer bedraagt dan de daling van de kosten voor levensonderhoud. En juist de ambtenaren met de laagste tractementen zullen nog verder in hun salaris gekort worden.

De door mij geproduceerde cijfers zijn een bewijs voor de juistheid van de door mij in eersten termijn geopperde meening, dat, als de salarissen van deze ambtenaren nog verder verlaagd zullen worden, zij tot algeheele armoede zullen vervallen.

In het regeeringsantwoord heeft het mij gefraspeerd, dat de aanhangige regeeringsmaatregelen als een goede stap in de richting van een betere bestuursvoering worden gekarakteriseerd. Gelukkig is het College zoowel als de Volksraad in pleno aan beter werk van de Regeering gewend. Jaar in, jaar uit, ontvingt de Volksraad voorstellen ter afdoening, die getuigden van degelijk werk, dat tot in de puntjes af was. Gelukkig kunnen wij dit getuigen, want wat wij op het oogenblik ter behandeling voorgelegd krijgen, kan — ik moet dit tot mijn groote spijt zeggen — geen aanspraak maken op de kwalificatie „goed werk”; het tegendeel is waar.

De verwarrende nadere toelichting, die de geachte Regeeringsgemachtigde, de heer Beets, heeft gegeven, de vele tegenstrijdigheden, die in zijn nadere toelichting zijn verschoolen, zijn alle feiten, die onweerlegbaar wijzen in de richting, dat het ons voorgelegde werk bij lange na niet af is.

Hoe vaak hebben wij gedurende de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde den heer Beets niet bemerkt, dat hij telkens en telkens met zichzelf in tegenspraak was. En dit getuigt er toch niet van, dat het hier geleverde werk af is?

Wanneer ik mijn meening moet uitspreken omtrent deze salarisvoorstellen, speciaal voor wat betreft de doorvoering der regionale bezoldigingen, dan kan ik niet anders doen dan er bij de Regeering ten sterkste op aandringen, dat deze voorstellen zoo spoedig mogelijk zullen worden teruggenomen.

Ik kom thans nog even terug op de bezoldigingen van de Indonesische bestuursambtenaren, zooals die in de voorliggende regionale voorstellen zijn gecalculceerd en begin dan met de salarissen van de Aibs. Het heeft mij gegriefd, dat de geachte Regeeringsgemachtigde de heer Beets het voorstel daaromtrent heeft gemotiveerd door erop te wijzen, dat een volontair, een abituriënt van een middelbare school als H. B. S. of A. M. S., in de practijk van den laatsten tijd geen hogere betaling kreeg dan f 40 tot f 45. Wil men daarmee de vaststelling der salarissen van de ambtenaren motiveeren, dan geloof ik, dat de tegenwoordige salarissen met heele stukken zullen kunnen worden omlaaggebracht.

Ik stel daar het volgende tegenover. Een volwaardig academisch opgeleide, een jurist, ingenieur etc., krijgt van dit zelfde gouvernement, wanneer hij in dienst komt als volontair, een maandgeld van niet meer dan f 50. Vóór Juni was dit f 75. Een Indoloog, een candidaat-bestuursambtenaar die evenals de Aib eerst eenigen tijd in practische opleiding moet komen, ontvangt een begintractement van f 275. Men ziet, hoe schril het voorgestelde salaris afsteekt bij het aanvangssalaris van Ambtenaar Europeesch Bestuur en dit, hoewel de opleiding voor beide ambten toch niet zoo sterk van elkaar verschilt.

Doorgaande op de motiveering van den geachten Regeeringsgemachtigde zou men dus, wanneer een volledig academisch opgeleide als volontair slechts 50 ontvangt, een Indoloog veel minder dan f 275 dienen te betalen.

(De heer Soangkoepon: Hoogstens f 40.)

Ik geloof, dat de logica van mijn betoog wel heel duidelijk is. Verder zou ik ter verduidelijking van de onhoudbaarheid van het betoog van den heer Beets nog willen wijzen op de

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso.)

beginsalarissen van abiturienten van andere middelbare vakscholen, die hier in Indië aanwezig zijn.

Een opzichter bij den dienst van verkeer en waterstaat heeft een beginsalaris van f 100, een Indisch veearts f 120, een onderwijzer afkomstig van de H. K. S. of H. C. K. f 80 — dat is het laagste salaris onder deze beginnende ambtenaren —, de Indische rechtskundige f 100, de adjunct-landbouwconsulent f 100 — na een jaar praktische opleiding ontvangt hij f 120 —; een hoofdagent van politie ontvangt na een lagere-schoolopleiding en een geringe aanvullende studie op den politie-cursus een beginsalaris van f 150 en een aspirant-inspecteur van politie, eveneens na een lagere schoolopleiding en eenige aanvullende studie f 165.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Dat komt door zijn titel).

Mijnheer de Voorzitter! Het is toch wel duidelijk, dat men hier den Indonesischen bestuursambtenaar zeer onbillijk heeft behandeld; ik ben er echter van overtuigd, dat de Regeering onze beginnende ambtenaren in bescherming zal willen nemen en de hier voorgestelde salarissen aanmerkelijk zal willen verbeteren. Ik dring er dan ook bij de Regeering op aan, het beginsalaris van f 100 te handhaven evenals zulks het geval is bij de abiturienten van de andere middelbare vakscholen in Indië.

Tenslotte zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde voor algemeene ambtenaarszaken willen wijzen op het staatje, dat ik in eersten termijn als noot in de Handelingen heb verzocht op te nemen. ~~Daarin zijn eenige cijfers gegeven die moeten~~ bewijzen in hoeverre mijn meening juist is als ik spreek van de mindere waardeering van den Indonesischen bestuursambtenaar — deze woorden zijn hier, geloof ik, absoluut op hun plaats — in vergelijking met de overige ambtenaren.

Ik heb in dat staatje de ambtenaren van het Indonesisch bestuur geplaatst naast die van de algemeene politie, en dan blijkt, dat een assistent-wedana, die wat rang, opleiding en verantwoordelijkheid betreft, veel hoger staat dan de hoofdagent van politie 2e klas, toch lager wordt gesalarieerd dan deze politie-ambtenaar; dat een wedana, die wat stand, opleiding en verantwoordelijkheid betreft, verre boven den inspecteur van politie staat, toch lager dan deze politie-ambtenaar bezoldigd wordt.

Ik wil hierbij eindigen en doe een beroep op de Regeering, om vooral ook n.a.v. de motie stuk 7 die wij zoo straks opnieuw hebben ingediend, een meer tegemoetkomende houding tegenover het Indonesische bestuur te willen aannemen.

De Voorzitter: Ik breng de vergadering in herinnering dat het de bedoeling is, reeds dadelijk ook de moties in tweeden termijn te bespreken, zoodat na het antwoord van de Regeeringsgemachtigden in tweeden termijn, eventueel op morgen, begonnen kan worden met de stemming over de moties zelf, waarbij dan volstaan kan worden met een korte gelegenheid tot stemmotivering.

De heer Soeroso: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen dat het het beste zal zijn indien ik in tweeden termijn slechts het volgende zeg ter verduidelijking van mijn standpunt ten aanzien van de voorliggende voorstellen der Regeering.

Bij mij bestaat geen bezwaar tegen eenig bezoldigingsstelsel, in welken vorm het dan ook zal worden gegoten, mits daarbij geen onderscheid van ras als maatstaf zal worden genomen en dat gewaarborgd zal worden dat de landsdienaren met hun salarissen aan hun werkelijke sociale behoeften kunnen voldoen.

Een regionaal stelsel is voor mij derhalve in beginsel wel te aanvaarden, indien bij de uitvoering geen rasonderscheid in het geding wordt gebracht.

Mijn ernstig bezwaar nu tegen de voorgestelde regionale regeling ligt in de wijze van uitvoering, die zoodanig is, dat bijna 100% der Indonesische landsdienaren zwaar zal

worden getroffen terwijl meer dan 90% der Europeesche landsdienaren buiten schot zal blijven.

De kosten van levensonderhoud spelen bij de uitvoering der voorgestelde maatregelen de grootste rol. Men zegt dat de kosten van levensonderhoud der Indonesische landsdienaren belangrijk zijn gedaald, maar ik zou toch gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, of er verschil wordt gemaakt tusschen de artikelen, behoorende tot het levensonderhoud der Indonesische landsdienaren en die behoorende tot dat van de Europeesche landsdienaren. Zoo ja, welke artikelen zijn dit?

In het Economische Weekblad, uitgegeven door het Departement van Economische Zaken, worden periodiek gepubliceerd de kosten van voeding van het Europeesche gezin en die van de inheemsche bevolking. De cijfers, hierop betrekking hebbende, vertoonen belangrijke verschillen met elkaar en bij een oppervlakkige kennisneming daarvan zou men direct geneigd zijn te zeggen, dat de kosten van levensonderhoud der Indonesische landsdienaren belangrijk lager zijn dan die der Europeesche ambtenaren. Maar dit is niet juist, aangezien de voeding der inheemsche bevolking, in genoemd Economisch Weekblad bedoeld, is de voeding voor de massa der bevolking.

De geachte Regeeringsgemachtigde voor ambtenaarszaken heeft gisteren mededeeling gedaan omtrent de daling der kosten van levensonderhoud der groepen van ambtenaren 's maands, waaruit blijkt dat de kosten van levensonderhoud van ambtenaren met een salaris van f 400 en f 1000 's maands ook veel zijn gedaald, maar deze groepen van ambtenaren zullen niet worden getroffen, behalve de Indonesische, zooals de wedana's.

Ter verbetering van het budget moeten zij toch wat afstaan, vooral omdat de Regeering zelf zegt dat de aantasting van de ambtenaarssalarissen de uiterste grens nog niet heeft bereikt. Neen, de Regeering wil liever het regionale stelsel invoeren op een wijze zooals zij nu gedaan heeft, waardoor bijna 100% van de Indonesische landsdienaren zwaar zal worden getroffen.

Nu zegt de geachte Regeeringsgemachtigde, de heer Beets, dat bij een vacature een groote toevloed van gegadigden zich komt aanmelden en dat het ongewenscht is indien in een maatschappij de landsdienaren een levenswijze kunnen voeren die van welstand en misschien van overdaad getuigt. Deze overwegingen kunnen naar mijn bescheiden meening ook best gelden voor de Europeesche en niet alleen voor de Indonesische landsdienaren.

Maar dat zegt natuurlijk niet dat ik het eens ben met het standpunt van den geachten Regeeringsgemachtigde, n.l. om in verband met het feit dat de arbeidsmarkt op het oogenblik zoodanig is dat bij elke vacature de toeloop van gegadigden zoo groot is, het peil van de salarissen zoozeer naar beneden te laten gaan, want dat beteekent voor mij een misbruik maken van den toestand van de arbeidsmarkt.

Ook is het mijns inziens niet juist dat de omstandigheden waarin de particuliere werknemers nu komen te verkeerren, als maatstaf worden genomen, vooral als men bedenkt dat de toestand van de inheemsche werknemers op het oogenblik zoodanig is dat men daar kan spreken van hongersnood en het is mijns inziens niet juist dat het salarispeil van de Indonesische landsdienaren als hier bedoeld gelijk zal worden gesteld aan dat van de inheemsche particuliere werknemers. Immers, de particuliere werkgevers is het thans erom te doen, het peil der salarissen van de inheemsche werknemers zoo laag mogelijk te houden, opdat men niet al te groote verliezen zal lijden.

Ik begrijp dan ook niet hoe het mogelijk is, dat, zooals uit de betreffende salarisstaten blijkt, de verlaging der salarissen

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso.)

van de Indonesische landsdienaren zich niet beperkt tot 20% voor Midden- en Oost-Java en 15% voor West-Java, maar het peil dier salarissen voor verschillende betrekkingen veel meer naar beneden gaat, ja zelfs tot 30 à 40%. Ik zou dan ook gaarne van de Regeering vernemen, welken maatstaf Zij heeft aangelegd om tot een dergelijke rigoureuze verlaging te geraken.

Ik heb er voorts in eersten termijn op gewezen, dat voor bepaalde betrekkingen, welke thans zullen worden overgebracht naar de regionale bezoldigingsregeling, het minimum salaris van 1912 daarbij als maximum zal gelden. Ik geloof, dat een terugbrenging van het peil der salarissen tot het minimum van 25 jaar geleden thans toch niet afdoende is te motiveeren.

Ik heb ook de vraag gesteld, waarom het niet mogelijk is, het hoogste peil van de regionale bezoldigingsregeling, bv. dat van West-Java, aan te leggen voor de ambtenaren, die niet regionaal bezoldigd zullen worden. Omdat ik gisteren van den Regeeringsgemachtigde hierop geen antwoord kon krijgen, heb ik die vraag ondershands herhaald en van den heer Beets ten antwoord gekregen, dat voor de groepen van ambtenaren, die niet regionaal worden bezoldigd, momenteel geen onderzoek naar hun levenspeil wordt ingesteld. Uit dit antwoord is mij gebleken, dat de bezuiniging, welke men zal verkrijgen uit de regionaal te bezoldigen ambtenaren niet geldt voor de overige, n.l. de hooger bezoldigde ambtenaren. Hadde men dit voornemen gehad, dan zou in ieder geval dit onderzoek zich ook hebben uitgestrekt tot de ambtenaren, die niet regionaal bezoldigd worden. Daarom vind ik de voorgestelde regionale bezoldigingsregeling niet aanvaardbaar.

Het spreekt vanzelf, dat nu de Regeering de toezegging heeft gedaan, dat de salarissen der ambtenaren, die regionaal zullen worden bezoldigd niet met ten hoogste 15%, doch met 5% zullen worden gekort, deze mededeeling een zekere blijdschap onder de ambtenaren zal verwekken. Maar bevredigend is het natuurlijk niet, omdat een dergelijke regeling nog steeds onbillijk zal blijven, aangezien zij alleen de Inheemsche ambtenaren zal treffen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer De Hoog heeft in eersten termijn gezegd, dat hij de door mij als eerste onderteekenaar ingediende motie inzake de regionale regelingen zal steunen, doch wanneer ik mij niet vergis, zal dit geachte lid geen bezwaar hebben tegen een eventuele regeling, waarbij wordt bepaald, dat alleen ambtenaren, die hoogstens f 100 verdienen, in het regionaal verband zullen vallen. Nu zou ik echter straks gaarne van den geachten spreker vernemen, op grond van welke overwegingen hij deze grens heeft genomen. Ik geloof, dat de lagere ambtenaren, evengoed als de hoogere op een billijke behandeling van de Regeering aanspraak kunnen maken. En juist deze regionale regeling, die alleen de Inheemsche ambtenaren zal treffen, is mijns inziens niet billijk.

Wij kunnen op het oogenblik constateeren, dat de terugdringing van het peil van de bezoldigingen, die thans regionaal geregeld staan te worden vanaf het tijdstip toen wij nog de B.B.L. hadden tot de invoering van de H.B.B.L. al 30% tot 40% is geweest en straks bij de invoering der gedachte regionale regelingen zal die terugdringing van het salarispeil der betrokken ambtenaren 50 tot 60% ten aanzien van het tijdstip der werking van de B.B.L. betreffen. Nu spreekt het vanzelf, dat een dergelijke terugdringing voor de betrokkenen natuurlijk zeer bezwaarlijk is en zij daardoor in moeilijke omstandigheden zullen komen te verkeren. Vooral geldt dit wanneer men bedenkt, dat de kinderen van bedoelde ambtenaren toch in zekeren zin aanspraak kunnen maken op een beter onderwijs dan de groote massa. Uit nationaal oogpunt bezien is het ook gewenscht, dat de opvoering van het ontwikkelingspeil van het volk op Westersche wijze niet wordt ingezet vanaf hogere lagen der bevolking doch ook van lagere lagen. Doch tengevolge van een eventuele doorvoering der regionale regelingen zullen de lagere ambtenaren niet in

(Van Helsdingen.)

staat zij hun kinderen een beter onderwijs te geven, vanwege gebrek aan fondsen. Daarom, Mijnheer de Voorzitter, acht ik het standpunt, zooals de heer De Hoog dat heeft geponeerd, niet juist.

De Voorzitter: Ingekomen is alsnog een motie, onderteekend door de heeren Soetardjo, Soeroso, Sosrohadi, koesoemo, Ratu Langie, Thamrin, Prawoto en Soangkoepou (stuk 13), luidende:

„Het College van Gedelegeerden,

gehoord de debatten,

dringt er bij de Regeering op aan

- 1e. de voorgenomen salarismaatregelen niet uit te voeren, doch indien noodzakelijk een algemeene salariskorting ervoor in de plaats te stellen,
- 2e. een nieuwe commissie in het leven te roepen, welke op zoo kort mogelijke termijn, doch in elk geval met rustig beraad, een in alle deelen logisch opgebouwd bezoldigingsstelsel zal hebben te ontwerpen, uitgaande van Indische normen.”

De motie zal worden geroneografeerd, rondgedeeld en in behandeling genomen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In mijn tweeden termijn zal ik mij slechts richten tot de Regeering op de redevoeringen van mijn geachte medeleden terzijde laten.

Twée, door mij in mijn rede reeds ingelaschte algemeene opmerkingen naar aanleiding van laatstgenoemde redevoeringen laat ik om der tijds wille achterwege.

Uw wensch, Mijnheer de Voorzitter, om — ter bespoediging van de besprekingen — de moties reeds in te dienen vóór het regeeringsantwoord, heeft stellig het voordeel gehad, dat de Regeering over de concreet geformuleerde wenschen van het College reeds in eersten termijn Haar standpunt heeft kunnen bepalen en dat heeft de besprekingen stellig bekort. Anderzijds heeft deze werkmethode dit nadeel, dat moties zijn ingediend, of onderteekend, welke na het regeeringsantwoord niet zouden zijn ingediend of onderteekend. Zoo is het althans mij gegaan; zeker, nu de Regeering tegenover de verschillende suggesties van den Volksraad een zóó tegemoetkomende houding heeft aangenomen, als men niet heeft kunnen vermoeden. Ik althans wil eerlijk bekennen, dat de Regeering zeer belangrijke concessies heeft gedaan, welke ik niet had durven verwachten en een nadere toelichting heeft gegeven, welke veel verheldering heeft gebracht.

Ik teeder vier belangrijke tegemoetkomingen:

1. dat de vermindering van inkomsten voor de bij deze regionale schalen betrokken ambtenaren slechts 5% zal bedragen, zonder verhooging van dit percentage in den loop van het jaar, een zeer belangrijke verbetering, vergeleken met het oorspronkelijke voorstel: met 1 Januari a.s. 10% en met 1 Juli d.a.v. 15%;
2. dat ten aanzien van de overgangsbezoldigingen zal gelden, dat slechts $4 \times 5\%$ zal worden afgehouden van het laatstgenoten inkomen per 31 December in plaats van 10%. De formulering op bladzijde 2k (roneo) schijnt minder juist en doet veronderstellen dat slechts $4 \times 5\%$ van de overgangsbezoldigingen zal worden ingehouden en het restant behouden blijft; het wil mij voorkomen, dat de Regeering goed zal doen ten aanzien van dit punt een nadere toelichting te geven;
3. dat de Regeering mijn subsidiaire suggestie overneemt, dat de overgangskorting in 1936 slechts voor de helft wordt gehandhaafd en in 1937 geheel zal vervallen;
4. dat de maandloonen slechts met 5% in plaats van 10% en de inkomsten der werklieden met 10% in plaats van 15% zullen achteruitgaan.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuitleenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

Ik breng der Regeering gaarne mijn hulde en dank, dat Zij zoo ondubbelzinnig getoond heeft vatbaar te zijn voor verschillende suggesties en bezwaren in den Volksraad tot uiting gekomen. Gezien deze wijzigingen is het niet wel mogelijk de beteekenis van den Volksraad — ook bij een zoo bij uitsluiting den Landvoogd toegekende bevoegdheid — te miskennen.

Gezien deze houding is in gemoede niet langer vol te houden het verwijs, dat de Regeering geen rekening houdt met de ambtenaarsbelangen, dat Zij te gemakkelijk de bezuiniging zoekt in vermindering van de inkomsten der ambtenaren en was er althans voor mij aanleiding om de motie vervat in stuk 8, houdende het geheel vervallen der salariskorting in te trekken, zooals dan ook is geschied.

Veel moeilijker viel het mij, mijn standpunt te bepalen ten aanzien van de door mij mede-ondertekende motie-Kerstens (stuk 5), waarvan de intrekking reeds is aangekondigd, maar in de plaats waarvan een motie is ingediend, waarvoor het volgende dus goeddeels ook geldt, houdende verzoek om opschorting der voorgestelde maatregelen — over de geheele linie — en instelling van een nieuwe commissie, zooals die in de laatstbinnengekomen motie-Soetardjo wordt gevraagd.

Deze motie vond haar motief:

- 1o. in de voorstellen, welke zooals zij ons werden voorgelegd, voor mij onaanvaardbaar waren;
- 2o. in de niet onduidelijk uitgesproken vrees, dat de voorliggende voorstellen niet de vrucht waren van behoorlijke voorbereiding en onderzoek;
- 3o. in de opvatting, dat in het regionale bezoldigingsstelsel — zooals het ons was voorgelegd — het begrip regionaal, vër buiten de oorspronkelijke grenzen werd uitgebreid.

In hoeverre — en dat onderzoek maakte gisteren bij de bestudeering van het regeeringsantwoord een punt van overweging bij mij uit — moeten na het verkregen regeeringsantwoord deze motieven worden herzien, bij de overweging, of de motie mijnerzijds behoort te worden gehandhaafd.

ad 1o. In de voorgestelde maatregelen in hun geheel heeft de Regeering inderdaad zoodanige zéér belangrijke wijzigingen gebracht, dat met een opschorting zonder meer niet kan en niet mag worden volstaan, althans zoo komt het mij voor.

ad 2o. Door haar uitvoerige uiteenzetting van de wijze waarop deze bezoldigingsregeling tot stand is gekomen, vermelding van het feit van het veelvuldig onderzoek, schriftelijk en mondeling, minutieus en nauwgezet, met behulp van allerlei instanties, en inschakeling van allerlei autoriteiten, over geheel Nederlandsch-Indië, waarbij ambt voor ambt in beschouwing werd genomen, in vergelijking met andere opnieuw gewaardeerd, heeft de Regeering bij mij ernstige twijfel gewekt, of inderdaad van een nieuwe commissie betere resultaten zullen mogen worden verwacht.

Mijn bezwaar ging niet tegen het regionaal stelsel op zichzelf, dat ik aanvaardbaar achtte, maar waarvan ik de voorliggende uitvoering niet kon waardeeren. Vél van de door mij geopperde bezwaren kunnen ondervangen worden door toepassing van het ruimer begrip „verfijning” dat door den Regeeringsemachtigde in dien zin werd uitgelegd, dat zij zoowel verhooging als verlaging tengevolge kan hebben en wel in dier voege:

- a. dat een stelsel van standplaatsstoelagen en eventueel standplaatsaftrek kan worden toegepast,
- b. dat een eventuele stijging van het levenspeil, de kosten van levensonderhoud, tot verhooging der tractementen kan leiden indien uit de jaarlijkse rapporten der hoofden van gewestelijk bestuur blijkt, dat het gewestelijk bezoldigingsniveau voor sommige plaatsen of kringen niet meer voldoende kan heeten.

ad 3o. Veel moeilijker was het derde motief: verruimde formulering der regionale grenzen. Uit de mededeeling der Regeering blijkt duidelijk, dat in den loop van het

onderzoek het begrip regionaal ver buiten zijn oorspronkelijke grenzen is uitgezet en dat er langzamerhand een andere gedachte bij de Regeering is gaan medespreken, een gedachte, die voordien geen of vrijwel geen gewicht in de schaal heeft gelegd, nl. het regionaal stelsel in het licht der bestuursvorming, welke ik in de toelichting zie binnengeleid door de mededeeling,

„dat de Regeering de vaststelling van deze regeling in den vorm zooals die thans zijn voorgebracht, een stap vooruit (acht) in de bestuursontwikkeling van Nederlandsch-Indië”;

een element, dat zóó gewichtig wordt geacht, dat de betrokken passage in het roneogram op blz. 5 werd onderstreept. Dit — ik wil het eerlijk bekennen — in deze regeling voor mij volkomen nieuw element, maakt mijn beslissing omtrent mijn houding wel zéér moeilijk.

Eenerzijds heeft deze gedachte veel aantrekkelijks, maar dringt zich toch de vraag naar voren of, zoolang de bestuursvorming op Java en Madoera nog niet meer is uitgebreid, en in de buitengewesten is ingevoerd, de Regeering hierop vooruit had moeten loopen. Veel gemakkelijker zouden provinciale bezoldigingsregelingen zijn ingevoerd, indien inderdaad overdracht van allerlei centrale bestuursdiensten aan de provincies reeds had plaatsgevonden, hetgeen op Java en Madoera nog slechts zeer onvolledig, voor de buitengewesten zelfs nog heelemaal niet heeft plaatsgehad — en die regeling zal dan door de provinciale instanties worden vastgesteld.

Anderzijds, zal de consequente doorvoering van dit beginsel ertoe leiden, dat wij voor alle provincies of gewesten in den zin der bestuursvorming zullen krijgen een uitgewerkt salarisstelsel, met allerlei differentiaties, met standplaats-toelagen en standplaatsaftrek enz., en dat van de schalen in bijlage A nog véél méér ambten naar die regionale bezoldigingschalen moeten worden overgebracht; dat het streven zal bestaan om de overplaatsingen van de gewesten naar andere zooveel mogelijk te beperken; zoodat tenslotte de bijlage A der H. B. B. L. uiteindelijk slechts een betrekkelijk gering aantal ambten zal tellen, functies, wier functionarissen een arbeid uitoefenen, welke meerdere „gewesten” omvat.

Moet ik den zin

„Wanneer straks nog tal van andere hoogst eervolle en gewichtige ambtenaren bij bestuurs- en rechterlijke macht aan den staat van regionale ambten zullen worden toegevoegd”

aldus opvatten, dat het zelfs niet onmogelijk is te achten, dat, om maar wat te noemen, de voorzitters der landraden, residenten, assistent-residenten, ja zelfs leden van de raden van Justitie onder de regionale schalen te goeder tijd zullen worden gebracht en zij bij overplaatsing buiten de regionale grenzen onder de gelding van een ander regionaal bezoldigingsstelsel worden gebracht?

Is het de uiteindelijke bedoeling der Regeering, dat de staat A op den duur slechts zal bevatten de algemeene inspecteurs der verschillende diensten, hoofden van departementen, leidende ambtenaren, leden van den Raad van Indië en de Algemeene Rekenkamer e.d., — wier traktementen echter toch ook in die algemeene bezoldigingsregeling mede zullen worden beheerscht — voor zoover ze daarvoor in aanmerking komen, als inspecteurs, leeraars enz. — door standplaatsstoelagen en standplaatsaftrekken?

Is dit toekomstbeeld juist — zoo niet geheel, dan toch goeddeels — dan kan erkend worden, dat het voorkomen der ambten, zooals ik noemde in mijn motie (stuk 7) in de regionale schalen niet wijst op een onderwaardering als ambtenaar van lagere orde. En de motie kon dan ook vervallen, omdat zij werd ingediend uit de overweging, dat deze gezagsfuncties als zóódanig niet in de regionale schalen

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Van Helsdingen.)

— zooals die oorspronkelijk waren getraceerd — thuis behoorden. Immers op dien grond voornamelijk diende ik de motie in en niet op grond van de te ontvangen salarissen; ik zou niet bereid zijn geweest om haar met nog andere functies, welke dat karakter niet dragen, aan te vullen.

Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn heb ik erkend, dat er naar mijn vaste overtuiging nog functies zijn, waaraan bezoldigingen zijn verbonden, welke, zelfs na de H. B. B. L., nog crisiswinst opleveren aan de functionarissen en dat bij hen niettegenstaande de kortingen, in stricten zin nog géén offer is gevraagd. Of dit met de voorliggende functies het geval is, durf ik niet te zeggen, omdat ons alle gegevens dienaangaande ontbreken en eerder aangenomen mag worden, dat de Regeering — beschikkende over de vele gegevens, waarover Zij in haar antwoord rept en voorgelicht door de verschillende instanties, onder welke ook plaatselijke — het beter moet weten dan wij, die meestal zeer eenzijdig worden voorgelicht.

Een beroep op de statistische cijfers van het Kantoor voor de Statistiek heeft mijns inziens slechts betrekkelijke overtuigingskracht, omdat ons nadere gegevens ontbreken betreffende de elementen van die kosten van levensonderhoud — al staat het anderzijds vast, dat de daling van de kosten van dit onderhoud, op grondslag van dezelfde elementen, sinds Januari 1935 nog steeds verder is gegaan en de eventuele prijsstijging van enkele producten vermoedelijk wordt gecompenseerd door daling van andere.

De Regeering heeft verklaard, dat het aantrekkelijke van haar voorstellen is: dat de salarisvermindering van 5% — welke redelijk kan worden geacht — voor 1936 haar gelegenheid geeft om met méér bezinning verdergaande — op dat „verder-gaande” wijs ik, Mijnheer de Voorzitter in verband met mijn voorgaand betoog — terugbrenging naar het regionale peil te overwegen. Voor mij is de moeilijkheid de beantwoording van deze vragen:

1. Is deze 5% korting voor 1936 voor deze ambten te aanvaarden?
2. Zal verwijzing naar een commissie meer rust in de ambtenaarswereld brengen?
3. Moet ik meer vertrouwen stellen in een rustige overweging door de Regeering dan in den arbeid van een commissie, die het geheele stelsel weer zal hebben te herzien?

Wat het eerste punt betreft ben ik met de Regeering van oordeel, dat inderdaad de achteruitgang van 5% voor de ambtenaren die daardoor getroffen worden voor 1936, niet onredelijk is te achten, o.a. gezien de daling van den levensstandaard.

Wat het tweede punt betreft: Rust komt er niet, zoolang de ambtenaren weten, dat eenige korting hun boven het hoofd zal blijven hangen. Verwijzing naar een commissie brengt daarin geen verandering, veeleer — ik ben tot die overtuiging gekomen na diepergaande bezinning — is te verwachten, dat de onrust stijgen zal, omdat alle organisaties moeite zullen doen, de commissie in haar geheel en de leden individueel te hunnen gunste te beïnvloeden, in véél erger mate dan thans het geval is; terwijl allermint vast staat — uit nadere onderlinge besprekingen is dat wel gebleken — dat de door mij voor een goede salarisregeling noodig geachte normen ook inderdaad door zulk een commissie eerder zullen worden aanvaard dan door de Regeering.

Mijnheer de Voorzitter! De tegemoetkomende houding, door de Regeering aangenomen, de wijze waarop Zij blijk geeft, vatbaar te zijn voor redelijke suggesties, de correcties die zijn en alsnog kunnen worden aangebracht, geven mij aanleiding, deze regeling te aanvaarden, te meer, waar ik geen heil zie in het scheppen van een conflict in een materie die geheel tot de competentie van de Regeering behoort.

Maar ik spreek de hoop uit dat:

(Kerstens.)

- 1e. de Regeering evenals thans, alle verdere doorvoering ter kennisname aan den Volksraad zal voorleggen;
- 2e. dat de Regeering, en met haar haar organen, bij het bepalen van haar standpunt steeds het beginsel voor oogen zal houden: dat zij tegenover haar personeel een bezoldiging toekent, welke het een redelijk levensbestaan ook voor het gezin waarborgt en dat Zij alsnog bij de beoordeeling van de nominale bedragen der bezoldigingen ten volle rekening zal houden met de ook in dit college voorgebrachte bezwaren tegen de vastgestelde bedragen, argumenten, Mijnheer de Voorzitter, die ik, bij gebrek aan gegevens, evenmin kan beoordeelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik bid de Regeering en allen die met dezen moeilijken en teeren arbeid belast zijn, wijsheid van Boven toe.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met een woord van groote erkentelijkheid uit te spreken tot de Regeering voor de wijze waarop Zij tegemoetgekomen is aan de bezwaren, in dit college naar voren gebracht. Inderdaad heeft de Regeering door deze tegemoetkoming daadwerkelijk den ernst erkend van de alom gerezzen bezwaren tegen de voorgenomen maatregelen.

Wanneer ik hiermede dan begonnen ben moet ik vervolgen met te zeggen, dat ik toch niet verzoend ben met de maatregelen zooals ze ons werden voorgelegd en zooals ze — dat is, geloof ik, niet tegen te spreken — in hun hoofdlijnen onverminderd worden gehandhaafd. Dat is dan ook de reden dat mijn hoofdbezwaren blijven bestaan.

In de eerste plaats acht ik het jammer, dat de Regeering niet is ingegaan op mijn vragen ten aanzien van het begrotingsaspect. De geachte Regeeringsgemachtigde voor algemeene ambtenaarszaken zegt daaromtrent:

„Kans op meevallers, waarover de heer Kerstens heeft gesproken, is uiteraard nooit uitgesloten, maar evenmin kans op tegenvallers, zoodat voor een optimisme dat er toe zou kunnen leiden de ambtenaarssalarissen thans ongemoeid te laten geen aanleiding bestaat. Verder op de in dit verband door het geachte lid gestelde vragen ingaan kan de Regeering *Zich tot Haar leedwezen thans niet veroorloven*”.

nadat Zij tevoren reeds had gezegd:

„De vraag of de beoogde besparing wel noodig was en zoo ja, of het onvermijdelijk moest worden geacht, daarvoor de salarissen aan te tasten en of niet andere wegen waren te vinden om het budgetair aspect te verbeteren, heeft bij die gelegenheid een onderwerp van ampele bespreking uitgemaakt”.

„Die gelegenheid” Mijnheer de Voorzitter was de behandeling van de begroting in de hoofdzitting.

Huiselijker uitgedrukt zegt de Regeering: Ge hadt met deze bezwaren moeten komen bij de hoofdbegroting; daar is het nu geen tijd voor.

Hoewel voor dat standpunt ongetwijfeld wel wat te zeggen valt, geloof ik daartegenover te kunnen stellen, dat men niet behoeft te schreeuwen vóór men geslagen wordt en dat ik dus, omdat immers bij de behandeling van de hoofdbegroting de concrete voorstellen niet aan de orde waren, mocht zeggen: welnu, dan zal ik mijn concrete bezwaren uitstellen totdat de voorstellen werkelijk ter tafel liggen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het ook daarom zoo jammer, dat mijn vragen over het begrotingsaspect niet door de Regeering beantwoord werden, omdat dit in zekeren zin indirect door de heer Weyer wél werd gedaan, door den heer Weyer, dien geen van ons in deze zaal zal aanzien voor een luchthartig financieel, integendeel, die aangemerkt mag worden als een conservatief financieel. De heer Weyer verklaarde dat wij mochten zeggen: we zijn er met onze begroting, we zijn er met onze financieele politiek.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Kerstens.)

(De heer Kan: Nou, nou!)

Ik geef gaarne toe, dat de heer Kan daartegen bezwaren kan inbrengen, maar feit blijft dat de heer Weyer verklaard heeft: we kunnen zeggen dat we er zijn. Er blijft nog wel het een en ander te wenschen over, dat onderschrijf ik direct, maar het groote financieele saneeringswerk is in de afgelopen jaren gedaan. Het gaat er nu maar om, of men het laatste kiertje, waardoor de begrooting nog niet geheel sluit, dicht kan krijgen.

Ik kom thans op de indexcijfers, die zijn overgelegd en dan wil ik heel in het kort, in aansluiting op hetgeen de heer Soetardjo heeft gezegd, mededeelen, dat deze cijfers voor mij weinig overtuigend zijn. In de eerste plaats zou ik gaarne vernemen, hoe die cijfers zijn ontstaan, uit welke elementen ze zijn opgebouwd en of hierin ook verwerkt is de noodzaak voor vele ambtenaren tot het steunen van werkloze familieleden. Deze vraag is buitengewoon belangrijk voor de ambtenaren uit de Inheemsche sfeer. Wij weten allen, dat de Inheemsche ambtenaren, die thans nog hun salaris genieten, den last van vele werkloze familieleden dragen. Ik herhaal dan ook, dat men ook deze cijfers in beschouwing moet nemen bij het vaststellen van de indexcijfers. Dat de Regeering daartoe bijzonder verplicht is, zou ik hier mede in het licht willen stellen, dat men met zooveel lof gesproken heeft over de aanpassing enuldzaamheid van de Inheemsche bevolking in verband met den algemeenen crisistoestand. Waar dit het geval is, waar m.a.w. de Regeering het werklozenprobleem voor het overgrootste gedeelte wat de Inheemsche wereld aangaat heeft laten oplossen door de Inheemsche bevolking zelve, daar moet m.i. bij het opstellen van de indexcijfers voor het levensonderhoud hierin een aanzienlijk bedrag geconverteerd worden voor den werklozensteun. Als dit geschied zou zijn, geloof ik niet, dat de Regeering nog verklaard zou hebben, dat zelfs een prijsstijging van 10% nog wel zou kunnen worden opgevangen door de huidige salarissen.

Ik blijf dan ook van oordeel, dat een geringe schuldvermeerdering toelaatbaar zou blijven in het algemeen begrotingsbeeld, ondanks het feit zelfs, dat de begrotingsopzet voor 1937, naar het zich thans laat aanzien, al weer zal leiden tot verdergaande voorzieningen en herzieningen.

Ik zou dan ook willen verklaren, dat een reconstructie van het bezoldigingsstelsel à tête reposée m.i. noodig blijft en hangende deze reconstructie een schuldvermeerdering van misschien f 10 m.m. in totaal toelaatbaar mag worden geacht. Men kan dan immers daarna een gereconstrueerd bezoldigingsstelsel in werking stellen, dat niet tot verdere schuldvermeerdering aanleiding zal geven en dat beter zal werken zonder de talloze onbillijkheden van thans, welke men niet kan inhalen door allerlei incidenteele voorzieningen, bijslipingen, standplaatstoelagen, invoering van verhoogingen en verlagingen links en rechts, enz. omdat daarvoor te veel fouten zitten in het totale stelsel.

Ik geloof, dat zulk een reconstructie des te meer noodig is, omdat er een geheel nieuw element in discussie is gekomen, waarop de heer Van Helsdingen uitvoerig gewezen heeft. Dit nieuwe element is door den heer Van Helsdingen aangehaald en ik wil het hierbij herhalen: de Regeering acht de vaststelling van deze regelingen in den vorm, waarin deze thans zijn voorgebracht, een stap vooruit in de bestuursontwikkeling van Nederlandsch-Indië. Ik sluit mij gaarne aan bij de woorden van den heer Van Helsdingen, waar deze zegt, dat dit element eigenlijk niets te maken heeft met de differentieering van het salarisstelsel en dat dit meer een kwestie is van bestuurs-hervorming. Zoo te zien leidt deze nieuwe gedaetengang tot de consequentie van regionale begrotingen en misschien van regionale rekeningen. Als dit het geval is, dan is er des te meer reden, om niet door te gaan op den ingeslagen weg en geen incidenteele herzieningen toe te passen, maar opnieuw

(Sosrohadikoesoemo.)

alle gegevens naast elkaar te zetten, om een logisch salarisstelsel op te bouwen.

Mijnheer de Voorzitter! Aan het voorgaande zou ik nog het volgende willen toevoegen.

Er zijn in de moties toch nog weder partieele correcties op het geheele complex van maatregelen voorgesteld. Ik zal daaraan niet medewerken. Wanneer men aan den eenen kant tekortkomingen tracht goed te maken, moet men dat ook aan den anderen kant doen. Maar dan zal daarvoor een eindeloze serie moties noodzakelijk zijn. Ik erken, dat dit niet goed zal gaan en daarom zal ik tegen alle moties stemmen, behalve tegen de motie, die een tijdelijke opschorting van alle maatregelen vraagt.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Na de breedvoerige redevoeringen van de vorige sprekers kan ik in tweeden termijn heel kort zijn. Met zeer veel belangstelling heb ik de redevoeringen van de twee geachte Regeeringsgemachtigden aangehoord. Voor mij persoonlijk is thans de kwestie aldus.

Hebben deze redevoeringen mij bevredigd? Deze vraag moet helaas ontkennend worden beantwoord. Immers is aan mijn grootste bezwaar niet tegemoet gekomen, al moet ik hierbij verklaren, dat ik der Regeering zeer erkentelijk ben voor de tegemoetkomende houding, die Zij heeft aangenomen. Breedvoerig heb ik in mijn rede betoogd, dat mijn grootste bezwaar is, dat de invoering van de voorliggende regionale bezoldigingsregeling uitsluitend de inheemsche en Indo-Europeesche groep zal treffen. En het is op grond van dit feit, Mijnheer de Voorzitter dat ik invoering van de onderwerpelijke voorstellen beschouw als politiek en staatkundig onjuist. Waar de Regeering heeft toegegeven, ja zelfs zich volkomen heeft aangesloten bij mijn betoog, dat, al zou het Moederland een gedeelte van de Indische schuld overnemen, de salarispost nog te zwaar drukt op het landsbudget, daar had ik verwacht, dat de Regeering ook zou willen toegeven, dat het zeer noodig en gewenscht moet worden geacht, dat ten spoedigste dient te worden nagegaan of de westersche overkapping voor dit arme land al dan niet te duur is. Dat de Regeering dit heeft nagelaten, Mijnheer de Voorzitter, moet ten zeerste door mij worden betreurd.

Bij de beantwoording van de rede van den heer Ratu Langie inzake de overbrenging van het ambt van kweekschoolonderwijzers naar de regionale regeling heeft de geachte Regeeringsgemachtigde voor algemeene ambtenaarsaangelegenheden nagelaten om ook de door mij met betrekking tot hetzelfde onderwerp naar voren gebrachte argumenten te bespreken. Vooral moet ik dit betreuren waar ik juist diè argumenten heb naar voren gebracht waaruit kan blijken, dat, gelet op de door de Regeering ter zake aangelegde criteria de betrekking van kweekschoolonderwijzer zeer zeker niet mag worden getroffen door de regionale regeling. Op grond hiervan Mijnheer de Voorzitter, heb ik de zaakbetrekkelijke motie-Ratu Langie medeondertekend.

Ook heeft de Regeering nagelaten bij de beantwoording van mijn vraag, waarom de betrekking van beambte bij den pandhuisdienst naar het maandloonersreglement moet worden overgebracht, bekend te stellen waarom de beambte bij den P. T. T.-dienst niet en zijn collega bij den pandhuisdienst wel naar het maandloonersreglement wordt overgebracht, waar toch de betrekking van pandhuisambte heelemaal voldoet aan de door de Regeering ter zake gestelde criteria. Ook dus de beantwoording van de hier door mij bedoelde kwesties heeft mij niet bevredigd.

Mijnheer de Voorzitter! Daar aan mijn grootste bezwaar niet is tegemoet gekomen, heb ik ondanks de tegemoetkomende houding der Regeering mij toch genoodzaakt gezien om de motie-Kerstens, stuk 11, en de motie-Soetardjo, stuk 13, mede te ondertekenen.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Ratu Langie.)

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met groote belangstelling geluisterd naar de redevoeringen, door de twee geachte Regeeringsgemachtigden in deze zaal gehouden als antwoord op de opmerkingen, die door het College van Gedelegeerden in eersten termijn zijn gemaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Er is aan de kwestie van de regionale bezoldiging een uitvoerige beschouwing gewijd door den geachten Regeeringsgemachtigde, den heer Beets. Er is in de beschouwingen, die ik heb aangehoord, veel dat wij moeten aannemen, omdat ons de cijfers daaromtrent niet zijn voorgelegd. Wanneer nu de geachte Regeeringsgemachtigde zegt, dat bij de vaststelling van de salarissen b.v. van de regionale salarissen rekening is gehouden met de verschillende indicaties op het gebied van economie van sociale omstandigheden enz., dan had ik in de eerste plaats verwacht, dat de verschillende aanwijzingen reeds bij de indiening der voorstellen zouden zijn weergegeven. En waar dit niet is geschied, had ik in de tweede plaats verwacht, dat de cijfers ons in het regeeringsantwoord in eersten termijn zouden zijn overgelegd, opdat ook wij mede zouden hebben kunnen beoordeelen in hoeverre op juiste wijze met de verschillende aanwijzingen rekening is gehouden.

Er heerscht bij mij absoluut geen twijfel, of de regeeringsorganen zullen het doen, maar zooals ook U, Mijnheer de Voorzitter, bekend zal zijn, is de waardeering van de verschillende cijfers een zeer subjectief iets. De een slaat een cijfer hooger aan dan de ander en in de subjectieve waardeering der cijfers ligt juist de reden van de verschillende waardeering van de geheele functie op zichzelf.

Dan is de geachte Regeeringsgemachtigde ingegaan op het verwijt, dat van verschillende zijden in het College is geuit, dat de voorliggende ontwerpen zoo weinig den indruk maken van grondig voorbereid te zijn.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons nu uiteengezet, op welke wijze de voorstellen grondig voorbereid zijn. Ik moge de opmerking maken, dat de uiteenzetting, die nu in de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde in eersten termijn gegeven is, beter op haar plaats ware geweest in het toelichtend schrijven der Regeering. Ware zij daarbij overgelegd, dan zou er misschien nog gelegenheid zijn geweest om daarop in eersten termijn nader in te gaan en hadden wij misschien meer cijfers ten aanzien van bepaalde punten kunnen vragen, die dan in het regeeringsantwoord in eersten termijn verstrekt hadden kunnen worden. Nu is dat niet meer mogelijk. Wanneer ons nu nog cijfers worden overgelegd is er tusschen het oogenblik, waarop dit geschiedt en het moment, waarop wij een beslissing moeten nemen, geen gelegenheid om de cijfers grondig te bestudeeren.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat men, aan de hand van hetgeen in het toelichtende schrijven, dat ons College is overgelegd, wordt gezegd over het nemen van de provincies als eenheidsgebieden voor de salarisregelingen niet moet denken, dat de regentschappen de basis moeten zijn, maar dat de regentschappen de sluitsteen moeten zijn in het salarisstelsel, als het voldoende verrijnd is.

Ik moge daarbij allereerst het volgende opmerken. Wanneer men zich rekenschap tracht te geven van de basis, waarop eigenlijk het regionale stelsel gegrondvest moet zijn, dan is dit het regionale levenspeil en de overweging, dat men daarmede tevens tracht te bereiken, dat de candidaatslanddienaren zooveel mogelijk worden betrokken uit het gebied zelf. Zoo gesteld — en ik geloof, dat het zoo zuiver gesteld is — valt dus het principe van het regionale bezoldigingsstelsel volkomen samen met de sociale, intellectuele en economische structuur van een bepaald gebied. Deze gedachte is volkomen gezond en ik kan haar volkomen onderschrijven, maar nu is mijn bezwaar juist, dat de sociale, intellectuele en economische structuur van een bepaald ge-

bied in het geheel niet samenvalt met de administratieve grenzen, die gegeven zijn in de regentschappen, residenties of provincies. Daarom zou ik, zelfs wanneer de Regeering in het verrijnde stelsel het regentschap als sluitsteen voor het regionale bezoldigingsstelsel neemt, daartegen nog bezwaar moeten hebben, in de eerste plaats, omdat het dan mogelijk is, dat — zooals ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen zooeven heeft uiteengezet — er zeer veel salarisregelingen zullen komen, terwijl alles toch uniform geregeld behoort te zijn. Ik geloof dat men, ook met inachtneming van het oorspronkelijk principe van de regionale bezoldiging, de zaak in haar geheel kan behandelen, maar niet op de wijze zooals de Regeering zich denkt.

De Regeering heeft verder gezegd, dat er gewestelijke commissies zullen worden benoemd, doch die commissies zullen naar mijn meening slechts medewerken in de richting van versplintering van het stelsel. Bovendien vind ik, dat door de instelling van zoodanige commissies de centrale landsorganen daarmede hun verantwoordelijkheid overdragen op de plaatselijke organen.

Nogmaals, niettegenstaande de verzekering van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat de verschillende voorstellen grondig zijn voorbereid — een verzekering welke wij hebben aan te nemen — kan ik mij in het algemeen niet vereenigen met de ons thans voorgelegde ontwerpen. Daarom niet, Mijnheer de Voorzitter, omdat het beginsel waarvan het regionale stelsel uitgaat, naar mijn meening heelemaal in strijd is met het karakter der regionale bezoldigingen zelf.

Ik geloof, dat de heer Van Helsdingen het juist heeft geïnterpreteerd toen hij zeide, dat er in het regeeringsantwoord werd gezinspeeld op het feit, dat verband zou moeten worden gelegd tusschen de regionale bezoldigingen en de bestuurshervorming. Op grond van de bezwaren die ik zooeven uiteenzette, zou ik mij er tegen moeten verklaren wanneer de verdere uitbouw van het regionale stelsel ingewezen werd in de vermoedelijke plannen der Regeering ten opzichte van de uitvoering der algemeene bestuurshervorming.

Alvorens te eindigen wil ik nog een speciale opmerking maken over een detailkwestie. De heer Sosrohadikeoesoemo en ik hebben in eersten termijn eenige opmerkingen gemaakt over de positie van verschillende hoofdschoolopzieners en onderwijzers. De Regeering heeft zich van deze opmerkingen afgemaakt door de mededeeling, dat het departement van Onderwijs terzake niet alleen gehoord is, maar zich heelemaal heeft vereenigd met de hoegrootheid der bedragen van de salarissen, aan deze functionarissen toegedacht. Het doet mij leed, dat deze opmerkingen zoo summier zijn beantwoord. Door den heer Sosrohadikeoesoemo en tendeele ook door mijzelf, zijn naar mijn meening zeer ernstige argumenten voorgebracht en is in de eerste plaats breed uitgemeten, dat, zooals de Indonésische maatschappij op het oogenblik is, inderdaad het onderwijzerscorps de ruggegraat der samenleving is. Wanneer men een onderzoek instelt naar de ouders van de Indonésiers die middelbare en daar bovenuitgaande onderwijsinstellingen hebben bezocht, dan zal blijken, dat het grootste percentage dier ouders tot den onderwijzers- en schoolopzienersstand behoort.

Voorts hebben wij gewezen op de beteekenis van hun werk als opvoeders van de komende geslachten en op hun invloed in de samenleving. Wanneer men eens in de binnenlanden rond ziet, zal men gewaarworden, dat de onderwijzer ongeveer het centrale punt van informatie voor de geheele bevolking is. Ik acht het daarom zeer bedenkelijk, wanneer de Regeering door regionalisatie dezer ambtenaarssalarissen die terugdringt tot een nog lager peil dan waarop ze thans staan.

Naast deze meer algemeene bezwaren heb ik verschillende technische objecties tegen de onderbrenging der door mij bedoelde groepen in de regionale schalen. Ik heb deze be-

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soangkoepon.)

zwaren al weergegeven in de toelichting tot de motie welke ik bij U, Mijnheer de Voorzitter, heb ingediend. Mijnheer de Voorzitter! Ik zal ter bekorting van mijn rede geen uiteenzetting meer geven van de technische bezwaren; zij zijn in de motie reeds uiteengezet. Ik moge dus volstaan met de desiderata van deze motie nogmaals in de bijzondere belangstelling en de bijzondere goedwillendheid van de Regeering aan te bevelen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik een voorstander ben van de regionale bezoldigingsregeling in deze gewesten, meen ik toch uit de Regeeringsuiteenzettingen in tweeden termijn te moeten constateeren, dat Zij ten aanzien van de verschillende bezoldigingen der landsdienaren zich geen vaste en bepaalde normen en eischen zoowel ten opzichte van het uitgangspunt als ten opzichte van het doel heeft aangelegd.

Waar Zij den levensstandaard in een gewest als norm heeft aangenomen, vraag ik mij af, waarom dan voor dit doel alleen de lagere landsdienaren worden getroffen. De resumptie van deze regeling is niet anders, dan het zoeken van de grootste bezuiniging bij de inheemsche ambtenaren en wat vooral hierbij schrijnend is, meestal bij de lagere inheemsche ambtenaren. De Regeering heeft wel gezegd, dat b.v. de maandlooners in stede van pensioen langdurigen onderstand bij een behoorlijke uitoefening van hun functie verkrijgen, doch Zij vergeet, dat deze onderstand in stede van na 30 jaren eerst bij een leeftijd van 55 jaren en na een diensttijd van 35 jaren zal worden verkregen, terwijl de eind-bezoldigingen van deze maandloonersbetrekkingen reeds zeer belangrijke verlagingen hebben ondergaan. Men moet verder niet vergeten dat de behuizing en de verzorging van deze maandlooners uit gebrek aan geld allerellendigst zijn, zoodat als gevolg daarvan de levensduur dezer personen ook korter is geworden. Ik zou zeggen, dat deze onderstand verkregen kan worden, wanneer de betrokken maandlooners aan den rand van het graf staan, zoodat deze onderstand in wezen niet als een onderstand moet worden beschouwd, doch als een bijdrage in de fondsen voor de begrafenis-kosten van de betrokken persoon moet worden aangemerkt.

Kortom, de overbrenging van de betrekkingen naar de maandloonersschalen beteekent verslechtering van het leven van deze onbemiddelde lagere landsdienaren en vergrooing van de armoede in de samenleving van deze financieel hulpbehoevende landsdienaren. Ook de waardeering van arbeid van den a.i.b. op f 45 's maands; dus met vermindering van f 55 per maand maakt inderdaad een beleedigenden indruk op deze betrekking of m.a.w.: „ini gadji tentoe membikin aib jang memegang pangkat itoe”.

Wanneer de Regeering zegt, dat er zooveel animo bestaat voor elke vacature dan wijst dit mijns inziens op een groote armoede en wanneer de Regeering deze armoede als basis van haar bezoldigingsregelingen neemt, dan beteekent dit de bevordering van de armoede in deze gewesten.

De vaststelling van de overgangsbetoldigingen en overgangskortingen maakt een integreerend deel uit van de bezoldigingsregeling der landsdienaren hier te lande en daarom mag deze kwestie mijns inziens niet op zichzelf worden beschouwd; deze beide aanvullingen van de bestaande salarisregelingen dienen in het algemeen verband te worden gezien.

Ten aanzien van de overgangskortingen kan ik mij vereenigen met het betoog van ons geacht medelid, den heer De Hoog, doch wanneer ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen zich beroept op een inlossing van een gegeven belofte, neergelegd in artikel 21 van de H. B. B. L., dan moet ik wel veel meer voelen voor de gedachte van ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen, doch de bestaande meeningsverschillen terzake het gevolg zijn van een onvoldoende beheersching van de bestaande kwestie door de Regeering.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(De Hoog.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog op vele leemten en gebreken in deze in te voeren regelingen kunnen wijzen, doch het gaat in wezen niet meer om deze onvolkomenheden, doch wel om de gevolgen van de in te voeren maatregelen.

Ik ben overtuigd, dat de invoering van deze door de Regeering voorgestane regionale regeling funest zal werken op onze samenleving, en daarom kan ik het standpunt der Regeering hoe goed ook bedoeld — niet waardeeren.

Ik stem dus vóór alle moties, die de in te voeren regionale bezoldigingsregeling zullen kunnen bezweren.

Zooals ik in eersten termijn heb verklaard, heb ik geen bezwaar tegen de positieverbetering van de in de motie stuk 7 genoemde ambtenaren, doch wanneer men spreekt van regionale betrekkingen, dan komen de betrekkingen, die volkomen het inheemsch karakter dragen, mijns inziens in de allereerste plaats in aanmerking om als regionaal te worden aangemerkt. De betrekkingen bij het Inlandsch bestuur en de Inlandsche betrekkingen bij de Justitie waren altijd, van vroeger tot heden, specifiek „inheemsch” en als gevolg daarvan dienen die mijns inziens als regionaal te worden aangemerkt.

Behalve deze zijn er nog inheemsche betrekkingen bij de verschillende diensten die hetzelfde karakter dragen, zoodat het lichten van deze betrekkingen uit de regionale schalen onrecht zou beteekenen jegens de andere Inlandsche ambtenaren, zooals schoolopzieners, hulpontvangers van de perceptie en zoovele anderen.

Voor de motie van ons geacht medelid den heer Ratu Langie stuk 12, geldt dus hetzelfde bezwaar. Tegen de motie van ons geacht medelid, den heer Roep, zou ik geen bezwaar hebben, indien de woorden „met” tot en met „standplaatsen” onder a van alinea 3 uit deze motie worden gelicht. Waar ik een voorstander ben van het door de Regeering ook voorgestane unificatiebeginsel van burgerlijke diensten, kan ik het onderscheid maken van de uitgezonden ambtenaren en hun gelijkwaardige ambtgenooten hier te lande niet accepteren. Bovendien zal de uitzending van landsdienaren uit Nederland altijd verhooging van 's Lands uitgaven beteekenen. Ik heb evenwel geen bezwaar tegen de uitzending van ambtenaren uit Nederland voor betrekkingen, waarin hier te lande niet kan worden voorzien doch die behoeven niet een speciale regeling te hebben.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! De antwoorden, die wij gisteren van de geachten Regeeringsgemachtigden ontvangen hebben zijn, naar mijn meening zuiver gesplitst zooals ze moesten zijn. Wij hebben aan den eenen kant bij de voor ons liggende voorstellen iets nieuws: de invoering van de regionale schalen en wij hebben den afbouw, zoo men wil de afbraak, van de overgangsmaatregelen. Dat is dus het bestaande. Ten aanzien van alle overgangsmaatregelen heeft de heer Westeroen van Meeteren het woord gevoerd, zoodat ten aanzien van het nieuwe, de invoering van de regionale bezoldigingen, de heer Beets het woord gevoerd heeft en dat is volkomen juist.

Ook de tegemoetkomingen van de Regeering — ik kom daarop straks terug wanneer ik het betreffende gedeelte van de voorstellen behandel — vallen dus geheel onder die afbraakbepalingen en daarom zal ik daarover eerst in de tweede plaats spreken en mij in de eerste plaats wenden tot den Regeeringsgemachtigde die gisteren het laatst het woord heeft gevoerd, den heer Beets.

Ik heb een voorstel gedaan ten aanzien van de regionale bezoldigingschalen. Ik heb daarbij een grens van f 100 aangegeven en de heer Soeroso heeft mij gevraagd, hoe ik daaraan ben gekomen. Ik kan die vraag tegelijk beantwoorden wanneer ik antwoord op hetgeen de heer Beets heeft gezegd. Ik wil dan in algemeene trekken het volgende

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(De Hoog.)

zeggen. Ik heb vrijwel van iedereen, met uitzondering misschien van den heer Soeroso, een soort betuiging gehoord dat zij het in principe eens waren met de invoering van de regionale bezoldigingen. Ieder vond het zoo mooi.

(De heer Soetardjo: Mooi?)

Ahans begrijpelijk en aannemelijk.

Het komt mij voor, dat de Regeering aan dergelijke platonische betuigingen weinig heeft en het was om daaraan een einde te maken dat ik kwam met een reëel voorstel, n.l. de grens van *f* 100. Ik heb er onmiddellijk bij gezegd — en ook in het I. E. V.-orgaan is dit naar voren gebracht — dat deze grens evengoed lager of hooger kon zijn. Het was meer om de gedachten te bepalen. Maar in ieder geval — ik heb dat in mijn rede in eersten termijn ook al naar voren gebracht — willen wij daarmee aantonen dat het nooit onze bedoeling is geweest, op een wijze als hier door de Regeering is gedaan over te gaan tot regionale bezoldigingen.

Bij het lezen van het antwoord, dat de heer Beets gisteren heeft gegeven, treffen mij toch enkele dingen bijzonder. In de eerste plaats zegt de heer Beets dat een grens van *f* 100 als door den heer De Hoog gesteld, niet juist is, want op het oogenblik zijn in bijlage B der H. B. B. L. reeds betrekkingen van *f* 300 en hooger opgenomen.

Is dit een argument? Ik wil tegenover de mededeeling van den heer Beets gaarne de mededeeling stellen, dat tegenover die eene betrekking, die op het oogenblik in de Bijlage B zit vanwege het niet verplaatsbaar karakter, de heer Beets zelf tientallen, zoo niet twintigtallen van betrekkingen kan noemen, die precies aan dezelfde eischen voldoen en die niet in de Bijlage B voorkomen. Dit is juist het uitgangspunt in de Mededeeling der Regeering, waarin zij de uitdrukking heeft gebezigd: „het leven in de regionale sfeer”, welke zij gisteren in haar antwoord totaal heeft weggelaten. Het is juist het vrijwel niet verplaatst worden, zelfs desnoods al is men verplaatsbaar, dat eigenlijk de geheele ondergrond van de regionale bezoldigingsregeling uitmaakt. Het verwijzen naar de Bijlage B van de H. B. B. L. lijkt mij dus een argument, dat niet veel waarde heeft. Maar, heeft de heer Beets gezegd, als men de grens trekt bij *f* 100, is dat niet juist, want de begrenzing moet worden aangegeven door de gebieden en deze zullen — zooals is uiteengezet — de gewesten moeten zijn; deze zouden dan beslissend moeten zijn voor de aanwijzing van de regionale ambten.

Ten aanzien van de regionale bezoldigingsregeling wil ik nog het volgende zeggen. Men kan hierbij op tweeërlei wijze te werk gaan. Men kan bij wijze van spreken n.l. een verticale of een horizontale begrenzing toepassen. Met de verticale begrenzing bedoel ik het volgende. Men zoekt n.l. een streek uit en geeft hier een apart salarisspeel aan voor alle ambtenaren in dat gebied. Dit is dus een regionaal bezoldigingsstelsel, ik zou bijna willen zeggen „het regionale bezoldigingsstelsel”, doch dat laat ik tenslotte maar daar. Waar echter de Regeering hier komt met voorstellen voor regionale schalen, waarbij de grenslijn zoo ongeveer getrokken kan worden tot vlak onder hoofdcommies en de daarmee overeenkomende bezoldiging in andere betrekkingen, is Zij precies gekomen op het door mij gevolgde pad van de horizontaal-regionale begrenzing. Men stelt een horizontale lijn boven hetgeen men zich voorstelt, dat regionaal bezoldigd moet worden, omdat alle ambtenaren, die daarbeneden zijn, in den regel regionaal getogen zijn en ook regionaal kunnen blijven, totdat zij op een gegeven moment boven de streep komen en dan verplaatsbaar worden. Ik stelde de grens op *f* 100 en gaf aan, dat die grens voor het maximum salaris in verschillende betrekkingen zou moeten gelden. Ziedaar een mijns inziens absoluut logisch idee. Men kan het over de grens eens zijn of niet — een der leden heeft, meen ik, Vrijdag nog geïnterrumpeerd, dat die grens dan lager moet zijn en daar is misschien over te praten — maar ik heb

gemeend, dat die grens op *f* 100 moet worden gesteld, omdat ik van meening ben, dat wanneer men een betrekking bekleedt, die boven de *f* 100 salaris uitgaat, men in aanmerking heeft te nemen een zeker soort „ambtenaarswelstand”, een peil, dat wel degelijk veel grotere verplichtingen tegenover zichzelf, zijn kinderen en den staat met zich brengt, dan het peil dat daar beneden ligt. Ik hoop dan ook, dat mijn geacht medelid, de heer Soeroso, de kwestie beter zal inzien, dan hij daareven deed en zal begrijpen, hoe ik tot de grens van *f* 100 kwam. Ik heb hiermede de Regeering willen aangeven, wat er gedaan moest worden; ik wilde mij niet alleen bepalen tot de mededeeling, dat ik slechts in theorie voor de invoering van regionale schalen was. Ik geloof, dat wanneer de Regeering was overgegaan tot het brengen van bezoldigingen onder de regionale schalen beneden een grens van *f* 30, de heer Soeroso nog had tegengestemd en misschien anderen met hem in deze zaal, doch, Mijnheer de Voorzitter, hetgeen de Regeering gisteren heeft geantwoord op mijn suggestie, heeft voor mij al zeer betrekkelijke waarde, een betrekkelijke waarde, die meer gaat naar den lagen dan naar den hoogen kant.

Ik wil in dit verband ook nog even wijzen op een verslechtering, die waarschijnlijk de Regeering is ontgaan. Toen ik in het begin van 1900 in dienst kwam bij de S.S. — ik spreek hier dus van salarissen van 35 jaar geleden — begon men als klerk op een salaris van *f* 30 en haalde men na 14 jaren het salaris van *f* 120 als eerste klerk. Dan duurde het nog zes jaar, voordat men commies was op *f* 150. Laten wij daar nu eens tegenover stellen wat de Regeering thans aangeeft. Waar men in 1900 in 20 jaar dus als commies tot *f* 150 kwam, daar gaat de Regeering thans een stelsel opzetten, waarbij een klerk na 20 jaren *f* 80 krijgt; dan kan hij verder wachten — men kan in dit geval eigenlijk niet eens van „verder” spreken — totdat hij commies kan worden op een salaris van *f* 130. Nu kan men hiertegen wel aanvoeren, dat een dergelijk persoon niet steeds klerk zal blijven bij een bepaalden dienst, en wanneer hij eenigszins geschikt wordt bevonden, wel bij de eerste de beste vacature commies wordt, doch wat is de fout bij al dergelijke redeneringen? Dat men zich niet afvraagt, wat de formatie bij dergelijke diensten is. Wij weten immers, dat de formaties tegenwoordig op alle mogelijke manieren worden teruggebracht. Daarvan is het noodzakelijke gevolg, dat men tenslotte zoo weinig vacatures heeft, dat de lagere ambtenaren niet hooger komen. Wordt de conjunctuur nu weder beter, dan wordt het met deze zaak natuurlijk ook anders gesteld. Maar dan is daarmee het geheele regionale stelsel veroordeeld. Wanneer de suikerfabrieken weder worden geopend, beteekent dat, dat het regionale peil in vele gewesten zal veranderen, dat het regionale armoede bij de bevolking zal zijn, gaat ook het regionale salarisspeel omhoog en kan men zelfs op een gegeven oogenblik tot een regeling komen, die hetzelfde peil heeft als de H. B. B. L. Op dat oogenblik — maar dan zullen de geachte Regeeringsgemachtigden misschien reeds in Holland zijn — kan men zich er dus rekenschap van geven, dat men evengoed overal de H. B. B. L. had kunnen handhaven.

Wat stelt de Regeeringsgemachtigde, om terug te komen op mijn voorbeeld — met de regionale schalen tegenover mijn voorbeeld, dat een klerk in twintig jaren een salaris zal halen van *f* 80? Men zou kunnen zeggen: wij kunnen misschien barrières invoeren. Maar barrières kan men toch eigenlijk bij dergelijke salarissen moeilijk invoeren. Maar doet de Regeering ten deze nog wat? Komt Zij nu nog eens met bepaalde voorstellen, waarbij Zij verklaart te willen probeeren den rang van eersten klerk in te stellen, zoodat de buitengewoon geschikten meer dan een promotie van *f* 5 kunnen maken? Daarom trent zijwt de Regeering in alle

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(De Hoog.)

talen. Ook in mijn systeem komt een barrière voor n.l. het overgaan van de regionale bezoldiging naar de H. B. B. L. en dat betrof dan de commiezensalarissen; dat geldt op zichzelf reeds als een barrière.

Ik zou willen vragen, of de Regeering wel goed begrijpt, wat Zij op het oogenblik bezig is te doen. De formaties in alle diensten van gegradueerden worden verminderd. Wat beteekent dat? Dat de dienstleidingen steeds meer moeten steunen op middelbaar personeel, dat men bij invoering van de regionale bezoldiging, waarbij tot de eerste commiezen toe de ambtenaren regionaal worden bezoldigd, dus zal moeten werken met minder betaald personeel, waarvan toch heel veel prestaties geëischt worden. Aan den eenen kant zal er een vermindering komen van het corps gegradueerde ambtenaren en aan den anderen kant zal men moeten werken met onderbetaalde — tenminste volgens mijn inzichten — middelbare groepen en daarvan kan de dienst alleen maar nadeel ondervinden.

Mijnheer de Voorzitter. Voordat ik van de bespreking van de rede van den Regeeringsgemachtigde den heer Beets afstap, zou ik toch nog drie pertinente vragen willen stellen. De Regeering heeft n.l. in de aanbiedingsnota — gisteren hebben wij daaromtrent iets meer gehoord — gesproken van regionale overgangsbezoldigingen.

Zou ik van de Regeering mogen vernemen, hoe zij ten aanzien van de regionale overgangsbezoldigingen zich den toestand denkt? Zullen de regionale overgangsbezoldigingen ook met 5% worden verminderd, of hoe denkt de Regeering zich dit?

In de tweede plaats zou ik gaarne willen vernemen, hoe de Regeering zich ten aanzien van de regionale bezoldigingen de inpassing denkt. Het is bekend, dat bij de tot standkoming van de H. B. B. L. het groote struikelblok was de inpassing en dat daarvoor zelfs ettelijke hoofdamttenaren zich aan het vraagstuk hebben onttrokken, zoodat de invoering van de H. B. B. L. op een gegeven oogenblik zelfs in gevaar werd gebracht.

Toen is een ingenieuze oplossing gevonden door den heer Beets — de heer Beets is een ingenieus man — en ik vraag mij af, wat zal nu gebeuren? Zal de heer Beets weer op ingenieuze, maar voor de betrokkenen ook behoorlijke wijze een inpassing weten te vinden? Ik zou hieromtrent gaarne iets van de Regeering willen vernemen.

Dan kom ik tot de derde vraag, die misschien niet tot den heer Beets gericht dient te worden, maar waarop ik toch gaarne een antwoord zal ontvangen.

Deze vraag betreft de parallelschalen. Hoe zal het gaan met hen, die op een salaris volgens een parallelschaal in een betrekking zijn aangenomen en nu onder de regionale bezoldiging zullen komen te vallen?

Stelt men het H. B. B. L. salaris op $f x$, dan ontvangen deze personen thans $f 0.8 x$. Werd betrokkene niet bezoldigd volgens een parallelschaal dan zou hij gaan ontvangen $f 0.95 x$. Krijgt zoo iemand nu na de invoering der regionale bezoldiging die $f 0.95 x$ of blijft hij steeds ten achter bij zijn collega's, die niet volgens een parallelschaal worden bezoldigd?

(De heer Sosrohadikoesoemo: Wat is het voordeeligst?)

Voor de Regeering, dat de betrokkene zijn $f 0.8 x$ behoudt, voor den betrokkene zelf, dat hij omhoog gaat naar $f 0.95 x$.

Ik heb gisterenavond in het Bataviaasch Nieuwsblad verschillende andere puzzles gelezen, maar deze puzzle zal de heer Beets waarschijnlijk wel weten op te lossen. Ik zal deze oplossing t.z.t. gaarne vernemen.

De Regeering heeft gisteren in Haar antwoord alleen gesproken over de overgangsmaatregelen ten aanzien van de regionale bezoldigingen; wat de invoering dezer bezoldi-

gingen betreft, is Zij geen centimeter achteruitgegaan; dat wil ik even vaststellen. De voorstellen, zooals de Regeering ons die had voorgelegd, zijn in geen enkel opzicht gewijzigd, de Regeering staat niet alleen afwijzend tegenover het standpunt om de regionale bezoldigingen niet in te voeren op de voorgenomen uitgebreide schaal, neen, de Regeering heeft ten opzichte van alle suggesties tot verbetering, tot terughouding in de H. B. B. L. een afwijzend standpunt ingenomen.

Hoe mijn standpunt tegenover het standpunt der Regeering is, behoef ik dan ook niet nader toe te lichten.

Ik stap nu van den heer Beets af en kom tot den heer Westerouen van Meeteren.

Ik zeide zoeven reeds, dat de Regeering gisteren alleen gesproken heeft over de overgangsmaatregelen. Wanneer Zij bepaalt, dat de ambtenaren, die van de H. B. B. L. naar de regionale schalen overgaan, in inkomsten niet meer mogen achteruitgaan dan 5% in plaats van 10%, is dat een zeer nobele daad van de Regeering en Zij neemt daarmee weg de beschuldiging, dat het er Haar eigenlijk om te doen is, geld in het laatje te krijgen, maar het is tenslotte een overgangsmaatregel, waardoor het principe niet wordt aangetast; de ambtenaren gaan van de H. B. B. L. naar de regionale schalen, al wordt de achteruitgang in bezoldiging ten slotte 5%.

Dit stel ik dus op den voorgrond en dan wil ik naar aanleiding daarvan nog het volgende aanhalen. Met betrekking tot de overbrenging van verschillende H. B. B. L.-schalen naar het maandlonersreglement heeft de heer Westerouen van Meeteren o.a. tot mij gezegd:

„Van den heer De Hoog had de Regeering eigenlijk eenige voldoening verwacht over het feit, dat de dreigende overgang naar het maandlonersreglement van zulk een groot aantal personen is afgewend en in hun huidige functie thans de opneming in vasten dienst voor hun openstaat”.

De geachte Regeeringsgemachtigde houde mij ten goede als ik heelemaal niet begrijp waarom hij van mij iets anders zou hebben mogen verwachten dan wat ik deed. Ik wil er nog even op wijzen, dat juist bij de behandeling van de terugbrenging van de ambten, genoemd in den bij de nota overgelegde staat, door mij werd gezegd, dat ik het inderdaad vond passen in het stelsel der Regeering en ik dus, met uitzondering misschien voor de ambten van schrijvers en douanebeambten, daartegen niet het minste bezwaar had. Maar de Regeeringsgemachtigde verwachtte van mij niet een dankbaarheidserkenning daarover. Ik zou die tot uiting hebben gebracht, wanneer ook onder al die betrekkingen, waarvan het in vasten dienst komen is opgeschort, geen betrekkingen waren die naar de regionale bezoldigingen waren overgebracht. Ware dat niet het geval geweest, dan was het nog iets anders geweest.

Verder heeft de geachte Regeeringsgemachtigde mijn grief van de hand gewezen, dat men zoo weinig deed ten opzichte van de ambtenaren, dat men hun toestaat in vasten dienst te komen, dat men toch voor groote financiële moeilijkheden staat etc. Laat ik even de geschiedenis in herinnering brengen.

Vanaf eind 1931 hebben wij een verbod gehad aan tijdelijke ambtenaren om in vasten dienst te komen. De Regeering weigerde dus den vasten dienst, maar geeft eindelijk een gunst in het begin van dit jaar, om wel in vasten dienst te kunnen overgaan, en zie, juist als dat zal beginnen, komt de Regeering andermaal met de mededeeling, dat Zij ongeveer 135 schalen van bijlage A aanhoudt, wyl Zij feitelijk nieuwe plannen heeft voor overbrenging daarvan naar het maandlonersreglement enz.

Voor deze menschen dus, die anders in vasten dienst hadden kunnen overgaan, wordt dat op het oogenblik weer voor

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(De Hoog.)

een jaar opgeschort. Nu komt de Regeering en zegt: Ik zal een aantal betrekkingen vrijgeven en meteen een 14-tal overbrengen naar het maandloonersreglement, de andere gaan grotendeels naar de regionale schalen.

Ik heb toen gezegd: Wanneer gij, Regeering, staat tegenover ambtenaren, die gij in de gelegenheid stelt om in vasten dienst te komen, dan houdt ge met een belangrijken factor geen rekening. Wanneer men in vasten dienst komt, moet men zich voor de achterliggende jaren inkoop in het pensioenfonds, hetgeen dus beteekent, dat men een extrabijdrage moet betalen, waarbij ik nog niet eens over de andere verplichte bijdragen spreek, zooals het storten van een maand tractement e.a. Reeds de bijdragen voor het pensioenfonds en het weduwen- en weezenfonds, samen 7%, maken al een behoorlijke verzwaaring van het budget uit en wanneer men daarnaast nog krijgt, dat men door de overbrenging naar de regionale schalen verder in inkomen achteruitgaat, zoodat men van het minder geworden salaris nog extra pensioenbijdragen moet betalen, dan zeg ik op mijn beurt: Wanneer men er werkelijk niet altijd op uit is om salarissen te verminderen, laat men dan tegenover deze bezwaren — zooals ik vind, dat regeeringstaak is — ook wat anders stellen. Waarom komt de Regeering dezen ambtenaren in deze moeilijke tijden dan niet tegemoet op de een of andere wijze, waarom geeft Zij hun geen tegemoetkoming voor die extrabijdragen in het pensioenfonds?

Voorals ik dit alles inpas in een anderen maatregel dien ik in eersten termijn behandelde, n.l. de kwestie van het ouderdomspensioen, zal men toegeven dat dit inderdaad billijk is.

Men heeft nu een regeling in het leven geroepen waarbij de hogere ambtenaren moeten doordienen tot het vijftigste jaar, terwijl de lagere — waaronder ook de zoeven genoemden behooren — zullen moeten voortdienen tot het vijfenvijftigste jaar.

Nu heb ik 1½ jaar geleden gezegd: geef dezen menschen, die moeten doordienen tot hun 55ste jaar, die dus meer zullen moeten storten in het pensioenfonds en vijf jaar minder zullen genieten van het pensioen, een hooger pensioen, het zgn. ouderdomspensioen. De Regeering heeft slechts een kleine berekening te maken om te begrijpen, dat door het gedurende 5 jaar minder genieten van een pensioen ten opzichte van de 50-jarigen een zoodanige uitsparing wordt bereikt, dat een verhooging van het pensioen, het zgn. ouderdomspensioen wel degelijk billijk is te achten. Nu antwoordt de Regeering heel laconiek — en dat heeft Zij 1½ jaar geleden ook gedaan — dat dit zooveel financieele consequenties met zich brengt. Dat nu is juist een miskenning van den werkelijken toestand, want wat heeft de Regeering eigenlijk gedaan? Zij heeft een overgangstermijn van 10 jaar in het leven geroepen, waarbij de ambtenaren op 45-jarigen leeftijd den dienst kunnen verlaten, ongeacht den nieuwen pensioensgerechtigden leeftijd van 50—55 jaar. Zij heeft het alleen zoo toegepast, dat Zij heeft gezegd: Waar gij, ambtenaren, het recht hebt op 45-jarigen leeftijd den dienst te verlaten, zoo heb ik, Regeering, het recht, U op 45-jarigen leeftijd ontslag te verleen. Dat is het punt, waarom het hier gaat. De Regeering zegt nog steeds, dat in verband met den noodtoestand Zij haar politiek van ontslag op 45-jarigen leeftijd moet handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Het doordienen tot 55-jarigen leeftijd is een doode letter en als ik er dan bij de Regeering op aandring, deze menschen in dienst te houden, dan antwoordt Zij: de financieele consequenties zijn onaanvaardbaar. Maar dan vraag ik: welke financieele consequenties waar nog 8 jaar de toestand zal voortduren dat de Regeering ambtenaren op 45-jarigen leeftijd zal ontslaan, zoodat het doordienen tot 55-jarigen leeftijd onmogelijk is? De Regeering houde er eindelijk mede op, alleen te nemen; Zij geve

(Kan.)

ons ook wat en stelle iets naast dat nemen. Naar mijn overtuiging beschouwt ook de Regeering de ambtenaren niet „taillable et corvéable à merci”; men geve hun iets daartegenover. Maar wanneer suggesties in die richting worden gedaan, dan krijgen wij steeds het korte zinnetje te hooren: De Regeering acht daarvoor geen aanleiding of wel: De financieele consequenties zijn te groot. Ziedaar, wat ik naar aanleiding van dit punt zou willen zeggen.

Ik zou thans nog een enkel woord willen spreken over de overgangsbezoldigingen. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat mijn suggesties, die door den heer Roep worden gesteund, praktisch geen waarde hebben, want het zou hier alleen gaan om het jaar 1936 en daarna, in 1937, zouden de overgangsbezoldigingen zoo goed als ingelooopen zijn. Maar het zal den Regeeringsgemachtigde toch bekend zijn, dat er ambtenaren zijn met een overgangsbezoldiging, die ver uitgaat boven hun H. B. B. L.-bezoldiging en dat dus, wanneer alleen in 1936 een korting zou plaats hebben, men zeer zeker in 1937 er nog niet van af zou zijn. Nu zegt de Regeering, dat Zij in 1937 niet meer zal korten. Hoe moet ik dat begrijpen? Is het de bedoeling der Regeering, in 1937 de menschen met een overgangsbezoldiging, die via hun periodieke verhoogingen nimmer het maximum zullen behalen, vrijuit te laten gaan? Ik verwacht hierop een antwoord der Regeering.

Ten aanzien van de overgangskortingen zal ik kort zijn. Ik vind, dat de Regeering een nobel gebaar heeft gemaakt door de helft van de overgangskortingen te schenken. Ik zou hierover alleen het volgende willen zeggen. In 1925 is de B. B. L. tot stand gekomen, met de speciale bezoldigingen waarmee tal van ambtenaren genoegen hebben genomen, toen zij uitkwamen. En nu, in snelle opeenvolging zijn daarop kortingen van 5%, 10%, 17% toegepast tot een gegeven oogenblik de H. B. B. L. werd ingevoerd, die voor groote groepen ambtenaren een korting beteekende van 25% en voor andere groepen de korting verminderde. Maar op de korting van 17% hebben wij ongeveer een jaar geleefd en men kon daarvan bestaan.

Men spreke dus niet van onhoudbaren toestand, van de noodzaak om de overgangskorting absoluut te verkrijgen wanneer anderen tot 25% in bezoldiging achteruitgingen en men bij de bevoorrechte groepen op 17% bleef staan. Niet voor niets noemde men verschillende betrekkingen bevoorrechte groepen. Daarmede is mijn houding getypeerd tegenover de overgangskorting.

Als de Regeering nu met het groote gebaar het terrein verlaat van het binnenhalen van inkomsten in den vorm van vermindering van uitgaven is mij dat wèl, doch mijn herhaald betoog toont wel aan, dat de andere beschuldiging, dat de Regeering de lijn van den minsten weerstand neemt, juist is, omdat Zij meent dat de ambtenaren zich toch hebben te onderwerpen aan alles wat hun van boven wordt opgelegd.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, wees erop dat de regeling der ambtenaarsbezoldigingen tot de competentie der Regeering behoort. Ik heb echter nòch in het antwoord der Regeering, nòch in de voorstellen in het algemeen iets gezien dat mij van mijn meening in deze zou kunnen afbrengen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! De uiteenzettingen door de geachten Regeeringsgemachtigden gegeven inzake de voorstellen welke bij dit college zijn ingediend, hebben een ander licht geworpen op het aanhangig gemaakte voorstel en wel in de eerste plaats omdat daaruit is gebleken dat men niet is uitgegaan van de idee om een bepaald bedrag door kortingen te verkrijgen. Dit wordt wel geadstrueerd door de tegemoetkoming van de Regeering en ten tweede door dat het onderzoek niet alleen heeft plaats gehad door

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Kan.)

de commissie ad hoc, maar dat de verschillende gewestelijke bestuurshoofden, tot de regenten toe, door de Regeering zijn gehoord.

Omtrent het voorlaatste op zichzelf zou ik de volgende opmerking willen plaatsen. Mij is verteld geworden, dat de belangstelling, die alom op te merken valt inzake deze voorstellen, moet verklaard worden op deze wijze, dat iedereen verstand heeft van salarissen en daarom ieder in dit college daarover spreekt en daarbuiten zoo heftig de trom is geroerd. Ik zou een misschien ondeugende vraag willen plaatsen: Zijn de heeren, die in de verschillende gewesten ter zake gehoord zijn, ook deskundig, dat wil zeggen worden zij ook getroffen door deze regionale regeling?

(Verschillende stemmen: Natuurlijk niet.)

Want men moet de consequenties aan den lijve voelen om ter dege te beseffen wat die inhouden.

(De heer Soetardjo: Volkomen juist.)

Wanneer niet degenen zijn gehoord, die getroffen zullen worden door deze regionale regelingen, stel ik de vraag, of, als in het komend jaar de ambtenaren 5% worden gekort, alsnog niet de meest geëigende weg kan worden bewandeld om achter den werkelijken nood te komen van de door deze regeling getroffen ambtenaren.

De heer Van Helsdingen heeft zoeven de vier punten opgesomd, welke als tegemoetkomingen van de Regeering mogen worden aangemerkt. Ik geloof niet mis te zijn, als ik zeg, dat wel zelden de Volksraad of het College mag wijzen op een resultaat als thans verkregen, dat naar aanleiding van de algemeene critiek die is uitgeoefend op deze voorstellen de Regeering bereid is ons een tegemoetkoming te doen ondervinden, welke zeker door niemand was verwacht.

Mijnheer de Voorzitter! Ook aan deze tegemoetkoming zou ik een vraag willen vastknopen: What next?

De Regeering heeft gezegd, dat, alhoewel Zij op f 10 miljoen had gerekend, Zij tevreden zou zijn met ruim f 7 miljoen en dan geen verdere salariskorting meer zal heffen. Dit bedrag is nu sterk verminderd en wel tot f 4 miljoen. Wat staat nu de ambtenaren en belastingbetalers te wachten? Wanneer nu de geachte Regeeringsgemachtigden zullen vragen, om eerst morgen te mogen antwoorden, dan zullen de heeren in staat zijn om mijn nieuwsgierigheid wel te bevredigen. Als ik met den heer Van Helsdingen en zoovele andere sprekers vind, dat de Regeering ons ter zake op bevredigende wijze is tegemoetgekomen — ik zeg op bevredigende wijze, maar in feite is die groote tegemoetkoming van 5% slechts een uitstel van executie — dan wil dit niet zeggen, dat ik tenvolle meega met de regionale regelingen, zooals die zijn ontworpen en ik zie niet in waarom de geachte Regeeringsgemachtigde, de heer Beets, de passage in den mond heeft genomen, dat deze regelingen in den vorm zooals ze zijn voorgesteld een stap vooruit zijn in de bestuursontwikkeling van Nederlandsch-Indië. Een nadere uiteenzetting ter zake is hier wel gewenscht. Bedoelt de heer Beets hiermede, dat de gouverneurs dan meer onafhankelijkheid zouden verkrijgen in dezen vorm, want het is bekend, dat er verscheidenen zijn die bezwaren hebben tegen de regionale regelingen zooals die zijn ontworpen.

De heer Weyer heeft zijn stem verheven tegen het woord „regionaal”, mij klinkt het wel mooi in de ooren, maar de quintessens van de beteekenis van dit woord is toch, dat er differentiatie in deze salarisregeling in dien zin wordt gebracht, dat deze ambtenaren in verhouding tot de andere betrekkingen niet meer worden bezoldigd dan hun collega's.

Tegen de regionale regeling heeft niemand bezwaar. Ik geloof, dat zij die thans nog bezwaren hebben, niet billijk zijn, omdat zij toch ook moeten inzien, dat een bepaalde streek een bepaalde levensstandaard heeft, waarbij diffe-

rentiatie dus zeer gewenscht is en overbetaling vooral in deze tijden vooral aan een ambtenaar zeer uit den boeze is.

(De heer Soetardjo: Men zoeken het dan niet alleen bij de lagere betrekkingen, maar ook bij de hogere).

Maar het gaat hier om den vorm en daaronder versta ik de hoegroothed van de vaststelling der verschillende differentieeringen. Ik vind nog altijd voor een leek, want zooals ik zeg, stel ik mij tevreden mij te bepalen tot algemeene opmerkingen, en ik zal niet in details vervallen, omdat ik daarvoor te ondeskundig op dit gebied ben, dat het leven in de desa op West-Java goedkoper is dan in de hoofdstad van Oost-Java.

(De heer De Hoog: Het is maar, wat men daar onder „leven” verstaat).

Terwijl in aanmerking moet worden genomen, dat de levensstandaard te Soerabaja bij het eerste het beste vleugje opleving van den handel zeker met sprongen naar boven zal gaan en ten tweede, zooals de heer De Hoog zoeven heeft opgemerkt, dat met een levensstandaard niet alleen bedoeld mag worden als te zijn hetgeen men gebruiken moet om te kunnen blijven leven, maar in dezen modernen tijd moet hieraan ook verbonden zijn, wat men noodig heeft voor onderwijs aan de kinderen — de schoolgelden worden nu eenmaal niet regionaal geregeld — en alles wat daar verder bij behoort.

Ik blijf erbij, dat het beter ware geweest, wanneer de Regeering was teruggekomen op hetgeen Zij heeft afgekeurd, n.l. een algemeene lagere bezoldigingsregeling met gedifferentieerde duurtetoelagen. Deze zou veel fijner te bewerkstelligen zijn en regionaal door de verschillende gewestelijke bestuurshoofden kunnen worden geregeld. Dit idee heeft de geachte Regeeringsgemachtigde, de heer Beets, ook te berde gebracht, toen hij over de verfijning van de regelingen sprak. Immers, zeide de geachte Regeeringsgemachtigde, dat misschien zou moeten worden gewerkt met duurtetoelagen. Ik begrijp, dat het moeilijk voor de Regeering is om weder terug te nemen, hetgeen Zij heeft afgekeurd en waarvoor Zij een andere regeling in de plaats heeft gesteld. Ik ben er echter zeker van, dat de tijd zal leeren, dat hetgeen weggegooid is misschien beter is dan hetgeen thans als nieuw naar voren is gebracht. Ik koester de hoop, dat wanneer de Regeering tijd heeft om hieromtrent nogmaals haar gedachten te laten gaan, Zij misschien tot inkeer zal kunnen komen en de beproefde regeling weder in de praktijk zal herstellen.

Mijnheer de Voorzitter. Ik ga mede met die leden, zooals ik zoeven reeds uiteenzette, die verklaarden, dat zij het onjuist achtten, wanneer de Regeering inzake de hoegroothed der bezoldigingen regionaal geregeld, afgaat op indexcijfers. Indexcijfers geven niet alles wat noodig is voor de vaststelling van die bedragen en de indexcijfers zijn zoo aan fluctuaties onderhevig, dat daarop slechts globaal een beroep mag worden gedaan om de salarissen vast te stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou thans een lans willen breken voor de B.B.-ambtenaren van inheemschen oorsprong, waarvoor gepleit is in de motie-Van Helsdingen e.s. thans ingetrokken en door de heeren Soetardjo e.s. overgenomen. Deze inheemsche B.B.-ambtenaren hebben, doordat zij behooren tot een keurcorps, andere verplichtingen dan enkel hun kinderen, hun familieleden te voeden, dan dat daarop alleen kunnen worden gebaseerd de salarissen, die zij zouden moeten genieten. Zij hebben aan verplichtingen te voldoen, die niet zoo maar onder woorden zijn te brengen. Maar wanneer men zou willen nagaan hoeveel schulden deze ambtenaren hebben moeten maken om z.g. hun stand op te houden, zal daaruit aan de Regeering blijken dat er in geen deele sprake kan zijn dat deze ambtenaren overbezoldigd worden.

Ik heb met den heer Van Helsdingen de betrokken motie

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Prawoto.)

ingetrokken, doch ik doe alsnog een beroep op de Regeering om haar gedachten in goedgunstigen zin over deze kwestie te laten gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Niettegenstaande de bezwaren, die ik nog heb geopperd tegen de Regeeringsplannen wil ik de Regeering van mijn kant tegemoetkomen en zal ik mij niet verzetten tegen deze plannen en aan geen motie mijn stem geven, die lijnrecht ingaat tegen het Regeeringsproject.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik het Regeeringsantwoord in eersten termijn goed heb beluisterd, heb ik het gevoel, dat bij de opstelling van dit salarissstelsel — het spijt me zeer dat te moeten zeggen — de smid van den heer Ratu Langie werkelijk aan het werk is gegaan en het zenith-horloge in orde heeft trachten te maken; maar of hij daarin geslaagd is, is een andere vraag.

Dat de gouverneurs en gewestelijke diensthooften worden gehoord — ik leg den nadruk op dit woord „gehoord” — staat buiten twijfel. Doch of de adviezen, zooals zij gegeven worden door den smid als grondstof zijn gebruikt voor de reparatie in het rafelige raderwerk van het salarissstelsel kan ik moeilijk gelooven. Althans wat de ambten van het Inheemsche bestuur betreft maken beide Regeeringsgemachtigden vergelijkingen met ambten, die het bewijs opleveren, dat hier geen deskundigen op bestuursgebied gearbeid hebben. Ik zal dit straks met een voorbeeld duidelijk maken.

Mijnheer de Voorzitter. Voordat ik de eigenlijke zaak in beschouwing neem, zou ik de bewering van den geachten Regeeringsgemachtigde willen recht zetten, waar hij zeide:

„Als de heer Prawoto een tegenstelling maakt tusschen den ambtenaar en den niet-ambtenaar, waarvan de eerstgenoemde het zooveel zwaarder te verduren heeft omdat hij dubbel getroffen wordt, n.l. èn door salarisverlaging èn door belastingverhooging, dan kan de Regeering Zich moeilijk voorstellen dat Zij de eenige is die met klem tegen een dergelijke voorstelling van zaken opkomt”.

Als de geachte Regeeringsgemachtigde mijn motie goed leest, zal hij zien, dat zij niet alleen door mij is geteekend, maar bijv. ook door den heer Soeroso, lid van den Volksraad en Voorzitter van den P. V. P. N., de vakeentrale, en als de geachte Regeeringsgemachtigde den heer Soeroso eens zou vragen, welke ambtenaren in den P. V. P. N. georganiseerd zijn, zal hij vernemen, dat dit bijna alle Inlandsche ambtenaren zijn en dat die allen den inhoud van de motie onderschrijven.

Verder zou ik willen vragen: Is het niet van oudsher de gewoonte, dat juist ter wille van den tijd, slechts één der ondertekenaars van de motie het woord voert? Welnu, de ondertekenaars van mijn motie zijn overeengekomen, dat ik er het woord over zal voeren. Verwacht de geachte Regeeringsgemachtigde echter ook nog de zienswijze van den heer Soeroso terzake te hooren, dan zal de heer Soeroso aan een verzoek om alsnog over de motie te spreken, waarschijnlijk wel gevolg willen geven.

Na dit commentaar wil ik het antwoord van de beide Regeeringsgemachtigden nader in beschouwing nemen. Op pag. 2 (roneo) zegt de heer Westerouen van Meeteren, dat de Regeering

„toch ook rekening (moet) houden met het feit, dat nog geen salarisverlaging heeft plaats gehad, waar niet een ten minste even groote daling van de kosten van levensonderhoud tegenover stond”.

Dit citaat werd in alle toonaarden aangedikt door den anderen geachten Regeeringsgemachtigde, men leze slechts zijn knappe uiteenzettingen op de bldz. 8a e.v. Ik wil echter het volgende citeren uit het Economisch Weekblad No. 49, waar op de bldz. 1963 e.v. een overzicht is opgenomen van de pasarprijzen der voornaamste Inlandsche voedingsmiddelen op Java en Madoera.

Om uit de veelheid dezer cijfers een greep te doen, haal ik aan, dat de rijst No. 1 in 1933 kostte f 4.85 per pikol. In 1934 — bij de invoering der H. B. B. L. dus — kostte de rijst f 4.70, terwijl de prijzen in 1935 zijn f 4.58, f 4.57 en f 4.62. Er is dus bijna geen verschil tusschen de prijzen over de jaren 1933, 1934 en 1935.

De klappers kostten in 1933 2 cent, in 1934 1½ cent en in 1935 bijna doorlopend 2 cent; de prijs is dus thans hooger dan hij bij de invoering der H. B. B. L. was.

De kleinhandelprijzen, die vrijwel parallel loopen aan de door mij aangehaalde cijfers geven bijna alle eveneens aan, dat de prijzen in de jaren 1933, 1934 en 1935 elkaar niet veel ontloopen.

Men mag niet vergeten dat juist in deze tijden van contingentieering, licentieering en reglementeering de goederen die vereischt worden voor het noodzakelijk levensonderhoud, duurder mogen worden genoemd dan in 1934, toen de H. B. B. L. werd ingesteld.

Op blz. 4 wordt door de Regeering gezegd:

„Want het moet immers ongewenscht zijn, indien in een maatschappij de landsdienaren een levenswijze kunnen voeren die van een welstand en misschien overdaad getuigt, welke wellicht schril af zou steken bij de levenswijze waarmede de buiten den gouvernementdienst staande personen genoeg zouden moeten nemen”.

Als de heer Beets zich voor den geest haalt hoe de toestand was in de jaren 1918 tot 1921, toen de suikeremployé's met f 200 salaris soms ruim f 20 000 aan gratificaties kregen en de gouvernementambtenaren met een gelijk salaris slechts f 90 duurtetoeslag, dan zou hij toch een voordeeltje voor de ambtenaren niet zoo schril vinden afsteken tegen de vroegere positie der particulieren.

Gaat men eens de lijdensgeschiedenis na van de schrijvers eerste klasse, dan ziet men dat die vroeger onder de B. B. L. f 70 verdienden, onder de H. B. B. L. f 30 tot f 50, en thans zullen worden gedegradeerd tot maandlooners. Daarom zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen verzoeken toch ook dezen ambtenaren, zooals in de betrekkelijke motie is gevraagd, tegemoet te komen door hen niet tot het maandloonsreglement terug te brengen, waar zij reeds eenigen tijd geleden nog van eerste klasse tot tweede klasse zijn gedegradeerd.

De heer Beets heeft gezegd, dat als maatstaf voor het salarissstelsel niet zijn genomen de Vorstenlandsche tractementen, maar de gemiddelden van Midden- en Oost-Java. Ik begrijp dit niet geheel, omdat het mij onjuist voorkomt, huidige salarissen als maatstaf aan te leggen voor een salarisvermindering.

Op blz. 8 leest men onder meer:

„Bij dit overleg — het gemeenschappelijk overleg, Mijnheer de Voorzitter, — zijn dus gewicht en verantwoordelijkheid dier ambten een voor een tegen elkander afgewogen en het is langs dezen weg, dat men tenslotte is gekomen tot de vaststelling der gewestelijke voorstellen”.

Gezien deze verklaring, dat ambten ook naar hun gewicht zijn afgemeten, zou ik willen naar voren brengen, dat er een bijblad bestaat, regelende de ambten van de politieambtenaren, blijkens hetwelk de wedono b.v. staat tusschen den politiecommissaris eerste en dito tweede klasse, en de assistent-wedono tusschen den hoofdpolitieopziener en den commissaris tweede klasse.

Als wij nu nagaan, dat genoemde ambtenaren thans worden teruggebracht naar het regionale stelsel, terwijl zelfs de hoofdagenten van politie niet worden geordend in de genoemde regionale groep lijkt het mij toch vreemd, dat nu nog op dit argument wordt gewezen.

Nu wordt op pag. 8A (roneo) van het stenografisch verslag het volgende gezegd:

„Vermeld kan worden, dat als regel de aangeboden

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Prawoto.)

traktementen nog beduidend hooger waren dan noodig zouden zijn geweest om geschikte gegadigden te verkrijgen. Nu zal men wellicht tegenwerpen dat dit niet veel zeggen wil in tijden van groote werkloosheid, Mijnheer de Voorzitter! Maar die tegenwerping kan dan toch worden te niet gedaan door er op te wijzen dat door de toekenning van die traktementen de betrokkenen, het dan toch oneindig veel beter kregen dan zij het voordien hadden, hetgeen wel het beste wordt geïllustreerd door te wijzen op den grooten toevloed van gegadigden die zich aanmeldt, zoodra een vacature bekend wordt in zelfs de geringste landsbetrekking".

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn hier ter stede, in het dure Batavia, juristen, ingenieurs, doktoren in de letteren en nog zoovele andere academisch opgeleiden, die zich beschikbaar willen stellen voor ambten, die niet passen in hun studie. Maar men mag toch geen misbruik maken van een overvloed van werkloozen, die niet weten hoe aan een betrekking te komen. Inheemsche ambtenaren, die hun opleiding hebben genoten aan de opleidingsscholen, hebben een speciale studie gehad voor het werk bij het B. B., doch buiten het B. B. corps kunnen zij door hun eenzijdige ontwikkeling nergens terecht. Daarom is het zoo bedroevend van den Regeeringsgemachtigde te moeten hooren, dat deze ambtenaren moeten worden vergeleken met hen, die een algemeene opleiding hebben genoten, zooals zij, die afkomstig zijn van een H. B. S. of een dergelijke inrichting. Men moet niet vergeten, dat een vakopleiding zich uitsluitend richt op een bepaalde betrekking, en dat de abiturienten niet in staat zijn, zooals de anderen om naar een andere betrekking om te zien. Dit moet tot uitdrukking komen in de waardeering en de salariering van deze ambtenaren.

Wat de motie betreft ingediend door mij en mede-ondersteekend door de heeren Sosrohadikoesoemo, Ratu Langie en Roep (st. 10), ik zal haar thans niet meer in beschouwing nemen, omdat ik de beschouwingen in eersten termijn door den heer Roep gegeven voldoende acht om als toelichting op deze motie te dienen.

De Voorzitter: Ik deel de vergadering mede, dat na afhandeling van den tweeden termijn van de zijde van het College, de Regeeringsgemachtigden niet dadelijk zullen antwoorden. Zij hebben verzocht, ter verzameling van de noodige gegevens, hun antwoord morgen te mogen geven.

De vergadering wordt te 11.04 uur v.m. geschorst en te 11.38 uur v.m. hervat.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met een opmerking naar aanleiding van het betoog van mijn geacht medelid, den heer Soangkoepon. De heer Soangkoepon spreekt over den onderstand, dien de Regeering toekent aan de maandlooners op den voet van het pensioen en kwalificeert dit als bijdrage in de begrafeniskosten t.z.t. van deze ex-ambtenaren.

Het lijkt mij, Mijnheer de Voorzitter, dat het in de eerste plaats reeds een voorrecht mag worden genoemd, vooral voor de maandlooners, om tot hun 55e jaar te kunnen en te mogen doordienen. Menig ander ambtenaar zou dat maar al te gaarne willen, maar hem ontbreekt daartoe de gelegenheid.

Verder genieten deze maandlooners, die t.z.t. dezen onderstand krijgen, deze uitkeering zonder dat daarvoor premie wordt betaald.

(De heer Soangkoepon: Maar voor de pensioenen geldt dit toch ook?)

Neen, niet voor de pensioenen, want voor de pensioenen wordt premie betaald en voor den onderstand niet.

(De heer Soangkoepon: Maar voor de pensioenen van ambtenaren die een lagere bezoldiging dan f 50 per maand genieten behoeft ook geen contributie te worden betaald.)

(Roep.)

Dat doet niets af aan de waarde van mijn betoog en aan de onwaarde van de bejegening die de heer Soangkoepon zich ten aanzien van de Regeering veroorlooft.

(De heer Soangkoepon: Dat is een kwestie van juistheid van inzicht!)

De juistheid van inzicht van den heer Soangkoepon is op het oogenblik even ver afwezig als in de meeste andere gevallen.

Overigens, wanneer de Regeering aan gewezen maandlooners een onderstand verleent op basis van een bepaalde regeling en van een pensioensuitkeering en indien deze onderstand wordt toegekend zonder dat er premie voor wordt betaald, vind ik, dat de Regeering daarvoor een andere bejegening verdient dan dat dit wordt gequalificeerd als een „bijdrage in de begrafeniskosten".

(De heer Van Helsdingen: Inderdaad.)

Het schijnt mij toe dat zelfs en ook de Regeering aanspraak heeft op een andere bejegening.

(De heer Soangkoepon: Ik constateer alleen feiten!)

Maar die feiten zijn volkomen onjuist.

(De heer Soangkoepon: Die zijn wel juist!)

De heer Soangkoepon houdt vast aan zijn inzicht en dat is zijn goed recht, maar ik kwalificeer dit als volkomen onjuist en de bejegening, die de heer Soangkoepon de Regeering aandoet, kwalificeer ik als niet volkomen waardig.

Ik zou mij voorts gaarne een vraag aan de Regeering veroorlooven naar aanleiding van het betoog van den heer Kan. De heer Kan heeft gezegd, dat de groote tegemoetkoming van slechts 5% korting op de salarissen slechts een uitstel van executie is.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Dat is toch ook zoo?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor verschillende spontane bevestigingen maar in de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde heb ik een positieve bevestiging hiervan niet aangetroffen. De geachte Regeeringsgemachtigden deelden ons mede, dat nog nauwkeurig zal worden nagegaan of en in hoeverre nog veranderingen zullen worden aangebracht in de waardeeringen, die de Regeering in eerste instantie bij de verschillende betrekkingen heeft toegepast.

(De heer Kan: En détail.)

Het is dus zeer wel mogelijk, dat die 5% aftrek, die thans zal worden ingevoerd, geen uitstel van executie wordt, maar dat deze voor vele betrekkingen het totaal van het bedrag zal vormen, dat van het inkomen zal worden afgetrokken.

(De heer Kan: Ik help het hopen, maar de hoofdlijn is anders.)

Ik zou gaarne van de Regeering vernemen of mijn inzicht ten deze juist is. Ik heb natuurlijk waardeering voor de vele belangrijke tegemoetkomingen, die de Regeering heeft toegezegd, tegemoetkomingen, waarvan het totaal bedrag, dat de Regeering minder bezuinigt, niet minder dan f 3,5 m.m. bedraagt. Ik acht dit totaal-bedrag beteekenend.

Nu ik het toch over die tegemoetkomingen der Regeering heb, wil ik ook nog iets zeggen over het karakter van het antwoord in eersten termijn, dat de Regeering ons heeft gegeven. Ik vind het karakter van dat antwoord zeer bevredigend. Ik vind, dat zoowel de heer Westerouen van Meeteren als de heer Beets erin geslaagd is, om in elk geval — men kan het met de Regeering eens zijn of niet — een duidelijk exposé te geven van de voorbehandeling en voorbereiding, die deze voorstellen van de Regeering hebben genoten. En als wij dan uit den mond van den Regeeringsgemachtigde Beets vernemen, dat een zeer serieus onderzoek heeft plaats gehad, dat er vele vergaderingen belegd zijn in de verschillende gewesten, dat de prijzen der levensbehoeften op alle mogelijke wijzen zijn getoetst, dan ben ik het met den heer Van Helsdingen eens, dat er geen ruimte meer is voor een verwijt aan de Regeering, dat deze voorbereiding minder serieus zou zijn geweest.

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Roep.)

Indien nog iets over de voorbereiding zou zijn op te merken, zou het dit zijn, dat de Regeering er dan tenslotte toch toe is overgegaan, om voor elk gewest voor iederen ambtenaar de regionale bezoldiging vast te stellen naar den hoogsten levensstandaard in het betrokken gewest. Men kan dus op dien grond nooit beweren, dat uitgaande van het standpunt der Regeering, de ambtenaren op verschillende plaatsen te kort zijn gedaan omdat de maatstaf voor de regionale bezoldiging in elk gewest immers is geweest de levensstandaard in de duurste plaatsen van het betrokken gewest.

(De heer De Hoog: Dat geldt dan toch voor alle ambtenaren.)

Inderdaad. En daarom kan dus niet gezegd worden, dat de ambtenaren schade lijden, omdat de gewestelijke regeling nog niet is uitgewerkt tot een residenteele of regentschapsregeling.

Over de regionale bezoldiging sprekende, zegt de Regeering, dat het haar wel niet denkbaar voorkomt, dat, gezien al die sympathieën voor de regionale bezoldigingsregeling in dit college, hier een kloof bestaat, welke niet overbrugd zou kunnen worden. Ik geloof, dat dit van den kant van de Regeering wel juist is gezien. Die kloof zou mijns inziens op twee manieren, althans wat mij betreft, kunnen worden overbrugd. De Regeering zou alsnog gedeeltelijk op haar schreden kunnen terugkomen en gevolg geven aan de suggestie van den heer De Hoog om de betrekkingen, die regionaal bezoldigd worden, zoo ongeveer te begrenzen bij een inkomen van f 100 in de maand. Dat zou mijns inziens hier een mogelijkheid zijn, omdat men dan in dit geval inderdaad die betrekkingen heeft, die wezenlijk en feitelijk in den regel regionaal zijn te rangschikken.

Een andere wijze waarop, wat mij betreft de bezwaren zouden kunnen worden overbrugd, zou zijn het geven van een groote uitbreiding aan de ambten, die regionaal worden bezoldigd. De heer Van Helsdingen heeft reeds gewezen op de mogelijkheid dat ook straks hogere ambtenaren wellicht regionaal zouden worden bezoldigd. Ik heb meenen op te merken uit het betoog van den heer Van Helsdingen, dat dit eventueel zijn sympathie zou hebben en ik kan verklaren, dat dit ook mijn instemming zou hebben. Ik kan de billijkheid en redelijkheid er nog steeds niet van inzien, dat bepaalde groepen ambtenaren regionaal worden bezoldigd en andere ambtenaren — hogere ambtenaren, zwaarder bezoldigde, belangrijker ambtenaren — hoe men ze ook wil aanduiden, die overigens evengoed hun geheelen diensttijd in een bepaald gewest doorbrengen, niet regionaal worden gesalarieerd.

(De heer Sosrohadikoesoemo: U bedoelt „kan laten doorbrengen“.)

Men zou ze inderdaad dus allen regionaal kunnen bezoldigen en de Regeering zou er dan naar kunnen streven bepaalde ambtenaren zooveel mogelijk in hetzelfde gewest hun diensttijd te doen doorbrengen.

Ik moet er nog bijvoegen, dat het begrip van regionale bezoldigingen uiteraard niet impliceert een salarisverlaging. Het zijn twee begrippen, waarvan het niet noodzakelijk is dat ze met elkaar parallel gaan.

(De heer Van Helsdingen: Verfijningen in den zin, zooals de Regeering het nu nader heeft toegelicht.)

De Regeering heeft zich bereid verklaard in den loop van het jaar 1936 nog correcties aan te brengen in de verschillende bezoldigingen, die Zij thans voor de regionale ambten heeft vastgesteld. Ik heb hiervan met genoegen kennis genomen en ik geloof, dat die correcties er toe zullen leiden, dat wellicht in bepaalde plaatsen, een correctie naar beneden plaats vindt, doch aan den anderen kant in daarvoor in aanmerking komende plaatsen een correctie naar boven zal geschieden.

Ik dank de Regeering ook en vooral ten aanzien van de overgangskorting, die Zij thans voor het jaar 1936 heeft

gehalveerd met de bedoeling, dat die op 1 Januari 1937 geheel zal verdwijnen. Men zou dus de kwestie zoo kunnen stellen, dat de regionale bezoldigingen die de Regeering thans in de verschillende gewesten wil aanbrengen zullen zijn standaardbezoldigingen, waarbij men bij de verfijning naar boven en naar beneden zal kunnen gaan. Ik stel mij voor, dat deze standaardbezoldiging in het stelsel dan zal zijn de grondslag voor de berekening van de verlofssalarissen, pensioenen, enz., enz.

Ik acht ook een groote stap vooruit — vooral voor het middelbaar administratief personeel — de wederinstelling van den rang van eersten commies. Er zal dus voor de goede krachten onder dit middelbaar administratief personeel een uitloop komen, die gaat tot een bedrag van naar ik meen, voor West-Java f 280 en voor Oost- en Midden-Java f 265. Dit maakt dan niet zulk een groot verschil uit met de bezoldiging, die op het oogenblik als maximum voor de groep commiezen geldt.

De totale bezoldiging, die thans door de voorstellen der Regeering zal worden bereikt, bedraagt f 4 miljoen. Van mijn kant wil ik erkennen, dat hierdoor het odium wordt weggenomen, alsof de Regeering à tout prix de fameuze f 10 miljoen op de ambtenaarssalarissen zou willen bezuinigen. Dat odium wordt nu afdoende en positief weggenomen, de cijfers spreken in deze voor zichzelf een zeer duidelijke taal.

Nog een enkel woord thans over de moties.

De Regeering heeft de moties, die betrekking hebben op de instelling van een commissie, onaannemelijk verklaard. Het zal uit mijn betoog in eersten termijn aan de Regeering gebleken zijn, dat ik zelf ook niet zoo buitensporig enthousiast ben voor de instelling van een commissie. Het zal der Regeering wel gebleken zijn, dat ik daarvan geen exorbitante verwachtingen kan koesteren, alsof nu binnen een bepaalden termijn zoo niet alle, dan toch de meeste bezwaren en leemten uit het Indische salarisstelsel zouden zijn weggenomen.

Om die reden zal ik dan ook tegen de betreffende motie stemmen.

Ik heb zelf ook een motie ingediend, waarbij ik de instelling van een commissie heb gevraagd, maar, zooals de Regeering niet zal zijn ontgaan, is dit een commissie, die ik zou willen binden aan een bepaalde imperatieve principieele leidraad, waardoor vele discussies in de commissie zelve zouden worden voorkomen, zoodat de commissie van den beginne af aan frisch aan den arbeid zou kunnen gaan. Ik hoop, dat de heer Verboom mij niet van plagiaat zal beschuldigen nu ik het woord „frisch“ zoo frisch gebruik.

(De heer Verboom: Integendeel, ik ben zeer erkentelijk voor deze frissche waardeering.)

Op grond van de voor mij voornaamste overweging, dat de Regeering geen commissie wenscht, ook niet de door mij bedoelde commissie, heb ik besloten mijn motie in te trekken. Ik zal over de leemten en verdiensten mijner motie dus niet verder spreken.

De Regeering doet in haar antwoord van gisteren ook een invite, een verzoek. Zij verzoekt den leden van dit College namelijk om nu maar eens aan te geven, welke bezwaren men na het regeeringsantwoord nog heeft; ik ben, zegt Zij, dan gaarne bereid, deze bezwaren nog eens nauwkeurig te bezien en te wegen.

Aan deze invite wil ik natuurlijk gaarne gevolg geven; ik zal dan ook enkele van mijn bezwaren opnoemen.

Ik betreurt het in de eerste plaats, dat de schrijvers op de kantoren van het B. B. in het bijzonder op het platteland, niet zijn overgebracht naar de regionale schalen, maar zijn blijven staan in het maandloonersreglement. Ik vind dat niet heelemaal juist. Op grond van de door mij in eersten termijn ontwikkelde motieven, die nog steeds naar mijn gevoel haar volle waarde hebben gehouden, zal ik dus stemmen voor de

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

door den heer Prawoto ingediende en door mij medeonder- teekende motie terzake.

Ik heb verder bezwaar tegen de regionale indeeling van ambten voor wat betreft de volgende categorieën ambtenaren. Ik zou willen vragen de commiezen en commiezen-redacteur daaruit te willen lichten en handhaaf dit verzoek, tenzij de Regeering ertoe zou overgaan ook hogere betrekkingen te regionaliseeren. Geschiedt dit, dan heb ik uiteraard geen bezwaar tegen het regionaal worden van beide genoemde functies.

Aan de hand van het tegenwoordige voorstel der Regeering verdergaande, heb ik bezwaar tegen de regionale indeeling van de inlandsche officieren van justitie vanaf de adjunct- tot de hoofdjaksa's toe.

(De heer Van Helsdingen: Tenzij?)

Ik laat nu het „tenzij” weg, het geldt voor alle opgenoemde functies. Ook heb ik er bezwaar tegen, dat verschillende ambten van het Inlandsch bestuur in de regionale salarisregeling zijn ondergebracht, tenzij — zou de heer Van Helsdingen *interrumpeeren* —, tenzij maar het is niet meer noodig correctie aan te brengen.

Gaarne zal ik de motie steunen, die zich verzet tegen de regionale indeeling van verschillende onderwijzersfuncties als hoofdschoolopzieners e.d. Er zijn verschillende hoofdonderwijzers, afkomstig van een kweekschool, die om onderwijsteh- nische redenen moeten kunnen rouleeren en daarom niet regionaal bezoldigd moeten worden.

(De heer Thamrin: En de beschermingen van den heer Sosrohadi koesoemo?)

Ik weet niet wie dat zijn, maar ben altijd voor het onder- steunen van verzoeken

(De heer Sosrohadi koesoemo: Die zoo goed beargumenteerd zijn).

..... die met zooveel klem van goede redenen zijn voor- gebracht.

Nog altijd vind ik de grens voor een regionale bezoldiging zooals de heer De Hoog die aangaf, van *f* 100, aanvaardbaar. Besluit de Regeering daartoe echter niet, en zondert Zij de door mij opgesomde functies niet van de regionale regeling uit, dan eischt m.i. de redelijkheid en billijkheid dat men vrijwel alle ambtenaren regionaal gaat bezoldigen, dus: Zoo- niet een inkrimping, dan maar een flinke uitbreiding aan het stelsel gegeven.

Ik wil deze korte redevoering in tweeden termijn niet besluiten zonder nogmaals van mijn waardeering te getuigen voor de verschillende moderaties, die de Regeering in haar oorspronkelijke plannen heeft aangebracht, waardoor m.i. zo- wel het nut als de resultaten van het overleg tusschen Rege- ring en Volksraad, als in zoovele andere gevallen reeds bleek, weer overduidelijk werden gedemonstreerd.

De **Voorzitter**: De motie-Roep (Ond. 86 stuk 9) is door den eersten onderteekenaar ingetrokken en maakt mitsdien geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik ben der Regeering erkentelijk voor de verzachtingen, die Zij in haar voorstellen heeft aangebracht. Daardoor zijn de be- zwaren van psychologischen aard, waarop ik in eersten ter- mijn heb gewezen, voor een belangrijk gedeelte ondervangen. Voor een belangrijk gedeelte, zeg ik, want ik geloof niet, dat dat in ieder opzicht het geval is. Speciaal is dit naar mijn meening niet het geval ten aanzien van de overgangs- bezoldigingen en de overgangskortingen. Ik heb daarover in eersten termijn reeds het mijne gezegd, en zal dus thans hierop niet verder ingaan. Ik wil er alleen nog op wijzen dat, zooals mij een dezer dagen is verteld, er bepaalde amb- tenaren zijn, die in dit opzicht, speciaal wat de overgangs- bezoldiging betreft, in een zeer ongunstige positie verkeerden,

doordat na de totstandkoming van de H. B. B. L. in een aantal gevallen nog een samensmelting van schalen heeft plaats gehad. Het gevolg daarvan is geweest, dat voor een gedeelte dier ambtenaren een veel grotere overgangskorting heeft plaats gehad, dan aanvankelijk bepaald was. Er is bij verschillende gelegenheden verzekerd, dat die overgangs- korting niet zou worden aangetast. Nu dit toch gebeurt en misschien onvermijdelijk is, zou ik de Regeering willen vragen of Zij speciaal ten aanzien van deze groepen geen tegemoetkomende houding zou willen aannemen.

De voorstellen der Regeering zijn intusschen in princi- pielen zin niet gewijzigd. De voorgenomen wijzigingen zullen alleen worden voltrokken, zooals de heer Kan terecht heeft geconstateerd, in langzamer tempo. Het moge al zijn, dat dit in het antwoord der Regeering niet duidelijk tot uiting komt; tusschen de regels door zal men kunnen lezen, dat dit wél degelijk de bedoeling is.

In eersten termijn heb ik uitvoerig het standpunt uiteen- gezet, dat ik ten aanzien van deze voorstellen inneem. Ik handhaaf dit standpunt, ook na de uiteenzetting van de Regeeringsgemachtigden, onverzwakt. Ik ben dus nog steeds van meening, dat deze zaak principieel moet worden bekeken. Ik vind daarbij steun bij practisch een ieder, die over deze zaak heeft geschreven en gesproken: ik heb in eersten termijn al gewezen op de vele personen van gezag, die zich daarover in zeer duidelijke termen hebben uitgelaten. Ik ben dan ook overtuigd, dat men wel kan trachten, het probleem te ont- wijken, maar ik geloof tevens dat het onvermijdelijk is, te eeniger tijd, vroeger of later, tot die principieele herziening te komen, welke ik voorsta. Alleen is de mogelijkheid groot, dat dat zal moeten plaats hebben onder veel ongunstiger omstandigheden dan thans, waardoor men tenslotte misschien niet zal kunnen bereiken wat bereikt zal moeten worden.

Ter ondersteuning van dit standpunt heb ik in eersten ter- mijn o.m. aangevoerd, dat de H. B. B. L. naar mijn meening in verschillende opzichten een achteruitgang beteekent bij het stelsel van vroeger.

Ik heb daarvan verschillende voorbeelden genoemd. Ik zou er in aansluiting daarop nog op willen wijzen, dat men, om deze fouten te herstellen o.a. het opwerpen van barrières heeft overwogen. Aan dit denkbeeld is voorloopig geen uitvoering gegeven, maar naar mijn meening zal het daartoe te eeniger tijd toch komen, al ware het alleen maar omdat, wanneer men zoo'n nieuw begrip heeft uitgevonden, men dat nu eenmaal niet gemakkelijk zal loslaten. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat de bezoldigingscommissie dat denkbeeld aan haar collectie zal willen toevoegen en dat wij over eenigen tijd die barrières toch zullen krijgen.

Ik betreurt het om al deze redenen, dat de Regeering afwij- zend staat tegenover het denkbeeld, dat in deze zaal van verschillende zijden is geopperd tot instelling van een commis- sie, die de geheele salarisregeling opnieuw in beschouwing zal nemen. Ik betreurt dit vooral hierom, omdat, zooals ik in eersten termijn heb gezegd, men thans zijn toevlucht neemt tot lapmiddelen.

Als één van die lapmiddelen beschouw ik het denkbeeld van regionale kortingen. Door den heer Beets is in zijn betoog wel tot vier malen toe betoogd, dat deze zaak zeer zorgvuldig is bekeken. Ik neem dat, waar dat met zooveel nadruk is gezegd, natuurlijk onmiddellijk aan, maar ik zou toch de vraag willen stellen of deze zaak, toen het stelsel eenmaal was voltooid, in onderling verband is bekeken, en of, om de woorden van dezen Regeeringsgemachtigde over te nemen, de „verantwoordelijke deskundige adviseurs” ook over het stelsel in zijn geheel hun meening hebben gegeven.

In de tweede plaats zijn door den heer Beets de onderzoe- kingen ter sprake gebracht omtrent het z.i. redelijke loonpeil. Ik zou willen vragen, aangezien de heer Beets heeft gezegd, dat daarover tal en tal van gegevens zijn verzameld en men

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

eerst na zorgvuldige overweging tot de samenstelling van deze schalen is overgegaan, of het ook mogelijk is dat wij daaromtrent eenige samenvattende gegevens zouden kunnen krijgen, waardoor wij hierover met meer kennis van zaken zouden kunnen oordeelen.

Van zeer veel belang is naar mijn meening dat door het Regeeringsantwoord omtrent het karakter van de regionale bezoldigingen meer licht is verkregen. Ik ben tot de conclusie gekomen, dat, zooals ik reeds in eersten termijn min of meer aangaf, niet zoozeer het regionale hierbij den doorslag heeft gegeven, maar dat men onder de woorden „regionale betrekking” die betrekkingen heeft willen samenvatten waarbij crisiswinst gemaakt wordt. Ik vind daarvoor steun in hetgeen de heer Beets heeft gezegd op pag. 4 van het Stenografische Verslag:

„Want het moet immers ongewenscht wezen, Mijnheer de Voorzitter, indien in een maatschappij de landsdienaren een levenswijze kunnen voeren die van een welstand en misschien overdaad getuigt, welke wellicht schrill af zou steken bij de levenswijze waarmede de buiten den Gouvernementsdienst staande personen genoeg zouden moeten nemen”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn en trouwens ook al vroeger aangegeven, dat ik mij er in beginsel mede kan vereenigen om degenen, die onder de huidige omstandigheden crisiswinst maken, die crisiswinst te ontnemen; maar ik moet aan den anderen kant erkennen, dat hetgeen de heer Beets daarvoor op een bepaald oogenblik aanvoert, weinig gelukkig lijkt. Ik doel daarmee op hetgeen op pag. 8a van het Stenografisch Verslag wordt gezegd over het aanbod voor bepaalde betrekkingen.

De heer Beets begint met te zeggen dat men natuurlijk in dit verband de crisis moet uitschakelen, maar dan geeft hij van zijn standpunt in deze een nadere uitlegging en ik kan niet anders inzien dan dat hij daarbij opnieuw terugkomt op de omstandigheden die zich in deze crisis voordoen en die maken, dat wij voor bepaalde betrekkingen een overvloed van krachten kunnen krijgen en daardoor het loonpeil kunnen terugdringen tot practisch elk willekeurig peil. Ik vind op dit punt het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde wel zeer zwak.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaren ten aanzien van de pensioenen die t.z.t. zullen worden toegekend, zijn noch besproken, noch weerlegd. Misschien is dit een gevolg hiervan dat dit stelsel in dien loop van 1936 nog nader zal worden uitgewerkt. Ik handhaaf mijn meening, dat men, wanneer dit stelsel eenmaal volledig zal hebben door gewerkt, ten aanzien van deze pensioenen tot verschillen zal komen, waarvan ik de billijkheid in geen enkel opzicht kan inzien.

Wat voor mij het allerbelangrijkste in deze zaak is, is het punt dat hier meermalen ter sprake is gebracht, ook heden weer, n.l. dat deze regeling tenslotte geen rust zal brengen. Ze schept geen bevrediging omdat ook ditmaal de zaak incidenteel bekeken is en niet principieel. Ik kom dan ook steeds weer tot dezelfde conclusie: men zal het opnieuw bekijken van het salarisstelsel niet kunnen verschuiven voor onbepaalde tijd; men zal omgekeerd, wanneer men de zaak niet principieel wil bekijken, steeds verder moeten gaan op dezen weg, waarbij telkens in den een of anderen vorm de salarissen worden aangetast. Ik wil in dit opzicht herinneren aan de passage in de redevoering van den heer Westerouen van Meeteren, waarin deze er op wees, dat de toekomst nog altijd, ondanks de vele geruststellende verklaringen op dit punt, een weinig gunstig aspect biedt. Ik ben dit geheel met den heer Westerouen van Meeteren eens en heb bij herhaling doen uitkomen, dat ik de toekomst met groote zorg tegemoet zie. Ik heb bij de behandeling der begroting zelfs verder gegaan; ik heb er toen op gewezen, dat naar mijn overtuiging zich een

terugloop der ontvangsten zal vertoonen, zelfs wanneer zich een geringe verbetering zou voordoen in het economisch leven. Ik wil de vraag stellen — waar dit ook de visie van de Regeering blijkt te zijn, en waar de Regeering aan den anderen kant toch nog altijd deze voorstellen motiveert met het argument, dat ze noodzakelijk zijn om tot een kloppende begroting te geraken — wat de Regeering zal doen bij de ontwerp begroting voor 1937, wanneer deze een nieuw tekort zal aanwijzen. Zal men dan tot verdere maatregelen komen op salarisgebied of is het hiermede voorloopig afgelopen?

Ik maak mij in dit opzicht vooral daarom ongerust, omdat de heer Westerouen van Meeteren de budgetcijfers in zeker opzicht in discussie heeft gebracht en aan de hand van een aantal indexcijfers, die betrekking hebben op het levensonderhoud van verschillende gezinnen heeft betoogd, dat per slot van rekening hierin nog een vrij groote speling zit; dit doet onwillekeurig de gedachte rijzen, dat men op een gegeven moment deze speling zou kunnen aantasten. Ik zou aan de Regeering willen vragen, of deze vrees gemotiveerd is en of dus in de woorden van den heer Westerouen van Meeteren ligt opgesloten, dat men die marge van 10%, als het werkelijk noodig mocht blijken, ook zou willen aantasten.

Daartegenover wil ik dan onmiddellijk stellen, dat die marge van denkbeeldigen aard is, omdat de geachte Regeeringsgemachtigde daarbij niet alle omstandigheden in aanmerking heeft genomen.

In de eerste plaats zijn naar mijn meening indexcijfers, hoe mooi zij overigens ook zijn, alleen te gebruiken als een aanwijzing in welke richting de prijzen b.v. zich bewegen; men zal echter de indexcijfers nooit mogen gebruiken, ik zou haast zeggen tot in decimalen nauwkeurig, gelijk door den heer Westerouen van Meeteren min of meer is gedaan, toen hij die marge van 10% of meer becijferde.

In de tweede plaats is bij de invoering van de H. B. B. L. inderdaad het uitgangspunt geweest dat niet meer dan 25% zou worden gekort, maar wanneer wij allerlei andere factoren in aanmerking nemen, bijv. het vervallen van de standplaats-toelage, die veelal ongeveer 10% bedroeg tot een zeker maximum, verder de indeeling in geheel andere schalen, dan komen wij tot geheel andere resultaten. Stelt men, hetgeen voor een juiste vergelijking mijns inziens noodig is, tegenover elkaar het salaris, dat men op het oogenblik geniet volgens de H. B. B. L. en dat, wat men zou hebben genoten, indien de B. B. L. was blijven voortbestaan, dan komt men naar mijn overtuiging tot veel grootere verschillen, verschillen, die in vele gevallen wel 40 tot 45% zouden bedragen. Niet alleen is daar dus elke marge geheel weggenomen, maar er is zelfs een zekere negatieve marge ontstaan. Dit komt ook overeen met hetgeen mij hier en daar ter oore is gekomen. Ik weet bijv. dat in bepaalde ambtenaarsgroepen de toestanden dikwijls heel moeilijk zijn, dat men, vooral wanneer men met ziekte e.d. heeft te worstelen, onmiddellijk in de schulden komt te zitten en daar ook niet zoo gauw meer uit komt.

Onduidelijk is verder in het betoog van dezen Regeeringsgemachtigde de passage inzake de parallelschalen, die men vindt op blz. 2b van het stenografisch verslag. Ik heb betoogd, dat die parallelschalen niet worden toegepast voor degenen, die onder een regionale korting vallen en dat wordt hier ook door den geachten Regeeringsgemachtigde toegegeven. Maar ik heb verder gezegd, dat omdat men de eene groep treft door de parallelschalen en de andere groep door de regionale schalen, zich op den duur alle plooiën, die men wil wegstrijken weder zullen vertoonen. Ik heb hieromtrent een zeer summier antwoord gekregen, waaruit ik niet duidelijk kan zien wat nu eigenlijk het standpunt van de Regeering is. Ik zou er prijs op stellen, wanneer ik hieromtrent nog door de Regeering zou kunnen worden ingelicht.

Tenslotte een enkel woord omtrent mijn standpunt ten aanzien van de moties, waardoor morgen het debat kan wor-

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Verboom.)

den bekort. Uit mijn uiteenzetting blijkt al, dat ik mijn stem zal geven aan iedere motie, die wenscht een principiële herziening van het bezoldigingsstelsel, zonder dat daarbij tevoren de betrokken commissie al aan een bepaalde opdracht, aan bepaalde grenzen enz. is gebonden. Daarentegen zal ik mijn stem onthouden aan iedere motie, die wil aandringen op een partieele verbetering, aangezien het principiële standpunt, dat ik in deze kwestie inneem, het voor mij uiteraard onmogelijk maakt, aan die moties, die partieele verbeteringen beoogen, mijn stem te geven: ik geloof bv. dat het onjuist is een bepaalde groep ambtenaren eruit te halen en te verklaren, dat die niet regionaal moet worden bezoldigd, want er zijn misschien nog vele andere groepen, zooals ik in eersten termijn al heb gezegd, die in dezelfde omstandigheden verkeerden. Ik kan dat op het oogenblik niet overzien en zal dus verder tegen alle moties stemmen.

De **Voorzitter**: Het woord is aan den heer Soetardjo voor het afleggen van een verklaring.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik thans van U het woord heb gekregen om even een omissie te herstellen, dan ben ik U daarvoor zeer erkentelijk. Ik stel er prijs op deze verklaring hier af te leggen, aangezien het, naar het mij voorkomt een eisch van ridderlijkheid is, een vergissing ruitelijk te erkennen.

Ik heb vóór den aanvang der behandeling van deze projecten in dit college zoowel als gisteren, vóórdat de Regeerings-gemachtigden aan het woord zijn geweest, eenige inlichtingen aan de Regeering gevraagd, die betrekking hebben op de volgende kwestie.

Door verschillende dagbladberichten en verschillende feiten, is een zekere ongerustheid ontstaan onder de ambtenaren en onder het publiek ten aanzien van de wijze, waarop deze voorstellen zouden worden ingevoerd. Met name had men het vermoeden, dat de Regeering deze salarisplannen zou doorvoeren, ook al zou het college er zich tegen verzetten. Nu moet ik erkennen, dat de feiten die den grondslag hebben gevormd voor deze ongerustheid, daartoe inderdaad reden gaven. Thans, nadat de Regeeringsgemachtigden aan

(Soetardjo, de Voorzitter.)

het woord zijn geweest, is mij echter duidelijk gebleken, dat die ongerustheid zelve, zoowel als ten aanzien van den grondslag, waarop zij berustte, volkomen ongemotiveerd is geweest. Ik stel er daarom prijs op hierbij te verklaren, dat ik al hetgeen ik daaromtrent hier in dit college heb voorgebracht, gaarne wensch in te trekken.

De **Voorzitter**: Hiermede is de tweede termijn van de zijde van het College van Gedelegeerden beëindigd. Ik zou willen vragen, of de Regeeringsgemachtigden bereid zijn, morgen om half negen v.m. te antwoorden.

De heer **Westerouwen van Meeteren**, hoofdamtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan zal het Regeeringsantwoord in tweeden termijn morgenochtend om half negen aanvangen.

Zooals de stand van zaken ten aanzien van de moties thans is, blijven 7 moties ter behandeling over.

Aangezien de aanneming van de eene motie niet automatisch het vervallen van de andere motie ten gevolge behoeft te hebben en de moties derhalve allen in stemming komen, kan de stemming over de moties ongeveer in de volgende volgorde plaats hebben.

Ik stel mij voor te beginnen met de moties, die een algemeene strekking hebben: de motie-Kerstens (stuk 11) en de motie-Soetardjo (stuk 13).

Daarna komen in stemming de moties, die betrekking hebben op een bepaald onderdeel en wel: de motie-Soeroso (stuk 3) betreffende overbrenging van betrekkingen uit bijlage A naar bijlage B der H. B. B. L.; motie-Soetardjo (stuk 7), betreffende de B. B.-ambtenaren; motie-Soetardjo (stuk 12) betreffende het onderwijzend personeel; motie-Soeroso (stuk 4) betreffende de voorgestelde overbrenging van betrekkingen naar het maandloonersreglement en tenslotte de motie-Prawoto (stuk 10), betreffende de overbrenging van de schrijvers op de bestuurskantoren naar het maandloonersreglement.

De vergadering wordt te 12. 21 uur n.m. gesloten.

15de VERGADERING — WOENSDAG 18 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

15de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 18 Dec. 1935.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Behandeling van moties, ingediend n.a.v. de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86). — Ingekomen stuk.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Wermuth.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Beets en Westerouen van Meeteren.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ingediende moties betreffende de regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

De behandeling is gevorderd tot aan het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **Westerouen van Meeteren**, hoofdamtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge mijn antwoord in tweeden termijn aanvangen met een woord van erkentelijkheid aan de geachte leden, die hebben doen blijken van waardeering voor het antwoord der Regeering en voor de belangrijke tegemoetkoming, die zij uit dat antwoord hebben mogen vernemen. Ook van de ruitelike verklaring van den heer Soetardjo omtrent een door hem begane vergissing heeft de Regeering met waardeering kennis genomen.

Dat de tegemoetkoming van de Regeering en de harerzijds gegeven nadere uiteenzetting alle geuite wenschen en bezwaren hebben opgeheven, mocht Zij niet verwachten. Doch wel heeft Zij thans reden om aan te nemen dat de maatregelen, die een onderwerp van bespreking in het College hebben uitgemaakt — en in het bijzonder denkt Zij hierbij aan de regionale bezoldigingsregeling — thans meer vertrouwen hebben gekregen dan aanvankelijk het geval was.

Omtrent de in tweeden termijn voorgebrachte bezwaren moge het volgende worden medegedeeld.

Een punt van uitvoerige bespreking hebben uitgemaakt de door mij overgelegde cijfers betreffende de daling der kosten van levensonderhoud. Hiervoor is het woord gevoerd door de heeren Soetardjo, Soeroso, Kerstens, Kan, Prawoto en Verboom.

Een verschijnsel dat zich meer voordoet, is dat eerst gevraagd wordt: waarom komt de Regeering niet met statistische gegevens? en dan daarna, wanneer deze geproduceerd worden, eenigszins schouderophalend wordt gezegd: wat zeggen zulke gegevens eigenlijk?

Zoo is het hier ook eenigszins gegaan. De Regeering heeft deze gegevens verstrekt omdat er om gevraagd werd en heeft, gelijk duidelijk uit mijn antwoord in eersten termijn blijkt, deze alleen gebezigd om de bewering, dat de ambtenaren door de bereids getroffen maatregelen reeds zóo zwaar getroffen waren dat er niets meer af kon, en zeker niet wanneer zich een prijsstijging zou manifesteren, in een eenigszins ander licht te stellen. Geenszins is juist dat, zooals door sommige leden is opgemerkt, de regionale bezoldigingsrege-

(Hoofdamtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

ling op indexcijfers zou zijn gebouwd; daarvoor is Zij afgegaan op de resultaten van een uitgebreid speciaal daartoe ingesteld plaatselijk onderzoek, waarbij uiteraard met tal van andere factoren rekening kon worden gehouden.

In voldoening aan het verzoek om nog nadere toelichting van het overgelegd staatje kan worden medegedeeld, dat de kosten van de verbruiksuitgaven zijn opgegeven uit opnamen in Januari 1929, October 1932, Januari 1935 en October 1935. Daaruit zijn door interpolatie tusschen October 1932 en Januari 1935 de uitgaven op „eind 33” geraamd. De tariefsuitgaven als contributie voor eigen pensioen en Weduwen- en Weezenfondsen, schoolgelden en belastingen zijn voor ieder der genoemde tijdstippen uit de werkelijk genoten salarissen berekend.

Uitgegaan is dus van het verzorgingspeil in 1929 dat, zooals wel zal worden toegegeven, aan den hoogen kant was. Uiteraard is bij deze cijfers betreffende de kosten van levensonderhoud geen rekening gehouden met die voor steun aan werkelooze familieleden. Hoezeer de door den heer Kerstens bedoelde lof aan de inheemsche bevolking met betrekking tot dien vrijwilligen steun kan worden onderschreven, zoo zou het toch minder juist zijn deze in een normaal budget der ambtenaren in rekening te brengen. Dat hiermede bij indexcijfers geen rekening wordt gehouden sluit geenszins in dat de Regeering hiermede geen rekening houdt.

Den heer Soetardjo, die uitvoerig op de verstrekte gegevens is ingegaan, kan de Regeering in zijn daarop gebaseerde becijferingen niet geheel volgen.

Het geachte lid wil bij de vergelijking liever zien uitgegaan van 1933 in plaats van 1929.

Gelijk het geachte lid bekend zal zijn, bestond eind 1933 een salariskorting van 17% met een degressief tarief voor de lagere Inheemsche ambtenaren zoodat dat jaar moeilijk als basisjaar kan worden genomen. Juister is het uit te gaan van begin 1929, omdat dat tijdstip geacht kan worden aan het eind van de hausse-periode te staan. Verder waren sedert 1929 de kosten van levensonderhoud voor de Inheemsche en Europeesche ambtenaren op zeer ongelijke wijze gedaald, namelijk veel sterker voor de eerstgenoemden.

De heer Soeroso toonde zich bevreesd, dat bij den opzet der door mij verstrekte cijfers v.z.v. betreft de Inheemsche landsdienaren te veel waarde zou zijn toegekend aan den terugloop der prijzen voor de voedingsmiddelen, welke vrees door den heer Prawoto blijkbaar niet wordt gedeeld, waar deze aan de hand van een overzicht van de pasarprijzen der voornaamste Inlandsche voedingsmiddelen op Java en Madoera uit het Economisch Weekblad aantoonde, dat de kleinhandelsprijzen der voedingsmiddelen in de jaren 1933, 1934 en 1935 bijna geen verschillen vertoonden.

Ik kan het geachte lid dan ook geruststellen met de mededeeling, dat de door mij verstrekte cijfers inderdaad betrekking hebben op het totaal der kosten voor levensonderhoud naar een verzorgingspeil als begin 1929 bij de toen genoten inkomsten mogelijk was.

De heer Verboom heeft nog gemeend uit de door mij in eersten termijn gegeven toelichting de conclusie te mogen trekken, dat de speling welke daarin zit ten opzichte van de salarissen t.z.t. wel eens reden voor de Regeering zou kunnen zijn om deze aan te tasten, hetgeen hij minder juist zou achten omdat men niet zoo volkomen op zulke cijfers kan afgaan, terwijl voor bepaalde ambten die marge geheel is verdwenen.

Ik moge er nogmaals de aandacht op vestigen in welk verband de bedoelde cijfers door mij zijn gegeven. Het behoeft nauwelijks betoog dat, indien wederom een verder gaande aantasting der salarissen noodig mocht zijn, daarbij rekening zou moeten worden gehouden met het niet meer bestaan van bedoelde marge in onderscheidene ambten.

Verder hebben verschillende leden, ik noem de heeren Van Helsdingen, Kerstens, Ratu Langie en Kan, vragen gesteld of opmerkingen gemaakt over hetgeen in eersten termijn ge-

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

zegt is over het verband tusschen het stelsel der regionale bezoldigingen en de ontwikkeling van het bestuur in deze landen. Ik heb hiermede bedoeld dat — gelijk bekend — de vroeger bestaande sterke neiging om alle bevolkingsgroepen van Nederlandsch-Indië in allerlei opzichten, waar zij groote verschillen en ongelijke behoeften vertoonen, over één kam te scheren, gaandeweg plaats heeft gemaakt voor een stelsel dat wél met zulke verschillen rekening houdt. Daardoor is reeds de gelegenheid ontstaan om talrijke categorieën ambtenaren regionaal werkzaam te stellen en zelfs regionaal te recruteeren. In de lijn van dit zeer geleidelijk proces van regionale differentieering nu ligt ook de stelselmatige herwaardeering van de salarissen dier regionale ambtenaren, de toename van regionale corpsen en de overgang van bevoegdheden op dit gebied van de centrale aan de lagere overheid. Een stap in die richting te doen behoort naar het oordeel der Regeering zeker niet te wachten tot ook andere overdracht plaats vindt.

Ik kom thans tot de bespreking van eenige moties. Hoewel sommige der eerste moties, welke tegen de voornemens der Regeering in hun geheel ingingen, zijn ingetrokken, staat Zij thans tegenover een tweetal nieuwe moties, strekkende tot het niet doorvoeren der aanhangige maatregelen, n.l. die van de heeren Kerstens e.s. (stuk 11) en van de heeren Soetardjo e.s. (stuk 13).

Uit hetgeen in eersten termijn door mij is gezegd, is duidelijk dat de Regeering Haar afwijzend standpunt ten opzichte van het denkbeeld van terugneming der maatregelen moet handhaven. Aan de voorstellers der eerste motie, de heeren Kerstens, Sosrohadikoesoemo en Verboom, van wie de beide laatstgenoemden zich in hun redevoeringen sterk doordrongen hebben getoond van den ernst van 's Lands financiële toestand, moge de Regeering de vraag in ernstige overweging geven of zij het inderdaad verantwoord achten den huidige salarispost ongewijzigd te handhaven in afwachting van de door hen gewenschte, veel omvattende, algeheele reconstructie van het bezoldigingsstelsel. Aangezien de bezwaren der voorstellers toch in hoofdzaak gaan tegen het regionale stelsel, kan de vraag hieraan worden toegevoegd, of het wel juist kan zijn, het in principe juist geoordeeld regionaal bezoldigingsstelsel, ten opzichte waarvan de Regeering zorgvuldige overweging bij de verdere doorvoering en rekening houden met ingebrachte bezwaren heeft toegezegd, voor geruimen tijd uit te stellen, in afwachting van een nieuw salarisstelsel dat wellicht óók niet met hun wenschen overeenkomt. De Regeering herhaalt dat Zij, wanneer Zij het tijdstip daartoe gekomen acht, niet zal aarzelen een algemeene salarisherziening ter hand te doen nemen, maar dat de noodzakelijkheid daarvan thans zeker niet klemmend is aangetoond.

Den voorstellers van deze motie moge verder de herlezing worden aanbevolen van wat door hun medeleden de heeren Van Helsdingen en Roep over de instelling van een commissie als zij op het oog hebben, is opgemerkt. Speciaal sluit de Regeering zich aan bij wat het eerstgenoemd geacht lid gezegd heeft, dat als men de rust in de ambtenaarswereld wil bevorderen, de instelling van een commissie om het salarisvraagstuk te onderzoeken daarvoor toch niet het middel is.

Ten opzichte van de motie van de heeren Soetardjo e.s. geldt in hoofdzaak hetzelfde, met dien verstande dat de voorstellers niet volstrekt afwijzend staan tegenover het denkbeeld, al dadelijk tot een vermindering van den salarislust over te gaan waartoe hun de weg van een algemeene salariskorting aangewezen schijnt.

De Regeering heeft in eersten termijn omstandig aange-toond, waarom door Haar aan het regionale stelsel de voorkeur wordt gegeven en dat standpunt moet Zij onverkort handhaven.

Wat de overbrenging naar het Maandloonersreglement betreft is door de heeren Prawoto e.s. een motie ingediend

(stuk 10) strekkende om het ambt van schrijver op de kantoren der ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur niet naar bedoeld reglement over te brengen.

Ook bij nadere overweging kan de Regeering hiertoe geen voldoende termen aanwezig achten.

Zij geeft gaarne toe, dat de bestuurschrijvers, in het bijzonder zij, die in de binnenlanden op de kleinere bestuurskantoren werkzaam zijn gesteld, een andere, dikwijls wellicht zwaardere en meer verantwoordelijke taak hebben te vervullen dan het meerendeel der schrijvers op andere kantoren, doch Zij kan daarin geen reden zien om deze krachten ook een andere positie dan die van maandlooner te geven.

Verondersteld moet worden, dat bij de beoordeeling van deze kwestie wellicht te weinig aandacht wordt geschonken aan de plaats van het Maandloonersreglement in het salarisstelsel, waardoor men er toe geneigd is, de positie van de op den voet daarvan werkzaam gestelde krachten te onderschatten. Om een paar voorbeelden te noemen, wil ik wijzen op de thans reeds in het maandloonersreglement ondergebrachte betrekkingen van stuurman bij het Oost-Java zeevervoer, salaris f 50 tot f 75, directrice van een internaat en machinedrijver, beide met een maximum van f 300, opzichter bij het Instituut Pasteur tot f 200, opzichter-machinist bij het Boschwezen met een maximum van f 425, ambachtsonderwijzer bij de Bankatwinning van f 60 tot f 100, mijnschrijver van f 80 tot f 175, opzichter bij den B. V. D. tot f 200, zoomede emplacementbeheerder tot f 200, laadmeester tot f 125, stationsassistent tot f 150 en magazijnbeheerder tot f 225, laatstgenoemden allen bij de S. S., en tal van andere functiën, die toch zeker niet minder gewichtig zijn dan die van schrijver op een bestuurskantoor en waarvan de bekleeders een verantwoordelijkheid hebben die hoewel van anderen aard, niet minder of lichter is dan die van een bestuurschrijver.

Bovendien is aan lang niet alle BB-schrijvers een taak toebedeeld als door den heer Roep geschilderd. Op vele kantoren, ook kleinere, is een schrijver 1ste klasse bescheiden, op wien uiteraard als chef de bureau in de eerste plaats de plicht rust om bij afwezigheid van den betrokken Inheemschen bestuursambtenaar de zaken gaande te houden.

(De heer Soetardjo: Dat wil zeggen bij de districts-hoofden).

De zeer groote, aan zekerheid grenzende, kans om bij behoorlijke plichtsvulling tot een H. B. B. L.-betrekking bevordering te kunnen maken, Mijnheer de Voorzitter, heeft bij de overweging van de vraag of deze B. B.-schrijvers al dan niet naar het Maandloonersreglement moeten overgaan, veel gewicht in de schaal gelegd. Op dat punt is in de Regeeringsuiteenzetting met nadruk gewezen. Daar toch is medegedeeld, dat ten aanzien van enkele functiën welke min of meer aan de aldaar aangegeven eischen voldoen geen bezwaar bestaat, de aanvangsbetrekking onder het Maandloonersreglement te doen vallen, indien bij bevordering in een H. B. B. L.-ambt wordt overgegaan. Slechts zij die ongeschikt zijn voor elke promotie zullen hun ambtelijke loopbaan als maandlooner eindigen.

(De heer Soetardjo: Wordt dat stuk voor stuk bekeken?)

Inderdaad.

(De heer Prawoto: En wanneer men te doen heeft met tweede-klasse-schrijvers, die zijn gedegradeerd van eerste klasse-schrijver tot tweede-klasse-schrijver? Dat betreft vele personen en dan gaat het toch niet meer om een aanvangsbetrekking?)

Wanneer het menschen betreft, die niet geschikt zijn voor eenige hogere functie dan die van schrijver, bestaat er voor de Regeering geen enkele reden hen een hogere positie te geven dan maandlooner.

(De heer Prawoto: Maar die degradatie was een bezuinigingsmaatregel.)

Ook voor de beambten bij den Pandhuisdienst, voor wie de heer Sosrohadikoesoemo heeft gepleit, is de normale promotie die tot het H. B. B. L.-ambt van schatter en idem 1ste klasse.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambtenaar voor Algemeene Ambtenaarszaken.)

De heer Sosrohadikoesoemo heeft bepaaldelijk de vraag gesteld, om welke redenen de functie van beambte bij den Pandhuisdienst wel, doch die van beambte bij den P. T. T. niet naar het Maandloonersreglement wordt overgebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij niet geheel duidelijk welke functie bij den P. T. T. het geachte lid hierbij op het oog had. Een functie van beambte bestaat bij dien dienst n.l. niet. Hoe dit echter zij, ik wil hierbij opmerken, dat omtrent de overbrenging naar het Maandloonersreglement ampel overleg is gepleegd met de betrokken Departements- en Dienstchefs, en dat door deze autoriteiten tal van functiën voor overbrenging zijn voorgebracht die de Regeering niet daarvoor in aanmerking brengt.

Na hetgeen de heer Soangkoepou bij zijn bespreking van den onderstand der maandlooners, naar aanleiding van een herhaalde verklaring van de Regeering waaruit blijkt dat het hier een onderstand betreft, die alleen in naam verschilt van een pensioen, heeft gemeend te moeten opmerken en speciaal de uitdrukking die het geachte lid zich heeft veroorloofd, als zou deze onderstand niet meer beteekenis hebben dan die van „een bijdrage in de fondsen voor de begrafenis-kosten”, meent de Regeering hiertoe verder het zwijgen te kunnen doen.

De heer De Hoog is teruggekomen op de moeilijkheden van de personen die, nu vaststaat dat hun betrekking niet naar het maandloonersreglement zal worden overgebracht, in vasten dienst kunnen worden opgenomen. De Regeering blijft van oordeel dat deze ambtenaren tevreden mogen zijn dat ten opzichte van de overbrenging naar het maandloonersreglement geen streng standpunt is ingenomen, zoodat thans de opnemings in vasten dienst voor hen open staat. Het eenige wat kan worden toegezegd is een overweging of betrokkenen wellicht tegemoet kunnen worden gekomen door het verlenen van faciliteiten ten opzichte van de betaling der contributie over den tijd dat zij in tijdelijken dienst waren, zoodat zij niet met te zware stortingen ineens worden belast.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, nog een enkel woord over de overgangsbezoldigingen.

Terecht heeft de heer Van Helsdingen er op gewezen, dat de door mij in eersten termijn gegeven formuleering van de Regeeringsbeslissing minder juist was. De bedoeling was uiteraard, te zeggen, dat bij de afschaffing der overgangsbezoldigingen in stede van een begrenzing voor den achteruitgang in inkomsten van 10%, zooals in de regeeringsuiteenzetting is vermeld, een begrenzing van 5% wordt aangenomen. Betrokkenen zullen dus in 1936 $\frac{1}{4}$ van hun overgangsbezoldiging moeten missen, doch in geen geval meer dan 5% van het totaal inkomen.

Wat de opmerking van den heer De Hoog over dit onderwerp betreft, diene dat ik niet gezegd heb, dat in 1937 niet meer op de overgangsbezoldigingen gekort zal worden maar dat deze dan aanzienlijk zullen zijn gereduceerd. Het zeer geringe aantal hooge overgangsbezoldigingen zal uiteraard gedurende 4 jaar verminderd moeten worden, maar nu deze jaarlijks slechts 5% van hun inkomen behoeven te missen, bestaat er naar het oordeel der Regeering geen aanleiding om hen nog verder tegemoet te komen.

De heer Verboom heeft er op gewezen dat er bepaalde ambtenaren zijn, die wat de overgangsbezoldiging betreft, in een zeer ongunstige positie verkeerden, doordat na de invoering van de H. B. B. L. nog een samenstelling van schalen heeft plaats gehad. Het geachte lid heeft hierbij niet vermeld welke ambtenaren hij bedoelt.

(De heer Verboom: Controleurs bij den P. T. T.-dienst.)

Dat dacht ik wel.

Voor zoover ik kan nagaan, heeft slechts in één geval een zoodanige samenvoeging plaats gevonden en dat op uitdrukkelijk verzoek van de betrokken ambtenaren zelf. Het ligt voor de hand, dat dit voor de in de lagere schaal onder-

gebrachte functionarissen een positieverbetering heeft meegebracht, doch anderzijds dat voor enkele krachten uit de hoogere schaal de nominale wedde is verlaagd met gelijke vermeerdering van de overgangsbezoldiging. Naar ik verneem, zou bij den betrokken Departementschef een voorstel in bewerking zijn om voor laatstbedoelden de inpassing in de nieuwe schaal in gunstigen zin te herzien. In verband met het stadium, waarin deze aangelegenheid verkeert, kan de Regeering zich terzake niet uitspreken, doch in ieder geval blijkt dat de zaak de noodige aandacht heeft.

In dit verband heeft ten slotte de heer De Hoog nog de vraag gesteld of de regionale overgangsbezoldigingen ook op dezelfde wijze verminderd zullen worden. In antwoord hierop moge uitdrukkelijk worden verklaard dat de hier besproken maatregel geheel op zichzelf staat en niets impliceert ten opzichte van de vraag, hoe de regionale overgangsbezoldiging zal worden verminderd.

De heer Verboom heeft nadere inlichtingen gevraagd over de parallelschalen.

Ik geef toe dat mijn antwoord in eersten termijn wat summier is geweest. De parallelschalen hebben hun ontstaan hieraan te danken, dat de Regeering van oordeel was dat nieuw in dienst tredenden in de tegenwoordige omstandigheden wel een lager salaris dan het organieke konden beginnen, omdat van hen een grootere aanpassing aan de veranderde toestanden en verhoudingen mag worden verwacht dan van de in dienst zijnden. De Regeering heeft het evenwel minder juist geoordeeld om bij het brengen van betrekkingen op regionaal peil deze ambtenaren op 80% van de regionale bezoldigingen te doen beginnen. Voor de andere betrekkingen ziet de Regeering geen aanleiding om de parallelschalen af te schaffen, doch uiteraard zullen zich na de invoering der regionale bezoldigingen incongruenties kunnen voordoen in dien zin dat in een regionaal ambt op een hooger aanvangssalaris wordt begonnen dan in een ongeveer gelijkstandig niet-regionaal. Hierop is reeds dadelijk de aandacht gevallen en de vraag, op welke wijze het best hieraan tegemoet zal kunnen worden gekomen is bij de Regeering in overweging.

De heer De Hoog is teruggekomen op het door hem bepleit ouderdomspensioen. Het geachte lid vindt het niet aangenaam, dat de Regeering nooit iets geeft en te veel suggesties afwijst met de korte motiveering dat de financieele consequenties te groot zijn.

In tijdsomstandigheden als de tegenwoordige is het inderdaad zeer moeilijk voor de Regeering om het standpunt in te nemen dat de heer De Hoog zou wenschen. Wat het ouderdomspensioen betreft, is in beknopte bewoordingen geantwoord, omdat in het begin van dit jaar de Regeering aan den Volksraad een uitvoerige toelichting heeft verstrekt (B.G.S. van 29 Januari jl. No. 253/C), waarom aan de denkbeelden van het geachte lid over een ouderdomspensioen, welke door de Regeering ampel waren overwogen, geen gevolg kon worden gegeven.

Ten slotte kom ik aan de vraag van den heer Kan, of de Regeering reeds in staat is om te zeggen, wat er zal gebeuren, nu de Regeering zulk een groot bedrag op de bezuiniging, die Zij gerekend had op de salarissen te zullen verkrijgen, heeft prijs gegeven en wat den ambtenaren en den belastingbetalers nu te wachten staat. Een vraag van soortgelijke strekking is van den heer Verboom vernomen, n.l. wat de Regeering zal doen bij de ontwerpbegroting voor 1937, wanneer deze een nieuw tekort zal aanwijzen. Beiden geachten leden moet ik antwoorden, dat hieromtrent nog niets vaststaat.

Wat eindelijk de door den heer Van Helsdingen aan het slot zijner rede uitgesproken wenschen betreft, kan worden verklaard, wat het eerste aangaat, dat, hoewel de Regeering zich uiteraard niet binden kan, uit de geheele wijze waarop de onderwerpelijke voorstellen zijn behandeld, toch wel duidelijk is gebleken, dat de Regeering den Volksraad bij de behandeling

15de VERGADERING — WOENSDAG 18 DECEMBER 1935.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Sosrohadikoesoemo; lid-secr. Bezoldigingscomm.)

van dergelijke onderwerpen de plaats geeft die het college toekomt, en, wat het tweede aangaat, dat met het daarbij tot uiting gebrachte zeker rekening zal worden gehouden.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik maak er den geachten Regeeringsgemachtigde op attent, dat nog geen antwoord is gegeven op mijn vraag inzake de Westersche overkapping.

(De heer **De Hoog**: Wat dat betreft zullen wij wel iets hooren bij de behandeling der hoofdbegroting!)

De heer **Beets**, lid-secretaris der Bezoldigingscommissie:

Mijnheer de Voorzitter! Na de mededeelingen vervat in de rede van mijn mede-regeeringsgemachtigde, rest mij nog slechts de taak om de vragen en opmerkingen te beantwoorden, door enkele der geachte leden gesteld met betrekking tot het peil der bezoldigingen. De heer **Soetardjo** dan heeft opgemerkt, dat verschillende der opgebrachte bedragen veel te laag zijn en heeft in het bijzonder gewezen op het salaris van de Aibs. Herhaald moge worden, dat de hoofden van gewestelijk bestuur zonder uitzondering van oordeel waren, dat de in de H.B.B.L. voor den Aib uitgetrokken *f* 100 veel te hoog moet worden geacht voor een begintractement en een bedrag van *f* 45 van Midden- en Oost-Java en *f* 50 voor West-Java voldoende mag heeten.

(De heer **Soetardjo**: Wat de hoofden van gewestelijk bestuur meenen, is toch geen maatstaf voor bepaling eener wedde! Wat denkt de Regeering zelf van deze bedragen?)

Daar kom ik zoo aanstonds aan. Dit salaris zal vanzelfsprekend slechts worden toegekend, aan nieuw in dienst tredende personen.

De heer **Soetardjo** heeft zijn opmerkingen gemotiveerd door te wijzen op de tractementen van andere ambtenarengroepen, doch is daarbij uitgegaan van een verkeerd uitgangspunt. De opmerking dat de nieuw in dienst tredende opzichters bij den dienst van V. en W. en de nieuw in dienst tredende adjunct-landbouweconsulenten op *f* 100 beginnen, eischt rechtzetting. De opzichtersbetrekking n.l. wordt voorafgegaan door die van aspirant-opzichter, die niet in de H.B.B.L. voorkomt maar als maandloonersbetrekking is ingesteld, en die beduidend lager begint dan *f* 100, n.l. op het oogenblik *f* 75, terwijl dit straks nog wel minder zal worden.

Hetzelfde geldt voor de adjunctlandbouweconsulenten. In de H. B. B. L. zijn de aanvangstractementen dezer groep ambtenaren inderdaad gesteld op *f* 100, maar ook deze personen worden niet aangenomen als adjunctlandbouweconsulent op dat tractement, maar doorloopen eerst nog een vooropleiding als maandgelder en krijgen dan niet meer dan *f* 40 of *f* 50, terwijl het geruimen tijd duurt voordat ze in de formatie worden opgenomen. Ze zijn dus niet voordeeliger af dan straks de Aibs zullen zijn.

De vraag, of de tractementen van nog enkele andere groepen thans nog herziening behoeven, zal nader aan de orde komen. Ongetwijfeld zullen bij de invoering van de nieuwe regelingen eenige oneffenheden ontstaan, maar daarin zal voorloopig moeten worden berust, terwijl de aandacht er overigens nog op moge worden gevestigd, dat de verhoudingen die nu ontstaan, zich nog wel eenigermate zullen moeten wijzigen in verband met de verdere afwikkeling van de thans geldende 80%-regeling.

Wat de overige inheemsche bestuursambtenaren betreft, moge worden medegedeeld, dat de achteruitgang, zooals de heer **Soetardjo** trouwens zelf reeds heeft opgemerkt, niet meer bedraagt dan 13% op de eindbezoldiging van den wedana en 10% op de beginbezoldiging van den assistent-wedana.

(De heer **Soetardjo**: Maar deze menschen kunnen niets missen.)

De heer **Soeroso** en ook de heer **Sosrohadikoesoemo** hebben gevraagd, waarop voornamelijk alleen de inheemsche en niet

de Europeesche groepen in deze regeling zijn betrokken. Hierover moge worden opgemerkt, dat het hier gaat om voorziening in de leemte, die bij de vaststelling van de H.B.B.L. reeds werd geconstateerd, n.l. de noodig geachte verdere uitwerking van het regionale stelsel. Overigens wekt de opmerking, dat alleen de inheemsche groepen erbij betrokken zouden zijn, eenige verwondering, aangezien ook klerken en commiezen en zelfs commiezen-redacteur daaronder zijn gebracht.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Ik heb niet gezegd, dat uitsluitend de inheemsche groepen daarbij zouden worden betrokken; ik heb gezegd, dat de inheemsche en Indo-Europeesche groepen daarbij zouden worden betrokken.)

De heer **Soeroso**: Ik heb gezegd, dat het slechts voor een klein gedeelte Europeesche ambtenaren waren.)

Voorts heeft het geachte lid de heer **Soeroso** gevraagd te worden ingelicht nopens den bij de vaststelling der bedragen gebruikten maatstaf. Er is reeds in de Regeeringsuiteenzetting gezegd dat o.m. de salarissen van enkele groepen van buiten de H. B. B. L. bezoldigde plaatselijke krachten daartoe bekeken zijn, zooals de desaonderwijzers.

Verder zijn dan in de eerste plaats de onder B. B. ressorteerende ambtenaren door de gewestelijke bestuursambtenaren zorgvuldig in beschouwing genomen en de traktementen voor deze ambten ontworpen, waarbij rekening is gehouden met factoren als familiesteun en maatschappelijke verplichtingen.

Vervolgens zijn de traktementen der overige gewestelijke ambten daarop afgemeten, rekening houdende met gewicht en verantwoordelijkheid onderling, alles in nauw overleg met de betrokken gewestelijke dienstleiders.

De Regeering heeft met waardeering kennis genomen van de uiteenzetting van het geachte lid, den heer **Van Helsdingen**, waaruit blijkt dat de gegeven verduidelijking en aanvulling der schriftelijke uiteenzetting er toe geleid hebben, dat de heer **Van Helsdingen** zijn standpunt heeft kunnen herzien.

Wat den verderen uitbouw van het stelsel betreft moge worden bericht dat hieromtrent nog geen vast-omlijnd beeld kan worden gegeven, doch wel kan worden medegedeeld dat verdere uitbreiding van de lijst van regionale ambten zeer wel denkbaar is en dat geen aanleiding bestaat om te veronderstellen, dat in zaken van groot belang op dit gebied in de toekomst de Volksraad zal worden voorbijgegaan.

De heer **Sosrohadikoesoemo** heeft in het bijzonder enkele onderwijsgroepen ter sprake gebracht en ook de heer **Ratu Langie** heeft de belangen van deze groepen bepleit.

Dat de onderwijsgroepen een belangrijke plaats innemen in de samenleving, erkent de Regeering gaarne. Naar haar oordeel wordt hieraan niet tekort gedaan door die groepen in de regionale regeling onder te brengen. Ook andere groepen van landsdienaren met niet minder verantwoordelijke ambten worden daarin ondergebracht. Bovendien moge erop gewezen worden, dat de tractementen der onderwijskrachten toch betrekkelijk weinig zijn teruggebracht. De achteruitgang bedraagt, een enkele groep uitgezonderd, niet meer dan 10 tot 15%.

Wat nu de groepen van onderwijzend personeel betreft, die naar de regionale schalen zijn overgebracht, moge worden bericht, dat juist deze groepen bij herhaling opnieuw in beschouwing zijn genomen, eerst bij de gewestelijke besprekingen en later bij de besprekingen op het departement. Als gevolg van de besprekingen met het departement zijn juist in deze groepen nog enkele modificaties aangebracht.

Wat de hoofdschoolopzieners betreft, deze zullen voorshands op de buitengewesten niet regionaal kunnen worden bezoldigd en met de schoolopzieners zal dit op de buitengewesten slechts in enkele gewesten, bv. op Bali, het geval kunnen zijn. Op Java echter zullen de hoofdschoolopzieners en de schoolopzieners wel regionaal kunnen zijn.

Het geachte lid, de heer **Soangkoepon**, heeft gevraagd, waarom, indien de levensstandaard de norm is, de andere

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Beets, lid-secr. Bezoldigingscomm.)

groepen dan niet omlaag zijn gebracht. Als antwoord moge gelden hetgeen ook aan de heeren Soeroso en Sosrohadi-koesoemo is medegedeeld, dat het hier geldt de vaststelling van een regionaal stelsel en dat dus alleen die groepen daarbij betrokken zijn, die daaronder vallen.

(De heer Soengkoepo: Maar als men het gewest als norm aanneemt, waarom worden de andere groepen daarin dan betrokken? Dan wordt het regionale stelsel beheerscht door het ras!)

Uit het feit dat ook de commiezen-redacteuren hieronder vallen blijkt wel duidelijk, dat de opvatting van den heer Soengkoepo onjuist is.

Het geachte lid, de heer De Hoog heeft enkele concrete vragen gesteld. Voorzover die nog niet door mijn mede-Regeeringsgemachtigde beantwoord zijn, moge het volgende dienen.

Ten behoeve van de inpassing zal een samenvatting worden uitgegeven, waarin de inpassingswijze is uiteengezet. Aangezien over het algemeen de regionale schalen even lang zullen zijn als de H. B. B. L.-schalen, waaruit de betrokken ambten zijn overgenomen, en ook de verhoogingen over het algemeen hetzelfde verloop zullen hebben, zal de inpassing als regel eenvoudig kunnen geschieden met behoud van H. B. B. L. diensttijd. Het verloop van enkele schalen is echter eenigszins gewijzigd, zoodat daarvoor bijzondere regelingen zullen worden getroffen. Met name zal dit het geval zijn met de klerken en de commiezen. In de praktijk is reeds eenige malen aan den dag getreden dat behoefte bestaat aan de weder-instelling van de betrekking van eersten commies. De Regeering heeft dit punt dus weder aan de orde moeten stellen en het spreekt wel vanzelf dat, wanneer de klerken worden verdeeld in klerken en eerste klerken, daarvoor een afzonderlijke inpassingsregeling zal moeten worden getroffen, terwijl hetzelfde ook geldt voor de commiezen en voor de betrekking van eersten commies die, zooals reeds gezegd, weer zal worden ingesteld.

Voor zoover zich nog vraagpunten zullen voordoen in verband met de bestaande 80 procenten regeling, kan worden medegedeeld, dat incidenteele gevallen op zich zelf naar billijkheid zullen worden opgelost.

De Regeering heeft met genoegen vernomen dat ook het geachte lid de heer Kan aanleiding heeft gevonden zijn afwijzend standpunt te herzien, alhoewel nog enkele bezwaren zijn gebleven. De heer Kan betwijfelt nog steeds dat het juist kan zijn dat een desa in West-Java hooger bezoldigd wordt dan bijv. Soerabaja. Echter is reeds eerder opgemerkt dat een afgelegen plaats niet altijd en zeker niet voor alle landsdienaren een goeds koopje zal blijken.

(De heer Kan: Voor de lagere zeker!)

De gewestelijke advies-instanties, die straks zullen worden ingesteld, zullen dit nader onder de oogen zien.

Wat de inheemsche bestuursambtenaren betreft, voor wie de heer Kan mede een lans gebroken heeft, moge worden bericht dat het der Regeering bekend is dat deze uit hoofde van hun ambt verplegingstelsel hebben bijzondere kosten medebrengen. De Regeering stelt er prijs op te verklaren dat daarmede rekening is gehouden.

(De heer Sosrohadi-koesoemo: Daarom zijn ze niet geheel vrijgesteld van het betalen van personeele belasting.)

Met voldoening heeft de Regeering vernomen dat ook het geachte lid de heer Roep in de nadere uiteenzetting aanleiding heeft gevonden om de aanhangige maatregelen principieel te steunen. Wat het overbruggen van de nog bestaande kloof betreft zal den heer Roep uit de verklaringen van mijn mede-Regeeringsgemachtigde reeds gebleken zijn dat die overbrugging te verwachten is door uitbreiding van het stelsel en niet door inkrimping, namelijk uitbreiding in dien zin dat nog andere ambten gaandeweg regionaal geregeld zullen kunnen worden. Er kan dan ook moeilijk sprake van zijn de commiezen en commiezen-redacteur uit de Java-

(De Hoog.)

schalen te lichten. In de schalen voor de buitengewesten komen zij echter niet voor, omdat het nog niet mogelijk is gebleken deze ambten op de buitengewesten regionaal te regelen. Dit zelfde geldt voor de hoofdschoolopzieners en de schoolopzieners.

De heer Verboom heeft de vraag gesteld of de bedragen, die voor de verschillende gewesten zijn uitgetrokken, in onderling verband bekeken zijn.

(De heer Verboom: Niet alleen voor de gewesten, maar ook met betrekking tot de verschillende functiën.)

Dat is — zooals reeds is uiteengezet — inderdaad, en zelfs zeer zorgvuldig gebeurd.

Voor de gewesten op Java althans is dit zeer zeker zorgvuldig geschied. Wat de buitengewesten betreft is dit voor het overgrote deel ook reeds gebeurd; de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur zijn nog nader in de gelegenheid gesteld hun voorstellen te toetsen aan die van hun ambtgenooten. Voor een paar gewesten is het overleg nog niet geheel beëindigd en zal mogelijk eerst een voorloopige regeling worden getroffen, hetgeen zonder bezwaar kan geschieden door de thans aanvaarde 5-procents overgangsregeling. Overigens moge naar aanleiding van de opmerking van den heer Verboom nopens de passage over welstand en overdaad, er op worden gewezen dat in het antwoord in eersten termijn niet gezegd is dat overdaad geconstateerd is, doch alleen dat het wenschelijk was te onderzoeken in welke omstandigheden de landsdienaren verkeerden ten opzichte van hun omgeving, omdat overdaad, voor het geval deze geconstateerd mocht worden, wel schril zou afsteken bij de groote mate van soberheid waartoe anderen zich in de huidige tijdsomstandigheden gedwongen zien.

Mijnheer de Voorzitter, ik meen dat hiermede de gedane vragen alle zijn beantwoord.

De Voorzitter: Hiermede is de tweede termijn van het aan de orde zijnde onderwerp geëindigd. Een der leden heeft tot mij het verzoek gericht nog eenige korte vragen aan de Regeeringsgemachtigden te mogen stellen.

Ik heb daartegen geen bezwaar, mits de vraag kort is en ook aanleiding geeft tot een slechts korte beantwoording van de zijde der Regeering.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in de eerste plaats een opmerking willen maken, die meer den heer Westerouwen van Meeteren betreft.

Ik heb gisteren gezegd, dat ik niet de minste aanleiding vond om ook maar één woord van dank te spreken, wat het maandloonersreglement betreft. Achteraf blijkt mij, dat ik daarmede wat te vlug ben geweest, ik heb namelijk een verbetering gevonden en wel, dat de telefonisten, die tevoren in het maandloonersreglement waren opgenomen, nu, naar ons is medegedeeld, daaruit zijn gelicht.

Ik wil de Regeering daarvoor mijn dank betuigen en ik doe dit te meer, omdat ik hieruit de conclusie meen te mogen trekken, dat het maandloonersreglement de voortdurende aandacht der Regeering zal hebben en dat, wanneer blijkt, dat in het maandloonersreglement functies zijn opgenomen, die daarin niet thuisbehooren, de Regeering de begane vergissing zoo spoedig mogelijk zal herstellen.

Ik zou dus gaarne van de Regeering willen vernemen, of mijn opvatting juist is.

Daarnaast wil ik een verzoek tot de Regeering richten.

Van de betrekkingen, die zijn opgenomen in het maandloonersreglement weet de Volksraad betrekkelijk weinig af. Ieder Departement en iedere dienst heeft zijn eigen maandloonersstaten, maar in een bepaalde compilatie komen zij niet voor. Wanneer men wil nagaan, welke betrekkingen nu eigenlijk in het maandloonersreglement zijn opgenomen, stuit men op moeilijkheden.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Hoofdambt. voor Alg. Ambtenaarszaken, De Hoog e.a.)

Ik zou de Regeering daarom willen vragen, of er bezwaar tegen bestaat om:

1. aan den Volksraad mede te deelen, welke betrekkingen in het maandloonersreglement zijn opgenomen;
2. telkens, wanneer een betrekking wordt overgebracht naar het maandloonersreglement, daarvan aan den Volksraad mededeeling te doen.

De heer **Westerouen van Meeteren**, hoofdambtenaar voor algemeene ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is erkentelijk voor het door den heer De Hoog uitgesproken woord van dank.

De vraag, of het maandloonersreglement de voortdurende aandacht van de Regeering zal hebben, kan bevestigend worden beantwoord.

De vraag, of, wanneer blijkt, dat een betrekking ten onrechte in het maandloonersreglement is opgenomen, de Regeering dit zal herstellen en van de functie weder een H. B. B. L.-betrekking zal maken, kan eveneens bevestigend worden beantwoord. Dat blijkt ook reeds uit het door den heer De Hoog aangehaalde geval.

Wat de vraag betreft, om den Volksraad op de hoogte te brengen en te houden van de betrekkingen, die in het maandloonersreglement zijn of worden opgenomen, zal de Regeering nagaan, in hoeverre aan dezen wensch kan worden tegemoetgekomen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Voor de mededeeling der Regeering n.a.v. mijn eerste vraag wil ik mijn dank uitspreken. Deze mededeeling geeft mij hoop, dat de Regeering ook zal tegemoetkomen aan mijn tweede verzoek en daarvoor spreek ik dus bij voorbaat mijn dank uit.

Den heer **Beets** zou ik dan gaarne de vraag willen stellen, of ik het juist heb gehoord, dat de functie van eerste klerk zal worden ingesteld.

De heer **Beets**, lid-secretaris der Bezoldigingscommissie: Mijnheer de Voorzitter! De instelling van de functie van eerste klerk is inderdaad bij de Regeering in ernstige overweging.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kreeg uit het regeeringsantwoord eigenlijk een positiever indruk, ik dacht eigenlijk, dat de instelling van de functie was toegezegd; het blijkt nu in ernstige overweging te zijn, wat dus een stap minder ver is.

Ik hoop echter, dat de ernstige overweging zal leiden tot een verwezenlijking van het denkbeeld en dan wil ik ook daarvoor bij voorbaat der Regeering mijn dank brengen, hoezeer de principieele bezwaren, die ik gisteren naar voren bracht, hierdoor slechts weinig verzacht en zeer zeker niet weggenomen worden.

De **Voorzitter**: Natuurlijk wil ik gaarne ook anderen leden de gelegenheid geven tot het stellen van vragen, mits kort, en tot een kort antwoord aanleiding gevende.

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik mij niet vergis, heeft de Regeering in de schriftelijke uiteenzetting medegedeeld, dat Zij na een nauwgezet onderzoek tot de conclusie is gekomen, dat slechts 25 betrekkingen naar het maandloonersreglement kunnen worden overgebracht en dat er verder niets zal gebeuren op dit gebied. Gaarne zou ik van de Regeering precies willen vernemen, of deze mijne meening juist is.

De heer **Westerouen van Meeteren**, hoofdambtenaar voor algemeene ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Mijn antwoord moet verband houden met dat wat ik zooeven gaf aan den heer De Hoog. Even goed als wanneer blijkt, dat

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soetardjo; Hoofdambt. voor Alg. Ambtenaarszaken.)

een betrekking ten onrechte in het maandloonersreglement is overgebracht, deze weer in de H. B. B. L. kan worden teruggebracht, kan het ook zeer zeker blijken dat de Regeering een betrekking, die nu in de H. B. B. L. staat, geëigend vindt om naar het maandloonersreglement te worden teruggebracht.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge van deze gelegenheid gebruik maken om twee korte vragen te stellen. De eerste is deze.

De geachte Regeeringsgemachtigde voor ambtenaarszaken heeft tevoren verklaard, dat de opname van bestuurschrijvers in het maandloonersreglement alleen zal geschieden na een individuele beoordeeling der functionarissen in dier voege, dat alleen zij die ongeschikt zullen blijken voor een promotie, in het maandloonersreglement zullen worden ondergebracht. Nu vrees ik, dat de uitvoering in de practijk op vele moeilijkheden zal stuiten, moeilijkheden die zullen blijken te zijn in het nadeel der betrokkenen. Ik zou in verband daarmee willen wijzen op hetgeen nog niet zoolang geleden is gebeurd met de degradatie van schrijvers eerste klasse tot gewone schrijvers. Er werden daarvoor verschillende maatstaven aangelegd. In een der provincies deed men het zoo, dat een schrijver, die moest worden verlaagd van eerste klasse tot gewoon schrijver, ongeschikt voor die functie van eerste klasse moest blijken. Wat wilde echter het geval? Men gaf eerst aan, hoeveel schrijvers moesten worden teruggesteld, en op den grondslag van dat aantal ambten moesten toen schrijvers eerste klasse worden ongeschikt bevonden. Men begrijpt, dat in zoo'n geval van een selectie als waarover de geachte Regeeringsgemachtigde sprak, geen sprake meer kan zijn.

Ik zou thans derhalve de positieve toezegging van de Regeering willen ontvangen, dat bij de beoordeeling der schrijvers stuk voor stuk inderdaad zal worden rekening gehouden met de reële feiten, die den betrokken superieuren ten dienste staan.

Thans de tweede vraag: De geachte Regeeringsgemachtigde, de heer **Beets**, heeft de verblijdende toezegging gedaan, dat de instelling van het ambt van *commiezen-eerste klasse* in ernstige, in zorgvuldige overweging is. Ik zou de Regeering willen wijzen op een analoog geval, nl. dat van de schrijvers. Gelijk bekend, heeft de Regeering op ons aandringen op papier de betrekking van hoofdschrijver in het leven geroepen. De overweging daartoe was, dat de schrijverspositie zoo was verslechterd, dat een weg moest worden gevonden om dien menschen althans een iets betere positie te verschaffen door een middel te vinden tegen de slechte promotiekansen tot mantri-politie.

Wat zien wij nu in de practijk? Van de instelling van het ambt van hoofdschrijver is niets gekomen. Ik zou daarom in verband met de toezegging ten aanzien van het weder instellen van den rang van eersten commies gaarne de positieve toezegging van de Regeering willen ontvangen, dat de betrekking van hoofdschrijver niet alleen op papier zal worden gecreëerd, doch ook in de practijk zal worden ingesteld.

Ik zou de suggestie willen doen, niet alleen in de belangrijke districten, doch ook op kantoren van de assistent-residenten en die van de regenten, het ambt van hoofdschrijver in het leven te roepen.

De heer **Westerouen van Meeteren**, hoofdambtenaar voor algemeene ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op de eerste vraag van den heer **Soetardjo** kan worden medegedeeld, dat het de bedoeling is, zooals reeds is uiteengezet, dat de bestuurschrijver begint als maandlooner; maakt hij promotie, dan gaat hij over tot het H. B. B. L.-ambt van schrijver 1e klasse. Alleen bestuurschrijvers, die ongeschikt zijn voor promotie, blijven maandlooners.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86). — Ingekomen stuk.

(Kan; lid-secr. Bezoldigingscomm.)

Nu heeft de heer Soetardjo hierbij een vraag gesteld, die op het oogenblik min of meer een puzzle is, omdat hij een beroep heeft gedaan op een geval, dat zich heeft voorgedaan onder de tegenwoordige omstandigheden, nu het verschil tusschen den bestuurschrijver 1e klasse en den gewonen bestuurschrijver niet zoo groot is als het thans wordt. Hier heeft zich dus het geval voorgedaan dat bestuurschrijvers 1ste klasse in grooten getale zijn teruggebracht tot een lageren rang, en dat levert — het behoeft wel geen betoog — meer moeilijkheid op en daartoe zal de Regeering dan ook niet zoo spoedig overgaan, wanneer dat medebrengt, dat de betrokken schrijvers maandlooners worden.

Ik wil den heer Soetardjo gaarne de toezegging doen, dat wanneer het geval zich zou voordoen, dat een bestuurschrijver zou moeten worden teruggesteld, nauwgezet met de omstandigheden rekening zal worden gehouden.

De heer **Beets**, lid-secretaris der Bezoldigingscommissie: Mijnheer de Voorzitter! Als ik de strekking van de vraag van den heer Soetardjo goed heb begrepen, dan heeft zij de bedoeling, eenige betere vooruitzichten te openen voor het schrijverspersoneel en het mantri-politiepersoneel, voor zoover het niet door een hogere opleiding in staat is, de hogere rangen bij het Inlandsch bestuur te bereiken. Dit punt heeft reeds eenigen tijd een onderwerp van overweging uitgemaakt en er is juist een beslissing van de Regeering over ontvangen, behelzende, dat o.m. zal worden overgegaan tot de instelling van het ambt van assistent-wedana 2e klasse.

(De heer Soetardjo: Dat is wat anders; ik heb het gehad over de hoofdschrijvers.)

Mijnheer de Voorzitter! Dat weet ik wel. De heer Soetardjo heeft voorgesteld, weder het ambt van hoofdschrijver in te stellen, omdat de kans op promotie tot mantri-politie te gering is.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Op papier bestaat de kans al wel.)

Inderdaad, maar de doorstreaming in die rangen kan worden bevorderd als men de vraag zoo stelt, of naast de instelling van het ambt van assistent-wedana 2e klasse nog de behoefte blijft bestaan aan de praktische instelling van het ambt van hoofdschrijver; hetgeen nog nader zal worden overwogen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik goed geluisterd heb, is door beide Regeeringsgemachtigden niet ingegaan op mijn suggestie om bij een later onderzoek inzake de verfijning van het regionale stelsel, ook de daarbij betrokken personen te hooren, waardoor dan de Regeering niet alleen het oor te luisteren legt aan hetgeen de koks hebben te vertellen, maar ook het rund dat naar de slachbank geleid wordt, in de gelegenheid wordt gesteld, zich te uiten.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zoeven wel gezegd dat nader zal worden onderzocht of Soerabaja duurder is dan een desa in West-Java — voor mij is dat buiten kijf — maar ik zou toch de vraag willen stellen, of de Regeering niet op de suggestie zou willen ingaan en aan dat verzoek gevolg zou willen geven.

De heer **Beets**, lid-secretaris der Bezoldigingscommissie: Mijnheer de Voorzitter! Er is, geloof ik, in de verschillende uiteenzettingen nog niet voldoende tot uiting gekomen, dat bij de gewestelijke besprekingen verschillende malen ambtenaren, die onder deze regeling zouden vallen, persoonlijk zijn opgeroepen. Dit is herhaaldelijk gebeurd; de plannen zijn dus ook met betrokkenen besproken en er behoeft zeker niet aan getwijfeld te worden dat, wanneer straks geweste-

(Voorzitter, Van Helsdingen.)

lijke adviesinstanties worden ingesteld, deze nog veel meer aanraking met de maatschappij zullen hebben, waardoor men nog meer dan thans zal krijgen wat de heer Kan gevraagd heeft.

De **Voorzitter**: Ik deel mede, dat een schrijven van den heer G. A. Ph. Weyer is ontvangen, houdende bericht van verhindering wegens ziekte, aan welk bericht het volgende is toegevoegd:

„Ware ik ter vergadering aanwezig, dan zou ik de volgende verklaring hebben afgelegd:

De uiteenzettingen van de beide Regeeringsgemachtigden hebben mij de overtuiging geschonken:

dat door het ontworpen stelsel een waarlijk plaatselijk bezoldigingsstelsel meer is benaderd dan aanvankelijk door mij werd gedacht;

dat de ontworpen schalen door de Regeering met de uiterste nauwgezetheid zijn getoetst aan de kosten van levensonderhoud;

dat verder de tegemoetkomingen waartoe de Regeering zich bereid verklaard heeft, iederen twijfel behooren weg te nemen wat betreft den ernstigen wil van de Regeering om in elk opzicht redelijk te zijn en zooveel als mogelijk is rekening te houden met de belangen harer dienaren.

Derhalve zou ik de kwestie geheel aan het beleid van de Regeering willen overlaten en ik zou tegen alle moties hebben gestemd”.

Deze verklaring heeft natuurlijk geen invloed op den uitslag van de stemmingen.

Thans kan tot de stemmingen worden overgegaan. Zoals ik reeds gisteren aan het slot van de vergadering mededeelde, ben ik voornemens eerst de twee moties van algemeene strekking (stukken 11 en 13), respectievelijk van de heeren Kerstens en Soetardjo, in stemming te brengen en daarna de overige moties, die op details betrekking hebben.

Ik stel mij voor, dat het zeer wel mogelijk is, dat degenen, die vóór een of beide algemeene moties stemmen, ook, wanneer een daarvan is —, of beide zijn aangenomen, hun stem wenschen uit te brengen over een der overige moties.

Mocht het zijn dat iemand, die zijn stem heeft uitgebracht over de beide algemeene moties, van meening is dat een verdere stemming over de detailmoties het standpunt eerder zou verzwakken, dan is het goed, hiervan al dadelijk bij de stemmotivering duidelijk te doen blijken, omdat het hier een advies van den Volksraad betreft en de Regeering er prijs op zal stellen, de zienswijze van ieder lid van het college juist te beoordeelen; een standpunt dat ook door de heeren Kerstens en Verboom in tweede instantie is ingenomen ten aanzien van alle moties van niet-algemeene strekking.

Aan de orde is de stemming over de motie Kerstens c.s. (St. 11), betreffende het terugnemen der voorgenomen salarismaatregelen, in afwachting eener algeheele reconstructie van het bezoldigingsstelsel.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn standpunt willen motiveeren ten opzichte van alle moties tegelijk. Ik zal tegen alle moties stemmen op de door mij in tweeden termijn aangegeven gronden. Dat wil niet zeggen dat daaronder geen moties zouden zijn, speciaal die, betrekking hebbende op verbetering van de positie van bepaalde ambtenaren, welke niet mijn meerdere of mindere sympathie hebben.

Maar ik verklaar mij wegens gemis aan gegevens niet bevoegd om te beoordeelen of bepaalde traktementen, — waarvoor hier in verschillende moties en de daarop betrekking hebbende toelichtingen reeds is gepleit — te gering zijn.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Voorzitter, Verboom e.a.)

Wel dring ik er bij de Regeering op aan om alle argumenten ten aanzien van welke ambtenaren ook, nogmaals ernstig te overwegen en zoo noodig de voorgestelde bedragen te „verfijnen” ten gunste van de bedoelde ambtenaren, indien daartoe aanleiding bestaat.

Ik verwacht, Mijnheer de Voorzitter, dat overeenkomstig mijn rede dit „regionale stelsel” nog verder zal worden uitgebouwd, zooals door den heer Roep en mij is betoogd, al geven de antwoorden van beide Regeeringsgemachtigden in deze niet een geheel duidelijke uitspraak en zie ik eenig verschil in nuanceering tusschen de uitspraak van den heer Beets met die van den heer Westerouen van Meeteren.

Om die reden zal ik stemmen tegen de moties, die beoogen verschillende ambtenaren uit de regionale schalen te lichten omdat deze uitgaan van den oorspronkelijken engen opzet der regionale regeling.

De **Voorzitter**: Indien nog andere leden dan de heeren Kerstens, Verboom en Van Helsdingen een algemeen standpunt ten aanzien van alle moties wenschen in te nemen en nog te motiveeren, dan komt het mij wel gewenscht voor dat thans tot uiting te brengen, in plaats van bij iedere motie afzonderlijk.

Verlangt een van de leden derhalve het woord ter stemmotivering in het algemeen, dan wel ter stemmotivering ten aanzien van de motie, die thans aan de orde is?

Zoo niet, dan kunnen wij overgaan tot de stemming over de motie-Kerstens e.s.

De motie-Kerstens e.s. (st. 11) wordt in stemming gebracht en verworpen met 4 stemmen vóór en 11 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Soangkoepon, Verboom, Sosrohadikoesoemo en Kerstens.

Tegen stemmen de heeren: Prawoto, Soetardjo, Van Helsdingen, Roep, Kan, De Hoog, Ratu Langie, Wermuth, Soeroso, Thamrin en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over de motie Soetardjo, e.s. (st. 13), betreffende de toepassing van een algemeene korting in de plaats van de voorgenomen maatregelen en het instellen van een commissie.

Ik geef gelegenheid tot stemmotivering.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne te dezen aanzien een enkele vraag willen stellen en wel deze, of het niet mogelijk is de stemming over deze motie in tweeën te splitsen en over ieder punt afzonderlijk te stemmen. Ik kan n.l. wel mijn stem geven aan het tweede gedeelte van de motie, maar niet aan het eerste gedeelte.

De **Voorzitter**: Daartegen heb ik geen bezwaar, indien de voorstellers van de motie daartegen ook geen bezwaar hebben. Wanneer de voorstellers de motie als één geheel wenschen te zien beschouwd, moet aan dezen wensch gevolg worden gegeven. Mag ik derhalve aan den eersten onderteekenaar, den heer Soetardjo, vragen of hij zich al dan niet met een gesplitste stemming kan vereenigen?

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Namens mijn medeonderteekenaars meen ik te kunnen verklaren, dat wij daartegen geen bezwaar hebben.

De **Voorzitter**: Dan zal de motie in twee gedeelten in stemming worden gebracht.

(Roep, De Hoog e.a.)

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal zoowel tegen lid 1 als tegen lid 2 van de motie stemmen. Tegen lid 1 zal ik stemmen, omdat ik bij voorstemmen mij er vóór zou verklaren, dat geen enkele van de voorgenomen salarismaatregelen zou worden uitgevoerd, terwijl ik tegen verschillende van de door de Regeering voorgenomen wijzigingen geen bezwaar heb.

Ik zal tegen het tweede gedeelte van de motie stemmen aangezien ik bijna geen verwachtingen heb van de instelling van een commissie, zonder dat daarbij tevens bepaalde richtlijnen worden aangegeven.

(De heer **Soetardjo**: Het zijn de zelfde richtlijnen, die U al heeft aangegeven.)

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik deze interruptie even kort mag beantwoorden, dan zou ik willen verklaren dat zij niet juist is. Er stonden in mijn motie meerdere richtlijnen, die ook op andere overwegingen waren gegrond.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Tegen het eerste gedeelte van de motie hebben wij geen bezwaar, daar kunnen wij dus vóór stemmen. Ten aanzien van het tweede gedeelte van de motie zou ik willen opmerken, dat ik van meening ben, dat de resultaten van een dergelijke commissie toch gering zullen zijn. Ik heb gezeten in de commissie-Damme. Ik heb ook zeer veel aandacht geschonken aan de handelingen van de commissie-Van Buuren voor de H.B.B.L. Ik zie, zooals het op het oogenblik gaat, alleen maar zulk een chaos in een salarisstelsel, dat is opgebouwd in een tijd van malaise, van lage loonen, dat een dergelijk nieuw in zulk een tijd opgebouwd systeem m.i. al spoedig zal blijken niet juist te zijn. Daarom heb ik dan ook bij de behandeling van de H.B.B.L. voorgesteld de B.B.L. — desnoods met zeer zware kortingen — te handhaven en met het opstellen van een nieuw salarisstelsel te wachten tot betere tijden.

Ik zal dus voor het eerste gedeelte van de motie stemmen.

Het eerste deel van de motie-Soetardjo (stuk 13) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Soeroso, Thamrin, Prawoto, Soetardjo, Soangkoepon, Sosrohadikoesoemo, De Hoog, Ratu Langie en Wermuth.

Tegen stemmen de leden: Van Helsdingen, Roep, Verboom, Kan, Kerstens en de Voorzitter.

Het tweede gedeelte van de motie-Soetardjo (stuk 13) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 9 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Ratu Langie, Soeroso, Thamrin, Prawoto, Soetardjo, Soangkoepon, Verboom, Sosrohadikoesoemo en Kerstens.

Tegen stemmen de leden: Van Helsdingen, Roep, Kan en de Voorzitter.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de aanneming van het eerste gedeelte van de motie stuk 13, dat een algemeene strekking heeft, achten wij het niet raadzaam de moties, die detailkwesties behandelen, te handhaven.

Namens mijn mede-onderteekenaars trek ik derhalve de motie stuk 7 in.

De **Voorzitter**: De motie-Soetardjo, stuk 7 (oorspronkelijk motie-Van Helsdingen) is door de voorstellers ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Behandeling van moties, ingediend naar aanleiding van de Regeeringsuiteenzetting nopens de voorgenomen salarismaatregelen (Ond. 86).

(Soeroso e.a.)

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Namens mijn medeondertekenaars deel ik mede, dat wij hebben besloten de moties, vervat in st. 3 en st. 4, in te trekken.

De **Voorzitter**: De moties-Soeroso e.s. (st. 3 en st. 4) zijn door den eersten ondertekenaar ingetrokken en maken derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij geheel aan bij de meening van den heer Soetardjo, reden waarom ik, na raadpleging van mijn medeondertekenaars, heb besloten de motie stuk 12 in te trekken.

De **Voorzitter**: De motie-Ratu Langie e.s. (st. 12) is door den eersten ondertekenaar ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Ik deel U, ook namens mijn medeondertekenaars, mede, dat wij de motie st. 10 intrekken.

De **Voorzitter**: Ook de motie-Prawoto (st. 10) is ingetrokken en maakt geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Er zijn enkele leden, die gaarne in de gelegenheid zouden zijn hun stem uit te brengen omtrent de door den heer Soeroso ingetrokken beide moties stukken 3 en 4. Daarom deel ik mede, dat bij deze door de heeren De Hoog, Wermuth en mijzelf twee moties van geheel gelijkvloeiende inhoud worden ingediend.

De **Voorzitter**: Inderdaad bestaat er geen bezwaar tegen dat, wanneer te elfder ure een motie door de ondertekenaars wordt ingetrokken, op handhaving waarvan door andere leden prijs wordt gesteld, deze leden die motie overnemen. Kan ik dus aannemen, dat de moties-Soeroso, stukken 3 en 4, door de heeren De Hoog, Wermuth en Roep in denzelfden vorm zijn overgenomen?

De heer **Roep**: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over de motie-De Hoog e.s. (st. 3; oorspronkelijk motie-Soeroso), betreffende overbrenging der betrekkingen van bijlage A naar bijlage B der H. B. B. L.

De heer **Soeroso**: Mijnheer de Voorzitter! Onze fractie zal tegen alle ingediende moties stemmen op grond van het feit, dat wij ze overbodig achten.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij den heer Soeroso aan.

De **Voorzitter**: Zooals zoeven door eenige leden werd verklaard dat, als de moties van algemeene strekking in stemming zouden zijn gebracht, zij hun stem zouden uitbrengen tegen de overige moties, wordt ook thans door andere leden hetzelfde standpunt ingenomen, nl. door de heeren Soeroso en Soetardjo. Wenschen nog meer heeren een dergelijke verklaring af te leggen?

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even nader verduidelijken, dat ik niet tegen den inhoud van deze motie ben wanneer ik tegen stem, doch dat ik bezwaar heb dat er een motie wordt aangenomen die tracht op onderdeelen verbeteringen aan te brengen. Ik zou het onrecht-

(De Hoog, Voorzitter e.a.)

vaardig vinden, dat slechts enkele ondergeschikte oneffenheden door een motie worden achterhaald. Ik zal daarom dus tegen de motie stemmen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Men zal mij vragen waarom ik de beide moties-Soeroso, die zoeven werden ingetrokken, met de heeren Wermuth en Roep heb overgenomen. Dit is, omdat ik juist de Regeering de aanwijzing wil geven op het stuk van de verdere verfijning. Ik heb zoeven het eerste deel der algemeene motie gesteund, en nu wil ik ten aanzien van de onderdeelen ervan laten uitkomen, welk standpunt ik daartegenover inneem.

De motie-De Hoog (stuk 3) wordt in stemming gebracht en verworpen met 2 stemmen vóór en 13 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: De Hoog en Wermuth.

Tegen stemmen de heeren: Kan, Sosrohadiquesoemo, Kerstens, Ratu Langie, Soeroso, Thamrin, Prawoto, Soetardjo, Van Helsdingen, Roep, Soangkoepon, Verboom en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over de motie-Roep e.s. (st. 4; oorspronkelijk motie-Soeroso e.s.), betreffende de overbrenging van betrekkingen naar het Maandloonersreglement.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik refereer aan mijn stemmotivering met betrekking tot de motie stuk 3.

De heer **Soeroso**: Ik eveneens, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen voorstellen, waar alle stemmen tegen de motie zullen zijn, niet tot hoofdelijke stemming over te gaan, en de motie zonder hoofdelijke stemming als verworpen te beschouwen.

(De heer Soeroso: Dat is niet mogelijk.)

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer dat inderdaad niet mogelijk zou zijn, zou de opmerking van den heer Soeroso mij bevreemden, aangezien hijzelf heeft verklaard, tegen deze motie te zullen stemmen.

(De heer Soeroso: Vanwege haar overbodigheid!)

De **Voorzitter**: Aanneming zonder hoofdelijke stemming is mogelijk, doch verwerping zonder hoofdelijke stemming uit technisch oogpunt niet; daarvoor bestaat het middel de motie in te trekken.

De motie-Roep (stuk 4) wordt in stemming gebracht en met algemeene stemmen verworpen.

Aan de stemming wordt deelgenomen door de heeren: Soetardjo, Van Helsdingen, Roep, Soangkoepon, Verboom, Kan, Sosrohadiquesoemo, Kerstens, De Hoog, Ratu Langie, Wermuth, Soeroso, Thamrin, Prawoto en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van de met betrekking tot Onderwerp 86 ingediende moties beëindigd.

Ik deel mede, dat de volgende vergadering van het College van Gedelegeerden hoogstwaarschijnlijk Maandag a.s., om 9 uur v.m. zal plaats hebben. De definitieve beslissing hieromtrent zal afhangen van de ontvangst van de Memorie van Antwoord ten aanzien van de onderwerpen 89 en 90, die gisteren in de commissies zijn behandeld.

De vergadering wordt te 10.57 uur v.m. gesloten.

16e VERGADERING — MAANDAG 23 DECEMBER 1935.

Ingekomen stukken. — Toepasselijkverklaring van de loonbelasting voor de Vorstenlanden (Ond. 90). — Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89).

16e VERGADERING.

Vergadering van Maandag 23 December 1935.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Toepasselijkverklaring van de loonbelasting voor de Vorstenlanden (Ond. 90). — Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89). — Opheffing regentschappen Karanganyar, Batang en Poerwokerto (Ond. 78).

Voorzitter: De heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigden de heeren: Hart, Heinsius, Van Lith en Maris.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11, 13 en 19 December 1935 Nos. 10, 32 en 12 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot instelling van akten van bekwaamheid voor vakonderwijzers aan inrichtingen voor technisch en ambachtsonderwijs (Ond. 91);
 - b. een ontwerp van wet tot nadere wijziging en aanvulling van de Indische muntwet 1912 (Ond. 92);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie, regelende de heffing van de vorstenlandse voertuigenbelasting (Ond. 93).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1, 11, 14, 17, 17 en 18 December 1935 Nos. 16, 23, 18, 34, 35 en 11 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:
 - a. de ordonnantie ter bekrachtiging van eenige leeningsbesluiten van den gemeenteraad van Manado (Ond. 70);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van de rechten-ordonnantie, het reglement op de strafvordering, het Inlandsch reglement en het rechtsreglement buitengewesten (Ond. 76);
 - c. de ordonnantie tot aanwijzing van andere dan in de kies-ordonnantie gemeenteraden aangegeven data voor de vaststelling der kiezerslijst voor het jaar 1935 voor de stadsgemeente Blitar (Ond. 74);
 - d. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisisvoorziening over het loopende verpondingstijdvak (Ond. 81);
 - e. de ordonnantie tot wijziging van de kiesordonnantie-gemeenteraden (Ond. 80);
 - f. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 59).
3. Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 12 December 1935 No. 2883b/B betreffende verdere contingentteering van bontgeweven stoffen.
4. Als voren van 19 December 1935 No. 2934/B ter aanbieding van de opgemaakte rekening en verantwoording met bijlagen nopens de tegeldemaking van 3½% 's jaars rente-Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soangkoepon.)

dragende schuldbewijzen tot een bedrag van f 50 miljoen nominaal ten laste van Nederlandsch-Indië.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 25 November 1935 No. 8 bepalende, dat de ordonnantie van 16 Februari 1935 houdende nieuwe regeling omtrent chèques, in werking treedt met ingang 1 Januari 1936.

6. Als voren van 13 December 1935 No. 30 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling tot het doen van de daarin vermelde uitgave.

7. Als voren van 17 December 1935 No. 2 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den Commandant der Zeemacht tot het doen van de daarin vermelde uitgaven.

8. Als voren van 17 December 1935 No. 17 tot nadere wijziging van de algemeene bepalingen omtrent het beheer van den P.T.T.-dienst.

9. Als voren van 17 December 1935 No. 20 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling aan den Commandant der Zeemacht tot het doen van de daarin vermelde uitgaven.

10. Als voren van 18 December 1935 No. 25 houdende vaststelling van een regeeringsverordening ter uitvoering van de ordonnantie van 4 December 1903 (Stbl. No. 402).

De sub 2 tot en met 10 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Besluit van het College van gecommitteerden van den regentschapsraad van Toeloengagoeng houdende benoeming van de leden van de commissie voor de verzameling van gegevens, photo's en dergelijke teneinde de schade, welke eene overstrooming in de Brantasvlakte veroorzaakt, zoo aanschouwelijk mogelijk voor te stellen.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de ordonnantie op de loonbelasting voor de Vorstenlanden. (Ond. 90.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen. (Ond. 89.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bij de behandeling van alle vorige contingentteerings- en licentievermaatregelen geopperde bezwaren gelden ook voor deze ontwerp-ordonnantie. Waar alle bevoegdheden tot het treffen van maatregelen inzake de contingentteeringen geheel in handen van de Regeering en den directeur van Economische Zaken worden gelegd, geeft het mijns inziens geen praktisch nut meer om den Volksraad in dergelijke kwestie te raadplegen of advies te vragen. Het tot stand brengen van een ordonnantie — zooals de onderhoorige — beteekent praktisch niet anders dan het voldoen aan formalisme; dit beteekent advies vragen zonder inhoud.

Maar, behalve dat, Mijnheer de Voorzitter, heb ik onder anderen groote bezwaren tegen de verhooging van de prijzen van de meststoffen, van f 1 per quintaal voor de Europeesche cultures op termijn en f 0.26 per quintaal voor den Inheem-

Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89).

(Ratu Langie.)

schen en kleinen landbouw; dit bezwaar wordt nog geaccenteerd, wanneer men bedenkt, dat van de hier te lande ingevoerde superfosfaat, zooals de Regeering in de Memorie van Toelichting heeft verklaard, ongeveer 60% door den inheemschen landbouw wordt gebruikt, terwijl de producten uit den Inheemschen en kleinen landbouw met de minimumaarden op de markt kunnen verwerven.

Japan heeft in deze gewesten dubbelsuperfosfaat tegen den prijs van f 4.50 per quintaal ingevoerd terwijl Nederland daarentegen dezen mest voor f 5.65 per quintaal kan invoeren; dit beteekent dus dat Japan praktisch nog veel meer tegemoet komt aan de nooden en behoeften der inheemsche bevolking hier te lande dan Nederland zelf. Aan den eenen kant heeft Japan met gelijktijdige handhaving van zijn eigen belangen, — zonder rekening te houden dus met de aan Nederland toevertrouwde belangen der inheemsche bevolking van deze gewesten, — goedkoop kunstmest aan deze gewesten kunnen leveren, aan den anderen kant staat Nederland, met zijn groote liefde voor deze gewesten, met een duurderen prijs voor dezelfde soort kunstmest.

In normale en gezonde gevallen zou ik van Nederland verwachten, dat het, nu het in verband met de behoeften der bevolking hier te lande daaraan niet kan voldoen, — de omstandigheid, dankbaar aanvaardt dat Japan de Nederlandsch-Indische Regeering steunt met de verstrekking van dezen kunstmest voor den Inheemschen landbouw tegen een goedkoopere prijs; der Regeering van de mestindustrie in Nederland bevorderen. Ik vind dit logisch en natuurlijk, doch Zij moet mijns inziens dit doen, door de Nederlandsche prijzen op gelijken tred te houden met die van Japan. Onlogisch en onnatuurlijk vind ik, dat de belangen der armste, d.i. der landbouwende inheemsche bevolking van deze gewesten daarvoor moeten boeten. Nederland zelf kon de concurrentie tegen de Japansche prijzen van den hier te lande ingevoerde kunstmest niet het hoofd bieden, en daarom heeft het de kosten van deze concurrentie op de onschuldige inheemsche bevolking willen verhalen.

Nu Japan getoond heeft de belangen van de inheemsche bevolking van deze gewesten, al is het onbewust, met zijn te volgen handelspolitiek te doen vereenigen, begrijp ik niet, waarom de Regeering dit niet met dankbaarheid heeft aanvaard. Ik zeg met dankbaarheid, Mijnheer de Voorzitter; want, nu de Regeering toch als gevolg van 's Lands financiële moeilijkheden niet in staat is veel aandacht te schenken aan de belangen der inheemsche bevolking krachtens artikel 45 Indische Staatsregeling, ligt het mijns inziens voor de hand dat een steun in deze richting — van welken kant die ook komt, — een belangrijk verlichting van de taak der Regeering te dezen opzichte zal beteekenen.

De in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelde maatregel beteekent toch niet anders dan dat de invoer van Japansche superfosfaat en dubbelsuperfosfaat hier te lande beperkt wordt, omdat deze producten te goedkoop aan deze gewesten kunnen worden geleverd en de prijs ervan meer aanpast en tegemoetkomt aan de nooden der kleine landbouwende bevolking.

Dit kan ongetwijfeld den goeden naam van Nederland in deze gewesten schaden.

Bovendien kan dit licht onnoodig de ontsteking van Japan wekken.

Op grond van deze overwegingen en gedachtig aan het spreekwoord: „Beter een goede buur, dan een verre vriend”, stem ik tegen deze ontwerp-ordonnantie.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Ik was oorspronkelijk niet voornemens om van deze plaats het woord te voeren. Ik heb ook, toen deze kwestie in de commissie ter sprake kwam aan de discussie zelf niet deelgenomen. Evenwel ga ik er na overleg met eenige van de geachte medeleden

alsnog toe over, mijn zienswijze, die grootendeels gedeeld wordt door bedoelde leden, hier thans nog kenbaar te maken.

De reden, waarom ik niet heb willen deel nemen aan de bespreking in de commissie was, dat de kwestie een beetje monotoon wordt. Want wij hebben herhaaldelijk in deze zaal soortgelijke onderwerpen te behandelen gehad, terwijl ik moet zeggen, dat de bezwaren, die wij hebben tegen dit ontwerp, bijna dezelfde bezwaren zijn, die reeds bij de behandeling van vorige verslagen zijn aangevoerd.

Er is in de Memorie van Toelichting als moreele rechtvaardiging van dezen maatregel naar voren gebracht de economische samenwerking tusschen Indië en Nederland. Doch ook hier zien wij, dat bij die economische samenwerking Indië altijd een passieve rol moet vervullen. Ook in het Gedelegeerdenverslag is reeds de vraag gesteld, welke contra-prestaties wij economisch van Nederland hebben ondervonden bij de intensieve economische politiek, die hier gevoerd wordt grootendeels ten voordeele van de Nederlandsche industrie.

Er is in de Memorie van Antwoord medegedeeld, dat het superfosfaat, voorzover het van Nederland afkomstig is, f 5.65 per quintaal en voorzover het van Japan afkomstig is, f 4.50 per quintaal bedraagt, een verschil dus van f 1.15 per quintaal.

Ik wil aannemen, dat deze cijfers juist zijn, maar dan vraag ik mij toch af: Te wiens koste komt dit prijsverschil? Wanneer door de contingentering het verbruik op deze wijze wordt beïnvloed, dat meer van de duurder superfosfaat in dit land komt, zijn er o.i. slechts twee manieren, waarop deze prijsstijging opgevangen kan worden; voor zover de kunstmest wordt gebruikt door de westersche bedrijven, gaat het, naar de meening, ten koste van de koellonen en voor zover de kunstmest gebruikt wordt door den inheemschen landbouw, gaat het ten koste van het directe gewin van den tani en dat in een land, waar het gebruik van kunstmest in het algemeen feitelijk nog gepropageerd moet worden, waar de bevolking in breede lagen nog niet de noodzakelijkheid inziet, om door het gebruik van kunstmest den landbouw te intensiveren en de opbrengst van den bodem op te voeren. In het bijzonder in dit geval achten wij een prijsverhoging dan ook allerminst in het belang van dit land.

Dat deze zienswijze niet slechts beperkt is tot de leden van dit College, die iets meer van de zaak kunnen afweten, dan the man in the street, blijkt ten duidelijkste uit de inheemsche pers. Voor wien de inheemsche pers weet te lezen, wordt daarin een duidelijke taal gesproken; er is een groeiend onbehagen in de inheemsche maatschappij tegen de maatregelen, die, de een na den ander, hier worden ingevoerd en die er al op gericht zijn, de prijzen van verbruiksartikelen te doen stijgen.

Natuurlijk zijn ook wij voorstanders van een economische samenwerking tusschen Indië en Nederland maar Indië moet toch niet altijd een passieve rol spelen en bovendien moeten wij ons rekenschap geven van hetgeen de economische samenwerking voor de economie van dit land beteekent.

Dat wij tegen de economische samenwerking op zichzelf niets hebben, bewijst onze motie, die wij indertijd in den Volksraad in pleno hebben ingediend, juist over de economische samenwerking tusschen Indië en Nederland en die beoogde een bespreking te bewerkstelligen tusschen vertegenwoordigers van Indië en Nederland over deze materie. De Regeering heeft gemeend, aan deze motie geen uitvoering te moeten geven en intusschen zijn weer vele maatregelen ingevoerd, die enerzijds beoogen een opvoeren van de prijzen van artikelen, die grootendeels worden geconsumeerd door de inheemsche wereld en anderzijds maatregelen zijn, die niet zijn in het belang van den inheemschen producent; ik verwijs naar de maatregelen, die genomen zijn ten aanzien van de rubber, de thee, enz. Ik zal hierover echter niet verder uitweiden en een betere ge-

Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89).

(Van Helsdingen.)

legenheid afwachten om de economische politiek in het algemeen en de resultaten van deze economische politiek te bespreken, maar ik kan toch niet nalaten de Regeering erop te wijzen, dat de inheemsche bevolking op het oogenblik geen geld heeft.

Anderhalve maand geleden heb ik een reis dwars door Java gemaakt van Batavia naar Soerabaja en terug. Overal, waar de auto in het binnenland stilhield, werd hij bestormd door benden havelooze bedelaars van allerlei leeftijd en van beiderlei sekse; op de pasars heb ik porties eten zien verkoopen voor den prijs van $\frac{1}{2}$ cent; dat alles wijst erop, dat er in de desa geen geld meer is, om de prijsstijging op te vangen, die klaarblijkelijk, zooals de resultaten aantoonen, door de Regeeringsmaatregelen is veroorzaakt.

Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, wij voelen heel veel voor de economische samenwerking en wij — ik bedoel de heeren Prawoto en Soetardjo en mijzelf — zullen ten aanzien van dit ontwerp geen principieel standpunt innemen, er niet tegen stemmen, doch willen er de Regeering nogmaals op attenderen, dat dit ons standpunt van thans niet impliceert, dat wij in algemeene lijn de door de Regeering ingeslagen richting met betrekking tot de economische samenwerking in zijn volheid onderschrijven.

Wij blijven voorstanders der economische samenwerking, maar daarbij moet, zooals ik in den aanvang al zeide, Indië niet altijd de passieve rol spelen. Laten wij beginnen met erover te spreken en ons volkomen realiseren, wat het gevolg van die samenwerking zal zijn. Wanneer wij daarover eenmaal ronduit hebben gesproken, zal er in allen gevalle Aufklärung komen, dan zal dit een ontlasting brengen in de gespannen sfeer, die wij in de inheemsche wereld waarnemen ten aanzien van de regeeringsmaatregelen op economisch gebied.

Tot zoover voor wat de algemeene zijde van het vraagstuk betreft; thans zou ik nog een enkel detailpunt willen bespreken en aan de Regeering willen vragen, of het niet mogelijk is aan alinea 3 van art. 2 toe te voegen de volgende woorden: „aan andere personen of lichamen dan bedoeld in al. 2 voor eigen gebruik”.

Bedoeld wordt, dat de mogelijkheid worde geschapen dat niet alleen aan importeurs de gelegenheid worde gegeven om rechtstreeks de benodigde kunstmest te betrekken uit het buitenland, maar ook verschillende kleinere inheemsche coöperatieve vereenigingen daartoe in de gelegenheid te stellen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik wil niet spreken over de algemeene beginselen van deze contingentering, evenmin over de economische balans die behoort te bestaan tusschen Nederland en Indië bij de economische samenwerking tusschen deze beide rijksteelen. Echter wil ik naar aanleiding van dit laatste punt een opmerking maken.

Uit het Gedelegeerden verslag en zooveel uit de rede van den heer **Ratu Langie** is toch wel gebleken, dat er een groote onvoldaanheid bestaat, dat er een zekere ongerustheid is, of het evenwicht op die balans wel is bereikt. Ons geacht medelid spreekt van een feit, dat Indië voortdurend daarbij de passieve rol speelt. Ik behoef slechts te wijzen op de uitingen in de Europeesche pers, waarlijk niet alleen in de inheemsche, waarnaar de heer **Ratu Langie** verwijst, om de Regeering ervan te overtuigen dat er langzamerhand in de Indische samenleving een zekere bedenkelijke spanning komt en een ommekeer ontstaat ten aanzien van de economische samenwerking. Zooals de heer **Ratu Langie** het uitdrukte: er bestaat een gespannen sfeer. Bij een vorigen maatregel van dezen aard heb ik de Regeering al ernstig gewaarschuwd om ook het opperbestuur van die spanning in kennis te stellen en er bij het Opperbestuur op aan te dringen dat het bijzondere aandacht zal schenken aan deze zich steeds verscherpende mentaliteit tegen-

(Weyer.)

over Nederland. Ik heb gewezen op de noodzaak, dat waar een schriftelijke behandeling klaarblijkelijk nog te weinig voldoening schenkt, het daarom zoo hoog noodig is, dat er een mondeling contact komt, anders dan middels de telefoon, tusschen Opperbestuur en Indische Regeering.

Ik heb toen de suggestie gedaan, dat de directeur van Economische Zaken eventueel voor eenige maanden naar Nederland vertrekt om daar rustig besprekingen te houden; courantenberichten melden, dat prof. Van Gelderen, die, zooals men weet in economische aangelegenheden de rechterhand is van den minister van Koloniën binnenkort naar Indië komt. Ik mag hopen, dat deze stap er toe leidt, dat verschillende misverstanden, die ten deze klaarblijkelijk bestaan tusschen de Indische Regeering en het Opperbestuur nader tot klaarheid zullen worden gebracht. Ik meen te mogen vaststellen, dat bezoeken als door de heeren Van Dijk en Verschuur aan Indië gebracht, er ontegenzeggelijk het hunne toe bijdragen, om in Nederland een beter inzicht te doen baan breken betreffende de hier bestaande opvattingen en spanningen. Ik kan mij niet voorstellen, dat deze heeren bij hun aankomst in Nederland niet ten volle zullen blijken geven van de indrukken, die zij hier hebben opgedaan, indrukken die voornamelijk het gevolg zijn van de ernstige en dikwijls zeer diepgaande besprekingen ook ten aanzien van deze aangelegenheid.

Ik zou daarom de Regeering met alle klem de vraag willen voorleggen of het niet ernstige overweging verdient, dat mijn suggestie van de vorige maal door haar wordt overgenomen, n.l. dat de directeur van Economische Zaken eenige maanden persoonlijk contact gaat houden met den minister van Koloniën.

Ik zou nog iets verder willen gaan en aan de Regeering willen vragen of Zij de besprekingen van dezen morgen en het Gedelegeerdenverslag nog eens nader onder de aandacht van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën zou willen brengen opdat men in Nederland duidelijker zal inzien hoe deze aangelegenheid hier in den laatsten tijd een ernstiger kleur begint te verkrijgen.

Ik wil mijn rede eindigen met aan de Regeering een vraag te stellen. Dit voorstel wordt ons gedaan ter bescherming van het Nederlandsche fabrikaat. Nu heb ik telkens blij gegeven, dat ik voor economische samenwerking veel gevoel en ik zal mij ook tegen dit ontwerp niet verzetten; maar ik zou ter geruststelling van mijzelf van de Regeering gaarne antwoord ontvangen op het volgende. Wanneer hier sprake is van invoer van kunstmeststoffen uit Nederland, is de Regeering er dan van overtuigd, dat alle kunstmest, die hier wordt ingevoerd, ook inderdaad Nederlandsch fabrikaat is of dat er onder het mom van Nederlandsche merken, door Nederlandsche importeurs in Indië kunstmeststoffen worden ingevoerd, die niet in Nederland worden gefabriceerd, maar b.v. in Duitschland. Wanneer dit laatste inderdaad het geval mocht zijn, dan hebben wij hier in wezen niet te maken met een bescherming van het Nederlandsche fabrikaat, maar eventueel met een bescherming van importeurs. Wanneer deze kunstmest in overgrote mate buitenlandsch fabrikaat zou zijn, dan behoort dit ontwerp niet thuis onder de maatregelen, die onder de economische samenwerking zouden moeten worden gerangschikt. Dus, weet de Regeering zeker dat alles wat hier aangebracht wordt als Nederlandsch fabrikaat het ook inderdaad is, en niet eventueel buitenlandsch fabrikaat, geïmporteerd door Nederlandsche importeurs?

De heer **Weyer**, Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat bij het in beschouwing nemen van ontwerpen als dit, de Volksraad en dus ook het College van Gedelegeerden zich moet stellen op dezen grondslag, dat men het vertrouwen heeft, dat de Regeering de rijkseenheidsgedachte bij al deze maatregelen zooveel mogelijk verwezenlijkt. Uit en ter na is in beide Colleges bij de behandeling van deze en soortgelijke

Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 80).

(Kan.)

ontwerpen betoogd, dat prestatie en contra-prestatie niet telkens op een goudschaaltje tegenover elkaar kunnen worden afgewogen. Wij moeten dunkt mij het vertrouwen hebben, dat bij de Regeering de tendens aanwezig is om de reciprociteit van weerskanten steeds zooveel mogelijk na te streven en te benaderen. Nu wil ik gaarne van deze gelegenheid gebruik maken om de Regeering een vraag te stellen. Een der laatste dagen heeft een courantenbericht ons belangrijk nieuws gebracht omtrent de resultaten der onderhandelingen, die langen tijd gaande zijn geweest tusschen Nederland, Nederlandsch-Indië en de Vereenigde Staten van Noord Amerika, nieuws, dat mij in hooge mate heeft getroffen.

Wat ik ervan begrepen heb is het volgende, dat door de Nederlandsche delegatie in Washington een belangrijke verlaging van het invoerrecht op tabak is bereikt. Het behoeft geen betoog dat, wanneer de cijfers, daaromtrent in de couranten vermeld, juist zijn — en ik heb geen aanleiding aan hun juistheid te twijfelen — dit een maatregel is, die voor de geheele Nederlandsch-Indische tabakscultuur, de bevolkings — zoowel als de ondernemingscultuur, van uitermate groot belang is.

Verder hebben deze berichten ons het nieuws gebracht van een belangrijke verlaging van het invoerrecht op pandanhoeden, hetgeen bij uitstek een bevolkingsbelang is.

Voorts zou kunnen worden verwacht een fixeering van den vrijdom van invoerrecht van de volgende producten: tapioca, palmolie, aloë, gambir, kinabast, kapok, sisal, kopal, gutta percha, citronella, kininesulfaat, slangenhuiden, foelie, nootmuskaat, peper en rotan. Ook in deze lange lijst vindt men zoowel de producten van de ondernemingscultuur als de producten van de bevolkingscultuur en -nijverheid.

Ik heb uit het courantenbericht begrepen, dat het allerbelangrijkste offer om deze aanzienlijke faciliteiten van de V.S. te verkrijgen, door Nederland is gebracht in den vorm van een verlaging van de monopolieheffing op appelen, peren en gedroogde pruimen. Ik kan niet beoordeelen op hoeveel dat komt te staan maar voor mij spreekt iets anders nog veel sterker, n.l. de gegarandeerde aankoop van meel en tarwe door Nederland en dit moet een offering van eenige millioenen gulden beteekenen, door Nederland voor dit groote belang gebracht.

Nu is mijn vraag deze: Kan de Regeering in het algemeen gesproken dit courantenbericht bevestigen, alsmede de juistheid van de conclusie, die ik hieruit, misschien ietwat voorbarig maar naar ik meen toch op goede gronden heb getrokken? Ik hoop, dat het antwoord van de Regeering zoodanig zal zijn, dat zij, die in deze zaal in twijfel hebben getrokken of de reciprociteit wel te allen tijde wordt betracht, tot de overtuiging zullen komen, dat er, het moge dan waar zijn, dat niet telkenmale het evenwicht wordt bereikt, toch een zeer groote tendenz is naar het bereiken van evenwicht in de balans, zooals de heer Van Helsdingen dat heeft genoemd en dat, vooral na deze laatste transactie tusschen Nederland, Ned.-Indië en de Vereenigde Staten dat evenwicht in de balans in zeer groote mate wordt benaderd.

Ik hoop, dat de Regeering mij daarop een bevredigend antwoord kan geven.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals de heer Ratu Langie en ons geacht medelid de heer Van Helsdingen zal ik thans niet den principiëelen kant van de reciprociteitsgedachte aan de orde stellen. Maar toch vind ik, dat elk lid van dit college iedere gelegenheid moet aangrijpen, om via de Indische Regeering onder het oog van het Opperbestuur te brengen het gevoel van onvoldaanheid, dat zooveel door mijn geacht medelid, den heer Van Helsdingen, is geschetst.

Wij zijn natuurlijk allen als loyale burgers van Nederlandsch-Indië — en wat mij betreft als Nederlandsch onderdaan — bereid, mede te werken aan de eenheidsgedachte. Die

eenheidsgedachte heeft echter grenzen; zij heeft voor mij althans geen beteekenis, wanneer ze steeds in het nadeel van Indië en in het voordeel van het moederland in de practijk wordt gebracht.

Nu heeft de heer Weyer zooveel de vraag gesteld, of het bericht, dat wij in de courant hebben kunnen lezen, dat door Nederland met de V. S. een handelsovereenkomst op voor Indië zeer voordeelige voorwaarden is gesloten, juist is, en of een consequentie daarvan dan zou zijn een *opoffering* voor het moederland van enkele millioenen gulden.

(De heer Van Helsdingen: Enkele of vele?)

Laten wij maar zeggen enkele.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat de geachte Regeeringsgemachtigde ons dadelijk daarop een antwoord zou kunnen geven. En het lijkt mij op zichzelf ook moeilijk om bepaaldelijk te zeggen, dat daarmee inderdaad enkele millioenen gulden gemoeid zouden zijn. De vraag is toch, of die enkele millioenen bepaald à fond perdu ter beschikking zouden worden gesteld door Nederland ten faveure van Indië, dan wel door boekingen en anderszins enkele millioenen geëcalculeerd zouden kunnen worden.

Ik zeide zooveel, dat de kwestie door mij niet principieel zou worden behandeld, maar het wordt toch zoetjes aan tijd, dat de Indische Regeering van het Opperbestuur een opgave krijgt, waaruit kan blijken, hoeveel Indië die eenheidsgedachte kost, hoe het staat met het voor en tegen, met het debet en credit en hoeveel Indië moet beschikbaar stellen, om deze eenheidsgedachte te dienen.

Mijnheer de Voorzitter! Het gaat thans om den invoer van meststoffen welke als het ware aan beschermende rechten zullen worden onderworpen; daardoor zou dan de prijs daarvan hier op een bepaald niveau worden gehandhaafd. Nu is de vraag van den heer Van Helsdingen ten deze zeer ad rem, maar ik geloof toch, dat ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, de zaak wel wat anders voorstelt dan die inderdaad is op te vatten. Want ik zou in dit verband willen vragen: Wat is winst? Al zou het product niet uit Nederland komen, als transitohaven zou Nederland toch daarbij wel winst maken. De bootwerkers, die het product bij aankomst in de haven aan boord brengen — om eens wat te noemen —, hebben daardoor toch meer werkgelegenheid. Laten wij toch de zaak niet al te naïef bekijken: elke winst wordt tegenwoordig in Holland met graagte geboekt. Dus al zou deze kwestie niet integraal het moederland ten voordeele zijn, voor een gedeelte zou het moederland hiermede toch wel gebaat zijn. En als zoodanig bezien zou men deze kwestie als een argument kunnen laten gelden met betrekking tot de eenheidsgedachte. Het zou een weinig naïef zijn, geloof ik, wanneer ik geloofde in de verwezenlijking van het denkbeeld en de hoop, dat slechts, wanneer bepaalde winsten ten volle zoude kunnen worden benut ten bate van het moederland, eerst dan een beroep op Indië mag worden gedaan. Wij hebben immers reeds ten aanzien van het treffen van zooveel maatregelen kunnen constateeren wat het zegt voor het moederland om winst te boeken en wat het zegt voor het moederland om steeds in deze vast te houden aan de eenheidsgedachte van het Rijk der Nederlanden, zoodat men wel eens te sceptisch wordt om dien eisch, zooals het geachte lid, de heer Van Helsdingen, die naar voren heeft gebracht, te stellen.

(De heer van Helsdingen: Die U overigens niet juist interpreteert.)

Mijnheer de Voorzitter! Mijn kort betoog komt dus neer op de vraag of wij van de Indische Regeering te bekwamer tijd zouden kunnen vernemen — zooals ik zooveel heb gezegd — het debet en credit van de eenheidsgedachte van moederland en koloniën. Daarbij komt natuurlijk niet in aanmerking het feit, dat het moederland Indië in de gepasseerde jaren heeft moeten bijspringen ter betaling van rente dan wel van aflossingen. Want hierbij mag niet worden verge-

Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89). — Opheffing regentschappen Karanganyar, Batang en Poerwokerto (Ond. 78).

(Voorzitter, Soangkoepou.)

ten, dat het ook voor Nederland van eenige waarde is, dat het zijn koloniën behoudt, ook op moreele basis.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen in eersten termijn over dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd. Ik schort thans de behandeling hiervan op, om den Regeeringsgemachtigde gelegenheid te geven zijn antwoord voor te bereiden.

Aan de orde is de behandeling van de drie ontwerp-ordonnanties tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de opheffing van de regentschappen Karanganyar, Batang en Poerwokerto en de voeging van het gebied daarvan onderscheidenlijk bij de regentschappen Keboemen, Pekalongan en Banjoemas, van welk laatste regentschap het district Poerwodjo wordt gevoegd bij het regentschap Bandjarnegara. (Ond. 78.)

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals bij de opheffing van de regentschappen Trenggalek, Grisseo, Bangil en Kraksaan moet ik mijn groote teleurstelling uitspreken over de opheffing van de regentschappen van Karanganyar, Batang en Poerwokerto, omdat deze opheffing beteekent een minder goede behartiging van de belangen der inheemsche bevolking.

Ontmoet deze opheffing geen groote moeilijkheden op bestuurlijk gebied, zooals de Regeering in de Memorie van Toelichting ook verklaard heeft, vooral omdat mijns inziens de inheemsche bevolking vredelievend van aard is, door de vergroting van de ressorten der regenten zal ongetwijfeld de behartiging der inheemsche belangen in het gedrang komen. Het spreekt toch vanzelf, dat de vergroting der ressorten en de vermeerdering van het aantal zielen de taak van de betrokken regenten zeer belangrijk zal verzwaren. Aan de belangen van de 333 200 inwoners van het regentschap Keboemen b.v. kan immers belangrijk gemakkelijker aandacht worden geschonken dan aan de belangen van het straks vergroote gelijknamige regentschap met 740 200 zielen inwoners. De Regeering heeft verklaard, dat deze opheffing niet zoo zeer een voortgaan op den weg van opheffing van regentschappen is als wel de afwerking van een reeds geruimen tijd geleden opgesteld programma, terwijl deze opheffing tevens uit bestuurs- of politiek oogpunt geen moeilijkheden oplevert, doch dit neemt niet weg, dat deze opheffing in wezen beteekent een verzwakking van de organen ten behoeve van de behartiging der specifieke belangen der inheemsche bevolking. Hierbij moet men verder niet vergeten, dat de instelling van de regentschappen niet alleen beheerscht wordt door bestuurs- en politieke, doch ook door de economische en staatkundige eischen. De vergroting van de ressorten en het Zielental in een regentschap brengt ongetwijfeld verzwaring in taakafwerking voor de regenten en hun mede-organen met zich. Voor de staatkundige opvoeding der bevolking in de regentschapsraden lijkt mij de assimilatie van het groote aantal leden der samengevoegde regentschapsraden, zooals thans het geval is, niet wenschelijk. Weliswaar is het aantal leden van de samengevoegde regentschapsraden constant gebleven, doch gelijk de vergroting van het aantal leerlingen eener klasse de vruchtbaarheid van het gegeven onderwijs kan benadeelen, evenzoo kan een al te groot aantal leden in de regentschapsraden nadeel brengen aan de opvoeding dezer leden op het gebied van de staatkundige ontwikkeling dezer landen. In dit verband vraag ik mij af, of de opheffing van deze regentschapsraden in wezen niet in strijd is met de bedoeling en strekking van artikel 121 I. S., want dit artikel zegt immers:

„Waar de plaatselijke omstandigheden het toelaten,

(Directeur van Binnenlandsch Bestuur.)

worden gedeelten van provinciën bij ordonnantie als zelfstandige gemeenschappen aangewezen”.

Met de opheffing van deze regentschappen heeft de Regeering evenwel in stede van de zelfstandige gemeenschappen aan te wijzen, juist het tegendeel gedaan. Zij gaat nl. het aantal zelfstandige gemeenschappen te niet doen.

Maar de argumenten voor de handhaving van het aantal regentschappen en regentschapsraden in deze gewesten en de wenschelijkheid om derhalve de bezuiniging niet in die richting te zoeken, heb ik in dit College reeds meermalen besproken, doch de Regeering wenschte blijkbaar onverbiddelijk de opheffing dezer regentschappen, omdat zij begrepen is in het schema van de z.g. Informeele Commissie-Hardeman.

Het komt mij daarom voor, dat het aanvoeren van argumenten ten deze gelijk staat met het vullen van het vat der Danaïden.

Ik zal dientengevolge thans maar eindigen met de verklaring, dat ik tegen deze ontwerp-ordonnantie stem.

De heer **Van Lith**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Het is voor de derde maal dat thans voorstellen tot opheffing van regentschappen op Java en Madoera in behandeling zijn

(De heer Van Helsdingen: En ook voor de laatste maal?)

..... en het ligt voor de hand dat de bezwaren tegen deze voorstellen en de verdediging ervan ongeveer van gelijken aard moeten zijn als die bij de vorige gelegenheden.

Dat thans wordt voorgesteld om de regentschappen Poerwokerto, Karanganyar en Batang op te heffen en samen te voegen met Banjoemas, Keboemen en Pekalongan, is niet een gevolg van het feit dat de uiterst précaire toestand van de schatkist telkens weer doet omzien naar nieuwe objecten van bezuiniging en naar verdergaande bezuinigingsmaatregelen, maar wel van het bestaan van een afgerond bezuinigingsplan ten aanzien van de bestuursformatie en de bestuursmiddelen op Java en Madoera, een plan dat reeds geruimen tijd geleden ontworpen is door de zoogenaamde informeele commissie-Hardeman, waarin behalve de voorzitter en de directeur van Binnenlandsch Bestuur, de vijf gouverneurs van Java en drie regenten zitting hebben gehad. De voorstellen van de commissie, waartoe dus ook de opheffing van de regentschappen Poerwokerto, Karanganyar en Batang behoort, zijn door de Regeering als algemeen bezuinigingsplan aanvaard en ze zijn tijdig ter kennis gebracht van den Volksraad, waar ze niet gestuit zijn op overwegende bezwaren. Ook bij de behandeling van de IVde begrootingsafdeeling voor het jaar 1936 is nog eens duidelijk medegedeeld, dat het in het voornemen lag om deze drie regentschappen op te heffen en dat de bezuinigingen die daar het gevolg van zouden zijn, in de begroting 1936 waren verwerkt. Die begrootingsafdeeling is toen aangenomen, zoodat de financieele zijde van deze kwestie feitelijk reeds geregeld is.

Evenals bij de vorige gelegenheden wenschte de Regeering nog eens uitdrukkelijk te verklaren, dat de bezwaren welke door de verschillende regentschapsraden tegen de opheffingen zijn aangevoerd en die welke ook zoo juist naar voren zijn gebracht door den heer Soangkoepou door haar niet worden ontkend en dat Zij die bezwaren in het algemeen ook als reëel aanvoelt, maar Zij blijft van meening, dat het voordeel dat met dezen maatregel te behalen is — en dat is dus een voordeel uitsluitend op het gebied van bezuiniging — grooter is dan het nadeel en dat de toestand van de schatkist die nog steeds slechter wordt, deze bezuiniging zonder voorbehoud eischt. De overweging dat door deze samenvoegingen van regentschappen toch nog eenheden zullen ontstaan, die behoorlijk bestuurbaar zijn en die door inhoud, omvang en Zielental geen grooter moeilijkheden zullen veroorzaken dan vele andere regentschappen op Java en Madoera, heeft de Regeering

Opheffing regentschappen Karanganyar, Batang en Poerwokerto (Ond. 78). —
Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89).

(Adviseur voor de Decentralisatie, Soetardjo.)

ring doen heenstappen over het bezwaar dat inderdaad door dezen maatregel een stuk traditie zal verloren gaan.

De resultaten die bereikt zijn met de vroegere samenvoegingen van regentschappen, wettigen de verwachting dat opheffing van Poerwokerto, Karanganyar en Batang niet zal leiden tot toestanden die onaanvaardbaar zijn of die in ongunstigen zin sterk zullen afsteken bij die in andere regentschappen op Java.

De heer **Heinsius**, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij tot een enkel woord beperken.

De heer Soangkoepou heeft de vraag gesteld, of deze opheffing van regentschappen wel vereenigbaar is met art. 121 I. S., waarin staat, dat bij ordonnantie gedeelten van provincies kunnen worden aangewezen als zelfstandige gemeenschappen. De heer Soangkoepou nu twijfelt, of deze bepaling wel ruimte laat om een eenmaal als zoodanig aangewezen gedeelte later weer als zoodanig op te heffen. Ik geloof niet, dat daaromtrent twijfel bestaat. Er zijn reeds verscheidene regentschappen opgeheven en eveneens de stads-gemeente Mr.-Cornelis. De ordonnantiëwetgever moet bevoegd worden geacht nieuwe regentschappen aan te wijzen, bestaande regentschappen te vergrooten of te verkleinen en zoo meer.

(De heer **Van Helsdingen**: Alle autonome gewesten zijn toch ook opgeheven.)

Inderdaad zijn de vroegere locale ressorten op Java en Madoera eveneens opgeheven.

Verder heeft de heer Soangkoepou ook nog het bezwaar geopperd, dat de regentschapsraden voorloopig worden samengevoegd, zoodat vergrootte raden ontstaan. Zooals bij vorige gelegenheden al is medegedeeld, is de bedoeling de vergrootte regentschapsraden later weer te verkleinen, waartoe later tijdig voorstellen zullen worden gedaan.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming over de ontwerp-ordonnanties worden overgegaan.

Wenscht een der leden zijn stem te motiveeren?

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om een korte verklaring ten aanzien van het voorliggende ontwerp af te leggen. Vooraf geef ik de verzekering, dat ik deze verklaring slechts zeer ongaarne doe, maar dat plicht mij gebiedt zulks te doen, in het besef dat ik het doe in het waarachtige belang van het gezag, dat wij in dit Land helpen vertegenwoordigen.

Mijnheer de Voorzitter! Gezien de gedragslijn, die door de Regeering altijd is gevolgd ten aanzien van de opheffing van regentschappen, heeft het naar mijn meening weinig nut om bij het aanhangige ontwerp nog het woord te voeren. Daarentegen gevoel ik wel de behoefte om te verklaren, dat ik het in de laatste jaren tegenover het Indonesisch bestuur gekoerd beleid zeer te betreuren. En als ik het gevoel van de breede lagen der Indonesische bestuursambtenaren mag vertolken, dan moet ik zeggen, dat wij het gevoel hebben als van een opgejaagd hert. De jongste salarisvoorstellen, meer in het bijzonder de uitbreiding van de toepassing van het regionale bezoldigingsstelsel zoomede het maandloonersreglement, hebben ons weer met den rug tegen den muur geplaatst. En niet alleen dat, — nog erger dan dat is de vernedering, die ons daarmee is aangedaan, een vernedering, die de prijaji-Binnenlandsch Bestuur niet licht zal vergeten. Ik vraag mij af, wanneer deze stroom van maatregelen tegen het Indonesisch bestuur eindelijk eens een einde zal nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik bid God, dat onbekende vrienden aanleiding zullen vinden om deze woorden onder de persoonlijke aandacht van den Landvoogd te brengen en ze neder te leggen aan de voeten van den troon van onze barmhartige Koningin. Ik behoef U intusschen zeker niet de verzekering te geven, dat, zolang er nog maar één klop in ons hart aanwezig

(Directeur van Economische Zaken.)

is, wij zullen doorvechten, vechten voor het goed recht van het corps Indonesisch bestuur, dat een grootsche en schoone taak in dit land heeft te vervullen.

De ontwerp-ordonnantie, vervat in de stukken 2 A, 2 B en 2 C worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heeren Soangkoepou, Thamrin, Soetardjo en Prawoto geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De vergadering wordt te 9.50 uur v.m. geschorst en te 10.43 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen. (Ond. 89.)

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De gedachtenwisseling over deze contingentteeringsordonnantie heeft zich hedenmorgen vooral geconcentreerd — ik mag wel zeggen: wederom geconcentreerd — op het vraagstuk van de samenwerking tusschen Nederlandsch-Indië en Nederland. Met Uw goedvinden, Mijnheer de Voorzitter, zou ik de bespreking van dit belangrijke punt gaarne willen uitstellen tot na de behandeling van de concrete vragen, die over de beperking van den invoer van kunstmeststoffen naar voren zijn gebracht; dan blijft dit een geheel, en kan ik het belangrijkste gerecht tot het einde van mijn betoog aanhouden.

Enkele geachte leden van dit college, met name de heeren Soangkoepou en Ratu Langie hebben ernstig bezwaar gemaakt tegen een contingentteering juist van kunstmeststoffen, een contingentteering die als vrijwel altijd — dat heb ik nooit hebben erop gewezen, dat juist ten aanzien van de kunstmeststoffen een prijsverhoging uitermate ongewenscht is. Het is inderdaad volkomen juist, wanneer de heer Ratu Langie naar voren brengt, dat de bemesting in de bevolkingslandbouw nog in de kinderschoenen staat en dat het daarom uitermate te betreuren zou zijn wanneer door een prijsverhoging de propaganda voor de bemesting en de doorvoering van dit belangrijke werk zou worden belemmerd.

De Regeering ziet nauwlettend toe, juist in dezen tijd, op verhoging van de beschotten van de voedselproductie; dat is zelfs een van de voornaamste zorgen van de Regeering. Dit terloops naar aanleiding van een opmerking van den heer Soangkoepou, die, wanneer ik hem goed heb verstaan, heeft gezegd, dat de Regeering weinig steun geeft aan, dan wel weinig zorg of belangstelling heeft — ik herinner mij zijn woorden niet precies meer — voor de belangen van de Inheemsche bevolking. Ik laat dit verder onbesproken, Mijnheer de Voorzitter! Dergelijke opmerkingen moeten nu eenmaal maar als voor buiten deze zaal bestemd zijnde worden beschouwd, want ik geloof niet, dat zij in deze omgeving weerklank zullen vinden.

Mijnheer de Voorzitter! Terugkeerende tot mijn onderwerp: ook uit een oogpunt van verbetering van onze handelsbalans en zeker van den toestand onzer volkshuishouding is uitbreiding van gebruik van kunstmest uitermate belangrijk; jaarlijks moeten nog steeds vrij groote hoeveelheden rijst uit het buitenland worden aangevoerd en wanneer die import bijvoorbeeld door betere bemesting der bouwvelden kan worden verminderd is dit een netto voordeel, zoowel voor het land als geheel, evengoed als verbetering van de irrigatie, en in gebruikneming van meerdere gronden, dat is.

Het is daarom dan ook vanzelfsprekend, dat de Regeering niet voetstoots is overgegaan juist tot deze contingentteering. Ik verwijs naar de effectieve maatregelen voor prijsvorming

Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89).

(Directeur van Economische Zaken.)

en prijsbewaking die juist bij deze contingentieering reeds a priori een groote rol hebben gespeeld.

Ik verwijs voorts naar de bijzondere maatregelen, die zijn getroffen voor goedkope kunstmestlevering aan bevolking en kleinlandbouw. Dit alles is al in de stukken vermeld.

Doch er is nog een ander en ten deze belangrijker punt: de Regeering heeft nauwkeurig doen nagaan, wat het reële effect van de door haar, teneinde het doel der contingentieering te bereiken, toegestane prijsverhoging zou kunnen zijn.

Voor den inheemschen landbouw kon de prijsstijging worden beperkt tot 26 cent per quintaal. Aangezien de opbrengstvermeerdering van de fosfaatarme gronden in den rijstbouw bij bemesting met dubbelsuperfosfaat en een normale mestgift van honderd à 125 kg per ha ongeveer 15 quintaal padi — met een waarde van thans ongeveer f 37,50 — bedraagt, drukt deze prijsstijging op een quintaal der oogstvermeerdering derhalve met circa 2½ cent. Omgeslagen over de geheele opbrengst en daarbij uitgaande van een rendement van 25 quintalen zal de kostprijs per quintaal een verhoging van 0,9 à 1,1 cent ondergaan, hetgeen in verhouding tot den marktprijs van de padi à f 2,50 per quintaal niet al te drukkend is te achten. Op gelijke wijze is berekend, dat de kostprijsverhoging als gevolg van deze contingentieering voor suiker 0,9 cent per quintaal en die voor thee 0,1 cent per pond bedraagt. Ook dit is dus geenszins bezwaarlijk; zelfs niet voor dit zwaar getroffen land en voor den nog altijd in moeilijke omstandigheden verkeerenden inheemschen en Europeeschen landbouw.

Ik denk dat ook de heer Ratu Langie het wel met mij eens zal zijn, dat een dergelijke prijsstijging, wat den Europeeschen landbouw betreft, bezwaarlijk op de koelies zou kunnen worden verhaald en dat de tani en de kleine landbouwer, die het groote profijt van bemesting van hun aanplant trekken, dezen minimalen druk in dit speciale geval niet als een last zullen voelen.

Mijnheer de Voorzitter! Feitelijk resten mij nu nog slechts twee vragen over de contingentieering zelf.

In de eerste plaats heeft de heer Ratu Langie gevraagd, of niet een bepaling ware in te voegen, waardoor het mogelijk is, dat meststof voor eigen gebruik ook kan worden ingevoerd door niet-importeurs.

Aanvulling met een dergelijke bepaling is overbodig, omdat thans reeds, gebruikmakende van de bij artikel 10 verleende bevoegdheid tot uitgifte van extra-invoervergunningen, in vele gevallen niet-importeurs in de gelegenheid worden gesteld de meststoffen, die zij voor hun eigen productie noodig hebben, zelf in te voeren. Ik moet echter de aandacht erop vestigen, dat deze mogelijkheid in de gevallen, welke de heer Ratu Langie hierbij speciaal op het oog had, namelijk Inheemsche coöperatieve vereenigingen e.d. voor de erbij betrokkenen geen voordeel maar nadeel zou opleveren. Indien zij zelf invoerden zouden zij uiteraard moeten voldoen aan de verplichting om 40% uit Nederland te betrekken. Ook indien zij den aanschafprijs uit Nederland en dien uit Japan zouden „doorenmengen” zouden zij geen lageren middenprijs kunnen bereiken dan een prijs, die aanmerkelijk hooger ligt — een eind in de vijf gulden. Mijnheer de Voorzitter — dan het bedrag van f 4,76, dat thans aan den inheemschen en den kleinen landbouw wordt in rekening gebracht, voorzover zij door tusshenkomst van den landbouwvoorlichtingsdienst bestellen. Deze lagere prijs van den landbouwvoorlichtingsdienst kon worden bereikt, omdat in verhouding door andere verbruikers, die een prijsverhoging beter kunnen dragen dan de inheemsche landbouw, méér wordt betaald.

In de tweede plaats is door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, de vraag gesteld, of wel zekerheid bestaat, dat de uit Nederland aangevoerde meststoffen inderdaad ook in Nederland zijn vervaardigd. Ik kan deze vraag, voorzover betreft de meststof, welke hier te lande uit Nederland wordt ingevoerd,

in voldoening aan de daartoe krachtens de regeeringsverordening opgelegde verplichting, geheel bevestigend beantwoorden. De Regeering heeft ook aan dit punt speciale aandacht gewijd.

Wanneer wij voornemens zijn invoercontingenten aan andere landen te geven, laten wij die landen daarvoor ook betalen.

(De heer Thamrin: Welke zekerheid wordt gegeven? Wordt een certificaat van oorsprong gevraagd?)

In de eerste plaats wordt de kunstmest uit Nederland door slechts enkele importeurs ingevoerd, door personen, die de Regeering in dit opzicht volkomen in de hand heeft. De kunstmest komt ook slechts van eenige bepaalde fabrieken en dus is de zaak bij de kunstmeststoffen gemakkelijk te overzien; ik geloof, dat de heer Thamrin hierop volkomen gerust kan zijn.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Men vraagt dus geen certificaat van oorsprong?)

Het is bij deze contingentieering niet noodig een certificaat van oorsprong te vragen, omdat uit de verpakking, de documenten enz. de bron, vanwaar het artikel afkomstig is en dus het land, waaruit het wordt ingevoerd gemakkelijk na te gaan is.

Ik kom thans aan de verhouding Nederlandsch-Indië — Nederland.

Het was in de laatste vergadering van het College van Gedelegeerden in het vorige jaar, Mijnheer de Voorzitter, bij de behandeling van de bontgeweven stoffen-contingentieering, dat ik een uitvoerige rede heb gehouden, waarin ik heb uiteengezet, wat Nederland voor Indië en ook, wat Indië voor Nederland heeft gedaan; ik heb toen aan beide zijden een appreciabel aantal gevallen kunnen noemen. Daarna heb ik in de hoofdzitting van den Volksraad en ook bij verschillende gelegenheden in dit College deze kwestie nader kunnen bespreken.

Sedert dien is onmiskenbaar hier in Indië zekere ongerustheid ontstaan — hedenmorgen is hieraan door de geachte leden, de heeren Van Helsdingen, Ratu Langie, Kan en Weyer en onlangs bij een tweetal andere gelegenheden door practisch alle groepen in den Volksraad uiting gegeven — ten aanzien van, ik zal niet zeggen het evenwicht, maar althans de proportionaliteit tusschen hetgeen Nederland voor Indië en hetgeen Indië voor Nederland heeft gedaan.

Er is gevraagd, of de Regeering voor deze kwestie aandacht heeft en of de Regeering bereid is speciaal de redevoeringen van hedenochtend onder de aandacht van het Opperbestuur te brengen.

Ik wil het geachte College gaarne verzekeren, dat dit niet slechts gebeuren zal met hetgeen hedenochtend is gezegd, maar dat dit al geregeld gebeurt. Ik kan daaraan nog toevoegen, dat de Regeering vanzelfsprekend voortdurend er op uit is na te gaan, wat de beteekenis is van hetgeen in Indië voor Nederland wordt gedaan en van hetgeen men in Nederland voor Indië doet, niet om een soort onderlinge verrekening in te stellen, doch om te kunnen beoordeelen of voldoende proportionaliteit in deze zaken bestaat en hoe die nog zou kunnen worden verbeterd.

Hoezeer de Regeering de belangstelling waardeert, welke de Volksraad aan deze zaken geeft, Zij heeft dit uit zichzelf ook reeds voortdurend gedaan en Zij zal het blijven doen.

Het geachte lid, de heer Kan, heeft gevraagd om gegevens in cijfers betreffende hetgeen Nederland voor Indië en hetgeen Indië voor Nederland doet. Natuurlijk gaat de Regeering dergelijke kwesties geregeld na en heeft Zij ook becijferingen gemaakt, maar het is zeer moeilijk een concrete waarde te geven aan veel daarvan, juist het belangrijkste; zoo is het bijvoorbeeld zeer moeilijk onder vaststaande cijfers te brengen, wat nu de beteekenis in geld is van de hulp aan deze zijde en wat de beteekenis is van de

(Directeur van Economische Zaken.)

hulp van Nederland. Dit is duidelijk als ik juist een paar heel belangrijke punten noem: eenerzijds de directe en indirecte invloed der contingenteringen, anderzijds de clearinghulp en de hulp bij verdragen, de indirecte steun ten aanzien van exportproducten. Becijferingen kunnen gemakkelijk eenige millioenen uiteenloopen.

Uiteraard wordt voorts aan deze zijde de hulp van Nederland wel eens anders berekend dan zij in Nederland wordt berekend en omgekeerd wordt hetgeen hier te lande geschiedt in Nederland wel eens anders berekend dan dit in Indië wordt becijferd.

Dat alles neemt niet weg, dat wij natuurlijk over en weer geregeld overleg plegen om te trachten, geleidelijk een juist beeld van de zaak te krijgen. Al kan de Regeering dus niet voldoen aan het verzoek van den heer Kan om becijferingen over te leggen, de zaak heeft de volle aandacht der Regeering.

Ik heb nooit verbloed, dat wat dit betreft de ideale situatie nog niet is bereikt en ik geloof, dat die misschien nooit in vollen zin zal worden bereikt, maar ik geloof wel, en hoop daarvoor straks enkele aanwijzingen te kunnen geven, dat wij op het oogenblik daarmee in de goede richting gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog iets anders. Het heeft inderdaad zoo weinig zin, het doet zelfs veel kwaad hier, aan deze zijde van den evenaar eigenlijk hetgeen Nederland voor Indië doet stelselmatig te verkleinen en al hetgeen Indië voor Nederland doet, te vergrooten, ook als men meent dat voor zulk een visie wel eens aanleiding bestaat. Het is natuurlijk een feit, dat de Indische samenleving veel beter bekend is, veel meer medeleeft, met de toestanden in de Nederlandsche dan omgekeerd, maar dat kan zeker niet gelden voor het Opperbestuur, dat voortdurend over deze zaken overlegt met de Indische Regeering en dat bezig is te trachten, al deze moeilijkheden te overwinnen.

Twee punten zijn er, waarover ik in dit verband nog iets wil opmerken: in de eerst plaats wil ik nog eens herhalen, dat de samenwerking pas dateert van de laatste jaren en dat men eerst gedurende die laatste jaren er zich op is gaan toeleggen dezelve te verbeteren.

Vroeger hadden wij Nederland niet nodig als afzetgebied voor onze producten en had Nederland geen moeilijkheden met zijn invoer in Indië, terwijl, voor zoover dat nog wel het geval was, het moederland andere debieten had voor zijn uitvoeren. De samenwerking wordt dus langzamerhand onder den drang der tijden opgebouwd en ze heeft inderdaad nog niet den vollen wasdom bereikt. Dat beteekent, kan beteekenen, Mijnheer de Voorzitter, dat er tijdelijk aan één zijde een debetpost ontstaat, die geleidelijk moet worden ingeloopt, uiteraard alweer zonder becijferende afweging van belangen.

Thans het tweede punt, namelijk de moeilijkheden, waarin Nederland zelf verkeert. Al degenen, die den laatsten tijd hebben gesproken met vooraanstaande personen uit Holland, die Indië bezochten, moeten wel den indruk hebben gekregen van de ernstige moeilijkheden, waarin het moederland verkeert. Daardoor mogen wij onze eigen ervaren moeilijkheden — zooals de heer Ratu Langie ze daareven schetste — zeker niet te gering zien, maar wij moeten toch ook met zware zorgen van het andere gebiedsdeel rekening houden. Men mag niet verbloemen dat de situatie in Nederland door allerlei omstandigheden langzamerhand misschien ernstiger gaat worden dan die in Indië.

Natuurlijk mag dat allerminst aanleiding zijn, dat het gewicht van de lasten van het rijk nu in overwegende mate op het worstelende Indië wordt gelegd, maar het moet wel als een reële omstandigheid worden aangemerkt bij de beoordeling van het tempo, waarin men bezig is naar betere, evenwichtige verhoudingen te streven. Ik geloof ook, dat het niet juist is om altijd te vragen: Welke offers brengt Indië voor

Nederland en welke offers brengt Nederland voor Indië, maar dat het beter is te zeggen: Welke diensten bewijst het moederland aan ons, en welke diensten bewijzen wij aan het moederland? Per slot van rekening gaat het er voor ons immers niet om, welke offers het moederland brengt, maar om de vraag, welk profijt wij daarvan trekken. In sommige opzichten maakt dat geen groot verschil, maar bij het opmaken van een balans is dat van bijzonder groot gewicht.

(De heer Thamrin: Dit is wel een omvangrijke inleiding!)

Ik heb deze woorden ook niet als inleiding bedoeld, Mijnheer de Voorzitter, want verschillende leden hebben hierover algemeene vragen gesteld en het is goed, aan het reeds over dit punt gezegde nog toe te voegen al hetgeen noodig is om een juiste analyse van deze belangrijke zaak op te stellen. Voor mijzelf moet ik die analyse telkens opnieuw maken en daarom lijkt het mij wel nuttig hier eenige hoofdelementen ervan nog eens aan het college voor te leggen.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Weyer, heeft een vraag gesteld over het pas gesloten verdrag met de Vereenigde Staten van Amerika. Op zichzelf geeft de Regeering er de voorkeur aan, deze vraag meer concreet te beantwoorden, wanneer de definitieve gegevens de Regeering hebben bereikt — wij hebben ze op het oogenblik nog niet tot onze beschikking — en met name, daarmee te wachten tot de behandeling van dit verdrag, dat op de gebruikelijke wijze volgens het voorschrift van de Indische Staatsregeling aan den Volksraad zal worden voorgelegd. Ik hoop, dat dit spoedig zal kunnen geschieden. Wij hebben de onderhandelingen uiteraard in Indië op den voet gevolgd en er is door het Opperbestuur voortdurend overleg met de Indische Regeering gepleegd. Wij weten dus wel tot in details over welke punten het is gegaan. Maar een berekening van de diensten, die zijn bewezen of de offers, die in deze zijn gebracht is a priori vrij moeilijk te maken. Met dergelijke dingen ben ik gaarne voorzichtig, maar in algemeenen zin durf ik nu wel reeds te zeggen, dat de heer Weyer gelijk heeft, wanneer hij veronderstelt, dat het offer door Nederland gebracht — wil men: de dienst door Nederland bewezen ten behoeve van werkelijk zeer belangrijke voordeelen voor Indische bevolkings- en ondernemingsproducten — bepaald aanzienlijk is geweest. De heer Weyer zal het billijken, dat ik mij thans nog niet in details begeef en dat ik voor het oogenblik met deze korte doch mijns inziens belangrijke verklaring volsta.

Het geeft mij voorts groote voldoening, der vergadering te kunnen mededeelen, dat hedenochtend een telegram is ontvangen, waaruit blijkt — en dit zal ook verschillende leden van het geachte College, evenals mij verheugen — dat het Opperbestuur zich in beginsel heeft bereid verklaard, de moeilijkheden, die in Indië worden ondervonden, zoowel met de contingentering van de gebleekte als die van de ongebleekte goederen door bijdragen van Nederland te verzachten. Men heeft dus niet gesproken over exportpremies; daar zitten verschillende technische kwesties aan vast, die der Indische Regeering wel bekend zijn, maar die zich niet leenen voor een behandeling in dit College. Het is natuurlijk van veel belang te weten, wat er de facto gaat gebeuren en hoe, maar ik voor mij ben al zeer verheugd, dat ik in dit College wederom in de laatste zitting van het jaar, deze mededeeling kon doen. Het is een zaak, die hier reeds lang de volle belangstelling heeft; de onderhandelingen erover zijn reeds vrij langdurig gaande.

In de tweede plaats heeft de Indische Regeering voorstellen gedaan ten aanzien van steun aan de wel in zeer groote moeilijkheden verkeerende Indische koffiecultuur. Zooals men weet, is zoowel de ondernemings- als de bevolkingscultuur een zeer arbeidsintensieve en belangrijke cultuur; ik kan thans mededeelen, dat de zaak op het oogenblik in ernstig beraad

Tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89).

(Soangkoepon.)

is. Ik deel dit precies mede, zooals ons dit is overgebracht. De Regeering hoopt spoedig meer concrete mededeelingen te kunnen doen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mijn rede niet eindigen zonder een woord van erkentelijkheid van de Regeering voor den steun, dien de wederzijdsche belangenbehartiging in dit College geregeld heeft gehad. Het College heeft tot nu toe een aantal contingenteringen behandeld, waarmede dikwijls in overwegende mate een belangrijke dienst aan het moederland werd bewezen.

Het is voor de Regeering bij de behartiging van de Indische belangen in deze een buitengewone steun, dat de volksvertegenwoordiging zoo loyaal aan dit stelsel van onderlingen steun heeft medegewerkt, ten volle blijk gevende een open oog te bezitten voor de zorgen van het moederland en het is duidelijk, dat onze verhouding met Nederland en onze aanspraken op belangstelling en wederzijdsche steun ook uit het andere deel van het Rijk daardoor zeer worden verstrekt. Aan hen, die altijd hun steun ten deze aan de Regeering bieden, past thans een speciaal woord van waardeering voor hetgeen hedenochtend is gezegd over de samenwerking met Nederland, speciaal door den heer Ratu Langie, ook namens zijn fractiegenooten en ook door den heer Kan. Ik geloof, dat degenen, die niet zoo in dergelijke kwesties zitten als ik zelf, niet kunnen overzien, welk een steun het voor de Indische Regeering is, wanneer de Volksraad in deze zaken loyaal met Haar medegaat, hetgeen critiek en een onder de omstandigheden weleens te begrijpen scepticisme niet uitsluit. Maar wanneer de Volksraad als vertegenwoordiger van de bevolking van Indië zijn bereidheid tot samenwerking te kennen geeft, dan is het voor de Indische Regeering mogelijk te zeggen: Ziet wat wij doen met volle medewerking der Indische gemeenschap.

Mijnheer de Voorzitter! De Indische Regeering zal voortgaan, ook in het volgend jaar, en naar ik hoop met den steun van het geachte college, er voortdurend naar te streven, voor Indië, in het belang van het Rijk in zijn geheel, dat te verkrijgen, wat redelijkerwijze kan worden verlangd.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het was niet mijn bedoeling, voor mijn redevoering weerklank te zoeken; ik heb slechts de wonde plekken van deze regeling aangewezen. Wij moeten er bij deze zaken rekening mede houden, dat de inheemsche bevolking dezer landen meer uit gevoels- dan verstandsmenschen bestaat en daarom heb ik de bezwaren, in mijn eersten termijn opgesomd, naar voren gebracht.

De Regeering acht weliswaar verhooging van den prijs niet van beteekenis, doch wanneer men den prijs van f 4.50 van indertijd en dien van nu met elkaar vergelijkt en dit in verband brengt met de allerlaagste loonen en de minimale waarde van de inheemsche producten, dan heeft een verhoging van f 0,26 per quintaal m.i. een belangrijke beteekenis, vooral wanneer wij in aanmerking nemen dat de tani bezitloos is.

Waar ons geacht medelid, de heer Ratu Langie, zooeven heeft gezegd dat op de pasars voedsel in porties van een halven cent wordt verkocht kan de arme inheemsche bevolking voor die 26 cent 52 porties eten kopen.

Ons geacht medelid, de heer Weyer, heeft gezegd dat de Regeeringsmaatregelen op het stuk van de samenwerking tusschen Nederland en deze gewesten beheerscht moeten worden door het stellen van vertrouwen. Dit spreekt vanzelf. Doch aan den anderen kant moet er mijns inziens naar gestreefd worden, dat de voorwaarden voor dit vertrouwen ook aanwezig zijn. Overigens heeft ons geacht medelid de heer Kan ten deze een zeer juiste beschouwing gegeven.

Het gaat mijns inziens toch niet aan, Mijnheer de Voorzitter, aan iemand, wien men het vel van zijn lichaam verwijderd heeft, waardoor zijn lichaam een helroode kleur gekregen heeft, te zeggen: Toch gevoel ik voor U een groote

(Ratu Langie.)

liefde; ik verhef U immers door dit villen van Uw lichaam tot kardinaal, omdat deze kerkelijke waardigheidsbekleeder een purperen kleed draagt?

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het zal moeilijk zijn, hierop een antwoord te geven.)

De **Voorzitter**: Ik heb het niet precies verstaan; ik heb niet verstaan, welk lichaamsdeel de heer Soangkoepon uit het lichaam wilde verwijderen. Het beeld lijkt mij niet duidelijk.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter, ik heb gezegd: Het gaat niet aan om, wanneer men iemand het vel van zijn lichaam heeft verwijderd, waardoor dit een helroode kleur heeft gekregen gelijk het kleed van een kardinaal, tot dien persoon te zeggen: Ik gevoel toch een groote liefde voor U, want ik verhef U door dit villen van Uw lichaam tot kardinaal.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Voorzover de discussies gelopen hebben over de materiele zijde van het ontwerp is er voor ons weinig aanleiding, op de kwestie nog nader in te gaan. Wij hebben met genoegen vernomen, dat de Regeering het er met haar prijsbewakingsdienst op zal aansturen, dat de kunstmest voor de bevolking financieel bereikbaar zal blijven en wij hebben ook genoteerd, dat de Regeering beschikt over distributie-organen om dit doel na te streven.

Ik zou echter gaarne, min of meer in navolging van wat de geachte Regeeringsgemachtigde zooeven deed, mijn rede in tweede termijn willen besluiten met een algemeene opmerking over de samenwerking tusschen Nederland en Indië.

Toen ik deze kwestie in eersten termijn ter sprake bracht is de heer Van Helsdingen, die na mij aan het woord kwam, mij bijgevallen, in zooverre dat ook dit geachte lid het wenschelijk acht dat tusschen Nederland en Indië besproken zal worden, op welken grondslag de economische samenwerking tot uitvoering zal komen. De heer Van Helsdingen en wij verschillen slechts in één opzicht met elkaar van meening.

Wanneer ik de rede van het geachte lid zooeven goed heb gevolgd, dan heeft hij betoogd, dat de Regeeringsorganen, zoo- wel hier als in Nederland de zaak grondig met elkaar moeten bespreken. Mijnheer de Voorzitter! Mijn gedachte in deze gaat iets verder en wel, omdat ik — zooals ik ook zooeven uit de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde heb meenen te kunnen opmaken — ervan overtuigd ben, dat een doorlopende gedachtenwisseling tusschen Regeeringsinstanties hier en in Nederland bestaat over de economische maatregelen. Ik heb in mijn rede in eersten termijn er nu den nadruk op gelegd dat in groote lijnen een bespreking zal worden gevoerd op deze wijze, dat vertegenwoordigers van de Indische bevolking en van de Indische industrieën een bespreking houden met de vertegenwoordigers van de Nederlandsche industrieën. De wenschelijkheid van deze bespreking heb ik uiteengezet in mijn rede in eersten termijn. En voordien heb ik dat reeds betoogd in de zitting van den Volksraad in pleno. Tot mijn genoegen heb ik zooeven uit de rede van den heer Kan een argument vernomen, dat tot nog toe nog niet in het geding is gebracht en dat ook dienstig is voor het schragen van mijn betoog. Dat argument betreft de internationale politiek. Wanneer wij de persberichten goed nagaan, dan staat op het oogenblik in de belangstelling van de internationale politiek het vraagstuk van de verbinding van de grondstoffenlanden met de industrie-landen.

Ik behoef er niet op te wijzen — de geachte Regeeringsgemachtigde zal het zelf ook wel weten — dat wanneer Indië en Nederland tot een beredeneerde, een bewuste samenwerking zullen kunnen komen op economisch gebied, waarop dus dit grondstoffenland en het industrieland Nederland op een basis,

(Van Helsdingen, Weyer.)

die door beide gebieden onderschreven en aangenomen wordt, in de toekomst in zee kunnen gaan, ik ervan overtuigd ben, dat dit feit misschien wel geen feitelijke macht, doch toch zeker een moreele macht zal vormen bij de internationale besprekingen. Daarom zou ik er nog gaarne bij de Regeering op willen aandringen om alsnog ernstig te overwegen of het mogelijk is om deze bespreking die ik aangaf te laten plaatshebben.

Wel heeft de heer Weyer — en ook de geachte Regeerings-gemachtigde — ons in aantrekkelijke contouren de voordeelen voor dit land van een economische samenwerking ten deze geschilderd, doch men moet ook rekening houden met den politieken factor en wel met het feit, dat het veel verschil uitmaakt, of men een resultaat bereikt door onderlinge bespreking van personen, die genoegzame verantwoordelijkheid in zich gevoelen om over die kwestie te spreken, dan wel of men een bepaald iets als gift zonder meer in handen gestopt krijgt.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een korte opmerking. Ik heb met belangstelling de mededeelingen van de Regeering —, de inderdaad verblijdende mededeeling —, aangehoord en ik hoop, dat de Regeering ze te goeder tijd aan den Volksraad nog uitvoeriger zal voorleggen.

...Ik heb nog geen antwoord van de Regeering ontvangen ten aanzien van de suggestie eener mondelinge bespreking. Maar het geachte lid, de heer Ratu Langie, heeft nog even enkele beschouwingen daaraan gewijd en heeft aangegeven hoe hij in dit opzicht met mij van meening verschilt. Terwijl ik toch gaarne de Nederlandsche en de Indische Regeering met elkaar de besprekingen zag voeren, meent hij, dat het veel beter is, wanneer ze van particuliere zijde worden gevoerd. Het een behoeft het ander echter niet uit te sluiten. Ik geloof, dat, wanneer het hier gaat om toepassing van uiterste maatregelen, welke alle door de Regeering moeten worden genomen, de Regeering in elk geval bij die besprekingen niet slechts het beslissende woord moet hebben,

(De heer Ratu Langie: De leiding.)

Zij zal dan ook volkomen de leiding moeten hebben. En dan veronderstel ik, dat de Indische Regeering in zoo ruim mogelijke mate zal worden voorgelicht door de personen hier te lande, die daarbij zijn betrokken, terwijl de Nederlandsche Regeering van haar kant zal moeten worden voorgelicht door de Nederlandsche industrieelen.

Dat een samenspreking tusschen de Indische en Nederlandsche industrieelen — „industrieelen” in den ruimsten zin genomen — veel resultaten zal opleveren, wanneer niet de Regeering volkomen de leiding in handen neemt en eventueel dwingende maatregelen kan nemen, betwijfel ik.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Een woord van dank aan de Regeering voor de uitvoerige uiteenzetting, die Zij bij monde van den directeur van Economische Zaken heeft gegeven. Mijn geacht medelid, de heer Thamrin, heeft deze uiteenzetting wat lang genoemd, maar dat neemt niet weg, dat ik meen, dat het College alle aanleiding heeft, om de Regeering voor deze uitvoerige uiteenzetting dank te brengen.

Een woord van dank ook voor het antwoord op mijn vraag. Ik meen daaruit te mogen opmaken, dat de conclusie, die ik uit de persberichten meende te mogen trekken, in hoofdzaak juist is.

Ten slotte een woord van dank voor de uitermate belangrijke mededeeling, die de Regeering ons heeft gedaan en die, naar ik hoop, de atmosfeer afdoende zal doen opklaren.

Mijn geacht medelid, de heer Soangkoepon, heeft naar aanleiding van mijn pleidooi voor vertrouwen de opmerking gemaakt, dat dit alles goed en wel is, maar dat aan dit pleidooi ten grondslag moet liggen, dat de voorwaarden voor het vertrouwen aanwezig zijn.

Dit uiteraard onderschrijvende, meen ik te mogen stellen,

(Kan.)

dat waar de Regeering hedenmorgen in haar mededeelingen een uitermate belangrijke bijdrage heeft geleverd voor dat vertrouwen, de gevolgen daaruit moeten volgen ook voor mijn geachte medeleden, de heeren Ratu Langie en Soangkoepon, die hun stem tegen het ontwerp hebben verheven.

(De heer Ratu Langie: Ik heb reeds gezegd, dat wij niet tegen het ontwerp zijn.)

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat de Regeering zal willen aannemen, dat het geenszins mijn bedoeling is geweest, om de hulp van het moederland te kleineeren en de opofferingen, die Indië zich heeft moeten getroosten om de eenheidsgedachte te huldigen, op te blazen. Ik zou alleen voor den goeden gang van zaken, voor het wederzijdsch vertrouwen, erop willen aandringen, dat de Regeering in globalen zin aangeeft het voor en het tegen, het debet en credit, zooals ik zooeven zeide, in deze aangelegenheid.

De Regeeringsgemachtigde zeide zooeven zelf reeds, dat met het gebruik van kunstmeststoffen hier te lande eigenlijk nog slechts een begin is gemaakt. Dat is volkomen juist en ook dat, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde eveneens opmerkte, eigenlijk nog slechts minimale bedragen met de prijsverhooging gemoeid zijn. De Regeering zal mij echter wel willen toegeven, dat het handhaven van een bepaald prijsniveau de natuurlijke ontwikkeling van het gebruik van kunstmeststoffen voor de gewassen remt. Voornamelijk heb ik hierbij het oog op de padi, waarbij groote resultaten zouden kunnen worden bereikt.

(De heer Ratu Langie: En de tabak.)

Ik noem in het bijzonder de padi, omdat het den geachten Regeeringsgemachtigde natuurlijk bekend zal zijn, dat deze cultuur vooral slechts zeer weinig kan missen voor de bemesting van de velden om de productie te verhoogden.

De mededeeling, die de Regeering zooeven aan het College deed, is inderdaad verblijdend, het resultaat is zeer zeker te danken aan de pogingen der Indische Regeering om door het Opperbestuur de billijkheid te doen betrachten.

Ik moge ten aanzien hiervan even herinneren aan de behartenswaardige woorden, welke deze geachte Regeeringsgemachtigde in het College heeft gesproken ten aanzien van de benadeeling der batikindustrie van deze gewesten.

Mijn rede moge ik verder besluiten met het moederland toe te roepen: „Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht”, met de bedoeling, dat het moederland eens de revue laat passeeren, met welke moeilijkheden dergelijke regelingen in Britsch-Indië en Ceylon te kampen hebben gehad. Ik zal de laatste zijn om een dergelijk verzet tegen regeeringsmaatregelen, die de Regeering in het belang van het moederland neemt, hier aan te bevelen; ik zal mij daartegen verzetten, maar toch, men moet hetgeen daar geschiedde, niet uit het oog verliezen, want eerst dan komt men tot appreciatie voor hetgeen Indië voor het moederland over heeft en zooals de heer Van Helsdingen zeide, ook op loyale wijze ten uitvoer brengt.

Ik moet nog even spreken over het denkbeeld van den heer Van Helsdingen, waarop hij in tweeden termijn nader terugkwam, tot het verkrijgen van persoonlijk contact tusschen Opperbestuur en Indische Regeering.

Werd vroeger noodig geacht, dat de directeur van Economische Zaken naar Nederland ging voor persoonlijke besprekingen, à plus forte raison is thans die gedachte opnieuw naar voren gekomen, maar ik zou daaraan het volgende willen vastknoopen, wat ook de heer Ratu Langie al naar voren bracht. Het is niet genoeg, dat uit een zeer onverdachte bron als de Indische Regeering aan het moederland wordt mededeeld, welke nooden Indië thans doormaakt, maar daarnaast moet een deputatie, voornamelijk van Inheemschen, het Opperbestuur en de bevolking van Nederland, waaraan dit Opperbestuur door zijn faits et gestes gebonden is, kun-

(Directeur van Economische Zaken.)

nen overtuigen, dat niet alleen voor Nederland de tijden zeer zwaar zijn, maar dat in Indië de nood voor de Inheemsche bevolking uiterst nijpt, een feit, dat men naar mijn gevoel in het moederland nog niet heeft geconstateerd.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ditmaal zal ik, om eenige afwisseling te betrachten, maar beginnen met de kwestie van de wederzijdsche belangenbehartiging om dan met de contingentteering te eindigen. De Regeering is erkentelijk voor de waardeering, welke haar mededeelingen van hedenmorgen in het college hebben verwekt. Ik moge daaraan thans nog iets ter verduidelijking toevoegen.

Wij kunnen op het oogenblik dus spreken niet slechts over een toezegging van steun aan de cambricontingentteering, waarop van deze zijde zoo vaak is aangedrongen, maar ook over dien aan de ongebleekte goederen. Op dit belangrijke punt heb ik zoeven nog niet de speciale aandacht gevestigd. Het is nog niet te zeggen, hoe die steun van het moederland zal worden bewerkstelligd. Ik moet op dit punt nog vaag zijn, omdat wij de berichten terzake pas hebben ontvangen, maar ten aanzien van de toepassing hier kan ik thans reeds zeggen, dat de Regeering zal trachten dien steun integraal te doen ten goede komen aan de batikindustrie, die deze producten als grondstof gebruikt. Het is juist, dat wij hier niet te doen hebben met een steun van het moederland aan Indië, maar in feite met een steun van het moederland aan het moederland. Intusschen maakt dit de zaak voor ons niet minder belangrijk. Ik hoop op deze zaak, zooals de heer Weyer heeft gevraagd, later uitvoeriger te kunnen terugkomen.

Het tweede punt, dat hierbij de aandacht heeft getrokken en in tweeden termijn opnieuw werd besproken door de heeren Ratu Langie, Van Helsdingen en Kan, is de kwestie van, laat ik het maar zeggen, het zenden eener deputatie uit Indië naar Nederland. Er is opgemerkt, dat ik daarop niet ben ingegaan en dat is geenszins, omdat de aandacht van de Regeering hierop niet zoude zijn gevestigd, maar meer omdat ik op het oogenblik zeer bezwaarlijk — men zal dit begrijpen — daarop antwoord kan geven. Uiteraard zouden aan zoo'n deputatie gunstige zijden zijn verbonden, b.v. dit, dat men niet alleen uit regeeringskringen, maar ook direct uit de Indische samenleving zou worden ingelicht omtrent de toestanden in Indië. En misschien is het van ten minste even groot belang, dat heeren uit Indië eens zouden zien, dat inderdaad de toestand in het moederland zeer zorgwekkend is. Maar of een en ander practisch uitvoerbaar zal zijn betwijfel ik toch sterk en in hoeverre het zou moeten geschieden door het zenden van ambtenaren of particulieren, kan ik niet beoordeelen, omdat daaraan veel grooter moeilijkheden zijn verbonden, dan men zich zoo oppervlakkig zou voor oogen stellen.

Uiteraard kan ik den heer Kan toezeggen, dat deze zaak de aandacht der Regeering zal hebben.

(De heer Van Helsdingen: Krijgen wij dan ook een Nederlandsche deputatie hierheen?)

Mijnheer de Voorzitter! Mij dunkt, dat van die zijde er reeds flinke „aanloop” is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan nu enkele punten, die in tweeden termijn zijn aangeroerd, passeeren. De internationale situatie heeft uiteraard betekenis, maar ik geloof niet, dat het zin heeft bij een omljnd onderwerp als het onderhavige, daarop in te gaan.

De eenige concrete opmerking in tweeden termijn over dit onderwerp is afkomstig van den heer Kan. Ook de heer Soangkoepen is wel concreet geweest, doch nog niet zoo concreet, dat ik maar eenigszins kan overzien, wat hij bedoelde. Ik zal dan ook zijn ontboezeming over den gevilden inheemschen consument, die in een vuurrood kleed tot kardinaal werd verheven, maar verder buiten beschouwing laten. De zaak waarom het gaat, komt hierop neer. De vrees, dat de prijsverhooging tengevolge van de contingen-

(Voorzitter.)

teering van dien aard zal zijn, dat zij remmend zou gaan werken op het voortschrijden van het gebruik van kunstmest, speciaal in den bevolkingsvoedsellandbouw — de heer Ratu Langie had het in dit opzicht ook over de tabak — is niet gegrond; ik meen, dat wanneer de geachte leden de Handelingen van hedenochtend met de daarin vermelde cijfers nog eens nalezen, zij zullen zien, dat de druk van deze contingentteering dusdanig gering is, dat zij zelfs geen invloed kan hebben op het toenemen van het gebruik van kunstmeststoffen.

(De heer **Thamrin**: Maar de waarde van het geld is thans toch een geheel andere dan vóór de contingentteering.)

Dit is natuurlijk juist, doch als men ook de huidige waarde omslaat over de oogstvermeerdering, dan is het toch werkelijk zoo, dat die per kati rijst eenvoudig niet in cijfers zou zijn uit te drukken. Als men daarnaast dan den steun stelt, die door deze contingentteering aan de Nederlandsche industrie wordt verleend en in aanmerking neemt, dat door dezen maatregel verschillende fabrieken kunnen blijven werken, zal men zien, dat de gevolgen, aan die zijde bezien ook in cijfers uitgedrukt, zeer belangrijk zijn.

(De heer **Thamrin**: Maar voordat de oogst er is, moet toch het geld worden neergeteld om de kunstmeststoffen te kunnen koopen).

Inderdaad, maar de gevolgen van de verhooging zijn voor den inheemschen landbouw door den invloed der Regeering uitermate gering, en door de oogstvermeerdering wordt die verhooging vele tientallen — ik mag wel zeggen vele honderden — malen gecompenseerd. Ook deze contingentteering eischt natuurlijk een offer, maar dat offer is dan toch wel zeer gering.

(De heer **Roep**: Bovendien wordt de kunstmest aan de Inlandsche bevolking op crediet verstrekt.)

Ik onderschrijf deze opmerking. Ik voeg er nog aan toe, dat één punt wél in de schriftelijke stukken, doch in de openbare gedachtenwisseling niet tot uiting is gekomen.

Het is dit: wanneer wij voor onze kunstmest afhankelijk zouden worden van één bepaald invoerland, is het zeer waarschijnlijk, dat de bevolking althans de kunstmeststoffen, waarom het hier gaat, op den duur niet tegen denzelfden prijs zal kunnen betrekken. De hierbedoelde prijs is de Japansche prijs plus 26 cent, en wanneer Japan als invoerland hier een monopolistische positie zou hebben bereikt, is het onwaarschijnlijk te achten, dat een dergelijke kleine verhooging als thans heeft plaats gehad, maximaal zou zijn ten opzichte van de verhooging, die dan zou intreden, zonder de speciale regeling in samenwerking met den landbouwvoorlichtingsdienst.

De Voorzitter: Hiermede zijn de beraadslagingen over dit onderwerp beëindigd.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aantekening, dat de heeren Soangkoepen en Thamrin geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Voor zoover het zich thans laat aanzien, zal de volgende week geen vergadering behoeven te worden gehouden. De eerstvolgende vergadering zal vermoedelijk Dinsdag, 7 Januari 1936 of een der daarop volgende dagen plaats hebben.

Dit is dus de laatste vergadering van het jaar. Ik wensch U allen goede Kerstdagen, of een goede Lebaran-viering en een jaarwisseling, waarbij weliswaar veel leed en zorg wordt herdacht, maar toch ook teruggezien kan worden op veel reden tot dankbaarheid en waarbij steeds weer hoopvol en vertrouwend het nieuwe jaar wordt ingegaan.

De vergadering wordt te 11.30 uur v.m. gesloten.

(Voorzitter)	Leden
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>

(Voorzitter)	Leden
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>
<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>	<p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p> <p>De heer J. van der ...</p>

17de VERGADERING — DINSDAG 7 JANUARI 1936.

Ingekomen stukken.

17e VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 7 Januari 1936.

(Bijeenroepingsuur 9 uur voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging artikel 533 Wetboek van Strafrecht (Ond. 79). — Wijziging en aanvulling Reglement op het verleen van pensioen aan weduwen van niet-Europeesche burgerlijke ambtenaren (Ond. 84). — Nadere wijziging kina-uitvoerordonnantie (Ond. 85). — Invoerordonnantie elektrische gloeiperen (Ond. 96). — Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Motie-Thamrin betr. de prijzen van gloeilampen (Ond. 96, st. 4).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Pratosomodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Soeroso, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Hart.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Ratu Langie, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 21, 23, 24, 24, 24, 27 en 30 December 1935 Nos. 5, 5, 2, 3, 12, 1 en 9 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere verlenging van den werkingstermijn der ordonnanties nopens de terugzending van arbeiders (Ond. 97);
- b. een ontwerp-wet tot nadere wijziging en aanvulling van de Indische bedrijvenwet (Ond. 98);
- c. een ontwerp-besluit tot vaststelling van een aanvullende begrooting betreffende Afd. IV der begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1936 in verband met de instelling van de gouvernementen Sumatra, Borneo en Groot Oost (Ond. 94);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot instelling van de gouvernementen Sumatra, Borneo en Groot Oost (Ond. 95);
- e. een ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome gemeenschappen, op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 99);
- f. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van elektrische gloeiperen (Ond. 96);
- g. een vijftal ontwerp-ordonnanties betreffende de suiker (Ond. 100).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 30, 30 en 31 December 1935 Nos. 6, 8 en 3 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot tijdelijke beperking van den invoer van kunstmeststoffen (Ond. 89);
- b. de ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de ordonnantie op de loonbelasting voor de Vorstenlanden (Ond. 90);

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

c. de ordonnanties tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de opheffing van de regentschappen Karang-anjar, Batang en Poerwokerto (Ond. 78).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 17 December 1935 No. 38 tot wijziging van het interneringsbesluit van een 10-tal Chineesche ingezetenen.

4. Als voren van 17 December 1935 No. 44 houdende ontzegging aan Hadji Mahmoed Hasjim van het verblijf in eenige gewesten.

5. Als voren van 18 December 1935 No. 30 houdende benoeming van den Zeer Eerwaarden heer J. H. L. Teepe P. F. M. tot lid van de commissie voor de herziening van de kindernetwetgeving.

6. Als voren van 20 December 1935 No. 23 houdende vaststelling van een regeeringsverordening ter uitvoering van artikel 18a van het Toelatingsbesluit.

7. Als voren van 21 December 1935 No. 24 houdende o.a. eervolle ontheffing van W. Ch. Hardeman van de functie van voorzitter van de Bezoldigingscommissie en benoeming in zijn plaats van Mr. H. J. Spit.

8. Als voren van 26 December 1935 No. 1 betreffende regionale bezoldigingsregeling.

9. Als voren van 26 December 1935 No. 2 betreffende regionale bezoldigingsregeling voor de gewesten Menado, Timor en Molukken.

10. Als voren van 26 December 1935 No. 3 tot nadere wijziging en aanvulling van de H. B. B. L. 1934.

11. Als voren van 26 December 1935 No. 4 tot nadere wijziging van de H. B. B. L. 1934.

12. Als voren van 26 December 1935 No. 5 tot wijziging en aanvulling van het maandloonersreglement 1934 en het werkliedenreglement 1934.

13. Als voren van 28 December 1935 No. 1 tot wijziging en aanvulling van de bezoldigingsregeling Inlandsche schepelingen 1934.

14. Als voren van 28 December 1935 No. 2 tot nadere wijziging en aanvulling van de Militaire bezoldigingsregeling 1934.

15. Als voren van 28 December 1935 No. 6 bepalende dat het Koninklijk besluit van 18 December 1935 No. 23 tot nadere wijziging van de Volksraadpositieregeling 1926 zal worden bekend gemaakt door plaatsing in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

16. Als voren van 30 December 1935 No. 10 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor het treffen van voorzieningen ten behoeve van de Koninklijke Marine.

17. Als voren van 2 Januari 1936 No. 1 houdende wijziging van het interneringsbesluit van Mohamad Hatta en Soetan Sjahrir met dien verstande, dat hun de Banda-eilanden tot nieuw verblijf zijn aangewezen.

De sub 2 t/m 17 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over October 1935, aangeboden door de Generaal-Thesaurie.

2. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Brief van N. V. Singkep Tin Exploitatie Maatschappij van 19 December 1935 No. 6/32 ter aanbieding van een exemplaar van het jaarverslag van genoemde maatschappij over het boekjaar 1934—1935.

4. Brief van den Gouverneur van Oost-Java van 20 December 1935 No. C 32/7/24 ter aanbieding van een afschrift telegram aan den Gouverneur-Generaal betreffende de verbetering en de afwatering van Zuid-Toeloengagoeng.

17de VERGADERING — DINSDAG 7 JANUARI 1936.

Ingekomen stukken. — Wijziging artikel 533 Wetboek van Strafrecht (Ond. 79). — Wijziging en aanvulling Reglement op het verleen van pensioen van weduwen van niet-Europeesche burgerlijke ambtenaren (Ond. 84). — Nadere wijziging kina-uitvoerordonnantie (Ond. 85).

(Kerstens, Van Helsdingen.)

5. Brief van het Hoofdbestuur van „Onze Vloot” van 25 November 1935 ter aanbieding van een 62-tal exemplaren van de brochure: „Oordeel van eenige gezaghebbende gepensioneerde vlag- en hoofdofficieren van de Koninklijke Marine over de verdediging van Nederlandsch-Indië”.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende wijziging van artikel 533 van het Wetboek van Strafrecht. (Ond. 79.)

Het woord is aan den heer Kerstens, die het gevraagd heeft om eenige opmerkingen te maken, waarop hij van den Regeeringsgemachtigde geen antwoord verwacht; deze is dan ook niet uitgenoodigd aanwezig te zijn daar zich voor dit onderwerp geen andere sprekers hebben laten inschrijven.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even in het openbaar mijn erkentelijkheid betuigen voor deze ordonnantie, die ten doel heeft, de verspreiding van aanstootgevende prospecti doeltreffender te gaan. Er wordt thans, o.a. in Katholieken kring, bijzondere aandacht besteed aan een betere leiding en bescherming der rijpere jeugd. Het is een gelukkige omstandigheid, dat hiermee samenvalt een ernstiger bezinning der Overheid op haar speciale taak in deze. Ik dring echter aan op een krachtige toepassing van de verscherpte bepalingen. Wij weten allen, dat de exploitanten van pornografie in woord en beeld, graag knabbelen aan de grenzen tusschen hun gebied en dat der eerbaarheid. Niet zelden worden zij daarin aangemoedigd door een noodlottige z.g. liberaliteit van de zijde der pers en het publiek, die o, zoo bang zijn om in zaken als deze voor benepen en pietluttig door te gaan. Het zou mij niet verwonderen, indien ook de politie, onder den ban van deze z.g. ruimheid van opvatting, wel eens te lang aarzelde met ingrijpen.

Het lijkt mij daarom niet overbodig dat politie en justitie van de zijde der Overheid en der volksvertegenwoordiging een krachtige aansporing krijgen om door snel enforsch optreden de zoeven aangeduide grensjagers wat meer eerbied voor de betreffende wetten in te boezemen. Een beroep op de pers om aan dit optreden moreelen steun te verleen, schijnt thans goede kans te hebben, nu men algemeen ach en wee roept over het jeugdbederf, ook in Indië.

Ik zou tenslotte van deze gelegenheid gebruik willen maken om ook nog een ander verzoek te doen. Het behoort wel niet strikt tot de behandeling van de onderhavige wijziging van art. 533 W. v. S., maar het ligt wel op hetzelfde gebied.

Ik zou dan een krachtig beroep willen doen op de Regeering, dat Zij er bij de justitie op aandringt, afdoende maatregelen te nemen tegen zeker berucht dagboek, dat iedere week in eenige Indische dagbladen verschijnt. Men behoeft geen kieskauwer of pilaarbijter te zijn om in regelmatig terugkeerende passages van dat dagboek pornografie te onderscheiden, die juist voor grootere kinderen van uitgesproken zwoelen aard is in haar veelvuldige gemeene toespelingen. Ik ben van oordeel, dat een Overheid, die dergelijke lectuur in dagbladen ongemoeid laat, haar eigen prestige ernstig schaadt.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne het betoog van den heer Kerstens willen onderschrijven en eraan willen toevoegen, dat het op deze overwegingen is geweest, dat o.a. ik in de afdelingen een opmerking heb gemaakt, die in de laatste zinsnede van het Gedelegeerdenverslag is opgenomen, nl. deze:

(Voorzitter, Roep.)

„In overweging werd gegeven t.z.t. in ruimen kring aan de betrokken autoriteiten, voornamelijk aan de ambtenaren der politie, een rondschriven te doen uitgaan, waarin de wetswijziging te hunner kennis wordt gebracht”.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord daarop geantwoord, dat op de onderwerpelijke wetswijziging te gelegener tijd de aandacht van de ambtenaren der politie zal worden gevestigd.

Ik spreek de hoop uit, dat dit ter nadere kennis brengen van de ambtenaren der politie ook ten gevolge zal hebben, dat de naleving dezer bepalingen door het optreden der politie krachtiger zal worden gewaarborgd dan op het oogenblik het geval is, want aan dit optreden van politiezijde schort het thans.

De **Voorzitter**: Ik wil de opmerking maken, dat het nooit zeker is, van welken persoon de opmerkingen in het gedelegeerdenverslag zijn. Een bepaalde opmerking zou misschien door andere personen zijn gemaakt, indien een lid hun niet ware vóór geweest. Ook kan eenzelfde opmerking in beide secties gemaakt zijn.

De heer **Van Helsdingen**: Niettemin heb ik in dit geval die opmerking dan nog ook gemaakt.

De **Voorzitter**: Dat neemt niet weg, dat het niet wenselijk is, dat in het openbaar blijkt, welke persoon de een of andere opmerking, in het gedelegeerdenverslag voorkomende, heeft gemaakt.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot het tijdelijk buiten toepassing laten van artikel 6, eerste lid van het Reglement op het verleen van pensioen aan weduwen van niet-Europeesche burgerlijke ambtenaren (Staatsblad 1931 No. 473) en tot het aanbrengen in dat reglement van eenige in de praktijk wenschelijk gebleken wijzigingen en aanvullingen. (Ond. 84.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Kina-Uitvoer-ordonnantie (Ond. 85.)

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hieromtrent slechts een enkele opmerking te maken, die meer een vraag inhoudt, een suggestie zou men kunnen zeggen, dan dat zij zoo van belang is, dat de Regeeringsgemachtigde hierop direct zou moeten antwoorden. Dit is niet bepaald noodig al zou ik het op prijs stellen, indien dit mogelijk zou zijn.

Ik zou in verband met de wijziging van de Kina-uitvoer-ordonnantie der Regeering het volgende willen vragen, een vraag, die mij van planterszijde in den mond is gegeven.

Is het niet mogelijk een bepaling op te nemen, dat het kinine equivalent van op de Amsterdamsche markt als pharmaceutische bast verkochte kinabast niet in mindering behoeft te worden gebracht van het quantum uitgevoerde Zwakib.

In feite is er immers geen kinabast-restrictie maar een kinine-restrictie en uit de als pharmaceutische bast verkochte kinabast zal nooit kinine worden bereid, aangezien dit ten eenenmale niet loont. Daarvoor is de pharmaceutische bast met laag gehalte veel te duur. Zou men deze pharmaceutische bast hier

Nadere wijziging kina-uitvoerordonnantie (Ond. 85). — Invoerordonnantie elektrische gloeipen (Ond. 96).

(Directeur van Economische Zaken, Voorzitter, Thamrin). wellicht niet kunnen laten uitvoeren alsof er kinine uit zal worden bereid, dus bij den uitvoer dezer pharmaceutische bast de betrokken ondernemer debiteeren voor het kinine equivalent, maar hem weer crediteeren, zoodra aangetoond is, dat deze bast werkelijk als pharmaceutische bast is verkocht?

Zooals gezegd, behoeft ik geen direct antwoord op deze vraag, maar ik zou haar gaarne in de aandacht van den geachten Regeeringsgemachtigde willen aanbevelen.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte College zal niet verwachten, dat ik den geachten spreker onmiddellijk afdoend antwoord op deze vraag geef. Ik zal dit punt laten onderzoeken en misschien is het wel het allerbest, deze aangelegenheid verder te behandelen middels een brief aan U, Mijnheer de Voorzitter, zooals reeds meer gebeurd is en in dien brief nadere informaties te verstrekken.

Ik wil slechts even opmerken, dat het voorzover ik weet, inderdaad juist is, dat de pharmaceutische bast niet wordt gebezigd voor het fabriceren van kinine en dat inderdaad, voorzover mij bekend, het kininegehalte dezer bast daarvoor niet onvoldoende is. Het is dus een kwestie, die inderdaad overwogen kan worden, maar ik kan op dit moment hieromtrent geen positief antwoord geven, gelijk het geachte lid, de heer Roep, reeds begrepen heeft.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Onderwerp 96 (Invoerordonnantie elektrische gloeipen).

Zooals men weet, betreft het hier een termijnordonnantie met een vrij korten termijn van behandeling, terwijl blijkens den aanbiedingsbrief verlenging van dien termijn niet mogelijk is, zoodat, wanneer er een commissieonderzoek wordt gevraagd, dit vandaag zal moeten worden gehouden en de openbare behandeling dan op een van de volgende dagen, uiterlijk den 10en a.s. zal dienen plaats te vinden.

Ik meen dat, gezien het feit, dat wij al meer van dergelijke ontwerp-ordonnanties behandeld hebben, het commissieonderzoek thans wel achterwege zou kunnen blijven, maar mocht de vergadering een voorkeur voor commissieonderzoek alsnog kenbaar maken, dan heb ik daartegen geen bezwaar. Ik stel evenwel voor, tot rechtstreeksche openbare behandeling der ontwerp-ordonnantie over te gaan.

Het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van elektrische gloeipen. (Ond. 96.)

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Persoonlijk had ik gaarne gezien, dat wij nog meer tijd hadden gekregen om dit ontwerp te bestudeeren, doch bij raadpleging van mijne medeleden is mij gebleken, dat men in verband met den termijn van behandeling van meening was, dat dit ontwerp in rechtstreeksche behandeling kan worden genomen, hetgeen nu ook gebleken is uit de stemming, die zooveen daaromtrent is gehouden.

Mijnheer de Voorzitter! Ook dit contingentieeringsontwerp wordt gebaseerd op de motiveering, dat het voorgesteld

(Thamrin.)

wordt in het belang van de economische betrekkingen tusschen Nederland en Indië. Uit de reserveering van een bepaald percentage van den invoer van elektrische gloeilampen ten behoeve van Nederland en ook uit de toelichting daarop blijkt duidelijk, dat ook dit contingentieeringsontwerp een belangrijk economisch voordeel beteekent voor de Nederlandsche industrie.

Mijnheer de Voorzitter! Alle contingentieeringsmaatregelen, die hier naar voren zijn gebracht, ook die welke van een behoorlijke toelichting zijn voorzien, spreken van het treffen van contingentieeringsmaatregelen ter wille van de economische betrekkingen tusschen Nederland en Indië. Maar wanneer dit zoo is, had ik toch gaarne gezien dat de waardeering van de onderlinge economische verhoudingen niet eenzijdig door Nederland plaats vond, doch dat ook Indië, als direct betrokkene een aandeel in de zeggingschap had ter bepaling van de economische relaties, of ruilverhoudingen tusschen Nederland en Indië. Zooals het tot dusverre is geschied, worden de economische betrekkingen tusschen Nederland en Indië uitsluitend en eenzijdig door Nederland bepaald, met uitsluiting van een zeggingschap van de bevolking, of de vertegenwoordigers van alle bevolkingsgroepen in Indië, zoodat men dus, wanneer hier wordt gesproken van economische betrekkingen tusschen Nederland en Indië, dit dusdanig moet opvatten, dat deze economische relaties eenzijdig door Nederland worden bepaald. Ik geloof, dat aan die verhouding veel mankeert met betrekking tot de zeggingschap van Indië bij het bepalen van de onderlinge economische verhoudingen.

Mijnheer de Voorzitter! Zou men het tot op zekere hoogte ermede eens kunnen zijn, dat Nederland een zeker pré heeft betreffende de economische relaties tusschen Nederland en Indië, ik begrijp niet, welke rechten hier eigenlijk Amerika competeeren terzake van een bepaalde behandeling van voorkeur ten aanzien van dit gecontingenteerde artikel. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat de invoer van goedkope gloeilampen de verdringing tengevolge zal hebben van den invoer van gloeilampen van uit Nederland en Amerika en dat het, om deze verdringing tegen te gaan, gewenscht is contingentieeringsmaatregelen te treffen. Wanneer het echter gewenscht zou zijn om tot betere economische verhoudingen tusschen Indië en Amerika te komen, zou de eisch kunnen worden gesteld dat tegenover een economische concessie van Indië ten opzichte van Amerika ook een behoorlijke contraprestatie van Amerikaanse zijde komt te staan.

Een ander bezwaar tegen deze contingentieeringsmaatregelen is mijn bekende formeele bezwaar. Ik zal dit ten deze niet verder uitwerken; mijn standpunt is bekend, mijn bezwaar is, dat de essentiele regelingen betreffende deze contingentieering weder worden getroffen bij regeeringsverordening of door den directeur van Economische Zaken, terwijl deze regelingen mijns inziens in samenwerking met den Volksraad behoorden getroffen te worden, niet alleen wat betreft de formeele, maar ook wat aangaat de materiele zijde van de zaak.

Waar de Regeering echter Haar standpunt in dit opzicht blijft handhaven, doe ik thans het verzoek, in het vervolg bij de behandeling van contingentieeringsontwerpen de desbetreffende ontwerp-regeeringsverordeningen over te leggen, teneinde, zij het dan ook niet formeel, den Volksraad in de gelegenheid te stellen zijn opmerkingen hierover te plaatsen.

Thans tot de materie zelve overgaande, wil ik beginnen met de opmerking, dat goed en goedkoop licht een gemeenschapsbelang is en dat er dus naar gestreefd behoort te worden, dat overal hier te lande dat goede en goedkope licht verkrijgbaar is. Ik heb den indruk, dat ten aanzien van dit gewichtige gemeenschapsbelang niet de voortvarendheid is betracht, die wel wenschelijk is. Ik wil geen verwijt in een bepaalde richting plaatsen. Het is mij bekend, dat

17de VERGADERING — DINSDAG 7 JANUARI 1936.

Invoerordonnantie elektrische gloeiperen (Ond. 96).

(Thamrin.)

het Departement van Verkeer en Waterstaat voldoende initiatief in deze richting heeft getoond, maar ik heb ook kunnen constateeren, hoeveel moeite het heeft gekost, om aan den eisch, dat overal goed en goedkoop licht verkrijgbaar is, te voldoen. Nog altijd bestaat er een passieve tegenwerking van de lichtmaatschappijen om met hun tarieven voor kracht en licht de dalende tendenz van de inkomens te volgen.

Hetzelfde geldt min of meer ten aanzien van de gloeilampen, een noodzakelijk bestanddeel van de verlichting. Met kunst en vliegwerk heeft men getracht den invoer van goedkope gloeilampers onmogelijk te maken. Ik herinner eraan, dat er processen gaande waren en zijn op grond van het feit, dat, ik meen in 1932, gloeilampen werden ingevoerd, die belangrijk goedkoper waren dan de tot dan toe ingevoerde lampen. De vertegenwoordigers van Philips, Osram en Thungram hebben toen getracht den invoer van deze goedkope lampen te beletten, door zich te beroepen op een vermoeden van schending van Nederlandsche oetroomen. Ten gevolge van deze aanklacht zijn de lampen toen door de douane aangehouden, terwijl een langdurig proces wordt gevoerd, om na te gaan, of inderdaad oetroomschending heeft plaats gehad. Hangende het proces wordt de invoer van deze goedkope lampen echter belet, zoodat de bevolking jarenlang van deze goedkope gloeilampen verstoken is gebleven. Ik weet niet of het juist is wat men mij heeft verteld, maar de gang van zaken zou aldus zijn, dat op een enkele aanklacht van de vertegenwoordigers der Nederlandsche industrie de lampen zijn aangehouden door douane en politie, terwijl aan de tegenpartij werd overgelaten te bewijzen of al dan niet schending der oetroomen is voorgekomen. In ieder geval, hoe het zij, zooals gezegd, is door het aanhouden van de goedkope invoeren van gloeilampers de gemeenschap verstoken gebleven van het verkrijgen van goedkope lampen tot prijzen, die meer aanpassen aan den bestaanden levensstandaard der Indische gemeenschap.

Men heeft mij voorts verteld, dat de goedkoopste van die ingevoerde peren zoodanig is, dat, toen men bemerkte dat men hier met moeilijkheden te kampen zou krijgen met betrekking tot den directen invoer, de Japansche importeurs ertoe zijn overgegaan de lampen via Europa en Amerika te verzenden, de goederen aldaar in entrepôt op te slaan en daarna pas hier te lande in te klaren, waardoor men de belemmeringen zou hebben voorkomen, aan den directen invoer verbonden, terwijl ondanks den langen omweg via genoemde landen de lampen hier te lande nog tegen zoodanigen prijs konden worden verkocht, dat ze belangrijk goedkoper bleven dan tot dusverre de door de Nederlandsche en Duitsche industrie geleverde producten.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Hielden daardoor dan de oetroomschendingen op?)

Ik weet het niet, maar het schijnt dat daardoor de invoerbelemmeringen zijn verminderd, omdat men waarschijnlijk ten onrechte het oog gevestigd hield op het land van invoer en niet op de kwaliteit der artikelen. Wanneer men de connossemanten ziet, waaruit blijkt dat deze lampen afkomstig zijn van Europa of Amerika, schijnt de douane of de politie niet die argwaan te hebben gekoesterd als wanneer de lampen rechtstreeks waren ingevoerd uit Hongkong of Japan.

Hoe het zij, ik herhaal het onder voorbehoud van wat mij is verteld, dat men die lampen dezen heelen omweg heeft laten maken om hier te lande geen invoerbelemmeringen te hebben en ze desondanks nog goedkoper te kunnen leveren dan de lampen der evengenoemde industrieën. Wij hebben kunnen zien, dat ondanks alle belemmeringen de stroom, van invoeren der goedkope lampen niet is tegen te houden, en vandaar dan ook dit contingentteeringsontwerp. Deze contingentteering zal voor Philips, Osram en Tungram een economisch voordeel beteekenen waarbij van millioenen sprake

is en ik meen, dat wij recht hebben, juist door de concessie die wij aan die industrie doen door deze economische prestatie, op een minstens even groote economische prestatie hunnerzijds. Hiervan echter is in het ontwerp geen sprake.

Thans kom ik tot meer technische punten. In de Memorie van Toelichting is gezegd dat de Japansche lampen — ik duid ze gemakshalve maar zoo aan —, een grooter stroomverbruik hebben en sneller verslijten, dat ze ongeveer 25% meer verbruiken dan de niet-Japansche gloeilampen. Ik mis echter in de Memorie van Toelichting cijfers omtrent de prijzen waartegen de Japansche lampen verkrijgbaar worden gesteld en ook de exacte cijfers over het stroomverbruik, waardoor het mogelijk zou zijn uit te rekenen of ondanks die voorsprong of achtersprong, als ik het zoo noemen mag, van 25% der Japansche lampen, het gebruik dier lampen niet voordeeler is dan dat van het Philipsfabrikaat.

Wanneer men de prijzen, die in bijlage 1 der Memorie van Toelichting worden genoemd voor de elektrische rijwiel- en zaklantaarnlampen, als maatstaf neemt, ziet men, dat de prijzen, die door Japan worden aangelegd 75% goedkoper zijn dan de usantieel prijzen van de industrieën in andere landen. Als dat de maatstaf is ook voor andere gloeiperen, zouden, volgens Bartjes, de Japansche gloeilampers, zelfs wanneer ze 25% meer stroom verbruiken dan de andere lampen, toch nog altijd goedkoper zijn. In ieder geval mis ik de cijfers omtrent de prijzen, die berekend worden voor de Japansche gloeilampers.

Op blz. 6 (roneo) van de Memorie van Toelichting worden enkele voorwaarden opgesomd, welke een behoorlijke nakoming zouden moeten waarborgen van industrieele zijde ten aanzien van het verkrijgbaar stellen van goede en goedkope gloeilampers. Onder 2e lees ik:

„van de onder ten 1e bedoelde lampen tenminste de helft te doen bestaan uit goedkope lampen, die hoogstens tegen den prijs van f 0.35 per stuk behooren te worden verkrijgbaar gesteld”;

Ik zou de Regeering willen vragen hoe deze bepaling straks in de praktijk ten uitvoer zal worden gebracht; waarom gaat het hier slechts om „de helft”? Ik zou verder willen vragen hoe de Regeering het zal aanleggen om in de praktijk tot uiting te doen komen, dat deze lampen tegen den prijs van f 0.35 per stuk zullen worden verkocht en de andere helft tegen normale prijzen, en op welke wijze in de praktijk tot uitdrukking zal komen, welke lampen tegen 35 cent per stuk worden verkocht en welke niet.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat betreft een ander merk.)

It concludes hieruit, dat alleen de Eureka lampen tegen 35 cent per stuk behooren te worden verkocht en dat men de vrijheid heeft, den prijs van de andere Philips lampen naar goeddunken vast te stellen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: In de Memorie van Toelichting staat, dat de prijzen van de andere lampen moeten blijven zooals die thans zijn; ze zijn nog niet in prijs verhoogd).

Mijnheer de Voorzitter! Dat is weer een andere opmerking. Ik kom daarop straks nader terug. In ieder geval volgt uit de gecompliceerde omschrijving wél, dat alleen de Eureka lampen tegen den prijs van 35 cent zullen worden verkrijgbaar gesteld en dat de andere Philips lampen dus niet aan eenigen prijs gebonden zijn, ook al zijn ze in Watt-capaciteit gelijk.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Die lampen worden gebonden aan den prijs bij het begin der contingentteering.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ten aanzien van de bepaling, waarbij is voorgeschreven, dat de prijs van de Philips lampen niet verhoogd mag worden, de volgende opmerking willen maken. Welke basis wordt voor de Philips gloeiperen aangenomen: is het op basis van de prijzen in

(Thamrin.)

dit jaar, of in 1933, dan wel in 1929 of van welke prijzen ook? Heeft de Regeering de overtuiging, dat de prijzen, die straks zullen worden aangelegd en die in de toekomst als maatstaf zullen gelden voor de elektrische gloeiperen, niet méér dan een matige winstmarge zullen laten, zulks uithoofde van contra-prestatie voor de bescherming die thans wordt verleend? Ik mis elke voorwaarde hieromtrent en zou de toezegging willen ontvangen, dat op de prijzen van deze lampen een zoodanig toezicht zal worden uitgeoefend, dat men de gloeilampenindustrie als contra-prestatie een matige winst veroorlooft en haar niet in de gelegenheid steit, de prijzen te berekenen, die haar goeddunken. Ik weet niet of dit in de praktijk mogelijk is, gezien de ingewikkelde boekhouding, die de groot-industrieën er altijd op na houden, maar ik maak mij sterk, dat men, wanneer men er maar moeite voor doet, wel achter de juiste cijfers kan komen.

Er is nog een aanleiding om deze bepaling zoodanig te formuleeren dat men niet spreekt van niet-verhoogen, maar wél van verlaging der prijzen. Het is een oude waarheid en het wordt waarlijk vervelend haar op elke vergadering te herhalen, dat ons levensniveau zoozeer gedaald is, dat wij belangrijk goedkooper leven dan eenige jaren terug en daarom is het redelijk, dat de prijzen van de elektrische gloeiperen het levensniveau volgen, dat hier te lande thans geldt. Het niet verhoogen van de thans geldende prijzen is geen concessie van de industrie. Normaal zou zijn, het levensniveau volgende, dat er van verlaging sprake is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik had eigenlijk zoeven, systematisch tewerk gaande, op punt 3 willen komen, maar ik heb eerst punt 4 behandeld en kom nu op punt 3. In deze bepaling wordt gezegd dat Philips de noodige reclame moet maken om zijn artikel op de markt te krijgen. Dit is dan een bepaling die in het voordeel van de consumenten zou kunnen zijn. In elk geval is dit een zekere waarborg, dat Philips niet bij de pakken zal gaan neerzitten en het aan het toeval en het goede gesternte zal overlaten, hoeveel lampen er, steunende op de beschermde bepalingen, zullen worden verkocht. Maar bestaat er contrôle, dat Philips van zijn zijde een behoorlijke en effectieve reclame zal maken? Ik zou er ook ten aanzien hiervan op willen aandringen, dat er een behoorlijk toezicht wordt uitgeoefend, opdat deze firma niet met een enkele advertentie, eens per maand of eens per jaar haar artikelen aanprijst en er zich daardoor op kan beroepen, dat zij de noodige reclame heeft gemaakt; zij behoort een intensieve reclame te voeren, niet alleen in de Europeesche, maar ook in de Chineesche en Indonesische bladen.

(De heer Kan: U ijvert eigenlijk voor de bladen!)

Ik ijver voor de gemeenschap.

Wat dus dient te worden voorkomen, is, dat Philips, steunend op de bescherming van de Overheid, straks met de armen over elkaar de prijzen handhaaft of verhoogt en niet zelf werkzaam is om zijn goederen aan de gemeenschap af te zetten.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van punt 5, de technische bepaling, wil ik alleen de hoop uitspreken, dat aan deze technische eischen ook zal worden voldaan. Wat mij vooral opvalt bij deze positieve formulering van het moeten voldoen van de Philipslampen aan technische eischen, is de formulering in de zinsnede, dat het Centraal Electrisch Laboratorium nog niet in staat is zich uit te spreken over de kwaliteits-eischen van de goedkope lampen. Deze uitspraak doet mij eigenlijk dubieus staan tegenover de waarde van de formulering onder punt 5. De technische uitrusting en de competentie van onze diensten is toch wel zoodanig en vooral op het gebied der electriciteit, dat men bij wijze van spreken elken dag de kwaliteit van welk electrisch artikel ook kan ontleden.

(De heer Weyer: Daarvoor is tijd noodig!)

Zeker, maar de goedkope lampen zijn niet gisteren pas ingevoerd. Men heeft wel de gebreken van de Japansche lampen nauwkeurig opgesomd en men is zelfs tot een algemeene for-

muleering gekomen van 25% meer stroomverbruik en 25% meer slijtage, terwijl men ten aanzien van de Eureka-lampen nog niet tot een uitspraak is kunnen komen. Dit doet mij vermoeden dat deze lampen nog bepaalde gebreken hebben en dat men Philips in de gelegenheid wil stellen, deze op te sporen en te verbeteren, waardoor men voorloopig ontkomt aan een minder goed oordeel over de Eureka-lampen.

(De heer Kan: De heer Thamrin kan het weten!)

Het is een vermoeden en elk vermoeden kan weerlegd worden.

De voorwaarde onder 6e is mij eigenlijk te vaag.

Er staat:

„gedurende de contingentteering de Philipsgloeilampen hier te lande niet tegen hogere prijzen te verkoopen dan in andere landen onder overigens gelijke omstandigheden.”

Wat wil dit zeggen, Mijnheer de Voorzitter? Ik geloof, dat geen twee landen ter wereld onder gelijke omstandigheden verkeerden.

(De heer Hart: Wij kunnen aannemen, dat de prijzen naar evenredigheid overal vrijwel gelijk zullen zijn.)

Maar hoe? Ik wil een zoodanige visie hierop hebben, dat ik hierover een juist oordeel kan vellen. Als men zich bijv. baseert op den afstand der zeemijlen van Amsterdam of Rotterdam naar Indië, kan men niet juist oordeelen, omdat er geen enkel land is, dat op een gelijk aantal zeemijlen van Indië verwijderd ligt.

Verder zal ik gaarne vernemen wat onder „overigens gelijke omstandigheden” bedoeld wordt waar elk land verschillen oplevert ten aanzien van verkoopsvoorwaarden, de winstopvattingen, importeursverhoudingen en andere aan-gelegenheden?

Door een betere formulering van een en ander — want dit is zeer belangrijk voor de gemeenschap — moet men toch aan degenen, die hierover te oordeelen hebben, de overtuiging schenken, dat hier behoorlijk gewaakt wordt voor onze belangen. Ik ben dan ook met de gegeven formuleringen niet gerust, omdat men ze zoodanig kan stellen, dat men er dan ook letterlijk alles in kan lezen en er alles uit kan interpreteren, waardoor voor onze belangen niet gewaakt wordt, zooals hiervoor gewaakt behoort te worden.

Voorts wensch ik nog te bespreken de reserveering van 55% voor de Nederlandsche industrie. Ik zou willen vragen op grond waarvan deze 55% gereserveerd wordt? Als ik bijlage 3 der Memorie van Toelichting hierop nalees, zie ik dat in 1928 het Nederlandsche aandeel was 66,4%, in 1929 62% en in 1930 50,8%. Dit is dan voor alle mogelijke gloeilampen, omdat zooals de Memorie van Toelichting zegt, vóór 1932 geen specificatie is gemaakt van de verschillende categorieën van gloeiperen en deze onder één statistieknummer werden opgenomen, maar na 1931 zijn deze cijfers gesplitst opgegeven en bedroeg het percentage voor elektrische gloeiperen voor gewone verlichting voor Nederland in 1932 48,8, in 1933 42,3 en in 1934 51,9.

Ik zou gaarne van de Regeering beredeneerd willen vernemen, waarom het percentage voor Philips thans op 55 is gesteld, waar de drie zoo juist genoemde percentages hieromtrent geen aanwijzing geven, terwijl men, als men het gemiddelde hiervan neemt, op een veel lager percentage komt dan 55.

Tenslotte wil ik de Regeering mijn waardeering niet onthouden voor het feit, dat Zij hier opkomt voor het minder koopkrachtig deel der consumenten, waar het geldt de rijwiel- en zaklantaarnlampen. Waar de Regeering hier waardeering verdient, wil ik haar deze niet onthouden.

Eindelijk, Mijnheer de Voorzitter, zou ik nog een vraag willen stellen, die niet direct betrekking heeft op dit ontwerp, doch wel op de contingentteering in het algemeen. Ik zou n.l. gaarne van de Regeering vernemen, of het dagbladbericht, dat eenige dagen geleden is verschenen, juist is, dat in 1936

(Soangkoepon, Kan.)

geen belangrijke contingentieeringsmaatregelen verwacht worden.

Dit bericht was dusdanig in dit dagblad gesteld, dat het mij voor komen geïnspireerd te zijn van deskundige zijde. Daarom zou ik hieromtrent gaarne wat meer licht hebben.

Tenslotte nog de vraag aan den geachten Regeerings-gemachtigde, wanneer wij een nakoming van zijn toezegging kunnen verwachten ten aanzien van een overzicht over een aantal contingentieeringsmaatregelen, die totdusverre zijn genomen en de beginselen, die daaraan ten grondslag liggen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft geen zin meer lange vertoogen te doen ten opzichte van alle ontwerp-ordonnanties voor contingentieeringen en licentieeringen hier te lande. Het is beter aan de galg gesmeerd.

Daarom wil ik in dit verband slechts de volgende vraag tot de Regeering richten.

Is de Regeering er inderdaad van overtuigd, dat Japan in verhouding van de kwaliteit tot de betrekkelijke prijzen, zulke goedkoope minderwaardige gloeilampen hier te lande heeft ingevoerd, die onafwijsbaar nadeelen voor de consumenten medebrengen, en zoo ja, of Zij dan niet van oordeel is, dat het vriendelijker zou zijn, wanneer de Regeering eerst Japan waarschuwt, dat het alleen gloeilampen in deze gewesten mag invoeren, indien die lampen dezelfde kwaliteit bezitten als de Europeesche?

(De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Ik geloof niet, dat wij met vriendelijkheid zooveel kunnen opschieten.)

Japan heeft altijd bij de bepaling van de prijzen van zijn in deze gewesten in te voeren artikelen rekening gehouden met de draagkracht en de behoeften van de consumenten hier te lande en hiervoor behoort mijns inziens veeleer dankbaarheid te worden betoond dan het treffen van een maatregel tot beperking van den invoer.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel de heer Soangkoepon zoeven te berde bracht het spreekwoord van het smeren van boter aan de galg en het geen zin heeft vertoogen tegen contingentieeringen te laten hooren, heb ik in de eerste plaats het woord gevraagd om toch mede tot de Regeering te zeggen: Look at this picture and at the other. Aan den eenen kant hebben wij hier een bevoordeeling van het groote concern Philips, aan den anderen kant de gewilde verhooging van den prijs van gloeilampen, welke in de eerste plaats zwaar wordt gevoeld door de bevolking, die sedert eenigen tijd electrisch licht deelachtig is geworden en dus deze contingentieering aan den lijve of in haar beurs zal moeten voelen.

Het is echter minder juist, geloof ik, dat de heer Thamrin zoeven Amerika geheel wilde uitsluiten van de voordeelen van de contingentieering, waar nu pas Amerika ten behoeve van onze invoeren concessies heeft gedaan in een dergelijke mate, dat er zelfs in Amerika stemmen zijn opgegaan om zich daartegen te verzetten en om de wettigheid van de beslissing van de Amerikaansche Regeering door een gerechtshof te doen uitmaken.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van dit voorstel zou ik de Regeering willen vragen, of het nu wel juist gezien is, de taak op zich te nemen van de Philipsfabrieken zelf en op deze manier reclame te maken voor de elektrische gloeilampen van dat concern. De heer Thamrin heeft hier breedvoerig over gesproken en heeft uiteengezet, dat men toch moet nagaan, of het mindere stroomverbruik en het meerdere aantal uren van branden van de Philipslampen wel opweeren tegen den lagen prijs, waartegen men de lampen, vanuit andere landen afkomstig kan verkrijgen. Dit is inderdaad een factor van groote beteekenis, wil men werkelijk het eene voordeel tegen het andere goed afwegen.

Maar er zijn ten deze nog andere vragen. Waar de Regeering hier uiteen heeft gezet, dat het toch zoo voordeelig

(Kan, De Hoog.)

is en Zij daarom te eerder tot dezen maatregel is overgegaan, om Philipslampen te koopen in stede van Japanse lampen, ligt hierin een zekere toezegging, een zekere waarborg voor de volgende eventualiteiten. Ik kan mij n.l. voorstellen, dat de Japanse industrie ten deze vooruitgaat en ook in Japan een nieuwe uitvinding wordt gedaan, waardoor de levensduur, het stroomverbruik van de elektrische gloeilampen, uit Japan afkomstig, kunnen worden aangemerkt als zoo niet beter of economischer, dan toch gelijkwaardig te zijn aan die van de Philipslampen. Wat dan, Mijnheer de Voorzitter? Is Philips dan verplicht tot een prijsverlaging over te gaan?

Een andere vraag is deze. Wanneer ik een peer koop en zij blijkt binnen de door de Regeering vastgestelde minimumbranduren opgebruikt te zijn of zij blijkt niet te voldoen aan de eischen wat stroomverbruik e.d. betreft, heb ik dan het recht mij tot de Regeering te wenden, om een nieuwe peer te eischen? Ik geloof dan ook, dat de Regeering zich ten deze op glad ijs waagt.

De heer Thamrin heeft zoeven de vraag gesteld: Wat moet worden verstaan onder den eisch, dat Philips de lampen moet verkoopen tegen niet hoogere prijzen dan in andere landen onder overigens gelijke omstandigheden. Wordt hieronder verstaan, dat de prijzen zich hier te lande zullen bewegen op hetzelfde niveau als in landen, waar de munt zich op hetzelfde hooge niveau als de gulden bevindt, want ik geloof, dat in andere landen de prijs van de Philipslampen lager is dan hier te lande.

De heer Thamrin heeft gesproken over reclame en ik heb mij in dat verband laten ontvallen, dat de heer Thamrin eigenlijk voor de bladen sprak. Dat is natuurlijk in goeden zin bedoeld, want er is reclame noodig, om de bevolking te laten weten, wat zij koopt, welke visch zij in de knip heeft. Een dergelijke reclame zal de bevolking echter niet zoo gemakkelijk bereiken en ik zou, wanneer de Regeering werkelijk heil ziet in een deskundige voorlichting van de bevolking, welke lampen zij moet koopen, de vraag willen stellen, of het dan niet doelmatiger zou zijn reclameborden te plaatsen in de centra, waar de bevolking electriciteit voor verlichting gebruikt.

Nu ik mij toch op electrisch gebied beweeg, zij het mij vergund even af te wijken van het onderwerp, dat thans aan de orde is, voor het stellen van de volgende vraag.

Mij is medegedeeld, dat men ook de batterijen wil gaan contingentieeren en mij is ook verteld, dat een groot deel van de hier verkochte batterijen uit China afkomstig is. Wanneer dit werkelijk zoo is, wil ik toch wel een lans breken voor deze Chineesche batterijen. Ik zou willen verzoeken wel voor oogen te houden, wat ook den geachten Regeerings-gemachtigde overbekend is, dat wij billijkheidshalve geleidelijk aan den invoer uit China en den uitvoer naar China met elkaar in overeenstemming dienen te brengen.

Ik zal thans eindigen en ik verzoek den geachten Regeerings-gemachtigde, mij te willen antwoorden, of de consumenten van Philipslampen er inderdaad staat op kunnen maken, dat eventueel als reactie op een verbetering van de gloeilampen in Japan, Philips de prijzen van zijn lampen zal verlagen.

Verder zou ik de vraag willen stellen, of de consumenten uit de door de Regeering gestelde condities inderdaad de zekerheid kunnen putten, dat lampen, die in het gebruik niet aan de gestelde criteria blijken te voldoen, kunnen worden ingeruild.

Het moge van ondergeschikt belang zijn, doch in het belang der bevolking die de lampen gebruikt en geheel ondeskundig is, zal een dergelijke verklaring der Regeering een grooter aansporing zijn om Philips beter te doen zorgen voor de afgeleverde lampen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mijn rede willen beginnen met het constateeren van een feit n.l.

(De Hoog.)

dat men in deze zaal niet verder zal willen gaan met contingentteeringen dan strikt noodig is. In de eerste plaats wordt ons nu hier voorgelegd een contingentteering voor drie soorten lampen, die ik gemakshalve aanduid als lampen voor huisverlichting, voor automobielen en voor zaklantaarns e.d.

Allereerst enkele woorden over de lampen voor de huisverlichting. De Regeering heeft een heel betoog gehouden over het tenslotte nog niet zoo kwaad-af zijn van de consumenten met deze Eureka-lampen, doch ik ben het met den heer Thamrin eens — en zal mij nog positiever uiten dan hij deed — dat tenslotte de winst voor den consument maar zeer betrekkelijk is. Het is mij wel degelijk bekend, dat de Japansche peren een korteren levensduur hebben, maar daartegenover staat dat die nadeelige levensduur ruimschoots wordt goedgeemaakt door den veel lageren prijs. Nu kan de Regeering als een voordeel aanmerken dat de Philipslampen een langeren levensduur hebben, maar van groote beteekenis moet worden geacht het feit, dat in een maatschappij als waarin wij leven, waarin elke cent meetelt, de niet-koopkrachtige bevolking grijpt naar het goedkoopste product en den korteren levensduur op de tweede plaats stelt. Men neemt op den koop toe het feit, dat men minder lang die lampen kan gebruiken. Vooral in een tijd als deze is dit een feit, dat door de Regeering niet mag worden onderschat.

De Regeering stelt bij deze contingentteering iets reëls, nl. de bescherming van den Nederlandschen import. Nu zal ik mij niet begeven in een bespreking van de voordeelen der verschillende contingentteeringsmaatregelen ten voordeele der Nederlandsche industrie, maar wil volstaan met te constateeren, dat ook hier weer een creditpost voor Indië ten aanzien van Nederland is geschapen en dat ik hoop, dat straks duidelijk zal uitkomen dat wij behooren te worden schadeloos gesteld voor onze tegemoetkoming in deze.

Ik wil ook daarom niet vallen over de contingentteering van de peren voor huisverlichting en ben het ook heelemaal niet eens met den heer Kan, waar deze vraagt om een herziening indien in Japan een uitvinding mocht worden gedaan die de levensduur der peren uit dat land opvoert. Het gaat hier om het uitgangspunt en dat is: het geven van een plaats aan de Nederlandsche industrie op de Indische markt. Men kan alleen maar zeggen, dat, dit in het oog houdende, de argumenten van de Regeering omtrent den levensduur niet zoo sterk blijven gelden, want wanneer men de Nederlandsche industrie wil bevoordeelen voor een zeker deel onzer markt, houdt dat heelemaal geen verband met eventueele uitvindingen in de toekomst.

Ik sta daarom heel anders tegenover de zaak.

Ga ik dus accoord met deze kwestie van de peren voor huisverlichting, daarbij vooral vooropstellende, dat ik straks wel degelijk deze en andere creditposten in het oog zal houden bij uitwisseling van concessies, anders sta ik ten opzichte van het volgende punt, de contingentteering van peren voor automobiellampen. Men houde goed in het oog, dat in de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat men met de Japansche gloeiperen, die zooveel stroom verbruiken e.d., tenslotte duurder uitkomt. De Regeering zegt dan verder op pag. 5 (roneo):

„Door deze wel zeer sprekende omstandigheden werd de beslissing over deze aangelegenheid aanzienlijk vergemakkelijkt en mede met het oog hierop is de invoer van gloeiperen voor automobiellampen en gewone verlichtingslampen — dat zijn de huisverlichtingslampen — „in een contingentteering betrokken, waarbij aan de Nederlandsche industrie een aandeel in den invoer is toegekend, hetwelk overeenkomt met de positie, welke die industrie in het verleden in den import heeft ingenomen”.

Men moet dus op den voorgrond stellen, dat men ten aanzien van de autolampen óók de Nederlandsche industrie wil bevoordeelen, want wat het argument van het stroomver-

bruik voor automobiellampen betreft, Mijnheer de Voorzitter, men houde het mij ten goede, dat ik daaraan weinig waarde hecht. Ik voel vooral niet veel voor deze contingentteering, als men in aanmerking neemt, dat het hier niet gaat om het belang van den kleinen man; immers als men autolampen noodig heeft, en dus een automobiel bezit, is men toch op een iets hooger plan gekomen dan dat van den kleinen man, al wil ik hier rekening houden met taxi-ondernemingen e.d. Hier zal dus de consument wel degelijk onderscheid gaan maken tusschen de duurdere, maar langer levende lamp en de goedkoope Japansche lampen. Dit is iets, waarbij de Regeering heelemaal niet behoeft in te grijpen; hier zal de consument stellig zijn eigen voordeel weten. De Regeering behoeft hier dus in het geheel niet tot contingentteering over te gaan, tenzij men weer het Nederlandsche belang op den voorgrond wil stellen. Het gaat hier in de eerste plaats om het belang van de groote groep der consumenten en ik vraag mij af, of de contingentteering voor automobiellampen zoo dringend noodig is als voor de huisverlichtingslampen.

Ik kom thans tot de contingentteering voor de elektrische rijwiel- en zaklantaarnlampen. De Regeering zegt hierover, dat er zoo'n concurrentie is op de markt, dat Zij via de contingentteering wil komen tot saneeringsmaatregelen. Wij hebben hier dus een ander principe dan onder 1e en 2e. De Regeering heeft het hier over saneering en zegt, dat er een ongebreidelde concurrentie is; de Regeering schakelt hierbij zelfs de Nederlandsche industrie uitdrukkelijk uit. Wij krijgen hier dus een geheel ander beginsel ten aanzien van de contingentteering en wel de kwestie van de saneering, een tegemoetkoming aan de importeurs. Is het nu werkelijk zoo noodig, dat wij ten aanzien van den import overgaan tot contingentteering? Is het algemeene belang niet meer gebaat bij niet-contingenteering?

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Er is hier sprake van licentieering, en niet van contingentteering; dat is wat anders.)

Inderdaad is dat een ander beginsel, maar contingentteering en licentieering worden toch altijd in één adem genoemd? Maar is ook licentieering hier nu werkelijk zoo dringend noodig? Is het hier zoo dringend noodig de importeurs te beschermen? Ik wil er op wijzen, dat de Chineesche invoer — om in de richting van den heer Kan te gaan — zeer toegenomen is en dat een licentieering de natuurlijke ontwikkeling van de markt belet in plaats dat zij deze stimuleert. Ik zou de Regeering dus willen vragen: Is deze licentieering werkelijk noodig?

Ik kom thans tot enkele kleinere punten en wil dan voortborduren op hetgeen door den heer Thamrin is voorgebracht over de kwestie, die wij in de Memorie van Toelichting vinden op pag. 6 (roneo) onder ten 2e, nl.:

„van de onder ten 1e bedoelde lampen tenminste de helft te doen bestaan uit goedkoope lampen, die hoogstens tegen den prijs van f 0.35 per stuk behooren te worden verkrijgbaar gesteld;”

Dit punt vergelijkende met wat onder ten 5e staat nl.:

„zorg te dragen, dat de onder ten tweede bedoelde goedkoopere lampen van in vergelijking met de „normale” Philipslampen zeer bevredigende kwaliteit en energie verbruik zouden zijn;”

vraag ik mij af wat hier de praktijk zal zijn.

Maar wanneer de Eureka-lampen in kwaliteit bijna niet verschillen van de andere helft, de normaal Philipslamp, zal zich dan niet het geval voordoen dat de beter-gesitueerden zich eveneens wenden tot de Eureka-lampen? Waar blijft het verbruik van den kleinen man wanneer de beter-gesitueerden, die ze misschien bij honderdtallen kunnen koopen, zich op dezelfde lampen werpen?

De Regeering zegt in de Memorie van Toelichting, dat de Eureka-lampen een zeer behoorlijke verhouding hebben tot

(Van Helsdingen.)

de normaal Philips-lampen; voor de helft moeten de lampen goedkope lampen zijn en voor de andere helft de normaal-lampen. Dat betekent dat ieder zich zal werpen op de goedkope lampen en dat de kleine vernemen daardoor in het gedrang zal komen. Ik zou gaarne vernemen, hoe de Regeering deze moeilijkheid — want dat is het — denkt te ondervangen.

De strekking van mijn betoog is dus dat ik ten aanzien van punt 1 met de Regeering wil meegaan, maar ten aanzien van punt 2 en vooral van punt 3, de zaklantaarns, gaarne van de Regeering zou willen vernemen, waarom Zij contingentieering of licentieering noodzakelijk acht, terwijl ik tevens de praktische oplossing van de punten 2 en 5 zou willen vernemen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Bij de bestudeering van de stukken is mij een merkwaardig verschil opgevallen ten aanzien van de toelichting behorende bij de invoerverordening, en de Memorie van Toelichting. Wanneer ik de eerstgenoemde toelichting naga, lees ik dat de Regeering de contingentieering als volgt motiveert:

„Het is daarom noodzakelijk gebleken van Overheidswege maatregelen te treffen, teneinde de consumenten, die zich hierin zelf geen inzicht kunnen vormen, tegen het gebruik van oneconomische lampen te beschermen en de voorziening in de behoefte aan gloeiperen te handhaven op een peil, hetwelk zich aanpast aan de tegenwoordige verlichtingstechniek”.

Hier dus zeer sterk tot uiting een roerende zorg voor de beurs der consumenten, een strijd tegen minderwaardige gloeiperen en tegen oneconomische voorziening in de behoefte aan gloeiperen. In de tweede plaats komt in hetgeen aan deze zinsnede voorafgaat nog een ander motief naar voren: zorg voor het belang van het elektrische licht-nu is Nederland sch-Indië.

Nu is dit motief mij niet geheel duidelijk; ik begrijp de bedoeling daarvan niet. Ligt hierin opgesloten dat er een zekere vrees bestaat dat geen voldoende elektrische stroom geproduceerd wordt?

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Neen.)

Dat is dus niet de bedoeling. Is het dan de vrees, dat een geregelde uitbreiding van het net zal worden belemmerd door het verkrijgbaar stellen van goedkope, doch minderwaardige gloeiperen? Dan ga ik mede met den heer De Hoog, die opmerkte dat het gebruik van minderwaardige gloeiperen eerder geschikt zal zijn om het gebruik van elektrischen stroom te bevorderen dan het tegen te gaan. Als middel om dit twee-ledig doel te bereiken beveelt de Regeering aan:

„..... aan de Nederlandsche industrie van gloeilampen, welke aan de spits van de huidige verlichtingstechniek staat, een aandeel in den invoer van de gloeiperen te waarborgen, waardoor tevens de Nederlandsche belang bij den import van gloeiperen hier te lande in belangrijke mate worden gediend”.

en uit die overweging wordt aan de Nederlandsche industrie 55% van den invoer gegarandeerd.

Gaat men nu de voorliggende Memorie van Toelichting na, dan is de zaak in eens heelemaal omgedraaid; dan is het doel een geheel ander. Dan staat niet op den voorgrond de roerende zorg voor den consument en de zorg voor de uitbreiding van het lichtnet, maar — zooals de Regeering het noemt — de economische samenwerking met Nederland en dus de steunverleening aan de Nederlandsche industrie.

Dat komt wel heel duidelijk uit. Men hoeft er de Memorie van Toelichting maar op na te slaan om te zien, dat dit het doel is. Wat vroeger doel was, wordt nu echter nevenargument voor de contingentieering ten behoeve van de Nederlandsche industrie. Dit blijkt uit de zinsnede in de Memorie van Toelichting:

„Hiertoe is te eerder overgegaan, omdat de hier te lande nieuw ingevoerde gloeilampen voor het overgrote

deel van zoodanige kwaliteit waren, dat het prijsverschil met dat van andere meerwaardige lampen den consumenten slechts in schijn voordeel, doch in werkelijkheid bepaaldelijk nadeel opleverde”.

Dit is dus niet meer de doelstelling, maar een krachtiger argument, een meer aanvaardbaar maken van den aan Nederland verleenden steun. Maar men voelt wel, dat hier een heele omzetting van de redeneering heeft plaats gehad en laat ik het er maar dadelijk bij zeggen, zooals het thans in de Memorie van Toelichting staat, komt het mij veel reëler voor, n.l. het belang van de Nederlandsche industrie en de economische samenwerking staan hier voorop en de motiveering in de Memorie van Toelichting op de invoerverordening 1935 komt mij uit dien hoofde minder juist voor. Wat hier wordt gezegd, is meer in overeenstemming met de werkelijkheid.

De Regeering heeft dus haar steun aan de Nederlandsche industrie willen verleen, doch heeft hieraan dadelijk verschillende voorwaarden verbonden ten behoeve van den consument. Ik wil de Regeering gaarne hulde brengen voor het feit, dat Zij bij deze steunverleening voortdurend oog heeft gehad voor de belangen van den Indischen consument.

Ik zal niet zooals mijn geacht medelid, de heer Thamrin, heeft gedaan, al die verschillende voorwaarden achtereenvolgens behandelen. Veel van hetgeen hij dienaangaande heeft gezegd, kan ik onderschrijven. Ik wil echter even de aandacht vragen voor punt 5e. Dit punt zegt:

„zorg te dragen, dat de onder ten tweede bedoelde goedkoopere lampen van in vergelijking met de „normale” Philipslampen zeer bevredigende kwaliteit en energieverbruik zouden zijn”.

Nu was natuurlijk te verwachten, dat wij belang zouden stellen in het resultaat van deze waarborg en de Regeering heeft ditzelfde verstaan en heeft in de Memorie van Toelichting ook gezegd, dat ten aanzien van de door Philips in den handel gebrachte goedkoopere Eureka-gloeilampen aan het centraal elektrische laboratorium periodiek zal worden nagegaan of de goedkoopere lampen aan de gestelde kwaliteitseischen voldoen. Het spijt mij, dat de Regeering nu komt met de conclusie, dat dit onderzoek nog te kort loopt om ten deze een definitieve uitspraak te kunnen doen. De Regeering had hieraan toe kunnen voegen, of voor zoover die steekproeven zijn gehouden, deze gunstig of ongunstig voor de goedkoopere lampen zijn uitgevallen. Ik heb nog kort geleden van een deskundige gehoord, dat deze goedkope lampen een groote failure zouden zijn en volstrekt niet voldoen aan de kwaliteitseischen. Misschien is er dus aanleiding voor de vraag en voor het vermoeden, dat ook de heer Thamrin reeds heeft geopperd, of deze voorwaarde niet Philips zoover tegemoetkomt, dat haar nog eenigen tijd wordt gelaten om de goedkoopere lampen alsnog te verbeteren of op peil te brengen.

Maar ik heb mij verder afgevraagd, waarom aan Philips die eisch is gesteld om een nieuwe goedkope lamp op de markt te brengen en waarom niet de eisch is gesteld, dat de prijzen belangrijk behooren te worden verlaagd, nu het blijkt — ook die gegevens werden mij verstrekt en de Regeering zal hiervan ook niet onkundig zijn — dat deze Philipslampen van dezelfde kwaliteit als hier worden ingevoerd, in andere landen tegen belangrijk lagere prijzen worden verkocht; in Japan, in Amerika en elders zijn Philipslampen van deze kwaliteit op de markt tegen een belangrijk lageren prijs verkrijgbaar.

(De heer Kan: Dat komt door onzen hoogerden gulden.)

Dat heeft hiermede niets te maken, want de gelden, die in de landen met goedkoopere munteenheid worden ontvangen, moeten worden omgezet in guldens voor Philips en dus zal Philips vanzelf het verlies eventueel ook hebben te dragen.

(De heer Kan: Dat is een misverstand.)

Invoerordonnantie elektrische gloeilampen (Ond. 96). — Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Van Helsdingen.)

Mijnheer de Voorzitter! Het feit heeft zich voorgedaan, dat maatschappijen hier te lande elders in Zuid-Amerika grootte partijen van deze zelfde Philipsperen hebben ingekocht en dan — en nu kom ik eenigszins in de lijn van het betoog van den heer Thamrin — diezelfde lampen via Nederland hier in Indië hebben ingevoerd en dan — niettegenstaande dubbele vracht en invoerrechten — nog goedkoper uit waren.

Toen een andere lichtmaatschappij in — ik meen — Zuid-Amerika plotseling een grooten voorraad gloeilampen wilde inslaan, begon men lout te ruiken en heeft men onderzocht, wie dat was en toen het bleek, dat het een lichtmaatschappij was, heeft men gezegd: neen, daaraan zullen we niet leveren.

Waar het dus mogelijk blijkt, dat dezelfde gloeilampen, van dezelfde kwaliteit elders tegen veel goedkoperen prijs worden verhandeld, zou ik de Regeering willen vragen, waarom niet de eisch wordt gesteld, dat tegen denzelfden prijs, die elders wordt betaald, de lampen ook in Indië zullen worden beschikbaar gesteld. En voorts, zou ik willen vragen — dit betreft de 6e verplichting als voorwaarde voor de onderwerpelijke contingentieering aan de Nederlandsche industrie opgelegd, een punt, waarop het geachte lid, de heer Thamrin al opmerkzaam gemaakt heeft — wat voor waarborgen hebben wij, dat de Philips gloeilampen hier te lande gedurende de contingentieering niet tegen hogere prijzen worden verkocht dan in andere landen onder overigens gelijke omstandigheden?

(De heer Thamrin: Maar dan valt U mij toch bij? Waarom zegt U dan, dat U „eenigszins” in mijn lijn komt?)

Wanneer de heer Thamrin dat zoo gaarne ziet, dan wil ik wel zeggen, dat ik den heer Thamrin daarin bijval.

Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier dus niet eens over — in zooverre val ik dan den heer Thamrin af — andere lampen, doch ik heb hier over dezelfde soort Philipslampen gehad, die elders goedkoper verkocht worden dan ze hier in Indië worden ingevoerd.

Doch er is ten deze nog iets anders! In de geheele Memorie van Toelichting wordt door de Regeering voortdurend gewezen op de minderwaardige Japanse producten. Doch de Amerikaanse producten zijn toch niet van zoodanige minderwaardige kwaliteit? En wanneer ik dan — waar ik dezer dagen daaromtrent een staatje ontving — de prijzen vergelijk, waarvoor bijna gelijkwaardige Amerikaanse lampen hier te lande kunnen worden verkregen met die van de Philipslampen, dan krijg ik de volgende zeer verrassende prijzen voor mij. Ik constateer dan, dat Amerikaanse lampen van 100 Watt tegen importeursprijs — waarin dus de invoerrechten zijn begrepen — van 20 cent per stuk verkrijgbaar zijn, terwijl de Philipslampen tegen f 1.45 verkrijgbaar zijn. De Amerikaanse lampen van 60 Watt zijn verkrijgbaar tegen 15 cent, terwijl die lampen van Philips 90 cent kosten.

(De heer Kerstens: Zijn het dollarenten?)

Neen, gewone Hollandsche centen. Amerikaanse lampen van 25 Watt kosten 15 cent en Philipslampen van de zelfde sterkte 45 cent. Ik wijs hierbij bovendien op het aanmerkelijke verschil, dat de peren van 60 Watt en 25 Watt bij Philips een verschil geven, liggende tusschen 90 cent en 45 cent — dus eventjes van 50% — terwijl bij de Amerikaanse lampen geen verschil in prijs ten deze valt te bespeuren tusschen de lampen van 60 Watt en 25 Watt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag mij dus af, of het dan niet volkomen gerechtvaardigd is, dat aan de Philipsfabrieken de eisch wordt gesteld dat zij niet een minderwaardige normale lamp maken, doch dat zij die zelfde normale lamp, die op het oogenblik tegen de genoemde hooge prijzen hier te lande wordt verkocht, tegen belangrijk lagere prijzen, die meer overeenstemmen met de prijzen van de Amerikaanse lampen — die ook vrijwel gelijkwaardig zijn aan de Philipslampen — hier invoeren.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

De Voorzitter: Verlangt nog een van de leden het woord? Zoo niet, verlangt dan wellicht de Regeeringsgemachtigde eenigen tijd van beraad voor zijn antwoord?

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan schors ik voorloopig de behandeling van dit onderwerp.

Aan de orde is de behandeling van het tweede rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Bagei 18 April 1934 van Appin (marga Girsang), inzake het hem als adathoofd verleend ontslag.

Regeeringsbrief van 14 December 1934 No. 2997/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien gedeeltelijk aan adressants wenschen kan worden tegemoetgekomen, en de commissie overigens met het standpunt der Regeering kan instemmen, stelt zij voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Bandjermasin 27 November 1934 van A. Djimat, om schadeloosstelling wegens het verlorengaan van een hem per postwissel toegezonden geldsom.

Regeeringsbrief van 21 Juni 1935 No. 1499/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor, onder mededeeling aan de Regeering:

1e. dat adressant in overweging is gegeven zich met het desbetreffend verzoek tot Haar te wenden;

2e. dat het billijk wordt geacht adressant schadeloos te stellen, waar verpakking in een Gouvernements postzak toch wel aansprakelijkheid meebrengt,

ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Ngalipaeng 20 April 1935 van Albertus Laihad om gratieverleening aan A. D. Laihad.

Regeeringsbrieven van 8 Juni 1935 No. 1396/A en 16 Augustus 1935 No. 2009/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Muntok 17 April 1935 van Abdulhadi om toekenning van pensioen.

Regeeringsbrief van 17 Augustus 1935 No. 2022/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Soekamiskin 7 Maart 1932 van C. A. J. van den Berg, houdende klachten over schending en verkeerde toepassing van wettelijke bepalingen bij zijn veroordeeling.

Regeeringsbrief van 21 Augustus 1935 No. 2040/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17de VERGADERING — DINSDAG 7 JANUARI 1936.

Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Invoerordonnantie elektrische gloeiperen (Ond. 96).

(Voorzitter commissie verzoekschriften.)

6. Verzoeken, gedagteekend Kotanegara 3 Juli 1934 en 9 Januari 1935 van Raden Saidi houdende bezwaren tegen een bij het sluiten van het huwelijk van zijn zoon gevorderde adatheffing.

Regeringsbrief van 23 Augustus 1935 No. 2060/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, ongedagteekend van vrouwe Hadji Keja, houdende bezwaren tegen den openbaren verkoop van haar bezittingen.

Regeringsbrief van 18 September 1935 No. 2270/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Kampong Goeroekinajan (Lingga, Karolanden) 20 Februari 1935, van Si Djampal, betreffende zijn ontslag als penghoeloe.

Regeringsbrief van 2 October 1935 No. 2394/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Modjokerto 11 Januari 1934 van K. Prajitnokoesoemo om toekenning van een schade-loosstelling en herplaatsing.

Regeringsbrief van 2 October 1935 No. 2398/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Onder aanteekening dat ten deele aan adressants verzoek is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 7 Juni 1935 van Ir. H. P. Hymans van Anrooy, om positieverbetering.

Regeringsbrief van 9 October 1935 No. 2457a/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Kadipaten Juni 1935 van Roesih en Karni om toestemming tot het gebruik van erf-pachtgronden.

Regeringsbrief van 15 October 1935 No. 2510/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie voor de Verzoekschriften wenscht met het oog op verschillende technische moeilijkheden, die zouden kunnen ontstaan, haar conclusie betreffende het tweede verzoekschrift onder 2e te wijzigen in:

„2e. dat het onder de gegeven omstandigheden billijk wordt geacht adressant schadeloos te stellen.”

(Voorzitter, Directeur van Economische Zaken.)

De **Voorzitter**: De conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften betreffende het tweede verzoekschrift is dus gewijzigd als zoeven door den Voorzitter dezer Commissie is aangegeven.

De conclusies van de Commissie voor de Verzoekschriften ten aanzien van de verzoekschriften 1 t/m 11 — de conclusie ten aanzien van verzoekschrift 2 als bij monde van den Voorzitter der Commissie gewijzigd — worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.19 uur v.m. geschorst en te 11.46 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de hervatting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van elektrische gloeiperen. (Ond. 96.)

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van dit ontwerp hebben verschillende leden hun licht laten schijnen op de verhouding van Nederlandsch-Indië tot het moederland. Dit punt is in het college in de laatste anderhalf jaar reeds *ettelijke malen* behandeld en wat daarover zoo al is gezegd is zeker, zooals reeds eerder gezegd, aan de Regeering niet voorbijgegaan en ook aan het Opperbestuur geregeld doorgegeven. Ook thans wederom kwam bij verschillende sprekers, van verschillende richting, tot uiting, dat Nederlandsch-Indië voortdurend offers brengt ten bate van Nederland en dat de diensten van Nederland daarmede, niet in overeenstemming zijn: om het eenigszins populair uit te drukken: dat Indië eigenlijk met de gebakken gloeiperen zit.

Het heeft weinig zin na hetgeen hieromtrent al enige keeren is te berde gebracht, daarop thans opnieuw in te gaan. Ik heb bij de behandeling van het vorige contingententeerings-ontwerp nu nog pas enkele weken geleden al gezegd, dat deze zaak voortdurend de aandacht heeft en ik heb toen zelfs enkele mededeelingen kunnen toevoegen aan hetgeen eerder is gezegd. Het zal begrijpelijk zijn, dat ik daaraan op het oogenblik niets kan toevoegen, alleen, dat nader bevestiging daarvan is ontvangen, zoodat ik hoop dat binnenkort daarvan zakelijke resultaten van kunnen worden naar voren gebracht.

Ik zal dus op dit moment niet meer trachten op te sommen hetgeen Nederland dan wel voor Indië heeft *gedaan*, daar dit slechts een herhaling zou zijn van wat reeds meer-malen is gezegd.

Nog een enkele mededeeling vooraf aan den heer Van Helsdingen, die constateerde dat er een verschil in uitgangspunt is tusschen de toelichting van de oorspronkelijke regeringsverordening en de oorspronkelijke regeling van toelichting. Inderdaad is dat juist, in zoverre dat het accent in de memorie van toelichting anders is gelegd dan in de toelichting van de oorspronkelijke regeringsverordening. Bij al deze zaken is de politiek van wederzijdsche belangenbehartiging meer dan tevoren op den voorgrond gekomen en nu leek het de Regeering hier inderdaad juist om datgene, wat daadwerkelijk eigenlijk het hoofdarument is, de contingententeering ten behoeve van het moederland, ook voorop te stellen en dit met de meeste duidelijkheid naar voren te brengen.

Ik kom tot den heer Thamrin, die sprak over een steun aan Amerika, die door deze contingententeering zou zijn verleend. Hier is een misverstand in het spel. Bij de samenvatting van statistische gegevens in de Memorie van Toelichting is het terugdringen van Europa en Amerika in de cijfers samengevat en daarop volgt het betoog, dat hier de Europeesche, speciaal de Nederlandsche industrie, moet worden geholpen; dit beteekent echter niet dat bij de contingententeering een quotum aan Amerika zou zijn gegeven. Iets anders is dat,

(Directeur van Economische Zaken.)

zooals bij de huidige bilaterale handelsverdragen te doen gebruikelijk is en zooals ook is geschied bij het laatste handelsverdrag, hetgeen de heer Kan nog even aanroerde: Amerika een z.g. full share heeft gekregen, dus geen extra, maar een gewoon evenredig aandeel.

(De heer Thamrin: Ook voor die hoeveelheid?)

In het algemeen komt het hierop neer, dat een evenredig aandeel wordt toegekend overeenkomend met het percentage van den invoer in een bepaald basisjaar. Dat is een conditie, die in het algemeen wordt gesteld.

(De Thamrin: Is dat dan geen steun?)

Men kan het in zooverre steun noemen, dat men maatregelen neemt tegen een verderen terugloop. Als men ziet, wat Amerika op het gebied van de uitvoerrechten daartegenover heeft gesteld kan die steun zeker niet onredelijk worden geacht.

De heer De Hoog stelt voorop, dat de Regeering evenmin als de Volksraad gesteld kan zijn op deze contingentteering. Ik heb reeds menigmaal betoogd, en ik herhaal het thans, dat de Regeering niet kan zeggen, — ik beëindig hiermede de vergelijkingen op dit gebied —, dat deze gloeiperen naar méér smaken.

Ik kom thans tot de verschillende sprekers en in de eerste plaats tot de concrete opmerkingen van den heer Thamrin, die een formeel bezwaar heeft gemaakt naast andere formeele bezwaren, die hij reeds eerder ten opzichte van de contingentteeringen te berde heeft gebracht, een bezwaar, dat in langen tijd niet in dezen Raad naar voren is gebracht, n.l. de wensch tot overlegging der ontwerp-Regeeringsverordeningen. Het is hem echter bekend, dat de Regeering daartegen principieel en wel in het algemeen, dus niet alleen bij een contingentteering als deze, bezwaar heeft. De Regeering heeft er bezwaar tegen, dat de concrete uitvoeringsvoorschriften, die de Indische Staatsregeling aan Haar overlaat, in discussie worden gebracht. Bij de contingentteeringsmaatregelen, berustend op nieuwe ontwerp-ordonnanties heeft dit overigens minder beteekenis, omdat dergelijke contingentteeringen altijd zijn gebaseerd op een geldende verordening en indien daarin wijzigingen van eenige beteekenis worden gebracht, zij altijd in behandeling komen in den Volksraad middels de Memorie van Toelichting, de Memorie van Antwoord en de mondelinge behandeling. Dus juist ten aanzien van de contingentteeringen is naar mijn meening het bezwaar, dat de heer Thamrin gevoelt, dat men niet zou weten, wat er feitelijk gebeurt, van veel minder beteekenis dan bij vele andere onderwerpen.

Ik kom thans tot de kwestie der Philips-octrooien. Het geachte lid heeft mij reeds bij een andere gelegenheid gewaarschuwd om niet te „grasduinen” op het terrein van een anderen Regeeringsgemachtigde, doch thans noopt hijzelf nog te komen op het gebied van mijn ambtgenoot van Justitie. Ik ben dus zeer kort, ook omdat de details der zaak mij niet bekend zijn. Ik weet wel dat het bepaald onjuist is, te zeggen, dat hier een stelsel is toegepast, teneinde Japansche lampen zoolang mogelijk aan deze samenleving te onthouden. Hier kon het Philips-concern aan de hand van de wet bescherming eischen, en de Regeering kon in redelijkheid die bescherming onmogelijk weigeren, omdat inderdaad vermoeden bestond van ernstige overtreding van het octrooi. Het Philips-concern kon in de bedoelde gevallen eischen, dat binnenkomende goederen waarvan op redelijke gronden kon worden aangenomen, dat de invoer met wetschending geschiedde, werden aangehouden. Ik moet ter wille van de redelijkheid hieraan toevoegen, dat het Philips-concern een wereldinstelling is, die de octrooien op zijn in zijn schitterende laboratoria gedane uitvindingen ten koste van zeer groote bedragen heeft verkregen en daardoor de verlichtingstechniek ten zeerste heeft gediend. Het zou daarom niet aangaan, dat aan hetzelfde de daarvoor bij de wet voorziene bescherming werd geweigerd.

Ik geloof, dat de heer Thamrin een weinig onredelijk tegenover de Regeering is, als hij Haar in dit verband

gemis aan voortvarendheid verwijt: hij wijst erop, dat er hard is gestreden om de tarieven omlaag te brengen en aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden doch dat de Regeering in dien strijd om goed en goedkoop licht, voorzover dat tot uiting komt in den prijs der lampen, weinig actief en diligent is geweest. Het geachte lid heeft in dit verband gesproken, meen ik, van het met kunst- en vliegwerk eenige voorwaarden stellen. Ik geloof, dat de heer Thamrin hierin onbillijk is geweest; als hij wist, wat hieraan is voorafgegaan en hoe deze voorwaarden niet alleen zijn gesteld, doch ook zijn verscherpt en nagereden, dan zou hij het verwijt van gemis aan voortvarendheid bij de Regeering zeker niet hebben uitgesproken.

De heer Thamrin heeft in dit vrband nog een andere vraag gesteld, n.l. of het wel juist is, zooals de Regeering beweert, dat de consument er zooveel beter aan toe is met duurere lampen met een hoogere stroomsterkte en langeren brandduur dan wanneer hij de goedkoopere Japansche lampen kan kopen die misschien na een paar honderd uren doorbranden. Ik wil in dit verband op drie punten wijzen. Men heeft slechts gesproken over den brandduur van deze lampen, maar er zijn hier drie afzonderlijke factoren in het geding. In de eerste plaats geven goedkoopere lampen veelal minder lichtsterkte dan er op staat aangegeven; dat is niet maar een veronderstelling, het is bepaald geconstateerd. In de tweede plaats is het stroomverbruik aanzienlijk grooter, dan voor de goede lampen, n.l. 25%. Dit laatste maakt nu wel geen verschil uit in streken, waar men per lichtpunt betaalt, maar in de vele gebieden waar men per kilowatt betaalt maakt dit een belangrijk verschil uit. In de derde plaats zijn — dat leert de ervaring — Japansche lampen veel sneller doorgebrand dan Philips-lampen, ook de Eureka-lampen.

Als men den invloed dezer drie factoren in procenten van elkaar uitdrukt, meen ik met nadruk de bewering van den heer Thamrin te kunnen tegenspreken. Ik wil de berekening — al had ik daartoe in den korten beschikbaren tijd niet veel gelegenheid — toch nog even wat verder uitwerken.

Een Philipslamp van 10, 15 en 25 watt kost 55 cent (ik spreek dus niet over de goedkoopere). Een Japansche lamp van dezelfde sterkte kost 20 à 30, zeg 25 cent. De levensduur van de Japansche lamp zal gemiddeld minder dan de helft zijn van de Philipslampen, veelal slechts een derde. Ik ga hierbij uit van de officieele gegevens. Over het algemeen zullen de aanschaffingskosten dus ongeveer overeenkomen. Het stroomverbruik van de Japansche lampen kost dan echter aanzienlijk meer, namelijk gedurende den levensduur van een Philipslamp à 1000 uren, zooals in de Memorie van Toelichting is medegedeeld, ongeveer f 2,50 à f 3,— meer. Deze gegevens zijn afkomstig van een objectief, los van de maatschappij werkend electrisch laboratorium in Nederland.

De heer Thamrin heeft hierna de verschillende aan Philips gestelde voorwaarden in beschouwing genomen.

Ik wil dan de voorwaarden 1 en 2 gecombineerd behandelen en het geachte lid antwoorden, dat de goedkoopere lampen zooveel mogelijk beschikbaar moeten worden gesteld op de verkoopplaatsen, waar de armere bevolking koopt, zoolwel de Inheemsche, als de Chineesche en Europeesche. Philips zal nu aan het eind van een bepaalde periode moeten aantoonen, dat de helft van het aantal verkochte lampen van gering energiegebruik uit de goedkoopere Eureka-lampen heeft bestaan.

Het kost natuurlijk altijd moeite om zulk een nieuwe lamp erin te krijgen en daarom moest men enig geduld hebben; waar de Regeering echter niet overtuigd was, dat in dit opzicht alles werd gedaan wat kon worden verwacht, heeft Zij voor de verlenging van deze contingentteering nog van de Philipsgloeilampen fabrieken de verklaring gevraagd en verkregen:

(Directeur van Economische Zaken.)

„dat Philipsgloeilampenfabrieken bereid zijn maatregelen te nemen, opdat in den kortst mogelijken tijd in alle plaatsen, waarover zich het onderzoek van het Departement van Economische Zaken heeft uitgestrekt en alle daarvoor in aanmerking komende plaatsen, waar Philipslampen verkocht worden, ook Eureka-lampen in voorraad zullen zijn.”

Bij lezing zal blijken, dat deze nieuwe eisch in zijn effect veel verder gaat dan de verplichting om voor de helft de goedkope gloeilampen in te voeren, want bij invoer zouden zij ook kunnen blijven liggen enz. Wij hebben dus eenvoudig aan Philips de voorwaarde gesteld: Gij hebt te zorgen, dat Eureka-lampen overal aanwezig zijn, waar Uw andere lampen verkocht worden.

(De heer Thamin: Vervalt derhalve de eerste voorwaarde?)

Neen, dit is een versterking en aanvulling daarvan om het beoogde effect te bereiken. De Regeering was er niet geheel zeker van, dat de eerste voorwaarde zou voldoen aan het geen daarmee werd beoogd.

Zij heeft echter daarnaast de eerste formulering volkomen behouden. De Regeering zal er voor waken, dat aan het eind van de periode de vereischte hoeveelheid verkocht is; mocht het toch niet zijn geschied, dan zal Zij de consequentie, die hieraan vastzit, aanvaarden.

Hierbij komen wij ook op de vraag van den heer De Hoog, — ik kom daar straks nog op terug — die gezegd heeft: Hoe weet ik nu, dat de kleine man, voor wien deze lampen bestemd zijn, ook inderdaad die lampen krijgt en dat hiervan geen gebruik wordt gemaakt door het meer welgestelde deel der bevolking, menschen, die meerdere lampen tegelijk kunnen inslaan en daardoor de goedkope lamp uit de markt kunnen nemen? Ik kan deze vraag misschien volledig beantwoorden door in de eerste plaats te zeggen, dat het onderzoek heeft geloopt over ruim 800 verkoopp plaatsen, dat de Regeering daarbij alle hulp heeft gehad van de electriciteitsmaatschappijen en dat in al die plaatsen, tot de heel kleine toe, die lampen beschikbaar moeten worden gesteld. Bovendien gaat het hier in de eerste plaats om lampen van een geringe lichtsterkte, die niet in belangrijke mate gebruikt worden door het meer welgestelde deel der consumenten. En wanneer hierover voorts nog klachten komen — de Regeering zal zorgen, dat het niet loopt als in den eersten tijd van de cementcontingenteering, waarbij Zij van den Volksraad veel steun heeft gehad voor het bereiken van een goeden toestand —, zullen deze zeker door het departement in behandeling worden genomen. Zooeven heb ik reeds gezegd, dat de Regeering in deze de volle hulp heeft van de electriciteitsmaatschappijen, die er natuurlijk een groot belang bij hebben, dat de bevolking aan goedkoop licht komt, vooral — ik zeg dit zonder sarcasme — wanneer zij zelve niet behoeven te betalen. Ik ben intussen zooeven bij de voorbereiding van mijn antwoord tot de conclusie gekomen, dat wij nog iets verder kunnen gaan; die discussie, zooals die hier hedenmorgen is gevoerd, is zeer nuttig voor het ontstaan van nieuwe gedachten. Ik wil n.l. laten nagaan, of het geen aanbeveling verdient om dezelfde werkwijze te volgen als bij de bekendstelling van de cementprijzen, n.l. door de hulp in te roepen van het plaatselijk B.B. Dat dus het B.B. bekend stelt de verplichting tot het beschikbaar houden van goedkope lampen. Men kan hier dan een korten tijd laten overheen gaan om af te wachten of er klachten binnenkomen. Ik vind dit een veel betere oplossing dan te zeggen — zooals is opgemerkt —: Hoe stimuleert de Regeering de reclame? Men moet niet vergeten, dat het dwingen tot het maken van reclame voor deze lampen eigenlijk een zonderlinge figuur is, omdat de leverancier reclame moet maken voor een minder rendabel, goed en goedkoop product ten koste van zijn eigen wel rendabel, uitstekend en duurder product. Ik geef dan ook de voorkeur aan het zooeven aangegeven denk-

beeld waardoor de Regeering de zaak zooveel mogelijk zelve in handen neemt, zoodat daarvan dan meer terecht kan komen. Bovendien zal er nog altijd verschil van meening zijn over de mate der reclame en of deze nog voldoende is. Uit den aard der zaak is men het in de praktijk nimmer geheel hierover eens. De een zal het noodig oordeelen, dat elken avond reclame wordt gemaakt, doch Philips zal het daarmee niet eens zijn, want die reclame is op zichzelf niet in haar belang.

Er is voorts van verschillende zijden over geklaagd, dat na acht maanden contingentering nog geen gegevens over de kwaliteit van Eureka-lampen beschikbaar zijn. Het aanzetten van zulk een onderzoek en het onderzoek zelf zijn tijdrovend. Men kan maar niet zoo een aantal peertjes indraaien en zien hoe die werken. Men moet proeven nemen met volkomen constanten stroom en die stroom moet gedurende tenminste duizend uren voortdurend gecontroleerd worden. Het heeft dus nog eenigen tijd moeten duren vóór die proeven konden worden aangezet. In de tweede plaats waren de lampen niet aanstonds op de markt; het heeft eenigen tijd geduurd voordat deze geïmporteerd werden. En in de derde plaats — en dat is belangrijk — meerdere series van dergelijke onderzoeken moeten worden ingesteld en elk onderzoek duurt minstens duizend uren, dat is dus meer dan een maand. Met een afdoend onderzoek zijn dus eenige maanden gemoeid. Ik moet hieraan onmiddellijk toevoegen, dat de voorloopige resultaten naar het oordeel van de Regeering niet absoluut bevredigend zijn geweest ten aanzien van de goedkope lampen. Dat heeft haar aanleiding gegeven om de kwestie opnieuw in beschouwing te nemen. Daartegenover werden door Philips onmiddellijk gesteld attesten van verschillende andere laboratoria in Europa, waar de resultaten wel bevredigend zouden zijn geweest, terwijl van de zijde van Philips bepaalde bezwaren zijn gemaakt ten aanzien van de wijze, waarop het onderzoek hier is aangezet. Een en ander wordt nog onderzocht, maar ik kan nu reeds mededeelen, dat ik in de voorloopige gegevens ook in dit opzicht onlangs toch aanleiding heb gevonden ook ten deze en positieve verklaring van dit concern ten eerste en ik hoop, dat deze verklaring de geachte leden zal bevredigen. Zij luidt:

„Dat de Eureka-lampen aan de gestelde eischen zullen voldoen met dien verstande, dat indien de Eureka-lampen daaraan niet mochten voldoen, de in Indië aanwezige voorraden zullen worden vervangen door Eureka-lampen, die wel aan de gestelde eischen beantwoorden.”

Mij dunkt, het is een vrij stringente zij het mijns inziens geheel redelijke en noodige eisch, welke in gesteld en welke ook is aanvaard door de fabrikanten.

In dit verband wil ik dan even van de volgorde der sprekers afwijken en op de vraag van het geachte lid, den heer Kan, antwoorden, die vroeg: Wanneer ik nu bij het departement of den Philips vertegenwoordiger kom, — ik heb niet goed begrepen bij wien —, is men dan bereid een lamp, die snel is doorgebrand, in te ruilen? In de eerste plaats verwijst ik naar de verklaring omtrent den levensduur, die is gebaseerd op proeven verricht in een wetenschappelijk laboratorium onder vaststaande condities. Ik geloof, dat de heer Kan het met mij eens zal zijn, dat, wanneer hij in tegenstelling daarmee zegt, dat een bepaalde lamp na 300 uren is doorgebrand, men dit onmogelijk zoo zal kunnen aanvaarden. In de eerste plaats is de controle op het aantal branduren bij den particulieren gebruiker volstrekt niet mogelijk en de heer Kan weet, wat een dergelijk systeem in deze maatschappij zou gaan beteekenen. In de tweede plaats is de wijze, waarop een lamp wordt gebruikt, de druk, waaronder zij staat, de gebezigde stroomsterkte, de intermittering enz. voor den levensduur van een lamp van zooveel belang, dat de Regeering een dergelijken eisch tot individuele inwisseling niet zal kunnen stellen. Ik geloof echter, dat wij met den aangehaalden algemeenen eisch in de praktijk volkomen voldoen aan hetgeen de heer Kan wenscht.

(Directeur van Economische Zaken.)

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Thamrin, heeft gevraagd, of wij er zeker van zijn, dat een matige winst wordt gemaakt. Ik zeg hierop aanstonds, dat deze wensch opzichzelf volkomen redelijk is en volkomen past in het systeem van de contingentteeringen. Ik voeg er onmiddellijk aan toe, dat contrôle daarop uitermate moeilijk is, gezien juist de diversiteit van het afzetgebied van een wereldconcern als Philips, de zeer verschillende artikelen die het maakt, de verdeling over de producten van de zeer zware algemeene en bijvoorbeeld de laboratoriumkosten e.d. Alleen kan ik zeggen, dat Philips ten genoegen van het Opperbestuur — de betrekkelijke vraag is uiteraard aan de orde geweest — heeft aannemelijk gemaakt, dat het concern zijn lampen hier niet rendabel onder 55 cent kon verkoopen. Overigens zijn de verkoopprijzen — inclusief dus vracht en invoerrechten — gelijk, of nagenoeg gelijk aan die in Nederland.

Ik wil er de aandacht op vestigen, dat zelfs de duurdere lampen, die hier voor 55 cent worden verkocht, in Nederland worden verkocht voor 66 cent en dat er daarbij hier nog rekening mede moet worden gehouden, dat de vrachtkosten en de vrij hooge invoerrechten in Indië, in die 55 cent zijn begrepen. Het is dus wel degelijk aannemelijk, dat Indië in dit opzicht zeker niet achtergesteld wordt bij Holland, hetgeen ik ook redelijk acht, omdat de koopkracht in Indië belangrijk lager is. Ik heb nu gesproken van 55 cent. Ik licht hiermede één lamp uit de prijschaal; voor andere lampen is de kwestie mutatis mutandis hetzelfde.

Ten aanzien van punt 6, in de Memorie van Toelichting genoemd onder de voorwaarden, die worden gesteld, is een enquête gaande ten aanzien van de prijzen van de Philipslampen in alle landen om den Pacific. Voorloopig is het vermoeden gewettigd, dat in de landen, waar Philips niet te kampen heeft met een moordende concurrentie van andere zijde — men weet — dit ter vergelijking — hoe het tegenwoordig gaat met de Indische suiker en andere producten — de verkoopprijzen eerder hooger dan lager dan hier; maar ik kan geen definitieve mededeeling hieromtrent doen. Men kan niet aan een consul schrijven, b.v. in Manilla, om eens even te vertellen hoe het daar staat; wil men dat weten, dan is daarvoor een behoorlijk onderzoek in loco noodig met verwerking van bijzondere plaatselijke factoren. Dat kan niet altijd onmiddellijk. De Regeering neemt echter ook in dit opzicht niet met een bloote verklaring genoegen, doch stelt wel degelijk een onderzoek in.

Het geachte lid, de heer Thamrin, vroeg naar de motivering van het aan Philips gegeven aandeel van 55% in den invoer, een aandeel, dat eigenlijk hooger is, dan dat van de laatste jaren.

Inderdaad is het eenige procenten hooger, maar daarin zit juist de hulp aan de Nederlandsche industrie. Het geachte lid moet verder niet vergeten, dat de vervanging van Philipslampen door Japansche lampen reeds is begonnen in de jaren 1928 en 1929, de zaak ligt hier dus anders dan bij diverse andere artikelen. In 1928 was het aandeel van Philips 66.4% en in 1929 62%. Misschien zal het geachte lid de opmerking maken, dat daarin alle lampen begrepen zijn, maar dan wil ik daartegenover stellen, dat zaklantaarn- en fietslantaarnlampen ook in dien tijd in zeer geringe mate vanuit Nederland werden aangevoerd. Als men dat nagaat, is het aandeel van Philips dus niet exorbitant hoog te noemen.

De Regeering is erkentelijk voor de waardeering van den heer Thamrin voor het vrijlaten van de zaklantaarn- en fietslantaarnlampjes. Ieder, die wel eens 's avonds op de buitenwegen rijdt zal het bekend zijn, welke beteekenis deze moderne fakkels in de inheemsche samenleving hebben gekregen. Men kan geen groepje menschen of een alleen loopende Javaan ontmoeten, of hij heeft zulk een elektrischen fakkel bij zich. Dat is inderdaad een behoefte geworden, die de Regeering dan ook heeft erkend.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

Het geachte lid, de heer Thamrin, heeft verder gevraagd naar de juistheid van het courantenbericht, dat voorshands geen contingentteeringen meer te wachten zijn. De Regeering kan voor dit bericht geen enkele verantwoordelijkheid op zich nemen. Uiteraard kan de Regeering zich hierover niet verder uitlaten, geen enkel land doet dat, het dagbladbericht komt niet voor de verantwoordelijkheid der Regeering.

(De heer Thamrin: In het dagbladbericht was sprake van belangrijke contingentteeringen.)

Ik kan aan mijn verzekering niets toevoegen. Het zou niet wenschelijk zijn daarover verder uit te weiden.

Tenslotte heeft het geachte lid gevraagd, hoe het staat met het overzicht over de contingentteeringen; dat destijds door den heer De Hoog is verzoekt.

Ik kan alleen mededeelen, dat het een zeer belangrijk werk is en een werk, waaraan — wil het behoorlijk geschieden — slechts weinig krachten op het Departement kunnen werken; het is niet een werk, dat door de een of andere administratieve kracht kan worden verricht. De ambtenaren van het Departement, die voor dit werk geschikt zijn, hebben het reeds zeer druk en het werk eischt een behoorlijke voorbereiding.

Ik kom thans tot het geachte lid, den heer Soangkoepou. De heer Soangkoepou heeft gezegd, dat het wel zoo vriendelijk zou zijn geweest, wanneer de Regeering aan Japan had medegedeeld, dat het betere lampen moest fabricceeren, wilden de Japansche lampen op de Indische markt toegelaten blijven. Ik kan den heer Soangkoepou verwijzen naar mijn antwoord aan den heer Thamrin, waarbij ik een vergelijking maakte tusschen de goedkoopere en de Nederlandsche lampen en geloof, dat ik hierop niet verder behoef in te gaan.

Ik wil er alleen nog op wijzen, dat de door het geachte lid aanbevolen gedragslijn geen gebruikelijke methode is, om dergelijke zaken te behandelen. De Japansche fabrikanten zijn bovendien mans genoeg om te weten, wat er op een bepaalde markt geëischt wordt en of zij het in hun belang achten betere lampen te brengen dan tot dusverre.

(De heer Soangkoepou: Maar acht de Regeering den invoer van goedkoopere minderwaardige Japansche gloeilampen een nadeel voor den consument?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb getracht juist dit punt uitvoerig te behandelen, waarbij ik zelfs concrete berekeningen heb gegeven. Ik dacht dat ik ten deze duidelijk en positief ben geweest. Ik ben toch bereid er in tweeden termijn nader op terug te komen, maar onderbreek mijn betoog er nu liever niet voor.

(De heer Soangkoepou: Ik wensch alleen een ja of neen van de Regeering.)

Dan antwoord ik „ja” en hoop, dat de heer Soangkoepou wien mijn betoog schijnt te zijn ontgaan, dan hierdoor tevreden is gesteld.

De heer Kan sprak over een bevoordeeling van een groot concern ten laste van de Indische bevoiking. Ik geloof dat het niet wenschelijk is die tegenstelling aldus te poneeren. Het gaat hier om bescherming van een zeer belangrijke tak der in groote nood verkeerende moederlandsche industrie. Ik heb de cijfers niet precies in het hoofd, maar kan wel zeggen dat Philips destijds, heb ik het wel, ongeveer 28 000 menschen in dienst had en dat dit aantal is teruggelopen tot 13 à 15 000.

(De heer Kerstens: Het was 20 000 en is teruggelopen tot nog geen 10 000 arbeiders.)

Dan ben ik dus onjuist in de grootte van mijn concrete cijfers, maar allerminst in de verhouding.

(De heer Kerstens: Bovendien worden thans wekelijks meer dan 100 arbeiders ontslagen.)

Het doet mij genoegen, dat de interrupties van den heer Kerstens mijn betoog zoo krachtig ondersteunen. Inderdaad is het onjuist om te spreken van een bescherming van een groot concern als zoodanig, omdat deze bescherming wel

(Directeur van Economische Zaken.)

degelijk geldt voor het geheele moederland en van zeer groote beteekenis is, hetgeen mijns inziens de tegenstelling van den heer Kan in een juister licht stelt.

(De heer **Thamrin**: En voor het belang van die eene streek moeten wij hier bloeden!)

Mijnheer de Voorzitter! Hoe gaarne ik altijd op interrupties inga, ik kan zeer wel begrijpen dat de hevigste regen de interrupties thans niet verstaan.

De **Voorzitter**: De Regeeringsgemachtigde heeft altijd het recht een interruptie onbeantwoord te laten, doch nu blijkt dat hij er op het oogenblik niet op is gesteld, verzoek ik den leden, verder niet te interrumpeeren.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Den heer Kan heb ik op zijn opmerking omtrent de werkelijke verhouding tusschen de kosten van de Philips- en de Japansche lampen al geantwoord in mijn beantwoording van den heer Thamrin. Voorshands bestaat verder zeer bepaald niet het voornemen, elektrische batterijen voor zaklantaarns te contingeren. Misschien zou dat later bij bepaalde handelstractaten nog aan de orde kunnen komen, doch momenteel is dit punt zelfs niet eens in onderzoek. Het geachte lid weet overigens wel, hoezeer ik ben geporteerd voor intensivering onzer handelsbetrekkingen juist met China en hoe ik daarvoor voortdurend mijn uiterste best doe.

De heer **Kan** vroeg nog, wat er zou gebeuren indien de Japansche lampen eens veel beter worden dan ze thans zijn. In de eerste plaats moet ik het geachte lid verwijzen naar het zeer loyale betoog van den heer De Hoog, die zeide, dat hier in de eerste plaats aan de orde is de kwestie van hulpverlening aan het moederland. Ik geloof ook, dat mijn mededeelingen bij verschillende gelegenheden wel hebben aangetoond dat wij niet, wanneer eenmaal een situatie geschapen is, zeggen: Die laten wij nu maar verder zoo doorloopen. Geregeld wordt nagegaan of verscherping van voorwaarden en verandering van den opzet van contingeringen noodig zijn. Natuurlijk zal er wel aanleiding zijn alles opnieuw te bezien en te bekijken in het licht van een nieuw opgetreden situatie. Dat Philips thans zijn prijzen belangrijk zal moeten verlagen, is iets waarover ik mij momenteel moeilijk kan uitlaten. Daarmede zouden wij, wanneer het juist is wat ik heb gezegd, dat Philips zijn lampen niet onder een bepaald prijs rendabel kan afzetten, de zaak niet helpen.

Thans kom ik tot den heer De Hoog. De Regeering sluit zich gaarne aan bij zijn betoog ten aanzien van de huisverlichting, een betoog waaruit, zooals gezegd, de loyaliteit van het geachte lid ten aanzien van de samenwerking met het moederland opnieuw bleek. Ik hoop, dat ik hem zal hebben tevredengesteld voor wat betreft de verkrijgbaarstelling van goedkope lampen; ik gaf daarvoor drie middelen aan, die wij reeds effectief hanteeren en die wij na deze verklaring van Philips nog beter zullen kunnen hanteeren. Ik herhaal, dat ik het zeer op prijs zal stellen wanneer berichten binnenkomen bij het departement indien dergelijke goedkope lampen ergens niet verkrijgbaar zijn. Ik behoef zeker niet te verklaren, na alles wat ik terzake reeds in dit College en in den Volksraad heb gesproken, dat de Regeering het met het geachte lid volkomen eens is, dat wij tot elken prijs moeten vechten tegen de verhooging van de kosten van levensonderhoud. Vergeleken bij andere landen, slagen wij daarin relatief zeer wel. Er zijn echter omstandigheden die intusschen in eenige gevallen onvermijdelijk tot zekere verhoging moesten leiden, gevallen waarop ik thans niet nader zal ingaan.

De heer De Hoog heeft echter bezwaar gemaakt tegen de beide andere punten, gemakshalve aangeduid met de contingering der automobiellampers en de regeling voor de zak- en gloeilampers voor fietslantaarns.

Voor de automobiellampers moet men twee factoren in

aanmerking nemen, n.l. dat in de eerste plaats ook hier de levensduur wel degelijk van zeer veel belang en de weerstandskracht van de lampen van groot gewicht is. Juist de automobiellampers — dat zal het geachte lid bekend zijn — zijn door het schokken speciaal aan sterke slijtage onderhevig. Vervolgens moet ik bestrijden, wat het geachte lid heeft gezegd, dat de automobiellampers voor een belangrijk gedeelte worden gebruikt door de meer welgestelden. Als men nagaat hoeveel taxi's er in Indië rijden, welke door minder welgestelden worden geëxploiteerd, en het aantal vrachtauto's en autobussen dat in bedrijf is in aanmerking neemt, dan mag men de automobiellampers niet beschouwen als een luxe-artikel. Toen in den Volksraad de motorvoertuigenbelasting en de wegverkeersordonnantie aan de orde waren, hebben trouwens vele leden wat dit betreft een heel ander geluid doen hooren. De autolamp is een bepaald zeer belangrijk maatschappelijk verbruiksartikel, en dat is de reden, dat de Regeering ook hier het belang van het aanbod van een goede lamp, gepaard aan den steun aan de Nederlandsche industrie, volkomen op zijn plaats achtte en het volkomen gerechtvaardigd vond, de contingering ook op automobiellampers toe te passen. Juist de minder goeide verbruikers zullen de gevegens, die ik hier hedenochtend verstrekte over de verdeling tusschen de duurder en de goedkoopere lampen, zelf niet geheel doorgronden en begrijpen.

Wat de zaklantaarnlampen betreft, geloof ik, dat hier een misverstand bestaat. De elektrische peren voor de zaklantaarnlampen zijn — al is er eenig verband gelegd — niet contingerend in dien zin, dat de invoerhoeveelheid is verminderd of aan een bepaald land is toegewezen; hier zijn alleen maatregelen genomen, zooals die zijn genomen bij de importeurslicentieering ter bescherming van het distributie-apparaat, een onderwerp, dat in algemeene lijn hier reeds aan de orde is geweest en waarmede het geachte College zich heeft vereenigd. Ik breng in herinnering wat ik bij de importeurslicentieering in het algemeen over de politiek der Regeering te dezen heb gezegd en ik herhaal het in concreto: dat de prijzen dezer zaklantaarnlampen niet zijn verhoogd, dat zij integendeel zijn verlaagd, terwijl door het geven van een flink aantal extra licenties in den laatsten tijd — het geachte lid zal dit wel bevredigend achten — aan de groeiende behoefte aan deze lampen volkomen is tegemoetgekomen.

Ik kom tenslotte aan den heer Van Helsdingen, die in de eerste plaats heeft gewezen op een zekere tegenstelling — ik roerde dit punt reeds aan — tusschen de oorspronkelijke Regeeringsverordening en de Memorie van Toelichting. Ik heb reeds uiteengezet, dat de Regeering het bij nader inzien veel juister achtte, het hoofddoel dezer contingering voorop te stellen, zoodat de hulp aan het moederland, naarmate de contingering zich ontwikkelde, inderdaad meer op den voorgrond is getreden. De Regeering is ook hier erkentelijk voor de waardeering, die het geachte lid heeft uitgesproken ten aanzien van de maatregelen die zijn getroffen in het belang van den consument, zij hoopt dat die waardeering na de nadere uiteenzetting nog zal zijn vermeerderd en ook de heer Van Helsdingen zal inzien, dat dit geen ijdele woorden zijn, doch dat de Regeering voortdurend bezig is, het apparaat te perfectioneeren en te verbeteren, teneinde zoo dicht mogelijk te benaderen wat wordt beoogd.

De heer Van Helsdingen heeft verder gezegd, dat de proeven, genomen op het Centraal Electrisch Laboratorium een groote „failure” zouden zijn geweest. Ik heb er reeds op gewezen, dat die proeven niet in alle opzichten bevredigend zijn uitgevallen, maar ik moet toch tegenspreken, dat ze een „failure” zouden zijn geweest. Zelfs wanneer alle toetsingsproeven met de lampen, op het oogenblik nog niet geheel bevredigend zouden zijn geweest, zou men nog niet kunnen spreken van een volkomen mislukking van deze proeven.

(Thamrin.)

De heer Van Helsdingen heeft ook gevraagd, waarom niet de prijzen van alle Philipslampen zijn verlaagd, doch slechts van de eene helft. Ook die vraag heb ik in ander verband al beantwoord. Ik heb nl. een vergelijking getrokken waaruit blijkt, dat de prijs van de Philipslampen in Nederland, welke niet wordt bezwaard door invoerrechten, vracht, verzekering en andere kosten, nog hooger is dan in Indië. Ik heb er bijgevoegd, dat wij voortdurend bedacht zijn op een beter inzicht omtrent hetgeen in dit verband als een matige winst kan worden beschouwd en ik heb ook gezegd — en ik kan niet anders doen dan dit herhalen —: de beoordeeling of de winst inderdaad matig is en of er winst wordt gemaakt is uitermate moeilijk wanneer men met een artikel van een dergelijk groot en gedifferentieerd concern heeft te doen.

Ten aanzien van hetgeen het geachte lid gezegd heeft over den verkoops prijs in andere landen heb ik al het een en ander medegedeeld. Wij hebben niet bepaald den indruk, dat wat dit betreft de situatie op het oogenblik onbevredigend zou zijn. Het onderzoek dienaangaande duurt nog voort en de vraag of de contingententeering zal worden verlengd — hetgeen immers telkens opnieuw moet worden overwogen — zal zeker worden beïnvloed door het al dan niet nakomen van de vele positieve voorwaarden die bij de contingententeering zijn gesteld. Wanneer de Regeering maar eenigszins den indruk heeft, dat de voorwaarden niet worden nagekomen, wordt er onmiddellijk ingegrepen; de heer Van Helsdingen kan ervan overtuigd zijn dat de Regeering dan evenals tot dusverre met die groote diligentie te werk zal gaan, welke hij wenscht.

Het geachte lid heeft een lijstje overgelegd van de Amerikaanse lampen en heeft een aantal bedragen genoemd. Ik wil gaarne toezeggen dat een en ander nader zal worden onderzocht. Ik heb getracht, in de korte pauze ter zake eenige gegevens te krijgen en voorzover ik daarin ben geslaagd blijkt er tegenspraak tusschen de cijfers van het geachte lid en onze gegevens, die aantoonen dat de Amerikaanse lampen zeker goedkoper zijn dan die van Philips, maar lang niet in die mate als het geachte lid het heeft voorgesteld. Er zal dus een nader onderzoek worden ingesteld, want ook voor de Regeering is deze kwestie buitengewoon belangwekkend maar de beschikbare gegevens bevestigen de door het geachte lid gegeven voorstelling van zaken niet.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Is de Regeering bereid, deze gegevens bekend te stellen?)

Ik geloof dat het het beste is, dit te doen bij het in bewerking zijnde overzicht. Het zal wel niet de bedoeling zijn, elk apart onderzoek dat te dezen wordt toegezegd, reeds aanstonds bekend te stellen; ook het resultaat hiervan zal dan t.z.t., b.v. bij het overzicht van de contingententeeringsmaatregelen worden medegedeeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben hiermede aan het einde gekomen van de beantwoording der punten die bij dit ontwerp behandeld zijn.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet dat de geachte Regeeringsgemachtigde zal verwachten, dat ik bevredigd zal zijn met zijn argumentatie, dat deze contingententeering een uitvloeisel is van de tot dusverre in het kader van de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië genomen maatregelen. Op zichzelf kan die mededeeling misschien juist zijn, maar ik wil slechts constateeren dat tot dusverre alle contingententeeringsmaatregelen in het nadeel van Indië zijn uitgevallen en wij tot dusverre nog geen behoorlijke contraprestatie van Nederland hebben kunnen zien ten opzichte van onze jarenlang gegeven concessie aan het bedrijfsleven in Nederland ten bedrage van totaal tientallen *millioenen guldens*: Dus met de argumentatie dat dit Regeeringsontwerp past in het economisch kader van Nederland en Indië is de maatregel op zichzelf nog niet goedgekeurd.

De geachte Regeeringsgemachtigde komt ertegen op dat met

deze contingententeering steun aan de Amerikaanse gloeilampenindustrie wordt verleend. Ik put mijn meening uit de Memorie van Toelichting waarin op blz. 4 in de voorlaatste alinea staat:

„Onder deze omstandigheden was, tenzij daartegen maatregelen zouden worden genomen, de verdringing van de Europeesche en de Amerikaanse gloeilampen in het algemeen en de Nederlandsche in het bijzonder nog slechts een kwestie van korten tijd.”

Ook uit de mededeeling van den Regeeringsgemachtigde valt op te maken dat deze contingententeering inderdaad een steun is, al was het in zooverre dat de verdringing en verdere achteruitgang van de Amerikaanse industrie hiermede wordt voorkomen. Ik vraag mij af, waarom men dit gedaan heeft. De heer Kan heeft zoeven het handelsverdrag met Amerika aangehaald, maar daarin werden de economische tegenprestaties precies genoemd en het was voor het eerst, dat ik hoor, dat in het gesloten handelsverdrag ook gloeiperen zijn opgenomen. Ik geloof echter, dat dit niet geheel juist kan zijn.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: In algemeenen zin.)

In het handelsverdrag is alleen sprake van producten, die bij name genoemd zijn.

Ik kom nu nog even terug op de uitlating van den heer Weyer op de vorige vergadering, als zou het gesloten handelsverdrag met Amerika ook van enorme beteekenis zijn voor de bevolkingsproducten. Ik wil hier even op terugkomen om te voorkomen, dat deze gedachte verdere verbreiding vindt, omdat zij met de cijfers in strijd is. De heer Weyer heeft gezegd, dat het handelsverdrag niet alleen voor het ondernemersbelang zoo bijzonder groot is, maar ook voor het bevolkingsbelang, uit hoofde van het feit, dat behalve de ondernemersproducten ook de bevolkingsproducten hierdoor zijn beschermd, zooals citronella, peper, nootmuskaat, damar, benzoë, e.d.

Als men de grafieken naslaat in de statistieken van de landbouwexportgewassen, dan ziet men, dat van een totalen export van producten van f 1 600 millioen in 1928, de bevolkingsproducten slechts f 400 millioen uitmaken en dit cijfer was voor 1934 nog lager. Als men daarbij nagaat welke die bevolkingsproducten zijn, die worden uitgevoerd zonder relaties met de ondernemers, dan wel hetgeen als zuivere bevolkingsproducten aangemerkt kan worden, dan lijkt het mij, dat men een veel te groot woord gebruikt, wanneer men beweert, dat bij dit handelsverdrag groote bevolkingsbelangen worden beschermd en geregeld.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Is het belang der bevolking hierbij alleen gemoeid als zij rechtstreeks exporteert?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hierop kunnen antwoorden, maar om dit met een enkele zinsnede te doen, is niet mogelijk.

De Voorzitter: Ik zou maar bij het ontwerp blijven.

De heer Thamrin: In elk geval bestrijd ik de juistheid van de opmerking van den geachten Regeeringsgemachtigde en ik vermoed dat de geachte Regeeringsgemachtigde ook overtuigd is van de onjuistheid van zijn interruptie.

Toen de Regeeringsgemachtigde sprak over de octrooien, sprak hij zichzelf tegen, omdat hij in het eene deel van zijn rede zeide, dat Philips heeft aangetoond, dat de octrooien geschonden zijn en in een ander deel sprak van een zeker vermoeden van schending van de octrooien.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik heb nooit gezegd, dat dit aangetoond is.)

Maar er zijn hier toch zeer groote belangen bij betrokken en wanneer dan niet werkelijk de schending van octrooien is aangetoond, mogen dergelijke artikelen toch niet op een bloot vermoeden jarenlang worden aangehouden.

(Thamrin.)

Ik heb zoeven bij interruptie een vraag gesteld betreffende de prijzen, die de geachte Regeeringsgemachtigde genoemd heeft voor de Japansche peren, welke gecalculceerd worden op 35 en 30 cent, vanwaar hij die prijzen gehaald heeft en volgens zijn antwoord zouden die prijzen gecalculceerd zijn door het laboratorium in Nederland.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dat heb ik dan verkeerd verstaan.)

Dat dacht ik ook. Dat zouden dan de Indische prijzen zijn. Ik heb ook prijzen in mijn hoofd, die ik niet met citaten kan aantonen, maar ik zou willen verwijzen naar eenige Japansche boeken en tijdschriften als bijv. „Industrial Expansion after the World War” van een Japansch auteur, waarvan de naam mij ontschoten is, en andere tijdschriften of Japansche prospecti, waarin b.v. exportprijzen van Japansche gloeiperen genoteerd zijn van 20 à 30 Yencent. Omgerekend volgens den tegenwoordigen koers zijn dat prijzen van tien of twaalf Hollandsche centen. Dat zijn andere cijfers, belangrijk verschillend van de prijzen van 30 en 35 cent, die de geachte Regeeringsgemachtigde heeft genoemd. De verhouding van ongeveer de helft van den prijs komt dus in een geheel ander licht te staan bij de prijzen die in Japan genoteerd zijn voor exportprijzen; daar komen dan natuurlijk nog vracht en andere kosten bij. Maar ik geloof toch wel, dat na alle mogelijke bijkomende kosten de genoemde prijzen belangrijk lager zijn dan de 55 cent van de Philipsproducten en ook lager dan de prijzen van 35—30 cent door den Regeeringsgemachtigde genoemd.

Mijnheer de Voorzitter! Dan zou ik willen vragen op welken prijs de geachte Regeeringsgemachtigde heeft geëist met 55 cent? Zijn dat de detailprijzen, of de prijzen, waartegen de detailhandelaren de lampen kunnen bekomen bij de importeurs?

(De heer Roep: Dat zijn de tokoprijzen.)

Het is natuurlijk wel van belang in deze, omdat, wanneer het importeursprijzen geldt, de kwestie anders wordt. Daarom zou ik te dien aanzien opheldering willen hebben, opdat het publiek weet, tegen welke maximumprijzen zij de lampen kunnen krijgen. Mij is het nog niet duidelijk. Ik heb ook nog geen voldoende antwoord gekregen op mijn vraag wat eigenlijk de bedoeling is van de tweede voorwaarde in de Memorie van Toelichting genoemd. Daar staat te lezen, dat de ten eerste bedoelde lampen voor tenminste de helft moeten bestaan uit goedkope lampen; dat zijn derhalve de Eureka-lampen. Ik zou echter willen vragen hoe het in de praktijk is uit te maken, welk gedeelte van die lampen tegen 35 cent te verkrijgen is en welk niet.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Dan geldt het een ander merk.)

Neen. In de voorwaarde 2 in de Memorie van Toelichting wordt gezegd dat „tenminste de helft” van de onder ten eerste bedoelde lampen moet bestaan uit goedkope lampen, die hoogstens tegen den prijs van 35 cent behooren te worden verkrijgbaar gesteld.

(De heer De Hoog: Die helft betreft Eureka-lampen.)

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: De andere lampen zijn Philipslampen.)

Het geldt hier dus alleen voor de Eureka-lampen en niet voor de andere lampen, ook al zijn de Watt-capaciteiten hetzelfde.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Ik zal deze kwestie straks nog even behandelen.)

Het gaat er om, dat wij weten, tot welke maximumprijzen de lampen van bepaalde capaciteit kunnen worden verkregen. Mijnheer de Voorzitter! Ik zal met het oog op den tijd niet meer terug komen op de economische verhouding. Ik wil alsnog even een motie aankondigen, die ik wil indienen, waarin de bedoeling wordt uitgedrukt, dat de Regeering ernaar streeft om de prijzen van de lampen meer in over-

(Soangkoepon, Kan.)

eenstemming te brengen met die van de lampen afkomstig uit Amerika en Japan.

De heer Van Helsdingen heeft zoeven een aantal prijzen genoemd van Amerikaansche lampen, welke ook aantonen in welke ongunstige verhouding de lampen van Philips hier worden verkocht. Mij zijn ook de prijzen van radiolampen bekend.

(De heer Van Helsdingen: Die heb ik buiten bespreking gelaten.)

Het is goed, dat dit ook bekend wordt gemaakt. De radiolampen van Philips kosten hier b.v. per stuk f 13 tot f 14, terwijl mij een geval bekend is, waarbij 11 radio-lampen werden gekocht — lampen die werkelijk niet minder zijn dan de Philipslampen; dat is in de praktijk gebleken — waarvan de prijs van 11 lampen franco hierheen slechts f 9.30 was, dat zou neerkomen op een prijs van nauwelijks f 0.90 per stuk en die lampen doen in kwaliteit, naar de praktijk heeft bewezen, niet onder voor de Philips radio-lampen, welke zooals gezegd, f 13 à f 14 per stuk kosten — misschien zijn ze wat lager in prijs geworden, maar ze hebben zelfs nog hogere prijzen te zien gegeven. Ik wil hiermede aantonen, dat in dit opzicht ook de verhouding tusschen de prijzen van Philips en de Amerikaansche producten abnormaal hoog is en abnormaal in het voordeel van de Philipsindustrie, die wij hier nu willen gaan beschermen met de contingenteeringsordonnantie.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering inderdaad overtuigd is, van de minderwaardigheid van de Japansche gloeilampen en de daaruit voortvloeiende nadeelen, dan ware liever voor dit doel geen contingenteering toe te passen, doch een algeheel verbod tot invoer van die artikelen in deze gewesten uit te vaardigen.

Ik zou daarom de Regeering in overweging geven, om dit ontwerp terug te nemen en in de plaats daarvan een ontwerp-ordonnantie tot algeheel verbod van den invoer van Japansche gloeilampen hier te lande bij onzen Raad in te dienen.

Ik stem dus tegen de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge even terugkomen op den aanvang van mijn betoog in eersten termijn, waarin ik de beide zijden van den hoogen gulden belichtte, om te doen uitkomen, zooals de heer De Hoog zoeven naar voren bracht, dat wij met deze contingenteering ten opzichte van het moederland een creditpost te meer op onze rekening hebben.

Ons geacht medelid, de heer De Hoog, heeft natuurlijk gelijk, wanneer hij zijn standpunt kenbaar maakt en zegt: ik ben loyaal en wat mijn geacht medelid heeft gezegd omtrent een mogelijke uitvinding in Japan heeft voor mij geen beteekenis, want ik blijf vóór samenwerking.

Ik heb door mijn stemmen steeds blijk gegeven, dat ik begrijp, dat men, vooral in deze tijden, moet samenwerken met het moederland. Ik behoor tot het volk, dat dankbaarheid altijd als motto eert, maar ik sta hier voor de behartiging van de belangen van Indië en als zoodanig kan ik loyaliteit niet verbinden met royaliteit. Wanneer Indië nog zucht onder een schuldenlast van f 1500 millioen, wanneer de bevolking gaandeweg meer verarmt, vind ik het plicht er steeds op te hameren en het moederland steeds voor te houden het quid pro quo, dat, wanneer wij ons offers moeten getroosten voor het moederland, wij daartegenover ook iets verwachten van de zijde van het moederland.

Begrijp ik den heer De Hoog, die het noodig vond om met verheffing van stem

(De heer De Hoog: „Verheffing van stem” schijnt tegenwoordig een stopwoordje van den heer Kan te zijn.)

..... een tegenstelling te maken tusschen mijn opvatting en de zijne, — ik heb niet goed begrepen, waarom de geachte

(De Hoog.)

Regeringsgemachtigde dat nog eens heeft onderstreept, terwijl de geachte Regeeringsgemachtigde later heeft gezegd ten aanzien van een mogelijke uitvinding in Japan, dat men er toch rekening mede moet houden, dat deze contingentteering niet van blijvenden aard is en dat, als er iets gebeurt, waardoor een andere situatie wordt gecreëerd, men nader kan zien, wat men ten opzichte van de prijzen kan doen.

(De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Daarin ligt toch geen tegenstrijdigheid?)

De tegenstrijdigheid ligt hierin. De heer De Hoog heeft mij met zooveel woorden verweten

(De heer Roep: Ik geloof, dat de heer Kan zich vergist.)

Ik voel het aan als een verwijt. De heer De Hoog zeide, dat hij samenwerking wenscht en komt het er niet op aan, of de Japansche lampen al dan niet goed zijn.

(De heer De Hoog: Heb ik dat gezegd?)

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft het ook zoo aan gevoeld, want hij heeft terecht hommage gebracht, en een welverdiende, aan de loyaliteit van den heer De Hoog.

Ik blijf op het standpunt staan. Wij kunnen natuurlijk samenwerken met het moederland, maar, zooals ik zeide, het moederland kan ons beter steunen dan wij omgekeerd het moederland, indien van steun sprake moet zijn.

Wanneer de Regeering op het standpunt staat, dat oude zaken moeten worden gesteund, omdat zij op hoogere kosten liggen en daarom — in ander verband natuurlijk — den nieuwen industrieën niet de vrijheid mag worden gelaten, om de oude zaken te beconcurreren, dan wil ik in tegen gestelden zin verklaren, dat men met den tijd moet medegaan. Wanneer Philips in het moederland werkt met nog hooge loonen tengevolge van den nog steeds hoogen levensstandaard en niet in staat is te concurreren tegen andere landen, die in het bezit zijn van nieuwere machines en goedkope werkkrachten, dan moeten wij niet ad infinitum op hetzelfde bedrag blijven om het moederland te steunen. Dit moet worden gezegd, opdat het moederland wete, dat wij hier niet ziende blind en hoorende doof zijn.

(De heer Thamrin: Dus U stemt tegen deze ordonnantie?)

Die vraag heeft niets met mijn betoog te maken. Ik heb op den voorgrond gesteld, dat ik het nut van samenwerking tusschen beide rijksteelen begrijp. De heer Thamrin is vrij om te doen en laten wat hij wil; hij late mij vrijheid een eigen oordeel te vormen.

(De heer Thamrin: Ik trek alleen een consequentie uit uw eigen woorden.)

Dat behoeft niet, ik heb in ronde woorden mijn standpunt uiteengezet. Met de toezegging van de Regeering dat, indien de reden waarom Zij tot dit voorstel is overgegaan, niet meer zou bestaan, Zij dan een nieuwe prijszetting zal ordonneeren, aansluitende aan de billijkheid en aan de geringe draagkracht van de bevolking, ben ik tevreden.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Tegen mijn zin zal ik moeten beginnen met even te reageeren op den aanval van den heer Kan. Ik zeg tegen mijn zin, omdat men met een dergelijken aanval feitelijk om de hoofdzaak heen draait, terwijl het ons toch om die hoofdzaak te doen is. Laat ik daarom even het volgende naar voren brengen. Als wij bij de contingentteering van gloeilampen voor huisverlichting het beginsel aanvaarden, dat de moederlandsche industrie hier een aandeel op de Indische markt moet hebben, komt toch de kwestie van een uitvinding in Japan op de tweede plaats. De steun aan Nederland is primair, de uitvinding secundair. Zoo heb ik het zooveel ook woordelijk gezegd. De heer Kan heeft gezegd, dat hij voor steun aan het moederland is, en ik zeg op mijn beurt alleen: Wanneer wij dat beginsel aanvaarden, heeft het feitelijk geen zin om te spreken over een eventuele nieuwe uitvinding. Ik kan mij de geprikkeldheid van den heer Kan alleen maar daardoor

verklaren, doordat de Regeeringsgemachtigde een woord heeft gebruikt, dat ik zelf heelemaal niet heb gebezigd en ook niet juist vind. Hij sprak van de loyaliteit van den heer De Hoog en nu geloof ik, dat de heer Kan daarin heeft gezien een soort beschuldiging aan zijn adres, alsof hij niet loyaal zou zijn. Dat is toch iets, waarop hij uiteraard hoogen prijs stelt en zijn loyaliteit is wel aan alle leden van dit College bekend; hij richt dus feitelijk een verwijt tot de Regeering, doch ik herhaal, dat ik dat woord heelemaal niet heb gebruikt.

Ik kom aanstonds tot de kwestie, die de heer Kan wilde bespreken in verband met de motie-Thamrin, doch wil eerst het antwoord van den Regeeringsgemachtigde behandelen. Ik wijs er dan den heer Kan op, dat ik bij het eerste punt reeds heb gezegd, dat in dezen tijd van geldnood elke cent minder voor de niet-koopkrachtige bevolking van belang is, zoodat ik dus heelemaal niet heb gezegd, dat wij het moederland moesten steunen zonder meer. Ik heb van den Regeeringsgemachtigde bij de beantwoording van dit eerste punt gehoord, dat er eigenlijk daarvoor drie motieven waren voor het gebruik van Nederlandsche lampen, n.l. minder lichtsterkte, meer stroomverbruik en spoedige doorbranding. De Regeeringsgemachtigde houde het mij ten goede, maar m.i. komen de punten 1 en 2 precies op hetzelfde neer. Men staat bij een Japansche lamp voor het volgende: Er is meer stroom noodig voor dezelfde lichtsterkte of wel men heeft minder lichtsterkte bij hetzelfde stroomverbruik; dit mag dus niet worden onderscheiden in twee punten; althans zoo zie ik het.

(De heer Kerstens: Dat is niet juist; U vergeet de kwaliteit van de draad.)

Als ik een stroombegrenzer heb en ik heb een lichtsterkte hebben van 40 watt, dan is hiervoor meer stroom noodig bij een Japansche lamp; heb ik een Japansche lamp van 40 watt, dan krijg ik minder licht. Iets anders is het wat betreft de automobiellampen: ik begrijp den Regeeringsgemachtigde niet goed. Hij heeft gezegd, dat hier de mindere kwaliteit van de Japansche lamp wel degelijk een factor van zeer groot belang is en hij wees op het schokken van de auto over den weg, waartegen alleen lampen van degelijke constructie bestand zijn. Maar deze opmerking gaat juist in de richting van mijn betoog. De autobezitters zullen wel degelijk hun keuze laten vallen op de betere lampen, de Philips-lampen in dit geval, maar wanneer dit dan op groote schaal geschiedt, is contingentteering niet noodig, want de duurdere lampen koopt men omdat ze in alle opzichten beter zijn. Als dit het eenige motief is voor de contingentteering, dan heeft dat motief hier geen kracht. Iets anders is het wanneer men ook hier een gedeelte voor het moederlandsche fabriekaat wil reserveeren. De geachte Regeeringsgemachtigde houde het mij ten goede, wanneer ik dus zeg, dat ik zijn betoog met betrekking tot de automobiellampen eenigszins zwak vind. Als de Regeering gemachtigde echter eentzins moederlandsche industrie te willen steunen dan komen we weer op het eerste punt, n.l. de kwestie van de contingentteering van de huisverlichtingslampen, en dan kan ik daarmee accoord gaan.

Ik zou dan willen opmerken, dat het laatste punt niet in deze ordonnantie thuis behoort; het had eruit moeten worden gelicht en dan speciaal als licentieeringsmaatregel moeten worden voorgebracht; het valt mijns inziens onder de importeurslicentieering. Heb ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen, dan komt het neer op vrije concurrentie op de markt langs dezelfde toevokedkanalen. Ik wijs hier alleen op om te laten zien, dat mijn betoog juist was. Trouwens de Memorie van Toelichting geeft het ook met zooveel woorden aan.

Ik kom thans op de motie-Thamrin. De Regeeringsgemachtigde heeft zooveel gewezen op iets, dat zich in den Volksraad heeft afgespeeld bij de cementcontingenteering. Hier vind ik een eigenaardige samenloop van omstandigheden. Het zal

(Van Helsdingen.)

den geachten Regeeringsgemachtigde — al is het onder zijn voorganger gebeurd — bekend zijn, dat het een motie-De Hoog was, die beoogde, den duur van de cement-contingenteering op zes maanden te stellen, juist om de Regeering en de cementfabriek te Idaroeng ertoe te brengen de prijzen van het cement te herzien en tot een lager prijsaanbod te komen. Wanneer men dus aanneemt, dat de Philips-fabrieken wel degelijk een goedkoop product kunnen leveren bij dezelfde kwaliteit, dan zou het standpunt moeten zijn, dat ook hier werd gezegd: Laten wij Philips een contingententeering voor een jaar geven, in welk jaar door Philips alle aandacht zal moeten worden besteed aan het bereiken van een goedkoop product, waarbij ik dan wil afstappen van den eisch van de reclame, want ik kan mij best voorstellen dat, wanneer het slechts gaat om een periode van een jaar, men aan reclame geen groote sommen ten koste zal willen leggen.

Ik kom thans tot hetgeen de heer Kan heeft gezegd over een uitvinding waardoor men zou kunnen komen tot een prijsverlaging. Wij zouden ook hierom dan een termijn moeten stellen van een jaar; wordt er in dat jaar zulk een uitvinding gedaan, dan ontstaat er een nieuwe toestand; zoo niet, dan wordt er weer een termijn gesteld van een jaar. Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen hooren of men inderdaad naar de meening der Regeering door het uitoefenen van aandrang op de Philipsfabrieken in staat is te komen tot een lageren prijs; dan zou ik meer geporteed zijn voor een contingententeering over een speciaal tijdvak. Wanneer de Regeering daartoe niet zou willen overgaan heb ik geen bezwaar, de motie-Thamrin te steunen, al acht ik het min of meer een platonische motie.

(De heer Thamrin: Moties zijn alleen maar goed wanneer zij van den heer De Hoog komen.)

Ik dank den heer Thamrin voor zijn appreciatie en het spijt mij dat ik die niet kan reciprocieren. Ik zou nog het volgende willen zeggen. De heer Sosrohadikoesoemo heeft bij interruptie gevraagd wat de bedoeling der motie is. Moet er naar worden gestreefd, hier dezelfde prijzen te bereiken als in Amerika en Japan of is het de bedoeling dat dergelijke lampen, bezwaard met invoerrecht, dus tegen den Amerikaanschen of Japanschen prijs plus invoerrecht, hier verkocht zullen worden?

(De heer Thamrin: Dat spreekt toch zichzelf!)

Voor den heer Sosrohadikoesoemo en mij spreekt dat niet vanzelf, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft volledig erkend, dat de toelichting op de invoer-verordening en op deze ontwerp-ordonnantie in doel, opzet en motiveering zeer van elkaar verschillen. Ik heb daarop zelf gewezen en geconstateerd, dat de motiveering van de ontwerp-ordonnantie mijns inziens reëler is, het verheugt mij, dat de Regeering dat thans ook volkomen erkent. Mijn indruk uit het Regeeringsantwoord is, dat de Regeering er inderdaad naar streeft, zoo groot mogelijke waarborgen te verkrijgen dat het offer, dat Indië voor de economische samenwerking met Nederland brengt, niet te groot zal zijn. Speciaal dank ik haar voor haar bijzondere zorg voor het belang van de economisch zwakkeren en ik dank haar ook voor haar toezegging, alsnog een verdergaand onderzoek te zullen instellen ten aanzien van de prijzen die ik heb medegedeeld.

Ik zal verder niet op de redevoering van den geachten Regeeringsgemachtigde ingaan, maar wil toch even een opmerking maken over een uitlating die de Regeering heeft gedaan naar aanleiding van de verklaring van Philips, waarin dit concern heeft medegedeeld, dat het beneden den prijs van 55 cent, een bepaalde lampensoort niet meer rendabel kan verkopen. Ik heb mij afgevraagd, wat in dit verband het woord „rendabel” beteekent. Ik heb steeds betoogd, hart te hebben voor een juiste economische samenwerking tusschen

(Directeur van Economische Zaken.)

Nederland en Indië en daar altijd mijn steun aan gegeven. De handhaving van de Nederlandsche industrie is een imperiaal belang, in de eerste plaats natuurlijk voor Nederland zelf. Maar waarin moet deze samenwerking resulteren? In de eerste plaats in de handhaving van personeel, opdat de werkloosheid in Nederland niet wordt vergroot en daarvoor is zeer dienstig en noodig handhaving van het afzetgebied. Indië kan aan Nederland dus wel een afzetgebied en eventueel zelfs een verhoogd afzetgebied waarborgen, maar van Indië mag bij die samenwerking niet gevergd worden dat het ook nog medewerkt aan dividend- en winstvorming; dat lijkt mij te veel gevraagd van Indië. En nu lees ik in de woorden „rendabele verkoop” dat daarin ook een zekere winstmarge ligt voor de industrie in Nederland.

(De heer Kan: U moet rekening houden met den hoogen levensstandaard in Nederland!)

Ik kom daarop nog terug. Ik meen dus dat dit niet van Indië mag worden gevraagd. De Nederlandsche industrie is voldoende geholpen wanneer Nederlandsch-Indië haar een afzet van haar artikelen tegen kostprijs waarborgt. De steun moet zijn gebaseerd op de volgende gedachte. De Regeering moet de kostprijzen van de te steunen Nederlandsche producten nagaan; daarin zijn dan alle bedrijfskosten, dus ook de arbeidsloonen begrepen, zoodat de betrokken industrie gehandhaafd kan blijven. De Regeering stelle verder den eisch dat producten, die in prijs uitgaan boven de producten die in Indië van elders kunnen worden aangevoerd, tegen kostprijs hier te lande worden verkocht en dat, wanneer Nederland aan die industrie een zekere winst wil waarborgen, Nederland daartoe maar moet bijpassen. Wanneer ik spreek over „kostprijs” bedoel ik daarmee de uiterste grens waartoe Nederlandsch-Indië gaan kan, want — en nu kom ik aan de interruptie van ons geacht medelid, den heer Kan — wij weten allen, dat de levensstandaard in Holland nog zeer hoog is, dat er een zeer groote onwil bestaat bij de arbeidersbevolking om de loonen te doen aanpassen aan de bestaande omstandigheden, dat de Regeering daar machteloos tegenover staat, in ieder geval zich genoodzaakt ziet tegenover de arbeiders, dien hoogen levensstandaard te handhaven. Het zou dan ook volkomen redelijk zijn, wanneer de Indische Regeering zei: Dan zullen wij den zeer hoogen kostprijs voor een zeker percentage voor onze rekening nemen, maar de rest behoort door Nederland te worden bijgepast, wanneer anderzijds door Indië aan de Nederlandsche industrie een behoorlijk afzetgebied wordt gewaarborgd, ja dit zelfs wordt verhoogd. Hiertegenover sta dan ook de eisch, dat in verband met de lage prijzen van de van elders komende producten door Nederland hier dan ook tegen kostprijs, of zelfs wel tegen een percentage beneden kostprijs, worden verkocht. Wanneer dit ten opzichte van Philips wordt toegepast, denk ik, dat de prijzen wel lager kunnen worden gesteld dan de hier bedoelde prijs van 55 cent, voor wat betreft de soort, die hier is genoemd.

De heer Hart, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Om een misverstand hetwelk niet is gerezen, maar gemakkelijk zou kunnen rijzen, aanstonds recht te zetten, zou ik gaarne allereerst het volgende willen opmerken. Bij de bespreking van hetgeen de heeren Kan en De Hoog hebben gezegd, heb ik uiteraard geen tegenstelling willen maken; de heer Kan heeft dit wel niet uitgesproken, maar ik meende die suggestie uit zijn woorden te kunnen opmaken. Ik heb echter uiteraard niet de idee willen vestigen, alsof de heer Kan minder medewerking en steun aan het moederland zou willen verleen, minder loyaal daartegenover zou staan, dan het geachte lid, de heer De Hoog. Toevallig is het ditmaal deze laatste spreker geweest, die nogal heeft uitgeweid over de juistheid van den steun aan het moederland en daarnaast uiteraard ook de schaduwzijde

(Directeur van Economische Zaken.)

heeft laten zien, terwijl de heer Kan ditmaal meer speciaal de schaduwzijden heeft belicht en daardoor was er meer aanleiding om den heer De Hoog te noemen in dit verband dan den heer Kan, maar ik wil gaarne verklaren, dat ook de heer Kan in deze zaken der Regeering veel steun heeft gegeven; het is dus goed, het misschien gerezen misverstand op deze wijze even weg te nemen.

Het geachte lid, de heer Thamrin, is begonnen met te zeggen, dat tot dusver alle contingenteringen in het nadeel van Indië zijn geweest. Ik moet hier onmiddellijk op antwoorden, door erop te wijzen, dat dit niet juist is. Ik denk in dit verband aan de belangrijke contingentering, die van de bontgeweven stoffen, die voor Indië van zeer veel beteekenis is geweest, een der eerste contingenteringen, die thans nog doorwerkt en onlangs door de bedrijfsreglementering is aangevuld. In mindere mate geldt het ook voor de biercontingentering en die van de oostpannen, maar daarop zal ik maar niet verder ingaan. Door den heer Thamrin is langzamerhand in deze discussie de steun, die Nederland aan Indië heeft gegeven, nu toch wel een beetje al te veel in een hoek gedrukt. Dit komt misschien, doordat ik deze zaken gedurende langen tijd niet gedetailleerd heb voorgebracht, maar tegen de bedoelde bewering zou de Regeering bepaald bezwaar moeten maken.

In de gerezen controverse — of eigenlijk moet ik hier evenals daar straks, van een nog niet gerezen misverstand spreken, van een nog niet gerezen controverse — tusschen de heeren Thamrin en Weyer zal de Regeering zich ook thans niet begeven. Ik moet hierbij slechts even de aandacht vestigen op twee dingen, n.l. ten eerste hierop, dat wel degelijk de bevolkingsproducten bij het Amerikaansch tractaat in belangrijke mate zijn betrokken; of de bevolkingsproducten via de exporteurs naar Amerika gaan of op andere wijze doet aan de betekenis zeker niet af. Ik wil hieraan als tweede punt toevoegen, dat de bevordering van den export van ondernemingsproducten een even groot bevolkingsbelang is als de export van de bevolkingsproducten; ik denk hier met name aan den export van koffie, een product, dat in hooge mate arbeidsintensief is.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Thamrin heeft gezegd, dat er een tegenstrijdigheid is in mijn betoog, waar ik zeide, dat er vermoedens zouden zijn gerezen, ten aanzien van de schending van octrooien, terwijl ik elders verklaard zou hebben, dat die schending was aangetoond. Inderdaad heb ik in eerste instantie over niet anders gesproken dan van vermoedens. Maar ik kan den heer Thamrin thans mededeelen, dat er ten deze wel degelijk ook rechterlijke gewijsden zijn, die uitmaken, dat in verschillende gevallen inderdaad ook octrooien van Philips zijn geschonden.

(De heer Thamrin: De materialen werden dan twee jaar aangehouden!)

Het is in het geheel niet juist, dat in het algemeen die materialen lang zijn aangehouden. Men weet, dat een dergelijk zeer moeilijk proces altijd veel tijd kost, maar ik zal mij ook thans er niet toe laten verleiden, mij op intensieve wijze op het gebied van een ander departement te gaan bewegen.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Thamrin heeft voorts geciteerd uit een Japansch boek, naar ik meen, ten aanzien van de exportprijzen van Japansche elektrische gloeilampen en heeft in dit verband prijzen genoemd van 20 tot 30 yen-cent of 10 tot 12 Hollandsche centen. Ik moet daaraan direct toevoegen, dat die exportprijzen dus zijn de prijzen van de artikelen in Japan, waarop dus nog vracht, invoerrechten en allerlei andere kosten komen, waardoor het in het geheel niet zeker is, dat ze zoo buitengewoon laag blijven, als men ze hierheen brengt. Mijn mededeeling gaat echter over de z.g. P. D. lampen, dat zijn de bekende Japansche lampen, een lamp, die hier in dit land 25 cent doet,

ja hier en daar tot 35 cent is geprijsd. Ik moet dus dezelfde door mij genoemde prijzen handhaven; hier worden geen vergelijkbare Japansche lampen verhandeld, die in prijs eenigszins nabij komen aan hetgeen de heer Thamrin heeft gezegd.

Mijnheer de Voorzitter! Het is ook na mijn uiteenzetting het geachte lid niet duidelijk, wat de Regeering heeft bedoeld met de regeling ten aanzien van de helft van de lampen, die door de Nederlandsche industrie moeten worden ingevoerd tegen goedkoopere prijs. Ik moet er op wijzen, dat het invoercontingent, dat aan de Philipsfabrieken is gegeven, voor de helft moet bestaan, niet uit gewone Philipslampen, maar uit de z.g. Eureka-lampen. Deze lampen zijn gemerkt en op een bepaalde manier verpakt, zoodat de douane op elk moment den invoer daarvan kan constateeren. Dat is buitengewoon gemakkelijk na te gaan; er is onmiddellijk te constateeren, hoeveel van die lampen in het verloop van een jaar zijn ingevoerd. Ik heb er ook zoeven aan toegevoegd, dat wij thans alleen met het enkele feit van den invoer van die lampen geen genoegen nemen; het enkele feit, dat de lampen in Indië arriveeren, vinden wij nog niet voldoende. Wij hebben n.l. maatregelen getroffen, dat die goedkoopere lampen ook hier te lande verkrijgbaar worden gesteld. Dat wordt door de nijverheidsconsulenten van het departement geregeld gecontroleerd, die daarvoor naar de toko's gaan. Dat is geen frase, maar het gebeurt in de praktijk geregeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet ingaan op de kwestie van de radio-lampen, die zijn niet gecontingenteerd en ik heb daaromtrent geen cijfers en kan deze kwestie dus niet goed beoordeelen.

Voorts moet ik nog wel aanroeren de kwestie van de Amerikaansche elektrische gloeilampen. De heer Thamrin heeft in de weergave van het verdrag met Amerika — ik weet niet waaruit hij die heeft — gelezen, dat aan Amerika een contingent is gegeven voor gloeilampen. De kwestie is echter niet aldus. Er zijn hier geen contingenten verstrekt. Alleen ziet men, zooals zeer vaak bij dergelijke verdragen geschiedt, dat men van een aantal artikelen wederzijds verklaart, dat zij niet in positie zullen achteruitgaan en daardoor krijgt Amerika hier, in vergelijking met andere landen, wat men pleegt te noemen een full share in het contingent. De prestaties en contra-prestaties worden om zoo te zeggen bij een dergelijk verdrag wel heel precies afgewogen. Dat is hier ook geschied. Ik ben niet bij de onderhandelingen geweest, maar weet wel, dat de Nederlandsch-Indische vertegenwoordigers, die wel daarbij zijn geweest, wel zeer positief en krachtig voor de belangen speciaal van Nederlandsch-Indië zijn opgekomen. Ik kan thans niet nagaan in hoeverre dat geschied is, maar het geachte lid kan er op aan, dat tegenover elke concessie, die van onzen kant is gedaan, wel degelijk iets van betekenis van andere zijde staat.

(De heer Thamrin: En hoe staat het met mijn vraag omtrent den detailprijs?)

Ik geloof, dat ik die kwestie al behandeld heb.

(De heer Thamrin: Zijn de door U genoemde prijzen importeurs- of detailprijzen?)

Dat zijn detailprijzen, die in den kleinhandel worden aangelegd.

Mijnheer de Voorzitter! Wat het geachte lid, den heer Soangkoepou betreft, zooals gewoonlijk gaat de Regeering hem niet ver genoeg. Het geachte lid heeft de Regeering voorgesteld, het ontwerp terug te nemen en daarvoor in de plaats te stellen een invoerverbod van Japansche lampen, tenminste als de Regeering ervan overtuigd is, dat deze laatste lampen inderdaad belangrijk slechter zijn.

De heer Soangkoepou heeft mij tijdens mijn antwoord in eersten termijn zooals zoo vaak in het nauw gedreven en heeft mij tenslotte op de vraag, of de Regeering de Japan-

(Directeur van Economische Zaken.)

sche lampen een nadeel voor den consument vindt, het antwoord: „ja” ontlokt. De consequentie voor het geachte lid moet dus zijn, dat het tot een invoerverbod van Japansche lampen moet komen; ik geloof echter, dat de Regeering niet zoover kan gaan en dat de steun, dien de heer Soangkoepou aan de Nederlandsche industrie wenscht te geven, al te intensief is.

(De heer Soangkoepou: Maar met de contingentteering laat de Regeering toch toe, dat een minderwaardig artikel geleverd wordt, dat is de consequentie.)

Inderdaad, maar men geeft ook de gelegenheid om betere lampen te koopen en men licht den consument voor.

Ik kom thans tot het geachte lid, den heer Kan.

De prealabele kwestie heb ik — en naar ik hoop tot voldoening — beantwoord. Ik geloof niet, dat de heer Kan verwacht, dat ik weder op de verhouding Indië-moederland zal ingaan. Het is bekend, dat de Regeering — en ook de heer Kan — volkomen de beteekenis van wederzijdschen steun van de beide gebiedsdeelen aanvoelen en deze ook wenschen te bevorderen, en het is mij na de interrupties tot mijn voldoening ook wel gebleken, dat de heer Kan zijn stem aan dit ontwerp zal geven.

Op één punt moet ik nog even ingaan. De heer Kan heeft verklaard, dat ik de toezegging zou hebben gedaan, dat wanneer de Japansche lampen — wij spreken voortdurend over de Japansche lampen, maar zij zijn niet de eenige, het is beter van buitenlandsche lampen te spreken — belangrijk in kwaliteit zouden verbeteren, Philips zou worden gevraagd of genoopt zijn prijzen te verlagen.

(De heer Kan: Dat heb ik niet gezegd.)

Dan heb ik den heer Kan verkeerd begrepen. Ik heb mijnerzijds alleen gezegd, dat een veranderde situatie bij deze en andere contingentteeringen aanleiding kan geven, om de zaken nog eens te bezien.

(De heer Kan: De invloed wordt dus niet a priori geëcarteerd.)

Inderdaad. De heer De Hoog is, wat het eerste punt van zijn betoog betreft, wel bevredigd, wat de beide andere punten betreft, niet geheel. Hij heeft in de eerste plaats aangevoerd, en nu kom ik tot het eerste punt, dat de twee motieven, die ik heb aangevoerd, waarom de Philipslampen beter zouden zijn dan de andere, eigenlijk identiek zijn.

Ik ben blijkbaar niet duidelijk geweest en wil daarom een nadere uitlegging geven.

In de eerste plaats zijn de vreemde lampen lang niet altijd van de lichtsterkte, die zij aangeven. Wanneer zij bijv. zijn afgestempeld op 40 Watt, blijken zij dikwijls slechts 30 of 25 Watt te zijn. Wanneer men een Philipslamp van bijv. 40 Watt vergelijkt met een andere lamp van 40 Watt heeft men dus vaak niet met eenzelfde wattage te doen. De heer De Hoog zal mij toegeven, dat dit een verschil uitmaakt.

De tweede kwestie is, dat een vreemde lamp van 40 Watt meer stroom verbruikt dan een Philipslamp van 40 Watt. Het betreft wel hetzelfde geval, maar het werkt dus dubbel. Men denkt te doen te hebben met een lamp van 40 Watt en men krijgt een lamp van 25 of 30 Watt en de lamp gebruikt dan nog veel meer stroom dan een Philipslamp van 40 Watt.

Het derde punt, den brandduur, behoeft ik niet opnieuw te behandelen, ik geloof echter, dat het duidelijk is, dat er 3 onderscheiden gevallen zijn.

Wat de autolampen betreft zegt het geachte lid, dat daarvoor niet dezelfde argumenten kunnen gelden als voor de lampen voor huisverlichting. In één opzicht kan ik dat toegeven.

Het meerdere stroomverbruik is voor een autolamp van ondergeschikt belang. Ik geloof niet, dat de heer De Hoog dit heeft aangehaald, maar dan wil ik zijn betoog in dit opzicht aanvullen.

In de tweede plaats zou men kunnen zeggen, dat ook de lichtsterkte hier niet van zoo essentieel belang is, hoewel dit toch ook weer niet volledig juist is.

Het derde punt, het sneller doorbranden van de lampen, geldt toch juist wel in sterke mate. Ik moet zeggen, dat lang niet alle gebruikers van autolampen dit bezwaar inzien en dat voor een deel van hen hetzelfde geldt als voor de minder goed gesitueerde gebruikers van lampen voor huisverlichting, die daardoor misschien niet zoo best in staat zijn zich een oordeel te vormen over de geheele situatie. Ik denk aan taxichauffeurs, kleine eigenaars van autobussen met een of twee autobussen, kleine vrachtautobezitters enz. Zij verkeerden in dezelfde positie als de kleine gebruikers van lampen voor huisverlichting, zij kunnen dezelfde bescherming van de overheid vragen. Ik wil toegeven, dat het niet zoo klemmend is als bij de huisverlichting, maar mag zeker niet met het geachte lid medegaan als hij zou meenen, dat het hier geen rol speelt. Natuurlijk geldt hier ook wat de Regeering den heer Van Helsdingen bij diens vooropstelling al toegaf, dat hier de steun aan het moederland moet vooropstaan. Nu heeft het geachte lid, sprekende over de motie-Thamrin e.s. gezegd: „De Regeeringsgemachtigde heeft in dit verband de cement aangehaald, waarbij ik toen een motie indiende omdat de prijszetting niet bevredigend was, tengevolge waarvan de contingentteering korter is gesteld, en is er nu geen aanleiding om thans hetzelfde te doen, als de Regeering verwacht dat daardoor effect zal worden bereikt ten aanzien van de prijzen”.

Ik geloof, dat de omstandigheden thans wel heel anders zijn. Bij de cement ging het inderdaad, de Regeering heeft dat nimmer onder stoelen of banken gestoken, om het destijds nog bestaan van een onvoldoend toezicht, dat toen nog kon bestaan, op de werking der cementcontingenteering. Het geachte lid heeft toen gezegd, en de Regeering kan hem achteraf geen ongelijk geven: Wij willen eerst zien of de Regeering in staat is te effectueeren wat Zij in den Volksraad heeft verklaard, daarna zullen wij zien of wij kunnen medewerken”. Het geachte lid zal mij thans willen toegeven, dat de Regeering er in de laatste anderhalf jaar in is geslaagd, de zaak in de hand te krijgen en daarom mag ik voor de Regeering vragen om vertrouwen van het College, dat Zij volkomen bereid, in staat en diligent is om deze zaken door te voeren. Wat toentertijd dus gold voor de cement, geldt thans zeker niet voor de lampencontingenteering.

Bovendien heeft de Regeering niet gezegd, en kan Zij ook niet stellig verklaren, dat Zij erin zal slagen de prijzen van de Philipslampen in een half jaar of een jaar tijds te verlagen. Bedoelde de motie alleen te zeggen, dat de Regeering erop uit zal zijn voortdurend deze prijzen zoo laag mogelijk te houden, dan wil ik onmiddellijk zeggen dat Zij daarop natuurlijk bij voortduring bedacht is. Ook Zij betreurt de onvermijdelijke prijsverhoogende werking der contingentteeringen. In zooverre kan dus de motie gehandhaafd blijven of ingetrokken worden, het effect is in beide gevallen voor de Regeering hetzelfde.

Gaat men echter de prijzen in Nederlandsch-Indië en in Japan vergelijken, dan wordt een toezegging zeer moeilijk en kan de Regeering die thans ook niet geven. De Regeering kan wel het volgende toezeggen, nl. dat Zij zal zorgen dat de gloeilampen steeds in behoorlijke, in de afgesproken mate op de markt zullen komen, dat Zij blijft zoeken naar een methode om de prijzen van alle lampen nog omlaag te brengen, dat Zij zal onderzoeken of in Indië meer wordt betaald dan elders en dat Zij erop zal blijven aandringen dat de goedkope lampen van behoorlijke kwaliteit, lichtsterkte en brandduur zullen zijn.

(De heer Thamrin: Dan is er dus geen bezwaar tegen de motie.)

In zooverre natuurlijk niet, maar de Regeering kan niet toezeggen dat Zij in staat zal zijn te bereiken, wat de motie

17de VERGADERING — DINSDAG 7 JANUARI 1936.

Invoerordonnantie elektrische gloeiperen (Ond. 96). — Motie-Thamrin betr. de prijzen van gloeilampen (Ond. 96, st. 4).

(Directeur van Economische Zaken.)

wenscht. Ik zou willen suggereeren — tenminste Mijnheer de Voorzitter, wanneer U mij toestaat ter bekorting ook thans tegelijk de motie te behandelen — of het niet juist is te spreken van een voortdurend streven naar verlaging van de kosten der lampen voor huisverlichting, en dan de vergelijking met Japan en Amerika weg te laten, als zijnde buiten de orde. In de eerste plaats weet men op het oogenblik niet, welke prijzen die landen berekenen. Het is bij de tegenwoordige gewrongen ruilverhoudingen bv. zeer wel mogelijk dat zou blijken dat de verkoopprijs der Amerikaanse lampen in Amerika zelfs belangrijk hooger is dan hier. Men kan dus de motie handhaven, maar als ik het met alle eerbied van het college zeggen mag: men weet eigenlijk thans niet precies waarover men het heeft. Het zou nl. niet de eerste keer zijn, dat de prijzen van een product in het land van oorsprong hooger bleken dan elders.

(De heer **Thamrin**: Maar de cijfers, die wij hebben overgelegd, staan op een ander en hooger niveau.)

Die cijfers betreffen de prijzen, waartegen de lampen hier kunnen worden aangeboden; dat is natuurlijk geheel iets anders. Ik zou bepaald willen ontraden, speciaal deze contingentieering op een jaar vast te stellen. Ik geloof, dat mijn toezegging in dat opzicht het geachte College moet bevredigen, dat in ieder geval de tijdelijkheid van de contingentieering de Regeering niet kan doen verslappen in haar pogingen in deze het beste te bereiken.

Ik kom thans aan den heer Van Helsdingen, die een belangrijk punt naar voren heeft gebracht door de vraag te stellen, wat „rendabel” beteekent. Hij heeft een betoog gehouden om de goederen uit Nederland hier te doen leveren tegen kostprijs, wat dus eigenlijk zou neerkomen — en dat is zeker al heel veel — op het instandhouden en het scheppen van werkgelegenheid in Nederland.

(De heer **Van Helsdingen**: En dus ook in Indië.)

Het betreft hier een zeer moeilijk punt. Ik heb nu al 15 jaar rechtstreeks met kostprijzen-vergelijkingen te maken en weet daardoor, dat ik op het oogenblik in dit opzicht moeilijk een toezegging mag doen, maar ik wil er op wijzen, dat de Regeering zich bij contingentieering ten bate van Indië altijd op het standpunt heeft gesteld, dat een matige winst aanvaardbaar is en dat, wanneer Indië een contingentieering instelt ten bate van andere landen, — Engeland, Amerika —, Indië natuurlijk ook den eisch stelt, dat de artikelen tegen concurrerende prijzen zullen worden aangeboden. Te eischen dat die goederen dan uit Nederland tegen kostprijs zullen worden geleverd, is niet wel doenlijk, aannemende dan, dat er zeker evenwicht is op het stuk van de wederzijdse belangenbehartiging. Gaat het dan aan, dezen eisch nu speciaal aan Nederland op te leggen? Het geachte lid zal niet verwachten, dat ik thans een definitief antwoord geef; maar ik meende toch goed te doen ook den anderen kant van de zaak te belichten, nl. dat men aan Nederland bezwaarlijk zwaardere eischen kan stellen dan aan andere landen, ten behoeve waarvan men bepaalde contingentieeringen instelt.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van onderwerp 96 ook in tweeden termijn beëindigd.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 10 stemmen vóór en 5 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: De Hoog, Wermuth, Verboom, Kerstens, Roep, Sosrohadikoesoemo, Kan, Van Helsdingen, Weyer en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soetardjo, Soeroso, Soangkoepon, Thamrin en Prawoto.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Roep, Weyer.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is de motie (met toelichting), ingediend door de heeren Thamrin, Soeroso en Soangkoepon (Ond. 96, st. 4), luidende:

„Het College van Gedelegeerden,

Gehoord de debatten,

dringt er bij de Regeering op aan, dat Zij ernaar zal streven de prijzen van gloeilampen voor huiselijk gebruik meer in overeenstemming te brengen met de prijzen, geldende in Amerika en Japan”.

Wenschen de voorstellers de motie nog te wijzigen?

De heer **Thamrin**: Neen, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: De motie blijft dus ongewijzigd.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb deze motie met belangstelling gelezen. Het is mij opgevallen dat de prijzen van de verschillende lampen, waarover hier is gesproken, Amerikaanse lampen in Amerika, Japansche lampen in Japan en Nederlandsche-, Amerikaansche- en Japansche lampen in Indië betreffen. Deze prijzen gaat men dan met elkaar vergelijken en vraagt dan, of het niet mogelijk is de prijzen van de lampen ook hier te lande te verlagen.

Ik gevoel er natuurlijk zeer veel voor dat de lampen voor huishoudelijk gebruik zoo goedkoop mogelijk ter beschikking worden gesteld van den consument. Maar ik zou in dit verband iets aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen. Het heeft mij altijd zeer zonderling in de ooren geklonken, maar ik heb toch van verschillende betrouwbare zijden gehoord — ik spreek hier alleen over Philips lampen — dat de Philips lampen in Indië voor een bepaald bedrag verkocht worden, maar dat b.v. in Singapore precies dezelfde lampen 40 à 50% goedkoper verkocht worden dan hier en in Tokio nog weer 25 à 30% lager dan te Singapore. Dit is mij medegedeeld door menschen, die de lampen uit Singapore en uit Japan — bij wijze van curiositeit natuurlijk — hebben medegenomen.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: Door de vrije concurrentie blijkbaar!)

Nu kan men wel spreken van valuta, in- en uitvoerrechten en vrijhavens enz., maar het is mij toch altijd een raadsel geweest, hoe er zulk een groot verschil kan bestaan in de verkoopprijzen van dezelfde soorten Philipslampen in de landen die ik genoemd heb. Nu gun ik Philips natuurlijk gaarne een goed bestaan en ik zal zoo veel mogelijk loyaal en royaal de Nederlandsche industrie steunen; ik vind het prettig als Philips veel arbeiders in dienst kan nemen en houden, maar ik vind het toch minder prettig als wij op Java het kind van de rekening worden.

Ik zou gaarne vernemen of een en ander juist is en wat daarvan de oorzaak is. Ik zou het bepaald afkeurenswaard achten, indien men in Nederland en in het bijzonder bij Philips redeneerde: in Indië kan men wel extra betalen, en dat stelt ons in staat elders weer goedkoper af te zetten en toch nog een aardige winst te maken.

In dit verband is de motie mij niet onwelkom. Misschien wil de geachte Regeeringsgemachtigde de opmerkingen, die ik over de prijzenpolitiek van Philips gemaakt heb, nog eens nagaan, ook ten aanzien van andere fabrikaten. Als de geachte Regeeringsgemachtigde hierop niet dadelijk kan antwoorden, zal ik het gaarne later vernemen.

Om kort te gaan, ik zal vóór deze motie stemmen.

De heer **Weijer**: Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid de heer De Hoog heeft deze motie eenigszins platonisch genoemd. Het wil mij voorkomen dat dit ietwat te zwak is uitgedrukt. Ik althans wil de motie wat meer principieel

(Van Helsdingen, Verboom, Thamrin.)

bekijken, wat principieeler ook dan de Regeering heeft gedaan in haar beantwoording van de opmerkingen, die de eerste ondertekenaar van de motie heeft gemaakt. Ik doe dit, omdat ik ervan overtuigd ben, dat prijsvorming in een gemeenschap een uitermate gecompliceerd proces is, een proces, welks voltrekking afhankelijk is van een groot aantal factoren die in die gemeenschap optreden. Het wil mij voorkomen dat het volstrekt doelloos is, de Regeering een streven op te dringen naar overeenstemming van prijzen hier en in andere landen waar gansch andere omstandigheden heerschen. Ik herhaal dat ik dit streven volstrekt doelloos vind, al ben ik het natuurlijk met de voorstellers en andere medeleden eens, dat wij de artikelen die we in dit land nodig hebben, zoo goedkoop mogelijk moeten verwerven. Bovendien acht ik de motie doelloos, omdat naar het mij voorkomt, door de Regeering meer dan voldoende waarborgen zijn geschapen, dat de prijzen zoo laag mogelijk zullen worden gehouden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal daarom tegen de motie stemmen en bijaldien ze zonder hoofdelijke stemming mocht worden aangenomen, wensch ik geacht te worden te hebben tegengestemd.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou even in tegenstelling met den vorigen spreker willen zeggen, dat ik vóór deze motie zal stemmen, al erken ik min of meer de juistheid van de argumentatie van den geachten Regeeringsgemachtigde tegen de laatste woorden van de motie. In de motie komt echter voldoende tot uiting, dat aandrang wordt uitgeoefend op de Regeering om te bewerken, dat de prijzen voor gloeilampen voor huiselijk gebruik in Nederlandsch-Indië zoo laag mogelijk worden gesteld.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij gaarne aansluiten bij het betoog van den heer Roep, speciaal wat betreft het enorme prijsverschil van dezelfde Philipslampen in verschillende landen, waarop de heer Roep heeft gewezen.

Verder kan ik mij aansluiten bij hetgeen de heer Van Helsdingen heeft gezegd, waar hij sprak over het feit, dat de laatste woorden van de motie misschien minder gelukkig gekozen zijn. Daar wij het echter over de strekking der motie wel eens zijn en ik mij met deze strekking kan vereenigen, zal ik vóór de motie stemmen.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog even in het kort de verschillende sprekers willen beantwoorden.

De heer Weyer vindt deze motie doelloos, omdat hij het onuitvoerbaar acht om de prijzen te vergelijken, waar geen twee landen ter wereld in dezelfde omstandigheden verkeerden. Die opmerking is in haar algemeenheid natuurlijk juist, maar als er overigens geen bijzondere omstandigheden zijn, heeft men toch bij de berekening van den kostprijs met vrijwel gelijke elementen te maken, die vervolgens tot een zekeren verkoopprijs kunnen leiden. Daarop komen gewoonlijk vracht, invoerrechten, assurantie, e.d. en deze kosten zullen in vrijwel elk land voorkomen. Men zou dus uit dien hoofde zeer zeker wel tot een vergelijking van prijzen kunnen komen, waardoor men dan de conclusie zou kunnen trekken, of al dan niet behoorlijke prijzen worden aangelegd. Dus doelloos is zoo'n vergelijking zeker niet. Ik kan wat dat betreft verwijzen naar het betoog van den heer Roep, die, zich baseerende op gelijke omstandigheden als hier, prijzen heeft genoemd, die zoo ver afwijken, dat het zal kunnen voorkomen — en dit feit is mij inderdaad verteld —, dat een Japansche importeur Philipslampen invoert via Japan en desondanks in Indië nog een behoorlijke winst kan maken. Dergelijke dingen mogen eigenlijk niet kunnen voorkomen bij een behoorlijken gang van zaken en zoo dergelijke zaken

(Directeur van Economische Zaken.)

mogelijk zijn, wijst dit op een merkwaardige prijspolitiek ten nadeele van Indië.

Thans wil ik nog even ingaan op hetgeen de heer Van Helsdingen heeft gezegd over mijn motie. Ik heb meermalen gezegd, dat men in een motie niet alles kan zeggen, wat men zeggen wil. Men moet een motie beschouwen als een uitvloei- sel van de discussie. In deze vergadering heeft niemand aangedrongen op hoogere prijzen. Men komt hierop, omdat niet speciaal in de motie staat, dat wij streven naar lagere prijzen. Doch dat spreekt toch immers vanzelf. Hieruit te lezen, dat wij misschien naar hoogere prijzen zouden willen streven, is alleen theoretisch mogelijk. Men kan op elke motie aanmerkingen maken, maar men moet de strekking van de motie beschouwen in verband met de gehouden beschouwingen.

De heer **Hart**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de motie eigenlijk al betrokken in den tweeden termijn van het regeeringsantwoord; nu echter over de motie nader is gesproken, moet ik enkele punten naar voren brengen.

In de eerste plaats zal de Regeering zich van een opinie over den inhoud, het juiste of aantrekkelijke van de motie onthouden, alleen wensch ik naar voren te brengen, dat naar de meening der Regeering de motie niet noodig is. Na hetgeen hieromtrent door mij hedenochtend is gezegd, geloof ik, dat men kan aannemen, dat de Regeering het groote belang van een goedkoop lichtverstrekkende volkomen inziet en zal blijven streven naar een verlaging van de prijzen ten deze.

Ik heb reeds opgemerkt, dat de formuleering van de motie mij niet juist voorkomt, maar ik begrijp na de uiteenzetting van den heer Thamrin, dat dit tenslotte niet een essentieel punt betreft bij de beoordeeling van den inhoud van de motie.

Wat betreft hetgeen de heer Weyer heeft opgemerkt, geloof ik, dat dit juist is, maar dat tenslotte ook de heer Weyer het in zooverre met ons allen eens zal zijn, dat hoe lager wij de prijzen van de lampen kunnen krijgen, hoe beter dat is. Ik wil daaraan toevoegen, en erop zelfs veel nadruk leggen dat ik het op den duur ook in het essentieel belang van de Nederlandsche industrie acht, niet afhankelijk te zijn, zoo eenigszins mogelijk, van contingentteeringen, doch er naar te streven hier op den duur zoo goedkoop mogelijk op de markt te komen, zoodat zij dergelijke contingentteeringen niet meer noodig heeft. Ik geloof, dat het goed is deze verklaring af te leggen.

Mijnheer de Voorzitter! Nu kom ik aan het buitenlandsch mysterie, dat de heeren Roep en Thamrin naar voren hebben gebracht. Ik heb daaraan reeds eenige aandacht besteed. Ik wil er op het oogenblik echter niet verder op ingaan, omdat ik in de eerste plaats niet weet, of het juist is. In de tweede plaats wil ik er aan herinneren, dat ik heb gezegd, dat te dien aanzien een onderzoek gaande is. En in de derde plaats moet men bv. wat Singapore aangaat altijd rekening houden met twee zaken — de heer Roep heeft ze al genoemd, maar ze zijn door hemzelf eenigszins ter zijde geschoven — n.l. het feit, dat Singapore een vrijhaven is en het feit, dat de monetaire positie aldaar anders is. Wanneer men dat bij elkaar beschouwt, krijgt men daardoor een vrij grooten invloed op den verkoopprijs van artikelen, die tientallen procenten verschil kan veroorzaken. Zooals echter gezegd, de kwestie van dit buitenlandsche mysterie is in onderzoek en ik kan daarop dus thans verder geen antwoord geven.

Om kort te gaan, de Regeering onthoudt zich van een opinie over de motie, doch Zij zal in elk geval, los van de motie, blijven streven naar zoo goedkoop mogelijke prijzen voor de hier ingevoerde gecontingenteerde lampen.

(De heer **Roep**: Krijgen wij nog nadere inlichtingen over de naar voren gebrachte prijsverschillen?)

17de VERGADERING — DINSDAG 7 JANUARI 1936.

Motie-Thamrin betr. de prijzen van gloeilampen (Ond. 96, st. 4).

(Voorzitter.)

Ik zal dat probeeren. Het is echter zoo moeilijk vooruit een toezegging te doen, omdat ik niet weet, of ik deze zaken zal kunnen constateeren. Doch indien wij echter feiten constateeren, die van waarde hiervoor zijn, wil ik wel toezeggen, dat zij hetzij aan den Voorzitter, hetzij aan het College als zoodanig ter kennis zullen worden gebracht.

De **Voorzitter**: Ik sluit mij persoonlijk geheel aan bij de woorden van den heer Weyer. Wanneer men van meening is, dat aan de laatste woorden der motie geen waarde behoeft

te worden gehecht, had men ze uit de motie moeten lichten. Zonder de verwijzing naar andere landen zou ik tegen de motie geen bezwaar hebben.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De motie-Thamrin e.s. (st. 4) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de Voorzitter en de heer Weyer geacht willen worden te hebben tegen gestemd.

De vergadering wordt te 1.37 uur n.m. gesloten.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE UNITED STATES OF AMERICA

By JOHN B. HARRIS, Esq., of the State of New York.

Year	Event
1776	Declaration of Independence
1787	Constitution adopted
1791	Bill of Rights adopted
1800	Washington becomes first President
1803	Louisiana Purchase
1812	War of 1812
1820	Missouri Compromise
1848	Texas Annexation
1861	Start of Civil War
1865	End of Civil War
1877	Compromise of 1877
1898	Spanish-American War
1901	Annexation of Hawaii
1914	Start of World War I
1918	End of World War I
1929	Start of Great Depression
1933	Start of New Deal
1941	Start of World War II
1945	End of World War II
1954	Start of Cold War
1963	Assassination of JFK
1968	Start of Vietnam War
1973	End of Vietnam War
1979	Start of Iran Hostage Crisis
1981	Start of Reagan Presidency
1989	End of Cold War
1991	End of Persian Gulf War
1993	Start of Clinton Presidency
1997	Start of Clinton Presidency
2001	Start of Bush Presidency
2003	Start of Iraq War
2008	Start of Obama Presidency
2009	Start of Obama Presidency
2017	Start of Trump Presidency

18de VERGADERING — DONDERDAG 20 FEBRUARI 1936.

Voorzieningen in verband met de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87).

18de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 20 Februari 1936.

(Bijeenroepingsuur: 8.30 voormiddag.)

Voorzieningen in verband met de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87). — Nadere verlenging werkings-termijn ordonnantie nopens terugzending van arbeiders (Ond. 97). — Nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. 93). — Wijziging en aanvulling crisis-thee-ordonnantie (Ond. 105). — Wijziging en aanvulling van de crisis-koffie- en cacao-ordonnantie (Ond. 115).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 14 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Pratosoemodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende eenige voorzieningen in verband met de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (st. 6).

De heer **Kerstens:** Mijnheer de Voorzitter. In verband met de passage in de algemeene opmerkingen van het Gedelegeerdenverslag, waarin staat, dat enkele leden erop aandrongen bij de ontworpen procedure, welke tot opnemingen in een werkinrichting zal leiden, vereenvoudiging toe te passen, zou ik mij willen aansluiten bij de opmerking in de volgende alinea, luidende:

„Verscheidene andere leden zouden echter het vereischte van bedoelde verklaring niet gaarne prijsgeven; h.i. behoort de procedure de noodige waarborgen te bevatten, dat niet lichtvaardig de opnemingen van menschen in werkinrichtingen wordt gelast”.

Ik zou er zelfs op willen aandringen, dat de directeur van Justitie bij het afgeven van dergelijke verklaringen zelf ook nog de noodige mildheid betracht, omdat, naar het mij voorkomt vrijheidsberoving in dezen zin dat men opgezonden wordt naar een werkkamp, een zeer ernstige aantasting is van de persoonlijke vrijheid en van de rechten der persoonlijkheid. En wanneer ik er dan terloops aan herinner dat de Utrechtsche hoogleraar in het strafrecht, Prof. Pompe — ik heb tevergeefs gezocht naar het desbetreffende artikel, misschien kan de directeur van Justitie mij daaraan helpen — de Overheid zelfs de bevoegdheid ontzegt iemand wegens het eenvoudige feit van landlooperij en bedelarij — dus niet in verband met directe misdadigheid — van zijn vrijheid te berooven, welke bevoegdheidstoekenning in Nederland door Prof. Pompe zelfs als een typische uiting van Nederlandsch philisterdom wordt aangemerkt, dan zou ik van mijn kant willen verklaren, dat ik niet zoover zou willen gaan als Prof. Pompe, maar dat ik overigens wel meen te mogen vragen, dat men bij de toepassing van deze bevoegdheid van den directeur van Justitie zeer behoedzaam en zeer omzichtig te werk gaat. Iets anders is het natuurlijk, wanneer landlooperij en bedelarij met verliederlijking gepaard gaan, zooals

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Kerstens, Soetardjo.)

bij vele individuen op te merken valt; dan moet wel degelijk ingegrepen worden, vooral ten opzichte van Europeanen, die in de Inlandsche maatschappij met hun landlooperij en liederlijkheid een wel bij uitstek ongunstigen invloed uitoefenen.

Mijnheer de Voorzitter! Na deze algemeene opmerkingen zou ik nog willen vragen, of, waar de stof hier in verband wordt gebracht met de kwestie van werkloosheidsvoorziening ook vrijwillige opname in deze werkinrichtingen mogelijk zal zijn? Want ik heb in het ontwerp daaromtrent geen gegevens gevonden, maar kan mij voorstellen, dat, waar in deze werkinrichtingen gelegenheid zal worden gegeven tot allerlei vorm van onderwijs en tot praktische scholing in ambachten en beroepen, er onder de werkloozen zullen zijn, die in deze inrichtingen vrijwillige opname wenschen.

Ik zou verder aan de Regeering willen vragen, welke richtlijnen zullen worden opgesteld — ingeval ze worden opgesteld — voor het bepalen van de arbeidsschuweheid van de delinquenten? Wordt dat maar door het Kantoor van Arbeid op eigen gelegenheid gedaan, of zullen daaromtrent door den directeur van Justitie richtlijnen worden aangegeven?

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in de stukken gelezen, dat het de bedoeling is om deze werkinrichtingen te stichten respectievelijk te Malang en te Ngawi. Nu lijkt mij een vraag van belang ten deze hoe het nu zal gaan bij het ontslag uit de werkinrichtingen. Gesteld, dat een opgenomen persoon na een jaar genezen is van zijn werkschuweheid of naar het oordeel van de autoriteiten voldoende waarborgen biedt om weder vrij in de maatschappij te kunnen worden losgelaten, hoe zal het dan gaan bij ontslag? Krijgt zoo'n verpleegde dan vrij vervoer naar zijn nieuwe plaats van vestiging? Is hij daarin vrij of niet vrij?

En een laatste punt, waaromtrent ik voorloopig nog gaarne inlichtingen zou ontvangen, betreft de volgende passage uit de Memorie van Antwoord:

„Uiteraard is het van groot belang dat aan den arbeidsschuwe aandacht zal worden geschonken als mensch.”

Daarmede ben ik het natuurlijk volmaakt eens. En verder lees ik:

„Met de geestelijk-zedelijke factoren, welke van belang zijn voor zijn verbetering, zal ten volle rekening worden gehouden.”

Dat is natuurlijk een zeer aantrekkelijk zinsnede, doch ik zou wel gaarne iets gedetailleerder op de hoogte worden gesteld omtrent de uitwerking van dit punt. Op welke wijze, zou ik willen vragen, stelt de Regeering zich voor met de geestelijk-zedelijke factoren rekening te houden en hoe zal die geestelijk-zedelijke verzorging in concreto plaatshebben?

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij het Gedelegeerdenverslag, dat de indiening van deze ontwerp-ordonnantie toejuicht. Het spreekt bijna vanzelf, dat in het Gedelegeerdenverslag voldoening over de oprichting van de voorgestelde werkinrichtingen wordt uitgesproken, aan dergelijke inrichtingen bestaat immers reeds lang behoefte, getuige de reeds sinds jaren bestaande bedelaarskolonies of roemah miskin op vele plaatsen. Ik heb zelf het genoegen gehad jarenlang in het bestuur van een dergelijke vereniging zitting te hebben. Deze bedelaarskolonies stellen zich het zelfde ten doel, als de Regeering beoogt, ook zij werken namelijk in de richting van voorkoming en beperking der bedelarij en het verschaffen van werk aan werkloozen. Verschillende van dergelijke verenigingen hebben ook getracht in samenwerking met den plaatselijken gezondheidsdienst de afzichtelijke ziekten, waaraan werkloos rondlooper ingezetenen vaak lijden, te genezen.

Op grond van het feit, dat de bedoelde verenigingen het zelfde doel nastreven als de Regeering met dit ontwerp, pleit ik voor een intensieve samenwerking tusschen de Regeering

Voorzieningen in verband met de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87).

(Van Helsdingen.)

en dergelijke vereenigingen, welke samenwerking naar ik vertrouwd door de besturen der betrokken vereenigingen dankbaar zal worden aanvaard.

Verder zou ik erop willen wijzen, dat de genoemde vereenigingen, omdat zij in den regel afhankelijk zijn van den liefdadigheidszin in een slechts beperkten kring — hoofdzakelijk het Europeesch en Indonesisch bestuur — in den regel te kampen hebben met financieele moeilijkheden. Destijds, toen ik in het bestuur van een dergelijke vereeniging zitting had, kroesterde ik allerlei grootsche plannen, die wegens gebrek aan middelen helaas niet verwezenlijkt konden worden. Ik zou de Regeering dan ook willen vragen, of zulke vereenigingen niet in aanmerking kunnen komen voor een aandeel in de loterij.

Verder zou ik gaarne vernemen, of de vereenigingen, die daartoe door haar opzet en haar werkwijze geschikt voor zijn, ook in aanmerking kunnen komen om opname te verleen aan personen, die door den Raad van Justitie of den Landraad zijn aangewezen, om in een Landswerkinrichting opgenomen te worden.

Ook deze vorm van samenwerking zal, naar ik veronderstel, door de betrokken vereenigingen dankbaar worden aanvaard. Deze suggestie houdt verband met het volgende.

De heer Kerstens heeft zoeven terecht erop gewezen, dat deze maatregel de beteekenis heeft enerzijds van een dwang tot opname van personen die niet werkwilbig zijn in een gesticht, doch anderzijds behoort deze inrichting ook gelegenheid te geven aan de wel-werkwilligen, die geen werk kunnen vinden, om te worden opgenomen. Als uit het antwoord van den Regeerings-gemachtigde op de vraag van den heer Kerstens, of er inderdaad mogelijkheid bestaat tot vrijwillig opnemen er in die gestichten, blijkt dat dit kan, zou mijn suggestie een oplossing kunnen beteekenen voor geval de landswerkinrichtingen, ook al met het oog op besparing van vervoerskosten, geen voldoende plaats zouden kunnen bieden.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De Memorie van Toelichting verklaart, dat het voorliggend ontwerp mede het gevolg is van de crisis en van het daarmede verband houdende verschijnsel, dat zooveel Europeanen o.a. werkloozen en arbeidsschuwen hier rondloopen. Ik wil in herinnering brengen, dat dit voorliggend ontwerp de vervulling is van een wensch, die ik reeds ruim acht à negen jaar geleden in den Volksraad ter sprake bracht naar aanleiding van moeilijkheden die zich toen herhaaldelijk voordeden met Europeanen, die vooral de desa's onveilig maakten, waarbij ik er toen met klem bij de Regeering op aandrong of Zij niet kon overwegen de oprichting van een Indisch Veenhuizen. De Regeering heeft destijds toegezegd, de suggestie te zullen overwegen, doch helaas is het onderzoek van langen duur geweest en zijn allerlei bezwaren gerezen; nu echter de crisis is gekomen en deze de zaak nog erger heeft gemaakt, heeft de Regeering ingegrepen en is Zij eindelijk met dit ontwerp gekomen.

Ik juich dit daarom gaarne toe en wil wijzen op de artikelen in de Banier van November 1933 verschenen, waarin op de totstandkoming van een Indisch Veenhuizen zoo sterk de nadruk is gelegd. De crisis heeft dus ontegenzeggelijk de instelling van dit instituut verhaast, zoodat het nu mogelijk is geworden aan de verkapte bedelarij, die huizen en straten onveilig maakt, een eind te maken.

Verskillende mogelijkheden waren voorhanden. Het was mogelijk, dat het Wetboek van Strafrecht werd aangevuld met eenige strafbepalingen, zoodat de strafrechter hierin werd gemengd. Aanvulling zou noodig zijn geweest omdat, zooals in de Memorie van Toelichting ook gezegd wordt, de bepalingen betreffende bedelarij en landlooperij hier geen voldoende houvast geven. De aanvulling van het Wetboek van Strafrecht zooals bepleit in de Banier van 1933 blz. 411 is naar het mij wil voorkomen, minder gelukkig dan de ons hier voorgelegde regeling, welke een aanvulling brengt van

(Directeur van Justitie.)

de rechterlijke organisatie en het Inlandsch Reglement. In ieder geval juich ik toe, dat bij deze vrijheidsberoving de rechter is ingeschakeld, een waarborg dat het niet al te gemakkelijk zal worden toegepast en zeer bepaald is het dan ook noodig, dat er een verklaring is van den directeur van Justitie.

Den eenvoudigen vorm, die hier is gekozen, en die ligt in de richting van de bepalingen ten aanzien van krankzinnigheid, besmettelijke ziekten enz., zoodat wij geen bepaalde strafprocedure krijgen, maar de rechter den betrokkene bij eenvoudige beschikking tijdelijk uit de maatschappij kan verwijderen, juich ik toe. Maar ik zou er vooral zeer ernstig op willen aandringen, dat de rechters en vooral ook het departement, dat deze verklaring moet afgeven, met groote voorzichtigheid optreden. Ik zou hieraan de suggestie willen toevoegen, dat jaarlijks aan den Volksraad een verslag wordt overgelegd over den gang van zaken van dit geheel nieuwe instituut waarin ons wordt medegedeeld hoe in het algemeen de ervaring in deze inrichtingen is geweest.

Er is gesproken over gelegenheid voor vrijwillige werklozen om tot dit instituut toe te treden. In de eerste plaats geloof ik niet dat het er velen zullen zijn. De Regeering heeft erop gewezen, dat de arbeidsschuwen zich niet vrijwillig aan den tucht in de werkkampen en tehuizen zullen onderwerpen, maar ik stel de vraag of, wanneer deze tehuizen voor wel-arbeidswilligen worden opengesteld — waarin zij overigens niet thuis hooren — niet het aantal tehuizen belangrijk zal moeten worden uitgebreid, terwijl dan de financieele offers van het Land veel grooter zullen moeten zijn.

Tenslotte zou ik een woord van dank willen zeggen aan de Regeering, omdat Zij verschillende suggesties tot verbetering der redactie, in het Gedelegeerdenverslag gegeven, heeft overgenomen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf, dat de Regeering met voldoening kennis genomen van hetgeen thans ook mondeling over deze voestellen in het midden is gebracht. Door alle drie sprekers is tenslotte medegedeeld, dat het voorstel in hoofdzaken en zelfs ook in details instemming vond en zoo blijft voor mij alleen de taak enkele suggesties en vragen te beantwoorden, die overigens aan het beginsel van het voorstel geen afbreuk kunnen doen.

In de eerste plaats heeft het geachte lid, de heer Kerstens — en daarbij heeft zich de heer Van Helsdingen aangesloten — aangedrongen op groote voorzichtigheid in de toepassing van dezen nieuwen maatregel. De heer Kerstens heeft speciaal gevraagd om mildheid aangezien het hier een zeer ingrijpenden maatregel betreft, die de persoonlijke vrijheid aantast. De heer Van Helsdingen noemde hierbij dadelijk iets, dat ik anders eigener beweging had moeten naar voren brengen, n.l. dat hier de rechter is ingeschakeld. Wanneer de heer Kerstens vraagt om vooral bij de afgifte van de verklaringen, die noodig zullen zijn voor het opnemen in een landswerkinrichting, voorzichtig te zijn, kan de Regeering natuurlijk ten volle toezeggen, dat die voorzichtigheid in acht zal worden genomen en dat, voorzover dat hierbij te pas komt ook mildheid zal worden betracht. Maar ik zou erop willen wijzen, zooals de heer Van Helsdingen heeft gezegd, dat, wat het ingrijpen in de persoonlijke vrijheid betreft, de grootste waarborg moet worden gezien in het inschakelen van den rechter. Juist die dubbele waarborg n.l. aan de eene zijde, dat met kennis van zaken en van de omstandigheden, waaronder de betrokken werkschuwe heeft geleefd, een verklaring zal worden afgegeven en aan den anderen kant, dat de rechter tenslotte het bevel tot opneming in de landswerkinrichting moet geven op grond van het feit, dat de betrokkene zich door maatschappelijk wangedrag een gevaar voor de openbare orde heeft getoond, deze combinatie van waarborgen zal, dunkt mij, de beste zekerheid geven, dat in deze geen maatregelen zullen worden toegepast, waar deze

(Directeur van Justitie.)

niet absoluut noodzakelijk en verantwoord zullen zijn. Ik herhaal, dat ik in alle opzichten voor een behoedzame en milde toepassing zal waken. De Regeering ziet zeer wel in, dat een al te ruime en haastige toepassing een weinig gewenscht sociaal verschijnsel zou kunnen worden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag hier wel dadelijk den heer Van Helsdingen beantwoorden, waar hij vraagt, of de Regeering bereid zou zijn om een jaarlijksch verslag aan den Volksraad over te leggen. Ook hiertoe is de Regeering volgaarne bereid. Het betreft hier een zaak, die voor Indië nieuw is. Het zal voor den Volksraad en ook de Regeering zelf goed zijn, zich rekenschap te geven van de ontwikkeling, die dit instituut in dat tijdvak zal hebben genomen.

(De heer Van Helsdingen: Dank U wel!)

Een tweede punt, door den heer Kerstens besproken, is, of opname in deze Landswerkinrichtingen mogelijk zal zijn voor hen, die zich vrijwillig daartoe aanmelden. Wat dit punt betreft, lijkt het mij, dat bij den heer Kerstens en ook misschien bij den heer Soetardjo een oogenblik de juiste strekking van dezen maatregel uit het oog is verloren. In de toelichting is er reeds de aandacht op gevestigd, dat men de noodzakelijkheid van een Landswerkinrichting vooral hierin moet zoeken, dat men onder de werkschuwe zwervers en de daarmede te vergelijken elementen zeer lastige en gevaarlijke exemplaren vindt en die hooren niet thuis in een bedelaarskolonie, een werkkamp, een particuliere organisatie waarin men alleen menschen kan opnemen die daartoe bereid zijn en zich vrijwillig aanmelden.

Maar andersom behooren ook die niet-gevaarlijke, niet-onwillige werkschuwe zwervers niet thuis in een Landswerkinrichting. Voor de bijna misdadige elementen, die de Regeering bij dezen maatregel op het oog heeft, zijn instellingen noodig, die grenzen aan het gevangeniswezen, die geen gevangenis zijn, omdat deze menschen niet in een gevangenis thuis hooren, maar waarin haast dezelfde tucht noodig zal zijn en waarin de vrijheid van de opgenomenen veel meer zal moeten worden beperkt dan dit in een werkkamp of een tehuis voor daklozen noodig of mogelijk is. Maar juist daarom zou het niet aangaan; voor de menschen, die zich vrijwillig aanmelden zou het verblijf in een dergelijke inrichting zeer weinig aanlokkelijk zijn. Ik geloof niet, dat het mogelijk zou zijn, deze Landswerkinrichtingen te beschouwen als instellingen, welke ook al met het oog op de werkgelegenheid en het onderwijs, dat daarin gegeven kan worden, ook moeten open staan en geschikt moeten zijn voor personen, die niet door dezen dwangmaatregel mogen worden getroffen. Tenslotte bestaat er ook werkgelegenheid en wordt er ook onderwijs gegeven in gevangenis en Landsopvoedingsgestichten, zonder dat dit aanleiding zou kunnen geven, die inrichtingen ook te bestemmen voor personen, die zich daarin vrijwillig zouden willen laten opnemen.

Mijnheer de Voorzitter! Om in dit verband den volgenden spreker met het oog op het verband tussehen deze twee punten, even te beantwoorden, de heer Soetardjo heeft gevraagd, of niet andersom ook particuliere instellingen zouden kunnen worden aangewezen voor het verzorgen van personen, op wie deze maatregel wordt toegepast. Ook dat zou, zooals ik al heb uiteengezet, niet wenschelijk zijn en ook niet goed mogelijk. Dit is niet wenschelijk, omdat daardoor van de particuliere instellingen meer zou worden gevorderd dan ze kunnen geven. Ze kunnen niet geven het strenge toezicht, de tucht, die toch in de landswerkinrichtingen noodig zullen zijn. En aan de andere zijde zal de Regeering bij de uitvoering van dezen maatregel de verantwoordelijkheid ook niet aan een particuliere inrichting kunnen overlaten. Een particuliere inrichting, die deze haast misdadige elementen, de behandeling zou geven, die ze behooren te hebben, zou niet alleen haast een gevangenisachtig karakter moeten hebben, maar ook maatregelen van tucht enz. moeten toepassen, welke in handen van particulieren nu eenmaal min of meer gevaarlijk zijn.

Ik geloof, dat het goed zou zijn, als men deze twee zaken scherp van elkaar scheidde: de verzorging van de menschen, die aan de grens leven van misdadigheid en de verzorging van goedwillende werklozen, welke laatste ook in de eerste plaats het best door particuliere instellingen kan worden ter hand genomen.

Door het geachte lid, den heer Kerstens, is gevraagd of er nog richtlijnen komen voor de toepassing van de bepaling ten aanzien van het criterium van arbeidsschuweheid, of dat het Kantoor van Arbeid dit maar op eigen gelegenheid zal doen. De Regeering stelt zich voor dat inderdaad richtlijnen zullen kunnen worden vastgesteld, zij het niet dadelijk in den aanvang. Dit is, ik herhaal het, een zoo nieuwe zaak, dat de practijk hier den weg zal moeten wijzen. In den aanvang zal men geval voor geval moeten beoordeelen met de omzichtigheid, die ook door de geachte leden wordt gevraagd, dan zullen vanzelf die richtlijnen daaruit ontstaan en zoodra het mogelijk zal zijn, kunnen die dan worden vastgelegd.

Het volgende punt door den heer Kerstens besproken, is de vraag wat er zal geschieden met de menschen, die in die werkinrichtingen zullen worden opgenomen, wanneer zij daaruit worden ontslagen; of bijvoorbeeld vrij vervoer aan deze lieden kan worden verschaft naar hun land van herkomst.

Dit is een punt, Mijnheer de Voorzitter, dat in de toelichting op het voorstel niet is besproken, maar het is wel overwogen in algemeenen zin. Overwogen is nl., dat voor deze menschen noodig zal zijn wat ik met een vreemd woord zou kunnen noemen „after-care”, de zorg voor de menschen na het ontslag uit de werkinrichting. Men kan deze menschen niet ineens loslaten; dit zou ongewenscht zijn en zou veel van het goede, bij hen bereikt, weer te niet doen. In algemeenen zin is er aan gedacht, dat men ook na het ontslag op deze menschen zal letten. Of dit ook zal beteekenen een regeling voor vrij vervoer, is een detailpunt, dat in dien concrete vorm nog niet overwogen is, doch de Regeering zal gaarne nagaan, of hiervoor een regeling kan worden gemaakt.

(De heer Van Helsdingen: Verdienen zij ook iets, waardoor ze in de gelegenheid zijn, een spaarpot te maken?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat deze personen aan den Lande meer zullen kosten dan hun werkprestaties waard zullen zijn. Overwogen kan echter worden, of, evenals dat bij het gevangeniswezen het geval is, aan bijzonder goede arbeiders eenige vergoeding voor hun werk kan worden gegeven; of dat dan voldoende zal zijn voor den terugkeer naar hun land van herkomst na hun ontslag kan ik nog niet precies zeggen.

(De heer Van Helsdingen: Ik wil alleen opmerken, dat het goed zou zijn, als die menschen na het ontslag tenminste iets in handen hebben.)

Dit zou dan wellicht een regeling voor vrij vervoer, zoo al niet overbodig, althans minder urgent maken. Dit zijn punten, die bij de uitvoering nog in beschouwing kunnen worden genomen.

Het slot van de rede van het geachte lid Kerstens betrof de mededeeling in de Memorie van Antwoord, dat met de geestelijke en zedelijke factoren ten volle zal worden rekening gehouden.

De heer Kerstens vraagt dan kort en bondig hoe. Doch dit is een zeer moeilijk onderwerp. Ik moet al weder herhalen, dat hier de practijk den weg zal moeten aanwijzen. Ik kan natuurlijk wel enkele punten noemen. Dit brengt mede, dat men bijzondere aandacht zal moeten geven aan de besteding van den vrijen tijd, die tenslotte ook in deze inrichtingen zal bestaan. Er zullen werktijden en rusttijden zijn. Het besteden van die rusttijden is een van de punten, waarbij juist deze zorg voor het geestelijke zal te pas komen. Verder zal men hebben de Zondagen waar het de Europeanen betreft en waar het de belijders van een ander geloof betreft, andere dagen. Er zal dus ook gedacht moeten wor-

(Directeur van Justitie.)

den aan het nakomen van godsdienstige verplichtingen; er zal gelegenheid moeten bestaan tot contact met de voorgangers in dien godsdienst. Dit zijn een paar belangrijke punten en zoo zullen er ongetwijfeld nog meerdere zijn. Maar ik hoop den heer Kerstens voorloopig al eenigszins te hebben bevredigd.

Mijnheer de Voorzitter! Dan heb ik hier allé punten, door den heer Kerstens besproken, beantwoord.

Wat betreft hetgeen door den tweeden spreker, den heer Soetardjo, is gezegd, voorzoover ik daar nog niet op geantwoord heb bij de beantwoording van den heer Kerstens, valt hier nog te wijzen op het volgende. De heer Soetardjo heeft gesproken over de particuliere vereenigingen, die zich bezig houden met de verzorging van bedelaars, zwervers en gebrekkigen. Ik heb reeds gewezen op het verschil dat er bij alle overeenstemming overigens tusschen het doel van deze vereenigingen, van deze inrichtingen, en het doel, dat bij de landswerkinrichtingen zal voorzitten, ten deze bestaat. Bij alle overeenstemming is er toch een zeer belangrijk — ik zou haast zeggen principieel — verschil. Maar dat zal niet beletten, dat samenwerking zooals het geachte lid heeft gevraagd met die particuliere vereenigingen ook van Regeeringszijde zeer zal worden gewenst en toegejuicht. Immers zal ook door het werk van die particuliere vereenigingen zal men kunnen constateeren, welke elementen buiten het terrein moeten vallen waarop deze particuliere vereenigingen kunnen werken. Juist die elementen, die zij niet aan kunnen — om het heel eenvoudig te zeggen — zullen in aanmerking kunnen worden gebracht voor de opnemings in 's landswerkinrichtingen. Die samenwerking zal dus niet zoozeer liggen in het nastreven van hetzelfde doel, in het verrichten van gelijksoortige werkzaamheden, doch zal meer een aanvullend karakter dragen. Naast elkaar zullen zoowel de samenwerking als de landsinrichtingen juist zijn en een goede samenwerking zal bevorderen, dat de juiste begrenzing hier wordt aangenomen.

Wanneer het geachte lid dan vervolgens wijst op het groote sociale nut van de particuliere instelling op dit gebied, dan wil de Regeering dit volkomen onderschrijven. Inderdaad wordt dit groote sociale nut door de Regeering zeer wel ingezien. De heer Soetardjo vroeg verder of dan ook dergelijke vereenigingen, die bedelaarskolonies of soortgelijke inrichtingen beheeren, in aanmerking kunnen komen voor aandeelen in de loterijen. Inderdaad, in beginsel komen zij daarvoor zeer zeker in aanmerking en er zijn dan ook zeker al loterij-aandeelen aan zulke vereenigingen toegekend! Natuurlijk zal elk geval opzichzelf moeten worden bezien en deze toezegging moet men dan ook niet opvatten als de belofte, dat elke vereeniging, die zich op dit gebied wenscht te begeven ook aanstonds een loterij-aandeel zal ontvangen. In dezen moeilijken tijd is de last, die op de loterijen ligt in den vorm van ondersteuning van vaste en bestaande oude instellingen, al zeer zwaar geworden en er zal dus met zeer veel voorzichtigheid moeten worden tewerk gegaan bij de toewijzing van loterij-aandeelen voor nieuwe objecten. Maar in het algemeen staat de Regeering niet afwijzend tegenover het denkbeeld om ook vereenigingen, die dit werk doen, wanneer zij daarvoor in aanmerking komen, een loterij-aandeel toe te kennen.

Hiermede heb ik, naar ik meen, ook de verschillende vragen, die door den heer Soetardjo gesteld zijn, beantwoord en rest mij alleen nog het geachte lid den heer Van Helsdingen, dank te zeggen voor de waardeerende woorden, die hij aan het ontwerp heeft gewijd.

Zijn verzoek, om voorzichtigheid te betrachten, is beantwoord, zijn verzoek om overlegging van het verslag eveneens.

Tenslotte heeft het geachte lid zich sceptisch uitgelaten over de mogelijkheid van vrijwillige opname in deze inrichtingen; ook afgescheiden van het door hem aangevoerde be-

(Kerstens, Soetardjo.)

zwaart, dat het te duur zou worden, meen ik reeds te hebben aangetoond, waarom het niet wel mogelijk zal zijn.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben inderdaad vrijwel geheel bevredigd door het antwoord, dat ik van den geachten Regeeringsgemachtigde heb ontvangen. Ik vind het echter wenschelijk, op een enkel punt, waarop ik in eersten termijn inderdaad veel te kort ben geweest, nog even terug te komen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft schoon gelijk, wanneer hij veronderstelt, dat men er weinig voor zal gevoelen om vrijwillig onderdak te zoeken in een milieu van gevaarlijke individuen, die heel dikwijls op den rand van de misdadigheid leven. Zoo heb ik het ook niet bedoeld, al geef ik toe, dat ik te kort ben geweest.

Ik bedoelde het meer zoo. Het komt herhaaldelijk voor, — gebeurtenissen in Malang hebben daarop een bijzonder licht geworpen — dat er ouders zijn, die hun opgeschoten jongens, werkloos langs de straat slenterend, niet meer baas kunnen, terwijl voor dergelijke jongens in Indië geen inrichtingen bestaan, zooals de tuchtcholen in Nederland.

Nu bedoelde ik te vragen — en misschein had ik beter gedaan, het reeds in eersten termijn zoo te stellen — is er voor dergelijke jongens, die niet krachtens een vonnis van den rechter in dergelijke inrichtingen kunnen worden opgenomen, geen opname in dergelijke inrichtingen te vinden, wanneer de ouders daartoe het verzoek doen? Ik geloof, dat als men ook in deze richting van de werkinrichtingen gebruik maakt, waarbij uiteraard een zekere afcheiding in het leven moet worden geroepen, om te zorgen, dat de jongelui geen contact hebben met uitgesproken misdadige volwassen individuen, er nog een tweede nuttige kant aan het ontwerp zit.

(De heer Van Helsdingen: Dat kan overeenkomstig het Burgerlijk Wetboek door tusschenkomst van den rechter.)

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geachten Regeeringsgemachtigde dankbaar voor de toezegging, dat intensieve samenwerking met de particuliere instellingen op dit gebied zal worden betracht. Alleen zou ik nog op een enkel punt willen terugkomen.

In de eerste plaats mijn suggestie om aan de particuliere vereenigingen een aandeel in de loterij toe te kennen.

In eersten termijn heb ik reeds bij wijze van restrictie medegedeeld, dat alleen aan die instellingen een aandeel in de loterij zal worden toegekend, die daarvoor in aanmerking komen uithoofde van opzet, werkwijze, doelmatigheid der administratie, beheer, enz. Om over deze punten zekerheid te krijgen, lijkt het mij gewenscht, dat een onderzoek wordt ingesteld naar den toestand, waarin Regeeringsgemachtigde het verzoek willen doen, om de besturen van de bedoelde vereenigingen aan te schrijven en hun te verzoeken verslag uit te brengen over de werkwijze hunner vereeniging, etc.

(De heer Van Helsdingen: Printah aloes.)

Er is heelemaal geen sprake van printah aloes.

(De heer Van Helsdingen: U spreekt over: aanschrijven; beter is: verzoeken.)

Natuurlijk, het is toch de bedoeling de vereenigingen te helpen? Tevens zou dan de vraag kunnen worden opgeworpen, of en in hoeverre deze vereenigingen in aanmerking zouden wenschen te komen voor een loterij-aandeel. Deze vraag is noodzakelijk, omdat bij de besturen, die meestal bestaan uit bestuurs- en andere ambtenaren, een zekere schroom bestaat — die ik niet deel — om in die richting werkzaam te zijn, wijl zij denken dat zulk een verzoek toch niet zal worden ingewilligd.

(De heer Kan: Vragen staat vrij!)

18de VERGADERING — DONDERDAG 20 FEBRUARI 1936.

Voorzieningen in verband met de oprichting van landswerkinrichtingen (Ond. 87). — Nadere verlenging werkings-termijn ordonnantie nopens terugzending van arbeiders (Ond. 97). — Nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. 93). — Wijziging en aanvulling crisis-thee-ordonnantie (Ond. 105). — Wijziging en aanvulling van de crisis-koffie- en cacao-ordonnantie (Ond. 115).

(Van Helsdingen, Directeur van Justitie.)

Inderdaad, maar als men deze besturen kent, zal men met mij eens zijn, dat een dergelijk verzoek niet gemakkelijk van hen uitgaat. Ik zou daarom gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde de toezegging krijgen, dat in deze richting zal worden gestreefd.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik was niet voornemens in tweeden termijn het woord te voeren na het antwoord van den Regeeringsgemachtigde, doch het betoog van den heer Kerstens geeft mij aanleiding een enkele opmerking daartegenover te stellen. Ik meen, herinner ik mij wél, dat het B. W. reeds den tuchtmaatregel kent, waardoor het mogelijk is, dat ouders van onhandelbare kinderen via den rechter opname in een of ander instituut kunnen verzoeken. De groote vraag lijkt mij echter of ouders dit instituut, waarvan toch milieu en sfeer een zeer bijzonder karakter dragen, wel het meest aangewezen oord zullen achten om hun onhandelbare groote kinderen in op te nemen.

(De heer Kerstens: Ik bedoelde in een aparte afdeeling.)

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik, in aansluiting aan wat de heer Van Helsdingen aan den heer Kerstens zeide, willen opmerken, dat het der Regeering voorshands toch niet gewenscht voorkomt deze inrichting, die bestemd is voor volwassenen en zeer moeilijke werkschuwen, ook te bestemmen — zelfs wanneer dat een aparte afdeeling zou worden — voor jeugdige lastige kinderen. Het lijkt mij werkelijk niet goed, dit zeer moeilijke doel nog ingewikkelder te maken door twee verschillende objecten samen te brengen onder dezelfde leiding en in dezelfde instelling.

De heer Soetardjo heeft gevraagd, of de Regeering niet een onderzoek wil instellen naar den staat van werkzaamheden van de particuliere vereenigingen op het gebied van bedelarij, landlooperij enz. Ik kan het geachte lid daarop antwoorden, dat daarmede reeds een begin is gemaakt. Dit begin is echter niet geweest een aanschrijving aan de besturen, want daarvoor moest het departement die besturen allen kennen en dat is niet het geval. Wij zijn dus begonnen met een verzoek aan de betrokken bestuursambtenaren om te willen opgeven, hoe het op het oogenblik met die werkzaamheden staat, m. a. w. dus welke vereenigingen op dit gebied werkzaam zijn. Het departement heeft wel gegevens van langen tijd terug, maar intuschen is veel ouds weggefallen en veel nieuws erbij gekomen. De Regeering zal echter gaarne in deze richting voortgaan en zich verder op de hoogte stellen van de werkzaamheden der verschillende vereenigingen.

Wanneer het geachte lid vraagt om, wanneer de Regeering zich in verbinding stelt met de besturen, daarbij dan tevens de mogelijkheid te openen een loterij-aandeel aan te vragen, moet ik daartegen toch wel ernstig bezwaar maken. In dezen tijd, waarin het zoo moeilijk is aan de talloze aanvragen om een loterij-aandeel gevolg te geven, lijkt mij onjuist een verwachting te wekken in deze richting, door aan een heele groep van sociale werkers als het ware aan te bieden om een aandeel te geven. Overigens is de schroom, dien men heeft, om zich aan te melden voor een aandeel in de loterij, niet zoo groot als het geachte lid dat denkt; te oordeelen althans naar

(Voorzitter.)

het groote aantal aanvragen, dat bij het departement van Justitie binnenkomt, weet men den weg wel te vinden.

(De heer Soetardjo: Zijn er ook aanvragen van den kant van bedelaarskolonies?)

Ook van vereenigingen van dezen aard zijn aanvragen bij het departement binnengekomen, maar in de gevallen, die ik mij herinner, kwamen betrokkenen niet in aanmerking.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere verlenging van den werkingstermijn der ordonnaties in Staatsblad 1932 Nos. 97 en 98, o.m. nopens de terugzending van arbeiders, buiten Nederlandsch-Indië in dienst genomen of aangeworven. (Ond. 97.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde zou thans zijn Ond. 91, Instelling van akten van bekwaamheid voor vakonderwijzers aan inrichtingen voor Technisch en Ambachtsonderwijs. Aangezien de directeur van Onderwijs en Eeredienst verhinderd is in deze vergadering aanwezig te zijn en enkele leden over dit onderwerp wenschen te spreken, zal het ontwerp worden aangehouden tot een volgende vergadering.

Aan de orde is de behandeling van:

1. De ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie, regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Staatsblad 1925 No. 247 j.o. No. 320, 1926 No. 68, 1928 No. 543 en 1932 No. 169). (Ond. 93), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (St. 6);

2. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisis-thee-ordonnantie (Staatsblad 1933 No. 203) (Ond. 105);

3. De ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisis-koffie- en cacao-ordonnantie (Ond. 115).

Deze drie ontwerp-ordonnantie worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel de vergadering mede, dat de leden erop moeten rekenen, dat de eerstvolgende vergadering misschien 3 Maart a.s. zal plaats hebben.

De vergadering wordt te 9.53 uur v.m. gesloten.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. This section also covers the various methods used to collect and analyze data, highlighting the need for consistency and reliability in the information gathered.

2. The second part of the document focuses on the challenges faced by businesses in the current market environment. It identifies key factors such as inflation, supply chain disruptions, and changing consumer behavior that can impact profitability. The text provides insights into how companies can adapt to these challenges by implementing strategic changes and improving operational efficiency.

3. The third part of the document explores the role of technology in modern business operations. It discusses how digital tools and automation can streamline processes, reduce costs, and enhance customer experiences. The text also addresses the importance of data security and privacy in the context of increasing digitalization.

4. The fourth part of the document discusses the importance of human resources in driving organizational success. It highlights the need for a skilled and motivated workforce and provides strategies for attracting, developing, and retaining top talent. The text also touches upon the importance of fostering a positive work culture and promoting employee well-being.

5. The fifth and final part of the document provides a summary of the key findings and offers recommendations for future research and practice. It concludes by emphasizing the need for continuous learning and adaptation in a rapidly changing business landscape.

6. The sixth part of the document discusses the importance of financial management in ensuring the long-term sustainability of a business. It covers topics such as budgeting, cost control, and financial reporting, providing practical advice on how to manage resources effectively. The text also discusses the importance of maintaining a strong credit record and managing debt responsibly.

7. The seventh part of the document explores the role of marketing in driving business growth. It discusses various marketing strategies, including digital marketing, social media, and traditional advertising, and provides insights into how to reach target audiences effectively. The text also touches upon the importance of brand management and customer relationship management.

8. The eighth part of the document discusses the importance of legal and regulatory compliance in business operations. It highlights the various laws and regulations that businesses must adhere to and provides guidance on how to stay up-to-date with changing legal requirements. The text also discusses the importance of seeking legal advice when necessary to avoid potential legal risks.

9. The ninth part of the document discusses the importance of innovation in driving business success. It explores various models of innovation, including open innovation and disruptive innovation, and provides insights into how to foster a culture of innovation within an organization. The text also touches upon the importance of protecting intellectual property and managing risk in the context of innovation.

10. The tenth and final part of the document provides a conclusion and offers final thoughts on the key themes discussed throughout the document. It emphasizes the need for a holistic approach to business management, one that takes into account all aspects of the organization and its environment. The text concludes by expressing optimism about the future of business and the potential for continued growth and success.

19de VERGADERING — DINSDAG 10 MAART 1936.

Ingekomen stukken.

19de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 10 Maart 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Verwelkoming van den heer Moh. Noor als lid van het College van Gedelegeerden door den Voorzitter. — Vraag of zal worden overgegaan tot rechtstreeksche openbare behandeling van de onderwerpen **130** en **131**. — Instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers technisch en ambachtsonderwijs (Ond. **91**). — Wijziging ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. **101**). — Voorzieningen om vaststelling van uitvoeringsordonnantie en theeuvoerordonnantie (Ond. **110**). — Nadere regeling van de bezoldigingen van enkele groepen van het personeel van den Volksraad (Ond. **124**). — Derde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer De Kat Angelino.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende op leden betrekking hebbende bescheiden:

1. Brief van den 1en Gouvernements Secretaris van 26 Februari 1936 No. 429/A houdende mededeeling, dat de heer A. A. G. Feuilletau de Bruyn ter kennis van Zijne Excellentie heeft gebracht dat hij met ingang van 4 Maart 1936 zijn ontslag als lid van den Volksraad wenscht te nemen.

2. Brief van den heer Van Hasselt van 5 Maart 1936 houdende mededeeling dat hij zich in verband met zijn vertrek uit Nederlandsch-Indië op 21 Maart a.s. genoodzaakt ziet ontslag te nemen als lid van den Volksraad.

De bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 19, 27 en 29 Februari en van 2 en 5 Maart 1936 Nos. 24, 8, 1, 6, 3 en 12 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de Koninklijke besluiten betreffende het verlenen van onderstand aan gewezen landsdienaren en daarmee voor de toepassing van pensioensbepalingen gelijkgestelden, die zonder toekenning van pensioen uit den dienst zijn ontslagen, zoomede van daarmee verband houdende voorschriften (Ond. **29**);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van katoenen-dekens (Ond. **130**);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van badhanddoeken (Ond. **131**);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het Reglement op de Veeartsenijkundige Overheidsbemoeyenis en de Veeartsenijkundige Politie in Nederlandsch-Indië;

Handelingen, Zittingsjaar 1935—1936.

e. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. **133**);

f. een ontwerp-ordonnantie tot heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den Raad van beroep voor belastingzaken (Ond. **134**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Brieven van den 1en Gouvernements Secretaris van 14, 17, 18, 19, 20, 20, 21, 21 en 22 Februari 1936 Nos. 336/B, 358/B, 362/B, 367/B, 375/B, 377/B, 395/B, 386/B en 396/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld:

- a. een aanvullende begrooting betreffende Afdeeling II der begrooting voor 1936 (Ond. **104**);
- b. een aanvullende begrooting voor Afdeeling III der begrooting voor 1936 (Ond. **104**);
- c. een aanvullende begrooting betreffende Afdeeling IV der begrooting voor 1936 (Ond. **94**);
- d. aanvullende begrootingen voor de Afdeeling III, IV en IX der begrooting voor 1936 (Ond. **109** en **122**);
- e. aanvullende begrooting voor de Afdeelingen II, III, VII H en IX der begrooting voor 1936 (Ond. **116** en **121**);
- f. aanvullende begrootingen voor de Afdeelingen V A, VI en VII der begrooting voor 1936 (Ond. **109** en **127**);
- g. een ontwerp-besluit houdende regeling der bestemming van de voordeelige en de dekking der nadeelige loten van de rekeningen van uitgaven en ontvangsten van Nederlandsch-Indië over het tijdvak 1929 t/m 1931 (Ond. **111**);
- h. een aanvullende begrooting betreffende Afdeeling VI der begrooting voor 1936 (Ond. **123**);
- i. een aanvullende begrooting betreffende Afdeeling VI der begrooting voor 1936 (Ond. **125**).

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 19, 20, 22, 22, 22, 24 en 27 Februari 1936 Nos. 30, 1, 18, 19, 20, 24, 3 en 15 houdende mededeeling dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot instelling van de gouvernementen Sumatra, Borneo en Groot Oost (Ond. **95**);
- b. de ordonnantie tot regeling van den invoer van manufacturen (Ond. **117**);
- c. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisisthee-ordonnantie (Ond. **105**);
- d. de ordonnantie tot nadere verlenging van den werkings-termijn der ordonnanties o.m. nopens de terugzending van arbeiders buiten Nederlandsch-Indië in dienst genomen of aangeworven (Ond. **97**);
- e. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de crisiskoffie en cacao-ordonnantie (Ond. **115**);
- f. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie regelende de heffing van de Vorstenlandsche voertuigenbelasting (Ond. **93**);
- g. de ordonnantie houdende eenige voorzieningen in verband met de oprichting van Landswerkinrichtingen (Ond. **87**);
- h. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de wegverkeers-ordonnantie (Ond. **103**).

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 Februari 1936 No. 6 tot aanwijzing van het maandblad „Al-Islah" als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

5. Als voren van 12 Februari 1936 No. 16 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting i.v.m. de suikerregelingen 1936 toegestane fondsen.

Ingekomen stukken.

6. Als voren van 13 Februari 1936 No. 10, houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting t.b. van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen dienst toegestane fondsen.

7. Als voren van 15 Februari 1936 No. 20 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Legercommandant om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor aanschaffing van zware mitrailleurs met munitie.

8. Als voren van 15 Februari 1936 No. 19 o.a. tot vaststelling van regionale bezoldigingen voor S. S.-personeel.

9. Als voren van 17 Februari 1936 No. 16 houdende ontzegging van het verblijf in eenige residenties op Sumatra aan Naämin.

10. Als voren van 18 Februari 1936 No. 20 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de wederindienststelling van een motorboot type „ZZ”.

11. Als voren van 18 Februari 1936 No. 25 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting i.v.m. de thee- en kina-restrictie toegestane fondsen.

12. Als voren van 19 Februari 1936 No. 20 houdende machtiging krachtens art. 105 I.S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de indienststelling van een grooter gewestelijk vaartuig te Toeal.

13. Als voren van 19 Februari 1936 No. 28 houdende eervol ontslag met recht op pensioen van Prof. Dr. B. J. O. Schrieke.

14. Als voren van 19 Februari 1936 No. 31 houdende wijziging van het interneeringsbesluit van Poeradisastra alias Soeleiman Oele.

15. Als voren van 20 Februari No. 1936 No. 24 houdende aanvulling van de ordonnantie tot regeling van den ambts-eed af te leggen door burgerlijke landsdienaren.

16. Als voren van 22 Februari 1936 No. 1z houdende opdracht van het dagelijksch beleid der zaken met ingang van 11 Maart 1936 aan den Vice-President van den Raad van Ned.-Indië voor den duur van de reis van den Gouverneur-Generaal naar de gewesten Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Atjeh en Onderhoorigheden en Oostkust van Sumatra.

17. Als voren van 25 Februari 1936 No. 12 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de aanschaffing van een baggermolen t.b.v. de Bankatinwinning.

18. Als voren van 26 Februari 1936 No. 16 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S. aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen i.v.m. de maatregelen ter verlichting van de gevolgen der cambries- en greyscontingenteeringen voor de batiknijverheid.

19. Als voren van 26 Februari 1936 No. 17 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van het personeel der Strafvengingenissen.

20. Als voren van 27 Februari 1936 No. 9 houdende machtiging, aan den Raad van Nederlandsch-Indië om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting toegestane fondsen voor de indienststelling van personeel ter 's Raads secretarie.

21. Als voren van 27 Februari 1936 No. 11 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den Commandant der

Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor het treffen van voorzieningen t. b. v. de Koninklijke Marine en de Gouvernements Marine.

22. Als voren van 22 Februari 1936 No. 14 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S. aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de instelling van een dienstbureau te Soerabaja.

23. Als voren van 28 Februari 1936 No. 26 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S. aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen t. b. v. de aanstelling van tijdelijk personeel bij het Bezoldigingsbureau.

24. Rondschrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 29 Februari 1936 No. 457/A betreffende eischen bij het oprichten en herstellen van gebouwen.

De sub 2 t/m 24 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Overzicht van de Landsmiddelen over December 1935 aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Brief van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst van 18 Februari 1936 No. 4545/A ter aanbieding van het Jaarverslag van den Raadsman voor studeerenden over 1934.

3. Brief van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid van 12 Februari 1936 No. 4822/I betreffende onderzoek naar de mate van de behoefte aan Europeesche tandtechnici in Nederlandsch-Indië.

4. Brief van de commissie voor de keuring van films van 13 Februari 1936 No. 48/36 ter aanbieding van eenige exemplaren van het jaarverslag der commissie over 1935.

5. Besluit van den Directeur van Financiën van 21 Februari 1936 No. D1/12/19 houdende aanwijzing van Mr. H. de Groot als secretaris van de commissie ter bestudeering van het vraagstuk van de bestrijding van belastingontduiking met betrekking tot de waarde en de opbrengst van roerend kapitaal.

6. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

7. Brief van de Koninklijke Nederlandsch-Indische Motorclub van 14 Februari 1936 No. 1064/A ter aanbieding van een exemplaar van het statistisch overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende 1935.

8. Brief van de Nederlandsch-Indische Wegenvereniging van 5 Maart 1936 No. 61/4 ter aanbieding van een exemplaar van het verslag der vereniging over 1935.

9. Brief van het Provinciaal en stedelijk historisch Museum te Soerabaja van 10 Februari 1936 ter aanbieding van een publicatie omtrent de organisatie van het museumwezen in Nederlandsch-Indië.

10. Besluit van den Regentschapsraad van Toeloeng-Agoeng 20 Februari 1936 No. 11/R tot wijziging van het besluit betreffende aanleg van werken tot afwatering van de rawa Bening.

11. Motie van de afdeeling Grisee der vereniging Chung Hwa Hui tegen opheffing van de Hollandsch Chineesche school te Grisee.

12. Motie van de vereniging B. A. P. A. te Soerakarta waarbij er op wordt aangedrongen om de bestaande schoolgeldregeling te herzien.

13. Motie van de vereniging Djoejasehe armenzorg en het comité tot steun van werklozen waarbij er bij de

Ingekomen stukken. — Verwelcoming van den heer Moh. Noor als lid van het College van Gedelegeerden door den Voorzitter.
— Vraag of zal worden overgegaan tot rechtstreeksche openbare behandeling van de onderwerpen **130** en **131**.

(Voorzitter, Soetardjo, Van Helsdingen.)

Regeering met klem op wordt aangedrongen om iedereen te doen bijdragen in de kosten van steunverleening aan werklozen door verhooging van de belasting op het inkomen als anderszins.

14. Perscommuniqué van de Partij Sjarikat Islam Indonesia van 10 Februari 1936.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende publicaties:

1. Publicatie No. 5 van l'Institut International du Froid over 1935.

2. Een exemplaar van het „Annuaire de Documentation Coloniale Comparée" over 1934, deel II.

Worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Alvorens de behandeling van de onderwerpen, die voor heden op den rooster staan, te beginnen, heet ik den heer Mohamad Noor welkom, die voor het eerst in ons college zitting heeft, in de plaats van den heer Soeroso.

Aan de orde is de vraag of zal worden overgegaan tot rechtstreeksche openbare behandeling van de onderwerpen **130** (Invoerordonnantie katoenen dekens 1936) en **131** (Invoerordonnantie badhanddoeken 1936).

Wanneer niet tot rechtstreeksche openbare behandeling wordt besloten, zal met het oog op den gestelden termijn het commissie-onderzoek heden en de openbare behandeling 16 Maart a.s. plaats hebben.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De volgens telegrafische berichten in de Tweede Kamer door de Nederlandsche Regeering uitgesproken verklaring omtrent de afwijzing van eenigen financieelen steun aan Nederlandsch-Indië door Nederland heeft op het stuk van de behartiging van de economische belangen van dit land een nieuwe periode ingeluid. Met het oog daarop zou ik het zeer op prijs stellen, wanneer den leden van het College eenigen tijd zou worden gegund om dit onderwerp rustig van alle kanten te bekijken. Ik acht het daarom gewenscht, dat aan de mondelinge beraadslagingen de usantieele schriftelijke gedachtenwisseling zal voorafgaan.

De **Voorzitter**: Aangezien er genoeg tijd beschikbaar is om aan het verzoek tot regelmatige wijze van behandeling te voldoen, komt het mij wenschelijk voor aan dat verzoek tegemoet te komen, ofschoon ik het argument, dat de heer Soetardjo noemde, n.l. een verklaring van de Nederlandsche Regeering, waarvan wij niets méér weten dan in een Aneta-telegram werd geseind, op zichzelf niet een punt vind, dat met betrekking tot invoerordonnanties van katoenen dekens en badhanddoeken van doorslaggevende betekenis zou kunnen zijn.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het argument van den heer Soetardjo in het geheel niet waardeeren. Ik geef toe, dat het Aneta-telegram ons aller aandacht heeft getrokken, maar het wil mij toch voorkomen, dat uitstel van behandeling met één week over een stof, waaromtrent reeds zooveel ontwerpen zijn behandeld, zoowel in den raad in pleno als in ons college, toch eigenlijk geen zin heeft. Was het een uitstel van een maand of anderhalve maand, waardoor wij tijdig de beschikking zouden kunnen hebben over de uitlatingen van den Minister van Koloniën,

(Voorzitter, Weyer, Ratu Langie.)

zoals die werkelijk in de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn gedaan, dan zou er nog eenige reden voor zijn, maar met één week uitstel zijn wij nog even wijs. Het lijkt mij ook zeer ongewenscht, dat wij op een enkel kort telegram dat natuurlijk slechts een korte samenvatting geeft en waarvan de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat er vergissingen in zijn geslopen, onze conclusies gronden. Daar komt bovendien bij, dat juist om de onderlinge samenwerking te bevorderen de directeur van Economische Zaken door de Indische Regeering naar Holland is gezonden, dat daar dus besprekingen aanhangig zijn met den Minister van Koloniën en het mij derhalve beter toelijkt eerst dan eventueele debatten over dergelijke uitlatingen van den Minister te houden, nadat wij volledige mededeelingen van de Regeering na terugkomst van den directeur van Economische Zaken hebben gekregen.

Ik vind dus het motief, dat ons geacht medelid hier naar voren heeft gebracht zeer bedenkelijk en ik zou ernstig in overweging willen geven om althans niet op dien grond vandaag het sectie-onderzoek te doen plaats hebben en de openbare behandeling tot Maandag a.s. uit te stellen.

De **Voorzitter**: Ik geloof, dat de laatste spreker langs den heer Soetardjo heen spreekt, want deze heeft niet gezegd het bedoelde punt in debat te willen brengen, maar dat hij, gezien de uitlating van den Minister van Koloniën volgens de telegrammen, meer tijd voor overweging wil hebben. Dit is een punt, waarop ik den heer Soetardjo niet kan bestrijden. Wat betreft de wenschelijkheid om thans debat te openen over deze kwestie, ben ik het geheel met den vorigen spreker eens, dat het tijdstip zeer ongelukkig gekozen zou zijn.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Niettegenstaande dit laatste zou ik het geachte lid, den heer Soetardjo, in herinnering willen brengen, dat nog niet zoo lang geleden door den directeur van Economische Zaken de belofte is afgelegd om een exposée over den opzet der contingententeering en de gevolgen daarvan aan den Volksraad over te leggen en nu zou ik het geachte lid in overweging willen geven om deze ontwerpen, die hier voor ons liggen, op een regelmatige en snelle wijze af te doen door ze direct te behandelen en verder wat de principieele zijde dezer kwestie betreft het exposée van den directeur van Economische Zaken af te wachten.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij het betoog, hier door den heer Soetardjo zoeven gehouden. Wel is juist, dat het in dit geval gaat, zoals U zoeven hebt gezegd, om badhanddoeken en ook is waar, dat deze kwestie hoofdzakelijk betreft goederen, die door het meer gegoede deel der inheemsche bevolking worden gebruikt, maar eveneens is waar, dat dit weer is een deel van de algemeene maatregelen, die wij telkens en telkens bij druppels, maar soms ook bij emmers tegelijk te behandelen krijgen. Daarom kan ik mij heel goed voorstellen, dat de heer Soetardjo, nadat hij in de telegrammen gelezen heeft wat de Minister-President in de Tweede Kamer heeft gezegd — ik weet, dat het daarin niet woordelijk is weergegeven maar men kan aannemen, dat hierin toch wel de geest, die uit deze rede spreekt, goed is weergegeven —, verzoekt om meer tijd te hebben om zich te beraden omtrent deze onderwerpen, die een onderdeel vormen van de kwestie der economische samenwerking tussehen Indië en Nederland, waarvoor herhaaldelijk een beroep op dit college is gedaan.

De heer **Weyer** heeft herinnerd aan de belofte van den directeur van Economische Zaken, dat hij een exposée zal geven van de economische verhoudingen, zoals die op het oogenblik tussehen Indië en Nederland zijn. Deze belofte is al lang geleden gegeven; in het vorige zittingsjaar was ook al aangekondigd, dat een exposée zou worden gegeven, doch

Vraag of zal worden overgegaan tot rechtstreeksche openbare behandeling van de onderwerpen **130** en **131**. — Instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers technisch en ambachtsonderwijs (Ond. **91**).

(De Hoog, Voorzitter, Kerstens.)

eerst na aandringen in een vergadering van den Volksraad in pleno, heeft de directeur van Economische Zaken deze belofte herhaald.

Ik sluit mij dan ook geheel aan bij hetgeen de heer Soetardjo zoeven heeft betoegd, nl. dat het door sommige leden, waaronder de heer Soetardjo en ik, wenschelijk wordt geacht, dat ons, nadat wij de meening van den Minister-President over eventueele samenwerking tusschen Nederland en Indië hebben gelezen, ten aanzien van dit onderdeel meer tijd wordt gegeven om ons te beraden.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou naar aanleiding van hetgeen is gezegd door verschillende mijner geachte medeleden, het volgende willen opmerken. Voor mij geldt niet het motief, dat de heer Soetardjo naar voren heeft gebracht. Ik ben het echter geheel met U eens, Mijnheer de Voorzitter, dat wanneer de heer Soetardjo meent, dat er voor hem reden bestaat om deze ontwerpen à tête reposée te overdenken, wij hem daarin zeker niet mogen hinderen. Ik voor mij zou bereid zijn de ontwerpen onmiddellijk in behandeling te nemen, maar wanneer een der leden vraagt om meer tijd om deze zaak op rustige wijze te kunnen bekijken en de gelegenheid bestaat daarvoor — het zou heel iets anders zijn, wanneer wij voor het feit stonden, dat bijv. morgen de contingenteringstijd was afgelopen en er dus moeilijkheden zouden ontstaan, als wij niets deden —, wel, Mijnheer de Voorzitter, dan wil ik zeer zeker niet tegen den wensch van het geachte lid ingaan, te meer — daar wensch ik toch op te wijzen — waar wij hierbij eigenlijk weder te maken hebben met een verschijnsel, dat wij herhaaldelijk bij Economische Zaken hebben kunnen constateeren. Dat is het volgende. Men weet aldaar lang te voren, dat op een bepaalden datum een maatregel van de Regeering ten aanzien van de contingentering en de vervanging moet worden door vooringang van een ontwerp-ordonnantie in den Volksraad of het College van Gedelegeerden. Er was dus in het geheel geen reden voor, dat men op het laatste moment met spoed een dergelijke ontwerp-ordonnantie voorbrenge.

Wanneer de heer Soetardjo dus blijft bij zijn voorstel tot behandeling van de ontwerp-ordonnanties eerst in de commissies dan zal mijn fractie hem daarbij zeker steunen.

De **Voorzitter**: Nu inderdaad blijkt, dat er eenige leden zijn, die ten deze tijd voor beraad wenschen, stel ik mijnerzijds niet voor tot directe behandeling over te gaan, doch de normale wijze van behandeling te volgen, zoodat straks, na de openbare vergadering, tot commissie-onderzoek van de onderwerpen **130** en **131** zal worden overgegaan.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers aan inrichtingen voor technisch en ambachtsonderwijs. (Ond. **91**.)

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! In aansluiting op hetgeen reeds in het Gedelegeerdenverslag is opgemerkt, wil ik ook in het openbaar mijn ingenomenheid uitspreken met het feit van de indiensting van deze ontwerp-ordonnantie, waarbij open werd gesteld de gelegenheid om opgeleid te worden tot vakonderwijzer.

Wanneer wij ons herinneren, dat algemeen aangedrongen wordt op uitbreiding van de industrieën in Ned.-Indië en wanneer wij ons verder herinneren, dat door de inkrimping van allerlei ambtelijke formaties de gelegenheid om zich een levensbestaan te scheppen in het ambtelijke, sterk ingeperkt wordt, dan zal het, geloof ik, geen betoog behoeven, dat de instelling van de opleiding tot vakonderwijzer voorziet

(Kerstens, De Hoog.)

in een behoefte. Ik lees in de Memorie van Toelichting bovendien nog, dat het aantal bevoegde leerkrachten in Indië gering is geworden:

„terwijl op regelmatige aanvulling van dit kleine corps niet kan worden gerekend”.

Een reden te meer dus, om dit werk zelf ter hand te nemen en om bij wijze van spreken in eigen huis de onderwijzers op te leiden, die straks het personeel voor de verschillende industrieën zullen gereed maken.

Maar juist in verband met alles, wat ik zoeven heb gezegd, trof het mij, dat ik in de Memorie van Toelichting de volgende passage las:

„Terzaken van het tweede punt zij vermeld, dat tot oprichting van een openbare school tot opleiding van kandidaten voor de hierbedoelde examens niet kan worden overgegaan, omdat de daarmede gepaard gaande uitgaven uiteraard zeer hoog zijn.”

In zekeren zin is er hier dus een tegenstelling te constateeren. Aan den eenen kant zegt men: bevoegde leerkrachten zijn in Indië broodnodig; omdat zij niet meer uitgezonden worden, moeten wij ze zelf gaan opleiden. Maar aan den anderen kant zegt men: hoezeer het noodig is en hoezeer wij met het oog op de toekomst nog veel meer noodig stellen om dit noodzakelijke werk te entameeren.

Dit argument voorziende heeft men in de Memorie van Toelichting dan ook gezegd:

„Evenals in Nederland zal de opleiding ook hier te lande derhalve zijn over te laten aan het particulier initiatief, waarbij de gelegenheid tot het afleggen van examens van Landswege wordt geregeld.”

Mijnheer de Voorzitter! Nu is voor mij de vraag maar deze: bestaat er ten deze een garantie, kan de Regeering in dit opzicht de positieve verklaring geven, dat het particulier initiatief die opleiding inderdaad ter hand zal nemen? Is dit met andere woorden een gokje, of bestaat hieromtrent bij de Regeering reeds zekerheid? Is het laatste het geval, dan zou ik het op prijs stellen te vernemen, welke particuliere instituten of bedrijven er reeds zijn, die dit werk ter hand zullen gaan nemen en hoeveel er dat zijn, waar ze zijn en of zij voldoende verdeeld zijn over b.v. Java, alwaar wij in de toekomst voornamelijk de vestiging van industrieën moeten verwachten, en waar dus niet te ver van de basis van die industrieën af, opleidingsscholen zullen moeten zijn voor die leerkrachten, omdat die dan tevens in die streek op hun beurt te werk gesteld kunnen worden als opleiders van het personeel.

Ik zou willen vragen, of er geen gelegenheid is, om in deze ordonnantie alsnog op te nemen de opleiding van leermeesters in de keramische vakken, waaronder ik tevens de glasblazerij versta. Ik meen ervan op de hoogte te zijn, dat er op dit punt een groote personeelsbehoefte bestaat, terwijl aan den anderen kant, als ik goed ben ingelicht, juist op het gebied van de keramie en de glasblazerij in Indië een groote toekomst te verwachten is.

Voor zoover mij verder bekend, is de opleiding voor de keramische vakken thans in handen van het keramisch laboratorium van het departement van Economische Zaken in Bandoeng. Ik zou van de Regeering gaarne willen vernemen, of er in dit opzicht een voldoende samenwerking tusschen het departement van Economische Zaken en het departement van Onderwijs en Eeredienst bestaat en of het niet beter is, dat ook deze opleiding komt te ressorteeren onder het departement van Onderwijs en Eeredienst.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen, evenals de heer Kerstens, de Regeering mijn dank te betuigen voor de indiensting van het ontwerp, zij het op andere wijze.

Instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers technisch en ambachtsonderwijs (Ond. 91).

(De Hoog.)

Zooals in de Memorie van Toelichting terecht is uiteengezet, werd door mijn fractie, in 1933 op de opleiding van deze leerkrachten aangedrongen, om tweeërlei redenen, in de eerste plaats om de meerdere werkgelegenheid, die hiervan het gevolg is en in de tweede plaats met het oog op den toestand, dat hier in Indië bij het ambachtsonderwijs slechts weinige bevoegden les geven.

De Regeering heeft toen een toezegging gedaan en de dank, die ik thans wil uitspreken, is, dat Zij thans deze toezegging gestand doet.

Moet ik dus de indiening van het ontwerp toejuichen, de uitwerking in dit ontwerp en misschien ook — maar daarvan ben ik niet op de hoogte — de regelingen, die hieruit zullen voortvloeien, voor de examens, enz. kan mij minder bevredigen.

De Regeering zegt namelijk in de Memorie van Toelichting:

„In verband met het groote verschil in ontwikkeling op het gebied van techniek en industrie, voorts met het oog op het verschil in technische oriëntering van het leerlingenmateriaal hier en in Nederland en rekening houdende met de omstandigheid, dat in Nederland betere en ruimere gelegenheid bestaat om praktische ervaring als werkman in de bouwvakken en in de fabrieken op te doen, verdient het overeenkomstig het advies van de Commissie, alleszins aanbeveling voor het onderwijs hier te lande eigen akten van bekwaamheid in te stellen, welke ten volle rekening houden met de eischen van de Indische samenleving”.

Hier gaat het om twee geheel verschillende zaken, namelijk om de leeraren en de leerlingen en het lijkt mij, dat de Regeering deze beide zaken niet voldoende scherp onderscheidt.

Wij hebben op het oogenblik in Indië noodig, juist in verband met hetgeen de Regeering zegt, het niet voldoende doorgedrongen zijn van de industrialisatie, dat met de specialisatie in de opleiding niet zoover wordt gegaan als in Nederland; de abiturienten zullen min of meer all round moeten zijn, zij moeten een kennis bezitten, die over meer dan één vak loopt, de opleiding moet dus niet zoo gesplitst zijn als in Nederland.

Ik ben het ten aanzien hiervan geheel eens met de Regeering. Bij de nijverheidsschool, die van ons verbond uitgaat, krijgen de leerlingen van de afdeling houtbewerking dan ook wel degelijk eenige uren per week les in ijzerbewerking en omgekeerd, zoodat, wanneer straks de abiturienten der school in het werkelijke leven treden, een abiturient van de houtbewerking niet, zooals in Nederland, bij de minste gelegenheid van metaalbewerking naar een anderen werkman moet gaan, maar deze eenvoudige metaalbewerking zelf kan bewerkstelligen. Wij hebben op het oogenblik abiturienten noodig, die, zooals ik zoeven zeide, min of meer all round zijn, die niet in één vak min of meer gespecialiseerd zijn, maar van alles wat weten. Ik noem als voornaamste vakken houtbewerking en metaalbewerking; menschen dus die houtbewerker zijn, met eenige kennis van metaalbewerking, of omgekeerd.

Als de Regeering zegt, dat wij in Indië ten aanzien van de abiturienten moeten aanpassen aan Indische toestanden, ben ik dat geheel met haar eens. Wij hebben hier nog niet die specialisatie in verschillende vakken zooals in Nederland bestaat, wij hebben nog geen onderscheid tusschen fijn- en grofsmeden, maar wij hebben hier noodig menschen, die natuurlijk in een van de twee richtingen, hout- of metaalbewerking, geheel thuis zijn en wien anderzijds de handen niet verkeerdt staan, zoodra zij iets noodig hebben in het andere vak.

Heel anders wordt het, wanneer het gaat om den opleider, den leeraar. Laat ik dat door een voorbeeld verduidelijken. Wij hebben hier technische scholen en HBS-en. Op de tech-

nische scholen brengt men den abiturienten een zekere hoeveelheid technische, op de HBS-en een zekere dosis algemeene kennis bij, doch men zal er niet over denken de verschillende leeraren te maken tot allroundmenschen, en men zal niet op de technische scholen de leerlingen laten opleiden door leeraren die manusje-van-alles zijn, maar wel degelijk door specialistisch gevormden en dit alles moet door de Regeering ter dege in 't oog worden gehouden. Een leeraar mag niet van alles wát af weten, maar moet specialist zijn in een bepaald vak en in dat bijzondere vak zijn leerlingen verder kunnen brengen dan anders het geval zou zijn.

Ik wil niet zoover gaan als in Nederland, waar men eigenlijk voor ieder vak een speciaal gevormd leeraar heeft, maar ik acht het vooralsnog onjuist om tot het andere uiterste over te gaan, zooals de Regeering dat wil, zoodat men eigenlijk leeraren krijgt, manusjes-van alles, die in allerlei vakken tegelijk les geven. Dat is ook de reden waarom in het gedelegeerdenverslag gevraagd is, liever een soort basis van kennis aan te nemen, die tot op groote hoogte gaat in de richting van wat de Regeering wil, maar daarbovenop verplicht te stellen de aantekening — zooals dat voor andere examens geldt — voor bv. smeden, machinebankwerkers enz. Dan komt de zaak in een heel ander stadium en gaan wij toch in de richting van de Regeering. Wij vragen dus niet de Nederlandsche specialisatie, maar wel de man, die een zekere mate van algemeene vakkennis bezit en daarnaast een bepaalde aantekening. Daarmede zal de opleiding tenslotte toch het meest gebaat zijn. De Regeering meent, dat haar systeem toch zoo goedkoop is en het een algemeene opleiding geeft, omdat men zulke leeraren overal kan gebruiken, doch dit is slechts ten deele juist. Met mijn systeem kan men in de meeste gevallen beschikken over een man, die bv., voor de allerlaagste ambachtsleergangen genoeg kennis bezit. Hij zal de leerlingen inderdaad daar ook het noodige kunnen bijbrengen. Maar wanneer men straks krachten noodig heeft voor hogere opleiding, aan wat ik zou willen noemen technische en ambachtsscholen eerste klasse, dan heeft men wel degelijk noodig de gespecialiseerden, met aantekening voor bv. smeden en machinebankwerk.

Ik zou thans nog een opmerking willen maken speciaal over art. 2, lid 3, sub b, waar de Regeering in één adem spreekt van vuur-, plaat- en machinebankwerken. De Nederlandsche acte Nh. is die voor vuur-, plaat- en bankwerken; daarnaast bestaat de acte Nj. voor machinebankwerken. Nu is het vuur-, plaat- en bankwerken het smidsvak; als men smid wordt, leert men natuurlijk ook een beetje bankwerken, maar het machinebankwerken, het omgaan met de verschillende bankwerk-machines, met de draai-bank e.d., het kunnen herstellen, het zijn leerlingen voorhouden hoe men verschillende onderdeelen herstellen moet, leert men niet als vuur-, plaat- en bankwerker; wél als machinebankwerker. Ik kan mij daarom niet voorstellen, waarom men deze twee uiteenlopende zaken in art. 2 in één adem noemt. Daarom heb ik de Regeering gevraagd of Zij haar inzicht niet wil herzien en niet wil meegaan met het idee, dat ik heb aanbevolen, en dat toch zeker tot vrij groote hoogte met de inzichten der Regeering overeenkomt, maar anderzijds niet terugvalt op de specialisatie, zooals men die in Nederland kent. Dit voorstel beteekent een aanpassing aan de Indische toestanden, want wanneer de industrialisatie in Indië voortgang vindt, zal men ook een specialisatie in de verschillende onderwijsvakken moeten krijgen en dan zou men kunnen uitbouwen wat ik als systeem aanbeveel.

Ik wil thans eenige woorden wijden aan hetgeen de heer Kerstens zeide over de keramiek en aanverwante industrieën. De heer Kerstens moet wel bedenken, dat wij hier te doen hebben met een begin; laten wij daarom niet verder gaan in onze pogingen dan met hetgeen ons hier wordt voorgezet.

Instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers technisch en ambachtsonderwijs (Ond. 91).

(Directeur van Onderwijs en Eeredienst.)

Behalve trouwens de keramiek meen ik, dat ook het glasblazen hier al een vrij groote hoogte heeft bereikt.

(De heer Ratu Langie: Dat wordt op de Technische hoogeschool onderwezen.)

Inderdaad; daar heeft men dus glasblazers, die aan anderen les kunnen geven.

(De heer Soangkoepon: Dat zijn de glasblazers, die niet bij het Gouvernement kunnen worden geplaatst.)

Ik noteer met voldoening, dat het glasblazen de aandacht van den heer Soangkoepon heeft.

Wanneer men nu een uitbouw krijgt in den zin van het voor ons liggende voorstel, dan zou men dien niet in den eisch van een diploma voor keramiek, glasblazen, enz., want dat zijn nijverheidsdiploma's; dat behoort niet tot dit vakonderwijs.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog op iets wijzen, dat ook dient te worden geëntameerd, wil het gouvernementsonderwijs op de hoogte van den tijd blijven. Meer en meer doet zich op het oogenblik in de industrie de vraag voor naar auto-geenlassers in de industrie van de speciale vak behoort bij dit onderwijs. Ook in Indië zal in dit vak moeten worden onderwezen. Reeds op het oogenblik bestaat hier behoefte aan behoorlijk opgeleide auto-geenlassers.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb getracht zooveel mogelijk opbouwende critiek te leveren op het Regeeringsvoorstel. Ik zou gaarne willen vernemen of de Regeering van meening blijft, dat haar voorstel beter is of wel, dat Zij ten volle rekening zal willen houden met de suggesties die in het gedelegeerdenverslag werden voorgebracht en die ik hier thans nader heb uitgewerkt.

De heer De Kat Angelino, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik de heeren Kerstens en De Hoog dank willen zeggen voor den steun, dien zij aan dit ontwerp hebben gegeven en voor de opbouwende critiek, die de heer De Hoog daaraan heeft toegevoegd.

Ik zou den heer De Hoog willen opmerken, dat deze regeling, zooals zij voor ons ligt, eerst tot stand is gekomen, nadat terzake door een commissie van 12 leden, waarin de meest bevoegde technische adviseurs van de Regeering vereenigd waren, deze zaak grondig was onderzocht. Ook zij zijn niet op eigen ervaring afgegaan, maar hebben advies bij hoofden, leeraren en vakonderwijzers van de verschillende technische scholen en ambachtsscholen en leergangen ingewonnen en hebben van de opmerkingen van deze heeren een dankbaar gebruik gemaakt, zoodat ik wel geloof te mogen zeggen, dat, wanneer de Regeering hier met goed vertrouwen het algemeene advies van deze adviseurs heeft kunnen volgen, men ook kan aannemen, dat men hier te doen heeft met een zoo goed mogelijke regeling, althans voorzoover de ervaring tot dusverre reikt.

Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat de Regeering er zoo volkomen zeker van is, dat dit ook de beste regeling zal blijken te zijn. Het is zeer wel mogelijk, dat de praktijk leemten zal aantoonen, gelijk b.v. de heer De Hoog die vermoedt. Is dat het geval dan wil de Regeering, zooals Zij al in de Memorie van Antwoord heeft doen uitkomen, natuurlijk gaarne toezeggen dat, zoodra er feilen in de regeling zullen zijn aan te wijzen en inzonderheid wanneer zou blijken, dat er meer specialisatie noodig is, zij de noodige wijzigingen in deze regeling zal aanbrengen.

Ik ga thans over tot de beantwoording van de opmerkingen van den heer Kerstens, die opmerkt, dat de Regeering wel een dringende behoefte aan vakopleiding hier te lande constateert, maar nochtans meent, niet te kunnen overgaan tot het instellen van een eigen opleiding op dit punt, hetgeen naar zijn meening eenigszins met elkaar in strijd is. In werkelijkheid is hier echter geen strijd; er bestaat inderdaad een dringende behoefte aan deze opleiding,

(De Hoog.)

maar het is nu eenmaal een feit, dat het aantal vakonderwijzers zóó gering is, dat een jaarlijksche voorziening met 6 à 8 personen vermoedelijk meer dan voldoende zal zijn. Het is voor de Regeering onmogelijk, daarvoor een eigen opleiding in te richten of te subsidieeren, zoodat Zij dit, evenals in Nederland geschiedt, aan het particuliere initiatief zal overlaten.

De heer Kerstens heeft gevraagd, of de Regeering dan op de hoogte is van bepaalde organisaties, die dit particuliere initiatief zullen betoonen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit is niet het geval, maar ongetwijfeld zijn er in Nederlandsch-Indië verschillende belangstellenden, waarvan zeer zeker mag worden verwacht, dat zij dit particuliere initiatief zullen toonen aangezien het er immers slechts op aankomt, door de instelling van deze acte een vraag te creëren; wanneer die vraag er is, houdt de Regeering er zich van overtuigd, dat het aanbod in den vorm van het geven van faciliteiten voor het verwerven van deze kennis enz. niet zal uitblijven.

Ik wil nog opmerken, dat men zich in Nederland in hoofdzaak voor dit examen met bereid door privaand- of correspondentie-lessen of door zelfstudie, aan de hand van de elk jaar gepubliceerde examenopgaven, terwijl belanghebbenden zich over het algemeen in fabrieken, werkplaatsen, constructie-ateliers enz. de noodige practische ervaring kunnen eigen maken.

Op de laatste vraag van den heer Kerstens, om een dergelijke opleiding ook mogelijk te maken voor de keramische vakken, kan ik niet dadelijk antwoord geven, maar het spreekt vanzelf, dat de Regeering ook dit in beraad zal nemen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op de opmerkingen der Regeering wil ik er in de eerste plaats op wijzen, dat ik uit informaties, die ik bij verschillende hoofden van ambachtsscholen heb ingewonnen, min of meer den indruk heb gekregen, dat hun tenslotte eigenlijk de groote principieele onjuistheden in dit stelsel niet goed voor oogen hebben gestaan. Toen ik b.v. over de kwestie van het samenvoegen van smeden en bankwerkers in één akte informaties inwon, heb ik daarover ten antwoord gekregen: natuurlijk achten wij het niet juist en in ieder geval niet gewenscht. Wanneer men dus indertijd hetgeen men nu zoo natuurlijk vindt, ook ter kennis had gebracht van het departement — wat men blijkbaar niet gedaan heeft — zou men tot een ander inzicht zijn gekomen.

Maar ik kan den Regeeringsgemachtigde verzekeren, dat verschillende mensen, die ik hierover sprak, mij zeiden: machine-bankwerken en smeden zijn twee geheel verschillende vakken en men heeft wel eens all-round mensen, die beide vakken beheerschen, maar in den regel is dit niet het geval.

Thans nog één punt. Alle ambachtsscholen — ben ik goed ingelicht — hebben krachten aan het werk, die niet voldoende aan de eischen, welke men nu voor die onderwijskrachten zal gaan stellen. Het is wel goed werk geweest, wat deze krachten verrichten, maar aan den anderen kant kan ik mij toch voorstellen, dat de antwoorden, die men krijgt, niet zoo to the point zijn, als anders het geval zou zijn geweest.

Ik wil hiervan tegelijkertijd gebruik maken om het volgende te vragen. Worden de onderwijzers, die thans in dienst zijn, geacht te zijn gedispenseerd, dus het bezit te zijn van datgene, wat vereischt wordt voor het examen, dat in 1937 voor het eerst zal worden gehouden, of zal men hen dwingen dit examen alsnog af te leggen? Ik zou ervoor zijn, de mensen, die op het oogenblik in dienst zijn, als gedispenseerd te beschouwen, want ik vrees, dat wij voor groote moeilijkheden zouden komen te staan, wanneer voor alle aanwezige krachten dit examen zou worden geëischt.

19de VERGADERING — DINSDAG 10 MAART 1936.

Instelling van acten van bekwaamheid voor vakonderwijzers technisch en ambachtsonderwijs (Ond. 91). — Wijziging ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 101). — Voorzieningen om vaststelling van uitvoeringsvoorschriften van het rechtswezen bij besluit mogelijk te maken (Ond. 102). — Wijziging en aanvulling thee-aanplant-ordonnantie en thee-uitvoerordonnantie (Ond. 110). — Nadere regeling van de bezoldigingen van enkele groepen van het personeel van den Volksraad (Ond. 124). — Derde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

(Directeur van Onderwijs en Eeredienst.)

(De heer Van Helsdingen: Deze ordonnantie heeft toch geen terugwerkende kracht?)

Zeker, maar wanneer men op het oogenblik uitgaat van de idee, dat wij op de ambachtsscholen krachten moeten hebben, die in het bezit zijn van een zeker radicaal en men heeft thans op die scholen onderwijzers, die niet in het bezit hiervan zijn, kan men slechts één van dezer twee dingen doen: men kan óf aannemen, dat zij gedispenseerd zijn óf hun aanzeggen, dat zij eenigen tijd bekomen om aan het vereischte examen te kunnen deelnemen en bij niet-slagen zullen afvloeien. Dit is iets, dat zich telkens in de praktijk voordoet en ik wil gaarne te dien aanzien eenige zekerheid van de Regeering hebben.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde naar aanleiding van mijn betoog verklaard, dat met mijn opmerkingen wel degelijk rekening zal worden gehouden en dat, wanneer zou blijken, dat men gedeeltelijk had misgetast, hierin verbetering zou worden aangebracht.

Is het niet te laat, zullen wij niet veel kostbaren tijd verloren hebben laten gaan, wanneer in de praktijk zou blijken, dat mijn opmerkingen juist zijn geweest? Wanneer deze onjuist zijn geweest, dan gaat men in dezelfde richting door. Doch nogmaals, hebben wij niet kostbare jaren verloren, wanneer ik gelijk heb gehad?

Ik wil tenslotte vertrouwen hebben in de toezegging der Regeering, maar ik zou nog een tweede opmerking willen maken en dan kom ik op het betoog van den heer Kerstens. In eersten termijn heb ik zoeven gezegd, dat bij het beschikbaar stellen van onze menschen voor deze opleiding tot vakonderwijzers veel zal afhangen van de uitwerking der eischen, die men straks zal stellen. Dit is hier absoluut onzeker. Waar de Regeering zegt, dat voor den eersten keer examen zal worden afgenomen in de eerste helft van het jaar 1937, zou ik willen vragen, hoe het met de uitvoeringsvoorschriften staat? Zullen die spoedig ter kennis van het publiek worden gebracht, opdat iedereen hiervan zoo spoedig mogelijk op de hoogte kan komen, om zich eventueel beschikbaar te stellen voor de opleiding tot deze examens? Zoo ja, wat zullen eigenlijk deze eischen zijn? Want daar hangt de opleiding voor een goed deel van af.

Daarnaast wil ik den Regeeringsgemachtigde bijvallen, waar hij gesproken heeft van een ander punt, dat ook een groote rol heeft gespeeld in onze besprekingen met de technici van het departement. Men moet n.l. voorzichtig zijn met de opleiding dezer menschen, opdat straks de markt hiervan niet overvoerd wordt. Ik ben het er mee eens, dat die markt thans zeer klein is en dat men dus erg voorzichtig moet zijn om de markt hiermede niet te overvoeren. Maar ook dit zal voor een goed deel afhangen van de eischen, die de Regeering zal stellen.

Daarom dring ik erop aan, de buitenwereld zoo spoedig mogelijk in kennis te stellen van de eischen, die gesteld zullen worden aan de verschillende inrichtingen, opdat men zich daarnaar kan richten.

De heer De Kat Angelino, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad heeft de heer De Hoog volkomen gelijk, wanneer hij zegt, dat er tussehen het les geven in smeden en machinebankwerken een zeer groot verschil bestaat en het dus niet zoo voor de hand ligt, dat in een bepaald persoon de capaciteiten voor het lesgeven in die twee vakken worden gevonden. Doch aan den anderen kant kan toch ter geruststelling van den heer De Hoog worden opgemerkt, dat totdusverre reeds in vele gevallen aan één persoon de opleiding in deze vakken is toevertrouwd.

Wat betreft de vraag ten aanzien van de onderwijzers, die nu in dienst zijn, zal de Regeering natuurlijk gaarne de verzekering willen geven dat zij volgens billijkheid behandeld zullen worden en dat aan hen geen eischen zullen worden ge-

(Voorzitter.)

steld, die thans voor de nieuw aan te nemen bevoegde leerkrachten hier worden vastgesteld.

Ten aanzien van de uitvoeringsvoorschriften kan ik den heer De Hoog mededeelen, dat deze grootendeels in concept gereed zijn en dat al degenen, die hier in deze opleiding belang stellen, zich ten departemente zullen kunnen verwoegen om zoo spoedig mogelijk daarvan kennis te nemen.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 91) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 101);

2. de ontwerp-ordonnantie, houdende de noodige voorzieningen, ten einde het mogelijk te maken, uitvoeringsvoorschriften betreffende het rechtswezen voortaan bij besluit vast te stellen (Ond. 102);

3. een tweetal ontwerp-ordonnanties tot wijziging en aanvulling onderscheidenlijk van de thee-aanplant-ordonnantie en van de thee-uitvoer-ordonnantie (Ond. 110);

4. de ontwerp-ordonnantie, houdende nadere regeling van de bezoldigingen van enkele groepen van het personeel bij den Volksraad (Ond. 124).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het derde rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Bandoeng, 2 Februari 1934 van Ir. F. H. Hansen om herstel van rechten door herplaatsing in 's Lands dienst.

Regeeringsbrieven van 24 Mei 1934 No. 1221/C en van 11 Februari 1935 No. 369/C hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressant is medegedeeld, dat de mogelijkheid bestond hem bij een eventueel openkomende vacature te herplaatsen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Pamekasan 5 Juni 1933 van mevrouw M. Gallert geb. Bos Otten betreffende het haar verleend ontslag uit den dienst van het regentschap Pamekasan.

Regeeringsbrieven van 30 November 1934 No. 2882/C en 29 Mei 1935 No. 1297/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Ngablak (Kedoe) 9 Februari 1935 van R. Poespodihardjo, betreffende zijn benoeming tot loerah.

Regeeringsbrief van 4 Juni 1935 No. 1336/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toe-

19de VERGADERING — DINSDAG 10 MAART 1936.

Derde rapport van de Commissie voor den Verzoekschriften.

zending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Poerbolinggo 18 Januari 1935 van M. Sadikoen, om herplaatsing in 's Lands dienst dan wel toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 6 Juni 1935 No. 1370/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 21 Juni 1934 van Ngabdoelah Sirat betreffende verbreking van grondhuurcontracten.

Regeeringsbrief van 8 Juni 1935 No. 1398/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Siaoë 1 Mei 1932 van J. Ganap betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 17 Juni 1935 No. 1450/A heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan den grief van adressant is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Djombang 2 Mei 1934 van W. F. H. Auliveld om eervol ontslag uit 's Lands dienst en toekenning van onderstand bij wijze van pensioen.

Regeeringsbrieven van 13 Augustus 1934 No. 1981/C en 18 Juni 1935 No. 1471/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Batavia 25 September 1934 van F. M. da Costa om herplaatsing in 's Lands dienst dan wel toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 15 Juni 1935 No. 1437b/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Koema 24 Mei 1932 van P. Lahindo inzake de volksschool ter plaatse.

Regeeringsbrieven van 23 Juni 1933 No. 1856/A en 1 Juli 1935 No. 1586/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 17 September 1934 van J. Staal om toekenning van verhoogd wachtgeld.

Regeeringsbrieven van 19 Januari 1935 No. 186/C en 6 Juli 1935 No. 1643/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Karang 1 December

1934 van Abdul Kadir bin Mohamad Gaos betreffende het politieel onderzoek inzake een geval van diefstal en heling.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1935 No. 1644/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 9 April 1935 A. W. L. C. Flohr om schadevergoeding.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1935 No. 1650/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Wangkal (Probolinggo) 23 Maart 1935 van R. Pandji Soemowidjojo om verhooging van pensioen.

Regeeringsbrief van 8 Juli 1935 No. 1670/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 10 Maart 1934 van L. A. H. Eiternick om herplaatsing in 's Lands dienst dan wel toekenning van onderstand.

Regeeringsbrieven van 20 October 1934 No. 2545b/C en 8 Juli 1935 No. 1662/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Tandjong-Pinang 5 December 1933 van J. H. N. Alberti om rangschikking in de tweede klasse van landsreizigers, e.q. kwijtschelding van een schuld aan het Land.

Regeeringsbrief van 17 Juli 1935 No. 1761/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Suez 16 Augustus 1934 van J. H. Goossens betreffende het hem verleend ontslag uit 's Lands dienst.

Regeeringsbrief van 17 Juli 1935 No. 1762/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Pagar Djati 16 September 1934 van H. Bedoelamah en Zailani bin H. Bedoelamah, betreffende in ongereede geraakte aangeteekende stukken.

Regeeringsbrieven van 19 Januari 1935 No. 185/B en 23 Juli 1935 No. 1794/B met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Amboeloe (Djember) 18 Sep-

19de VERGADERING — DINSDAG 10 MAART 1936.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

tember 1934 van Kalimah betreffende het bezit van een sawah.

Regeringsbrief van 24 Juli 1935 No. 1805/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Mantang (Lombok) 18 Juli 1934 van vrouwe Bai' Soetiah inzake haar staat van Inlandsehe.

Regeringsbrief van 27 Juli 1935 No. 1838/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Batoe-Radja 28 Februari 1935 van Sajid Ali bin Mohamad bin Achmad bin Sjahab inzake betaling van grondhuur.

Regeringsbrieven van 28 Juni 1935 No. 1557/B en 6 Augustus 1935 No. 1922B met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants bezwaar is tegemoet gekomen en hij mitsdien het request heeft ingetrokken, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag.

21. Verzoek, gedagteekend Bedikit 16 April 1935 van Si Ngambati om gratie van een hem bij vonnis van een inheemsche rechtbank opgelegde straf.

Regeringsbrief van 7 Augustus 1935 No. 1933/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Menggala 7 Maart 1933 van Kapala Ratoe Baerie en andere betreffende het vervoeren van lijken en betalingen bij huwelijken.

Regeringsbrieven van 21 April 1934 No. 943/A, 10 Augustus 1935 No. 1958/A hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek betreffende het vervoeren van lijken is voldaan en de resident der Lampongsche Districten is uitgenoodigd wijziging te brengen in het tarief van huwelijkskosten, stelt de commissie onder aantekening dat het haar redelijk voorkomt dat het lijk, na sectie, op kosten van het Land wordt teruggebracht naar de oorspronkelijke plaats, voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Giesting 7 December 1934 van E. J. Schoolderman betreffende den hem toegezonden onderstand.

Regeringsbrief van 10 Augustus 1935 No. 1959/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Kedawoeng (Tjilatjap), 20 December 1934 van R. Atmosoekarto om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 13 Augustus 1935 No. 1980/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is voldaan, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde

van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 21 Juni 1932 van L. A. le Bruyn inzake het hem verleend eervol ontslag uit 's Lands dienst.

Regeringsbrieven van 15 Februari 1933 No. 499c/C, 12 Augustus 1935 No. 1972/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Makassar 22 Maart 1934 van La Emang houdende bezwaren o.m. tegen een beslaglegging.

Regeringsbrieven van 6 Februari 1935 No. 318A, 13 Augustus 1935 No. 1981/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien ten deele aan adressants verzoek is tegemoetgekomen door minnelijke schikking en de andere klachten na onderzoek ongegrond zijn gebleken, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 25 April 1935 van W. G. A. van Nieuwenhuizen, betreffende de toepassing van het systeem van keuzebevordering tot den rang van kolonel.

Regeringsbrief van 15 Augustus 1935 No. 1995/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Sarimoente 11 April 1935 van Si Nangkak houdende bezwaren tegen een beslaglegging.

Regeringsbrief van 16 Augustus 1935 No. 2014/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Tjipanas 26 September 1933 van Abdoerahman e.a. houdende bezwaren tegen een besluit van den regentschapsraad van Poerwakarta betreffende de heffing van begrafeniskosten.

Regeringsbrief van 26 Augustus 1935 No. 2076/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Menang 23 April 1935 van Badil bin Tawi, inzake het hem als adathoofd verleend ontslag.

Regeringsbrief van 24 Augustus 1935 No. 2066/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Bandjermasin 22 Juni 1932 van Pangeran Inggris Djaja Kesoema Adiningrat, om toekenning van een maandgeld.

Regeringsbrieven van 27 Augustus 1934 No. 2292/A

19de VERGADERING — DINSDAG 10 MAART 1936.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

9 Juni 1934 No. 1394/A
29 Augustus 1935 No. 2109/A
hebben op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 10 Januari 1935 van D. Eekhout, betreffende het hem toe te kennen pensioen.

Regeeringsbrief van 5 September 1935 No. 2144c/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Pamekasan 2 Maart 1935 van P. Meyer, houdende klachten omtrent bij het gevangeniswezen ondervonden bejegening.

Regeeringsbrief van 6 September 1935 No. 2150b/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Batoekarang 24 Augustus 1931 van Napangi e.a., inzake onregelmatigheden bij een vereeniging tot aanleg van sawahs.

Regeeringsbrieven van 24 Juli 1933 No. 2155/B en 7 September 1935 No. 2164/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie betreurt de gebleken onmogelijkheid thans nog de noodige gegevens te verzamelen voor de vaststelling van hetgeen toekomt aan elk dergenen, die ten behoeve van het

(Voorzitter.)

onderhavige werk materialen leverden en/of grondverzet verrichtten en stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Medan 7 Maart 1934 van Abdul Rani, inzake een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 2 October 1935 No. 2404/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Paseroean 21 December 1934 van J. L. G. Dietzel, om herplaatsing als schoolhoofd, enz.

Aangezien adressant weder in vasten dienst is opgenomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

De conclusies van de Commissie voor de Verzoekschriften Nos. 1 tot en met 36 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Alvorens de openbare vergadering te sluiten, breng ik nog in herinnering, dat de volgende openbare vergadering zal plaats hebben op Maandag a.s. Daarna zal een commissie-onderzoek gehouden worden. Indien dit niet mogelijk is op dien dag, zal het commissie-onderzoek moeten plaats hebben op den volgenden dag.

De vergadering wordt te 9.48 uur v.m. gesloten.

20ste VERGADERING — MAANDAG 16 MAART 1936.

Ingekomen stukken. — Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

20ste VERGADERING.

Vergadering van Maandag 16 Maart 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrief en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 9 Maart 1936 No. 12 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot nadere herziening van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 135).

De stukken worden gedrukt.

2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 Februari 1936 No. 4 houdende toepasselijk verklaring van de bepalingen voor Europeanen op een aantal personen.

3. Als voren van 7 Maart 1936 No. 14 tot nadere wijziging en aanvulling van de H. B. B. L.-1934.

4. Als voren van 7 Maart 1936 No. 16 houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor de aanstelling van twee radio-telegrafisten bij den weerberichtendienst van het Koninklijk Magnetisch en Meteorologisch Observatorium.

5. Als voren van 10 Maart 1936 No. 6 houdende verleening van Europeesch verlof aan Mr. G. Vonk.

De sub 2 t/m 5 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende de machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties:

a. tot tijdelijke regeling van den invoer van katoenen dekens (Ond. 130);

b. tot tijdelijke regeling van den invoer van badhanddoeken (Ond. 131).

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soetardjo.)

Aangezien de beide onderwerpen hetzelfde terrein bestrijken, al hebben zij op verschillende verbruiksartikelen betrekking, lijkt het mij gewenscht, de beraadslaging erover tegelijkertijd te doen plaats hebben.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! De vraag, in hoeverre de door de Nederlandsche Regeering in de Tweede Kamer der Staten-Generaal afgelegde verklaring betreffende den financieelen steun van Nederland aan Indië, bij deze gelegenheid besproken behoort te worden, om te dien als grondslag voor het bepalen van ons standpunt tegenover de aanhangige voorstellen, behoeft, naar het mij voorkomt, eenige nadere bespreking.

In de vergadering van ons College van de vorige week hebben verschillende mijner geachte medeleden bezwaren geopperd tegen de overweging van mijn verzoek, om bij de behandeling van deze ontwerpen de gewone procedure te volgen.

Ik heb bij die gelegenheid gezegd, dat, volgens de telegrafische berichten, door de in Nederland uitgesproken regeeringsverklaring omtrent de verstreking van eenige financieelen steun van Nederland aan Nederlandsch-Indië op het stuk van de behartiging van de economische belangen van dit land, een nieuwe periode is ingeluid.

Eenige geachte medeleden, zeide ik, hebben daartegen bezwaren geopperd. Die bezwaren waren van drieërlei aard.

Het eerste bezwaar betrof de onzekerheid aangaande de juistheid van het persbericht. Ik ben bij die gelegenheid afgegaan op telegrafische berichten uit Nederland, doch eenige dagen daarna kwamen in ons bezit uitvoerige verslagen betreffende de bewuste redevoeringen van minister Colijn, welke verslagen werden aangebracht door de jongste luchtmail. Zeker is het vermoeden gerechtvaardigd, dat de door den heer Colijn uitgesproken verklaring niet woordelijk is weergegeven in die persverslagen, doch voor mij staat vast, dat de kern van de zaak toch zuiver moet zijn weergegeven; want wat is toch het geval? Zoowel het telegrafische persbericht als het meer uitvoerige verslag in de pers komen op dit punt geheel met elkaar overeen. Het is dus niet te boud wanneer ik daaruit de conclusie trek, dat de door den minister-president uitgesproken woorden in de Tweede kamer zuiver zijn weergegeven, althans de bedoeling dier woorden.

Het tweede bezwaar betrof het volgende. Men heeft gezegd, dat de voorstellen, waarover in deze zaal reeds uitvoerig van gedachten is gewisseld, van zoodanigen aard zijn, dat de bespreking daarvan bezwaarlijk kan worden vastgekoppeld aan die betreffende den financieelen steun door Nederland aan Indië te geven. Maar ik wil hiertegenover opmerken, dat deze voorstellen geen andere beteekenis hebben dan dat wij op het punt staan een nieuwen steun ten bedrage van eenige millioenen guldens aan Nederland te geven. Ligt het niet voor de hand, dat, waar een dezer dagen uit Nederland het bericht is gekomen, dat het moederland niet van zins is, althans zooals de berichten luiden, aan Ned.-Indië eenigen financieelen steun te verleen, wij bij de behandeling van deze ontwerpen ons rekenschap geven of het wel verantwoord zal zijn, wanneer ons College verderen steun aan de goede bedoelingen van ons land tegenover Nederland blijft geven? Het is naar mijn meening beslist logisch, dat de bespreking van deze ontwerpen wordt vastgekoppeld aan die over den financieelen steun, dien wij van Nederland verwachten.

Het derde bezwaar is, dat het praematuur is, deze kwestie thans aan de orde te stellen, zulks in verband met het verblijf van den directeur van Economisch Zaken in Nederland voor het houden van besprekingen met de Nederlandsche Regeering. De heer Hart is helaas geen Indonesiër, want indien dat wèl het geval ware, zou ik er vast van overtuigd

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Soetardjo.)

zijn, dat hij vóór zijn vertrek naar Nederland een doekoen zou hebben geraadpleegd, om vast te stellen, of de dag van zijn vertrek naar Nederland wel een goede dag was.

(De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Hebt U het voor hem gedaan?)

Achteraf heb ik het voor hem gedaan, maar het schijnt mislukt te zijn.

Naar het mij voorkomt is die dag niet gelukkig geweest, getuige het feit, dat de heer Hart en de zijnen te Cairo achter prikkeldraad zijn gezet en op grond van die overweging koester ik de vrees, dat de heer Hart straks in Nederland ten tweeden male achter prikkeldraad zal worden gezet. Daarom heb ik gemeend, thans mijn stem ten aanzien van deze ontwerpen meer uitvoerig te moeten laten hooren.

Mijnheer de Voorzitter! De economische maatregelen, die in de laatste jaren in dit land zijn genomen, kunnen worden onderscheiden in drie groepen. De eerste groep omvat die maatregelen, die direct of indirect ten bate van Nederland zijn genomen, indirect, wanneer bepaalde quota zijn toegekend aan het buitenland, waardoor een bepaalde export aan Nederland wordt gewaarborgd. De tweede groep omvat de maatregelen, die bedoeld zijn als bescherming van het in Nederlandsch-Indië werkende buitenlandsche kapitaal en tot de derde groep behooren de maatregelen, die, hoewel gering in aantal, bedoeld zijn om de belangen van de inheemsche bevolking speciaal te beschermen.

De Indonesische bevolking heeft uit de derde groep maatregelen inderdaad voordeelen getrokken, doch het komt mij voor, dat deze voordeelen ver ten achter staan bij de nadeelen, die voortspruiten uit de twee eerstgenoemde groepen van maatregelen, zoodat gezegd kan worden, dat het complex van economische maatregelen de bevolking zoo niet heeft verarmd, er dan toch toe heeft geleid, dat de verarming zeer verscherpt is. En het was niet alleen de inheemsche bevolking, die getroffen werd, ook de zwakkere deelen van andere bevolkingsgroepen ondervonden de funeste werking ervan. In dit verband wijs ik op hetgeen het nieuw benoemde lid van den Raad van Indië, de heer Van Aken, in een interview heeft gezegd, n.l.:

„..... dat de contingentering de prijsverhoging van sommige artikelen tengevolge had, terwijl in den importhandel de kleintjes worden doodgedrukt. Dit is nooit de bedoeling van de contingentering geweest, zoodat noodzakelijk een oplossing moet gevonden worden voor een soepeler werking van het contingenteringsapparaat. De situatie ten aanzien van deze quaestie is vooral in Atjeh moeilijk, waar de Atjehsche en Chineesche handelaren thans zoo goed als geheel uitgeschakeld zijn, evenals de kleinere Europeesche importeur”.

Men ziet, Mijnheer de Voorzitter, dat de in dit college en den Volksraad in pleno geuite bezwaren tegen de contingenteringsmaatregelen als hier bedoeld, in de practijk bewaarheid zijn geworden.

Mijnheer de Voorzitter! De voorliggende ontwerpen hebben betrekking op een maatregel, die behoort tot de door mij zooveen bedoelde eerste groep van economische maatregelen. Het ligt dus voor de hand, dat ik thans slechts de eerstgenoemde economische maatregelen in bespreking neem.

Gelijk zooveen door mij gezegd, hebben deze maatregelen ten doel de Nederlandsche en buitenlandsche industrieën te beschermen. Deze maatregelen hebben ook tot gevolg gehad het kunstmatig hoog houden van de loonen in Nederland en wel ten koste van de Indonesische bevolking en de andere economisch zwakke bevolkingsgroepen. Ter illustratie hiervan zou ik hier enkele cijfers bekend willen stellen, die volgens de „Java-Bode” ontleend zijn aan het „Dagblad voor Noord-Brabant”. In vergelijkbare plaatsen worden achtereenvolgens in België en Nederland de volgende uurloonen betaald:

	In België	In Nederland
Textielindustrie	f 0,24	f 0,41
Id. voor de allerbeste krachten	„ 0,29	„ 0,43
Textielindustrie arbeidsters	f 0,18 à „ 0,20	„ 0,21
Steenindustrie	„ 0,20	„ 0,35
Sigarenindustrie	„ 0,22½	„ 0,45
Cementindustrie	„ 0,20	„ 0,43
Landarbeider	f 0,13 à „ 0,15	„ 0,25
Gemeentewerkman (platteland)	„ 0,18½	„ 0,45
Metselaar	„ 0,22	„ 0,50
Schilder	„ 0,28	„ 0,48
Opperman	„ 0,15	„ 0,40

In de sigarenindustrie betaalt men dus in Nederland 100% hooger loonen dan in België, voor cement ruim 100%, terwijl een opperman in Nederland zelfs 200% meer verdient dan in België. U ziet dus, Mijnheer de Voorzitter, welke groote verschillen er bestaan bij vergelijking van de loonen tusschen twee naburige Europeesche landen.

In het zooveen genoemde blad zijn eveneens aangegeven de prijzen voor voedingsmiddelen en andere benodigdheden in deze twee landen en dan betaalt men in België voor:

	42% van den Nederlandschen prijs;
brood	42%
natuurboter	55½%
melk	55½%
margarine	37½%
suiker	32.6%
rijst	50.2%
zout	30%
groene zeep	63.8%
soda	66%
rundvleesch	46.15%
varkensvleesch	69.2%
sunlightzeep	60.2%
stijfsel	50%
electr. stroom	46%
huishuur	50%

Mijnheer de Voorzitter! Deze cijfers spreken een te duidelijke taal dan dat daaromtrent eenig commentaar behoeft te worden geleverd. En de contingenteringen, noodig om dezen toestand te kunnen handhaven, moeten worden betaald door de verarmde bevolking van Ned.-Indië.

Mijnheer de Voorzitter! Zou iemand mij dan kwalijk kunnen nemen, wanneer ik thans bij de behandeling van deze ontwerpen, die, zooals ik zeide, bedoeld zijn om voor de zooveelste maal weder steun aan Nederland te verleenen, mijn stem moet laten hooren om de Regeering op dezen ongewenschten toestand te wijzen? Want tengevolge van al de door de Regeering getroffen maatregelen is de bevolking in Ned.-Indië — en dan bedoel ik niet alleen de Indonesische bevolking — dusdanig uitgeput geraakt, dat zij niet meer een hogere belasting kan opbrengen ten behoeve van het eigen land, laat staan dat zij dan hooge loonen kan waarborgen aan de werknemers in Nederland.

Omtrent de armoede van de bevolking en meer speciaal van de Indonesische bevolking behoeft ik zeker niet uitvoerig meer te zijn. Ik verwijs ten deze slechts naar de door mij twee jaren geleden in de hoofdzitting gegeven uiteenzettingen, welke de aandacht hebben gehad van eenige leden van de Tweede Kamer. Voorts verwijs ik te dezen aanzien naar de gegevens, die verstrekt zijn door de verscheidene medeleden, zoowel in den pleno-Raad als in dit College. Ik verwijs voorts ook naar het recente rapport van den resident van Cheribon en verder naar de schriftelijke vraag, die onlangs is ingediend door ons geacht medelid, den heer Prawoto. En ten slotte zou ik aandacht willen vragen voor het volgende bericht, voorkomende in de Pemandangan van eergisteren, met als titel: „Lapar. Tolong 2100 djiwa.”

„2100 djiwa jang menangoeng sengsara kelaparan; terdapat ada jang mati kelaparan”

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Soetardjo.)

ran" — dat wil dus zeggen, dat de menschen zijn omgekomen van den honger —.

„Sebabnja ini kelaparan, karena tidak ada padi lagi jang akan didjadikan beras boeat dimakan, sebab tahoen dahocloc padi sawah tidak mendjadi disebabkan kekoerangan air, dan penjakit hama.

2100 djiwa itoe kelihatan koeroes poetjat dan lemah karena tidak makan.

Diantaranja jang masih bisa meriehtiar dapat ditolong laparnya dengan Oebi kajoe (oempuk) dan daoendaenan.”

Mijnheer de Voorzitter! Ook dit bericht is, naar het mij voorkomt overduidelijk.

Het is dus volkomen begrijpelijk, dat onder deze omstandigheden, waar de bevolking in haar geheel geen zwaardere lasten ten behoeve van dit land kan dragen, de Regeering in haar streven om het begrotingstekort tot kleinere proporties terug te brengen, wel genoodzaakt is geweest in een andere richting een oplossing te zoeken en wel in de richting van verdergaande bezuiniging op de Overheidsdiensten. Als de meest recente maatregel die zooveel ontstemming heeft gewekt en zelfs verbittering onder bepaalde groepen heeft veroorzaakt, noem ik de invoering van de nieuwe salarismaatregelen. De groepen met den minsten weerstand — dat zijn dan de Indonesische landsdienaren en de kleine Indo-Europeesche ambtenaren — hebben n.l. als object moeten dienen voor het treffen van die bezuinigingsmaatregelen.

Het verzet tegen de even foutieve als hatelijke regionale bezoldigingsregeling was dan ook volkomen gerechtvaardigd. In het algemeen is bij het treffen van bezuinigingsmaatregelen op de overheidsdiensten de grens van het toelaatbare bereikt, in enkele opzichten heeft men deze grens zelfs reeds overschreden; ik noem als voorbeeld de maatregelen, die getroffen zijn ten aanzien van het Indonesisch B. B. en die, welke genomen zijn ten aanzien van het Inlandsch onderwijs in den ruimsten zin van het woord. Het is dus urgent, dat in dit College stemmen opgaan, om met nog meer klem te pleiten voor een spoedige hulpverlening en deze hulp kan alleen van Nederland komen.

Het is niet de eerste maal, dat om deze hulp gevraagd wordt. In de laatste hoofdzitting van den Volksraad zijn verschillende suggesties hiervoor gedaan, welke suggesties in twee groepen te verdeelen zijn.

De eerste groep betreft de suggesties, die de bedoeling hebben om een betere regeling te verkrijgen ten aanzien van de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië. Dat beroep wordt niet zonder reden gedaan, want tot dusverre schijnt Nederland ten aanzien van deze samenwerking een eigenaardige opvatting te huldigen. Terwijl enerzijds van ons land het uiterste wordt gevergd, schijnt men in Nederland nog niet te kunnen overgaan tot een gelijke behartiging van de belangen van Indië en Nederland. Hiervoor verwijs ik naar een artikel in *De Locomotief*, waarin de samenwerking tusschen Nederland en Indië besproken wordt en waaruit ik het volgende citeer:

„Terwijl de invoerwaarde van ruwe rietsuiker in Januari 1934 onbeteekenend was en in Januari 1935 tot ruim f 100 000 steeg, is deze in Januari 1936 tot f 516 000 opgeklommen. Merkwaardig is, dat deze groote stijging geheel toe te schrijven is aan de vermeerdering van den invoer van ruwe rietsuiker uit Cuba; immers: deze is van 2.911 ton, ter waarde van f 92 000, in Januari 1935, opgelopen tot 14 759 ton, ter waarde van f 506 000 in Januari 1936!

Neemt men hierbij dan nog in aanmerking, dat Cuba in het gansche afgelopen jaar in totaal 33 451 ton ter waarde van f 1 135 000 heeft ingevoerd, dan spreekt de invoer-stijging in Januari van dit jaar nog sterker!

Ook de waarde van den koffie-invoer is in verslagmaand toegenomen. Ook hier moeten de cijfers Indië wel iets leeren. Men beoordeele slechts.

Terwijl in Januari 1935 de Braziliaansche en Ned.-Indische koffie bij den invoer in Nederland nog hand in hand gingen, gaf Januari van dit jaar een belangrijke verhooging van het totale invoer-cijfer te zien, waarin Brazilië en Ned.-Indië weliswaar beide deelden, doch niet in gelijke mate.”

En nu komt het, Mijnheer de Voorzitter:

„In Januari 1935 ging Brazilië met 689 ton (ter waarde van f 2.47 miljoen) aan den kop, vlak daarop gevolgd door Ned.-Indië met 678 ton ter waarde van f 2.09 miljoen. Doch ziet thans naar de cijfers van Januari 1936! Dan blijkt Brazilië ineens weer een aanmerkelijken voorsprong te hebben verkregen. Het voerde in die maand n.l. niet minder dan 2.164 ton ter waarde van f 6.32 miljoen in, tegen Ned.-Indië slechts 1.590 ton met een waarde van f 3.98 miljoen.

Mogelijk echter, dat de cijfers der komende maanden alsnog de rectificatie brengen, waarop allen zoo hopen. Onze koffie heeft het tē hard nodig.”

U ziet, Mijnheer de Voorzitter, dat aan de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië nog wel wat ontbreekt.

Een andere steun, die aan Nederland is gevraagd, omvat een financieelen steun in allerlei vorm. Het komt mij voor, dat het de moreele plicht van Nederland is om Indië op het oogenblik financieel te steunen en ik geloof ook, dat de bevolking van Nederlandsch-Indië moreel het recht heeft op dit oogenblik financieelen steun van Nederland te erlangen. Als men nagaat welke enorme voordeelen Nederland in den loop der jaren van Nederlandsch-Indië heeft gehad, om niet te spreken van de eereschuld, die nog steeds moet worden voldaan, dan geloof ik, dat Nederland toch langzamerhand zal moeten inzien, dat steun op dit moment, nu Nederlandsch-Indië volkomen vastzit, niet langer meer zal kunnen uitblijven.

Laten wij nagaan, wat door den minister-president, althans volgens de persberichten, waarover ik het zooeven had, over de schuldovername door Nederland in de Tweede kamer heeft gezegd. Ik ontleen dit verslag aan het Nieuws van den Dag van 9 Maart jl. Minister Colyn heeft dan het volgende gezegd:

„De gelegenheid om het vraagstuk te bespreken van overneming van schuld door Nederland moet geschieden bij de behandeling van de Rijksbegroting; of men moet een andere gelegenheid zoeken, waardoor de minister van Financiën achter de groene tafel komt”.

En verder:

„De financieele politiek moet gevolgd worden in verschillende étappes zooals zij gevoerd is; geen toeneming van schuld, wegwerken van zwakke steeën in de begroting nadat de eerste mijlpaal is bereikt, dan vermindering van de meest drukkende lasten, dan versnelde schuldaflossing.

Zou deze tactiek falen, dan zou spr. in het uiterste geval meewerken tot schulddelging door financieele schuld van Nederland.”

Dit heeft Zijne Excellentie in de Tweede Kamer bij de beantwoording der sprekers in eersten termijn gezegd.

Ik wil thans citeeren hetgeen hij in tweeden termijn in de Tweede Kamer heeft gezegd:

„De sprekers hielden zich vooral bezig met de vraag: wil en kan Nederland Indië helpen? De wil is er zeker. Als de toestand nog was als in 1929, zou spr. ook zeggen: Nederland kan. Maar er is sindsdien een en ander gewijzigd.”

(Soetardjo.)

M.a.w., de Minister-president wil hiermede zeggen, dat er geen uitzicht op eenige oplossing van dit vraagstuk is, dus dat Nederland niet van zins is, schulden van Indië over te nemen.

Over een anderen steun, nl. tot een bedrag van f 20 miljoen om het tekort van de begrooting van Ned.-Indië voor 1937 te dekken, heeft de Minister in eersten termijn het volgende gezegd:

„Gestreefd werd er in de eerste plaats naar de schuldvermeerdering tot staan te brengen, wat ook is gelukt, doordat Nederland oude en overtollige nieuwe teekmunt overnam. Dit middel kan niet meer worden toegepast. Men zal dus naar andere middelen hebben te zoeken voor de begrooting van 1937.

Daarvoor moet 11 miljoen worden gevonden.

Kan men 20 miljoen vinden (schulddelging daarin begrepen)? Als dat niet kan, zal men het in Indië zeggen; en geen bezuinigingen voorstellen die niet in het belang van Indië zijn. Spr. zal de voorstellen van de Indische Regeering afwachten.”

En in tweeden termijn heeft de Minister gezegd:

„Het gaat er nu om of de 20 miljoen door Nederland op tafel kan worden gelegd.”

En dan zegt hij verder:

„Dat kan niet en daarop bestaat ook geen uitzicht.

De heer Feber vroeg, hoe men dan het gat moet stoppen. Spr. antwoordt: maak u niet bezorgd over de vijfde hindernis als de eerste nog niet genomen is. Men moet den loop van zaken maar eerst eens aanzien. Het gat is, naar sprekers smaak, wel wat erg groot geworden, doordat de post van de salariskorting is teruggebracht van 10 tot 4 miljoen. Spr. was daarvan niets bekend en hij heeft erin berust.

Of verdere bezuiniging nog mogelijk is, kan spr. van deze plaats niet beoordeelen. Hij heeft het onderzoek van de Indische Regeering dienaangaande af te wachten.”

Mijnheer de Voorzitter! In het kort gezegd, heeft de Minister-president dus verklaard, dat Nederland niet bereid is, het tekort van f 20 miljoen van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1937 te dekken. De Minister-president heeft zelfs nog meer gedaan dan deze verklaring afgelegd; hij heeft nl. gezegd, dat Indië de fondsen voor dekking van dat tekort zelf moet zoeken en dat daarvoor naar maatregelen moet worden omgezien die kunnen leiden tot bezuiniging op de uitgaven van dit land.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer door den Minister-president zoiets is gezegd, vrees ik, dat het beschouwd kan worden als een wenk en zelfs als een opdracht aan de Indische regeering om voort te gaan met het treffen van bezuinigingsmaatregelen op de overheidsdiensten die, zooals ik zooeven heb gezegd, reeds de grens van het toelaatbare hebben bereikt en die grens hier en daar zelfs reeds hebben overschreden.

Ik moge dus uit het voorgaande de conclusie trekken, dat het zeker urgent is, dat ons college in deze vergadering een uitspraak doet, om de Regeering ertoe te bewegen, nogmaals met meer klem bij de Nederlandse Regeering erop aan te dringen, aan Nederlandsch-Indië financiële steun te verlenen.

Men heeft het vaak gehad over de vraag: Heeft Nederland nog niet voldoende voor Nederlandsch-Indië gedaan? Ik herinner mij in dit verband een uiteenzetting van den heer Hart als Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken in deze zaal. Er is toen en bij verschillende andere gelegenheden op gewezen, dat Nederland zooveel handelsverdragen heeft gesloten ten bate van Nederlandsch-Indië, doch het komt mij voor, dat al deze maatregelen, die Nederland ten behoeve van Nederlandsch-Indië heeft getroffen, behooren tot den gewonen plicht van het moederland tegenover zijn kolonie Nederlandsch-Indië. Van offers is

absoluut geen sprake geweest. Onlangs heeft men, zooals U zich herinneren zult, Mijnheer de Voorzitter, 8 ton op tafel neergelegd om een steun te geven aan de batikindustrie hier op Java. Er is heel wat over deze zaak te doen geweest. Ik zou in dit verband de Regeeringsgemachtigde willen wijzen op eenige artikelen, voorkomende in de Soeara Semarang en de Tjahaja Timoer. In deze artikelen zijn eenige cijfers bekend gesteld, die moeten aantoonen, dat op het oogenblik van de in werking stelling van den steun aan de batikindustrie vele batikhandelaren beschikten over een groote stock van afgewerkte producten. Er werd verteld, dat deze handelaren door den getroffen maatregel zware financiële verliezen hebben geleden. Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, wat is verricht om dezen nood van de batikhandelaren eenigszins te lenigen. Tevens zou ik hierbij de suggestie willen doen, een gedeelte van den toegezegden steun van 8 ton beschikbaar te stellen om deze verliezen, door de batikhandelaren geleden, op te heffen.

Als ik het heb over den toestand, waarin de bevolking van Nederlandsch-Indië op het oogenblik verkeert en meer in het bijzonder de inheemsche bevolking, zou ik er op willen wijzen, dat honderdduizenden een langzamen doch zekeren ondergang tegemoet gaan, indien Holland niet spoedig bijspringt. Ik geloof dan ook, dat ten aanzien hiervan in Nederland spoedig een definitieve beslissing zal moeten worden uitgelokt.

Het is daarom, ik zeg het voor de zooveelste maal, dat wij niet kunnen nalaten bij gelegenheid van de behandeling van deze ontwerpen van ondergeschikten aard gebruik te maken om onze stem van uit dit college te laten hooren.

Die steun van Nederland moet binnen den kortst mogelijken tijd komen, want anders zou het voor de bevolking te laat zijn. Bij een gunstige beslissing zou Ned.-Indië tegenover Nederland den reeds ingeslagen weg van ondersteuning blijven bewandelen. Doch bij een afwijzende beschikking zou Indië, naar het mij voorkomt, haar houding ten aanzien van die steun-verleening onmiddellijk moeten herzien.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dan als mijn meening willen poneeren, dat Ned.-Indië een standpunt moet innemen als in het Gedelegeerdenverslag met enkele woorden is uiteengezet. Ik bedoel, dat Ned.-Indië alsdan in de eerste plaats moet denken aan haar eigen belangen en pas in de tweede of derde plaats aan de belangen van anderen. Dit standpunt zal ertoe moeten leiden, dat de economische band tussehen Nederland en Ned.-Indië hoe langer hoe losser zal worden en ik geloof, dat de staatslieden in Nederland er zich voor zullen moeten wachten om den gevraagden steun langer uit te stellen, wil men dezen gang van zaken, zooals die zooeven door mij met enkele woorden is geschetst, voorkomen.

Op de Regeering van Ned.-Indië rust in de eerste plaats de plicht om zoo spoedig mogelijk groote deelen van de bevolking van dit land van een zekeren ondergang te redden en in de tweede plaats rust op haar de plicht om nieuwe wegen te zoeken om de bevolking een hoogere economische welvaart in de toekomst te waarborgen.

Ik geloof, dat dit het eenige mogelijke standpunt is, dat de Regeering van Ned.-Indië moet innemen, wil Zij aanspraak maken op de qualificatie van Regeering te zijn van dit land.

Mijnheer de Voorzitter! De zooeven door mij voorgebrachte gedachten en wenschen hebben wij bereids in twee moties gegoten. De eene motie behelst het verzoek om aan te dringen bij de Regeering, dat ten spoedigste een betere regeling van de economische samenwerking tussehen Nederland en Indië moet worden gevonden en zoolang die regeling nog niet vaststaat, dat de Regeering ophoudt met maatregelen te treffen, die bedoeld zijn als een verderen steun van Indië aan Nederland, aan de Nederlandse industrie, aan de Nederlandsche werknemers en aan het buitenland.

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Voorzitter.)

De tweede motie behelst het verzoek om in verband met hetgeen ik zoeven naar voren heb gebracht er nogmaals bij de Nederlandsche Regeering op aan te dringen, dat Zij spoedig komt met een financieelen steun, in welken vorm dan ook, aan Ned.-Indië, vóórdat groote deelen van de Inheemsche bevolking te gronde gaan. En in afwachting hiervan wordt er in de motie op aangedrongen om te staken met het nemen van verdere bezuinigingsmaatregelen op de landsdiensten, aangezien, zooals ik zoeven zeide, de grenzen van het toelaatbare reeds zijn bereikt en ten deele reeds zijn overschreden.

Wat nu tenslotte betreft de aanhangige voorstellen, zou ik gaarne in het kort mijn standpunt ten opzichte hiervan willen bekend stellen.

Gelijk verschillende mijner geachte medeleden terecht hebben opgemerkt, zijn de beide aan de orde zijnde onderwerpen uit legislatief-technisch oogpunt zoowel als wat de behandelde stof betreft, van weinig belang, vooral ook, omdat de onderste lagen der bevolking er niet door worden getroffen. Onze groep is dus wel geneigd, om haar steun aan deze voorstellen te geven, maar in verband met de zoeven naar voren gebrachte wenschen, is het ons eenvoudig onmogelijk, om nog verder onzen steun te geven aan voorstellen van dien aard. Daarom moet ik tot mijn grootsten spijt verklaren, dat wij aan deze ordonnantie onze stem niet kunnen geven.

De **Voorzitter**: Ingediend is een motie, voorgesteld door de leden Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Soangkoepon, Moh. Noor, Ratu Langie, Prawoto en Verboom (Ond. 130, stuk 6), luidende:

Het College van Gedelegeerden,
Gehoord de discussies,
Overwegende,

1. dat de economische nood der bevolking zoodanig is gestegen, dat plaatselijke instortingsverschijnselen zijn waar te nemen, vide o.m. het recente verslag van den Resident van Cheribon, de terzake bij herhaling in de dagbladen verschijnende berichten, zoodat de terzake door verschillende leden in den Volksraad gedane medeelingen,
2. dat de Indische samenleving met haar geringe economische reserves een verhooging van prijzen der eerste levensbehoefden kennelijk niet meer kan opvangen, zulks te minder, daar het geldinkomen der bevolking zich nog voortdurend in dalende richting beweegt,
3. dat iedere contingentieerings- en licentieeringsmaatregel noodwendig prijsstijging tengevolge heeft, in elk geval een normale, de conjunctuur volgende prijsdaling tegenhoudt,
4. dat maatregelen als in het voorgaande punt genoemd voor zoover zij bepaalde quota aan Nederland toewijzen, gelijk de voorstellen vervat in onderwerp 130 en 131 zulks doen, slechts dan economisch en sociaal te rechtvaardigen zijn indien de prijsbepalende factoren (in het bijzonder de arbeidsloonen en transportkosten) in redelijke mate dalen en andere steunprestaties aan Indië hiertegenover worden gesteld,

Verzoekt der Regeering:

1. er bij het Opperbestuur met klem op aan te dringen, dat de economische samenwerking tusschen Indië en Nederland gebaseerd worde op den rechtvaardigen grondslag, dat de bevolking zoowel in Indië als in Nederland ieder een redelijk deel drage van den druk der voortschrijdende economische depressie.
2. in afwachting van eene definitieve regeling terzake niet verder te gaan met het treffen van nieuwe maatregelen van contingentieering en licentieering, welke immers tot onvermijdelijk gevolg hebben een verhooging van de levenskosten in Indië ten bate van Nederlandsche en buitenlandse industrieën".

(Sosrohadikoesoemo.)

Deze motie is door den eersten ondertekenaar reeds toegevoegd en kan tegelijkertijd met de beide aan de orde zijnde onderwerpen behandeld worden.

Bovendien is ingediend een motie, voorgesteld door de leden Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Soangkoepon, Moh. Noor, Ratu Langie en Prawoto (Ond. 130, stuk 7), luidende:

„Het College van Gedelegeerden,
gehoord de discussies,
overwegende,

1. dat in verband met den economischen nood der bevolking geen nieuwe lasten meer op haar gelegd kunnen worden ter versterking van de financieele positie van Indië,
2. dat een verdere bezuiniging op de Landsuitgaven niet meer mogelijk is zonder de vitale deelen van een in omvang normaal en redelijk te achten overheidszorg aan te tasten,
3. dat de overmatige druk der vaste lasten van Indische schuld en pensioenen in feite nog maar is opgevangen kunnen worden niet alleen door opoffering van den normalen groei, maar zelfs ook door aantasting van de kwalitatief en kwantitatief reeds sterk verminderde overheidszorg in haar geheelen omvang,
4. dat de tijd voor gedeeltelijke verplaatsing van den druk der vaste lasten van Indië naar Nederland reeds aangebroken moet worden geacht.

Verzoekt der Regeering:

1. er bij het Opperbestuur met klem op aan te dringen, dat gevolg worde gegeven aan de herhaalde malen in den Volksraad tot uiting gekomen wensch — o.a. in de motie-Verboom en de motie-Ratu Langie, beide door den Volksraad in de laatste hoofdzitting aangenomen — ter gedeeltelijke ontlasting der Indische begrooting van den druk der vaste lasten,
2. in afwachting van een definitieve regeling ter zake de dekking der verdere eventueele tekorten voor de Landshuishouding niet meer te zoeken in verdere bezuiniging op de landsdiensten, noch in verzwaaring der lasten op de bevolking, doch voorloopig open te laten".

Uit de toelichting, die de eerste ondertekenaar op deze motie reeds gegeven heeft, blijkt, van hoe lange stof deze motie is, zoodat wel verwacht kan worden, dat, gezien de lange rij van sprekers, die zich reeds voor de beide ontwerpen heeft laten inschrijven, behandeling van deze motie ten gevolge zal hebben, dat de beide ontwerpen, die vandaag afgehandeld moeten worden, vandaag niet kunnen worden afgedaan. Ik stel deze motie nu dus niet aan de orde tegelijk met de beide ontwerp-ordonnanties en de andere motie, doch zad na afhandeling van deze ontwerp-ordonnanties en de motie (stuk 6) over de behandeling van de motie (stuk 7) het een en ander zeggen.

Ik verzoek den leden, die nog het woord zullen voeren, dus, om noch over de motie (stuk 7), noch over de toelichting, die de eerste ondertekenaar daarop reeds heeft gegeven, te spreken.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals bij de behandeling van contingentieeringsmaatregelen bij vorige gelegenheden wil ik hier gaarne verklaren, dat ik ook ditmaal aan de voorliggende ons ter fine van advies aangeboden voorstellen mijn stem zal geven. Evenwel wil ik van deze gelegenheid mede gebruik maken om het volgende naar voren te brengen.

De Regeering is door de omstandigheden gedwongen om maatregelen als de onderwerpelijke te treffen. Omstandigheden, Mijnheer de Voorzitter, waarin de Regeering geen verandering vermag aan te brengen. Immers is Zij niet bij machte om b.v. den levensstandaard in het moederland te doen aanpassen aan de tijdomstandigheden, d.w.z. dezen nog zeer hoogen levensstandaard naar beneden te drukken,

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Sosrohadikoesoemo.)

waardoor o.m. de productiekosten van de naar deze landen geëxporteerde artikelen dusdanig laag worden, dat deze artikelen en door hun betere kwaliteit en door de voor de groote middenmoot der Indische bevolking betaalbare prijzen met succes kunnen concurreren met de goedkoopere door Nippon geïmporteerde goederen. Als ik hier spreek van „middenmoot”, dan wil ik hiermede aanduiden de klasse der bevolking, die juist boven de laagste klasse, het overgrootste toch reeds zeer verarmde deel der bevolking staat, de klasse, bij welke de geldhuishouding niet meer wordt aangetroffen. Ik herzeg, dat, wanneer de levensstandaard in het moederland zich in tegenstelling met dien van andere landen niet kan aanpassen aan de tijdsomstandigheden, het binnen niet langen tijd niet meer mogelijk zal wezen om een doeltreffende economische samenwerking tusschen Nederland en Indië tot stand te brengen en te handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij voorkomen, dat het Nederlandsche volk in al zijn lagen zich nog niet kan realiseeren welk een intense armoede er in Insulinde wordt geleden. De arbeidersbevolking werkzaam in de Nederlandsche textielindustrie b.v. weet blijkbaar nog niet, dat in de batikindustrie reeds hongerloozen — loonen van f 0,03 tot f 0,05 per dag, dus niet per uur, moeten worden uitbetaald. Het zijn ten slotte toch deze hongerloozen, die in feite de Nederlandsche textielarbeiders in staat stellen hun in vergelijking nog zeer hooge loonen te behouden. Immers wordt door de contingentieeringsmaatregelen, welke door de Indische Regeering met medeweten en goedkeuring of wellicht liever gezegd op aandrang van de moederlandsche Regeering zijn getroffen, de Nederlandsche textielindustrie nog in staat gesteld, haar dure producten naar dit verarmde land uit te voeren. Arbeidsgelegenheid wordt hierdoor verzekerd en behoud der hooge loonen gegarandeerd. Ik vraag mij in gemoede af, of, wil men niet in onbillijkheden vervallen, het wel gewenscht is om den huidige stand van zaken nog langer te handhaven. Wanneer men in het moederland niet in staat is om het loonpeil naar beneden te drukken, waardoor de productiekosten der voor deze landen gefabriceerde goederen ook verlaagd worden, ja, dan moet men de consequentie van zulk een toestand ook aanvaarden.

Ik ben er mij volkomen van bewust, dat ik hier een vraagstuk aanroer, waarvan de oplossing zoowel de Regeeringsmannen en ondernemers als de politieke leiders en de besturen van de arbeidersverenigingen in het moederland heel wat hoofdbrekens zal kosten. Maar wil het moederland Nederlandsch-Indië als afzetgebied behouden, dan moet er ten deze een oplossing worden gevonden. Hoe eerder, hoe beter. Het wordt mijns inziens toch wel tijd, dat men in Nederland gaat inzien, dat men niet te veel aan het heden moet denken, doch ook aan de toekomst, die, als er geen verbetering komt, ook voor het moederland funest zal zijn.

De toestand, zooals hij thans is, kan immers onmogelijk nog lang worden gehandhaafd. Men bedenke wel, dat het coûte que coûte in toepassing brengen van het spreekwoord: „Charité bien ordonnée, commence par soi-même” onmogelijk kan strooken met een wijs koloniaal politiek beleid.

Nu wil ik volgaarne aannemen, dat de moederlandsche Regeering van goeden wil is, en Zij zooveel als in haar vermoeden ligt naar een uitweg zoekt om Nederlandsch-Indië zooveel mogelijk tegemoet te komen, maar het wil mij voorkomen, dat Zij te veel afhankelijk is van politieke partijen en daardoor niet in staat is bepaald afdoende maatregelen te treffen, zoolang de politieke partijen in deze zoowel voor Nederland zelf als voor Indië zeer belangrijke kwestie niet tot een compromis kunnen komen en het Nederlandsche volk niet wil inzien, dat, blijft men weigerachtig de bakens te verzetten, men alle kans loopt binnen zeer afzienbaren tijd Indië voor goed als afzetgebied te verliezen, om de eenvoudige reden, dat Indië door de groote verarming niet meer in staat zal zijn als afzetgebied te blijven fungeren.

(Soangkoepen.)

Het wil mij voorkomen, dat straks bij de verkiezingen van leden van een nieuw Parlement in het moederland, het handhaven van het tegenwoordig loonpeil niet meer als propagandamiddel kan en mag worden gebezigd. Ik hoop, dat alle Nederlandsche politieke partijen dit zullen willen inzien en zij uiteindelijk tot het besef zullen komen, dat het zich aanpassen aan de door de werelddepressie ontstane omstandigheden inderdaad is een conditio sine qua non. Waar de levensstandaard in het buitenland en vooral in deze gewesten reeds belangrijk is gedaald, zal het kunstmatig hoog houden van het levenspeil in het moederland tot noodwendig gevolg moeten hebben, dat het deze landen als afzetgebied zal moeten verliezen. Bij de voortschrijdende verarming van Nederlandsch-Indië en het op hetzelfde peil houden van de loonen der Nederlandsche arbeiders met gelijktijdige intensivering van de industrie in Japan, gepaard aan een enorme expansiekracht van dit land, zal het op den duur niet mogelijk zijn om de economische penetratie van Nippon afdoend tegen te gaan, zonder dat de Nederlandsche Regeering den schijn op zich laadt op deze gewesten wederom toe te passen een politiek beleid, dat ons herinnert aan de tijden der Oost-Indische Compagnie en aan de periode van het cultuurstelsel. Het Nederlandsche volk bedenke dit alles wel, voordat het te laat is.

Het is nu eenmaal de eisch des tijds, dat in het moederland met betrekking tot het te voeren sociaal economisch politiek beleid een andere koers dient te worden ingeslagen. Eendrachtige samenwerking tusschen Regeering, politieke partijleiders, ondernemers en bestuurders van arbeidersverenigingen is meer dan ooit geboden om den levensstandaard te doen aanpassen aan de tijdsomstandigheden. Niet mag het b.v. meer voorkomen, dat, gelijk nog niet lang geleden is gebeurd, ondanks het feit, dat er een compromis werd tot stand gebracht tusschen den werkgever en het bestuur eener arbeidersvereniging — ik doel hier op de vereniging van wevers in Zuid-Nederland — de arbeiders toch uit den band zijn gesprongen en in wilde staking zijn overgegaan.

Mijnheer de Voorzitter! Het is op grond van al deze overwegingen, dat ik de met betrekking tot de onderwerpen 130 en 131 door den heer Soetardjo ingediende motie (Stuk 6) heb medeondertekend.

De heer Soangkoepen: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de Memorie van Toelichting op Ond. 130 werd de markt van katoenen moltondekens hier te lande nog in het jaar 1929 hoofdzakelijk voorzien door import uit Nederland, doch is sedert dien een sterke verschuiving in de herkomst te constateeren ten nadeele van Nederland en ten gunste van Japan. De oorzaken van deze verschuiving liggen m.i. in de goedkoopere productieve vrachtkosten der Japansche artikelen, die de Japansche fabriekanten in staat stellen, om deze artikelen tegen lagere prijzen dan die van Nederland te verkoopen. Japan heeft zich ten opzichte van de verkoopprijzen zijner artikelen bovendien aangepast aan de behoefte en de draagkracht der inheemsche bevolking van deze gewesten.

De natuurlijke bestrijding van dit euvel — indien deze handelstaetiek van Japan als een euvel moet worden aangeduid — zou feitelijk zijn het streven naar goedkoopere productiekosten van in Nederland gefabriceerde moltondekens dan wel het verplaatsen van de Nederlandsche fabrieken naar deze gewesten. Daarmede bereikt men een gezonde samenwerking tusschen Nederland en deze gewesten; immers, Nederland behaalt daarmede goede winsten en de consumenten van deze gewesten krijgen deze artikelen tegen lagere prijzen, hetgeen thans zeker een gebiedende eisch is, nu de consumenten hier te lande in hun economischen toestand steeds meer achteruitgegaan zijn.

De Regeering heeft evenwel bij de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie deze samenwerking in zoodanige banen geleid, dat de voordeelen ervan Nederland geheel ten goede

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Soangkoepon.)

komen, terwijl de daaruit voortvloeiende nadeelen geheel ten laste van deze gewesten worden gebracht; immers, deze genomen maatregelen hebben niet anders ten gevolge gehad, dan dat door de contingentteering straks de prijzen van moltondekens en gemoltonneerde katoenen spreiden zich naar boven zullen bewegen.

Weliswaar heeft de Regeering een aparte dienst ingesteld, door middel waarvan een nauwlettende bewaking op de prijsbeweging wordt uitgeoefend en waarvan tevens gebruik wordt gemaakt voor preventief of repressief optreden, doch dit neemt niet weg, dat deze bewaking zich slechts zal bewegen op het terrein van de verhooging der prijzen boven de productiekosten. Deze ingestelde dienst zal wel niet in staat zijn, de productiekosten zóó te drukken, dat die gelijk zullen zijn aan die van Japan.

Mijnheer de Voorzitter! Door de door de Regeering genomen maatregelen tot contingentteering van den invoer van artikelen in deze gewesten hebben de betrokken ingezetenen en in het bijzonder de inheemsche bevolking zeer zwaar geleden en daarom zou ik Nederland ten opzichte van de samenwerking met deze gewesten van deze plaats willen toeroepen: „Benadeel niemand ter wille van Uw eigen voordeel”.

Wat betreft Onderwerp 131 zou ik het volgende willen zeggen.

De grondslag van deze ontwerp-ordonnantie berust op de tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië aanvaarde politiek van nauwere economische samenwerking, doch deze samenwerking beteekent praktisch niet anders dan dat ter behartiging van de economische belangen van Nederland, al de belangen van deze gewesten zijn opgeofferd; immers, de onderhavige contingentteeringsmaatregelen bedoelen de prijzen van de hier te lande ingevoerde Nederlandsche badhanddoeken te verhoogen ten laste van de verbruikers van dat artikel in deze gewesten. De oorzaak van de verdringing van de Nederlandsche badhanddoeken uit de Indische markt moet worden gezocht in de omstandigheid, dat de Nederlandsche badhanddoeken hogere prijzen hebben dan die van andere gebieden. Indien we eens bedenken, dat de groothandelverkooprijzen van Nederlandsche badhanddoeken van 2520 gram gewicht en afmetingen van 23"/43" f 5 per dozijn bedragen, tegen die van Japan met hetzelfde gewicht en grootere afmetingen f 2,90 per dozijn, dan springt dadelijk het verschil in prijsniveau van hetzelfde artikel, afkomstig van beide gebiedsdeelen, schril in het oog. Dit prijsverschil is een natuurlijk gevolg van de lagere productiekosten in Japan dan in Nederland en de daaraan verbonden lagere vrachtkosten. Nu deze gewesten voor hun consumenten goedkoopere artikelen van Japan kunnen verkrijgen, ligt het m.i. voor de hand, dat de Overheid deze gelegenheid met blijdschap moet aanvaarden, om in de nooden en behoeften der ingezetenen van deze gewesten op gemakkelijker wijze te kunnen voorzien. De Regeering heeft dit evenwel niet gedaan, omdat Zij blijkbaar van oordeel is, dat hoe hooger de prijzen van de uit Nederland hier te lande ingevoerde badhanddoeken zijn, hoe beter het is voor de economische ontwikkeling van deze gewesten.

Ik ben evenwel een andere meening toegedaan. Ik heb geen bezwaar tegen een samenwerking tusschen Nederland en deze gewesten, doch die samenwerking moet niet alleen tot uiting komen op deze wijze, dat Nederland de voordeelen trekt en deze gewesten de lasten dragen. Ik heb er geen bezwaar tegen, dat Nederland een monopolie heeft op de levering van badhanddoeken voor deze gewesten, doch de prijzen ervan moeten zoo niet lager zijn, dan toch in elk geval gelijk staan met de Japansche prijzen.

Ik weet wel, dat badhanddoeken meestal slechts door de meer goeoden in deze gewesten worden gebruikt, doch dit neemt niet weg, dat dit deel der bevolking op deze wijze de verzwaren van lasten draagt ten behoeve van de Nederlandsche badhanddoekenfabrikanten. Ik zeg „de meer goeoden”, omdat de inheemsche landbouwende bevolking de z.g. tani

(De Hoog.)

meestal geen gebruik maakt van badhanddoeken: trouwens dit artikel is voor deze groep van de bevolking een overbodige weelde. Het is dan ook vanzelfsprekend, dat de rijstooft en de poeasa geen invloed kunnen uitoefenen op de prijzen van de badhanddoeken. De door de Regeering op bladzijde 5 van de Memorie van Toelichting genoemde aanvankelijke stijgingen kunnen m.i. daarom onmogelijk door den rijstooft en de poeasa worden veroorzaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Deze ontwerp-ordonnantie zal wederom de consumenten van deze gewesten het kind van de rekening maken. Het is zeker verkeerd, dat Nederland voordeelen heeft van maatregelen, die de ingezetenen van deze gewesten in verlegenheid brengen en daarom zal ik tegen deze beide ontwerp-ordonnanties stemmen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Geheel in de lijn blijvende van mijn geacht Indonesisch medelid, den heer Soetardjo, zou ik willen zeggen, dat ik hem één van deze twee dingen in overweging wil geven, n.l. of om den heer Hart op te dragen zich bij zijn vertrek uit Nederland vooraf in verbinding te stellen met iemand, die met het ei of met koffiedik werkt, of den heer Hart te seinen: Hart kom terug; alles is vergeven en vergeten.

Doch ik wil hiervan afstappen en komen tot iets veel belangrijkers en dat is de houding, die zich bij alle vorige sprekers heeft afgeteekend ten aanzien van de verhouding Nederland-Indië.

Toen wij eenigen tijd geleden ook weer contingentteeringsmaatregelen hier bespraken, heb ik namens mijn fractie verklaard, dat wij het verslag wilden afwachten dat de Regeering zou uitbrengen omtrent de resultaten van de reis van den heer Hart na zijn besprekingen met den Minister-President en daarnaast, dat wij vooral met kennis van zaken zouden kunnen spreken, wanneer het door de Regeering toegezegde rapport, houdende een uiteenzetting omtrent de genomen contingentteeringsmaatregelen, zou zijn ontvangen. Ik zou naar aanleiding hiervan nog willen zeggen, dat ik verwacht en er ook sterk op wil aandringen, dat het rapport zoo spoedig mogelijk na terugkomst van den heer Hart wordt ingediend, zoodat wij weten, hoe wij tegenover deze materie staan, wanneer straks de hoofdbegroting aan de orde is.

Ik wensch toch echter, trouw blijvend aan het standpunt destijds ontvouwd van de zijde van mijn fractie, eenige punten naar voren te brengen. In de eerste plaats wijs ik dan hierbij op hetgeen zich thans heeft afgespeeld, t.w. de verklaring van den Minister-President, dat hij er geen kans toe ziet om de f 20 millioen te vinden, thans noodig voor het sluitend maken der Indische begroting voor 1937.

Ik zou de zaak aldus willen voorstellen. Ik kan mij voorstellen, dat Nederland op het oogenblik geen steun aan Ned.-Indië kan verleenen, doch wanneer men geen steun aan Ned.-Indië kan verleenen, moet men ook niet probeeren te trekken uit Indië, iets wat men in normale tijden misschien kan doen, maar thans zeker niet. Wanneer ik een armen man geen steun kan verleenen, dan zij dit zoo, maar dan vraag ik van dien armen man ook geen steun in den vorm van contingentteeringen.

(De heer Sosrohadi koesomo: Zeer juist.)

Het standpunt van de Nederlandsche Regeering zou juist zijn, wanneer Zij redeneerde: Ik kan niet helpen, maar ik zal Indië ook geen meerdere lasten opleggen door aan te dringen op contingentteeringen en ik zal den toestand laten, zooals deze is.

Niet dat de ontwerpen, ons thans voorgelegd, zoo van bij zonder belang zijn; neen, Mijnheer de Voorzitter, ten aanzien van de badhanddoeken weten wij, dat het voornamelijk zal gaan om de betere kwaliteit van die handdoeken; de kleine man zal door het niet in prijs stijgen van de gewone handdoeken niet benadeeld zijn. Ten aanzien van de dekens is het ook weder niet zoo erg, want men kan een meerdere

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Kan.)

uitgave hiervoor tenslotte nog wel wat ontlopen, door b.v. een deken wat langer te gebruiken. In elk geval is de uitwerking van dezen maatregel niet zoo groot als die van andere, waarin wij hebben toegestemd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zeide reeds, dat ik zou willen heeft t.o.v. Indië en die naar mijn meening niet juist zijn en ik zou naar aanleiding daarvan dan speciaal willen wijzen op het volgende. Uiteraard moeten wij niet — ik heb dat reeds meerdere malen betoogd — precies afgaan op wat Nederland heeft gegeven en wat wij hebben gedaan en dus op deze manier tegenover elkaar gaan uitspelen allerlei verleende hulp, doch ik wil alsnog te dien aanzien even een opmerking maken n.a.v. de mededeeling, die de Minister-President heeft gedaan in de Tweede Kamer. Bij de behandeling van de klacht van Indië over de weinige hulp van Nederland, heeft de Minister-President een reeks van maatregelen genoemd en daarin komt een punt voor, dat ik zoo belangrijk acht, dat ik het speciaal wil relevereren, om dat daarmede eigenlijk al weder die verkeerde opvatting ten aanzien van den plicht van steun van Indië aan Nederland naar voren komt.

De Minister-President noemde dan als laatste punt, dat er een schip door de K. P. M. zou worden gebouwd in Duitschland en daarmede dus eigenlijk de f 5-miljoen voor den aanbouw van het schip zou ontgaan aan de Nederlandsche industrie.

Men begrijpe goed, dat het hier gaat om een bedrag van f 5 miljoen, hoofdzakelijk in Indië verdiend. Ik spreek maar van „hoofdzakelijk”, maar dit bedrag is in elk geval zeker niet in Nederland verdiend; het gaat om f 5 miljoen van Indisch geld, waardoor Indië kan krijgen een vermeerdering van afzet van zijn producten, die weder voor een goed gedeelte in den vorm van tabaksdividenden wel teruggaan naar Nederland. Dit wordt nu voorgesteld als een offer, dat Nederland brengt aan Indië. Ik zou willen zeggen, wanneer men dit zoo opvat, kan men natuurlijk spreken van rijkseenheid, maar ik meen dan toch, dat dit een rijkseenheid op zijn smalst is. Hier moet men de kwestie heel anders bezien. Men moet de kwestie hier zoo zien, dat over en weer hulp moet worden verleend en dat wij niet speciaal onmiddellijk gereed moeten staan om te spreken van een offer, wanneer de andere partij probeert op de een of andere wijze in zijn eigen behoeften beter te voorzien, dan anders het geval zou zijn.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik zeg nogmaals, dat ik mijn standpunt te dezen aanzien destijds heb aangegeven en daarom wil ik ook niet al te zeer op deze materie ingaan, te meer, omdat het hier daarvoor thans de geschikte gelegenheid is — daarvoor is de hoofdbegroting de gelegenheid —, maar in de tweede plaats, omdat zich langzamerhand een soort van ommekeer, mogen wij de kranten en dagbladberichten te dien opzichte gelooven, in Nederland begint af te spelen. En ik heb te dezen aanzien eigenlijk alleen ook maar gesproken, omdat ik hier toch nog eens min of meer wil medehelpen aan de totstandkoming van dien grooten ommekeer.

Ten aanzien echter van deze ontwerpen mijn wij zeker de nadeelige gevolgen ervan lang niet zoo somber in als andere geachte medeleden, die daarvoor reeds hebben gesproken. Ik voor mij heb niet den indruk gekregen, in geen enkel opzicht, dat de contingentieering van tien maanden, die achter ons ligt, heeft gevoerd tot groote benadeeling van den kleinen man. En ons standpunt, dat ik reeds uiteenzette, zullen wij ook thans te dezen aanzien volgen en derhalve voor deze ontwerpen stemmen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Evenals bij een vorige stemmotivering, zoo kan ik mij thans ook niet onthouden ten deze een duitje in de zak te gooien, waar het hier gaat om de overheerschende belangen van Nederlandsch-Indië in den vorm van de bevrediging der behoeften

van de bevolking. Hoewel U, Mijnheer de Voorzitter, door mijn stemmotivering er toe is geleid om mij tot de orde te roepen, het feit, dat U ons thans veroorlooft, krachtens Uw bevoegdheid als Voorzitter, over de motie stuk 6 te spreken, geeft mij vrijheid over deze kwestie het mijne te laten hooren.

Zoo ooit, dan is het nu, naar het mij voorkomt, de tijd, dat het College van Gedelegeerden, zoolang de Volksraad in pleno niet bijeen is, zijn stem laat hooren inzake de steeds voortschrijdende nood der bevolking, om het moederland te doordringen van de behoefte aan steun, dien Nederlandsch-Indië ten zeerste behoeft. Het is een gelukkige coincidentie, dat juist nu de directeur van Economische Zaken in Nederland vertoeft, om met het Opperbestuur van gedachten te wisselen omtrent hetgeen Indië regardeert en voornamelijk, om het moederland bij te brengen, hoe hoog de nood in Indië gestegen is.

Wij hebben zoeven van ons geacht medelid, den heer Soetardjo een „eri de coeur” gehoord over hetgeen door de massa der bevolking reeds lang aan den lijve wordt gevoeld, maar deze massa heeft niet dezelfde paraatheid, om op de een of andere wijze de hulp, die zij behoeft, aan te toonen, als in westersche landen het geval is.

Er is gezegd, dat Nederland het zijne heeft gedaan, om den last, dien Indië ten gevolge van de werelddepressie te dragen heeft, te verlichten. Wanneer men echter de hulp, die Nederland verleent, goed wil apprecieeren, dient men, zooals vele sprekers, zoowel in dit College als in den Volksraad in pleno hebben gedaan, het voor en tegen tegenover elkaar af te wegen en dan is het in de eerste plaats noodig, dat men niet vergeet, welk object Nederlandsch-Indië sinds honderden jaren voor het moederland is geweest.

En wanneer Nederland dan zegt, dat het door verdragen Nederlandsch-Indië voordeelen geeft, is dat niet alleen de nederleerle plicht van het moederland, maar dient men de geste van Nederland af te meten naar hetgeen anderen tot dusverre hebben gedaan voor gebieden, die met Nederlandsch-Indië te vergelijken zijn. En dan geloof ik niet, dat men kan zeggen, dat Nederland voor Nederlandsch-Indië bereids te veel heeft gedaan.

Wij hebben de verklaring van den minister-president gehoord. Ik stel voorop, dat ik ervan overtuigd ben, dat geen ander dan Dr. Colijn zooveel voor Indië van het Opperbestuur zou hebben weten te verkrijgen als de huidige Minister van Koloniën, maar ook de heer Colijn is niet oppermachtig, ook hij heeft rekening te houden met de partijen, vandaar, dat steeds meer stemmen worden gehoord, die er bij het Opperbestuur op aandringen, om Indië te behandelen op de wijze, die het verdient en dat men geen gelegenheid moet laten voorbijgaan — ook bij een stemmotivering — om daarop te wijzen.

Zooals de heer Soetardjo heeft opgemerkt, de bevolking heeft kalm, leidzaam ondergaan, de depressie, welke geen Staat ter wereld vermag tegen te gaan, maar daartegenover staat, dat volkerm juist is, hetgeen ons geacht medelid, de heer De Hoog te berde heeft gebracht, dat de depressie, die reeds zwaar te dragen is, niet nog mag worden geïntensiveerd door maatregelen, welke ten doel hebben Nederland z.g. te helpen, maar in wezen Indië verzwakken, de bevolking van Nederlandsch-Indië in nog grooter nood brengen, maatregelen, die in dezen tijd als niet juist veroordeeld moeten worden.

Wanneer wij bv. deze twee voorstellen in aanmerking nemen, dan ook is terzake hetzelfde van kracht, want juist is het, dat deze maatregelen eigenlijk de beter gesitueerden raken, dat deze meer zullen moeten uitgeven om de artikelen, die hier tot hoogen prijs zullen worden gebracht, te verkrijgen; maar men vergete niet, dat alles zal moeten komen uit één kas en wanneer die kas op de een of andere wijze wordt verzwaaard, welnu, dan kijke men toch uit naar andere maatregelen, waardoor de kas in evenwicht kan worden gehouden, opdat men geen schulden

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Kan.)

behoeft te maken en dat men er in casu toe overgaat de loonen van bedienden enz. te verlagen, waardoor elke contingentieering, elke maatregel, die getroffen wordt ten behoeve van de Nederlandsche industrie neerkomt op een verzwaring van lasten en een vermindering van inkomsten der bevolking. Er zijn sedert langen tijd in den Volksraad stemmen gehoord geworden om er bij het Opperbestuur op aan te dringen op welke wijze dan ook Indië tegemoet te komen. Nederland kan, naar het mij voorkomt, niet volstaan met te wijzen op de handelsverdragen, die het met andere mogendheden heeft gesloten en die ten voordeele komen van Indië. Nog minder kan Nederland er met de haren bijsleepen, waar het eigenlijk niet van pas is, een voorbeeld, zooals door den heer De Hoog zoo juist is gegeven. Wij weten allen, dat het voor het moederland minder gemakkelijk is thans uit ruime beurs te putten, maar vergelijkenderwijze is het toch zeker waar, dat Nederland nog altijd kan beschikken over credieten en over reserves, gezien de houding van Nederland, dat het zich krachtig genoeg acht om in tegenstelling met 15/16 der landen van de wereld een bepaalde monetaire politiek te blijven handhaven, terwijl het van Indië bekend is, dat haar bevolking zoo goed als geen sieraden meer bezit, dat deze sieraden, hetzij goud, hetzij zilver, worden omgesmolten en naar het buitenland zijn gegaan.

Ik heb bij mijn stemmotivering, toen de heer Hart op het punt stond naar Nederland te vertrekken, gezegd, dat er eens een grens zal komen aan het interen door de bevolking, dat er eens een tijd zal komen, dat er van interen geen sprake meer kan zijn. Zooals de heer Soetardjo heeft gezegd, het zou getuigen van een wijze, koloniale politiek, dat het moederland niet wacht tot alles is ingeteerd en de bevolking alsdan genoodzaakt is haar toevlucht te nemen tot maatregelen, welke een ieder zeker zou moeten betreuren.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men hier te doen had met een bevolking als in Westersche landen, ik herhaal het, dan zou het moederland al eerder zijn opgeschrikt en al eerder aan zijn plicht van koloniale mogendheid zijn herinnerd.

Dit wil niet zeggen, dat ik het Nederlandsche bestuur niet apprecieer. Integendeel, ik heb meerdere malen naar voren gebracht dat Indië, zoolang het nog niet autonoom is, zoolang het zichzelf nog niet kan regeeren, er het best aan toe is onder Nederlandsch bestuur, want, staande onder de heerschappij van een klein volk, kunnen wij er zeker van zijn, dat wij in algemeenen zin en in normale tijden billijk worden behandeld. Want Nederland heeft niet alleen verantwoording af te leggen tegenover zijn geweten, maar ook op internationaal gebied en dat is voor een kolonie de beste waarborg dat zij goed en rechtvaardig zal worden behandeld. Wanneer men thans echter in Nederland niet inziet, dat een kruidenierspolitiek nu uit den boeze is, dat men in de beurs moet grijpen, en met maatregelen moet komen, waardoor de nood van Indië op andere wijze dan tot dusver geschied is kan worden gelenigd, dan schiet Nederland mijns inziens in zijn plicht tekort.

Hiermede is natuurlijk niet bedoeld een verwijt te richten tot de Indische Regeering waarvan de Minister van Koloniën heeft getuigd, dat Zij in een moeilijker periode heeft geregeerd dan sinds honderd jaar is voorgekomen. Waar de Indische Regeering de aanwijzingen van den Minister heeft te volgen, waar de Gouverneur-Generaal niet buiten zijn boekje kan gaan, ook al zou deze bewindsman met hart en ziel daarvoor voelen, en er voor zijn Indië bepaalde dingen te besparen, de Gouverneur-Generaal is onmachtig om wat ook te doen, dat zou indruischen tegen het belang van het moederland. Het is daarom, dat ik mijn volle adhaesie kan betuigen met de woorden in motie stuk 6 neergelegd. Ik zou het verkeer vinden de voorstellen van de Regeering thans te verwerpen, omdat deze maatregelen slechts een voortzetting beteekenen van hetgeen bereids is aangenomen; met dien verstande, dat ik ten volle medega met den heer Soetardjo,

(Voorzitter, Weyer.)

dat, wanneer mocht blijken, dat de reis van den heer Hart naar Nederland om meer tegemoetkoming van het moederland te verkrijgen, vergeefs zou blijken te zijn, Indië terzake een andere houding zal moeten aannemen, voor zoover het natuurlijk ligt in de kracht en de bevoegdheid van het college dat terzake van advies moet dienen en medewerking moet verlenen. Want het spreekt van zelf, dat wat het moederland ook wenscht, ook zal gebeuren. Niet voor niets is de Indische Staatsregeling zoo gesteld, dat het moederland steeds kan zeggen: „Sic volo sic jubeo”.

De Voorzitter: Ik wil er de aandacht van de leden op vestigen, dat degenen, die over de motie stuk 6 willen spreken, dit ook in eersten termijn kunnen doen, omdat het de bedoeling is, voor deze motie geen afzonderlijken termijn te stellen.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou bepaald onwaar zijn, wanneer ik zou verklaren, dat ik de gemoedsstemming van de leden, die over deze onderwerpen het woord hebben gevoerd, onbegrijpelijk acht.

Integendeel, ik begrijp deze volkomen. Voorzover deze gemoedsstemming is ingegeven door het inzicht, dat wij allen hebben, in de nooden van dezen tijd, is het voor mij volstrekt begrijpelijk. Inderdaad, de nood is hoog gestegen; wij zien nog weinig teekenen van verbetering; ons bereiken rapporten uit verschillende streken, die bepaald alarmeerd zijn en het is dus begrijpelijk, dat wij ons bij onderwerpen als deze beide eenigszins gaan bezinnen. Nochtans heb ik toch wel eenige bezwaren tegen de wijze, waarop deze onderwerpen hier hedenmorgen zijn besproken en wel meer speciaal tegen de als een van de meest sterke fundamenten naar voren gedragen grondslagen van de beschouwingen van ons geacht medelid, den heer Soetardjo.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb aanvankelijk gedacht, waar U de motie, stuk 7, voorloopig buiten behandeling hebt gelaten, dat ik hierover zou kunnen zwijgen, maar nu deze in belangrijke mate ook door andere leden in de discussie is betrokken, zal ik er toch een enkel woord over zeggen.

Het fundamentele deel der beschouwingen door ons geacht medelid, den heer Soetardjo, ten beste gegeven is: Het moederland is niet van zins, ons te helpen. Deze korte zin, die hij zoo woordelijk heeft gezegd — en hij is niet de eenige, die dit gezegd heeft, ook in de pers is een en ander op deze wijze verschenen — zou dus doen blijken, dat uit wat ons geworden is naar aanleiding van hetgeen de Minister-President bij de behandeling van de Indische begroting in de Tweede Kamer heeft gezegd, voldoende duidelijk naar voren komt de uitspraak van den Minister: Er valt verder niet meer over te spreken; Indië wordt niet door Nederland geholpen.

(De heer Ratu Langie: De heer Soetardjo heeft dit niet zoo gezegd.)

Wanneer de heer Soetardjo stelt, dat het moederland niet van zins is Indië te helpen, heeft dit toch zeer duidelijk de beteekenis: het moederland wil dat niet doen. Ik kan mij eenigszins begrijpen, dat de heer Soetardjo tot dit citaat is gekomen, doch inderdaad zijn de persberichten over dit gedeelte der rede van den Minister allerminst volledig.

Toen ik het eerste persbericht over de uitspraak van den Minister las, ben ik, eerlijk gezegd, ook geschrokken, want men zal begrijpen, dat ik mij zeker schaar aan de zijde van al mijn geachte medeleden, die van meening zijn, dat op een gegeven moment Nederland wel degelijk zal moeten helpen. Gelukkig heb ik echter kort na het verschijnen van de bewuste telegrammen de beschikking gekregen over de Handelingen der Tweede Kamer, dus over den woordelijken tekst van wat de Minister heeft gesproken en ik moet zeggen, dat men, na dien tekst te hebben doorgelezen, wel tot een geheel ander idee komt. Inderdaad, wanneer men den kop en den staart en eenige zinnen weglaat van het-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Weyer.)

geen de Minister heeft gezegd en de meest saillante zinsnede erbij neemt, waarin sprake is van de f 20 millioen, dan kan men komen tot de constructie, zooals die in de Aneta-telegrammen is weergegeven en door den heer Soetardjo is geciteerd. Maar daarop volgen talloze andere mededeelingen van den Minister, die ons toch wel duidelijk maken, dat wanneer straks blijkt, dat men er in Indië niet in zal kunnen slagen, op geen enkele wijze, om de begroting sluitend te maken, wij natuurlijk op Holland terugvallen en dat hij dan zal overwegen, wat hem te doen staat.

(De heer Ratu Langie: De heer Soetardjo heeft ook medegedeeld, dat de Minister gezegd heeft: Als Indië het niet kan, zal Indië het wel zeggen.)

Dat heb ik niet verstaan; in ieder geval verandert dit natuurlijk de portée van zijn citaat, dat het moederland niet van zins is de koloniën te helpen, aanzienlijk. Uit alles, wat de Minister van Koloniën heeft gezegd, blijkt wel degelijk — wie de Handelingen leest, kan zich niet aan dien indruk onttrekken —, dat de Minister groote sympathie heeft voor de nooden, waarin dit land verkeert en dat wanneer straks zal blijken, dat wij met geen mogelijkheid er uit zullen komen, wij op den Minister zullen kunnen terugvallen. Dit over de meening van den Minister, die is overgeseind en die aanleiding heeft gegeven voor een deel tot de verschillende gemoedsstemmingen, waarin verschillende onzer geachte medeleden verkeerden.

Ik geloof dus inderdaad, dat wij den Minister bepaald onrecht aandoen, wanneer wij zeggen: de Minister heeft gezegd: Ik kan en wil Indië niet helpen.

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn nog thans enkele punten, die ik even naar voren wensch te brengen. De heer Soetardjo heeft gesteld dat deze contingentteeringen tenslotte allemaal de strekking of het gevolg hebben van het kunstmatig hooghouden van de loonen in Nederland en het drukken van de loonen hier in Indië. Ook de heer Sosrohadikoesoemo heeft hetzelfde gezegd.

De heer Sosrohadikoesoemo is nog verder gegaan en heeft gezegd: tenslotte is het gevolg van deze contingentteeringen, dat men in Twente hogere loonen betaalt en bij onze batikindustrie maar drie cent per dag verdient. Ik wil niet ontkennen Mijnheer de Voorzitter, dat in de batikindustrie lage loonen worden betaald, doch de moederlandse Regeering heeft onlangs een maatregel genomen en de Nederlandsch-Indische Regeering heeft die doorgezet — en daarvan weten wij alles — om dezen toestand in de batikindustrie te verbeteren. Ik hoop dat het doel ook ten volle tot zijn recht zal komen, niettegenstaande de ietwat pessimistische berichten in de kranten. Maar het gaat waarlijk niet aan om te zeggen, dat de contingentteeringen tot gevolg hebben het kunstmatig hooghouden van de loonen in Twente en het drukken van de loonen in de batikindustrie. Dat is een stelling, die volstrekt onbewezen is en naar mijn gevoelen ook niet bewezen kan worden. Ik kan mij aan den anderen kant voorstellen, dat wanneer men de contingentteeringsmaatregelen moet beoordeelen, men dan vervalt — ik acht dat volkomen menselijk en begrijpelijk — in een beoordeeling van de hoogte van loonen hier en daar. Doch die vergelijking is niet geheel redelijk.

(De heer Soetardjo: Maar ik heb ook andere vergelijkingen gebruikt.)

Er zijn talloze andere factoren, die het loon bepalen dan alleen deze. Ik wil alleen echter hieromtrent nog het volgende zeggen, zonder dieper in te gaan op hetgeen de heeren Soetardjo en Sosrohadikoesoemo, daaromtrent hebben opgemerkt. De geachte leden moeten wel bedenken en mogen niet blind zijn voor het feit, dat de loonen in de z.g. vrije industrieën in Nederland aanmerkelijk zijn gedaald en dat zich aldaar een aanpassingsproces voltrekt, waarvan wij hier op het oogenblik geen notie hebben. De loonen zijn aldaar n.l. verlaagd met 50 à 60% en meer. In Twente verdienen de arbeiders in

de textielindustrie loonen van vóór den oorlog en alle hooge loonen zijn allang afgelopen.

Nu kan ik niet precies met den heer Soetardjo in debat treden omtrent het staatje, dat hij in de krant heeft gelezen; ik heb dat niet in het hoofd. Ik kan alleen de verzekering geven en heb dat in het vorige voorjaar, toen ik in Holland was geconstateerd, dat zich in de geheele Nederlandsche vrije industrie — ik spreek hier dus niet over gemeentebedrijven enz. — maar over bedrijven in Nederland, die voor den export werken, een aanpassingsproces voltrekt, waarvan wij hier helaas te weinig weten. Dat is een van de kwesties, die te betreuren is, dat daarvan eigenlijk zoo weinig op objectieve wijze wordt medegedeeld in de pers en andere periodieken. Ik kan echter de verzekering geven, dat dit terdege het geval is.

(De heer Ratu Langie: Sinds wanneer?)

De heer Kerstens: Al sedert jaren!

Dat was al in vollen gang, toen ik het vorige voorjaar in Holland was.

(De heer Ratu Langie: De mededeeling dateert van een maand of wat geleden.)

Het is mogelijk. Zooals gezegd, kan ik thans moeilijk debatteren over cijfers, die uit de krant zijn geciteerd en die ik zelf niet kan controleeren. Het is gemakkelijk met voorbeelden te komen. Ik heb het hier echter over de tendenz, die in de economische samenleving in Holland heerscht en vooral in de vrije industrieën, welke tendenz onmiskenbaar is een geweldige aanpassing aan een veel lager niveau. En wanneer Dezezondere Regeering, wanneer men daarin wil zien een middel om dit aanpassingsproces eenigszins te overbruggen — want voor alles is tijd noodig — mogen wij niet onredelijk zijn en zeggen, dat dit niet gaat, omdat de loonen daar veel hooger zijn en de strekking hebben de loonen in de batikindustrie te verlagen. Het komt mij voor, dat dat onredelijk is, althans niet billijk en daarin zeker geen motiveering mag worden gevonden te zeggen: wij doen aan deze contingentteering niet mede.

(De heer Sosrohadikoesoemo: Ik wil mijn stem nog geven aan de contingentteeringsmaatregelen.)

Ik heb mijn laatste woorden niet gericht tot den heer Sosrohadikoesoemo, althans ben ik mij dat niet bewust. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb voorts nog een opmerking gehoord van den heer Soetardjo en ik hoop eigenlijk, dat ik haar verkeerd heb verstaan en wanneer het zoo is, maak ik ten deze bij voorbaat mijn excuus. Doch ik meen te hebben gehoord, dat de heer Soetardjo zou hebben gezegd, dat de bevolking hier is uitgeput door dergelijke maatregelen, sprekende over maatregelen die hier zijn genomen. Ik hoop, dat ik hem hierin verkeerd heb verstaan, want dit is dunkt mij een stelling die de heer Soetardjo bezwaarlijk kan volhouden. Het wil mij voorkomen dat het niet op mijn weg ligt — ik denk dat U, Mijnheer de Voorzitter, het met mij eens zult zijn — om wederom een groote uiteenzetting te geven, zooals die hier talloze malen door den directeur van Economische Zaken is gegeven, omtrent den aard van alle maatregelen en den onderlingen samenhang daarvan, maar dat hier maatregelen getroffen zijn, die de bevolking hebben uitgeput, is toch iets, waarvan de heer Soetardjo nog eens in beschouwing dient te nemen, of hij het in tweeden termijn niet kan terug nemen.

(De heer Soetardjo: Gelukkig heeft U mij verkeerd verstaan.)

Gelukkig.

De heer Soetardjo heeft verder geconstateerd, dat aan de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië veel ontbreekt. Inderdaad, niets is volmaakt en ook aan deze samenwerking zal in kleinigheden dus nog wel wat ontbreken.

(De heer Soetardjo: Deze onvolmaaktheid is te volkomen.)

Er zijn verschillende omstandigheden, die wij niet kennen en die een en ander voor ons zoo volstrekt onbegrijpelijk maken,

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Weyer.)

wat op zich zelf wel verklaarbaar is. Ik wil er echter op wijzen, dat juist, omdat men in regeeringskringen voelt, dat aan de samenwerking wel het een en ander hapert, de heer Hart door de Nederlandsche Regeering naar Nederland is ontboden, ten einde zijn inzicht in deze materie kenbaar te maken en ten einde met den Minister van Koloniën en andere gezaghebbers in Nederland te overleggen, wat gebeuren kan. Dit mondelinge contact is natuurlijk verre te prefereeren boven een schriftelijk contact en als wij ons even voor den geest halen den heer Hart, die ons zoo goed bekend is, kunnen wij ons wel een heldere voorstelling vormen van de wijze, waarop hij nu reeds sinds enkele weken zijn opdracht volvoert en nog volvoeren zal; dat kunnen wij rustig aan den directeur van Economische Zaken overlaten. Als er fouten of lacunes in de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië zijn — en die zijn er zonder twijfel — kan men veilig aannemen, dat onze directeur van Economische Zaken, die op zulk een belangrijke missie naar Nederland is gegaan, al het mogelijke zal doen, om deze lacunes uit den weg geruimd te krijgen en uit de samenwerking te doen verdwijnen.

Ik wil nog even over de gevolgen van de contingentteeringen spreken, omdat gezegd is — het komt tenslotte ook in de motie weder tot uiting — dat alle contingentteeringen een tendenz tot prijsstijging hebben. Dit valt uiteraard niet te ontkennen; iedere contingentteering houdt de mogelijkheid in zich, dat de prijs van het gecontingenteerde goed op een gegeven moment stijgt, maar iets anders is, dat wij te maken hebben met de practijk. En als men dan, dat wij nagaat de prijslijsten, die de Regeering ons bij de verschillende contingentteeringsvoorstellen heeft overgelegd, zoo ook bij de aan de orde zijnde ontwerpen, dan moet men constateeren, dat er natuurlijk wel een prijsstijging was, maar een in het algemeen slechts zeer matige en bovendien, dat de Regeering ons telkenmale verzekerd heeft, dat zij een eventuele prijsstijging binnen de perken zal houden.

(De heer Sosrohadi koesomo: Terwijl de inkomsten van de bevolking voortdurend dalen.

De heer Prawoto: De contingentteeringen houden de prijsdaling tegen.)

Het voornaamste van hetgeen hedenmorgen is opgemerkt, is wel, dat men de contingentteeringen — zooals wel meer gebeurt — ziet als afzonderlijke maatregelen en uit het oog verliest, dat de contingentteeringen deelen zijn van een complex van reciproque — wederkeerige — maatregelen. Er is gezegd, dat de contingentteeringen alleen getroffen zijn, om Nederland of om een bepaalde industrie te helpen. Dit is niet juist. Men mag de contingentteeringen betreuren en ik geef gaarne toe, dat wij het moment moeten zegenen, dat al deze dingen niet meer noodig zijn; ik zeg niet, dat ze morgen afgeschaft moeten worden, maar dat wij het moment moeten zegenen, waarop de omstandigheden ons in staat zullen stellen deze maatregelen overboord te werpen.

Maar men mag deze contingentteeringen toch niet alleen zien als een eenzijdigen maatregel, maar moet wel degelijk in oogenschouw nemen, dat zij slechts de onderdeelen zijn van een geheel complex van maatregelen. Jammer genoeg, maar het is onvermijdelijk, zijn het juist alleen de contingentteeringen, die in dezen kring en in de pers zoo ruimschoots kunnen worden besproken omdat zij in concreto worden voorgelegd, terwijl talloze andere factoren van dit groote complex van maatregelen voor een openbare bespreking in details in den Volksraad en in de pers niet in aanmerking komen, omdat nu eenmaal de omstandigheden zich daartegen verzetten. Dat heeft, dunkt mij, tot gevolg dat men geneigd is deze contingentteeringen onbillijk te beoordeelen en ze slechts te bezien als een maatregel ten behoeve van een bepaald deel van het Rijk. Dat is toch verre van waar. Als ik één punt mag noemen, dat talloze malen door den directeur van Economische Zaken is genoemd, is het wel dit, dat een der doeleinden van het complex van maatregelen is onze export-

(Verboom.)

positie veilig te stellen en te verbeteren, onze export-positie, die tenslotte de kurk moet zijn waarop wij drijven.

(De heer Soangkoepou: De gevolgen zijn te zwaar voor den consument.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de Regeering juist talloze malen heeft aangetoond, dat dit niet waar is. Er zijn inderdaad gevolgen aan verbonden voor den consument, maar dat die te zwaar zouden zijn voor de voordeelen van deze handelspolitiek, is door de Regeering nimmer beweerd.

De Regeering heeft juist het tegendeel gezegd en ik heb nooit een bewijs gehoord noch van een mijner geachte medeleden noch van den heer Soangkoepou, dat wat zij hier hebben geopperd, ook juist is.

(De heer Soangkoepou: Ik noem nu slechts de Bengkalis-kwestie en het interview met gouverneur van Aken; dat zijn twee voorbeelden; wilt U er meer hebben, dan zal ik ze noemen.)

De heer Soangkoepou zal wel zoo goed zijn t.z.t. met bewijzen te komen.

Ik kom thans tot op de motie ingediend door de heeren Soetardja e.s. (stuk 6), met name op sub 2 van het verzoek, dat daarin aan de Regeering wordt gericht; er wordt gevraagd „met het treffen van nieuwe maatregelen van contingentteering en licentieering” niet verder te gaan d.w.z. dat in deze motie, wanneer zij wordt aangenomen, de Volksraad eenvoudig beslist: er dienen geen verdere contingentteeringen meer te komen en bijaldien de Regeering met contingentteering komt, zullen wij principieel opponeeren. Dat is de strekking van het verzoek, dat in het tweede deel der motie wordt gedaan. Een ieder mag denken, zooals hij wil, maar ik vraag mij af: Is het nu het juiste moment voor den Volksraad om met een dergelijke krachtige uitspraak te komen? Op het oogenblik is de heer Hart bezig onze positie ingaand met den minister-president te bespreken. Voelen mijn geachte medeleden — voorstellers der motie, het niet als een buitengewone — verzwakking van zijn positie — indien de motie wordt aangenomen — wanneer de heer Hart aldus in zijn rug de uitspraak krijgt van den Volksraad: Van contingentteeringen wenschen wij niets meer te weten. Contingentteering immers is juist een van de maatregelen, die de heer Hart noodig kan hebben bij zijn verdere besprekingen en wanneer wij hem dit wapen uit de hand nemen, is naar mijn vaste overtuiging de positie van den heer Hart buitengewoon gelaideerd. Ik vermoed, dat mijn geachte medeleden het omgekeerde beoogen, doch merk dan op, dat zij zich op een dwaalweg bevinden. De contingentteering is een bepaalde factor in het complex van maatregelen, die niet gemist kunnen worden en wanneer wij dat wapen uit de hand van den heer Hart nemen, bewijzen wij hem geen dienst. Ik zou op grond van alles wat ik heb gezegd mijn geachte medeleden in overweging willen geven hierover ernstig na te denken, want ik geloof stellig, dat zij er meer kwaad dan goed mede doen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Nu de besprekingen dezen loop nemen wil ik gaarne in het kort mijn standpunt ten aanzien van deze voorstellen aangeven. Ik acht, gelijk bekend, licentieering en contingentteering onder de huidige omstandigheden gemotiveerd, hoe bezwaarlijk deze maatregelen overigens ook mogen zijn. Men weet tevens, dat deze bezwaren voor mij misschien nog sterker wegen dan voor vele andere leden, omdat ik, behalve practische bezwaren, ook zeer groote principieel bezwaren tegen contingentteering en licentieering heb. Maar zooals gezegd, ik acht de maatregelen onder de huidige omstandigheden onvermijdelijk en noodzakelijk.

(De heer Thamin: Daar speculeert Nederland ook altijd op.)

Nederlandsch-Indië is bij deze maatregelen indirect stellig gebaat, om de redenen, door de Regeering reeds bij herhaling uiteengezet en zoo juist door den heer Weyer nog eens

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Verboom.)

aangeduid en waarvan ik als voornaamste zou willen noemen handhaving van het import- en distributie-apparaat eenerzijds en handhaving van onzen export, die voor Nederlandsch-Indië van zoo overwegend belang is anderzijds.

Ik acht het eveneens gemotiveerd, dat bij deze maatregelen met de belangen van Nederland zoo goed mogelijk rekening wordt gehouden. Dat is van mij, als lid van de Vaderlandsche Club, ook moeilijk anders te verwachten; wij zijn, krachtens ons bestaan, vóór een zoo nauw mogelijke samenwerking met Nederland, Nederland verkeert op het oogenblik in uitzonderlijke moeilijkheden en wij willen Nederland dus gaarne helpen deze moeilijkheden te overwinnen. Maar als er een dergelijke samenwerking is, een samenwerking, die wij graag zoo innig mogelijk zien, dan moet die samenwerking ook wederzijdsch zijn, naar mijn meening, want ook Indië verkeert in uitzonderlijke moeilijkheden. Die moeilijkheden zijn voor Indië, zooals bij herhaling zoowel in dit college als in den Volksraad tot uitdrukking is gekomen, zeer groot en zeer omvangrijk, misschien nog wel belangrijker grooter dan de moeilijkheden van Nederland.

Aan die samenwerking nu — ook dit is hier bij herhaling betoogd — ontbreekt op het oogenblik nog zeer veel en wij zouden dan ook gaarne zien, dat hierin afdoende verbetering werd gebracht.

Er doen zich onmiskenbaar nadeelen voor bij deze maatregelen. Op die nadeelen is ook al bij herhaling gewezen, zoodat ik daarop niet uitvoerig behoef in te gaan. Maar wel lijkt het mij gewenscht, dat getracht wordt, die nadeelen zoo goed mogelijk te ondervangen. Er dient evenwicht te komen in dit opzicht tusschen wat Indië voor Nederland doet en wat Nederland voor Indië doet. Daarom heb ik mijn steun aan de motie stuk 6 gegeven, omdat daarin nog eens in het kort wordt gezegd, waarop de zaak naar onze meening neerkomt. Ik zou deze motie zelf niet hebben voorgesteld, omdat dit al bij herhaling en zeer duidelijk is gezegd, maar nu men met deze motie is gekomen en dit vooral gedaan heeft, omdat men op dit tijdstip een korte en duidelijke uitspraak van Indië wel zeer gewenscht achtte, heb ik daaraan gaarne mijn steun gegeven. Het spreekt vanzelf, dat ik de motie niet lees zooals de heer Weyer het doet en dus het tweede der verzoeken onmogelijk kan zien als een botte afwijzing van alle verdere maatregelen, waartoe de Regeering zou besluiten. Wij vragen niet anders dan dat de Regeering zich hierover nog eens ernstig zal beraden en met de verschillende bezwaren en op- en aanmerkingen rekening zal houden. Zóó heb ik deze motie gelezen. Ik behoud mij dus bij alle verdere voorstellen ten volle mijn standpunt voor.

Overigens betreur ik het, dat deze zaak vanochtend weer zoo uitvoerig wordt besproken en dan nog wel naar aanleiding van enkele voorstellen, waarvan de heer De Hoog terecht heeft gezegd, dat ze stellig niet zoo belangrijk zijn, in dit licht bezien, als met vorige maatregelen het geval is geweest. Aan den anderen kant kan ik mij niettemin begrijpen, dat men tenslotte tot een dergelijke uitvoerige bespreking komt en vooral dat men dat van inheemschen kant doet. Wij weten allen dat de nood bij de bevolking zeer groot is; van verschillende zijden is ook dezen morgen weer gewezen op allerlei rapporten die dezen stelligen indruk bevestigen. De toestand is in verschillende streken inderdaad benard. Iemand, die daarover zeer goed kan oordeelen, zei mij dezer dagen nog: er wordt in Cheribon gesproken over voedselschaarschte, maar in werkelijkheid zou men moeten spreken over hongersnood.

Ik kan dus, waar de toestand zoo critiek voor Nederlandsch-Indië is, begrijpen, dat men tot deze uitvoerige besprekingen komt. Ik kan dat te meer begrijpen, omdat er in Nederland op het oogenblik besprekingen van zeer groot belang gaande zijn en dus wellicht wat hier vanochtend gezegd wordt, daarop op de een of andere wijze van invloed zal kunnen zijn, naar wij hopen van belangrijken invloed.

(Van Helsdingen.)

Overigens zal ik op de details van deze zaak niet ingaan; mijn standpunt is vrijwel hetzelfde als dat van den heer De Hoog. Ik heb trouwens al bij vorige gelegenheden betoogd, dat wij het beste doen, het rapport af te wachten, dat ons door de Regeering is toegezegd omdat wij dan, volkomen op de hoogte van de zaken, bij de begroting principieel en met meer vrucht van gedachten kunnen wisselen.

Ik zal dus mijn steun geven aan deze regeling, zooals ik dat ook bij vorige gelegenheden heb gedaan. Ik zou mijn medeleden met klem willen verzoeken hetzelfde te doen, ook die medeleden, die zich tot nu toe afwijzend tegenover deze maatregelen hebben gesteld en in het bijzonder wel de mede-ondertekenaars van de motie. Ik acht het thans niet het tijdstip, om ons afwijzend te stellen tegenover deze maatregelen. Wij zeggen in de motie duidelijk, waarop de zaak per slot van rekening neerkomt. Met moet echter op dit oogenblik naar mijn meening, nu zeer belangrijke beslissingen in Nederland staan te worden genomen, het de Nederlandsche en de Nederlandsch-Indische Regeering niet moeilijker maken dan zij het reeds hebben. Ik geloof dat men op dit oogenblik, wanneer men daarnaast deze motie aanvaardt, ten volle zijn stem aan deze voorstellen zou kunnen geven.

Ik acht het nu het moment, om ook onzerzijds onzen goeden wil te toonen. Ten opzichte van de onderhandelingen, die op het oogenblik worden gevoerd, is werkelijk alleen dan effect te verwachten, wanneer de goede wil van beide kanten op den voorgrond wordt gesteld. Alleen dan is er kans op een groote effectieve verbetering. Daarom dring ik er nogmaals met klem bij mijn medeleden op aan, zich ernstig rekenschap te geven van het vóór en tegen van deze maatregelen en zich af te vragen of men toch niet op de door mij aangegeven gronden voor deze maatregelen zou kunnen stemmen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals onze geachte medeleden, de heeren Weyer en Verboom, ben ik van meening, dat deze beide ontwerpen allerm minst rechtvaardigen een zoo wijdoopige bespreking, als hier hedenmorgen heeft plaats gehad. Dit is alleen te wijten aan het feit, dat er korten tijd geleden telegrammen zijn ontvangen betreffende de opvatting van den Minister van Koloniën over de verhouding Indië—Nederland; en nu hebben verschillende leden op grond van deze vanzelfsprekend summier telegrammen gemeend, deze zaak nog eens zoo uitvoerig te moeten bespreken. In mijn bespreking hiervan de vorige week heb ik reeds gewezen op het ernstige gevaar, dat men hier aan den inhoud van zoo summier telegrammen een dergelijke waarde gaat toekennen, terwijl men tenslotte van de juiste woorden van den Minister niet volkomen op de hoogte is. Nu heeft ons geacht medelid, de heer Weyer, nog eens uitdrukkelijk naar voren gebracht, dat de indruk van den tekst — ik heb hem zelf niet gelezen, maar ik neem dit op zijn gezag in vol vertrouwen aan — van hetgeen de Minister in de Staten-Generaal heeft gezegd, inderdaad belangrijk afwijkt van dien, welken men uit de telegrammen heeft gekregen.

Nu rijst bij mij de vraag, of het wel gerechtvaardigd is en of het college zich niet aan een schromelijke voorbarigheid zou schuldig maken, wanneer men thans moties in behandeling zou gaan nemen — en dan doel ik speciaal op de tweede motie over den inhoud waarvan ik overigens niet spreken zal —, waarvan de grondslag wordt gevonden in zeer summier telegrammen, die ons over deze kwestie uit Holland zijn overgeseind. Ik zou daarom in elk geval willen aanraden, met de behandeling althans van de motie stuk 7 te wachten tot ons de volledige tekst der rede van den Minister heeft bereikt. Ik meen, dat anders van een vruchtdragende bespreking in deze zaal geen sprake zal kunnen zijn en dat wij door een dergelijke bespreking den Minister groot onrecht zouden kunnen aandoen. Ik meen dat wij den volledi-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Van Helsdingen.)

gen tekst voor ons moeten hebben en daarop de bespreking moeten baseeren.

(De heer Soetardjo: De heer Weyer beschikt over den tekst.)

Jawel, maar daarom kan er geen sprake van zijn, dat de behandeling vandaag of morgen geschiedt; wij moeten de kwestie rustig kunnen overwegen en in ieder geval zal de behandeling van de betreffende motie tot nader order moeten worden uitgesteld. Ik betreur deze besprekingen. Wanneer men deze besprekingen meende hier te moeten houden, omdat men daarin ziet een zekere versterking van de positie van den heer Hart en opdat nog eens sterk zou uitkomen in Nederland hoezeer hier de wrevel is opgewekt bij een groot gedeelte van de bevolking tegen de gevolgde economische politiek, laat ik dat daar, maar ik zou toch ernstig ervoor willen waarschuwen, dat men — en in dit verband ga ik geheel mede met den heer Weyer — in dit verband een bepaalde motie gaat aannemen, aangezien ook ik van meening ben, dat het aannemen van een motie de positie van den heer Hart eerder zal verzwakken dan versterken.

Juist de besprekingen, die de directeur van Economische Zaken in Holland met den Minister van Koloniën gaat houden en die het gevolg zijn geweest van den ook in ons College geuiten twijfel, of de verhouding tusschen het Opperbestuur en de Indische Regeering wel voldoende vlot is, kunnen van zoo'n buitengewone beteekenis zijn voor de bepaling van ons standpunt in deze. En nu lijkt het mij nog meer voorbarig om zonder het resultaat van die besprekingen in Holland af te wachten hier een dergelijke zeer vergaande motie aan te nemen als nu wordt voorgesteld.

Wat de motie stuk 6 betreft, zou ik willen vragen, alvorens mijn stem te dien aanzien te bepalen, wat hier nu striet genomen onder de eerste levensbehoeften wordt verstaan. Gaat men in deze er b.v. van uit, dat ook badhanddoeken en dergelijke zaken daaronder vallen?

(De heer Ratu Langie: Kleeding en eten.)

Zijn badhanddoeken en dekens ook eerste levensbehoeften? Ik zou daarop gaarne een nadere toelichting ontvangen.

In de tweede plaats komt mij het sub 2 verzochte inderdaad onaanvaardbaar voor en zal de motie in dit opzicht moeten worden gewijzigd, aangezien hierdoor de Regeering volkomen lamgeslagen zou kunnen worden. Ten eerste omdat er een onjuist verband wordt gelegd tusschen iedere contingentteering en een verhooging van de levenskosten in Indië ten bate van Nederlandsche en buitenlandsche industrieën. Dat is volkomen onjuist. Wij zullen een dergelijke afwerende houding tegen iedere contingentteering zonder meer niet kunnen handhaven. Immers een dergelijke contingentteering kan het gevolg zijn van een bescherming van de eigen industrie en dan zouden deze onderteekenaars van de motie toch zeker een dergelijke afwerende houding niet wenschen. Het zal toch een gevolg kunnen zijn ook van de contingentteering ter bescherming van de eigen industrie, dat de kosten van de betrokken consumptieartikelen zullen stijgen. Zal dan de Indische Regeering niet tot contingentteering mogen overgaan, aangezien de kosten van de betrokken consumptieartikelen stijgen, nu niet ten bate van Nederland, of een buitenlandsche industrie, doch ten bate van de Inheemsche industrie? Zooals de motie hier is geformuleerd, is zij onjuist en legt een onjuist verband. In de tweede plaats is een contingentteering ook nog mogelijk om gansch andere redenen, die ons geacht medelid, de heer Weyer, reeds heeft aangeduid nl., dat het noodzakelijk kan zijn om wisselingsobjecten mogelijk te maken, ter verzekering van onzen export naar het buitenland. Het geachte lid, de heer Soangkoepou, zegt wel „Ja, maar daarmee heeft de Indische bevolking niets te maken”, maar dat begrijp ik in het geheel niet.

(De heer Soangkoepou: Ik wil niet hebben, dat de Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

Inheemsche bevolking hooge prijzen betaalt, doch ik verlang, dat zij redelijke prijzen voor de goederen betaalt.)

Wil de Inheemsche bevolking in de eerste plaats koopkrachtig worden, dan zullen de exportproducten van Ned-Indië moeten worden uitgevoerd en voor de verzekering van bepaalde exportmarkten zal het noodig kunnen zijn, dat men bij de verdragen wel degelijk met contingentteeringen moet werken. Daarom meen ik, dat ook in dit opzicht de motie te ruim is geformuleerd en het tweede verzoek onaanvaardbaar is.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik nu mijn standpunt ten opzichte van de voorliggende ontwerpen bepaal, kan ik zeggen, dat deze contingentteering slechts in zeer geringe mate de groote verarmde massa met het gecontingenteerde zal treffen.

De gecontingenteerde materialen zijn min of meer als luxe te beschouwen en wanneer men zich iets heeft aangeschaft van deze goederen, kan men er geruimen tijd mede volstaan, het is niet noodig dadelijk weder opnieuw tot aanschaffingen over te gaan. Wat de heer Soetardjo zelf heeft moeten constateeren is, dat deze contingentteeringen wel behooren tot de meest onschuldige van de contingentteeringsmaatregelen, die tot nu toe genomen zijn, te meer, waar de Regeering, waar zulks mogelijk was, de lichtere, goedkoopere handdoeken, die voor de minder goed gesitueerden van belang zijn, buiten de contingentteering heeft gelaten.

(De heer Thamrin: Het gaat niet om de knikkers, maar om het spel.)

Wij moeten deze voorstellen niet zoo principieel bezien. Als ons voorstellen worden gedaan, om bestaande contingentteeringen — en dat is van belang — te handhaven en de groote massa — en daarom gaat het thans in hoofdzaak en ik geef toe, dat zij in het algemeen tot het uiterste belast is — wordt daardoor niet getroffen, moeten wij niet spreken over de knikkers en het spel, temeer niet, om de reeds aangehaalde redenen.

Ik zou hiermede kunnen volstaan, ware het niet, dat ik naar aanleiding van de schriftelijke gedachtenwisseling nog het een en ander naar voren wensch te brengen, omdat ik vrees, dat er een misverstand bestaat tusschen de Regeering en hen, die in het Gedelegeerdenverslag enkele vragen hebben gesteld.

In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering op blz. 5 het volgende gezegd:

„De usance in den commissiehandel is, dat de fabrikanten hun lasthebbers hier te lande opdracht geven te verkoopen tegen best mogelijken prijs met, als minimum, hun op zelfkosten peil liggende richt- of productieprijzen. Aangezien echter de prijzen, die voor betere badhanddoeken, aan de markt hier te lande konden worden gemaakt, de laatste jaren vóór de contingentteering lager waren dan de productieprijzen, hebben de fabrikanten, ter voorkoming, dat hun voormalig marktgebied geheel verloren zou gaan, er genoeg mede genomen, dat hun lasthebbers de marktprijzen volgden. In verband hiermede heeft de invoer van Nederlandsche badhanddoeken der Nederlandsche industrie de laatste jaren doorlopend verlies gelaten. De contingentteering heeft hierin in zooverre verbetering gebracht, dat thans betere prijzen kunnen worden gemaakt. Het hooger prijspeil ligt echter nog zoo weinig boven de zg. richt- en productieprijzen, dat op het bestaand niveau nog weinig of geen winst wordt gemaakt”.

Deze uitlating in de Memorie van Toelichting heeft in het Gedelegeerdenverslag tot de volgende opmerking aanleiding gegeven:

„Naar aanleiding van het in de eerste alinea op blz. 5 (roeno) der memorie van toelichting medegedeelde, was bij sommige leden de indruk gevestigd, dat de Regeering zich niet zelfstandig een oordeel vormt of bij het hui-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Van Helsdingen.)

dig prijspeil weinig of geen winst wordt gemaakt, maar in deze afgaat op mededeelingen der betrokken handelaren — beter zou zijn: betrokken „fabrikanten” — „Gaarne zouden zij een stellig antwoord tegemoetzien op de vraag, of de Regeering een onderzoek heeft ingesteld naar de winstgevendheid van de prijzen en, in het bevestigend geval, welke elementen hierbij in aanmerking zijn genomen. Mocht een dergelijk onderzoek niet zijn ingesteld, dan zouden deze leden gaarne vernemen wie de Regeering de in de bewuste alinea bedoelde inlichtingen heeft verstrekt.

Enkele leden achtten het noodzakelijk, dat de Regeering algemeene richtlijnen uitvaardigt volgens welke Zij productieprijzen vaststelt die een normaal loon en normale winsten toelaten. Deze leden konden zich n.l. niet vereenigen met abnormale productieprijzen, teweeggebracht door de hoge loonen in de Nederlandsche industrie, wanneer deze productieprijzen tot grondslag worden genomen van de in Indië door de fabrikanten te bedingen handelsprijzen.”

Wat is nu het antwoord van de Regeering op deze opmerkingen?

De Memorie van Antwoord zegt:

„Dat bij het huidige prijspeil weinig of geen winst wordt gemaakt, spreekt reeds duidelijk uit de omstandigheid, dat dat peil slechts zeer weinig ligt boven het prijsniveau vóór de contingentieering, hetwelk blijkens den teruggaanden invoer bepaaldelijk verlieslatend was.”

Daarop volgt een passage over de prijzencontrole, die ik nu niet zal bespreken, waarna verder volgt:

„Een vaststelling van productieprijzen in Nederland ligt zeker buiten de bevoegdheid van de Regeering. Zij is ook volstrekt onnoodig, daar de prijsbewaking op eenvoudiger manier effectief kan worden gemaakt door tegen excessieve prijsbewegingen de contingentieering zelf te hanteeren. Voor de meeste dezer goederen zijn overigens substituten op de markt, tot welker gebruik bij minder juiste prijsverhoudingen snel zou worden overgegaan, terwijl voorts de Nederlandsche textielindustrie het meerendeel van haar producten niet uitsluitend naar Nederlandsch-Indië levert en daarmee bij het bepalen van haar prijzen rekening heeft te houden.”

Het sterkst komt het misverstand, dat hier is gewekt, uit in dezen zin van de Memorie van Antwoord: „Een vaststelling der productieprijzen in Nederland ligt zeker buiten de bevoegdheid der Regeering”. Dit is natuurlijk volkomen juist, maar getraagd in het Gedelegeerdenverslag in de gehele niet gevraagd. De gedachtegang van het Gedelegeerdenverslag is deze geweest, tenminste voor zoover ik heb medegewerkt tot het opnemen van deze opmerking in het Gedelegeerdenverslag:

1. Indië — op zichzelf beschouwd, los van het Rijksverband — zou het meest gebaat zijn met de goedkoopste consumptieartikelen, voor zoover die hier te lande niet door eigen industrie worden vervaardigd, zoodat er geen sprake is van doodelijke concurrentie voor eigen industrie.

2. Nederland is ten aanzien van zeer vele producten van eigen industrie goeddeels uit de Indische markt verdrongen; daardoor is in verband met de contingentieeringen en hoge tariefbarrières elders, gevaar ontstaan voor de Nederlandsche industrie met al de daaraan verbonden gevolgen.

3. Indië, — overtuigd van de funeste gevolgen van een teniet gaan van de Nederlandsche industrie, in de eerste plaats voor Nederland, maar tenslotte ook voor Indië, dat groot belang heeft bij een financieel krachtig Nederland met het oog op aan te gane leeningen, enz. en zich bewust van het Rijksverband —, Indië is bereid om Nederland in deze zooveel mogelijk te helpen.

4. Indië meent daartoe voldoende te doen, als het aan Nederland een afzetgebied tot een zeker percentage van het verbruik verzekert tegen productiekosten der goederen; immers daardoor wordt het voortbestaan der industrie verzekerd; het verarmde Indië is niet gehouden zorg te dragen voor de winst- d.w.z. dividenduitkeering enz., dat is eventueel de zorg van de Nederlandsche Regeering.

5. De bepaling van den kostprijs is een zeer moeilijk iets. Een netelig vraagstuk, waarvan de ingewikkeldheid zeer duidelijk aan den dag is getreden o.a. bij de behandeling van het uitvoerrecht op de rubber. Er bestaat groot verschil van meening welke elementen die kostprijs moeten bepalen, verschil vooral tusschen de werkgevers zelf en de Overheid, voor zoover die zich, op welke wijze dan ook, met die productiekosten moet bemoeien. Allerlei elementen kunnen daarin worden betrokken; de kosten van het geïnvesteerd kapitaal en de afschrijvingen daarop, de arbeidskosten enz.

Zal Indië nu gedwongen zijn minstens op te brengen een prijs op de consumptiegoederen, welke waarborgt, dat het geïnvesteerd kapitaal intact blijft, dat arbeidsloon op dezelfde hoogte, of bijna op dezelfde hoogte, worden gehandhaafd? Moet de zwaar-verarmde bevolking hier hongerloonen genieten, terwijl de arbeiders ginds, ja zelfs de gesteunden een salaris of winst genieten, die zelfs te vergelijken zijn — zelfs in de daar bestaande verhoudingen — met de loonen en de onderstanden, die hier worden uitgekeerd?

Ik ben mij bewust, dat wij te dezen opzichte met groote reserve moeten spreken, omdat ik verzekerd ben, dat wij hier te lande niet volledig beoordeelen kunnen hoe de toestand in Nederland is. Ons geacht medelid, de heer Weyer, heeft zeer nadrukkelijk naar voren gebracht, dat een scherpe scheiding moet worden getrokken tusschen de arbeiders in de vrije bedrijven en de arbeiders in gemeente- of staatsdienst.

Ik vrees, dat verschillende indrukken, welke wij hebben gekregen door mededeelingen uit Nederland, niet geheel juist zijn, maar dat neemt niet weg, dat er een sfeer is gewekt, dat in Nederland door allerlei oorzaken de Regeering nog niet in voldoende mate de levensstandaard naar beneden heeft kunnen drukken, zoodat hier sterk de indruk bestaat, dat al deze contingentieeringen ten behoeve van de zogenoemde economische samenwerking ertoe medewerken om aan in het bijzonder de arbeidende klasse in Nederland een zekere mate van welvaart te bezorgen die, — zelfs met inachtneming van alle verschillen bij en te maken correcties op een vergelijking van deze zoo ver van elkaar afstaande verhoudingen en toestanden — huizenhoog afsteekt bij de kommervolle omstandigheden waarin de groote massa en de arbeidende bevolking hier te lande verkeert.

Deze overwegingen zijn het geweest, die de grondslag vormden voor de opmerking in het gedelegeerden verslag.

Gevraagd wie de richting in het productieprijzen vaststelt. Uit de Memorie van Toelichting krijgt men den indruk, dat dat producenten zelf bepalen, wanneer er verlies wordt geleden. Dat is ons inziens ontoelaatbaar, juist, omdat de elementen van de productiekosten door hen anders worden genomen en de neiging altijd bestaat om daarin een ruime marge te nemen en voor de kapitaalkosten en voor de arbeidskosten. Dat zij dat doen voor andere markten is hun zaak. Voor Indië, dat prijs moet geven goedkoopere — zij het dan misschien iets minder deugdelijke — goederen, is het zaak, dat de Regeering vaststelt, welke elementen van den kostprijs door haar zullen worden erkend.

Dat heeft niets te maken met vaststelling van productieprijzen in Nederland; dat kan ons volkomen koud laten. Wat wij willen is: dat de Regeering alle elementen van den kostprijs, die men voor Nederland in aanmerking heeft gebracht, toetst, en nagaat of Indië ze voor de vaststelling van de prijzen der hier te lande te verkoopen goederen in verband met de contingentieering wil handhaven. Zoo meen ik, dat het allerminst

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Prawoto.)

gerechtvaardigd is, dat de hooge arbeidsloonen voor de 100% op die kostprijzen zullen behooren te drukken. Het is redelijk indien Indië slechts een deel van die kostprijzen wil vergoeden, nu deze contingentieering voor de groote massa hier te lande een offer beteekent, dat ten slotte resulteren zou in handhaving van een in de gegeven omstandigheden te hoog geacht loon. Hetzelfde geldt voor de kapitaalsafschrijvingen enz.

Daarom zou ik wenschen, dat de Indische Regeering volkomen inzage krijgt van de elementen der productiekosten en dat Zij ertoe komt, een prijs te bepalen, — dus prijszetting — ten behoeve van de gecontingenteerde goederen.

Dat is de bedoeling der opmerking in het Gedelegeerdenverslag geweest — reeds in vroegere besprekingen uiteengezet — welke klaarblijkelijk door de Regeering niet is begrepen.

Mijnheer de Voorzitter! Er is in Nederland een kentering merkbaar.

De oogen gaan open voor een politiek van economische samenwerking die zoo weinig bevredigend is geweest. Door anderen is hier reeds op gewezen en zijn verschillende getuigenissen in- en buiten de kamers aangehaald. Ook de schrijver van de Indische kanteekeningen in de Standaard heeft zich afgevraagd, of het geldelijk voordeel, dat deze contingentieeringen voor Nederland heeft opgebracht, wel opweegt tegen de wrevel, die in steeds meerdere mate in Indië is gewekt. Wordt dat gewin niet te duur betaald?

Het is te hopen, Mijnheer de Voorzitter, dat deze vraag in steeds meerdere mate twijfel doet rijzen bij de Nederlandsche werkgevers in Nederland, die zeker al hun invloed hebben aangewend om die politiek van economische samenwerking gedaan te krijgen;

bij arbeiders in Nederland en hun leiders, die zich bewust moeten worden, dat handhaving van hun betrekkelijke welvaart, voorzover deze gecontingenteerde goederen betreft, geschiedt ten koste van hun soortgenooten hier te lande, die teruggedrukt zijn op een levenspeil vlak liggende bij den rand van het levensbestaan;

bij de geheele Nederlandsche gemeenschap, die zich er rekenschap van moet geven, welke zeer belangrijke economische en politieke gevolgen hiervan het gevolg kunnen zijn;

bij Opperbestuur, Staten-Generaal en Indische Regeering: om zéér zorgvuldig na te gaan, of deze politiek van economische samenwerking op deze wijze moet blijven gehandhaafd.

Mijnheer de Voorzitter! Wij leven in zeer ernstige tijden. Zoo ooit is er alle aanleiding om der Regeering bijzondere leiding van Boven toe te bidden.

De heer **Prawoto**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne in bespreking willen nemen de motie stuk 6, ingediend door mijn fractiegenoot, den heer Soetardjo e.s. De aanleiding, waarom ik mijn handteekening aan deze motie heb gegeven, ligt in het feit dat — zooals ik zoowel in deze zaal als in den Volksraad meermalen heb verklaard — ik tegen contingentieeringsmaatregelen ben, welke betrekking hebben op de primaire behoeften van het armste deel van de bevolking. In den laatsten tijd worden meer en meer volksbehoefteproducten gecontingenteerd. Deze contingentieeringsmaatregelen ten nadeele van het armere deel van de bevolking hebben steeds ten doel om Nederlandsch-Indië de dure Nederlandsche producten op te dringen. Ik mag als voorbeeld noemen de contingentieeringsmaatregelen van gebleekte en ongebleekte stoffen, juist omdat zich op dit gebied een eigenaardig geval heeft voorgedaan in het Soerabajasche. Ik zal een kort résumé geven van de lijdensgeschiedenis van deze contingentieeringsmaatregelen.

Nederland verliest zijn cambriemarkt in Indië omdat de prijs van zijn product niet meegaat met de conjunctuurschommelingen.

(Ratu Langie.)

Toen kwam de contingentieeringsmaatregel van het cambriegoed ten gunste van Nederland wat betreft de quota-aanwijzing. Maar de bevolking kan in dezen tijd de dure katin, gebatikt op Twente's goed, niet betalen. Ponorogo en andere plaatsen kwamen toen met de goedkoopere katin, op Japansch greysgoed gebatikt. Ze zijn goedkoop en gezien den prijs zeer goed. Juist door dezen natuurlijke gang van zaken, een aanpassing naar den tijd, kan ondanks de contingentieeringsmaatregelen, het Twentsche goed in Indië quantitatief niet meer afgezet worden dan voor den contingentieeringsmaatregel. Toen moest het greysgoed worden gecontingenteerd, omdat het den minderen afzet heeft veroorzaakt van het cambriegoed. Zoowel prijsopzetting als beperking van de quota van het greysgoed dient uitsluitend om het cambriegoed van Nederland weer te kunnen afzetten tegen dure prijzen in Nederlandsch-Indië. Deze hulp aan Twente gaat zelfs zoover, dat goederen niet door Nederland aangemaakt als de greys, toch niet vrijelijk op de markt gebracht kunnen worden, omdat deze Japansche greys de dure cambries van de markt verdringen. Maar het volk kan in dezen tijd de dure gecontingenteerde cambries niet betalen en ze tegen den vastgestelden prijs van f 4.20 de blok greys moeilijk afnemen. Wat krijgt men dan in de praktijk? Men vertelde mij het treurige feit, dat hier en daar als bv. in Soerabaja en Djokja zelfs beddetijk van dubbele breedte, thans als batikgoed wordt gebruikt. Deze katinfabricatie van beddetijkgoed heeft naar het schijnt thans slechts in Soerabaja plaats. Deze inferieur afgewerkte katin moest in Soerabaja ± f 0.20 en in Djokja ± f 0.22 kosten.

Als U nagaat, Mijnheer de Voorzitter, welk een product men te zien krijgt van genoemde beddetijken, dan is het toch heel treurig gesteld met de voorziening naar financiële draagkracht van de volkskleeding van Java ten voordeele alleen van Twente. Het beddetijkgoed, dat als grondstof voor de katin wordt gebruikt, is niet eens wit van kleur, doch grijs met breede witte streepen. De verf, die daarvoor wordt gebruikt zal in één maand tijd verkleuren of zoo goed als geen kleur meer hebben.

Dat deze zeer inferieure katin-producten successievelijk de dessa ingaan, is alleen te wijten aan het feit, dat de desa-bevolking heel weinig geld heeft voor het koopen van haar kleeding, de Regeering het prijsverloop van het katingoed, de greys, voor het armere deel van de bevolking tegenhoudt door contingentieeringsmaatregelen en een prijszetting plaats heeft van f 4.20 de blok van 46½ yards. Deze gang van zaken moet reeds lang door de Regeering worden onderkend, juist omdat het departement van Economische Zaken zulke buitengewoon kundige ambtenaren tot zijn beschikking heeft. Desniettemin wordt de contingentieeringsmaatregel van ongebleekte stoffen, speciaal van de greys toch ingevoerd.

In verband daarmee kan ik niet genoeg waardeeren de indiening van de motie (stuk 6) door mijn geacht medelid, den heer Soetardjo.

Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft de ingediende ontwerpen van de Regeering vervat in Ond. 130 en 131, werd mijn standpunt reeds door mijn geacht fractiegenoot, den heer Soetardjo, aangegeven.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Het voorstellen om te spreken bij deze behandeling is bij mij eerst opgekomen, nadat ons door U gezegd werd, dat wij in dezen termijn ook mochten spreken over de ingediende moties stuk 6, want over de onderwerpen 130 en 131 zelf heb ik weinig te zeggen. Mijn standpunt tegenover dergelijke maatregelen heb ik reeds verschillende malen, zoowel in het College van Gedelegeerden als in den Volksraad in pleno uiteengezet en ten slotte heb ik mijn standpunt over de contingentieeringsmaatregelen in het bijzonder uiteengezet bij de behandeling van de manufacturen-contingenteeringsordonnantie 1936, die nog geen maand geleden bij den Volksraad in pleno in behandeling is geweest. Ik zal dus alleen maar spreken over de motie, stuk 6.

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Ratu Langie.)

Directe aanleiding tot het maken van eenige opmerkingen hebben mij gegeven de betoogen van de heeren Van Helsdingen en Weyer. Wanneer de heer Van Helsdingen zegt, dat de aanleiding tot het indienen van deze motie en de aanleiding, dat de behandeling van deze ontwerpen op dit oogenblik in dit college tot een 70 breedgaande discussie is opgelopen, te vinden is in de berichten over de uitlating van den Minister-President bij de behandeling van de Indische begrooting in de Tweede Kamer, dan kan ik zeggen, dat dit misschien de laatste aanleiding is geweest, maar zooals men reeds uit de redevoeringen van ons geacht medelid, den heer Soetardjo, heeft kunnen opmaken, zijn de redenen, die ons gestimuleerd hebben tot de indiening der motie en dus de uitlokking van een breedvoerige discussie over het onderwerp van de contingentieering en licentieering in deze veel dieper te zoeken.

Reeds bij de behandeling van de manufacturen-ontwerpordonnantie, die, zooals ik reeds heb gezegd, nog geen maand geleden hier in den Volksraad in pleno is besproken, heeft de heer Soetardjo bij de stemmotivering een positieve vraag aan de Regeering gesteld. Die vraag komt er ongeveer op neer, dat de heer Soetardjo en zijn groep hun stem afhankelijk zullen stellen van het antwoord op de vraag of de Regeering kan toezeggen, dat er geen verdere contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen meer bij den Volksraad aanhangig zullen worden gemaakt. Die vraag is door den heer Soetardjo in den Volksraad gesteld bij de laatste vergadering, die de Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken heeft bijgewoond.

(De heer Van Helsdingen: Zegt U bij den Volksraad aanhangig gemaakt? Want het bij den Volksraad aanhangig maken of het nemen van een maatregel maakt een groot verschil uit.)

Het komt neer op voorstellen over verdere maatregelen van licentieering en contingentieering. Wanneer men die vraag goed begrijpt, impliceert zij, dat men bij een voorkomend geval, dat wederom aan het College een beslissing zal worden gevraagd over, hetzij een nieuwen maatregel van contingentieering, hetzij een continuëring van een reeds bestaanden maatregel, zijn standpunt geheel opnieuw zal hebben te bezien. Dat standpunt hebben wij ook ingenomen en nu er weder een nieuwe maatregel is voorgesteld althans een maatregel tot continuëring van de contingentieering van bepaalde industrie-artikelen, hebben wij gemeend dat het de tijd is om tot een positieve uitspraak van het College te dezen aanzien te komen, althans dat wij moeten trachten tot een positieve uitspraak van het College te komen omtrent de maatregelen in het algemeen verband.

En nu zegt de heer Van Helsdingen, dat men hiermede misschien de positie van den directeur van Economische Zaken in Nederland zal verzwakken. Dat is dan de meening van den heer Van Helsdingen. Het spreekt vanzelf, dat wij daarover precies anders denken. Wanneer wij er niet anders over dachten, zouden wij de motie niet hebben ingediend.

Mijnheer de Voorzitter! Waar de heer Van Helsdingen nagelaten heeft ons uiteen te zetten, op welke gronden hij meent, dat hiermede de positie van den directeur van Economische Zaken verzwakt zal zijn

(De heer Van Helsdingen: Dat heeft de heer Weyer gezegd.)

..... acht ik mij ook bevrijd van de verplichting uiteen te zetten, waarom wij denken, dat door de indiening van deze motie en naar wij hopen door aanneming van deze motie juist de positie van den directeur van Economische Zaken zal worden versterkt. De heer Soetardjo heeft er reeds terloops op gezinspeeld. Hij is zoo bang, dat hetgeen de heer Hart ergens, in Cairo is overkomen hem ook in Nederland zal overkomen, n.l. dat hij daar achter een geestelijk prikeldraad zal worden gezet.

Mijnheer de Voorzitter! Maar tenslotte begrijp ik eigen-

lijk niet het bezwaar van den heer Van Helsdingen tegen deze motie. Wanneer ik den heer Van Helsdingen moet beoordeelen naar de peroratie in zijn rede van zooeven, waarin het geachte lid over onze hoofden heen zich richt tot het Nederlandsche parlement, tot het Nederlandsche volk, tot den Nederlandschen werkgever, dan zou ik zeggen, dat de heer Van Helsdingen eigenlijk de motie had moeten indienen en niet wij.

(De heer Kerstens: Hij heeft de kans niet gehad.)

Ik moge thans een paar woorden richten tot het geacht lid Weyer. Mijn geachte medelid heeft gezegd: wij begaan de denkfout de contingentieeringsmaatregelen alleen als op zichzelfstaande maatregelen te beschouwen. Dat hebben wij echter nooit gedaan. Wij hebben altijd getracht die contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen te beschouwen in het algemeen verband van de economische politiek van de Regeering.

(De heer Soetardjo: Vandaar de motie.)

Juist. En nu komt de heer Weyer verklaren: kijk eens, die contingentieeringen zijn reciproque maatregelen, dat zijn maatregelen, die men neemt om de een of andere concessie te bedingen van het een of ander door den heer Weyer gedachte land. Maar wanneer dat zoo is, dan wijs ik er nog eens op dat wij al herhaaldelijk hebben gevraagd: zet ons toch uiteen het raamwerk van de internationale overeenkomsten, waarop deze contingentieeringen berusten. Wanneer wij geen overzicht hebben, en ik zal het sterker uitdrukken, wanneer wij geen inzicht hebben in het raamwerk van die internationale overeenkomsten en internationale onderhandelingen, waarop dan z.g. de contingentieeringen zouden berusten en die dan z.g. de contingentieeringen zouden eischen, moet men ons niet ten kwade duiden, dat wij deze argumenten niet accepteren.

(De heer Van Helsdingen: Is het niet beter daarmee te wachten, tot de heer Hart terugkomt?)

Waarom steeds zoo geheimzinnig, waarom wordt ons niet medegedeeld, dat die en die quota voor dat en dat land noodig zijn, dat zijn toch geen geheimen, waarvan de publicatie de wereldorde in elkaar zal doen storten?

Dan is de heer Weyer ingegaan op de uiteenzetting van den heer Soetardjo, waarin deze gezegd heeft, dat de loonen in Nederland nog altijd te hoog zijn, althans veel hooger dan in nabije landen, zooals België en dat men moeilijk kan rechtvaardigen, dat Indië verplicht wordt om de dure producten van Nederland op te nemen. De heer Weyer heeft gezegd, dat de loonen in Nederland op het oogenblik gedaald zijn en toen ik interrumpeerde: sinds wanneer? heeft, als ik mij niet vergis, de heer Kerstens, de opmerking gemaakt, dat de loonsverlagingen in Nederland zich sinds een paar jaar bezig zijn te voltrekken, maar het stuk, waaruit de heer Soetardjo zooeven citeerde, is ontleend aan een Nederlandsche courant, het Dagblad van Noord-Brabant, en daarin is sprake van de loonen, die golden in November 1935, dus vier, vijf maanden geleden en wanneer de heer Kerstens, waarbij de heer Weyer zich nota bene aansloot, beweert, dat de loonen in Nederland sinds enkele jaren bezig zijn te dalen, dan geloof ik, dat deze nederwaartsche gang van de loonen toch zeer langzaam verloopt en in elk geval geen gelijken tred houdt met de daling der loonen in nabije landen als België bijv.

(De heer Kerstens: Maar daaraan zit meer vast.)

Weer dat geheimzinnige, wat zit er dan aan vast? Ik hoop, dat de heer Kerstens straks zal verklaren, wat er dan wel aan vastzit; waarom doet men zoo geheimzinnig en waarom spreekt men niet liever ronduit over de kwesties?

De heer Weyer heeft verder aanstoot genomen aan een bewering, die hij toeschreef aan den heer Soetardjo of den heer Sosrohadikoesoemo, waarin gezegd wordt, dat de contingentieeringen ten doel hebben gehad de loonen in Nederland hoog te houden. Ik herinner mij niet, dat de heer Soetardjo

(Thamrin.)

of de heer Sosrohadikoesoemo een dergelijke uitspraak hebben gedaan, wel is beweerd, dat door het zich handhaven van de loonen in Nederland op een zoo hoog peil en tegelijkertijd door den afnamedwang, door de contingentteeringen aan Indië opgelegd, de Indische consument mede contribueert in de hoge loonen en dat is toch heel iets anders dan, zooals de heer Weyer zegt, dat de contingentteeringen tot stand zijn gebracht alleen om de Nederlandsche loonen hoog te houden. Het is een coincidentie, die niet tegen te spreken valt — ik geloof ook niet door den heer Weyer — dat er zijn hoge loonen in Nederland en een afnamedwang van Indië, welnu, dan betaalt de Indische consument mede aan de hoge loonen, dat is zoo eenvoudig als wat.

Wanneer deze toestand een gevoel van onbehagen schept, is dat niet alleen het geval bij de inheemsche groep, maar ook bij de blijversgroep in Indië.

(De heer Van Helsdingen: Ook bij de niet-blijvers.) Gelukkig.

(De heer De Hoog: Behoort de heer Van Helsdingen tot die groep?)

Dat weet ik niet.

Wat het gevoel van onbehagen ook bij de niet-inheemsche groep betreft, kan ik het best verwijzen naar het Bataviaasch Nieuwsblad van 19 Februari j.l., waarin de heer Ritman zegt, dat

„de hoge levensstandaard van den Nederlandschen arbeider niet door Kromo kan en mag worden betaald.”

En den volgenden dag schreef Zentgraaff over deze kwestie:

„Kromo, minimumlijder bij uitnemendheid, kan het dure leven van den Hollandschen werkman niet betalen.”

Wanneer ook in deze dagbladen zulke uitingen voorkomen moet men het ons niet ten kwade duiden, dat wij van meening zijn, dat de contingentteeringen op het oogenblik een onbillijkheid zijn voor den Indischen consument, die het niet meer kan verdragen, dat hij dure artikelen moet betalen.

In de hoofdzitting van den Volksraad van dit jaar zijn hierover stemmen opgegaan. Er is door den heer Gondosoebroto gewezen op de armelijke omstandigheden, op de elende die in het Banjoemasche heerschen; door den heer Soeria Nataatmadja, regent van Tjiandjoer, is ook gewezen op de bijzonder slechte omstandigheden, waarin bepaalde gedeelten van het regentschap Serang verkeerden. De heeren Soangkoepon, Mapoedji, Wiwoho, Sosrodiprodjo, al deze leden hebben ons weergegeven wat zij uit eigen aanschouwing hebben gezien speciaal in de gebieden, die zij vertegenwoordigen. Wanneer wij dit alles bij elkaar nemen, geloof ik, dat het tijd is, dat van hieruit een krachtig beroep wordt gedaan op de Nederlandsche Regeering. Ik wil mij niet verder richten dan tot het Opperbestuur, ik wil niet het voorbeeld volgen van den heer Van Helsdingen en ook tot het Nederlandsche volk spreken. Ik geloof dus, dat het tijd is, dat wij ons richten tot het Opperbestuur, opdat het zoo dikwijls aangehaalde kader van de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië op een andere basis worde gesteld dan nu het geval is.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Er moge twijfel gewettigd zijn of thans wel het juiste tijdstip is aangebroken om een motie van deze strekking bij gelegenheid van deze ordonnantie in te dienen, niet te ontkennen valt, dat als symptoom van hetgeen hedenmorgen door dit College naar voren is gebracht, toch wel belangrijk is, het symptoom van een toenemend gevoel van wrevel over de onrechtvaardige en eenzijdige behandeling van Indië door Nederland. Ik spreek van toenemend gevoel van wrevel, omdat dit gevoel zelf reeds aanwezig was en tot uiting is gekomen bij verschillende gelegenheden, waarbij contingentteeringsontwerpen in dit College zijn behandeld, terwijl dit gevoel van wrevel zijn toppunt bereikt heeft op dit moment nu

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

bekend is, dat, ondanks de groote moeilijkheden die Indië doormaakt, de Minister-president zich desniettemin op een weigerend standpunt heeft gesteld, althans wat betreft materiele daden zoodat, van dezen kant beschouwd, het mij onjuist wil voorkomen te spreken van een ontijdig tijdstip van behandeling dezer motie en het ook onjuist is, te spreken van een verkeerde aanleiding om deze beschouwingen te houden.

Als wij ons realiseeren, wat de contingentteeringsmaatregelen zijn en uitwerken, dan komt het in korte woorden hierop neer, dat, ondanks dat Indië zienderoogen reusachtig verarmt en zelfs verhongert, de Regeering desondanks voortgaat, maatregelen te treffen, die de strekking hebben van handhaving van het verhoogde prijspeil van verschillende consumptiegoederen, waardoor de consumenten in Indië gedwongen zijn prijzen te betalen, die niet in evenredigheid zijn met hun huidige betaal- en koopkracht. Gezegd is onder anderen, zoowel door de Regeering als zoojuist door den heer Weyer: Die maatregelen kunnen wel onaangenaam zijn, maar zij hebben ten doel het groote belang van het behoud van het export-apparaat en van het distributie-apparaat.

Ik zal deze stelling als zoodanig voorloopig niet aantasten, maar wil toch even nader nagaan, wat het beteekent, als van ondernemerszijde gesproken wordt van behoud van het export-apparaat en van het distributie-apparaat. Als wij de economische structuur van Indië nagaan en ook den omvang en den aard van de exportproducten ontleden, komen wij tot de ontdekking, dat het behoud van het export-apparaat eigenlijk beteekent het behoud van het Westersche export-apparaat, het behoud min of meer van het ondernemers-apparaat. Immers, zoowel in omvang als in totaalprijzen nemen de ondernemingsproducten en speciaal de stapelproducten het grootste deel van het export-totaal in. Dat de bevolking, die ook stapelproducten produceert voor de wereldmarkt, mede profiteert, is zeker juist, maar de opzet en de doelstelling van de contingentteering is niet het bevorderen van bevolkingsbelang of het afnemersbelang, maar, zooals ik het zie, hoofdzakelijk om het Westersche ondernemersapparaat te handhaven. Behoud van het export-apparaat beteekent dus behoud van het Westersche of ondernemersapparaat en dus is de stelling dusdanig te lezen, dat behoud van het export-apparaat beteekent behoud van het ondernemers-export-apparaat, dus vooropstelling van het Nederlandsche belang.

(De heer Van Helsdingen: En al de loonen dan?)

De loonen zijn bij-complexen. De restrictiemaatregelen hebben niet ten doel, de loonen te beschermen. Neen, de restrictiemaatregelen hebben in de eerste plaats ten doel behoud of bevordering van het productie-apparaat.

(De heer Van Helsdingen: En handhaving van werkgelegenheid!)

Natuurlijk; men kan nu eenmaal niet produceeren zonder daarvoor werk te presteeren. Maar ik ontken en dat is door de feiten niet weersproken — dat de opzet van de contingentteeringsmaatregelen geweest is bescherming van de loonen. Wij moeten de eerste daden der Regeering tot bescherming van de loonen nog afwachten.

Ik herhaal dus dat men onder behoud van het exportapparaat moet verstaan: behoud van het Westersche ondernemers-apparaat.

Ook de term van het behoud van het distributie-apparaat komt op hetzelfde neer. De doelstelling van de handhaving van het distributie-apparaat is niet, een goed, goedkoop en doeltreffend distributie-apparaat te verkrijgen. Neen, door de Regeering is onomwonden erkend, dat de importlicentieering en de contingentteeringsmaatregelen ten doel hebben het behoud van het huidige Europeesche importapparaat, dus alweer een Nederlandsch belang.

(Thamrin.)

Wat beteekenen de contingentieeringsmaatregelen eigenlijk voor de Indische gemeenschap? In het kort beteekenen de contingentieeringsmaatregelen voor de Indische gemeenschap materiele offers van de bevolking, en, zooals gezegd van de armoedige bevolking en wat vele contingentieeringsmaatregelen betreft ten voordeele van de Nederlandsche industrie, hetgeen geadstrueerd moge worden met de quota, die aan de Nederlandsche industrie worden toegekend.

Om dus te resumeeren, het moge op zichzelf juist zijn, dat de contingentieeringsmaatregelen ten doel hebben het behoud van het export- en van het distributie-apparaat, maar uit mijn uiteenzetting moge volgen, dat dit dusdanig gelezen moet worden, dat men daarmede heeft bedoeld behoud en bescherming van het Nederlandsche belang. Holland is, der traditie en historie getrouw, Indië blijven beschouwen als een exploitatie-object ten voordeele van Nederland en het Nederlandsche ondernemersbelang. De kreten, in den loop van den tijd hier gehoord, zijn natuurlijk doorgedrongen tot Nederland en de Nederlandsche gemeenschap. Het zou onjuist en onbillijk zijn, te betoogen, dat die noodkreten van Indië geen weerklank in Holland hebben gevonden. Dat dit wel zoo is, moge blijken uit verschillende officieele bescheiden, zooals de Handelingen van de Tweede Kamer en uitlatingen van den Minister-President, die alle wijzen op medegevoel en op het zich trachten te realiseeren van wat Indië thans doormaakt.

Maar ik beschouw deze uitingen meer als goedkope gebaren, want terwijl het armoedige Indië zich offers moet getroosten, is Holland tot nog toe in gebreke gebleven om maatregelen te treffen, die Holland daadwerkelijk offers kosten. Noch in economisch noch in financieel opzicht heeft Holland tot dusverre maatregelen getroffen, die het zelfs maar een dubbeltje kosten hebben. Alles wat als contra-prestatie door Holland is geleverd, komt neer op een drijven op de Hollandsche reputatie en het Hollandsch prestige. Holland heeft b.v. medegewerkt aan het verruimen van den afzet der producten, heeft medegewerkt tot het garanderen der leeningen, maar deze maatregelen hebben tot nu toe aan de Hollandsche gemeenschap geen cent gekost en de eenige daad, die wij tot nu toe in klinkenden munt in Holland hebben gezien — het moet nog blijken, want de desbetreffende begroting is nog niet eens ahangig gemaakt en goedgekeurd — is die 8 ton zoogenaamd voor de batikindustrie, maar dat feitelijk neerkomt op een ondersteuning van de Twentsche industrie. Ik ontken dus te eenen male, dat Holland tot nu toe zelfs maar een enkele contra-prestatie heeft geleverd, die neerkomt op materiele offers ten laste van de Hollandsche gemeenschap.

(De heer Kan: Een uitvoerpriem in anderen vorm.)

Ik geloof niet, dat Holland ooit een cent heeft besteed aan de verhooging van de maisprijzen, maar aan uitvoerpriem heeft het tot nog toe niets betaald. Ik blijf dus bij mijn meening, dat Holland zich nog geen enkel offer heeft getroost ten bate van de Indische gemeenschap. Ik hoor hier door den heer Van Helsdingen fluisteren: „de verhoogde bijdrage voor de vloot”, doch, Mijnheer de Voorzitter, dat is toch een oud lied dat hier naar voren wordt gebracht.

(De heer De Hoog: Doch bleit es immer neu!)

Omdat het met zooveel hardnekkigheid en vrijmoedigheid naar voren wordt gebracht. Ik ontken, dat zelfs ook de verhooging der bijdrage voor de vloot door Nederland als een offer ten bate van Indië moet worden beschouwd, omdat niet ten onrechte door velen wordt uitgegaan van het standpunt, dat de verdediging van de imperiale belangen niet ten laste mag worden gebracht van de koloniën, want ook door andere landen, die er koloniën op na houden, worden de vlootkosten geheel door het moederland gedragen.

(De heer Kan: Volgens de Java-Bode is Nederland ten opzichte daarvan hier debet aan Indië.)

Kijk eens aan, dat is toch een autoriteit, waartegen de heer Van Helsdingen zeer zeker niet op kan. Ik zou mij kunnen begrijpen, dat Holland, zooals gezegd: der traditie en historie getrouw, niet genegen is, om materiele offers ten bate van Indië te brengen en dat uit hoofde van de verafgelegenheid van Indië Holland zich de moeilijkheden en armoede dezer bevolking niet kan realiseeren en niet dat intense gevoel zal kunnen hebben voor Indië als de dagelijken, die hier hun leven doorbrengen en de misère dagelijks om zich heen zien. Maar wat ik niet begrijp is het standpunt van vele leden in het College en ook van de Indische Regeering, die met haar neus op de zaken zit, die dagelijks die ellende ziet en ervaart, dat men desondanks met mooie formules en woorden toch de maatregelen steunt, die hier niet in het belang van de bevolking zijn. Het is niet als een verdienste, dat ik het naar voren wil brengen, van onze zijde, maar wij zijn de eersten geweest, die het gevaar van deze contingentieeringsmaatregelen voor de Inheemsche gemeenschap hebben gesignaleerd. Langzamerhand is onze opinie ten deze overgenomen door de andere groepen, door de z.g. steunpilaren van het gezag.

(De heer Roep: Dat is U ook.)

Ik begrijp niet, dat men ondanks de moeilijkheden, die er toch nog zijn, steun verleent aan maatregelen, die bezwarend zijn voor de Inheemsche gemeenschap, ondanks het feit, dat Holland, zooals gezegd, tot dusverre geen enkel materieel offer zich heeft getroost voor Indië. Ik heb den indruk dat Holland nog altijd te veel speculeert op den goeden wil van vele leden van dit College en van de Indische gemeenschap, om de Regeering zooveel mogelijk te steunen, ook met betrekking tot de maatregelen, die bezwarend zijn voor de Indische gemeenschap.

Waar Holland zich al van die zijde heeft getoond, waar Holland zich jaar in jaar uit, jaren lang voor de misère, die wij doorgemaakt hebben, ongevoelig heeft betoond, ook voor onze materiele offers, en tot dusverre nog niet eenigen vorm van steun heeft verleend, vraag ik mij af, of het nog tijd is voor Indië om te blijven praten en speculeeren op den goeden wil ten deze van Holland.

Mijnheer de Voorzitter! Die misère van Indië dateert niet van gisteren. Wij zitten al minstens drie, vier jaar in groote armoede in Indië en desondanks heeft Holland zich behalve met mooie gebaren en mooie woorden, nog geen enkel offer getroost voor Indië. Ik vraag of het dan geen tijd wordt, dat ook de leden van dit College die dien goeden wil reeds jaren lang hebben getoond, of het dan geen tijd wordt, dat men eens ophoudt met praten en met daden werkelijk toont, dat men wars is van maatregelen ten behoeve van Holland en dat men geen enkele contingentieeringsmaatregel meer wil aanvaarden zolang Holland niet over de brug komt. Ik geloof dat de goede wil van vele leden toch reeds duidelijk is gedemonstreerd door de jarenlange toestemming in Regeeringsmaatregelen als ook in dit stadium door de formuleringen, waarbij men zegt dat men nog steeds bereid is om de Regeering te volgen in haar huidige economische politiek, ondanks de moeilijkheden van het land. Ik geloof, dat zolang wij nog praten en blijven praten en speculeeren op den goeden wil van Holland, Holland ook van haar kant zal blijven praten en komen met mooie gebaren en dat alleen daden van Indië zouden kunnen spreken tot Holland. Wanneer Indië een daad presteert en b.v. geen medewerking meer verleent aan contingentieeringsmaatregelen, zou Holland gedwongen door een dergelijke daad tot nadenken worden gestemd en waarschijnlijk min of meer geneigd zijn tegenover de daad van Indië ook een daad te stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog kortelijks willen terugkomen op hetgeen de heer Weyer heeft gezegd. Dit geachte lid wijst ook op den goeden wil van de Regeering en op uitlatingen van den Minister-President, waaruit zou

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Thamrin.)

moeten blijken, dat het in het geheel niet juist is, dat de Minister-President niet bereid is om Indië te steunen. Het moge waar zijn, doch ik heb zooveel gezegd, dat men in Holland niet verder is gekomen dan tot praten en woorden, maar ik zou den heer Weyer willen vragen, wat het resultaat is van den goeden wil en de mooie woorden van den Minister-President of van de Regeering. Welke materiele contra-prestatie heeft Nederland tot dusverre geleverd? Wij hebben in dezen tijd niets aan woorden, aan mooie woorden van Nederland, wij moeten daadwerkelijk geholpen worden. De alarmeerende berichten over hongersnood en diepgaande armoede spreken een te duidelijke taal, om ons in dezen tijd tevreden te kunnen stellen met mooie woorden en beloften van de Nederlandsche Regeering.

Dan heeft de heer Weyer gezegd, dat het onjuist is, dat de contingentieeringsmaatregelen ten gevolge hebben een handhaving van de hooge loonen in de Twentsche industrie. Het moge juist zijn, dat de contingentieeringsmaatregelen niet ten doel hebben de handhaving van de hooge loonen in de Twentsche industrie, maar dat zij de handhaving van die hooge loonen ten gevolge hebben, is toch ontegenzeggelijk wel waar. Deze waarheid wordt vooral geadstrueerd door de stelling in de memorie van toelichting, dat de tot dusverre in Indië gecalculerde prijzen ten gevolge hebben, dat de Nederlandsche fabrikanten beneden kostprijs moeten verkoopen en dat de bedoeling van verschillende contingentieeringsmaatregelen is, de fabrieken in Holland in de gelegenheid te stellen prijzen te calculeeren, waarbij er een marge komt voor winst, in ieder geval prijzen, die boven den kostprijs uitgaan. Als dat zoo is, is het toch ontegenzeggelijk waar, dat de contingentieeringsmaatregelen als gevolg hebben handhaving van de hooge loonen in Nederland, hoewel dit misschien niet de bedoeling van deze contingentieeringsmaatregelen is.

Dan heeft de heer Weyer gezegd: och, de contingentieeringsmaatregelen zijn onaangenaam, zij hebben ongetwijfeld prijsverhoging tengevolge, maar uit de staten, die de Regeering overlegt, blijkt, dat de prijsverhoging matig is.

Ook dit is, in dezen vorm gezegd, juist, maar wat ook juist is, is, dat alle contingentieeringsmaatregelen tevens ten gevolge hebben, dat de prijsdalende tendens wordt tegengehouden en eveneens, dat door het fixeeren van den prijs op het Nederlandsche niveau de goederen, die hier goedkoop ingevoerd zouden kunnen worden, zich aan dat niveau optrekken, omdat het logisch is, dat men in den handel een zoo hoog mogelijke winst tracht te maken.

Dan heeft de heer Weyer ook gezegd, de heeren belichten slechts één zijde van de kwestie, alleen de onaangename zijde, terwijl de contingentieeringsmaatregelen toch eigenlijk onderdeelen zijn van een complex van maatregelen, welke ten doel hebben behoud van het export- en het distributie-apparaat.

Ik meen de bedoeling van den heer Weyer aldus te kunnen uitleggen, dat hij hiermede wil zeggen, dat alle contingentieeringsmaatregelen ten doel hebben, zoo niet een bevordering dan toch een handhaving van den afzet van Indische producten, maar dan betwijfel ik de juistheid van deze stelling toch. Zeer zeker, met enkele staten zijn verdragen gesloten, die ten doel hebben bevordering of verruiming van den afzet van Indische producten, maar ik vraag mij toch af, of Indië, wat betreft zijn exportproducten niet in een gunstige uitzonderingspositie verkeert ten aanzien van den wereldafzet. Indië produceert immers nog altijd onontbeerlijke grondstoffen voor de wereldindustrie, Indië produceert nog altijd een belangrijk percentage in het complex van de wereldgrondstoffen; onze tin, rubber, kina en sisal en thee vormen een dusdanig groot percentage van de wereldproductie en -consumptie, dat zij niet gemist kunnen worden. Ik betwijfel juist uit hoofde van de onmisbaarheid van onze producten als grondstoffen voor de wereldindustrie, dat het noodig is, om den wereldafzet door contingentieeringen in het leven te houden. Ik geloof dat men juist door den aard van onze producten, juist door onze statistische positie in de

(Kerstens.)

wereldproductie, onze producten moet afnemen, met of zonder contingentieeringsmaatregelen. Een belangrijke bijzonderheid van onze producten is ook, dat zij op de wereldmarkt worden gebracht met een dusdanig lagen kostprijs en daardoor een zoodanige concurrentiekracht hebben, dat bijna geen enkel productieland in staat is om, wat den productieprijs betreft, met ons te concurreren. Dus zoowel uit hoofde van onze statistische positie, en de onmisbaarheid onzer producten op de wereldmarkt en ook van den lagen kostprijs, geloof ik dat onze producten ook zonder contingentieeringsmaatregelen een afzet blijven vinden op de wereldmarkt. Ik ontken niet, dat de contingentieeringsmaatregelen een tendenz van verruiming van den afzet kunnen bewerkstelligen, maar dat die contingentieeringsmaatregelen noodzakelijk zijn voor den wereldafzet van onze producten moet ik blijven ontkennen, uit hoofde van de factoren die ik zoo juist heb genoemd.

Om te resumeeren, geloof ik dus, dat het niet noodig is te trachten, den afzet te behouden door contingentieeringsmaatregelen en ik blijf van meening, dat de contingentieeringsmaatregelen, zooals zij tot dusverre zijn uitgevoerd en uitgewerkt hebben, ten nadeele komen van het armoedige Indië en in vele opzichten ten voordeele van de Nederlandsche industrie.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Het streven van den Volksraad en van de Indische pers is er de laatste jaren wel zeer duidelijk op gericht geweest, Nederland te doordringen van het feit, dat Indië zeer in nood verkeert; om dus niet alleen de Nederlandsche Regeering, maar ook het Nederlandsche volk wakker te maken voor het heel erge feit van de volksverarming en de volksellende in Nederlandsch-Indië. Aan het wakker maken van het Nederlandsche volk en het wijzen van de Nederlandsche Regeering op deze ellende en dezen nood, daaraan doe ik mee, Mijnheer de Voorzitter, zoowel in het openbaar als niet in het openbaar. Maar nu zou ik er toch op willen wijzen, dat verschillende geachte medeleden evenals verschillende Indische dagblad-redacteuren met hun actie juist een averechtsch resultaat bereiken en dat zit in het volgende:

Men volstaat er niet mede, de nooden van Indië duidelijk naar voren te brengen, maar zegt: wij, menschen in Indië, moeten honger lijden voor het handhaven van de hooge loonen en den hoogen levensstandaard van de Nederlandsche arbeiders. Dit feit is het, Mijnheer de Voorzitter, dat mij reeds langen tijd met groote bezorgheid vervult. Het is eenvoudig niet waar, dat er in Nederland hooge loonen worden verdiend in het vrije bedrijf, gelijk de heer Weyer naar mijn meening reeds zeer duidelijk heeft uiteengezet. Als het waar is — en het is waar — dat in Indië een groot deel van de arbeidende bevolking aan de grens van het bestaansminimum leeft, dan geldt hetzelfde voor Nederland. Ook in Nederland is een groot deel van de arbeidende bevolking aan de grens gekomen van de loonen, die het bestaansminimum waarborgen en daarom is het zoo fataal, dat de Indische en de Nederlandsche arbeidende bevolking elkander zouden gaan bestoken in plaats van samen te werken. De Nederlandsche arbeider moet, als hij het beroep, door ons op hem gedaan, hoort, het als een hoon gevoelen dat hem wordt gezegd, dat terwille van zijn hooge loonen de Indische koeliebevolking armoede lijdt, een hoon, dien men den Nederlandschen arbeidenden stand zoowel collectief als individueel aandoet.

De Nederlandsche arbeidersbevolking heeft in deze tijden 470 000 ingeschreven werklozen aan den dijk zien zetten en de individuele arbeider, voorzoover hij werkt, lijdt ook dikwijls armoede. Weliswaar is de positie van den Nederlandschen arbeider, in geldloon uitgedrukt, oneindig veel gunstiger dan die van den arbeider hier met zijn 3, 4 of 5 centen daags, maar men moet niet uit het oog verliezen, dat geld niet anders dan een symbool is van wat men aan

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Roep.)

goederen kan kopen, en als wij constateeren, wat de Nederlandsche arbeider voor het geld dat hij als loon ontvangt, aan goederen kopen kan, dan is hij er niet veel beter aan toe, op zijn sociaal niveau, dan de Indische koelie.

(De heer Ratu Langie: Hebt U wel eens in den kampong gezworven?)

Ik weet heel goed wat ik zeg en handhaaf hetgeen ik zoeven heb gezegd.

(De heer De Hoog: Vergeet U niet, dat de werklooze arbeider in Nederland nog steeds zijn onderstand heeft en die in Indië niet!)

(De heer Sosrohadikoesoemo: De Nederlandsche werklooze heeft zelfs een radio!)

Ik zou den heer Sosrohadikoesoemo willen aanraden, een onderzoek in te stellen naar hetgeen ik zoeven gezegd heb. Het is nog geen jaar geleden dat ik een en ander zelf gezien heb.

Ik kom thans tot de maatregelen, die ons in concreto zijn voorgesteld. Hoe is de situatie? Wij hebben, wat de contingentieeringsmaatregelen betreft, *a* gehad, maar ook *b*, *c*, *d*, *e* en *f*; gaan we nu de letter *g*, waar we nu aan toe zijn, er tusschen uittrekken, dan valt het heele contingentieeringszetsel in pastei. Ik geloof niet, dat dit juist is. Wij kunnen beter dit geheele vraagstuk, dat immers één complex vormt, in beschouwing nemen om straks, bij een eventuele nieuwe verlenging daarvan, te zeggen: we doen het niet meer. Maar het is niet juist om nu incidenteel te zeggen: wij werken aan deze contingentieering niet mee. Ik sluit mij ten deze aan bij de heeren Welyks en Van Helsdingen, die zeggen, dat deze motie nauwelijks beschouwd kan worden als een steun aan den heer Hart bij zijn werkzaamheden in Nederland. De heer Soetardjo en andere leden meenen, dat deze motie wel degelijk een steun voor den heer Hart is, maar ik vraag mij af of Oost en West elkaar in deze zaken wel goed verstaan.

Ik zou verder willen gaan en den plaatsvervanger van den heer Hart willen vragen, wat hij ervan denkt.

(De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Ik zal er niet op antwoorden!)

Dat is jammer; nu ontgaat mij die illusie in eersten termijn al. Ik zou den voorstellers in overweging willen geven, een punt 5 aan de overwegingen toe te voegen, luidende:

„Overwegende, dat de heer Hart nog wel wat steun kan gebruiken bij zijn onderhandelingen met den Minister van Koloniën”.

(De heer Ratu Langie: Zult U dan voorstemmen?)

Ik zal dan voorstemmen, wanneer de voorstellers de motie in punt 2 van de verzoeken aan de Regeering duidelijk zouden doen uitkomen, dat men niet voornemens is, tegen de voorliggende contingentieering te stemmen; wanneer het dus niet de bedoeling is, reeds thans de contingentieering stop te zetten. Ik kan dus alleen met de motie medegaan, wanneer het principe van de contingentieering in zijn geheel in beschouwing wordt genomen, iets, waarop ook de heer De Hoog heeft aangedrongen.

Ik behoef wel niet meer te zeggen, dat ik vóór de voorliggende ontwerpen zal stemmen en de motie slechts dan kan steunen, wanneer met name in punt 2 helderheid wordt gebracht.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan na alles wat hier vanmorgen gezegd is, kort zijn. Ik zal vóór de onderwerpen 130 en 131 van de Regeering stemmen, omdat ik, zooals ook de heer De Hoog het heeft uitgedrukt, niet wil vooruitloopen op de terugkomst van den heer Hart en de wellicht door hem behaalde resultaten, en alvorens ik een duidelijk en concreet overzicht heb gekregen van de gevolgen van de verschillende contingentieerings- en licentieeringsmaatregelen voor deze samenleving en daarnaast

duidelijk, concreet, en overzichtelijk gesteld is de steun, dien Nederland in verschillende vormen aan Indië heeft gegeven. Want mijn geacht medelid, de heer Thamrin, kan met de hem eigen welbespraaktheid nu dien steun wel ontkennen, dien Nederland heeft gegeven, doch ik ben ervan overtuigd, dat de heer Thamrin zelf ook op die opinie zal moeten terugkomen, indien hij een duidelijk beeld heeft gekregen van wat inderdaad door Nederland voor Indië op velerlei wijzen is gedaan. Maar ik wil op dat beeld, op dat overzicht niet vooruitloopen. Ik zeg, dat ik aan de ontwerpen van de Regeering mijn stem zal geven, doch mij uiteraard voorbehoud om nadat wij dat overzicht hebben gekregen deze aangelegenheid opnieuw te bezien.

(De heer De Hoog: Dan staan wij geheel vrij.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ten aanzien van een van de laatste redevoeringen van den heer Colijn, den Minister President, die aanleiding is geweest tot dit breede debat en waarvan van verschillende zijden en in verschillende toonaarden is gezegd, dat zij toch in elk geval de strekking had als zou Zijn Excellentie niet bereid zijn tot steun aan Indië, willen verklaren, dat ik reeds bij het lezen van die rede in de pers, dien indruk niet heb gekregen.

(De heer Kerstens: U bedoelt dus de telegrammen daaromtrent.)

Ik zeg dus niet: wacht eerst eens af de Tweede Kamerstukken ten deze, wacht eerst eens af het nauwkeurig relaas van de rede van den Minister-president, doch ik verklaar van mijn kant, dat ik reeds bij het lezen van de rede van den Minister-President in het zeer uitvoerige, zeer uitgebreide telegram, den indruk niet heb gekregen, dat Zijn Excellentie positief afwijzend staat tegenover elken steun aan Indië. Dat Zijn Excellentie niet heeft gezegd: kom hier jongelui, wij hebben in Nederland geld genoeg en als je daarvan wat kunt gebruiken, ben ik bereid met te geven spreekt nog al vanzelf en dat de Minister op vele wijzen zich zeer voorzichtig heeft uitgedrukt is van een man als Zijn Excellentie niet anders te verwachten.

(De heer Van Helsdingen: De bereidheid heeft hij uitdrukkelijk uitgesproken, alleen het kunnen betwijfelde hij.)

Ik zou hieraan het volgende willen toevoegen — de heer De Hoog wees mij daareven entre nous op —, dat in elk geval de Minister-President ook in diezelfde rede nadrukkelijk heeft gezegd, dat indien er ergens op eenigerlei wijze voedselschaarste zou zijn in Nederlandsch-Indië, de Indische Regeering plein pouvoir heeft in die voedselschaarste te voorzien.

(De heer Ratu Langie: Allicht.)

De heer Soetardjo: Zou de heer Roep denken, dat dit niet zou gebeuren?)

Ik hoor te dezen aanzien interessante interrupties. Ik zeg niet of die zou denken, dat het niet dan wel zou geschieden, maar ik heb hier hedenochtend gehoord — ook de heer Thamrin heeft het woord gebruikt — dat in verschillende deelen van Ned-Indië hongersnood zou heerschen.

(De heer Ratu Langie: Inderdaad.)

Dat zegt de heer Ratu Langie. Ik weet niet, of hij daarvoor positieve bewijzen heeft.

(De heer Ratu Langie: Leest U dan het rapport van den resident van Cheribon.)

Dat weet ik niet. Maar ik heb in elk geval willen vaststellen, dat in eerste instantie de verantwoordelijke bewindsman, de Minister van Koloniën, uitdrukkelijk heeft verklaard, dat de Indische Regeering plein pouvoir heeft in elke voedselschaarste te voorzien.

(De heer Thamrin: Nog altijd ten laste van Indië.)

Het verwijt ten deze aan de Nederlandsche Regeering gericht en daar gaat het heele debat heden morgen om, acht ik echter in dit verband minder op zijn plaats.

(De heer Thamrin: Wij hebben meerderen steun van anderen noodig.)

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Roep.)

(De heer De Hoog: Dat zal persé komen ten aanzien van de voedselvoorziening.)

Nu kom ik tot bespreking van de motie, ten opzichte waarvan ik eigenlijk aanleiding heb gevonden het woord te voeren, aangezien die motie straks niet zal worden besproken. Ik zou daarvan dan willen zeggen, dat ik de overwegingen van de motie met instemming heb gelezen. De eerste overweging spreekt van den economischen nood van de bevolking en verwijst dan naar een recent verdrag van den resident van Cheribon en nog andere aanwijzingen ten deze. Ik zou van mijn kant daaraan nog willen toevoegen, dat die nood van de bevolking ook wel degelijk geldt voor de lagere Europeesche lagen van de Indische gemeenschap.

(De heer Ratu Langie: Die behooren toch tot de bevolking.)

(De heer Soetardjo: Dat heb ik al gezegd.)

De heer Soetardjo heeft het al gezegd, zegt hij zo nadrukkelijk. Ik geloof niet, dat hij mij echter daarbij het recht zal betwisten ook mijnerzijds hier nog eens een kleine nadere toelichting op te geven.

(De heer Soetardjo: Als het de beteekenis heeft van een verwijt, dat het niet nadrukkelijk is vastgesteld, verwerp ik het).

Ik wist niet, dat de heer Soetardjo zoo fijngevoelig was, te vermoeden, dat in mijn rede eenig verwijt aan zijn adres naar voren zou zijn gebracht.

Wanneer ik thans een enkel woord wil zeggen over den nood der bevolking, is het dit, dat ook voor het lagere deel der Europeesche bevolking de economische nood wel zeer zwaar te dragen valt. Ik wil het niet bij de enkele mededeeling van dit feit, dat ieder bekend is, laten, maar wil haar met het volgende staaltje illustreren.

Dezer dagen had ik een onderhoud met een lid van het comité voor schoolvoeding in Bandoeng en daarbij werd mij medegedeeld, dat in Bandoeng — en dat zal in andere groote en misschien ook wel in kleine Indische steden het geval zijn — 's morgens honderden porties schoolvoeding aan Europeesche kinderen worden gegeven. Als deze kinderen op school komen, hebben zij nog geen voedsel genoten en de portie schoolvoeding, die zij dan krijgen, is het enige voedsel, dat zij dien dag nuttigen. Het komt voor, zoo vertelde een schoolhoofd mij, dat de kinderen flauw vallen, als de etenswagen het schoolerf binnenrijdt.

Ik geloof, dat dit wel een sterk staaltje is van den nood, die ook in de lagere lagen van de Europeesche bevolking hier te lande heerscht.

Heb ik dus gezegd, dat de vier overwegingen van de motie mijn instemming hebben, de verzoeken hebben mijn onverdeelde sympathie niet.

Ik kom dan allereerst tot verzoek 1, dat ik eigenlijk veel te slap en te vaag vind. Ik zal dat even toelichten.

Het eerste verzoek luidt:

„1. er bij het Opperbestuur met klem op aan te dringen, dat de economische samenwerking tusschen Indië en Nederland gebaseerd worde op den rechtvaardigen grondslag, dat de bevolking zoowel in Indië als in Nederland ieder een redelijk deel drage van den druk der voortschrijdende economische depressie”.

Maar wat is in dit verband „een redelijk deel”?

(De heer Ratu Langie: U moet niet theoretisch worden.)

Ik ben niet theoretisch, ik stel mij op het standpunt, dat de motie door de Indische Regeering, het Opperbestuur en de Kamers in Nederland naar de letter zal worden gelezen.

(De heer Ratu Langie: Dan zal men precies weten, wat men er naar de letter uit moet lezen.)

Ik wist niet, dat de heer Ratu Langie het zoo scherp voor de motie zou opnemen, al vermoedde ik het wel. Vermoedelijk zal men in Nederland zeggen: dit geschiedt reeds, het redelijk deel van de economische depressie wordt in Nederlandelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

land reeds gedragen en geducht gevoeld; de heer Kerstens wees reeds met een enkel woord op de verschillende vormen, waarin de gevolgen van de economische depressie in Nederland worden gedragen. Ik heb in mijn aantekeningen hier dan ook staan, dat men in Nederland direct zal opmerken — ook de heer Soetardjo wees hierop reeds, — dat inderdaad in allerlei vakken nog betrekkelijk hoge loonen worden uitgekeerd, maar dat het er direct op aankomt, wat men vóór die hoge loonen kan koopen. Indien men een vergelijking trekt met België en zegt, dat men in België voor minder geld of voor hetzelfde bedrag meer kan koopen, kan dit alleen beteekenen, dat de waarde, de koopkracht van het geld daar hooger is dan in Nederland; op zich zelf beteekenen de bedragen niets.

(De heer Soetardjo: Ik heb naast de hoogere loonen de hoogere levensmiddelenprijzen gesteld, het is een vicieuse cirkel.)

Maar als dat zoo is — ik kom er aanstonds nog op terug — moet men in verzoek 2 ook niet spreken van „ten bate van Nederlandsche en buitenlandsche industrieën”. Wij moeten er hier dus niet nadrukkelijk op wijzen, dat de contingentieeringsmaatregelen het gevolg zijn van de handhaving van de hoge loonen in Nederland.

(De heer Ratu Langie: Waar is dat gezegd?)

Dat is zoo juist in verschillende redevoeringen naar voren gebracht. Ik constateer intusschen nogmaals de animo en de liefde van den heer Ratu Langie voor deze motie.

(De heer Ratu Langie: Ik ben toch zeker mede-onderteekenaar.)

Hoe het ook zij, ik vind, dat de conclusie onder 1 van de motie (stuk 6) nl. „dat de bevolking zoowel in Indië als in Nederland ieder een redelijk deel drage enz.” zeer vaag. Men zal in Nederland onmiddellijk zeggen: Wij dragen ook ons redelijk deel. Ik denk, dat de wensch der voorstellers duidelijker tot uiting zou komen bij de volgende redactie onder 1:

„er bij het Opperbestuur met klem op aan te dringen, dat de economische samenwerking tusschen Indië en Nederland gebaseerd worde op den rechtvaardigen grondslag, dat de sterkere den zwakkere steunt en niet omgekeerd.”

Wij hebben dan niet met redelijkheid noch met hooge of lage loonen te maken, maar brengen tot uitdrukking, dat in elk geval al moge de economische toestand in Nederland slecht zijn, hij altijd toch nog veel beter is dan in Ned.-Indië en dat wanneer het gaat om de economische samenwerking, Nederland de sterkere en Indië de zwakkere is. Dat zullen de voorstellers trouwens bedoeld hebben.

(De heer Ratu Langie: U hebt het goed begrepen, maar denkt U, dat men het in Nederland ook zal vatten?)

Ik dank den heer Ratu Langie voor zijn compliment, maar ik weet niet of hij een juiste taxatie heeft van het Nederlandsche inzicht in Indische zaken.

Ik kom thans aan het tweede punt der conclusie, dat aldus begint: „in afwachting van een definitieve regeling terzake enz.” Terzake van wat, Mijnheer de Voorzitter?

(De heer Ratu Langie: Terzake van punt 1.)

Punt 1 is de vaagheid zelve, dat wensch ik juist duidelijker. Op het oogenblik zou ik niet weten, regelingen terzake „van wat” zouden moeten worden vastgesteld. Bovendien is het nooit wenschelijk een regeling definitief vast te stellen. Dat zou veel te bindend zijn. Ik geloof, dat bij alle economische schommelingen in dezen tijd wij inderdaad regelingen moeten hebben die niet al te definitief zijn, dat zij enigszins elastisch moeten zijn en op elk oogenblik moeten kunnen worden gewijzigd.

Ik geloof verder, dat de slotwoorden van conclusie 2, nl. „ten bate van Nederlandsche en buitenlandsche industrieën” afbreuk doen aan de waarde dezer conclusie. Indien de

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. **130**) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. **131**).

(Roep.)

heer Ratu Langie mij zou vragen hoe die tweede conclusie wel zou moeten luiden, zou ik eenvoudig zeggen, dat zij aldus moest luiden:

„2. in afwachting van regelingen terzake niet verder te gaan met het treffen van nieuwe maatregelen van contingentieering en licentieering, welke immers tot onvermijdelijk gevolg hebben een verhooging van de levenskosten in Indië”.

Dat is op zichzelf onaanvechtbaar; zelfs mijn geacht medelid, de heer Weyer, heeft dat bekend gesteld.

(De heer Van Helsdingen: En als het de bescherming van de Indische industrie betreft?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet al te veel beslag op den tijd willen leggen in dit late uur. Ik heb o.m. de volgende aantekening gesteld, nl. dat de heer Van Helsdingen zich verzet tegen het standpunt, dat geen nieuwe maatregelen van contingentieering zouden mogen worden genomen.

(De heer Van Helsdingen: In bepaalde omstandigheden!)

Juist, maar dat is allemaal in deze motie opgenomen en vervat, want er staat:

„In afwachting van nadere regelingen terzake niet verder te gaan met het treffen van nieuwe maatregelen van contingentieering en licentieering”.

Dat wil dus niet zeggen dat, wanneer straks op de een of andere wijze met een buitenlandsche mogendheid voor Indië een gunstige regeling wordt getroffen, elke nieuwe contingentieering zal worden uitgesloten. Dit zal t.z.t. dienen te worden gewikt en gewogen. Maar deze motie — en nu ben ik weer bij de voorstanders van deze motie — sluit in het geheel niet in, dat elke nieuwe contingentieering zal worden uitgesloten. Het hangt er maar van af, wat er er tegenover zal staan en dat ligt volkomen in de bewoordingen van punt 2.

(De heer Van Helsdingen: Een contingentieering ten behoeve van de Indische industrie behoeft in het geheel niet te strekken ten bate van Nederland. Dat hangt er in het geheel niet mee samen: het betreft hier een zuiver Indische aangelegenheid!)

De heer Ratu Langie: Dat is niet aan de orde geweest; het gaat hier om de verhouding Nederland-Indië.)

Dat bestrijd ik heelemaal niet; de heer Ratu Langie wijst er bij interruptie reeds op, dat hierover thans niet gesproken wordt; het staat buiten het debat. Het gaat inderdaad om de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië.

(De heer Van Helsdingen: Het punt sub 3:

„dat iedere contingentieerings- en licentieeringsmaatregel noodwendig prijsstijging tengevolge heeft, in elk geval een normale, de conjunctuur volgende prijsdaling tegenhoudt”

laat geen uitzondering toe!)

(De Voorzitter.)

Ik kan thans de opmerking van den heer Van Helsdingen tot mijn spijt niet beantwoorden, omdat ik niet weet, waarop deze slaat, maar ik beloof hem, dat ik het nog eens rustig zal nalezen. Met het oog op het vergevorderde uur, Mijnheer de Voorzitter, wil ik mij tot deze opmerkingen beperken.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn betreffende deze onderwerpen van de zijde van het College beëindigd.

Thans zal worden gepauzeerd, in de eerste plaats om den Regeeringsgemachtigde gelegenheid te geven, zich met de Regeering in verbinding te stellen, teneinde na te gaan of het mogelijk is, den termijn, gesteld voor de behandeling van de ordonnantie, die vandaag afloopt, nog met één dag te verlengen, ofschoon de van kracht zijnde verordeningen morgen eindigen. Mocht de verdere behandeling kunnen worden uitgesteld, dan zal de Regeeringsgemachtigde morgenochtend om 9 uur antwoorden. Is verlenging van den termijn niet mogelijk, dan zal de Regeeringsgemachtigde na een half uur pauze antwoorden, in de eerste plaats uitsluitend op de opmerkingen omtrent de ontwerpen zelf. Vervolgens zal dan de tweede termijn van de zijde van het College plaats hebben, waarbij ik den leden verzoek, zich te bepalen tot de twee ontwerpen. Na afhandeling daarvan zal dan worden voortgegaan met de behandeling van de motie, stuk 6, in de eerste plaats met de opmerkingen, die de Regeering naar aanleiding daarvan wenscht te maken, terwijl vervolgens, wijl voor de behandeling der motie geen tweede termijn zal worden gehouden, de eerste onderteekenaar van de motie het woord zal krijgen.

Ik voorzie echter, dat de behandeling van de motie heden niet zal kunnen worden beëindigd en dat dus heden in geen geval het op den rooster van werkzaamheden aangekondigde commissie-onderzoek zal kunnen worden afgedaan; ik verzoek den leden dus, er rekening mede te houden, dat in elk geval morgenochtend om 9 uur zal worden vergaderd.

De vergadering wordt te 12.34 uur n.m. geschorst en te 12.54 uur n.m. hervat.

De Voorzitter: Ik kan mededeelen, dat van de Regeering bericht is ontvangen, dat inderdaad, ofschoon het zeer moeilijk is, de termijn voor de behandeling van deze ontwerp-ordonnanties met één dag kan worden verlengd, zoodat de verdere afhandeling morgen kan plaats hebben en ook het regeeringsantwoord morgen zal worden gegeven om 9 uur.

Op het rooster van vandaag stond nog commissie-onderzoek ten aanzien van twee onderwerpen, waarvan één nl. Ond. **136**, groote haast heeft. Ik verzoek den leden daarom, thans in de commissies bijeen te komen ter bespreking alleen van onderwerp **136**, de ontwerp-ordonnantie sanitair aardewerk.

De vergadering wordt te 12.56 uur n.m. gesloten.

21ste VERGADERING — DINSDAG 17 MAART 1936.

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

21ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 17 Maart 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131). — Motie-Soetardjo e.s. betr. steun van Nederland aan Ned.-Indië en stopzetten contingentieeringsmaatregelen (Ond. 130, st. 6). — Aanhouding motie-Soetardjo (Ond. 130, st. 7) betr. ongewenstheid verdere lastenverzwaring en verdere bezuiniging op landsdiensten.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnanties:

- a. tot tijdelijke regeling van den invoer van katoenen dekens (Ond. 130);
- b. tot tijdelijke regeling van den invoer van badhanddoeken (Ond. 131).

Het woord is aan de Regeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Van Mook**, Regeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met op te merken, dat de omvang, die het debat nopens de twee ingediende ontwerp-ordonnanties heeft verkregen, de Regeering in meer dan één opzicht heeft verrast. Wanneer men bedenkt dat in een college, dat, U inbegrepen, 16 leden telt, 13 sprekers aan het woord geweest zijn, behoeft over den omvang van het debat niet veel meer te worden gezegd.

Voorzover het verschijnsel door eenige geachte leden, met name den heer Soetardjo, verklaard is als een reactie op persberichten nopens het antwoord van den Minister van Koloniën op de algemeene debatten over de Indische begroting, moet de Regeering zich op het standpunt blijven stellen, dat Zij zich in een discussie daaromtrent en zeker op dit oogenblik en bij gelegenheid van de behandeling van deze ontwerpen, niet mengen kan, nog daargelaten, dat omtrent de strekking van het ministerieele antwoord van de zijde der geachte leden zelf verschillende indrukken en interpretaties zijn gegeven.

Staat, naar het oordeel der Regeering, het vraagstuk van de *financieele verhouding* tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië buiten rechtstreeksch verband met de materie, die thans aan de orde is, natuurlijk is daarmee niet gezegd, dat het vraagstuk niet een onderdeel vormt van de verhouding tusschen beide deelen van het Koninkrijk. Maar wèl, dat het ligt buiten het strikte terrein van de wederzijdsche economische belangenbehartiging, waarop de onderhavige contingentieeringsvoorstellen thuishooren.

Om dit nog even in het kort te adstrueeren zou ik dit willen zeggen. Wanneer men die wederzijdsche economische belangenbehartiging kort wil omschrijven, komt ze hierop

(**Van Mook, Regeringsgemachtigde**).

neer, dat men tracht over en weer elkanders export te verbeteren of te verdedigen en dat men bij maatregelen van economische politiek, die men uit anderen hoofde treft, over en weer tracht elkanders belangen zooveel mogelijk te ontzien. Met deze begripsomschrijving, die natuurlijk summier en misschien niet geheel volledig is, meen ik wel te hebben aangetoond, dat de kwestie van de Indische begroting daarbuiten valt.

Ik zal er mij van moeten onthouden in te gaan op de beschouwingen, die aan dit punt zijn gewijd, en meen ook goed te doen op het oogenblik reeds mede te deelen, dat mijn aanwijzing tot Regeringsgemachtigde voor deze beide ontwerp-ordonnanties zeker niet insluit, dat ik nu ook gemachtigd zou zijn, met betrekking tot een onderwerp als de motie stuk 7 namens de Regeering te spreken.

Een tweede reden, waarom dit uitvoerig debat niet zonder meer kon worden verwacht, is gelegen in de omstandigheid, dat nog kortelings en zeker ook toen niet voor de eerste maal vrij uitvoerig over de contingentieeringspolitiek is gediscussieerd ter gelegenheid van de behandeling der Invoerordonnantie voor manufacturen 1936, en dat toen van de zijde van de meerderheid van den Volksraad het standpunt is ingenomen, dat men het resultaat van de thans in Nederland gevoerde besprekingen en de overlegging van het toegezegde overzicht van de contingentieeringsmaatregelen wilde afwachten, alvorens men er toe zou overgaan zijn standpunt over die en dergelijke maatregelen opnieuw te bepalen.

De thans voorgebrachte ontwerpen nu hebben betrekking op maatregelen, die in het geheel een betrekkelijk ondergeschikte plaats innemen en die tijdens bedoeld debat reeds verscheidene maanden in werking waren. Ook uit dien hoofde kon niet worden verwacht, dat de discussies thans zulk een uitgebreidheid zouden krijgen.

Verscheidene van de geachte leden hebben de uitvoerigheid van hun betoog en de onderteekening van de ingediende motie stuk 6 gemotiveerd als een ondersteuning voor den Directeur van Economische Zaken bij zijn besprekingen in Nederland. Andere geachte leden hebben daartegenover aangevoerd, dat de heer Hart bij aanneming van de motie wel eens zou kunnen uitroepen: „bewaar mij voor mijn vrienden!”

Het lijkt mij niet mogelijk, daarop zeer diep in te gaan, maar ik zal, al was het slechts om het geachte lid, den heer Kerstens een genoeg te doen, er aanstonds toch nog iets van zeggen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is reeds meermalen, zowel in deze, als in de groote zaal gezegd, dat de economische samenwerking tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië niet het karakter draagt van een verdrag, dat partijen na een zekere periode van loven en bieden afsluiten, maar berust op verhoudingen, die zich voortdurend ontwikkelen. Dit behoeft zeker niet te verhinderen, dat men zoo nu en dan een balans trekt; het overleg, het overwegen van hetgeen wenschelijk en mogelijk is, wordt echter telkens weer en voortdurend voortgezet.

Het spreekt vanzelf, dat daarbij de omstandigheden, waarin beide deelen van den Staat verkeerden, voortdurend in het oog gehouden worden en dat aan die omstandigheden grooten, ja beslissenden invloed op den gang van zaken toekomt. Het geachte College kan zich verzekerd houden, dat zowel de groote moeilijkheden, waarin Nederlandsch-Indië en met name Java en Madoera nog steeds verkeert, als het oordeel en de wenschen van den Volksraad in dit verband steeds zoo concreet, zoo reëel en zoo duidelijk mogelijk zijn en worden gesteld en onderkend.

Nu is aanleiding gevonden om in dit reeds jaren in gang zijnde proces van overleg, van onderzoek en van maatregelen over en weer een fase in te schakelen van directe besprekingen door den Directeur van Economische Zaken met het Opperbestuur en met andere autoriteiten en belang-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde).

hebbenden in Nederland. Het spreekt alweer vanzelf, dat genoemde Directeur daarbij beschikt over de meest uitgebreide en meest recente gegevens nopens den economischen toestand in deze gewesten. Tevens is, vooral door de debatten en verklaringen ter gelegenheid van de behandeling der Invoerordonnantie manufakturade 1936 voldoende duidelijk, welke ordonswijze de Volksraad in meerderheid en minderheid ten aanzien van deze materie huldigt.

Tusschen de behandeling van die ordonnantie op 17 t/m 19 Februari, gevolgd door het vertrek van Mr. Hart op 22 Februari en den dag van heden ligt nog geen maand en ook in die periode is, dank zij onze zoozeer versnelde en veelevoudigde communicatiemiddelen met Nederland, het contact met de levende werkelijkheid hier geen oogenblik verloren gegaan. De Regeering moet zich in die omstandigheden toch wel afvragen, welke aanleiding kon bestaan om nu opnieuw, bij de behandeling van een tweetal contingentieerings-ordonnanties, waarvan de ondergeschikte beteekenis door vrijwel alle leden van dit College is onderkend, niet alleen het principieele debat op groote schaal te heropenen, maar zelfs daarbij conclusies te trekken en te formuleeren, die het verleden maand in den Volksraad in pleno ingenomen standpunt niet in alle deelen dekken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb reeds gezegd, dat en waarom het vraagstuk van de financieele verhouding tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië hierbij rechtstreeks althans niet betrokken is te achten. Ik voeg daaraan toe, dat aan den Volksraad een overzicht van de contingentieeringspolitiek en haar werking is toegezegd, dat zoo spoedig mogelijk na den terugkeer van Mr. Hart, dus binnen zeer afzienbaren tijd, zal worden overgelegd. Alsdan zal een basis voor ruime en grondige gedachtenwisseling aanwezig zijn, die thans ontbreekt en die ik ook niet op zoo korten termijn verschaffen kan.

Het bezwaar nu van de thans gevolgde methode zie ik vooral in twee richtingen.

In de eerste plaats schuilt in een discussie als die van gisteren en vandaag het gevaar — en dat is volstrekt geen denkbeeldig gevaar — van voorstellingen en oordeelvellingen, die door het ontbreken van zulk een basis eenzijdig zijn en tot de zoo noodzakelijke verheldering van het vraagstuk der economische samenwerking weinig kunnen bijdragen. De Regeering kan Zich, doordrongen als Zij zelf is van de nooden en behoeften van dit land, zeer goed indenken, dat de leden van dit College zich gedrongen gevoelen daarvan getuigenis af te leggen. Maar Zij meent toch ook daartegenover te mogen stellen, dat een zoo summiere schriftelijke voorbereiding en een zoo beperkte tijdruimte voor de openbare behandeling onvoldoende gelegenheid geeft en laat om dat alles terug te brengen tot de proporties, die daaraan in het kader van het geheel toekomen.

Dat kader is al menigmaal getrokken; op dit oogenblik bestaat echter de bijzondere toestand, dat een enkele verwijzing naar vroegere mededeelingen, in verband met de recente ontwikkeling, onvoldoende zou zijn, terwijl voor een nieuwe schets de gelegenheid wel in de zeer naaste toekomst daar zal zijn, doch op dit moment nog niet is aangebroken.

Het tweede bezwaar, dat misschien grooter is te achten, ligt in de mogelijkheid, dat door de gehouden redevoeringen en gevraagde uitspraken het standpunt van den Volksraad als geheel misschien minder duidelijk zou worden. Er zou toch op zichzelf reeds een onmiskenbare tegenstelling liggen tusschen de strekking der motie stuk 6 om, in afwachting van zekere opklaringen, den status quo te handhaven en het door den eersten voorsteller aangekondigde voornemen van hem en zijn fractie, om dien status quo door verwerping van de voorliggende ontwerpen te wijzigen.

Men begripe mij goed, Mijnheer de Voorzitter! Ik verwijt den geachten leden, die dat standpunt innemen, geen tegenspraak met zichzelf. Het geachte lid, de heer Soetardjo o.a. heeft uitvoerig zijn motieven toegelicht, al acht de Regeer-

ring die motieven niet juist. Ik constateer alleen, dat het samengaan van de motie en het afstemmen van de ontwerpordonnanties, zooals terecht door den heer Verboom is opgemerkt, de verhoudingen zeker niet ophelderen zal en de helderheid, die voor een bevredigende ontwikkeling van de economische samenwerking noodzakelijk is, zeker niet zal bevorderen.

Mijnheer de Voorzitter! Na deze uiteenzetting over het algemeen inzicht der Regeering nopens de gevolgde procedure, waarmede het geachte lid, de heer Kerstens waarschijnlijk wel tevreden wil zijn, behoeft niet uitdrukkelijk te worden vermeld, dat de Regeering het standpunt waardeert van die leden, die, zij het in afwachting en onder voorbehoud van de dingen die komen zullen — ik noem de heeren Sosrohadikoesomo, De Hoog, Kan, Weyer, Verboom, Van Helsdingen, Kerstens en Roep — verklaard hebben hun stem aan deze ontwerpen te willen geven of niet te willen onthouden.

In aansluiting bij dat standpunt en bij de betoogen, door die leden gevoerd tegen sommige oordeelen die door andere geachte leden, met name de heeren Soetardjo, Soangkoepou, Prawoto, Ratu Langie en Thamrin, over aard en strekking der contingentieeringspolitiek in het raam der economische samenwerking zijn geveld, meent de Regeering zich thans van een breede principieele uiteenzetting te moeten onthouden. Zij moet daartoe in hoofdzaak verwijzen naar vroegere verklaringen; zooals ik reeds zeide, zou ik thans slechts in herhalingen vervallen of onvoldoende recht kunnen doen aan de jongste ontwikkeling van zaken en in ieder geval te kort moeten zijn in vergelijking met het principieele belang der materie.

Toch meen ik enkele punten niet geheel onweersproken te moeten laten.

Mijnheer de Voorzitter! Bij alle maatregelen van dezen aard staat der Regeering de ernst van den toestand ten volle voor oogen. Ik meen, dat ik dat niet uitvoerig behoeft toe te lichten. Het spreekt wel vanzelf, dat in een tijd als deze die moeilijkheden nimmer uit de gedachten zijn en ook nimmer zullen nalaten, haar invloed uit te oefenen op de gedragslijn der Regeering.

Wanneer wij die zaak bezien in verband met de contingentieering, dan zou ik erop willen wijzen, dat in tegenstelling met hetgeen het geachte lid, de heer Prawoto zeide, niet in den laatsten tijd meer en meer eerste levensbehoeften onder de contingentieeringen worden betrokken, maar integendeel, men heeft het bij de manufacturenregeling en nu bij de regeling betreffende de badhanddoeken kunnen opmerken, juist de behoefte van de economische benedenlaag der maatschappij steeds zorgvuldig en zooveel mogelijk worden ontzien.

Mijnheer de Voorzitter! Dat gebeurt door uitsplitsing van lagere groepen van goederen in een bepaald raam; dat gebeurt door verlichting van druk van de contingentieering, zooals nu pas heeft plaats gehad ten aanzien van de grondstoffen voor de batikindustrie, dat gebeurt door een prijsbehefing, waardoor men stijgingen binnen de geringste mogelijke afmetingen houdt en voorkomt en zelfs dalingen volgt in die groepen van goederen, die niet in een speciale landencontingenteering zijn betrokken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet hier even een zijsprong maken, omdat het geachte lid, de heer Prawoto eenige vragen heeft gesteld omtrent dien steun aan de batikindustrie. Hoewel zij eigenlijk bij dit debat niet thuishooren, meen ik toch goed te doen daar heel in het kort op te antwoorden. Bij het verlichten van den druk der contingentieering in de batikindustrie heeft in de eerste plaats het belang van die industrie op den voorgrond gestaan. De maatregelen, die daarvoor zijn ontworpen en die thans nog voor een belangrijk gedeelte in uitvoering zijn, hadden dus ten doel om zooveel mogelijk te bewerkstelligen, dat de prijs-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde).

verlagingen, die van de maatregelen het gevolg waren, ten goede zouden komen aan de batikkers in de eerste plaats. Dat brengt met zich mede, dat zooveel mogelijk gestreefd moest worden naar het voorkomen van onmiddellijke dalingen van den prijs van de kains, den sarongprijs, daar anders het voordeel voor de batikkers illusoir zou blijven. Daarmede houdt verband de methode van regeling, waarbij wel en op zoo ruim mogelijke schaal in verband met de prijsverlagingen vergoeding zal worden verleend aan de houders van de grondstoffen. Zelfs wordt overwogen de houders van grondstoffen in een zeker stadium van bewerking vergoeding te geven.

(De heer Prawoto: Voor de cambrics, niet voor de greys!)

Daar kom ik op terug. maar tevens a priori geen vergoeding te verleen voor voorraden batiks in den handel, omdat dan onmiddellijk aanleiding tot prijsverlaging zou bestaan.

Daarmede houdt ook verband het feit, dat op het oogenblik de grey-prijs is gehandhaafd — de grey-prijs, die de benedengrens van den sarongprijs bepaalt —; dat ten aanzien daarvan eerst tot maatregelen in een later stadium zal kunnen worden overgegaan. Wij hebben alle mogelijke factoren nauwkeurig overwogen, maar bij alles heeft voorop gezeten om zooveel mogelijk te zorgen, dat de batikindustrie, die in de eerste plaats verlichting van druk behoefde, zooveel mogelijk van deze regeling zal kunnen profiteren. En ik moet er daarbij even op wijzen en voor waarschuwen, dat dergelijke regelingen nu eenmaal nooit zijn in te voeren zonder een zekere tijdelijke verwarring, dikwijls ook op misverstand berustende verwarring, maar dat men wel, wanneer de regelingen goed overdacht zijn, mag verwachten, dat een dergelijk tijdelijk verlies van evenwicht zich binnen betrekkelijk korten tijd herstelt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu weder op de meer algemeene beschouwingen terug.

Het is bepaald onjuist — en dat is reeds vele malen van de zijde der Regeering gezegd — om de contingenteringen, waarover het hier gaat, enkel te zien als een bevoordeeling van de Nederlandsche industrie. De heer Weyer merkte terecht op, dat men ze niet mag losmaken uit het raam van het geheel en dat men ze in het raam van dat geheel moet zien. Ik zeide reeds, dat de economische samenwerking zich toespitst op het bevorderen van den wederzijdschen export en in dat kader moet men deze zaken in de eerste plaats bezien. Er zijn nog andere kanten aan, waar ik aanstonds aan toe kom.

De heer Ratu Langie zag zeer duidelijk, wat Indië doet, maar niet wat van den anderen kant gedaan wordt. Hij sprak zelfs van een zekere geheimzinnigheid, waarachter hij misschien iets, misschien zelfs niets vermoedt. Om hier even — zonder dat ik, zooals reeds gezegd, kom tot een uiteenzetting, die beter later aan de hand van meerdere gegevens kan worden verstrekt — de moeilijkheid aan te toonen, waar men op stuit bij het opmaken van dergelijke belansen, moet de aandacht worden gevestigd op het verschil in positie in dit opzicht tussehen Indië en Nederland. Nederland's export naar Indië is in den loop van de latere crisisjaren door anderen export verdrongen. Hier lag dus, als men exportbevordering voor oogen had, de remedie voor de hand en was de omvang van die remedie gemakkelijk af te teekenen. Omgekeerd is dit nu niet het geval geweest; de export van Indië naar Nederland is niet alleen niet door andere landen verdrongen, maar heeft een relatief steeds grooter beteekenis gekregen. Er is in den Volksraad vroeger reeds gewezen op de cijfers, die aantoonen dat, terwijl in 1930 de invoer uit Nederland naar Indië en de invoer in Nederland uit Indië naar de waarde ongeveer gelijk stonden, in 1935 Indië uit Nederland slechts 1/3 van de waarde betrok die van Indië naar Nederland werd vervoerd. Voor de verzorging van den Indischen export door Nederland lag de methode heelemaal niet zoo

eenvoudig voor de hand. Men moet intusschen niet de mogelijkheden van verbetering van den export van Indië naar Nederland onbelangrijk achten. Er zijn voorbeelden, die het tegendeel bewijzen. B.v. — men heeft hier toevallig te doen met vrijwel allemaal bevolkingsproducten — veekoeken, copra en palmolie, waarin met succes een sterk toenemenden export naar Nederland is bereikt. Maar de ruimte voor een dergelijke directe exportvermeerdering was en is niet groot. Om die te krijgen moeten er heel andere dingen gebeuren dan om eenige ruimte voor den Nederlandschen export in Indië te verkrijgen.

(De heer Thamrin: Komt het niet, doordat Nederland in Indië vervangbare stoffen invoert en omgekeerd niet?)

De omvang van die stoffen is zeer gering. Nederland voert naar verhouding zeer veel Indische producten in, in verhouding tot zijn export naar Indië en zijn koopkracht, en men kan niet zoo maar den in den loop van vele jaren gegroeiden toestand op korten termijn veranderen. Een typisch voorbeeld is het volgende. De heer Soetardjo citeerde uit een artikel in De Locomotief met betrekking tot den suikerinvoer in Nederland uit Cuba. Wie de cijfers bekijkt, kan zien, dat die invoer geschiedt tegen prijzen, die voor Java zeker niet loonend zouden zijn en dat dus een eenvoudige vervanging van den invoer door Javasuiker voor Java geen betekenissen zou hebben.

(De heer Ratu Langie: Waarom contingentteert men het in Nederland dan niet?)

Wat heeft men daaraan, wanneer de prijzen te laag zijn?

(De heer Ratu Langie: De prijzen kunnen opgevoerd worden.)

Het geachte lid, de heer Ratu Langie, moet niet vergeten, dat de bedoelde suiker gebruikt wordt door exportindustrieën en dat opvoering van de suikerprijzen dus alleen deze exportindustrieën ten gronde zou richten.

Ik haal dit voorbeeld aan, dat ook bij vroegere gelegenheden reeds genoemd is en ook bij die vroegere gelegenheden is gewezen op de veel grootere hindernissen, die in den weg staan aan het scheppen van nieuwe uitvoermogelijkheden dan aan het herstellen van exportmogelijkheden, die tot voor kort nog bestonden.

Dat men dus in Nederland de hulp aan Indië in belangrijke mate gezocht heeft in hulp bij onderhandelingen met het buitenland, spreekt vanzelf. Nu is bij dergelijke onderhandelingen altijd de moeilijkheid, dat men in de eerste plaats in den regel de resultaten niet zoo precies kan afwegen als bij een invoer in eigen land, omdat niet zelden de onderhandelingen tot strekking hebben het voorkomen van een dreigende exportvermindering en omdat niet zelden de resultaten van dergelijke onderhandelingen om begrijpelijke redenen niet ten volle gepubliceerd kunnen worden.

Zoo is het ook met de concessies, die van Nederlandsche zijde ten bate van Indië bij dergelijke onderhandelingen worden gedaan, ook zij kunnen niet altijd aan de openbaarheid worden prijsgegeven, en, voorzover zij publiek gemaakt zijn, is in den regel op den duur eerst uit te maken, welke beteekenis zij voor Indië hebben.

Ik behoef in dit opzicht ook niet te herhalen, wat door den Directeur van Economische Zaken al vele malen is medegegeeld, ik behoef geen nieuwe opsomming te geven, maar mag toch opmerken, dat waar het geachte lid, de heer Thamrin gezegd heeft, dat Nederland hieraan niets ten koste gelegd heeft, deze opmerking ten eenenmale onjuist moet worden geacht. Als men alleen maar bedenkt, dat bij de clearing met Duitschland, waarbij dus de invoer met uitvoer betaald wordt en invoer en uitvoer dus in evenwicht moeten zijn, een belangrijk gedeelte van de vorderingen van Duitschland, voortvloeiende uit den invoer in Nederland, wordt aangewend ten behoeve van den export van Indië naar Duitschland, is deze

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde).

bewering reeds ten volle tegengesproken. Het beteekent dus niet, dat Nederland rechtstreeks iets betaalt, maar wel, dat van een deel van den uitvoer van Nederland naar Duitschland afstand wordt gedaan ten bate van Nederland uit Indië.

(De heer **Thamrin**: Maar Nederland heeft die Duitse goederen toch nodig? Anders zou Nederland ze toch van elders moeten betrekken?)

Maar Nederland heeft zijn uitvoer naar Duitschland sterker zien achteruitgaan dan Indië en daarvan offert Nederland nu nog een deel op. Ik heb gezegd, dat ik hierop niet te diep zal ingaan, ik kan slechts enkele voorbeelden noemen. In het kort komt het hierop neer, dat de afweging van hetgeen Nederland beschikbaar gesteld heeft ten behoeve van Indië belangrijk moeilijker is dan de afweging van hetgeen Indië voor Nederland gedaan heeft, omdat dit zich niet uit in rechtstreeksche exporten, in rechtstreeksche quota van Indië's invoeren in Nederland, maar in allerlei verhoudingen, die ten deele niet zoo duidelijk in cijfers zijn weer te geven, ten deele niet altijd zijn te publiceeren. Intusschen bedoel ik hier niets anders dan op enkele punten met eenige voorbeelden de gegeven voorstellingen te bestrijden en ik meen, dat de meer principiële en algemeene beschouwing van deze zaak beter tot een lateren datum kan worden uitgesteld.

Ik mag alleen nog opmerken, dat bij deze onderhandelingen — deze onderhandelingen zelf behooren natuurlijk tot de normale taak van het Opperbestuur, maar het gaat erom wat door Nederland beschikbaar gesteld wordt om den Indischen export te bevorderen — alle producten van Ned.-Indië, ook de bevolkingsproducten, regelmatig de aandacht hebben. Ik behoef daarop niet in den breede terug te komen; het is gebeurd voor krossok, copra en andere producten.

Nog één opmerking, waarbij het geachte lid zich misschien versproken heeft. Het geachte lid, de heer Soetardjo, heeft gesproken van contingentteering in Indië ten behoeve van het buitenland om den Nederlandschen export te bevorderen. Dat is, bij mijn weten, nooit gebeurd. Als hier een contingentteering werd aangewend ten behoeve van het buitenland, was het altijd uitsluitend ter bevordering van den Indischen export.

(De heer **Ratu Langie**: Maar is er dan niets dat, in ruil hiervoor, b.v. van Indië naar Nederland gaat? Ik geloof, dat de heer Soetardjo dat bedoelt.)

Neen; dat is er niet.

Mijnheer de Voorzitter! De gevolgen van de contingentteering worden hier in Indië zeker duidelijk onderkend en met zorg gadeslagen. Wanneer de heer Soangkoepou zegt, dat het de economische politiek van de Regeering is om de goederen duurder te maken, hoop ik, dat hij dit niet meent, maar indien hij dit wel meent, wil ik hem erop wijzen, dat die contingentteering geen doel op zichzelf is, maar dat daar altijd andere zaken tegenover staan.

(De heer **Soangkoepou**: Dus de Regeering neemt contingentteeringsmaatregelen zonder doel?)

Evenals de heer Weyer zal de Regeering verheugd zijn, wanneer dergelijke maatregelen voor de export niet langer noodig zijn en Zij zal die maatregelen zeker niet langer laten voortbestaan dan noodig is.

Ik zal ook niet diep ingaan op het betoog van den heer Thamrin, die eigenlijk in alle maatregelen van de economische politiek der Regeering uitsluitend maatregelen ziet, hetzij dan ten bate van Nederland, hetzij van de Europeesche ondernemersgroep hier te lande.

(De heer **Kan**: Als blind geslagen!)

Nog onlangs heeft het geachte lid, als hij de stukken heeft gevolgd, bij de behandeling van het suikervraagstuk kunnen zien, welk groot deel van de exportwaarde van de suiker ten goede komt aan de bevolking; direct de helft en indirect nog eens de helft, zooals de toestand nu is, nu er nagenoeg geen winst wordt gemaakt. Wanneer men de bevordering van een

dergelijke productie alleen kan zien als een bevordering van een speciaal ondernemersbelang, geloof ik, dat men zeer ver bezijden de economische werkelijkheid staat.

Ik moet daarnaast nog even opmerken, dat het geachte lid, de heer Thamrin, ook het loonvraagstuk even ter sprake heeft gebracht, dat, zooals ook uit de suikerdebatten bleek, de volle aandacht der Regeering heeft. Er kan echter een tijd zijn van kiezen tusschen meer of minder loon, er kan ook een tijd zijn — en die tijd ligt nauwelijks achter ons en misschien zijn wij bezig, dien tijd eenigszins te overwinnen — van het kiezen tusschen geen loon en een zeer matig loon.

(De heer **Kerstens**: Het is wel niet geheel juist, maar enfin.)

Dan zou ik gaarne van den heer Kerstens vernemen, of hij het niet met mij eens is dat, wanneer een bedrijf sluit, er geen loon is, en wanneer het met lage loonen werkt, er dan toch in ieder geval nog loon wordt uitgekeerd.

Mijnheer de Voorzitter! Ook ten opzichte van de opmerkingen over de instandhouding van het distributie-apparaat kan ik alleen maar verwijzen naar hetgeen vroeger is gezegd. Het is zeker niet de bedoeling om een zeer bepaald onderdeel van het distributie-apparaat in stand te houden. Men heeft altijd voor oogen gehouden het geheele distributie-apparaat, zooals het in Indië bestond en wanneer zich daarbij gevallen hebben voorgedaan, waarbij het doel geheel is bereikt, wordt alles in het werk gesteld om daarin verbetering te brengen; ook het geval Atjeh zal eerstdaars worden onderzocht.

(De heer **Thamrin**: Wat bedoelt U met het geval Atjeh?)

Het geval, waarop de heer Soetardjo heeft gedoeld in een citaat in zijn rede.

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog een punt, dat van vele zijden ter sprake is gebracht. Er is gezegd, dat de contingentteeringen den loonstandaard in Nederland hooghouden en dat dit zelfs min of meer het doel daarvan zou zijn. Mijnheer de Voorzitter! Dat dit onjuist is, is van andere zijde — ik noem het geachte lid, den heer Kerstens —, wel zeer overtuigend aangetoond. Nog overtuigender kan het worden, wanneer men even bedenkt dat de export van Nederland naar Indië, die een waarde heeft van eenige tientallen millioenen, maar een zeer klein gedeelte vormt van den export van Nederland in het algemeen en nog een veel kleiner gedeelte vormt van de geheele waarde van de industriële productie in Nederland. Daarbij zijn allerlei vergelijkingen gemaakt tusschen loonen, levenskosten en dergelijke meer in Nederland. Ik zal mij daar liever niet in mengen, omdat men bij dergelijke vergelijkingen altijd over belangrijk meer gegevens moet beschikken dan over een staatje in de krant. Wanneer ik alleen even de geachte leden in herinnering breng, dat men den kostprijs van bepaalde producten zeker niet uitsluitend kan beoordeelen naar een loonstandaard, maar dat daarop rationalisatie en andere methoden van bedrijfs-efficiency, ook bij hoogen loonstandaard, een zeer grooten invloed kunnen hebben, moet dit al duidelijk zijn.

Vast staat in elk geval, dat ook in Nederland de toestand zeer moeilijk is en wanneer men bedragen van loonen vergelijkt, moet men natuurlijk, zooals gezegd is, ook de levenskosten zelf daarbij in oogenschouw nemen. Dan mag men ook niet vergeten, dat er in Nederland op het oogenblik 500 000 werklozen zijn, die daar niet die opname in de landelijke samenleving kunnen vinden, die een belangrijk gedeelte van de werklozen in Indië in de desa wel kan vinden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben hiermede aan het einde van het algemeen gedeelte gekomen. Ik heb mij moeten beperken, omdat, zooals ik al zeide, het op het oogenblik de tijd niet is voor een diepgaand overzicht. Wij verkeren in zekeren zin in een overgangstoestand, die aanleiding geeft om een vollediger uiteenzetting ten deze uit te stellen.

Wanneer ik nu nog even terugkom op de ontwerpen zelf, en hetgeen daaromtrent ook nog, door enkele leden althans is

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde).

gezegd, dan kom ik in de eerste plaats op de vrij algemeene erkenning, die o.a. tot uitdrukking is gekomen van de zijde van de geachte leden, de heeren Soetardjo, De Hoog en Van Helsdingen, dat deze twee contingentteeringen geen bijzondere beteekenis hebben voor de massa der bevolking, ook niet zoo automatisch — als het geachte lid, de heer Kan het heeft voorgesteld — in indirecten zin. Want men kan zich toch voorstellen, dat iemand, die een handdoek moet koopen, niet onmiddellijk zijn jongen in loon afslaat, doch b.v. een ander importartikel niet koopt, of den inkoop daarvan uitstelt.

De heer Soangkoepen heeft gemeend, de contingentteering van badhanddoeken speciaal te kunnen veroordeelen door te wijzen op het prijsverschil, dat tusschen twee categorieën, die naar uiterlijk, afmeting en gewicht ongeveer dezelfde zouden zijn, bestaat, n.l. tusschen de Nederlandsche badhanddoeken van f 5.50 en de Japansche van f 2.90. Nu doet zich het merkwaardige verschijnsel voor, dat beide soorten hier op het oogenblik te koop zijn, terwijl de eene f 5.50 en de andere f 2.90 kost. Ik ben er anders dan het geachte lid van overtuigd, dat er meer verschil tusschen beide soorten bestaat dan alleen dat in den prijs en dat een bepaald gedeelte van het publiek de voorkeur geeft aan badhanddoeken van f 5.50 boven die van f 2.90.

Met betrekking tot een andere opmerking van het geachte lid moet ik nog zeggen, dat de oogst- en de Poeasatijd misschien niet zulk een sterken rechtstreekschen invloed hebben op den afzet van dit soort goederen, maar indirect beteekent die periode toch een opleving van aankoop en consumptie, die wel degelijk invloed uitoefent.

De heer Van Helsdingen wees op een misverstand, dat inderdaad door de bewoordingen van het Gedelegeerdenverslag was gewekt. Hij vroeg, hoe de Regeering aan het inzicht in de Nederlandsche kostprijzen komt en of de Regeering niet van meening is, dat men moet zeggen: een zoo-veelste deel zullen we betalen en dat men dan op dien voet richtprijzen moet vaststellen, waarvoor de goederen moeten worden aangevoerd. Indien het geachte lid er zich rekenschap van zou geven, wat een gedetailleerd kostprijsonderzoek beteekent, vooral ten aanzien van de textiel-industrie, die in één fabriek dikwijls zeer verschillende producten vervaardigt, zal hij beseffen, dat daarmede op de schouders der Regeering en speciaal op die van de moederlandsche Regeering een arbeid zou worden gelegd, die buiten evenredigheid zou staan tot de te bereiken resultaten. Men zou immers de berekening elk oogenblik moeten herhalen om te zien of ze nog opging. De Indische organisatie voor het toepassen van deze contingentteeringen gaat uit van een ander systeem, n.l. dat bij de meeste goederen, waarvoor een internationale markt bestaat en gezien de onderlinge concurrentie tusschen de fabrieken in Nederland zelf, met voldoende zekerheid een algemeen prijsbeeld kan worden verkregen en met voldoende zekerheid kan worden vastgesteld, of het prijspeil winstgevend is, niet winstgevend is of zelfs eenigermate verlieslatend. Men kan aan de hand van de markt, de ontwikkeling van de industrie en de elders geldende prijzen een vrij duidelijk overzicht verkrijgen. Dat overzicht wordt dan gecontroleerd door gegevens van verschillende deskundige zijden, die natuurlijk ten deele berusten op een directe kennis van zaken, ten deele op een algemeen marktinzicht. Ik kan de bronnen daarvan niet uitdrukkelijk opsommen, het gaat bij dergelijke gegevens dikwijls om vertrouwelijke mededeelingen, maar ik kan het geachte lid verzekeren, dat de Regeering zich een zelfstandig oordeel over de prijsvorming kan vormen door toetsing van de algemeene marktgegevens en van de bijzondere gegevens, die Zij van verschillende zijden verkrijgt.

Het systeem van het geachte lid zou verder hierop neerkomen, dat men in plaats van de toepassing van een eenvoudige contingentteering, waarbij men ervoor zorgt — wat inderdaad op verschillende wijzen gebeurt —, dat de prijs van de gecontingen-

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

teerde goederen niet een zeer winstgevende prijs wordt, doch zoo blijft, dat de kosten net worden gedekt en soms dat niet eens, zij het, dat men de industrieën in elk geval in staat stelt, voort te werken dus een systeem stelt, waarbij eigenlijk een export-premie zou moeten worden toegekend.

Want wanneer men de prijzen zou vaststellen op een peil, dat belangrijk lager ligt dan de productiekosten, zou dit beteekenen, dat de goederen hier niet zouden worden ingevoerd, tenzij er een exportpremie voor betaald wordt.

(De heer Van Helsdingen: Door Nederland!)

Inderdaad, door Nederland.

Nu wil ik erop wijzen, dat ook in dit opzicht een opportunistische politiek wordt gevoerd, die, zooals ik zoeven ook reeds zeide, dergelijke ingewikkelde en telkens herhaalde onderzoekingen overbodig maakt, hetgeen moge blijken uit het feit, dat een bedrag beschikbaar is gesteld tot verlichting van den druk ten gevolge van de contingentteering van cambries en greys. Dit bedrag zou men in zeker opzicht — al wordt het niet in dien vorm uitgekeerd — een export-premie kunnen noemen.

Wanneer daartoe bijzondere redenen aanwezig zijn, dat blijkt uit de recente ontwikkeling, is men inderdaad bereid steun te verlenen, zij het in een vorm, die misschien niet precies met een exportpremie overeenkomt.

Overigens is het departement gaarne bereid, het geachte lid een meer technische uiteenzetting te geven van de prijsbewaking; er komen te vele speciale punten bij te pas om nu een dieper gaande uiteenzetting daarvan te kunnen geven. Ik kan intusschen ook nog wel verklaren, dat van goederen — en daarmede beantwoord ik meteen de opmerking, dat contingentteeringen en licentieeringen persé een prijsopdrijvende of prijsoptrekkende invloed moeten hebben — die voor een bepaald land gecontingenteerd of gelicentieerd zijn, de prijzen voortdurend nauwgezet worden bewaakt in verband met de prijzen, waarvoor de goederen hier het land binnenkomen en dat alle maatregelen worden genomen, om ervoor te zorgen, dat de binnenlandsche prijzen die invoerprijzen voortdurend volgen.

De andere geachte leden, die het woord hebben gevoerd, heb ik in den loop van deze bespreking eigenlijk reeds beantwoord. Misschien komen straks een aantal punten bij de behandeling van de motie ter sprake, ik meen echter, dat het in Uw bedoeling ligt, Mijnheer de Voorzitter, de motie afzonderlijk in bespreking te brengen, zoodat ik met de bespreking daarvan kan wachten, tot zij aan de orde is.

De Voorzitter: Inderdaad.

De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Tot slot zou ik het volgende willen opmerken.

Indien in de debatten van gisteren iets indruk op mij heeft gemaakt, is het, wat de heer Kan in de rede van den heer Soetardjo een eri de coeur noemde, de algemeene toon, die van alle zijden gehoord werd, van een ernstig besef van de groote moeilijkheden van Indië en van het verzoek tot Nederland om die moeilijkheden en de consequenties daarvan duidelijk te willen zien.

Van de Regeering, die dagelijks voor deze moeilijkheden staat, die dagelijks voorzieningen moet treffen om de grootste bezwaren te ondervangen, die telkens stuit op obstakels, vooral bij den internationalen handel, die dikwijls even onredelijk zijn als het prikkeldraad in Caïro, kan men niet anders verwachten dan dat Zij de ernst van de zaak onderkent en bij haar economische politiek ten volle in rekening brengt. Zoo verkeert ook Nederland in zeer groote moeilijkheden. Ik heb zoeven reeds gezegd, dat de Nederlandsche export misschien meer en in belangrijker mate is achteruitgegaan dan de Indische, ik heb gewezen op de groote en in den laatsten tijd weder toenemende werkloosheid. Ik mag nog wijzen op

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Voorzitter, Soetardjo.)

de ligging van Nederland in een deel van de wereld, waar ook niet alles even eenvoudig is.

Nu zal het niet behoeven te verwonderen, wanneer in twee betrekkelijk ver van elkaar gelegen en geheel anders gearde landen over en weer, juist in een tijd van groote moeilijkheden, wel eens een onderschatting plaats heeft van de bezwaren, ten aanzien van bepaalde tegenslagen, die de ander ondervindt. Die onderschatting bestaat in verschillende kringen zeker; in Indië ten aanzien van Nederland en in Nederland ten aanzien van Indië. Zij bestaat zeker niet bij den Minister van Koloniën, die Indië van oudsher kent en ook uitingen beoordeelen kan, al zijn het geen rechtstreeksche uitingen, zooals ze in den Volksraad en het College van Gedegeerden worden vertolkt. Maar dat neemt niet weg, dat het vinden van den juisten, harmonischen en meest geschikten vorm van samenwerking moeilijkheden oplevert en in een tijd — zooals in de debatten van gisteren ook is onderkend en zooals men allerwegen kan opmerken —, dat men inderdaad in zijn waardeering van elkaars bezwaren nader tot elkaar komt, zou ik het geachte college in overweging willen geven, niet incidenteel tot beslissingen te komen, die den tot dusver gevolgden gang van zaken zouden verbreken, maar wel om in het vertrouwen, dat de voorspellingen van het geachte lid, den heer Soetardjo, die waars gebaseerd op het prikkeldraad in Caïro in zooverre juist zullen kunnen zijn, dat de heer Hart — of Indië — niet achter het prikkeldraad zal blijven zitten, om in vertrouwen daarop de beide ontwerpen als onderdeel van wat reeds gebeurd is en reeds als geheel is tot stand gebracht, te aanvaarden.

De Voorzitter: Thans kan worden overgegaan tot de behandeling der ontwerpen in tweeden termijn.

Ik verzoek daarbij den leden, zich zooveel mogelijk tot de ontwerpen op zichzelf te beperken; na de behandeling daarvan zal dan worden voortgegaan met de behandeling van de motie, waarbij ik den Regeeringsgemachtigde gelegenheid zal geven, daarover het woord te voeren en vervolgens aan den eersten ondertekenaar van de motie het woord zal verleen.

In afwijking van den gebruikelijken gang van zaken heb ik gisteren de motie stuk 6 tegelijk met de ontwerpen in eersten termijn laten bespreken, zonder daarbij dus in acht te nemen den gewoonlijk bij de behandeling van moties toegepaste korten termijn van vijf minuten. Ik acht het echter niet noodig, heden opnieuw van den gebruikelijken gang van zaken af te wijken; vandaar mijn verzoek aan de leden, zich in tweeden termijn tot de bespreking der ontwerpen op zich zelf te beperken.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Gevolg gevende aan Uw beroep, ons in tweeden termijn te beperken, zal ik inderdaad de besprekingen van deze onderwerpen in tweeden termijn zeer kort maken. Ik geloof dat verschillende geachte medeleden, met name de heeren Ratu Langie en Thamrin mij dit zeer gemakkelijk hebben gemaakt. Deze beide geachte medeleden toch hebben de bezwaren, die zijn aangevoerd door mijn medeleden, grootendeels opgevangen, zoodat ik mij kan beperken tot een paar punten, waarop ik straks nog terug zal komen.

De vraag omtrent de urgentie van het betrekken van het vraagstuk van economische samenwerking en den financieelen steun van Nederland aan Indië in de besprekingen van deze twee onderwerpen, heb ik in eersten termijn uitvoerig uiteengezet en ik geloof, dat ik niet in herhaling behoef te treden en kan volstaan met te verwijzen naar hetgeen ik daaromtrent in eersten termijn heb gezegd.

Ik ga thans dus over tot de beantwoording van enkele geachte medeleden, die in eersten termijn bezwaren hebben geopperd tegen hetgeen ik heb gezegd.

Allereerst zou ik dan een misverstand uit den weg willen

(Soetardjo.)

ruimen, dat scheen te zijn ontstaan uit hetgeen de heer Roep heeft gezegd aan het adres van den heer Ratu Langie. De heer Roep heeft er telkens op gezinspeeld, hoe de heer Ratu Langie zich geïnteresseerd heeft voor de motie. De heer Roep heeft er zich over vermaakt, dat zooveel interesse te onderkennen viel van de zijde van den heer Ratu Langie ten deze, hetgeen tot gevolg zou kunnen hebben, dat andere medeleden den indruk zouden kunnen krijgen, dat de ingediende moties toegeschreven moeten worden aan den heer Ratu Langie. Om ten te ruimen, als zou de heer Ratu Langie — Mijnheer de Voorzitter, U vergeve mij deze qualificatie — de „kwade pier” zijn, zou ik even willen vertellen, hoe deze moties in werkelijkheid tot stand zijn gekomen. Mijn geachte medeleden herinneren zich dat de stoot, die is gegeven tot deze actie is uitgegaan van mij. Ik heb in de vergadering van de vorige week gevraagd om de behandeling van deze twee onderwerpen langs den gewonen weg te doen geschieden. Daarop hebben de ondertekenaars van de motie bij mij thuis een bijeenkomst belegd ter bespreking van de verschillende punten en ter bepaling van ons standpunt. De motie is tot stand gekomen door een bijdrage van alle leden, die haar hebben mede-ondertekend. Wij hebben het geachte lid, den heer Ratu Langie, omdat hij geacht wordt als dengene, die het best de Nederlandsche taal beheerscht, gevraagd om voor de redactie van de motie zorg te dragen. Zoo is de zaak in zijn werk gegaan.

(De heer Ratu Langie: Die redactie is later door U grondig gewijzigd.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat hiermede het misverstand uit den weg is geruimd, dat die motie zou kunnen worden toegeschreven aan den heer Ratu Langie.

De Voorzitter: Ik geloof, dat U onnoodig aandacht geeft aan een opmerking, die de heer Roep in het geheel niet van zoo vergaande strekking wenscht te doen zijn. Wij weten allen wel, hoe moties tot stand plagen te komen.

(De heer Verboom: De heer Roep was trouwens even enthousiast over de motie als de heer Ratu Langie.)

De heer Soetardjo: Het enthousiasme van den heer Roep dat hij gisteren heeft getoond, heeft echter wel aanleiding gegeven tot een misverstand als door mij werd bedoeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal dan van dit punt afstappen en wil overgaan tot het tweede punt. De heer Roep heeft dan verder met voldoening geconstateerd, dat in geval van nood de Regeering altijd klaar stond om de bevolking te helpen. Ik heb op dit punt ook een passage in de rede van den Minister-President aangetroffen, die aldus luidt:

„Tegen algemeenen achteruitgang kan de Regeering niets doen. Doch bij plaatselijke schaarschte kan Zij wel optreden.”

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de Overheid een hoogere taak heeft dan zich bevolken te beperken tot het geven van steun, daar waar de bevolking op het punt staat van honger om te komen. Ik geloof, dat ik, wat dit punt betreft, het thans erbij kan laten.

(De heer Weyer: Het staat toch niet in de rede.)

De heer Van Helsdingen: Het staat er in het geheel niet, U interpreteert de betrokken uitlating volkomen onjuist.)

Ik meen dat mijn interpretatie volkomen juist is, waar in de rede op den voorgrond wordt geschoven en met een zekeren ophef, is gezegd, dat de Regeering altijd klaar heeft gestaan om noodlijdenden te helpen. Ik geloof, dat wij toch een hooger dunk van de Regeering moeten hebben. Men stelle zich eens voor, dat de Regeering in zulk een geval met de handen in de schoot zou blijven zitten.

(De heer Weyer: Maar dat staat er toch niet!)

Met genoegen heb ik voldaan aan de suggestie van den heer Roep om in de redactie van de motie stuk 6 een wijziging

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Soetardjo.)

aan te brengen, waarmede de heer Roep, naar ik hoop zal zijn bevredigd.

Ik kom thans tot den heer Weyer. Gisteren verzekerde ik reeds bij interruptie dat het niet mijn bedoeling is geweest — trouwens, dat kan ook uit andere zinsneden van mijn redevoering duidelijk blijken — te zeggen, dat de bevolking in haar geheel zou zijn uitgeput door de economische maatregelen van de Regeering. Ik schreef de uitputting van de bevolking toe aan de economische depressie, aan de verzwaring van de belastingen, het samenstel van alle Regeeringsmaatregelen te zamen, die noodwendig een uitputting van de bevolking in haar geheel tengevolge hebben gehad, zoodanig, dat thans van de bevolking niet meer kan worden gevergd zwaardere lasten te dragen, bijv. in den vorm van hogere belastingen.

(De heer Weyer: Leest U er het stenografisch verslag eens op na!)

Mijnheer de Voorzitter! Waar ik gisteren voor de vuist heb gesproken, is het niet uitgesloten, dat ik mij hier of daar onvolledig heb uitgedrukt, maar ik meen, dat uit mijn geheele betoog voldoende duidelijk mijn bedoeling, zooals ik die thans heb uiteengezet, is naar voren gekomen.

In antwoord op de opmerkingen van den heer Kerstens over de loonen wil ik het volgende zeggen. Dit geachte medelid ontkent, dat de contingentieeringsmaatregelen, die als regel prijsstijging tengevolge hebben gehad, althans de natuurlijke prijsdaling hebben tegengewerkt, aan de Nederlandsche arbeiders ten goede zouden zijn gekomen en dat daardoor de loonen kunstmatig hoog zouden zijn gehouden. Maar dan wil ik door den heer Kerstens toch wel de volgende vragen zien beantwoord. Is het niet juist, dat de hogere prijzen, die een gevolg zijn van de contingentieeringsmaatregelen, worden betaald door de bevolking hier te lande? Is het niet juist, dat die contingentieeringsmaatregelen bedoeld zijn om de industrieën in Nederland een winstgevend — althans zoo min mogelijk verliesgevend bedrijf te verschaffen? Is het niet juist, dat door een winstgevend bedrijf de loonen hooger kunnen worden gebracht dan ze anders zouden zijn geweest?

(De heer Weyer: Dat is niet geheel juist.)

Laat het dan niet geheel juist zijn, niemand zal kunnen outkennen, dat men in een goed beheerd bedrijf in staat is, hogere loonen te betalen en ook van de zijde der arbeiders hogere loonen kunnen worden geëischt dan wanneer deze omstandigheden niet optraden. Overigens is het voor mij een veilig gevoel, op dit punt te kunnen samengaan met andere medeleden, onder anderen den heer Van Helsdingen, en de heer Ratu Langie heeft gewezen op een zelfde opvatting van vooraanstaande leiders van hier gevestigde dagbladen als de heeren Zentgraaff en Ritman.

Tenslotte kom ik aan het deel mijner rede in eersten termijn, dat ik gewijd heb aan de door den Minister-President in de Tweede Kamer afgelegde verklaring.

Mijn geacht medelid, de heer Van Helsdingen heeft mij telkens verweten, dat ik zou zijn afgegaan op de telegrafische persberichten terzake, terwijl ik nota bene telkens geciteerd heb uit de meer uitvoerige persverslagen van de vergaderingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; ik geloof, dat ik hierop thans dus niet verder behoef in te gaan. Ik zou alleen mijn geacht medelid, den heer Weyer, willen uitnoodigen, om, waar hij sinds eenige dagen de beschikking heeft over het volledige verslag der Tweede Kamer, tegenover de door mij uit de persverslagen getrokken citaten zijn tegen-citaten te plaatsen. Ik zeg mijn geacht medelid, den heer Ratu Langie, na: waarom hier weer zoo geheimzinnig? Ik noodig den heer Weyer dus uit om in tweeden termijn met citaten voor den dag te komen; ik behoef mijn geacht medelid niet te verzekeren, dat wij ons bewust zijn, waar de schoen wringt. Zelfs de Minister-President is niet almachtig en het is daarom, dat wij gemeend hebben, in deze vergadering te moeten naar voren brengen,

(De Hoog.)

hetgeen in eersten termijn door verschillende mijner medeleden en mij naar voren is gebracht. In de zooeven door mij genoemde bijeenkomst met mijn mede-ondertekenaren van de motie, heb ik mijn geachte mede-ondertekenaars dan ook onomwonden toegevoegd, dat wij Minister Colijn moeten steunen. Hieruit blijkt ook, dat van een verwijt aan het adres van den Minister-President geen sprake kan zijn.

Ik heb den indruk gekregen, dat wanneer men spreekt over de armoede onder de bevolking, verschillende personen meenen, dat de inheemsche leden van dezen Raad de mededeelingen terzake van den resident van Cheribon, willen gebruiken om een voorstelling van zaken te geven, als zou de toestand over geheel Indië zoo zijn. Dat is natuurlijk nimmer de bedoeling, maar ik zou er toch op willen wijzen, dat de toestand inderdaad in het algemeen precair is. Daarvoor wil ik het volgende staaltje mededeelen.

In het nummer van de Pemandangan van gisteren staat een bericht, dat in het Buitenzorgsche duizenden menschen aan voedselgebrek lijden en daarbij wordt het volgende medegedeeld.

De mannelijke ingezetenen van de desa Goenoeng Damar (Leuwiliang) plegen in den laatsten tijd, vooral tijdens de patjeklik naar de hoofdsteden af te zakken om daar werk te zoeken. Toen een dezer personen onlangs thuiskwam, stond hij voor een gesloten deur.

Mijnheer de Voorzitter! Hij forceerde de deur, doch ontdekte dat zijn vrouw en drie kinderen dood lagen. Twee kinderen gaven nog eenig teken van leven en nadat de vader deze twee nog in leven zijnde kinderen had omhelsd, heeft hij zich opgehangen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat dit staaltje van de vergaande armoede onder de inheemsche bevolking wel voldoende duidelijk is om mijn geachte medeleden, ook hen die buiten deze zaal zijn, te doen beseffen, dat het zoo niet langer kan.

En nog erger is het, dat dergelijke toestanden voorkomen onder den rook van Buitenzorg, in het welvarende regentschap Buitenzorg. Men behoeft dus niet te vragen, wat er gebeurt in streken als die van Semarang tot en met Madoera, in Noord-Pasoeroean, in Zuid-Kediri, enz. Ik geloof, dat het heusch niet overdreven is wanneer men zegt, dat de algemeene toestand meer dan erg is.

Het is dus niet overbodig, wanneer wij bij deze gelegenheid een beroep doen op de Nederlandsche Regeering en het Nederlandsche volk om toch eens over de brug te komen en ons financieel te steunen en een regeling te treffen tot betere economische samenwerking met dit land.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde eigenlijk speciaal terugkomen op hetgeen de heer Thamrin gisteren in eersten termijn gezegd heeft en op hetgeen de heer Soetardjo thans heeft gezegd. Laat ik dan eerst beginnen met den heer Thamrin. Ik wil dan hetgeen hij later gezegd heeft, eerst behandelen om dan te komen aan hetgeen hij vooraf zei.

De heer Thamrin heeft gezegd, dat al deze maatregelen voornamelijk in het voordeel zijn van den Europeeschen export en voor het in stand houden van de Europeeschen importhuizen. Ik kan tot op zekere hoogte met den heer Thamrin accoord gaan, maar vind, dat hij de zaak wat te eng bekijkt, wanneer hij deze alleen aldus ziet. Ik wil den heer Thamrin erop wijzen — ik zei het ook reeds bij interruptie —, dat de begrotingsbehandeling eigenlijk de aangewezen gelegenheid is, om deze zaken dieper te bekijken, maar ik wil den heer Thamrin toch op sommige dingen wijzen. Wil de heer Thamrin eraan denken, dat er altijd hier in Indië dingen tot stand kunnen komen, als men Europeesche voorbeelden heeft gehad? Wil de heer Thamrin er aan denken, dat het in tal van cultures de Europeesche ondernemer geweest is,

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(De Hoog.)

die gevoerd heeft tot het ontstaan van een Inlandschen ondernemersstand vrijwel op hetzelfde gebied en wil hij, wat den import betreft, eraan denken, dat hier een leerschool wordt geopend voor wat straks een Inlandsche import kan worden of in het algemeen een Indische importeursstand?

Ik wil het hierbij laten, maar wil den heer Thamrin er nog op wijzen, dat hij dus niet zoo vijandig moet staan tegenover deze twee soorten Europeesche ondernemersgroepen en beter doet, het ten deze te zoeken in de richting van een zooveel mogelijk stimuleeren van de werkzaamheid op dit gebied en aan den anderen kant moet bedenken, dat wellicht door de contingenteringen verschillende barrières worden opgeworpen ten aanzien van de ontwikkeling speciaal van den importeursstand, doch dat dit, naar wij toch hopen, van voorbijgaanden aard is.

(De heer Thamrin: Het gaat niet om een vijandig staan tegenover de ondernemersgroep, maar om het onderkennen van den juisten toestand.)

Mijnheer de Voorzitter! Geen, van de geachte medeleden heeft, meen ik, uit de rede van den heer Thamrin iets anders kunnen hooren dan een soort aanklacht, een soort van onprettige constatering van de feiten, die hij zoo pas dan beweerde objectief te hebben gesteld.

(De heer Thamrin: Daarom behoefde het niet vijandig te zijn; ik heb de feiten slechts geconstateerd.)

Ik heb daartegenover gesteld de voordeelen, de goede zijde van het vraagstuk, opdat wij niet alleen hier zien, naar mijn meening althans, de slechte zijde.

En nu het tweede punt. De heer Thamrin heeft ons voorgelouden, dat wij moesten komen tot daden en niet altijd maar de Regeering steunen. In de eerste plaats beriep hij er zich daarbij op, dat zijn fractie altijd de kwestie goed heeft gezien. Reeds bij de eerste contingenteringen waren zij er tegen en tenslotte zijn de andere partijen langzamerhand teruggekomen van hun opvatting en hun steun gaat volgens hem thans reeds in de richting van de fractie van den heer Thamrin.

Ik zou daar het volgende tegenover willen stellen. Bij de eerste contingentering stond de meening van den heer Thamrin tegenover die van ons en wanneer geen grootere en meerdere contingenteringen daarop waren gevolgd, zou nu nog moeten worden uitgemaakt, wie gelijk had, welke opvattingen de juiste waren, die van den heer Thamrin, dan wel van ons. Maar juist, omdat een reeks van contingenteringen daarop zijn gevolgd, kwam ik er toe te verklaren, dat het mij onaangenaam aandeed en dat bij mij een gevoel naar meer inzicht ten deze ontstond, dat ik van de Regeering op dit punt een toelichting wenschte, waarna wij ons standpunt zouden bepalen. En dat wij ons standpunt ten deze, dat wij lieten afhangen van verschillende omstandigheden, nog steeds handhaven is het gevolg van het feit, dat het werkelijk niet mogelijk is een eenmaal ingenomen standpunt te verlaten, tenzij werkelijk doorslaande en afdoende bewijzen van het onjuiste van het standpunt daartoe aanleiding geven. En dat is zeker niet het geval met wat zich hier thans voordoet bij deze twee ontwerp-ordonnanties, de onderwerpen 130 en 131.

(De heer Soanngkoepou: Maar toch wel bij de andere contingenteringen?)

Bij de andere wilden wij juist zeggen, nu beginnen wij er genoeg van te krijgen, geeft ons een duidelijke toelichting, hoe het eigenlijk gaat.

Dus, Mijnheer de Voorzitter! Wanneer wij op een gegeven oogenblik een verklaring afleggen, een bepaald standpunt innemen, dan kunnen wij niet later, bij dergelijke onbetekenende ontwerpen gaan zeggen: en nu gaan wij het standpunt, dat wij destijds hebben ingenomen, verlaten en zullen derhalve dergelijke ontwerpen helpen afstemmen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil even terugkomen op hetgeen de heer Soetardjo zooveel heeft gezegd. Dan wil ik in de eerste plaats bijvallen den heer Roep, die trouwens gisteren

(Kan.)

even naar mij heeft verwezen bij zijn bespreking van de passage uit de rede van den Minister-President, waar hij het had over den hongersnood. De heer Soetardjo heeft tot mijn groot leedwezen mijns inziens hier toch al een zeer vergaande en onbillijke interpretatie gegeven van hetgeen de Minister-President heeft gezegd. Er is n.l. in de schatkist een tekort, waarvan de Minister-President zegt: ik weet werkelijk niet, waar op het oogenblik de f 20 miljoen vandaan gehaald moeten worden. Doch heeft hij gezegd: wanneer er in Indië werkelijk hongersnood hier of daar heerscht, dan heeft de Indische Regeering plein pouvoir tot leniging daarvan. Zij kan daarvoor dan geld besteden, hoeveel dan ook. En dan ben ik het in het geheel niet eens met de interruptie van den heer Thamrin, dat Indië het dan moet betalen. Dan heeft de Minister-President m.i. bedoeld, dat wel degelijk Nederland bereid is dat geld onmiddellijk beschikbaar te stellen, zelfs al gaat het verre boven de bedragen, die wij op het oogenblik hier zien besteden voor de leniging van hongersnood. Zoo is de opvatting!

(De heer Soetardjo: Zoo staat het niet in de verklaring.)

Mijn antwoord hierop is: wacht eerst even — nu ben ik het met den heer Weyer eens — op de betrokken rede.

(De heer Soetardjo: De heer Weyer heeft de Handelingen.)

Doch in de tweede plaats zou ik zeggen, wanneer de heer Soetardjo verklaart, dat hij zoo vol vertrouwen is in den Minister-President, wanneer de heer Soetardjo zijn menschen toeroept: steun den Minister-President, dan wil ik den heer Soetardjo op mijn beurt toeroepen: steun den Minister-President in de door mij aangegeven opvatting, wanneer hij zegt: wanneer hier hongersnood is, zullen wel degelijk de gelden moeten worden gevonden om dien hongersnood te lenigen.

(De heer Soetardjo: Maar dat heeft hij niet gezegd.)

Men leze het in het geheele verband en dan zal ook de heer Soetardjo zien, dat dit de eenige bedoeling moet zijn. Natuurlijk, elke Regeering moet zorgen voor het lenigen van hongersnooden, maar wanneer men zich op het standpunt stelt dat, als er geen geld is, het zal moeten worden gevonden, zoo niet in Indië dan toch in Nederland, dan kan ik, als hetgeen de heer Soetardjo uit de Pemandangan mededeelde inderdaad juist is, er alleen mijn diepe betreuring over uitspreken, gelijk ook de heer Thamrin deed, dat men het daar in het Buitenzorgsche zoo ver heeft laten komen. Als ik de interruptie van den heer Thamrin goed heb weergegeven, ben ik het geheel met hem eens, dat er tijdig maatregelen hadden kunnen zijn genomen, dat het niet zoover kwam, vooral waar men weet dat de Regeering ten aanzien van hongersnood een standpunt inneemt, dat toch zeker van dat van de vurigste nationalistische pers niet afwijkt. Ik dring dan ook aan op een ernstig onderzoek naar de mededeelingen in de Pemandangan. Het zal natuurlijk deze Regeeringsgemachtigde niet zijn, die daarover mededeelingen zal kunnen doen, maar ik zou er bij de Regeering toch op willen aandringen, dat we in deze zaak zoo spoedig mogelijk eenig licht krijgen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! We hebben zowel gisteren als vandaag klachten vernomen over den hongersnood, die door de bevolking zou worden geleden. De heer Soetardjo heeft een schril beeld opgehangen van een inheemsche familie, die tengevolge van den honger verschillende van zijn familieleden heeft moeten zien heengaan. Het is mij bekend — ik heb reden om aan te nemen, dat het ook juist is —, dat de Gouverneur Generaal aan alle hoofden van gewestelijk bestuur heeft opgedragen, hem op gezette tijden persoonlijk telegrafisch in te lichten omtrent den stand van de voedselvoorziening zoodat Zijne Excellentie een overzicht krijgt over den geheelen archipel. Wanneer zich dan desniet-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Kan.)

temin nog gevallen voordoen als door den heer Soetardjo beschreven, gepubliceerd in de Pemandangan, is zulks stellig te wijten aan gebrek aan voortvarendheid van den betrokken resident voor wien het naar mijn overtuiging moeilijk zal zijn, om zich tegenover den Gouverneur Generaal te verdedigen. Er is gezegd, dat de Minister van Koloniën de Indische Regeering plein pouvoir heeft gegeven om in gevallen van hongersnood te beschikken over fondsen ad libitum. Maar het komt mij voor, dat de Indische Regeering een dergelijke volmacht niet noodig heeft. Geen enkele Gouverneur Generaal, die zich respecteert zal bevelen of toezeggingen afwachten van den Minister om in tijden van hongersnood in te grijpen.

(De heer Soetardjo: Volkomen juist!)

En ingegrepen heeft de Indische Regeering dan ook met woord en daad.

Naar aanleiding van de woorden van den heer De Hoog met betrekking tot de uitlating van den Minister, als zou deze bewindsman hebben gezegd dat, wanneer er in Indië hongersnood zou heerschen, Nederland zou bijspringen, onverschillig welk bedrag daarmee zou zijn gemoeid, zou ik toch minder simplistisch en minder goed van vertrouwen willen zijn dan de heer De Hoog.

Als hier hongersnood heerscht en Nederland bijspringt, is tot dusverre niet gebleken, dat dit uit de kas van Nederland geschiedt. Als de resident van Cheribon het vorige jaar machtiging ontving om over een bedrag van f 50 000 te beschikken, om voor dat geld padi te koopen ter voorziening in den eventueelen nood der bevolking wordt het geld voldaan uit de Indische schatkist en wanneer de Minister dat goedkeurt — wat niet noodig is — en Indië gebruikt gelden daarvoor, dan worden zij geput uit de Indische schatkist. Wanneer wij moeten gaan leenen, om de hongersnood te kunnen bestrijden, zullen wij het geld leenen onder garantie van Nederland, maar de rente zal Indië hebben te betalen.

De geachte Regeering-gemachtigde is zooeven terloops ingegaan op hetgeen ik naar voren heb gebracht, dat het minder juist is, om de redeneering te volgen, dat wanneer door een contingentteering slechts de beter gesitueerden zouden worden getroffen, op den keper beschouwd, toch de masa daaronder lijdt. De geachte Regeering-gemachtigde zeide daarbij: als men handdoeken koopt en men moet daarvoor meer betalen, behoeft men daarvoor zijn bedienden niet te ontslaan of hun loonen te verminderen, men kan dan minder artikelen koopen. De geachte Regeering-gemachtigde zal mij echter moeten toegeven, dat het hierop neerkomt, dat als een grooter deel van het budget naar Nederland of een ander land buiten Indië gaat, ten gevolge van een contingentteering, dit beteekent, dat er minder geld in de binnenlandsche circulatie komt.

(De heer Van Mook: Of geïmporteerd wordt!)

Dat komt op hetzelfde neer; ik heb het niet speciaal over de badhanddoeken, mijn opvatting terzake is bekend genoeg, ik beweer echter, dat ook al treft een contingentteering alleen de beter gesitueerden, men niet kan zeggen, dat de massa geheel vrijloopt van den invloed daarvan door het mindere geld, dat daardoor in binnenlandsche circulatie wordt gebracht; ik geloof, dat daar geen speld tusschen te steken is.

Ik heb reeds gezegd, dat contingentteeringen en licentieveringen mij volkomen begrijpelijk voorkomen en dat ook voor mij begrijpelijk zijn de hoogere doelstellingen, die de Regeering daarbij voor oogen zweven, maar dit wil weer niet zeggen, dat men zich moet laten sussen door verklaringen als zooeven door mij gememoreerd werden, als zou een contingentteering, die alleen de beter gesitueerden treft, niet van invloed zijn op den algemeenen gang van zaken. Ik blijf erbij, dat elke contingentteering en elke licentievering, welke categorie van de bevolking zij ook raken, haar invloed doet

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Voorzitter, Weyer, Van Helsdingen.)

gelden op de algemeene malaise, op het budget van ieder en dat daarvan het gevolg zal zijn, dat, ook al zouden de prijzen van de stapelproducten omhoog gaan, Indië van dat geld slechts in geringe mate zal profiteeren en dat het geld niet ten goede komt aan den algemeenen economischen toestand, die daardoor een weinig gestimuleerd zou kunnen worden, omdat wij het geld voor onze oogen naar het buitenland zien weggaan.

De Voorzitter: Ik dring nogmaals op korthed aan. Thans is aan de orde de contingentteering en niet de voedseltoestand, terwijl het ook niet de bedoeling is een zinsontleding van de rede van den Minister-President te leveren. Ieder oogenblik wordt een zin uit die rede aangehaald en worden dan voorbeelden uit de Indische praktijk aangevoerd; daarbij vergeet men echter, dat de contingentteering aan de orde is.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil dezen wenk direct opvolgen en verklaren, dat ik uitermate kort zal zijn. Ik zou eigenlijk, na de uitnemende rede van den geachten Regeering-gemachtigde, in het geheel geen aanleiding hebben, in tweeden termijn te spreken, ware het niet, dat de heer Soetardjo de uitnoodiging tot mij gericht heeft, om met citaten te komen.

Ik zal die uitnoodiging niet aannemen, niet omdat ik den strijd schroom, maar omdat ik, als ik den strijd aanbind, dien wil voeren met eigen wapens. Het lijkt mij doelloos, dit te doen door middel van citaten, al zouden het ook citaten zijn van den Minister-President. Wat ik in eersten termijn gezegd heb is, dat men uit de rede van den Minister-President geen enkel citaat mag wegnemen. Het is, zooals U zelf gezegd hebt, Mijnheer de Voorzitter; men moet de rede in haar geheel lezen. Ik heb de betreffende Handelingen helaas niet compleet, maar voorzover ik ze heb, staan ze ter beschikking van den heer Soetardjo. Ik raad hem aan, de Handelingen in haar geheel te lezen, dan zal hij stellig tot de conclusie komen, dat deze rede een gansch andere strekking had dan geconcludeerd zou kunnen worden uit hetgeen hij hieromtrent naar voren heeft gebracht. Daarop is door den heer De Hoog terecht gewezen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zal Uw raad volgen en niet terugkomen op het volkomen onvruchtbare debat over de uitlating van den Minister-President, noch op de kwestie van de voedselvoorziening, al leeft in mij wel een protest tegen de al te klakkelooze beschuldiging aan het adres van de Regeering en het Binnenlandsch Bestuur. Ik geloof, dat wij meer van de omstandigheden op de hoogte moeten zijn, alvorens de Regeering zoo klakkeloos de schuld te kunnen geven van het niet voorzien van voedselschaarste in een bepaald gebied.

(De heer Soetardjo: Die beschuldiging is niet van mij.)

Neen, ze is geuit door den heer Thamrin en gesteund door den heer Kan.

(De heer Kan: Door mij?)

Zeker, zeer beslist.

De Voorzitter: De heer Kan heeft gezegd, dat het voor den resident moeilijk zou zijn zich te verantwoorden.

(De heer Kan: Als de beschuldiging juist is!)

De heer Van Helsdingen: De heer Kan had een protest moeten uitspreken.

Ik wil thans eenige opmerkingen maken ten aanzien van hetgeen eenige medeleden naar voren hebben gebracht. In tweeden termijn heeft de heer Soetardjo zich beroepen op mijn rede ter ondersteuning van zijn bewering betreffende de loonkwestie in Holland. Ik mag den heer Soetardjo er

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Prawoto.)

wel op attent maken, dat ik hierover met de noodige reserve heb gesproken en met nadruk heb verklaard, dat wij hier over te weinig gegevens beschikken, om ons een volkomen juist beeld te kunnen vormen van de verhoudingen in Nederland.

Uit hetgeen de heer Thamrin heeft gezegd over de verhouding Indië — Nederland meen ik te kunnen concluderen, dat hij deze zaak te simplistisch ziet. Na de uitnemende wijze, waarop de geachte Regeeringsgemachtigde deze zaak heeft besproken, geloof ik mij van een nadere toelichting van mijn conclusie te mogen onthouden.

Ons geacht medelid, de heer Ratu Langie, heeft bezwaar gemaakt tegen de geheimzinnigheid, die naar zijn oordeel verspreid is over het gehele raam van economische maatregelen; hij wil meer openheid. Het zal hem echter vermoedelijk niet zijn ontgaan, dat bij de behandeling van verschillende verdragen, juist ook van economisch karakter, bij het wisselen der protocollen herhaaldelijk gebleken is, hoe van de zijde der vreemde mogendheden nadrukkelijk werd gevraagd om verschillende paragrafen van de protocollen, waarin aangelegenheden betreffende het al of niet uitwisselen van goederen ter sprake kwamen, geheim te houden, zóó geheim, dat het den Volksraad moeite heeft gekost, ten aanzien van die gegevens eenige nadere toelichting te ontvangen. Het is dus niet alleen de wensch van de Regeering, ter zake een zekere geheimzinnigheid te betrachten, maar daarbij zijn wij ook min of meer afhankelijk van de houding van de andere mogendheden.

Ik kom nu tot de beantwoording door den Regeeringsgemachtigde te mijnen opzichte. Nadat de geachte Regeeringsgemachtigde een overzicht heeft gegeven van mijn bezwaren, heeft hij gezegd, dat de door mij gestelde eisch op de Regeering wel een zeer zware taak zou leggen, welke niet evenredig zou zijn aan de te verkrijgen resultaten; de Regeering zou zich immers dan een gedetailleerd overzicht moeten trachten te verschaffen van alle elementen van den kostprijs. Ik geloof toch, dat de geachte Regeeringsgemachtigde in dit opzicht fout gaat, want het is in het geheel niet de taak van de Indische Regeering, om zich dat overzicht van de samenstellende elementen van den kostprijs te verschaffen; daar zullen de fabrikanten wel voor zorgen. Het eenige wat de Indische Regeering kan doen is, de elementen toetsen ten opzichte van de richtlijnen, die de Regeering zichzelf bij de contingententeering kan hebben gesteld.

Intusschen heeft de Regeering reeds te kennen gegeven, dat Zij een zelfstandig oordeel over de prijsverhoudingen kan verkrijgen door toetsing van de algemeene marktprijzen aan bijzondere gegevens, welke de Regeering niet kan verstrekken, omdat ze van te vertrouwelijk aard en te technisch zijn.

Ik dank de Regeering gaarne voor de toezegging, dat Zij mij ten departemente de noodige inlichtingen daaromtrent zal geven. Ik hoop van die toezegging gebruik te zullen maken. Ik wijs er alleen op, dat de Regeering erkent, dat men dus ten opzichte van sommige contingententeeringen reeds in den geest, dien ik heb aangegeven, werkzaam is geweest, doordat de Nederlandsche Regeering een vorm van uitvoerprijs — een middel dat althans in wezen gelijk is op een uitvoerprijs — heeft beschikbaar gesteld. Met het bedrag van die uitvoerprijs hebben wij uiteraard niets te maken, dat is een kwestie van Nederland. Het was mij echter alleen te doen om het feit, dat bij de bepaling van contingententeeringen niet de Indische bevolking ten volle behoefte te dragen alle kosten, die den postprijs uitmaken voor de Nederlandsche producten. Het komt mij voor, dat het voldoende is, wanneer Ned.-Indië aan dergelijke producten een markt verschaft.

De heer Prawoto: Mijnheer de Voorzitter! De beantwoording van de door mij gevoerde verdediging van de motie-Soetardjo, stuk 6, werd door den geachten Regeeringsgemachtigde betrokken in zijn rede in eersten termijn,

(Ratu Langie.)

betrekking hebbende juist niet op de motie, omdat hij daarop straks nog terug zal komen.

Mijnheer de Voorzitter! U veroorlove mij een heel kort antwoord daarop te mogen geven aan den geachten Regeeringsgemachtigde. Ten aanzien van den steun aan de batik-industrie heeft de Regeering, zoowel in de Memorie van Antwoord, als bij monde van den geachten Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken, uitdrukkelijk gestipuleerd, dat niet alleen t.a.v. cambrics, doch ook t.o.v. de greysprijzen een geringe prijsverlaging bewerkstelligd zal worden. Deze toezeggingen hebben mij heel veel genoegen gedaan, omdat het greysgoed juist behoort tot het behoefte complex van goederen, welke voor het armere deel van de bevolking noodig worden geacht, bijvoorbeeld voor grondstof van kains, lijkwaden, en voor haar kleedingstukken als baadjes, ondergoed enz. Doch volgens het recente bericht in de Locomotief worden alleen de cambricsprijzen verlaagd, met behoud van de hooge greysprijzen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in dit verband straks bij de behandeling van de motie, van den geachten Regeeringsgemachtigde gaarne willen vernemen, of mijn berichtgeving ten deze juist is, dat men nu overgaat tot het maken van kains met als kaingood beddetijk van dubbele breedte. Dit is een verschijnsel, dat wijst op een treurige voortzetting van het proces van verarming in de desa, waarbij de Regeering nooit goed kan praten, dat Zij het greysgoed heeft betrokken in de contingententeering ten bate van het luxe-goed, de cambrics.

Wanneer men bedenkt, dat het gebruik van het greysgoed hier in Indië tot in de miljoenen yards belooft, staat het tegenhouden van de prijsdaling van de greys door contingententeeringsmaatregelen gelijk aan een onnoodigen dwang tot meerdere uitgaven, loopende in de honderdduizenden guldens voor de desabevolking.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou niet spreken over het ontstaan van de motie, wanneer niet in de ontwikkeling, die de kwestie heeft genomen, voor mij op het oogblik een persoonlijk element ligt. De heer Soetardjo heeft gezegd, dat men vooral in mij niet de „kwade pier” moet zien. Doch al was het zoo, dan is het nog niets, want wanneer ik inderdaad iets wil voorbrengen, wil ik ook wel voor de kwade pier worden aangezien. Inderdaad is oorspronkelijk aan mij opgedragen de redactie van de motie op te stellen, maar zij is later door enkele van mijn geachte medeleden zoodanig gewijzigd, dat ik een oogenblik erover gedacht heb haar niet te onderteekenen.

Ik wil thans een en ander opmerken naar aanleiding van wat de Regeeringsgemachtigde te berde heeft gebracht. In eersten termijn is van verschillende zijden de kwestie van de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië tersprake gebracht. Hierop heeft de Regeeringsgemachtigde gereageerd met naar voren te brengen, dat die samenwerking niet in cijfers behoefte te worden uitgedrukt, dat men niet moet letten op de waarde dezer samenwerking in guldens. (De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Zoo heb ik mij niet uitgedrukt.)

De Regeeringsgemachtigde heeft in ieder geval gezegd, dat men die samenwerking soms niet kan becijferen; dat van die guldens trek ik dan terug. Hij heeft dus gezegd, dat wij elkaar wederzijds moeten helpen, wij moeten elkanders moeilijkheden trachten uit den weg te ruimen, en waar mogelijk moet de een voor den ander voordeelen trachten te bedingen tegenover derden, de een moet trachten in het algemeen gunstige voorwaarden te scheppen voor den ander. Een verhouding dus, die nabijkomt de verhouding van twee firmanten, zonder becijfering wat de een voor den ander doet, zal iedere handeling er op gericht moeten zijn om het gemeenschappelijk belang te behartigen. Dit veronderstelt, dat de gebiedsdeelen Nederland en Indië als staatsrechtelijke gelijk-

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Ratu Langie.)

berechtigde eenheden binnen het imperiale verband van het Koninkrijk der Nederlanden tegenover elkander kunnen staan. Ware dit zoo, dan zouden wij anders tegenover de kwestie staan. Maar het is niet zoo! De verhouding is evenwel thans zoodanig, dat in belangrijke economische aangelegenheden principieel en in de praktijk het Nederlandsche gebiedsdeel actief optreedt tegenover de passiviteit van Indië. Principieel ligt het in de staatsrechtelijke verhouding en de uitstraling daarvan in het algemeene verkeer. Nederland kan ten allen tijde Indië een bepaalde handelwijze opleggen. Practisch komt het door het verschil tusschen de Indische en de Nederlandsche productie. Grondstoffenproductie, vooral waar het bevolkingsproductie is, is nu eenmaal niet zoo economisch-agressief als de industriele productie. De heele structuur van die producties brengt het mede. De bevolkingsproductie is een versplinterde productie zonder overkappende organisatie. De wederzijdsche goodwill-associatie zooals de geachte Regeeringsgemachtigde zooveen betoogde, is dus ten eenenmale niet gebaseerd op de gelijkmatigheid van de twee betrokken gebieden. Ik wil dit element natuurlijk wel wegcijferen. Wederzijdsche goodwill moet er natuurlijk altijd zijn voor een samenwerking. Maar het geraamte van de economische samenwerking moet dan toch eerst ons duidelijk voor oogen worden gesteld. En dat geraamte is wel, ja is alleen in cijfers aan te geven.

De heer Kerstens heeft gisteren het vermoeden geuit, dat met een vrije interpretatie van Kipling, misschien hier Westen en Oosten elkander niet zullen ontmoeten.

(De heer Kerstens: Ik heb dat niet in dit verband gezegd.)

Ik zeg ook niet, dat de heer Kerstens het in dit verband gezegd heeft.

(De heer Weyer: Maar Kipling heeft het ook nooit gezegd.)

Maar het merkwaardige hiervan is ons geacht medelid ontgaan. Het merkwaardige in deze divergentie ligt in het feit, dat, als ik op de analogie mag doorgaan, dat wat de heer Kerstens noemt het Oosten op concrete cijfers aandringt, terwijl het Westen, eveneens van den heer Kerstens, zich verliest in wazige bonafide verzekeringen.

(De heer Kerstens: Words, words, words; dat is niet van Kipling, doch van Shakespeare.)

Nogmaals, bonafideisme en goodwill moet er zijn, maar een realisering van de economische consequenties is toch zeker noodig.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zooveen blijk gegeven van de praktische parlementaire scholing met vrucht te hebben doorlopen. Sprekende over het feit, dat ik op openkaart spel heb aangedrongen, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd: de heer Ratu Langie kan iets er achter vermoeden, en kan er ook niets achter vermoeden. Zoo'n uitspraak is altijd raak. Het kan eenvoudig niet missen.

Ik vermoed inderdaad niets, de tweede onderstelling is dus zoo eenvoudig omdat ik zelfs een vage aanduiding mis. Ik weet alleen, dat herhaaldelijk van Regeeringszijde is verzekerd, dat de contingenteringen er zijn ter veiligstelling van onzen export. Ons geacht medelid de heer Weyer heeft dit ten overvloede nogmaals uiteengezet.

Daarom hebben wij herhaaldelijk aangedrongen op het geven van een uiteenzetting van het kader der economische samenwerking.

(De heer Weyer: En dus ook van de arbeidsgelegenheid.)

Inderdaad, maar daarom is het niet te veroordeelen, wanneer wij om concrete cijfers vragen en dat wij precies willen weten, hoe de onderhandelingen zijn verlopen.

De heer Kerstens heeft gisteren een zienswijze ontwikkeld, die hierop neerkomt, dat men de cijfers over den loonstandaard in verschillende landen niet zoo maar tegenover elkander moet stellen, men moet zich afvragen, wat kan men voor het geld krijgen. Ik wil dit algemeen stellen en ten behoeve

(Thamrin.)

en ten gerieve van het geachte lid het aldus formuleeren: welk levensgerief kan men van een bepaald inkomen verkrijgen. Wel, ik vraag den heer Kerstens, eens uit te knobelen welk levensgerief men van loonen van f 0.10 en minder per dag kan verkrijgen.

De heer Soetardjo heeft ons een en ander medegedeeld over den economischen toestand der bevolking, zooals men die geregeld in de dagbladen gesignaleerd ziet. Het is een triest beeld, Mijnheer de Voorzitter, en als de heer Kerstens werkelijk in de kampongs en dessa's heeft rondgezworven, zooals hij gisteren op mijn interruptie heeft te kennen gegeven, dan zal hij zeker met hetzelfde vuur voor het Indische belang opkomen.

Ik heb het voorrecht gehad een paar maanden geleden met een auto dwars door Java van West naar Oost te reizen. Het aspect is overal ontmoedigend, waar men ook stopt, bij overweg of dessa, wordt men omringd door haveloos gekleede, ondervoede bedelaars van beiderlei kunne en van allerlei leeftijd en als men dat ziet, is het begrijpelijk, dat men elke tendenz, die tot een duurder worden van het leven kan leiden, wil tegengaan.

Juist, omdat de aanhangige ontwerpen, zooals door verschillende leden is opgemerkt, van zoo weinig belang zijn voor de bevolking, hebben wij de gelegenheid aangegrepen, om principieel op te komen tegen maatregelen, die de tendenz in zich hebben om het leven hier duurder te maken.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Het is wel interessant op te merken, hoe men een ongewilde tendenz kan leggen in een uitlating en kwalificaties kan gebruiken voor uitlatingen, die deze kwalificaties niet verdienen.

Ik heb namelijk een feit geconstateerd, want ik neem aan, dat hetgeen de Pemandangan schrijft, feiten zijn, die misschien niet in dien vorm, maar toch grootendeels juist zullen zijn, omdat het niet de eerste berichten van dien aard zijn, maar voortgezette berichten, die sinds twee dagen over de hongersnood verschijnen. Deze berichten over de hongersnood in het district Leuwiliang, waarover ook de heer Soetardjo sprak, hebben niet betrekking op 5 personen, maar op 2 000 menschen. Het geval van de 5 personen, waarover de heer Soetardjo sprak, was een van de meest demonstratieve uitingen van den voedselnood der bevolking. Wanneer men dus van het standpunt uitgaat, dat de berichten in zekeren omvang juist zijn, dat onder een bevolking van 2 000 zielen voedselnood heerscht en dat zulks onopgemerkt is gebleven aan het bestuur en de Regeering, is het toch misplaatst van een beschuldiging te spreken, als men met de genoemde feiten voor oogen spreekt van een ernstige aanklacht tegen de paraatheid van de Regeering ten aanzien van de voedselvoorziening uithoofde van de berichten, die den Volksraadsleden van andere zijde bereiken.

Van regeeringszijde is daarop geantwoord, dat de berichten minder juist zijn, dat men gerust vrouwen kan stellen in de paraatheid der Regeering ten aanzien van de voedselvoorziening, maar als dergelijke berichten in het openbaar circuleeren

De Voorzitter: Maakt U het kort, wat deze kwestie der voedselvoorziening aangaat. Keert U terug tot het onderwerp dat aan de orde is.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hiermede zeggen, dat niet anders is gedaan dan het constateeren van een feit, uitgaande van de juistheid der berichten, die circuleeren en dat in dit verband dus niet kan worden gesproken van een beschuldiging. Ik verwonder mij er ook over, dat de heer De Hoog heeft kunnen spreken van een vijandig standpunt mijnerzijds tegenover het Westersche bedrijfsleven, terwijl mijnerzijds toch niet anders bedoeld is dan het onderkennen van den toestand.

(Kerstens.)

Mijn opinie, zooals ik in eersten termijn naar voren gebracht heb, is dat hetgeen als algemeen belang wordt gekenschetst met handhaving van het export-apparaat dusdanig te bezien is, dat daarmede hoofdzakelijk het ondernemersbelang wordt gediend, dat het ondernemersbelang grootendeels betaald wordt door de bevolking, als het juist is, dat de export gehandhaafd kan worden met contingenteringsmaatregelen met haar noodzakelijk gevolg van prijsverhoogingen. Als men dezen toestand onderkent en bezwaar maakt tegen dezen gang van zaken, behoeft dat nog niet zijn oorspronkelijk te vinden in vijandigheid, maar spruit het voort uit het verzet tegen een onjuisten gang van zaken.

Dat daarmede gepaard gaat voorlichtend werken van de Westersche ondernemers voor de inheemsche ondernemers doet niets af aan het feit, dat een gang van zaken, als door mij geshetst, onjuist moet worden geacht.

Ik kom nu terug op de rede van den geachten Regeerings-gemachtigde. Deze zegt, dat het onjuist is erven uit te gaan, dat Nederland niets gepresteerd heeft ten aanzien van Indië en verwijst, ter staving daarvan, naar de clearing van Duitschland met Indië en Nederland. De Regeerings-gemachtigde deelt verder mede, dat de export van Indië betaald wordt door importen ten behoeve van Nederland. Zooals ik echter reeds bij interruptie opmerkte, betreffen de importen van Nederland, die uit Duitschland komen, noodzakelijke consumptie-artikelen, die, wanneer ze niet uit Duitschland zouden worden betrokken, toch van elders zouden moeten worden geïmporteerd. Welnu, als dat zoo is, als men noodzakelijke import-goederen importeert, vraag ik, waaruit de prestatie van Nederland bestaat. Als men ze zou importeerden en in zee zou gooien, zou het als een offer kunnen worden beschouwd, maar als men noodzakelijke consumptiegoederen importeert, al zou het zijn om daarnit den Indischen export te betalen, dan vraag ik mij af, hoe dit als contra-prestatie van Nederland zou kunnen worden erkend.

(De heer Weyer: Omdat daar talloze goederen bij zijn, die Nederland zelf kan fabriceren!)

Daarvoor heeft het dan waarschijnlijk een ander afzetgebied gevonden, waartegenover het andere goederen kan importeerden.

Ook mijn stelling, dat behoud van het distributie-apparaat voornamelijk moet dienen om het Westersche distributie-apparaat te handhaven, wordt door den geachten Regeerings-gemachtigde onjuist geacht, omdat het doel van de Regeering niet is handhaving van het Westersch distributie-apparaat, maar handhaving van het geheele distributie-apparaat.

Inderdaad is de algemeene doelstelling van de contingenteringsmaatregelen e.a. handhaving van het geheele distributie-apparaat, maar als men het distributie-apparaat ontleedt tot de ontdeking, dat het voornaamste deel gevormd wordt door het Westersch distributie-apparaat; ook de uitwerking en de uitvoering is dusdanig, dat de grootste quota worden toegekend aan de Westersche importeurs en de toekenning van deze grootste quota aan de Westersche distributie-apparaten wettigt mijn stelling, dat handhaving van die maatregelen voornamelijk ten doel heeft de bescherming en handhaving van het Westersche distributie-apparaat. Ik ontken niet, dat het niet Westersche distributie-apparaat tevens heeft geprofiteerd van de genoemde maatregelen, maar hoofdzakelijk profiteerde daarvan toch het Westersche distributie-apparaat. Uit hoofde van dit feit kan ik nog tot geen andere conclusie komen, dan reeds door mij is getrokken.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter. Met U en verschillende andere leden ben ik het volkomen eens, dat driekwart van hetgeen is gezegd, eigenlijk hier niet thuis behoort doch beter bij de algemeene beschouwingen.

(De heer Ratu Langie: Doet U het andere kwart er ook maar bij.)

Het zou niet aan mij hebben gelegen, deze beschouwingen inderdaad tot de hoofdzitting uit te stellen. Nochtans ben ik van meening, dat nu hier eenmaal een bepaalde geest tot uiting is gekomen, nu hier eenmaal bepaalde woorden zijn gesproken, hiertegen toch onmiddellijk, zij het kort, moet worden opgekomen, omdat men een indruk, die vandaag wordt gewekt, weder mogelijk pas over drie maanden of over een half jaar weer weg kan werken.

Mijnheer de Voorzitter. Ik ben het met den geachten Regeerings-gemachtigde eens, dat er een zeer ernstige onderschatting te constateeren valt van elkaars moeilijkheden bij Nederland en Indië, maar ik meen, dat wij nu wel zoover zijn gekomen, dat deze onderschatting erger is door Indië van de Nederlandsche moeilijkheden dan in omgekeerde richting en ik herhaal mijn waarschuwing, die ik daartegen gisteren heb uitgesproken, dat dit zeer bedenkelijk is.

Mijnheer de Voorzitter. Er is in al deze debatten de opvatting tot uiting gekomen, dat er in Nederland aanwezig zou zijn een zekere onwil om Indië te helpen en tegemoet te komen. Ik zou daartegenover willen stellen, dat dit eerder onmacht is. Ik zal uit wat mijn verschillende geachte medeleden hebben gezegd geen woorden gaan ziften noch zinnen gaan ontleden, en nog minder uitlatingen van verschillende van mijn medeleden verkeerd gaan citeeren om hun woorden en bruiktingen in den mond te leggen, die zij niet hebben gebruikt, zooals de heer Ratu Langie tegenover mij heeft gedaan.

(De heer Ratu Langie: Dat spijt mij!)

Maar ik wil toch wel opkomen tegen dezen — en dan herhaal ik het woord, dat de heer De Hoog heeft gebruikt — vijandigen geest tegenover Nederland en tegenover de Nederlandsche bewindsliden en den Nederlandschen arbeidenden stand, die in de debatten tot uiting is gekomen. Mijnheer de Voorzitter! Het is niet zoo, dat men Nederlandsch-Indië niet helpen wil, heb ik al gezegd, de zaak is veelmeer, dat Nederland het niet kan. Wanneer ik nu in de motie-stuk 6 lees, dat daarin maar even aan de Regeering wordt gevraagd, dat het moederland Indië in zijn huidige moeilijke financieele en economische omstandigheden op afdoende wijze steune, dan vraag ik mij af, of men zich wel bewust is, dat er in Nederland een heel erge noodtoestand heerscht, wellicht net zoo erg, misschien nog erger dan in Indië. De laatste opvatting is die van den Minister-President, die gezegd heeft in de Tweede Kamer, dat de toestand naar zijn meening op het oogenblik er in Nederland erger uitziet dan in Indië. Men ziet dat naar mijn meening te veel over het hoofd.

(De heer Thamrin: Het hemd is nader dan de rok.)

Maar speciaal heb ik gisteren bezwaar gemaakt en doe dat nog eens tegen het feit, dat men vijandigheid hier in dit College leucht tegenover den Nederlandschen arbeider, die zou profiteren van den nood der Indische bevolking. En dan kom ik op de vragen, die de heer Soetardjo mij heeft gesteld. De heer Soetardjo heeft gezegd, dat ik ontkend heb, dat de contingenteringsmaatregelen, die als regel prijsstijgingen tengevolge hebben gehad, althans de natuurlijke prijsstijgingen hebben tegengewerkt, aan de Nederlandsche arbeiders ten goede zouden zijn gekomen en daardoor de loonen aldaar kunstmatig hooggehouden zijn geworden. Inderdaad heb ik dat ontkend en dat ontken ik nog. De loonen zijn in Nederland niet kunstmatig hooggehouden. De loonen zijn in Nederland al jarenlang stelselmatig verlaagd. Dus wel verre van kunstmatig hoog te zijn gehouden, zijn ze regelmatig verlaagd tot aan de grens van het bestaansminimum. En dan zegt de heer Soetardjo:

„Maar dan wil ik door den heer Kerstens toch wel de volgende vragen zien beantwoord. Is het niet juist, dat de hoogere prijzen, die een gevolg zijn van de contingenteringsmaatregelen, worden betaald door de bevolking hier te lande?”

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Kerstens.)

Natuurlijk is dat volkomen juist, maar het toegeven van de juistheid hiervan komt niet in tegenspraak met wat ik gisteren heb gezegd.

De tweede vraag van den heer Soetardjo luidt:

„Is het niet juist, dat die contingentieeringsmaatregelen bedoeld zijn om de industrieelen in Nederland een winstgevend-, althans zoo min mogelijk verliesgevend bedrijf te verschaffen?”

Ook dit is juist, tenminste vanaf het woord „althans”. Het Nederlandsche bedrijfsleven is door de bank niet meer winstgevend. Inderdaad komen de contingentieeringsmaatregelen ten bate van de Nederlandsche industrie en zijn ze inderdaad bedoeld om de verliespositie van de Nederlandsche industrie binnen zoodanige perken te houden, dat niet alle industrieën op de flesch gaan en dat niet de geheele industrieele arbeidende bevolking aan den dijk wordt gezet.

De laatste vraag van den heer Soetardjo luidt:

„Is het niet juist, dat door een winstgevend bedrijf de loonen hooger worden gebracht dan ze anders zouden zijn geweest?”

Deze vraag heb ik zoeven reeds ontkennend beantwoord in zooverre dat de loonen niet hooger zijn gebracht, doch voortdurend lager.

Wanneer ik nu nog eens — de heer Ratu Langie zou, als er nog een derde termijn was, misschien weer spreken van „met vuur” — een juister licht werp op de omstandigheden in Nederland dan er hier op is geworpen, dan wil ik opkomen tegen den indruk, dien de woorden van den heer Ratu Langie waarschijnlijk zullen hebben gemaakt, n.l. dat ik hier zou staan ter behartiging van het Nederlandsche standpunt ten koste van het Indische. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik sta hier wel degelijk om het belang van Nederlandsch Indië en de Nederlandsch Indische bevolking te verdedigen. Ik gevoel mij niet gedrongen, mij te verdedigen tegen een onjuiste voorstelling van zaken van de zijde van den heer Ratu Langie; maar wel kom ik er tegen op, dat men hier een gevaarlijk-eenzijdige voorstelling van zaken geeft, in casu van de toestanden in Nederland, een voorstelling, die den Nederlandschen arbeider als een hoon in de ooren moet klinken. Dat moet inderdaad het geval zijn, wanneer men hier spreekt van een hoog opvoeren der Nederlandsche arbeidersloonen en het voorstelt, alsof het in Nederland botertje tot den boom zou zijn, en dat, terwijl de nood daar even groot is als hier. Het is verkeerd en fataal, dat de twee deelen van Nederland, die tezamen door dit tempeest moeten zien heen te komen, het elkander lastig maken, zooals menschen, die met elkander op een expeditie gaan, elkaar het leven nog zuurder maken — om maar geen ander woord te gebruiken, — dan het al is, wanneer de zaak misloopt en er moeilijkheden komen en zooals het soms ook in noodlijdende families gaat. Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat is onze taak in dit college niet. Men vergelijk wat hier is gezegd eens met wat in de Tweede Kamer bij de behandelingen van de Indische begrooting de leden Feber en Van Poll hebben gezegd over de nooden van Indië. Ik durf de vergelijking aan en zou willen zeggen dat men dan in het Nederlandsche parlement een beter begrip van den Indischen noodtoestand heeft dan omgekeerd.

Ik sta hier dus niet als de advocaat van de Nederlandsche arbeidende bevolking, doch wel wilde ik voorkomen, dat er valsche indrukken worden gewekt; ik wilde opkomen tegen het stemming maken van de laatste maanden, hetgeen niet alleen geschiedt in den Volksraad, maar ook in de Indische pers. Dit is fataal, in de eerste plaats voor Indië zelf. Als we de menschen in Nederland een goed begrip willen bijbrengen van den nood van de arbeidende bevolking in Indië, kunnen we dat niet doen door steeds den nood van de bevolking in Nederland te minimaliseeren; dan is het gevolg net averechts.

De heer Soetardjo heeft een vreeselijke gebeurtenis in het Buitenzorgsche aangehaald. Ik erken, dat hetgeen daar ge-

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde.)

beurd is, verschrikkelijk is, maar zou den heer Soetardjo willen vragen, of het hem wel bekend is, dat dergelijke gebeurtenissen in Nederland eveneens dikwijls voorkomen.

(De heer Thammrin: In dezen omvang?)

In dezen omvang! Ik hoor door den heer Soetardjo één geval noemen en dat is het eerste van dien aard, dat ik sinds ik in dit college zitting heb, in deze zaal heb gehoord. Ik zou van Nederland meerdere van dergelijke gevallen kunnen noemen, dat men komt tot zelfmoord ten gevolge van ellende in het gezin. Dat begrijpt men hier niet en daartegen kom ik op.

Contingentieeringen zijn voor Indië verderfelijker, maar men moet het toch niet zóó voorstellen, dat zij getroffen worden, om het Nederlandsche bedrijfsleven in stand te houden; dus alsof die contingentieeringen moeten dienen om het Nederlandsche bedrijfsleven rendabel te houden. Het tragische van de situatie is juist, dat de contingentieeringen, die voor Indië zoo verderfelijker zijn, onvoldoende zijn, om het Nederlandsche bedrijfsleven overeind te houden. Wij lijden hier nood, maar de nood, dien wij hier ten bate van Nederland lijden, is niettemin niet voldoende, om Nederland uit den nood te houden. Dat is een geheel andere kwestie; er is naar mijn vaste overtuiging van de contingentieeringen voor Nederland geen heil te verwachten, zij helpen geheel onvoldoende; er zullen geheel andere maatregelen genomen moeten worden, om het Nederlandsche bedrijfsleven weder rentabiliteit te geven.

(De heer Roep: Hoe denkt U over de devaluatie?)

Dat is een onderwerp dat wij heelemaal beter tot de hoofdzitting kunnen uitstellen.

De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering zich nog even mag mengen in de onderlinge debatten tusschen de geachte leden, zou ik eenige opmerkingen willen maken. Ik zal mij daarbij houden aan Uw wenk, Mijnheer de Voorzitter, om bij dit onderwerp geen zaken te betrekken, die daarmede in verwijderd verband staan.

Ik moet vooraf een opmerking maken naar aanleiding van hetgeen in de berichten van de Pemandangan gezegd is betreffende de toestanden in het Buitenzorgsche.

Ik kan niet beoordeelen, in hoeverre deze berichten den toestand juist weergeven, ik kan echter wel de verzekering geven, omdat het een zaak is, die ook het departement van Economische Zaken aangaat, dat in alle gevallen, die tot dusverre ter kennis van het departement zijn gebracht, waarbij voorzieningen op het gebied van den voedseltoestand onder de bevolking noodzakelijk waren, van de zijde van het departement steeds op den kortst mogelijken termijn is geholpen, zoowel op het gebied van de voedselvoorziening zelf als wat betreft het beschikbaar stellen van de noodige financiën om voedsel te kunnen kopen.

Wanneer nu een enkele maal de berichtgeving faalt, is dat op zich zelf niet zulk een merkwaardig verschijnsel, als men nagaat, dat men te maken heeft met een bevolking van 40 miljoen zielen en de berichtgeving in verhouding tot het aantal menschen, waarover zij loopt, slechts via een beperkt aantal kanalen komt.

Ik herhaal, deze zaak wordt natuurlijk onderzocht, ik neem trouwens aan, dat dergelijke berichten altijd worden onderzocht, maar wil er nog wel eens de aandacht der Regeering op vestigen. Maar, aangenomen, dat er een grond van juistheid in de berichten schuilt, dat men inderdaad te maken heeft met een onvolkomenheid in de berichtgeving, is dat iets, dat in dit land nooit geheel te voorkomen is, maar ik geef wel de verzekering, dat zoodra er iets naders van bekend is, en de berichten juist blijken, er onmiddellijk geholpen zal worden.

Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, dat het geachte lid, de heer Soetardjo uitdrukkelijk verklaard heeft, dat het niet zijn bedoeling is geweest, met de mededeeling van enkele zeer slechte en bedroevende omstandigheden een

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde.)

karakteristiek te willen geven van den toestand in Indië als geheel. Het is daarom zoo nuttig, dat een dergelijke verklaring wordt gegeven, omdat men allicht geneigd is, bij het schetsen van toestanden alleen de uitersten naar voren te brengen en dan herhaaldelijk op een afstand en zelfs ook hier in Indië een onjuisten indruk wekt.

Ik ben het natuurlijk met het geachte lid geheel eens, dat de toestand in het algemeen zeer veel te wenschen overlaat — vrijwel over de geheele wereld laat de toestand op het oogenblik veel te wenschen over —, maar het is toch goed, dat men zoo nu en dan de gemiddelden bepaalt en niet alleen de uitersten ziet.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat ik ten aanzien van het betoog van den geachten spreker, den heer De Hoog, nog iets heb op te merken; ook het geciteerde geval heb ik reeds besproken.

Het geachte lid, de heer Kan, is ingegaan tegen mijn betoog, dat de contingentteering van goederen, die meer tot de behoeften van de bovenlaag van de maatschappij behoren, niet altijd ten laste behoeft te komen van de massa. Ik kan naar voren heb willen brengen is, dat, wanneer men een bepaald importartikel wat duurder moet betalen dan tot dusverre het geval was, het evengoed mogelijk is, dat men dan een ander import-artikel niet of in mindere mate koopt als dat men binnenlandsche diensten of goederen minder gaat gebruiken of lager betalen. Ik geloof, dat het betoog van het geachte lid daar min of meer langs ging.

De heer Weyer geeft mij geen aanleiding tot beantwoording.

De heer Van Helsdingen heeft terecht gewezen op het feit, dat de geheimzinnigheid, waarover de heer Ratu Langie sprak, inderdaad voor een deel berust op uitdrukkelijke wenschen in verdragsprotocollen. Ik wil daaraan nog toevoegen, dat die geheimzinnigheid niet zoo groot is als de heer Ratu Langie het voorstelt, want verschillende maatregelen, die bij dergelijke verdragen genomen zijn om den Indischen export te bevorderen, zijn wel genoemd, zooals laatst nog het geval betreffende de appels en peren, maar dat men geen compleet overzicht van de zaak kan geven ligt inderdaad aan de bedoelde reden.

Wat de prijzenkwestie betreft, meen ik, dat het geachte lid, de heer Van Helsdingen bevredigd is. Ik moet nogmaals verklaren, dat wat het geachte lid zich voorstelt, nl. dat een nauwgezet, tot in onderdeelen afdalend onderzoek voor de prijsbewaking bruikbaar en nuttig zou zijn, minder is aan te bevelen; dat men bij dergelijke zaken beter doet, meer in algemeene trekken te oordeelen en dat dit zeer goed gaat.

De heer Prawoto heeft buiten dit onderwerp nog weer eenige aandacht gewijd aan de verlaging van de cambrieprijzen. Ik heb zoeven al gezegd, dat op het oogenblik niet tot een verlaging van de grey-prijzen wordt overgegaan, om te voorkomen, dat de batikkers van deze verlaging geen of veel minder profijt zouden trekken dan in de bedoeling heeft gelegen. Dat wil natuurlijk in het geheel niet zeggen, dat die verlaging van de baan is; alleen dat het tijdstip en de volgorde van de maatregelen niet toelaten, die verlaging van de prijzen der greys nu te doen plaats hebben.

(De heer Prawoto: Ik dank U.)

Dat inderdaad beddettijk gebruikt wordt voor het vervaardigen van sarongs is juist en natuurlijk is dat toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de koopkracht van bepaalde onderdeelen van de bevolking zoodanig is gedaald, dat men tot dergelijke zaken daar zijn toevlucht neemt. Het is echter de vraag, of dit gebruik uitsluitend met de grey-contingenteering samenhangt en niet of het veeleer samenhangt met de uit anderen hoofde noodzakelijke contingentteering van de bontgeweven sarongs. Intusschen wordt ook in dit opzicht, waar het eenigszins kan en waar men daartoe de mogelijkheid ziet,

tegemoetgekomen aan de behoefte aan zoo goedkoop mogelijke goederen.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Ratu Langie is nog teruggekomen op zijn vraag naar cijfers. Wanneer het geachte lid mij in eersten termijn heeft begrepen, moet hij uit het betoog hebben kunnen opmaken, dat het niet de bedoeling van de Regeering is om te zeggen: die cijfers zal ik niet geven, doch het alleen mijn bedoeling is geweest te zeggen, dat op het oogenblik — dus vooruitlopend op het toegezegde overzicht en wat daarbij komt — de tijd daarvoor niet is gekomen.

Wat de beschouwingen over den invloed van de staatsrechtelijke verhoudingen op de onderlinge samenwerking betreft, ook dit heeft betrekkelijk weinig met de zaak zelf te maken. Wanneer men inderdaad van beide zijden — hetgeen in groeiende mate het geval is — elkaars nood leert kennen, dan doet een staatsrechtelijke verhouding niet veel af aan de wijze, waarop de economische samenwerking wordt uitgevoerd. Ik heb duidelijk trachten te maken, dat in sommige opzichten de kwestie in Indië gemakkelijker ligt dan in Holland, omdat men hier in verschuivingen voorziet en in Holland met verschuiving eigenlijk niet veel te maken heeft, doch daar naar speciale maatregelen moet zoeken. Doch dat is heel iets anders. Dat heeft te maken met de economische structuur van beide landen en niet met de staatsrechtelijke verhouding. Het geachte lid heeft nog gezegd, dat de bevolkingsproductie zooals die hier in Indië bestaat in het algemeen weinig economisch agressief is. Juist daarom echter zijn onder de maatregelen, die de strijdkracht van de bevolking verhoogden, waarvoor ik o.a. mag verwachten naar de tot standgekomen kapokcentrale en dergelijke maatregelen meer, die nog in overweging zijn.

Mijnheer de Voorzitter Ik mag niet hopen, dat de heer Ratu Langie heeft bedoeld, dat hij alleen bij ontwerpen van weinig belang voor de bevolking een principieel standpunt zal innemen en bij ontwerpen van veel belang dat standpunt zal verlaten. Het komt mij toch niet juist voor om op dit oogenblik en t.a.v. ontwerpen, die inderdaad in het raam van het geheel geen bijzonder groote beteekenis hebben, een verandering van koers te beginnen, die beter wachten kan totdat de kwestie in haar geheel weder aan de orde is geweest en die dan hoop ik niet meer noodig zal blijken voor den heer Ratu Langie.

Ik moet verder nog even het geachte lid, den heer Thamrin nader inlichten over de beteekenis van de clearinggeschiedenis. Het is iedereen bekend, dat Nederland niet uit kan voeren wat het voor uitvoer beschikbaar heeft en dat een groot gedeelte van die voor uitvoer beschikbare goederen vroeger naar Duitschland gingen, waarin thans een belangrijke beperking is gekomen en dus Nederland met een productie zit, die het niet kwijt kan, ook niet naar elders. Wanneer echter niettemin de bedragen, die op de clearingrekening beschikbaar komen voor Nederlandschen export — die export heeft men noodig — niet aangewend zijn om de eigen export naar Duitschland te vermeerderen — hetgeen wel zou kunnen — doch zijn aangewend om den export van Indië naar Duitschland te vermeerderen, dan zit daarin wel degelijk een offer van Nederland in ten bate van Indië. Duidelijker dan op deze wijze kan ik het werkelijk niet zeggen.

Dan nog een punt, Mijnheer de Voorzitter. Het geachte lid, de heer Thamrin heeft gezegd, dat hij inderdaad erkende, dat het bestaande distributie-apparaat door de maatregelen, door de Regeering genomen, beschermd wordt, doch dat het belangrijkste gedeelte daarvan een Westersch distributie-apparaat is. Dit is toch alleen maar ten deele juist, Mijnheer de Voorzitter, nl. wanneer men kijkt naar de grens, doch niet, wanneer men ziet naar het distributie-apparaat in zijn geheel.

21ste VERGADERING — DINSDAG 17 MAART 1936.

Invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) en Invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131).
Motie — Soetardjo e.s. betr. steun van Nederland aan Ned.-Indië en stopzetten contingentieeringsmaatregelen
(Ond. 130, st. 6).

(Soetardjo.)

Wat de heer Kerstens in tweeden termijn nog opmerkte geeft mij geen aanleiding, nader op zijn beschouwingen in te gaan; hij heeft, als ware hij Regeeringsgemachtigde, vragen beantwoord, bij welke beantwoording de Regeering zich wel kan aansluiten. Aan zijn betoog lag een juist principe ten grondslag; men moet inderdaad trachten, elkanders moeilijkheden scherper te zien dan tot dusver het geval was, want langs dien weg valt meer te bereiken dan door de moeilijkheden systematisch terzijde te laten en te onderschatten.

De Voorzitter: Thans kan tot de stemmingen worden overgegaan.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! In aansluiting op hetgeen ik gisteren over deze beide ontwerpen heb gezegd wil ik thans als motiveering van mijn stem en die mijner medestanders het volgende zeggen:

Vanwege de onbelangrijkheid dezer ontwerpen op zichzelf zouden wij geneigd zijn, er onze stem aan te geven, doch in verband met de terzake afgelegde verklaringen en ook in verband met hetgeen wij in de motie stuk 6 vragen, is het voor ons ondoenlijk, bij deze gelegenheid onze stem te geven aan een maatregel, die de bedoeling heeft, om Nederlandsch-Indië weer een steun te doen geven aan Nederland.

Doch om onzen goeden wil te toonen, zullen we niet tegen de ontwerpen stemmen en ons van stemming onthouden.

De ontwerp-invoerordonnantie katoenen dekens 1936 (Ond. 130) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 10 stemmen voor en 2 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Van Helsdingen, Kerstens, Verboom, Weyer, De Hoog, Wermuth, Kan, Roep, Sosrohadi-koesoemo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soangkoepon en Thamrin.

De ontwerp-invoerordonnantie badhanddoeken 1936 (Ond. 131) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen onder aantekening, dat de heeren Thamrin en Soangkoepon geacht willen worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de gewijzigde motie, voorgesteld door de heeren Soetardjo, Sosrohadi-koesoemo, Soangkoepon, Moh. Noor, Ratu Langie, Prawoto en Verboom (Ond. 130, Stuk 6), thans luidende:

„Het College van Gedelegeerden,

Gehoord de discussies,

Overwegende,

1. dat de economische nood der bevolking zoodanig is gestegen, dat plaatselijke instortingsverschijnselen zijn waar te nemen, vide o.m. het recente verslag van den Resident van Cheribon, de terzake bij herhaling in de dagbladen verschijnende berichten, zoomede de terzake door verschillende leden in den Volksraad gedane mededeelingen,
2. dat de Indische samenleving met hare geringe economische reserves een verhooging van prijzen der eerste levensbehoeften kennelijk niet meer kan opvangen, zulks te minder, daar het geldinkomen der bevolking zich nog voortdurend in dalende richting beweegt,
3. dat iedere contingentieerings- en licentieeringsmaatregel noodwendig prijsstijging tengevolge heeft, in elk geval een normale, de conjunctuur volgende prijsdaling tegenhoudt,

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde.)

4. dat maatregelen als in het voorgaande punt genoemd voor zoover zij bepaalde quota aan Nederland toewijzen, gelijk de voorstellen vervat in onderwerp 130 en 131 zulks doen, slechts dan economisch en sociaal te rechtvaardigen zijn indien de prijsbepalende factoren (in het bijzonder de arbeidsloonen en transportkosten) in redelijke mate dalen en andere steunprestaties aan Indië hiertegenover worden gesteld,

Verzoekt der Regeering:

1. er bij het Opperbestuur met klem op aan te dringen, dat de economische samenwerking tusschen Indië en Nederland gebaseerd worde op den rechtvaardigen grondslag, dat het Moederland Nederlandsch-Indië in zijn huidige moeilijke financieele en economische omstandigheden op afdoende wijze steune;
2. in afwachting van nadere regelingen terzake niet verder te gaan met het treffen van nieuwe maatregelen van contingentieering en licentieering, welke immers vrijwel steeds tot onvermijdelijk gevolg hebben een verhooging van de levenskosten in Indië ten bate van Nederlandsche en buitenlandsche industrieën”.

De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan naar aanleiding van de motie betrekkelijk kort zijn.

Wat de formuleering zelf betreft zou ik een paar opmerkingen willen maken. In de eerste plaats zou de Regeering de overwegingen van de motie ten deele inderdaad kunnen onderschrijven, maar anderdeels toch ook niet voor Haar rekening willen nemen. Ik zou in het bijzonder willen wijzen op de overweging sub 3:

„dat iedere contingentieerings- en licentieeringsmaatregel noodgedwongen prijsstijging tengevolge heeft, in elk geval een normale, de conjunctuur volgende prijsdaling tegenhoudt.”

Dat is voor licentieeringsmaatregelen zeer zeker niet het geval. Ik heb in eersten termijn — en ook in tweeden termijn, maar vooral in eersten termijn — uitvoerig medegedeeld, dat bij dergelijke maatregelen de aanvoerprizen, de prijzen waarvoor het goed het land binnenkomt, nauwkeurig worden gevolgd en maatregelen worden getroffen om te zorgen, dat de binnenlandsche verkoopprijs dien aanvoerprijs niet overschrijdt of althans niet buiten verhouding tot den aanvoerprijs komt te staan.

Dan zijn er andere punten in de overweging: de „arbeidsloonen en transportkosten,” die „in redelijke mate” moeten „dalen”. Dat zijn moeilijk te beoordeelen factoren en wanneer men een dergelijke voorwaarde stelt, begeeft men zich, dunkt mij, op een terrein dat, althans voor de Indische Regeering zeer moeilijk te begaan is en dat ook in Holland aan verschillende invloeden onderhevig is, die men maar niet zoo in de hand heeft.

Wat de conclusies zelf betreft, er is uit het College al ge-
wezen op de zeer absolute formuleering van de eerste conclusie:

„....., dat het Moederland Nederlandsch-Indië in zijn huidige moeilijke financieele en economische omstandigheden op afdoende wijze steune”.

Dat „op afdoende wijze steunen” is ook alweer een uitdrukking, die voor velerlei uitleg vatbaar is; men kan daarbij aan beide zijden komen te staan voor een „non possumus”.

Wat de slotconclusie betreft, mijn hoofdbezwaar tegen de formuleering daarvan is, dat daarin gesproken wordt van nieuwe maatregelen van contingentieering en licentieering in het algemeen, terwijl het debat klaarblijkelijk loopt over een zeer bepaalde categorie van contingentieeringsmaatregelen. Volgens deze formuleering zou, striet genomen, een contingentieeringsmaatregel ten behoeve van de binnenlandsche industrie

Motie — Soetardjo e.s. betr. steun van Nederland aan Ned.-Indië en stopzetten contingentieeringsmaatregelen (Ond. 130, st. 6).

(Voorzitter, Soetardjo.)

onmogelijk zijn of althans uitgesteld moeten worden tot een zeker tijdstip.

Maar dat alles neemt niet weg, dat de strekking van de motie zeer duidelijk is, althans voor de Regeering en daarvoor zou ik gaarne nog iets willen zeggen. In den tegenwoordigen tijd is het onmogelijk, voor welke regeering dan ook, om volstrekt toe te zeggen, dat Zij een middel van economische politiek niet hanteeren zal gedurende een zekeren, min of meer onbepaalden tijd.

(De heer Van Helsdingen: Volkomen juist!)

Er kunnen zich van vandaag op morgen omstandigheden voordoen, die de hanteering van dergelijke maatregelen onvermijdelijk maken, omstandigheden, die men op het oogenblik in het geheel niet voorziet zelfs, en wanneer die omstandigheden zich voordoen, mag de Regeering niet aan de toezegging gebonden zijn, dat Zij daarvan, om redenen die buiten de zaak zelf liggen, zal afzien.

Maar de Regeering kan wel mededeelen — en mij dunkt, die mededeeling komt tot op zekere hoogte tegemoet aan den in deze motie vervatten wensch —, dat op het oogenblik geen nieuwe — in den zin van nog niet bestaande — contingentieeringsmaatregelen in een zoodanig stadium van overweging zijn, dat men die in de eerstvolgende maanden mag verwachten. Er zijn natuurlijk altijd verschillende mogelijkheden in beschouwing of wel in beschouwing geweest, maar voor de naaste toekomst zijn, zooals de zaken nu staan en wanneer zich geen bijzondere omstandigheden voordoen, geen nieuwe contingentieeringsmaatregelen te verwachten.

In de tweede plaats kan ik mededeelen, dat, zooals den Volksraad bekend is, gewerkt wordt aan een uiteenzetting van de contingentieeringspolitiek en haar gevolgen en dat die uiteenzetting, zoodra de heer Hart terug is en zoodra deze door hem is goedgekeurd en de instemming van de Regeering heeft verworven, aan den Volksraad zal worden overgelegd.

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van deze twee overwegingen moet de Regeering de motie an sich op het oogenblik eigenlijk overbodig achten. Wat de Volksraad hier wil, voorzover dat binnen de mogelijkheden voor de Regeering ligt, wil de Regeering ook: klaarheid brengen in de contingentieeringspolitiek en daaromtrent te gelegener tijd een bespreking mogelijk maken.

De Voorzitter: Wenscht de eerste ondertekenaar van de motie alsnog het woord?

De heer Soetardjo: Ik zou gaarne eerst de besprekingen afwachten, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik zou naar aanleiding van de eerste opmerking van den Regeeringsgemachtigde over het woord „noodwendig” in de overweging sub 3 den eersten ondertekenaar willen vragen, of het misschien zijn bedoeling is dat woord te wijzigen, nu in de conclusie sub 2 de woorden: „vrijwel steeds” zijn gebruikt?

De heer Soetardjo: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, met het oog op de wijziging, die in de conclusie is aangebracht, kan ik daarin medegaan.

De Voorzitter: Aangezien in de 2e conclusie thans de woorden „vrijwel steeds” voorkomen, brengt dit mede, dat het woord „noodwendig” in de 3e overweging komt te vervallen en deze overweging komt te luiden:

„dat iedere contingentieerings- en licentieeringsmaatregel vrijwel steeds prijsstijging tengevolge heeft”, enz.

De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Als het maar duidelijk is, dat de Regeering dit voor licentieeringsmaatregelen ontkent.

Voorzitter, Soetardjo, De Hoog.)

De Voorzitter: De eerste ondertekenaar van de motie heeft zooeven gezegd, dat hij alvorens nader over de motie te spreken eerst wil afwachten de besprekingen van de andere leden. Er valt echter in dit opzicht niets meer af te wachten, want er is geen tweede termijn te dezen aanzien van de zijde van de leden; er is alleen maar gelegenheid tot stemmotieering.

De heer Van Helsdingen: De motie is toch gewijzigd.

De Voorzitter: Daarom geef ik juist gelegenheid tot stemmotieering.

De heer Soetardjo: Ik wil mij dan bepalen, Mijnheer de Voorzitter, tot het uitspreken van dank aan den geachten Regeeringsgemachtigde voor de toezeggingen, die hij heeft gedaan met betrekking tot ten tweede van de conclusie.

Wat betreft de opmerking, dat het tweede punt van de conclusie onduidelijk zou zijn, wil ik den geachten Regeeringsgemachtigde erop wijzen dat deze zinsnede niet moet worden gerukt uit het verband met het eerste gedeelte van de conclusie en de overwegingen. Ik geloof dat het voldoende duidelijk is, dat daarin worden bedoeld alleen die contingentieeringsmaatregelen en licentieeringsmaatregelen, die getroffen worden met de bedoeling om Nederland te helpen.

Wat aangaat de opmerking betreffende de licentieering, hoewel ik moet toegeven, dat licentieeringsmaatregelen niet het doel an sich bevatten tot het verhoogen van het prijspeil, handhaaf ik mijn meening ook bij vorige gelegenheden naar voren gebracht, dat praktisch licentieeringsmaatregelen als regel toch leiden tot een prijsstijging.

(De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Het is uit het prijsverloop te bewijzen.)

De heer Roep: Dan hebben ze een prijsdaling tegengehouden.

De heer Van Mook, Regeeringsgemachtigde: Ook niet, want die worden gevolgd, maar er zijn tegenwoordig niet zooveel prijsdalingen.

De heer Roep: Helaas.)

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn en in tweede termijn het woord over deze motie niet gevoerd, aangezien het eigenlijk van plan was bij de stemmotieering alles naar voren te brengen en dan tegelijk te zeggen, dat ik tegen de motie was. Intusschen hebben de ondertekenaars de eerste conclusie gewijzigd en nu is deze zoodanig komen te luiden, dat de motie voor mij aanvaardbaar zou zijn geweest, wanneer zij alleen maar bevatte de eerste conclusie.

Natuurlijk ben ik uiteraard eens met de vier punten die de overwegingen uitmaken. Hoogstens zou ik kunnen zeggen, waar wij al zoo vaak op dit aambeeld hebben gehamerd, dat ik er daarom thans niets meer voor voel, doch aan den anderen kant zou men ook kunnen zeggen, dat het goed is om steeds op dit aambeeld te blijven hameren. Doch het gaat bij mij om de tweede conclusie, welke wanneer zij gehandhaafd wordt voor mij de reden vormt om tegen te stemmen, want wat is het geval? De Regeeringsgemachtigde heeft er ons — in navolging van hetgeen de heer Van Helsdingen gisteren deed — reeds op gewezen, dat dit het invoeren van contingentieeringen en licentieeringen die verdediging en protectie van de inheemsche markt beoogen, tegenhoudt. Bovendien wijs ik er op, dat punt 2 in de motie afhankelijk wordt gemaakt van punt 1. Zoolang is het in punt 1 als wenschelijk uitgesproken en zou niet dus er dus in het geheel niets mogen gebeuren en dat gaat mij toch wel wat te ver. Bovendien acht ik dit onjuist, omdat de Volksraad tegenover elke nieuwe licentieering toch telkens geheel vrij staat. Nu zouden we dus eventueel elken nieuwen maatregel, wanneer die naar de opvatting der motie niet in

Motie — Soetardjo e.s. betr. steun van Nederland aan Ned.-Indië en stopzetten contingententeeringsmaatregelen (Ond. 130, st. 6).

(Van Helsdingen, Voorzitter, e.a.)

het belang van dit land zou zijn, moeten afstemmen. Indien de voorstellers punt 2 laten vervallen, zullen we vóór de motie stemmen; blijft het gehandhaafd, dan stemmen wij er tegen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De qualificatie „stemmotiveering” komt mij voor hetgeen ik nog in het midden wil brengen, eenigszins bezwaarlijk voor; ik zou gaarne eenigszins uitvoeriger zijn dan bij een stemmotiveering gebruikelijk is.

De **Voorzitter**: Ik wil daarom bij deze gelegenheid niet te angstvallig aan den gebruikelijken tijdsduur vasthouden; maar hierna zal er geen gelegenheid tot stemmotiveering meer bestaan.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Zou het niet zijn aan te bevelen, mede naar aanleiding van de opmerkingen van den heer De Hoog, de vergadering korten tijd te schorsen ten einde zoo mogelijk een redactiewijziging te vinden die de motie ook voor de heeren De Hoog, Weyer en Van Helsdingen aanvaardbaar maakt?

De **Voorzitter**: Tegen zulk een schorsing bestaat bij mij geen bezwaar, doch dan zou ik haar willen doen plaats vinden, nadat de opmerkingen van alle leden, die hierover nog iets in het midden hebben te brengen gemaakt zijn, want ook daarin kunnen hints voor een redactiewijziging zijn gelegen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Alvorens over de motie zelf iets te zeggen, zou ik een ophelderende vraag willen stellen aan den Regeeringsgemachtigde. De heer Soetardjo bedankte den Regeeringsgemachtigde voor tweeërlei toezegging; ik echter kan in wat de Regeeringsgemachtigde heeft geantwoord, geenerlei toezegging zien, doch slechts de mededeeling, dat op het oogenblik de zaken zoo staan, dat er geen nieuwe contingententeeringen op het programma voorkomen. Maar de Regeeringsgemachtigde was begonnen met te zeggen, dat geen enkele Regeering zich zou kunnen binden door toe te zeggen, dat ze van het contingententeeringsmiddel geen gebruik meer zal maken. Op dit punt zou ik gaarne een uitspraak van de Regeering hebben.

De heer **Van Mook**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter, ik had U juist het woord willen vragen naar aanleiding van de woorden van den heer Soetardjo. Ik heb n.l. geen toezegging gedaan, doch slechts twee feiten medegedeeld: ten eerste, dat de Regeering hoopt, zoo spoedig mogelijk de gelegenheid te kunnen verschaffen, om het geheel van maatregelen in beschouwing te nemen en ten tweede, dat voor het oogenblik geen nieuwe contingententeeringen in een acuut stadium van overweging zijn. Het spreekt vanzelf — ik heb dat trouwens op den voorgrond gesteld — dat de Regeering zich in dit opzicht niet kan binden en zeker zich niet kan binden in dien zin, dat van een zeer vaag omschreven toestand afhankelijk zou worden gesteld, of Zij gebruik kan maken van een Haar verleende bevoegdheid.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor deze toelichting, die den toestand inderdaad verheldert. Ik zal mij verplicht zien, tegen de motie te stemmen. In de eerste plaats acht ik haar voorbarig. Ik acht het gewenscht — ik bracht dit in eersten termijn reeds naar voren en ook de Regeeringsgemachtigde heeft er nadrukkelijk op gewezen — het resultaat af te wachten van de besprekingen, die de directeur van Economische Zaken op het oogenblik in Nederland voert en ook, om de vervulling af te wachten van de toezegging van de Regeering, ons een overzicht te verstrekken van de werking

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Van Helsdingen, Weyer, e.a.)

der contingententeeringen. Eerst dan is een vruchtbaar debat mogelijk over de wenschelijkheid van voortzetting of stopzetting der contingententeeringen. In de tweede plaats heb ik bezwaar uithoofde van verschillende punten, de redactie der motie betreffend. Er is zooeven voorgesteld, de derde overweging te wijzigen in verband met de wijziging, die in het tweede verzoek is aangebracht. Ik meen echter, dat deze wijzigingen geen direct verband met elkander houden. In het tweede verzoek is een wijziging aangebracht teneinde eenigszins tegemoet te komen aan de geopperde bezwaren.

De oplossing is een mijns inziens verkeerde geweest, omdat de woorden „vrijwel steeds” nog altijd minder slaan op de verhooging van de levenskosten in Indië dan hierop, dat de contingententeeringen plaats hebben „ten bate van Nederlandsche en buitenlandse industrieën”. Als men dat zoo leest, is de wijziging, gebracht in de derde conclusie, van nul en geener waarde, of hangt zij in ieder geval niet samen met het tweede verzoek.

Ik heb verder gevraagd, wat men moet verstaan onder „eerste levensbehoeften” in de tweede overweging. Ik wil aanvaarden de mindere bereidheid, om contingententeeringsmaatregelen te treffen ten aanzien van de allereerste levensbehoeften, maar niet ten aanzien van materialen, zooals wij hedenmorgen hebben aangenomen. Omdat aanvaarding van de tweede overweging ons verplicht, om gedurende den tijd, dat aan hetgeen in het eerste verzoek is gevraagd, nog niet is voldaan, te wachten met en stil te leggen het geheele instituut van de contingententeeringen, kan ik de motie niet aanvaarden, want zij slaat — ook nu nog — in het tweede verzoek op contingententeeringsmaatregelen zelfs ten bate van de Indische industrie. Dit legt de Regeering en ook den Volksraad, als hij deze motie aanvaardt, te zeer aan banden en ik wil tegenover elke contingententeering volkomen vrijstaan en elken contingententeeringsmaatregel op zichzelf beoordeelen.

Bovendien — en hiermede eindig ik — gaat het eerste verzoek mij veel te ver, ik onderschrijf ten deze de bezwaren van mijn geacht medelid, den heer Kerstens.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eersten termijn mijn bezwaren tegen de motie reeds naar voren gebracht. De wijzigingen, die hierin zijn aangebracht verzoenen mij in het geheel niet en ik zal dus tegen deze motie stemmen.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben vernomen, dat aan de motie reeds heel wat gedokterd is en er zijn nog enkele operaties in het verschiet. Ik heb in de motie dan ook niet veel vertrouwen meer en refereer mij in hoofdzaak aan hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd; in hoofdzaak, want er is één belangrijk verschil.

Voor mij ligt het bezwaar tegen de motie in punt 1. Ik ben van oordeel, dat in het nemen of niet nemen van contingententeeringsmaatregelen niet de mogelijkheid ligt, dat het moederland Indië op afdoende wijze steunt; daarvoor is heel iets anders noodig, dat bereikt men langs dezen weg niet naar mijn vaste overtuiging.

Ik zal daarom tegen de motie stemmen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal vóór de motie stemmen, omdat ik van meening ben, dat Nederlandsch-Indië geen nieuwe contingententeeringen en licentieeringen meer kan dragen, die altijd leiden tot prijsverhoging of, in het gunstigste geval, tot het tegenhouden van prijsverlagingen, tenzij er een duidelijke basis van samenwerking en steun tot stand komt die in het algemeen tot verlichting van de moeilijke en m.i. ondragelijke economische en financiële positie van Nederlandsch-Indië kan leiden.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij het betoog van den heer Roep.

21ste VERGADERING — DINSDAG 17 MAART 1936.

Motie — Soetardjo e.s. betr. steun van Nederland aan Ned.-Indië en stopzetten contingentieeringsmaatregelen (Ond. 130, st. 6). — Aanhouding Motie — Soetardjo (Ond. 130, st. 7) betr. ongewenstheid verdere lastenverzwaring en verdere bezuiniging op landsdiensten.

(Voorzitter.)

De **Voorzitter**: Ik schors thans voor korten tijd de beraadslagingen, om gelegenheid te geven eventuele redactiewijzigingen in de motie aan te brengen.

De vergadering wordt te 12.09 uur n.m. voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De **Voorzitter**: Ik zal gaarne van de voorstellers van de motie vernemen of zij de pauze benut hebben om een redactiewijziging in de motie aan te brengen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde U alleen verzoeken, de motie in twee gedeelten in stemming te brengen.

De **Voorzitter**: Ik heb daartegen geen bezwaar. Verlangt de Regeeringsgemachtigde nog het woord?

De heer **Van Mook**, Regeeringsgemachtigde: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan kan thans tot stemming in twee gedeelten over de motie worden overgegaan.

Het eerste gedeelte behelst de overwegingen en het daarop betrekking hebbende verzoek aan de Regeering sub 1; het tweede gedeelte bevat de overwegingen en het verzoek aan de Regeering sub 2.

Het eerste gedeelte der nader gewijzigde motie (stuk 6), bestaande uit de vier overwegingen en de eerste conclusie, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 13 stemmen voor en 3 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Moh. Noor, Soangkoepon, Verboom, Ratu Langie, Prawoto, Thamrin, De Hoog, Wermuth, Soetardjo, Kan, Roep, Sosrohadikoesoemo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Van Helsdingen, Kerstens en Weyer.

Het tweede gedeelte der nader gewijzigde motie (stuk 6), bestaande uit de vier overwegingen en de tweede conclusie, wordt in stemming gebracht en aangenomen met 10 stemmen voor en 6 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Kan, Roep, Sosrohadikoesoemo, Moh. Noor, Soangkoepon, Verboom, Ratu Langie, Prawoto, Thamrin en Soetardjo.

Tegen stemmen de heeren: Van Helsdingen, Kerstens, Weyer, De Hoog, Wermuth en de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Thans zou kunnen worden overgegaan tot het volgende punt, de behandeling van motie Ond. 130 stuk 7, waaromtrent ik gisteren reeds aangekondigd heb, na afhandeling van motie stuk 6 het een en ander te zullen zeggen.

Het komt hierop neer, dat, naar mijn gevoelen, noch de overwegingen, noch het verzoek aan de Regeering van zoodanige urgentie zijn, dat het noodig zou moeten worden geacht, deze kwestie, slechts drie maanden, voordat wij de hoofdbegroting voor 1937 in de afdeelingen behandelen, aan de orde te stellen. Het is daarom mijn bedoeling, deze motie thans niet in behandeling te nemen, maar aan te houden tot de hoofdzitting.

Mocht de eerste ondertekenaar van de motie daartegen bezwaar hebben, dan geef ik hem de gelegenheid dat bezwaar te uiten.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daartegen geen bezwaar.

(Kan, Van Helsdingen, e.a.)

De **Voorzitter**: Dan wordt de behandeling van de motie (Ond. 130 — stuk 7) aangehouden tot de eerste gewone zitting van het volgende zittingsjaar.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even het woord voor een persoonlijk feit?

Ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, heeft mij zoeven in één adem genoemd — iets wat mij anders zeer aangenaam is — met den heer Thamrin, als zou ik de kwestie van den hongersnood hebben opgeblazen. Ik kan mij de juiste bewoordingen niet herinneren en heb helaas het betreffende stenogram zoo spoedig niet in handen kunnen krijgen. De heer Van Helsdingen had echter den indruk gekregen, alsof ik met den heer Thamrin de kwestie van den hongersnood zou hebben opgeblazen en in overdrijving zou zijn vervallen. Als ik ongelijk heb, moet de heer Van Helsdingen mij maar corrigeren.

Ik heb op deze uitlating van den heer Van Helsdingen geïnterrupteerd en zou met die interruptie kunnen volstaan, ware het niet, dat U, Mijnheer de Voorzitter, aan zijn meening cachet heb verleend door die te steunen. Ik heb het gedeelte van het Stenografisch Verslag betreffende het door mij gesprokene voor mij en zal dit even voorlezen.

Ik heb o.a. gezegd:

„Wij hebben zoowel gisteren als vandaag klachten vernomen over den hongersnood, die door de bevolking zou worden geleden.”

En verderop:

„Wanneer zich dan desniettemin nog gevallen voordoen als door den heer Soetardjo beschreven, gepubliceerd in de Pemandoran, is zulks stellig te wijten aan gebrek aan voortvarendheid van den betrokkene resident, voor wien het, naar mijn overtuiging, moeilijk zal zijn om zich tegenover den Gouverneur-Generaal te verdedigen”.

Het woord „paraatheid” is gezegd naar aanleiding van het gesprokene door den heer Thamrin, die zeide: „Nu, er is mij van paraatheid toch wel weinig gebleken”, of iets van dien aard.

Ik wil hiermede alleen zeggen, dat het niet juist was van den heer Van Helsdingen om mij woorden in den mond te leggen, die ik niet heb gebruikt.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan alleen zeggen, dat indien de heer Kan zich zoo heeft uitgedrukt als hij citeert, ik misschien een fout heb gemaakt, doch ik leefde in de overtuiging, dat door hem de beschuldiging, die de heer Thamrin tot de Regeering en het B. B. richtte, mede werd onderschreven.

De **Voorzitter**: Het was van den heer Kan een verwijt. Hiermede is het incident tot normale proporties teruggebracht.

De heer **Thamrin**: Er was geen sprake van een beschuldiging.

De **Voorzitter**: Het was een verwijt. De heer Thamrin heeft het bij interruptie „een aanklacht” genoemd.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om een kleine opmerking te maken, slechts bestaande uit één zinnetje, luidende: Ik heb met verwondering de explosieve reactie van het geachte lid, den heer Kerstens, aangehoord op hetgeen ik gezegd heb in tweeden termijn.

De **Voorzitter**: Ik acht het juist gelukkig, dat de explosie plaats had.

De vergadering wordt te 12.15 uur n.m. gesloten.

22ste VERGADERING — DINSDAG 24 MAART 1936.

Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter aangaande de schenking van het portret van den ex-Voorzitter van den Volksraad, Mr. H. J. Spit. — Invoerordonnantie sanitair aardewerk 1936 (Ond. 136).

22ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 24 Maart 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Mededeeling van den Voorzitter aangaande de schenking van het portret van den ex-Voorzitter van den Volksraad, Mr. H. J. Spit. — Invoerordonnantie sanitair aardewerk 1936 (Ond. 136).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeoesomo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeeringsgemachtigde: de heer Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 12, 12, 13, 13, 17, 17 en 17 Maart 1936 No's 32, 33, 14, 15, 1, 2 en 34 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:
 - a. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling onderscheidenlijk van de Thee-aanplant-ordonnantie en van de Thee-uitvoer-ordonnantie (Ond. 110);
 - b. de ordonnantie tot instelling van akten van bekwaamheid voor vakonderwijzers aan inrichtingen van Technisch en Ambachtsonderwijs (Ond. 91);
 - c. de ordonnantie houdende nadere regeling van de bezoldigingen van enkele groepen van het personeel bij den Volksraad (Ond. 124);
 - d. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 101);
 - e. de ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van badhanddoeken (Ond. 131);
 - f. de ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van katoenen dekens (Ond. 130);
 - g. de ordonnantie houdende de noodige voorzieningen teneinde het mogelijk te maken uitvoeringsvoorschriften betreffende het rechtswezen voortaan bij besluit vast te stellen (Ond. 102).
2. Brief van den fd. Gouvernements Secretaris van 21 Maart 1936 No. 624/A houdende mededeeling dat de heer Mr. B. Th. W. van Hasselt ter kennis van den Gouverneur-Generaal heeft gebracht, dat hij met ingang van denzelfden datum zijn ontslag als lid van den Volksraad wenscht te nemen.
3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 13 Maart 1936 No. 25 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen ten behoeve van de verlenging van het Landsdok te Soerabaja.
4. Als voren van 18 Maart 1936 No. 23 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de vervanging van de sloep „B III” te Larantoea door een zeewaardige motorboot.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Be-

(Soangkoepon.)

stuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Brief van de Commissie voor de Rijksuitgaven uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 25 Februari 1936 No. 280 R. ter aanbieding van twee exemplaren van haar verslag over de Verslagen der Algemeene Rekenkamers in Nederland en in Nederlandsch-Indië over 1934.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Ik deel de vergadering mede, dat door den Raad is ontvangen het door de leden van het College aan het College aangeboden, door Jan Frank geschilderde, portret van den oud-Voorzitter van den Volksraad Mr. H. J. Spit.

Het zal ook U ongetwijfeld genoegen doen den heer Spit blijvend in de koffiekamer in ons midden te hebben. Ik stel U voor, onder dankbetuiging aan allen, die daaraan hebben bijgedragen, dit welkome kunstwerk te aanvaarden.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van sanitair aardewerk. (Ond. 136.)

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter!

Volgens de toelichting, behoorende bij de Invoerordonnantie sanitair aardewerk 1935 heeft de Regeering verklaard, dat fabrieken en bedrijven, die zich met de vervaardiging van alle soorten sanitair aardewerk bezighouden in Nederlandsch-Indië niet zijn gevestigd.

In de Memorie van Antwoord heeft Zij verder gewag gemaakt van de reeds hier te lande in vergevorderde voorbereiding zijnde plannen voor de productie van het beter sanitaire aardewerk, met welke plannen evenwel nog geen aanvang is gemaakt.

Ik vraag mij af, waarom de Regeering deze plannen nog niet heeft verwezenlijkt; immers daarmee zou zij niet alleen de z.g. „Autarkie” in deze gewesten bevorderen, maar ook in de behoefte aan werkgelegenheid hier te lande voorzien; dit zou ongetwijfeld beteekenen het bevorderen van de economische ontwikkeling van deze gewesten, met haar noodlijdende bevolking.

In plaats van dezen goeden weg in te slaan, heeft de Regeering den onderwerprijken contingentieeringsmaatregel in het leven geroepen, hetgeen mijns inziens de voortgang van de productie van sanitair aardewerk hier te lande zeker zal tegenhouden, omdat het departement van Economische Zaken zich straks te veel zal bezighouden met de economische belangen van Nederland met verwaarloozing van die van deze gewesten, zoodat dit departement zich dus niet meer kan noemen de behartiger van de economische belangen van deze gewesten, doch slechts van die van Nederland.

Op zichzelf is samenwerking tusschen Nederland en deze gewesten in verband met de bestaande werelddepressie zeker geboden, doch de door deze gebieden verleende of te verleenen medewerking aan Nederland moet mijns inziens niet plaats hebben ten koste van de eigen levensvoorwaarden van deze Nederlandsche overzeesche gebieden.

De Regeering heeft hier te lande de westersche hygiënische eischen bij de inheemsche bevolking gepropageerd en geïntroduceerd, doch daartegenover heeft de Regeering zelf de prijzen van de artikelen, die voor dit doel noodzakelijk zijn, door contingentieering doen verhoogen. Op deze wijze heeft Zij feitelijk haar eigen hygiënische beginselen weder afgebroken, of verlaten.

(Van Mook, Regeeringsgemachtigde.)

Het moge dan waar zijn, dat de in deze ontwerp-ordonnantie te contingenteeren artikelen in hoofdzaak nog slechts gebezigd worden door het economisch beter gesitueerde gedeelte der Indische samenleving, doch de Regeering mag, m.i. niet uit het oog verliezen, dat die artikelen o.a. benodigd zijn voor ziekenhuizen, die ook voor de armere en armste bevolking bestemd zijn. Overigens lijkt het mij niet juist, dat de hier te lande aanwezige consumenten van de hier ter sprake gebrachte artikelen boeten moeten voor de verhoogde prijzen van de Nederlandsche artikelen; dit zou toch beteekenen, dat dit gedeelte van de bevolking zwaarder wordt belast ten behoeve van Nederland. Ik acht het onredelijk dat de gevolgen van dezen genomen maatregel daardoor slechts gedragen worden door dit kleine gedeelte van de Indische Maatschappij, welk gedeelte ook ongetwijfeld reeds zwaar gebukt gaat, onder de hem opgelegde overheidsfiscale verplichtingen.

Bovendien kan deze maatregel aanleiding geven tot contingenteering van het verbruik van deze artikelen voor eigen gebruik door de betrokken consumenten zelf, waardoor het verbruik dier artikelen hier te lande straks wordt verminderd. Dit zou zeker niet alleen tot nadeel strekken van de hygiënische verzorging van deze gewesten, maar ook van dat van Nederland als gevolg van de verminderde vraag naar deze artikelen.

Het komt mij daarenboven onredelijk voor, om financiële hulp middels de bestaande contingenteeringen, van deze gewesten ten behoeve van Nederland te vorderen, terwijl deze gebieden zelf momenteel in een moeras van schulden zitten.

Ik zou daarom de Regeering in overweging willen geven, om de in deze ontwerp-ordonnantie genoemde sanitaire artikelen niet meer te contingenteeren, doch slechts maatregelen te nemen tot bescherming, bevordering en in het leven roepen van instelling voor de binnenlandsche sanitaire aardewerk-industrie.

Ik zou bij de Regeering verder erop willen aandringen om geen verdere contingenteeringen meer in deze gewesten toe te passen; dit gebied kan dit zeker niet meer verdragen zonder zichzelf te gronde te richten.

De heer **Van Mook**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet beginnen met een woord van protest tegen de bewering van het geachte lid, dat het departement van Economische Zaken en de Indische Regeering in verband met deze materie — en misschien bedoelt het geachte lid ook nog wel in verband met andere dingen — de belangen der binnenlandsche industrie zouden achterstellen bij de belangen van den Nederlandschen import en meer aandacht aan den laatste dan aan de eerste zouden schenken. Het geheele betoog van het geachte lid gaat volkomen langs de feiten heen.

(De heer **Roep**: Dat gebeurt wel meer!)

Het geachte lid is gevallen over de mededeeling, dat de plannen tot vervaardiging van deze nuttige artikelen hier in Nederlandsch-Indië in een stadium van voorbereiding, doch nog niet van uitvoering zijn. Ik weet niet of het geachte lid wel eens een fabriek heeft opgericht en in werking gebracht, doch dat dit eenigen tijd vordert, zal hij misschien toch wel willen toegeven.

De Regeering heeft geen aanleiding om mede te deelen, dat iets al aan den gang is, wanneer dit nog niet het geval is, maar het zal niet lang duren of de productie kan in werking komen. Als zoo'n productie in werking komt, kan zij van een maatregel als de onderhavige, hoewel die niet in eerste instantie daarop gericht is geweest, niet anders dan voordeel onder vinden.

In de tweede plaats heeft het geachte lid de vrees uitgesproken, dat deze ordonnantie de ontwikkeling van hygiënische toestanden in deze gewesten zou tegenhouden. Afgescheiden van het eenigszins overdrevene van die verwachting, zou ik het geachte lid willen mededeelen, dat tijdens de eerste contingenteeringsperiode de invoer van het

(Soangkoepon, Van Mook, Regeeringsgemachtigde.)

vaststaand sanitair, zooals men dat noemt, bijna verdubbeld is in vergelijking bij voorgaande periode. Het toenemende gebruik is dus geen oogenblik opgeschort of onderbroken door de werking van de contingenteering en dat was ook niet te verwachten, omdat deze contingenteering geen bijzonder prijsverhoogenden invloed heeft uitgeoefend nadat zij eenigen tijd gewerkt had.

Mijnheer de Voorzitter! In verband met deze twee feiten, spreekt het vanzelf, dat er geen aanleiding bestaat, op dezen maatregel terug te komen; en het contingenteeringsdebat zou de Regeering op het oogenblik liever niet willen heropenen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het protest der Regeering tegen mijn betoog, dat de Regeering en vooral het departement van Economische Zaken meer de belangen van Nederland behartigen dan de Indische belangen, merk ik op, dat niet alleen ik van die meening ben, maar dat de Regeering zelf in al haar toelichtingen op de reeds behandelde contingenteeringsontwerpen gezegd heeft, dat het alleen gaat om de belangen van Nederland. Men kan tegen mijn opvattingen wel protesteeren, maar deze gedachte is nu eenmaal gewekt, en ik ben er nog altijd van overtuigd, dat het departement van Economische Zaken bezig is, alleen de belangen van Nederland te behartigen en niet die van deze gewesten.

(De heer **Verboom**: Dat lijkt mij heel sterk!)

Dit is mijn visie op deze kwestie en ik sta hierin niet alleen; ook vele anderen zijn die meening toegedaan. Ik zou daarom de Regeering in overweging willen geven die gedachte, die in de inheemsche samenleving met betrekking tot de contingenteeringen nu eenmaal bestaat, weg te nemen. Het is niet onmogelijk, dat het verbruik niet is afgenomen, maar stellig hebben de contingenteeringen een prijsverhoging tengevolge gehad.

Wat ik hier naar voren bracht, heeft niet alleen betrekking op de voorliggende contingenteering, maar op alle contingenteeringen te zamen. De contingenteeringsmaatregelen worden druppelsgewijze aan onze samenleving toegediend, en wij zien, dat zij hoe langer hoe zwaarder gaan drukken op de inheemsche maatschappij. Het is daarom, Mijnheer de Voorzitter, dat ik mijn suggestie hier heb voorgebracht.

De heer **Van Mook**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet beoordeelen, in hoeverre het geachte lid, de heer Soangkoepon, inderdaad een in ruimen kring levende gedachte heeft uitgesproken, maar hij negeert dan toch wel volkomen de werkzaamheid van verschillende diensten van het departement van Economische Zaken en ook van andere departementen; hij negeert daarbij het werk van de afdelingen Landbouw, Visscherij, Nijverheid en zoo-veel andere onderdeelen van het departement, wanneer hij zou kunnen of willen volhouden, dat inderdaad de belangstelling voor de binnenlandsche productie zou achterstaan bij die voor het bepaalde onderdeel van den arbeid, dat tot uitdrukking komt in maatregelen als de thans voorgestelde.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 12 stemmen vóór en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Kan, Verboom, De Hoog, Roep, Moh. Noor, Wermuth, Thamrin, Sosrohadiakoesoemo, Kerstens, Van Helsdingen, Weyer en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soangkoepon, Prawoto, Soetardjo en Ratu Langie.

De vergadering wordt te 9.22 uur v.m. gesloten.

23ste VERGADERING — DINSDAG 7 APRIL 1936.

Ingekomen stukken. — Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

23ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 7 April 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114). — Wijziging regeling inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Pratosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 26 Maart 1936 No. 3 ter aanbieding van een ontwerp van een algemeen maatregel van bestuur tot wijziging van het „Dienstplicht-besluit voor Nederlandsch-Indië“.

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 26 Maart 1936 No. 12 houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot tijdelijke regeling van den invoer van sanitair aardewerk (Ond. 136).

3. Brief van den fd. Gouvernements Secretaris van 27 Maart 1936 No. 671b/B betreffende aanvulling en wijziging van de „Invoerverordening katoenen naaigarens 1935“.

4. Als voren van 31 Maart 1936 No. 687b/B betreffende verdere contingentering van den invoer van gebleekte katoenen stoffen.

5. Dienstnota van de Algemeene Secretarie van 28 Maart 1936 No. 1315/D ter aanbieding van een exemplaar „Quarterly Summary of Australian Statistics Bulletin No. 142 December, 1935“.

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 18 Maart 1936 No. 4 houdende ontheffing van J. A. Monod de Froideville van het lidmaatschap van de „Pensioense commissie voor Particuliere Werknemers“, en benoeming in zijn plaats van Mr. E. C. M. A. Batta.

7. Als voren van 18 Maart 1936 No. 22 houdende nadere wijziging en aanvulling van de H. B. B. L. 1934.

8. Als voren van 23 Maart 1936 No. 13 houdende benoeming van Raden Adipati Aria Prawira Koesoema tot lid van de Kiesrechtcommissie.

9. Als voren van 24 Maart 1936 No. 34 o.a. tot vaststelling van een regeeringsverordening houdende voorzieningen i.v.m. de oprichting van Landswerkinrichtingen.

10. Als voren van 25 Maart 1935 No. 3 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den Commandant der zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor de aanschaffing van materieel ten behoeve van den marineluchtvaartdienst.

11. Als voren van 26 Maart 1936 No. 19 o.a. tot vaststelling van een nieuwe rangschikking in klassen van landsreizigers naar en van Nederlandsch-Indië.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soetardjo.)

12. Als voren van 28 Maart 1936 No. 19 houdende aanwijzing van de N. V. suikerfabriek „Tjoekir“ en de N. V. Cultuur Maatschappij „Kedawoeng-Kawisredjo“ als lid van het dagelijksch bestuur van de NIVAS voor het verenigingsjaar 1936—1937.

13. Als voren van 30 Maart 1936 No. 10 houdende nadere wijziging van de voorwaarden waarop aan de Nirom concessie is verleend voor het aanleggen, hebben en voor het uitoefenen van een omroep-bedrijf, gebruiken van een of meer radiostations en benoeming van Ir. C. Hillen tot lid tevens voorzitter in den Raad van Advies inzake den Nirom-omroep.

De sub 2 t/m 13 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de landsmiddelen over Januari 1936, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Mededeeling van de dienstaanvaarding van den directeur van Binnenlandsch Bestuur F. A. E. Drossaers.

3. Mededeeling van de dienstaanvaarding van den gouverneur van West-Java Mr. H. Fievez de Malines van Ginkel.

4. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 25 Maart 1936 No. A I 24/1/19 houdende aanwijzing van den gouverneur van West-Java als president van den Raad van Commissarissen van de N. V. „Javasche Particuliere Landerijen Maatschappij“.

5. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven i.v.m. de bevolkingsrubberrestrictie.

6. Dagorder voor het Koninklijk Nederlandsch-Indische leger 1936 No. 1 houdende bekendmaking van de uitkomsten van de in 1935 afgenomen vaardigheidsproef.

7. Telegram van de algemeene vergadering van Deli-assistenten gehouden te Pematang Siantar houdende beroep op den Volksraad tot tegengaan van achteruitzetting van de rechts- en bestaanspositie van de assistenten.

8. Agenda van de op 7 April 1936 te houden vergadering van den raad van het Waterschap „Opak-Progo“.

9. Afschrift van een klachtbrief van Djalo aan den assistent-resident te Manokwari.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina“ en het daarbij behoorende reglement op het houden van de registers van den burgerlijkenstand (Ond. 114), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 6).

De heer **Soetardjo:** Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij bepaald leed, dat de Regeering niet is ingegaan op de suggestie in het Gedelegeerdenverslag gedaan, om ten aanzien van de leeftijdsgrenzen voor het sluiten van een huwelijk voor Java en de buitengewesten één lijn te trekken. Terecht zegt de Memorie van Antwoord, dat hierover in de achter ons liggende jaren reeds genoeg is gezegd en geschreven en ik zal mij dus bepalen tot slechts enkele toevoegingen als motiveering van een amendement, dat ik aanstonds zal indienen.

Het is onmiskenbaar, dat in de Javaansche samenleving hoe langer hoe meer het besef is doorgedrongen, dat het sluiten van kinderhuwelijken moet worden tegengegaan, in prijajikringen is de toestand op het oogenblik zelfs zoo, dat huwelijken van jonge dochters op een leeftijd van beneden

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Soangkoepon.)

de 18 jaar als uitzonderingen moeten worden beschouwd, daarvoor zijn ettelijke bewijzen aan te voeren. Ik geloof niet ver beneden de waarheid te zijn, als ik zeg, dat bij de meeste huwelijken onze jonge dochters 18 of zelfs 20 jaar zijn. Onze dochters bezoeken hoe langer hoe meer de scholen en wanneer zij de middelbare school doorloopen hebben, zijn zij meestal 18 of 20 jaar of zelfs ouder, nog afgescheiden van den drang bij onze dochters, om in de eerste jaren na het beëindigen van haar studie voor haar eigen brood te zorgen. De gevallen, dat onze dochters na het beëindigen van haar studie eerst een baantje zoeken, zijn legio en wanneer zij gevolg geven aan den wensch van haar ouders om in het huwelijk te treden, hebben zij vaak den leeftijd van 20 jaar of hooger bereikt.

Op grond van deze overwegingen heb ik daarom besloten met mijn geachte medeleden, de heeren Van Helsdingen en De Hoog een amendement in te dienen, luidende als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen lid 1 van artikel 4 der „Huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina” — zooals dit artikel luidt ingevolge artikel I sub a der ontwerp-ordonnantie tot wijziging van voornoemde Huwelijksordonnantie (Ond. 114) — te lezen als volgt:

„(1) Een jonge man den vollen leeftijd van achttien en een jonge dochter den vollen leeftijd van vijftien jaren niet bereikt hebbende mogen geen huwelijk aangaan”.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting van de voorliggende ontwerp-ordonnantie heeft de Regeering verklaard, dat tot toepasselijkverklaring van deze regelingen op de Vorstenlanden nog niet kan worden overgegaan, omdat het overleg met de betrokken Zelfbestuurders nog niet is beëindigd. Waar het huwelijksrecht der Christen-Inlanders, zoowel in de rechtstreeks bestuurde gebieden van Java en Madoera als in de Vorstenlanden niet verschilt, lijkt het mij niet juist, dat deze regelingen ook niet tegelijk van toepassing worden verklaard op de Christen-Inlanders in de Vorstenlandsche gebieden. Ik vraag mij in dit verband af, waarom er niet naar gestreefd is, dit overleg vóór de totstandkoming van deze regelingen te doen beëindigen. Het komt mij minder juist voor, de Christen-Inlanders in de Vorstenlanden ten opzichte van het huwelijksrecht in een andere positie te doen verkeeren dan die van de rechtstreeks bestuurde gebieden van Java en Madoera.

Wat aangaat de verhooging van den leeftijdsgrens voor het aangaan van een huwelijk voor de gewesten buiten Java en Madoera, wil ik het volgende te berde brengen.

Hoewel ik persoonlijk voor deze verhooging van den leeftijdsgrens voel, vooral in verband met de economische eischen voor de vorming van een goed gezin, rijzen toch bij mij eenige moreele bezwaren tegen die verhooging. Zooals bekend, bereiken de inheemschen de geslachtsrijpheid reeds in hun veertiende levensjaar. In dit levensjaar hebben deze inheemschen reeds een sterke neiging om aan de behoefte van een huwelijk te voldoen. Waar, naar inheemsche opvattingen, het vroegtijdig huwelijk ten doel heeft, om vooral het plegen van zonden dan wel ongeoorloofde handelingen, die in nauw verband staan met den sexueelen aandrang van de jongelieden te voorkomen, lijkt het mij veel beter de bestaande leeftijdsgrens voor het aangaan van een huwelijk te handhaven d.i. den leeftijd van zestien jaar voor een jonge man en veertien jaren voor een jonge dochter. Ik zou daarom liever wenschen, dat ook voor de buitengewesten de leeftijdsgrens van Java en Madoera werd gevolgd; daardoor worden onwettige huwelijken en onwettige geboorten in de buitengewesten voorkomen.

Wel is waar wordt door de goeode Inlanders in de meeste gevallen reeds rekening gehouden met de door de Regeering voorgestane leeftijdsgrens voor de buitengewesten, doch dit mag mijns inziens voor dit doel niet als algemeene regel worden

beschouwd. De beste maatregel voor het behoud van een gezonde maatschappij ligt mijns inziens juist in het bevorderen van huwelijken bij de intrede van de puberteitsjaren, hetgeen zeker mede tot de meest geschikte strijdmiddelen behoort tegen b.v. venerische ziekten enz.

Tegen de verhooging van de leeftijdsgrens voor de vereischte toestemming der ouders als voorwaarde voor het aangaan van een huwelijk, heb ik geen bezwaar. Ik zou feitelijk liever willen hebben, dat de weigering van de ouders de mogelijkheid tot het sluiten van huwelijken van hun kinderen uitsluit, omdat in normale gevallen deze ouders niet anders willen dan dat het huwelijk hunner kinderen gelukkig zal zijn. Het al of niet aangaan van een huwelijk ware mijns inziens veel beter over te laten aan den wil van de betrokken ouders.

In de oude inheemsche samenleving in deze gewesten werd voor het aangaan van een huwelijk mede vereischt de toestemming van de naaste familieleden en in de meeste gevallen waren zulke huwelijken toen in de praktijk de gelukkigste.

De mogelijkheid tot dispensatie van het huwelijksbeletsel der bloedverwantschap door adoptie, acht ik ook niet juist, want, wanneer men een kind als zijn eigen kind adopteert, mag de positie van dit kind ten opzichte van zijn adopteerenden vader b.v. niet worden veranderd. Het zou mijns inziens in de inheemsche samenleving disharmonisch klinken, wanneer men zijn aanvankelijke „anakhandu” door een eventueel gesloten huwelijk met „adinda” moest aanspreken. Bovendien verandert men op die wijze de positie van het kind als erfgenaam in die van echtgenoot als erfgenaam. Ik geloof dan ook niet, dat zulk een verleening van dispensatie een bevredigend gevoel in de christelijke inheemsche samenleving zal schenken.

Ten aanzien van de in het gedelegeerdenverslag gegeven suggestie om in burgerlijke zaken, het familierecht betreffende, een christen-voorganger als adviseur te doen optreden, deel ik volkomen het door de Regeering ter zake in de Memorie van Antwoord ingenomen standpunt. Het zou bovendien te omslachtig zijn, indien men in de Inlandsche rechtbanken de adviseurs volgens de bestaande gezindten van de bevolking der ressorten dier rechtbanken zal moeten aanstellen. Bovendien is in vele gevallen, vooral in de buitengewesten reeds rekening gehouden met den geest van deze suggestie door benoeming van christen-leden in de landraden, waar dit noodig is. In dit verband is juist meer gegeven dan thans gevraagd wordt, immers de an te stellen christen-adviseurs zouden alleen recht hebben om te adviseeren, terwijl de christen-leden van de landraden daarentegen een stem in het kapittel hebben. Ik zie daarom de noodzakelijkheid van de aanstelling van een kerkelijken voorganger als adviseur in de landraden niet in. De aanstelling van een Mohammedaanschen adviseur bij de landraden staat mijns inziens in verband met de omstandigheid, dat op de burgerlijke zaken bij de landraden in de praktijk van toepassing is de Inheemsche Adatterm: Adat bersendi agama dan agama bersendi Adat; hetgeen beteekent: „De Adat steunt op den godsdienst en de godsdienst steunt op den Adat”, d.w.z. dat in werkelijkheid in de Islamitische maatschappij de Adat met den Islam samenvalt, hetgeen niet het geval is in de verhouding tusschen den Christelijken Godsdienst en den Adat. De quintessens van het Adatrecht en van de Islamitische samenleving is, in tegenstelling met die van de christelijke voor de meeste landraadvoorzitters bovendien nog meestal vreemd; dit zal wel de aanleiding zijn geweest voor de instelling van het instituut der adviseurs overeenkomstig het thans bestaande artikel 7 R.O.

De vraag, of het in verband met de invoering der bestuurs-hervorming in de buitengewesten niet beter zou zijn in de voorgestelde regeling alvast de in die hervormingsregeling voorkomende terminologie te bezigen van resident, in stede van resident-afdeelingshoofd, heeft de Regeering ontkennend beantwoord. Ook in het gedelegeerdenverslag wordt van andere

(Van Helsdingen.)

zijde opgemerkt, dat uiteraard de door de invoering der bestuurshervorming in de buitengewesten noodzakelijke wijzigingen in de benaming van ambtenaren en hun ressorten, zooals gebruikelijk is in een algemeene formule zullen worden aangebracht.

Inderdaad is dit de gebruikelijke weg, doch dit zal zeker nog meerderen arbeid vereischen en het is bovendien nog de vraag, of het mogelijk is deze technische regelingen in een eenvoudige algemeene formule uit te drukken.

Waar verder de bestuurshervorming reeds 1 November a.s., dat is dus over ruim 6 maanden zal worden ingevoerd, kan deze gebruikelijke weg in het belang van de vermindering van arbeid of de bevordering van de efficiency mijns inziens worden verlaten.

Nu hebben we in de voorliggende ontwerp-ordonnantie de onderscheiding tusschen resident-afdeelingshoofd en hoofden van gewestelijk bestuur, bij de uitoefening van dezelfde bevoegdheden; straks zullen deze bevoegdheden overgedragen worden aan de residenten-groepsgemeenschapshoofd in de buitengewesten en daarom is het mijns inziens eenvoudiger om thans, in stede van resident-afdeelingshoofd te spreken van resident. Deze betiteling is bruikbaar in den tijd voor of na de bestuurshervorming. Alleen voor het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden zou tot de invoering van de bestuurshervorming, in de buitengewesten, nog in stede van Resident, Gouverneur moeten worden gelezen.

Op grond van deze overwegingen komt het mij voor, dat het efficiënter is reeds thans zooveel mogelijk met de benamingen van de aanstaande bestuurshervorming rekening te houden, dit voorkomt naar mijn bescheiden meening een onnutten arbeid voor het Land.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Na de uitvoerige schriftelijke gedachtenwisseling in de stukken, is het niet noodig, dat ik uitvoerige principieele beschouwingen houd. Ik wil mij dan ook in hoofdzaak bepalen tot het maken van enkele formeele- en enkele materieele opmerkingen en zal bij de laatste wat langer stil moeten staan, in verband met de argumenten, die de Regeering tegenover in het gedelegeerdenverslag geuite suggesties heeft gesteld. Mijn formeele opmerking betreft allereerst de wijze van overleg. Het is wel een zeer bijzondere procedure geweest, die de Regeering ditmaal bij de vaststelling der ordonnantie heeft gevolgd. Wij hebben eerst gekregen een uitvoerige gedachtenwisseling voor voorbereiding, waar de Volksraad uiteraard buiten stond; daarna kregen wij het ontwerp, dat ingediend werd bij den Volksraad en door de Regeering werd erop aangedrongen, dat het zoo spoedig mogelijk zou worden vastgesteld, waarna dan nog voor ruim een jaar gelegenheid zou worden gegeven om de eenmaal vastgestelde ordonnantie alsnog toe te zenden aan de verschillende instanties van zending en missie, om haar advies alsnog te vernemen, zoodat, alsvorens de ordonnantie in werking zou worden gesteld, eventueel nog bij novelle allerlei wijzigingen zouden kunnen worden aangebracht. Als vaste procedure bij de wetgeving zou deze zeer bijzondere weg natuurlijk niet aanbevelenswaardig zijn. Ik denk trouwens ook niet, dat de Regeering die heel vaak zou toepassen. Ik kan mij echter voorstellen, dat de Regeering vooral voor deze zeer moeilijke en belangrijke aangelegenheid dezen weg heeft gevolgd. Deze stof is van zoo diep ingrijpenden aard, dat het inderdaad aanbeveling verdient om nogeens, nadat de ordonnantie is vastgesteld, rustig en bezonnen na te gaan, in hoeverre de vastgestelde bepalingen toch nog niet kloppen met de rechtsovertuiging van de betrokken kringen.

Ik zeg de Regeering dan ook gaarne dank voor de royale wijze, waarop Zij aan de toezegging om de verschillende instanties te hooren heeft gevolg gegeven, waarbij vooral alle gelegenheid is gegeven om alsnog bezwaren voor te brengen.

Er is daarvan ook ruimschoots gebruik gemaakt. Naar

mij bekend zijn er heel wat rekesten binnengekomen en niet alleen rekestes doch ook brieven van onderscheidene zendingskringen en er is ook voortdurend contact door de Regeering gezocht met het zendingsconsulaat.

De Regeering is zelfs zoover gegaan, dat Zij de vastgestelde ordonnantie, zonder direct advies daarvoor te vragen alsnog heeft toegezonden aan den Ambon- en Minahassaraad en ook daarbij dus gevolg heeft gegeven aan een suggestie, die bij de besprekingen destijds tot uiting is gekomen. De Regeering heeft echter ontkend, dat het juist zou zijn, deze lokale adviseurs in te schakelen in de algemeene landswetgeving. Ik kan met die gedachte van de Regeering wel accoord gaan. Inderdaad doet het wat vreemd aan, dat omtrent deze materie deze raden zouden zijn gehoord als officieele instanties. Klaarblijkelijk hebben die raden zelf dit ongebruikelijke en ongewenschte daarvan ingezien, want hoewel zij nu de ordonnantie toegezonden hebben gekregen en dus ook volkomen vrijheid hadden om bij de Regeering die wijzigingen voor te brengen, die zij gewenscht achtten, is door die raden van deze gelegenheid in het geheel geen gebruik gemaakt.

Ik dank de Regeering overigens voor de toezegging, die Zij in de Memorie van Antwoord heeft gegeven, dat ook in andere gevallen overleg niet zou worden belemmerd. Ik heb hierbij dan speciaal het oog op de in het Gedelegeerdenverslag gemaakte opmerking, dat het eerste ontwerp, dat zou zijn gezonden aan de betrokken zendingsinstanties, zou zijn gezonden onder het zegel van geheimhouding. Dat blijkt een misverstand te zijn geweest en ik hoop dan ook, dat de Regeering voortaan even welwillend zal handelen met betrekking tot ontwerpen, die in deze richting gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn materieele opmerkingen betreffen enkele uitlatingen van de Regeering, die ik nu nader wil belichten.

De Regeering zegt in de eerste plaats, dat de onderwerpelijke huwelijkswetgeving is een codificatie van volksrecht en niet van kerkelijk recht. Met deze opmerking ga ik volkomen accoord. De Kerk zou zeker iets verder hebben willen gaan, of liever veel verder willen gaan dan in de betrokken voorliggende ontwerp-ordonnantie het geval is geweest. Immers, de Kerk handhaaft de absolute eisch van God's woord voor de conscientie harer leden en haar taak is dus een gansch andere dan die van de overheid. De overheid toch moet rekening houden met de werkelijkheid van een volksgemeenschap, waarin de innigheid en eenheid van het geloof niet bij alle volksgenooten zich even sterk openbaart. Op een zeer belangrijk punt — de ontbinding van het huwelijk — gaf de Heer Jezus als de verontschuldiging, dat Mozes scheiding toeliet in strijd met God's wet, dat hij zulks deed „om de hardigheid des harten" van het volk, dat het hooge ideaal van de eenheid van het huwelijk — afschaduwing van de eenheid van Christus en zijn gemeente — niet benaderen kan.

De burgerlijke wetgeving kan dus niet zoover gaan als de Kerk wel zou willen, maar de Regeering ziet de betekenis van de wet toch wel te zwak als Zij zegt, dat de wet zich onthouden moet van „het opleggen van niet in het rechtbewustzijn van de betrokkene levende desiderata", „wil de regeling tot levend recht worden".

De wet is stellig eenerzijds vastlegging van het in het volksbewustzijn levende recht, maar anderzijds kan zij zijn een stimulans om een hooger zedelijk peil te bereiken, kan zij opvoedend werken, een opheffende werking uitoefenen.

Dit element heeft de Regeering te veel uit het oog verloren. Zij had enkele ideëele doeleinden, overeenkomstig Christelijke beginselen kunnen stellen, zij het ook dat met verschillende maatschappelijke en volkstoestanden in dien zin rekening had kunnen zijn gehouden dat in bepaalde gevallen dispensatie mogelijk was.

(Van Helsdingen.)

In één geval heeft de Regeering dat gedaan, waar Zij wel de adoptie als huwelijksbeletsel handhaaft, maar een dispensatie mogelijkheid in het leven riep — overeenkomstig den wensch van vele instanties, die er op wezen dat dit huwelijksbeletsel niet leefde in de rechtsovertuiging van het volk.

Waarom heeft de Regeering dit standpunt ook niet toegepast ten aanzien van de leeftijdsgrens voor het sluiten van huwelijken op Java en Madoera? Nu wordt alleen voor de buitengewesten die grens gesteld op 18 en 15 jaar, maar voor Java en Madoera op 16 jaar voor den jongen man en op 14 voor de jonge dochter.

Destijds is dezerzijds reeds bezwaar tegen deze leeftijdsgrens aangevoerd en de stroom van protesten van de verschillende Protestantisch-Christelijke zendingsvelden heeft bereikt, dat wijziging althans in de buitengewesten wordt verkregen. Voor Java en Madoera blijft de Regeering volstrekt afwijzend staan.

De motieven zijn mij uit de regeeringsbescheiden nog niet duidelijk geworden. De Regeering beroept zich op de besprekingen over het ontwerp destijds gehouden, maar ook toen waren de argumenten der Regeering poover. De Regeering zeide destijds:

„Voor wat Java betreft, is er voor de Regeering feitelijk geen keuze. De toestanden op Java zijn in wijden kring nog zóó — en daaromtrent zijn alle ingewonnen adviezen en gevraagde oordeelen éénstemmig — dat men dezen leeftijd voor Java bepaald niet kan verhoogen.”

Daartegenover valt echter te stellen, dat deze bewering van eenstemmigheid van de adviezen en oordeelen niet klopt met de werkelijkheid. Het moge zijn, dat de adviezen die de Regeering ontvangen heeft eenstemmig luiden, van zendingswege wordt dit beginsel zeker niet gehuldigd. Ter toelichting moge ik hiervoor nog aanvoeren uit de Opwekker van Maart 1935, blz. 121:

„In de oude Modjowarno-regeling is de leeftijd voor de bruidegom op 19 jaar, voor de bruid op 15 jaar gesteld.

Uit het bekende overzicht van de „Adat-regelingen in de Inlandsche Kristengemeenten op Java” (1914), opgenomen in de bundels van het Mindere Welvaart-onderzoek blijkt het tegendeel van een advies om de leeftijdsgrens van de vrouw tot 14 jaar te verlagen. Wel stelden de meesten de leeftijdsgrens voor den man op 18 jaar. Maar voor de vrouw verklaren zich van de daar gemelde plaatselijke regelingen slechts 4 voor de minimumleeftijd van 15 jaar, 1 voor 15 jaar en 3 mdn., 5 voor 16 jaar. Tjideres stelt als aangenomen regel 18 en 16 jaar, maar teekent er uitdrukkelijk bij aan:

„Wijl verhooging van leeftijdsgrens gewenscht is, verdient het aanbeveling die te stellen op 19 en 16 jaar”.

De Adatregeling van Midden-Java stelt de leeftijdsgrens op 18 en 15 jaar; het ons” — d.w.z. Dr. Esser — „aangeboden Concepthuwelijksordonnantie op 16 en 15 jaar.”

Hieruit blijkt wel, dat de door de Regeering ontvangen adviezen missehien wel eensluidend zijn, maar dat deze adviezen allerminst kloppen met de werkelijkheid althans met de werkelijkheid in de Protestantisch-Christelijke zendingsvelden. Men kan moeilijk zeggen, dat alle zendingsinstanties met de voorgelegde regeling voor Java en Madoera accoord gaan, dat blijkt ook uit het feit, dat van verschillende Protestantische zendingssterreinen tegen deze bepaling krachtig protest is gerezen, dit is den directeur van Justitie volkomen bekend, trouwens men leze de polemiek tusschen Dr. Esser en Mr. Van Randwijk maar door en men komt tot de conclusie, dat ten opzichte van o.a. dit punt beiden volkomen harmonieeren.

Zeker, ook hier zou men kunnen zeggen, dat het te verdedigen valt,

„dat het de kerk en zending betrekkelijk onverschillig kan zijn, hoe laag deze leeftijd in de ordonnantie is bepaald, mits zij maar het minimum vaststelt, waaraan voor door haar voorgangers te sluiten huwelijken vastgehouden moet worden.”

Maar het blijkt, dat niet alleen van Protestantisch-Christelijk standpunt ernstige bezwaren bestaan tegen die lage leeftijdsgrens, maar daaraan bestaat kennelijk geen behoefte, zelfs niet onder hen, die van kerk en zending vervreemd zijn. Ik verwijs o.m. naar de rede van ons geacht medelid, den heer Soetardjo, die zeer terecht bepleit heeft, ook voor Java en Madoera de leeftijdsgrenzen te brengen op dezelfde hoogte als voor de buitengewesten. Ik zie niet voorbij het verschil tusschen den aard der terreinen, waarvoor de ordonnantie werkt. In een vast aaneengesloten zendingsgemeente of andere Christelijke gemeente in de buitengewesten, zooals op Ambon en in de Minahassa, en ook in de Bataklanden is het natuurlijk veel gemakkelijker, om algemeen geldende bestaande adatgewoonten te constateeren.

Het verschil is stellig, dat op Java naast dergelijke georganiseerde gemeenten meer incidenteele gevallen voorkomen en dat in die gevallen de bezwaren zich wellicht meer zullen doen gelden. Maar zelfs in deze laatste gevallen blijkt toch voor wat betreft de Protestantische zendingsvelden, dat algemeen het bezwaar wordt gevoeld, dat de leeftijdsgrens op Java en Madoera lager wordt gesteld dan in de buitengewesten. Ben ik goed ingelicht, dan worden van Roomsche Katholieke zijde ernstige bezwaren aangevoerd tegen die verhooging. Voor zoover ik daaromtrent argumenten heb vernomen, heb ik ze ernstig getoetst en overwogen, maar zij hebben mij niet kunnen overtuigen. Principieel — dat heb ik met genoegen kunnen constateeren — zal de Roomsche Katholieke missie geheel met mij accoord gaan in den wensch om kinderhuwelijken zooveel mogelijk tegen te gaan; principieel gaan zij dus stellig met de verhooging accoord. Voorzoover ik kan nagaan zijn het toch altijd min of meer opportunistische redenen, waarom zij thans nog steeds op een lagere leeftijdsgrens gesteld is.

Ik erken, dat er omstandigheden zijn, die het wenschelijk maken, dat een huwelijk ook op jeugdigen leeftijd kan worden gesloten. De Regeering zelf noemde reeds een dergelijk geval, zooals zwangerschap, en er zullen ook nog wel enkele gevallen meer te vinden zijn, maar moet daarom de door allen als goed erkende norm worden losgelaten? Er is toch een dispensatiemogelijkheid? Welnu, waarom neemt de Regeering hier niet dezelfde houding aan als tegen het adoptieverbod, dat gehandhaafd wordt, maar aangepast wordt aan de omstandigheden, door de bepaling, dat daarvoor dispensatie mogelijk is?

Vaststelling van de hoogere leeftijdsgrens zal een machtig hulpmiddel zijn tegen het euvel van de kinderhuwelijken, die nu nog steeds veel te vaak voorkomen. En als dit beginsel in de wet wordt vastgelegd, zal deze bepaling naar mijn vaste overtuiging een opheffende werking hebben, zelfs op niet-Christen-ouders. Ook zij zullen in hun bestrijding tegen kinderhuwelijken kunnen verwijzen naar het voor Christen-Inlanders geldende recht, en dit zal stellig een stimulans te meer zijn om in de eigen inheemsche maatschappij dit euvel te bestrijden.

Als overgang naar een volledige omzetting van de volkszede ten deze, ook bij de Mohammedaansche gemeenschap, een omzetting, die al in groote kringen in vollen gang is, make men mijnentwege wat veelvuldiger, maar toch nog altijd — en daarop wil ik sterk den nadruk leggen — een voorzichtig en bezonnen gebruik van de dispensatiemogelijkheid en breide men die gevallen eventueel uit tot enkele door Roomsche Katholieke missionarissen genoemde gevallen, maar als

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Van Helsdingen.)

regel, als norm, moet m.i. de hoogere leeftijdsgrens in de ordonnantie ook voor Java en Madoera worden gehandhaafd. Ik dring er dus ernstig bij de Regeering op aan de redactie in het gedelegeerden-verslag opgenomen en nu nader in het amendement-Soetardjo vastgelegd, over te nemen. Ditzelfde zou ik ook willen bepleiten voor de in het gedelegeerden-verslag opgenomen redactie van art. 13 lid 1 ad d.

Bij nota van wijzigingen zijn wederom twee wijzigingen aangebracht, welke mij als verbeteringen voorkomen. Ik voor mij zou de voorkeur hebben gegeven aan de in het gedelegeerden-verslag voorgestelde redactie van art. 72 ad k, omdat daarin zoo nadrukkelijk het algemeen beginsel: de automatische gelding van het Christelijk huwelijksrecht, ook dan wanneer huwelijken niet gesloten zijn volgens de bepalingen van de voorliggende ordonnantie, wordt vooropgesteld, maar de Regeering heeft de voorkeur gegeven aan een andere redactie, waarmee ik mij tenslotte toch wel kan vereenigen. Ook het wegvallen van art. 75 onder m. kan ik billijken. Voor deze tegemoetkoming alsook voor zoovele andere, die in het gedelegeerden-verslag reeds omstandig zijn genoemd, en die ik niet behoef te herhalen, breng ik der Regeering gaarne mijn dank.

Ik treed niet meer in discussie over de vraag, in hoeverre het gewenscht ware geweest, indien de Regeering meer aandacht had geschonken, ook in de Memorie van Antwoord, aan de verschillende ernstige bezwaren, welke sommige zendinginstanties alsnog naar voren hebben gebracht. Dat ware noodlooze uitweiding over een zaak, waarin de Regeering reeds definitief standpunt heeft gekozen en de besprekingen daarover zouden, nu de Regeering ze niet in dit voorstel heeft verwerkt, geheel buiten het kader van het wetsontwerp vallen en reeds deswege geheel tot vruchteloosheid zijn gedoemd, gezien het amendeeringsrecht dat het College bezit en dat in zijn hanteering door den omvang van het wetsontwerp wordt beperkt.

In nog meerdere mate geldt dit een wijziging van een andere ordonnantie, die geheel hierbuiten ligt, de Rechterlijke Organisatie. Terecht heeft het Gedelegeerden-verslag ten aanzien van het daar bepleite verplicht hooren van een Christen-adviseur in al deze zaken, het godsdienstig recht betreffende, zich dan ook bepaald tot het vragen van een toezegging om artikel 7 Rechterlijke Organisatie te wijzigen.

In mindere mate — toch ook wel weinig elegant — is de poging, om in dit ontwerp in te lassen een bepaling daarover. De Regeering voert deze formeele bezwaren niet aan, maar richt haar critiek op het adviseurschap op zichzelf.

Ten aanzien van de suggestie: wijziging van artikel 7 R. O. erkent de Regeering, dat dit artikel wijziging behoeft, aangezien de geldende regeling van het adviseurschap als verouderd moet worden beschouwd. En Zij zegt toe, dat bij zoodanige wijziging ook aandacht zal worden gewijd aan het hooren van een deskundige, indien het Christen-adatrecht moet worden toegepast. Zij wil echter op zoodanige nadere regeling niet vooruit loopen, omdat zulk een wijziging uitgebreide voorbereiding vereischt.

Ik zou naar aanleiding van deze mededeeling eenige vragen aan de Regeering willen stellen. Is met die voorbereiding al een begin gemaakt, en kan de Regeering niet eenigermate in het vooruitzicht stellen wanneer een dergelijke herziening kan worden verwacht? Gaarne zie ik daarop eenige mededeeling der Regeering tegemoet.

Dat echter bij die eventuele wijziging gevolg zou worden gegeven aan het verzoek, in het Gedelegeerdenverslag voorgesteld, schijnt voorshands niet waarschijnlijk, want de Regeering bestrijdt de suggestie van wijziging van artikel 7 R. O. op verschillende gronden, omdat Zij meent, dat in het Gedelegeerdenverslag een foutieve opvatting in de taak van den adviseur bij den landraad wordt gehuldigd en hiervoor brengt Zij twee argumenten naar voren.

Ten eerste, de Mohammedaansche adviseur adviseert over het adatrecht en niet over het godsdienstig recht, niet wat

het Mohammedaansch recht in bijzondere gevallen eischt, een gedachte, die klaarblijkelijk, wat het laatste betreft, door ons geacht medelid, den heer Soangkoepon, wordt gehuldigd.

Het verschillend inzicht door de Regeering hier gememoreerd, voortspuitend uit de opvatting van het adatrecht — gehuldigd door o.a. de professoren Van den Bergh, Van Vollenhoven en Snouck Hurgronje — was mij uiteraard bekend. De adviseur heeft over het adatrecht te adviseeren, maar dan adatrecht in dien zin, dat, waar het oorspronkelijk adatrecht inderdaad verdrongen werd door het Mohammedaansch recht, ook dat Mohammedaans recht door den adviseur moet worden belicht. En juist inzake het familie- en erfrecht heeft het godsdienstig Mohammedaansch recht de adat het meest en het diepst ingrijpend beïnvloed. In al die gevallen dus, waarin familie-zaken aan het oordeel van den landraad zouden kunnen worden of moeten onderworpen zal de adviseur wel degelijk godsdienstig recht, zooals het in het adatrecht is opgenomen, moeten naar voren brengen.

Het argument betreffende de taak van den adviseur is: dat hij bedoeld is om in zaken van ongeschreven recht, van het adatrecht, den rechter advies te geven, en niet in gevallen van geodificeerd recht.

Dit kan in zekeren zin worden toegegeven, maar ik zou daartegen willen aanvoeren, dat, hoewel niet geodificeerd in den geest van onze wetgeving, het door den Mohammedaansche adviseur toe te passen godsdienstig recht, in al die gevallen, waarin het godsdienstig recht in het adatrecht is opgenomen in feite ook geodificeerd Mohammedaansch recht is. Nóg sterker: de Regeering heeft zelfs voor de zuivere godsdienstige aangelegenheden een aparte rechter ingesteld of erkend, de priesterraad, en al dergelijke zaken goeddeels onttrokken aan den landraad en aan een eigen godsdienstig rechter toevertrouwd.

Zoover wil ik niet gaan, ik wil slechts bepleiten dat in al deze zaken een godsdienstig adviseur wordt gehoord.

Dit acht de Regeering niet noodig, zelfs ongewenscht. Immers vindt Zij het onjuist om voor de toepassing van geodificeerd recht een godsdienstvoorganger dwingend aan den rechter als adviseur toe te voegen.

„Voor de toepassing van wetsbepalingen heeft de rechter zulk een adviseur niet noodig en de huwelijksordonnantie verwijst slechts op enkele plaatsen naar het adatrecht”.

Dit laatste is juist, en ten opzichte van het eerste wil ik opmerken, dat het de Regeering niet onbekend zal zijn, dat de kans steeds grooter wordt, dat de landraden bijna uitsluitend zullen bestaan uit Mohammedaansche leden — dat is het vrijwel altijd geweest —, maar bovendien dat de Europeesche Christen-voorzitter — het woord „Christen” in zeer ruimen zin genomen — vervangen zullen worden door Mohammedaansche Inlandsche voorzitters. Het moge waar zijn, dat bij de hanteering van geodificeerd recht de rechter geen adviseur noodig heeft, dat hij dit alleen kan doen. Voor die toepassing is het van zeer groot belang hoe de feiten worden gewaardeerd. De rechter is ten slotte geen automaat, maar is actief bezig onder meer in de waardeering der feiten. En bij die waardeering kan het van groot nut zijn wanneer een adviseur hem ter zijde staat en hem voorlicht hoe de feiten moeten worden gezien in het raam der omstandigheden, in de sfeer waarin zij zich hebben voorgedaan. Dit gaat uit boven het „inlichten over feitelijke omstandigheden van het aanhangig geval”, hetgeen inderdaad de taak is van getuigen.

Als zoodanig kunnen godsdienstvoorgangers — zegt de Regeering — worden gehoord. Met instemming haalt Zij een uitspraak aan van mr. Van Randwijk uit de Opheffer. Deze mogelijkheid werd trouwens reeds in het Gedelegeerden-verslag vermeld. Maar, dat inderdaad de rechter hem als getuige zou hooren, is natuurlijk niet altijd zeker. Om die zekerstelling juist was het het Gedelegeerden-verslag te doen. Onaanvaard-

(Kerstens.)

baar verklaart de Regeering de gegeven oplossing van artikel 7 R. O. omdat aan den betrokkene de gelegenheid zou worden ontnomen zich over de verklaringen van den adviseur, dat is dus den gehoorde voorganger, die dan juist gekozen zou worden „uit den naasten kring van partijen”, uit te laten, hetgeen hij wel kan doen ten aanzien van verklaringen van een getuige.

Mijnheer de Voorzitter! Dit argument is inderdaad van waarde voor zoover betreft het adviseurschap van artikel 7 R.O. Daar brengt de adviseur zijn advies uit buiten tegenwoordigheid van partijen en kunnen deze niet tegen dat advies aanvoeren wat zij zouden wenschen. Dit bezwaar geldt echter niet de verklaringen van een adviseur-getuige, een instituut dat herhaaldelijk in de landraadspractijk wordt toegepast: dat een getuige behalve den getuigen-eed ook den eed van adviseur aflegt en dus niet alleen relateert als getuige maar ook verklaringen aflegt als adviseur. Ik zou aan de Regeering willen vragen: is in deze richting wat te bereiken om aan den zeer sterk uitgesproken wensch van verschillende groepen te voldoen?

Dit gaat dus in een andere richting dan het voorstel dat in het Gedelegeerden-verslag besloten ligt.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, de vraag, zou de Regeering voorts bekend willen stellen op welke kerkelijke gronden door andersgezinden het opdragen van dergelijke functiën — als adviseur in den zin van artikel 7 R.O. — aan godsdienstvoorgangers afgekeurd wordt.

De heer **Kerstens**: Mijnheer de Voorzitter. Natuurlijk ben ook ik van oordeel, dat het in het waarachtig belang, ook van de bevolking van Java en Madoera is, dat de leeftijdsgrenzen voor het aangaan van een huwelijk verhoogd zouden worden. De Katholieke missionarissen zijn dan ook steeds werkzaam met al hun invloed en hun toewijding om in dit opzicht betere opvattingen bij de bevolking in het leven te roepen.

(De heer **Van Helsdingen**: Daar twijfel ik geen moment aan.)

Dat had ik ook niet verwacht.

Men kan het met iemand echter volkomen eens zijn omtrent een na te streven doel zonder accoord te gaan met de door hem aanbevolen middelen. In deze situatie bevind ik mij ten aanzien van de heeren van Helsdingen en Soetardjo.

Mijn eensgezindheid betreffende het na te streven doel betuigde ik reeds. Ik behoef daar niets aan toe te voegen. Wel wil ik nog even kort rekenschap geven van mijn verschil in inzicht met mijn zoeven genoemde geachte medeleden ten aanzien van de te gebruiken middelen. In het algemeen wil ik er dan dit van zeggen, waarbij ik meen mij in den gedachtegang van de Regeering te bevinden, gelijk die in groote lijnen getraceerd werd in de Memories van Toelichting en van Antwoord: de onderhavige kwestie van godsdienstigen aard is niet los te maken van het geheele sociale bestel der bevolking. Deze twee gebieden liggen integendeel over elkaar heen en maken één geheel uit; hoezeer te onderscheiden, zijn ze niet van elkaar te scheiden. Wij hebben kort gezegd te doen met een sociaal-religieus probleem.

Waar dit nu zoo is — en ik geloof niet dat iemand het zal willen tegenspreken — lijkt het mij onjuist, dat een wettelijke leeftijdsbepaling voor het recht om een huwelijk aan te gaan in het leven zou worden geroepen, die, gewenscht door een zeer kleine groep, storend — en ernstig storend — zou ingrijpen in het eeuwenoude, diep in de volksadat gewortelde gewoonte-bestel van de andere groep, die der overgroote meerderheid.

Populairder uitgedrukt: in zaken als deze moet men niet forceeren. De tijd is voor een wettelijke regeling, die een kleine groep van de bevolking binden zal, nog niet rijp.

Hoezeer ik dus van oordeel ben, dat de Regeering er voortdurend op bedacht moet zijn de leeftijden waarop een huwelijk mag worden aangegaan, zoowel voor den man

als voor de vrouw te verhoogen, ik ben tevens van oordeel dat hiertoe de inwendige bereidheid der groote Mohammedaansche bevolkingsmassa eerst en vooral minstens vergroot moet worden, alvorens men voor de Christen-Inlanders deze verhoogde leeftijden bij de wet mag vaststellen.

Inderdaad moet men niet verlangen, dat de kleinere groep de veel grootere groep met zich zal trekken, omdat de grootere groep daartoe niet alleen nog niet bereid is, maar er zelfs beslist afwijzend tegenover staat.

(De heer **Ratu Langie**: De regeling wordt toch in het leven geroepen voor de kleine groep?)

Inderdaad en dit wekt wrijving en tegenwerking in de groote groep, zooals ik nog wensch aan te toonen.

Ik zou vele argumenten kunnen aanvoeren tegen de wettelijke vaststelling van deze hooge leeftijdsgrenzen; ik zal dit echter niet doen en er slechts enkele in beschouwing nemen.

In de eerste plaats zou ik willen vragen: of mijn geachte medeleden, de heeren Soetardjo en Van Helsdingen, zich wel rekenschap hebben gegeven van het gevaar, dat reëel bestaat, dat de niet-Christelijke ouders van doopleerlingen zeer vroege huwelijken zullen forceeren opdat het huwelijk volgens niet-Christelijke wetten tot standgebracht zal zijn, voordat het kind — de dochter of de zoon — gelegenheid zal hebben Christen te worden? Ik herhaal, dat dit een reëel gevaar is.

In de tweede plaats wil ik vragen, of mijn geachte medeleden zich rekenschap hebben gegeven van het gevaar van verscherping van conflicten tussehen ouders en kinderen over het Christenworden, en ten derde, of Zij het niet met mij eens zijn, dat het bestaan van twee huwelijksrechten in één gezin reeds nu ernstige wrijving in dat gezin met zich zal brengen, en dan volgt natuurlijk de vraag, waarom men die conflicten en die wrijving nog zou gaan verscherpen door verhooging van de leeftijdsgrenzen?

Ik kom dus tot de conclusie, dat verhooging van de minimum-leeftijden voor den jongeman en voor de jongedochter tot resp. 18 en 15 jaar ongewenscht is, wat ongenoegen in het gezin zou kunnen doen ontstaan, vooral in de gezinnen — en nu kom ik tot een argumentatie, die meer direct gericht is tegen een onderdeel van de redeneering van den heer Soetardjo — van den eenvoudigen orang tani van Java. Het is natuurlijk waar, en ook zeer goed, dat de prijajiwereid erop bedacht is, de leeftijdsgrenzen op te voeren, maar ik geloof, dat het een beetje ondoordacht is om dit goede beginsel meteen te willen doordrijven met wetsbepalingen voor de lagere groepen van de Javaansche bevolking. Daar zou immers zeker ontstemming het gevolg zijn, ontstemming tevens jegens het Christendom, hetgeen de bedoeling van den wetgever niet kan zijn. Ik ben natuurlijk in de adat en in de gewoontewereld van de Javaansche bevolking niet thuis, maar men is zoo vriendelijk geweest mij te informeerden; de argumentatie, die men mij ter beschikking heeft gesteld, heeft indruk op mij gemaakt, en ik geloof, dat diezelfde indruk ook hier teweeg zal kunnen worden gebracht. Daarom zal ik in het kort die argumenten weergeven. Het gebeurt dan niet zelden, dat in een Javaansch gezin een of meer kinderen Katholiek zijn geworden, en dat het met de andere kinderen en met de ouders van de kinderen nog niet zoo is. Stel nu, dat in een dergelijk gezin op een Katholieken of in het algemeen een Christelijken, dus ook een Protestantsehen, zoon van 17 jaar een nog niet-Christelijke dochter volgt van 15 jaar, op een leeftijd dus, dat de ouders zich bezorgd maken over haar lot. Hoe verlangend zij ook zijn deze dochter uit te huwelijken, de adat verzet zich hiertegen, zoolang de oudere broer nog niet getrouwd is. Maar deze, die pas 17 jaar is, zou niet kunnen trouwen, wanneer de minimum-leeftijd wordt verhoogd en wordt gebracht op 18 jaar. Het is onnoodig te zeggen, dat de ouders over dezen gang van zaken toch wel zeer ontstemd

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Ratu Langie.)

zullen zijn, vooral wanneer voor hun dochter een in hun oogen zeer geschikt candidaat zich heeft aangemeld.

Nu een ander geval, dat van twee zusters, beiden reeds huwbaar en precies uitgerekend 14½ en 13½ jaar oud, waarvan de oudere Christin is en de jongere niet.

De niet-Christen-ouders zijn van plan de beide dochters tegelijk uit te huwen, gelijk dat herhaaldelijk voorkomt. Door de verhooging van den minimumleeftijd, waardoor de Christelijke dochter pas een huwelijk zou mogen aangaan, wanneer zij den vollen leeftijd van 15 jaren zal hebben bereikt, zou dat echter niet mogelijk zijn. Nu zal men wellicht zeggen, dat de ouders de uitvoering van het plan maar een half jaar moeten uitstellen, maar hier doet zich op zichzelf nog een andere moeilijkheid voor. De groote massa van de inheemsche bevolking op Java is behalve in naam Mohamedaan, in wezen nog sterk animistisch. Daarom houdt zij er een zeer ingewikkeld stelsel van berekeningen op na, ten einde te kunnen vaststellen of een bepaalde dag, een bepaalde maand of een bepaald jaar geschikt is voor de uitvoering van ondernemingen of plannen van enig belang, zooals bv. een reis naar den minister van Koloniën in Den Haag, die, wanneer zij niet goed is vastgesteld, het gevaar oplevert van een versperring achter prikkeldraad in Caïro, gelijk dat kortgeleden is gebeurd. Men moet dus ook voor een huwelijk, dat als een belangrijke gebeurtenis wordt beschouwd, het juiste tijdstip kiezen, wil er zegen op rusten of wil men althans gevrijwaard zijn voor ongelukken. Volgens het bovenbedoeld stelsel van berekeningen heeft elke dag, elke maand, elk jaar zijn bijzondere eigenschappen. Zoo heeft naar ik vernomen heb, elke windoe, dat is een tijdsloop van 8 Javaansche jaren, een bepaald jaar, het zgn. jaar Bé, dat minder geschikt is voor het sluiten van een huwelijk. Stel nu, dat in het zoeven door mij aangehaald geval, waarbij om den minimumleeftijd te bereiken, het huwelijk ½ jaar uitgesteld zou moeten worden, dit dan zou vallen in het begin van een minder geschikt jaar Bé, dan zou men niet ½ jaar, maar 1½ jaar moeten wachten om tot het sluiten van een huwelijk te kunnen overgaan.

(De heer Thamarin: Dan zou men den minimumleeftijd op 16 jaar kunnen brengen.)

Dan zouden de bezwaren niet weggeschoven, doch enkel verschoven worden. Dat zal den overigens zoo scherpzinnigen heer Thamarin bij nader nadenken niet ontgaan.

Ik geloof, dat wij mogen zeggen, dat dit ernstige bezwaren zijn, vooral wanneer men bedenkt, dat de bruidegom, als hij 1½ jaar zou moeten wachten, soms maar liever naar een andere bruid uitzielt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil het voorloopig hierbij laten en wil besluiten met de verklaring, dat het naar mijn oordeel wijsheid van de Regeering genoemd kan worden, dat Zij, hoezeer het met ons eens zijnde, dat de leeftijds grens moet worden verhoogd, dit niettemin nu nog niet wettelijk heeft willen vastleggen. De tijd is hiervoor nog niet rijp en hoe begeerenswaardig ook het doel is, het hier aanbevolen middel, neergelegd in het amendement-Soetardjo, is daartoe voorshands ongeschikt.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Evenals de heer Van Helsdingen zal ik mij onthouden van het bespreken van principiele onderwerpen betreffende de kwestie, die op het oogenblik aan de orde is. Ik handhaaf mijn standpunt, dat ik ten aanzien van deze materie in 1933 bij het hoofdontwerp heb uiteengezet. Weliswaar zijn verschillende van de bezwaren, die ik destijds heb geuit, ondervangen door de thans aangebrachte wijzigingen. Toch meen ik, dat er nog enkele zaken in het geheele ontwerp hadden kunnen worden verwerkt, die het ontwerp in zijn geheel meer passend zouden hebben gemaakt in de adatrechtelijke opvattingen van de maatschappij der Christen-Inlanders. De voornaamste reden hiervan is naar mijn meening, dat men de betrokkenen niet

volop de gelegenheid heeft gegeven om hun meening over deze materie kenbaar te maken. De zending en missie hebben waardevolle observaties gedaan. De werkers bij deze lichamen hebben veel hierover geschreven, veel waargenomen, veel geanalyseerd en uit de gewisselde stukken is mij gebleken, dat daarmede in zeer groote mate rekening is gehouden. Nochtans blijven deze meeningen, waarnemingen, gebaseerd op de interpretatie van de personen, die deze kwestie bestudeerd hebben aan de hand van hun observaties. Ik stel dan ook de vraag: hoe staan de betrokkenen zelf tegenover deze materie? Het spijt mij, dat de betrokkenen en hun organisaties niet zijn gehoord. In de eerste plaats heb ik gezocht naar eenige aanduiding, dat vóór het opmaken van het ontwerp de officieel erkende Inlandsche kerken, zooals de Moluksche, de Bataksche en de Minahassasche zouden zijn gehoord. Zij hebben een eigen synode en classis en het lag voor de hand, dat men althans deze kerkelijke lichamen in deze voorliggende materie zou hebben gehoord.

Er is voorts in het gedelegeerden-verslag gevraagd, waarom men hierin den Ambon- en Minahassaraad niet heeft gehoord. In de Memorie van Antwoord wordt erop gewezen, dat locale ressorten in het algemeen niet de aangewezen lichamen zijn om als officieele adviesinstanties in te schakelen bij de regeling van het huwelijksrecht. Ik heb echter in 1933 toen ik mijn meening daarover te kennen gaf uiteengezet, dat deze twee lichamen overwegend bestaan uit Christen-Inlanders. Van de 22 inheemsche leden van den Ambonraad zijn 19 Christen Inlanders, dus meer dan 90% en van de 24 van den Minahassaraad zijn alle 24 Christen-Inlanders, dus 100%. Daarbij komt, dat de ressorten van deze beide lichamen nagenoeg samenvallen met die buiten Java en Madoera, waarvoor deze regeling geldig zal worden gemaakt en wanneer wij de notulen van den Ambon- en Minahassaraad opslaan, zullen wij zien, dat er zeer veel aandacht wordt besteed aan adatrechtelijke kwesties en ook aan huwelijkskwesties. Tenslotte is natuurlijk in de samenleving in de Minahassa en in Ambon door de meer dan 1½ eeuw wisselwerking tusschen het christelijk element en de adatrechtelijke volksopvattingen tenslotte een eigen christelijk adatrecht ontstaan en van groot belang is het toch te weten, hoe dat Christen adatrecht staat tegenover de materie, die ons nu is voorgelegd. De Regeering heeft zelf gezegd, dat dit een kwestie is van codificeeren van de rechtsovertuiging van de betrokken bevolking. Welnu, in die lichamen had men die rechtsovertuiging kunnen hooren. Men had daar kunnen hooren, hoe die rechtsovertuiging reageert op het ontwerp, dat wij thans op het oogenblik voor ons hebben. En ik stel mij voor, dat de samensteller van deze voorstellen zeer veel nut zou hebben gehad van de besprekingen die in de twee raden waren gevoerd. Wel is waar heeft de Regeering gezegd, dat het onderwerp destijds aan de twee raden is toegezonden, doch de Regeering had, naar mijn meening althans, vóórdat dit voorstel bij dezen raad in definitieven ontwerpvorm was ingediend er bij de Voorzitters van die twee raden tevens dan op moeten aandringen dat die raden de onderwerpen ook in bespreking moesten nemen en advies bij de Regeering indienen. Ik stel mij dan voor dat bij de samenstelling van dit ontwerp men veel nut zou hebben gehad van de opmerkingen, die te dier zake in de twee raden zouden zijn gemaakt.

Mijnheer de Voorzitter! Wilt U thans meteen het amendement-Soetardjo e.s. doen bespreken?

De Voorzitter: Zeker.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan dat amendement ten volle ondersteunen. Ook bij de bespreking in 1933 heb ik reeds aangedrongen op een verhooging van de leeftijds grens voor den huwbaren leeftijd, zoowel op Java

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114). — Wijziging regeling inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113).

(Ratu Langie.)

als daarbuiten. Ik geloof, dat de rechtsovertuiging van de betrokkenen zelf volkomen rechtvaardigt, dat die leeftijds-grens, zooals zoeven door den heer Soetardjo in zijn amendement is voorgesteld, wordt vastgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid, de heer Kerstens, heeft er enkele vzaaren tegen aangevoerd. Ik zou mijn geacht medelid de vraag willen stellen: zoen de conflicten in het familieleven, die de heer Kerstens zoeven uiteenzette, minder zijn wanneer men de leeftijds-grens houdt bij het ontwerp, dat de Regeering ons voorgelegd heeft?

(De heer Kerstens: Ja, ongetwijfeld.)

Daarover zijn wij het juist niet geheel eens. Zoo heeft ons geacht medelid o.a. de figuur geconstrueerd, die ik als volgt zou willen weergeven. Onderstel, zegt de heer Kerstens, dat er in een gezin b.v. twee dochters zijn. De oudste is Christin en de jongste is Mohammedaansche. De jongere zou nu een goede kans krijgen een goed huwelijk te sluiten, maar mag het nog niet doen, omdat de oudste dochter, het Christen meisje nog niet den leeftijd heeft bereikt, dat zij zou mogen worden uitgehewelijkt. En mijn geacht medelid ziet in deze situatie een bron van alle mogelijke familie-conflicten. Ik ben geen kenner van het adatrecht, maar misschien heeft mijn geacht medelid wel eens gehoord van het instituut van slametan nglangkahie, waarbij dan een slametan wordt gehouden om alle mogelijke slechte gevolgen voor het overslaan in een dergelijk geval weg te slametannen.

Het adatrecht zelf is slimmer dan wij denken; het adatrecht zelf heeft natuurlijk ook die gevallen onder ogen gezien en er wordt dan dikwijls een slametan gegeven, wanneer een oudere dochter bij het in het huwelijk treden wordt overgeslagen door een jongere.

(De heer Soangkoepou: Dat overslaan is een groot ongerief in de familie.)

De heer Soetardjo: Op Java komt het herhaaldelijk voor.)

Misschien is dat zoo in Tapanoeli, maar de heer Soangkoepou hoort zelf, hoe de Javaansche leden over deze materie oordeelen. Het komt hierop neer, dat ik niet van meening ben, dat het amendement-Soetardjo inderdaad de mogelijkheden schept van de groote conflicten in het gezin, die de heer Kerstens vrees. Ik zal dus stemmen vóór het amendement van den heer Soetardjo.

Thans nog een andere kwestie, die niet dadelijk samenhangt met dit onderwerp zelf, maar aangeroord is in het Gedelegeerden-verslag en waarop in de Memorie van Antwoord ook gereageerd is; de erkenning als zelfstandige kerkelijke organisatie, als zelfstandige kerk van de Kerapatan Geredja Protestant Minahassa.

In het Gedelegeerden-verslag zijn inlichtingen gevraagd over de behandeling van het verzoek tot erkenning. In de Memorie van Antwoord zal worden de Regeering hierop, dat hierover een uiteenzetting zal worden gegeven bij de behandeling van de betrokken begrootingsafdeeling in de komende hoofdzitting van den Volksraad. Ik moet hieruit dus opmaken, dat over deze kwestie nog geen beslissing is genomen en dan zou ik er bij de Regeering op willen aandringen met spoed over deze aanvraag te beslissen. De Kerapatan Geredja Protestant Minahassa is een beweging, die geleid wordt door zeer serieuze mannen en vrouwen, die in den kleinen kring van de Minahassa een zeer invloedrijke sociale positie innemen; hoe spoediger de Regeering tegemoet komt aan het verzoek van deze menschen om de organisatie als kerkelijke organisatie te erkennen, hoe beter mij dit dan ook toeschijnt voor de normale ontwikkeling van het kerkelijke en geestelijke leven in de Minahassa.

Ik zal geen cijfers geven over het ledental dezer organisatie, maar ik kan de verzekering geven, dat de levensvatbaarheid der organisatie reeds is aangetoond door den bouw van kerken, die op verschillende plaatsen in de Minahassa zijn opgericht en die geheel bekostigd zijn door het locale initiatief, die op

(De Voorzitter, directeur van Justitie, Van Helsdingen.)

gebouwd zijn door de leden van de gemeente zelve, waarvoor van buitenaf geen financieele hulp is verleend.

Wanneer men dit ziet, moet men wel tot de conclusie komen, dat hier inderdaad van een zeer ernstige beweging sprake is, die men zeker geen moeilijkheden in den weg moet leggen.

De Voorzitter: Hiermede zijn de besprekingen in eersten termijn van de zijde van den Volksraad over dit onderwerp beëindigd.

Is de Regeering-gemachtigde bereid hierop na de pauze te antwoorden?

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan zullen het regeeringsantwoord en de verdere afhandeling na de pauze plaats hebben.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling van de inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113), als aangevuld bij nota van wijziging (stuk 6).

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Is het volstrekt noodig, dat dit onderwerp vandaag nog wordt behandeld? Op het oorspronkelijke program voor vandaag stond dit onderwerp niet vermeld. Ik ben, nadat ik dit rooster had ontvangen, op reis gegaan en gisterenavond thuiskomende, heb ik het program afgewerkt, zooals het op den rooster vermeld staat, daarbij geen rekening houdende met het feit, dat bij afzonderlijk schrijven het thans door U, Mijnheer de Voorzitter, aan de orde gestelde onderwerp, aan den rooster is toegevoegd.

Besluit de vergadering het onderwerp heden toch te behandelen, dan zal ik mij tot mijn spijt van een bespreking ervan moeten onthouden, wat mij zeer zou spijten, omdat verschillende opmerkingen van mij in het Gedelegeerden-verslag verwerkt zijn en daarop in de Memorie van Antwoord ook is gereageerd.

De Voorzitter: Ik behoef geen stemming van de vergadering uit te lokken. Ik wil zelf wel het ontwerp van de agenda van deze vergadering afvoeren. Ik geloof niet, dat van de zijde van den Volksraad aanleiding bestaat om met de behandeling van dit onderwerp haast te maken en zal dus aan het verzoek van den heer Van Helsdingen tegemoet komen, indien ook de Regeering meent, dat er met de behandeling van het onderwerp geen haast behoeft te worden gemaakt.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Van de zijde der Regeering bestaat wel haast met de behandeling van dit ontwerp.

De Voorzitter: Nu, hoewel het in den betrekkelijken geleidebrief niet staat aangegeven, de Regeering niettemin verklaart, dat er wel haast is bij de behandeling van dit ontwerp, zal met de behandeling ervan worden voortgegaan.

Inderdaad staat het onderwerp niet op den oorspronkelijken rooster vermeld, maar het is bij afzonderlijk schrijven — een weg, die meermalen wordt gevolgd en die geen aanleiding tot moeilijkheden geeft — den dag na het verzenden van den rooster aan de agenda voor de vergadering van heden toegevoegd. Dat één lid bezwaar heeft tegen behandeling op dit moment kan niet tot vertraging van de behandeling leiden; tot behandeling van het ontwerp wordt dus overgegaan.

Wijziging regeling inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113). —
Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Soangkoepon, Voorzitter.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Nu de buitengewesten aan den vooravond van de bestuurshervorming staan komt het mij voor, dat het rationeeler en efficiënter zou zijn met de invoering daarvan op 1 November a.s. in deze ontwerp-ordonnantie rekening te houden. Ter voorkoming van vermeerdering van arbeid zou in deze ontwerp-ordonnantie kunnen worden bepaald, dat zij met ingang van 1 November a.s. in werking zal treden.

Wij hebben thans in de buitengewesten 10 gewesten in Sumatra, 2 in Borneo en 5 in de Grootte Oost, in totaal 17 gewesten, welke straks in drie gewesten zullen worden veranderd. Het is inderdaad juist, wanneer de Regeering in dit verband verklaard heeft, dat een vooruitlopen op de instelling van eilandengewesten in deze ontwerp-ordonnantie niet op zijn plaats is, doch wanneer wordt bepaald dat deze ontwerp-ordonnantie eerst met ingang van 1 November a.s. in werking treedt, dan is de bestaande moeilijkheid omzeild. Indien geen rekening is gehouden met de aanstaande bestuurshervorming, zou zulks in wezen betekenen, dat deze ordonnantie slechts voor ruim 6 maanden, d.i. vanaf heden tot ultimo October van dit jaar, van toepassing zal zijn.

Wat aangaat het in het gedelegeerdenverslag geopperde bezwaar tegen den voorgestelden tekst in sub 1 kan ik mij met de Regeering vereenigen; doch bij mij rijst de vraag of de betrokken bevolking aangaande deze vervanging van gouvernementsrechtspraak door inheemsche rechtspraak geraadpleegd is en daartegen geen bezwaren door haar worden aangevoerd. Indien de betrokken bevolking daartegen bezwaren heeft, zou de totstandkoming van deze ordonnantie, voor zoover betreft die gebieden waar te voren gouvernementsrechtspraak van toepassing was, in strijd zijn met de strekking en grondgedachte van artikel 136 I.S., immers daarbij wordt bepaald, dat niemand tegen zijn wil afgetrokken kan worden van den rechter, dien algemeene verordeningen hem toekennen.

Ten aanzien van de onderhandsche berechting van magistraatszaken door het betrokken districtshoofd, zou ik het volgende willen zeggen:

Indien dit districtshoofd aangewezen ware geweest tot fungerend magistraat zou de in het gedelegeerden-verslag en de Memorie van Antwoord geconstateerde misstand niet behoeven voor te komen; de voorwaarde daartoe bestaat alleen in de benoeming van daarvoor geschikte districtshoofden; dit zijn degenen, die voldoende Westersche opleiding hebben genoten. In verscheidene gebieden van de buitengewesten zou dit onder een goed toezicht en goede leiding van het hoofd van gewestelijk bestuur zeker mogelijk zijn, hetgeen mede in het belang is van de geboden bezuiniging. Ik vraag mij af, waarom de van de Mosviba afkomstige districtshoofden in de buitengewesten niet kunnen worden belast met de functie van fungerend magistraat in bepaalde gebieden.

Over de vraag, of een Inlandsch Officier van Justitie al dan niet een eigen ressort heeft, heeft de Regeering gelijk, wanneer Zij zegt, dat er geen voorschriften zijn, die aan den Inlandschen Officier van Justitie een eigen ressort toekennen, doch uit de omstandigheid, dat een Inlandsch Officier van Justitie benoemd is bij een bepaalden landraad, kan worden vastgesteld, dat zijn ressort het rechtsgebied is van den landraad; het is daarom naar mijn meening minder juist, om te verklaren, dat een Inlandsch Officier van Justitie geen eigen ressort heeft.

De Voorzitter: Thans kan de openbare beraadslaging worden geschorst, teneinde den Regeeringsgemachtigde gelegenheid te geven zijn antwoord voor te bereiden. Inmiddels kan dan het commissie-onderzoek betreffende Onderwerp 107 plaats hebben, waarna om 11 uur pauze zal worden gehouden.

(Directeur van Justitie.)

De vergadering wordt te 10.15 uur v.m. geschorst en te 11.42 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Huwelijks-ordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina” en het daarbij behorende reglement op het houden van registers van den burgerlijken stand (Ond. 114), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 6).

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beantwoording van de sprekers in eersten termijn mag ik wel laten voorafgaan de bespreking van enkele algemeene punten.

Het eerste punt, dat bespreking behoeft, is de methode, waarop deze ontwerp-ordonnantie is tot stand gekomen, t.w. het overleg, dat daarbij heeft plaats gehad met belanghebbenden.

Door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, is hier van morgen een woord van dank tot de Regeering gesproken, waarvoor de Regeering zeer erkentelijk is, dank voor de ruime mate, waarin overleg is gepleegd en waarin gelegenheid is gegeven om bedenkingen en bezwaren alsnog voor te brengen. Het was dan ook met eenige verrassing, dat ik moest hooren, dat de laatste spreker, het geachte lid de heer Ratu Langie, niet dankbaar was, integendeel meende te moeten protesteeren tegen het onvoldoende gelegenheid geven aan belanghebbenden om hun bezwaren en suggesties voor te brengen.

Voor zoover het hier betrof het hooren van de locale raden, die in deze aangelegenheid veel belang stellen, is dit punt in de Memorie van Antwoord uitvoerig door de Regeering uiteengezet. De Regeering kan niet anders doen dan daarnaar verwijzen. Het is ook door leden van dit college — onder anderen door het geachte lid, den heer Van Helsdingen — erkend, dat men bij deze algemeene wetgeving deze locale colleges niet kan inschakelen. In dit geval werd bij de besprekingen van het eerste ontwerp, nl. bij het tot stand komen van de ordonnantie in 1933, aangedrongen op het geven van gelegenheid aan den Minahassaraad om de eventuele bezwaren nog nader onder de oogen te zien. De Regeering heeft dit dan ook gedaan. Zij heeft gezorgd, dat deze raden in het bezit waren van de regeling zooals deze is tot stand gekomen.

Wanneer nu die raden, zooals het geachte lid, de heer Ratu Langie zegt, bepaalde bezwaren hadden wenschen voor te brengen, dan had daartoe alle gelegenheid bestaan.

De Regeering ontkent volstrekt niet, dat het van groot nut zou zijn geweest, dat groote aandacht zou zijn geschonken aan eventuele bezwaren van die zijde geuit, maar deze bezwaren zijn niet geuit, hoewel daartoe alle gelegenheid heeft bestaan en daarmede is toch zeker het verwijt weerlegd, dat aan de colleges, die voor de belanghebbenden konden spreken, de gelegenheid tot overleg niet is gegeven.

Wat het andere punt betreft, moet het verwijt van het geachte lid, den heer Ratu Langie, ook worden teruggewezen. De heer Ratu Langie zegt, dat er nog kerkgenootschappen zijn — de Minahassakerk, de Moluksche kerk —, die in deze kwestie niet zijn geraadpleegd. Dat is wel het geval geweest. Ik heb in den dikken bundel, die gaat over de voorbereiding van deze ontwerp-ordonnantie, een uitvoerig advies van de synode van de Minahassakerk en daaruit blijkt al reeds, dat die kerk wel is gehoord. Waaraan het misverstand, dat hier naar voren komt, is te wijten, kan ik niet verklaren. Wellicht, dat hier gedacht moet worden aan het volgende. Het advies speciaal van de Minahassakerk is niet rechtstreeks gevraagd, maar door tusschenkomt van het bestuur over de protestant-

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Directeur van Justitie.)

sche kerken. Toen deze kwestie werd geëntameerd, was de Minahassakerk reeds zelfstandig — de Moluksche kerk nog niet —, maar die zelfstandigheid van de Minahassakerk ging niet zoover, dat zij ook geheel administratief zelfstandig was en er is toen in overleg met het bestuur van de protestantsche kerken de methode gevolgd, dat het overleg is gepleegd door tusschenkomst van het bestuur over de protestantsche kerken. Er is toen nog in het bijzonder op aangedrongen, vooral het oordeel van de Minahassakerk in te winnen en dat is toen ook gebeurd. Dit is ongeveer analoog aan hetgeen is geschied ten aanzien van de zelfstandige eenheden van de katholieke kerk. Ook daar zijn de adviezen langs een centraal punt gegaan. Het is niet anders geweest dan de meest eenvoudige, praktische werkwijze; maar geraadpleegd zijn alle daarvoor in aanmerking komende kerkgenootschappen zeer zeker.

Mijnheer de Voorzitter! Een tweede punt van eenigszins algemeenen aard is de vraag, door het geachte lid, den heer Soangkoepou besproken, waarom nu niet gelijktijdig met de invoering van deze ordonnantie in de gouvernementslanden op Java, in de Minahassa en Ambon, deze nieuwe regeling ook kon worden ingevoerd in de Vorstenlanden. Mijnheer de Voorzitter! Het zou ook de Regeering aangenaam zijn geweest, indien dit had gekund, doch zooals ook reeds in de Memorie van Antwoord is gezegd, kon dit niet, omdat het overleg met de Vorstenlandische besturen nog niet was voltooid; in afwachting daarvan kon dus van een invoering in de Vorstenlanden nog geen sprake zijn. Een bezwaar tegen invoering in de gouvernementslanden op Java was daarin niet gelegen en daarom heeft de Regeering gemeend, niet langer te moeten wachten en deze ontwerp-ordonnantie te moeten indienen, zoodra het mogelijk is zal na voltooiing van het overleg met de Vorstenlandische besturen ook invoering aldaar kunnen geschieden.

Een derde punt van algemeenen aard is de vraag van den heer Soangkoepou of het geen aanbeveling zou hebben verdiend, deze regeling reeds dadelijk aan te passen aan de komende bestuurshervorming. Het heeft echter niet heel veel nut, hierover te debatteeren. De Regeering heeft het tenslotte in de nieuwe ontwerp-ordonnantie nog niet gedaan. Het zou natuurlijk mogelijk zijn geweest, dit nog te wijzigen, om alsnog rekening te houden met de invoering van de bestuurshervorming in de buitengewesten, doch de Regeering heeft er de voorkeur aan gegeven, daarop niet vooruit te loopen, omdat het altijd bedenkelijk, gevaarlijk is om bij een materie, die in algemeenen zin geregeld moet worden — waarbij men de wetgeving over de geheele linie moet controleeren, om te zien of alles met de komende hervorming in overeenstemming is —, één onderwerp van wetgeving afzonderlijk in het oog te vatten en daarbij al vooruit met dergelijke aanpassingsbepalingen te komen. De Regeering meent nog altijd, dat het de meest praktische oplossing is geweest om voorshands deze regeling te laten, zooals zij is en tegelijkertijd met alle andere regelingen, waarvoor het moet geschieden, de aanpassing aan de komende bestuurshervorming tot stand te brengen.

Ik kom thans tot een punt, dat eenerzijds een algemeen karakter draagt, maar dat aan de andere zijde de materiele bezwaren van verschillende leden van het geachte College tegen deze regeling betreft.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft even gemereerd, dat tegen de suggesties betreffende het instellen van een adviseurschap bij de landraden voor zaken betreffende de berechtiging krachtens dit nieuwe huwelijksrecht voor inheemsche Christenen, het formeele bezwaar kan worden aangevoerd — wat de Regeering niet heeft gedaan — dat artikel 7 Rechterlijke Organisatie, waarin deze materie in het algemeen is geregeld, buiten het kader van dit ontwerp ligt.

Dit is inderdaad een bezwaar, dat ook had kunnen worden aangevoerd, maar veel grooter dan dat is het bezwaar, dat de Regeering meent te moeten maken, tegen de richting,

waarin in het Gedelegeerden-verslag een oplossing wordt gezocht voor een punt, dat ook aan de aandacht der Regeering niet is ontgaan, de wenschelijkheid van voorlichting op dit gebied ten aanzien van de maatschappelijke verhoudingen speciaal in de kringen, die het aangaat. De Regeering is nog steeds van meening, dat het zeer zeker onjuist zou zijn, om aan het stelsel van artikel 7 R. O., het verouderde stelsel, dat herziening behoeft, thans uitbreiding te geven. Onjuist zou het ook zijn, om, wat in artikel 7 R. O. zou kunnen worden geregeld, in deze speciale regeling op te nemen.

Een andere vraag is, of het nuttig en noodig is — en deze vraag is door de Regeering reeds positief bevestigend beantwoord — om de regeling betreffende het adviseurschap bij de inheemsche rechtbanken te herzien en daarbij dan tevens rekening te houden met de desiderata, die mede in verband met deze nieuwe regeling van het huwelijksrecht voor Inlandsche Christenen op dit punt kunnen worden gesteld.

Nu heeft het geachte lid, de heer Van Helsdingen, een vraag gesteld en een suggestie gedaan.

Wanneer ik met de suggestie mag beginnen, dan heeft deze de strekking, of anders dan in het Gedelegeerden-verslag de oplossing voor dit vraagstuk is gezocht, niet iets te bereiken zou zijn in deze richting, dat het hooren van adviseerende getuigen door den rechter in de gevallen, waarin het wenschelijk en noodig geacht wordt, inderdaad geschiedt en tot zijn recht komt.

Ik mag wel zeggen, dat deze suggestie van den heer Van Helsdingen de volle belangstelling van de Regeering heeft en dat gaarne zal worden nagegaan, of in deze richting de oplossing van het probleem kan worden gevonden.

Als ik hierop dan laat volgen het antwoord op de vraag van den heer Van Helsdingen, of reeds met de door de Regeering als wenschelijk erkende herziening van het beginsel van art. 7 R. O. een aanvang is gemaakt en of reeds kan worden medegedeeld wanneer het resultaat daarvan aan den Volksraad kan worden voorgelegd, moet ik antwoorden, dat deze zaak inderdaad nog geheel in het beginstadium is, dat de denkbeelden op dit punt nog geen vasten vorm hebben aangenomen. Dit blijkt al reeds hieruit, dat het geachte lid, de heer Van Helsdingen zelf, met een nieuw denkbeeld komt, zoodat ik dus naar waarheid niet kan verklaren, dat met deze herziening reeds een concreet begin is gemaakt.

Maar de Regeering wil gaarne dat begin thans maken en dit dan met de noodige voortvarendheid laten behandelen. Wanneer het resultaat zal worden overgelegd, is een vraag, die ik thans liever niet beantwoord, omdat het te moeilijk is thans te overzien, welke bezwaren en moeilijkheden zijn te overwinnen.

Nog een andere concrete vraag, die door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, is gesteld, kan hier thans worden beantwoord, nl. waarom van andere zijde tegen het adviseurschap van godsdienstvoorgangers bezwaar wordt gemaakt. Het ligt misschien niet geheel op den weg van den Regeeringsgemachtigde om hier uiteenzettingen te geven van bezwaren van bepaalde gemeenschappen, van bepaalde kerkelijke bezwaren, maar in het algemeen kan ik den heer Van Helsdingen wel antwoorden, dat die bezwaren van dezen aard zijn: Men acht een vermenging van de aan de rechtspraak verwante functie van het adviseurschap van den landraad met het geestelijk voorgangerschap ongewenscht en schadelijk.

Om nu nog even een concreet punt te beantwoorden, dat door den heer Ratu Langie is besproken; de heer Ratu Langie heeft naar aanleiding van het antwoord op zijn vraag betreffende de Kerapatan Geredja Protestant Minahassa aangedrongen op een spoedige beslissing omtrent het verzoek van die Kerapatan. De argumenten, die het geachte lid heeft aangevoerd, om te betoogen, dat er een aanspraak bestaat op een spoedige behandeling van dit geval, op een

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Directeur van Justitie.)

niet lang uitstellen van de beslissing, hebben de aandacht der Regeering en ik mag het geachte lid wel toezeggen, dat zoodra mogelijk een beslissing zal worden genomen. De beslissing ligt tenslotte niet op het terrein van het departement van Justitie, maar op dat van het departement van Onderwijs en Eeredienst. Vandaar, dat ook in het antwoord der Regeering verwezen is naar de behandeling van de betrokken begrotingsafdeeling, dat is de begrotingsafdeeling van Onderwijs en Eeredienst.

Het geachte lid, de heer Soangkoepou, heeft overigens, geloof ik, alleen steun gegeven aan de voorstellen der Regeering op verschillende punten. Hij is op één punt nog verder gegaan dan de Regeering thans wenscht te gaan; dat is het punt, dat tenslotte op het oogenblik de meeste aandacht trekt, n.l. de vraag hoe de minimum-leeftijdsgrens behoort te zijn, waarop een huwelijk mogelijk wordt.

Ik mag hier wel even in herinnering brengen, hoe de regeling, die thans aan het College is voorgelegd, is tot stand gekomen. Die regeling heeft een jarenlange voorbereiding gekost. Toen in 1933 die zaak in den Volksraad werd behandeld, kon de Regeering gemachtigde voor Justitie steunen op een verslag van besprekingen van een informeele commissie, waarin kenners van het adatrecht en vertegenwoordigers van alle kerkgemeenschappen zitting hadden en waarin met zeer veel geduld en zorg was besproken, welke punten tenslotte in die regeling konden worden vastgelegd en hoe die daarin zouden moeten worden geformuleerd. De vraag van den minimum-leeftijd voor het huwelijk was in die commissie nauwelijks besproken.

In den Volksraad zelf is daar toen heel wat over te doen geweest. Er is toen in het bijzonder bezwaar gemaakt tegen de lage leeftijdsgrens die in het ontwerp was vastgesteld van 14 jaar voor de meisjes en 16 jaar voor de jonge mannen, en dit bezwaar is in het bijzonder vanuit de buitengewesten gemaakt. Er is gezegd, dat deze leeftijdsgrens voor de Minahassa en Ambon niet in overeenstemming was met hetgeen in werkelijkheid reeds in acht werd genomen door de betrokken Inlandsche Christenen; in het algemeen worden aldaar de huwelijken op ouderen leeftijd gesloten.

In 1933 ging het er in den Volksraad dus eigenlijk maar om, of hetgeen in de wet in het algemeen was voorgeschreven, voor de Minahassa en Ambon wellicht minder juist was en de toenmalige Regeering gemachtigde voor Justitie heeft toen — zij het dan, volgens den heer Van Helsdingen op wat poovere argumenten — den Volksraad van de wenselijkheid kunnen overtuigen om hier niet verder te gaan en in elk geval af te wachten, wat van de zijde der belanghebbers wellicht nog nader hieromtrent zou worden aangevoerd.

De Volksraad heeft dus genoeg genomen met dien leeftijdsgrens van 14-16 jaar en wel over de geheele linie, ook voor de buitengewesten. Bij het overleg, dat sedert 1934 heeft plaats gevonden, is dit punt dadelijk weer het belangrijkste punt geweest en toen is gebleken, dat inderdaad wat de Minahassa en Ambon betreft, dus wat betreft de buitengewesten, men zonder bezwaar een hooger leeftijdsgrens zou kunnen stellen, dat men daar n.l. in plaats van 14 en 16 jaar, 15 en 18 jaar zou kunnen stellen.

Zelfs is gevraagd om voor de meisjes een grens van 16 jaar aan te nemen, hetgeen nog uitging boven den eisch, die het burgerlijk wetboek stelt voor de Europeanen. Dat is wel een merkwaardig punt, omdat hieruit blijkt, dat men zich bij een leeftijdsgrens vooral niet moet voorstellen, dat dit nu bepaald de leeftijd zal zijn, waarop de huwelijken ten slotte werkelijk tot stand komen. Huwelijken van Europeesche meisjes op 15-jarigen leeftijd zullen wel tot de uitzonderingen behoren, maar niettemin is er nog nooit bezwaar tegen gemaakt, dat de grens in het burgerlijk wetboek zoo laag is gesteld en niemand vraagt om verhooging, teneinde

te voorkomen, dat men soms dien minimum eisch tot regel zou gaan maken.

Nu is er een groot verschil tusschen de inlandsche christenen op Java en die in de buitengewesten, voor welke laatste een iets hogere grens zonder bezwaar kan worden gesteld, omdat hier op Java inderdaad in de practijk nog niet de juistheid van het uitstellen van een huwelijk tot lateren leeftijd wordt gevoeld. Nu is door verschillende leden gewezen op de opvattingen die in de practijk bestaan, dus hetgeen in de maatschappij werkelijk gebeurt. De heer Soetardjo, de eerste onderteekenaar van het amendement, heeft gewezen op de in de kringen der Javaansche priajati's heersche opvattingen.

Hij heeft natuurlijk volkomen gelijk, dat in die kringen op het oogenblik hoe langer hoe meer wordt aangestuurd op huwelijken op wat rijperen leeftijd. Maar — het is ook al door den heer Kerstens opgemerkt — deze regeling zal zooals bij interruptie is gezegd, gelden voor een kleine groep in vergelijking tot de groote groep niet-christen Inlanders, maar toch voor een grooter groep dan alleen voor die van de christenen uit priajati-kringen. Men mag aannemen dat het percentage der Inlandsche christenen op Java, voortkomende uit eenvoudige landbouwers en dessalieden-kringen, zeer hoog is. Men moet zich dus niet afvragen, wat nu in die enkele gevallen van Inlandsche christenen uit priajati-kringen wordt aangenomen, maar wat de regel is in kringen der Inlandsche christenen ten plattelande, die van de eenvoudige tani-bevolking dus.

En nu is het wel merkwaardig dat over dit punt door de leden, die dit amendement hebben verdedigd, is gezweigd. Ik mag wel aannemen, dat dit erop wijst, dat men volkomen beseft, dat inderdaad in die kringen huwelijken op lagere leeftijd — van 14 tot 16 jaar — wel degelijk nog bijna regel zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog een ander merkwaardig verschijnsel, n.l. dat hier van de zijde van de protestantsche kerkgenootschappen wordt aangedrongen, speciaal voor Java, op een verhooging van den leeftijd en dat dit geschiedt uit de overweging, die de heer Van Helsdingen heeft aangeduid, toen hij zeide, dat de Regeering hier miskent, dat de wet toch ook opvoedend kan werken, dat de wet een stimulans kan zijn in een bepaalde richting. Het zou kunnen zijn, dat hier inderdaad een stimulans gewenscht wordt, omdat — en dat is belangrijk — de protestantsche kerk zelf er nog niet in kan slagen, de gedachte van een huwelijk op rijperen leeftijd ingang te doen vinden. Juist wat de kerk zelf nog niet kan bereiken, wenscht men nu te bereiken met behulp van de wet. Men wil in de wet steun zoeken voor wat men langs anderen weg nog niet kan verkrijgen. Doch dan moet men zich afvragen, of dit dan niet zal zijn, wat o.a. door het geachte lid, den heer Kerstens is genoemd „forceeren”, of het wel goed is hier de wet te gebruiken om door te drijven, wat langs den weg van de overtuiging nog niet bereikt kan worden.

Mijnheer de Voorzitter! Men spreekt hier dan tenslotte van kinderhuwelijken. De kerk, zoowel de protestantsche kerk als de katholieke kerk, is daartegen en wil zooveel mogelijk kinderhuwelijken tegengaan, wil dat men huwt op een leeftijd, waarop men het gewicht van dien stap kan overzien en inderdaad vrije toestemming tot het huwelijk kan geven. Omtrent dit doel, omtrent hetgeen hier bereikt moet worden, bestaat geen verschil van meening. De vraag is alleen of men dit nu op de beste, op de meest passende wijze kan bereiken door in de wet een hooger leeftijd als eisch te stellen voor het huwelijk, dan in de maatschappij wordt geaccepteerd.

Door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, is nog iets anders in het geding gebracht, n.l. de huwelijksregelingen, die hier op Java bestaan, of hebben bestaan. In verschillende Protestantische Christengemeenten heeft men dit punt reeds eerder geregeld. Men heeft daar ook vaak de leeftijdsgrens

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Directeur van Justitie.)

hooger gesteld dan hier thans in het ontwerp van de ordonnantie is neergelegd en dit zou volgens het geachte lid een argument zijn tegen de opvatting van de Regeering, dat men hier iets vraagt, hetgeen niet met het gewoonterecht van de betrokkenen overeenstemt. Dit argument is toch niet zoo klemmend, want wanneer inderdaad door die regelingen, die zijn vastgesteld door de kerkbesturen, door de godsdienstvoorgangers in de betrokken Inlandsche Christengemeenten, het huwen op wat rijperen leeftijd reeds algemeen ingang had gevonden tot verhooging van de leeftijdsgrens, veel geringer zou zijn. Het is juist de omstandigheid, dat men ondanks alles nog altijd een zekeren weerstand te overwinnen heeft bij de betrokken bevolkingsgroep, die hier doet zoeken naar den steun van de wet. Maar die weerstand is er dan toch en het lijkt de Regeering nog steeds het beste, om het overwinnen van dien weerstand, het doen ingang vinden van betere opvattingen, over te laten aan de godsdienstige voorgangers, aan de kerk zelf.

(De heer **Thamrin**: Dan moet men elke leeftijdsgrens laten vervallen.)

De heer **Van Helsdingen** zegt dus, dat de Regeering verweet, dat de wet een stimulans kan zijn, opvoedend kan werken. Dat heeft de Regeering echter toch wel zeer goed ingezien. Een opmerking, die ik gelezen heb in het advies van de synode van de Minahasakerk luidt echter juist: — en het is wel merkwaardig, dat het uitgaat van iemand, die zich sterk op het standpunt stelde: verhoog de leeftijdsgrens — wij weten zeer goed en wij stellen ons ook op het standpunt, dat deze wettelijke regeling op zich zelf niet opvoedend behoeft te werken, zij moet alleen ruimte laten voor het opvoedend werk van de kerk.

Nu behoeft men dit niet tot in uiterste consequenties door te voeren, tenslotte is de leeftijdsgrens zelf, zooals het geachte lid, de heer **Thamrin** bij interruptie reeds opmerkte een zekere richtlijn. Ik wil zelfs verder gaan en erkennen, dat de leeftijdsgrens, zooals de Regeering haar in het ontwerp heeft neergelegd, reeds uitgaat boven hetgeen men zou vaststellen, indien men werkelijk alleen de algemeene opvattingen, die onder de inheemsche bevolking op Java heerschen, zou accepteren, wanneer men alleen zou vragen, wat denkt men in het algemeen ten aanzien van huwelijken op Java. Vroeg men zich dit alleen af, dan zou men misschien de leeftijdsgrenzen nog iets lager stellen dan 16 en 14 jaar. Met deze leeftijden wordt reeds een stap gedaan in de richting, die allen wenschen. Niet alleen de sprekers, die gesproken hebben namens de belanghebbende Christenen, maar ook iemand als het geachte lid, de heer **Soetardjo** wenscht immers verhooging van de leeftijdsgrenzen. Ook buiten de kringen van de Inlandsche Christenen wordt deze wensch dus gevoeld. In deze richting wordt hier reeds een zeer bescheiden en zeer voorzigtigen stap gedaan; de Regeering acht het uiterst raadzaam niet verder te gaan, maar zich hiertoe te beperken en niet nu een grens te stellen, die inderdaad hooger is dan men in de praktijk in acht neemt en die aanleiding kan geven tot allerlei wrijvingen en moeilijkheden en die daarom een ongunstige ontvangst van deze regeling ook in de praktijk zou kunnen tengevolge hebben.

Het geachte lid, de heer **Van Helsdingen**, heeft op dit punt ten slotte nog deze opmerking gemaakt, het kan zijn, dat hier op Java althans een leeftijd van 15 jaar voor een jongedochter en van 18 jaar voor een jongeman wat hoog is, het kan zijn, dat men daarmee moeilijkheden krijgt, dat het tot allerlei wrijving leidt, maar gij hebt dan toch in de bepalingen de dispensatiebevoegdheid, gij hebt de dispensatiebevoegdheid zelf gekozen ter verzachting van het voorschrift omtrent huwelijksbeletsel in verband met adoptieverwantschap, waarom hier dan niet?

Het antwoord hierop luidt, dat de dispensatiebevoegdheid ten aanzien van adoptieverwantschap volkomen passend en

(Soetardjo.)

doeltreffend is, omdat dit betreft slechts zeer enkele uitzonderingsgevallen. Oorspronkelijk meende de Regeering te zoneringsvolstaan met het absolute verbod; het is echter gebleken, dat een enkelen keer dergelijke huwelijken tusschen adoptiefbroeders en -zusters toch wel plaats hebben — een enkel geval is bekend — en de Regeering meent daarom voor die enkele uitzonderingsgevallen de mogelijkheid open te moeten laten door dispensatie, maar dit is geheel iets anders dan dat men dispensatie zou moeten gebruiken om een fout in de regeling zelf te herstellen, wanneer de regeling zelf niet deugdelijk zou zijn en men dan dispensatie noodig zou hebben om onaangename gevolgen goed te maken. Tenslotte is die dispensatie voor een enkel uitzonderingsgeval als bv. bij adoptieve verwantschap, bruikbaar, maar veel minder bruikbaar, om niet te zeggen: onbruikbaar, is zij, wanneer het gaat juist om huwelijken van eenvoudige dessa-menschen, waar men soms zeer intieme motieven heeft om tot een huwelijk op wat lagere leeftijd over te gaan en men met die motieven zou moeten komen bij het hoofd van gewestelijk bestuur, om dispensatie te verlangen; afgezien nog van de soms zeer bezwaarlijke verdragen welke daarvan het gevolg zou zijn, dunkt het mij, dat dit voor de betrokkenen bepaald onaanvaardbaar zou zijn. Men zal dan liever afzien van het huwelijk, althans met de partij, die door de wet wordt belemmerd in het sluiten daarvan. Men zal zich afwenden van het Christelijk huwelijk en een huwelijk zoeken te sluiten met een andere partij. Daarom meent de Regeering, dat de bezwaren bevoegdtegevoelingszake niet op zich zijn om de bezwaren tegen deze regeling te ondervangen.

Naast dit punt van zeer principieel belang zijn overigens geen bepaalde bezwaren tegen den inhoud van deze ordonnantie aangevoerd. Ik meen dus hiermede in eersten termijn te kunnen volstaan.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, die zijn ontwikkeld door mijn geacht medelid, den heer **Soangkoepon**, als streng Mohammedaan, zijn natuurlijk begrijpelijk en aannemelijk, doch ik, die meer nationalist ben dan Mohammedaan, behoud mij de vrijheid voor om er een andere meening op na te houden.

(De heer **Thamrin**: Is het nationalisme ook een godsdienst?)

Ik prefereer als nationalist een krachtiger volk boven een zwak volk, waarbij men zich krampachtig vasthoudt aan voorschriften of iets van dien aard, die uitgaan van den godsdienst, in dit geval dan van den Mohammedaanschen godsdienst.

De heer **Kerstens** heeft eveneens een reeks van bezwaren voorgebracht tegen de verhooging van de leeftijdsgrens voor het uithuwelijken van jongedochters en jongemannen. De verleiding is voor mij te groot om daarbij niet de opmerking te maken, dat wanneer alle bezwaren, die door mijn geacht medelid zijn ontwikkeld, 50 jaar geleden waren voorgebracht, zij inderdaad de meening van de massa zouden weergeven. Maar wij zijn in het jaar 1936 en ik zou mijn geacht medelid den raad willen geven om eens poolshoogte te nemen van hetgeen er op het oogenblik omgaat in de gedachten van de massa van de inheemsche bevolking.

(De heer **Soangkoepon**: Dat heb ik reeds gedaan. Ik ben pas in Soekaboemi geweest.)

Ik zal straks aantoonen, dat het is als ik zeg. In de eerste plaats heeft de heer **Kerstens** het gehad over het bezwaar, dat het te hoog opzetten van de leeftijdsgrens storend zou werken op de adat van de inheemsche bevolking.

Het geachte medelid heeft zelfs gesproken van „geforceerde” huwelijken. Daartegenover heeft mijn geacht medelid, de heer **Ratu Langie**, de bezwaren van den heer **Kerstens** bestreden. Ik zou daaraan nog het volgende willen toevoegen.

Het overslaan van de oudere zuster bij het uithuwelijken is in de Javaansche maatschappij geen zeldzaam geval; gevallen, dat een jongere dochter eerder wordt uit-

(Soangkoepon.)

gehuwelijkt dan een oudere zuster, zijn legio. Het middel, dat men te baat heeft genomen, vooral in de kringen der plattelandsbevolking, om het gedachte kwaad van dergelijke passeeringen te weren, heeft de heer Ratu Langie reeds genoemd; het wordt toegepast in den vorm van het geven van een slamatan. Maar ook in priajikringen komen dergelijke passeeringen vaak voor. Er is dus absoluut geen sprake van conflicten of iets dergelijks, zooals de heer Kerstens dit bedoelt.

De heer Kerstens heeft het voorts gehad over een bepaald slecht jaar, n.l. in een windoe het jaar bé. Ik raad den heer Kerstens aan, eens statistische gegevens te vragen bij de penghoeloe's en de naibs om na te gaan in hoeverre zijn bewering juist is. Uit die gegevens zou duidelijk kunnen blijken dat het kiezen van het tijdstip voor het uithuwelijken van kinderen meer en meer gebaseerd wordt op economische grondslagen. Men pleegt zijn kinderen uit te huwelijken, wanneer men het breed heeft en dat is meestal het geval, wanneer de oogst geslaagd is; niet alleen dus hebben de huwelijken plaats in den oogsttijd, maar vooral wanneer de oogsten geslaagd zijn. De heer Kerstens zal dan ook uit deze statistische gegevens tot de conclusie moeten komen, dat van het passeeren van het jaar bé op het oogenblik geen sprake meer is.

Daarom sprak ik zoeven van vertolking van gedachten, die 50 jaar terug onder de bevolking heerschten; op het oogenblik is de toestand inderdaad anders.

De heer Kerstens heeft verder gewaarschuwd, dat, hoewel men er in priajikringen hoe langer hoe meer toe is overgegaan om hun kinderen op ouderen leeftijd uit te huwelijken, dit nog geen aanbeveling zou zijn om hetzelfde te forceeren bij het lagere deel der bevolking. Het geachte medelid vergeet echter hierbij, dat de priajistand door alle eeuwen heen als een lichtend voorbeeld is geweest voor de plattelandsbevolking en al wat op het gebied van de adat, de kleeding, huwelijken, e.d. in den loop der jaren veranderd is in de kringen van den priajistand, is ook langzamerhand, zij het niet met schokken, doorgedrongen tot de massa der bevolking.

(De heer Kerstens: Dit argument keert zich tegen uzelf. Als dit zoo is, dan hebt U geen dwingende wetsbepalingen noodig en kunt U Uw doel wel bereiken door deze penetratie geleidelijk haar gang te laten gaan.)

Ik geloof, dat de heer Kerstens dit niet juist inziet, want op het oogenblik en zelfs sinds lang bestaat de gewoonte in den priajistand om kinderen op ouderen leeftijd uit te huwelijken en die gewoonte is ook langzaam maar zeker doorgedrongen in de kringen der plattelandsbevolking. Het is dus niet juist om thans zulke lage leeftijdsgrenzen voor het sluiten van huwelijken vast te stellen gelijk het ontwerp doet. De opmerking van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat de voorstellers van het amendement over dit punt zijn heengegapt, omdat wij daarover geen woord hebben gerept, bewijst nog niet, dat de toestand op het oogenblik in de kringen van het lagere deel der bevolking zoodanig is, zooals de Regeeringsgemachtigde zich dien voorstelt.

Ik geloof, dat ik de verzekering kan geven, dat vooral in kringen van den z.g. middenstand onder de Indonesiërs — ik bedoel hiermede meer speciaal de bewoners van de hoofdplaatsen, zoowel van de regentschaps- als van de districts-hoofdplaatsen — meer en meer de door de priajaji's gevolgde adat is overgenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede alle bezwaren te hebben wederlegd.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men bij de beoordeeling van het huwelijk uitgaat van verstandelijke overwegingen, is het natuurlijk beter de in het amendement-Soetardjo gewenschte leeftijdsgrens te volgen, doch in ons maatschappelijk leven is meestal de wensch niet altijd gedekt door het gevoel. Waar het huwelijk zich meer

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Van Helsdingen.)

gebaseerd heeft op gevoelsoverwegingen, lijkt het mij veel beter om het aangaan van het huwelijk aan de ouders over te laten. De meeste ouders in de inheemsche maatschappij denken er ook niet aan, om hun kinderen in hun jeugdigen leeftijd te doen huwen, zoodat daarvoor mijns inziens in wezen geen maatregelen behoeven te worden genomen. Doch als preventieve maatregel tegen mogelijke excessen lijkt het mij veel beter, om de leeftijdsgrens voor het aangaan van een huwelijk te stellen bij de intrede van de puberteitsjaren, dat is tussehen 14 en 15 jaar. Deze leeftijd is mijns inziens de goddelijke aanwijzing om jongelieden te doen huwen; de natuur heeft dit ook bevestigd. Ik kan mij dan ook volkomen vereenigen met het betoog van ons geacht medelid, den heer Kerstens, voor zoover betreft de adatrechtelijke zijde van deze kwestie en daarom is het ook mijns inziens verstandiger om ten deze de natuur te volgen.

Het is ook niet uitgesloten, dat de bepaling van de leeftijdsgrens in de westersche wetgeving ook op dezelfde basis is geschied, immers de puberteitsjaren treden in het westen veel later in dan in het oosten.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! In zijn antwoord heeft de Regeeringsgemachtigde in de eerste plaats eenige aandacht geschonken aan het plaats gehad hebbend overleg en hij heeft zich daarbij in hoofdzaak gekant tegen het betoog van den heer Ratu Langie. Ik zou het tegenbetoog van den Regeeringsgemachtigde in deze willen onderschrijven en daar nog het volgende aan willen toevoegen.

Ik geloof, dat de Regeeringsgemachtigde onjuist is, wanneer hij zegt, dat destijds de Minahassakerk al als een zelfstandige gemeenschap was ingesteld. Wel is juist, dat vóórdat die Minahassakerk als zelfstandige gemeente is ingesteld, er al een proto-synode was, dus een voorbereiding tot de zelfstandigmaking van de Minahassakerk en dat die proto-synode reeds een motie bij de Regeering heeft ingediend, ten aanzien van de besproken leeftijdsgrens. Daaruit blijkt dus wel, dat ons geacht medelid Ratu Langie ten onrechte meent, dat de voorbereiding van de zeer belangrijke stof is gegaan buiten medewerking van de betrokkenen zelf en in hoofdzaak zou zijn gebaseerd op studie en waarneming van predikanten en zendelingen. Dit is onjuist. Het is ten eenenmale onaanvaardbaar aan te nemen, dat deze zendelingen en missionarissen niet voortdurend contact hebben gehad met de betrokkenen uit de Inheemsche kringen zelf, met gemeenteraden, kerkeraden en dergelijke. Ik kan daar nog als bewijs voor bijbrengen, dat zich onder de stukken, die de Regeering heeft ontvangen, ook bevindt een bezwaarschrift van het College van Deputaten van de Gereformeerde Synode, onderteekend door Simeon als voorzitter en Darmohatmodjo als Scriba. Daaruit blijkt, dat ook de Inheemsche gemeente zelf de volle gelegenheid heeft gehad, over deze zaak te adviseeren, natuurlijk in de betrokken organen.

Ten aanzien van art. 7 R. O. en de suggestie, die in het Gedelegeerden-verslag en mijn eerste rede naar voren zijn gebracht, heeft de Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat hij in overweging zou nemen of mijn suggestie hier voorgebracht inderdaad voor verwezenlijking vatbaar is, n.l. dat wij adviseerende getuigen zouden krijgen.

Ik hoop, dat de nadere overwegingen inderdaad in deze richting zullen leiden en dat op deze wijze een oplossing voor het probleem kan worden gevonden.

De Regeering heeft toegezegd, dat hoewel herziening van art. 7 R.O. nog pas in het beginstadium is, met de noodige voortvarendheid wordt voortgewerkt. Ik ben de Regeering daarvoor dankbaar en hoop, dat wij binnen niet al te langen tijd — ik houd rekening met de ervaring — de resultaten van deze overweging voor ons zullen hebben liggen.

Ten slotte kom ik aan het belangrijkste punt, de leeftijdsgrens.

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Van Helsdingen.)

Ik laat in het midden, of voor Java het standpunt van den heer Soetardjo als nationalist de voorkeur verdient boven de argumenten van den heer Soangkoepou, die ernstige bezwaren tegen het amendement heeft.

Thans wil ik een enkele opmerking maken naar aanleiding van het betoog van den heer Kerstens.

Ik heb vooropgesteld, dat de heer Kerstens en mijn groep gelijkelijk zullen denken op dit punt. De heer Kerstens heeft dit ook volmondig toegegeven en heeft alleen gewezen op het verschil van inzicht ten aanzien van de te gebruiken middelen. Nu meen ik echter, dat het poneeren van het beginsel in deze huwelijksordonnantie niet is het poneeren van een middel; het beginsel is de hogere leeftijdsgrens en het middel om aan de opportunistische bezwaren, die door den heer Kerstens zijn naar voren gebracht, tegemoet te komen, is te vinden in de door mij voorgestelde dispensatie. Het geheele betoog van ons geacht medelid zou trouwens hierop neerkomen, dat voor de kleine Christengroep, die in de groote miljoenenmassa van Mohammedanen toch nog altijd een heel kleine groep uitmaakt, in het geheel geen regeling voor de huwelijkswetgeving noodig is, omdat iedere regeling voor deze groep in de zich steeds vervormende adat, storend ingrijpt op het adatrecht van de groote Mohammedaansche massa. Die consequentie van zijn betoog wil de heer Kerstens zeker niet voor zijn rekening nemen. Wij hebben hier in de eerste plaats in het oog te houden de Christelijke groep, waarvoor deze regeling in de eerste plaats wordt gegeven.

Nu heeft de ons geacht medelid, van heer Soetardjo zoeven reeds gewezen op verschillende foutieve argumenten in het betoog van den heer Kerstens en aangetoond, dat noch het adatrecht noch de gevoelens van de bevolking overal meer overeenstemmen met de voorstelling van zaken, die de heer Kerstens daarover heeft gegeven.

(De heer Kerstens: Aangetoond?)

Inderdaad, dat heeft de heer Soetardjo zeer zeker gedaan.

(De heer Kerstens: Dat heeft de heer Soetardjo be-weerd.)

Nu heeft de heer Kerstens gezegd, dat de heer Soetardjo zijn eigen amendement heeft bestreden, want de bevolking zou aan het lichtend voorbeeld van de prijajis genoeg hebben, zij heeft geen behoefte aan wettelijke bepalingen. Dat lijkt mij echter volkomen onjuist. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zeker opzicht in denzelfden zin geantwoord, hij heeft namelijk gezegd: de heer Van Helsdingen heeft gezegd, dat een wettelijke verbodsbepaling een stimulans kan zijn, een opheffend karakter kan dragen en de Regeeringsgemachtigde heeft daaraan toegevoegd: de betekenis daarvan is eigenlijk, dat de kerk datgene, wat zij zelf niet kan bereiken, tracht te bereiken door middel van de wet. De Regeeringsgemachtigde vraagt zich nu af: is dit niet min of meer een forceeren.

Ik heb er echter reeds op gewezen, dat van een forceeren geen sprake is, want dat in de geldende adatregelen in Modjowarno, dus langen tijd, voordat deze bepalingen werden vastgesteld bij de wet, de leeftijdsgrenzen van 16 jaar en 18 jaar golden. Als dus de Protestantse zending blijft aandringen op het verhoogen van de grens, die zij reeds in de volksovertuiging ingang heeft weten te doen vinden, doet zij dit niet, omdat zij hoopt, de leeftijdsgrens te kunnen opvoeren met behulp van de wet, maar, omdat de wet door de minimumleeftijd lager te stellen en tot regel te maken, geen opheffende, maar een neerhalende werking heeft; om te voorkomen dus, dat wat zij met veel moeite en offeringen ten aanzien van de huwelijksleeftijden bij de Christenbevolking ingang heeft weten te doen vinden, weer met één slag naar beneden wordt gehaald en ongedaan gemaakt, omdat de wet het — volkomen wettelijk — mogelijk maakt, dat huwelijken op een veel jongeren leeftijd worden gesloten.

Het is niet, dat de kerken en de zendingsterreinen hopen door middel van de wet een doel te bereiken, dat zij voorlo-

(Kerstens.)

pig niet langs anderen weg kunnen bereiken. Het tegenovergestelde is waar. Zij hebben goeddeels de overtuiging dat zij hun doel vaak goeddeels hebben bereikt, doch wanneer er nu een wetsbepaling komt met een verlaagde leeftijdsgrens, dan kan dit de kans doen ontstaan dat het heele peil van het reeds bereikte weer wordt omlaag gehaald, en daartegen kanten zij zich.

De Regeering gebiedt niet een verlaging van de leeftijdsgrens, maar dergelijke wettelijke bepalingen hebben al te vaak een strekking — wij hebben het gezien bij de loonsbepalingen — dat de maatschappij zich aanpast aan de lagere minima en dat zal zich hier eveneens kunnen voordoen. De Regeering geeft dus geen steun aan een eenmaal verkregen overtuiging, integendeel, zij haalt juist de steunpilaar weg. Nu zegt de Regeeringsgemachtigde wel: Wij hebben bij de Europeanen een leeftijdsgrens van 15 jaar voor de meisjes en toch komen er vrijwel geen huwelijken op dien leeftijd voor; zeker, maar bij de Europeanen is het algemeen moreel peil veel hooger en een huwelijk van meisjes van 15 jaar is daarom inderdaad een groote uitzondering. Verder zijn er naast dat hogere morele peil nog zeer belangrijke economische en sociale motieven, waardoor er geen sprake van is, dat men meisjes van 15 jaren zoo gemakkelijk zou kunnen laten trouwen. Dit tweede argument, dat in de Europeesche wereld zoo volkomen van kracht is, is in de inheemsche wereld niet aanwezig en dat kan juist tot gevolg hebben, dat veel te licht over die bezwaren van moreelen aard wordt heengestapt.

De Regeeringsgemachtigde heeft nog eenige aandacht geschonken aan de dispensatiemogelijkheid, die ik als middel heb vooropgesteld om eventuele ernstige bezwaren, die zich in de praktijk voordeden tegen het sluiten van een huwelijk op den hooger en wettelijken leeftijd, te ondervangen. De Regeering heeft gezegd, dat dispensatie bij adoptie een volkomen doeltreffend middel zou zijn en er maar weinig uitzonderingsgevallen zijn, terwijl dispensatie in dit geval zou beteekenen een herstellen van een fout in de regeling. Ik ontken dat het een foutieve regeling zou betreffen. Men kan zeggen, dat het is een ideële regeling en ik meen, dat dispensatie, voorzichtig gehanteerd, door de hoofden van gewestelijk bestuur, die daarvoor zijn aangewezen, wel degelijk het middel kan zijn om de bezwaren door den heer Kerstens genoemd, te ondervangen.

Ik heb mij voorloopig ervan onthouden een amendement in te dienen op art. 13 van de ontwerp-ordonnantie, omdat die indiening goeddeels ervan afhangt of het amendement-Soetardjo wordt aangenomen. De redactie die ik bij amendement zou willen voorstellen, is neergelegd in het gedelegeerden-verslag, doch zooals gezegd, het indienen hangt af van de beslissing omtrent het amendement-Soetardjo. De Regeeringsgemachtigde heeft over dit punt met geen enkel woord gerept. Ik heb dit zelf slechts terloops aangeroerd als een wenschelijke wijziging.

De Voorzitter: Het is beter, met het indienen van amendementen niet te wachten tot een ander amendement is aangenomen, maar het voorgenomen amendement nu in te dienen.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter. De heer Soetardjo heeft zijn volle autoriteit als kenner van het adatrecht tegen mij in het veld gebracht en gezegd: De argumenten, die de heer Kerstens heeft aangevoerd, zijn argumenten van 50 jaren geleden. Verder heeft de heer Soetardjo gezegd, dat het goed zou zijn, wanneer ik eens poolhoogte ging nemen. In de eerste plaats zou ik willen opmerken, dat ik mijn inlichtingen niet 50 jaren geleden heb ingewonnen, maar niet eens 50 dagen geleden en dat ik het respect, dat ik heb voor den heer Soetardjo als adatkenners, minstens in dezelfde mate toeken aan de menschen, die mij hebben ingelicht.

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114).

(Kerstens.)

(De heer Roep: Wie zijn die mensen?)
Het zijn er velen.

Ik behoef dus geen gevolg te geven aan den wensch van den heer Soetardjo om eerst poolshoogte te gaan nemen.

De bronnen, waaruit ik putte, zijn minstens zoo deskundig als die van den heer Soetardjo. Wat blijft er nu van de waarde der argumentatie van den heer Soetardjo in dit opzicht over?

(De heer Prawoto: De cijfers der priesterraden b.v. die de heer Soetardjo noemde!)

De heer Soetardjo heeft gezegd, dat het aantal pas-seeringen wat betreft de rangorde der zusters bij het uithuwelijken, waarbij dus een jongere zuster voorgaat, legio is. Ik heb echter gehoord, alweer van dezelfde minstens even deskundige zijde, dat dit aantal buiten de priajikringen, in de kringen van de lagere Javaansche bevolking integendeel zeer gering is, vooral wanneer het betreft zusters. Wel heb ik gehoord, dat dit nog wel eens voorkomt, wanneer het betreft broer en zuster, maar wanneer het zusters betreft, heeft dit altijd een beschaamd makende uitwerking op de betrokken ouders. Zoo ben ik geïnformeerd.

(De heer Soangkoepou: Dat is ook zoo.)

Ik dank den heer Soangkoepou voor zijn deskundigen steun. Nu heeft het geachte lid de heer Ratu Langie reeds gezegd en de heer Soetardjo heeft ernaar verwezen, dat het adatrecht slimmer is dan ik wel denk en dat, als een dergelijk conflict van rangorde bij uithuwelijken ontstaat, een slamatan de panacée is. Nu ben ik toch lang genoeg in Indië om te weten, dat een slamatan inderdaad in de Inlandsche wereld voor veel goed is, maar of deze voor alles kan dienen en zelfs voor het uit den weg ruimen van bezwaren van dezen aard, dat neem ik zelfs op gezag van een adatkenner als den heer Ratu Langie nog zoo maar niet aan. M.i. is hierbij één punt over het hoofd gezien. Het is een heel verschil, of men naar een middel zoekt, dat men graag vindt om aan een bezwaar te ontsnappen, dan wel dat men liever geen middel zoekt. Ik bedoel dit: wanneer een dergelijk huwelijk, waarbij niet de gewone rangorde is gevolgd, tot stand kan komen in de adatsfeer, en ook in de christelijke sfeer van de ouders, dan kan ik mij voorstellen, dat men een slamatan geeft om de zaak in orde te brengen, maar wanneer men, als niet-Christelijke ouders, reeds vooringenomen is tegen het feit, dat een der kinderen een christelijk huwelijk sluit, dan kan ik mij niet voorstellen, dat men datzelfde conflict tracht op te lossen door middel van het geven van een slamatan. Men zal eerder daartoe niet overgaan en zich liever op adatbezwaren beroepen om aan het christelijk huwelijk te ontsnappen.

(De heer Sosrohadi koesoemo: Dat hangt af van de huwelijksandidaten).

Inderdaad is dat van belang, maar het gaat niet aan om een slamatan als panacée te gebruiken tegen deze argumentatie. Mijns inziens is deze opmerking niet ernstig genoeg in het kader van dit vraagstuk. Wij willen tenslotte hetzelfde. De heer Soetardjo heeft gezegd, dat hij als nationalist in de eerste plaats waarde hecht aan het scheppen van een krachtig volk. Ik, als niet-nationalist, hecht ook groote waarde aan het scheppen van een krachtig volk, maar ik kom al weer terug tot de vraag: is het gebruikte middel de juiste methode? Ik geloof, dat een andere weg moet worden gevolgd, ten eerste hierin bestaande, dat het voorbeeld van priajikringen, optrekking van de leeftijdsgrens, wordt gevolgd, en ten tweede kan als aanwijzing gelden het voorbeeld van de Christengemeenschappen, die hetzelfde doel dienen. Dit lijkt mij juist, maar wanneer men nu deze christenhuwelijken aan verhoogde grenzen gaat binden, dan zal dit in de eerste plaats tot gevolg hebben, dat, in plaats van de weldadige stimulerende werking uit de Christelijke wereld, een antipathie ontstaat, waardoor men zich zal keeren tegen Christelijke huwelijken, en waardoor men een goede reden heeft om zich tegen deze huwelijken te verzetten.

(Ratu Langie.)

In plaats van dus door een wetsbepaling die stimuleering te laten uitoefenen, zou ik zeggen: laten wij het zwaartepunt leggen op de geleidelijke vreedzame conflictlooze penetratie van deze betere Christelijke gebruiken. En wanneer dan de tijd rijp is, m.a.w. wanneer deze gedachte diep genoeg inwendig verwerkt is door de grootere massa van de Inheemsche bevolking, dan lijkt mij het moment aangebroken om een nieuwe stimulerende werking in te schakelen door bovendien de grens in de wet weder eens een ietsje hooger te plaatsen.

Zooals men het op het oogenblik doet, komt het mij niet juist voor en blijf ik bij mijn qualificatie „forceeren” en herhaal ik ook nog eens, dat de werkwijze, die de Regeering thans volgt, n.l. om met de leeftijdsgrens nu al een ietsje te blijven boven de praktische, laat ik het noemen de physiologische grens, van meer wijsheid van Regeeringsbeleid getuigt dan in het amendement van de geachte voorstellers tot uiting komt.

De Voorzitter: Binnengekomen is een amendement, voorgesteld door de heeren Van Helsdingen, Soetardjo en Ratu Langie (Ond. 114, st. 8), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen artikel 1 sub d van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Huwelijksordonnantie Christen-Inlanders van Java, Minahassa en Amboina” (Ond. 114) te doen luiden als volgt:

„d. lid 1 van artikel 13 wordt gelezen:

„(1) Onder onvolwassene wordt, indien de leeftijd kan worden vastgesteld, voor de toepassing van deze ordonnantie verstaan een ongehuwde, die den leeftijd van twintig jaren nog niet heeft bereikt.”

Het amendement wordt in verband met de dadelijke behandeling niet geroneografeerd.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Zeeven heb ik met verwondering van den geachten Regeerings-gemachtigde en van het geachte lid, den heer Van Helsdingen gehoord, dat vóórdat dit ontwerp werd opgemaakt, de meening is gehoord van de Minahassakerk, althans van de Synode, of misschien van het lichaam, dat daaraan is voorafgegaan, de Proto-Synode. Ik zeg, dat ik dit met verwondering heb vernomen, aangezien deze mededeeling nu pas komt. Ik ben natuurlijk afgegaan op de toelichting die door de Regeering over deze materie gegeven is. En wanneer er nu geen aanleiding zou hebben bestaan om die mededeeling te doen, dan zou ik er het zwijgen toe doen, doch er was aanleiding om dat mede te deelen. Ik lees n.l. in het algemeen gedeelte van de Memorie van Toelichting het volgende:

„Uitnoodigingen daartoe” — dat wil zeggen om adviezen — „zijn aan de belanghebbende instanties gericht, waarop zoo noodig schriftelijk en mondeling overleg is gevolgd. De Zending en Missie hebben daarbij wederom gewaardeerde medewerking verleend.”

Mijnheer de Voorzitter! Uit deze zinsnede heb ik meenen te moeten opmaken, dat alleen aan Zending en Missie die uitnoodigingen zijn gericht om adviezen te geven. Daar is verder met geen woord melding gemaakt van de autonome kerkbesturen. Daarom heb ik in mijn rede in eersten termijn gezegd, dat men toch in ieder geval de Synode had moeten hooren.

Nu iets over een andere kwestie. De geachte Regeerings-gemachtigde zegt dat die locale colleges, waarover ik gesproken heb, de Ambonraad en de Minahassaraad, niet de aangewezen lichamen zijn om adviezen uit te brengen omtrent het huwelijksrecht van Inheemsche Christenen. Ik heb echter juist uiteengezet, dat in die colleges altijd een zeer groote belangstelling is getoond in adatrechtelijke aangelegenheden. En nu is aan die colleges wel toegezonden de ordonnantie

(Ratu Langie.)

die in het jaar 1933 vastgesteld is, maar de Regeering zegt, dat het niet in de bedoeling lag daarbij advies van die colleges in te winnen. Dat is in de Memorie van Antwoord gezegd. Doch ik had het juist zoo op prijs gesteld — dat heb ik ook bij de behandeling in het jaar 1933 van het hoofdontwerp gezegd —, wanneer de colleges uitgenoodigd waren hun meening over de onderwerpelijke aangelegenheid te uiten. Want in die colleges zitten de personen, tot wien men zich gewoonlijk wendt om advies over adatrechtelijke kwesties; die personen leven er geheel met de betrokken samenleving mede; die weten hoe er gevoeld wordt, hoe er gedacht wordt over deze onderwerpen.

Daarom heb ik het in mijn rede betreurd, dat men deze locale colleges niet heeft uitgenoodigd, advies uit te brengen. Ik moet toegeven, dat, als er groote belangstelling bij deze colleges voor het vraagstuk bestond, zij uit zichzelf wel advies zouden hebben gegeven, maar hoe gaat het in de praktijk? In de praktijk hangt het meestal ervan af, of de voorzitter zich voor de materie interesseert, de eene voorzitter heeft er veel, de andere weinig belangstelling voor en wanneer aan zulk een college dan geen advies wordt gevraagd, hangt het het allermeest van den voorzitter af, of het onderwerp in zulk een college aan de orde wordt gesteld.

Het is mij echter bekend — ik ben tot voor kort ook lid van den Minahassaraad geweest — dat men door het ontwerp min of meer verrast is, maar ik heb voor mijzelf geen bezwaar tegen het ontwerp behalve dat ik, zooals ik in eersten termijn reeds heb gezegd, voor de ingediende amendementen zal stemmen.

De mededeeling van den geachten Regeeringsgemachtigde over de beslissing, die eventueel wordt genomen over het verzoek van de Kerapatan Geredja Protestant Minahassa, heb ik met genoegen vernomen, ik hoop, dat de Regeering aan deze organisatie geen beletsel in den weg zal leggen om tot normale ontwikkeling te komen.

Ik moge thans nog een kort woord wijden aan hetgeen mijn geacht medelid, de heer Kerstens, zooveen heeft gezegd. Het komt mij voor, dat het geachte lid de gevolgen veel te theoretisch heeft beschouwd. Ons geacht medelid heeft gezegd, dat wij niet moeten trachten verschillende bezwaren te ontloopen, maar dat men in de wet zelf de beletselen uit den weg moet ruimen. Ik herhaal, dat ons geacht medelid de zaak veel te theoretisch opvat. Hoe zal het in de praktijk gaan? Men zal den candidaat-trouwlustige trachten over te halen nog een jaartje te wachten — want het gaat tussehen den heer Kerstens en den heer Soetardjo om slechts één jaar — en als men veel van elkaar houdt, kan men nog wel een jaartje wachten.

(De heer Kerstens: Juist niet.)

Als de meening van den heer Kerstens juist is, dus als men niet wenscht te wachten, dan grijpt men naar het middel van de slamatan nglangkahi.

Ik geloof echter, dat de heer Kerstens tenslotte toch niet zooveel bezwaren tegen het amendement van den heer Soetardjo zal hebben.

De redactie van het amendement is overgenomen van het regeeringsantwoord en nu staat in het amendement,

„Een jongeman den vollen leeftijd van achttien en een jongedochter den vollen leeftijd van vijftien jaar niet bereikt hebbende, mogen geen huwelijk aangaan”.

Nu vraag ik mij echter af, of deze redactie, als het amendement wordt aangenomen en ten uitvoer gebracht, geen aanleiding kan geven tot een onjuiste interpretatie. Tenslotte wordt de interpretatie van dit artikel overgelaten aan ondergeschikte ambtenaren, die dikwijls een beslissing aan de hand van dit artikel zullen moeten nemen en zou nu zoo'n ondergeschikte ambtenaar dit artikel niet zoo kunnen lezen, dat een jongeman, die nog geen 18 jaar is geen huwelijk mag sluiten met een jongedochter, die nog geen 15 jaar is, maar

(Soetardjo, Directeur van Justitie.)

wel met een jonge dochter van bijv. 23 jaar en dat een jongedochter van nog geen 15 jaar niet mag trouwen met een jongeman van nog geen 18 jaar, maar wel met iemand van bijv. 22 of 23 jaar?

(De heer Kerstens: „En” vervangen door „of” en „mogen” door „mag”; dan is men er.)

Ik wordt versterkt in mijn meening, nu iemand met zulke fijne taalkundige voelhorens als de heer Kerstens mijn gedachtengang deelt. Ik stel dus voor de redactie van het amendement te wijzigen in den zin als de heer Kerstens aangaf, opdat elke onjuiste interpretatie wordt uitgesloten.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Namens de onderteekenaars van het amendement (st. 7) breng ik bij deze gaarne de door den heer Ratu Langie aanbevolen en door den heer Kerstens geformuleerde wijziging in het amendement aan.

De Voorzitter: Het amendement is verder in behandeling in den gewijzigden vorm, als door den eersten onderteekenaar aangegeven.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Een enkele opmerking slechts, in het bijzonder naar aanleiding van hetgeen door den heer Van Helsdingen is gezegd omtrent hetgeen het gevolg zou zijn van deze lagere leeftijds grens. De heer Van Helsdingen heeft gezegd: Het gaat er niet om, dat wij daarmee een opheffende werking willen uitoefenen, maar waar wij zulke groote bezwaren tegen hebben is, dat zij een neertrekkende werking zal hebben, dat wat wij met de Christelijke gemeenschap op Java reeds met zeer veel moeite hebben bereikt, met één slag door de wet ongedaan zou worden gemaakt. Indien dit inderdaad zoo ware, zouden de Protestantsche kerkgemeenschappen zich terecht verzetten tegen een bepaling, zooals die door de Regeering is geformuleerd. Maar dit is niet juist. Is het denkbaar, dat hetgeen door overtuiging is bereikt in de Christen-gemeenten dan plotseling

(De heer Van Helsdingen: Niet plotseling, maar geleidelijk.)

..... ongedaan zou worden gemaakt door een cijfer in een wettelijke bepaling? Ik kan dat niet aannemen. Maar er is misschien een verklaring voor de door het geachte lid geuite vrees. Is het wellicht niet zoo, dat men vreest voor een invloed, welke buiten die gemeenten ligt? Indien die kerkelijke gemeenten op dit punt op hetzelfde niveau lagen als de maatschappij daarbuiten, dan zou een wettelijke leeftijds grens geen enkel effect hebben, maar indien daarbuiten de leeftijds grens lager is, dan kan men zich wel voorstellen, dat zulks invloed zou kunnen hebben ook op den geest in die kerkelijke gemeenten.

(De heer Van Helsdingen: Maar dan zou die lagere leeftijds grens toch niet reeds in het Christelijk adatrecht zijn opgenomen?)

In die adat-gemeenschappen heeft men — en vermoedelijk met succes — de leeftijds grens voor de huwelijken opgevoerd. En dat zal zoo blijven, wat er ook in de regeling wordt voorgeschreven. Ik zie in hetgeen door den heer Van Helsdingen is gezegd, slechts een bevestiging van hetgeen de Regeering heeft betoogd, nl. dat buiten die gemeenschappen de grens die bij huwelijks sluiting wordt in acht genomen, lager is. En nu moet men niet alleen denken aan die Christengemeenschappen, waar men elkaars voorbeeld volgt, men moet ook zien buiten die gemeenschappen, voornamelijk naar de Christenen in de Mohammedaansche maatschappij, waar men te maken heeft met Mohammedaansche verwanten, waar men niet ziet naar de hoge leeftijds grens der Christenen, maar naar de normale leeftijds grens, die samenhangt met de puberteit, in de inheemsche maatschappij. Het is inderdaad niet een neertrekkende

Wijziging huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina enz. (Ond. 114). — Wijziging regeling inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113).

(Soetardjo, Voorzitter.)

werking waarvoor men bevreesd behoeft te zijn, maar een bepaling die de grens opvoert, zal tengevolge hebben dat de leeftijds grens zal staan op een afstand, boven die, welke in de groote inlandse maatschappij in werkelijkheid thans geldt. Ik geloof, dat de heer Soetardjo dit ook zal erkennen. Hij heeft gezegd, dat hij geen prijs stelt op den steun, die de Mohammedaansche wet den heer Soangkoepou verleent, dat hij meer voelt voor een krachtig volk, dat op eigen overtuiging steunt. Ik begrijp dan niet, waarom het geachte lid hier steun zoekt niet in de Mohammedaansche wet, niet in een wet voor de bevolking als geheel, maar in een wet voor Christen-inlanders.

(De heer Soetardjo: Als begin.)

Indien men waarlijk dan meer prijs stelt op hetgeen door eigen kracht wordt bereikt, moet men niet vragen om een regeling, die zelfs voor de groep waarvoor de heer Soetardjo spreekt, niet zal gelden. Tenslotte zal hier den doorslag moeten geven dat, wat het meest passend is voor die kleine groep, waarvoor de wet is gemaakt, nl. voor de Christen-inlanders op Java en Madoera.

Ten aanzien van dit punt is in de opvatting der Regeering door de argumentatie van de geachte leden geen verandering gekomen.

Wat nu het ingediende amendement-Van Helsdingen, e.s. betreft, zou ik alleen willen opmerken, dat dit inderdaad een consequentie is van de aanvaarding van het eerste amendement. Beide amendementen gaan van dezelfde gedachte uit; beide amendementen worden door de Regeering ernstig ontraden.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over het amendement-Soetardjo e.s. (st. 7), zooals het is gewijzigd.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op, nog een zeer kleine nadere toelichting op het amendement betreffende de leeftijds grens van de huwelijken te geven. Ik zou n.l. den geachten Regeeringsgemachtigde en het geachte medelid, den heer Kerstens, willen wijzen op een brochure, geschreven door Dr. Soetomo. Daarin zijn uitspraken opgenomen van volksvergaderingen van verschillende volksverenigingen en door die volksvergaderingen is unaniem het kinderhuwelijk verworpen.

(De heer Kerstens: Dat wordt door mij ook verworpen; ik sta op hetzelfde standpunt.)

Het is dus logisch, dat wij thans aandringen op verhooging van de leeftijds grens.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

Het gewijzigde amendement-Soetardjo, e.s. (stuk 7) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 8 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Van Helsdingen, Wermuth, Prawoto, Kan, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Ratu Langie en De Hoog.

Tegen stemmen de heeren: Kerstens, Soangkoepou, Weyer, Roep, Verboom en de Voorzitter.

De onderdeelen a, b en c van art. I, onderdeel a als gewijzigd bij amendement, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over het amendement-Van Helsdingen e.s. op onderdeel d van art. I (st. 8).

Wenscht iemand hoofdelijke stemming? Of kan worden Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(De Hoog, directeur van Justitie.)

aangenomen, dat dit amendement met een zelfde aantal stemmen vóór en tegen wordt aanvaard als het andere?

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hierover gaarne hoofdelijke stemming willen hebben, omdat ik tegen dit amendement zal stemmen.

Het amendement-Van Helsdingen e.s. (stuk 8) wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 9 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Van Helsdingen, Prawoto, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo en Ratu Langie.

Tegen stemmen de heeren: De Hoog, Wermuth, Kerstens, Kan, Soangkoepou, Weyer, Roep, Verboom en de Voorzitter.

De onderdeelen d t/m o van art. I — met inachtneming der bij nota van wijzigingen aangebrachte veranderingen —, benevens de artikelen II en III worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 114), als gewijzigd bij nota van wijzigingen en bij amendement, wordt vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting van de behandeling der ontwerp-ordonnantie, houdende wijziging van de regeling van de inheemsche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113), als aangevuld bij nota van wijziging (stuk 6).

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen door het geachte lid, den heer Soangkoepou, over dit onderwerp is gezegd, geeft mij aanleiding het volgende op te merken. Het geachte lid heeft de vraag gesteld of in het kleine gebied, waar nu de inheemsche rechtspraak op papier dan hersteld wordt, de bevolking wel is geraadpleegd over dezen maatregel en zoo niet, of hier dan niet de bevolking is afgetrokken van den rechter, dien de wet haar toekent.

Mijnheer de Voorzitter! Reeds bij een andere gelegenheid is door hetzelfde lid — dat was de eerste maal, dat een geval als dit zich voordeed — een bedenking geuit van dezen aard. Ook daar meende het geachte lid, dat de bevolking hier iets verloor, dat zij had gehad en dat men dit dan eigenlijk niet had mogen doen zonder zich te verzekeren van de volledige instemming van de bevolking. Deze bedenking is echter onjuist, zooals ook bij die andere gelegenheid is gezegd, aangezien de bevolking hier niet verliest, hetgeen zij heeft gehad. Hier wordt eenvoudig gelegaliseerd, gewettigd hetgeen praktisch bestond. Praktisch worden daar de kleine zaken afgedaan door de volkschouwen. Dit is niet in overeenstemming met de wet en aangezien het praktisch niet anders kan, wordt de wet nu in overeenstemming gebracht met de werkelijkheid. Maar de bevolking verliest niets en een raadpleging van die bevolking — het zijn maar 400 zielen tenslotte — de vraag of zij daarmede zou kunnen instemmen, zou geen zin hebben gehad. Ik geloof niet dat men het zou hebben begrepen.

23ste VERGADERING — DINSDAG 7 APRIL 1936.

Wijziging regeling inheemsche rechtspraak en een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied. (Ond. 113).

(Directeur van Justitie.)

Het geachte lid heeft overigens nog eens in herinnering gebracht, dat in het Gedelegeerden-verslag is gevraagd een onderzoek naar soortgelijke omstandigheden ook elders, omdat ook elders wellicht dan de rechtspraak zou kunnen worden opgedragen aan eigen hoofden. Mijnheer de Voorzitter! Dit is toch iets anders dan de consequentie van het standpunt van het geachte lid, die hier meent, dat men de bevolking niet iets mag afnemen van wat zij heeft. Want dit zou inderdaad zijn een enquête om na te gaan of niet op vele plaatsen de gouvernementsrechtspraak zou moeten wijken voor, en vervangen worden door inheemsche rechtspraak. Dit is iets van veel verder strekking. En in dit voorgebrachte geval, dat in de voorgestelde regeling in orde wordt gebracht, kan de Regeering toch zeker geen aanleiding vinden tot een dergelijke grootsche enquête omtrent de mogelijkheid om nog verder gouvernementsrechtspraak te vervangen door inheemsche rechtspraak.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter is het niet zoo heel belangrijk of de rechtspraak ergens is gouvernementsrechtspraak

(Voorzitter.)

dan wel inheemsche rechtspraak, belangrijk is alleen, dat het een goede rechtspraak is en in die richting werkt de Regeering thans met alle kracht; ook deze ontwerp-ordonnantie is daarvan het uitvloeisel.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie als gewijzigd bij nota van wijzigingen. (Ond. 113), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ond. 129, dat eveneens op de agenda ter behandeling stond aangegeven, zal met het oog op het late uur en omdat nog nadere vragen zijn gerezen, worden aangehouden tot den volgenden keer.

De vergadering wordt te 1.10 uur n.m. gesloten.

24ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 28 April 1936.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141). — Uitvoer-ordonnantie koffie-plantmateriaal (Ond. 143). — Nadere wijziging en aanvulling ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 133). — Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den Raad van Beroep voor belastingzaken (Ond. 134). — Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135). — Intrekking Koninklijke besluiten betreffende verleening van onderstand aan gewezen landsdienaren (Ond. 129). — Wijziging en aanvulling Reglement op de Veeartsenijkundige Overheidsbemoeyenis en de Veeartsenijkundige Politie in Ned.-Indië (Ond. 132). — Goedkeuring leeningsbesluit provincialen raad Midden-Java (Ond. 108). — Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118). — Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 16 leden te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosoemodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeeringsemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, Enthoven, Hart en Heinsius.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7, 8, 14, 17 en 22 April 1936 Nos. 10, 14, 9, 11 en 12 ter aanbieding van:

- a. van de ontwerp-ordonnantie tot uitbreiding van de bevoegdheden, toegekend aan het Hoofd en de ambtenaren van het Kantoor van Arbeid in verband met de overheidsbemoeyenis met de arbeidsverhoudingen (Ond. 138);
- b. ontwerp-ordonnantie strekkende tot wijziging van de regelen betreffende terugbetaling van gelden, welke van Landswege zijn voldaan ten behoeve van aan 's Landsdienst in Ned.-Indië verbonden of daarvoor bestemde personen (Ond. 139);
- c. een ontwerp-besluit tot vaststelling van het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten van Ned.-Indië over het dienstjaar 1933 (Ond. 140);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van eenige regentschapsraden (Ond. 141);
- e. een ontwerp van wet tot goedkeuring van protocollen strekkende tot wijziging van het verdrag houdende regeling van de luchtvaart (142).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 11 April 1936 No. 8, houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot wijziging van de regeling van de inheem-Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

sche rechtspraak in een deel van het rechtstreeks bestuurd gebied (Ond. 113).

3. Brief van den fd. Gouvernements Secretaris van 3 April 1936 No. 705/B, houdende mededeeling, dat de motie-Soetardjo c.s. betreffende de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië onder de aandacht van het Opperbestuur is gebracht.

4. Als voren van 6 April 1936 No. 709/B ter aanbieding van een staat van het personeel der Billiton Maatschappij, waaruit het aantal bij haar in dienst zijnde Indo-Europeesche werkkrachten kan blijken.

5. Brief van den Ien Gouvernements Secretaris van 23 April 1936 No. 845/A houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal in stede van den Onder-directeur nader den Directeur van Economische Zaken heeft gemachtigd om bij de beraadslagingen over de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis en de veeartsenijkundige politie in Ned. Indië (Ond. 132) namens de Regeering voorlichting te verschaffen.

6. Dienstnota van de Algemeene Secretarie van 16 April 1936 No. 1376/B ter aanbieding van twee exemplaren van het „Bulletin de l'Institut International du Froid”.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 30 Maart 1936 No. 24 houdende ontheffing van K. W. J. Michielsen en Mr. K. N. Dronkers onderscheidenlijk als lid tevens voorzitter en lid van de commissie ter bestudeering van het vraagstuk van de bestrijding van belastingontduiking met betrekking tot de waarde en opbrengst van roerend kapitaal, en benoeming in hun plaats van A. Praasterink en Mr. G. W. van der Bend.

8. Als voren van 4 April 1936 No. 17 houdende nadere wijziging van art. 2 van de „Regeling betreffende de toekenning van tegemoetkomingen aan nagelaten betrekkingen van overleden landsdienaren”.

9. Als voren van 6 April 1936 No. 9 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting toegestane crediet tot verhooging van de fondsen voor schrijffloonen enz. ten behoeve van het departement van Economische Zaken.

10. Als voren van 8 April 1936 No. 49 bepalende, dat het lid van de „Pensioenscommissie voor particuliere werknemers” Dr. H. Kolkman zich bij verhindering kan doen vervangen door Dr. Ir. E. Kramer.

11. Als voren van 9 April 1936 No. 46, houdende aanwijzing van gebiedsdeelen in de residentie der Molukken, waarbinnen het reizen aan bepaalde personen alleen geoorloofd is wanneer zij zijn voorzien van een paspoort.

12. Als voren van 15 April 1936 No. 7, houdende benoeming van Mr. A. C. Sandkuyl tot lid van den Volksraad.

13. Als voren van 15 April 1936 No. 8, houdende benoeming van C. O. van Kesteren tot lid van den Volksraad.

14. Als voren van 15 April 1936 No. 13, houdende ontslag van Mr. B. Th. W. van Hasselt als lid van de commissie van Bijstand voor de Staatsspoorwegen en benoeming in zijn plaats van Ir. M. H. O. Vrede.

15. Als voren van 15 April 1936 No. 32, bepalende, dat door plaatsing in het Staatsblad van Ned.-Indië zal worden afgekondigd de wet van 11 Maart 1936, houdende bekrachtiging van de door den Gouverneur-Generaal krachtens art. 93, eerste lid, en art. 183, 2e lid van de I. S. vastgestelde ordonnantie tot invoering van een uitvoerrecht op rubber in Ned.-Indië en tot buitenwerkingstelling van art. 16 I. C. W. ten opzichte van die regeling.

16. Als voren van 17 April 1936 No. 19, houdende ontheffing van E. Straatemeier en K. W. J. Michielsen als lid tevens voorzitter onderscheidenlijk lid van de commissie van Bijstand en Advies inzake het Boschwezen en benoeming in hun plaats van A. Praasterink en Mr. A. C. Sandkuyl.

24ste VERGADERING — DINSDAG 28 APRIL 1936.

Ingekomen stukken. — Wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141). — Uitvoerordonnantie koffieplantmateriaal (Ond. 143). — Nadere wijziging en aanvulling ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 133). — Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den raad van beroep voor belastingzaken (Ond. 134).

17. Als voren van 18 April 1936 No. 13, houdende wijziging van het reglement voor den telegraafdienst in Ned.-Indië.

De sub 2 t/m 17 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden :

1. Afschrift van een brief en een telegram van de nieuw benoemde Volksraadsleden Mr. A. C. Sandkuyl en en C. O. Van Kesteren aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal houdende mededeeling, dat zij hun benoeming aannemen.

2. Besluit van den Assistent-Resident van Batavia van 20 April 1936 No. 6513/2 houdende aanwijzing van S. D. M. de Haas als ambtenaar die het voor het nieuw benoemde lid van den Volksraad den heer Mr. A. C. Sandkuyl bestemde uittreksel uit het Gouvernementsbesluit van 15 April 1936 No. 7 heeft uit te reiken.

3. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Februari 1936, aangeboden door de Generale-thesaurie.

4. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de Bevolkingsrubberrestrictie.

5. Besluit van het Hoofd van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst van 15 April 1936 No. 12339 houdende ontheffing van Mej. M. L. J. Graf als secretaresse van de commissie van Bijstand voor den P. T. T.-dienst en aanwijzing van Mr. W. E. Hermans als secretaris van genoemde commissie.

6. Brief van den Hoofdinspecteur, Hoofd der Staatspoorwegen van 11 April 1936 No. 11289/36 ter aanbieding van een staat van de op vervoersgebied genomen tariefmaatregelen in het eerste kwartaal 1936.

7. Brief van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst van 30 Maart 1936 ter aanbieding van een bibliographie betreffende oorlogsprobleem, -psychologie en -psychiatrie.

8. Brief van de Vereeniging van Assistenten in Deli van 2 April 1936 No. 148 ter bevestiging van een eerder verzonden telegram aan den Volksraad betreffende de ontwerpplantersregeling.

9. Brief van N. A. Jansen van 25 April 1936 ter aanbieding van afschriften van twee getuigschriften.

10. Brief van Ir. L. P. Meijer van 13 April 1936 inzake de behandeling van het personeel in dienst van de registratie van bevolkingsrubbertuinen in de buitengewesten.

11. Gemeenteblad 1936 No. 45 van de gemeente Medan.

12. Motie van een comité van actie te Singaradja tegen de onderwerping van de „uitheemsche Inlanders" aan de rechtsmacht van den Raad van Kerta.

13. Motie van een gecombineerde vergadering van Inlandsche vereenigingen te Blitar tegen de voorgenomen verdere opheffing van H. I. S. en

14. Motie van een gecombineerde vergadering van Inlandsche vereenigingen te Pasoeroean tegen de voorgenomen verdere opheffing van H. I. S. en en samenvoeging van Hollandsch-Inlandsche en Hollandsch-Chineesche scholen.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Alvorens over te gaan tot de behandeling van de op de agenda staande onderwerpen, in de volgorde, waarin zij op den rooster zijn vermeld, stel ik

aan de orde het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging

(Soangkoepon.)

van de samenstelling van de regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean. (Ond. 141.)

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Dan zal de rechtstreeksche openbare behandeling van dit onderwerp plaats hebben na afhandeling van de overige op de agenda voor de openbare vergadering geplaatste onderwerpen.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van plantmateriaal van koffie. (Ond. 143.)

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Dan komt ook dit onderwerp nog heden aan de orde.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vermogensbelasting 1932 (Ond. 133), als aangevuld bij nota van wijzigingen (Stuk 6).

De aangevulde ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den Raad van Beroep voor belastingzaken. (Ond. 134.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ook bij de hernieuwde behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den Raad van beroep voor belastingzaken ben ik nog steeds van oordeel, dat dit niet de juiste wijze is om den aanwas van het aantal bij den Raad van beroep voorgebrachte beroepszaken te beperken of te breidelen.

De beste remedie hiervoor is niet anders dan een juiste, reële voorlichting van den betrokken dienst der belastingen. Deze dienst moet niet op al te formalistische basis de ingediende bezwaren, behandelen. Wanneer bij de ingediende doleanties door den belastingdienst een reële en duidelijke voorlichting wordt verstrekt, dan vertrouw ik wel, dat de zaken bij dezen Raad van beroep voor belastingzaken belangrijk zullen verminderen; doch in de allereerste plaats moet deze dienst de belastingplichtigen of de doleanten een goede en duidelijke voorlichting geven.

Men moet niet vergeten, dat de doleanten zich bij het indienen van het hooger beroep niet voor hun genoegen daartoe hebben opgeworpen; het is een gevolg van een onbevredigd gevoel ten opzichte van door de Overheid genomen beslissingen.

Ik sluit mij daarom dan ook gaarne aan bij die leden, die in het gedelegeerdenverslag hun bezwaren handhaafden, dat het principieel onjuist is aldus de procedure te bemoeilijken voor hen, die hun bezwaren ten aanzien van belastingkwesties bij den Raad van beroep voor belastingzaken meenen te moeten voorbrengen.

Waar verder ingevolge sub 7 van alinea II van artikel 31 der vigeerende zegelverordening 1921 het beginsel is gehuldigd, dat alle bezwaarschriften met betrekking tot den

Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den raad van beroep voor belastingzaken (Ond. 134).

(Weyer.)

aanslag of de heffing, de aanslagbiljetten en andere kennisgevingen en andere daarmede in verband staande stukken, vrijgesteld zijn van zegelrecht, lijkt het mij niet juist, om ten opzichte van het hooger beroep bij den Raad van Beroep voor belastingzaken, daarop een uitzondering te maken. De kern en de aard van het hooger beroep verschilt niets van die der bij verschillende instanties bij den belastingdienst ingediende bezwaarschriften.

Nemen we verder in aanmerking sub 27 van dit artikel, waarbij verklaard wordt, dat alle processuele geschriften, uitsluitend bestemd om te worden gebruikt in rechtsgedingen over vorderingen, die de som of de waarde van f 100 niet te boven gaan, mede van zegelrecht zijn vrijgesteld, dan springt de hardheid van den in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelden maatregel schril in het oog.

Het komt mij verder noodzakelijk voor, om op alle wegen, die door de Regeering zelf aangelegd zijn voor het zoeken naar recht en rechtvaardigheid, in het algemeen geen fiscale belemmeringen te plaatsen, want op die wijze meet men „het recht" naar de zwaarte van het zilver of naar den glans van dit zilver; d.w.z.: voor de goeuden bestaat wel recht van beroep, doch voor de armeren of armen niet. Bezie men de verarming der bevolking in dezen tijd hier te lande, dan is mijn zienswijze een axioma geworden, terwijl in onze tegenwoordige maatschappelijke samenleving de kleine „luyden" het meest en het gemakkelijkst in de knel raken.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting behorende tot de thans in behandeling zijnde ontwerpordonnantie komt de uitspraak voor dat het wordt

„..... noodzakelijk geacht een maatregel te nemen tot breideling van het nog steeds wassend aantal bij den raad van beroep voorgebrachte beroepszaken".

Ik kan mij dat streven van de Regeering zeer goed voorstellen, maar nochtans ben ik van oordeel, dat zoo weinig mogelijk obstakels moeten worden gelegd op den weg van het recht. Deze stelling wint dunkt mij aan kracht, wanneer men er zich van rekenschap geeft, dat wij hier werken met een westersch opgesteld belastingstelsel, dat voor velen van de contribuabelen, ik wil niet zeggen onbegrijpelijk, maar dan toch wel zeer moeilijk te begrijpen is. Daarin schuilt mijns inziens de verklaring voor het feit, dat een groot aantal dergelijke beroepschriften bij den raad van beroep worden ingediend en wanneer men dus aan dezen stroom van beroepschriften zonder meer een einde wil maken, ligt daarin dunkt mij een zekere miskening van den werkelijken toestand, die dus is, gelijk ik heb gezegd, dat wij hier werken met een belastingstelsel dat zeker niet voor alle contribuabelen volkomen begrijpelijk is.

Daarom wil het mij voorkomen, dat de tegemoetkoming die de Regeering heeft betracht bij de tweede indiening van dit ontwerp, niet geheel voldoende is. Wat toch is het geval? Wanneer een contribuabele bij den raad van beroep in appel komt, en hij wordt door dien raad in het ongelijk gesteld of hij krijgt niet heelemaal gelijk, dan verhoogt de raad van beroep zijn oorspronkelijken aanslag met een bedrag ter grootte van 25% van het verschil waarom het gaat, met een maximum van f 200.

Dat is dus de sanctie, die reeds in de wet aanwezig is op het appelleren zonder deugdelijke gronden.

Nu wil het mij voorkomen dat, zooals het ontwerp thans luidt, men de kans loopt van een dubbele bestraffing. Immers, niet alleen zou zulk een appelland de boete te betalen krijgen waarin de wet reeds voorziet, maar tevens een boete van de f 10 zegelgeld. Het lijkt mij volkomen redelijk en billijk, dat de bepaling wordt gemaakt dat, bijaldien de in dit ontwerp bedoelde straf wordt opgelegd, de f 10 in mindering zal worden gebracht, die reeds bij voorbaat zijn voldaan.

(Kan, Directeur van Financiën.)

Indien de Regeering mij op dit punt tegemoet kan komen, heb ik tegen de ordonnantie geen bezwaar.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan het desideratum van den heer Weyer ten volle ondersteunen. Wanneer wij zijn redevoering aanhooren moeten wij wel tot de overtuiging komen — zij het, dat ik mijn gedachten thans niet diep op de zaak kan laten ingaan — dat wij met een gerust geweten kunnen zeilen op het kompas van den heer Weyer, die heeft betoogd, dat op de wijze als in het ontwerp is voorgesteld, de belastingplichtige op een minder billijke wijze zou worden getroffen zonder de verzachting van hetgeen hij voorstelt. Ik voor mij begrijp volkomen, dat de Regeering maatregelen moet treffen om den stroom van doleanties, welke voor den Raad van Beroep komen, een weinig tegen te gaan, opdat die Raad maar niet lukraak met verzoekschriften wordt lastig gevallen.

Maar aan den anderen kant zou ik een beroep willen doen op den directeur van Financiën en de betrokken afdeelingshoofden, om wel in het oog te willen doen houden, dat wij thans allemaal leven in een groote depressie, zoodat de wijze van belasting oplegging aan contribuabelen, die niet in staat zijn, er een volledige boekhouding op na te houden waaruit hun verdiensten blijken kunnen, juist in deze tijden met zorg moet worden bewerkstelligd.

Het is toch van algemeene bekendheid — en het is wel niet noodig, dit extra onder de aandacht van den directeur van Financiën te brengen — dat de crisis thans op een zoodanige wijze huishoudt, dat vooral bij de menschen, die ik hier vertegenwoordig, van verdiensten vrijwel geen sprake meer is. Wanneer men nu zonder meer afgaat op vorige jaren en maar oplegt een bedrag over wat men denkt, dat de betrokkene heeft verdiend, dan begaat men jegens die menschen een groote onbillijkheid en het is die onbillijkheid, die er toe bijgedragen heeft den stroom van verzoekschriften bij den Raad van Beroep te vergrooten, waartegen de ordonnantie zich nu keert. En het is mij bekend, dat een wijze van belastingaanslag als waarop ik hier duidde, nog veel voorkomt, ik heb daaromtrent op recente reizen vele klachten gehad. Het is mij ook bekend, dat van de hoofdinspectie van Financiën brieven zijn uitgegaan die voorschrijven dat degenen, die het aangaat, op meer humane wijze — als ik het zoo uit mag drukken — de macht moeten uitoefenen die in hun handen is gelegd om de belasting te bepalen van hen, die, zooals zooven gezegd, niet in staat zijn om duidelijk te doen uitkomen wat hun verdiensten zijn.

Desniettemin heb ik van verschillende kanten klachten gehoord, die erop wijzen, dat de van de hoofdinspectie uitgegane circulaire nog niet voldoende heeft uitgewerkt om terzake betrokkenen te doen rekening houden met de heerschende algemeene depressie.

Ik herhaal dus: Ik billijk het, dat de Regeering thans bij het College een voorstel heeft ingediend om den stroom van verzoeken bij den Raad van Beroep tegen te gaan. Aan den anderen kant doe ik een beroep op de Regeering om maatregelen te treffen tot een billijker werkwijze wat betreft de vooral in deze tijden zoozeer gevreesde willekeurige belastingoplegging, rekening houdende met den toestand waarin wij thans leven.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën; Mijnheer de Voorzitter! Met erkentelijkheid heeft de Regeering kennis genomen van het feit, dat bij deze herhaalde behandeling van het onderwerp, dat thans aan de orde is gesteld, meer algemeene instemming is betuigd dan den vorigen keer van de zijde van het College.

Ik meen daarom, mij in de beantwoording der drie sprekers van vandaag te kunnen bekorten, hetgeen niet beteekent, dat aan de gemaakte opmerkingen niet de noodige aandacht zou worden geschonken; integendeel, die indruk zou onjuist zijn.

Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den raad van beroep voor belastingzaken (Ond. 134).

(Directeur van Financiën.)

Maar ik mag toch wel wat betreft de opmerkingen, die zijn gemaakt door het geachte lid, de heer Soangkoepou, verwijzen naar wat bij de vorige behandeling van deze materie, zoowel pro als contra te berde is gebracht. Door den heer Soangkoepou is nader betoogd, dat de instelling van dit recht van f 10 voor het in beroep komen bij den Raad van Beroep niet de juiste wijze van beperking zou zijn en hij heeft nogmaals gepleit voor een andere wijze van beperking nl. een betere en meer duidelijke voorlichting van de zijde van den belastingdienst. Wat dit laatste punt betreft is ook bij de vorige behandeling reeds uitdrukkelijk medegedeeld, dat het bestuur en de daarvoor in aanmerking komende ambtenaren van den belastingdienst constant feitelijk niet anders doen dan ieder, die zich tot hen om voorlichting wendt zooveel en zoo duidelijk mogelijk van voorlichting te dienen. Dit is een gevolg niet alleen van de uitdrukkelijke voorschriften van den dienst, maar ook van de zeer correcte dienstopvatting, die bij de betrokken ambtenaren bestaat en ik wil gaarne ertoe medewerken voor zoover het mogelijk is om, als het nog noodig mocht zijn het verder geven van duidelijke voorlichting nog in de hand te werken. Ik geloof echter, dat dit een modus is, die reeds gevolgd wordt, maar die ons toch niet afdoende uit den brand zou helpen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepou heeft waarschijnlijk ook nog aandacht geschonken aan de cijfers, die nader zijn medegedeeld en waaruit blijkt, dat gedurende het jaar 1935 nog een grooter aantal van dergelijke beroepen is ingediend dan het geval was in de voorgaande jaren 1933 en 1934. Doch dat is bepaaldelijk niet een gevolg van het feit, dat ten deze niet duidelijk wordt voorgelicht, wanneer men daarvoor bij den belastingdienst of het B. B. komt, doch hiervan, dat men zich niet wendt tot de betrokken ambtenaren, die toch evenzeer overal bereikbaar zijn, maar tot de verkeerde personen en op die wijze in beroep gaat, waarbij dan als regel blijkt, of dat de beroepen niet ontvankelijk zijn, of dat de rechter wiens uitspraak men in beroep vraagt, daartoe niet bevoegd is; en daaraan zijn zeer vele administratieve besommingen verbonden. Het is juist, omdat men iedereen volle recht wil laten wedervaren, dat daaraan zulke besommingen zijn verbonden. Men kan zich daarbij niet ertoe beperken te zeggen: In dergelijke omstandigheden gaat het werk niet door, die stukken kunnen wij terzijde leggen, want daarvan is toch al dadelijk duidelijk, dat daaraan geen gevolg wordt gegeven. Iedereen moet de kans krijgen, nader nog eventueel aan te toonen, dat de eerste meening van de administratie onjuist kan zijn. Dus de belanghebbende wordt altijd weder in staat gesteld, mondeling of bij verweerschrift na het verzoogschrift, om te bewijzen, dat zijn verzoek wel degelijk eventueel ontvankelijk en gegrond is.

Om aan al deze bezwaren, aan deze voortdurende cumulatie van werk nu een einde te maken, is het bepaaldelijk noodzakelijk, dat men hier een beperking instelt. Daarvan uitgaande — de Regeering steunt hier zeer gaarne op de instemming van vele andere leden — is het volkomen duidelijk, dat men ten deze juist een wending heeft moeten zoeken terzake van de vrijstellingen, die bij de zegelverordening in dit opzicht zijn aangebracht. Juist daarom is de zegelverordening aangevuld met de bepalingen, die het mogelijk maken voor dit beroep een recht van f 10 te heffen. Dus het beroep van den geachten spreker, den heer Soangkoepou op de vrijstellingen van de zegelverordening en wat daarmee samenhangt, is naar mijn meening nu niet direct van zeer veel waarde, aangezien de opzet juist medebrenge om daar verandering in te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat nu het slot van het betoog van den heer Soangkoepou betreft, dat, wat hij dan noemt de kleine luiden het gemakkelijkst in de knel geraken, geloof ik, dat de geachte spreker zich nog altijd niet duidelijk voor oogen stelt waar het hier om gaat. Het gaat hier om het beperken van het instellen van een beroep op den Raad

van Beroep. De Raad van Beroep bemoeit zich met de vennootschapsbelasting, de verpondingsbelasting, de personeele belasting, de vermogensbelasting en de inkomstenbelasting en het mag toch wel herhaald worden, dat wat de eerste vier belastingen betreft, de kleine man al heel weinig daarmee te maken heeft. Met de inkomstenbelasting is het een andere kwestie, doch toch ook hier heeft de kleine man per slot van rekening meestal een inkomen van minder dan f 900 en voor die inkomens is het beroep op den Raad van Beroep niet toegelaten. Dat is ook een van de redenen, waarom zoovele van deze beroepen ter zijde moeten worden gesteld. Per slot van rekening gaat het hier juist niet om belangen van den kleinen man. Maar daar komt nog bij, dat zooals ook bij de vorige behandeling naar mijn meening overtuigend is aangetoond, men ook reeds in de belastingordonnanties zelf de noodige waarborgen heeft, dat de kleine man in alle opzichten aan zijn recht komt.

En wanneer den kleinen man het een en ander niet duidelijk is en hij zich zou willen wenden, niet tot de verkeerde personen, doch tot de ambtenaren van het B. B. en van den belastingdienst, dat ben ik ervan overtuigd, dat deze categorie misschien nog veel minder dan tot nog toe denkbaar is eenigen hinder zou kunnen ondervinden van deze regeling.

Mijnheer de Voorzitter! Thans komende tot de rede van het geachte lid, den heer Weyer, waarbij de geachte spreker heeft betoogd, dat het redelijk zou zijn om het recht van f 10, dat hier gegeven wordt en dat vanzelfsprekend niet terug wordt gegeven, wanneer men niet geheel of gedeeltelijk in het gelijk wordt gesteld, in mindering komt van de verhooging, die eventueel verschuldigd zou zijn, overeenkomstig artikel 15 van de ordonnantie op den Raad van Beroep.

In dit opzicht moet ik aanstippen, dat het hier toch feitelijk niet om geheel dezelfde zaken gaat. Het recht van f 10, dat gezien moet worden als een poging tot beperking enerzijds en overigens het karakter draagt van een bepaalde kostenvergoeding, draagt niet hetzelfde karakter als de verhooging conform artikel 15, die bedoeld is als een soort van boete, die op de onjuiste opvatting van den belastingplichtige wordt gelegd.

Dit neemt niet weg, dat in de verhooging naar mijn idee ook moet worden gezien een zekere fractie als vergoeding van de noodzakelijke administratieve kosten.

Daarom meen ik, dat er voor de opvatting van den heer Weyer wel veel te zeggen valt en in het bijzonder valt er veel voor te zeggen, omdat daarmee naar mijn meening niet gederogerd wordt aan het bereiken van het doel van het instellen van een recht van f 10 om bij den Raad van Beroep gehoor te krijgen.

Dit in het oog gevat en tevens daarbij in aanmerking nemende, dat per slot van rekening de inkomsten, die men op dit moment door de vergoeding van de kosten en de boeten heeft, feitelijk niet zullen achteruitgaan, zal de Regeering ertoe overgaan, om de suggestie van den heer Weyer op te volgen. Daartoe zal het noodig zijn om aan artikel 15 der Regeling van het Beroep in Belastingzaken een 4e lid toe te voegen luidende:

„(4) Het recht wegens het instellen van beroep voldaan, wordt, indien aanspraak op teruggave niet bestaat, in mindering gebracht van de verschuldigde verhooging”.

Door het geachte lid, den heer Kan, is de rede van het geachte lid, den heer Weyer, ondersteund en de Regeering is den heer Kan evenals den heer Weyer erkentelijk voor de instemming met het ontwerp, maar de heer Kan heeft daarmee niet volstaan, maar heeft opnieuw de aandacht gevestigd op het feit, dat wij leven in een tijd van depressie en heeft daarbij in zoverre aansluiting gezocht bij het aan de orde zijnde ontwerp door den grooten stroom van beroepschriften, die bij den Raad van Beroep binnenkomt, waaraan de Regeering nu paal en perk wil stellen, toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de belastingdienst niet voldoende

Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den raad van beroep voor belastingzaken (Ond. 134).

(Soangkoepon.)

rekening houdt met het feit, dat wij in een tijd van depressie leven.

Ik kan het met den heer Kan niet eens zijn, in zooverre, dat de Regeering de redenen, waarom zulk een groote massa van verzoekschriften binnenkomt, anders ziet dan de heer Kan namelijk in de verkeerde voorlichting, die men ontvangt en het gebrek aan pogingen, die worden ingesteld, om zelf een juiste voorlichting te krijgen. Het is de groote stroom van onnutte verzoekschriften, die niet ontvankelijk zijn, waarin de moeilijkheid naar de meening der Regeering gelegen is en men kan dit naar de meening der Regeering niet schuiven op den rug van den belastingdienst, die niet voldoende rekening zou houden met de moeilijke omstandigheden, waarin de meeste menschen thans verkeerden.

Het blijft altijd moeilijk om, wanneer in het geheel geen boekhouding bestaat, jaar voor jaar een juiste aanslag aan te leggen. Men moet daarbij dan te rade gaan met verkregen inlichtingen, zoowel van belanghebbenden als van die ambtenaren van het B. B., die daarover kunnen oordeelen. Men werkt dus op uiterlijke gegevens, terwijl aan het algemeen fiscaal belang niet tekort mag worden gedaan. Maar voor en na is wel degelijk door het hoofd van den belastingdienst geweest op de moeilijkheden, die juist voor den dienst hierin schuilen en op de wenschelijkheid, dat men wel degelijk juist tegenwoordig rekening houdt met de waarschijnlijkheid in vele gevallen van achteruitgang in zaken, terwijl men erop staat recht te doen wedervaren ook aan de inlichtingen van belanghebbenden zelf en aan die van de betrokken hoofden der Vreemde Oosterlingen. Er is geen sprake van, dat al die inlichtingen lichtvaardig worden vermeld of waardevolle inlichtingen in den wind zouden worden geslagen. Dit is inderdaad zeker niet juist, maar ook in dit opzicht wil ik er gaarne toe medewerken, zij het wellicht ten overvloede, dat nogmaals over de geheele linie de aandacht der betrokken belastingambtenaren op de spot op dit moeilijke probleem — want dat zal het blijven — worde gevestigd.

Tenslotte kan ik mededeelen, dat wellicht ook eenige verlichting zal kunnen geven een circulaire die eind vorig jaar is uitgevaardigd door den hoofdinspecteur van Financiën, waarin nogmaals is betoogd tegenover de ambtenaren van den dienst, het groote belang hetwelk gelegen is in de behandeling van de doleantie, die dus als regel komt tot de competentie van het hoofd van de inspectieafdeeling van den belastingdienst, en, terzake van de vennootschapsbelasting, tot die van den hoofdinspecteur. Het gaat hoofdzakelijk om de inspectieambtenaren en die ambtenaren van het B. B. wie om inlichtingen wordt gevraagd, die ervan moeten worden overtuigd, hoe noodzakelijk het is een doleantie zoo ernstig mogelijk te behandelen in dien zin, dat het practisch moet worden uitgesloten, dat na die behandeling nog fouten kunnen overblijven en men ook daarbij met de meeste nauwgezetheid moet nagaan, of eventueel ook grootere of kleinere vergissingen, die altijd bij de administratie kunnen voorkomen, misschien de oorzaak van de doleantie zijn geweest. Ik deel dit mede, teneinde vooral niet na te laten bij het geachte college den indruk te vestigen, dat van de zijde van den belastingdienst en het departement van Financiën niets wordt nagelaten om het belang der belastingplichtigen in dit opzicht zooveel mogelijk in het oog te houden.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Evenals de Regeering, ben ik vóór de beperking van den aanwas van het aantal beroepschriften, doch ik vraag mij af of, die nu moet geschieden door het heffen van een belasting als sleutel tot de deur van den Raad van Beroep. Liever zag ik, dat de Regeering deze beperking zou zoeken in een goede voorlichting bij het eerste beroep der doleantie. Wanneer de doleantien steeds goed worden voorgelicht, vertrouw ik, gelijk ik in eersten termijn zeide, dat de belastingplichtigen niet steeds den weg zullen bewandelen, die naar den Raad van Beroep leidt.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Weyer, Kan, Directeur van Financiën.)

Het gaat in deze kwestie dikwijls om een verkeerde toepassing van de bepalingen. Wij hebben in de praktijk verschillende gevallen gehad, dat bv. bij de vaststelling van het inkomen van de belastingplichtigen niet werd afgegaan op een opgave aangaande het inkomen, maar op een taxatie daarvan door B. B.-ambtenaren. De Regeering zegt wel, dat de kleine luiden maar bij de B. B.-ambtenaren en bij de andere ambtenaren, die voorlichting moeten geven, moeten komen, maar de praktijk heeft wel uitgeezen, hoe groot de afstand is tusschen den kleinen man eenerzijds en de belastingambtenaren en B. B.-ambtenaren anderzijds.

De Regeering zegt, dat het hier gaat om een inkomen van f 900 en daarboven, terwijl de kleine aanslagen niet in aanmerking komen voor een beroep op den Raad van Beroep, maar juist wanneer de kleine man wordt aangeslagen naar een inkomen van f 900 of iets meer en meent, geen belasting te behoeven te betalen, zoodat deze hiervoor in beroep wil gaan, dan is het moeilijk voor hem die f 10 te betalen. Door dien eisch om f 10 te betalen, wordt practisch de mogelijkheid ontnomen, in hooger beroep te gaan. Daartegen heb ik bezwaar.

De Regeering heeft gezegd, dat er voldoende aanwijzingen zijn gegeven aan de betrokken ambtenaren, maar wanneer aan de van hoogerhand gegeven aanwijzingen altijd gevolg werd gegeven, dan zouden, geloof ik, de menschen zeer gelukkig zijn, maar zoo is het niet. Ik zou daarom liever wenschen, om zooveel mogelijk geen fiscale verplichtingen te doen leggen op zaken, in behandeling door dezen Raad van Beroep.

De **Voorzitter**: Aan het slot van art. 1 van het wijzigingsontwerp wordt door de Regeering het volgende toegevoegd:

„Aan art. 15 wordt toegevoegd een nieuw vierde lid, luidende als volgt:

„(4) Het recht, wegens het instellen van het beroep voldaan, wordt, indien aanspraak op teruggave niet bestaat, in mindering gebracht van de verschuldigde verhooging.”

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil der Regeering slechts dank zeggen voor de tegemoetkomende houding, door de Regeering tegenover mijn suggestie aangenomen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg der Regeering dank voor de toezegging, dat van de zijde van het departement de noodige stappen zullen worden gedaan, om de betrokken ambtenaren in den zin van hetgeen ik heb voorgesteld te doen handelen.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepon heeft in tweeden termijn nog nader bezwaar gemaakt tegen de voorgestelde regeling en hij heeft zich in zooverre bij mijn rede aangesloten, dat hij ook het gewicht heeft gevoeld van het geven van een juiste voorlichting tijdens de behandeling van de eerste doleantie. Maar de heer Soangkoepon heeft nogmaals medegedeeld, dat er naar zijn meening dikwijls sprake is van een verkeerde toepassing der bepalingen en zelfs van verkeerde voorlichting. Ik behoef in dit opzicht niet te herhalen, dat het natuurlijk mogelijk is, dat in enkele gevallen ook een ambtenaar zich kan vergissen, maar dat dit reden zou zijn van tal van beroepen op den Raad van Beroep, is een voorstelling van zaken, die door mij in geen deelen kan worden onderschreven. Het is volkomen juist, zooals de heer Soangkoepon heeft medegedeeld, dat het toch ook voorkomt, dat belastingsschuldigen, die ongeveer voor f 900 worden aangeslagen en iets daarboven, daartegen willen opkomen en dat zij dan f 10 moeten betalen voor het beroepsschrift op den Raad van Beroep. Er zijn uit den aard der zaak grens-

Heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den raad van beroep voor belastingzaken (Ond. 134). — Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135).

(Directeur van Financiën, Ratu Langie.)

gevallen; zoodra men komt bij een inkomen van f 900 heeft men een recht op doleantie bij het hoofd van inspectie en wanneer men daarmee niet tevreden is, kan men inderdaad eerst tegen betaling van f 10 nogmaals terecht bij den Raad van Beroep.

Maar in de eerste doleantierechtspraak is reeds een zeer goede waarborg gelegen, dat de betrokkenen hun recht zullen krijgen. Wanneer zij, niettegenstaande zij zelf moeite doen om juiste voorlichting te verkrijgen — aangebracht dat dit geschiedt — dan nog niet tevreden zijn en zoo zeker zijn van hun zaak, dat zij dan nog bij den Raad van Beroep hun bezwaren willen voorbrengen, is het inderdaad ook juist, dat men dan eerst nog f 10 moet deponeren. Maar dat zullen dan ook wel zeer bijzondere gevallen zijn en daar staat dan toch altijd weder tegenover, dat men die f 10 weder terugkrijgt, wanneer men geheel, of zelfs maar gedeeltelijk in het gelijk wordt gesteld.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslaging in de ontwerp-ordonnantie een aanvulling is aangebracht, stel ik, conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, zooals deze door de Regeering tijdens de beraadslaging is aangevuld, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Soangkoepon geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere herziening van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 135), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 6).

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een opmerking willen maken omtrent dit ontwerp naar aanleiding van art. 1 sub V. Dit betreft de wijziging van art. 41 van de oorspronkelijke ordonnantie. Ik lees in het ontwerp, dat art. 41, lid 2, alinea 2 gelezen zal moeten worden:

„in het onder ten 2e bedoeld geval 1/12e van het verschil tusschen den vroegeren en den nieuwen aanslag naar de eerste twee grondslagen, berekend over een vol jaar, voor elke nog niet ingetreden maand van het belastingjaar of belastingtijdvak;”

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer dat in verbinding wordt gebracht met de redactie van hetzelfde artikel in lid 1 ten 2e dan zou daaruit voortvloeien, dat bij verhuizing naar een huis van lagere huurwaarde, waardoor men een herziening naar lageren grondslag zal kunnen verkrijgen, de belasting, die geheven wordt voor het bezit aan fietsen, auto's enz. buiten de vermindering valt. Want er wordt hier immers alleen maar gesproken van den nieuwen aanslag naar de eerste twee grondslagen, welke zijn de huurwaarde van het huis en de waarde van het meubilair. De andere grondslagen, het aantal paarden, rijwielen, soorten van rijtuigen, auto's, vallen er dan buiten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de Regeering willen voorstellen, om in de passage, die ik zoeven voorlas, te doen vervallen de woorden „naar de eerste twee grondslagen”, waarmee dan verkregen wordt, dat bij vermindering van de belasting uit hoofde van verhuizing naar een huis met lagere huurwaarde, ook die verschillende grondslagen een verlagings ondergaan.

Een van de argumenten, die ik hiervoor kan aanvoeren is, dat bij verhuizing naar een huis met hogere huurwaarde de verhooging van die verschillende grondslagen wel plaats

(Van Helsdingen, Directeur van Financiën, Ratu Langie.) heeft overeenkomstig art. 23 lid 1 van de bestaande ordonnantie. Wanneer aan dit verlangen van mij wordt tegemoetgekomen, zou ik tegen de ontwerp-ordonnantie geen bezwaar hebben.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de heer Ratu Langie heeft opgemerkt, zou ik even willen vragen, of in hetgeen hij verlangt niet reeds wordt voorzien door het 5e lid van artikel 41. Daar wordt gezegd:

„Het opbreken of overbrengen eener huishouding voor den 6en eener maand, zoomede een vermindering in het getal belastbare paarden of dat der belastbare automobielen en autoletten of een verandering in de soort of het getal der belastbare rijwielen of rijtuigen vóór dat tijdstip wordt voor de toepassing van dit artikel gerekend in de vorige maand te zijn geschied.”

Door dat artikellid wordt toch veel van het bezwaar van den heer Ratu Langie ondervangen.

De Voorzitter: Is de Regeering gemachtigde in staat hierop dadelijk te antwoorden, ofschoon het punt niet in het Gedelegeerdenverslag ter sprake is gebracht?

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat hier door het geachte lid, den heer Ratu Langie, een verzoek wordt gedaan, dat op juiste wijze is rechtgezet door het geachte lid, den heer Van Helsdingen. De geheele materie wordt opgevangen door het bepaalde onder V, lid 1, waarin bepaald wordt, dat ontheffing wordt verleend o.m.

„3e. Indien het getal belastbare paarden of dat der belastbare automobielen en autoletten in den loop van het jaar vermindert;

4e. Indien in den loop van het jaar verandering in de soort of het getal der belastbare rijwielen of rijtuigen plaats heeft, waardoor minder belasting verschuldigd wordt.”

Verder wordt in lid 2 het bedrag van de ontheffing nader geregeld met dien verstande, dat voor elke nog niet ingetreden maand van het belastingjaar 1/12 van het verschil tusschen den vroegeren en den nieuwen aanslag, berekend over een vol jaar in mindering wordt gebracht.

De Regeering kan dus niet inzien, waarom hier nog een toevoeging noodig zou zijn.

De heer Ratu Langie: Mijnheer de Voorzitter! Dan wil ik toch een verduidelijking van den geachten Regeering gemachtigde vragen in verband met het onder lid 2 alinea 2 in artikel 41 voorgestelde, n.l. of volgens hem in de vermindering ook inderdaad de andere grondslagen betrokken zijn, in het bijzonder de rijwielen.

Het bevreemdt mij namelijk, dat uitdrukkelijk „de eerste twee grondslagen” genoemd zijn.

(De heer Van Helsdingen: De andere grondslagen worden in de volgende leden behandeld.)

Het zou m.i. geheel moeten vallen onder de clausule, die ik zoeven heb voorgelezen.

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen verzoeken, de vergadering voor eenige oogenblikken te schorsen, ik zal dan gaarne ondershands met den heer Ratu Langie overleg plegen. Het gaat wellicht om formeele bezwaren, in principe zijn de Regeering en de heer Ratu Langie het eens en ik geloof dus wel, dat na de schorsing de mogelijkheid spoedig zal zijn opgelost.

De Voorzitter: Het is niet noodig daarvoor de vergadering te schorsen; wij kunnen voortgaan met de behandeling van de andere onderwerpen, die nog op de agenda staan.

24ste VERGADERING — DINSDAG 28 APRIL 1936.

Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135).— Intrekking Koninklijke Besluiten betreffende verleenings van onderstand aan gewezen landsdienaren (Ond. 129).— Wijziging en aanvulling Reglement op de Veeartsenijkundige Overheidsbemoeyenis en de Veeartsenijkundige Politie in Ned. Indië (Ond. 132).— Goedkeuring leeningsbesluit provincialen raad Midden-Java (Ond. 108).— Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118).

(Sosrohadikoesoemo, Adviseur voor de Decentralisatie.)

Intusschen is wel duidelijk gebleken, hoe nuttig het is, dat punten, als de heer Ratu Langie aansneed, vooraf in de afdelingsvergaderingen ter sprake worden gebracht.

Ik schort thans de behandeling van dit onderwerp tijdelijk op.

Aan de orde is de behandeling van:

- a. de ontwerp-ordonnantie tot intrekking van de Koninklijke Besluiten van 9 Maart 1904 No. 44 (Indisch Staatsblad No. 223) en van 5 September 1917 No. 24 (Indisch Staatsblad 1918 No. 110), betreffende het verleen van onderstand aan gewezen landsdienaren en daarmede voor de toepassing van de pensioensbepalingen gelijkgestelden, die zonder toekenning van pensioen uit den dienst zijn ontslagen, zoomede van eenige daarmede verband houdende voorschriften (Ond. 129);
- b. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het reglement op de veeartsenijkundige overheidsbemoeyenis en de veeartsenijkundige politie in Nederlandsch-Indië (Ond. 132).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den provincialen raad van Midden-Java van 29 Maart 1935 No. F. 63/2/R, voor zoover dit strekt tot het aangaan van een geldleening. (Ond. 108.)

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord wel een verklaring gegeven, waarom het ontwerp zoo laat wordt behandeld en heeft medegedeeld, dat inderdaad door de verdraging de Provincie Midden-Java geen nadeel heeft geleden, maar de Regeering is niet ingegaan op het verzoek van het College om bij voorkomende gelegenheden den grootst mogelijken spoed te betrachten.

Ik verzoek de Regeering daarom alsnog op deze suggestie te willen ingaan.

De heer **Heinsius**, adviseur voor de decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering verklaart zich steeds gaarne bereid om den grootst mogelijken spoed te betrachten.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de bepalingen omtrent de werving van Inlanders op Java en Madoera. (Ond. 118.)

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik eenige opmerkingen maak omtrent dit ontwerp, is zulks zeker niet omdat ik principieele bezwaren naar voren zou willen brengen, integendeel, ik onderschrijf de door de Regeering betoogde wenschelijkheid om de theorie aan de practijk aan te passen en dus de zg. beroepswerving, die verdwenen is, thans ook officieel dood te verklaren. Ik heb vol vertrouwen in de juistheid van het inzicht der Regeering, dat het de beste werkwijze is, om de werving op te dragen aan eenige te goeder naam en faam bekend staande wervingsorganisaties, die voortkomen uit de planters-organisaties. Ik ben er zeker

(Weyer.)

van, dat deze wervingsorganisaties alles zullen doen om het werk, wat de regeering met deze ontwerpordonnantie beoogt, tot een succes te maken en daarom geloof ik wel even te mogen wijzen op alinea 3 van de Memorie van Antwoord omdat mij eenigszins de vrees bekruipt dat deze alinea een anderen indruk kan wekken dan de Regeering daarmede beoogt. Wanneer men deze alinea oppervlakkig leest kan men althans de indruk krijgen, dat ook deze organisaties, die dus met een min of meer monopolistische positie worden bekleed, ook bepaalde misstanden niet weten te voorkomen. Immers, hier wordt gesproken van de noodzakelijkheid van herhaaldelijk overleg enz. Ik geloof, dat de Regeering hiermede tenslotte niet anders wil betoogen dan dat juist deze beide organisaties, waarvan in de Memorie van Antwoord sprake is, een overleg met de Regeering zoozeer hebben mogelijk gemaakt, een overleg wat noodig is om geleidelijk te komen tot verbetering van alle goede regelingen, een verbetering die uit den aard der zaak bij alle zaken van deze wereld wenschelijk en noodig kan zijn.

Ik leg dan ook het zwaartepunt op het overleg, waarop in deze alinea wordt gewezen en meen, dat de Regeering niets anders heeft beoogd te zeggen dan dat dit vruchtbaar overleg door deze in het ontwerp neergelegde regeling het best gewaarborgd is. Indien dit inderdaad de strekking van deze alinea is, — ik twijfel daaraan niet — dan ben ik daarmede volkomen tevreden.

Thans nog een enkel woord over alinea 4 der Memorie van Antwoord. Daarin wordt o.a. gezegd, dat

„nu de eigen-werving der Delische plantersverenigingen op 1 Januari 1936 haar werkzaamheden staakte en de daarbij aangesloten ondernemingen het werkvolk voortaan van de V.E.D.A. betrekken een van de meest kenmerkende beginselen der V.E.D.A.-werving kwam te vervallen nl., dat de aangeworven personen als vrije arbeiders werden uitgezonden en eerst eenige dagen na aankomst op de onderneming tot het al dan niet aangaan van een werkovereenkomst onder poenale sanctie behoeften te besluiten.”

Dat is in zooverre volkomen waar, maar toch is hiermede niet een van de kenmerkende eigenschappen van de Veda-werving verdwenen. Die blijft als zoodanig natuurlijk volkomen bestaan, maar daarnaast krijgt de Veda andere werkzaamheden die haar vroeger niet werden opgedragen.

Ik ben de Regeering inmiddels erkentelijk voor de toezegging, in de daaropvolgende alinea gegeven, dat bij de invoering der nieuwe regeling de hanteering der voorschriften uiteraard zoo zal worden gekozen, dat overleg zooveel mogelijk zal worden vermeden.

In het gedelegeerdenverslag is een opmerking gemaakt, waarop ik even moet terugkomen, nl. die waarin wordt gewezen op het feit, dat het met het karakter der ontworpen regeling bepaaldelijk in strijd is, dat in die regeling elk toezicht op het werven voor kleinbedrijven en voor bevolkingstuinen in de buitengewesten achterwege is gelaten. Verder wordt betoogd, dat de leden die deze opmerking hebben geplaatst, van meening zijn, dat een scherpe incongruentie valt waar te nemen

„tusschen de bescherming, welke verleend wordt aan de arbeiders die in de Europeesche sfeer zullen gaan werken en de totale afwezigheid van eenig toezicht op de werving voor het verrichten van arbeid onder Inlandsche werkgevers, een incongruentie, welke hun geheel ongemotiveerd voorkwam.”

Haar antwoord hierop vangt de Regeering aan met te zeggen:

„Ten onrechte wordt, ter bestrijding van de exceptie ten behoeve van kleinbedrijven, een tegenstelling gemaakt tusschen arbeid in de Europeesche sfeer en die onder Inlandsche werkgevers”.

(Weyer.)

Ik geloof echter, Mijnheer de Voorzitter, dat deze tegenstelling niet wordt gemaakt in het Gedelegeerdenverslag, doch dat zij daarin slechts wordt geconstateerd, de tegenstelling komt in het ontwerp zelf reeds duidelijk tot uiting. Ik vind overigens dat, wat de Regeering over de tegenstelling nog opmerkt, niet zoo bijzonder veel hout snijdt. Het moge juist zijn, dat de groote inheemsche bedrijven onder de regeling vallen en de kleine westersche bedrijven er buiten, maar de normale toestand is, dat de westersche bedrijven er wel normale toestanden en de inheemsche bedrijven er buiten. De Regeering zegt dat de inheemsche bedrijven er buiten vallen omdat zij niet in staat zijn te voldoen aan de verplichtingen van de koelie-ordonnantie voor de grootere bedrijven. Daaraan knoopt de Regeering de consequentie vast, dat Zij dus geen basis voor de controle heeft en ze daarom dus niet onder controle stelt. Dat moge juist zijn, ik meen toch te mogen volhouden, dat hier een zeer groote incongruentie aan het licht komt. Ik wil er niet voor pleiten, een dergelijke regeling plompverloren in te voeren ook voor de kleinere inheemsche bedrijven, maar ik wil er handhaaf de in het Gedelegeerdenverslag uitgesproken mening, dat hier kan worden gesproken van een incongruentie. Ik maak deze opmerking om duidelijk te doen uitkomen dat wat hier wordt geregeld, niet datgene is wat het noodzakelijkst geregeld moet worden, maar wat het gemakkelijkst kan worden geregeld.

Ik wil nog wijzen op een kleine fout in hetzelfde betoog van de Regeering, waar Zij zegt,

„dat de op grootbedrijven werkzaam zijnde, uit het gewest afkomstige werklieden, eveneens buiten het arbeidstoezicht vallen enz”.

Naar ik meen, moet hier het woord „gewest” worden vervangen door „afdeeling”, waardoor dan de bedoelde regeling een veel beperkter strekking krijgt.

Ik blijf het betreuren, dat de Regeering geen mogelijkheid heeft gezien om de z.g. laukewerving meer vrij te laten, maar ik kan mij anderzijds voorstellen, welke bezwaren er waren, zoodat ik op dit punt op het oogblik niet verder zal aandringen, in de overtuiging, dat de Regeering de ontwikkeling van den toestand zeer nauwlettend zal volgen en dat Zij bereid zal zijn, bij den Volksraad met andere voorstellen te komen wanneer Zij meent, dat daartoe aanleiding bestaat.

Bij de toelichting op artikel 6 zou ik de vraag willen stellen, wat de term „in het algemeen” (bovenaan blz. 4 roneo van de Memorie van Antwoord) beteekent. Wanneer ik het antwoord der Regeering goed lees, kunnen deze woorden rustig vervallen. Zij kwamen oorspronkelijk voor in de Memorie van Toelichting, waerop in het Gedelegeerdenverslag gevraagd werd, van zij beteekent. Maar de uiteenzetting in de Memorie van Antwoord leidt tot de slotsom, dat deze woorden kunnen verdwijnen.

(De heer Verboom: De onderstreping van die woorden was iets hooger bedoeld.)

De woorden zijn echter gehandhaafd. Ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen, waarom Zij niet eenvoudig het bestaande model van Staatsblad 8112 heeft gekozen.

Mijnheer de Voorzitter! Zeer ernstig bezwaar heb ik tegen de zeer hoge registratiekosten. De Regeering doet het voorkomen, alsof het tarief van f 1 voor de vrije contractanten een verlaging zou zijn, n.l. een verlaging ten opzichte van de f 3 die voorheen werden betaald. Ik wijs er echter op dat de praktijk zoo was, dat voor een contractant volgens staatsblad 1911 no. 540 niets werd betaald, omdat die contracten in het algemeen werden gesloten na aankomst op de onderneming. Thans zullen die contracten op Java worden gesloten waardoor de werkgevers vervallen in de registratiekosten ad f 1. Dit moge dan minder zijn dan de theoretische f 3 van vroeger, maar het is toch méér dan de praktische f 0 van tegenwoordig.

Ik zou in het algemeen willen zeggen, dat wij hier een beetje erg royaal zijn met dergelijke tarieven. Wij vinden

(Thamrin.)

hier een zegel van f 1.50 voor eenvoudige rekensten een vanzelfsprekende zaak, maar in het moederland betaalt men voor dergelijke verzoeken slechts een zegelgeld van 30 cent. Ik vind een zegel van f 1.50 zeer hoog. Ik wil er de aandacht op vestigen, dat de f 3 waarvan in dit geval sprake is, tien dagloonen beteekenen. Wanneer men in Nederland registratiekosten op de arbeidsovereenkomsten noodig zou achten — wat niet het geval is en er wordt daar ook geen zegelgeld betaald, — zou men er naar den Indischen maatstaf een zegelgeld heffen van f 30 à f 40. Ik zeg dit alleen als een illustratie van de onevenwichtigheid der tarieven hier te lande; een tarief van f 1 beteekent 3 dagloonen. De Regeering zegt, dat deze registratiekosten een retributief karakter hebben. Dit komt in deze bedragen dan ook zeer duidelijk uit. Ik zou willen zeggen, dat, waar het hier een maatregel betreft, waarvan de Regeering met nadruk zegt, dat hij genomen is in het algemeene belang, er eigenlijk geen sprake zou mogen zijn van eenige heffing en dat dan ook de kosten, die daaraan verbonden zijn, uit de algemeene kas zouden betaald worden.

Ik wil hiermede volstaan en der Regeering ernstig in overweging geven, zich te beraden, wat betreft het bedrag van deze registratiekosten en indien eenigszins mogelijk, deze registratie kosteloos of tegen sterk verminderd tarief te doen geschieden.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Met den vorigen spreker ben ik van mening, dat deze ontwerp-ordonnantie een verbetering beteekent van den bestaanden toestand op het gebied van de werving. Is de toestand thans zoo, dat werving met het oog op winstbejag mogelijk is, deze ordonnantie heeft ten doel, deze werving met winstdoeleinden uit te schakelen en haar te leggen in handen van de direct betrokkenen, met regels door de overheid te stellen.

Hoewel voor de adspirant-aangeworvenen de toestand verbeterd is, doordat zij thans aangeworven worden door personen in dienst van de a.s. werkgevers, en het gevaar van ronselen dus is geëlimineerd, brengt de nieuwe methode voor de a.s. werkgevers ook voordeel, doordat zij in staat zijn het werkvolk te selecteeren en de kosten van werving, zoowel door uitschakeling van concurrentie als door het uitschakelen van winstdoeleinden, het winstelement, verminderd worden. Goed beschouwd is de nieuwe ordonnantie dus niet alleen in het belang van de werknemers, maar ook in dat van de werkgevers.

Een andere vraag is echter of het thans het juiste tijdstip is om de Wervingsordonnantie te herzien. Wat toch is het geval? Binnenkort — ik meen midden van dit jaar — zal de Regeering zich moeten uitspreken over het al of niet handhaven van de poenale sanctie en de heele koelie-ordonnantie en zoo ja, in welke mate dit stuk wetgeving zal worden gehandhaafd. Dit jaar n.l. is de periode aangebroken van de 5-jaarlijksche herziening van de koelie-ordonnantie. De Wervingsordonnantie is, zooals bekend, een van de consequenties van het voorkomen van den arbeid onder contract. Als er dus geen contractarbeid bestond, was er ook geen Wervingsordonnantie noodig, ten doel hebbende de arbeiders te beschermen tegen ongeoorloofde praktijken bij de werving, zonder dat die arbeiders zich rekenschap kunnen geven wat zij doen op het tijdstip van de verbintenis.

Dus de conclusie ligt voor de hand, dat er wanneer er geen contractarbeid aanwezig was, ook geen wervingsordonnantie in het leven diende te worden geroepen. Immers de arbeider in vrij verband heeft te allen tijde het recht zijn fout of vergissing te corrigeeren, zoodat dus bescherming van hem door middel van een wervingsordonnantie dan wel koelie-ordonnantie niet noodig is. Waar binnenkort over de beginselen van den contract-arbeid zelf een beslissing zal worden genomen, zou ik dus de vraag willen stellen of het niet voor de hand ligt, dat deze wervingsordonnantie thans niet behandeld wordt,

Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118).

(Van Helsdingen.)

doch nadat omtrent het standpunt inzake den contractarbeid door de Regeering een beslissing zal zijn genomen.

Ten aanzien van de ordonnantie zelf, zou ik nog een kleine opmerking willen maken. Zoals in het Gedelegeerdenverslag reeds tot uiting is gekomen, zou een deel der leden er den voorkeur aan geven:

„de besprekingen tot het aangaan van de werkovereenkomst te doen houden op de plaats van herkomst van den candidaat-arbeider, omdat deze in zijn eigen omgeving het meest zelfstandig kan handelen en psychologisch ook sterker staat, dan in een hem totaal vreemd milieu”.

Mijnheer de Voorzitter! De ontworpen ordonnantie opent de mogelijkheid, dat de arbeider op de plaats van aankomst, op de plaats waar hij zal werken, zich verbindt om te arbeiden. Hoewel dit theoretisch een zeker voordeel beteekent voor den arbeider, omdat hij niet eerder een verbintenis aangaat dan wanneer hij zich heeft georiënteerd op de plaats van zijn arbeid, beteekent dit in de praktijk, dat de arbeider toch min of meer afhankelijk wordt van de situatie, omdat het hem in het nieuwe land bijna niet meer mogelijk zal zijn nog een keuze te doen de verbintenis al dan niet aan te gaan.

Mij dunkt, dat de argumenten, in het Gedelegeerdenverslag genoemd, om zoowel de bespreking als het aangaan van de arbeidsverbintenis op de plaats van vertrek te doen houden meer op hun plaats zijn dan de argumenten van de Regeering en ik zou daarom willen vragen of de Regeering alsnog bereid is, het door mij aangegeven beginsel in de ordonnantie te verwerken.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik had bij het lezen van het Gedelegeerdenverslag reeds eenige verwondering bij mij voelen opkomen naar aanleiding van de lezing van de allereerste alinea, luidende:

„Enkele leden verklaarden in principe gekant te zijn tegen werving van arbeiders door middel van wervingskantoren. Naar hun meening heeft de Regeering zich te onthouden van eenige tusschenkomst bij het werven van arbeiders voor ondernemingen en is het beter de transacties tusschen werkgever en arbeider geheel vrij te laten. De Overheidsbemoeienis in deze behoort beperkt te blijven tot het treffen van maatregelen teneinde te voorkomen, dat zich bij dergelijke transacties misbruiken voordoen”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sta op een geheel ander standpunt. Dat standpunt staat hier vlak tegenover. Ik zie in het voorliggend wervingsontwerp een groote brok sociale wetgeving, een bescherming van den economisch zwakkeren arbeider, die — de praktijk wijst dit voldoende uit — al te gemakkelijk door verkeerde voorstellingen en valsche voorspiegelingen kan worden overgehaald elders in hem geheel onbekende streken werk te gaan zoeken.

Nu is, wat in het Gedelegeerdenverslag is gezegd, eenigszins in andere bewoordingen herhaald geworden door het geachte lid, den heer Thamrin, die opmerkte, dat deze ontwerp-ordonnantie toch eigenlijk overbodig is en die de kwestie liever wil laten wachten, totdat de poenale sanctie aan de orde is gesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Dit geachte lid gaat uit van de foutieve gedachte, alsof, indien de poenale sanctie is afgeschaft, ook alle arbeid onder contract zal zijn afgeschaft. Maar dat is een misvatting; uiteraard zal een werkgever, die werknemers over laat komen, ze wel degelijk onder contract nemen. Al zal hij dan niet meer een poenale sanctie hebben om aan dat contract kracht bij te zetten, er blijft nog altijd een civiele sanctie over en ook in die gevallen is het alleszins redelijk en wenschelijk, dat de economische zwakkeren beschermd worden tegen een werving, die hun groot ongerief zou bezorgen, wanneer zij door valsche voorspiegelingen geleid,

(Verboom, Directeur van Justitie.)

naar een vreemd land gaan en daar in vele opzichten worden teleurgesteld.

Verder wil ik nog een opmerking maken naar aanleiding van hetgeen de heer Weyer heeft gezegd. Ik ga accoord met zijn opmerkingen ten aanzien van de kleine bedrijven, ik meen, dat deze ordonnantie een incongruentie in het leven roept ten aanzien van de controle op de kleine en die op de groote bedrijven. Ik zou de Regeering dan ook willen vragen, is het niet gewenscht, om ook een, zij het op eenvoudiger leest geschoeide controle uit te oefenen op de werving voor de kleine bedrijven, want in de kleine bedrijven zijn de sociale toestanden vaak ergerlijker dan in de groote bedrijven, dat hebben de enquêtes o.a. in de batikindustrie wel aangetoond. Ik begrijp, dat deze materie in deze ordonnantie niet kan worden geregeld, maar ik verzoek de Regeering deze aangelegenheid in overweging te willen nemen.

Ten slotte breng ik de Regeering gaarne hulde voor het voorliggende ontwerp.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! ik wil mij gaarne aansluiten bij het betoog van den heer Weyer en dat ondersteunen. Dit geldt tevens voor het betoog van den heer Van Helsdingen, dat grootendeels in dezelfde richting gaat.

Wij kunnen van meening verschillen over de vraag, of in de onderhavige ordonnantie eigenlijk niet te veel geregeld wordt, maar dat ook in de toekomst een regeling noodig zal zijn, staat mijns inziens vast; in zooverre begrijp ik het betoog van den heer Thamrin dan ook niet.

Ik kan begrijpen, dat de heer Thamrin zegt: het was mij aangenamer geweest deze ontwerp-ordonnantie te behandelen tegelijk met de poenale sanctie, maar ik kan mij niet voorstellen, dat aan deze ordonnantie geen behoefte meer zou bestaan wanneer de poenale sanctie zou zijn afgeschaft.

Voor de goede orde wil ik tenslotte nog wijzen op een misverstand, dat zich heeft voorgedaan bij de schriftelijke behandeling met de Regeering, vermoedelijk, omdat een zin in het Gedelegeerdenverslag voor twee uitleggingen vatbaar blijkt. Omtrent artikel 1 wordt in het Gedelegeerdenverslag namelijk gevraagd, of

„het juist is, dat de z.g. „laukehwerbung” ook onder dit artikel valt”.

Hierop antwoordt de Regeering: inderdaad is dat juist, maar de bedoeling van de vraag in het Gedelegeerdenverslag was — althans, dat meen ik — te vragen, of het een juist systeem is, dat de laukehwerbung onder dit artikel valt en dan is het gegeven antwoord natuurlijk niet juist.

Ik wil hierop even wijzen, omdat later dikwijls naar de stukken wordt teruggesproken en dan is het wel goed, dit misverstand bij voorbaat uit te schakelen.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zeg ik de geachte sprekers dank voor de instemming, die zij met deze voorstellen hebben betuigd. Deze instemming is vrij algemeen, zelfs de heer Thamrin, die toch wel eenige principieele bezwaren bleek te hebben, meende, dat met deze ordonnantie een verbetering wordt bereikt.

Ik mag misschien wel dadelijk op de principieele bezwaren van den heer Thamrin ingaan, omdat zij wel het kernpunt van de regeling raken. De heer Thamrin vraagt zich af, of het noodig is, op dit oogenblik met deze verbetering van de werving te komen, waar de poenale sanctie misschien geheel verdwijnt en wij dus in ieder geval zouden kunnen afwachten, welke beslissingen dit jaar genomen worden omtrent de verdere liquidatie van het systeem der poenale sanctie.

Door de geachte leden, de heeren Van Helsdingen en Verboom, is echter reeds opgemerkt, dat dit niet juist kan zijn en dat ook bij het volslagen verdwijnen der poenale sanctie de behoefte aan een regeling betreffende de werving kan bestaan, omdat de werving niet verdwijnt. Dat de werving

Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118).

(Directeur van Justitie.)

op het oogenblik niet zulk een grooten omvang heeft, heeft een andere oorzaak, de crisis, waardoor wij, in plaats van de groote toename van het werkvolk in de buitengewesten, die wij in vroeger jaren konden constateeren, gezien hebben, dat in de laatste jaren het werkvolk in de buitengewesten steeds werd ingekrompen, in ieder geval de nieuwe aanwerving slechts op zeer geringe schaal plaats had. Dit wil echter niet zeggen, dat met het verdwijnen der poenale sanctiecontracten ook de regeling der werving minder noodzakelijk zou worden. Deze poenale sanctiecontracten zijn reeds nu voor een zeer groot deel vervangen door vrije contracten, want contracten zijn er inderdaad. Ook zonder poenale sanctie kan men zich verbinden, contracteeren, en wanneer nu op het oogenblik reeds de werving van contractanten in den ouden zin des woords is veranderd in een werving van vrije emigranten, zooals de plantersorganisaties dat noemen, dan beteekent dit niet, dat men zich van de werving niets meer zou behoeven aan te trekken. Integendeel, de kern dezer regeling is, dat het op dit oogenblik noodzakelijk is de wervingscontrole los te maken van de poenale sanctie en de werving van vrije arbeiders onder controle te brengen. Als de heer Thamrin realiseert, wat het beteekent, dat dus de aanwerving voor de groote ondernemingen in de buitengewesten geleidelijk nu reeds vrije arbeiders aanbrengt, — al kan men dan zeggen dat die vrijheid in zekeren zin een onvrijheid is — en dat deze vrije werving, wanneer de poenale sanctie verdwenen zal zijn, de eenige bestaande werving zal zijn, dan zal men moeten toegeven dat bij die werving wel degelijk behoefte bestaat aan beschermen dier economisch zwakkeren en dan zal ook de heer Thamrin wel moeten toegeven, dat een goede controle noodig blijft.

Wat ten aanzien van de poenale sanctie zal worden beslist, gaat tenslotte in de richting van steeds verdere liquidatie, maar hoe verder men zal gaan, hoe noodzakelijker het wordt de controle te baseeren op de thans voorgestelde regeling, dus een controle te scheppen op alle aanwerving, onverschillig of die met poenale sanctie- of zonder poenale sanctiecontracten plaats heeft. Dit beginsel is dus wel niet voor bestrijding vatbaar.

Overgaande tot behandeling der meer bijzondere bezwaren zal ik dit doen in de volgorde, waarin ze door de sprekers zijn geuit. In de eerste plaats kom ik dan tot den heer Weyer die, met erkenning van de juistheid van het systeem dat in deze regeling ligt, enkele bezwaren heeft gemaakt tegen toelichtingen en passages in de Memorie van Antwoord, o.a. betreffende alinea 3, welke wellicht den indruk zou kunnen wekken, dat de Regeering met de bestaande wervingsorganisaties niet geheel tevreden is. De Regeering wil gaarne verklaren, dat men dit daarin niet moet lezen en dat Zij inderdaad van meening is, dat in dit systeem een overleg zeer goed tot zijn recht zal komen, en tevens dat — ook zonder dat het noodig is hier een bewijs van goed gedrag aan de bestaande organisaties uit te reiken — in deze passage geen enkele critiek moet worden gelezen.

Wanneer de heer Weyer verder mededeelt, dat in alinea 4 misschien te sterk wordt aangeduid een verandering ten aanzien van de wervingsorganisaties, wil de Regeering dat gaarne erkennen. Het Veda-systeem zal ongewijfeld niet verdwijnen bij de samensmelting met de Adek, maar niettemin zal juist het verdwijnen van een organisatie als de Adek, die vroeger steeds moest klaarstaan om in grooten getale arbeiders te leveren, in de toekomst toch voor de Veda wel een zeer belangrijk verschil kunnen medebrengen. Ook daarom heeft de Regeering gemeend, dat voor een wettelijke uitzondering voor de Veda in dit systeem geen plaats is.

Dan komt het punt van de exceptie voor de kleinbedrijven, een punt, waarover ook is gesproken door de heeren Van Helsdingen en Verboom. In het schriftelijk antwoord der Regeering zijn argumenten geleverd, die terugsloegen op de in het Gedelegeerdenverslag geformuleerde bezwaren van

het College van Gedelegeerden. In die bezwaren werd gesproken van een incongruentie, speciaal omdat tegenover de controle op den arbeid in de Europeesche sfeer in het geheel geen controle zou bestaan op den arbeid in de inheemsche sfeer. De Regeering heeft gezegd dat die incongruentie niet kan worden geconstateerd, omdat in deze de tegenstelling tusschen de Europeesche en de inheemsche sfeer niet bestaat. Om het duidelijker te zeggen: De eenige kleinbedrijven, die wellicht een enkel maal op Java en Madoera werven, ongeveer in den geest als de groote Europeesche bedrijven, zijn Europeesche kleinbedrijven. Juist de Europeesche kleinlandbouwbedrijven zullen een enkelen keer ook werkvolk op Java aanwerven. Dit heeft dus niets te maken met de inheemsche sfeer. Het is dan ook bepaald onjuist, de tegenstelling te zoeken tusschen de Europeesche en de inheemsche sfeer; de tegenstelling is gelegen in de klein- en grootbedrijven.

Wanneer men nu vraagt, waarom die kleinbedrijven buiten de regeling blijven, kan de Regeering naast hetgeen in de stukken is gezegd nog het volgende mededeelen: Het is niet juist, dat alleen geregeld is wat het gemakkelijkst te regelen valt en niet wat het meest noodzakelijk is. Het meest noodzakelijk was, te regelen de aanwerving, die op groote schaal plaats heeft in goede tijden van het verleden, die wij hopen spoedig te zien terugkomen, de werving, die voor de grootbedrijven plaats heeft.

Wat de kleinbedrijven betreft, te weten de Europeesche kleinbedrijven — de inheemsche cultures doen het zonder werving — heeft de werving op Java practisch geen betekenis. Dat het wel het meest urgent zou zijn de werving van de kleinbedrijven onder controle te stellen, kan de Regeering niet erkennen. Wanneer men zegt: „De arbeidstoestanden van kleinbedrijven laten misschien te wenschen over, die moeten onder controle worden gebracht”, dan is dat een andere zaak. Daarop kan de Regeering thans niet ingaan. In het algemeen kan ik zeggen, dat daartoe op dit moment practisch geen aanleiding bestaat. Maar als men slechts het meest noodzakelijke op het gebied van de werving op Java wil regelen, is dat de werving voor de groote ondernemingen en niet die voor de kleinbedrijven.

Dan is er nog het zeer groote practische bezwaar: Hoe stelt men zich voor de controle op de kleinbedrijven uit te oefenen, waar een arbeidsregeling voor die kleinbedrijven niet geldt, waar men dus van een controle op de werving alleen zou hebben het begin, maar niet het einde? Men zal zelfs het begin niet volledig kunnen hebben, want de werfcontrole op de grootondernemingen bestaat in de eerste plaats hierin, dat aan den arbeider wordt voorgehouden, waartoe hij zich verbindt in het contract en onder welke voorwaarden hij zal moeten werken. Zoolang geen wettelijke eischen worden gesteld voor de werkovereenkomsten in de kleinbedrijven, is het niet mogelijk de arbeiders, die zich laten werven voor de kleinbedrijven, voor te houden, onder welke voorwaarden zij zullen moeten werken. Daargelaten dat men dus geen vruchtbare controle op de werving voor de kleinbedrijven zou kunnen uitoefenen in bijzondere gevallen op de plaatsen waar de inscheping plaats heeft, van den anderen kant heeft men ook geen controle ter plaatse, waar de menschen in dienst komen want daar is een bedrijf, waarmede de arbeidsinspectie zich thans als regel niet heeft in te laten, omdat als regel voor de arbeidstoestanden daar geen wettelijke voorschriften bestaan.

Men kan zich dus een controle — zelfs in meer eenvoudigen vorm dan in deze regeling is gelegen — op de werving ten behoeve van de kleinbedrijven eenvoudig niet denken.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Weyer heeft de vraag gesteld of wel juist was wat door de Regeering is vermeld, nl. dat arbeiders uit het gewest ook bij de grootondernemingen buiten de wervingscontrole zouden

Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118).

(Directeur van Justitie.)

vallen. Dat is inderdaad juist; het gaat hier niet om de afdeling, doch om het gewest.

Dan heeft het geachte lid, de heer Weyer, naar aanleiding van art. 6 gevraagd of de uitdrukking „in het algemeen” eigenlijk nog wel wat beteekende, of die woorden niet geheel hadden kunnen vervallen en voorts waarom men nu niet eenvoudig dat oude model voor de arbeidsovereenkomsten gebruikt. Het geachte lid heeft misschien gelijk. Die woorden „in het algemeen” zouden inderdaad even goed kunnen verdwijnen en wat dat model betreft, inderdaad komt het praktisch erop neer, dat het oude model gebezigd zal worden. Wanneer de regeling zelve veranderd wordt zal men natuurlijk nader onder oogen zien, of ook nog wijzigingen in dat model noodig zullen zijn.

Tenslotte kom ik aan de kwestie van het registratie-geld. Hier heeft het geachte lid, de heer Weyer een betoog gehouden om te komen tot verlaging, zoo al niet afschaffing van die heffing en dit betoog is gesteund door het geachte lid, den heer Verboom. Wat deze bezwaren aangaat is het moeilijk om tot overeenstemming te komen. Het geachte lid, de heer Weyer zegt: Het is te duur, want het is altijd nog een gulden meer voor die vrije arbeiders dan op het oogenblik wordt betaald. Ja, Mijnheer de Voorzitter, wanneer elk bedrag boven nul te duur geacht wordt, dan is het inderdaad ook te duur. Maar het is de vraag of het niet onjuist zou zijn, hier de extra-uitgaven, die het land zich moet getroosten voor deze kwestie, geheel voor rekening van het land te nemen en hiervoor geen bijdrage van de belanghebbende ondernemers te vorderen.

Mijnheer de Voorzitter! Om nog terug te komen op de argumenten, die in de stukken zijn te vinden, — men heeft gezegd: de Overheid legt hier een verplichting op, waar wij niet om vragen; waarom moeten wij, ondernemers, daarvoor dan nu betalen? Hierin ligt al een antwoord op hetgeen de heer Weyer vraagt: waarom hier nieuwe lasten moeten worden opgelegd, want op het oogenblik betaalt men voor vrije arbeiders niets en straks wel. Dat hangt samen met de omstandigheid, dat de Regeering nu niet alleen verplichtingen oplegt, maar ook verplichtingen op zich neemt. De Overheid zal zich nu met die werving van vrije arbeiders, waar Zij zich tot op het oogenblik nog niet mede heeft ingelaten, wel degelijk inlaten en zal daarbij controle uitoefenen en die controle zal veel werk en geld kosten. Wanneer dit nu ongevraagd wordt opgelegd, mag dan de Overheid daarvoor een bijdrage van de belanghebbenden vorderen? De Regeering moet hierop pertinent met ja antwoorden. Het is hier al precies als met een zaak als b.v. de filmkeuring. Ook de filmimporteurs en bioscoop-directeuren hebben niet gevraagd om de filmkeuring en hoe eerder die verdween, hoe aangenamer dat hun zou zijn, doch niettemin, nu de filmkeuring noodzakelijk wordt geacht in het algemeen belang, meent de Regeering het recht te hebben voor de kosten, die dit medebrengt ook betaling te vorderen van in de eerste plaats belanghebbenden; dat zijn de filmimporteurs. En zoo zijn hier in de eerste plaats belanghebbenden bij de werving de ondernemers. Het is dan ook niet meer dan billijk, dat de ondernemers hier een redelijke bijdrage betalen voor hetgeen in het algemeen belang, maar — hetgeen hier onder anderen door den heer Thamrin is gezegd — ook in hun belang wordt gedaan.

(De heer Van Helsdingen: Wat is redelijk?)

Mijnheer de Voorzitter! Of één gulden bijdrage te veel is, is heel moeilijk te zeggen. Een gulden is op zichzelf geen groot bedrag. Een maatstaf van vergelijking is moeilijk aan te geven. In de stukken is er over gesproken, dat de kosten van de eigenlijke uitzending van arbeiders ongeveer — als ik mij niet vergis — f 12.80 bedragen. Wanneer men nu aanneemt, dat dit zijn de kosten, die in rekening worden gebracht door de wervingsorganisaties voor de moeite, die zij doen en de tussekomst, die zij verleenen, dan lijkt een

bedrag van één gulden naast die f 12.80 voor de wervorganisaties, als betaling voor hetgeen de overheid daarbij moet doen, toch niet zoo ontzettend hoog. Maar die bedragen zijn niet vastgelegd in de ordonnantie. De Regeering wil dus nog wel gaarne dit punt nader overwegen en zien of er iets te zeggen is voor het standpunt van de ondernemers.

(De heer Thamrin: Of voor verhooging.)

Het geachte lid, de heer Thamrin, heeft reeds antwoord ontvangen op zijn bezwaar, dat men nu op dit moment een regeling maakt voor de werving, terwijl men straks nog moet beslissen over de poenale sanctie.

Het andere bezwaar van het geachte lid is, dat in deze regeling het systeem gevolgd wordt van contractueeren op de plaats, waar de arbeiders worden ingescheept naar de buitengewesten in plaats van op de plaats van herkomst.

Het geachte lid vraagt, of dit nu wel juist is en of het niet beter zou zijn om te doen contractueeren op de plaats van herkomst, ongeacht het voordeel, dat gelegen kan zijn in het feit, dat de arbeider op de reis tusschen de plaats van herkomst en de plaats van inscheeping nog tijd heeft om zich te bedenken. Inderdaad, dit voordeel mag men niet uit het oog verliezen, dat de arbeider, die van de plaats van herkomst overgebracht wordt naar de plaats van inscheeping zich nog eens goed kan realiseeren, wat hij doet, dat het dus in zijn belang is, dat het contract, waarbij hij zich verbindt eerst tot stand komt op de plaats van inscheeping, waar het besluit onherroepelijk wordt, want heeft de arbeider zich eenmaal ingescheept, dan is zijn besluit feitelijk onherroepelijk, want men kan niet verlangen, dat de werkgever den arbeider dan nog ontslaat van zijn verplichtingen en hem terugzendt. Dit kan men wel eischen, wanneer de arbeider reeds is vertrokken van zijn plaats van herkomst, maar de plaats van inscheeping nog niet heeft bereikt.

Bovendien zou het volgen van een ander systeem een volkomen wijziging van het systeem der ordonnantie beteekenen niet alleen, maar ook de noodzakelijkheid van een volkomen andere organisatie, waar de regeling aansluit bij den bestaanden toestand, dat is, dat de controle op de werving geschiedt door de arbeidsinspectie, door het kantoor van arbeid. Dit is alleen bij de bestaande regeling mogelijk.

In vroeger jaren, toen dit beproefde systeem nog niet was ontstaan, heeft de regeling gegolden, dat de controle plaats had op de plaats van herkomst. Deze controle op de onderhandelingen met den werknemer kon toen alleen geschieden door het B. B., en het is juist een verbetering van het systeem, dat deze taak werd overgedragen van het B. B., dat daaraan niet den tijd en de aandacht kon geven, die noodig waren, aan de ambtenaren van de arbeidsinspectie. Het zou beslist een stap terug zijn, als men weder terugging naar de controle op de plaats van herkomst, d.w.z. op tal van plaatsen op Java, waardoor men gedwongen zou zijn los te laten datgene, wat juist de verbetering bracht, nl. het overdragen van de taak aan de deskundige en hiermede uitsluitend belaste en verantwoordelijke ambtenaren van de arbeidsinspectie.

De Regeering kan dan ook niet anders zeggen dan dat na de geschiedenis van de werving, die logisch geleid heeft tot dit systeem, een systeem, dat voldoet, waarbij men geen bezwaren ondervindt in verband met het contractueeren niet op de plaats van herkomst, maar op de plaats van inscheeping, men van dit systeem niet moet teruggaan naar een verouderd systeem, dat indertijd niet voldaan heeft en dat men waarlijk het best doet met te blijven bij wat men nu heeft, dat veranderd en verbeterd kan worden en uitgebouwd, maar waarbij het mogelijk is, de verbintenissen te doen sluiten ten overstaan van ambtenaren van de arbeidsinspectie op enkele centra, de inscheepingscentra, zoodat het onmogelijk is, aan de suggestie van het geachte lid gevolg te geven.

De opmerkingen van den heer Van Helsdingen vereischen feitelijk geen beantwoording, behoudens daar, waar hij zich

Herziening bepalingen omtrent werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118). — Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135).

(Weyer, Thamrin, Directeur van Justitie.)

aansluit bij de bezwaren tegen het buiten de controle laten van de werving voor de kleinbedrijven. Het geachte lid heeft overigens slechts steun verleend aan het regeeringsstandpunt en aan het systeem dezer ordonnantie.

De heer Verboom meent, dat in het Gedelegeerdenverslag naar aanleiding van art. 1 een vraag is gesteld, die niet de bedoeling had welke daaruit door de Regeering werd gelezen. Bedoeld was niet te vragen: „Valt de lauکه-werving onder deze ordonnantie”, maar „is dit systeem juist?” Indien de vraag in dezen zin was begrepen, zou de Regeering daarop zeer positief hebben gezegd: Ja, dit systeem is inderdaad juist, dit is een van de punten die bij deze regeling zeer nadrukkelijk zijn onderzocht en ondanks de bezwaren die van ondernemerszijde zijn aangevoerd, uitdrukkelijk gehandhaafd zijn, omdat het beslist noodzakelijk is, dat het werven van lauکه's onder deze controle valt. Dit is juist een van de voordeelen dezer regeling.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne de Regeering willen dankzeggen voor de uitvoerige en duidelijke beantwoording van mijn in eersten termijn gemaakte opmerkingen, een beantwoording die, ik verklaar het gaarne, mij goeddeels bevredigen is. Met name ben ik zeer verheugd, dat de Regeering bereid is alvorens de verordening vast te stellen, nog eens te overwegen, in hoeverre tot verlaging en naar ik hoop tot afschaffing dezer registratiekosten zal kunnen worden overgaan, hetgeen ik bij de Regeering nogmaals gaarne wil bepleiten.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toegeven, dat het onjuist is om de stelling te verkondigen, dat toezicht op de werving onnoodig zou zijn bij afschaffing van de poenale sanctie, doch dit is niet het eenige wat van belang is in deze ordonnantie. Van belang is ook of, wanneer de poenale sanctie wordt afgeschaft, de velerlei uitgebreide bepalingen omtrent het toezicht in diezelfde mate noodzakelijk zullen zijn als thans, nu die poenale sanctie er nog is. Ik meen de stelling te mogen uiten, dat die velerlei en uitgebreide bepalingen ten aanzien van de werving grotendeels haar grondslag vinden in het bestaan van de strafrechtelijke sanctie, die juist door de poenale sanctie wordt geschapen. Wanneer de sanctie op het niet nakomen van verbintenissen niet bestond, stel ik mij voor, dat veel minder en eenvoudiger bepalingen noodig zouden kunnen zijn voor het wervingstoezicht. Vandaar ook mijn suggestie om deze herziening uit te stellen tot na het afkomen van de beslissing der Regeering inzake de al of niet continuering der poenale sanctie, omdat dat een beter tijdstip zou zijn voor deze herziening. Ik maak mij sterk dat, wanneer eenmaal is beslist dat er geen poenale sanctie op contractarbeid zal zijn, de toezichtbepalingen ook van veel eenvoudiger structuur zullen kunnen zijn. Ik zie aankomen dat, wanneer straks de beslissing in den door mij bedoelden zin zal zijn gevallen, de velerlei uitgebreide bepalingen op het wervingstoezicht sterk vereenvoudigd zullen kunnen worden.

Ik zal op mijn tweede suggestie niet verder ingaan, al ware dit alleen al, omdat zij niet past in het stelsel der huidige ordonnantie, die suggestie hierin te verwerken.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Op hetgeen de heer Thamrin nader aanvoerde wil ik alleen nog antwoorden, dat een nog eenvoudiger systeem van controle op de werving dan zoals het hier is geregeld, nauwelijks denkbaar is, althans onder de bestaande omstandigheden. En onder die omstandigheden zal de regeling juist ook moeten gelden voor de aanwerving van vrije arbeiders, dus die niet onder de poenale sanctie vallen.

De afschaffing van de poenale sanctie, Mijnheer de Voorzitter, is voor een groot deel meer theorie dan praktijk, want

(Directeur van Financiën.)

Directie is de poenale sanctie reeds tot een zeer klein percentage teruggevallen. En wanneer men straks de poenale sanctie nu eventueel in de wet afschaft, zal dat toch zeker niet gebeuren met ingang b.v. van de maand volgend op dat besluit; er zal toch zeker een overgangstermijn worden gesteld. En hoe denkt de heer Thamrin zich dan den toestand in den tusschentijd? Dan zal alles moeten geschieden op dezelfde wijze als thans. Ik ga zelfs verder: De Regeering kan zich niet voorstellen dat, als er geen enkel poenale sanctiecontract werd gesloten, de wervingscontrole, zooals die hier is ingericht, ondeugdelijk zou zijn. Want die is ingericht op de controle op de werving van vrije arbeiders. Mocht in de praktijk vereenvoudiging van het systeem noodzakelijk blijken dan zal de Regeering daartoe gaarne overgaan. Maar zooals Zij den bestaanden toestand ziet — en dat heeft niets te maken met een beslissing omtrent de poenale sanctie — is dit de eenvoudigste en meest praktische vorm waarin controle op de werving kan plaats hebben. En nogmaals: de werving zal blijven plaats hebben, ongeacht de op het stuk van de poenale sanctie te nemen beslissing.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt, met inachtneming van de aangebrachte tekstverbeteringen (zie laatste bladzijde Memorie van Antwoord) zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere herziening van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 135), als gewijzigd bij nota van wijzigingen (Stuk 6).

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen, U dank te zeggen voor de gelegenheid, mij geboden ondershands overleg te plegen met den heer Ratu Langie, welk overleg vruchtbare resultaten heeft gehad.

De heer Ratu Langie had de aandacht gevestigd op eenige punten en daarbij verschillende belastingobjecten genoemd, eenige te veel, zooover ik kan beoordeelen, waardoor zijn opmerkingen eenigszins gecompliceerd werden en niet dadelijk te overzien. Het komt erop neer, dat de heer Ratu Langie heeft gewezen op een feit, dat ook bij de bestaande regeling voorkomt, n.l. dat de belasting op de rijwielen tot zekere hoogte is gekoppeld aan de huurwaarde der woonhuizen. Dit is in zoverre het geval, dat we te maken hebben met grenshuurwaarden en als nu de huursom ligt beneden de 100% van de grenshuurwaarde dan vervalt op een der lagere klassen, waarmede ook de belasting op rijwielen op en neer gaat. De hoogste belasting op een rijwiel bedraagt f 3, maar kan op de bedoelde wijze naar gelang van de klassen f 2.40, f 1.80, f 1.20 en 60 cent bedragen. De heer Ratu Langie nu heeft er op gewezen, dat volgens artikel 23 van de ordonnantie, men bij verhuizing naar een woning met een hoogere huurwaarde, ook wordt medegesleept wat de rijwielbelasting betreft, waardoor men, zooover men beneden de f 3 was, kon vervallen b.v. van f 1.20 in f 1.80. Daarentegen is er, zegt de heer Ratu Langie, bij de ontheffingsbepalingen niet in voorzien dat men, bij verhuizing naar een woning van lagere huurwaarde en daardoor beneden de grenshuurwaarde komende, een verlaging van de rijwielbelasting krijgt. Men heeft dus bij deze wijziging voortgebouwd op hetgeen reeds bestaat, doch de Regeering geeft gaarne toe dat, waar men doende is, de ontheffingen in een soepele richting uit te voeren, men ook had kunnen tegemoetkomen aan de door den heer Ratu Langie geopperde bedenking, n.l. het inlassen van de mogelijkheid van verlaging der rijwiel-

24ste VERGADERING — DINSDAG 28 APRIL 1936.

Nadere herziening ordonnantie personeele belasting (Ond. 135). — Uitvoerordonnantie koffie-plantmateriaal (Ond. 143). — Wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141).

(De Voorzitter, Thamrin.)

belasting bij verhuizing naar een woning beneden de grenshuurwaarde van een lagere categorie.

Ik mag hierbij wel opmerken, dat dit geval technisch eenigszins ingewikkeld is omschreven in de ordonnantie op de personeele belasting. Het gaat hier om vermindering van de belasting naar den 4en grondslag, en daarbij zullen weer uitzonderd moeten worden de motorrijwielen, aangezien deze niet gekoppeld zijn aan de belasting van woningen naar de huurwaarde. Het ware wel gemakkelijker geweest, wanneer de heer Ratu Langie eenigszins tijdiger met zijn opmerking voor den dag was gekomen. Maar die opmerking zelf acht de Regeering in de lijn van de thans aan te brengen wijzigingen gerechtvaardigd en Zij wil daaraan, zooals gezegd, tegemoetkomen. Zij stelt daarom voor in art. 1 sub V tweede alinea van lid (2) in stede van de woorden „naar de eerste twee grondslagen” te lezen:

„naar den eersten, tweeden en vierden grondslag, motorrijwielen daaronder niet begrepen.”

De Voorzitter: Artikel 1 der ontwerp-ordonnantie is gewijzigd, als zoeven door den Regeeringsgemachtigde aangegeven. Wenscht de heer Ratu Langie nog het woord?

De heer Ratu Langie: Alleen, Mijnheer de Voorzitter, om de Regeering dank te zeggen voor haar tegemoetkomende houding.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslaging in de ontwerp-ordonnantie een wijziging is aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij nota van wijzigingen (stuk 6) en tijdens de beraadslaging bij monde van den Regeeringsgemachtigde, wordt, met inachtneming van de aangebrachte tekstverbetering (zie de „Verbetering”, vermeld tusschen de stukken 4 en 5) zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van plantmateriaal van koffie. (Ond. 143.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van de regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean. (Ond. 141.)

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij met den opzet en de doelstelling van de ordonnantie vereenigen. Ik zou alleen enkele inlichtingen willen vragen naar aanleiding van de verhoudingen van het aantal verkozen en benoemde Indonesische leden.

Het wil mij voorkomen, dat elke regel of maatstaf hier zoek is, omdat de verhoudingen voor de verschillende regentschapsraden zeer ver uiteenloopen, zoodat het niet mogelijk is bij benadering eenigen maatstaf te ontdekken in de verhouding van het aantal verkozen en het aantal benoemde leden. Zoo lees ik bv. in de Memorie van Toelichting, dat voor het regentschap Pamekasan wordt voorgesteld een verhouding van de verkozen tot de benoemde leden van 13 : 6, dus bijna van 50%; voor

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soetardjo.)

het regentschap Probolinggo van 11 : 3, d.i. 35%; voor Soerabaja van 11 : 4, ook ongeveer 35%; voor Lamongan 12 : 7, d.i. meer dan 50%; voor Toeloengagoeng van 11 : 5, dus ook ongeveer 50%; bij Patjitan daarentegen van 9 : 2, een verhouding van ongeveer 25%; Pasoeroean van 11 : 4, een verhouding van ongeveer 35%.

Zooals men ziet is hier elke maatstaf van eenige verhouding tusschen het aantal benoemde en verkozen leden eigenlijk zoek. Ik zou willen vragen, wat de reden is, dat deze willekeurige verhouding is aangenomen en of er geen aanleiding is om ook ten aanzien hiervan een vasten maatstaf aan te nemen zooals het geval is geweest bij de vaststelling van het totaal-aantal leden, dat op ongeveer drie vierden van het oude totaal is gesteld.

Ik zou willen vragen, ook ten aanzien van de verhouding denzelfden maatstaf te willen aanhouden, zoodat ten aanzien van Pamekasan voor de verhouding inplaats van 13 : 6, 15 : 4 zou kunnen worden genomen, voor Probolinggo handhaving van de voorgestelde verhouding van 11 : 3, voor Soerabaja inplaats van 11 : 4, 12 : 3, voor Lamongan, in stede van 12 : 7 de verhouding van 15 : 4, voor Toeloengagoeng, in stede van 11 : 5 de verhouding van 13 : 3, voor Patjitan handhaving van de voorgestelde verhouding van 9 : 2 en tenslotte voor Pasoeroean in stede van 11 : 4, 12 : 3.

Ik heb bij deze voorgestelde getallen dezelfde verhouding aangenomen van ongeveer een vierde van het aantal benoemde leden tot het aantal verkozenen, natuurlijk min of meer afgerond vanwege de oneven getallen en zou willen vragen, of de Regeering bereid is, zoo al niet deze voorgestelde wijzigingen over te nemen, dan toch in overweging te nemen en zoo straks met een voorstel bij den Volksraad te dezer zake terug te komen? Ik kan op dit oogenblik hier moeilijk met een amendement komen, omdat in art. 1 van de voorgestelde ontwerp-ordonnantie de kiesmannen districts-gewijze zijn genoemd en ik er niet van op de hoogte ben naar welken maatstaf het aantal kiesmannen is vastgesteld. Gebeurt dat op de basis van het zielental van het district, of geschiedt het uit hoofde van het economisch belang, dan wel geschiedt dit op andere criteria? Ik weet het niet. Wanneer ik met een amendement zou komen om gevolg te geven aan mijn suggestie, zou ik er in dat geval met de muts naar moeten gooien en waarschijnlijk wijzigingen voorstellen, die straks eigenlijk geen enkele basis of rechtvaardiging zouden vinden in de eenmaal aangenomen criteria. Ik zie dus, uit praktische overwegingen, om geen fouten te maken, van het indienen van een amendement af en zou aan de Regeering willen overlaten om de aantallen of getallen te wijzigen naar gelang van de eenmaal vastgestelde criteria.

Zooals gezegd, kan ik mij indenken, dat de Regeering ook momenteel moeilijk direct gevolg kan geven aan mijn suggestie, doch ik zou tevreden zijn wanneer Zij bereid is om hiernaar een ernstig onderzoek in te stellen en eventueel met wijzigingsvoorstellen bij den Volksraad terug te komen.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik een opmerking willen maken omtrent voorkomende onnauwkeurigheden in de geroneografeerde ontwerp-ordonnantie. Het zijn vermoedelijk tikfouten, doch ik stel er toch zeer veel prijs op de aandacht van de Regeering hierop te vestigen.

In de eerste plaats treft men aan op blz. 4 onder art. 4 de opsomming van de districten, die ressorteeren onder het regentschap Lamongan en daaronder wordt genoemd het district Patjitan. Ik meen echter te weten, Mijnheer de Voorzitter, dat in het regentschap Lamongan een district Patjitan niet bestaat; wel bestaat er een district „Patjiran”.

In de tweede plaats wordt het district Soekadadi gespeld met een „a” na de „k”, in overeenstemming met de in de Javalanden gebruikelijke spelling van eigennamen — ik

Wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141).

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

verwijs naar namen als Bodjonegoro en Sidoardjo, — stel ik voor den naam te spellen „Soekodadi”.

Dan zou ik de Regeering willen wijzen op een vermoedelijke tikfout in de Memorie van Toelichting blz. 6 (roneo), waar staat, dat de periodieke verkiezingen in de maand Juni van dit jaar zullen worden gehouden. Volgens artikel 12 al. 1 van de kiesordonnantie voor de regentschapsraden op Java en Madoera, worden de verkiezingen echter gehouden op den derden Dinsdag van de maand Juli.

Verder gaan mijn opmerkingen in dezelfde richting als die van het geachte lid, den heer Thamrin. Ik kan mij vereenigen met de gedragslijn, die door de Regeering is aangenomen, dat bij het vaststellen van het aantal leden van de nieuwe regentschapsraden de basis van $\frac{3}{4}$ is aangenomen en verder kan ik mij ook vereenigen met de handhaving van de verhouding tusschen de zetels, die worden toegekend aan de Europeesche en aan de inheemsche groep. Ten aanzien van de inheemschen wil ik er ten slotte nog op wijzen, dat bij de afronding van de getallen, men in dit ontwerp is gekomen tot verhoudingen, die ten nadeele van het inheemsche element uitvallen. Op grond daarvan sluit ik mij thans geheel bij den vorigen spreker aan en dring er bij de Regeering op aan, deze kwestie nogmaals aan een ernstige studie te onderwerpen en eventueel een wijzigingsontwerp voor te brengen.

De heer **Heinsius**, adviseur voor de decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met erop te wijzen, dat nog altijd op het program der Regeering staat een algemeene herziening van de samenstelling der regentschapsraden, waarbij weder geheel in beschouwing wordt genomen de vraag, of de verhouding tusschen de zetels, die gereserveerd zijn voor de verschillende bevolkingsgroepen, juist is en eveneens of de verhouding tusschen de voor de benoemde en de verkozen leden gereserveerde zetels juist is.

Deze ontwerp-ordonnantie heeft een veel beperktere strekking. Reeds is niteengezet, hoe wij tot het ontwerp zijn gekomen. Bij de samenvoeging van de regentschappen zijn voorloopig de regentschapsraden zonder meer bij elkaar gevoegd. Daardoor zijn colleges ontstaan, die grooter zijn dan noodig is, om te komen tot een juiste vertegenwoordiging van het betrokken gebied, te groot ook, in dit opzicht, dat het niet noodig is, zooveel menschen aan het woord te laten over de onderwerpen, die in behandeling komen.

Daarom heeft de Regeering het juist geoordeeld, de raden te verkleinen en Zij heeft aangenomen, een verkleining tot $\frac{3}{4}$ gedeelte. Daartoe is het ook beperkt gebleven. De Regeering heeft niets anders gedaan dan een inkrimping van de te groot geworden raden, zij heeft geen wijziging gebracht in de verhouding tusschen het aantal verkozen en benoemde leden, noch in de verhouding tusschen het aantal zetels, gereserveerd voor de verschillende bevolkingsgroepen.

Natuurlijk was het niet mogelijk, de verhoudingen altijd precies te handhaven; soms waren afrondingen noodzakelijk, doch groote verschillen hebben deze niet teweeggebracht. Daarom zou ik willen zeggen, dat de bezwaren van de heeren Thamrin en Soetardjo tegen de verhoudingen zooals in dit ontwerp neergelegd, in werkelijkheid bezwaren zijn tegen de bestaande verhoudingen en het ligt niet in de bedoeling, deze nu te herzien bij dit ontwerp. Zou de Regeering aanstonds op de suggesties der beide geachte leden ingaan, dan zou Zij een inconsequentie plegen, immers, waarom zou Zij ten aanzien van deze toevalligerwijze vergrootte regentschapsraden de verhoudingen gaan wijzigen, en die in de overige regentschapsraden ongewijzigd laten? Dat zou toch geen zin hebben. Het is beter de herziening van de verhoudingen in het geheel achterwege te laten tot de algeheele herziening, die over eenigen tijd aan de orde komt, in bespreking zal worden gebracht.

(De heer **Van Helsdingen**: Wanneer kan deze laatste worden verwacht?)

(Thamrin.)

Deze herziening is eenigszins op den achtergrond geraakt tengevolge van den overvloed van crisismaatregelen die de Regeering moest treffen, maar zij staat nog steeds op het programma en zal zeker met den noodigen spoed worden afgewerkt.

De heer Thamrin heeft gevraagd volgens welke beginselen de verdeeling over de kiesdistricten heeft plaats gehad. Ik kan antwoorden, dat daarbij zijn aangelegd de criteria betreffende het zielental, het economisch belang e.d.

De heer Soetardjo heeft verder de aandacht gevestigd op enkele spelfouten. Een daarvan bleek een tikfout te zijn en kan uiteraard zonder meer worden hersteld, de andere betrof een zuivere spellingkwestie van een Javaanschen naam. Ik ben op dit gebied geen deskundige, maar weet toch wel, dat woorden die vroeger algemeen met een „o” worden gespeld, tegenwoordig veelal een „a” nemen, zonder verandering in de uitspraak. Ik geloof dus, dat het hier alleen een verschil in spelling betreft, doch geef mijn meening uiteraard gaarne voor beter.

(De heer **Soetardjo**: Neen, die klinkerverandering komt voort uit een oudere spelling.)

Misschien moeten wij dat dus als een spelfout beschouwen, en ons refereeren aan de officieele spellingslijst die wij dan achteraf alsnog zullen raadplegen teneinde daarmee in overeenstemming de betrokken spelfout te wijzigen.

De heer Soetardjo meent, dat er een vergissing in de Memorie van Toelichting voorkomt, dat nl. periodieke verkiezing van de regentschapsraden niet zal worden gehouden in Juni, doch in Juli. Ik geloof, dat er hier van de zijde van het geachte lid een vergissing in het spel is. Art. 12 lid 1 van de regentschapskiesordonnantie is bij een ordonnantie, vervat in Stbl. 1933 no. 213, gewijzigd.

Ik heb zoeven al gezegd, dat de desiderata van de heeren Thamrin en Soetardjo vanzelf aan de orde zullen komen bij de algemeene herziening van de samenstelling der regentschapsraden. Ik wil hierbij nog even mededeelen, dat de arbeid der kiesrechtcommissie niet onmogelijk op de samenstelling dezer raden van invloed zal zijn, hetgeen een reden temeer is om niet tot principiele herziening der vergrootte raden over te gaan of wijziging in de bestaande verhouding te brengen tusschen de benoemde en de verkozen leden en de zetels, voor de verschillende bevolkingsgroepen gereserveerd. Overigens zal natuurlijk aan de door de beide geachte leden geuite wenschen de meest mogelijke aandacht worden besteed.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik de mededeeling van den geachten Regeeringsgemachtigde als een toezegging mag beschouwen op mijn desiderata, geloof ik, dat ik met die toezegging nog verder van huis ben. De bedoeling van mijn voorstel was, waar hier sprake is van een wijziging van de samenstelling en de verhoudingsgetallen der regentschapsraden in Oost-Java, met de door mij voorgestelde wijzigingen niet te wachten tot de algemeene herziening van de verhoudingsgetallen van alle regentschapsraden, want ik geloof dat wij dan een heelen tijd zouden moeten wachten, voordat de aangekondigde wijzigingen den Volksraad bereiken. Ik geef toe, dat er geen reden is voor een incidenteele wijziging van de verhoudingsgetallen van de regentschapsraden, maar waar hier toch sprake is van een wijziging van die verhoudingen, vraag ik mij af, waarom geen verdergaande wijzigingen onder de oogen zijn gezien. Het moge waar zijn, dat die verhoudingen zijn ontleend aan de bestaande praktijk, maar als men bezig is wijzigingen aan te brengen, gaat men toch niet een gedeelte wijzigen, terwijl men een ander gedeelte ongewijzigd laat, ook al zijn er motieven, die zouden kunnen pleiten voor een andere wijze van verdeeling van het aantal zetels. De verhoudingen mogen voor elk regentschap vóór de samenvoeging juist zijn geweest, ik heb aangetoond, dat juist door die samenvoeging wille-

Wijziging samenstelling regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141). — Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Adviseur voor de Decentralisatie, de Voorzitter.)

keurige verhoudingen zijn ontstaan en het zou voor de hand liggen, dat men bij het entameeren van de herziening van de totalen van de aantallen leden denzelfden maatstaf zou aanleggen voor de verhouding tusschen het aantal benoemde en verkozen leden. Als de Regeering gemachtigde bij benadering het tijdstip zou kunnen aangeven, waarop een ontwerp tot algemeene herziening der samenstelling van de regentschapsraden den Volksraad zal worden voorgelegd en dit tijdstip niet te ver af ligt, ben ik uiteraard met de gedane toezegging tevreden. Maar wanneer het tijdstip ver in het verschiet zou liggen, zou ik der Regeering willen vragen, waar Zij toch bezig is met de wijziging van de samenstelling van regentschapsraden in Oost-Java, of er geen aanleiding is, de bedoelde wijzigingen thans voor te stellen en niet te wachten tot de algemeene herziening der regentschapsraden.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij geheel bij den vorigen spreker aan.

De heer **Heinsius**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering kan misschien de beide geachte sprekers geruststellen. Zij heeft thans voorgesteld, de hersamenstelling van de vergrootte regentschapsraden in Oost-Java. Het volgend jaar komt Zij met voorstellen betreffende de hersamenstelling van de vergrootte regentschapsraden in Midden-Java. De Regeering kan de behandeling zelfs zonder enig bezwaar vervroegen; slechts moet worden gezorgd, dat alles gereed is voor de periodieke verkiezingen van het volgend jaar. Eventueel kan dus de Regeering reeds in het najaar met een ontwerp komen. Het spreekt vanzelf, dat Zij na de belangrijke redevoeringen van de heeren Thamrin en Soetardjo bij het samenstellen van de ontwerp-ordonnantie voor Midden-Java zal overwegen of niet van de gelegenheid moet worden gebruik gemaakt, ook wijzigingen te brengen in de verhoudingsgetallen betreffende de verkozen en benoemde leden. Mocht de Regeering daartoe ten aanzien van Midden-Java besluiten, dan spreekt het vanzelf, dat tegelijkertijd zal worden voorgesteld, alsnog achteraf wijzigingen te brengen in de bedoelde verhoudingen voor de regentschapsraden van Oost-Java.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop hiermede de beide geachte sprekers te hebben tevreden gesteld.

De **Voorzitter**: Ook ik ben door dit antwoord tevreden gesteld, omdat hieruit blijkt, dat de bedoelde voorstellen voor de regentschapsraden van Midden-Java niet zóó laat aan den Volksraad zullen worden aangeboden, dat wij ze vlak voor het rees in rechtstreeksche openbare behandeling moeten nemen.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 141) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het vierde rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende als volgt:

1. Verzoek, gedagteekend Martapoera 10 Januari 1935 van Mohamad Lebih gelar Radja Mangkoe Alam om toekenning van pensioen of onderstand.

Waar de desbetreffende bepalingen de toekenning van pensioen of onderstand niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Tempeh 11 Mei 1934 van Liem Kiem Giok betreffende een schuurvergunning.

Regeringsbrief van 31 Januari 1935 No. 269a/B met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

Overwegende, dat adressant blijkens besluit van het College van Gecommitteerden van den regentschapsraad van Loemadjang ter zijner tijd op zijn verzoek zal kunnen terugkomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 8 December 1934 van C. P. B. Vis Dieperink om kwijtschelding van zijn schuld aan den Lande wegens huur eener landswoning.

Regeringsbrief van 26 Maart 1935 No. 780/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie, het betreurende dat de herziening van de huur der betrokken landswoning aanmerkelijke vertraging onderging, stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Madioen 15 September 1934 van W. Ledeboer betreffende het hem verleend ontslag uit zijn betrekking.

Regeringsbrief van 30 Maart 1935 No. 819a/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Ambarawa 3 November 1934 van Josias Pattipeilohy om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 8 April 1935 No. 881/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Lho 'Seumawe 23 November 1934 van F. R. Koeala inzake zijn benoeming tot zelfbestuurder.

Regeringsbrieven van 14 Februari 1935 No. 404/A en 20 April 1935 No. 965/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van den hierboven eerstgenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Jogjakarta 26 April 1935 van R. Soetarmo Sis-Martokoesomo betreffende een sollicitatie naar een betrekking in dienst van een regentschap.

De commissie stelt voor het verzoek ter kennis van de Regeering te brengen en adressant hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 19 Februari 1935 van Lim Kim Hoat betreffende het hem verleend ontslag uit 's Lands dienst.

Regeringsbrief van 9 Mei 1935 No. 1130/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Tjilegeh 1 October 1934 van Mintodimoeljo om toekenning van onderstand.

Regeringsbrieven van 10 Mei 1935 No. 1141c/C en 26 October 1935 No. 2565/B met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Natal 22 Maart 1934 van Boejoeng Etek betreffende de betaling van grondhuur.

Regeringsbrief van 14 Mei 1935 No. 1169/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Seriboe Dolok (Pematang Siantar) 17 Januari 1935 van Hotni Hoeta houdende klachten over het optreden van den adjunct-djaksa aldaar.

Regeringsbrief van 14 Mei 1935 No. 1165/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Lasarahili (Nias) 28 December 1934 van Fasindro mado Hia betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 14 Mei 1935 No. 1167/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Wiroen (Soerakarta) 21 Juli 1934 van R. Tjokrotenojo alias Mintapanoeksa om toekenning van wachtgeld en pensioen of onderstand.

Regeringsbrieven van 13 Februari 1935 No. 394/C en 20 Mei d.a.v. No. 1213/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Madioen 12 Januari 1933 van Astrowidjojo om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeringsbrieven van 28 Augustus 1933 No. 2465/C, 7 Juni 1934 No. 1360/C en 18 Mei 1935 No. 1200/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Gombong 11 April 1935 van J. de Lange betreffende de beoordeeling van zijn geschiktheid voor den rang van onderluitenant.

Regeringsbrief van 27 Mei 1935 No. 1275/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

(Soangkoepon, Voorzitter.)

16. Verzoek, gedagteekend Sibolga 31 October 1934 van Patoean Sorigoena en anderen betreffende de rubberrestrictie.

Regeringsbrief van 7 Augustus 1935 No. 1934/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Djember 14 Mei 1935 van F. C. H. Lapré om toekenning van onderstand.

Regeringsbrief van 27 Augustus 1935 No. 2088/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend 's Gravenhage 7 Januari 1936 van N. A. Jansen, om herplaatsing.

De commissie, zich vereenigend met het door de Commissie voor de Huishoudelijke aangelegenheden van den Volksraad verleend eervol ontslag, stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen, onder aantekening dat het te betreuren valt, dat aan adressant niet eerder kennis is gegeven van het voornemen tot zijn afvloeiing, doch dat aan de uit de ontslagverleening tijdens zijn verlof voor adressant voortvloeiende bezwaren is tegemoet gekomen, door inwilliging van zijn verzoek om hem en zijn gezin alsnog overtocht voor Landsrekening van Nederland naar Batavia te verleen.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Is het misschien mogelijk, om de verzoekschriften, waarover ik het woord wil voeren — ik heb ze reeds opgegeven — in de volgende vergadering te behandelen?

De Voorzitter: Ik heb er geen bezwaar tegen, de nummers, die U in behandeling zoudt willen nemen, n.l. 6, 11 en 16, aan te houden. Ook heeft mij ten deze het verzoek bereikt, om nummer 7 aan te houden. Heeft een van de leden hier tegen bezwaar? Zoo neen, dan is daartoe besloten.

Ten aanzien van de verzoekschriften 1 tot en met 5, 8 tot en met 10, 12 tot en met 15, 17 en 18 wordt overeenkomstig de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften besloten, terwijl de verzoekschriften Nos. 6, 7, 11 en 16 tot nadere behandeling worden aangehouden.

De Voorzitter: Alvorens thans de vergadering te sluiten deel ik mede, dat hoogstwaarschijnlijk de volgende vergadering zal plaats hebben in de eerste week van Juni, tenzij ons onverhoopt een termijnordonnantie mocht bereiken, die vóór dien datum zou moeten zijn behandeld.

De vergadering wordt te 11.27 uur v.m. gesloten.

25ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 9 Juni 1936.

(Bijeenroepingsuur: 10 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Wijziging regelen betreffende terugbetaling opleidings- en uitzendingskosten (Ond. 139). — Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99). — Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Tegenwoordig met den Voorzitter 15 leden, te weten:

de heeren Van Helsdingen, De Hoog, Kerstens, Moh. Noor, Prawotosomodilogo, Ratu Langie, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wermuth en Weyer.

Regeringsgemachtigde: de heer Heinsius.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 29 April en 13, 13, 20, 20 en 25 Mei 1936 Nos. 15, 11, 18, 12, 34 en 3 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de Koelie-ordonnantie 1931 (Ond. 144);
- b. een ontwerp-ordonnantie houdende wijziging van de bepalingen inzake het slachten of doen slachten van vrouwelijk groot-hoornvee (Ond. 146);
- c. een ontwerp-ordonnantie strekkende tot opheffing van de afdeeling Bangka-Billiton van den Dienst der Volksgezondheid als zelfstandige geneeskundige afdeeling (Ond. 147);
- d. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Luchtvaartordonnantie 1934 (Ond. 148);
- e. een ontwerp-ordonnantie ter bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Manado (Ond. 149);
- f. een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de bepalingen betreffende het toezicht op de uitvoering van openbare werken van openbare gemeenschappen, waarvoor van Landswege subsidie is verleend (Ond. 150).

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 8 Mei 1936 No. 37a houdende uitnoodiging om de ontwerp-Bosch-ordonnantie voor de Buitengewesten (Zittingsjaar '34-'35, Ond. 2) opnieuw in behandeling te nemen (Ond. 145).

De stukken zijn gedrukt.

3. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 29 April en 2, 2, 4, 5, 5, 6, 26, 26 Mei 1936, Nos. 14, 16, 17, 17, 18, 19, 20, 26 13 en 21 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot nadere herziening van de ordonnantie op de personeele belasting (Ond. 135);
- b. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het reglement op de Veeartsenijkundige Overheidsbemoedienis en de Veeartsenijkundige Politie in Nederlandsch-Indië (Ond. 132);

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

- c. de ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van de regentschapsraden van Pamekasan, Probolinggo, Soerabaja, Lamongan, Toeloengagoeng, Patjitan en Pasoeroean (Ond. 141);
- d. de ordonnantie tot herziening van de bepalingen omtrent de werving van Inlanders op Java en Madoera (Ond. 118);
- e. de ordonnantie tot heffing van een recht wegens het instellen van beroep op den Raad van Beroep voor belastingzaken (Ond. 134);
- f. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den provincialen raad van Midden-Java (Ond. 108);
- g. de ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vermogensbelasting 1934 (Ond. 133);
- h. de ordonnantie tot regeling van den uitvoer van plantmateriaal van koffie (Ond. 143);
- i. de ordonnantie tot intrekking van de Koninklijke besluiten betreffende het verlenen van onderstand aan gewezen landsdienaren en daarmee voor de toepassing van de pensioenbepalingen gelijkgesteld, die zonder toekenning van pensioen uit den dienst zijn ontslagen (Ond. 129);
- j. de ordonnantie tot wijziging van de „huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa en Amboina” en het daarbij behorende reglement op het houden van de registers van den burgerlijken stand (Ond. 114).

4. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 8 Mei 1936 No. 27 houdende mededeeling, dat Zijne Excellentie bezwaar heeft vast te stellen de „Boschordonnantie Buitengewesten” (zittingsjaar '34-'35, Ond. 2).

5. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 25 April 1936 No. 867/B ter aanbieding van de rapporten over 1935 betreffende wijziging en verbetering van door de suikerondernemingen met de bevolking gesloten grondhuur-contracten in de residentie's Cheribon en Madioen.

6. Als voren van 29 April 1936 No. 902/B ter aanbieding van een nota, houdende gegevens betreffende den stand van de uit het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber ontvanger gelden en de besteding daarvan.

7. Als voren van 1 Mei 1936 No. 911/A houdende mededeeling, dat de heer Dr. H. Kolkman ter kennis van Zijne Excellentie heeft gebracht dat hij met ingang van 1 Juni 1936 zijn ontslag als lid van den Volksraad wenscht te nemen.

8. Als voren van 5 Mei 1936 No. 937a/B betreffende de voortzetting van de licentieering van de goederen vervat in de invoerlicentieering-verordening 1935 aanvulling IV (Staatsblad 1935 No. 314).

9. Als voren van 5 Mei 1936 No. 1147/B betreffende economische samenwerking tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië.

10. Als voren van 8 Mei 1936 No. 964/B houdende beantwoording van de vraag van den heer Roep nopens den uitvoer van pharmaceutischen kinabast.

11. Als voren van 14 Mei 1936 No. 1009/a betreffende het voorstel van den heer Soetardjo om bij wijze van proef het pondokstelsel bij het volksonderwijs in te voeren.

12. Als voren van 16 Mei 1936 No. 1026a/B betreffende verbod van uitvoer van plantmateriaal van den oliepalm.

13. Als voren van 19 Mei 1936 No. 1041a/B betreffende voortzetting van de licentieering van de goederen vervat in de invoerlicentieering-verordening V (Staatsblad 1935 No. 332).

14. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 17 April 1936 No. 10 houdende aanwijzing van het dagblad „Radio” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

15. Als voren van 29 April 1936 No. 3 houdende verbod om door middel van de drukpers bericht te verspreiden omtrent bewegingen van troepen (of schepen) behorende tot de Land- (of Zee-) macht in Ned.-Indië.

25ste VERGADERING — DINSDAG 9 JUNI 1936.

Ingekomen stukken. — Wijziging regelen betreffende terugbetaling opleidings- en uitzendingskosten (Ond. 139). — Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

16. Als voren van 5 Mei 1936 No. 3 houdende aanwijzing van het dagblad Sin Po, Maleische editie, als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

17. Als voren van 7 Mei 1936 houdende wederbenoeming van L. G. C. A. van der Hoek tot Gouverneur van West-Java.

18. Als voren van 11 Mei 1936 No. 7 tot verlenging van den termijn, gedurende welken geen uitvoerrecht wordt geheven bij uitvoer uit Java en Madoera van aldaar geteelde tabak, niet bereid voor de Inlandsche markt, met 1 jaar.

19. Als voren van 13 Mei 1936 No. 9 houdende benoeming van J. C. Groenberg tot lid van den Volksraad.

20. Als voren van 15 Mei 1936 No. 15 houdende onthefing van Prof. Mr. R. D. Kollwijn van het lidmaatschap van de Pensioenscommissie voor particuliere werknemers en benoeming in zijn plaats van Prof. Mr. J. Eggens.

21. Als voren van 26 Mei 1936 No. 14 houdende vaststelling van de regeling betreffende het verleen van onderstand ten laste van de begroting van Nederlandsch-Indië aan gewezen militaire landsdienaren, die zonder toekenning van pensioen uit den militairen dienst zijn ontslagen.

22. Als voren van 27 Mei 1936 No. 14 strekkende tot vervanging van de bij de „regionale bezoldigingsregeling Java en Madoera” behorende staten.

23. Als voren van 27 Mei 1936 No. 15 strekkende tot vervanging van de bij de „regionale bezoldigingsregeling Buitengewesten” behorende staten.

24. Als voren van 27 Mei 1936 No. 44 houdende goedkeuring van de verkiezing van Prof. Dr. J. Boerema tot voorzitter van den Natuurwetenschappelijken Raad voor Nederlandsch-Indië.

25. Als voren van 28 Mei 1936 No. 1z houdende opdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Ned.-Indië, den heer Dr. J. W. Meyer Ranneft.

26. Als voren van 30 Mei 1936 No. 4 houdende aantekening van de benoeming van den heer C. van den Bussche tot Vice-President en de heeren Dr. F. H. Visman en J. H. B. Kuneman tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië.

De sub 3 t/m 26 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Overzicht van de Landsmiddelen over Maart 1936, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Brief van het Hoofd van den dienst van het IJkwezen van 1 Mei 1936 No. 780 ter aanbieding van het jaarverslag 1935 van genoemden dienst.

3. Brief van den Directeur van Verkeer en Waterstaat van 15 Mei 1936 No. C 27/40/6 ter aanbieding van een aanvullende opgave van periodieke en niet-periodieke verslagen mededeelingen en andere uitgaven van het Departement van Verkeer en Waterstaat.

4. Brief van het Hoofd van den Topografischen dienst van 28 April 1936 No. A 11/1/16 houdende mededeeling betreffende beschikbaarstelling van periodieke en niet-periodieke verslagen, mededeelingen en andere uitgaven.

5. Brief van de Koninklijke Nederlandsch Indische Motor Club van 22 Mei 1936 No. 3327/A ter aanbieding van een statistisch overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende het eerste kwartaal 1936.

6. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 29 Mei 1936 No. BR 6/14/24 houdende toekenning van een belooning aan J. G. Luzac voor de door hem verrichte werkzaamheden en bemoeiingen ten behoeve van de voorlichting en propaganda voor de bereiding van een beter bevolkingsrubberproduct.

(Soetardjo.)

7. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

8. Besluit van het Hoofd van den Post- Telegraaf- en Telefoon dienst van 11 Mei 1936 No. 15296 houdende aanwijzing van mej. G. Braams als Secretaresse van de Commissie van Bijstand voor den Post- Telegraaf- en Telefoon dienst.

9. Afschrift-rekest van H. Burgers aan den Gouverneur-Generaal betreffende levering van plombes voor het sluiten van zakjes ten behoeve van den Pandhuisdienst.

10. Brief van het hoofdbestuur der vereeniging van gepensioneerde en gegageerde militairen „Voorwaarts” gedagteekend Nijkerk 27 Mei 1936, betreffende korting op de Indische pensioenen.

11. Een achttal moties houdende protest tegen sluiting van Holl.-Inlandsche en Holl.- Chineesche scholen.

12. Motie, aangenomen op een openbare vergadering te Pematangsiantar houdende bezwaren tegen het sarostelsel in het landschap Simeloengoen.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken en verslagen:

1. Bulletin de l'institut international du froid 1935.

2. Jaarverslagen 1934 van het Weduwen en Weezenfonds van Europeesche officieren van het Nederlandsch Indische leger en van het Weduwen en Weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officieren bij de koloniale troepen.

3. Verslag omtrent het pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren in Nederlandsch-Indië over 1934.

4. Verslag omtrent het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië over 1934.

5. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.

6. Statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië over 1935.

7. Statistisch overzicht van de geneeskundig behandelde paarden van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger over 1935.

8. Verslag van de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië over 1935.

Worden opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie strekkende tot wijziging van de regelen betreffende terugbetaling van gelden, welke van Landswege zijn voldaan ten behoeve van aan 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië verbonden of daarvoor bestemde personen. (Ond. 139.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome gemeenschappen, op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen. (Ond. 99.)

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Het standpunt van onze groep ten aanzien van deze ontwerp ordonnantie kan ik in het kort als volgt formuleeren.

25ste VERGADERING — DINSDAG 9 JUNI 1936.

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Kerstens.)

Naar onze meening is dit voorstel uit een bestuurlijk oogpunt onjuist. Wij achten het onjuist, de autonome raden, die nog maar betrekkelijk jong zijn, reeds nu in hun bevoegdheden aan te tasten. Naar onze stellige overtuiging kan dit voorstel er niet toe bijdragen om de belangstelling voor hun werk bij de leden dier jonge autonome colleges te bevorderen en wij zouden het zeer betreuren, wanneer nu reeds een maatregel werd getroffen, die deze belangstelling — die ook reeds heeft te lijden door wat er over dit werk vooral in een deel der Europeesche pers af en toe wordt geschreven — in ongunstigen zin zou beïnvloeden. Aan het doelmatigheidscriterium, waarop vooral in de Memorie van Antwoord de nadruk wordt gelegd, wordt naar mijn meening te veel waarde gehecht, waardoor principieele overwegingen over het hoofd worden gezien. Bovendien is, te oordeelen naar de in de Memorie van Antwoord verstrekte cijfers, de behoefte om de bestaande regeling te wijzigen, niet aangetoond. Uit deze cijfers blijkt naar mijn meening zeer duidelijk, dat de verschillende raden in pleno hun bevoegdheid redelijk hebben weten te hanteeren. Het benoemingsrecht dezer raden toch is gebaseerd op een voordracht van hun dagelijksch bestuur en het komt heel weinig voor, dat van een voordracht van het dagelijksche bestuur wordt afgeweken; het grootste percentage, iets meer dan 8%, treft men aan bij de regentschapsraden. Met het oog op deze feiten lijkt het mij toch ongewenscht, in den bestaanden toestand wijziging te brengen.

Bovendien moet, naar mijn bescheiden meening, wanneer aan het doelmatigheidscriterium volle waarde wordt toegekend, het benoemingsrecht niet in handen worden gelegd van het college van gecommitteerden, het college van gedeputeerden of het college van burgemeester en wethouders, maar in handen van den voorzitter der verschillende raden, waarbij echter het vernietigingsrecht aan den betrokken raad in pleno dient te worden toegekend.

Bovendien zijn, voor zoover mij bekend, de moeilijkheden op personeelsgebied speciaal bij de regentschapsraden niet afkomstig van den regent, de moeilijkheden, die de ambtenaren bij de regentschapsraden ondervinden, komen van andere zijde, waartegen de regent zelf vaak machteloos staat.

Het moge vreemd klinken, doch naar mijn meening is het in het belang van de versteviging van de positie van den regent, dat de bestaande regeling bestendig blijft.

Ik zou derhalve de Regeering in overweging willen geven om de bestaande regeling te handhaven en mocht toch wijziging worden gebracht in die regeling, het benoemingsrecht in handen te stellen van den voorzitter der diverse raden in plaats van de colleges van dagelijksch bestuur.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! De Memorie van Antwoord heeft mij niet kunnen overtuigen van de juistheid van het regeeringsvoorstel. Op twee gewichtige punten van het betoog lijken mij de argumenten van de Memorie van Antwoord zelfs meer ingegeven door een ietwat onstuimig temperament dat in ieder geval zijn standpunt wil handhaven, dan door een wel doordacht en objectief oordeel.

Ik heb allereerst op het oog de volgende uitspraak in de Memorie van Antwoord:

„Daar komt bij, dat het dagelijksch bestuur terzake van zijn beleid aan den raad verantwoording verschuldigd is en zijn verantwoordelijkheid alleen dan tenvolle kan dragen, als het zelf de bevoegdheid heeft uit te maken met welke personen het zijn taak zal verrichten”.

Naar mijn meening springt de onhoudbaarheid van deze stelling onmiddellijk in het oog, wanneer men haar negatieveert. Zou de Regeering vol willen houden, dat eenig overheidscollege, eenig overheidspersoon zijn verantwoordelijkheid niet ten volle kan dragen, indien het/hij niet zelf de bevoegdheid heeft uit te maken, met welke personen het/hij zijn taak zal verrichten? Vermindert het, om de vraag in concreto te her-

halen, iets aan de verantwoordelijkheid van den legercommandant, dat hij niet zelf zijn divisiecommandanten benoemt? Zulke vragen zijn te stellen in series.

Dezelfde redeneering past op de tweede sterke bewering in de Memorie van Antwoord.

Daar lees ik:

„Als derde motief kan hieraan worden toegevoegd, dat de discipline in het ambtenarencorps — een voor het goed functioneeren van den dienst gewichtige factor — alleen dan voldoende gewaarborgd is, als het orgaan, dat met de ambtenaren moet werken, ook over hun aanstelling, hun bevordering en hun ontslag beslist”.

Het zou er met de discipline in menig overheidslichaam en menigen overheidsdienst treurig uitzien, wanneer dit, d.i. dus het recht van benoeming door degenen, die met de ondergeschikten moeten werken inderdaad de beslissende factor was. Het lijkt mij alles zeer sterk.

Vervolgens komt de Memorie van Antwoord ook nog met zichzelf in tegenspraak.

Als ik lees:

„Zijn er derhalve klemmende redenen om de bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag van ambtenaren toe te kennen aan het dagelijksch bestuur, dit neemt niet weg, dat het ontwerp verstrekkende en domineerende bevoegdheden voorbehoudt aan den raad”.

dan vraag ik: hoe zit het nu eigenlijk? Krijgt het dagelijksch bestuur in het onderhavige ontwerp nu de domineerende bevoegdheden, of krijgt de raad ze? De beide eerste citaten zeggen: eerstgenoemde. Het derde antwoordt: laatstgenoemde. Ik constateer hier een tegenspraak.

Ik ben tegenstander van dit ontwerp; ik was dat al bij de schriftelijke gedachtenwisseling en ik ben het tengevolge van de Memorie van Antwoord nog eerder meer dan minder geworden. Ik zie in dit ontwerp een neiging werkzaam om de openbare colleges terug te dringen van het gebied van hun bevoegdheden; omdat er misbruiken zijn, neemt men zijn toevlucht tot middelen die den weg openen tot andere, wellicht erger misbruiken. Dit is weliswaar fascistische tactiek, doch daarmee is zij nog niet goedgepraat.

Benoeming enz. door de raden biedt naar mijn inzicht nog de beste waarborgen. Al weet ook ik van fouten en misbruiken, toch biedt deze weg nog de beste waarborgen voor behoorlijke critiek en contrôle. De wijze, waarop de dagelijksche besturen tot stand komen, maakt dat ik mij keer tegen de uitspraak in de Memorie van Antwoord:

„dat het dagelijksch bestuur.... veel meer te beschouwen is als een werkecollege dan als een politiek samengesteld orgaan, zoodat mag worden aangenomen, dat het ook ten aanzien van personeelsaangelegenheden zich door zuiver zakelijke overwegingen zal laten leiden”.

De tactiek van politieke afspraken en onderling dienstbetoon zal zich ook in de colleges van dagelijksch bestuur laten gelden. Er is geen enkele waarborg, dat dit wel zal gebeuren in de openbare raden en niet in de dagelijksche besturen. Ieder, die iets weet van de wijze waarop dagelijksche besturen, als bv. gedeputeerden en andere colleges, tot stand komen, maakt zich op dat punt geen enkele illusie ten gunste van die besturen.

Voorts bestaat nog het bezwaar, dat iemand, die zich binnenskamers zou willen keeren tegen een bepaalde afspraak, daartoe veel minder stimulans en aanmoediging krijgt dan wanneer zulks gebeurt in een openbaar college, waar hij allicht politieke tegenstanders mede krijgt op dit bepaalde punt en bovendien den steun heeft van pers en publieke opinie.

De Regeering wil echter door dit ontwerp verbetering aanbrengen en zegt:

„Het ontwerp legt den raden de verplichting op tot het in het leven roepen van deze regelingen” — dwz. de regelingen omtrent de rechtspositie der ambtenaren en tot

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Sosrohadikoesoemo.)

waarborging der zooveel aangehaalde beginselen, Mijnheer de Voorzitter — „en onderwerpt die regelingen aan hogere goedkeuring”.

Volgens de huidige regeling bestaat die verplichting niet, maar slechts de bevoegdheid.

Gebruikmakende van deze materie, geloof ik, dat reeds een belangrijke verbetering is te vinden in deze richting, dat men die verplichting tot regeling der rechtspositie nu tevens doet corresponderen met de bevoegdheid tot benoeming en ontslag van die raden. De raden beginnen dus met de verplichting te krijgen om behoorlijke normen voor benoeming, ontslag etc. en tot bescherming van de rechtspositie der ambtenaren vast te stellen, en als zij die dan zichzelf hebben opgelegd, gaan zij ze nu ook in de praktijk toepassen door het hanteeren van de bevoegdheid op het gebied van ontslag, schorsing enz. Correspondeeren deze beide faculteiten met elkander, dan geloof ik, dat de beste waarborgen zullen zijn verkregen in de richting, die de Regeering blijkens het voorstel wil inslaan.

Ik ben dus voorstander van de benoeming door de raden, thans hebben. Wil de Regeering daarop een correctie, dan stel ik voor, dat B. en W. en andere dagelijksche besturen, die met de benoemde ambtenaren zullen moeten werken, ook de bevoegdheid krijgen om de benoemingen van de raden voor vernietiging voor te dragen. Het voorstel draait de zaken onnoodig om.

(De heeren Ratu Langie en Roep: Maar die bevoegdheid hebben ze reeds!)

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, dan is alles voorzien wat voorwerp kan worden. Ik geloof, dat het nieuwe regeeringsontwerp de ambtenaren wel helpt, maar van den wal in de sloot.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! De door de tegenstanders van het voorliggend regeeringsontwerp naar voren gebrachte bezwaren kan ik niet geheel deelen. Wanneer toch door hen als een onoverkomelijk bezwaar wordt aangevoeld het feit, dat slechts een klein deel van den raad, in casu het college van dagelijksch bestuur, bij aanvaarding van dit voorstel met de bevoegdheden tot benoeming, schorsing en ontslag wordt belast en dat nog wel ondanks het feit, dat bedoeld dagelijksch bestuur met uitzondering van den voorzitter is samengesteld uit de vertrouwensmannen van den raad, dan zou men om consequent te zijn, ook nog grooter bezwaar moeten maken tegen het door den grootsten werkgever, in casu het gouvernement van Nederlandsch-Indië tot nu toe gehuldigde en toegepaste systeem van benoeming afkeuren. Men zou dan dit systeem geheel moeten ondergeschikt gemaakt aan die van den te benoemen ambtenaar, bepaald hout snijdt. Het wil mij voorkomen, dat de wijze van benoeming van den in dienst van een autonoom gebied komenden persoon, gelijk hier is voorgesteld, reeds een beteren waarborg van billijkheid en rechtvaardigheid schenkt dan het thans door het Gouvernement toegepaste systeem, tegen welk stelsel naar mijn weten nog niemand bezwaar heeft gemaakt. Mocht toch een raad niet accoord kunnen gaan met het door het dagelijksch bestuur aangenomen besluit, dan staat het den raad volkomen vrij om op de e.v. openbare vergadering de zaak ter sprake te brengen en alzoo kritiek uit te oefenen op de handelingen van

het college van dagelijksch bestuur. Aan den eisch, dat de publieke opinie — als zoodanig kunnen de in de openbare raadsvergadering naar voren gebrachte bezwaren worden aangemerkt — gelegenheid krijgt zich uit te spreken, wordt dan voldaan. Deze contrôle, of wil men liever spreken van na-contrôle, werkt naar het mij wil voorkomen voldoende preventief om foutieve handelingen van het dagelijksch bestuur zooveel mogelijk te voorkomen. Om nu voor een benoeming van de voornaamste functionarissen van een autonoom gebied, met welken ambtenaren ten slotte het dagelijksch bestuur en niet de geheele raad heeft te werken, ook den raad in pleno in te schakelen, vind ik bepaald niet noodig.

Mijnheer de Voorzitter! Wat ik echter in het voorliggend regeeringsvoorstel niet goed begrijp is de inconsequentie, welke er in ligt. Ik begrijp namelijk niet, waarom voor den secretaris een uitzonderingspositie moet worden geschapen. Volgens het ontwerp toch zal de secretaris door den raad moeten worden benoemd. De Regeering hinkt hier naar het mij wil voorkomen op twee gedachten. Laat mij dit met een voorbeeld verduidelijken en den toestand in een provincie onder de loupe nemen. Ik zie werkelijk niet in waarom de betrekking van secretaris eener provincie hooger dient te worden aangeslagen dan die van hoofd van den provincialen waterstaatsdienst of hoofd van den provincialen vecartsenijkundigen dienst. Vooral het ambt van hoofd van den provincialen waterstaatsdienst mag men in geen geval gaan onderschatten. Het doet toch wel eenigszins vreemd aan, dat de Regeering alleen vanwege het feit, dat de vigeerende bepalingen den secretaris uitdrukkelijk qualificeeren als „secretaris van den raad” thans voor dezen functionaris een uitzonderlijke positie wil scheppen. Aan het slot van de memoire van antwoord voegt de Regeering er dan nog naef bij:

„Het laatste artikel i.e. art. 26 der locale raden-ordonnantie legt hem, d.i. den secretaris, de verplichting op den raad in alles behulpzaam te zijn”.

Ik vraag mij toch in gemoede af, Mijnheer de Voorzitter, of b.v. op den regentschapssecretaris, een ambtenaar, die nòch door den regentschapsraad, nòch door het college van gecommiteerden wordt benoemd, maar door de betrokken gouverneur, op dezen secretaris niet eveneens de verplichting rust den regentschapsraad in alles behulpzaam te zijn. Het wil mij daarvoor komen, dat de Regeering uitsluitend op grond van bedoelde bepalingen voor het ambt van secretaris geen uitzondering kan en mag maken. Wordt het door mij ten deze ingenomen standpunt straks ook door de Regeering gedeeld, dan behoeft het wel geen betoog, dat zulks voor de Regeering beteekent, dat zoo spoedig mogelijk een voorstel aanhangig moet worden gemaakt, strekkende tot wijziging van art. 26 der locale raden-ordonnantie, van art. 35 der provincie-ordonnantie en van art. 42 der stadsgemeenteordonnantie en wellicht nog van meerdere bepalingen. Ik zou daarom de Regeering in overweging willen geven het voorliggend voorstel terug te nemen en te gelegener tijd weer in te dienen tegelijk met de daareven bedoelde wijzigingen.

Mijnheer de Voorzitter! Het door mij naar voren gebracht bezwaar is voor mij van zulk een principieele beteekenis, dat wanneer de Regeering onverhoopt niet genegen mocht zijn aan dit bezwaar tegemoet te komen, ik tot mijn leedwezen verplicht zal zijn aan het voorstel mijn steun te onthouden.

Ik ben volkomen bereid de Regeering in haar stellingen om met betrekking tot de aanhangige kwestie doelmatige bepalingen in het leven te roepen, te steunen, mits de Regeering ook de volle consequentie van haar voorstel wenscht te dragen. Nogmaals, de Regeering neme dit voorstel terug. Er is ten deze immers geen groote haast bij. De Regeering kan dan meteen ernstig in overweging nemen of nu ook niet de tijd is aangebroken, om ter wille van de continuïteit, ter wille dus van den goeden gang van zaken bij de regentschapsraden, deze colleges in de gelegenheid te stellen een eigen volwaardigen secretaris te benoemen. Thans worden deze functionarissen

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99).

(Wermuth.)

gerecruteerd uit de districts- en onderdistrictshoofden, met gevolg, dat het vaak gebeurt, dat de regentschapssecretaris, na slechts een paar maanden als zoodanig te hebben gefungeerd, door het maken van promotie, weer naar den actieven dienst teruggaat. Dat zulk een toestand niet bevorderlijk kan zijn voor een goeden gang van zaken, en vooral voor den regent allesbehalve aangenaam is, behoef ik niet nader uiteen te zetten.

Ik meen bovendien te mogen veronderstellen, dat mijn suggestie iets aantrekkelijks moet hebben voor de Regeering. Immers zullen de door mij bedoelde volwaardige regentschapssecretarissen straks door de regentschappen geheel moeten worden bezoldigd, terwijl thans het Gouvernement nog de helft van de bezoldiging dier ambtenaren betaalt. Uit een oogpunt van doelmatigheid en ook als bezuinigingsmaatregel zou de Regeering goed doen met deze mijne suggestie in ernstige overweging te nemen.

Ten slotte wil ik even de opmerking plaatsen, dat de Regeering op het slot van het Gedelegeerdenverslag niet heeft gereageerd. Het standpunt van de Regeering ter zake ware thans bekend te stellen. Het wil mij voorkomen, dat het rationeel is, bij staking van stemmen, den voorzitter van het dagelijksch bestuur den doorslag te doen geven, inplaats van het domme lot.

De heer **Wermuth**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering als hoofdmotief voor de wijziging van de thans geldende bepalingen ten aanzien van benoeming, schorsing en ontslag van de locale ambtenaren, de doelmatigheid aangevoerd, terwijl in de Memorie van Antwoord de wijziging van de ordonnantie gerechtvaardigd moet worden door den eisch van het algemeen belang. Het komt er ten slotte niet op aan, Mijnheer de Voorzitter, welk motief bij de Regeering prevaleert, wellicht wegen beide overwegingen even zwaar, maar één ding staat toch vast, n.l., dat deze beweegredenen niet nieuw zijn en ook gegolden moeten hebben bij het ontwerpen van de locale raden-ordonnantie een jaar of 30 geleden en telkens opnieuw bij het samenstellen van de provincie-, stads-gemeente- en regentschapsordonnanties. Het resultaat van alle overwegingen is dan toch altijd geweest, dat de bevoegdheid tot ontslag, schorsing en benoeming van de locale ambtenaren aan de raden is toegekend, met recht van delegatie.

Nu kan ik me heel goed indenken, dat de Regeering van haar eens ingenomen standpunt zou willen afstappen, doch dan zal de Regeering, als hoogste toezichthoudster op de autonome gebiedsdeelen, moeten aantonen, dat de raden de hun toegekende bevoegdheden misbruikt hebben en wel zoodanig, dat de dagelijkse gang van zaken in de locale ressorten ontoelaatbaar wordt verstoord, waardoor een radicaal ingrijpen gerechtvaardigd wordt geacht.

Uit de gegevens, welke de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft verstrekt, zou men eerder concludeeren, dat de raden een matig gebruik van hun bevoegdheden hebben gemaakt, dan dat er van misbruik sprake kan zijn.

Voorts is het maar de vraag, wat men verstaat onder de 28 gevallen, waarin afgeweken is geworden van de voordracht van het dagelijksch bestuur. Als regel plaatst het dagelijksch bestuur op de voordracht een twee-, hoogstens een drietal kandidaten. Wordt als afwijking ook gekwalificeerd de aanvaarding van den tweeden of derden kandidaat door den raad, of verstaat men daaronder alléén de benoeming van ambtenaren buiten de voordracht om? Dit laatste komt bij mijn weten, althans in Oost-Java, zeer sporadisch voor, zoodat het percentage der afwijkingen van 5,74 nog geflatteerd is. Bovendien is de Regeering zelf van oordeel, dat dit percentage geen rol speelt bij de beslissingen in den vollen raad ten aanzien van het politiek element of nepotisme.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal thans overgaan tot de bespreking van de doelmatigheidsgronden, en mijn betoog in twee deelen splitsen. Beginnen zal ik met de eerste, de aanstelling van ambtenaren, om dan te eindigen met de schorsing en het ontslag van deze functionarissen. Een ieder zal met de Regeering meegaan, wanneer bij benoeming van ambtenaren uitsluitend gelet moet worden op geschiktheid, maar ik moet de juistheid van de stelling in twijfel trekken, dat het dagelijksch bestuur bij uitstek de aangewezen instantie is, om de geschiktheid van solliciteerenden te beoordeelen. Er is in de colleges van gecommiteerden, van gedeputeerden en van B. en W. zeer vaak een dergelijk va et vient te constateeren, met uitzondering van de regenten, dat een toegewijd raadslid, dat een paar jaar zitting heeft, tot de nestors moet worden gerekend.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik wil aannemen, dat er zekere continuïteit aanwezig is bij de verschillende colleges maar dan nog zou ik geen voorstander zijn van deze bevoegdheidsoverdracht op het dagelijksch bestuur, omdat de preventieve en publieke contrôle op het beleid van dit college met deze ontwerp-ordonnantie wordt geëlimineerd. De raden hebben reeds om doelmatigheidsredenen een deel van hun bevoegdheden overgedragen op het dagelijksch bestuur en het hangt m.i. geheel van het beleid van het dagelijksch bestuur af of er meer dan wel minder van deze bevoegdheden zouden kunnen worden overgeheveld.

De wrevel, welke bij het dagelijksch bestuur te constateeren valt, indien de raad zich durft vermeten een andere meening te huldigen, is heel vaak ongegrond. De vertrouwensmannen van de raden stellen immers de voordracht der kandidaten op en als deze opgemaakt wordt volgens de algemeene maatstaven van rechtvaardigheid en geschiktheid, dan zullen de raden de voorstellen van het dagelijksch bestuur zonder meer aanvaarden. De cijfers wijzen dit ten slotte ook uit.

Met dit al wil ik niet beweren, dat de hanteering van de bevoegdheden door den raad altijd even onfeilbaar is geweest. Daarbij hebben zich natuurlijk ook schaduwen afgeteekend, doch men vergete niet, Mijnheer de Voorzitter, dat elke handeling van den raad onder hoede der openbaarheid staat, die er wel voor zorg draagt, dat geen averechtsche beslissing aan de aandacht van het publiek of corrigeerende instanties zal ontsnappen.

Wordt in den vervolge de macht geheel in handen gelegd van het dagelijksch bestuur, dan vergroot men de mogelijkheid, dat de maatstaven van geschiktheid en rechtvaardigheid voor de benoeming van ambtenaren al te vrijelijk worden toegepast.

Nu heeft de Regeering wel gewezen op de contrôle van de raden in dien zin, dat van de personeelsbeslissingen in de eerstvolgende raadszitting mededeeling moet worden gedaan, waardoor de raadsleden in de gelegenheid worden gesteld om vragen tot het dagelijksch bestuur te richten, doch ik kan van het vraag en antwoord-spel niet veel heilzaams verwachten, vooral niet, omdat de leden van den raad met den gang van zaken niet op de hoogte kunnen zijn, daar de voorbereiding van en de beslissingen over de personeelsaangelegenheden tot de taak van de werkecolleges behooren.

Wordt er desondanks een debat in den raad ontketend, welnu Mijnheer de Voorzitter, dan zijn we geen stap verder gekomen; het debat had dan evengoed vóór de benoeming plaats kunnen vinden en het had zuiverder en frisser gehouden kunnen worden, daar de inlichtingen langs officieele weg verkregen zich meer leenen tot vruchtbare en zakelijke gedachtewisseling, dan de informatie van ter zijde ontvangen.

De Regeeringsgemachtigde is van meening, dat deze voorgestelde machtsverschuiving geen stroever verhouding tusschen raad en dagelijksch bestuur ten gevolge zal hebben, omdat het dagelijksch bestuur samengesteld is uit vertrouwensmannen

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Soangkoepon.)

van het openbaar college en zij dus uiteraard met de inzichten van den raad in algemeenen zin rekening zullen houden.

Mijns inziens wordt de beste waarborg voor een vlotte verhouding tusschen de werkolleges en de raden verkregen, niet door een algeheele machtsoverheveling, maar door een gedeeltelijke delegatie van bevoegdheden.

Eventueel machtsmisbruik van de dagelijksche besturen kan worden beteugeld door intrekking van de verleende bevoegdheden, terwijl de neiging tot politieke uitwassen en nepotisme bij de raden door de straffe publieke opinie en door het eenvoudige vernietigingsrecht van de Regeering geen kans tot uitstoeeling zal krijgen. Een juist gebruik van dit recht door de Regeering zal ongetwijfeld verhelderend werken op de grensgevallen van wat men verstaat onder algemeen belang, en de autonome gebiedsdeelen zullen de Regeering voor de uitspraken, mits duidelijk geformuleerd, zeer dankbaar zijn.

Zooals bekend mag worden verondersteld hebben de raden, door den één meer dan door den ander, hun bevoegdheid tot benoeming van locale ambtenaren gedeeltelijk overgedragen aan de dagelijksche besturen, zoodat reeds bij voorbaat een zeker vertrouwen in de werkolleges wordt gesteld. Indien er nog moeilijkheden zijn gerezen bij de aanstelling van de veel kleinere groep ambtenaren door de bemoeienissen der raden, dan moet mijns inziens de oorzaak niet altijd bij hen worden gezocht; het zou ook aanbeveling verdienen wanneer de dagelijksche besturen in dezen een weinig zelfkritiek op zich toepasten, daar het wel eens zou kunnen blijken, dat zij een maatstaf voor geschiktheid aanlegden, welke van een al te elastische structuur is.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Sosrohadikoesoemo heeft zoeven gezegd, dat hij zich niet kon indenken, waarom bij de Regeering wel het benoemingsrecht in handen wordt gelegd van bepaalde personen of van een persoon, maar ik zou dat geachte lid erop willen wijzen, dat het natuurlijk voor een dergelijke groote organisatie als het algemeen bestuur anders niet praktisch uitvoerbaar is. Bovendien zou ik er even op willen wijzen, dat de gemeenteraden hier niet alleen een wetgevende bevoegdheid hebben, doch ook moeten deelen in de uitvoering. En dit is ook wel gebleken uit het feit, dat de grootere locale gebiedsdeelen als de provinciale raden het grootste gedeelte van hun bevoegdheden hebben overgedragen aan de dagelijksche besturen, aangezien de provinciale raden alleen te benoemen hebben de diensthoofden, terwijl bij de grootere gemeenten ook slechts een kleine groep ambtenaren door de raden wordt aangesteld en evenzoo bij de regentschappen. Aangezien het daar wel uitvoerbaar blijkt, kan ik de meening van mijn geacht medelid niet onderschrijven.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de schorsing en het ontslag kan ik heel kort zijn. Praktisch komen hierbij geen strubbelingen voor, omdat men hier, in tegenstelling met de aanstellingen, met feiten en eigen ervaring te maken heeft. Bovendien worden er langzamerhand meer en meer scheidsgerichten ingesteld, die aan de dagelijksche besturen en raden een bindend advies uitbrengen, zoodat het noodig noch noodzakelijk is, deze materie nader te regelen.

Het spijt mij, Mijnheer de Voorzitter, dat ik met het regeeringsvoorstel niet mee kan gaan, omdat ik, waar het mogelijk en praktisch uitvoerbaar is en naar mijn ervaring als lid van een raad en als lid van een dagelijksch bestuur, er de voorkeur aan geef, personeelsaangelegenheden in het openbaar te behandelen, boven een bespreking binnen vier muren.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Volgens de Memorie van Toelichting is de toekenning van bevoegdheden tot benoeming, schorsing en ontslag van de ambtenaren in dienst van de provincies, stadsgemeenten, regentschappen en

locale ressorten door de raden dier gemeenschappen niet de meest doelmatige.

De vraag rijst bij mij evenwel, wat men in het onderwerpelijke geval onder het woord „doelmatig” verstaat. Wat is het doel van de instelling van de thans bestaande locale gemeenschappen? Wanneer de bedoeling van de totstandkoming van deze instellingen slechts is om bepaalde bevoegdheden formalistisch aan deze gemeenschappen over te dragen, dan heeft de Regeering gelijk, als zij het in deze ontwerp-ordonnantie gedane voorstel met de woorden „de meeste doelmatige” kwalificeert. Doch de instelling van deze gemeenschappen heeft een ander doel. Stelt men zich dit doel voor oogen, dan is deze ontwerp-ordonnantie zeker niet doelmatig — ik zou eerder zeggen: zeer ondoelmatig en voldoet zij niet aan de voor dit doel gestelde eischen.

Zooals bekend, Mijnheer de Voorzitter, is bij de artikelen 123, 124 en 125 der Indische Staatsregeling voor gewesten of gedeelten van gewesten in deze landen de gelegenheid geopend om tot voorziening in eigen behoeften te geraken. Maar indien er dan sprake is van „eigen behoeften”, dan moeten deze gemeenschappen alle bevoegdheden bezitten, die de praktische toepassing van deze voorziening tot haar volle consequenties mogelijk maken en dat is niet het geval, wanneer men de bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag van ambtenaren en beambten aan de betrokken raden ontnemt.

Ingevolge artikel 123, lid 1 der Indische Staatsregeling worden voor gewesten of gedeelten van gewesten geldmiddelen afgezonderd uit die, bedoeld in artikel 117 I. S., teneinde als geldmiddelen van het betrokken gebied, te strekken ter voorziening in de bijzondere behoeften van dat gebied. Voor de behartiging van deze bijzondere belangen of behoeften zijn mijns inziens alleen de betrokken raden als deskundig te beschouwen en de aanstelling van het locale personeel is geheel afhankelijk van de mate dezer bijzondere behoeften. Daarom maken dan ook benoeming, schorsing en ontslag van de locale ambtenaren een integreerend deel uit van de daadwerkelijke taak van de raden der locale gemeenschappen.

In dit verband verklaarde de Regeering in de Memorie van Toelichting dat „het dagelijksch bestuur” — niet de raad — „uithoofde van zijn werkzaamheden in staat (is), over de geschiktheid van het personeel te oordeelen. Ook kan het bestuur alleen dan in den waren zin des woords voor den gang van zaken verantwoordelijk worden gesteld, indien het zelf beslist met welke ambtenaren het zijn taak meent te kunnen verrichten”. Afscheiden van de al of niet juistheid van deze regeeringsmededeeling, bestaat er mijns inziens toch geen bezwaar tegen, wanneer men bij de deskundigheid van het dagelijksch bestuur nog de deskundigheid van den raad voegt; daarmede komt immers de eventuele beoordeeling van de geschiktheid van het personeel beter tot haar recht. Bovendien moet men niet vergeten, dat met den door de Regeering in deze ontwerp-ordonnantie voorgestane maatregel bij eventuele benoemingen het vriendensysteem en het nepotisme in de hand zullen worden gewerkt. Ook het politiek element kan met dezen voorgestelden maatregel in wezen niet worden uitgeschakeld, immers een groot deel van de leden van het dagelijksch bestuur wordt gekozen door den raad, zoodat de grootste partij in dezen raad de meeste vertegenwoordigers in het dagelijksch bestuur zal hebben en daardoor natuurlijkerwijze de behartiging der belangen van die groep meer tot haar recht zal komen dan die van de minderheden. Het komt mij voor, dat de beteekenis van het spreekwoord „het hemd is nader dan de rok” ten deze niet moet worden geringgeschat, de praktijk heeft dit sedert eeuwen bewezen; trouwens dit spreekwoord zou zeker niet in de wereld zijn gekomen, indien dit anders ware. Hierbij komt nog het voornaamste bezwaar tegen de overdracht, dat de behandeling van personeelskwesties door het dagelijksch bestuur binnenskamers zal geschieden en dat de desbetreffende besluiten onttrokken zullen zijn aan de controle en den zuiverenden invloed van de publieke opinie, zooals die

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99).

(Soangkoepon.)

in den raad is vertegenwoordigd. Ik erken volmondig, dat de publieke opinie niet altijd de werkelijke en beste maatstaf is om over een kwestie of zaak met juistheid te beoordeelen, omdat deze opinie meestal gevormd is uit leugenachtige en onware gegevens, doch dit neemt niet weg, dat zij zeker zuiverend kan werken op de handelingen van de gezags- of uitvoerende overheidsorganen. Voor de goeden en de besten of onschuldigen werkt de publieke opinie als een versterkend en voor de slechten als een voorkomend en verbeterend middel.

Met de voorgestelde werkwijze voor de behartiging der algemeene en bijzondere belangen en behoeften in de locale gemeenschappen, vrees ik, dat de belangen der inheemschen straks in het gedrang zullen geraken, omdat de inheemsche leden in die gemeenschappen, dus ook in het dagelijksch bestuur, de minderheid zijn. Weliswaar hebben de Inlanders in de regentschappen en plaatselijke raden de meerderheid, doch gezien de verhouding van de meeste leden tot het Europeesch bestuur, kan in de meeste gevallen worden gezegd, dat deze raden niets anders zijn dan een willig werktuig om de kracht van het Europeesch bestuur te versterken. Zelfs met de handhaving van de thans bestaande controle-organen is het verbazend moeilijk, om het nepotisme en het vriendenstelsel in deze raden te voorkomen en te vermijden, de practijk heeft dit volkomen bewezen. De mogelijkheid tot fraudeeren in de regentschappen is veelal te wijten aan dit nepotisme en vriendenstelsel. Het zou zelfs goed zijn, om het geldelijk beheer der plaatselijke raden aan een gedegen accountantsonderzoek te onderwerpen. Vele ongewenschte gevallen zullen zeker aan den dag komen.

De totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie betekent dus vermindering en verzwakking van de noodige controle op het financieel beheer der gemeenschappen. Voor mij is daarom het regeeringsvoorstel „onbegrijpelijk”, het dekt niet de grondslagen of beginselen en het doel van de instelling dier gemeenschappen in deze landen. Vooral op het toekennen van de bevoegdheden aan de Inlandsche bevolking voor het medebesturen dezer landen wordt inbreuk gemaakt. Het streven, om de bevolking op te voeden tot behartiging der bijzondere belangen of behoeften van een locale gemeenschap is door dezen maatregel zoekgeraakt.

De tweërlei bevoegdheid, namelijk het recht tot regeling van benoeming, schorsing en ontslag van ambtenaren en het recht tot controle op de naleving van die regelingen door het dagelijksch bestuur zijn m.i. voor den raad niet voldoende, om de bijzondere belangen van elk der gemeenschappen behoorlijk te behartigen zonder dat aan dezen raad de bevoegdheid wordt toegekend tot vernietiging van eventuele benoemings-, schorsings- en ontslagbesluiten van het dagelijksch bestuur en aan de ambtenaren het recht van beroep bij den raad tegen schorsing en ontslag.

De mededeeling aan het dagelijksch bestuur of den voorzitter van elke locale gemeenschap aan den betrokken raad is m.i. daardoor zinloos. Eventuele op- en aanmerkingen over de daden van het dagelijksch bestuur zouden tot niets anders leiden dan tot ongewenschte conflicten tusschen den raad en het dagelijksch bestuur of tot een stille berusting van de zijde van den raad.

Juist dit acht ik in strijd met het dienen der algemeene belangen, want daarmee maakt men van de levende leden van den raad dommekrachten, hetgeen zeker niet de bedoeling van de Regeering is. Ik weet wel, dat men ook met het bestaande in de practijk dikwijls van zulke dommekrachten gebruik kan maken, doch dit is m.i. in elk geval niet het doel van de Regeering met de instelling der locale raden.

Het lijkt mij zelfs veel beter, om de regeling van benoeming, schorsing en ontslag aan de Regeering over te laten, terwijl de interne aangelegenheden van de locale gemeenschappen geheel aan de betrokken raden waren over te laten.

Het gaat mijns inziens niet aan, dat degenen, die door den raad zijn aangesteld, zooals de wethouders, geen volledige

(Ratu Langie.)

verantwoording schuldig zijn aan dezen. Ook in het uitzonderen van den secretaris ten opzichte van benoeming, schorsing en ontslag zie ik een zekere inconsequentie in deze regeling.

Op grond van deze beschouwingen kom ik tot de volgende conclusie, namelijk dat:

- a. de in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelde maatregel niet het algemeen belang dient;
- b. hij in strijd is met de grondgedachte en de strekking van het bepaalde in de artikelen 123, 124 en 125 der I.S.;
- c. hij het vriendsysteem en het nepotisme bij benoemingen van locale ambtenaren bevordert;
- d. hij de bevolking de bevoegdheden tot een daadwerkelijk medebesturen in de locale gemeenschappen ontnemt;
- e. de publieke controle op de daden van de uitvoerende organen niet volkomen tot haar recht komt;
- f. aan den raad de kracht en de middelen ontnomen worden, welke hem in staat stellen om zijn taak naar behooren te vervullen;
- g. de gelegenheid om tot voorziening in eigen behoeften te geraken, in het gedrang komen zal.

De voorgestelde maatregelen houden zich derhalve veel meer op met uiterlijke dingen die mijns inziens voor de werkzaamheid van de locale gemeenschappen van weinig belang zijn. Het is de innerlijke verwezenlijking die voor dit doel noodig is en die heb ik juist in deze ontwerp-ordonnantie geheel gemist.

Om al deze redenen kan ik mijn stem aan deze ontwerp-ordonnantie niet geven.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord zijn argumenten aangevoerd voor het overdragen van de bevoegdheid inzake benoeming, schorsing en ontslag der ambtenaren aan het dagelijksch bestuur, welke argumenten naar mijn meening inderdaad zeer gewichtig zijn. Ik bedoel de argumenten, welke zoeven door den heer Kerstens zijn beschouwd en waarbij het geachte medelid deze aanvocht, door ze in hun tegendeel te veranderen en de onhoudbaarheid van dat tegendeel aan te toonen. Ik moet erkennen, dat die argumenten werkelijk heel belangrijk zijn.

Aangevoerd is onder anderen dat bij beoordeeling van personen het dagelijksch bestuur uit hoofde zijner werkzaamheid het beste in staat moet worden geacht om ambtenaren, die solliciteeren, te beoordeelen. Inderdaad, in een intiem college is het veel beter over personen te spreken dan in een groot college, hetwelk dan ook in het openbaar vergadert.

Het tweede argument is, dat het dagelijksch bestuur dat de verantwoording draagt voor den gang van zaken, deze ook dan eerst tenvolle kan dragen, wanneer het inderdaad de volledige bevoegdheid heeft om de ambtenaren, waarmede het moet werken, te benoemen.

Het derde argument was, dat uit hoofde van het belang van de discipline onder de ambtenaren het dagelijksch bestuur het recht moet hebben ambtenaren te bevorderen of te straffen.

Ik herhaal nog eens, dat ik deze drie argumenten zeer belangrijk vind, doch anderzijds vraag ik mij af, of, wanneer inderdaad de bevoegdheid tot benoeming, ontslag etc. aan het dagelijksch bestuur wordt overgedragen, op den duur niet een zeker gevoel van geïrriteerdheid bij de raden kan worden opgewekt, wanneer het vaak voorkomt, dat iemand wordt benoemd, die niet geheel in den smaak van den raad valt. Ik vrees, dat dan dikwijls wrijvingen zullen ontstaan, misschien voortkomende uit kleingeestige vitterijen.

Ik noem ze kleingeestig, maar wij zijn toch allen menschen en vitterij komt herhaaldelijk voor. Dit zit i.e. vnl. hierin, dat in de locale raden de raadsleden zeer dicht staan bij de objecten van raadszorg en zelf bijna elken dag te maken hebben met het werk, dat door den raad wordt verricht.

Ons geacht medelid, de heer Sosrohadikoesoemo heeft zoeven gezegd, dat men zulks toch ook bij het gouvernement niet heeft en terecht is door den heer Wermuth aangevoerd,

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Verboom.)

dat men niet moet vergeten, dat de raden zelf een uitvoerende bevoegdheid hebben en dus ook herhaaldelijk te maken hebben met het werk, dat uitgevoerd wordt. Het zou daarom naar mijn meening niet wenschelijk zijn, wanneer de raad in pleno uitgesloten werd bij de beoordeeling van een benoeming of het ontslag van ambtenaren. Wel bestaat volgens het ontwerp nog de mogelijkheid, dat de raad een benoeming eventueel in bespreking neemt en deze op een of andere manier teniet gedaan krijgt, maar de ervaring zal toch zoo zijn, dat het, wanneer iemand eenmaal benoemd is, toch wel heel erg zal zijn, dat de raad van het middel gebruik maakt om verandering aan te brengen in de beslissing, die eenmaal is genomen.

Ik vraag mij af, waarom de Regeering dit voorstel heeft ingediend. Ik onderschrijf volkomen de argumenten der Regeering, die ik zooveel heb gereleveerd, maar ik vraag mij af of het dikwijls is voorgekomen, dat personen, die door het dagelijksch bestuur geschikt werden bevonden voor bepaalde functies, niet werden benoemd, omdat de raad zich niet met de inzichten van het dagelijksch bestuur had kunnen vereenigen. De Regeering heeft ons een staatje overgelegd van de benoemingen in de provincies, regentschappen, stads-gemeenten, gemeenten en plaatselijke ressorten. Daarin zie ik, dat van het totaal aantal benoemingen van 488 over een bepaalde periode, de raad nog in geen 6% is afgeweken van de voordrachten van de dagelijksche besturen. Daaruit moet ik concluderen, dat volgens de ervaring tot nu toe de raden hun bevoegdheid tot benoeming van personeel in dien voege hebben aangewend, dat herhaaldelijk conflicten ontstonden met de dagelijksche besturen. De raden hebben steeds hun benoemingsrecht gehanteerd overeenkomstig de inzichten van de dagelijksche besturen. Wanneer wij die ervaring hebben, waarom is het dan nog noodig verandering aan te brengen?

Een ander punt is het volgende. Heeft een raad wel eens een persoon benoemd, die totaal ongeschikt is gebleken voor de functie, welke men voor hem had gedacht? In zulk een geval bestaat de mogelijkheid, dat de voorzitter de beslissing aan den gouverneur-generaal of een andere hogere autoriteit voordraagt ter vernietiging. Ik stel de vraag: Is het wel eens voorgekomen, dat een dagelijksch bestuur een beslissing van een raad van zoodanige onjuistheid achtte, dat het zich genoodzaakt zag, de genomen beslissing aan een hogere instantie ter vernietiging voor te dragen? Zulke gevallen zijn mij nog niet ter oore gekomen. Ik denk niet, dat ze ooit zijn voorgekomen. Ik zou de Regeering op grond van een en ander de suggestie willen geven, die zooveel is gedaan door den heer Sosrohadikoesoemo inzake benoemingen. Zoo-veel haast is er niet bij deze kwestie. De statistiek is van dien aard, dat wij hier niet kunnen spreken van een „periculum in mora” en het is veel beter, dat wij deze zaak eerst laten betijen en bezinken.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Door de tegenstanders van dit ontwerp is in verschillende toonaarden — de een heeft het wat milder gedaan en de ander heeft het wat scherper gesteld — voornamelijk eigenlijk betoogd, dat het beteekent een aantasting van de bevoegdheden der autonome gemeenschappen. Zóó heeft de heer Soetardjo het uitgedrukt. De heer Kerstens heeft gesproken van een terugdringen van de openbare colleges, voor wat hun bevoegdheden betreft. De heer Soangkoepon tenslotte heeft bevoegd, dat hij de geheele zaak niet begreep — hetgeen uit zijn betoog trouwens duidelijk is gebleken —; hij voegde er aan toe, dat het ontwerp in het geheel niet dekt het idee waarvan men bij de invoering der decentralisatie is uitgegaan.

(De heer Soangkoepon: Het ontwerp houdt zich met uiterlijkheden bezig en daarom is het onbegrijpelijk, dat het tot stand is gekomen.)

De regeling is m.i. niet onbegrijpelijk; zij is alleen door den heer Soangkoepon niet begrepen!

De heer Soangkoepon heeft gezegd, zooals ik reeds opmerkte, dat de regeling niet dekt het idee waarvan men bij de invoering der decentralisatie is uitgegaan, doch tot mijn spijt kan ik dit inzicht niet deelen. Ik zie in de regeling in het geheel geen aantasting van de bevoegdheden van de openbare colleges. Daarvan had men misschien kunnen spreken bij een ordonnantie welke een tijd geleden hier in dit College aan de orde is geweest en waarbij de bezoldigingsregelingen der locale ressorten nader aan regelen zijn gebonden. Merkwaardig is het, dat toen door geen der leden van dit College daarover het woord is gevoerd en gewezen is op de aantasting der bevoegdheden, welke toen in feite plaats had, hoewel, naar mijn meening, volkomen gemotiveerd door de omstandigheden.

Ik zie deze ordonnantie zuiver als een nieuwe afbakening van bevoegdheden en ik acht haar als zoodanig ook volkomen rationeel, juist in het tegenwoordige tijdsbestek, waarin men voortdurend komt tot een herziening van regelingen welke men vroeger voortreffelijk vond, maar waarvan men langzamerhand, onder de nieuwe omstandigheden waaronder wij leven, de bezwaren is gaan zien. Wanneer men dit fascistisch noemt, vind ik het goed, hoewel ik niet geloof, dat die kwalificatie juist is. Maar ik zou den heer Kerstens toch het volgende willen zeggen. Hij merkte op, dat als iets fascistisch is, het daarom nog niet goed is. Ik zou het willen omdraaien door te zeggen: als iets fascistisch is, is het daarom nog niet slecht. Ik vind het beginnel waarvoor deze ordonnantie uitgaat werkelijk zeer juist, namelijk, dat men de uitvoeringsbevoegdheden nader gaat afbakenen en daarbij vaststelt, dat tot de bevoegdheden van de uitvoerende macht o.m. ook behoort de benoeming van ambtenaren, waarmede de uitvoerende macht moet werken. Ik zie dit dus niet, zooals de heer Wermuth het heeft gezien, als een soort straf, welke aan de locale raden wordt opgelegd, omdat zij in het verleden deze zaak zoo slecht zouden behartigd hebben. Ik zie het alleen zoo, dat men een bepaalden ontwikkelingsgang vreest, wat deze benoemingen betreft, en zegt: om alle mogelijke redenen is het veel beter, dat deze bevoegdheden aan de uitvoerende macht worden gegeven en dus niet blijven aan de ordonneerende macht, welke deze raden eigenlijk vormen.

Over eenig misbruik, dat zich heeft voorgedaan, wordt ook niet gesproken. De statistieken, die hier reeds door verschillende sprekers zijn aangehaald, bewijzen trouwens, dat het aantal afwijkingen van het voorstel van het dagelijksch bestuur in de practijk maar zeer gering is geweest. Wat echter in die eijfers niet tot uitdrukking komt zijn de onverkwikkelijke dingen welke zich thans reeds om benoemingen afspelen en welke in de toekomst, wanneer de strijd om het bestaan nog zooveel scherper en krachtiger zal moeten worden gevoerd, een veel onaangenameren vorm zullen aannemen.

Ik geloof inderdaad, dat men op het oogenblik de zaak zeer zuiver stelt, in de eerste plaats wat de bevoegdheden van de raden betreft, maar ook wat de kwestie der benoemingen zelf aangaat. Men houdt deze m.i. zoo zuiver mogelijk door haar in handen te stellen van het dagelijksch bestuur en niet van den raad als zoodanig. Het dagelijksch bestuur is mijns inziens een college waar politieke overwegingen zich veel minder doen gelden dan in de raden als zoodanig. Nu kan men natuurlijk de samenstelling van de bedoelde colleges aanvechten — veel belangrijker acht ik persoonlijk de positie van die colleges zelf — en ik geef graag toe dat het ene college gelukkiger kan zijn samengesteld dan het andere; in het algemeen geloof ik echter, dat zij in de practijk bevredigend werken, althans in dien zin, dat de politiek er zooveel mogelijk in is uitgeschakeld en er niet de rol speelt, welke zij in de openbare colleges veel en veel meer spelen gaat.

Men is in die dagelijksche besturen — dat geeft de naam al te kennen — vrijwel dagelijks in contact met elkaar en

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Verboom.)

daardoor vervagen die verschillen; daardoor komt men daar veel meer tot een eenheid te dezen aanzien dan in die raden mogelijk is. Ik geloof dat dit een zoo belangrijk voordeel is, dat alleen al om die reden eigenlijk aan deze regeling de voorkeur zou moeten worden gegeven boven de thans bestaande.

Als bezwaar is genoemd, dat de openbaarheid op deze wijze in het gedrang zou komen, maar er is ook al op gewezen dat deze openbaarheid voor de betrokkenen dikwijls zeer onaangenaam kan zijn. Een feit is dan ook, dat men vaak, wanneer die kwesties in het openbaar in het plencollege in bespreking komen, juist de zaken behandelt met gesloten deuren, aangezien de besprekingen in het openbaar een groot nadeel zouden kunnen beteekenen en een onaangenaam karakter zouden kunnen krijgen. Ik zou daarom zeggen: wat blijft er op deze wijze per slot van rekening over van de openbaarheid.

(De heer De Hoog: Dat zijn enkele gevallen!)

Zeker, maar dat zijn juist de gevallen, zou ik zeggen, waar per slot van rekening het argument, dat van andere zijde wordt aangevoerd eigenlijk het sterkste zou klemmen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik voor mij meen, dat inderdaad in alle mogelijke opzichten een veel zuiverder toestand wordt verkregen, wanneer men zou kunnen accoord gaan met de regeling, zooals die ons hier thans is voorgelegd. Ik geloof ook, dat een dergelijke regeling in de praktijk zeer bevredigend zou werken, mits men natuurlijk maar voldoende waarborgen heeft, dat de raad voortdurend van zijn opinie kan doen blijken en de raad niet belet wordt zijn opinie op een bepaald oogenblik te uiten.

Ik acht dus veel belangrijker hetgeen ik zoeven reeds heb gezegd — de positie van de uitvoerende colleges — de dagelijksch besturen — tegenover de pleno colleges. Ik zou eigenlijk nog duidelijker dan in de stukken al is geschied, willen doen uitkomen, dat de colleges van dagelijksch bestuur in ieder opzicht en bij voortdurend verantwoording aan den raad schuldig zijn. Daaraan zou ik nog willen toevoegen, iets dat de tegenwoordige regeling niet met zooveel woorden kent, wat althans bij de tegenwoordige regeling onzeker is, n.l. dat wanneer op een gegeven oogenblik blijkt, dat de inzichten van den raad en van het dagelijksch bestuur zeer divergeeren, op dat tijdstip het oogenblik gekomen zal zijn voor het dagelijksch bestuur om heen te gaan. Ik weet dat dit een grooten stap beteekent, doch ik geloof per slot van rekening, dat men eerder in die richting de oplossing moet zoeken dan zooals wordt voorgesteld om de kwestie te laten zooals zij is.

Mijn standpunt komt dus hierop neer, dat ik deze voorgestelde regeling, vergeleken bij de regeling, die nu bestaat, een zeer groote verbetering acht en tevens noodzakelijk, gezien de onaangenaamheden, de onbehaaglijkheden, die zich om benoemingen afspelen. Aan den anderen kant meen ik, dat het dagelijksch bestuur voortdurend ten aanzien van al zijn daden en dus ook zeker ten aanzien van zijn daden op het stuk van benoeming, schorsing en ontslag verantwoording verschuldigd is aan den raad. Zooals ik al eens eerder heb betoogd, heeft de raad vooral gelegenheid om dat beleid van het dagelijksch bestuur in discussie te brengen bij de bespreking van de begroting.

(De heer Kerstens: Wanneer het te laat is.)

Wanneer daarbij mocht blijken, zooals wel eens in enkele gemeenten het geval is geweest, dat de meningen van den raad en van het dagelijksch bestuur op belangrijke punten zeer uiteenloopen, dan kan m.i. de kwestie van vertrouwen worden gesteld, hetgeen zou beteekenen, dat het dagelijksch bestuur zou moeten heengaan.

(De heer De Hoog: Ik moet den eersten burgemeester nog zien, die daarvoor wegloopt.)

De kwestie van het staken van stemmen en de benoeming van een secretaris is reeds aangevoerd door den heer Sosrohadikoesoemo, bij wiens mening ik mij kan aansluiten.

Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Weyer, Van Helsdingen.)

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij aansluiten bij het betoog van den heer Verboom. Ik wil daar nog iets aan toevoegen n.a.v. een argument, door den heer Ratu Langie gebezigd ter bestrijding van het ontwerp. De heer Ratu Langie heeft naar eenig statistisch materiaal gegrepen en hij constateerde aan de hand daarvan, dat slechts in een zeer gering aantal gevallen de raden bij benoemingen zijn afgeweken van voordrachten van dagelijksche besturen. En dan redeneert de heer Ratu Langie: wat is er nu voor reden, om daarin verandering te brengen? Ik wil daarop dit antwoorden. Door de statistiek is dus komen vast te staan, dat de dagelijksche besturen er in zijn geslaagd, in het algemeen met zeer geringe uitzonderingen aan de raden voorstellen te doen, welke in redelijkheid door de raden niet konden worden bestreden. Als men de zaak zoo stelt komt men alras tot de conclusie, dat het dan toch veel beter is, de dagelijksche besturen zelf deze bevoegdheid te verleen en wel hierom, omdat het toch niet voor bestrijding vatbaar is dat, indien dan het werk kan worden verricht door een gering aantal personen, het toch groote dwaasheid zou zijn, het werk door een groot college te laten verrichten.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling tot de andere leden van dit college, die over dit onderwerp het woord hebben gevoerd, heb ik mijn standpunt ten aanzien van dit ontwerp nog niet bepaald. Ik wil erkennen, dat tijdens de behandeling in de commissies, mijn sympathieën voor het ontwerp grooter waren, dan ze op het oogenblik zijn. Ik leefde toen sterk onder de suggestie, die in de stukken onwillekeurig sterk ligt begrepen, dat er voor de Regeering een zekere noodzaak bestond om tot de indiening van dit ontwerp over te gaan, omdat er zekere misbruiken zouden hebben plaats gevonden die het wenschelijk maakten deze verschuiving van bevoegdheden te doen plaats hebben. De heer Soangkoepon merkte reeds op, dat zich inderdaad bij verschillende raden misbruiken hebben voorgedaan en dat ze zich in de toekomst stellig ook nog zullen voordoen. Ik kan dit volkomen beamen, ook mij zijn verschillende van die gevallen ter oore gekomen. Nu had bij mij de meening postgevat, dat het aantal misbruiken langzamerhand zoo was toegenomen, dat de Regeering daarin aanleiding tot dit voorstel had gevonden.

Principieel bestond er bij mij tegen het voorstel geen bezwaar en wat dit betreft ga ik accoord met de meening van den heer Verboom. Ik zie hierin n.l. geenszins een aantasting van het decentralisatiebeginsel, gelijk de heer Soetardjo dat blijkbaar wel doet. Tenslotte blijven benoeming, schorsing en ontslag in handen van de gedecentraliseerde organen, blijft de controle aan de raden en wordt van de bevoegdheid der raden om algemeene regelen te stellen betreffende de positie der ambtenaren en de wijze, waarop de benoemingen moeten plaats hebben e.d. zelfs een verplichting gemaakt. Een principieele aantasting van het decentralisatiebeginsel kan ik in dit voorstel derhalve niet zien.

(De heer Soetardjo: Dat heb ik ook niet beweerd, ik sprak over een aantasting van de bevoegdheid der raden.)

In zekeren zin hebben we hier inderdaad te doen met een terugdringen van de raden, doch dit acht ik geen bezwaar, ik zou dat wel hebben geaccepteerd.

Aanlokkelijk was voor mij vooral de argumentatie der Regeering op het stuk van de doelmatigheid van dit voorstel, haar verschillende opportuniteitsargumenten kon ik goeddeels onderschrijven. Er is inderdaad bij de kleinere colleges meer objectiviteit, meer kennis van zaken, men kan de kandidaten beter beoordelen op hun kennis en hun kunde en tenslotte zullen zulke kleinere colleges sterker onder het besef hunner verantwoordelijkheid staan dan een groote raad. Gedeelde verantwoordelijkheid beteekent altijd verslapte verantwoordelijkheid, hoe grooter de verdeling, hoe grooter ook de verslap-

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99). — Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

(Van Helsdingen.)

ping der verantwoordelijkheid. Een ander argument dat ik kan onderschrijven is de discipline en de samenwerking van de organen met de betrokken ambtenaren. Maar dat neemt niet weg, dat ik had gedacht dat vooral misbruiken, die zich allengs hadden voorgedaan, voor de Regeering de aanleiding hadden gevormd om ten deze in te grijpen.

Ik wijs erop, dat hetgeen ik hier opmerk inderdaad in de commissies ook zeer sterk naar voren is gebracht, want in het Gedelegeerdenverslag lees ik:

„Men had zich verder afgevraagd of voor de Regeering bij de indiening van dit voorstel naast het besproken doelmatigheidsmotief niet ook van overwegende betekenis is geweest het vaak vernomen en wellicht door Haar als juist erkende argument, dat bij beslissingen in personeelsaangelegenheden in den vollen raad het politiek element en nepotisme een groote rol spelen”.

Nu heeft de Regeering op deze vraag ten aanzien van een punt, dat voor mij inderdaad zeer zwaar woog en waarover ik het in den Raad zelf reeds meermalen heb gehad, dat het een van de bedenkelijke bevoegdheden kan worden, wanneer inderdaad de genoemde motieven een rol gaan spelen bij personeelsbenoemingen, geantwoord, dat dit niet het geval is, want, de Regeering zegt:

„Uit het vorenstaande volgt, dat de door een aantal leden gestelde vraag of bij de indiening van het onderhavige voorstel naast het besproken doelmatigheidsmotief niet ook van overwegende betekenis is geweest het vaak vernomen argument, dat bij beslissingen in personeelsaangelegenheden in den vollen raad het politieke element en nepotisme een groote rol zouden spelen, ontkennend moet worden beantwoord. Overigens is de Regeering, zooals vanzelf spreekt, van meening, dat motieven die met de geschiktheid van den betrokkene geen verband houden, geen rol behooren te spelen”.

Met het laatste kan ik accoord gaan, maar uit de verklaring van de Regeering blijkt dus zeer duidelijk, dat misbruiken van politieke aard of nepotisme Haar geen aanleiding hebben gegeven tot het indienen van dit ontwerp. Maar dan vraag ik: zijn er misschien nog andere redenen geweest, is er op de Regeering misschien aandrang geoefend door de dagelijksche besturen zelf om te komen tot wijziging? Zijn zij met klachten voor den dag gekomen, waardoor de Regeering zich tenslotte genoopt heeft gezien in te grijpen?

Nu heeft de Regeering cijfermateriaal overgelegd, dat naar mijn meening toch wel zeer weinig overtuigend is. Wel heeft ons geacht medelid, de heer Weyer, getracht, de kracht van de argumenten, door ons geacht medelid, den heer Ratu Langie naar voren gebracht, te ontzenuwen, naar er is toch nog wel wat anders. Tenslotte is het langzamerhand geworden een historisch recht en men kan een historisch recht toch niet zonder meer ontnemen anders dan wanneer blijkt, dat het geheel onvoldoende heeft gewerkt of wanneer men misbruiken kan constateeren, want als er geen aanleiding is behoort men toch niet zonder meer in te grijpen. Ik kan de argumenten van ons geacht medelid, den heer Weyer, dan ook niet onderschrijven.

Als men het cijfermateriaal nagaat, dan blijkt, dat bij de regentschapsraden het grootste percentage is, maar een percentage, dat toch nog altijd beneden de 10 blijft en dan stel ik met mijn geacht medelid, den heer Wermuth — waarder, naar ik meen, de heer Ratu Langie zich heeft geschaard — de vraag, wat onder afwijking moet worden verstaan. Bedoelt men daarmee ook, dat de raad is afgeweken in dien zin, dat niet de eerste, maar de tweede of derde candidaat van de voordracht benoemd is?

Wanneer de Regeering met afwijkingen van 25% gekomen was, zou ik zeggen: dan wordt het tijd, dat wordt ingegrepen, dan begint het er bedenkelijk uit te zien, maar dit cijfermateriaal heeft mij die bedenkelijkheid niet voor oogen gesteld, want er blijkt uit, dat in meer dan 90% de raad de aanbeveling

(Voorzitter, Soangkoepon.)

van het dagelijksch bestuur volgt, maar dan verliezen, naar mijn meening, heel veel argumenten van de Regeering hun kracht. Ik krijg den indruk, dat deze regeling inderdaad, gezien de argumenten, wel een weinig voorbarig is, omdat, zooals ik zeide, het historisch recht, dat den raden gegeven is, niet moet worden ondermijnd.

Nu is de suggestie gedaan, om dit ontwerp voorloepig terug te nemen en ik erken, dat daarvoor wel wat te zeggen is, maar ik wil daaraan dadelijk toevoegen, dat het betoog van mijn geacht medelid, den heer Verboom, mij toch wel eenigszins aan het wankelen heeft gebacht. De heer Verboom heeft namelijk gezegd: hier is een afbakening van bevoegdheden. Ik geloof, dat de rede van ons geacht medelid, den heer Verboom, heel wat sterker in argumentatie is dan de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord der Regeering. Inderdaad geloof ik, dat voor het standpunt van den heer Verboom wat te zeggen is: laten wij thans, nu er niets aan de hand is, nu de misbruiken althans zoo weinig zijn, komen tot een nadere afbakening van bevoegdheden.

In dit opzicht is dus het ontwerp mij inderdaad min of meer sympathiek.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van de zijde van het College beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid, na een korte pauze te antwoorden?

De heer Heinsius, adviseur voor de decentralisatie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan zal de behandeling van het aan de orde zijnde ontwerp gedurende korten tijd worden opgeschort.

Aan de orde is de behandeling van het vijfde rapport der commissie voor de verzoekschriften; conclusie op verzoekschrift No. 1:

Verzoek, gedagteekend Lho' Seumawe 23 November 1934 van F. R. Koeala inzake zijn benoeming tot zelfbestuurder.

Regeeringsbrieven van 14 Februari 1935 No. 404/A en 20 April 1935 No. 965/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van den eerstgenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Volgens het Regeeringsschrijven van 14 Februari 1935 No. 404/A werd Teukoe Pang Sawang, die den titel voerde van Teukoe Panglima Prang Moeda Dalam Mahmoed, vader van requestant, in het jaar 1900 als bestuurder van het landschap Sawang erkend en bevestigd. Met deze bevestiging heeft de Regeering de taak op zich genomen, om de rechten van dezen bestuurder en zijn nakomelingen, voortvloeiende uit de adat, te beschermen, dus ook ten opzichte van de erfopvolging. Nu deze bestuurder een vijftal jaren na zijn bevestiging moest worden verbannen, omdat gebleken was, dat hij steun verleende aan de verzetpartij, spreekt het vanzelf, dat hij in zijn functie of waardigheid onmogelijk kan worden gehandhaafd, doch zijn waardigheid behoorde mijns inziens over te gaan aan zijn zonen.

Dit is ook onomwonden bevestigd door de Regeering bij haar zoeven genoemd schrijven, waar Zij o.a. zeide, dat volgens de Atjehsche adat na de ontheffing van Teukoe-Keudjroeën Ali in de eerste plaats voor troonopvolging in aanmerking kwamen de zoons van den laatsten erkenden en bevestigden bestuurder Teukoe Pang Sawang, te weten: Teukoe Rajen, Teukoe Radja Koeala (verzoeker) en Teukoe Radja Poeteh.

(De Hoog.)

Waar de eerstgenoemde deze waardigheid niet ambieerde en de laatstgenoemde krankzinnig was, was de eenige rechtmatige troonopvolger op het landschap Sawang, adressant Teukoe Radja Koeala; dit stond dus vast.

Ten tijde der verbanning van zijn vader was Teukoe Radja Koeala blijkbaar minderjarig, en daarom werd zijn oom Teukoe Keudjroeën Ali met de waarneming van het ambt van bestuurder van Sawang belast. Uit deze waarneming was ook gebleken, dat — zolang Teukoe Radja Koeala nog leeft — deze waarnemer hoegenaamd geen rechten kon doen gelden op het bestuurderschap in het landschap Sawang.

Waar de wd. zelfbestuurder Teukoe Keudjroeën Ali op het moment van zijn defungeeren geen recht heeft om als definitief bestuurder van Sawang op te treden, spreekt het vanzelf, dat zijn zoon Teukoe Lotan ook geen recht heeft op deze waardigheid en op dien grond is zijn erkenning en bevestiging derhalve onrechtmatig geweest, zoowel volgens de adat als volgens het tusschen het gouvernement van Nederlandsch-Indië en den zelfbestuurder van Sawang gesloten politiek contract.

Het moge dan waar zijn, dat Teukoe Lotan 20 jaren zijn vader Teukoe Keudjroeën Ali bij diens waarneming van het ambt van bestuurder van Sawang steunde en bemind was bij de hoofden en bevolking van het landschap, dit alles mag mijns inziens zeker niet leiden tot het breken van een gegeven woord of tot het negeeren van alle rechten van den door de Regeering zelf bevestigden en erkenden zelfbestuurder.

Wanneer men de ontwikkeling van de tegenwoordige zelfbestuurders in geheel Nederlandsch-Indië in aanmerking neemt, kan ik niet aannemen, dat adressant Teukoe Radja Koeala ongeschikt zou zijn voor de vervulling van de waardigheid van zijn vader en voorvaderen.

De miskenning van de rechten van adressant is in strijd met het desbetreffende politiek contract en ook in strijd met de Atjehsche adat, terwijl de erkenning en bevestiging van Teukoe Lotan berust op een verkeerde basis en derhalve onwettig is.

Ik zou daarom de commissie in overweging willen geven, om de aandacht der Regeering hierop te vestigen, met het eerbiedig verzoek zoo mogelijk haar eigen fout ten deze te herstellen.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de commissie voor de verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Het geheele betoog van den heer Soangkoepon kunnen wij terugbrengen tot twee punten. In 1900 werd in het landschap Sawang een bestuurder aangesteld, wien 5 jaren later ontslag werd verleend wegens heulen met opstandelingen. Zijn broeder nam toen tijdelijk het bestuur waar. Op een gegeven oogenblik treedt deze af en nu gaat het om de vraag: Zal een zoon van den in 1905 afgezetten bestuurder aan het beheer komen of zal de zoon van diens broeder, een neef dus van den afgezetten bestuurder, zooals het bestuur in Atjeh dat gedaan heeft, tot zelfbestuurder worden aangesteld? De heer Soangkoepon zegt, dat de uitsluiting van den zoon van den afgezetten bestuurder een onrechtmatige daad is, in strijd met de adat

(De heer **Soangkoepon**: Met het politieke contract!)

Het politieke contract was vervallen, toen de in 1900 benoemde zelfbestuurder werd afgezet wegens heulen met de opstandelingen. De vraag is nu: Is het in strijd met de adat, dat men in plaats van den zoon den neef benoemt?

In de tweede plaats komt de heer Soangkoepon op tegen de beslissing der Regeering den neef te benoemen, omdat de zoon niet geschikt werd bevonden voor het zelfbestuur. De heer Soangkoepon gelooft er niets van en kan het zich niet voorstellen. Dat moge de persoonlijke opvatting van den heer Soangkoepon zijn, maar hij heeft dat te bewijzen. Ik houd mij

(Soangkoepon.)

aan hetgeen de Regeering ten aanzien daarvan pertinent zegt. De Regeering zegt nl. het volgende:

„Gedurende den tijd, dat hij als schrijver en veemantri diende, teneinde zijn opleiding te voltooien, bleek echter duidelijk dat hij zich de geschiktheid om aan het hoofd van het landschap Sawang te worden geplaatst niet kon eigen maken”.

Op grond hiervan meent de Regeering dezen man niet in aanmerking te moeten brengen voor een benoeming tot bestuurder. De heer Soangkoepon zegt, dat hij niet aan die ongeschiktheid gelooft in tegenstelling met wat de Regeering zegt. De commissie heeft niet de minste reden tot de Regeering te zeggen, dat het niet waar is. Wanneer de heer Soangkoepon bewijzen voor zijn oordeel kan aanvoeren, wil de commissie die gaarne bij de Regeering voorbrengen, maar de heer Soangkoepon heeft zulks niet gedaan.

Nu het eerste punt: Is het verder in strijd met de adat, zooals de heer Soangkoepon heeft aangevoerd, dat de zoon van den afgezetten bestuurder wordt uitgesloten? De Regeering is van een andere meening en zegt:

Bij afwezigheid van een geschikten candidaat in de rechte lijn — zooals in dit geval dus — „kon toen ingevolge de Atjehsche adat worden overgegaan tot overdracht van de waardigheid van bestuurder van het landschap Sawang op een geschikt geacht familielid in de zij-linie van den laatsten erkenden en bevestigden bestuurder”.

Wanneer de Regeering zegt, dat de aanstelling van den neef overeenkomstig de Atjehsche adat is, kan de heer Soangkoepon niet volstaan met te zeggen, dat het niet waar is. Hij zal daarvoor bewijzen moeten aanvoeren, maar voorsnig heeft de commissie niet de minste reden van haar conclusie af te wijken, dat zij zich neerlegt bij de beslissing der Regeering en voorstelt over te gaan tot de orde van den dag.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Bij het sluiten van de politieke contracten voor de verschillende zelfbesturen ter Sumatra's Oostkust en Atjeh en onderhoorigheden heeft de Regeering gezegd, dat de Regeering geen inbreuk zal mogen maken op een adatinstelling in deze gebieden. Nu bepaalt de adat, dat de vader bij defungeeren moet worden opgevolgd door den zoon. Het gaat derhalve om de vraag: Is de opvolger geschikt, ja dan neen? De Regeering heeft gezegd, dat adressant minder geschikt was voor zelfbestuurder. Dat is echter mijn opinie niet. Ik zou den heer De Hoog willen zeggen, dat het iets subjectiefs is iemands ontwikkeling en capaciteiten te bewijzen en als men den tegenwoordigen zelfbestuurder met den betrokkene vergelijkt geloof ik niet, dat ze een groot verschil zullen vertoonen in dit opzicht.

In de tweede plaats zou ik willen vragen, waarom, — wanneer volgens de adat de broeder van den zelfbestuurder de rechtmatige opvolger is —, men hem niet heeft bevestigd?

Dit recht groeit pas wanneer de waarnemende zelfbestuurder in zijn waardigheid is bevestigd. Dan eerst worden de adatrechten van zijn zoon geboren. Heeft die bevestiging niet plaats gehad dan kan de vraag worden gesteld waaraan de zoon dan zijn rechten als opvolger van den zelfbestuurder ontleent. Zijn vader had onder die omstandigheid ook in het geheel geen recht op het ambt van zelfbestuurder. De zaak zit dan ook aldus: Wanneer de Regeering er van overtuigd is, dat adressant voor het ambt ongeschikt is, moet Zij eerst den broeder als zelfbestuurder bevestigen. Daarna kan pas diens zoon, volgens de adat, aan de rechten van den vader het recht ontleenen zelfbestuurder te worden.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de voorzitter van de commissie voor de verzoekschriften er bezwaar tegen heeft

Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

(Voorzitter, Soangkoepon, De Hoog.)

de voorgestelde conclusie te wijzigen, dan wil ik U toch vragen of het mogelijk is mijn zienswijze in deze ter kennis van de Regeering te brengen.

De **Voorzitter**: Daartegen bestaat uiteraard geen bezwaar.

De conclusie der commissie betreffende verzoekschrift No. 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De verzoekschriften 2 en 3 van het rapport worden in verband met een daartoe gedaan verzoek, aangehouden.

Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 4, luidende:

Verzoek, gedagteekend Sibolga 31 October 1934 van Patoean Sorigoena en anderen betreffende de rubberrestrictie.

Regeeringsbrief van 7 Augustus 1935 No. 1934/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het onderwerpelijk rekest is uitgegaan van rubberplanters en inheemsche leden van de Gewestelijke Rubbercommissie te Sibolga.

Ook deze leden van de Gewestelijke Rubbercommissie, die uit de verschillende lagen der Inheemsche samenleving in het gewest Tapanoeli zijn samengesteld, voelen de schrille tegenstelling tusschen de voor de rubberondernemingen toegestane quota en die voor de inheemsche (bevolkings-) rubbertuinen in Tapanoeli, omdat ten opzichte van de winning of productie tusschen de ondernemingsrubber en bevolkingsrubber aldaar in werkelijkheid geen verschil bestaat, hetgeen ook in het jaar 1914 reeds door den toenmaligen Resident van Tapanoeli, den heer Ypes, volkomen werd bevestigd.

Waar dus de ondernemings- en de inheemsche rubbertuinen in het geheele gewest Tapanoeli, voorzoover betreft de wijze van planten en produceeren gelijk staan, komt het mij ook „onrechtvaardig” voor, dat een verschil wordt gemaakt tusschen de rubberproducenten, die in wezen in dezelfde omstandigheden verkeerden.

Het verzoek van rekestranten komt mij dan ook zeer redelijk voor, nl. het gelijkstellen van de ondernemingsrubber en de bevolkingsrubber in het gewest Tapanoeli.

De mogelijkheid tot williging van het onderwerpelijk verzoek is geopend door artikel 2 van de desbetreffende regelingen in Staatsblad 1934 No. 342 en artikel 2 van het Staatsblad No. 343, van hetzelfde jaar, waarbij o.a. wordt bekendgesteld, dat de directeur van Economische Zaken bevoegd is, bevolkingsrubberaanplantingen in bijzondere gevallen gelijk te stellen met rubberondernemingen, als bedoeld in artikel 1 onder c, 1e van de ondernemingsrubber-uitvoerordonnantie (Staatsblad 1934 No. 342).

In verband daarmee moge ik der Commissie in overweging geven, Haar Conclusie te dezen opzichte als volgt te willen formuleeren:

„De Commissie stelt voor der Regeering in overweging te geven, om te doen nagaan, in hoeverre het mogelijk is gelijkstelling van de ondernemings- en bevolkingsrubber in Tapanoeli te verleenen, krachtens het bepaalde in artikel 2 van het Staatsblad 1934 No. 343 en op dien grond de inheemsche rubberplanters in dat gewest tegemoet te komen”.

De heer **De Hoog**, voorzitter van de commissie voor de verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepon:

(Voorzitter.)

het standpunt der Regeering en met hetgeen de Regeering van de zaak zegt. Het lijkt mij daarom goed, dat ik dit even aan de leden van dit College mededeel, omdat zij daardoor een beter inzicht in de zaak zullen krijgen en ook zullen begrijpen waarom de commissie haar conclusie heeft geformuleerd op de wijze als zij heeft gedaan. Wat toch zegt de Regeering van het rekest? Het volgende:

„..... dat deze verdeling — de verdeling van het uitvoerquotum, waarover de heer Soangkoepon heeft gesproken — alsmede de verdeling van het bevolkingsquotum over de rubberexporteerende gewesten is tot stand gekomen na breedvoerig en nauwgezet overleg, waarbij met de belangen van alle erbij betrokken groepen zoo goed mogelijk is rekening gehouden”.

Een wijziging van het aan de bevolking als geheel en aan de residentie Tapanoeli in het bijzonder toegevoegde basisquotum voor den uitvoer van bevolkingsrubber is dan ook, mede in verband met het totale aan Nederlandsch-Indië toegewezen uitvoerquotum, voorschans niet mogelijk.

Intusschen blijft de aandacht der Regeering gevestigd op de door requestanten voorgebrachte moeilijkheden.”

Mijnheer de Voorzitter! De commissie voor de verzoekschriften handhaaft haar conclusie, doch heeft er geen bezwaar tegen, hetgeen de heer Soangkoepon naar voren heeft gebracht, ter kennis te brengen van de Regeering.

De heer **Soangkoepon**: Dank U.

De conclusie der commissie, zooals zij nader is aangevuld, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusies op de verzoekschriften Nos 5 tot en met 38, luidende:

5. Verzoek, gedagteekend Palembang 28 Januari 1935 van Achmad Azari betreffende een tweetal vonnissen van inheemsche rechtbanken.

Regeeringsbrieven van 6 Juni 1935 No. 1372/A en 6 December 1935 No. 2839/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 20 April 1935 van Mas Djojodiprodjo, om rechtsherstel.

Regeeringsbrief van 26 November 1935 No. 2771/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een uittreksel uit bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Lahat 1 Januari 1934 van Raden Mochtar bin Raden Machmoed, betreffende het hem verleend ontslag.

Regeeringsbrief van 30 November 1935 No. 2805e/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek gedagteekend Buitenzorg 11 Juni 1935 van O. Annalal om pensioen.

Regeeringsbrief van 7 December 1935 No. 285/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

(Voorzitter.)

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Batavia 24 Mei 1935 van W. M. Struick, betreffende zijn ontslag als beheerder bij den Pandhuisdienst.

Regeeringsbrief van 5 December 1935 No. 2836a/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief en van het schrijven van den Directeur van Financiën van 5 November t.v. No. P.Z. 16/7/17 hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Raman 8 Februari 1935 van vrouwe Rescä, houdende bezwaren tegen den verkoop van een klappertuin wegens belastingschuld.

Regeeringsbrief van 13 December 1935 No. 2892/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Pariaman, 15 Mei 1935 van Abdul Rasid gelar Soetan inzake toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 14 December 1935 No. 2901/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Batavia 21 Juni 1935 van Mevrouw J. W. Prins geboren Warnars, betreffende de toekenning van pensioen aan wegens overtolligheid op wachtgeld of non-activiteitsstraktement gestelde landsdienaren, voor wie herplaatsing is uitgesloten.

Regeeringsbrief van 16 December 1935 No. 2908/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 10 Juli 1934 van J. G. Jantze om toekenning van onderstand bij wijze van pensioen.

Regeeringsbrieven van 23 April 1935 No. 981a/C, 11 September 1935 No. 2195/C en 19 December 1935 No. 2932/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Koesoekoesoe Sare (Amboina) 27 Mei 1935 van Elisa Puturuhu om tusschenkomst tot verlagening van de voor den verkoop van saguer aan de gemeente Amboina verschuldigde pacht.

Regeeringsbrief van 21 December 1935 No. 2948/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Koedoes 23 November 1934 van Tjokrowerdojo e.s. betreffende de benoeming van een hoofd van de perdikandesa Kadilangoe.

Regeeringsbrief van 30 December 1935 No. 2973/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Tajoe (Regentschap Pati) 7 September 1935 van een aantal bewoners van het district Tajoe tot het in bedrijf houden van de suikerfabriek Pakkies.

Regeeringsbrief van 8 Januari 1936 No. 49/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag.

17. Verzoek, gedagteekend Palembang 11 April 1935 van Perantjis bin Akil houdende klachten over het optreden van een pasirah.

Regeeringsbrief van 17 Januari 1936 No. 116/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Medan 11 Januari 1934 van Miin gelar Soetan Seri Alam betreffende het hem verleend eervol ontslag wegens ongeschiktheid.

Regeeringsbrieven van 28 Mei 1934 No. 1266/C, 18 Januari 1936 No. 126/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Sidamoelja (Djember) 26 Maart 1935 van Hardjopitono e.s. om afstand van een stuk grond, gelegen in de desa Soemberredjo (district Woelohan, residentie Besoeki).

Regeeringsbrief van 22 Januari 1936 No. 169/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Palembang 8 Mei 1935 van Hadji Alibanteng bin Said inzake zijn rechten op een vischvijver in de marga Desa.

Regeeringsbrief van 22 Januari 1936 No. 172/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Silalahi (Tapanoei) 15 Juni 1935 van Si Tatapradja e.s. houdende klachten over van het bestuur ondervonden bejegeningen.

Regeeringsbrief van 27 Januari 1936 No. 213/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Kalidjadjar, 27 Augustus 1935 van Mas Reksomihardjo om toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 13 Februari 1936 No. 332/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Sidjoendjoeng 12 Januari 1935 van Alam Batioep gelar Datoek Sati om wederaanstelling in 's Lands dienst.

Regeeringsbrief van 15 Februari 1936 No. 353/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

(Voorzitter.)

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met een bijlage, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, ongedagteekend uit Plaosan Brengkelan (Poerworedjo) van Bok Sontomihardjo alias Moentoek om toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 4 Juni 1935 No. 1338/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Batavia 13 Februari 1935 van Idoep om herplaatsing dan wel toekenning van pensioen of onderstand.

Regeeringsbrief van 6 Juli 1935 No. 1642/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Mr. Cornelis 29 Juli 1932 van het hoofdbestuur van den „Bond van administratief personeel bij de verschillende landsdiensten” inzake het ontslag van den gecommitteerde bij 's Lands kas te Batavia, W. A. Lohn.

Regeeringsbrieven van 7 October 1935 No. 2836/C, 7 Augustus 1934 No. 1926/C en 23 Juli 1935 No. 1791/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie, de hording der Regeering betreurend, stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant onder toezending van een afschrift van bovengenoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoeken, gedagteekend Mr. Cornelis 19 Juli 1934, 3 Mei 1935 en 8 Januari 1936, van T. Stuimer, om instelling van een commissie van onderzoek, rehabilitatie en restitutie van een op zijn salaris ingehouden bedrag.

Regeeringsbrief van 9 Augustus 1935 No. 1950a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de Regeering aan adressant bij wijze van gunst het nog onaangezuiverd gedeelte van zijn schuld aan den Lande heeft kwijtgescholden, doch geen termen aanwezig acht voor restitutie van het door hem reeds betaald gedeelte van die schuld en in een aan adressant gericht brief heeft te kennen gegeven, dat eventuele verdere tot de Regeering gerichte verzoeken of geschriften, betrekking hebbende op deze aangelegenheid, niet meer in behandeling zullen worden genomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Moeara Anam 28 Februari 1935 van Mahmoed, om toekenning van wachtgeld of onderstand.

Regeeringsbrief van 7 September 1935 No. 2154/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants verzoek gedeeltelijk is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Madjalengka 5 September 1935 van Mas Soemowardhojo om toekenning van pensioen of onderstand.

Aangezien de bepalingen zich in het onderhavig geval verzetten tegen toekenning van pensioen of onderstand stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Kotaboemi 24 Augustus 1933 van Pangeran Mangkoe Alam e.a. betreffende inbeslagneming van hun tuinen.

Regeeringsbrief van 7 September 1935 No. 2165/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Toeal 23 October 1932 van W. Keihena om toekenning van pensioen.

Regeeringsbrief van 9 October 1935 No. 2457/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Pamekasan 5 Mei 1935 van Mas Soemodiredjo betreffende de benoeming van een desa-hoofd.

Regeeringsbrief van 15 October 1935 No. 2511/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Madioen 30 Januari 1935 van R. Nganten Prawiroamidjojo, om verhooging van onderstand.

Regeeringsbrief van 19 October 1935 No. 2533/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Pangkalpinang 5 Januari 1935 van Joenoos om toekenning van wachtgeld of onderstand.

Regeeringsbrief van 19 October 1935 No. 2534/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoeken, gedagteekend Tandjoeng Enim 15 October 1934 en Tandjoeng Enim 29 October 1934 van Hadji Kosim e.s. en Adjiasir bin Rentamat houdende bezwaren tegen de door de Boekit Asem Steenkolenmijnen gevorderde grondhuur voor de door hen geoccupeerde gronden.

Regeeringsbrief van 26 October 1935 No. 2566/B heeft op deze aangelegenheden betrekking.

Aangezien aan de verzoeken van adressanten is tegemoetgekomen stelt de commissie voor ten aanzien van de verzoekschriften over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Moening 20 Maart 1935 van Aboeajah e.a. om toewijzing van gronden uit de boschreserve.

Regeeringsbrief van 26 October 1935 No. 2564/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

37. Verzoek, gedagteekend Sragen 30 October 1935 van Mas Kasdadi Mangoenpawiro betreffende het houden van een particulier pandhuis in het zelfbestuur Soerakarta.

De commissie stelt voor het verzoek ter inzage te leggen van de leden en adressant hiervan mededeeling te doen.

38. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 19 December 1934

(Voorzitter, Ratu Langie.)

van A. Ligtermoet om verhooging van pensioen.

Regeringsbrief van 2 November 1935 No. 2610/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Deze conclusies worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de conclusie op verzoekschrift No. 39, luidende:

39. Verzoek, gedagteekend Langowan 11 Juni 1935 van A. M. Tabalujan betreffende zijn ontslag als Gouvernementsmantri der belastingen.

Regeringsbrief van 6 November 1935 No. 2629/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Verzoekschrift No. 39 is van een mantri van de belastingen, die na een diensttijd van 15 jaren ontslagen is wegens dienstweigering. Wanneer wij nu de motieven van dit ontslag even nagaan, dan blijkt dat die erop neerkomen, dat de mantri, de betrokken requestant, op een zekeren dag niet klaar is gekomen met het werk, dat hij voor zijn directen chef, het districtshoofd heeft moeten maken. Er blijkt verder, dat toen hieruit zich een conflict heeft ontwikkeld tusschen hem en zijn directen chef, hij aan de telefoon geroepen werd door den controleur ter beschikking, doch om verschillende redenen aan dien oproep niet heeft gevolggeven. Hij is althans niet aan de telefoon verschenen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet ingaan op de details van de kwestie. Er zijn personen, die aanbieden onder eede het een of ander te verklaren en er zijn andere personen, die ook aanbieden onder eede precies het tegengestelde te verklaren. Daarom wil ik niet in de beschouwing treden van de details van de kwestie.

Het komt mij echter alleen zeer gezocht voor om het tweede argument, n.l. het niet verschijnen aan de telefoon aan te merken als dienstweigering. In de eerste plaats is die mantrie niet ondergeschikt aan den controleur, hij is ondergeschikt aan den inlandschen bestuursambtenaar. En wij hebben daar te doen met een ontvoogd bestuur. Maar ook van dit punt wil ik afzien. Ik wil echter alleen op den voorgrond stellen dat wij te doen hebben met een beambte, die 15 jaren lang het land trouw en eerlijk heeft gediend en nu door een samenloop van omstandigheden — misschien heeft hij op dien dag thuis wel ruzie gehad, of hoe het ook zij —, een beetje geïrriteerd was, waardoor hij wellicht een onbevredigend antwoord heeft gegeven aan zijn directen chef. Door dat gebeurde wordt deze man, die 15 jaar lang gediend heeft, in eens op straat gezet. Dat niet alleen, want door de redactie van het ontslagbesluit wordt hem ook de mogelijkheid ontnomen ooit weder in 's-landsdienst te komen en ooit weder ander werk te krijgen. Want wie zal iemand in dienst nemen, die ontslagen is wegens dienstweigering? Ook wordt hem de mogelijkheid ontnomen om later pensioen te verkrijgen.

Daarom zou ik er bij mijn geachte medeleden op aan willen dringen bij de beoordeeling van deze kwestie clementie te betrachten. Ik zou de mogelijkheid geopend willen zien dat hij wederom in Gouvernementsdienst komt, of dat hij een evenredig pensioen zal kunnen krijgen. Ik geloof Mijnheer de Voorzitter, dat wij daarmee dan aan verzoeker recht

(De Hoog, Voorzitter.)

hebben gedaan. Overeenkomstig zijn gevoelen, zooals wij dat hebben kunnen beoordeelen uit de stukken, die te dezen aanzien zijn overgelegd ben ik ervan overtuigd, dat hij niet zoo schuldig is als de beoordeelaars dat vinden.

De beoordeelaars ken ik, het zijn zeer bezadigde en oprechte personen, maar, hoe gaat het in het leven. Als het eene woord is geuit, volgt daarop een heel onvriendelijk antwoord, daarop volgt een nog onvriendelijker repliek, enz. Het is zoo moeilijk in dergelijke zaken den persoon volkomen objectief te beoordeelen.

Ik zou daarom nogmaals bij mijn geachte medeleden willen aandringen op clementie voor dezen ambtenaar.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met even uiteen te zetten, dat het ontslag wegens dienstweigering tenslotte niet zoo ongemotiveerd is, als men zou denken, wanneer men het betoog van den heer Ratu Langie hoort.

Het gaat om een belastingininner, van wien zijn beide chefs, de hoekoem besar en de hoekoem kedoea verklaren, dat hij altijd lastig, recalcitrant en moeilijk in den omgang is geweest.

Op een gegeven moment krijgt deze belastingininner van den hoekoem besar werk te doen. Volgens de verklaringen had hij daarvoor tijd genoeg, hij is tekortgeschoten en krijgt een welverdiende berisping, zegt de Regeering. Hij gaat erop in en het eene woord volgt op het andere, daarin ben ik het met den heer Ratu Langie eens, maar tenslotte is er nog altijd de verhouding van ondergeschikte tot superieur. Hoe het zij, de belastingininner gaat de kamer uit, de hoekoem besar stelt zich in verbinding met den afdeelingchef. Deze is er niet en hij krijgt den controleur aan de telefoon, die den afdeelingchef vervangt en vertelt hem de geheele geschiedenis. Deze belt op en zegt: laat den mantri aan de telefoon komen. De mantri wordt tot twee keer toe geroepen, beide keeren volgens de verklaringen van twee oppassers, die bereid zijn, het onder eede te bevestigen onder mededeeling, dat de controleur aan de telefoon was. De mantri komt echter niet, met het gevolg, dat men hem tenslotte eerst schorst en daarna ontslaat wegens dienstweigering.

Zoo zit de zaak in elkaar.

Daarop heeft de Regeering haar standpunt bepaald, want de Gouverneur-Generaal heeft op het rekest van adressant geantwoord, dat hij het geheel eens is met de beslissing van den resident, zoodat de Regeering het ontslag handhaafde.

Nu hebben wij ons daarbij neer te leggen, maar tenslotte heb ik er geen bezwaar tegen, aan de Regeering voor te stellen, dezen man, zoo eenigszins mogelijk weder in dienst te nemen dan wel op andere wijze tegemoet te komen, uiteraard nadat tevoren de kwalificatie „wegens dienstweigering” is veranderd, dat is een absoluut dringende noodzakelijkheid.

Ik heb er geen bezwaar tegen, dat naar voren te brengen, daarom stel ik voor de conclusie van de commissie voor de verzoekschriften in dien geest aan te vullen en ter kennis van de Regeering te brengen onder overlegging van hetgeen door den heer Ratu Langie en den Voorzitter van de commissie voor de verzoekschriften is gezegd.

De gewijzigde conclusie van de commissie voor de verzoekschriften wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde zijn de conclusies op de verzoekschriften. Nos. 40 t/m 44 luidende:

40. Verzoek, gedagteekend Batavia 9 Juli 1934 van vrouwe S. A. Ponder, geboren Danekes, om toekenning van pensioen.

Regeringsbrieven van 24 December 1934 No. 3087/C en 14 November 1935 No. 2695/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante onder toe-

Vijfde rapport van de commissie voor de verzoekschriften. — Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99).

(Adviseur voor de decentralisatie.)

zending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

41. Verzoek, gedagteekend Makassar 6 Juni 1935 van La Sappe betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrief van 18 November 1935 No. 2727/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant met een schikking heeft ingestemd stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

42. Verzoek, gedagteekend Tandjong Balai 3 Juli 1935 van W. H. F. Klein, houdende klachten over ondervonden bejegening.

Regeeringsbrief van 23 November 1935 No. 2761/B met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

43. Verzoek, gedagteekend Manado 18 October 1935 van H. S. Ticoalu gemachtigde van Ang Hie Bo betreffende een belastingaanslag.

Aangezien adressant de onderwerpelijke kwestie reeds aan het oordeel heeft onderworpen van den Raad van beroep in belastingzaken, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

44. Verzoekschriften van P. C. F. L. van der Smitte:

a. gedagteekend Bandoeng resp. Februari en 16 Augustus 1934, inzake zijn inpassing bij den dienst der S. S. en Tramwegen (Regeeringsbrieven van 20 Augustus 1934 No. 2044/C en 6 November 1934 No. 2666/C hebben op deze verzoekschriften betrekking),

b. gedagteekend Bandoeng 4 April 1936 inzake de regeling van zijn pensioen.

Aangezien de commissie, wat de verzoekschriften sub a betreft, op grond van de van de Regeering bekomen inlichtingen niet vermag in te zien, dat adressant onbillijk zou zijn behandeld en zij met betrekking tot het verzoek sub b van oordeel is, dat de desbetreffende pensioensbepalingen op de juiste wijze zijn toegepast, stelt zij voor ten aanzien van de verzoekschriften over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van afschriften der Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

Deze conclusies der commissie voor de verzoekschriften worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden thans in de commissies te willen bijeenkomen.

De vergadering wordt te 11.40 uur v.m. geschorst en te 12.33 uur n.m. hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting van de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome gemeenschappen, op de dagelijkse besturen dier gemeenschappen. (Ond. 99.)

De behandeling is gevorderd tot aan het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Heinsius**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met een enkele algemeene opmerking, en zal daarna de vele sprekers, die het woord voerden, alle afzonderlijk beantwoorden. Ter

algemeene inleiding dan dit: de Regeering heeft gemeend benoeming en ontslag van ambtenaren als hier bedoeld, te moeten toevertrouwen aan het dagelijksch bestuur en wel om drie redenen, die in Memorie van Toelichting en Memorie van Antwoord zijn vermeld.

De eerste is, dat het dagelijksch bestuur verantwoordelijk is voor den gang van zaken, en het daarom beter is, dat het ook beslist over het personeel en beoordeelt, met welk personeel het het beste zijn taak kan vervullen.

De tweede reden is, dat het dagelijksch bestuur beter in staat is de geschiktheid der ambtenaren te beoordeelen, omdat het het eigenlijk bestuur over de gemeente voert, de gemeentediensten beter kent, en tenslotte — en dit is de derde reden — dat de voorgestelde maatregel bevorderlijk is aan de discipline in het locale ambtenarencorps.

Wat dit laatste betreft, heeft het kantoor voor de decentralisatie wel eens de klacht bereikt, dat bv. ambtenaren met geringe geschiktheid, die het dagelijksch bestuur gaarne zou kwijt willen, toch in dienst blijven, omdat zij steun hebben bij bepaalde raadsfracties.

Dergelijke klachten zijn meer dan eens vernomen. In hoeverre zij juist zijn, is moeilijk na te gaan; het is dikwijls zeer subjectief zooiets te beoordeelen, maar dergelijke klachten zijn vrij algemeen.

De waarde van die argumenten is betwist door den heer Kerstens; zij is erkend door eenige andere heeren. Ik zal daarop ingaan, wanneer ik de betrokken sprekers beantwoord.

Het betreft hier dus een overdracht van bevoegdheden van den raad aan het dagelijksch bestuur, maar de raad behoudt zelf zeer verstrekkende bevoegdheden. De eerste bevoegdheid is die om regelen te geven omtrent benoeming, schorsing en ontslag. Omtrent den inhoud van die regelen wil ik hier even iets zeggen, omdat het ook weer van belang is met betrekking tot de grieven door sommige sprekers aangevoerd. Men heeft gezegd, dat de bepaling in de ontwerp-ordonnantie dat benoemings- en ontslagbesluiten ter kennis van den raad worden gebracht, weinig te beteekenen heeft. Dit is ook eigenlijk zoo; het is alleen een aanknoopingspunt; de raad weet dan dat benoeming of ontslag heeft plaats gehad. Maar in de verordening, die iedere raad moet vaststellen, kan de raad bepalingen opnemen van verdere strekking. Ik wil niet zeggen, dat de raad dergelijke bepalingen moet opnemen, maar hij kan dat doen; iets van dien aard zal aanbeveling verdienen. De raad kan bv. een bepaling opnemen, dat men, wanneer in den betrokken lokalen dienst geen geschikte kracht voorhanden is, m.a.w. een buitenstaander moet worden benoemd, alsdan een openbaren oproep moet plaatsnemen, een advertentie in de plaatselijke dagbladen of in de vakbladen.

(De heer **Wermuth**: Dat gebeurt toch?)

Jawel, het gebeurt veelal en in de verordeningen komt dat wel eens voor, maar het is niet altijd voorgeschreven. In aansluiting aan een dergelijke bepaling kan men voorschrijven, dat wanneer een benoeming heeft plaats gehad de volledige stukken, die op die benoeming betrekking hebben, o.m. sollicitatiebrieven met bijlagen daarvan, diploma's, getuigschriften, aan den raad ter inzage moeten worden gegeven. Daarom is het ook, dat de Regeering die aan den raad voorbehouden bevoegdheid als een dominerende bevoegdheid heeft gekwalificeerd. Men begrijpt wel, dat door een dergelijke bepaling, die weliswaar niet in de ontwerp-ordonnantie voorkomt, maar die in de verordening van den raad kan worden opgenomen, een zeer grooten invloed wordt uitgeoefend op de benoemingen en speciaal, dat op die wijze een krachtige waarborg wordt geschapen tegen benoemingen, die niet alleen uit een oogpunt van geschiktheid te motiveeren zouden zijn, m.a.w. waarbij andere motieven dan alleen de geschiktheid gegolden zouden hebben. Bestudeering van sollicitatiebrieven met bijbehorende bescheiden stelt den raad in staat zich een oordeel te vormen over de gegrondheid van de be-

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99).

(Adviseur voor de decentralisatie.)

noeming en te constateeren of ongewenschte motieven zich hebben doen gelden, motieven die wij geen van allen als juist beschouwen, n.l. motieven van politiek of nepotisme. Mocht den raad daarvan uit de stukken iets blijken, dan heeft hij de gelegenheid, een vernietigingsvoorstel te doen.

In de Memorie van Antwoord is vooropgesteld, dat dit beschouwd is als een maatregel, geboden door het algemeen belang. Die woorden zijn opzettelijk gekozen, waarmede de Regeering heeft willen zeggen, dat waar ten aanzien van een benoeming als eenig geldig motief moet worden beschouwd de geschiktheid van den betrokkene, iedere benoeming, waarbij andere motieven mochten hebben gegolden, met het algemeen belang in strijd moet worden geacht. Zooals men weet, kan strijd met het algemeen belang leiden tot vernietiging van een besluit.

Wanneer de Raad dus uit de stukken constateert, dat zich bij een benoeming andere motieven hebben laten gelden dan die, welke de Regeering als geldend beschouwt, zal hij een vernietigingsvoorstel kunnen doen en wanneer de Regeering dit inzicht van den raad deelt, zal Zij ook tot vernietiging overgaan.

(De heer Roep: De raad zal dit nooit uit de stukken kunnen constateeren.)

De heer Kerstens: Het kan precies zoo gaan voor het geval de raad de volledige benoemingsbevoegdheid heeft.

De heer Roep: Precies!

De heer Soangkoepou: De norm van geschiktheid is zeer rekbaar!

Ik heb met het een en ander alleen willen demonstreeren, dat de raden nog steeds verstrekkende bevoegdheden in deze materie zullen behouden.

De verordening betreffende de benoeming, de schorsing en het ontslag, zal ook bepalingen moeten inhouden omtrent het ontslag. Dat spreekt vanzelf. Men denke in dit verband eens aan een bepaling, dat het dagelijksch bestuur, alvorens tot ontslag over te gaan, een commissie heeft te raadplegen, waarin b.v. ook leden van den raad kunnen zitting hebben. Op die wijze kan de raad ook, vóór het ontslag plaats heeft, weliswaar geen medezeggenschap maar toch inzicht in de materie hebben.

(De heer Thamarin: Alleen advies!)

Mijnheer de Voorzitter! Vele sprekers hebben zich tegen dezen maatregel gekant. De tegenzin zit vooral hierin, dat verandering wordt gebracht in den bestaanden toestand, waarmede men vertrouwd is en welke men min of meer als vanzelfsprekend beschouwt. Zoo vanzelfsprekend is deze toestand echter niet. Ik zou er in de eerste plaats op willen wijzen, dat in de regentschaps- en provincie-ordonnanties, zooals zij oorspronkelijk zijn afgekondigd, de benoeming en het ontslag van ambtenaren respectievelijk werden opgedragen aan het college van gecommiteerden en van gedeputeerden, dus niet aan den regentschapsraad en den provincialen raad, maar aan het dagelijksch bestuur. In die periode werd het dus niet vanzelfsprekend geacht, dat de raad de ambtenaren zou benoemen en ontslaan. Pas later is dat bij wijzigingsordonnantie veranderd.

(De heer Thamarin: Waarom?)

De motieven daarvoor zijn ongeveer deze geweest, dat men aansluiting wilde zoeken bij het Nederlandsche voorbeeld en ook bij de stadsgemeente-ordonnantie, want daarin waren wel van het begin af aan de benoeming en het ontslag aan den raad opgedragen.

Vanzelfsprekend is de benoeming door den raad ook niet omdat in het centraal bestuur de benoeming en het ontslag van ambtenaren niet door het vertegenwoordigend college plaats heeft. Deze opmerking is door den heer Sosrohadikeoesoemo gemaakt en is van groote beteekenis. Men heeft noch in Nederland, noch in Indië er ooit over gedacht om resp. aan de Staten-Generaal en den Volksraad de benoeming en het ontslag van ambtenaren op te dragen.

(De heer Van Helsdingen: Die vergelijking gaat absoluut mank. De lagere organen zijn besturende organen Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

en dat zijn vertegenwoordigende lichamen als Staten-Generaal en Volksraad niet.

(Verschillende leden: Juist!)

Maar dan komt juist de vraag naar voren: waarom heeft men van de lagere organen dan besturende organen gemaakt en waarom heeft men er niet aan gedacht het recht van benoeming en ontslag ook aan de centrale colleges, als Staten-Generaal en Volksraad zijn, toe te vertrouwen? De heer Wermuth heeft gezegd, dat het practisch ondoenlijk zou zijn de benoeming en het ontslag van landsdienaren aan den Volksraad toe te vertrouwen en die van rijksambtenaren aan de Staten-Generaal op te dragen. Dat dit practisch ondoenlijk zou zijn, kan ik niet inzien. Heb ik het goed begrepen, dan ziet de heer Wermuth het bezwaar hierin, dat het corps landsdienaren en rijksambtenaren zoo talrijk is, maar dat is toch geen bezwaar, want dan zou men de benoeming en het ontslag van de hoogste ambtenaren aan den Volksraad en de Staten-Generaal kunnen opdragen, bijv. van de diensthoofden, zooals hier ook in de locale ressorten het geval is. Gewoonlijk worden daar alleen de hoogere locale ambtenaren door den raad benoemd en ontslagen. Een practisch bezwaar kan de Regeering hier dus niet zien.

(De heer Thamarin: Het karakter der raden is verschillend.)

De vraag is juist, waarom heeft men aan al de lagere raden een ander karakter gegeven dan aan de hoogere vertegenwoordigende colleges?

(De heer Roep: Omdat het besturende colleges zijn.)

Waarom heeft men ze tot besturende colleges gemaakt, waarom heeft men ze verstrekkende besturende bevoegdheden gegeven, terwijl men die aan de centrale vertegenwoordigende colleges heeft onthouden?

(De heer Kerstens: Omdat de locale sfeer te overzien is door besturende raden en in het algemeen niet door het algemeen bestuur.)

Een historisch onderzoek zal moeten uitmaken of de heer Kerstens gelijk heeft.

(De heer Kerstens: Evenzeer, of de geachte Regeering-gemachtigde gelijk heeft.)

Mijnheer de Voorzitter! Thans overgaande tot beantwoording van verschillende sprekers, ontmoet ik in de eerste plaats den heer Soetardjo. Deze geachte spreker vreest van den voorgestelden maatregel een verzwakking van de belangstelling in de locale aangelegenheden, vreest, dat de raad minder belangstelling zal toonen voor de behartiging van locale zaken. Ik zou daarop willen antwoorden, dat er behalve nu juist benoemingen en ontslag van personeel, nog zooveel locale aangelegenheden overblijven, waaraan de raden hun belangstelling kunnen wijden, zoodat uit dit oogpunt bezien, de voorgestelde maatregel toch wel moeilijk bezwaar kan opleveren.

De heer Soetardjo heeft ook opgemerkt, dat de cijfers, die de Regeering produceert er niet op wijzen, dat de raden blijf zouden hebben gegeven een recht tot benoeming van ambtenaren niet te kunnen hanteeren. Daarop is door verscheidene andere sprekers geantwoord. Men heeft gezegd, dat het niet als strafmaatregel is bedoeld, doch als een organisatorischen maatregel, die in zichzelf groote voordeelen biedt, zoodat het geheel onverschillig is, op welke wijze de raden tot dusverre het benoemingsrecht hebben gehanteerd.

Men heeft ook opgemerkt, dat onverkwikkelijkheden, die zich bij benoemingen voordoen en dikwijls de aandacht trekken, in de cijfers niet tot uiting komen, m.a.w. het cijfermateriaal is ten deze niet beslissend, en is door de Regeering ook niet als beslissend beschouwd. De heer Soetardjo geeft tenslotte de voorkeur te kennen, dat voor het geval inderdaad het benoemings- en ontslagrecht zal worden overgedragen, dit wordt toevertrouwd aan de voorzitters van de dagelijkse besturen. Daaromtrent is ook in het Gedelegeerdenverslag reeds het een en ander opgemerkt. Er waren er n.l. die te kennen

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Adviseur voor de decentralisatie.)

gaven, dat de Regeering een stap verder zou gaan en benoemingen en ontslag aan de voorzitters van de dagelijksche besturen zou opdragen. Maar de Regeering ziet tot dien stap op het oogenblik nog geen aanleiding.

(De heer Soetardjo: Het vernietigingsrecht bij den pleno raad werd ook voorgesteld.)

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is tevreden, wanneer de maatregel, zoo als die hier is voorgesteld tot stand komt.

De heer Kerstens heeft de beteekenis van door de Regeering aangevoerde argumenten betwist. Deze spreker merkte op, dat een legercommandant toch ook niet zijn divisiecommandanten benoemt en ontslaat en, vraagt hij, is daarvan nu het gevolg, dat de legercommandant de verantwoordelijkheid niet kan dragen? Is daarvan het gevolg, dat de discipline in het leger gevaar loopt? Neen, Mijnheer de Voorzitter die gevolgen zijn daarvan niet te duchten. Maar ten deze bestaat ook een groot verschil. Het verschil is hier de ambtelijke verhouding tussehen den legercommandant en de autoriteiten, die zijn ondergeschikten benoemen en ontslaan, een verhouding, die waarborgt, dat met zijn inzichten rekening wordt gehouden. Wat de legercommandant voor de leiding van het leger en het dragen van de verantwoordelijkheid noodzakelijk acht, daar houden zijn superieuren — dat zijn de Indische Regeering en de Kroon — rekening mede. Een dergelijk verantwoordelijkheidsbesef is bij de uit vele personen bestaande openbare colleges als de betrokken raden, niet aanwezig.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is het cardinale, het groote, verschil, waarom het eene wel gemotiveerd is en het andere niet.

De heer Kerstens heeft ook gezegd, dat onderling hulpbetoon, nepotisme, politieke invloeden zich in de dagelijksche besturen evenzeer zullen doen gelden als in de raden. De Regeering moet dat tegenspreken.

(De heer Soangkoepou: Maar U vergeet de kracht van de onderlinge contrôle.)

De Regeering baseert zich bij deze tegenspraak op Haar eigen ervaring.

Zij, die de dagelijksche besturen kennen, die lid of voorzitter van een dagelijksch bestuur zijn geweest, verklaren, dat in het algemeen in de vergaderingen van het dagelijksch bestuur de besprekingen veel zakelijker, meer to the point, meer ad rem, minder beïnvloed door nevenmotieven zijn dan de besprekingen gewoonlijk in de raden zijn. Het is op deze wijze, dat zij, die aan het dagelijksch bestuur van eenigen raad hebben deelgenomen, zich uitspreken.

(De heer Thamin: Vandaar het verzet van den heer Wermuth.)

De heer Kerstens zou tenslotte deze oplossing wenschen. Hij wenscht benoeming, schorsing en ontslag te doen regelen door den raad, zooals de ontwerpordonnantie voorschrijft, maar wenscht deze regeling door den raad zelf te doen hanteeren; De Regeering wenscht deze oplossing niet, er zijn goede gronden om de benoeming, schorsing en ontslag door het dagelijksch bestuur te verkiezen.

(De heer Kerstens: Maar het College zit te wachten op die gronden, vertel U ons daarvan eens iets.)

De gronden zijn in de Memorie van Toelichting en Memorie van Antwoord ontvouwd en zoeven door mij nader toege-licht.

Ik ontmoet nu het geachte lid, den heer Sosrohadikoesoemo.

De heer Sosrohadikoesoemo heeft menig woord gesproken, dat de Regeering uit het hart gegrepen is. Hij is het ook, die gewezen heeft op de opmerkelijke discordantie, dat noch de Staten-Generaal, noch de Volksraad het benoemings- en ontslagrecht uitoefenen en de lagere raden wel. Hij is het ook,

(Voorzitter, adviseur voor de Decentralisatie.)

die bepleit heeft om ook de benoeming en het ontslag van den secretaris van de raden aan het dagelijksch bestuur over te dragen.

De Voorzitter: Mag ik den Regeeringsgemachtigde even onderbreken?

Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Sosrohadikoesoemo, Verboom en Weyer, (Stuk 7), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerpordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome gemeenschappen, op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen (Ond. 99 — stuk 2) de volgende wijzigingen aan te brengen:

I. In artikel 2 (wijziging Locale raden-ordonnantie)

1o. vervalt sub A: „26b lid 1 en 2”;

2o. vervalt het sub B gestelde;

3o. vervallen sub D in het tweede lid van het ontworpen artikel 44 de woorden „Onverminderd het bepaalde in artikel 26 b en”, zoodat de aanhef van dit lid wordt gelezen: „Met inachtneming van

II. In artikel 3 (wijziging Provincie-ordonnantie)

1o. vervallen sub B in het tweede lid van het ontworpen artikel 31 de woorden: „Onverminderd het bepaalde in artikel 35 en”, zoodat de aanhef van dit lid wordt gelezen: „Met inachtneming van

2o. wordt, onder een nieuwe letter C, het volgende ingelascht:

„C. Artikel 35 vervalt”.

3o. wordt, onder een nieuwe letter D, ingelascht:

„D. In artikel 38 lid 2 wordt in stede van „de provinciale raad” gelezen: „het college van gedeputeerden”.

III. In artikel 5 (wijziging Stadsgemeente-ordonnantie)

1o. vervallen sub B in het tweede lid van het ontworpen artikel 40 de woorden: „Onverminderd het bepaalde in artikel 42 en”, zoodat de aanhef van dit lid wordt gelezen: „Met inachtneming van

2o. wordt, onder een nieuwe letter C, het volgende ingelascht:

„C. Artikel 42 vervalt”.

3o. wordt, onder een nieuwe letter D, het volgende ingelascht;

„D. In artikel 45 lid 2 wordt in stede van „de raad” gelezen: „het college van burgemeester en wethouders”.

(een en ander met wijziging van de in het ontwerp staande letter C in letter E)”.)

De heer Heinsius, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan verklaren, dat de Regeering bereid is, het amendement over te nemen.

De heer Sosrohadikoesoemo is het ook, die in aansluiting aan de opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag betoogd heeft, dat het beter is, om, wanneer de stemmen staken, de beslissing niet over te laten aan het lot, maar op te dragen aan den voorzitter.

De Voorzitter: Ik kan mededeelen, dat ook daaromtrent een amendement is ingediend, voorgesteld door de heeren Sosrohadikoesoemo, Verboom en Weyer, (Stuk 6), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen de ontwerp-ordonnantie tot overdracht van de bevoegdheid tot benoeming enz. van ambtenaren, in dienst van autonome

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Voorzitter.)

gemeenschappen, op de dagelijksche besturen dier gemeenschappen, aan te vullen als volgt:

I. Aan artikel 2 (Wijziging Locale raden-ordonnantie) wordt, onder een nieuwe letter A, toegevoegd het volgende:

„A. Na artikel 25 i worden ingevoegd twee nieuwe artikelen 25 i bis en 25 i ter, luidende:

Artikel 25 i bis:

(1) De beslissingen over zaken worden door het college van burgemeester en wethouders bij volstreekte meerderheid van stemmen genomen.

(2) Bij staking van stemmen wordt het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Artikel 25 i ter:

(1) De stemming over personen door het college van burgemeester en wethouders geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes.

(2) De volstreekte meerderheid van stemmen beslist.

(3) Bij staking van stemmen in een onvoltallige vergadering wordt het nemen van een beslissing tot de volgende vergadering uitgesteld.

(4) In deze, en evenzoo in een voltallige vergadering, beslist bij staking van stemmen de stem van den voorzitter.

II. Aan artikel 3 (Wijziging Provincie-ordonnantie) wordt, onder een nieuwe letter C., toegevoegd het volgende:

„Artikel 58 wordt gelezen:

(1) De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes.

(2) De volstreekte meerderheid van stemmen beslist.

(3) Bij staking van stemmen in een onvoltallige vergadering wordt het nemen van een beslissing tot de volgende vergadering uitgesteld.

(4) In deze, en evenzoo in een voltallige vergadering, beslist bij staking van stemmen de stem van den voorzitter”.

III. Aan artikel 4 (Wijziging Regentschaps-ordonnantie) wordt, onder een nieuwe letter C., toegevoegd het volgende:

C. a. Artikel 50 lid 2 vervalt.

b. Ingevoegd wordt een nieuw artikel 50a luidende:

(1) De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes.

(2) De volstreekte meerderheid van stemmen beslist.

(3) Bij staking van stemmen in een onvoltallige vergadering wordt het nemen van een beslissing tot de volgende vergadering uitgesteld.

(4) In deze, en evenzoo in een voltallige vergadering, beslist bij staking van stemmen de stem van den voorzitter.

IV. Aan artikel 5 (Wijziging Stadsgemeente-ordonnantie) wordt, onder een nieuwe letter C., toegevoegd het volgende:

„C. Artikel 68 wordt gelezen:

(1) De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes.

(2) De volstreekte meerderheid van stemmen beslist.

(3) Bij staking van stemmen in een onvoltallige vergadering wordt het nemen van een beslissing tot de volgende vergadering uitgesteld.

(4) In deze, en evenzoo in een voltallige vergadering, beslist bij staking van stemmen de stem van den voorzitter”.

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

De heer Heinsins, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is bereid, ook dit amendement over te nemen.

De Regeering is erkentelijk voor den steun, dien Zij van den heer Sosrohadikoesoemo heeft ondervonden.

(De heer De Hoog: Vooral na de overname van de beide amendementen.)

De Regeering kan eraan toevoegen, dat aan het oordeel van den heer Sosrohadikoesoemo over deze materie een bijzondere betekenis toekomt, omdat de heer Sosrohadikoesoemo zelf deel heeft uitgemaakt van het dagelijksch bestuur van een der provincies.

(De heer Kerstens: Hecht de Regeering dezelfde waarde aan de argumenten van den heer Wermuth, die deel heeft uitgemaakt van verschillende colleges van dagelijksch bestuur?)

Ook aan de argumenten van den heer Wermuth hecht de Regeering groote waarde.

(De heer Kerstens: Maar de argumenten van den heer Sosrohadikoesoemo en die van den heer Wermuth staan lijnrecht tegenover elkaar.)

Ik ga thans over tot de beantwoording van den heer Wermuth.

Deze heeft gezegd, dat de Regeering als argument doet gelden de doelmatigheid, maar, aldus het geachte lid, die gold toch ook toen men de stadsgemeenteordonnantie, de regentschapsordonnantie, de provincie- en de locale raden-ordonnantie vaststelde in hun oorspronkelijken vorm. Daartegenover stelt de Regeering, — de heer Verboom antwoordde den heer Wermuth al oenigszins in dien geest — dat intusschen de tijden zijn veranderd, dat men intusschen met die oorspronkelijke ordonnaties ervaring heeft opgedaan, en, zooals ik in den aanvang reeds zeide, dat de provincie- en de regentschapsordonnantie oorspronkelijk benoeming en ontslag niet aan den raad, maar aan het dagelijksch bestuur opdroegen. Destijds heeft men dus ongeveer de zaak net eender gezien als de Regeering thans nog doet.

Het geachte lid vroeg of, als een raad den tweeden in plaats van den eersten candidaat van een voordracht benoemt, dit een afwijking werd geacht. Ik kan daarop antwoorden, dat de Regeering bij een alphabetische voordracht het als onverschillig beschouwt, of een eerste dan wel een tweede candidaat wordt gekozen, immers, het dagelijksch bestuur heeft dan geen voorkeur te kennen gegeven. Wanneer dit echter wel het geval was, en in de volgorde een graad van geschiktheid tot uitdrukking kwam, werd het als afwijking beschouwd, wanneer men in plaats van den eersten, den tweeden of derden candidaat benoemde.

(De heer De Hoog: Hoe kwam men tot vaststelling van een dergelijke graad van geschiktheid?)

De heer Van Helsing: Zijn alle afwijkingen, die door de Regeering in het cijferstaatje werden opgesomd, van dezelfde soort?)

Ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat er anders mogelijkheden denkbaar zijn. Men kan afwijken van de volgorde op grond van de geschiktheid, anders, volgens mij, niet.

De heer Wermuth heeft gezegd, dat het dagelijksch bestuur niet zoo bijzonder geschikt is om de bekwaamheid der candidaten te beoordeelen, wijl er in dat bestuur zoo'n groot va et vient is en vele mutaties onder de leden voorkomen. Ik vraag mij af, of in het dagelijksch bestuur het verloop van leden wel veelvuldiger is dan in de raden.

(De heer Kerstens: Maar het werkt daar veel sterker in!)

Ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat ik aan dit argument van den heer Wermuth betekenis mag toekennen.

(De heer Wermuth: Ik heb het ook niet als hoofdargument, doch slechts als voorbeeld voorgebracht.)

Het geachte lid heeft ook opgemerkt, dat de in de ordonnantie voorkomende bepaling, dat de benoemings- en ontslagbesluiten aan den raad moeten worden overgelegd, op

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen
(Ond. 99).

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

zichzelf niet zooveel beteekent. Ik heb daaromtrent zooveel al gezegd, dat de raden de macht hebben in de verordeningen bepalingen van veel verdere strekking op te nemen, waardoor een werkelijke contrôle, ook eenigermate preventief, op het benoemings- en ontslagrecht, mogelijk wordt.

Op de vraag van den heer Wermuth of geen stroeve verhouding zou ontstaan tusschen het dagelijksch bestuur en den raad, antwoordde in zekeren zin de heer Verboom, toen hij betoogde, dat wanneer die verhouding inderdaad zoo stroef zou zijn geworden dat het zou gaan lijken op een incompatibilité de caractère, althans een onvermogen tot samenwerken, het moment gekomen zou zijn voor het dagelijksch bestuur om af te treden.

(De heer Wermuth: En ook voor den burgemeester!)

Dat zoo'n stroeve verhouding juist zou moeten voortspruiten uit de uitoefening van het recht tot benoeming en ontslag, vermag de Regeering niet in te zien.

De heer Wermuth heeft verder opgemerkt, dat zich ten aanzien van het ontslag van ambtenaren in de praktijk nooit moeilijkheden voordoen, zoodat er wat dat betreft geen aanleiding is voor overdracht van bevoegdheid van den raad aan het dagelijksch bestuur. Of dit juist gezien is, meen ik te moeten betwijfelen. Ik heb zooveel reeds verteld van de veel vernomen klacht, dat minder geschikt personeel in lokalen dienst wordt gehandhaafd door steun bij politieke vrienden in den raad. Ik heb deze bewering gelaten voor rekening van degenen, die haar hebben uitgesproken en alleen gezegd, dat die klacht veelal vernomen wordt, juist vernomen van de zijde van degenen, die deze ontwerp-ordonnantie steunen. Degenen, die zoo ondershands te kennen hebben gegeven, dat zij sympathie voor deze ontwerp-ordonnantie gevoelen, plachten ook bijna altijd dit argument naar voren te brengen. Het waren bijna ook altijd mensen uit de decentralisatie-praktijk.

Verder meent de heer Wermuth, dat het ontslag thans reeds met voldoende waarborgen is omkleed. Hij wijst erop, dat er steeds meer scheidsgerechten in ambtenaarszaken worden ingesteld. Of men hier inderdaad kan zeggen, dat het aantal scheidsgerechten steeds toeneemt, weet ik niet. Ik geloof niet, dat dit het geval is. Mij is bekend, dat er eenige scheidsgerechten zijn, b.v. een in de provincie Oost-Java en een in de provincie West-Java; ook een in de gemeente Bandoeng; de gemeente Buitenzorg heeft een scheidsgerecht gehad, maar dat is afgeschaft; Batavia heeft geen scheidsgerecht. Mijn indruk is niet, dat het aantal scheidsgerechten zich uitbreidt; ook in Holland is dat zeer zeker niet het geval; daar heeft men het in menige gemeente afgeschaft.

(De heer Kerstens: In de gemeente Batavia heeft men toch een commissie van overleg?)

De heer Thamrin: Een commissie van beroep voor opgelegde straffen.

De heer Kerstens: Het komt op hetzelfde neer; het gaat niet om den naam.)

De heer Soangkoepou heeft een aantal principieele bezwaren aangevoerd. Ook hij heeft de doelmatigheid van den maatregel betwist en betoogd, dat de bevoegdheid tot benoeming en ontslag een integreerend deel van de bevoegdheden van de locale raden zou uitmaken. Hij heeft er bezwaren tegen geopperd, dat de beslissingen van het dagelijksch bestuur binnenskamers worden genomen. Verder heeft hij gewaagd van de vrees voor nepotisme en ervoor gepleit, dat wanneer de Regeering inderdaad het benoemings- en ontslagrecht op de dagelijksche besturen overdraagt dan ook aan den raad toe te kennen het recht om benoeming- en ontslagbesluiten te vernietigen en aan den ontslagen ambtenaar het recht om van zijn ontslag in beroep te gaan bij den raad. De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord reeds gezegd, dat Zij een wijziging van de ontwerp-ordonnantie in dien zin principieel onaanvaardbaar acht, als zijnde te eenemale onverenigbaar met de gedachte, die aan het ontwerp ten grondslag ligt, nl. dat de beslissing moet zijn

bij het college, dat de verantwoordelijkheid draagt en het best in staat is, de geschiktheid van de ambtenaren te beoordeelen.

De heer Ratu Langie behoort tot de sprekers, die alle door de Regeering aangevoerde argumenten als juist erkent. Niettemin is de heer Ratu Langie tegen het ontwerp.

Ook hij vreest wrijving tusschen den raad en het dagelijksch bestuur. Verder heeft hij zich in dezen zin uitgelaten, dat de Regeering toch niet de beoordeeling van benoemingen aan den raad moet onttrekken. Ik geloof, dat deze woorden niet heel gelukkig zijn gekozen, want ik meen al te hebben aangetoond, dat integendeel de raden ten volle in de gelegenheid zullen zijn om de juistheid van een benoeming welke heeft plaats gehad, en van een ontslag dat is verleend, te beoordeelen.

(De heer Thamrin: Zij hebben alleen nog toezicht.)

Maar hoe zij daarvan gebruik kunnen maken, heeft de Regeering ook reeds uiteengezet.

(De heer Soangkoepou: De raden kunnen de benoeming niet ongedaan maken.)

De heer Thamrin: De benoeming zelf geschiedt door het dagelijksch bestuur.)

Ook de heer Ratu Langie ontkent, dat het cijfermateriaal den voorgelegden maatregel wettigt. Ik heb dit zooveel reeds besproken en het standpunt der Regeering daartegenover uiteengezet. De heer Ratu Langie heeft zich afgevraagd of het geval zich heeft voorgedaan, dat, nadat een benoemingsbesluit bij de Regeering ter vernietiging werd voorgebracht, op grond, dat bij die benoeming andere motieven zouden hebben gegolden dan geschiktheid alleen, met andere woorden dat nepotisme of politieke bedoelingen van invloed waren geweest. Deze vraag moet bevestigend worden beantwoord want het is minstens eenmaal voorgekomen, dat een dergelijk benoemingsbesluit van een regentschapsraad bij de Regeering ter vernietiging is voorgebracht. Het geval heeft zich ongeveer zes jaar geleden voorgedaan en als ik mij goed herinner betrof het den regentschapsraad van Lebak, of althans een der regentschapsraden in West-Java.

De heer Verboom heeft den voorgestelden maatregel krachtig ondersteund. Nagenoeg alles wat hij heeft betoogd, kan de Regeering onderschrijven. Vele van zijn opmerkingen en argumenten heb ik reeds verwerkt in hetgeen ik als algemeen gedeelte voorbracht en verder in mijn beantwoording van de verschillende andere sprekers.

Ook de heer Verboom is voorstander van overdracht van het recht van benoeming en ontslag van den secretaris aan het dagelijksch bestuur en het laten vervallen van de bepaling, dat bij staking van stemmen het lot beslist.

De heer Weyer behoort ook tot de voorstanders van het ontwerp. Hij heeft opgemerkt, dat waar het een feit is, dat de raad zelden van het voorstel van het dagelijksch bestuur afwijkt, er ook weinig bezwaar tegen is de benoemingsbevoegdheid aan het dagelijksch bestuur te geven. Dat is inderdaad een argument van beteekenis. Het is wel zoo eenvoudig. Degenen, die geen andere en krachtiger argumenten hebben om dit ontwerp te steunen, zouden alleen reeds in het motief van den heer Weyer een aanleiding kunnen vinden om dat alsnog te doen.

De heer Van Helsdingen heeft zijn standpunt nog niet bepaald. Hij heeft geen principieele bezwaren en ziet in het ontwerp geen aantasting van de decentralisatie want, merkt hij op, de beslissing wordt toch altijd nog genomen door een lokaal orgaan, weliswaar niet door den lokalen raad maar dan toch door het dagelijksch bestuur. Ook hij geloof, dat in het dagelijksch bestuur meer waarborgen bestaan voor objectiviteit bij de beslissing. Dáár is meer besef van verantwoordelijkheid. Verder merkte hij op, dat gedeelde verantwoordelijkheid verslapt verantwoordelijkheid is en dat er

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Adviseur Decentralisatie, Voorzitter.)

alleen al daarom kans is, dat de beslissing van het dagelijksch bestuur in aangelegenheden als deze juist zal zijn dan die van een raad. Ook het argument, dat het dagelijksch bestuur met de ambtenaren heeft samen te werken en daarom de keuze voor het dagelijksch bestuur vrij moet zijn, brengt hij naar voren.

Verder heeft de heer Van Helsdingen er zijn verwondering over uitgesproken, dat in de Memorie van Antwoord gezegd wordt, dat de overweging, dat politiek en nepotisme bij de beslissingen van de raden in personeele aangelegenheden een groote rol zouden spelen, bij het indienen van dit ontwerp niet heeft voorgezet. Ik zou daarop willen antwoorden, dat weliswaar dit motief niet een aanleiding is geweest tot het indienen van de ontwerp-ordonnantie, doch dat het toch een gelukkige nevenomstandigheid ten deze is. Wanneer inderdaad in de dagelijksche besturen gerekend mag worden op beslissingen van grootere objectiviteit dan in de pleno-raden het geval is, kan de Regeering dat niet anders dan toejuichen. Al is dit dus geen aanleiding geweest tot het indienen van deze ontwerp-ordonnantie, dan kan het toch achteraf worden beschouwd als een motiveering om de totstandkoming van het ontwerp wenschelijk te achten.

De heer Van Helsdingen heeft ook gevraagd of er klachten zijn vernomen van dagelijksche besturen ten deze? Daarop kan ik antwoorden, dat nooit eenig dagelijksch bestuur formeel op de indiening van deze ontwerp-ordonnantie of van een maatregel van deze strekking heeft aangedrongen. Maar wel is uit kringen van personen, die deel uitmaken van het dagelijksch bestuur van locale ressorten, telkens en telkens op een maatregel als deze aangedrongen. Er is praktisch gesproken geen gouverneur van een provincie, geen regent, geen burgemeester, of hij is een warm voorstander van deze ontwerp-ordonnantie.

(De heer Wermuth: Wanneer het College van Gedeputeerden in deze beslist, kan ik mij niet indenken, dat de gouverneur zich daarover zal beklagen, want het college beslist hier toch altijd, behalve in gevallen van de diensthoofden, over wier benoeming tenslotte praktisch de Regeering beslist.)

In het algemeen kan men zeggen, dat wie deel uitmaakt van de dagelijksche besturen voor dezen maatregel geporteerd is. Dat is voldoende gebleken; telkens hebben wij uitingen in dien zin vernomen.

(De heer Soetardjo: Kunt U daaromtrent stukken overleggen?)

Ik heb juist vooropgesteld, dat nooit formeel op de totstandkoming van dezen maatregel is aangedrongen. Er is niet over geschreven aan de Regeering, ook niet aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur. Maar ik heb verteld hoe wij aan onze kennis dienaangaande komen.

(De heer De Hoog: Dat is de eerste keer, dat ik hoor, dat de Regeering aan kringen buiten de officieele gehoor geeft).

Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Helsdingen heeft ook gezegd, dat wij hier te maken zouden hebben met een historisch recht van den raad. Dat dit argument echter ten deele onjuist is kan blijken uit hetgeen ik zoeven ook heb gezegd, dat de provincie-ordonnantie en de regentschapsordonnantie oorspronkelijk de bepaling niet bevatten.

(De heer Van Helsdingen: Wanneer is de wijziging ten deze aangebracht?)

Dat is enkele jaren later geschied.

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn, ook van de zijde van de Regeering beëindigd. Ik breng even nog in herinnering, dat de zoo juist aangekondigde amendementen van de heeren Sosrohadikoesoemo, Verboom en Weyer (st. 6 en 7) door de Regeering zijn overgenomen en dus deel uitmaken van het ontwerp. Wij kunnen thans overgaan tot den tweeden ter-
Handelingen. Zittingsjaar 1935—1936.

(Soetardjo, Kerstens.)

mijn. Ik heb tijdens het antwoord van den Regeeringsgemachtigde wat ruim gelegenheid gegeven tot het plaatsen van interrupties, in de hoop dat daardoor de tweede termijn zou kunnen worden bekort. Ik mag dus wel aandringen op korthed in dien tweeden termijn.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! In verband met Uw laatste opmerking zie ik thans van het woord af.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het kort maken. Met Uw verlof zal ik eerst ingaan op een paar punten van den heer Verboom, om dan vanzelf in verband daarmee te komen tot wat de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd. De heer Verboom sprak de hoop uit, dat onverkwikkelijkheden, die zich bij benoemingen en dergelijke kwesties thans in pleno-raden voordoen, in de dagelijksche besturen minder zullen voorkomen. Ik heb daarvoor geen enkele aanleiding en zeker accepteer ik niet in dit verband als argument, dat er in de dagelijksche besturen, in die kleinere colleges in het algemeen, een meer vriendschappelijke sfeer heerscht.

Ik ontken het laatste feit niet op zichzelf, maar als ik er een argument aan ontleen, doe ik het in omgekeerden zin als de heer Verboom doet, want juist het feit, dat er in een kleiner college een vriendschappelijker sfeer heerscht, kan een reden zijn — en is meermalen een reden — om het verzet tegen een of andere benoeming, die de burgemeester of een wethouder wenscht, achterwege te laten, ofschoon men zich eigenlijk wel gaarne tegen de benoeming zou willen verzetten. De vriendschappelijke sfeer is dus een beletsel voor de objectiviteit in de beoordeeling vooral als men daarbij bedenkt, dat in zulk een klein college veel meer kans bestaat op het bewijzen van diensten over en weer.

De heer Verboom heeft verder gezegd: het is hier geen aantasting van bevoegdheden van den raad, maar meer een afbakening van bevoegdheden. Dit is een tegenstelling, die ik niet kan aanvaarden; de beide deelen zijn immers wel zeer verenigbaar. Ik kan mij zeer wel voorstellen, dat een nieuwe afbakening van bevoegdheden plaats heeft door aantasting van de bevoegdheden van de eene groep ten bate van de andere. Ik geloof zelfs niet alleen, dat dit mogelijk is, maar dat het ontwerp geen andere strekking heeft dan dit te doen, namelijk om de bevoegdheid van de pleno-vergadering aan te tasten.

De heer Verboom heeft mijn uitspraak, dat als iets fascistisch is, het nog niet goed is, ongedraaid, en gezegd: als iets fascistisch is, is het nog niet slecht. Ook deze laatste uitspraak onderschrijf ik ten volle, maar ik wil toch opmerken, dat naar mijn oordeel de uitspraak van den heer Verboom geen zin heeft en de mijne wel, want ik heb als volgt hetoogd:

Ik zeide: in de Memorie van Toelichting evenzeer als in de Memorie van Antwoord mis ik goede argumenten, degelijke motieven, waarop de ontneming van de bevoegdheden aan de openbare raden plaats heeft. Het eenige argument, dat ik erin zou kunnen zien, is de neiging om de openbare colleges terug te dringen van het bevoegdheidsterrein en toen had ik reden te zeggen: als dit het eenige argument is, dan accepteer ik het niet bij voorbaat als goed. Daarom heeft de tegenstelling van den heer Verboom, hoezeer op zichzelf juist, naar mijn meening in dit verband weinig zin. Omdat een andere motiveering bij de Regeering ontbrak, zeide ik echter: omdat het fascistisch is, is het nog niet goed.

Ik kom dan thans tot de argumentatie van den geachten Regeeringsgemachtigde en dan moet ik zeggen, dat de eerste termijn van de Regeering mij hoe langer hoe meer in mijn inzicht heeft gesterkt, dat er voor de voorstellen onvoldoende motieven zijn.

Ik heb in mijn eersten termijn gezegd: de zeer zwaarwichtige argumenten, die de Regeering in het geding brengt, zijn voor mij niet zwaarwichtig.

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Sosrohadikoesoemo, Wermuth.)

Nu zegt de geachte Regeering-gemachtigde in zijn eersten termijn: de Regeering heeft goede gronden voor haar standpunt. Ik heb toen geïnterrumped: welke zijn dan die goede gronden, en toen verwees de geachte Regeering-gemachtigde wéér naar de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord, waarin ik juist gezegd heb argumenten te missen. Zoo blijven wij aan den gang, dit is boompje verwisselen in plaats van argumenteeren.

(De heer De Hoog: Dat noemt men logica.)
Inderdaad.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft betoogd, dat inzage in de stukken, diploma's, getuigschriften, enz. voor den raad toch wel een zeer kostelijke bevoegdheid is, maar ik zou willen vragen: is dit nu een motief om de bevoegdheid tot benoeming en ontslag aan het dagelijksch bestuur over te dragen? Ik zie het in het geheel niet in. Als de bevoegdheid bij de raden ligt, hebben B. en W. of de andere colleges van dagelijksch bestuur dezelfde bevoegdheid om de stukken in te zien en eventueel de beslissing van den raad op die gronden aan te tasten.

Wat in de eene richting werkt, werkt precies eender in de andere richting, maar hoe kan men dan in ernst hierin een argument zien voor de noodzaak tot overdracht van deze bevoegdheid aan het dagelijksch bestuur? Ik begrijp van deze argumentaties niets.

Zoo begrijp ik evenmin, hoe de geachte Regeering-gemachtigde het een cardinaal punt noemt, dat tusschen den legercommandant en diens divisiecommandanten — en zoo zijn er talrijke andere parallellen te trekken — een ambtelijke verhouding bestaat

(De heer Heinsius, adviseur voor de decentralisatie: Zoo heb ik het ook niet gezegd!)

Maar U hebt het toch gezegd die van dien aard is, dat de benoemende instanties ervan doordrongen zijn, dat de legercommandant een belangrijke stem in het kapittel moet hebben bij benoeming van de ambtenaren waarmede hij moet werken. De cardinaliteit daarvan ontgaat mij volkomen. Als er verschil bestaat in de ambtelijke verhouding tusschen den legercommandant en zijn divisiecommandanten en tusschen het dagelijksch bestuur en de daaronder werkende ambtenaren in provincie, de gemeente of het regentschap, dan kan dat hoogstens een gradueel, maar nooit een wezenlijk verschil zijn. Daaraan voeg ik het volgende toe:

De ervaring wijst uit, dat ambtenaren, in kleiner verband dienende, zich in het algemeen veel meer ondergeschikt achten aan hun directe chefs dan in de bredere sfeer, waar altijd gelegenheid bestaat op overplaatsingen; men loopt daar gemakkelijker uit onder chefs die niet sympathiek zijn of waarmede men minder goed kan samenwerken. In lokaal verband is die mogelijkheid veel kleiner en daarom zullen de lokale ambtenaren zich juist veel meer naar de inzichten van de chefs richten dan in de bredere sfeer. Ook als ik dit argument van den geachten Regeering-gemachtigde analyseer, pleit het dus eerder tegen, dan vóór zijn standpunt. Ik zal het hierbij maar laten, doch herhaal als slot, dat ik gekant blijf tegen dit ontwerp.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil alleen verklaren, dat, nu de Regeering aan mijn bezwaren is tegemoetgekomen door overneming mijner amendementen, ik mijn stem aan het ontwerp zal geven.

De heer Wermuth: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering-gemachtigde heeft in eersten termijn verschillende motieven herhaald voor verdediging der ontwerp-ordonnantie, maar heeft daaraan een nieuw argument toegevoegd, nl. dat minder geschikte ambtenaren zich vaak vervoegen bij leden van den raad om steun te kunnen krijgen voor het behoud hunner betrekking. Ik heb al gezegd, dat in provincies,

(Wermuth.)

gemeenten en regentschappen al vele bevoegdheden der raden zijn overgedragen aan de werkcolleges, en de minder geschikte ambtenaren komen over het algemeen voor in de lagere en middelbare rangen, immers, een ongeschikt ambtenaar klimt niet tot de hoogste sporten. Bevoegdheid inzake benoeming en ontslag is echter reeds overgedragen, dus waarom zou deze zaak een argument zijn om die bevoegdheid nu nogmaals te doen overdragen!

De ambtenaren worden toch immers al benoemd en ontslagen door de werkcolleges, dus de waarde van het argument van den Regeering-gemachtigde zie ik niet in.

Verder heeft de geachte Regeering-gemachtigde gezegd, dat de raden niet alleen tevreden mogen zijn met de mededeeling van het dagelijksch bestuur, maar eventueel het recht zouden kunnen hebben alle gegevens, sollicitaties e.d. op de eerstvolgende raadsvergadering ter inzage te vragen. Is dit niet een verplaatsen, een vergrooten van de moeilijkheden? Als een raad tot de conclusie zou komen, dat het werkcollege zich heeft vergist, zou de raad de fout immers niet kunnen herstellen? De vergissing behoeft natuurlijk niet van dien aard te zijn, dat de raad daarin aanleiding vindt om een benoeming voor vernietiging voor te dragen, doch het kan zijn, dat een stoeve verhouding ontstaat tusschen den raad en het dagelijksch bestuur.

Verder zeide de geachte Regeering-gemachtigde, dat ook de raden commissies zouden kunnen instellen, die invloed zouden kunnen uitoefenen op het ontslag of de schorsing der locale ambtenaren.

Dat is toch een argument tegen het betoog van de Regeering zelf, want Zij wil zooveel mogelijk de raden uitschakelen en nu zegt de Regeering-gemachtigde: Benoem een commissie en tracht daardoor invloed uit te oefenen. Maar dan krijgt men een nog scheevere verhouding. Vandaar dat de provincie Oost-Java — en naar ik meen vroeger de gemeente Soerabaja — een scheidsrecht heeft ingesteld ter voorkoming van politieke uitwassen en nepotisme, waarvoor de Regeering-gemachtigde bevreesd is. Ter voorkoming van politieke uitwassen en nepotisme heeft men daar een scheidsrecht ingevoerd, dat bindend advies geeft. Dat kan dus nooit een argument zijn om de overdracht te versterken.

Voorts hebben de Regeering-gemachtigde en ook de heer Verboom gesproken over de onverkwikkelijkheden, die zijn voorgekomen bij benoemingen. Wanneer een benoeming in een openbare vergadering heeft plaats gehad, krijgt men natuurlijk die onverkwikkelijkheden te hooren, maar wie zegt, dat wanneer dat tusschen vier muren gebeurt, ook geen onverkwikkelijkheden voorkomen? Nu heeft de heer Kerstens gezegd, dat men elkaar wel eens een dienst wil bewijzen, maar het gebeurt ook dikwijls, dat binnen vier muren heel heftig wordt gesproken, wat de buitenwereld niet weet en dat er dingen gebeuren, die niet goed zijn en dan weet men bij voorbaat, waar de fouten niet naar buiten kunnen treden, dat het achteraf door den buitenstaander toch goed moet worden gevonden. Bij de vergelijking tusschen een openbare bespreking terzake en een bespreking binnen vier muren, zijn de openbare besprekingen uiteraard altijd in het nadeel. In het openbaar is een fout een fout en binnen vier muren niet.

(De heer Thamarin: Door het houden van toezicht vanwege den raad op de benoemingen vinden tenslotte ook de besprekingen in het openbaar plaats.)

Tenslotte heeft de Regeering-gemachtigde ook gesproken over klachten die hij heeft vernomen van de gouverneurs. Bij interruptie heb ik gezegd, dat ik het niet kon begrijpen, aangezien zeker 99% der provinciale ambtenaren worden benoemd door de colleges van gedeputeerden, terwijl men wat aangaat de diensthooften niet eens vrij is. De Regeering-gemachtigde zal ook weten, dat het grootste deel der ambtenaren van de provincies ter beschikking worden gesteld en dat men in de benoeming der hoogste ambtenaren niet eens vrij is, wjl de Regeering zegt, wie er aan het bod komt, zoodat zeker het

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Soangkoepon, Ratu Langie.)

college van gedeputeerden weinig invloed kan uitoefenen. Aan benoemingen door den raad in het openbaar kleven fouten, maar aan die binnen vier muren ook. Nu is de vraag: Waar ligt de groote fout? Degenen, die in de dagelijksche besturen zitten, meenen, dat de fout altijd ligt bij de raden, maar wanneer men als lid van het dagelijksch bestuur meer dan één jaar binnen de vier muren zitting heeft genomen, geloof ik niet, dat men, wanneer men vergelijkingen mocht willen treffen, zeggen kan dat of door den raad of de binnen vier muren groter fouten worden gemaakt en dat men tot een andere conclusie zal komen dan dat er over en weer even veel fouten worden gemaakt.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Deze voorgestelde maatregel houdt in zich het karakter van de omstandigheid dat de knecht meer te zeggen heeft dan zijn baas. De Regeering gaat hierbij van het standpunt uit, dat de kok en de djongos over de huishoudelijke aangelegenheden in een huis moeten beslissen, omdat de eerste beter kan koken en de tweede het huis beter kan schoonmaken dan de huisbaas. Hiertegen maak ik juist bezwaar. Wanneer men het dagelijksch bestuur in de raden de meeste macht wil toekennen, dan waren de raden als advieslieden in te stellen, dit zou beter aan het doel van de Regeering beantwoorden; doch dit voorstel is mijn inziens in strijd met het doel en de beginselen van de decentralisatiewet. Bovendien ware het beter het toezicht op de benoeming van personeel te verscherpen, omdat dit in zich houdt een gezonden en preventieven voorzorgsmaatregel voor eventuele ongewenschte beslissingen. Ten deze is beter voorkomen dan genezen.

Zooals door onze geachte medeleden zoo straks werd bevestigd, blijkt wel uit de opgave van afwijkingen van benoemingen in de laatste vijf jaren bij de lokale gemeenschappen, dat er in wezen ten deze niet veel verschil van meening bestaat tusschen den raad en het dagelijksch bestuur; er heerscht dus een zekere harmonie tusschen deze beide organen. Dit is mijns inziens een gevolg van de preventieve werking, van de omstandigheid, dat men elkander steeds controleert.

Met het Regeeringsvoorstel verdwijnt deze nuttige en opvoedende contrôle; trouwens wanneer nu de samenwerking tusschen een raad en het betrokken dagelijksch bestuur steeds in wezen harmonisch is, waarom zou men dan hierin een verandering brengen?

Er wordt wel in dit college verklaard, dat straks de raad de bevoegdheden zal behouden, om contrôle uit te oefenen op de daden van het dagelijksch bestuur, doch dit beteekent, dat men het paard achter den wagen spant. Immers wanneer de raad straks terugkomt op de door het dagelijksch bestuur genomen beslissing, b.v. bij benoemingen, dan voorzie ik, dat het moeilijk zal gaan zulke beslissingen teniet te doen, vooral omdat men dan onrechtvaardig zou kunnen zijn tegenover den benoemde. Het is niet uitgesloten, dat hieruit onverkwikkelijke conflicten zullen voortkomen.

Ons geacht medelid, de heer Verboom, heeft de stelling geponeerd, dat het beter zou zijn indien bij oneenigheden tusschen den raad en het dagelijksch bestuur, het dagelijksch bestuur zou heengaan; doch dit zou toch ook al een conflict beteekenen. Met het bestaande stelsel heeft men juist deze conflicten vermeden. Voor mij is harmonie beter dan conflicten en daarom houd ik mij liever aan het bestaande stelsel.

De heer **Ratu Langie**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn geacht medelid, de heer Weyer, heeft zoeven een beschouwing van mij omgekeerd, door uit de statistieken welke de Regeering heeft overgelegd, precies een aan de mijne tegenovergestelde conclusie te trekken. De heer Weyer zegt, dat uit het feit, dat er zoo weinig afwijkingen zijn geweest bij de

(Verboom.)

benoemingen door een raad van de ingediende voordrachten, volgt, dat het dagelijksch bestuur er in geslaagd is zoodanige voordrachten in te dienen, dat de raad er zich mede heeft kunnen vereenigen. Maar al ware dat zoo, dan zou ik nog willen vragen: is dat nu een reden om verandering te brengen in een toestand welke reeds jaren en jaren heeft bestaan? Is dat een reden om verandering te brengen in de bevoegdheden welke de betrokken colleges reeds verschillende tientallen jaren hebben uitgeoefend?

Mijn geacht medelid, de heer Weyer, moet hierbij twee zaken in het oog houden. Als het dagelijksch bestuur zulk een voordracht opmaakt, let het natuurlijk in de eerste plaats op de geschiktheid van de kandidaten, maar voorts — en dat is minstens even belangrijk — houdt het dagelijksch bestuur daarbij rekening met de vraag of de voorgedragen personen voor den raad acceptabel zijn. Die tweede factor werkt ook corrigeerend en heeft zeker ook invloed op de keuze van de personen die op de voordracht worden geplaatst. Wordt deze tweede factor verwaarloosd, dan ben ik de overtuiging toegedaan, dat men in de toekomst onnoodig alle mogelijke wrijvingspunten schept tusschen het dagelijksch bestuur en den raad.

Thans een kort wederwoord op hetgeen de Regeerings-gemachtigde in zijn rede in eersten termijn heeft voorgebracht. Er zijn inlichtingen gevraagd over de samenstelling van de statistieken welke de Regeering bij de Memorie van Antwoord heeft overgelegd. De geachte Regeerings-gemachtigde heeft gezegd, dat in de gevallen welke zijn opgegeven als zijnde afwijkingen van de voordrachten van het dagelijksch bestuur, ook zijn begrepen de gevallen waarin de raad niet den persoon die nummer één was geplaatst heeft benoemd, maar bijv. nummer twee of nummer drie. Als dat zoo is, Mijnheer de Voorzitter, toonen deze statistieken ons een nog gunstiger beeld, want wij kunnen toch niet aannemen, dat het dagelijksch bestuur met zulk een voordracht en de opstelling daarvan — zelfs al was het een zekere voorkeursvoordracht — de bedoeling heeft gehad den raad met alle geweld te dwingen nummer één van die voordracht te benoemen. Integendeel, het dagelijksch bestuur heeft met zijn uit drie personen bestaande voordracht te kennen gegeven: wij willen gaarne nummer één benoemen, maar als U nummer twee, of nummer drie benoemen wilt, is het ook goed. Met andere woorden, het aantal gevallen waarin overeenstemming heeft bestaan tusschen het uitvoerende orgaan en den raad is veel grooter dan uit de statistieken blijkt en het aantal gevallen, waarin verschil van meening tusschen deze beide organen bestond, is veel geringer dan in de statistieken is opgegeven.

Ten slotte het volgende. Ik heb op den voorgrond gesteld, dat ik bepaalde argumenten van de Regeering als richtig onderken. Dat komt voornamelijk hierop neer, dat ik met de Regeering van meening ben, dat het uitvoerende orgaan, dat verantwoordelijk is voor den dagelijkschen gang van zaken, ook den grootst mogelijken invloed moet hebben bij de keuze van het personeel, waarmede het moet werken.

Ik heb daartegen eigenlijk wel mijn bezwaren uiteengezet. En de toelichtingen, die ik tot nog toe gehoord heb van den geachten Regeerings-gemachtigde en mijn geachte medeleden hebben mij niet overtuigd, dat het noodig is om verandering aan te brengen in den toestand, zooals die op het oogenblik is. Ik meen daarom onze bezwaren tegen de ontwerp-ordonnantie te moeten handhaven.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal op Uw verzoek zeer kort zijn, maar ik acht het toch nuttig, nog even heel in het kort, aan te geven waarom ik voor dit voorstel ben. Ik ben een voorstander van het ontwerp, in de eerste plaats omdat ik de voorgestelde regeling logisch acht; in de tweede plaats omdat ik haar rationeel acht en in de derde plaats omdat ik geloof, dat deze

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijksche besturen (Ond. 99).

(Adviseur voor de Decentralisatie.)

regeling grootere zuiverheid zal brengen naar twee kanten. In de eerste plaats met betrekking tot de verhouding tusschen raad en dagelijksch bestuur, omdat de grens tusschen beiden veel scherper wordt getrokken dan op het oogenblik het geval is en in de tweede plaats met betrekking tot de benoemingen zelf. Men vrest dat deze regeling zal leiden tot conflicten tusschen dagelijksch bestuur en raad en in dit verband brengt men ook ter sprake, wat ik gezegd heb over de positie van den raad tegenover het dagelijksch bestuur. Ik heb dat veel algemeener bedoeld. Ik heb geen oogenblik bedoeld te zeggen dat het aantal conflicten grooter zal worden, maar waar hier gesproken werd over aantasting van bevoegdheden van den raad en van de positie van de verschillende raden, heb ik er op gewezen, dat veel belangrijker is zuiver te bepalen de positie van dagelijksch bestuur en raad tegenover elkaar waarbij de raad naar mijn meening zeer vergaande bevoegdheden moet hebben. Dat behoeft niet te leiden tot conflicten; aan den anderen kan blijven de conflicten ook bij de huidige regeling mogelijk. Die zullen zich niet beperken tot personeelsbeleid, maar die zullen evengood zich bij voorbeeld kunnen voordoen op financieel gebied. Wat de opmerking van den heer Kerstens betreft, heeft deze geachte spreker mij geloof ik niet goed begrepen, waar ik het had over het karakter van het dagelijksch bestuur. Ik heb niet gesproken over het feit dat er een vriendschappelijker sfeer zou heerschen in het dagelijksch bestuur dan in de raden zelf; ik heb raden medegemaakt waarbij ook als zoodanig een heel vriendschappelijke sfeer was. Ik heb alleen gezegd, dat de politieke tegenstellingen in zoo'n dagelijksch bestuur niet zoo groot zijn als in de raden, omdat men daar voortdurend met elkaar in contact is en, omdat men daar bovendien practisch moet samenwerken. Dat is een argument voor mij te meer om voor deze regeling te stemmen. Ik geloof dat de besprekingen en ook de beslissingen in een dergelijk college zakelijker zullen zijn in het algemeen dan in een grooten raad.

De heer **Heinsius**, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil rekening houden met Uw verzoek tot bekorting en zal mij tot enkele opmerkingen beperken. In de eerste plaats wil ik den heer Kerstens antwoorden. De heer Kerstens kan de door de Regeering aangevoerde argumenten niet juist achten. Begrijpelijk is mij dat niet. Het eerste argument is — het wordt eigenlijk vervelend het nog eens te herhalen — dat het college, dat voor den gang van zaken verantwoordelijk is, zelf zijn personeel moet benoemen, aangezien het anders die verantwoordelijkheid niet in diezelfde mate kan dragen.

(De heer Kerstens: Er staat „alleen dan”; er staat niet „heelemaal”.)

„Alleen dan” ten volle kan dragen, staat er.

(De heer Kerstens: Juist.)

Menigeen ziet wel degelijk een goeden zin in dit argument, al degenen, die zich voor dit ontwerp hebben verklaard, en zelfs ook iemand, die er tegen is.

De heer **Ratu Langie** heeft de juistheid van het argument erkend; hetzelfde geldt voor den heer **Van Helsdingen**, die zijn standpunt — althans in eersten termijn — nog niet bepaald had. Hoewel hij nog niet zeker was, hoe hij zijn stem zou uitbrengen, heeft hij de juistheid van het door de Regeering vooropgestelde argument erkend. Hoe men het kan betwisten, is mij eigenlijk niet recht duidelijk.

(De heer Kerstens: Ik heb anders deugdelijke argumenten aangevoerd.)

Een ander argument van de Regeering is, dat de dagelijksche besturen beter in staat zijn de geschiktheid van de kandidaten te beoordeelen, en ook van de in dienst zijnde ambtenaren. Hoe men dit kan betwisten, begrijp ik ook niet.

(De heer Kerstens: Dat heb ik ook niet betwist.)

De juistheid van de argumenten wordt door het geachte lid dus ten deele erkend.

Het derde motief is, dat de voorgestelde maatregel aan de discipline in het ambtenarencorps ten goede zal komen.

Hoe men de juistheid van dit argument kan betwisten, is mij niet recht duidelijk. Dat het prestige van het dagelijksch bestuur bevorderd wordt als het zelf over de indienstneming en het ontslag beslist, hoe kan men dit nu ontkennen? Dat spreekt toch vanzelf?

De heer Kerstens heeft tegen de 3 argumenten van de Regeering, als ik mij goed herinner, slechts één bezwaar aangevoerd, namelijk: negatieve de argumenten, dan zal de onhoudbaarheid ervan blijken. Toen koos het geachte lid als voorbeeld den legercommandant, en de divisieaanvoerders.

(De heer Kerstens: Ik kan ook tien andere voorbeelden nemen.)

De heer Kerstens heeft dan gezegd: de legercommandant benoemt de divisieaanvoerders niet, kan hij daardoor nu de verantwoordelijkheid voor den goeden gang van zaken in het leger niet dragen? De legercommandant benoemt en ontslaat de divisieaanvoerders niet, is dat nu schadelijk voor de discipline in het leger?

Ik heb er een verweer tegenover gesteld, dat echter door den heer Kerstens niet geheel begrepen is. Ik heb gesproken van de ambtelijke verhouding maar niet van de ambtelijke verhouding tusschen den legercommandant en de divisieaanvoerders, maar tusschen den legercommandant en de benoemde en ontslaande autoriteit, de ambtelijke verhouding tusschen den legercommandant en de Indische Regeering en de Kroon.

Deze verhouding waarborgt, dat er rekening wordt gehouden met het prestige van den legercommandant en waarborgt ook, dat geen beslissing wordt genomen, die het den legercommandant onmogelijk maakt, zijn verantwoordelijkheid te blijven dragen. Het is duidelijk, dat de verhouding tusschen den legercommandant en de Indische Regeering en de Kroon een gansch andere is dan de verhouding tusschen den raad en het dagelijksch bestuur.

(De heer Kerstens: Niet wezenlijk anders.)

In het eene geval bestaat er een ambtelijke verhouding, in het andere geval is er een volstrekte onafhankelijkheid.

(De heer Kerstens: Dat is niet juist, de wethouders worden door den raad gekozen.)

De heer **Sosrohadikoemo** heeft verklaard, dat hij, sinds de Regeering de amendementen heeft overgenomen, zijn stem vóór het ontwerp zal uitbrengen; de Regeering kan daar niet anders dan erkentelijk voor zijn.

De heer **Wermuth** heeft nog een enkele opmerking gemaakt en o.a. dit gezegd. Ik heb medegedeeld uit de practijk meer dan eens de klacht te hebben vernomen, dat minder geschikte krachten onder de locale ambtenaren in dienst blijven, steunen de op politiegenoemde in den raad. De heer **Wermuth** heeft daartegenovergesteld, dat het wel menschen zullen zijn, die door het dagelijksch bestuur zijn benoemd. Het kan zoo zijn, maar het kunnen evenzeer ambtenaren zijn, die door den raad worden benoemd en ontslagen.

(De heer **Soangkoepou**: Maar de voordracht tot benoeming gaat ook in het laatste geval uit van het dagelijksch bestuur.)

Om een voorbeeld te noemen: In de stadsgemeente Batavia wordt niet-eervol ontslag uitsluitend verleend door den raad, zelfs tot voor de laagste ambtenaren en deambten ten; voor Batavia gaat het aangevoerde argument dus voor 100% op.

(De heer **Thamrin**: Maar hoe nu, wanneer er afwijking van inzicht is tusschen het dagelijksche bestuur en den raad?)

Verder zegt de heer **Wermuth** dat het wel mooi is, dat de raden in hun verordeningen bepalingen kunnen opnemen, dat de sollicitatiebrieven en bijbehorende bescheiden aan den raad ter inzage moeten worden gegeven maar, zegt hij, als dan de

25ste VERGADERING — DINSDAG 9 JUNI 1936.

Overdracht bevoegdheid benoeming enz. van ambtenaren bij autonome gemeenschappen op de dagelijkse besturen (Ond. 99).

(Voorzitter, Van Helsdingen.)

raad tot de conclusie komt dat er onregelmatigheden hebben plaats gehad en niet de meest geschikte kandidaat benoemd werd, dan kan de raad dat niet redresseeren. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, de raad kan het niet zelf redresseeren, doch het besluit kan worden vernietigd.

(De heer **Wermuth**: Dat kan alleen wanneer het in strijd is met het algemeene belang.)

In eersten termijn zette ik reeds uiteen, dat het in zulk een geval in strijd met het algemeene belang is. Het komt er dan maar op aan, aan te toonen, dat er inderdaad een ander dan de meest geschikte kandidaat is benoemd.

(De heer **Kerstens**: Dan moet U eens zien hoe het bij de Regeering zelf toegaat bij keuze- en bij diensttijdbenoemingen. Bij de diensttijdbenoemingen treft men er vele aan, die niet het meest geschikt zijn.)

De heer **Verboom** heeft de ontwerp-ordonnantie een aantal zeer vereerende praedicaten gegeven, hij acht haar logisch, rationeel en zij zal aan de zuiverheid der verhoudingen in tweeërlei opzicht ten goede komen, in de eerste plaats door een betere afbakening der bevoegdheden tusschen raad en dagelijksch bestuur en ten tweede wordt de zuiverheid der personeelsbeslissingen, de zuiverheid in benoeming en ontslag bevorderd. Het spreekt vanzelf, dat de Regeering zich bij deze woorden van harte kan aansluiten, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

Hoewel er tijdens de beraadslagingen in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou

(Roep.)

gaarne even mijn stem motiveeren. Hoewel de Regeering niet in alle opzichten aan mijn bezwaren tegemoet is gekomen, meen ik toch, na afweging van alle voor- en nadeelen, mijn stem wel aan de ontwerp-ordonnantie te kunnen geven.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Mijns inziens ligt in de openbaarheid van benoemingen door een raad een sterker preventie tegen misbruiken en verkeerde invloeden dan in beslissingen, genomen in de beslotenheid van een dagelijksch bestuur. Bovendien noopt mijns inziens het opmaken van een voordracht door een college van dagelijksch bestuur sterker tot een nauwgezette afweging van de kwaliteiten van een kandidaat dan wanneer de benoeming zelf geschiedt door het college in zijn beslotenheid. Al mogen er dan aan het bestaande systeem bepaalde bezwaren zijn verbonden, toch acht ik het minder verwerpelijk — U ziet, Mijnheer de Voorzitter, ik ben er overigens weinig enthousiast over — dan het thans door de Regeering voorgestelde. Ik zal derhalve tegen de ontwerp-ordonnantie stemmen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie Ond. 99, als tijdens de beraadslaging bij monde van den Regeeringsgemachtigde gewijzigd, wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 10 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Verboom, Weyer, Van Helsdingen, Sosrohadikoesoemo en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Wermuth, De Hoog, Prawoto, Soangkoepon, Roep, Thamrin, Soetardjo, Kerstens, Moh. Noor en Ratu Langie.

De vergadering wordt te 1.51 uur n.m. gesloten.

THE TRANSLATION OF THE BIBLE

(1881)

(1881)

(1881)

The translation of the Bible is a work of great importance and difficulty. It requires a deep knowledge of the original languages, a profound understanding of the history and culture of the people to whom it is addressed, and a high degree of literary skill. The translators must be able to convey the meaning of the original text in a way that is both accurate and readable. This is a task that has been undertaken by many generations of scholars and translators, and it is one that continues to be of great importance in our time.

The history of the translation of the Bible is a long and varied one. It begins with the Septuagint, the Greek translation of the Hebrew Bible, which was made in the third century B.C. This was followed by the Latin Vulgate, which was made in the fourth century A.D. The English Bible was first translated into English in the late fourteenth century, and since that time there have been many other translations. Each translation has its own characteristics and its own history. The task of the translator is to produce a translation that is both accurate and readable, and that is able to convey the meaning of the original text in a way that is both clear and compelling.